

Gift of
Benedict Einarson

A. D. Wagner

1848.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

HOMILIAE IN MATTHAEVM

BIBLIOTHECA PATRUM

ECCLESIAE CATHOLICÆ

QUI

ANTE ORIENTIS ET OCCIDENTIS SCHISMA

FLORUERUNT.

DELECTU PRESBYTERORUM QUORUNDAM OXONIENSIIUM.

SI JAM SATIS JACTATUS VIDERIS, FINEMQUE HUIUSMODI LABORIBUS VIS IMPO-
NERE, SEQUERE VIAM CATHOLICÆ DISCIPLINÆ, QUÆ AB IP SO CHRISTO PER
APOSTOLOS AD NOS USQUE MANAVIT, ET AB HINC AD POSTEROS MANATURA
EST. *S. Aug. de Util. Credendi*, c. 8.

OXONII,

J. H. PARKER;

F. ET J. RIVINGTON, LONDINI.

MDCCCXXXIX.

Chrysostomus Joannis, 10
Constantinople
SANCTI PATRIS NOSTRI

JOANNIS CHRYSOSTOMI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

HOMILIAE IN MATTHAEVM

TEXTVM AD FIDEM CODICVM MSS. ET VERSIONVM EMENDAVIT
PRAECIPVAM LECTIONIS VARIETATEM ADSCRIPSIT
ADNOTATIONIBVS VBI OPVS ERAT ET NOVIS
INDICIBVS INSTRVXIT

FRIDERICVS FIELD A.A.M.

COLLEGII SS. TRINITATIS A REGE HEN. VIII FVNDATI
VNVS E SODALITIO

TOMVS II

HOMILIAE XLV—XC

CANTABRIGIAE
IN OFFICINA ACADEMICA
SVMTIBVS EDITORIS

VENDVNT CANTABRIGIAE J. ET J. J. DEIGHTON
LONDINI J. G. ET F. RIVINGTON OXONII J. H. PARKER
LIPSIAE J. A. G. WEIGEL

M DCCCXXXIX

BR65

C5H64

1839

v. 2

cop. 2

cl

1247
Benedict Baron

TABVLA HOMILIARVM

		PAG.
HOM. XLV.	Cap. XIII. v. 10—23	1
XLVI.	Cap. XIII. v. 24—33	8
XLVII.	Cap. XIII. v. 34—52	18
XLVIII.	Cap. XIII. v. 53—Cap. XIV. v. 12	27
XLIX.	Cap. XIV. v. 13—22	43
L.	Cap. XIV. v. 23—36	57
LI.	Cap. XV. v. 1—20	67
LII.	Cap. XV. v. 21—31	81
LIII.	Cap. XV. v. 32—Cap. XVI. v. 12	93
LIV.	Cap. XVI. v. 13—23	105
LV.	Cap. XVI. v. 24—27	120
LVI.	Cap. XVI. v. 28—Cap. XVII. v. 9	134
LVII.	Cap. XVII. v. 10—20	150
LVIII.	Cap. XVII. v. 21—Cap. XVIII. v. 6	163
LIX.	Cap. XVIII. v. 7—14	176
LX.	Cap. XVIII. v. 15—20	194
LXI.	Cap. XVIII. v. 21—35	201
LXII.	Cap. XIX. v. 1—15	214
LXIII.	Cap. XIX. v. 16—26	227
LXIV.	Cap. XIX. v. 27—Cap. XX. v. 16	237
LXV.	Cap. XX. v. 17—28	251
LXVI.	Cap. XX. v. 29—Cap. XXI. v. 11	265
LXVII.	Cap. XXI. v. 12—32	277
LXVIII.	Cap. XXI. v. 33—46	289
LXIX.	Cap. XXII. v. 1—14	303
LXX.	Cap. XXII. v. 15—33	316
LXXI.	Cap. XXII. v. 34—46	328
LXXII.	Cap. XXIII. v. 1—12	337
LXXIII.	Cap. XXIII. v. 13—28	348
LXXIV.	Cap. XXIII. v. 29—39	358
LXXV.	Cap. XXIV. v. 1—15	370

		PAG.
HOM. LXXXVI.	Cap. XXIV. v. 16—31	384
LXXXVII.	Cap. XXIV. v. 32—51	397
LXXXVIII.	Cap. XXV. v. 1—30	413
LXXXIX.	Cap. XXV. v. 31—Cap. XXVI. v. 5	424
LXXX.	Cap. XXVI. v. 6—16	436
LXXXI.	Cap. XXVI. v. 17—25	447
LXXXII.	Cap. XXVI. v. 26—35	459
LXXXIII.	Cap. XXVI. v. 36—50	473
LXXXIV.	Cap. XXVI. v. 51—66	483
LXXXV.	Cap. XXVI. v. 67—Cap. XXVII. v. 10	493
LXXXVI.	Cap. XXVII. v. 11—26	504
LXXXVII.	Cap. XXVII. v. 27—44	514
LXXXVIII.	Cap. XXVII. v. 45—61	524
LXXXIX.	Cap. XXVII. v. 62—Cap. XXVIII. v. 10	535
XC.	Cap. XXVIII. v. 11—20	546

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΜΑΤΘΑΙΟΝ
ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΝ.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΕ.

(293) ¹ Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· διατί ἐν πα- 475
ραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὅτι
ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας
τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.

^α ἈΞΙΟΝ θαυμάσαι τοὺς μαθητάς, πῶς καὶ ἐπιθυμοῦντες
μαθεῖν, ἴσασι πότε ἐρωτῆσαι ἐχρῆν. Οὐ γὰρ ἐπὶ πάντων
τοῦτο ποιοῦσι· καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ Ματθαῖος εἰπὼν, “καὶ
προσελθόντες.” Καὶ ὅτι οὐ στοχασμὸς τὸ εἰρημένον, ὁ ² Μάρ- Ε
κος αὐτὸ σαφέστερον παρέστησεν, εἰπὼν ὅτι κατ’ ἰδίαν προσ-
ῆλθον ^β αὐτῷ. Τοῦτο δὴ καὶ τοὺς ἀδελφούς καὶ τὴν μητέρα
ποιῆσαι ἐχρῆν, καὶ οὐχὶ καλέσαι ἔξω ^γ καὶ ἐπιδείξασθαι.
Σκόπει δὲ αὐτῶν καὶ τὴν φιλοστοργίαν, πῶς πολὺν ὑπὲρ
τῶν ἄλλων ποιοῦνται λόγον, καὶ πρότερον τὰ ἐκείνων ζη-
τοῦσι, καὶ τότε τὰ ἑαυτῶν. “Διατί γὰρ, φησὶν, ἐν παρα-

¹ Cap. XIII. v. 10, 11.

² Marc. iv. 10.

Ном. XLV. CODICES C. D. E. G. ^α Ἀξιον δὲ θ. C. p. p. καὶ
om. C. ^β αὐτῷ om. C. D. G. Ge. Deinde Τοῦτο δὴ καὶ ἐκείνους
τοὺς ἀδ. ποιῆσαι καὶ τὴν μητέρα (+ ποιῆσαι D.) ἐχρῆν C. D. G. ^γ καὶ]
οὐδὲ C. G.

476 βολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;” ^a Οὐκ εἶπον, διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς ἡμῖν; Καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχού ^e πολλαχῶς φαίνονται φιλοστόργως πρὸς ἅπαντας διακείμενοι, ὡς ὅταν λέγωσιν, ³ “ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους,” καὶ ὅτι “οἶδας ὅτι ἐσκανδαλίσθησαν;” Τί οὖν ὁ Χριστός; “Ὅτι ὑμῖν δέδοται, φησί, γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.” Τοῦτο δὲ εἶπεν, οὐκ ἀνάγκην εἰσάγων, οὐδὲ ἀποκλήρωσιν τινα ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε γινομένην· ἀλλὰ δεικνύς ^f αὐτοὺς ἀπάντων αἰτίους ὄντας τῶν κακῶν, καὶ παραστήσαι θέλων, ὅτι δωρεὰ τὸ πρᾶγμα ἐστὶ, καὶ χάρις **B** ἄνωθεν δεδομένη. Οὐ μὴν ἐπειδὴ δωρεὰ, διὰ τοῦτο τὸ αὐτεξούσιον ἀνήρηται· καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἐξῆς δῆλον. “Ὅρα γοὺν πῶς, ἵνα μήτε ἐκείνοι ἀπογνῶσι, μήτε οὗτοι ῥαθυμῶσιν, ἀκούσαντες ὅτι δέδοται, δεικνύσι παρ’ ἡμῖν τὴν ἀρχὴν οὖσαν. ⁴ “Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ⁵ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ’ αὐτοῦ.” Καὶ πολλῆς μὲν ἀσαφείας γέμει τὸ εἰρημένον, ἄφατον δὲ δικαιοσύνην ἐνδείκνυται. Ὁ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅταν τις προθυμίαν ^h ἔχη καὶ σπουδὴν, δοθήσεται αὐτῷ καὶ ⁱ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ ἅπαντα· ὅταν δὲ τούτων κενὸς ᾖ, καὶ τὰ παρ’ ἑαυτοῦ μὴ εἰσφέρει, οὐδὲ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ δίδονται. Καὶ γὰρ “ὃ ^k δοκεῖ ἔχειν, φησὶν, ἀρθήσεται ἀπ’ **C** αὐτοῦ” οὐ τοῦ θεοῦ αἶροντος, ἀλλὰ μὴ καταξιούντος αὐτὸν τῶν αὐτοῦ. Τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιούμεν· ὅταν ἰδωμέν τινα ἀκούοντα ῥαθύμως, καὶ πολλὰ παρακαλοῦντες προσέχειν μὴ πείθωμεν, σιγῶμεν λοιπόν. Εἰ γὰρ ^l μέλλομεν ἐπιμένειν, ἐπιτείνεται αὐτῷ τὰ τῆς ῥαθυμίας. Τὸν δὲ σπουδάζοντα μαθεῖν ἐπισπώμεθα καὶ πολλὰ ^m ἐγχεόμεν. Καὶ καλῶς εἶπε, “καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν.” Οὐδὲ γὰρ αὐτὸ τοῦτο ἔχει. Εἵτα καὶ σαφέστερον ὅπερ εἶπεν ἐποίησε, δεικνύς τί ἐστὶ τὸ, ⁿ “τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ’ αὐτοῦ.” ⁵ “Διὰ τοῦτο, φησὶν, ἐν πα-

³ Luc. ix. 12. Matth. xv. 12.⁴ v. 12.⁵ v. 13.

^a Καὶ οὐκ εἶπον C. G. ^e πολλαχού G. ^f αὐτοὺς] ἑαυτοῖς C. G. ὄντας] + ἐκείνους iidem. ³ δοκεῖ ἔχειν] ἔχει G. ^h ἔχη] + φησὶν C. G. ⁱ τὰ om. C. G. sed tuetur Ep. ^k δοκεῖ ἔχειν] ἔχει C. G. Ep. ^l μέλλομεν C. G. ῥαθυμίας] + λοιπόν iidem. ^m ἐγχεόμεν iidem. ⁿ Edebatur “τῷ ἔχοντι δοθήσεται,” εἰπών “ἀπὸ δὲ κ. τ. ε. Illud εἰπὼν cum D. E. et Verss. delevi.

ραβολαῖς λαλῶ αὐτοῖς, ὅτι βλέποντες οὐ^ο βλέπουσιν.” Οὐκ-
οὖν ἀνοῖξαι ἔδει, φησὶ, τοὺς ὀφθαλμοὺς, εἰ μὴ βλέπουσιν. D
Ἄλλ’ εἰ μὲν φύσεως ἢ πῆρωσις ἦν, ἀνοῖξαι ἔδει· ἐπειδὴ δὲ
ἐκουσία καὶ ἀνθαίρετος ἢ πῆρωσις, διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν ἀπλῶς,
οὐ βλέπουσιν· ἀλλὰ, “βλέποντες οὐ βλέπουσιν” ὥστε τῆς
αὐτῶν πονηρίας ἢ πῆρωσις. Εἶδον γὰρ καὶ δαίμονας ἐξελ-
θόντας, καὶ ἔλεγον· ⁶ “ἐν τῷ Βεελζεβούλ^ρ ἄρχοντι τῶν δαι-
μονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.” Ἦκουσαν τῷ θεῷ^α προσά-
γοντος αὐτοὺς, καὶ πολλὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιδεικνυμένου τὴν
ὁμόνοιαν, καὶ λέγουσιν, ὅτι ⁷ “οὐκ ἔστιν οὗτος ἀπὸ τοῦ θεοῦ.”
Ἐπεὶ οὖν τάναντία καὶ ὧν ἔβλεπον καὶ ὧν ἤκουον ἀπεφαίνοντο, E
διὰ τοῦτο, ¹ φησὶ, καὶ τὸ ἀκούειν ἀπ’ αὐτῶν ἀφαιρῶ. Οὐδὲν
γὰρ αὐτοῖς ἐντεῦθεν πλεόν γίνεται, ἀλλὰ καὶ κρίμα^ς πλεόν.
Οὐ γὰρ μόνον ἠπίσταντο, ἀλλὰ καὶ ἐπετίμων, καὶ κατηγο-
(294) ρουν, καὶ ἐπεβούλευον. Ἄλλ’ οὐ λέγει τοῦτο· οὐ γὰρ βού-
λεται εἶναι φορτικός κατηγορῶν. Οὐκοῦν ἐξ ἀρχῆς οὐχ οὗ-
τως αὐτοῖς διελέχθη, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς σαφηνείας· 477
ἐπειδὴ δὲ διέστρεφον ἑαυτοὺς, ἐν παραβολαῖς λοιπὸν φθέγ-
γεται.

Εἶτα ἵνα μὴ νομίσῃ τις κατηγορίαν εἶναι ψιλὴν τὰ εἰρη-
μένα, μηδὲ λέγωσιν, ὅτι ἐχθρὸς ἡμῶν ὧν ταῦτα αἰτιαῖται
καὶ διαβάλλει, καὶ τὸν προφήτην εἰσάγει τὰ αὐτὰ αὐτῷ
ψηφίζομενον. ⁸ “Πληροῦται γὰρ αὐτοῖς, φησὶν, ἡ προφη-
τεία Ἡσαίου ἢ λέγουσα· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε,
καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.” Εἶδες καὶ τὸν
προφήτην μετὰ^ν ταύτης τῆς ἀκριβείας κατηγοροῦντα; Οὐδὲ
γὰρ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι οὐ βλέπετε·^ω ἀλλὰ, “βλέψετε, καὶ
οὐ μὴ ἴδητε.” οὐδ’ ὅτι οὐκ ἀκούσεσθε· ἀλλ’ ὅτι “ἀκούσετε, B
καὶ οὐ μὴ συνῆτε.” Ὡστε αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀφείλοντο πρῶτον,
τὰ ὦτα βύσαντες, τοὺς ὀφθαλμοὺς^χ μύσαντες, τὴν καρδίαν

⁶ Matth. xii. 24.⁷ Joan. ix. 16.⁸ v. 14.

^ο βλέπουσιν] + καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν G. Ep. Insuper addit
οὐδὲ συνιοῦσιν C. cum Sav. et Interpp. ^ρ τῷ ante ἄρχοντι delevi

cum C. G. Ep. ^α προσάγοντα Ep. με προσάγοντος (sic) C. με

προσάγοντα et p. p. ἐπιδεικνυμένου G. ¹ φησὶ] + καὶ τὸ βλέπειν Sav.

Ben. Vid. adnot. ^ς πλεόν] μεῖζον C. G. ^ν Αναπληροῦται C. G.

αὐτοῖς] ἐπ’ αὐτοῖς Edd. Huic commati totum sequens adjungunt C.
G. et Verss. Vid. Matthaei. ad v. 15. ^ω ταύτης] πάσης C. G.

^χ ἀλλά] ἀλλ’ ὅτι C. G. ^κ καμύσαντες iidem, invito Euth.

παχύναντες. Οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἤκουον, ἀλλὰ καὶ ⁹ “βαρέως ἤκουον.” ἐποίησαν δὲ τοῦτο, φησί, “μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ^γἰάσωμαι αὐτούς.” τὴν ἐπιτεταμένην αὐτῶν λέγων πονηρίαν, καὶ ² τὴν μετὰ σπουδῆς ἀποστροφὴν. Καὶ τοῦτο λέγει, ἐφελκόμενος αὐτοὺς καὶ ἐρεθίζων, καὶ δεικνὺς ὅτι, ἐὰν ἐπιστρέψωσιν, ἰάσεται αὐτούς· ὥσπερ ἂν εἴ τις λέγοι· οὐκ ἐβουλήθη με ἰδεῖν, καὶ χάριν ^αἔχω· εἰ γὰρ ἡξιώθη, εὐθέως C ἐνδιδόναι ἔμελλον. Τοῦτο δὲ λέγει, δεικνὺς πῶς ἂν καταλαγείη. Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθά φησι· “μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.” δεικνὺς ὅτι καὶ τὸ ἐπιστραφῆναι δυνατόν, καὶ μετανοήσαντας ἐν σωθῆναι· καὶ ὅτι οὐκ εἰς τὴν αὐτοῦ δόξαν, ἀλλ’ εἰς τὴν αὐτῶν σωτηρίαν ἅπαντα ἐποίει. Εἰ γὰρ μὴ ἐβούλετο αὐτοὺς ἀκοῦσαι καὶ σωθῆναι, σιγῆσαι ἔδει, οὐχὶ ἐν παραβολαῖς λέγειν· νῦν δὲ ^β αὐτῷ τούτῳ κινεῖ αὐτοὺς, τῷ συνεσκιασμένα λέγειν. ¹⁰ “Ὁ γὰρ θεὸς οὐ βούλεται τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν.” “Ὅτι γὰρ οὐ φύσεως τὸ ἁμάρτημα, οὐδὲ ἀνάγκης D καὶ βίας, ἄκουσον τί φησι πρὸς τοὺς ἀποστόλους· ¹¹ “ὕμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα ^α ὑμῶν, ὅτι ἀκούουσι.” οὐ ταύτην λέγων τὴν ὄψιν, οὐδὲ τὴν ἀκοήν, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ διανοίας. Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι Ἰουδαῖοι ἦσαν, καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς τεθραμμένοι· ἀλλ’ ὅμως οὐδὲν παρεβλάβησαν ἀπὸ τῆς προφητείας, ἐπεὶ τὴν ρίζαν τῶν ἀγαθῶν εἶχον εὖ διακεμένην, τὴν προαίρεσιν ^ε λέγω καὶ τὴν γνώμην. Ὁρᾷς ὅτι τὸ, “ὕμῖν δέδοται,” οὐκ ἀνάγκης ἦν; Οὐδὲ γὰρ ἂν ἐμακαρίσθησαν, εἰ μὴ αὐτῶν ἦν τὸ κατόρθωμα. Μὴ γάρ ^ι μοι τοῦτο εἶπης, ὅτι ἀσαφῶς ἐλέγετο· ἡδύναντο γὰρ καὶ προσελθεῖν καὶ ἐρωτῆσαι, καθάπερ οἱ μαθηταί· ἀλλ’ οὐκ E ἠθέλησαν, ῥάθυμοι ὄντες καὶ ἀναπεπτωκότες. ^ε Τί λέγω, οὐκ ἠθέλησαν; Καὶ τὰ ἐναντία μὲν οὖν ἐποίουν. Οὐ γὰρ μόνον ἠπίσταντο, οὐδὲ μόνον οὐκ ἤκουον, ἀλλὰ καὶ ἐπολέμουν, καὶ σφόδρα ἀηδῶς εἶχον πρὸς τὰ λεγόμενα· ὅπερ τὸν προφήτην

⁹ v. 15.¹⁰ Ezech. xviii. 23.¹¹ v. 16.

^γ ἰάσωμαι hic et paulo infra C. G. ² Articulum recepi ex C. G. et Ep. ^α ἔχει et p. p. ἡξιώθη G. ἐβουλήθη et ἡξιώθη habuisse videtur Ge. Vulgatum tuetur Arm. ^β αὐτὸ τοῦτο . . . τὸ C. E. G. ^ε ἐπιστρέφειν Sav. Ben. Clausulam ὡς τὸ ἐπ. κ. ζ. αὐτόν non habent D. Mor. ^α ὑμῶν om. D. ἀκούουσι] ἀκούει Edd. ^ε λέγω om. C. G. ^ι μοι deest in Edd. ^ε Καὶ τί λ. Edd.

εἰσάγει κατηγοροῦντα, τῷ λέγειν, “βαρέως ἤκουσαν.” Ἀλλ’ οὐ ^h κακέينوι τοιοῦτοι· διὸ καὶ ἐμακάριζεν αὐτούς. Καὶ ⁱ ἐτέρωθεν δὲ αὐτοὺς βεβαιοῖ πάλιν, λέγων· ¹² “ἀμὴν γὰρ λέγω 478 ὑμῖν, πολλοὶ προφήται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν” τὴν παρουσίαν τὴν ἐμὴν, φησί, τὰ θαύματα αὐτὰ, τὴν φωνήν, τὴν διδασκαλίαν. Ἐνταῦθα ^k γὰρ οὐχὶ τῶν διεφθαρμένων τούτων, ἀλλὰ καὶ τῶν κατωρθωκότων αὐτοὺς προτίθησι· καὶ γὰρ καὶ ἐκείνων μακαριωτέρους αὐτοὺς εἶναί φησι. Τί δήποτε; Ὅτι οὐ μόνον ἅπερ οἱ Ἰουδαῖοι οὐκ εἶδον, βλέπουν οὗτοι, ¹ ἀλλὰ καὶ ἅπερ ἐκεῖνοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τῇ πίστει μόνον ἐθεάσαντο· οὗτοι δὲ καὶ τῇ ὄψει, καὶ πολλῷ σαφέστερον. Εἶδες πῶς πάλιν τὴν ^m παλαιὰν συν- B ἀπτεῖ τῇ καινῇ, δεικνὺς οὐ μόνον εἰδότας ἐκείνους τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπιθυμοῦντας; Οὐκ ἂν δέ, εἰ ἄλλοτρίου τινὸς καὶ ἐναντίου θεοῦ ἦσαν, ἐπεθύμησαν ⁿ αὐν. ¹³ “Ὑμεῖς (295) οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπειρόντος,” φησί· καὶ λέγει τὰ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένα, τὰ περὶ ῥαθυμίας καὶ σπουδῆς, τὰ περὶ δειλίας καὶ ὁ ἀνδρείας, τὰ περὶ χρημάτων καὶ ἀκτημοσύνης· δεικνὺς τὴν ἐκείθεν βλάβην καὶ τὴν ἐντεῦθεν ὠφέλειαν. Εἵτα καὶ τῆς ἀρετῆς εἰσάγει διαφόρους τρόπους. Φιλάνθρωπος γὰρ ὢν, οὐ μίαν ἔτεμεν ὁδόν, οὐδὲ εἶπεν, εἰ μὴ τις ἑκατὸν ποιήσῃ, ἐξέπεσεν· ^p ἀλλὰ καὶ ὁ τὰ C ἐξήκοντα ποιῶν σώζεται· καὶ οὐχ οὗτος μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ τὰ τριάκοντα. Τοῦτο δὲ ἐποίησεν, εὐκόλον κατασκευάζων τὴν σωτηρίαν.

^q Καὶ σὺ τοίνυν οὐ δύνασαι παρθενίαν ἀσκήσαι; Γάμησον σωφρόνως. Οὐ δύνασαι γενέσθαι ἀκτῆμων; Δὸς ἐκ τῶν ὄντων. Οὐ φέρεις ἐκεῖνο τὸ φορτίον; Μέρισαι μετὰ τοῦ

12 v. 17.

13 v. 18.

^h κακέينوι] οἱ μαθηταὶ C. E. G. ⁱ ἐτέρωθι G. ^k γὰρ] μὲν γὰρ C. E. G. ¹ ἀλλὰ] ἀλλ’ ὅτι C. E. G. ἰδεῖν] + καὶ οὐκ εἶδον ⁱidem cum Arm. ^m παλαιὰν] + πον C. E. G. εἰδότας] Sic D. Arm. οὐκ εἰδότας C. E. G. ἰδόντας Edd. ⁿ non vidisse Ge. ⁿ αὐν om. D. ^o ἀνδρείας] Sic Ep. et Verss. ἀνανδρίας C. E. χρημάτων] κτημάτων G. ^p ἀλλὰ καὶ ὁ ἐξ. καὶ ὁ τρι. ποιῶν σώζεται. Τοῦτο δὲ . . . G. Vulgatum firmant Ep. Arm. ^q ΘΕΙΚΟΝ. Ὅτι πάντῃ ἡμῖν εὐθείας ἐντολὰς ἐδωρήσατο ὁ θεός· καὶ ὅτι ἀντὶ τῶν μεγάλων ἀγαθῶν, ὧν ποιεῖ μεθ’ ἡμῶν, χρῆ ἡμᾶς καὶ τὰ εὐτελῆ κατὰ δύναμιν ἐπιδείκνυσθαι εἰς τοὺς δεομένους. G.

Χριστοῦ τὰ ὑπάρχοντα. Οὐ βούλει αὐτῷ παραχωρῆσαι
 ἀπάντων; Κἂν τὴν ἡμίσειαν, κἂν τὴν τρίτην ἐπίδος μοῖραν.
 Ἀδελφός σου ἐστὶ καὶ συγκληρονόμος· ποιήσον αὐτὸν καὶ
 ἐνταῦθα συγκληρονόμον. Ὅσα ἂν ἐκείνῳ δῶς, σαυτῷ δώσεις.
 Οὐκ ἀκούεις τί φησιν ὁ προφήτης; ¹⁴ “Τοὺς οἰκείους τοῦ
 D σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει.” Εἰ δὲ ¹ συγγενεῖς ὑπερορᾶν
 οὐ χρή, πολλῶ μᾶλλον τὸν δεσπότην, μετὰ τῆς δεσποτείας
 καὶ τὸ τῆς συγγενείας δικαίωμα πρὸς σέ ἔχοντα, καὶ πολλῶ
 πλείονα ἕτερα. Καὶ γὰρ καὶ μεριστήν σε ἐποίησε τῶν αὐτοῦ,
 οὐδὲν παρὰ σοῦ λαβὼν, ἀλλὰ καὶ ² κατάρξας τῆς ἀφάτου
 ταύτης εὐεργεσίας. Πῶς οὖν οὐκ ἐσχάτης ἀνοίας τὸ μηδὲ
 τῇ δωρεᾷ ταύτῃ γενέσθαι φιλάνθρωπον, μηδὲ ἀμοιβὴν ἀντὶ
 χάριτος δοῦναι, καὶ ἐλάττονα ἀντὶ μειζόνων; Αὐτὸς μὲν
 γὰρ σε τῶν οὐρανῶν κληρονόμον ἐποίησε· σὺ δὲ ³ αὐτῷ
 E οὐδὲ τῶν ἐν τῇ γῇ μεταδίδως; Αὐτὸς σε οὐδὲν κατωρθω-
 κότα, ἀλλὰ καὶ ἐχθρόν ὄντα κατήλλαξε· σὺ δὲ οὐδὲ φίλον
 ὄντα καὶ εὐεργέτην ἀμείβῃ; καίτοιγε ⁴ καὶ πρὸ τῆς βα-
 σιλείας, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ
 δοῦναι χάριν δίκαιον ἔχειν αὐτῷ; Καὶ γὰρ καὶ οἰκέται, δε-
 σπότης ἐπ’ ἄριστον καλοῦντες, οὐ παρέχειν, ἀλλὰ λαμβάνειν
 νομίζουσιν· ἐνταῦθα δὲ τοῦναντίον γέγονεν. Οὐ γὰρ ὁ οἰ-
 479 κέτης τὸν δεσπότην, ἀλλὰ ὁ δεσπότης τὸν οἰκέτην πρῶτος
 ἐκάλεσεν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν· σὺ δὲ οὐδὲ μετὰ τοῦτο
 καλεῖς; Πρῶτός σε εἰς τὴν αὐτοῦ στέγην εἰσήγαγε· σὺ
 δὲ οὐδὲ δεύτερος; Γυμνὸν ὄντα σε περιέβαλε· σὺ δὲ οὐδὲ
 μετὰ ταῦτα ξένον ὄντα ⁵ συνάγεις; Πρῶτός σε ἐπότισε τὸ
 ἑαυτοῦ ποτήριον· σὺ δὲ οὐδὲ ⁶ ψυχροῦ μεταδίδως ὕδατος;
 Ἐπότισέ σε πνεῦμα ἅγιον· σὺ δὲ οὐδὲ τὴν σωματικὴν πα-
 ραμυθῇ δίψαν; Ἐπότισέ σε πνεῦμα, ἄξιον ὄντα κολάσεως·
 σὺ δὲ καὶ διψῶντα περιορᾷς, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν αὐτοῦ
 μέλλων ἅπαντα ταῦτα ποιεῖν; Οὐ γὰρ μέγα ἡγῇ τὸ πο-
 B τήριον κατασχεῖν, ἐξ οὗ πίνειν ὁ Χριστὸς μέλλει, καὶ
 προσάγειν τῷ στόματι; Οὐχ ὁρᾷς, ὅτι τῷ ἱερεὶ μόνῳ θέμις
 τὸ τοῦ αἵματος ἐπιδιδόναι ποτήριον; Ἐγὼ ⁷ δὲ οὐδὲν ὑπὲρ

¹⁴ Esai. lviii. 7.¹ συγγενείας C. E. G.² προκατάρξας G.³ αὐτῷ om. G.⁴ καὶ om. C. E. G.⁵ συνεισάγεις Edd.⁶ ψυχροῦ] μικροῦ E.οὐδὲ μικροῦ μ. ὑ. ἢ ψυχροῦ G. οὐδὲ μικροῦ ἢ ψυχροῦ μ. ὑ. Mor. ⁷ δὲ om. D.

τούτων ἀκριβολογοῦμαι, φησὶν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐπιδῶς, δέχομαι· καὶ λαϊκὸς ἦς, οὐ παραιτοῦμαι. Καὶ οὐκ ἀπαιτῶ οἷον ἔδωκα· οὐ γὰρ αἷμα ζητῶ, ἀλλ' ὕδωρ ψυχρόν. Ἐννόησον τίνα ποτίζεις, καὶ φρίζον. Ἐννόησον ὅτι ἱερεὺς τοῦ Χριστοῦ γίνῃ σὺ, ἰδίᾳ χειρὶ ^z διδούς, οὐ σάρκα, ἀλλ' ἄρτον, οὐχ αἷμα, ἀλλὰ ^a ψυχροῦ ὕδατος ποτήριον. Ἐνέδυσέ σε ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ ἐνέδυσέ σε δι' ἑαυτοῦ· ^b σὺ καὶ διὰ τοῦ παιδὸς ἐνδυσον. Ἐποίησέ σε ἐνδοξον ἐν οὐρανοῖς· σὺ ^C τῆς φρίκης ἀπάλλαξον, ^c καὶ τῆς γυμνότητος, ^c καὶ τῆς ἀσχημοσύνης. Ἐποίησέ σε ἀγγέλων πολίτην· ^b σὺ καὶ στέγης μετάδος μόνον, καὶ ὡς τῷ οἰκέτῃ τῷ σῶ δὸς οἰκίαν· οὐκ ἀποστρέφωμαι τουτὶ τὸ καταγώγιον, καὶ ταῦτά σοι τὸν οὐρανὸν ἀνοίξας ἅπαντα. Ἀπήλλαξά σε ^d φυλακῆς χαλεπωτάτης· ἐγὼ τοῦτο οὐκ ἀπαιτῶ, οὐδὲ λέγω, ἀπάλλαξόν με· ἀλλ' ἂν ἴδῃς με μόνον δεδεμένον, ἀρκεῖ τοῦτο εἰς παραμυθίαν ἐμοί. Νεκρὸν ὄντα ἀνέστησα· ἐγὼ τοῦτο παρὰ σοῦ οὐκ ἀπαιτῶ, ἀλλὰ λέγω, ἐπίσκεφαί με μόνον ^e ἀρρώστούντα. Ὅταν οὖν οὕτως ἡ μεγάλη τὰ δεδομένα, καὶ πολὺ κούφα τὰ ἀπαιτού- ^D μενα, καὶ μηδὲ ταῦτα παρέχωμεν, πόσης οὐκ ἂν εἴημεν ἄξιοι γεέννης; Εὐκότως εἰς τὸ πῦρ ἄπιμεν τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῃ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, πέτρας ὄντες ^f ἀναισθητότεροι. Πόσης ^g γὰρ ἀναισθησίας, εἰπέ μοι, τοσαῦτα λαβόντας, τοσαῦτα ^h ληψόμενοι, χρημάτων εἶναι δούλους, ὢν μικρὸν ὕστερον ἀποστησόμεθα καὶ ἄκοντες; Καὶ ἕτεροι μὲν καὶ τὴν ψυχὴν ⁱ ἐπέδωκαν, καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεαν· σὺ δὲ οὐδὲ (296) τὰ περιττά προίεσαι ὑπὲρ τῶν οὐρανῶν, ὑπὲρ τῶν τοσούτων στεφάνων; Καὶ ποίας ^k ἂν εἴης ἄξιος συγγνώμης, τίνος ἀπολογίας, ἐν μὲν τῷ σπόρῳ τῆς γῆς πάντα ἡδέως προίε- ^E μενος, καὶ ἐν τῷ δανείζειν ἀνθρώποις οὐδενὸς φειδόμενος, ἐν δὲ τῷ τρέφειν σου τὸν δεσπότην ^l διὰ τῶν δεομένων ὡμὸς καὶ ἀπάνθρωπος ὢν; Ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐνόησαντες, καὶ λογισάμενοι ἅπερ εἰλήφαμεν, ἅπερ λαμβάνειν μέλλομεν, ἅπερ

^z ἐπιδιδούς C. E. G. ^a ψυχρὸν ποτήριον G. ^b σὺ] + δὲ bis C. E. G. ^c καὶ om. bis iidem. ^d ἐκ φυλακῆς iidem. ^e ἀσθενούντα C. E. G. Paulo ante με om. C. G. ^f ἀναιδέστεροι C. ἀναιδ. καὶ ἀναισθ. E. ἀναισθ. καὶ ἀναιδ. G. ^g γὰρ] + οὐκ ἂν εἴημεν C. E. G. Mox λαβόντες, ληψόμενοι, et ὄντες pro εἶναι C. E. ^h λήψεσθαι προσδοκῶντας D. ⁱ ἔδωκαν C. E. G. ^k ἂν εἴης ἄξιος] ἄξιος ἔσθι D. ἂν ἄξιος ἔσθι Edd. ^l Verba διὰ τῶν δεομένων non agnoscunt G. Arm.

^m αἰτούμεθα, τὴν σπουδὴν ἅπασαν ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἐπι-
 480 δειζώμεθα. Γενώμεθά ποτε ἡμεροὶ καὶ φιλόανθρωποι, ἵνα μὴ
 τὴν ἀφόρητον δίκην ἐφ' ἑαυτοὺς ἐλκύσωμεν. Τί γὰρ ἡμᾶς
 οὐχ ἱκανὸν κατακρίναι; τὸ τοσοῦτων καὶ τηλικούτων ἀπο-
 λαῦσαι, τὸ μηδὲν μέγα αἰτεῖσθαι, τὸ τοιαῦτα αἰτεῖσθαι ἃ
 καὶ ἄκοντες ἐνταῦθα ⁿ ἀπολείψομεν, τὸ πολλὴν ἐν τοῖς βιω-
 τικοῖς φιλοτιμίαν ἐπιδείκνυσθαι; Τούτων γὰρ ἕκαστον καὶ
 καθ' ἑαυτὸ ἱκανὸν ἡμᾶς καταδικάσαι· ὅταν δὲ ὁμοῦ τὰ πάντα
 συνέλθῃ, τίς ἔσται σωτηρίας ἐλπίς; Ἰν' οὖν ἅπασαν ταύτην
 τὴν κατάκρισιν διαφύγωμεν, ἐπιδειζώμεθά τινα δαψίλειαν
 περὶ τοὺς δεομένους. Οὕτω γὰρ καὶ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν
 B ἐκεῖ ἀπάντων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς
 ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ MS.

¹ Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· ὡμοιώθη ἡ
 βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα
 ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώ-
 πους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνα-
 C μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν. Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν
 ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη ^a τὰ ζιζάνια.
 Προσελθόντες δὲ οἱ δούλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶπον αὐτῷ·
 κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ ^b ἀγρῷ σου;
 πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· ἐχθρὸς ἀν-
 θρωπος τοῦτο ἐποίησεν. Οἱ δὲ δούλοι εἶπον αὐτῷ·
 θέλεις οὖν ἀπελθόντες ^c συλλέξομεν αὐτά; Ὁ δὲ ἔφη,

¹ Cap. XIII. v. 24-30.

^m ἀπαιτούμεθα C. E. G. Post h. v. legitur in Edd. μὴ τὴν σπου-
 δὴν ἐν τοῖς βιωτικοῖς ἐπιδεικνύμεθα. [ἐπιδεικνύμεθα Sav.] Nostram
 lectionem, quae est codicum C. E. G. secuti sunt Interpretes. ⁿ ἀπο-
 λειψόμεθα C. E. G. HOM. XLVI. CODICES G. H. K. ^a τὰ] καὶ
 τὰ H. ^b ἀγρῷ σου] σῷ ἀγρῷ H. σου om. K. Mox ἔχει τὰ ζ. K.
^c συλλέξομεν pr. G.

οὐ· μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς ^d τὸν σῖτον. Ἄφετε οὖν συναυξάνεσθαι ἀμφοτέρω ^e ἄχρι τοῦ θερισμοῦ.

Τι τὸ μέσον ταύτης καὶ τῆς ^f πρὸ ταύτης παραβολῆς; Ἐκεῖ τοὺς μηδὲ ὅλως προσεσχηκότας αὐτῷ φησιν, ἀλλ' ἀποπηδήσαντας καὶ τὸν σπόρον ^g προεμένους· ἐνταῦθα δὲ, τῶν αἵρετικῶν λέγει τὰ συστήματα. Ἴνα γὰρ μηδὲ τοῦτο τοὺς μαθητὰς ^h θορυβῇ, καὶ τοῦτο προλέγει, μετὰ τὸ διδάξαι αὐτοὺς διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖ. Ἐκείνη μὲν ⁱ οὖν ἡ παραβολή φησιν, ὅτι οὐκ ἐδέξαντο· αὕτη δὲ, ὅτι ^k καὶ φθορέας ἐδέξαντο. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς τοῦ διαβόλου μεθοδείας, τῇ ἀληθείᾳ αἰεὶ παρεισάγειν τὴν πλάνην, πολλὰ ^l ἐπιχρυννύντα αὐτῇ τὰ ὁμοιώματα, ὥστε εὐκόλως κλέψαι τοὺς εὐεξαπατήτους. Διὰ τοῦτο οὐκ ἄλλο τι σπέρμα, ἀλλὰ ζιζάνια καλεῖ, ^m ὃ κατὰ τὴν ὄψιν ἔοικέ πως τῷ σίτῳ. Εἶτα λέγει ⁴⁸¹ καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπιβουλῆς. “Ἐν γὰρ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους,” φησὶν. Οὐ μικρὸν τοῖς ἄρχουσιν ἐντεῦθεν ⁿ ἐπικρεμνᾷ τὸν κίνδυνον, τοῖς μάλιστα τῆς ἀρούρας τὴν φυλακὴν ἐμπειπιστευμένοις· οὐ τοῖς ἄρχουσι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχομένοις. Δείκνυσι δὲ καὶ τὴν πλάνην μετὰ τὴν ἀλήθειαν οὔσαν· ὅπερ καὶ ἡ τῶν πραγμάτων ἑκβασις μαρτυρεῖ. Καὶ γὰρ μετὰ τοὺς προφήτας, οἱ ψευδοπροφῆται· καὶ μετὰ τοὺς ἀποστόλους, οἱ ψευδαπόστολοι· καὶ μετὰ τὸν Χριστὸν, ὁ ἀντίχριστος. Ἄν γὰρ μὴ ἴδῃ τί ^o μιμήσεται ὁ διάβολος, ἢ (297) τίσιν ἐπιβουλεύσῃ, οὔτε ἐπιχειρεῖ, οὔτε οἶδε. Καὶ νῦν τοίνυν, ἐπειδὴ ^p εἶδεν, ὅτι ὁ μὲν ἐποίησεν ἑκατὸν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ ^B δὲ τριάκοντα, ἄλλην ἔρχεται λαιπὸν ὁδόν. Ἐπεὶ γὰρ ἀρπάσαι οὐκ ἠδυνήθη τὸ ρίζωθέν, οὐδὲ ἀποπνίξαι, οὐδὲ κατακαῦσαι, δι' ἐτέρας ἀπάτης ἐπιβουλεύει, παρεμβάλλων τὰ ^q παρ' ἑαυτοῦ. Καὶ τί διαφέρουσιν οἱ καθεύδοντες, φησὶ, τῶν

^d τὸν] καὶ τὸν H. K. p. p. οὖν om. H. ^e μέχρι H. K. Locum S. S. ad finem v. 30 continent H. Arm. et Mosq. unus: non nisi vv. 24, 25 habent Mor. cum alio Mosq. ^f πρὸ ταύτης] προτέρας Edd. παραβολῆς;] + Πολὺν καὶ διάφορον. G. ^g προεμένους G. ^h θορυβῆσθαι H. ⁱ οὖν om. G. ^k καὶ om. K. Mor. ^l ἐπιχρυννύντος H. K. ^m ὃ] + καὶ Edd. ⁿ ἐπικρεμᾷ H. Mor. ^o μιμήσεται et ἐπιβουλεύσει H. ^p οἶδεν G. Mox λοιπὸν om. G. ^q παρὰ om. K. Mox folium deest in hoc codice ab ἐκείνους p. 481 C. usque ad συλλέξατε p. 482 D.

τὴν ὁδὸν μιμουμένων; Ὅτι ἐκεῖ εὐθέως ἤρπασεν· οὐδὲ γὰρ
 ῥιζωθῆναι ἀφῆκεν· ἐνταῦθα δὲ πλείονος ἐδεήθη τῆς μηχανῆς.
 Ταῦτα δὲ λέγει ὁ Χριστὸς, παιδεύων ἡμᾶς διαπαντὸς ἐγρη-
 γορέναι. Κἂν γὰρ ἐκείνας διαφύγῃς τὰς βλάβας, φησὶν,
 ἔστι καὶ ἑτέρα βλάβη. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖ διὰ τῆς ὁδοῦ καὶ
 τῆς πέτρας καὶ τῶν ἀκανθῶν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα διὰ τοῦ
 C ὕπνου ἢ ἀπώλεια γίνεται ὥστε διηνεκοῦς φυλακῆς δεῖ. Διὸ
 καὶ ἔλεγεν· ² “ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.”
 Τοιοῦτόν τι γέγονε καὶ παρὰ τὴν ἀρχὴν. Πολλοὶ γοῦν τῶν
 προεστώτων πονηροὺς εἰσάγοντες ἄνδρας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις,
 αἰρεσιάρχας κρυπτομένους, πολλὴν εὐκολίαν τῇ τοιαύτῃ παρ-
 ἔσχον ἐπιβουλῇ. Οὐδὲ γὰρ πόνων δεῖ τῷ διαβόλῳ λοιπόν,
 ὅταν ἐκείνους εἰς μέσον φυτεύσῃ. Καὶ πῶς δυνατόν μὴ κα-
 θεύδειν; φησί. Τὸν μὲν οὖν φυσικὸν ὕπνον, οὐ δυνατόν· τὸν
 δὲ τῆς προαιρέσεως, δυνατόν. Διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· “γρη-
 D γορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει.” Εἵτα δείκνυσι καὶ περιττόν
 τὸ πρᾶγμα, οὐχὶ βλαβερόν μόνον. Μετὰ γὰρ τὸ γεωργη-
 θῆναι τὴν ἄρουραν, καὶ μὴ χρεῖαν εἶναι μηδενός, τότε ἐπι-
 σπείρει οὗτος· καθάπερ καὶ οἱ αἰρετικοὶ ποιοῦσιν, ¹ οἱ δὲ
 οὐδὲν ἕτερον ἢ διὰ κενοδοξίαν ἐμβάλλουσι τὸν ἑαυτῶν ἰόν.
 Οὐκ ἐντεύθεν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα μετὰ
 ἀκριβείας αὐτῶν ὑπογράφει τὴν σκηνὴν ἅπασαν. “Ὅτε γὰρ
 ἐβλάστησε, φησὶν, ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε
 ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια” ὅπερ καὶ οὗτοι ποιοῦσι. Παρὰ μὲν
 γὰρ τὴν ἀρχὴν συσκιάζουσιν ἑαυτούς· ἐπειδὰν δὲ πολλὴν
 E λάβωσι τὴν παρρησίαν, καὶ λόγου τις αὐτοῖς μεταδῶ, τότε
 τὸν ἰὸν ἐκχέουσι. Τίνος δὲ ἕνεκεν εἰσάγει τοὺς δούλους
 λέγοντας τὸ γεγεννημένον; Ἵνα εἴπῃ ὅτι οὐ δεῖ ἀναιρεῖν
 αὐτούς. Ἐχθρόν δὲ ἄνθρωπον αὐτὸν καλεῖ, διὰ τὴν εἰς ἄν-
 θρώπους βλάβην. Ἡ μὲν γὰρ ἐπήρεια καθ’ ἡμῶν· ἡ δὲ
 ἀρχὴ τῆς ἐπηρείας οὐκ ἀπὸ τῆς εἰς ἡμᾶς, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς εἰς
 482 θεὸν ἔχθρας ἐγένετο. Ὅθεν δῆλον, ὅτι μᾶλλον ὁ θεὸς ἡμᾶς
 φιλεῖ, ἢ ἡμεῖς ἑαυτούς. Ὅρα δὲ καὶ ἐτέρωθεν τοῦ διαβόλου
 τὴν κακουργίαν. Οὐ γὰρ πρὸ τούτου ἔσπειρεν, ἐπειδὴ μηδὲν
 εἶχεν ³ ἀπολέσαι· ἀλλ’ ὅτε ἦν ἅπαντα πεπληρωμένα, ἵνα τῇ

² Matth. x. 22.¹ οἱ om. G. ³ ἀπολέσθαι G. ΜΟΧ τὴν σπουδὴν G. Ep. et p. p.
 ἐχθρῶς Ep. et pr. G.

σπουδῇ λυμῆνεται τοῦ γεωργοῦ· οὕτω πρὸς ἐκεῖνον ἐχθρωδῶς ἔχων πάντα ἐποίει. Σκόπει δὲ καὶ τῶν οἰκετῶν τὴν φιλοστοργίαν. Καὶ γὰρ ἐπείγονται ἤδη τὰ ζιζάνια ἀνασπάσαι, εἰ καὶ μὴ διεσκεμμένως ποιούσιν· ὅπερ δείκνυσι τὴν ὑπὲρ τοῦ σπόρου μέριμναν αὐτῶν, καὶ πρὸς ἓν μόνον βλέποντας, οὐχ ὅπως ἐκεῖνος δῶ δίκην, ἀλλ' ὥστε τὰ καταβληθέντα μὴ ἀπολέσθαι· οὐ γὰρ δὴ τοῦτό ἐστι τὸ κατεπεῖγον. Διόπερ ὅπως τὸ νόσημα τέως ἐξέλωσι, ἵσκοποῦσι. Καὶ οὐδὲ τοῦτο B ἀπλῶς ζητοῦσιν· οὐ γὰρ ἑαυτοῖς ἐπιτρέπουσιν, ἀλλὰ τοῦ δεσπότου τὴν γνώμην ἀναμένουσι λέγοντες· “θέλεις;” Τί οὖν ὁ δεσπότης; Κωλύει λέγων· “μῆποτε ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.” Τοῦτο δὲ ἔλεγε, κωλύων πολέμους γίνεσθαι καὶ αἵματα καὶ σφαγὰς. Ὁ γὰρ δεῖ ἀναιρεῖν αἰρετικόν· ἐπεὶ πόλεμος ἄσπονδος ἔμελλεν εἰς τὴν οἰκουμένην εἰσάγεσθαι. Δύο τοίνυν τούτοις αὐτοὺς κατέχει τοῖς λογισμοῖς· ἐνὶ μὲν, τῷ μὴ τὸν σῖτον βλαβῆναι· ἐτέρῳ δὲ, τῷ καταλήψεσθαι τὴν κόλασιν πάντως αὐτοὺς ἀνιάτως νοσοῦντας. Ὡστε εἰ βούλει καὶ κολασθῆναι αὐτοὺς, καὶ χωρὶς τῆς τοῦ C σίτου βλάβης, ἀνάμεινον τὸν προσήκοντα καιρόν. Ὡς δὲ ἐστι, “μῆ ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον;” Ἡ τοῦτο φησιν, ὅτι εἰ μέλλοιτε κινεῖν ὅπλα καὶ κατασφάττειν τοὺς αἰρετικούς, ἀνάγκη πολλοὺς καὶ τῶν ἀγίων συγκαταβάλλεσθαι· ἢ ὅτι ἀπ’ αὐτῶν τῶν ζιζανίων πολλοὺς εἰκὸς μεταβαλέσθαι καὶ γενέσθαι σῖτον. Ἄν τοίνυν προλαβόντες αὐτοὺς ἐκριζώσητε, λυμαίνεσθε τῷ μέλλοντι γίνεσθαι σίτῳ, οὓς ἐγχωρεῖ μεταβαλέσθαι καὶ γενέσθαι βελτίους * ἀναιροῦντες. Οὐ τοίνυν † κατέχειν αἰρετικούς, καὶ ἐπιστομίζειν, καὶ ἐκκόπτειν αὐτῶν τὴν παρρησίαν, καὶ τὰς συνόδους καὶ τὰς σπουδὰς διαλύειν κωλύει, ἀλλ’ ἀναιρεῖν καὶ κατασφάττειν. Σὺ δὲ D (298) αὐτοῦ σκόπει τὴν ἡμερότητα, πῶς οὐκ ἀποφαίνεται μόνον, οὐδὲ ‡ κωλύει, ἀλλὰ λογισμοὺς τίθησι. Τί οὖν, ἂν μέχρι

† τοῦτο σκοποῦσι G.

‡ Οὐδὲ γὰρ G. Ep. Mox ὁ πόλεμος G.

‡ Τί δὲ ἄλλο διὰ τοῦ, μὴ . . . G. et sic Edd. minore distinctione post σῖτον posita. Nostrae lectioni praeter H. Ep. et utrumque Interp. suffragatur etiam Par. Reg. 688.

* μὴ ἀναιροῦντες G. † κατασχεῖν Mor. κατάρχειν “unus” apud Montef. nisi scribere voluit κατάγχειν, quae lectio est Reg. 688. Mox pro σπονδὰς, σπουδὰς expressit Interpres Arm.

‡ κωλύει] Sic H. Ge. Arm. vulgo κελύει.

τέλους ^α μένη τὰ ζιζάνια; “Τότε ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δῆσατε αὐτὰ δεσμάς πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά.” Πάλιν ἀναμνησκει αὐτοὺς τῶν Ἰωάννου ῥημάτων, ^β τῶν κριτῆν αὐτὸν εἰσαγόντων, καὶ φησιν, ὅτι ἕως ^γ μὲν ἐστήκασιν ἐγγὺς τοῦ σίτου, φείδεσθαι χρή·

Ε ἐγχωρεῖ γὰρ αὐτοὺς καὶ σίτον γενέσθαι· ὅταν δὲ μηδὲν κερδάναντες ἀπέλθωσι, τότε αὐτοὺς ἀναγκαιῶς ἢ ἀπαραίτητος διαδέξεται δίκη. “Ἐρῶ γὰρ τοῖς θερισταῖς, φησὶ, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια.” Διατί πρῶτον; Ἵνα μὴ φοβηθῶσιν οὗτοι, ὡς συναπαγομένου ἅμα αὐτοῖς τοῦ σίτου. “Καὶ δῆσατε αὐτὰ δεσμάς, ὥστε κατακαῦσαι αὐτά· τὸν δὲ σίτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην.”

483 ³ “Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως.” Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀπὸ τοῦ σπόρου τρία μέρη ἀπόλλυται, καὶ σώζεται ἓν, καὶ ἐν αὐτῷ πάλιν τῷ σωζομένῳ τοσαύτη γίνεται βλάβη, ἵνα μὴ λέγωσι, καὶ τίνες καὶ πόσοι ἔσονται οἱ πιστοί; καὶ τοῦτον ἐξαιρεῖ τὸν φόβον, διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ σινάπεως ἐνάγων ^δ εἰς πίστιν αὐτοὺς, καὶ δεικνὺς ὅτι πάντως ἐκταθήσεται τὸ κήρυγμα. Διὰ τοῦτο τοῦ λαχάνου τὴν εἰκόνα εἰς μέσον ἤγαγε σφόδρα εοικυῖαν τῇ ὑποθέσει· ⁴ “ὁ μικρότερον μὲν, φησὶν, ἐστὶ πάντων τῶν σπερμάτων· ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μείζον τῶν λαχάνων ἐστὶ, καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.” Τοῦ γὰρ μεγέθους τὸ τεκμήριον ἐνδείξασθαι ἡβουλήθη. Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ κηρύγματος ἔσται, φησί. Καὶ γὰρ ἀπάντων ἀσθενέστεροι ἦσαν οἱ μαθηταί, καὶ πάντων ἐλάττους· ἀλλ’ ὅμως, ἐπειδὴ μεγάλη ἦν ἡ ἐν αὐτοῖς δύναμις, ἐξηπλώθη πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης. Εἶτα καὶ τὴν ζύμην ταύτη προστίθῃσι τῇ εἰκόνι, λέγων· ⁵ “ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.” Καθάπερ γὰρ

Β αὕτη τὸ πολὺ ἄλευρον μεθίστησιν εἰς τὴν ἐαυτῆς ἰσχύν, οὕτω καὶ ὑμεῖς τὸν πάντα κόσμον μεταστήσετε. Καὶ ὅρα

³ v. 31.⁴ v. 32.⁵ v. 33.

^α μένη G. μένωσι ζιζάνια Ep. ^β τὸν κρ. αὐτῶν K. et pr. G. τῶν κρ. αὐτῶν corr. G. ^γ μὲν] + ἂν codices. Cf. Tom. ix. p. 510 A. Ed. Ben. 2^{dae}. ^δ εἰς τὴν πίστιν Edd. εἰς πῦσιν G. K. invitis Interpp.

σύνεσιν. Τὰ γὰρ τῆς φύσεως παράγει, δεικνὺς ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνα ^ε ἀνεγχώρητον μὴ γενέσθαι, οὕτω καὶ ταῦτα. Μὴ γάρ μοι τοῦτο λέγε· τί δυνησόμεθα δώδεκα ἄνθρωποι εἰς πλήθος ἐμπεσόντες τοσοῦτον; Καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ μάλιστα ὑμῶν ποιεῖ τὴν ἰσχὺν ἐκλάμψαι, τὸ ἀναμιγῆναι τῷ πλήθει καὶ μὴ φυγεῖν. Ὡσπερ ^ε οὖν καὶ ἡ ζύμη τότε τὸ φύραμα ζυμοῖ, ὅταν ἐγγὺς γένηται τοῦ ἀλεύρου, καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐγγὺς, ἀλλ' οὕτως ὥστε καὶ μιγῆναι· (οὐ γὰρ εἶπεν, ἔθηκεν, ἀπλῶς, ἀλλ', ἔκρυσεν·) οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν κολληθῆτε καὶ ἐνωθῆτε τοῖς D πολεμοῦσιν ὑμῖν, τότε αὐτῶν περιέσσεσθε. Καὶ καθάπερ ἐκείνη καταχώννυνται μὲν, οὐκ ἀφανίζονται δέ, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν πρὸς τὴν ἑαυτῆς ἕξιν ἅπαντα μεταποιεῖ· τὸν ^ε αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ κηρύγματος τοῦτο συμβήσεται. Μὴ τοίνυν, ἐπειδὴ πολλὰς εἶπον ^ε εἶναι τὰς ἐπηρείας, φοβηθῆτε· καὶ γὰρ καὶ οὕτως ἐκλάμψετε, καὶ ἀπάντων περιέσσεσθε. Τρία δὲ σάτα ἐνταῦθα τὰ πολλὰ εἶρηκεν· οἶδε γὰρ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐπὶ πλήθους λαμβάνειν. Μὴ θαυμάσης δέ, εἰ περὶ βασιλείας διαλεγόμενος κόκκου καὶ ζύμης ἐμνήσθη· ἀνθρώποις γὰρ διελέγετο ἀπείροις καὶ ιδιώταις, καὶ δεομένοις ἀπὸ τούτων ^ε ἐνάγεσθαι. Οὕτω γὰρ ἦσαν ἀφελεῖς, ὥς καὶ μετὰ ταῦτα πάντα δεσθῆναι E ἐρμηνείας πολλῆς. Ποῦ τοίνυν Ἑλλήνων παῖδες εἰσι; Μανθανέτωσαν τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν, ὁρῶντες τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν· καὶ ἐκατέρωθεν αὐτὸν προσκυνεῖτωσαν, ὅτι καὶ προεῖπε πρᾶγμα τοσοῦτον, καὶ ἐπλήρωσε. Καὶ γὰρ αὐτός ἐστιν ὁ τὴν δύναμιν ἐνθεὶς τῇ ζύμῃ. Διὰ τοῦτο καὶ ἀνέμιξε τῷ πλήθει τοὺς αὐτῷ πιστευόντας, ἵνα μεταδῶμεν 484 ^κ τοῖς ἄλλοις τῆς ἡμετέρας συνέσεως. Μηδεὶς τοίνυν ὀλιγότητα αἰτιάσθω. Πολλὴ γὰρ τοῦ κηρύγματος ἡ δύναμις· καὶ τὸ ζυμῶθέν ἅπαξ, ζύμη γίνεται τῷ λοιπῷ πάλιν. Καὶ (299) καθάπερ ὁ σπινθὴρ ὅταν ἐπιλάβηται ξύλων, τὰ ἤδη κατακαυθέντα ποιήσας τῆς φλογὸς προσθήκην, οὕτω τοῖς ἄλλοις ἐπεισιν· οὕτω δὴ καὶ τὸ κήρυγμα. Ἄλλ' οὐκ εἶπε πῦρ, ἀλλὰ ζύμην· τί δήποτε; Ὅτι οὐ τοῦ πυρός ἐστιν ἐκεῖ τὸ ὅλον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀναπτομένων ξύλων· ἐνταῦθα δὲ τὸ ὅλον ἡ ζύμη ἐργάζεται δι' ἑαυτῆς.

^ε ἀνεγχώρητον G. ^ε οὖν om. G. ^ε αὐτὸν] + δὴ Edd. τοῦτο] τούτου Ep. Ge. ^ε εἶναι deest in Edd. ^ε Sic Ep. Mor. et codd. ἐνάγεσθαι Sav. Ben. ^κ τοῖς ἄλλοις] Sic H. K. Arm. infidelibus Ge. Vulgatum ἀλλήλοις habet G.

¹ Εἰ δὲ ἄνθρωποι δώδεκα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐζύμωσαν, ἐννόησον ὅση ἡμῶν ἢ κακία, ὅταν τοσοῦτοι ὄντες τοὺς
 B ὑπολειπομένους μὴ δυνηθῶμεν διορθοῦν, οὓς μυρίοις κόσμοις ἀρκεῖν ἐχρῆν καὶ γενέσθαι ζύμην. Ἀλλ' ἐκεῖνοι, φησὶν, ἀπὸστολοι ἦσαν. Καὶ τί τοῦτο; Οὐχὶ τῶν αὐτῶν σοι μετέσχον; οὐκ ἐν πόλεσιν ^m ἐτράφησαν; οὐ τῶν αὐτῶν ἀπέλαυσαν; οὐχὶ τέχναις μετεχειρίσαντο; μὴ γὰρ ἄγγελοι ἦσαν; μὴ γὰρ ἐξ οὐρανοῦ κατέβησαν; Ἀλλὰ τὰ σημεῖα, φησὶν, εἶχον. Οὐ τὰ σημεῖα θαυμαστοὺς αὐτοὺς ἐποίησε. Μέχρι πότε προκαλύμμασι κεκρήμεθα τῆς ἡμετέρας ῥαθυμίας τοῖς θαύμασιν ἐκείνοις;
 C ⁿ [Ἴδε τὸν χορὸν τῶν ἀγίων οὐ τοῖς θαύμασιν ἐκείνοις λάμψαντα.] Πολλοὶ γὰρ καὶ δαίμονας ^o ἐκβαλόντες, ἐπειδὴ τὴν ἀνομίαν εἰργάσαντο, οὐκ ἐγένοντο θαυμαστοί, ἀλλὰ καὶ ἐκολάσθησαν. Καὶ τί ποτ' οὖν ἐστι, φησὶν, ὁ μεγάλους αὐτοὺς ἔδειξε; Τὸ χρημάτων καταφρονεῖν, τὸ δόξης ὑπερορᾶν, τὸ πραγμάτων ἀπηλλάχθαι βιωτικῶν. Ὡς εἶγε μὴ ταῦτα εἶχον, ἀλλὰ δούλοι ^p τῶν παθῶν ἦσαν, εἰ καὶ μυρίους νεκροὺς ἤγειραν, οὐ μόνον οὐδὲν ἂν ὠφέλησαν, ἀλλὰ καὶ ἀπατεῶνες ἂν ἐνομίσθησαν εἶναι. Οὕτως ὁ βίος ἐστὶν ὁ πανταχοῦ λάμπων, ὁ καὶ τοῦ πνεύματος τὴν χάριν ἐπισπώμενος. Ποῖον σημεῖον Ἰωάννης ἐποίησεν, ὅτι πόλεις τοσαύτας ἀνηρτήσατο;
 D Ὅτι γὰρ οὐδὲν ἐθαυματούργησεν, ἄκουσον τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος· ⁶ “ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐποίησε σημεῖον οὐδέν.” Πόθεν δὲ θαυμαστὸς Ἠλίας ἐγένετο; Οὐκ ἀπὸ τῆς παρρησίας τῆς πρὸς τὸν βασιλέα; οὐκ ἀπὸ τοῦ ζήλου τοῦ πρὸς τὸν θεόν; οὐκ ἀπὸ τῆς ἀκτημοσύνης; οὐκ ἀπὸ τῆς μηλωτῆς καὶ τοῦ σπηλαίου καὶ τῶν ὀρώων; Τὰ γὰρ σημεῖα μετὰ ταῦτα ἅπαντα ἐποίησε. Τὸν δὲ Ἰωβ ποῖον σημεῖον ὀρώων ποιοῦντα ἐξεπλάγη ὁ διάβολος; Σημεῖον μὲν οὐδέν, βίον δὲ λάμποντα καὶ ὑπομονὴν ἀδάμαντος στερεώτεραν ἐπιδεικνύμενον. Ποῖον σημεῖον ὁ Δαυὶδ ἐποίησεν, ἔτι νέος ὢν, ὡς εἰπεῖν τὸν θεόν· ⁷ “εὗρον
 E Δαυὶδ τὸν τοῦ Ἰεσοῦ ἀνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου;” Ὁ

⁶ Joan. x. 41.⁷ Act. xiii. 22.

¹ HΘΙΚΟΝ. Περὶ τῶν ἀποστόλων καὶ πάντων τῶν ἀγίων· καὶ ὅτι ἀπὸ βίου καὶ ἀρετῆς μᾶλλον ἔλαμψαν, καὶ οὐκ ἀπὸ χαρισμάτων· τὸ γὰρ μέγιστον ἀγάπη καὶ ἐλεημοσύνη, ἣ καὶ παρθενία ὑπερηκόντισε. G.
^m Sic codd. et Arm. ἐστράφησαν Edd. ⁿ Hanc periodum, quia in meis non exstat, cum Sav. et Mor. inclusi. Vid. adnot. ^o ἐκβάλλοντες G. H. ^p τῶν om. G.

δὲ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ποῖον νεκρὸν ἤγειραν; ποῖον δὲ λεπρὸν ἐκάθηραν; Οὐκ οἶσθα ὅτι τὰ σημεῖα, εἰ μὴ νήφωμεν, καὶ βλάπτει πολλάκις; ⁸ Οὕτω πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀπεσχίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων· οὕτω πολλοὶ τῶν Ῥωμαίων ἀπενοήθησαν· οὕτω Σίμων ἐξεβλήθη· οὕτως ὁ τῷ Χριστῷ τότε ἐπιθυμήσας ἀκολουθῆσαι ἀπεδοκιμάζετο, ἀκούσας ὅτι ⁸ “αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, ¹ καὶ τὰ πετεινὰ ⁴⁸⁵ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις.” Τούτων γὰρ ἕκαστος, ὁ μὲν χρημάτων, ὁ δὲ δόξης ἐφιέμενος τῆς ἀπὸ τῶν σημείων, ἐξέπιπτον καὶ ⁵ ἀπώλλυντο. Βίου δὲ ἐπιμέλεια καὶ ἀρετῆς ἕως οὐ μόνον οὐ τίκτει τοιαύτην ἐπιθυμίαν, ἀλλὰ καὶ οὖσαν ἀναιρεῖ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὅτε ἐνομοθέτει τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, τί ἔλεγε; ποιήσατε σημεῖα, ἵνα ἴδωσιν οἱ ἄνθρωποι; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ τί; “Λαμβάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.” Καὶ τῷ Πέτρῳ δὲ οὐκ εἶπεν, ¹ εἰ φι- B λείς με, ποίει σημεῖα· ἀλλὰ, ⁹ “ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.” Καὶ πανταχοῦ δὲ αὐτὸν προτιμῶν τῶν ἄλλων μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου, πόθεν, εἰπέ μοι, προετίμα; ἀπὸ τῶν σημείων; Καὶ μὴν πάντες ὁμοίως ἐκάθαιρον τοὺς λεπροὺς, καὶ τοὺς νεκροὺς ἤγειρον· καὶ πᾶσιν ὁμοίως τὴν ἐξουσίαν ἔδωκε. Πόθεν οὖν εἶχον τὸ πλεόν οὗτοι; Ἀπὸ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς. Ὁρᾷς ὅτι πανταχοῦ βίου χρεῖα καὶ τῆς διὰ τῶν ἔργων ἐπιδείξεις; ¹⁰ “Ἀπὸ τῶν καρπῶν γὰρ αὐτῶν, φησὶν, ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.” Τί δὲ τὴν ζωὴν συνίστησι τὴν ἡμετέραν; ¹¹ Ἄρα σημείων ἐπιδείξεις, ἢ πολιτείας ἀρίστης ἀκρίβεια; Εὐ- C δηλον ὅτι τὸ δεύτερον· τὰ δὲ σημεῖα καὶ τὰς ἀφορμὰς ἐντεῦθεν ἔχει, καὶ εἰς τοῦτο ¹² καταλήγει. Ὁ τε γὰρ βίον ἄριστον ἐπιδεικνύμενος, ἐπισπᾶται ταύτην τὴν χάριν· ὁ τε λαμβάνων τὴν χάριν, διὰ τοῦτο λαμβάνει, ἵνα ¹³ τὸν ἐτέρων διορθώσῃται βίον. Ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς διὰ τοῦτο τὰ θαύ-

⁸ Matth. viii. 20.⁹ Joan. xxi. 15.¹⁰ Matth. vii. 16.

¹ Οὕτω] + γοῦν K. + γὰρ Edd. ² Clausulam καὶ τὰ π. τ. ο. κ. non agnoscunt K. Arm. ³ ἀπώλοντο G. Mox ἀρετῶν Edd. ⁴ εἰ om. G. ⁵ Ἄρα] + μὴ G. ⁶ καταλήγει] + τὸ τέλος Sav. Ben. consentiente Reg. 688. Lectionem Morellianam ἐντεῦθεν ἔχει τὸ τέλος, καὶ εἰς τοῦτο καταλήγει, exhibent K. et pr. H. Verba ob incertam sedem suspecta cum altero codice delevisi. ⁷ τὸν] τῶν pr. G. τὸν τῶν K. p. p. διορθώσῃ G. K.

ματα ἐκεῖνα ἐποίησεν, ἵνα ἀξιοπίστος φανεῖς ἐντεῦθεν, καὶ (300)
 πρὸς ἑαυτὸν ἐλκύσας, ἀρετὴν εἰς τὸν βίον εἰσαγάγῃ. Διὸ
 καὶ τὴν πλείονα ὑπὲρ τούτου ποιεῖται σπουδὴν. Οὐδὲ γὰρ
 τοῖς σημείοις ἀρκεῖται μόνον, ἀλλὰ καὶ γέενναν ἀπειλεῖ, καὶ
 βασιλείαν ἐπαγγέλλεται, καὶ τοὺς παραδόξους ἐκείνους τί-
 D θησι νόμους, καὶ πάντα ὑπὲρ τούτου πραγματεύεται, ἵνα
 ἰσαγγέλους ἐργάσῃται. Καὶ τί λέγω, ὅτι ὁ Χριστὸς πάντα
 τούτου ἕνεκεν ποιεῖ; Σοὶ γὰρ εἴ τις ἔδωκεν, εἶπέ μοι,
 αἵρεσιν, ^γ νεκροὺς ἀναστῆσαι ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, ἢ διὰ
 τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀποθανεῖν, τί ἂν ^δ ἐδέξω μᾶλλον; Οὐκ εὐ-
 δηλον ὅτι τὸ δεύτερον; Καὶ μὴν τὸ μὲν σημεῖόν ἐστι, τὸ
 δὲ ἔργον. Τί δέ, εἴ τίς σοι προῦθῃκε ποιῆσαι χόρτον χρυ-
 σόν, ἢ δυνηθῆναι πάντων τῶν χρημάτων ὡς χόρτου κατα-
 φρονῆσαι, οὐκ ^α ἂν τοῦτο ἐδέξω μᾶλλον; Καὶ μάλα εἰκότως.
 Καὶ γὰρ τοὺς ἀνθρώπους τοῦτο ἂν μάλιστα ἐπεσπάσατο.
 E Εἰ μὲν γὰρ εἶδον ^β τὸν χόρτον χρυσὸν γινόμενον, καὶ ἐπε-
 θύμῃσαν καὶ αὐτοὶ λαβεῖν τὴν δύναμιν, ὥσπερ ὁ Σίμων, καὶ
 ἠϋζήθη ἂν αὐτοῖς ὁ τῶν χρημάτων ἔρως· εἰ δὲ εἶδον ὡς χόρτον
 τοῦ χρυσοῦ πάντας καταφρονούντας καὶ ὑπερορῶντας, πάλαι
 ἂν τῆς νόσου ταύτης ἀπηλλάγησαν.

Ὅρας ὅτι ὁ βίος μᾶλλον ὠφελεῖν δύναται; Βίον δὲ λέγω
 486 νῦν, οὐχὶ ἂν νηστεύσης, οὐδὲ ἂν σάκκον καὶ σποδὸν ὑποστρώ-
 σης· ἀλλ' ἐὰν χρημάτων ὑπερίδῃς, ὡς ὑπεριδεῖν χρή, ἐὰν
^γ φιλοστοργήσης, ἐὰν δῶς πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, ἐὰν θυμοῦ
 κρατήσης, ἂν κενοδοξίαν ἐκβάλῃς, ἂν βασκανίαν ἀνέλῃς.
^δ Οὕτω καὶ αὐτὸς ἐπαίδευε· ¹¹ “μάθετε γὰρ, φησὶν, ἀπ' ἐμοῦ,
 ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ.” ^ε Οὐκ εἶπεν, ὅτι
 ἐνήστευσα· καίτοιγε εἶχεν εἰπεῖν τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας,
 ἀλλ' οὐ λέγει τοῦτο· ἀλλ' “ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ
 καρδίᾳ.” Καὶ πάλιν πέμπων αὐτοὺς, οὐκ εἶπεν, ὅτι νηστεύ-
 B ετε· ἀλλὰ ¹² “πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε.” Χρη-
 μάτων μέντοι ἕνεκεν πολλὴν ἀκρίβειαν ἀπήτησε λέγων· ¹³ “μὴ
 κτήσησθε χρυσὸν ἢ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας

¹¹ Matth. xi. 29.¹² Luc. x. 8: (coll. 1 Cor. x. 27.)¹³ Matth. x. 9.

^γ νεκρὸν H. Ge. νεκροὺς ἐγείρειν K. ^δ ἐξελέξω H. ^α ἂν] αὐτὸ Mor. Ben. Mox ἐπεσπάτο Edd. ^β τὸν χόρτον] χόρτον τὸν G. τὸν om. H. ^γ φιλόστοργος ἦς H. K. ^δ Οὕτω] + γὰρ H. ^ε Καὶ οὐκ Edd.

ὕμῳν.” Ταῦτα δὲ λέγω, οὐχὶ νηστεῖαν κακίζων· μὴ γένοιτο· ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπαινῶν· ἀλγῶ δὲ, ὅταν τῶν ἄλλων ἡμελημένων ταύτην νομίζητε ἀρκεῖν εἰς σωτηρίαν ὑμῖν, τὸ ἔσχατον τοῦ χοροῦ τῆς ἀρετῆς ἔχουσιν μέρος. Τὸ γὰρ μέγιστον, ἀγάπη καὶ ἐπιείκεια καὶ ἐλεημοσύνη, ἣ καὶ παρθενίαν ὑπερῆκόντισεν. Ὡστε εἰ βούλει ἀποστόλων γενέσθαι ἴσος, οὐδὲν C τὸ κωλύον. Ἀρκεῖ γὰρ ταύτην τὴν ἀρετὴν ^f ἐπελθόντα μόνον μηδὲν ἔλαττον ἐκείνων ἔχειν. Μηδεὶς τοίνυν εἰς σημεῖα ἀναβαλλέσθω. Ἀλγεῖ μὲν γὰρ ὅταν ἐξελαθῇ σώματος δαίμων· πολλῶ δὲ μᾶλλον, ὅταν ἀμαρτίας ἀπαλλαττομένην ἴδῃ ψυχὴν. Καὶ γὰρ αὕτη ἐστὶν ἡ δύναμις ἐκείνου ἡ μεγάλη. Διὰ ταύτην ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς, ἵνα ταύτην καταλύσῃ. Καὶ γὰρ αὕτη τὸν θάνατον εἰσήγαγε· διὰ ταύτην τὰ ἄνω κάτω γέγονεν. Ἄν τοίνυν ταύτην ^g ἀνέλῃς, ἐξέκοψας τοῦ διαβόλου τὰ νεῦρα, συνέτριψας αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, κατέλυσας αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν ἅπασαν, διέσπασας τὸ στρατόπεδον, ἀπάντων ση- D μείων ἐπεδείξω σημεῖον μεῖζον. Οὐκ ἐμὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου Παύλου. Εἰπὼν γὰρ, ¹⁴ “ζηλοῦτε τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα, καὶ ἔτι καθ’ ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι,” οὐκ ἐπήγαγε σημεῖον, ἀλλὰ ἀγάπην τὴν πάντων ρίζαν τῶν ἀγαθῶν. Ἄν τοίνυν ταύτην ἀσκῶμεν, καὶ τὴν ἐκ ταύτης φιλοσοφίαν ἅπασαν, οὐδὲν δεηθόμεθα σημεῖων· ὥσπερ οὖν εἰ μὴ ἀσκῶμεν, οὐδὲν κερδανοῦμεν ἀπὸ ^h τῶν σημεῖων. Ταῦτ’ οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, ἀφ’ ὧν ἐγένοντο οἱ ἀπόστολοι μεγάλοι, ταῦτα ζηλώσωμεν. Πόθεν οὖν ἐγένοντο ἐκεῖνοι μεγάλοι; Ἄκουσον λέγοντος Πέτρου· ¹⁵ “ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;” E Ἄκουσον καὶ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος αὐτοῖς, ὅτι “ἐπὶ δώδεκα θρόνους καθίσεσθε” καὶ ὅτι “πᾶς ὅστις ἀφήκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.” Ἀπάντων τοίνυν ἑαυτοὺς ἀποστήσαντες τῶν βιωτικῶν, ἀναθώμεθα ἑαυτοὺς τῷ Χριστῷ, ἵνα καὶ τῶν ἀποστόλων γενώμεθα ἴσοι κατὰ τὴν ἀπόφασιν τὴν αὐτοῦ, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀπολαύσωμεν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ

¹⁴ 1 Cor. xii. 31.¹⁵ Matth. xix. 27-29.

^f ἐπανελθόντα G. “Codex unus μετελθόντα.” Montef. Is est, opinor, Reg. 688. ^g ἐξέλῃς Edd. ^h τῶν om. K.

φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα
καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

OMILIA MZ.

487 ¹ Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς (301)
ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς·
ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος·
ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, ² ἐρεῦξομαι κε-
κρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

B Ὁ ΔΕ Μάρκος φησὶν, ὅτι ² “καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν,
ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον ἐν παραβολαῖς.” Εἰτα δεικνὺς οὐδὲν
^b αὐτὸν καινοτομοῦντα, εἰσάγει τὸν προφήτην καὶ τοῦτον
προαναφωνῶντα τῆς διδασκαλίας τὸν τρόπον. Καὶ διδάσκων
ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ τὴν γνώμην, ὅτι οὐχ ἵνα ἀγνοῶσιν, ἀλλ’
ἵνα αὐτοὺς εἰς ἐρώτησιν ^c ἄγῃ, οὕτω διελέγετο, ἐπήγαγε·
“καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς.” καίτοιγε πολ-
λὰ χωρὶς παραβολῆς εἶπεν· ἀλλὰ τότε οὐδέν. Καὶ ὅμως
οὐδεὶς αὐτὸν ἠρώτησε· καίτοιγε τοὺς προφήτας πολλάκις
ἠρώτων, ὡς τὸν Ἰεζεκιήλ, ὡς ἑτέρους πολλούς· οὗτοι δὲ
οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίουν. Καίτοιγε ἱκανὰ τὰ εἰρημένα ἦν εἰς
C ἀγωνίαν αὐτοὺς ἐμβαλεῖν, καὶ διεγείρειν πρὸς τὴν ἐρώτησιν·
καὶ γὰρ κόλασιν μεγίστην ἠπείλουν αἱ παραβολαί· ἀλλ’
ὅμως οὐδὲ οὕτως ἐκινήθησαν. Διὸ καὶ ἀφείς αὐτοὺς, ἀπῆλθε.
³ “Τότε γὰρ, φησὶν, ἀφείς τοὺς ὄχλους, ἀπῆλθεν εἰς τὴν
οἰκίαν αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς.” καὶ οὐδεὶς ἔπεται τῶν γραμματέων·
ὅθεν δῆλον, ὅτι δι’ οὐδὲν ἕτερον εἶποντο, ἢ ὥστε ἐπιλαβέ-
σθαι. Ἐπειδὴ δὲ οὐ συνῆκαν τὰ λεγόμενα, εἴασεν αὐτοὺς
λοιπόν. “Καὶ προσέρχονται οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐρωτῶντες
περὶ τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων” καίτοιγε ἐστὶν ὅπου

¹ Cap. XIII. v. 34, 35.

² Marc. iv. 33.

³ v. 36.

Hom. XLVII. ^a ἐξερεῖξομαι Edd. et Mosq. unus. ^b εἰς αὐτὸν G.
^c ἀγάγῃ H. In cod. K. perierunt omnia quae literis C D E hujus
paginae et A B sequentis continentur.

βουλόμενοι μαθεῖν.^d καὶ δεδοκότες ἐρωτῆσαι. Πόθεν οὖν ἐν-
 ταῦθα γέγονεν αὐτοῖς ἡ παρρησία; Ἦκουσαν, ὅτι “ὕμιν D
 δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν,”
 καὶ ἐθάρρῃσαν. Διὸ καὶ ἰδίᾳ ἐρωτῶσιν, οὐ τῷ πλήθει
 βασκαίνοντες, ἀλλὰ τὸν τοῦ δεσπότου τηροῦντες νόμον.
 “Τούτοις γὰρ, φησὶν, οὐκ ἐδόθη.” Καὶ τί δήποτε τὴν τῆς
 ζύμης καὶ ^e τοῦ σινάπεως ἀφέντες παραβολὴν, περὶ ταύτης
 πυθάνονται; Ὡς σαφεστεράς ἐκείνας ἀφῆκαν ταύτην δέ,
 ὡς ἔχουσιν συγγένειαν πρὸς τὴν προειρημένην, καὶ πλέον
 τι ἐνδεικνυμένην ἐκείνης, μαθεῖν ἡβουλήθησαν. Οὐδὲ γὰρ ἂν
 ἐκ δευτέρου τὴν αὐτὴν εἶπεν ^f ἐπιθυμοῦσι μαθεῖν· καὶ γὰρ
 εἰρων πολλὴν ἐξ αὐτῆς ἐμφαινομένην τὴν ἀπειλήν. Διὸ E
 οὐδὲ ἐγκαλεῖ αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ ^g ἀναπληροῖ τὰ εἰρημένα.
 Καὶ ὅπερ ἔλεγον αἰεὶ, ὅτι τὰς παραβολὰς οὐ κατὰ τὴν
 ῥῆσιν ἐπέξεναι δεῖ, ἐπεὶ πολλὰ τὰ ἄτοπα ἔψεται· τοῦτο
 καὶ αὐτὸς ἐνταῦθα παιδεύων ἡμᾶς, οὕτως ἐξηγεῖται τὴν πα-
 ραβολὴν. Οὐδὲ γὰρ λέγει, τίνες εἰσὶν οἱ δούλοι οἱ προσελ-
 θόντες· ἀλλὰ δεικνύς ὅτι ἀκολουθίας τινὸς ἔνεκεν αὐτοὺς πα-
 ρεῖληφε, καὶ τοῦ διαπλάσαι τὴν εἰκόνα, ἐκείνο ἀφείς τὸ 488
 μέρος, τὰ κατεπείγοντα ἐρμηνεύει καὶ συνέχοντα μάλιστα,
 καὶ δι’ αὐτὴν παραβολὴν εἴρηται, δεικνύς ^h ἑαυτὸν ὄντα κριτὴν
 καὶ κύριον τοῦ παντός. ⁴ “Καὶ ἀποκριθεὶς, φησὶν, εἶπεν
 αὐτοῖς· ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἔστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
 θρώπου· ὁ δὲ ἀγρὸς, ἔστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα,
 οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια, οἱ υἱοὶ
 τοῦ πονηροῦ· ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρων αὐτὰ, ἔστιν ὁ διάβο-
 λος· ὁ δὲ θερισμὸς, ἔστιν ἡ συντέλεια τοῦ αἰῶνος· οἱ δὲ
 θερισταί, ἄγγελοι εἰσιν. Ὡς περ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια,
 καὶ πυρὶ καίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος
 τούτου. Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους B
 (302) αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ
 σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιῶντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐ-
 τοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ

⁴ v. 37-43.

^d καὶ δεδοκότες] δεδοίκασιν H. [et Reg. 688.] ^e τοῦ] τὴν τοῦ H.
^f μὴ ἐπιθυμοῦσι (sed μὴ super rasuram) H. Vid. adnot. ^g ἀνα-
 πληροῖ] ἔξαπλοι H. ἀναπλη. (sic) pr. Ep. explanavit apertius Ge.
^h ἑαυτὸν] Sic Ep. et corr. vet. H. vulgo αὐτόν. κριτήν] κτιστήν G.

ὁ βρυγμός τῶν ὀδόντων. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.” Ὅταν γὰρ αὐτὸς ἢ ὁ σπείρων, καὶ τὸν ἀγρὸν τὸν ἑαυτοῦ, καὶ ἐκ τῆς βασιλείας τῆς ἑαυτοῦ συναγῇ, εὐδὴλον ὅτι καὶ ὁ παρὼν κόσμος αὐτοῦ ἐστί. Σκόπει δὲ αὐτοῦ φιланθρωπίαν ἄφατον, καὶ τὸ πρὸς εὐεργεσίαν ἐπιρρέπες, καὶ τὸ πρὸς κόλασιν ἡλλοτριωμένον. Ὅταν μὲν γὰρ σπείρῃ, δι’ ἑαυτοῦ σπείρει· ὅταν δὲ κολάζῃ, δι’ ἐτέρων, τουτέστι, τῶν ἁγγέλων. “Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.” Οὐκ ἐπειδὴ οὕτω μόνον, ἀλλ’ ἐπειδὴ τούτου τοῦ ἄστρου ἵφανότερον οὐκ ἴσμεν ἕτερον, τοῖς γνωρίμοις ἡμῖν κέχρηται παραδείγμασι. Καίτοι γε ἀλλαχοῦ φησι τὸν θερισμὸν ἤδη παρεῖναι, ὡς ὅταν λέγῃ περὶ τῶν Σαμαρειτῶν· ⁵ “ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη” καὶ πάλιν, ⁶ “ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.” Πῶς οὖν ἐκεῖ μὲν ἤδη τὸν θερισμὸν παρεῖναι φησιν, ἐνταῦθα δὲ μέλλειν τὸν θερισμὸν εἶπε; Κατ’ ἄλλο σημαινόμενον. Καὶ πῶς ἀλλαχοῦ ⁷ εἰπὼν, ⁷ “ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων,” ἐνταῦθα ἑαυτὸν φησιν εἶναι τὸν ⁸ σπείροντα; Ὅτι κακεῖ οὐχ ἑαυτῷ, ἀλλὰ προφήταις ἀποστόλους ἀντιδιαστέλλων ἔλεγε, ⁸ καὶ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν. Καὶ γὰρ καὶ διὰ τῶν προφητῶν αὐτοὺς ἐσπείρειν. “Ἔστι δὲ ὅπου καὶ θερισμὸν καὶ σπóρον ⁹ αὐτὸ τοῦτο καλεῖ, πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο αὐτὸ ὀνομάζων. Ὅταν μὲν γὰρ τὴν πειθῶ καὶ τὴν ὑπακοὴν τῶν ¹⁰ ὑπακουσάντων λέγῃ, θερισμὸν τὸ πρᾶγμα καλεῖ, ὡς τὸ πᾶν ἀπαρτίσας· ὅταν δὲ τὸν ¹¹ καρπὸν ἐπιζητῇ τῆς ἀκροάσεως, σπóρον· καὶ θερισμὸν τὴν συντέλειαν ¹² λέγει. Καὶ πῶς ¹³ ἀλλαχοῦ φησιν, ὅτι πρῶτοι

⁵ Joan. iv. 35.⁶ Luc. x. 2.⁷ Joan. iv. 37.⁸ 1 Thess. iv. 16.

¹ αὐτοῦ συναγάγῃ G. ^k ἁγγέλων] + καὶ φησιν H. Pro verbis τουτέστι τῶν ἁγγέλων, unus apud Ben. habet ἀποστέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἁγγέλους αὐτοῦ, consentientibus Interpp. ¹ φανώτερον Ep. et corr. H. φανερώτερον G. et pr. H. λαμπρότερον Euth. ^m εἰπὼν] + ὅτι Edd. p. p. ἐνταῦθα δὲ Ep. Edd. ⁿ σπείροντα] Sic H. K. Ep. Ge. Arm. vulgo ἐπισπείροντα. ^o καὶ] ὁ καὶ H. ^p αὐτὸ τοῦτο] τὸ αὐτὸ K. Ep. ^q ἀκουσάντων Ep. Ge. Arm. ^r λέγει pro λέγων obtulerunt G. (sed hic super rasuram) H. Ep. Ge. Arm. Hoc recepto, et distinctione post σπóρον cum utroque Interprete posita, locum immerito a Boisio et Sav. suspectum persanavi.

οἱ δίκαιοι ἀρπάζονται; Ἀρπάζονται μὲν γὰρ πρῶτοι, * παραγενομένου δὲ τοῦ Χριστοῦ παραδίδονται οὗτοι κολάσει, καὶ τότε εἰς βασιλείαν οὐρανῶν ἀπέρχονται ἐκεῖνοι. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν οὐρανῷ δεῖ αὐτοὺς εἶναι, ἐνταῦθα δὲ αὐτὸς ἥξει καὶ κρινεῖ πάντας ἀνθρώπους, δούς τὴν ἀπόφασιν τούτοις, καθάπερ τις βασιλεὺς ἀνίσταται μετὰ τῶν φίλων αὐτοῦ, 489 πρὸς τὴν μακαρίαν ἐκείνην λῆξιν αὐτοὺς ἄγων. Εἶδες διπλὴν τὴν κόλασιν οὖσαν, τῷ τε κατακαίεσθαι, τῷ τε τῆς δόξης ἐκπίπτειν ἐκείνης; Ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν λοιπὸν, ἀναχωρησάντων ἐκείνων, καὶ αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λαλεῖ; Σοφώτεροι ἐκ τῶν εἰρημένων ἐγένοντο, ὡς καὶ συνιέναι. Ἀμέλει γοῦν λέγει αὐτοῖς μετὰ ταῦτα, *9 “συνήκατε ταῦτα πάντα; Λέγουσιν αὐτῷ· ναί, κύριε.” Οὕτω μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο κατώρθωσεν ἡ παραβολή, τὸ διορατικωτέρους αὐτοὺς ποιῆσαι.

Τί οὖν φησι πάλιν; 10 “Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν ἀγρῷ, ὃν εὐρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ πωλεῖ πάντα ὅσα ἔχει, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· ὃς εὐρὼν ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακεν ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.” Ὡσπερ ἐκεῖ ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως καὶ ἡ ζύμη μικράν τινα ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας διαφοράν· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα αἱ δύο παραβολαὶ αὗται, ἡ τε τοῦ θησαυροῦ καὶ ἡ τοῦ μαργαρίτου. Καὶ γὰρ τοῦτο δι’ ἀμφοτέρων αἰνίττεται, ὅτι δεῖ τὸ κήρυγμα πάντων προτιμᾶν. Κακείνη μὲν ἡ τῆς ζύμης καὶ τοῦ σινάπεως πρὸς τὴν δύναμιν C εἴρηται τοῦ κηρύγματος, καὶ ὅτι περιέσται τῆς οἰκουμένης πάντως· αὗται δὲ τὸ τίμιον καὶ πολυτελὲς ἐμφαίνουσιν. Ἐκτείνεται μὲν γὰρ ὡς σίνηπι, καὶ περιγίνεται ὡς ζύμη, πολυτελής δὲ ἐστὶν ὡς μαργαρίτης, καὶ μυρίαν παρέχει τὴν * εὐπορίαν ὡς θησαυρός. Οὐ δὴ τοῦτο μόνον ἐστὶ μαθεῖν,

9 v. 51.

10 v. 44-46.

* Sic K. Ep. post adventum Ge. ceteri παραγενομένου. Deinde legebatur παραγενομένου τοῦ Χριστοῦ· παραδίδονται δὲ οὗτοι κ. τ. ε. Quod dedi, commendant H. Ep. et Interpp. * εἰσάγων H. * Incipit codex L. v ὅσα] πάντα ὅσα K. L. 1 Mosq. v ἡ om. Ep. et codd. praeter L. Tacite correxit Montef. * Sic K. L. Ep. commoditates Ge. ἐμπορίαν H. Arm. εὐπρέπειαν G. cum Edd.

ὅτι πάντα δεῖ τὰ ἄλλα ἀποδυσάμενους τοῦ κηρύγματος ἔχουσιν· ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ χαρᾶς τοῦτο δεῖ ποιεῖν· καὶ ἀποκτώμενον τὰ ὄντα δεῖ εἰδέναι, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐμπορία ἐστίν, οὐχὶ ζημία. Ὅρᾳς πῶς κέκρυπται καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τὸ κήρυγμα, καὶ ἐν τῷ κηρύγματι τὰ ἀγαθὰ; Καὶ μὴ πωλή- (303)

Ἰσῆς πάντα, οὐκ ἀγοράζεις· καὶ μὴ ψυχὴν τοιαύτην ἔχης, μεμεριμνημένην καὶ ζητοῦσαν, οὐχ εὐρίσκεις. Δύο ^γ τοίνυν δεῖ προσεῖναι, καὶ τὸ τῶν βιωτικῶν ἀπέχεσθαι, καὶ τὸ ^δ ἐργηγορότα εἶναι. “Ζητοῦντι γάρ, φησί, καλοὺς μαργαρίτας· ὃς εὐρὼν ἓνα πολύτιμον, πέπρακε πάντα, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.” Μία γάρ ἐστίν ἡ ἀλήθεια, καὶ οὐ πολυσχιδής. Καὶ καθάπερ ὁ τὸν μαργαρίτην ἔχων, αὐτὸς μὲν οἶδεν ὅτι πλουτεῖ, τοῖς δὲ λοιποῖς οὐκ ἔστι γινώριμος πολλάκις τῇ χειρὶ κατέχων· οὐ γάρ ἐστίν ὄγκος σώματος· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ κηρύγματος, οἱ μὲν αὐτὸ κατέχοντες ἴσασιν, ὅτι πλουτοῦσιν, οἱ δὲ ἄπιστοι τὸν θησαυρὸν οὐκ εἰδότες τούτον,

Ε καὶ τὸν πλοῦτον ἡμῶν ἀγνοοῦσιν. Εἴτα ἵνα μὴ θαρρῶμεν τῷ κηρύγματι μόνον, μηδὲ ἀρκεῖν τὴν πίστιν μόνην ^α νομίζωμεν εἰς σωτηρίαν ἡμῖν, λέγει καὶ ἑτέραν φοβεράν παραβολήν. Ποίαν δὴ ταύτην; Τὴν τῆς σαγῆνης. “Ὁμοία γάρ ἐστίν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγῆνῃ ^β βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ· ἣν, ὅτε ἐπλη- 490 ρώθη, ^γ ἀνενέγκαντες εἰς τὸν αἰγιαλὸν, ^δ καὶ καθίσαντες, συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον.” Καὶ τί διέστηκεν αὕτη τῆς τῶν ζιζανίων παραβολῆς; Καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ μὲν σώζονται, οἱ δὲ ἀπόλλυνται· ἀλλ' ἐκεῖ διὰ πονηρῶν δογματῶν αἵρεσιν· καὶ οἱ πρὸ τούτου δέ, διὰ τὸ μὴ προσέχειν τοῖς λεγομένοις· οὗτοι δέ, διὰ βίου πονηρίαν· οἱ πάντων εἰσὶν ἀθλιώτεροι, τῆς μὲν γνώσεως ἐπιτυχόντες καὶ ἀλιευθέντες, οὐ δυνηθέντες δὲ οὐδὲ οὕτω σωθῆναι. Καίτοιγε ἀλλὰ χροῦ φησιν, ^ε ὅτι αὐτὸς ἀφορίζει ὁ ποιμὴν, ἐνταῦθα δὲ τοὺς

^γ τοίνυν om. L. Δύο δὲ οὖν πρ. G. δύο δὲ πρ. δεῖ K. ^δ Sic H. L. Ep. ἐργήγορον G. K. ἐργηγορώτατον Edd. ^α νομίζωμεν om. G. K. ^β βληθείσῃ ἣν βληθείσαν G. συναγαγούσῃ, ἣν συναγαγοῦσαν G. ὅτε ἐπληρώθη om. G. K. ^γ ἀναβιβάσαντες L. ^δ (καὶ om.) καθίσαντες καὶ συλλέξαντες τὰ κ. εἰς ἀγγεῖον ἔβαλον, τὰ δὲ . . . G. K. καλὰ] + καὶ ἔβαλον L. ^ε Vulgatum retinui, tueretur Reg. 688. αὐτὸς om. G. K. ὅτι αὐτὸς ἀφ. ὡς ἀφ. ὁ ποιμὴν Ep. ὅτι αὐτὸς ¹ ἀφ. αὐτοὺς, ὡς ἀφ. ὁ π. τὰ ² πρόβατα H. Ge. Sic fere L. Arm. sed ¹ ἀφορίσει L. ² πρόβατα] + ἀπὸ τῶν ἐρίφων L. Arm.

ἀγγέλους τοῦτο ποιεῖν φησιν, ^f καὶ ἐπὶ τῶν ζιζανίων. Τί οὖν ἐστὶ; Ποτὲ μὲν αὐτοῖς παχύτερον διαλέγεται, ποτὲ δὲ B ὑψηλότερον. Καὶ ταύτην οὐδὲ ἐρωτηθεὶς τὴν παραβολὴν ἐρμηνεύει, ἀλλ' αὐτομάτως ^e ἀπὸ τοῦ μέρους αὐτὴν ἐγνώρισε, καὶ τὸν φόβον ἠΐξῃσεν. Ἵνα γὰρ μὴ ἀκούσας, ^h ὅτι τὰ σαπρὰ ἔβαλον ἔξω, ἀκίνδυνον εἶναι νομίσης τὴν ἀπώλειαν, διὰ τῆς ἐρμηνείας ἔδειξε τὴν κόλασιν, εἰπὼν, ὅτι “εἰς κάμινον βαλοῦσι” καὶ τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, καὶ τὴν ὀδύνην ἄρρητον οὖσαν ἐνέφηεν. Εἶδες πόσαι τῆς ἀπωλείας αἱ ὁδοί; Ἡ διὰ τῆς πέτρας, ἡ διὰ τῶν ἀκανθῶν, ἡ διὰ τῆς ὁδοῦ, ἡ διὰ τῶν ζιζανίων, ἡ διὰ τῆς σαγῆνης. Οὐκ ἄρα ἀπεικότως ἔλεγεν, ὅτι ¹¹ “εὐρεῖά ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ ⁱ ἀπερχόμενοι δι' αὐτῆς.” Ταῦτα τοίνυν εἰπὼν, καὶ εἰς τὸ φοβερόν κατακλείσας τὸν λόγον, καὶ πλείονα ^k ταῦτα δείξας, (μᾶλλον γὰρ αὐτοῖς ἐνδιέτριψε), φησί· ¹² “συνῆκατε ταῦτα πάντα; Λέγουσιν αὐτῷ· ναὶ, κύριε.” Εἶτα ἐπειδὴ συνῆκαν, πάλιν αὐτοὺς ἐπαινεῖ λέγων· ¹³ “διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς ^l ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.” Διὸ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· ¹⁴ “ἀποστελῶ ὑμῖν σοφοὺς καὶ γραμματέας.” Εἶδες πῶς οὐκ ^m ἐκκλείει τὴν παλαιάν, ἀλλὰ καὶ ἐγκωμιάζει καὶ ⁿ δημηγορεῖ, θησαυρὸν αὐτὴν καλῶν; Ὡστε ὅσοι τῶν θείων εἰσὶν ἀπειροὶ γραφῶν, D οὐκ ἂν εἶεν οἰκοδεσπόται, ὅσοι μῆτε αὐτοὶ ἔχουσι, μῆτε παρ' ἐτέρων λαμβάνουσιν, ἀλλὰ περιορῶσιν ἑαυτοὺς λιμῷ φθειρομένους. Οὐχ οὗτοι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ αἰρετικοὶ ἐκτός εἰσι τοῦ μακαρισμοῦ τούτου. Οὐ γὰρ ἐκβάλλουσι καινὰ καὶ παλαιά. Οὐδὲ γὰρ ἔχουσι τὰ παλαιά, διὸ οὐδὲ καινά· ὥσπερ οὖν οἱ καινὰ οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ παλαιά ἔχουσιν,

¹¹ Matth. vii. 13.¹² v. 51.¹³ v. 52.¹⁴ Matth. xxiii. 34.

^f καὶ] ὡς καὶ Edd. [ζιζανίων] + v. 49, 50. Οὕτως γὰρ ἔσται . . . τῶν ὀδόντων. H. K. L. Ge. Arm. Vid. Matthaei. ad v. 49. ^e ἢν ἀπὸ K. p. p. αὐτὴν om. G. K. ^h ὅτι om. G. K. ⁱ εἰσερχόμενοι L. Ep. ^k ταῦτα] τούτων H. L. ^l ἐν om. L. εἰς τὴν β. H. Infra ἀποστέλλω G. L. ^m ἐκβάλλει H. K. L. ejicit Ge. ⁿ δημηγορεῖ] δήλην ποιεῖ H. K. Verba καὶ δημηγορεῖ non agnoscunt L. Ge. Arm. In alio cod. [Reg. 688.] locus sic legitur: καὶ δημηγορῶν θ. αὐτὴν καλεῖ.

ἀλλ' ἐκατέρων ἐστέρηνται· ταῦτα γὰρ ° ἀλλήλοις συνδέεται καὶ συμπλέκεται.

Ε Ρ' Ἀκούσωμεν τοίνυν ὅσοι τῆς τῶν γραφῶν ἀμελοῦμεν ἀναγνώσεως, ὅσην ὑπομένομεν βλάβην, ὅσην πενίαν. Πότε γὰρ τῆς διὰ τῶν ἔργων ἐπιληψόμεθα πολιτείας, οἱ μὴδὲ αὐτοὺς τοὺς νόμους εἰδότες καθ' οὓς πολιτεύεσθαι χρή; Ἀλλ' οἱ μὲν πλουτοῦντες, οἱ περὶ χρήματα μεμνηότες, συνεχῶς τινάσσουσιν αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ὥστε μὴ σητόβρωτα γενέσθαι·
 491 σὺ δὲ σητὸς χαλεπώτερον ὀρῶν· τὴν λήθην λυμαινομένην σου (304) τὴν ψυχὴν, οὐκ ἐντυγχάνεις βιβλίοις, οὐ διακρούῃ τὴν λύμην, οὐ καλλωπίζεις σου τὴν ψυχὴν, οὐκ ἐπισκοπεῖς συνεχῶς τὴν εἰκόνα τῆς ἀρετῆς, καὶ τὰ μέλη αὐτῆς καταμανθάνεις καὶ τὴν κεφαλὴν; Καὶ γὰρ καὶ κεφαλὴν ἔχει, καὶ μέλη παντὸς σώματος εὐειδοῦς καὶ καλοῦ εὐπρεπέστερα. Τίς οὖν ἡ κεφαλὴ, φησί, τῆς ἀρετῆς; Ἡ ταπεινοφροσύνη. Διὸ καὶ ἀπ' αὐτῆς ἀρχεται ὁ Χριστὸς λέγων· “μακάριοι οἱ πτωχοί.” Αὕτη ἡ κεφαλὴ οὐ κόμας ἔχει καὶ βοστρύχους, ἀλλὰ κάλλος τοιοῦτον, οἷον τὸν θεὸν ἐπισπάσασθαι.¹⁵ “Ἐπὶ τίνα
 Β γὰρ ἐπιβλέψω, φησὶν, ἀλλ' ἡ ἐπὶ τὸν ἱ πρᾶον καὶ ταπεινόν, καὶ τρέμουτά μου τοὺς λόγους; Καὶ,¹⁶ “οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ τοὺς πραεῖς τῆς γῆς.” Καὶ,¹⁷ “ἐγγὺς κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν.” Αὕτη ἡ κεφαλὴ, ἀντὶ τριχῶν καὶ κόμης, θύματα φέρει τῷ θεῷ κεχαρισμένα. Βωμός ἐστι χρυσοῦς, καὶ θυσιαστήριον πνευματικόν.¹⁸ “θυσία γὰρ τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον.” Αὕτη ἐστὶν ἡ τῆς σοφίας μήτηρ. Ἄν ταύτην ἔχῃ τις, καὶ τὰ λοιπὰ ἔξει. Εἶδες κεφαλὴν, οἶαν οὐδέποτε εἶδες; Βούλει καὶ τὸ πρόσωπον ἰδεῖν, μᾶλλον δὲ μαθεῖν; Οὐκοῦν μάθε τέως αὐτοῦ τὸ χρῶμα τὸ ἐρυθρόν καὶ εὐανθεῖς καὶ πολλὴν ἔχον τὴν χάριν, καὶ μάθε πόθεν συνίσταται. Πόθεν οὖν συνίσταται; Ἀπὸ τοῦ αἰσχύνεσθαι καὶ ἐρυθριᾶν. Διὸ καὶ τις φησί.¹⁹ “πρὸ αἰσχυνηροῦ προελεύσεται χάρις.” Τοῦτο καὶ τῶν ἄλλων μελῶν πολὺ καταχεῖ τὸ κάλλος. Κὰν μυρία μίξης χρώματα, οὐκ ἐργάση τοιαύ-

¹⁵ Esai. lxvi. 2.¹⁶ Psal. c. 6: coll. lxxv. 10.¹⁷ Psal. xxxiii. 19.¹⁸ Psal. l. 19.¹⁹ Eccli. xxxii. (al. xxxv.) 10.

° ἀλλήλων Γ. Ρ' Ἀκούσατε Γ. Κ. ΗΘΙΚΟΝ. Κατηγορία τῶν μὴ ἀναγινωσκόντων· καὶ τίνες αἱ ἀρεταὶ τῶν μελῶν· ἐν ᾧ καὶ περὶ Ματθαίου καὶ φιλαργύρου· καὶ ποῖος ὁ ἕκοντὶ πέννης. Γ. αἰαντῶν Edd. Mox γίνεσθαι H. L. γέγονται Γ. ἱ πρᾶον] + καὶ ἡσύχιον L.

την ὥραν. Εἰ δὲ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰδεῖν βούλει, ὅρα κοσμιότητι καὶ σωφροσύνῃ μετὰ ἀκριβείας ὑπογεγραμμένους. Διὸ καὶ οὕτω καλοὶ καὶ ὀξυδερκεῖς γίνονται, ὥς καὶ αὐτὸν τὸν κύριον ὁρᾶν. “Μακάριοι γάρ, φησὶν, οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.” Στόμα δὲ αὐτῆς, σοφία καὶ σύνεσις, καὶ τὸ πνευματικὸς ὕμνους εἰδέναι. Καρδία δὲ, γραφῶν ἐμπειρία, καὶ δογμάτων ἀκριβῶν διατήρησις, καὶ φιланθρωπία, καὶ χρηστότης. Καὶ καθάπερ ταύτης ἄνευ οὐκ ἔστι ζῆσαι, οὐδὲ ἐκείνης χωρὶς σωθῆναι ἔστι ποτέ. Καὶ γὰρ ἐκεῖθεν πάντα τίκτεται τὰ καλὰ. Εἰσὶν αὐτῇ καὶ πόδες καὶ χεῖρες, τῶν ἀγαθῶν ἔργων αἱ ἐπιδείξεις· ἔστιν αὐτῇ καὶ ψυχὴ, ἡ εὐσέβεια· ἔστιν αὐτῇ καὶ στήθος χρυσοῦν καὶ ἀδάμαντος στερρότερον, ἡ ἀνδρεία· καὶ πάντα ἀλῶναι εὐκολον, ἢ τοῦτο διαρράγῃναι τὸ στήθος. Τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἐν ἐγκεφάλῳ καὶ καρδίᾳ, ἡ ἀγάπη ἐστί.

Βούλει καὶ ἐπ’ αὐτῶν τῶν ἔργων δεῖξω σοι τὴν εἰκόνα; Ἐννόησόν μοι τοῦτον αὐτὸν τὸν εὐαγγελιστὴν· καίτοι οὐ πάντα αὐτοῦ τὸν βίον ἀνάγραφτον ἔχομεν, ἀλλ’ ὅμως καὶ ἐξ ὀλίγων ἔνεστιν αὐτοῦ τὴν εἰκόνα ἰδεῖν διαλάμπουσιν. Εἰ “Ὅτι” μὲν ταπεινὸς καὶ συντετριμμένος ἦν, ἄκουσον μετὰ τὸ εὐαγγέλιον τελῶναι ἑαυτὸν καλοῦντα· ὅτι δὲ καὶ ἐλεήμων, ὅρα πάντα ἀποδυσάμενον καὶ ἀκολουθήσαντα τῷ Ἰησοῦ· ὅτι δὲ καὶ εὐσεβὴς, δῆλον ἀπὸ τῶν δογμάτων. Καὶ τὴν σύνεσιν δὲ αὐτοῦ ἀφ’ οὗ συνέθηκεν εὐαγγελίου ρᾶδιόν· ἐστὶν ἰδεῖν, καὶ τὴν ἀγάπην· τῆς γὰρ οἰκουμένης ἐπεμελήσατο· καὶ 492 τὴν τῶν ἔργων τῶν ἀγαθῶν ἐπίδειξιν ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐφ’ οὗ μέλλει “καθεδεῖσθαι” καὶ τὴν ἀνδρείαν δὲ, ἐξ ὧν χαίρων ὑπέστρεψεν ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου. Ζηλώσωμεν τοίνυν τὴν ἀρετὴν ταύτην, καὶ μάλιστα πάντων τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ ἐλεημοσύνην, ὧν ἄνευ σωθῆναι οὐκ ἔστι. Καὶ δηλοῦσιν αἱ πέντε παρθένοι, καὶ μετ’ ἐκείνων ὁ Φαρισαῖος. Χωρὶς μὲν γὰρ παρθενίας δυνατὸν βασιλείαν ἰδεῖν· χωρὶς δὲ ἐλεημοσύνης ἀμήχανον· τῶν γὰρ ἀναγκαίων τοῦτό ἐστι καὶ συνεχόντων τὸ πᾶν. Οὐκ ἄρα ἀπεικότης καρδίαν αὐτὸ κεκλήκαμεν ἀρετῆς. Ἀλλ’ ἡ καρδία αὕτη, εἰ μὴ πᾶσι χο-

^s τὰ deest in Edd. Infra καὶ ἐν καρδίᾳ K. L. ^t ἐστὶν G. H.
^v μὲν] + οὖν K. L. Mox καλοῦντος iidem. ^w καθεῖσθαι L. καθι-
εἶσθαι Edd. Infra ἐκ προσώπου K. L.

Β ρηγῇ ^x πνεῦμα, ταχέως σβέννυται. Ὡςπερ οὖν καὶ ἡ πηγὴ,
^y ἐὰν συνέχῃ τὰ νάματα παρ' ἑαυτῇ, σήπεται· οὕτω καὶ οἱ
 πλουτοῦντες, ὅταν παρ' ἑαυτοῖς τὰ ὄντα κατέχωσι. Διὰ
 τοῦτο καὶ ἐν τῇ κοινῇ συνηθείᾳ λέγομεν, πολλὴ ἡ σῆψις
 τοῦ πλούτου παρὰ τῷ δεῖνι· καὶ οὐ λέγομεν, πολλὴ ἡ
 ἀφθονία, πολὺς ὁ θησαυρός. Καὶ γὰρ σῆψις ἐστὶν οὐχὶ
 τῶν κεκτημένων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ πλούτου. Καὶ γὰρ τὰ
 ἱμάτια κείμενα φθείρεται, καὶ τὸ χρυσίον ἰούται, καὶ ὁ σῖτος
 διαβιβρώσκεται· καὶ ἡ ψυχὴ δὲ τοῦ ταῦτα ἔχοντος τούτων
 ἀπάντων μᾶλλον ταῖς φροντίσι καὶ ἰούται καὶ σήπεται. Κὰν
 C ἐθέλῃς φιλαργύρου ψυχὴν εἰς τὸ μέσον ἐξενεγκεῖν, καθάπερ
 ἱμάτιον ὑπὸ μυρίων βρωθὲν σκωλήκων, καὶ οὐκ ἔχον οὐδὲν (305)
 ὑγιές, οὕτως εὐρήσεις διατετυρημένην πάντοθεν αὐτὴν ^z ὑπὸ
 φροντίδων, ὑπὸ τῶν ἀμαρτημάτων σεσηπυῖαν, ἰωμένην. Ἀλλ'
 οὐχὶ τοῦ πένητος τοιαύτη, τοῦ πένητος τοῦ ἐκόντος· ἀλλ'
 ἀποστίλβει μὲν ὡς χρυσίον, λάμπει δὲ ὥςπερ μαργαρίτης,
 ἀνθεὶ δὲ ὥςπερ ῥόδον. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἐκεῖ σῆς, οὐκ ἐστὶν
 ἐκεῖ κλέπτῃς, οὐκ ἐστὶ φροντὶς βιωτικῇ· ἀλλ' ὡς ^a ἄγγελοι
 οὕτω πολιτεύονται. Βούλει τῆς ψυχῆς ταύτης τὸ κάλλος
 ἰδεῖν; βούλει τῆς πενίας τὸν πλούτον καταμαθεῖν; Οὐκ ἐπι-
 τάττει ἀνδράσιν, ἀλλὰ δαίμοσιν ἐπιτάττει· οὐ παρίσταται
 D βασιλεῖ, ἀλλὰ παρέστηκε θεῷ· οὐ στρατεύεται μετὰ ἀν-
 θρώπων, ἀλλὰ στρατεύεται μετὰ ἀγγέλων· οὐκ ἔχει ^b κι-
 βώτια δύο καὶ τρία καὶ ἑκοσιν, ἀλλὰ τοιαύτην ^c εὐπορίαν,
 ὡς τὸν κόσμον ἅπαντα μηδὲν εἶναι νομίζειν. Οὐκ ἔχει θη-
 σαυρόν, ἀλλὰ τὸν οὐρανόν· οὐ δεῖται δούλων, μᾶλλον δὲ
 ἔχει δούλους τὰ πάθη, ἔχει δούλους τοὺς βασιλέων κρα-
 τοῦντας λογισμούς. Ὁ γὰρ ἐπιτάττων τῷ τὴν ἀλουργίδα
 περικειμένῳ, ^d οὗτος αὐτὸν κατέπτηχεν ὁ λογισμός, καὶ
 ἀντιβλέψαι οὐ τολμᾷ. Βασιλείαν δὲ καὶ χρυσὸν καὶ πάντα
 τὰ τοιαῦτα, καθάπερ παίδων ἀθύρματα γελᾷ, καὶ καθάπερ
 E τροχοὺς καὶ ἀστραγάλους καὶ ^e κεφαλὰς καὶ σφαίρας, οὕτω

^x τὸ πνεῦμα L. ταχέως] συνεχῶς G. H. K. repugnantibus Interpp.

^y Edebatur ἐὰν μὴ ἔχῃ συνεχῇ τὰ νάματα παρ' ἑαυτῆς, favente, ni fallor, Arm. Nostram lectionem, quae est codicum H. L. vertit Ge.

^z ὑπὸ τῶν φρ. K. L. p. p. καὶ ἰωμένην H. ^a ἄγγελος et πολιτεύεται H. L.

^b κιβώτιον καὶ δύο G. invitis Interpp. καὶ] ἢ bis L. ^c ἐμπορίαν G. H. ^d οὕτως G. et pr. H. ^e κεφαλὰς] ψηφίδας K. [et Reg. 688.]

ταῦτα πάντα ἡγείται εἶναι εὐκαταφρόνητα. Ἐχει γὰρ κόσμον, ὃν οὐδὲ ἰδεῖν οἱ ἐν τούτοις παίζοντες δύνανται. Τί τοίνυν τοῦ πένητος τούτου βέλτιον γένοιτ' ἄν; Ἐδαφος γοῦν ἔχει τὸν οὐρανόν. Εἰ δὲ τὸ ἔδαφος τοιοῦτον, ἐννόησον ⁴⁹³ τὸν ὄροφον. Ἀλλ' οὐκ ἔχει ἵππους καὶ ὀχήματα; Τί γὰρ αὐτῷ τούτων χρεία, τῷ μέλλοντι ἐπὶ τῶν νεφελῶν ὀχεῖσθαι, καὶ μετὰ τοῦ Χριστοῦ εἶναι; Ταῦτ' οὖν ἐννοήσαντες, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἐκείνων ζητῶμεν τὸν πλοῦτον, καὶ τὴν ἀνάλωτον εὐπορίαν, ἵνα καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΗ.

¹ Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, Β μετῆρεν ἐκείθεν.

ΤΙΝΟΣ ἕνεκεν εἶπε, ταύτας; Ἐπειδὴ καὶ ἄλλας ἔμελλεν ἐρεῖν. Τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ μεταβαίνει; Πανταχοῦ τὸν λόγον σπεῖραι βουλόμενος. ² “Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν.” Καὶ ποίαν πατρίδα αὐτοῦ καλεῖ νῦν; Ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν Ναζαρέτ. “Οὐ γὰρ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς,” φησὶν ἐν δὲ Καπερ- C ναοῦμ ἐποίησε σημεῖα διὸ καὶ ἔλεγε· ³ “καὶ σὺ Καπερναοῦμ, ἢ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθείσα, ἕως ἄδου ^a καταβιβασθήσῃ” ὅτι εἰ ἐν Σοδομοῖς ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι ^b τῆς σήμερον.” Ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ, τῶν μὲν σημείων καθυφίσιν, ὥστε μὴ εἰς πλείονα αὐτοὺς φθόνον ἐκκαῦσαι, μηδὲ κατακρίναι μειζόνως, τῆς ἀπιστίας ἐπιτεινομένης· διδασκαλίαν δὲ προτείνεται τῶν σημείων οὐκ ἔλαττον θαῦμα ἔχουσιν. Οἱ γὰρ πάντα ἀνόητοι, δέον θαυμάσαι καὶ

¹ Cap. XIII. v. 53.² v. 54.³ Matth. xi. 23.HOM. XLVIII. ^a καταβήσῃ K.^b τῆς om. G. H.

Δ ἐκπλαγῆναι τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν, ^ε οὗτοι δὲ τὸνναν-
 τίον ἐξευτελίζουσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ δοκοῦντος εἶναι πατρός·
 καίτοιγε πολλὰ τούτων παραδείγματα ἔχοντες ἐν τοῖς ἔμ-
 προσθεν χρόνοις, καὶ πατέρων ἀσῆμων γενναίους ἑωρακότες
 παῖδας. Καὶ γὰρ ὁ Δαυὶδ εὐτελοῦς τιнос ἦν γεωργοῦ τοῦ
 Ἰεσσαί· καὶ ὁ Ἀμὼς αἰπόλου ^δ παῖς καὶ αὐτὸς αἰπόλος· καὶ
 ὁ Μωϋσῆς δὲ ὁ νομοθέτης σφόδρα αὐτοῦ ἀποδέοντα ἔσχε
 πατέρα. Δέον οὖν διὰ τοῦτο μάλιστα προσκυνεῖν καὶ ἐκ-
 πληττεσθαι, ὅτι ^ε τοιούτων ὧν τοιαῦτα ἐφθέγγετο· εὐδῆλον
 γὰρ, ὅτι οὐκ ἔξ ἀνθρωπίνης ἐπιμελείας ἦν, ἀλλὰ θείας
 χάριτος· ^ε οἱ δὲ ἀφ' ὧν ἔδει θαυμάζειν, ἀπὸ τούτων κατα-
 φρονοῦσι. Συνεχῶς δὲ ^ε ταῖς συναγωγαῖς ἐπιχωριάζει, ἵνα
 Ε μὴ διαπαντός ἐπὶ τῆς ἐρήμου διατρίβοντος αὐτοῦ μᾶλλον
 κατηγορήσωσιν, ὡς ἀποσχίζοντος καὶ τῇ πολιτείᾳ μαχο- (306)
 μένου. Ἐκπληττόμενοι τοίνυν καὶ ἐν ἀπορίᾳ ὄντες ἔλεγον·
 “πόθεν αὕτη ἡ σοφία τούτῳ, καὶ αἱ δυνάμεις;” ἥτοι τὰ
 σημεῖα δυνάμεις καλοῦντες, ἡ καὶ αὐτὴν τὴν σοφίαν. ⁴ “Οὐχ
 οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός;” Οὐκοῦν μείζον τὸ θαῦμα,
 καὶ ^h πλείων ἡ ἐκπληξίς. “Οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται
 494 Μαρία; καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς καὶ
 Σίμων καὶ Ἰούδας; καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πάσαι ⁱ παρ’
 ἡμῖν εἰσι; Πόθεν τούτῳ ^k ταῦτα; Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν
 αὐτῷ.” Ὁρᾷς ὅτι ἐν τῇ Ναζαρέτ διελέγετο· Οὐχὶ ¹ ἀδελ-
 φοὶ αὐτοῦ, φησὶν, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνά εἰσι; Καὶ τί τοῦτο;
 Ἐντεῦθεν γὰρ ὑμᾶς μάλιστα εἰς πίστιν ἐνάγεσθαι ἔδει.
 Ἀλλὰ γὰρ πονηρὸν ὁ φθόνος, καὶ ἑαυτῷ περιπίπτει πολ-
 λάκις. Ἄ γὰρ ἦν παράδοξα καὶ θαυμαστά, καὶ ἱκανὰ αὐ-
 τοὺς ἐφελεκύνασθαι, ταῦτα ἐκείνους ἐσκανδάλιζε. Τί οὖν ὁ
 Χριστὸς πρὸς αὐτούς; “Οὐκ ἔστι προφήτης, φησὶν, ἄτιμος,
 εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. ⁵ Καὶ
 Β οὐκ ἐποίησε, ^m φησὶ, δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐ-
 τῶν.” Ὁ δὲ Λουκᾶς φησι· “καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ σημεῖα

⁴ v. 55-57.⁵ v. 58.

^ε οὗτοι δὲ τὸνναντίον om. K. L. Ep. ^δ παῖς om. G. αὐτὸς] οὗτος
 K. αὐτὸς οὗτος H. Receptum tumentur Ep. et Interpp. ^ε τοιούτος
 ὧν H. K. ^ε οἱ δὲ] καὶ G. οἱ δὲ καὶ Reg. 688. οἱ δὲ om. K. L.
^ε ταῖς] ἐν ταῖς K. L. Ep. ^h πλείων] Sic H. K. L. vulgo μείζων.
ⁱ παρ’ ἡμῖν] πρὸς ἡμᾶς K. L. 1 Mosq. ^k ταῦτα] πάντα K. ταῦτα
 πάντα L. 2 Mosqq. ¹ οἱ ἀδελφοὶ K. L. ^m φησὶν] + ἐκεῖ H.

πολλά.” Καίτοι ποιῆσαι εἰκὸς ἦν. Εἰ γὰρ τὸ θαυμάζεσθαι αὐτῷ προεχώρει, (καὶ γὰρ καὶ τότε ἐθαυμάζετο), τίνος ἔνεκεν οὐκ ἐποίησεν; Ὅτι οὐ πρὸς ἐπίδειξιν ἔβλεπε τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐκείνοις συμφέρον. Τούτου τοίνυν μὴ προχωροῦντος, παρῆιδε τὸ ἑαυτοῦ, ὥστε μὴ τὴν κόλασιν αὐτοῖς αὐξῆσαι. Καίτοι ὅρα μετὰ πόσον πρὸς αὐτοὺς ἦλθε χρόνον, καὶ ^α πόσῃν σημείων ἐπίδειξιν· ἀλλ’ οὐδὲ οὕτως ἀνῆνεγκαν, ἀλλὰ πάλιν ἐξεκαίοντο τῷ φθόνῳ. Τίνος οὖν ἔνεκεν καὶ ὀλίγα ἐποίησε σημεῖα; Ἵνα μὴ λέγωσιν· ^β “ἰατρε, θε- C
ράπευσον σεαυτόν.” Ἵνα μὴ λέγωσι, πολέμιος ἡμῖν ἐστὶ καὶ ἐχθρὸς, καὶ τοὺς οἰκείους ὑπερορᾷ· Ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι εἰ ἐγεγόνει σημεῖα, καὶ ἡμεῖς ἐπιστεύσαμεν ἂν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐποίησε, καὶ ἐπέσχε· τὸ μὲν, Ἵνα τὸ αὐτοῦ πληρώσῃ· τὸ δέ, Ἵνα μὴ ἐκείνους μεζόνως κατακρίνη. Ἐννόησον δὲ τῶν λεγομένων τὴν ^ο δύναμιν, ὅπου γε καὶ ὑπὸ φθόνου κατεχόμενοι ^ρ ὁμοίως ἐθαύμαζον. Ἀλλ’ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἔργων οὐ τὸ γινόμενον μέμφονται, ἀλλ’ αἰτίας πλάττουσιν οὐκ οὔσας, λέγοντες· “ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.” οὕτω καὶ ἐνταῦθα, οὐ τὴν διδασκαλίαν αἰτιῶνται, ἀλλ’ ἐπὶ τὴν ἐντέλειαν καταφεύγουσι τοῦ γένους. Σὺ δέ μοι σκόπει τὴν D
ἐπιείκειαν τοῦ διδασκάλου, πῶς αὐτοὺς οὐχ ὑβρίζει, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἡμερότητός φησιν· “οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.” Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλὰ προσέθηκε, “καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ” ἐμοὶ δοκεῖ καὶ τοὺς ἀδελφούς αἰνιττόμενος τοὺς ἑαυτοῦ τοῦτο προστεθει-
κέναι. Ἐν δὲ τῷ ⁷ Λουκᾷ καὶ παραδείγματα τούτου τίθησι λέγων, ὅτι οὐδὲ Ἠλίας ἦλθε πρὸς τοὺς οἰκείους, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀλλόφυλον χέραν· οὐδὲ παρ’ Ἐλισσαίου ἄλλος τις ἐθεραπεύθη λεπρός, ἀλλ’ ἢ ὁ ἀλλόφυλος Νεεμάν· Ἰσ-
ραηλῖται δὲ οὔτε εὖ ἔπαθον, οὔτε εὖ ἐποίησαν, ἀλλ’ οἱ E
ξένοι. Ταῦτα δὲ λέγει, πανταχοῦ δεικνὺς τὴν πονηράν αὐτῶν συνήθειαν, καὶ ὅτι οὐδὲν ἐπ’ αὐτοῦ γίνεται καινόν.

⁸ “Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ.” Ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἡρώδης ὁ τούτου πατὴρ τετελευτηκὼς ἦν, ὁ τὰ παιδία ἀνελών. Οὐχ ἀπλῶς

⁶ Luc. iv. 23.⁷ Luc. iv. 25 sqq.⁸ Cap. xiv. v. 1.

^α πόσων H. L. p. p. ἤνεγκαν L. ^ο δύναμιν] σοφίαν K. L. fa-
ventibus Verss. ^ρ ὁμῶς H. L.

495 δὲ τὸν καιρὸν ἐπισημαίνεται ὁ εὐαγγελιστὴς, ἀλλ' ἵνα μά-
 θῃς τὸν τύφον τοῦ τυράννου καὶ τὴν ὀλιγωρίαν. Οὐδὲ γὰρ
 ἐν προοιμίῳς ἔμαθε τὰ κατ' αὐτὸν, ἀλλὰ μετὰ χρόνον ἄπει-
 ρον. Τοιοῦτοι γὰρ οἱ ἐν δυναστείαις καὶ πολλὸν τὸν ὄγκον
 περιβεβλημένοι· ὁψέ ταῦτα μαθάνουσι, διὰ τὸ μὴ πολλὴν
 αὐτῶν ποιεῖσθαι λόγον. Σὺ δέ μοι σκόπει ἡλίκον ἢ ἀρετὴν
 ὅτι καὶ τετελευτηκότα αὐτὸν δέδοικε, καὶ ὑπὸ τοῦ φόβου
 καὶ περὶ ἀναστάσεως φιλοσοφεῖ. ⁹“Εἶπε γὰρ, φησὶ, τοῖς
 παισὶν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν Ἰωάννης, ὃν ἐγὼ ἀπέκτεινα· οὗ-
 τος ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνε- (307)
 B γούσιν ἐν αὐτῷ.” Εἶδες τὸν φόβον ἐπιτεταμένον; Οὐδὲ
 γὰρ τότε ἐξειπεῖν ἐτόλμησεν ἔξω, ἀλλὰ καὶ τότε τοῖς οἰ-
 κέταις λέγει τοῖς ἑαυτοῦ. Ἄλλ' ὅμως καὶ αὕτη ἡ δόξα
 στρατιωτικὴ καὶ παράλογος. Καὶ γὰρ καὶ πολλοὶ ἀνέστη-
 σαν ἀπὸ νεκρῶν, καὶ οὐδεὶς οὐδὲν τοιοῦτον εἰργάσατο. Δο-
 κεῖ δέ μοι καὶ φιλοτιμίας εἶναι καὶ φόβον τὰ ῥήματα.
 Τοιοῦτον γὰρ αἱ ἄλογοι ψυχαί· ἐναντίων μίξιν δέχονται
 παθῶν πολλάκις. Ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ὅτι οἱ ὄχλοι ἔλεγον·
¹⁰“οὗτός ἐστιν Ἡλίας, ἢ Ἰερεμίας, ἢ τῶν προφητῶν εἰς τῶν
 ἀρχαίων” οὗτος δὲ, ὡς δὴ τι τῶν ἄλλων σοφώτερον λέγων,
 τοῦτο εἶρηκεν. Εἰκὸς δὲ αὐτὸν πρότερον μὲν πρὸς τοὺς
 λέγοντας αὐτὸν εἶναι τὸν Ἰωάννην (πολλοὶ γὰρ καὶ τοῦτο
 C ἔλεγον) ἀρνεῖσθαι, καὶ λέγειν, ὅτι ἐγὼ αὐτὸν ἀπέκτεινα,
 φιλοτιμούμενον καὶ ἐναβρυνόμενον. Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Μάρ-
 κος καὶ ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ἔλεγεν, ὅτι “ἐγὼ Ἰωάννην
 ἀπεκεφάλισα.” Τῆς δὲ φήμης ἀρθείσης, λοιπὸν καὶ αὐτὸς
 τὰ αὐτὰ λέγει τοῖς πολλοῖς. Εἶτα καὶ τὴν ἱστορίαν
 ἡμῖν ὁ εὐαγγελιστὴς διηγεῖται. Καὶ τί δήποτε οὐ προη-
 γουμένως αὐτὴν εἰσήγαγεν; Ὅτι ^sκαὶ ἡ πᾶσα πραγματεία
 αὐτοῖς, τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ εἶπεν· καὶ οὐδὲν ἐποιοῦντο
 τούτου πάρεργον ἕτερον, πλην εἰ μὴ πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ
 συντελεῖν ἔμελλεν. Οὐκοῦν οὐδ' ἂν νῦν ἐμνημόνευσαν τῆς
 D ἱστορίας, εἰ μὴ διὰ τὸν Χριστὸν, καὶ διὰ τὸ λέγειν Ἡρώ-
 δην, ὅτι ἀνέστη ἐκεῖνος. Ὁ δὲ ¹¹Μάρκος φησὶν, ὅτι σφό-

⁹ v. 2.¹⁰ Luc. ix. 8 : (coll. Matth. xvi. 14.)¹¹ Marc. vi. 20.

⁹ ἀπὸ G. p. p. καὶ om. K. Ep. Mox φησὶ om. G. H. K. τὰ
 αὐτοῦ Mor. Ben. ^s καὶ om. K. L. αὐτοῖς] + ἦν H. Ep. Vulgatum
 αὐτοῦ solus tuetur G.

δρα ἐτίμα τὸν ἄνδρα ὁ Ἡρώδης, καὶ ταῦτα ἔλεγχόμενος. Τοσοῦτόν ἐστιν ἡ ἀρετή. Εἶτα διηγούμενος οὕτω φησίν.
¹² “Ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην, ἔδωκεν αὐτόν, καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ, διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν. Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτείνειν, ἔφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.” Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐδὲν ἐκείνη διαλέγεται, ἀλλὰ τῷ ἀνδρί; Ὅτι κυριώτερος οὗτος ἦν. Ὅρα δὲ πῶς ἀνεπαχθῇ ποιεῖται τὴν κατηγορίαν, ὡς ἱστορίαν διηγούμενος μᾶλλον, ἢ κατηγορίαν εἰσάγων. ¹³ “Γενεσίων δὲ ἁγομένων τοῦ Ἡρώδου, φησίν, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρесе τῷ Ἡρώδῃ.” Ὡς συμπόσιον διαβολικόν· ὃ θέατρον σατανικόν· ὃ παράνομος ὄρχησις, καὶ μισθὸς ὄρχήσεως παρανομώτερος. Φόνος γὰρ ὁ πάντων φόνων ἐναγέστερος ἐτολμᾶτο, καὶ ὁ στεφανοῦσθαι καὶ ἀνακηρύττεσθαι ἄξιος, ⁴⁹⁶ ἐν τῷ μέσῳ κατεσφάττετο· καὶ τὸ τῶν δαιμόνων τρόπαιον ἐπὶ τῆς τραπέζης ἵστατο. Καὶ ὁ τρόπος δὲ τῆς νίκης τῶν γενομένων ἄξιος. “Ὁρχήσατο γὰρ, φησίν, ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρесе τῷ Ἡρώδῃ. ¹⁴ Ὅθεν μεθ’ ὅρκου ὤμοσεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἂν αἰτήσεται. Ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς, δὸς μοι, φησίν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.” Διπλοῦν τὸ ἐγκλημα, καὶ ὅτι ὠρχήσατο, καὶ ὅτι ἤρесе, καὶ οὕτως ἤρесе ὡς καὶ φόνον λαβεῖν τὸν μισθόν. Εἶδες πῶς ὤμος; πῶς ἀναίσθητος; πῶς ἀνόητος; Ἐαυτὸν μὲν γὰρ ὅρκῳ ὑπεύθυνον ποιεῖ· ἐκείνην δὲ κυρίαν τῆς αἰτήσεως καθίστησιν. ^B Ἐπειδὴ δὲ εἶδε τὸ κακὸν ὅτι ἐξέβη, ἐλυπήθη, φησί· καίτοι γε ἐξ ἀρχῆς ἔδωκεν αὐτόν. Τίνος οὖν ἕνεκεν λυπεῖται; Τοιοῦτον ἡ ἀρετή· καὶ παρὰ τοῖς κακοῖς θαύματος καὶ ἐπαίνων ἄξια. Ἀλλ’ ὃ τῆς μαινομένης· δέον καὶ αὐτὴν θαυμά-

¹² v. 3-5.¹³ v. 6.¹⁴ v. 7.

ἔλεγχόμενος] + ὑπ’ αὐτοῦ H. L. Mox ἐστιν om. K. Paulo post οὕτω om. L. Ep. ἔφοβεῖτο G. ἔφοβήθη] ἔθετο ἐν δεσμοτηρίῳ· ἔφοβήθη γὰρ H. ἁγομένων G. κατεκόπτετο K. L. καὶ οὕτως ἤρесе om. H. L. ἀναίσθητος;] + πῶς μαλακὸς K. μαλακὸς pro ἀναίσθητος habet L. ἔδωκεν K. Ge. καὶ αὐτὴν] Sic H. αὐτόν Edd. Clausula δέον . . . θαυμάζειν excidit in G. δέον προσκυνεῖν, δέον καὶ αὐτόν θαυμάζειν K. δ. π. δ. καὶ θαυμάζειν αὐτόν L.

ζειν, δέον προσκυνεῖν, ὅτι ἤμυνεν ὑβριζομένη, * ἡ δὲ καὶ συγκατασκευάζει τὸ δράμα, καὶ παγίδα τίθῃσι, καὶ αἰτεῖ χάριν σατανικὴν. ¹⁵ “Ὁ δὲ ἔδδισε ^ε διὰ τοὺς ὅρκους, φησί, καὶ τοὺς συνανακειμένους.” Καὶ πῶς τὸ χαλεπώτερον οὐκ ἔδδισας; Εἰ γὰρ τὸ μάρτυρας ἔχειν ἐπιτοκίας ἐδεδόκεις, C πολλῶ μᾶλλον φοβηθῆναι ἐχρῆν σφαγῆς οὕτω παρανόμου μάρτυρας ἔχειν τοσούτους.

Ἐπειδὴ δὲ πολλοὺς ἡγοῦμαι καὶ τοῦ ἐγκλήματος, ὅθεν ὁ ^d φόνος ἐτέχθη, τὴν ὑπόθεσιν ἀγνοεῖν, ἀναγκαῖον καὶ τοῦτο ἐξειπεῖν, ἵνα μάθῃτε τοῦ νομοθέτου τὴν σύνεσιν. Τίς οὖν ἦν ὁ παλαιὸς νόμος, ὃν κατεπάτησε μὲν ὁ Ἡρώδης, ἐξεδίκησε δὲ ὁ Ἰωάννης; ¹⁶ Τοῦ τελευτήσαντος ἄπαιδος τὴν γυναῖκα τῷ ἀδελφῷ δίδοσθαι ἔδει. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπαραμύθητον κακὸν ὁ θάνατος ἦν, καὶ πάντα ὑπὲρ ζωῆς ἐπραγμα- D τεύετο, νομοθετεῖ γαμεῖν τὸν ζῶντα ἀδελφόν, καὶ ἐπ’ ὄνό- (308)

ματι τοῦ τετελευτηκότος τὸ τικτόμενον καλεῖν παιδίον, ὥστε μὴ διαπεσεῖν τὴν οἰκίαν τὴν ἐκείνου. Εἰ γὰρ ^ε μηδὲ παῖδας ἐμελλε καταλιμπάνειν ὁ τετελευτηκὼς, ὅπερ μεγίστη τοῦ θανάτου ἐστὶ παραμυθία, ἀνῆκεστον ἐμελλεν εἶναι τὸ πένθος. Διὰ δὲ τοῦτο ἐπενόησε τὴν παραψυχὴν ταύτην ὁ νομοθέτης τοῖς ἐκ φύσεως παῖδων ἀπεστερημένοις, καὶ τὸ τικτόμενον ἐκέλευσεν ἐκείνῳ λογιζέσθαι. Ὀντος δὲ παιδός, οὐκέτι ^ε ἐφέϊτο οὗτος ὁ γάμος. Καὶ τίνος ἐνεκεν; φησὶν· E εἰ γὰρ ἐτέρῳ ἐξῆν, πολλῶ μᾶλλον τῷ ἀδελφῷ. Οὐδαμῶς. Βούλεται γὰρ ἐκτείνεσθαι τὴν συγγένειαν, καὶ πολλὰς εἶναι τὰς ἀφορμὰς τῆς πρὸς ἀλλήλους οἰκειώσεως. Διατί οὖν καὶ ἄπαιδος τελευτήσαντος, οὐκ ἄλλος ἐγάμει; Ὅτι οὐκ ἂν οὕτως ἐνομίσθη τοῦ ἀπελθόντος εἶναι τὸ παιδίον· νυνὶ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ σπείροντος, πιθανὸν τὸ σόφισμα ^ε ἐγίνετο. Ἄλλως τε οὐδὲ ἀνάγκην εἶχεν ἕτερος τὴν οἰκίαν ^h στη-σαι τοῦ τετελευτηκότος· οὗτος δὲ τὸ ἀπὸ τῆς συγγενείας 497 ἐκέκτητο δικαίωμα. Ἐπεὶ οὖν ὁ Ἡρώδης παιδίον ἔχουσιν

¹⁵ v. 9.¹⁶ Deut. xxv. 5.

* Incipit codex M. ^ε διὰ] + γὰρ L. συνανακειμένους] + ἐκέλευσε δοθῆναι κ. τ. ε. usque ad finem v. 12, L. cum uno Mosq. et Arm. Eadem, praefixo καὶ, habet H. In v. 12 πτώμα pro σώμα habet L. ^d φθόνος G. L. M. Arm. ^ε μήτε M. μὴ G. ^ε ἐφίεται G. ἡφίετο M. ^ε ἐγένετο L. Ἄλλως δὲ L. M. ^h στησαι τοῦ τετ.] ἀναστήσαι τὴν ἐκείνου M.

τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ ἔγμηε, διὰ τοῦτο ἐγκαλεῖ ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐγκαλεῖ συμμέτρως, μετὰ τῆς παρρησίας καὶ τὴν ἐπιείκειαν ¹ ἐπιδεικνύμενος. Σὺ δέ μοι σκόπει, ὅπως τὸ θέατρον ὅλον σατανικόν. Πρῶτον μὲν γὰρ ἀπὸ μέθης καὶ τρυφῆς συνειστῆκει, ὅθεν οὐδὲν ἂν γένοιτο ὑγιές. Δεύτερον, τοὺς θεατὰς διεφθαρμένους εἶχε, καὶ τὸν ἐστιάτορα πάντων ^k παρανομώτερον. Τρίτον, ἡ τέρψις ἡ παράλογος. Τέταρτον, ἡ κόρη, δι' ἣν παράνομος ἦν ὁ γάμος, ἣν καὶ κρύπτεσθαι ἔδει, ὡς ὑβριζομένης ¹ αὐτῇ τῆς μητρὸς, ἐπεισέρχεται ἐμπομπεύουσα, καὶ πόρνas ἀπάσας ἀποκρύπτουσα ἢ παρθένος. Καὶ ὁ καιρὸς δὲ οὐ μικρὸν εἰς κατηγορίαν συντελεῖ τῆς παρανομίας ταύτης. Ὅτε γὰρ αὐτὸν εὐχαριστεῖν ἐχρῆν τῷ θεῷ, ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς φῶς αὐτὸν ἤγαγε, τότε τὰ παράνομα ἐκεῖνα ^m τολμᾷ ὅτε λῦσαι ἐχρῆν δεδεμένον, τότε σφαγὴν τοῖς δεσμοῖς προστίθισιν. Ἀκούσατε τῶν παρθένων, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν γεγαμημένων, ὅσαι ἐν τοῖς ἐτέρων γάμοις τοιαῦτα ἀσχημονεῖν καταδέχασθε, ἀλλόμεναι καὶ πηδῶσαι, καὶ τὴν κοινὴν κατασχύνουσαι φύσιν. Ἀκούσατε καὶ ἄνδρες, ὅσοι τὰ πολυτελῆ συμπόσια καὶ μέθης γέμοντα διώκετε· καὶ δεῖσατε τοῦ διαβόλου τὸ βάραθρον. C Καὶ γὰρ οὕτω κατὰ κράτος εἶλε τὸν ἄθλιον ἐκείνον τότε, ὡς ὁμοσαι καὶ τὰ ἡμίση δοῦναι τῆς βασιλείας. Τοῦτο γὰρ ὁ Μάρκος φησὶν, ὅτι ¹⁷ “ ὥμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὁ εἰάν με αἰτήσης, δώσω σοι, ἕως ἡμίους τῆς βασιλείας μου.” Τοσούτου τὴν ἀρχὴν ἐτιμᾶτο τὴν ἑαυτοῦ, οὕτω καθάπαξ αἰχμάλωτος ὑπὸ τοῦ πάθους ⁿ ἐγένετο, ὡς δι' ὄρχησιν αὐτῆς παραχωρήσαι. Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ τότε ταῦτα ^o ἐγίνετο, ὅπου γε καὶ νῦν, μετὰ τοσαύτην φιλοσοφίαν, ὀρχήσεως ἕνεκεν τῶν μαλακισομένων τούτων νέων πολλοὶ καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐπιδιδόασιν, οὐδὲ ἀνάγκην ἔχοντες ὄρκου; Ὑπὸ γὰρ τῆς ἡδονῆς αἰχμάλωτοι γινόμενοι, καθάπερ βοσκήματα ἄγονται, D ἥπερ ἂν ὁ λύκος σύρῃ. Ὁ δὲ καὶ τότε ἔπασχεν ὁ παρα-

¹⁷ Marc. vi. 23.

ⁱ ἐνδεικνύμενος H. L. ^k ἀτιμώτερον G. Alterum tuentur Interpp. Mox ἡ ante παράλογος om. L. M. ¹ αὐτῇ] αὐτῆς L. M. per eam Ge. μητρὸς] + ἡ δὲ καὶ G. Sav. Paulo post ἐκπομπεύουσα G. K. M. ^m τολμᾶται G. p. p. λύνει L. et corr. H. ⁿ ἐγίνετο G. H. γέγονε K. ^o ἐγένετο Edd.

πλήξ ἐκεῖνος, δύο τὰ ῥ᾽σχατα παραφρονήσας, τό τε ἐκείνην κυρίαν ποιῆσαι οὕτω μαινομένην καὶ μεθύουσαν τῷ πάθει, καὶ οὐδὲν παραιτουμένην· τό τε ἀνάγκη ὄρκου καταδῆσαι τὸ πᾶγμα. Ἄλλ' οὕτως ὄντος ἐκείνου παρανόμου, παρανομώτερον ἀπάντων τὸ γύναιον ἦν, καὶ τῆς κόρης καὶ τοῦ τυράννου. Καὶ γὰρ ἡ τῶν κακῶν ἀπάντων ἀρχιτέκτων καὶ τὸ πᾶν ὑφάνασα δρᾶμα αὕτη ἦν, ἦν μάλιστα χάριν εἰδέναι ἐχρῆν τῷ προφήτῃ. Καὶ γὰρ ἡ θυγάτηρ αὐτῇ πεισθείσα καὶ ἡ ἄσχημόνησε, καὶ ὠρχήσατο, καὶ τὸν φόνον ἤτησε· καὶ ὁ Ἑρώδης ἕπ' αὐτῆς ἐσαγηνεύθη. Ὅρᾳς πῶς δικαίως ἔλεγεν ὁ Χριστός·¹⁸ “ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος;” Εἰ γὰρ αὕτη τὸν νόμον τοῦτον ἐτήρησεν, οὐκ ἂν τοσούτους παρέβη νόμους, οὐκ ἂν τὴν μαιφονίαν ταύτην εἰργάσατο. Τί γὰρ τῆς θηριωδίας ταύτης χειρὸν γένοιτ' ἂν; φόνον ἐν χάριτος αἰτεῖν μέρει, φόνον παράνομον, φόνον μεταξύ δείπνου, φόνον δημοσίᾳ καὶ ἀναισχύντως;

498 Οὐ γὰρ ἰδίᾳ προσελθούσα διελέχθη περὶ τούτων, ἀλλὰ δημοσίᾳ, καὶ τὸ προσωπεῖον ῥίψασα, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ, καὶ τὸν διάβολον λαβοῦσα συνήγορον, οὕτω φησὶν ὁ φησι. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος αὐτὴν καὶ εὐδοκίμῆσαι ἐποίησεν ὀρχουμένην, καὶ τὸν Ἑρώδην τότε ἐλεῖν. “Ἐνθα γὰρ ὀρχησις, ἐκεῖ ὁ διάβολος. Οὐδὲ γὰρ εἰς τοῦτο ἔδωκεν ἡμῖν πόδας ὁ ὁ θεός, ἀλλ' ἵνα (309) εὐτακτα βαδίζωμεν· οὐχ ἵνα ἀσχημονώμεν, οὐχ ἵνα κατὰ τὰς καμήλους πηδῶμεν, (καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖναι ἀηδεῖς ὀρχούμεναι, μήτιγε δὴ γυναῖκες), ἀλλ' ἵνα σὺν ἀγγέλοις χορεύωμεν.

B Εἰ γὰρ τὸ σῶμα αἰσχρὸν ὅτιαια ἀσχημονοῦν, πολλῶν μάλλον ἢ ψυχῇ. Τοιαῦτα ὀρχοῦνται οἱ δαίμονες· τοιαῦτα ἐπιτωθάζουσιν οἱ τῶν δαιμόνων διάκονοι. Σκόπει δὲ καὶ αὐτὴν τὴν αἴτησιν. “Δός μοι ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.” Εἶδες τὴν ἀπηρυθριασμένην, τὴν ὅλην τοῦ διαβόλου γεγεννημένην; Καὶ τοῦ ἀξιώματος μέμνηται, καὶ οὐδὲ οὕτως ἐγκαλύπτεται, ἀλλ' ὥς περὶ τινος ἐδέσματος διαλεγομένη, οὕτω τὴν ἱερὰν ἐκείνην καὶ μακαρίαν αἰτεῖ κε-

¹⁸ Matth. x. 37.

^p αἰσχιστα Edd. p. p. τῷ τε bis M. ^a ὑπὸ ταύτης L. ὑπ' αὐτοῦ G. ^r ὁ διάβολος G. H. ^s θεός] + ἵνα ἀσχημονώμεν Edd. Paulo post vv. οὐχ ἵνα ἀσχημονώμεν desunt in Edd. In codd. nulla est varietas, nisi quod post θεός, ἵνα ὀρχώμεθα in margine habet G. ^t τὸ τοιαῦτα H. τὸ τὰ τοιαῦτα G. ^v καὶ deest in Edd.

φαλὴν ἐπὶ πίνακος εἰσενεχθῆναι. Καὶ οὐδὲ αἰτίαν τίθησιν· οὐδὲ γὰρ εἶχεν εἰπεῖν· ἀλλ' ἀπλῶς τιμηθῆναι ταῖς ἐτέρων ἀξιοῖ συμφοραῖς. Καὶ οὐκ εἶπεν, εἰσάγαγε αὐτὸν ἐνταῦθα, καὶ κατὰσφαζόν· οὐδὲ γὰρ μέλλοντος τελευτᾶν τὴν παρρή- C σίαν ἤνεγκεν ἄν. Καὶ γὰρ ἐδεδοίκει καὶ κατασφαττομένου τῆς φρικτῆς ἀκοῦσαι φωνῆς· οὐδὲ γὰρ ἀποτέμνεσθαι μέλλων ἐσίγησεν ἄν. Διὰ τοῦτό φησι· δός μοι ὧδε ἐπὶ πίνακι· ἰδεῖν γὰρ ^ω ἐπιθυμῶ τὴν γλῶτταν ἐκείνην σιγῶσαν. Οὐδὲ γὰρ ἀπαλλαγῆναι τῶν ἐλέγχων ἔσπευδε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιβῆναι καὶ ἐπιτωθᾶσαι κειμένῳ. Ὁ δὲ θεὸς ἠνέσχετο, καὶ οὔτε κεραυνὸν ἀφῆκεν ἄνωθεν, καὶ τὴν ἀναίσχυντον κατέφλεξεν ὄψιν· οὔτε τῇ γῇ διαστῆναι ἐκέλευσε, καὶ τὸ πονηρὸν ἐκείνο συμπόσιον δέξασθαι· ὁμοῦ καὶ τὸν δίκαιον μερίζοντες στεφανῶν, καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα ἀδίκως τι πάσχουσι πολλὴν καταλιμ- D πάνων παραμυθίαν.

^x Ἀκούσωμεν τοίνυν ὅσοι δεινὰ πάσχομεν ἐν ἀρετῇ ζῶντες παρὰ πονηρῶν ἀνθρώπων. Καὶ γὰρ καὶ τότε ὁ θεὸς ἠνείχετο τὸν ἐν ἐρήμῳ, τὸν ἐν τῇ ζώνῃ τῇ δερματίνῃ, τὸν ἐν τριχίνῳ ἱματίῳ, τὸν προφήτην, τὸν ^y τῶν προφητῶν μερίζονα, τὸν μηδένα μερίζονα ἔχοντα ἐν γεννητοῖς γυναικῶν, ^z καὶ κατασφαγῆναι, ^z καὶ ὑπὸ κόρης ἀκολάστου καὶ διεφθαρμένης πόρνης, ^a καὶ ταῦτα νόμοις ἀμύνοντα θείοις. Ταῦτα τοίνυν λογιζόμενοι, φέρωμεν πάντα γενναίως ὅσα ἂν πάσχωμεν. Καὶ γὰρ καὶ τότε ἡ μαιφόνος καὶ παράνομος αὐτῇ, ὅσον ἀμύνασθαι ἐπέθυμῃσε τὸν λελυπηκότα, τοσοῦτον ἴσχυσε, καὶ τὸν θυμὸν E ἅπαντα ἐνέπλησε, καὶ ὁ θεὸς συνεχώρει. Καίτοιγε πρὸς αὐτὴν οὐδὲν εἶπεν, οὐδὲ κατηγόρησεν, ἀλλὰ τῷ ἀνδρὶ μόνῳ ἐνεκάλει. Ἀλλὰ τὸ συνειδὸς πικρὸς κατήγορος ἦν. Διὸ καὶ εἰς μερίζονα ἐξεβακχεύετο κακὰ, ἀλγοῦσα καὶ δακνομένη, καὶ κατήσχυνεν ὁμοῦ πάντας, ἐαυτὴν, τὴν θυγατέρα, τὸν ἀπελθόντα ἄνδρα, τὸν ζῶντα μοιχόν, καὶ τοῖς προτέροις ἐπηγωνίζετο. Εἰ γὰρ ἀλγεῖς, φησὶν, ὅτι μοιχεύει, ἐγὼ αὐτὸν 499 ἐργάζομαι καὶ ἀνδροφόνον, καὶ ποιῶ σφαγέα τοῦ ἐγκαλοῦντος. Ἀκούσατε ὅσοι πρὸς γυναικᾶς ἐστε ἐπτοημένοι παρὰ τὸ δέον.

^ω ἐπεθύμει K. ^x ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, καὶ τῆς ἰταμότητος τοῦ γυναιίου· καὶ κατὰ μοιχευομένων γυναικῶν· ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς διαβολικῆς ὀρχήστρας. G. ^y τῶν om. L.
^z καὶ om. bis K. ^a καὶ ταῦτα] καταπαυχθῆναι H.

Ἀκούσατε ὅσοι ἐπ' ἀδύλοις ὅρκους προτείνετε, καὶ ἑτέροισ
κυρίους ποιεῖτε τῆς ὑμετέρας ἀπωλείας, καὶ βάραθρον ἑαυτοῖς
κατορύττετε. Καὶ γὰρ καὶ οὗτος οὕτως ἀπώλετο. Καὶ γὰρ
προσεδόκησεν ^b ἄξιαν τινὰ τῶν δειπνῶν αὐτὴν αἰτεῖν αἰτήσιν,
καὶ κόρην οὔσαν, καὶ ἐν ἐορτῇ καὶ συμποσίῳ καὶ πανηγύρει
χάριν αἰτοῦσαν φαιδρὰν τινὰ καὶ ἐπίχαριν, ^c οὐ μὴν κεφα-
λὴν αἰτεῖν καὶ ἡπατήθη. Ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων αὐτοῦ
προστήσεται. Εἰ γὰρ καὶ ἐκείνη θηριομάχων ἀνδρῶν ψυχὴν
B ἐκτέλματο, ἀλλ' αὐτὸν ^d παραλογισθῆναι οὐκ ἔδει, οὐδὲ τυραν-
νικοῖς οὕτω διακονήσασθαι ἐπιτάγμασι. ^e Πρῶτον μὲν γὰρ
τίς οὐκ ἂν ἔφριξε τὴν ἱερὰν ἐκείνην κεφαλὴν αἷμα στάζουσιν
ὄρων ἐπὶ τοῦ δειπνίου προκειμένην; Ἀλλ' οὐχ ὁ παράνομος
Ἡρώδης, οὐδὲ ἡ ἐναγεστέρα τούτου γυνή. Τοιαῦται γὰρ
αἱ πορνεύουσαι γυναῖκες· ἀπάντων εἰσὶν ἰταμώτεροι καὶ ὠμό-
τεροι. Εἰ γὰρ ἡμεῖς ἀκούοντες ταῦτα φρίττομεν, τί εἰκὸς
ἦν ^f ἐκείνην τὴν ὄψιν τότε ἐργάσασθαι; τί παθεῖν τοὺς
συνανακειμένους νεοσφαγοὺς κεφαλῆς αἷμα στάζον ὄρωντας ἐν
μέσῳ ^g τῷ συμποσίῳ; Ἀλλ' οὐχ ἡ αἰμοβόρος ἐκείνη καὶ
C ἐρινύων ἀγριωτέρα ἔπαθέ τι πρὸς τὴν θεωρίαν ^h ταύτην,
ἀλλὰ καὶ ἐνηβρύνετο· καίτοιγε εἰ καὶ μηδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀπὸ
τῆς ὄψεως μόνης εἰκὸς ἦν ναρκεῖναι λοιπόν. Ἀλλ' οὐδὲν
τοιούτων ἔπαθεν ἡ μαιφόνος καὶ αἱμάτων διψῶσα προφητι-
κῶν. Τοιούτων γὰρ ἡ πορνεία· οὐκ ἀσελγείς μόνον, ἀλλὰ
καὶ μαιφόνους ποιεῖ. Αἱ γοῦν μοιχευθῆναι ἐπιθυμοῦσαι, καὶ (310)
πρὸς σφαγὴν εἰσι παρεσκευασμέναι τῶν ἀδικουμένων ἀνδρῶν
καὶ οὐχ ἓνα μόνον, οὐδὲ δύο, ἀλλὰ καὶ μυρίους ἔτοιμα πολ-
μῆσαι φόνους. Καὶ τούτων πολλοὶ μάρτυρές εἰσι τῶν δρα-
D μάτων. Ὁ δὲ καὶ ἐκείνη τότε ἐποίησε, προσδοκῶσα λήσεσθαι
λοιπὸν καὶ ἀποκρύνειν τὸ τόλμημα. ⁱ Οὐ τὸνναντίον ἅπαν
ἐξέβαινε· καὶ γὰρ μειζρόνως μετὰ ταῦτα ἐβόησεν ὁ Ἰωάννης.

^b ἄξιαν... αἰτήσιν] Sic L. et sine τινὰ M. Ceteri, ut vulgo, ἀξιόν
τι αὐτῇ τῶν δ. αἰτήσιν, nisi quod αὐτὴν pro αὐτῇ habet K. Idem
mox pro αἰτοῦσαν, αἰτῆσαι dat. ^c Verba οὐ μὴν κεφαλὴν desunt in

L. et vertendo praetermisit Arm. Deinde verba καὶ ἡπατήθη, quae
per Interpretes firmo pede stant, in tribus codd. G. H. M. omnino
desunt, in alio K. non hic leguntur, sed supra post v. ἀπώλετο.

^d Sic K. L. decipi Ge. Arm. ceteri παραλογίσασθαι. ^e Πρῶτον μὲν

γὰρ τίς] Τίς γὰρ H. L. Arm. Mox αἱματος K. L. et p. p. ἐπὶ δειπνῶν
G. H. ^f ἐκείνην] ἐκεῖ Edd. Neutrum habet L. ^g τοῦ συμποσίου

L. M. ^h ταύτην] ἐκείνην G. H. ⁱ Οὐ] Ὁ L. M. οὐ om. K.

Ἄλλὰ πρὸς τὸ παρὸν ἢ κακία μόνον ὄρᾱ, καθάπερ οἱ πυρέττοντες, ὅταν ^κ ψυχρὸν ἀκαίρως αἰτῶσι. Καὶ γὰρ εἰ μὴ ἔσφαξε τὸν κατήγορον, οὐκ ἂν οὕτως ἐξεκαλύφθη τὸ τόλμημα. Οἱ γοῦν μαθηταί, ὅτε αὐτὸν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐνέβαλεν, οὐδὲν τοιοῦτον εἶπον· ὅτε δὲ ἀπέκτεινε, τότε ἠναγκάσθησαν καὶ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν. Τὴν γὰρ μοιχαλίδα κρύπτειν ἐβούλοντο, καὶ οὐκ ἤθελον ἐκπομπεύειν τὰς τῶν πλησίον Ε συμφοράς· ἐπειδὴ δὲ εἰς ἀνάγκην ἐνέπεσον τῆς ἱστορίας, τότε λέγουσι τὸ τόλμημα ἅπαν. Ἵνα γὰρ μὴ πονηράν τις ὑποπτεύσῃ τῆς σφαγῆς τὴν αἰτίαν, καθάπερ ἐπὶ Θεωδᾶ καὶ Ἰούδα, ἀναγκάζονται καὶ τὴν πρόφασιν εἰπεῖν τοῦ φόνου. Ὡστε ὅσῳ ἂν βουληθῆς ἁμαρτίαν συσκιάσαι τῷ τρόπῳ τούτῳ, τοσοῦτῳ μᾶλλον αὐτὴν ἐκπομπεύεις. Ἄμαρτία γὰρ οὐχ ἁμαρ- 500
τίας προσθήκη κρύπτεται, ἀλλὰ μετανοία καὶ ἐξομολογήσει. Θεά δὲ τὸν εὐαγγελιστὴν, πῶς ἀνεπαχθῶς πάντα διηγείται, καὶ ὡς οἶόν τε ἐστὶν αὐτῷ καὶ ἀπολογίαν συντίθῃσιν. Ὑπὲρ μὲν γὰρ τοῦ Ἡρώδου φησί· “διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους,” καὶ ὅτι ἐλυπήθη· περὶ δὲ τῆς κόρης, ὅτι “προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς,” καὶ ὅτι “ἤνεγκε τῇ μητρὶ ¹ τὴν κεφαλὴν” ὥσανεὶ ἔλεγεν, ἐκείνης τὸ πρόσταγμα ἐπλήρου. Οὐ γὰρ ὑπὲρ τῶν κακῶς πασχόντων, ἀλλ’ ὑπὲρ τῶν ^μ ποιούντων ἀλγοῦσιν οἱ δίκαιοι πάντες, ἐπειδὴ καὶ οὗτοι μάλιστα οἱ πάσχοντές εἰσι κακῶς. Οὐδὲ γὰρ Ἰωάννης ἡδίκητο, ἀλλ’ οὗτοι οἱ ^ν ταῦτα κατασκευάσαντες οὕτω.

B

Ὁ Τούτους καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα, καὶ μὴ ἐπεμβαίνωμεν ταῖς τῶν πλησίον ἁμαρτίαις, ἀλλ’ ὅσον ἂν δέη, συσκιάζωμεν. Ἀναλάβωμεν φιλόσοφον ψυχὴν. Καὶ γὰρ καὶ ὁ εὐαγγελιστῆς ὑπὲρ πόρνῃς καὶ μαιφόνου γυναικὸς διαλεγόμενος ἀνεπαχθῆς ἐγένετο, ὡς οἶόν τε ἦν. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὑπὸ τῆς μαιφόνου καὶ ἐναγοῦς, ἀλλὰ, “προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς,” ἀπὸ τῶν εὐφημοτέρων καλῶν ὀνομάτων. Σὺ δὲ καὶ ὑβρίζεις καὶ ^ρ κακηγορεῖς τὸν πλησίον, καὶ οὐκ ἂν ^α ἀνάσχοιό ποτε λευπηκότος οὕτως ἀδελφοῦ μνησθῆναι, ὡς ἐκείνος τῆς πόρνῃς, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς θηριωδίας καὶ τῶν ὀνειδῶν,

^κ ψυχρῶν G. H. M. αἰτῶσι] ἐπιθυμῶσι H. ¹ τὴν κεφαλὴν om. Mor. Ben. ^μ ποιούντων] ἀδικούντων G. H. K. M. ^ν ταῦτα] τὰ τοιαῦτα G. H. ^ο Incipit τὸ ἡθικόν. Sav. Arm. μιμησώμεθα Edd. ^ρ κατηγορεῖς G. M. τὸν πλ.] τῶν πλ. corr. G. τοὺς πλ. Edd. ^α ἀνάσχοις Edd. ἂν om. L. M.

[†] τὸν πονηρὸν, τὸν κακοῦργον, τὸν ὑπουργον, τὸν ἀνόητον,
 C καὶ πολλὰ ἕτερα χαλεπώτερα τούτων καλῶν. Καὶ γὰρ ἐκ-
 θηριούμεθα μᾶλλον, καὶ ὡς περὶ ἀλλογενεῖς ἀνθρώπου διαλε-
 γόμεθα, κακίζοντες, ^βλοιδορούμενοι, ὑβρίζοντες. Ἄλλ' οὐχ
 οἱ ἅγιοι οὕτως· ἀλλὰ θρηνοῦσι μᾶλλον τοὺς ἀμαρτάνοντας,
 ἢ καταρῶνται. Τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, καὶ δακρύν-
 μεν τὴν Ἡρωδιάδα, καὶ τοὺς ἐκείνην ζηλοῦντας. Πολλὰ γὰρ
 καὶ νῦν τοιαῦτα συμπόσια γίνεται· ^εκὰν μὴ Ἰωάννης ἀναι-
 ρῆται, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ μέλη, καὶ πολλῶ χαλεπώτε-
 ρον. Οὐ γὰρ κεφαλὴν αἰτοῦσιν ἐπὶ πίνακι οἱ νῦν ὀρχοῦμενοι,
 D ἀλλὰ τὰς ψυχὰς τῶν ^νἀνακειμένων. Ὅταν γὰρ δούλους
^ωαὐτοὺς ποιῶσι, καὶ εἰς παρανόμους ἔρωτας ἄγωσι, καὶ πόρ-
 νας ἐπιτειχίζωσιν, οὐχὶ τὴν κεφαλὴν ἀναιροῦσιν, ἀλλὰ τὴν
 ψυχὴν σφάττουσι, μοιχοὺς ἐργαζόμενοι καὶ θηλυδρίας καὶ
 πόρνους. Οὐ γὰρ δὴ μοι ἐρεῖς, ὡς οἰνωμένος καὶ μεθύων,
 καὶ γυναῖκα ὀρχουμένην καὶ αἰσχρολογοῦσαν ὀρῶν, οὐ πά-
 σχεις τι πρὸς αὐτήν, οὐδὲ ἐκφέρῃ πρὸς ἀσωτίαν ὑπὸ τῆς
 ἡδονῆς ἡττώμενος. Καὶ πάσχεις ἐκεῖνο τὸ φρικτὸν, ¹⁹ τὰ
 μέλη τοῦ Χριστοῦ ^κμέλη πόρνῃς ποιῶν. Εἰ γὰρ καὶ μὴ
 ἡ θυγάτηρ Ἡρωδιάδος πάρεστιν, ἀλλ' ὁ δι' ἐκείνης ὀρχησά-
 E μενος τότε διάβολος καὶ διὰ τούτων χορεύει νῦν, καὶ τὰς
 ψυχὰς τῶν ἀνακειμένων αἰχμαλώτους λαβὼν ἄπεισιν. Εἰ δὲ
 ὑμεῖς δύνασθε μέθης μένειν ἐκτός, ἀλλ' ^γἐτέρας κοινωνεῖτε
 ἀμαρτίας χαλεπωτάτης· καὶ γὰρ πολλῶν ἀρπαγῶν τὰ τοιαῦ-
 τα γέμει συμπόσια. Μὴ γὰρ μοι τὰ ^ζπαρακείμενα κρέα
 ἴδῃς, μηδὲ τοὺς πλακοῦντας· ἀλλὰ πόθεν συνείλεκται ἐννόει, (311)
 501 καὶ ὄψει ὅτι ἐξ ἐπηρείας καὶ πλεονεξίας καὶ βίας καὶ ἀρπα-
 γῆς. Ἄλλ' οὐκ ἔστιν ἐκ τούτων ταῦτα, φησί. Μὴ γένοιτο·
 οὐδὲ γὰρ ἐγὼ βούλομαι. Πλὴν εἰ καὶ τούτων καθαρεύοι,
 οὐδὲ οὕτως ἐγκλημάτων τὰ πολυτελῆ δεῖπνα ἀπὴλλاکται.
 Ἄκουσον γοῦν καὶ χωρὶς τούτων πῶς ἐγκαλεῖ ὁ προφήτης,
 οὕτω λέγων· ²⁰ “οὐαὶ οἱ πίνοντες τὸν διῦλισμένον οἶνον, καὶ

¹⁹ 1 Cor. vi. 15.²⁰ Amos. vi. 6.

[†] τῶν πονηρῶν G. H. M. Deinde post κακοῦργον, vulgo τὸν πονη-
 ρὸν inculcant, refragantibus codd. ^βλοιδοροῦντες L. ^εκὰν γὰρ
 μὴ Sav. καὶ γὰρ μὴ G. ^νσυνανακειμένων H. K. ^ωἐαυτοὺς G.
 H. M. invitis Interpp. ποιήσωσι G. M. ^κπόρνῃς μέλη ποιῶν G.
 H. K. μέλη ἀπεργαζόμενος πόρνῃς Edd. ^γἐτέραις κ. ἀμαρτίαις
 χαλεπωτάταις G. H. M. ^ζἐπικείμενα L. p. r. ἀλλὰ καὶ πόθεν Edd.

τὰ πρῶτα μύρα χριόμενοι.” Ὁρᾷς πῶς καὶ τρυφῆς κατηγορεῖ; Οὐδὲ γὰρ πλεονεξίαν ἐνταῦθα αἰτιάται, ἀλλ’ ἀσωτίαν μόνον. Καὶ σὺ μὲν εἰς ἀμετρίαν ἐσθίεις, ὁ δὲ Χριστὸς οὐδὲ εἰς χρεῖαν^a σὺ μὲν πλακοῦντας διαφόρους, ἐκεῖνος δὲ οὐδὲ ἄρτον ξηρόν· σὺ Θάσιον οἶνον, ἐκείνῳ δὲ οὐδὲ ψυχρὸν ἐπέ- B
δωκας ποτήριον διψῶντι· σὺ μὲν ἐπὶ στρωμνῆς ἀπαλῆς καὶ πεποικιλμένης, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ^b κρυμοῦ διαφθείρεται. Διὸ καὶ πλεονεξίας καθαρὰ ἡ τὰ δεῖπνα, καὶ οὕτως^c ἐστὶν ἐναγῆ, ὅτι σὺ μὲν ὑπὲρ τὴν χρεῖαν πάντα ποιεῖς, ἐκείνῳ δὲ οὐδὲ τὴν χρεῖαν δίδως, καὶ ταῦτα ἐντρυφῶν τοῖς αὐτοῦ. Ἄλλ’ εἰ παιδὸς μὲν ἐπετρόπευες, καὶ λαβὼν τὰ αὐτοῦ, περιέωρας αὐτὸν ἐν τοῖς ἐσχάτοις ὄντα, μυρίους ἂν ἔσχες κατηγορούς, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν νόμων ἔδωκας ἂν δίκην· τὰ δὲ τοῦ Χριστοῦ λαβὼν, καὶ οὕτω μάτην ἀναλίσκων, οὐχ ἡγῆ δώσειν εὐθύνas; Καὶ ταῦτα οὐ περὶ τῶν τὰς πόρνas ταις τραπέζαις αὐτῶν ἐπεισαγόντων λέγω· (πρὸς γὰρ ἐκείνους οὐδεὶς μοι C
λόγος, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τοὺς κύνας) οὐδὲ περὶ τῶν πλεονεκτούντων καὶ ἐτέρους γαστριζόντων· (οὐδὲ γὰρ πρὸς αὐτοὺς ἐστὶ τί μοι κοινόν, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τοὺς χοίρους^d καὶ τοὺς λύκους) ἀλλὰ περὶ τῶν ἀπολαυόντων μὲν τῆς ἰδίας οὐσίας, οὐ μεταδιδόντων δὲ ἐτέροις, περὶ τῶν τὰ πατρῶα καταναλίσκόντων ἀπλῶς. Οὐδὲ γὰρ οὗτοι κατηγορίας ἐκτός. Πῶς γὰρ, εἰπέ μοι, διαφεύξῃ κατηγορίαν^e καὶ ἐγκλήματα, ὅταν ὁ μὲν παράσιτός σου γαστριζῇται καὶ ὁ κύων^f παρεστῶς, ὁ δὲ Χριστὸς μηδὲ τούτων ἄξιός σοι φαίνεται; ὅταν D
ὁ μὲν ὑπὲρ γέλωτος τοσαῦτα λαμβάνῃ, ὁ δὲ ὑπὲρ βασιλείας οὐρανῶν οὐδὲ τὸ πολλοστὸν τούτων; καὶ ὁ μὲν ἵνα τι εἴπῃ ἀστείον ἐμπλησθεὶς ἀπῆλθεν, οὗτος δὲ διδάξας ἡμᾶς, ἃ μὴ μαθόντες οὐδὲν ἂν τῶν κυνῶν διεφέρομεν, οὐδὲ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦται ἐκείνῳ; Φρίττεις^g ἀκούων; Οὐκοῦν φρίξον ἐπὶ τῶν ἔργων. Ἐκβαλε τοὺς παρασίτους, καὶ πόησον συγκατακλί- νεσθαί σοι τὸν Χριστόν. Ἄν^h ἀλῶν κοινωνήσῃ καὶ τραπέζης,

^a Sic codices praeter K. in quo interciderunt omnia ab h. l. usque ad v. ἡδονῆς p. 502 B. *tu preciosissimas placentas ac liba* Ge. *tu multiplices placentas* Arm. *Edebatur* σὺ μὲν [τοὺς] πλακοῦντας ἀδιαφόρως, nulla memorata varietate. ^b κρυμοῦ Edd. Articulum om. H. ^c εἰσὶν G. H. ^d καὶ] + πρὸς M. τοὺς om. bis G. H.

^e καὶ ἐγκλήματα om. G. H. ^f παρεστηκώς H. et pr. G. ὁ παρεστηκώς M. et corr. G. ^g ἀκούων] + ταῦτα L. ^h ἀλῶν] ἄλλων Arm.

Ε ἡμερος ἔσται σοι δικάζων· οἶδεν αἰδεῖσθαι τράπεζαν. Εἰ γὰρ λησταὶ ἴσασι, πολλῶ μᾶλλον ὁ δεσπότης. Ἐννόησον γοῦν τὴν πόρνην ἐκείνην πῶς ἀπὸ τραπέζης ¹ ἐδικαίωσε, καὶ Σίμωνι ὀνειδίζει λέγων· ²¹ “φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας.” Εἰ γὰρ μὴ ποι-
 οῦντά σε ταῦτα τρέφει, πολλῶ μᾶλλον ποιοῦντα ἀμείβεται.
 502 Μὴ πρὸς τὸν πέννητα ἴδης, ὅτι ῥυπῶν προσέρχεται καὶ αὐχ-
 μῶν· ἀλλ’ ἐννόησον, ὅτι ὁ Χριστὸς δι’ ἐκείνου ἐπιβαίνει τῆς
 σῆς οἰκίας, καὶ παῦσαι τῆς ὠμότητος καὶ τῶν ἀπηνῶν ῥημά-
 των, οἷς αἰεὶ πλύνεις ^k τοὺς προσιόντας, ἐπιθέτας, ἀργοὺς,
 καὶ ἕτερα χαλεπώτερα τούτων καλῶν. Καὶ λογίζου, ὅταν
 ταῦτα λέγῃς, οἱ παράσιτοι ποῖα ἔργα κατασκευάζουσι; τί
 τὴν οἰκίαν ὠφελοῦσι τὴν σήν; Ἦδὺ πάντως σοι ποιούσι
¹ τὸ ἄριστον; Καὶ πῶς ἡδὺ, ῥαπιζόμενοι καὶ αἰσχρὰ λέ-
 γοντες; Καὶ τί τούτου ἀηδέστερον, ὅταν τὸν κατ’ εἰκόνα
 θεοῦ γενόμενον τύπτῃς, καὶ ἐκ τῆς εἰς ἐκείνον ὕβρεως τέρψιν
 B ἐαντῷ συνάγῃς, θεάτρον ποιῶν τὴν οἰκίαν, καὶ μίμων πληρῶν
 τὸ συμπόσιον, καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ^m ἐξυρμένους μιμού-
 μενος ὁ εὐγενὴς καὶ ἐλεύθερος; Καὶ γὰρ ⁿ καὶ ἐκεῖ γέλως
 καὶ ῥαπίσματα. Ταῦτα οὖν ἡδονὴν καλεῖς, εἰπέ μοι, ἃ πολ-
 λῶν ἄξια δακρύνων ἐστίν, ἃ πολλῶν θρήνων καὶ οἰμωγῶν;
 καὶ δέον εἰς βίον αὐτοὺς ἐμβαλεῖν σπονδαῖον, δέον παραινέσαι
 τὰ δέοντα, σὺ δὲ εἰς ἐπιτορκίας καὶ ῥήματα ἄτακτα ἐνάγεις,
 καὶ τέρψιν τὸ πρᾶγμα καλεῖς, καὶ τὸ γεέννης πρόξενον, ἡδο-
 νῆς εἶναι ὑπόθεσιν νομίζεις; Καὶ γὰρ ὅταν ἀπορήσωσιν ἀστεί-
 C ων ῥημάτων, ὅρκους καὶ ἐπιτορκίας τὸ πᾶν διαλύονται. Ταῦτα
 οὖν γέλωτος ἄξια, ἀλλ’ οὐκ ὀδυρμῶν καὶ δακρύνων; Καὶ τίς
 ἂν ταῦτα εἴποι νοῦν ἔχων;
 Καὶ ταῦτα λέγω, οὐ κωλύων τρέφεσθαι αὐτοὺς, ἀλλὰ
 μὴ ἐπὶ τοιαύτῃ αἰτίᾳ. ^o Φιλανθρωπίας γὰρ ἡ τροφή τὴν
 ὑπόθεσιν ἐχέτω, μὴ ὠμότητος· ἔλεον, μὴ ὕβριν. Ὅτι πένης
 ἐστὶ, θρέψον, ὅτι Χριστὸς τρέφεται, θρέψον· μὴ ἐπειδὴ
 σατανικὰ εἰσάγει ῥήματα, καὶ τὴν ἑαυτοῦ κατασχύνει ζωὴν.
 Μὴ ἴδης αὐτὸν ἐξῶθεν γελῶντα, ἀλλὰ τὸ συνειδὸς ^p ἐξέτασον, (312)

²¹ Luc. vii. 45.

ⁱ ἐδικαίωσε] Sic L. Arm. Ceteri cum Ge. ἐποίησεν ἡμερον, idque recepit Sav. ^k τοὺς om. G. H. ¹ τὸ] τὸν M. Mox post τύπτῃς hiat hic codex usque ad τὸ δῶμα p. 504 C. ^m Vid. adnot. ⁿ καὶ om. G. ^o Φιλανθρωπίαν K. p. p. ὠμότητα G. K. ^p ἐξέταζε Edd.

καὶ τότε ὄψει μυριάκισ αὐτὸν ἐαυτῷ καταρώμενον, καὶ στέ-
νοντα, καὶ ὀδυρόμενον. Εἰ δὲ οὐκ ἐπιδείκνυται, καὶ τοῦτο D
διὰ σέ. Ἔστωσαν τοίνυν ἄνθρωποι πένητες καὶ ἐλεύθεροι
οἱ σύσσιτοί σου, μὴ ἐπίορκοι, μηδὲ μῖμοι. Εἰ δὲ βούλει
καὶ τῆς τροφῆς αὐτοὺς ἀμοιβὴν ἀπαιτῆσαι, κέλευσον, ἂν
ἴδωσί τι τῶν ἀτόπων γινόμενον, ἐπιπλῆξαι, παραινέσαι, ἵ συν-
αντιλαβέσθαι τῆς κατὰ τὴν οἰκίαν ἐπιμελείας, τῆς τῶν
οἰκετῶν προστασίας. ^q Παιδας ἔχεις; Κοινοὶ πατέρες ἔστω-
σαν ἐκείνων, μετὰ σοῦ τὴν προστασίαν διανεμέσθωσαν, κέρδη
σοι φερέτωσαν τὰ τῷ θεῷ φίλα. Εἰς ἐμπορίαν αὐτοὺς
ἔμβαλε πνευματικὴν. Καὶ ἴδως δεόμενον προστασίας, ἐπί-
ταξον βοηθῆσαι, κέλευσον διακονήσασθαι. Διὰ τούτων θή-
ρενε τοὺς ξένους, διὰ τούτων ἔνδυε τοὺς γυμνοὺς, διὰ τούτων
εἰς δεσμωτήριον πέμπε, τὰς ἀνάγκας λύε τὰς ἀλλοτρίας. E
Ταύτην σοι διδότησαν τῆς τροφῆς τὴν ἀμοιβὴν, τὴν καὶ σέ
καὶ ἐκείνους ὠφελούσαν, καὶ οὐδεμίαν κατὰγνωσιν ἔχουσαν.
Διὰ τούτων καὶ ἡ φιλία σφίγγεται μᾶλλον. Νῦν μὲν γὰρ
καὶ δοκῶσι φιλεῖσθαι, ἀλλ' ὅμως αἰσχύνονται, ὡς εἰκὴ ζῶντες 503
παρὰ σοί· ἂν δὲ ταῦτα ἀνύωσι, καὶ αὐτοὶ ῥᾷδιον διακείσονται,
καὶ σὺ ἥδιον θρέψεις, ἅτε οὐ μάτην δαπανῶν, κἀκεῖνοι μετὰ
παρρησίας σοι συνέσσονται καὶ τῆς προσηκούσης ἐλευθερίας,
καὶ ἡ οἰκία σου ἀντὶ θεάτρου ἐκκλησία σοι γενήσεται, καὶ
ὁ διάβολος δραπετεύσει, καὶ ὁ Χριστὸς εἰσελεύσεται καὶ ὁ
τῶν ἀγγέλων χορὸς. Ὅπου γὰρ ὁ Χριστὸς, ἐκεῖ ^w καὶ οἱ
ἄγγελοι· ὅπου δὲ ὁ Χριστὸς καὶ οἱ ἄγγελοι, ^x ἐκεῖ ὁ οὐρανὸς,
ἐκεῖ φῶς τοῦ ἡλιακοῦ τούτου φαιδρότερον. Εἰ δὲ καὶ ἐτέραν
βούλει δι' αὐτῶν καρποῦσθαι παράκλησιν, ^y κέλευσον, σχολὴν
ἄγων, βιβλία λαβόντας τὸν θεῖον νόμον ἀναγινώσκειν. Ἦδιόν
σοι ταῦτα ὑπηρετήσονται, ἢ ἐκεῖνα. Ταῦτα μὲν γὰρ καὶ
σὲ κἀκεῖνους ποιεῖ σεμνοτέρους· ἐκεῖνα δὲ ἅπαντας ὁμοῦ B
καταισχύνει· σὲ μὲν ὡς ὑβριστὴν καὶ πάροινον, ἐκείνους δὲ
ὡς ἀθλίους καὶ γαστριμάργους. Ἄν μὲν γὰρ ἐφ' ὕβρει τρέ-

^q οἱ om. G. H. ^r συναντιλαμβάνεσθαι G. K. sed hic in mar.
alterum habet. ^s Παιδία Edd. Παιδίον L. ^t ἴδως] + τινα G. H.
K. et sic edidit Sav. Cf. var. lect. ad p. 240 B. βοηθῆσαι] + θερα-
πεύσαι G. H. K. invitis Interpp. ^v ὠφελούσαν] ὠφελῆσαι δυναμένην
G. H. ^w καὶ om. G. H. Deinde haec ὅπου δὲ ὁ Χριστὸς καὶ οἱ
ἄγγελοι non habent G. L. Ge. Sav. sed retineri jubet Arm. ^x ἐκεῖ]
+ καὶ Edd. ^y κέλευε K. L. p. p. λαμβάνοντας G. H. K.

φης, χαλεπώτερον, ἢ εἰ ἀνείλες· ἂν δὲ ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ κέρδει, χρησιμώτερον πάλιν, ἢ εἰ ἀπαγομένους τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἐπανήγαγες. Καὶ νῦν μὲν τῶν οἰκετῶν μᾶλλον αὐτοὺς καταισχύνεις, καὶ οἱ οἰκέται πλείονα τούτων ἔχουσι παρρησίαν καὶ ἐλεύθερον συνειδός· τότε δὲ τῶν ἀγγέλων ἐργάσῃ ἴσους. Καὶ τούτους τοίνυν καὶ σαυτὸν ^z ἀπάλλαζον, καὶ ἐξελὼν τὸ τῶν παρασίτων ὄνομα, συσσίτους κάλει, καὶ ἐκβαλὼν ^a τὴν τῶν κολάκων, τὴν τῶν φίλων ἐπιτίθει προσηγορίαν. Διὰ τοῦτο καὶ τὰς φιλίας ἐποίησεν ὁ θεός, οὐκ ἐπὶ κακῷ τῶν φιλουμένων καὶ τῶν φιλούντων, ἀλλ' ἐπ' ἀγαθῷ καὶ χρησίμῳ. Αὐταὶ δὲ αἱ φιλῖαι πάσης ἔχθρας εἰσὶ χαλεπώτεραι. Παρὰ μὲν γὰρ τῶν ἐχθρῶν, ἂν ἐθέλωμεν, καὶ κερδαίνομεν· παρὰ δὲ τούτων ^b ἀνάγκη καὶ βλάπτεσθαι πάντως. Μὴ δὴ κάτεχε φίλους, βλάβης διδασκάλους· μὴ κάτεχε φίλους τραπέζης μᾶλλον ἢ φιλίας ἐραστὰς ὄντας. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι πάντες, ἂν τὴν τρυφὴν καταλύσης, καταλύουσι καὶ τὴν φιλίαν· οἱ δὲ δι' ἀρετὴν σοὶ συνόντες, μένουσι διηνεκῶς,
D ^πᾶσαν φέροντες ἀνωμαλίαν. Τὸ δὲ τῶν παρασίτων γένος, καὶ ^c ἀμύνονται σε πολλάκις, καὶ πονηρὰν περιτιθέασι δόξαν. Ἐντεῦθεν γοῦν πολλοὺς τῶν ἐλευθέρων οἶδα πονηρὰς ὑπολήψεις λαβόντας· καὶ οἱ μὲν ἐπὶ ^d γοητείαις, οἱ δὲ ἐπὶ μοιχείαις καὶ παιδῶν διαφθοραῖς διεβλήθησαν. Ὅταν γὰρ μηδὲν ἔργον ἔχωσιν, ἀλλ' εἰκῇ τὸν ἑαυτῶν ζῶσι βίον, ὡς ταῦτα διακονούμενοι τοῖς ^e παισὶ παρὰ πολλοῖς ὑποπτεύονται. Καὶ δόξης τοίνυν ἑαυτοὺς ἀπαλλάττοντες πονηρῶς, καὶ πρὸ πάντων τῆς μελλούσης γεέννης, καὶ τὰ τῷ θεῷ δοκοῦντα ποιῶν-
E ^τες, τὴν διαβολικὴν ταύτην καταλύσωμεν συνήθειαν, ἵνα ²² καὶ ἐσθίοντες καὶ πίνοντες πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιῶμεν, καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ δόξης ἀπολαύσωμεν· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

²² 1 Cor. x. 31.

^z ἀπάλλαζον] + τῶν τοιούτων G. καὶ ante ἐξελὼν om. L. ^a τὴν] τὸ G. H. K. ^b ἀνάγκη] + πᾶσα Edd. καὶ om. K. L. πάντως] πᾶσα K. Mox δὴ om. G. K. ^c ἀμύνεται et περιτίθῃσι G. H. K. πονηρὰν] + ὑπὲρ σοῦ G. H. + σοὶ K. ^d γοητείας G. K. L. μοιχείαις et διαφθορὰς G. K. ^e παισὶ] πᾶσι H. K. τοῖς παισὶ om. L. Vid. adnot. πολλοῖς] πολλῶν Edd.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΘ.

(313) ¹ Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς 504
 ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἠκολούθησαν αὐτῷ περὶ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων.

ὍΡΑ πανταχοῦ αὐτὸν ἀναχωροῦντα, καὶ ὅτε παρεδόθη Ἰωάννης, καὶ ὅτε ἀνῆρέθη, καὶ ὅτε ἤκουσαν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι πλείους μαθητὰς ποιεῖ. Τὰ γὰρ πλείονα ἀνθρωπινώτερον βούλεται διοικεῖν, οὐδέπω τοῦ καιροῦ καλοῦντος ^b ἀπογυμῶσαι τὴν θεότητα σαφῶς. Διὸ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγε, B μὴδενί εἰπεῖν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός· μετὰ γὰρ τὴν ^c ἀνάστασιν ἐβούλετο τοῦτο γενέσθαι γνωριμώτερον. Ὅθεν τοῖς τέως διαπιστήσασι τῶν Ἰουδαίων οὐ σφόδρα ἦν βαρὺς, ἀλλὰ καὶ συγγνωμονικός. Ἀναχωρήσας δὲ οὐκ ἄπεισιν εἰς πόλιν, ἀλλ' εἰς ἔρημον, καὶ ἐν πλοίῳ, ὥστε μὴδένα ἀκολουθῆσαι. Σὺ δέ μοι σκόπει πῶς οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λοιπὸν μᾶλλον ὤκειώθησαν τῷ Ἰησοῦ. ^d Αὐτοὶ γάρ εἰσιν οἱ ἀπηγγελκότες αὐτῷ τὸ γεγενημένον· καὶ γὰρ ^e πάντας ἀφέντες, ἐπ' αὐτὸν καταφεύγουσι λοιπὸν. Οὕτως οὐ μικρὸν μετὰ τῆς συμφορᾶς καὶ τὰ ἤδη παρ' αὐτοῦ διὰ τῆς ἀποκρίσεως C ^f ἐκείνης οἰκονομηθέντα κατώρθωσεν. Ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν πρὶν ἢ ἀπαγγεῖλαι αὐτοὺς οὐκ ἀνεχώρησε, καίτοιγε ἤδει καὶ πρὶν ἢ ἀπαγγεῖλαι τὸ γεγενημένον; Δεικνὺς διὰ πάντων τῆς οἰκονομίας τὴν ἀλήθειαν. Οὐ γὰρ δὴ μόνον τῇ ὄψει, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις τοῦτο πιστούσθαι ἐβούλετο, διὰ τὸ εἶδέναι τοῦ διαβόλου τὴν κάκουργίαν, καὶ ὅτι πάντα ἐργάζεται, ὥστε ταύτην ἀνελεῖν τὴν δόξαν. Αὐτὸς μὲν οὖν διὰ τοῦτο ἀναχωρεῖ· οἱ δὲ ὄχλοι οὐδὲ οὕτως ἀφίστανται,

¹ Cap. xiv. v. 13.

HOM. XLIX. ^a Καὶ ἀκούσας ὁ Edd. Mox πασῶν om. L. i Mosq. ^b ἀπογ. αὐτοῦ τὴν θ. σ. L. τὴν θ. ἀποκρύναι (sed in mar. ἀπογυμῶσαι) σ. K. ἀποκαλύψαι τὴν θ. αὐτοῦ σ. H. τὴν θ. ἀποκαλύψαι λοιπὸν σ. G. Vulgatum firmat Ep. ^c ἀνάστασιν] + αὐτοῦ Edd. γνωριμώτερον] γνώριμον Edd. ^d Αὐτοὶ] Sic L. Ep. ceteri Οὔτοι. ^e πάντα Edd. ^f Sic L. Ep. ceteri ἐκείνοις.

ἀλλ' ἔπονται προσηλωμένοι, καὶ οὐδὲ τὸ δράμα αὐτοὺς
 D ἐφόβησε ^ε τὸ Ἰωάννου. Τοσοῦτόν ἐστι πόθος, τοσοῦτον
 ἀγάπη· οὕτω πάντα νικᾷ καὶ διακρούεται τὰ δεινά. Διὰ
 δὴ τοῦτο καὶ τὴν ἀμοιβὴν εὐθέως ἀπελάμβανον. ²“Ἐξελθὼν
 γὰρ, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς εἶδεν ὄχλον πολὺν, καὶ ἐσπλαγχνίσθη
 ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἁρρώστους αὐτῶν.” Εἰ
 γὰρ καὶ πολλὴ ἦν αὐτῶν ἡ προσεδρεία, ἀλλ' ὅμως τὰ παρ'
 αὐτοῦ γινόμενα πάσης σπουδῆς ὑπερέβαινον ἀμοιβήν. Διὸ
 καὶ αἰτίαν τῆς τοιαύτης θεραπείας τὸν ἔλεον τίθησιν, ἔλεον
 ἐπιτεταμένον· καὶ θεραπεύει πάντας. Καὶ οὐκ ἀπαιτεῖ πί-
 E στιν ἐνταῦθα. Καὶ γὰρ τῷ ^h προσελθεῖν, καὶ τῷ τὰς πόλεις
 ἀφεῖναι, καὶ τῷ μετὰ ἀκριβείας αὐτὸν ζητῆσαι, καὶ τῷ πα-
 ραμένειν, καὶ τοῦ λιμοῦ καταναγκάζοντος, τὴν πίστιν ⁱ ἐπι-
 δείκνυνται τὴν ἑαυτῶν. Μέλλει δὲ καὶ τρέφειν αὐτούς.
 Καὶ οὐ ποιεῖ τοῦτο ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἀναμένει παρακληθῆ-
 ναι, ὅπερ ἔφην, πανταχοῦ τοῦτο διατηρῶν, τὸ μὴ πρότερος
 505 ἐπιπηδᾶν τοῖς θαύμασιν, ἀλλὰ καλούμενος. Καὶ διατί μη-
 δεὶς τῶν ὄχλων προσελθὼν ὑπὲρ αὐτῶν ^k διελέχθη; Ἥιδούντο
 αὐτὸν μεθ' ὑπερβολῆς, καὶ οὐδὲ τῆς πείνης ἐλάμβανον αἴ-
 σθησιν τῷ πόθῳ τῆς προσεδρείας. Ἀλλ' οὐδὲ οἱ μαθηταὶ
 αὐτοῦ προσελθόντες λέγουσι, θρέψον αὐτούς· ἔτι γὰρ ἀτε-
 λέστερον δέκειντο· ἀλλὰ τί; ³“Ὁψίας δὲ γενομένης, φησὶ,
 προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· ἔρημός ἐστιν ὁ τό-
 πος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρήλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα
 ἀπελθόντες ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.” Εἰ γὰρ καὶ
 μετὰ τὸ θαῦμα ἐπελάθοντο τοῦ γεγεννημένου, καὶ μετὰ τὰς
 σπυρίδας ἐνόμιζον αὐτὸν περὶ ἄρτων λέγειν, ἡνίκα ζύμην
 B τὴν διδασκαλίαν τῶν Φαρισαίων ἐκάλεσε· πολλῷ μᾶλλον μη-
 δέπω πείραν λαβόντες τοιούτου σημείου, οὐκ ἂν προσεδόκη-
 σάν τι τοιοῦτον ἔσεσθαι. Καίτοιγε προλαβὼν καὶ ἁρρώσ-
 τους πολλοὺς ἐθεράπευσεν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐντεῦθεν τὸ τῶν
 ἄρτων προσεδόκησαν· οὕτως ἦσαν ἀτελεῖς τέως. Σὺ δέ μοι
 σκόπει τοῦ διδασκάλου τὴν σοφίαν, πῶς αὐτοὺς ἐκκαλεῖται

² v. 14.³ v. 15.

^ε τὸ] τοῦ H. M. Mox a v. ὑπερέβαινον ad v. εἶναι p. 505 E. mu-
 tilus est codex K. ^h προσελθεῖν] Sic Ep. προσέχειν G. M. τῷ]
 τὸ quater L. et pr. G. ⁱ ἐνδείκνυνται Ep. ἐπιδείκνυνται M. et pr. G.
 ἐνδείκνυνται τὴν αὐτῶν L. ^k διελέχθη] Sic Ep. ἐδέθη G. H. faven-
 tibz Verss.

σαφῶς πρὸς τὸ πιστεῦσαι. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν εὐθέως, τρέφω
 (314) αὐτούς· οὐδὲ γὰρ ἐμελλεν εὐπαράδεκτον εἶναι· ἀλλὰ τί;
⁴“Ὁ δὲ Ἰησοῦς, φησὶν, εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρεῖαν ἔχουσιν
 ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.” Οὐκ εἶπε, δίδωμι
 αὐτοῖς· ἀλλ’, ὑμεῖς δότε. Ἔτι γὰρ ὡς ἀνθρώπῳ προσεῖχον. C
 Αὐτοὶ δὲ οὐδὲ οὕτω διανέστησαν, ἀλλ’ ἔτι ὡς ἀνθρώπῳ
 διαλέγονται, λέγοντες· ⁵“οὐκ ἔχομεν, εἰ μὴ πέντε ἄρτους
 καὶ δύο ἰχθύας.” ^m Διὸ καὶ ὁ Μάρκος φησὶν, ὅτι ⁶“οὐ
 συνῆκαν τὸ λεχθέν· καὶ γὰρ ἦν ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρω-
 μένη.” Ἐπεὶ οὖν ἔτι χαμαὶ ἐσύροντο, τότε τὰ παρ’ ἐαν-
 τοῦ λοιπὸν εἰσάγει, καὶ φησι· ⁷“φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.”
 Εἰ γὰρ καὶ ⁿἔρημος ὁ τόπος, ἀλλ’ ὁ τρέφων τὴν οἰκουμένην
 πάρεστιν· εἰ δὲ καὶ ἡ ὥρα παρήλθεν, ἀλλ’ ὁ μὴ ὑποκείμε-
 νος ὥρα ὑμῖν διαλέγεται. Ὁ δὲ ⁸Ἰωάννης καὶ κριθίνους ὁ αὐ-
 τοὺς εἶναι λέγει, οὐ παρέργως τοῦτο διηγούμενος, ἀλλὰ
 τὸν τυφὸν τῆς πολυτελείας παιδεύων ἡμᾶς καταπατεῖν. D
 Τοιαύτη καὶ ἡ τῶν προφητῶν τράπεζα ἦν.

⁹“Λαβὼν τοίνυν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας,
 καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους, φησὶν, ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρ-
 τους, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε· καὶ κλάσας
 ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις· καὶ
 ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον
 τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. Οἱ δὲ ἐσθίοντες
 ἦσαν ἄνδρες ^pὥσει πεντακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παι-
 δίων.” Διατί ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εὐλόγησεν;
 Ἐδεῖ πιστευθῆναι αὐτὸν, ὅτι ^aἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐστὶ, καὶ E
 ὅτι ἴσος ἐστί. Τὰ δὲ τούτων κατασκευαστικὰ ἀλλήλοις
 ἐδόκει μάχεσθαι. Τὴν μὲν γὰρ ἰσότητά ^rτὸ μετ’ ἐξουσίας
 πάντα ποιεῖν ἐδείκνυ· τὸ δὲ παρὰ τοῦ πατρὸς εἶναι οὐκ ἂν
 ἐτέρως ἐπέισθισαν, εἰ μὴ μετὰ πολλῆς τῆς ταπεινότητος
 καὶ εἰς αὐτὸν πάντα ἀναφέρων ἐποίει, καὶ καλῶν αὐτὸν εἰς
 τὰ γινόμενα. Διὰ δὴ τοῦτο ^sοὔτε ταῦτα μόνον ἐποίει,

⁴ v. 16.⁵ v. 17.⁶ Marc. vi. 52.⁷ v. 18.⁸ Joan. vi. 9.⁹ v. 19-21.

¹ ἔχομεν] + ὧδε H. L. M. invitis Mosqq. ^m Διὸ καὶ ο] Ὁ δὲ
 G. H. ὅτι] + καὶ αὐτοὶ Mor. Ben. ⁿ ἔρημος] + ἐστὶ L. ^a αὐτοὺς]
 Sic Ep. ἄρτους L. τοὺς ἄρτους Edd. ^p ὡς G. L. M. ἄνδρες om. L.
^a ἀπὸ] παρὰ G. H. ἴσος] + αὐτῷ H. + αὐτοῦ L. ^r τὸ] τῷ Edd.
^s οὐδὲ τ. μόνον ποιεῖ L.

506 οὕτε ἐκεῖνα, ἵνα βεβαιωθῇ ἀμφοτέρω· καὶ νῦν μὲν μετ' ἐξουσίας, νῦν δὲ εὐχόμενος θαυματουργεῖ. Εἶτα ἵνα μὴ δόξῃ πάλιν μάχη εἶναι τὸ γινόμενον, ἐν μὲν τοῖς ἐλάττοσιν ἀναβλέπει εἰς τὸν οὐρανόν, ἐν δὲ τοῖς μεΐζουσι ἑμετ' ἐξουσίας πάντα ποιεῖ· ἵνα μάθῃς καὶ ἐν τοῖς ἐλάττοσιν ὅτι οὐκ ἐνδυναμούμενος ἐτέρωθεν, ἀλλὰ τιμῶν τὸν γεγεννηκότα οὕτω ποιεῖ. Ὅτε γοῦν ἀμαρτήματα ἀφῆκε, καὶ τὸν παράδεισον ἠνέφξε, καὶ τὸν ληστὴν εἰσήγαγε, καὶ τὸν παλαιὸν μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας ἔλυσε νόμον, καὶ νεκροὺς ὧς μυρίους B ἠνέστησε, καὶ θάλατταν ἐχαλίνωσε, καὶ τὰ ἀπόρρητα τῶν ἀνθρώπων ἤλεγξε, καὶ ὀφθαλμὸν ἐδημιούργησεν, ὃ θεοῦ μόρου κατορθώματά ὡς ἐστι, καὶ ἐτέρου οὐδενός, οὐδαμῶς φαίνεται εὐχόμενος· ὅτε δὲ τοὺς ἄρτους πηγάσαι παρεσκεύασεν, ὃ πολὺ τούτων ἀπάντων ἔλαττον ἦν, τότε ἀναβλέπει εἰς τὸν οὐρανόν· ὁμοῦ μὲν ταῦτα ^x κατασκευάζων, ὥστε εἶπον, ὁμοῦ δὲ παιδεύων ἡμᾶς, μὴ πρότερον ἄπτεσθαι τραπέζης, ἕως ἂν εὐχαριστήσωμεν τῷ τὴν τροφὴν ἡμῖν ταύτην παρέχοντι. Καὶ διατί οὐ ποιεῖ ἐκ μὴ ὄντων; Ἐμφράττων ^y τὸ Μαρκίωνος καὶ Μανιχαίου στόμα, τῶν τὴν κτίσιν ἀλλοτριούντων αὐτοῦ, καὶ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν παιδεύων, ὅτι καὶ τὰ ὁρώ- C μενα ἅπαντα αὐτοῦ ^z ἔργα καὶ κτίσματά εἰσι, καὶ δεικνύς, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τοὺς καρποὺς διδούς, ὁ εἰπὼν ἐξ ἀρχῆς ¹⁰ “βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου.” καὶ, “ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ^a ἔρπετά ψυχῶν ζώων.” Οὐδὲ γὰρ ἔλαττον τοῦτο ἐκείνου. Εἰ γὰρ καὶ ἐξ οὐκ ὄντων ἐκεῖνα, ἀλλ' ὅμως ἐξ ὕδατος· οὐκ ἔλαττον ^b δὲ τοῦ ἀπὸ γῆς δεῖξαι καρπὸν καὶ ἀπὸ ὑδάτων ἔρπετά ἐμψυχα, τὸ ἀπὸ ἄρτων πέντε ποιῆσαι ἄρτους τοσούτους, καὶ ἀπὸ ἰχθύων πάλιν· ὃ σημεῖον ἦν τοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάττης αὐτὸν κρατεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τοῖς ἀσθενούσιν αἰεὶ ἐποίει ^c τὰ θαύματα, ποιεῖ καὶ καθο- D λικὴν εὐεργεσίαν, ἵνα μὴ θεωροὶ μόνον οἱ πολλοὶ τῶν ἐτέροις

¹⁰ Gen. i. 11, 20.

^t μετ'] ἀπ' Edd. Infra γεγεννηκότα] + αὐτὸν Edd. ^y μυρ. ἀνέστησε] ἠγειρε μυρίους Edd. ^w εἰσι Edd. ^x Sic L. Ge. Arm. In ceteris et in Edd. turbato ordine legitur, κατασκευάζων, ὁμοῦ δὲ (+ καὶ H.) ὥστε εἶπον π. ἡ. ^y τὰ . . . στόματα Sav. Ben. ^z ἔργα] καὶ ἔργα K. κτίσματά εἰσι] κτήματά ἐστι L. ^a Sic codd. ψυχῶν ἔρπετων ζώων Edd. Solus Ep. ἐρπετά (sic) ψυχῶν ἔρπετων ζώων. ^b δὲ] + τούτων G. H. ^c τὰ om. G. H. K. Mox συμβαινόντων K. L. M.

συμβάντων γένωνται, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τῆς δωρεᾶς ἀπολαύ-
σωσι. Καὶ ὅπερ ἐδόκει ἐπὶ τῆς ἐρήμου τοῖς Ἰουδαίοις εἶναι
θανμαστόν, (ἔλεγον γοῦν, ¹¹ “ μὴ καὶ ἄρτον δύναται δοῦναι,
ἢ ἐτοιμάσαι τράπεζαν ^d ἐν ἐρήμῳ; ”) τοῦτο διὰ τῶν ἔργων
ἐπιδείκνυται. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἐρημον αὐτοὺς ἄγει, ἵνα
(315) μεθ’ ὑπερβολῆς ἀνύποπτον ἢ τὸ θαῦμα, καὶ μηδεὶς νομίση
πλησίον κώμην ^e παρακειμένην εἰσενεγκεῖν τι εἰς τὴν τρά-
πεζαν. Διὰ τοῦτο καὶ τῆς ὥρας μέμνηται, οὐχὶ τοῦ τό-
που μόνον. Καὶ ἕτερον δὲ μαθαίνομεν, τὴν φιλοσοφίαν
τῶν μαθητῶν τὴν ^f ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, καὶ πῶς κατεφρόνουν
τροφῆς. Δώδεκα γὰρ ὄντες πέντε ἄρτους εἶχον μόνους καὶ Ε
δύο ἰχθύας· οὕτω ^g πάρεργα ἦν αὐτοῖς τὰ σωματικά, καὶ
τῶν πνευματικῶν εἶχοντο μόνον. Καὶ οὐδὲ τῶν ὀλίγων ἀν-
τείχοντο, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς αἰτηθέντες ἔδωκαν. Ὅθεν παι-
δεύεσθαι χρὴ, ὅτι καὶ ὀλίγα ἔχωμεν, καὶ αὐτὰ προίεσθαι
δεῖ τοῖς δεομένοις. Κελευσθέντες γοῦν ἐνεγκεῖν τοὺς πέν-
τε ἄρτους, οὐ λέγουσι· καὶ ^h πόθεν ἡμῖν ἔσται ἡ δια-
τροφή; πόθεν δὲ ἡμεῖς παραμυθησόμεθα τὴν πείναν τὴν 507
ἡμετέραν; ἀλλ’ ὑπακούουσιν εὐθέως. Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημέ-
νοις, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, διὰ τοῦτο ἐκ τῶν ὑποκειμένων ποιεῖ,
ἵνα αὐτοὺς εἰς πίστιν ἀγάγῃ· ἔτι γὰρ ἀσθενέστερον διέ-
κειντο. Διὸ καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπει. Τῶν μὲν γὰρ
ἄλλων σημείων εἶχον πολλὰ ὑποδείγματα· τούτου δὲ οὐδέν.
Λαβὼν τοίνυν διέκλασε, ⁱ καὶ ἐδίδον διὰ τῶν μαθητῶν,
^k τούτῳ αὐτοὺς τιμῶν· οὐ τιμῶν δὲ μόνον, ἀλλ’ ἵνα, ὅταν
γένηται τὸ θαῦμα, μὴ ἀπιστήσωσι, μηδὲ ἐπιλάθωνται παρ-
ελθόντος, τῶν χειρῶν αὐτοῖς μαρτυρουσῶν. Διὸ καὶ τοὺς
ὄχλους ἀφήσει πρότερον τῆς πείνης αἰσθήσιν λαβεῖν, καὶ Β
τούτους ἀναμένει πρότερον προσελθεῖν καὶ ἐρωτῆσαι, καὶ δι’
αὐτῶν ^l αὐτοὺς κατακλίνει, καὶ δι’ αὐτῶν διανέμει, ταῖς οἰκεί-
αις ^m ὁμολογίαις καὶ τοῖς ἔργοις προκαταλαβεῖν βουλόμενος

¹¹ Psal. lxxvii. 20.

^d ἐν] + τῇ G. K. ἐν ἐρήμῳ] τῷ λαῷ αὐτοῦ L. ^e κειμένην G. M. Ep.
^f ἐν] ἐπὶ L. Mox τροφῆς dedi cum G. H. K. M. pro vulgato τρυφῆς.
Cf. p. 520 E. ^g πάρεργον Edd. ^h πόθεν] + οὖν Edd. p. p. δια-
τροφή sine artic. L. M. ⁱ καὶ διὰ τῶν μ. διεδίδον L. M. καὶ ἐδίδον τοῖς
μαθηταῖς, καὶ αὐτοὶ τῷ ὄχλῳ G. H. Ge. ^k τοῦτο G. M. ^l αὐτοὺς
om. G. M. ^m ὁμολογίαις καὶ] χερσὶ G. M. qui haec ταῖς οἰκείαις
χερσὶ superioribus jungunt. χερσὶ pro ὁμολογίαις in mar. habet K.

ἐκαστον. Διὰ τοῦτο καὶ παρ' αὐτῶν λαμβάνει τοὺς ἄρτους, ἵνα πολλὰ τὰ μαρτύρια ἢ τοῦ γινομένου, καὶ ὑπομνήματα τοῦ θαύματος ἔχωσιν. Εἰ γὰρ καὶ τούτων συμβάντων ἐπελάθοντο, τί οὐκ ἂν ἔπαθον, εἰ μὴ καὶ ταῦτα ^ηκατεσκεύασε; Καὶ ^οκελεύει αὐτοὺς ἐπὶ στιβάδος ἀναπесεῖν, φιλοσοφεῖν C τοὺς ὄχλους παιδεύων. Οὐ γὰρ θρέψαι τὰ σώματα μόνον ἐβούλετο, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν παιδεύσαι.

Καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου τοίνυν, καὶ ἀπὸ τοῦ μηδὲν πλέον ἄρτων δοῦναι καὶ ἰχθύων, καὶ ἀπὸ τοῦ πᾶσι τὰ αὐτὰ προθεῖναι καὶ ποιῆσαι κοινὰ, καὶ μηδὲν θατέρῳ θατέρου πλέον παρασχεῖν, καὶ ταπεινοφροσύνην, καὶ ἐγκράτειαν, καὶ ἀγάπην, καὶ τὸ ὁμοίως πρὸς ἀλλήλους διακεῖσθαι, καὶ τὸ κοινὰ πάντα νομίζειν εἶναι ἐπαίδευν. “Καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.” Τοὺς πέντε ἄρτους κλάσας ἔδωκε, καὶ οἱ πέντε ἐν ταῖς χερσὶ τῶν μαθητῶν ἐπήγαζον. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου τὸ D θαῦμα ἰστᾶ, ἀλλὰ καὶ περισσεῦσαι ἐποίησε· ^ρκαὶ περισσεῦσαι οὐχὶ ἄρτους ὀλοκλήρους, ἀλλὰ κλάσματα· ἵνα δείξῃ ὅτι ἐκείνων τῶν ἄρτων ταῦτα λείψανα ἦν, καὶ ὥστε τοὺς ^αἀπόντας μαθεῖν τὸ γεγεννημένον. Διὰ τοῦτο καὶ πεινᾶσαι ἀφῆκε τοὺς ὄχλους, ἵνα μὴ τις φαντασίαν εἶναι νομίσῃ τὸ γεγενημένον. Διὰ τοῦτο καὶ δώδεκα κοφίνους περισσεῦσαι ἐποίησεν, ἵνα καὶ Ἰούδας βαστάσῃ. Ἡδύνατο μὲν γὰρ καὶ σβέσαι τὴν πείναν, ἀλλ' οὐκ ἂν ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ τὴν δύναμιν, ἐπεὶ καὶ ἐπὶ Ἡλίου τοῦτο γέγονεν. Οὕτω γοῦν αὐτὸν E ἐξεπλάγησαν ἐντευθεν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ βασιλέα ἠθέλησαν ποιῆσαι, καίτοιγε ἐπὶ τῶν ἄλλων σημείων οὐδαμοῦ τοῦτο ποιήσαντες. Τίς τοίνυν ^ιπαραστήσειε λόγος, πῶς ἐπήγαζον οἱ ἄρτοι; πῶς ἐπέρρεον ἐν τῇ ἐρήμῳ; πῶς τοσούτοις ^ςἤρκεσαν; (καὶ γὰρ πεντακισχίλιοι ἦσαν, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδιῶν· ὁ μέγιστος ἦν τοῦ δήμου ἐγκώμιον, ὅτι καὶ γυναῖκες ^ικαὶ ἄνδρες προσήδρευον) πῶς τὰ λείψανα γέγονε; (καὶ 508 γὰρ καὶ τοῦτο τοῦ προτέρου οὐκ ἔλαττον) καὶ τοσαῦτα γέγονεν, ὥστε ἰσαρίθμους γενέσθαι τοῖς μαθηταῖς κοφίνους,

^η κατεσκευάσθη M. ^ο κελεύει] + δὲ Edd. Οὐ κελεύει δὲ G. H. Vid. adnot. ^ρ καὶ περισσεῦσαι om. G. faventibus Interpp. Deinde vulgo legitur οὐχὶ ἄρτους μόνον, ἀλλὰ καὶ κλάσματα, refragantibus codd. et Verss. ^α ἀπόντας] Sic L. et corr. K. cum Ep. et Arm. ceteri cum Ge. ἅπαντας. ^ι παραστήσει M. ^ς ἐπῆρκεσαν G. H. ^ι καὶ ἄνδρες om. G.

καὶ μήτε πλείω μήτε ἐλάττω; Λαβὼν τοίνυν τὰ κλάσματα, οὐχὶ τοῖς ὄχλοις ἔδωκεν, ἀλλὰ τοῖς μαθηταῖς· καὶ γὰρ τῶν μαθητῶν οἱ ὄχλοι ἀτελέστερον διέκειντο. Ποιήσας δὲ τὸ σημεῖον, ¹² “^v εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους.” Εἰ γὰρ καὶ παρὼν ἔδοκει φαντάζειν, ἀλλ’ οὐκ ^w ἀληθείαν πεποιηκέναι, οὐ δῆπου καὶ ἀπὼν. Διὰ δὴ τοῦτο ἀκριβεῖ βασιάνῳ ἐπιτρέπων τὰ γεγενημένα, τοὺς (316) τὰ ὑπομνήματα λαβόντας καὶ τὸν ἑλεγχον τῶν σημείων ἐκέλευσεν ^x αὐτοῦ χωρίζεσθαι. Καὶ ἄλλως δέ, ὅταν μεγάλη Β ἐργάζεται, ἀποσκευάζεται τοὺς ὄχλους καὶ τοὺς μαθητὰς, ^y παιδεύων ἡμᾶς μηδαμῶς τὴν παρὰ τῶν πολλῶν δόξαν διώκειν, καὶ μὴ ἐπισύρεσθαι πλῆθος. Ὅταν δὲ εἴπῃ, ἠνάγκασε, τὴν πολλὴν τῶν μαθητῶν προσεδρεῖαν δείκνυσιν. Καὶ ^z ἐπεμπεν αὐτοὺς, ἐπὶ προφάσει μὲν τῶν ὄχλων, αὐτὸς δὲ εἰς τὸ ὄρος βουλόμενος ἀναβῆναι· ἐποίει δὲ τοῦτο πάλιν παιδεύων ἡμᾶς, μήτε ὄχλοις ἀναμίγνυσθαι διηνεκῶς, μήτε φεύγειν αἰεὶ τὸ πλῆθος, ἀλλ’ ἐκάτερα χρησίμως, καὶ ἕκαστον ἐναλλάττοντας πρὸς τὸ δέον.

^a Μάθωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς προσεδρεῖν τῷ Ἰησοῦ, ἀλλὰ μὴ διὰ τὴν τῶν αἰσθητῶν δόσιν, ἵνα μὴ ὀνειδισθῶμεν κατὰ τοὺς Ἰουδαίους. Καὶ γὰρ ¹³ “^c ζητεῖτέ με, φησὶν, οὐχ ὅτι C εἶδετε σημεῖα, ἀλλ’ ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.” Διὰ τοῦτο οὐδὲ συνεχῶς ποιεῖ τουτὶ τὸ σημεῖον, ἀλλὰ δεύτερον μόνον, ὥστε παιδεύεσθαι αὐτοὺς μὴ τῇ γαστρὶ δουλεύειν, ἀλλὰ τῶν πνευματικῶν ἔχεσθαι διηνεκῶς. Τούτων οὖν ἐχώμεθα καὶ ἡμεῖς, καὶ ζητῶμεν τὸν ἄρτον τὸν ἐπουράνιον, καὶ λαβόντες πᾶσαν ^b ἐκβάλλωμεν φροντίδα βιωτικὴν. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι καὶ οἰκίας καὶ πόλεις καὶ ^c συγγενεῖς καὶ πάντα ἀφῆκαν, καὶ ἐν ἐρήμῳ διέτριβον, καὶ τοῦ λιμοῦ

¹² v. 22.¹³ Joan. vi. 26.

^v εὐθέως om. L. p. p. εἰς πλοῖον G. H. 2 Mosqq. ^w ἀληθεία H. L. ^x αὐτοὺς G. M. Mox ἐργάσθηται Edd. ^y πείθων Ep. Edd. ^z ἐπεμπεν] ἐπεμπε μὲν H. K. L. ἐπεμψεν μὲν G. Deinde ἐπὶ πρ. μὲν τῇ τῶν G. K. προφάσει τῇ τῶν (om. ἐπὶ) H. ^a ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι ἔχουσι καὶ τὰ χρήματα τέχνην, πολλῶ χρησιμωτέραν τῶν ἄλλων τεχνῶν, ἧς ὁ Χριστὸς διδάσκαλος· τὰς γὰρ ἄλλας τέχνας τὰς περιττάς οὐδὲ τέχνας εἵπομι· καὶ κατηγορία τῶν ἐν ὑποδήμασι καλλωπιζομένων νέων. G. ^b ἐκβάλλωμεν K. ^c συγγενείας G. H.

Δ καταναγκάζοντος οὐκ ἀνεχώρουν· πολλῶ μᾶλλον ἡμᾶς, τοιαύτη
 προσιόντας τραπέζῃ, πλείονα ἐπιδείκνυσθαι χρὴ φιλοσοφίαν,
 καὶ τῶν πνευματικῶν ἐρᾶν, καὶ τὰ αἰσθητὰ μετὰ ταῦτα ζη-
 τεῖν. Ἐπεὶ κἀκεῖνοι ἐνεκαλοῦντο, οὐχ ὅτι ἐζήτησαν αὐτὸν
 διὰ τὸν ἄρτον, ἀλλ' ὅτι διὰ τοῦτο μόνον αὐτὸν ἐζήτησαν,
 καὶ διὰ τοῦτο προηγουμένως. Ἄν γάρ τις τῶν μεγάλων
 μὲν ^d δώρων καταφρονῇ, τῶν δὲ μικρῶν ἔχῃται, καὶ ὧν βού-
 λεται καταφρονεῖν αὐτὸν ὁ διδούς, καὶ ἐκείνων ἐκπίπτει.
 Ε ὥσπερ οὖν ἂν ἐκείνων ἐρῶμεν, καὶ ταῦτα προστίθῃσι. Καὶ
 γὰρ προσθήκη ταῦτα ἐκείνων· οὕτως εὐτελῇ ταῦτα καὶ μικρὰ
 πρὸς ἐκεῖνα ἐξεταζόμενα, καὶ μεγάλα ἦ. Μὴ τοίνυν περὶ
 ταῦτα σπουδάζωμεν, ἀλλ' ἀδιάφορον αὐτῶν εἶναι νομίζωμεν
 καὶ τὴν κτῆσιν καὶ τὴν ἀφαίρεσιν· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Ἰωβ
 οὔτε παρόντων ἀντείχετο, οὔτε ^e ἀπόντα ἐζήτηι. Καὶ γὰρ
 χρήματα διὰ τοῦτο λέγεται, οὐχ ἵνα κατορύξωμεν, ἀλλ'
 ἵνα εἰς δέον αὐτοῖς χρησώμεθα. Καὶ καθάπερ τῶν τεχνιτῶν
 509 ἕκαστος ἰδίαν ἐπιστήμην ἔχει, οὕτω καὶ ὁ πλουτῶν ^f οὐκ
 οἶδε χαλκεύειν, οὐδὲ ναυπηγεῖν, οὐδὲ ὑφαίνειν, οὐδὲ οἰκοδο-
 μεῖν, οὐδὲ ^g ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν· μανθανέτω τοίνυν τῷ
 πλούτῳ κεχρῆσθαι εἰς δέον, καὶ ἐλεεῖν τοὺς δεομένους, καὶ
 πάντων ἐκείνων βελτίονα εἴσεται τέχνην. Καὶ ^h γὰρ αὕτη
 τῶν τεχνῶν ἐκείνων ἀνωτέρα πασῶν. Τάύτης τὸ ἐργαστή-
 ριον ἐν οὐρανοῖς ᾠκοδόμηται. Αὕτη οὐκ ἀπὸ σιδήρου καὶ χαλ-
 κοῦ τὰ ὄργανα ἔχει, ἀλλ' ἐξ ἀγαθότητος καὶ ⁱ ἀπὸ γνώμης.
 Ταύτης τῆς τέχνης ὁ Χριστὸς ἐστὶ διδάσκαλος, καὶ ὁ τούτου
 Β πατὴρ. ¹⁴ “Γίνεσθε γάρ, φησὶν, οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ
 ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.” Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν, ὅτι οὕτω τῶν
 ἄλλων οὔσα βελτίων, οὐ πόνου, οὐ χρόνου δεῖται πρὸς τὸ κατορ-
 θωθῆναι· ^k ἀρκεῖ θελῆσαι, καὶ τὸ πᾶν ἥνυσται. Ἰδῶμεν δὲ καὶ
 τὸ τέλος αὐτῆς οἷόν ἐστι. Τί οὖν ἐστὶν αὐτῆς τὸ τέλος; Ὁ
 οὐρανός, ¹ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθὰ, ἡ δόξα ἡ ἀπόρρητος
 ἐκείνη, αἱ πνευματικαὶ παστώδες, αἱ φαιδραὶ λαμπάδες, ἡ μετὰ
 τοῦ νυμφίου διαγωγὴ, τὰ ἄλλα, ^α μηδεὶς λόγος, μηδὲ

¹⁴ Luc. vi. 36.

^d δωρεῶν G. K. ^e ἀπόντων G. M. ^f οὐκ] ἐπεὶ οὐκ K. L. Mox
 τοίνυν om. iidem. ^g ἄλλο] + τι K. οὐδὲ] ἢ quater M. ^h γὰρ]
 + καὶ G. H. M. p. p. ἐν οὐρανῷ Edd. ⁱ ἀπὸ om. M. ἔχει, ἀλλ' ἐξ
 ἀγαθῆς γνώμης H. L. ^k ἀρκεῖ γὰρ θ. G. H. ἀλλ' ἀρκεῖ θ. μόνον M.
¹ τὰ] καὶ τὰ M.

νοὺς παραστήσαι δύναται. Ὡστε καὶ ἐντεῦθεν πολλὴ πρὸς τὰς ἄλλας ^m αὐτῇ ἢ διαφορά. Τῶν γὰρ τεχνῶν αἱ πλείους ⁿ πρὸς τὸν παρόντα βίον εἰσὶ χρήσιμοι ἡμῖν, αὕτη δὲ καὶ ^c πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Εἰ δὲ τῶν ^o εἰς τὸ παρὸν ἡμῖν ἀναγκαίων τεχνῶν τοσοῦτον διενήνοχεν, οἷον ἰατρικῆς λέγω, καὶ οἰκοδομικῆς, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, πολλῶ μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἃς εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειεν, οὐδὲ τέχνας ἂν εἶναι φαίη. Ὅθεν ἔγωγε τὰς ἄλλας τὰς περιττὰς οὐδὲ τέχνας εἶπομι ἂν εἶναι. Ποῦ γὰρ ἡ ὀφθαλμική καὶ ^p ἡ καρυκευτική χρήσιμοι ἡμῖν; Οὐδαμοῦ· ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἄχρηστοι καὶ βλαβεραὶ, σώματι καὶ ψυχῇ λυμαινόμεναι, τῷ τὴν μητέρα τῶν νοσημάτων ἀπάντων καὶ ^a τῶν παθημάτων τὴν τρυφὴν μετὰ πολλῆς ἐπεισάγειν τῆς φιλοτιμίας. Οὐ ^d μόνον δὲ ταύτας, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ζωγραφικὴν, οὐδὲ τὴν ποικιλικὴν εἶπομι ἂν ἔγωγε τέχνην εἶναι· εἰς γὰρ δαπάνην (317) μόνην ἐμβάλλουσι περιττήν. Τὰς δὲ τέχνας τῶν ἀναγκαίων καὶ συνεχόντων ἡμῶν τὴν ζωὴν παρεκτικὰς εἶναι δεῖ καὶ κατασκευαστικὰς. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ σοφίαν ἡμῖν ἔδωκεν ὁ θεὸς, ἵνα εὖρωμεν μεθόδους, δι' ὧν δυνησόμεθα τὸν βίον συγκροτεῖν τὸν ἡμέτερον. Τὸ δὲ ζῶδια γίνεσθαι, ἢ ἐν τοίχοις, ἢ ἐν ἱματίοις, ποῦ χρήσιμον; εἶπέ μοι. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ τῶν ὑποδηματορράφων καὶ τῶν ὑφαντῶν πολλὰ περικόπτειν ἔδει τῆς τέχνης. Καὶ γὰρ ἐπὶ τὸ βάνανσον τὰ πλείονα αὐτῆς ἐξήγαγον, τὸ ἀναγκαῖον αὐτῆς ^r διαφθείραντες, ^e τέχνη κακοτεχνίαν μίξαντες· ὃ καὶ ἡ οἰκοδομικὴ ἔπαθεν. Ἄλλ' ὥσπερ ταύτην, ἕως ἂν ^s οἰκίας οἰκοδομῇ καὶ οὐ θέατρα, τὰ τε ἀναγκαῖα καὶ οὐ περιττὰ ἐργάζεται, τέχνην καλῶ· οὕτω καὶ τὴν ὑφαντικὴν, ἕως ἂν ἱμάτια ποιῇ καὶ ἐπιβλήματα, ἀλλὰ μὴ τὰς ἀράχνας μιμῆται, καὶ πολὺν καταχέη τὸν γέλωτα καὶ τὴν βλακείαν ἄφατον, τέχνην ὀνομάζω. Καὶ τὴν 510 τῶν ^t ὑποδηματοποιῶν, ἕως ἂν ὑποδήματα ποιῇ, οὐκ ἀπο-

^m αὐτῇ] Sic dedi pro vulgato αὕτη, quod tuentur G. L. αὐτῇ K. M. αὐτῇ (sic) H. ταύτης coniecit Sav. ⁿ πρὸς] + μόνον H. χρήσιμοι] + μόνον K. πρὸς τὸν π. μόνον ἡμῖν εἰσι χρ. βίον L. Sequens καὶ om. G. M. ^o πρὸς τὰ παρόντα H. L. ^p ἡ om. G. K. p. p. χρήσιμα G. χρήσιμος L. χρήσιμη K. M. ^a τῶν om. L. καὶ τῶν παθημάτων om. M. ^r διαφθείροντες G. K. ^s οἰκίαν Edd. μὴ pro οὐ bis habent K. L. ἀλλὰ τὰ ἀν. καὶ μὴ τὰ π. L. ^t ὑποδηματορράφων K. L. M.

στερήσω ^v τὸ τῆς τέχνης ὄνομα· ὅταν δὲ τοὺς ἄνδρας εἰς τὰ τῶν γυναικῶν ἐξάγῃ σχήματα, καὶ μαλακίζεσθαι ποιῇ διὰ τῶν ὑποδημάτων καὶ θρύπτεσθαι, μετὰ τῶν βλαβερῶν καὶ περιττῶν αὐτὴν τάξομεν, καὶ οὐδὲ τέχνην ἐροῦμεν.

Καὶ οἶδα μὲν, ὅτι πολλοῖς μικρολόγος εἶναι δοκῶ ταῦτα περιεργαζόμενος· οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἀποστήσομαι. Τὸ γὰρ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν τοῦτο, τὸ καὶ μικρὰ ταῦτα δοκεῖν εἶναι τὰ ἀμαρτήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελεῖσθαι. Καὶ τί **B** τούτου, φησὶν, εὐτελέστερον ἀμάρτημα γένοιτ' ἂν, κεκαλωπισμένον ἔχειν ὑπόδημα καὶ ἀποστίλβον, καὶ τῷ ποδὶ ^w προσηρητημένον, εἶγε καὶ ἀμάρτημα τοῦτο καλεῖν δοκεῖ; Βούλεσθε οὖν ἐπαφήσω τὴν γλῶτταν αὐτῷ, καὶ δείξω τὴν ἀσχημοσύνην ^x ὅση, καὶ οὐκ ὀργιεῖσθε; Μᾶλλον δέ, κὰν ὀργιζθε, οὐ πολὺς μοι λόγος. Καὶ γὰρ ὑμεῖς αἴτιοι τῆς ^y ἀνοίας ταύτης, οἱ μὲν ἀμάρτημα εἶναι νομίζοντες, καὶ ἐντεῦθεν ἡμᾶς ἀναγκάζοντες εἰς τὴν κατηγορίαν τῆς ἀσωτίας ἐμβῆναι ταύτης. Φέρε οὖν αὐτὸ ἐξετάσωμεν, καὶ ἴδωμεν ^z ὁποῖόν ἐστι κακόν. Ὅταν γὰρ τὰ νήματα τὰ σερικά, ἃ μὲν ἐν ἱματίοις ὑφαίνεσθαι καλόν, ταῦτα ἐν ὑποδήμασι διαρ- **C** ^α ράπτῃτε, πόσης ὕβρεως, πόσου γέλωτος ταῦτα ἄξια; Εἰ δὲ τῆς ἡμετέρας ψήφου καταφρονεῖς, ἄκουσον τῆς τοῦ Παύλου φωνῆς, μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ταῦτα ^α ἀπαγορεύοντος, καὶ τότε αἰσθήσῃ τοῦ γέλωτος. Τί οὖν ἐκεῖνός φησι; ¹⁵ “Μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ.” Τίνος οὖν ἂν εἴης συγγνώμης ἄξιος, ὅταν τῇ γεγαυμμένῃ μὴ ἐπιτρέποντος Παύλου πολυτελεῖ ἱμάτια ἔχειν, σὺ καὶ ἐπὶ τὰ ὑποδήματα τὴν βλακειάν ταύτην ἐξάγῃς, καὶ μυρία κατασκευάζῃς ὑπὲρ τῆς καταγελάστου ὕβρεως; Καὶ γὰρ καὶ ναὺς πῆγνυται, καὶ ^b ἐρεταὶ κατα- **D** λέγονται, καὶ πρωρεὺς καὶ κυβερνήτης, καὶ ἰστίον ἀναπε- τάννυται, καὶ πέλαγος πλείται, καὶ γυναῖκα καὶ παῖδια καὶ πατρίδα ἀφεῖς, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὁ ἔμπορος ἐκδίδωσι

¹⁵ 1 Tim. ii. 9.

^v τοῦ τ. τ. ὀνόματος H. Mox ἐξαγάγῃ G. K. Infra στήσομεν pro τάξομεν dant K. L. ^w Sic L. Mor. ceteri προσηρημοσμένον.

^x ὅσην K. ^y ἀνοίας] ἀπεχθείας H. L. et mar. K. Vid. adnot.

^z ὅσον K. L. ^a ἀπαγορευούσης L. M. ἢ χρυσῷ] χρυσίου G. χρυσίφ K. ἢ χρυσίφ H. ^b ἐρεταὶ G. M.

κύμασι, καὶ εἰς τὴν ^ε τῶν βαρβάρων ἔρχεται χώραν, καὶ μυρίους ὑπομένει κινδύνους διὰ ταῦτα τὰ νήματα, ἵνα σὺ μετὰ πάντα ἐκεῖνα λαβὼν ἐπὶ τῶν ὑποδημάτων διαρρήψῃς, καὶ τὸ δέρμα καλλωπίσῃς. Καὶ τί ταύτης τῆς ἀλογίας χεῖρον γένοιτ' ἂν; Ἀλλ' οὐ τὰ παλαιὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ἀνδράσι πρέποντα. Ὅθεν ἔγωγε προσδοκῶ, χρόνου προϊόντος τοὺς νέους τοὺς παρ' ^δ ἡμῖν καὶ γυναικῶν ὑποδήματα σχήσειν, καὶ οὐκ αἰσχυνεῖσθαι. Καὶ τὸ χαλεπώτερον, ὅτι οἱ πατέρες ταῦτα ὀρώντες οὐκ ἀγανακτοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἀδιάφορον τὸ ^ε πρᾶγμα εἶναι νομίζουσι. Βούλεσθε εἶπω καὶ τὸ ἐτι χαλεπώτερον, ὅτι καὶ πενήτων ὄντων πολλῶν ταῦτα γίνεται; Βούλεσθε εἰς μέσον ἀγάγω τὸν Χριστὸν ^ε τὸν λιμώττοντα, τὸν γυμνόν, τὸν ἀλώμενον πανταχοῦ, τὸν δεδεμένον; Καὶ πόσων οὐκ ἂν εἴητε σκηπτῶν ἄξιοι, ἐκεῖνον μὲν τροφῆς ἀναγκαίας ἀποροῦντα περιορῶντες, τὰ δέρματα δὲ μετὰ το- 511 σαύτης καλλωπίζοντες τῆς σπουδῆς; Καὶ αὐτὸς μὲν ἡνίκα τοῖς μαθηταῖς ἐνομοθέτει, οὐδὲ ἀπλῶς ὑποδήματα ἔχειν ἐπέτρεπεν ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον γυμνοῖς ποσὶν οὐκ ἀνεχόμεθα βαδίζειν, ἀλλ' οὐδὲ ^ε ὑποδεδεμένοις ὡς ὑποδεδῆσθαι δεῖ.

Τί τοίνυν τῆς ἀκοσμίας ταύτης χεῖρον γένοιτ' ἂν; τί τοῦ γέλωτος; Καὶ γὰρ ψυχῆς ἐστὶ μαλακώδους τὸ πρᾶγμα, καὶ ἀπηνοῦς καὶ ὠμῆς, καὶ περιέργου καὶ ματαιοπόνου. Πότε (318) γὰρ δυνήσεται ἀναγκαίῳ τινὶ προσέχειν ὁ περὶ ^ε ταῦτα τὰ περιττὰ ἡσχολημένος; πότε ἀνέξεται ὁ τοιοῦτος νέος ψυχῆς ἐπιμελήσασθαι, ἢ ἐννοῆσαι ὅτι καὶ ψυχὴν ^h ἔχει; Καὶ γὰρ μικρολόγος ἔσται ὁ τὰ τοιαῦτα θαυμάζειν ἀναγκαζόμενος, ^β καὶ ὠμὸς ὁ διὰ ταῦτα τῶν πτωχῶν ἀμελῶν, καὶ ἀρετῆς ἔρημος ὁ πᾶσαν εἰς ταῦτα καταναλίσκων τὴν σπουδὴν. Ὁ γὰρ νημάτων ἀρετὴν, καὶ χρωμάτων ἄνθος, καὶ τοὺς κισσοὺς τοὺς ἀπὸ τῶν τοιούτων ὑφασμάτων περιεργαζόμενος, πότε εἰς τὸν οὐρανὸν δυνήσεται ἰδεῖν; πότε τὸ ἐκεῖ ^ι θαυμάσεται κάλλος ὁ πρὸς κάλλος ἐπτοημένος δερμάτων, καὶ χαμαὶ κύπτων; Καὶ ὁ μὲν θεὸς ἔτεινεν οὐρανὸν, καὶ ἥλιον ἀνῆψεν, ἄνω σου τὰς ὀψεις ἔλκων· σὺ δὲ κάτω σαντὸν καὶ πρὸς τὴν γῆν κατὰ τοὺς χοίρους νεύειν ἀναγκάζεις, καὶ τῷ διαβόλῳ

^ε τῶν om. G. K. M. ἀπέρχεται Edd. ^δ ἡμῖν G. H. K. ^ε τὸν om. G. M. ^ε ὑποδεδῆσθαι L. M. ^ε ταῦτα om. K. L. M. ^h ἔχει] Sic L. ceteri ἔχῃ. p. p. ἐστὶν G. L. M. ^ι θαυμάσαι K. L. M.

πείθῃ. Καὶ γὰρ ὁ πονηρὸς δαίμων οὗτος ταύτην ἐπενόησε
 τὴν ἀσχημοσύνην, ^κ ἐκείνου σε τοῦ κάλλους ἀπάγων. Διὰ
 τοῦτό σε ἐνταῦθα εἴλκυσε, καὶ παρενδοκιμεῖται θεὸς οὐρανὸν
 C δεικνύς ¹ ὑπὸ διαβόλου δέρματα δεικνύντος· μᾶλλον δὲ οὐδὲ
 δέρματα· καὶ γὰρ ^μ καὶ ταῦτα ἔργα θεοῦ· ἀλλὰ βλακείαν
 καὶ κακοτεχνίαν. Καὶ κάτω εἰς τὴν γῆν νεύων ὁ νέος περί-
 εισιν, ὁ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς φιλοσοφεῖν κελευσθεῖς, ^η μᾶλλον
 ἐγκαλλωπιζόμενος τούτοις, ἢ εἰ τῶν μεγάλων τι κατωρθω-
 κὼς ἦν, καὶ ἀκροβατῶν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ λύπας καὶ
 ἀθυμίας ἐντεῦθεν τίκτων ἑαυτῷ περιττὰς, μὴ μολύνῃ τῷ
 πληρῷ χειμῶνος ὄντος, μὴ καλύψῃ τῷ κονιορτῷ θέρους ἐπι-
 στάντος. Τί λέγεις, ἄνθρωπε; τὴν ψυχὴν ἅπασαν εἰς πηλὸν
 D ἔρριψας διὰ ταύτης τῆς ἀσωτίας, καὶ χαμαὶ συρομένην περι-
 ορᾶς, καὶ περὶ ὑποδημάτων τοσοῦτον ἔχεις ἀγῶνα; Μάθε
 τὴν ὁ χρῆσιν αὐτῶν, καὶ αἰδέσθητι τὴν ψῆφον ἣν περὶ αὐ-
 τῶν φέρεις. Ὡστε γὰρ πηλὸν πατεῖν καὶ βόρβορον, καὶ
 πᾶσαν τὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κηλῖδα, γέγονε τὰ ὑποδήματα.
 Εἰ δὲ οὐκ ἀνέχῃ, λαβὼν ἐξάρτησον τοῦ τραχήλου, ἢ τῇ
 κεφαλῇ περίθες. Καὶ ὑμεῖς μὲν γελάτε ταῦτα ἀκούοντες·
 ἐμοὶ δὲ ^ρ δακρύειν ἔπεισι τὴν τούτων μανίαν, καὶ τὴν περὶ
 E ταῦτα σπουδὴν. Καὶ γὰρ ⁹ ἥδιον ἂν οὗτοι τὸ σῶμα μολύ-
 ναιεν πληρῷ, ἢ τὰ δέρματα ἐκεῖνα. Μικρολόγοι μὲν ^τ οὖν
 οὕτω γίνονται, φιλοχρήματοι δὲ πάλιν ἐτέρως. Ὁ γὰρ
 περὶ τὰ τοιαῦτα μαίνεσθαι καὶ σπονδάζειν ἔθισθεις, καὶ ^ς ἐν
 ἱματίοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι πολλῆς δεῖται δαπάνης
 καὶ πολλῆς τῆς προσόδου. ^τ Καὶ μὲν φιλότιμον ἔχῃ πατέρα,
 μᾶλλον αἰχμάλωτος γίνεται, τὴν ἄτοπον ταύτην ἐπιτείνων
 512 ἐπιθυμίαν· ἂν δὲ μικρολόγον, ἀναγκάζεται ἕτερα ἀσχημονεῖν,
 ὥστε χρυσίον ^ν συνάγειν εἰς τὰς τοιαύτας δαπάνας. Ἐντεῦ-
 θεν πολλοὶ τῶν νέων καὶ τὴν ὥραν ἀπέδοντο, καὶ παράσιτοι
 τοῖς εὐπόροις ἐγένοντο, καὶ ἐτέρας δουλοπρεπεῖς ὑπέμειναν
 διακονίας, ἀντὶ τούτων ὠνούμενοι τὸ τὰς τοιαύτας ἐπιθυμίας
^ω πληροῦν. Ὅτι μὲν οὖν καὶ φιλοχρήματος οὗτος ἔσται καὶ
 μικρολόγος, καὶ ^χ περὶ τὰ ἀναγκαῖα πάντων ἀργότερος, καὶ

^κ ὡς ἐκείνου G. ¹ ὑπὸ] τοῦ G. H. M. ^μ καὶ om. G. K.
^η μᾶλλον] + δὲ G. M. ^ο χρείαν K. L. ^ρ δακρῦσαι K. M. ⁹ ἡδύ-
 τερον Edd. ^τ οὖν om. G. L. M. ^ς ἐν] + τοῖς Edd. ^ι Ἄν μὲν
 G. K. M. Ἄν μὲν οὖν L. ^ν συνάγειν] εἰσαγαγεῖν G. M. ^ω ἐκ-
 πληροῦν G. K. ^χ περὶ] πρὸς K. L.

πολλὰ ἀναγκασθήσεται ἁμαρτάνειν, δῆλον ἐκ τούτων· ὅτι
^γ δὲ ὥμὸς καὶ κενόδοξος, οὐδὲ τοῦτό τις ἀντερεῖ· ὥμὸς μὲν,
 ὅταν πένητα ἰδῶν, τῷ πόθῳ τοῦ καλλωπισμοῦ μηδὲ ἑωρα-
 κέναι δοκῇ, ἀλλὰ ταῦτα μὲν χρυσῷ ^z καλλωπίζει, ἐκείνους δὲ ^B
 ὑπὸ λιμοῦ διαφθειρόμενον περιορᾷ· κενόδοξος δὲ, ὅταν καὶ
 ἐν τοῖς μικροῖς παιδεύηται τὴν παρὰ τῶν ὀρώντων δόξαν
 θηρᾶν. Οὐ γὰρ οὕτως οἶμαι στρατηγὸν ἐπὶ ^a τοῖς στρα-
 τοπέδοις καὶ τροπαίοις μέγα φρονεῖν, ὥς ^b τοὺς ἀκολάστους
 νέους ἐπὶ τῷ καλλωπισμῷ τῶν ὑποδημάτων, ἐπὶ τοῖς συρο-
 μένοις ἱματίοις, ἐπὶ τῇ κουρᾷ τῆς κεφαλῆς· καίτοι γε ταῦτα
 πάντα τεχνιτῶν ἔργα ἐστὶν ἐτέρων. Εἰ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀλ-
 λοτρίοις οὐκ ἀφίστανται κενοδοξοῦντες, πότε ἐπὶ τοῖς ἰδίοις
 ἀποστήσονται;

Εἶπω καὶ ἕτερα τούτων χαλεπώτερα, ἣ καὶ ταῦτα ὑμῖν
 ἀπόχρη; Οὐκοῦν ἀνάγκη καταλῦσαι τὸν λόγον ἐνταῦθα·
 ἐπεὶ καὶ ταῦτά μοι εἴρηται διὰ τοὺς φιλονείκους καὶ οὐδὲν ^C
 ἄτοπον τὸ πράγμα εἶναι λέγοντας. Καὶ οἶδα μὲν ὅτι πολ-
 λοὶ τῶν νέων οὐδὲ προσέξουσιν τοῖς λεγομένοις, μεθύοντες
 ἅπαξ τῷ πάθει· οὐ μὴν διὰ τοῦτο σιγῆσαι ἔδει. Οἱ γὰρ
 νοῦν ἔχοντες πατέρες καὶ ὑγιαίνοντες τέως, καὶ ἄκοντας ἀν-
 τοὺς εἰς τὴν προσήκουσαν εὐσχημοσύνην ἐμβιβάζσαι δυνήσονται.
 Μὴ τοίνυν λέγε, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, ^c καὶ οὐδὲν παρ' ἐκείνο·
 τοῦτο γὰρ, τοῦτο πάντα ἀπώλεσεν. Ἐδει ^d γὰρ καὶ ἐντεῦθεν
 αὐτοὺς παιδεύειν, καὶ ἀπὸ τῶν δοκούντων εἶναι μικρῶν σε-
 (319) μνὸς ποιεῖν, μεγαλοψύχους, κρείττους ^e σχημάτων· οὕτως
 αὐτοὺς καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις εὐρήσομεν δοκίμους. Τί γὰρ
 τῆς τῶν στοιχείων μαθήσεως εὐτελέστερον; Ἀλλ' ὅμως ἀπὸ ^D
 τούτων καὶ ῥήτορες, καὶ σοφισταί, καὶ φιλόσοφοι γίνονται·
 καὶ ταῦτα ἀγνοήσωσιν, οὐδὲ ἐκείνᾳ ποτε εἰσονται. Ταῦτα
 δὲ ἡμῖν οὐ πρὸς νέους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς γυναῖκας καὶ
 κόρας εἴρηται. Καὶ γὰρ καὶ αὗται τοῖς τοιούτοις ἐγκλή-
 μασις ὑπόκεινται, καὶ πολλῷ μᾶλλον, ὅσῳ παρθένῳ κοσμιό-
 της ἐπιτήδειον. Τὰ τοίνυν πρὸς ἐκείνους εἰρημένα καὶ πρὸς

^γ δέ] + καὶ H.

^z Sic codd. praeter G. pro soloeco καλλωπίζει.

^a τοῖς om. G. στρατοπέδοις καὶ om. H. K. M. τοῖς στρ. καὶ om. L. Curtam lectionem secuti sunt Interpp. ^b τοὺς om. K. ὡς ἀκολά-
 στου νέου G. ὡς ἀκόλαστον νέον Edd. ^c καὶ om. G. ^d γὰρ] + ἔδει
 L. M. p. p. ἐνταῦθα G. ^e σχημάτων] χρημάτων H. L. K. M. Arm.
 ornamentorum Ge. Sequitur οὕτω γὰρ K. καὶ οὕτως L. M.

ὡμᾶς εἰρῆσθαι νομίζετε, ἵνα μὴ πάλιν τὰ αὐτὰ ἀναλάβωμεν. Καὶ γὰρ ὥρα λοιπὸν εὐχῇ κατακλείσαι τὸν λόγον. Ἄπαντες τοίνυν ἡμῖν συνενέξασθε, ὥστε τοὺς νέους ^ε τοὺς τῆς ἐκκλησίας μάλιστα δυνηθῆναι κοσμίως ζῆν, καὶ εἰς γῆρας ἔλθειν **E** αὐτοῖς πρέπον. Ὡς τοὺς γε οὐχ οὕτω ζῶντας, οὐδὲ εἰς γῆρας ἔλθειν καλόν· τοὺς δὲ καὶ ἐν νεότητι γεγενηκότας εὐχομαι καὶ εἰς πολιὰν βαθυτάτην ἔλθειν, καὶ πατέρας γενέσθαι παίδων δοκίμων, καὶ τοὺς γεγενηκότας εὐφραῖναι, καὶ πρό γε πάντων τὸν πεποιηκότα αὐτοὺς θεόν, καὶ πᾶσαν ἐξελάσαι **513** νόσον, οὐ τὴν ἐν τοῖς ὑποδήμασιν, οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς ἱματίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν. Καὶ γὰρ οἶον γῆ χερσουμένη, τοιοῦτόν ἐστι καὶ νεότης ἀμελουμένη, πολλὰς ^ε πολλαχόθεν ἐκφέρουσα τὰς ἀκάνθας. Ἐπαφῶμεν τοίνυν τὸ πῦρ τοῦ πνεύματος, καὶ κατακαύσωμεν τὰς πονηρὰς ταύτας ἐπιθυμίας, καὶ νεώσωμεν τὰς ἀρούρας, καὶ ἐτοίμους πρὸς τὴν τοῦ σπόρου ποιήσωμεν ὑποδοχὴν, καὶ τοὺς νέους τοὺς παρ' ἡμῖν τῶν ἀλλαχοῦ γερόντων ἀποδείξωμεν σωφρονεστέρους. Καὶ γὰρ τὸ θαυμαστὸν τοῦτό ἐστιν, ὅταν ἐν νεότητι σωφροσύνη λάμπῃ, ὡς ὁ γε ἐν γῆρα σωφρονῶν οὐδὲ μισθὸν ἂν **B** ^h ἔχοι πολὺν, ἀκριβῇ τὴν ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἀσφάλειαν ἔχων. Τὸ δὲ παράδοξον, ἐν κύμασι γαλήνης ἀπολαύειν, καὶ ἐν καμίνῳ μὴ κατακαίεσθαι, καὶ ἐν νεότητι μὴ ἀσελγαίνειν. Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, ζηλώσωμεν τὸν μακάριον ἐκείνον Ἰωσήφ, τὸν διὰ ⁱ πάντων λάμπαντα τούτων, ἵνα καὶ τῶν αὐτῶν ἐπιτύχωμεν στεφάνων αὐτῷ· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

^ε τοὺς om. L. M. ^ε πανταχόθεν L. M. ^h ἔχοι] Sic codd. praeter G. vulgo ἔχῃ. Deinde ἀκριβῇ om. G. K. L. M. ⁱ πασῶν G. M.

ΟΜΙΛΙΑ Ν.

¹ Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν C προσεύξασθαι. Ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ.

^a Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

ΤΙΝΟΣ ἕνεκεν εἰς τὸ ὄρος ἀναβαίνει; Παιδεύων ἡμᾶς, ὅτι καλὸν ἡ ἐρημία καὶ ἡ μόνωσις, ὅταν ἐντυγχάνειν δέῃ D ^b θεῷ. Διὰ τοι ταῦτο συνεχῶς εἰς τὰς ἐρήμους ἄπεισι, κακεῖ διανυκτερεύει πολλάκις εὐχόμενος, παιδεύων ἡμᾶς καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου θηρᾶσθαι ἐν ταῖς εὐχαῖς ἀταραξίαν. Ἑσυχίας γὰρ μήτηρ ἡ ἐρημος, καὶ γαλήνη, καὶ λιμὴν, ἀπάντων ἀπαλλάττουσα θορύβων ἡμᾶς. Αὐτὸς μὲν ^c οὖν διὰ τοῦτο ἀνέβαινεν ἐκεῖσε· οἱ δὲ μαθηταὶ κλυδωνίζονται πάλιν, καὶ χειμῶνα ὑπομένουσιν οἶον καὶ πρότερον. Ἀλλὰ τότε μὲν ἔχοντες αὐτὸν ἐν τῷ πλοίῳ τοῦτο ἔπασχον· νυνὶ δὲ καθ' ἑαυτοὺς ὄντες μόνοι. Καὶ γὰρ ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἐπὶ τὰ μείζονα αὐτοὺς ἐνάγει καὶ ἐμβιβάζει, καὶ εἰς τὸ φέρειν πάντα γενναίως. Διὰ δὲ τοῦτο, ὅτε μὲν πρῶτον κινδυνεύειν ἐμελλον, παρῇν μὲν, ἐκάθενδε E δέ, ὥστε ἐξ ἐτοίμου δοῦναι τὴν παραμυθίαν αὐτοῖς· νυνὶ δὲ ἐπὶ μείζονα ἄγων αὐτοὺς ὑπομονὴν, οὐδὲ τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἄπεισι, καὶ ἐν ^d μέσῃ θαλάσῃ συγχωρεῖ τὸν χειμῶνα διεγερθῆναι, ^e ὥς μὴδὲ προσδοκῆσαί ποθεν ἐλπίδα σωτηρίας, καὶ ὅλην τὴν νύκτα ἀφήσιν αὐτοὺς κλυδωνίζεσθαι, διεγείρων 514 αὐτῶν, ὥς οἶμαι, πεπωρωμένην τὴν καρδίαν. Καὶ γὰρ τοι- (320) οὔτον ὁ φόβος, ὃν μετὰ τοῦ χειμῶνος καὶ ὁ καιρὸς ποιεῖ. Μετὰ δὲ τῆς κατανύξεως καὶ εἰς ἐπιθυμίαν μείζονα αὐτοὺς

¹ Cap. XIV. v. 23, 24.

HOM. L. ^a Καὶ τὸ πλοῖον ὡς σταδίους τριάκοντα ἦν μέσον τῆς θ. G. K. Locum S. S. ad v. προσεύξασθαι claudit M. ad v. κυμάτων H. et 5 Mosqq. ^b τῷ θεῷ G. H. p. p. τοι om. iidem. ^c οὖν] γὰρ G. οὖν om. M. ^d μέσῃ] + τη L. Ep. ἐν μέσῃ θαλάσσης Edd. ^e ὥστε G. H.

ἵεβαλε τὴν αὐτοῦ, καὶ εἰς μνήμην διηνεκῇ. Διὰ δὲ τοῦτο οὐκ εὐθέως αὐτοῖς ἐπέστη· ²“τετάρτη γὰρ φυλακῇ, φησὶ, τῆς νυκτὸς ἦλθε πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης” παιδεύων αὐτοὺς μὴ ταχέως λύσιν ἐπιζητεῖν τῶν συνεχόντων ¹ δεινῶν, ἀλλὰ φέρειν τὰ συμπίπτοντα γενναίως. Ὅτε γοῦν προσεδόκησαν ἀπαλλαγῆσθαι, τότε ἐπετάθη πάλιν ὁ φόβος. ³“Ἰδόντες γὰρ αὐτὸν, φησὶν, οἱ μαθηταὶ περι-
 B πατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἐταράχθησαν, λέγοντες φάντασμα εἶναι, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.” Καὶ γὰρ αἰεὶ τοῦτο ποιεῖ· ὅταν μέλλῃ λύειν τὰ δεινὰ, ἕτερα χαλεπώτερα ἐπάγει καὶ φοβερώτερα· ὃ δὲ καὶ τότε συνέβη. Μετὰ γὰρ τοῦ χειμῶνος καὶ ἡ ὄψις αὐτοὺς ἐθορύβησε τοῦ χειμῶνος οὐχ ἥττον. Διὰ τοῦτο οὐδὲ τὸ σκότος ἔλυσεν, οὐδὲ φανερόν ἐαυτὸν εὐθέως ἐποίησεν, ἀλείφων αὐτοὺς, ὅπερ εἶπον, ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν φόβων τούτων, καὶ παιδεύων εἶναι καρτερικούς. Τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰωβ ἐποίησεν· ⁵ὅτε γὰρ ἔμελλε λύειν [τὸν φόβον καὶ] τὸν πειρασμόν, τότε τὸ τέλος χαλεπώτερον εἶασε γενέσθαι· οὐ διὰ τὸν τῶν παίδων
 C θάνατον λέγω, καὶ τὰ ῥήματα τῆς γυναικὸς, ἀλλὰ διὰ τὰ ὀνειδῆ τὰ τῶν οἰκετῶν, ^hτὰ τῶν φίλων. Καὶ ὅτε τὸν Ἰακώβ ἐξαρπάζειν ἔμελλε τῆς ἐν τῇ ξένῃ ταλαιπωρίας, ἀφῆκε διεγερθῆναι καὶ μείζονα γενέσθαι τὸν θόρυβον. Καὶ γὰρ ὁ κηδεστὴς καταλαβὼν θάνατον ἡπείλει, καὶ μετ’ ⁱἐκείνων ὁ ἀδελφὸς διαδέχεσθαι μέλλων, τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων ἐπεκρέμασε κίνδυνον. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔνι καὶ ἐν μακρῷ χρόνῳ καὶ σφοδρῶς πειράζεσθαι, ὅταν μέλλωσιν ἐκβαίνειν τοὺς ἀγῶνας οἱ δίκαιοι, βουλόμενος αὐτοὺς πλέον κερδαίνειν, ἐπιτείνει τὰ γυμνάσια. Ὁ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ ἐποίησε, ^kτὸν ἔσχατον ἄθλον τὸν τοῦ παιδὸς θεῖς. Οὕτω γὰρ καὶ φορητὰ ἔσται τὰ ἀφόρητα, ὅταν ἐπὶ θύραις ἐπάγηται
 D ἐγγὺς ἔχοντα τὴν ἀπαλλαγὴν. Τοῦτο δὲ καὶ τότε ἐποίησε, καὶ οὐ πρότερον ἀπεκάλυψεν ¹ἐαυτὸν ὁ Χριστὸς, ἕως ὅτε ἔκραξαν. Ὅσω γὰρ ἐπετείνετο τὰ τῆς ἀγωνίας, τοσοῦτω

² v. 25.³ v. 26.

¹ δεινῶν] συμφορῶν G. K. M. κακῶν Ep. ⁵ ὅτε] + μὲν K. et pr. H. Deinde quae inclusimus, non exstant in K. L. M. nec in suis legerunt Interpretes. ^h τὰ] καὶ H. καὶ τὰ G. M. ⁱ ἐκείνους G. H. K. ^k τὸν om. H. ¹ ἐαυτὸν] + αὐτοῖς Edd.

μᾶλλον ^m ἡσμένιζον αὐτοῦ τὴν παρουσίαν. Εἶτα, ἐπειδὴ ἐβόησαν, φησὶν, ⁴ “ⁿ εὐθέως ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.” Τοῦτο τὸ ῥῆμα τὸν φόβον ἔλυσε, καὶ θαρρῆσαι παρεσκεύασεν. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῆς ὄψεως αὐτὸν οὐκ ^o ἐγίνωσκον, καὶ διὰ τὸ παραδοξὸν τῆς βαδίσσεως καὶ διὰ τὸν καιρὸν, ἀπὸ τῆς φωνῆς δηλον ἐαντὸν ποιεῖ. Τί οὖν ὁ Πέτρος, ὁ πανταχοῦ θερμὸς καὶ αἰετῶν ἄλλων προπηδῶν; ⁵ “Κύριε, εἰ σὺ εἶ, φησὶ, κέλευσόν με πρὸς σέ ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα.” Οὐκ εἶπεν, εὔζαι καὶ παρακάλεσον, ἀλλὰ, κέλευσον. Εἶδες πόση ἢ θερμότης; πόση ἢ πίστις; Καίτοιγε ἐκ τούτου πολλαχοῦ κινδυνεύει, ἐκ τοῦ πέρα τοῦ μέτρου ζητεῖν. Καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα πολὺ μέγα ἐζήτησε, δι’ ἀγάπην μόνον, οὐ δι’ ἐπίδειξιν. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, κέλευσόν με βαδίσαι ἐπὶ τὰ ὕδατα· ἀλλὰ ⁵¹⁵ τί; “κέλευσόν με ἐλθεῖν πρὸς σέ.” Οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἐφίλει τὸν Ἰησοῦν. Τοῦτο καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐποίησεν· ^p οὐκ ἠνέσχετο μετὰ τῶν ἄλλων ἐλθεῖν, ἀλλὰ προεπήδησεν. Οὐ τὴν ἀγάπην δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πίστιν ἐπιδείκνυται. Οὐ γὰρ μόνον ἐπίστευσεν, ὅτι αὐτὸς δύναται περιπατεῖν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἀλλ’ ὅτι καὶ ἐτέρους ἐνάγειν· καὶ ἐπιθυμεῖ ταχέως ἐγγὺς αὐτοῦ γενέσθαι. ⁶ “Ὁ δὲ εἶπεν, ἔλθε. Καὶ καταβάς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, καὶ ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Βλέ- B πων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι, ἔκραξε λέγων· κύριε, σῶσόν με. Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο ^a αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;” Τοῦτο τοῦ προτέρου παραδοξότερον. Διὰ τοῦτο μετ’ ἐκεῖνο τοῦτο γίνεται. (321) “Ὅτε γὰρ ἔδειξεν, ὅτι κρατεῖ τῆς θαλάσσης, τότε ^r καὶ ἐπὶ τὸ θαυμαστότερον ἐξάγει τὸ σημεῖον. Τότε μὲν γὰρ τοῖς ἀνέμοις ἐπετίμησε μόνον· νυνὶ δὲ καὶ αὐτὸς βαδίζει, καὶ ἐτέρῳ παραχωρεῖ τοῦτο ποιεῖν· ὅπερ εἰ παρὰ τὴν ἀρχὴν γενέσθαι ^s ἐκέλευσε, οὐκ ἂν ὁμοίως κατεδέξατο ὁ Πέτρος, διὰ τὸ μηδέπω τοσαύτην κεκτηῖσθαι πίστιν.

⁴ v. 27.⁵ v. 28.⁶ v. 29-31.

^m Sic H. L. Ep. vulgo ἡσμένιζοντο. ⁿ εὐθέως] + δὲ G. H. K.
^o ἐπεγίνωσκον L. ^p οὐκ] οὐ γὰρ M. ^a αὐτοῦ om. G. 1 Mosq.
^r καὶ om. K. M. ^s ἐκέλευσε] ἠθέλησε M.

- C Τίνος οὖν ἕνεκεν ὁ Χριστὸς ἐπέτρεψε; Καὶ γὰρ εἰ εἶπεν, οὐ δύνασαι, πάλιν θερμὸς ὢν ἀντεῖπεν ἄν. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτὸν πείθει, ἵνα εἰς τὸ μέλλον σωφρονισθῇ. Ἄλλ' οὐδὲ οὕτως ἀνέχεται. Καταβάς τοίνυν κλυδωνίζεται· ἐφοβήθη γάρ. Καὶ τοῦτο τὸ κλυδώνιον ἐποίησε· τὸν δὲ φόβον ὁ ἄνεμος εἰργάσατο. Ὁ δὲ Ἰωάννης φησὶν, ὅτι ⁷ “ἤθελον λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ^v εἰς τὴν γῆν, εἰς ἣν ὑπῆγον” τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο δηλῶν. Ὡστε μελλόντων αὐτῶν ^w πρὸς τῇ γῇ γίνεσθαι, ἐπέβη τοῦ πλοίου. Καταβάς τοίνυν ἀπὸ τοῦ πλοίου, πρὸς αὐτὸν ^x ἦει, οὐχ οὕτω τῷ περιπατεῖν ἐπὶ τῶν ὑδά-
- D των, ὡς τῷ πρὸς αὐτὸν ἔρχεσθαι χαίρων. Καὶ τοῦ μείζονος περιγενομένου, ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος ἐμέλλε πάσχειν κακῶς, τῆς τοῦ ἀνέμου λέγω ῥύμης, οὐ τῆς θαλάττης. Τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις· πολλάκις τὰ μεγάλα κατορθοῦσα, ἐν τοῖς ἐλάττοσιν ἐλέγχεται· οἷον ὁ Ἡλίας ἐπὶ τῆς Ἰεζάβελ ἔπαθεν· οἷον ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ Αἰγυπτίου· οἷον ὁ Δαυὶδ ἐπὶ τῆς Βηρσαβεέ. Οὕτω δὴ καὶ οὗτος· ἔτι τοῦ φόβου ἐνακμάζοντος ἐπιβῆναι τῶν ὑδάτων ἐθάρρῃσε, πρὸς δὲ τὴν τοῦ ἀνέμου ἐμβολὴν οὐκέτι ἠδυνήθη στήναι, καὶ ταῦτα ἐγγὺς ὢν τοῦ Χριστοῦ. Οὕτως οὐδὲν ὠφελεῖ ἐγγὺς εἶναι τοῦ Χριστοῦ, μὴ πίστει ὄντα ἐγγὺς. Τοῦτο δὲ καὶ τὸ μέσον ^y ἐδείκνυ τοῦ
- E διδασκάλου καὶ τοῦ μαθητοῦ, καὶ τοὺς ἄλλους παρεμυθεῖτο. Εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν δύο ἀδελφῶν ἡ γανάκτησαν, πολλῶ μᾶλλον ἐνταῦθα· οὐπω γὰρ ἦσαν πνεύματος ἡξιωμένοι. Μετὰ ^z δὲ ταῦτα οὐ τοιοῦτοι. Πανταχοῦ ^a γοῦν τῶν πρωτείων παραχωροῦσι τῷ Πέτρῳ, καὶ ἐν ταῖς δημηγορίαις αὐτὸν προβάλλονται, 516 καίτοιγε ἀγροικότερον τῶν ἄλλων διακεκίμενον. Καὶ διατί οὐκ ἐπέταξε τοῖς ἀνέμοις παύσασθαι, ἀλλ' αὐτὸς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ; Ὅτι τῆς ἐκείνου πίστεως ἔδει. Ὅταν γὰρ τὰ παρ' ἡμῶν ἐλλιμπάνη, καὶ τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ ἴσταται. Δεικνὺς τοίνυν ὅτι οὐχ ἡ τοῦ ἀνέμου ἐμβολή, ἀλλ'

⁷ Joan. vi. 21.

ἕνεκεν] + αὐτὸν G. + αὐτῷ H. ἐπέτρεψε] + διὰ τὴν πολλὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην G. ^v ἐπὶ τὴν γ. L. ἐν τῇ γῇ K. M. ^w πρὸς τὴν γῆν K. γενέσθαι Edd. ^x εἴη H. M. Correxuit Montef. ^y ἐνδείκνυται G. K. M. p. p. παραμυθεῖται G. ^z δὲ] οὖν H. γοῦν Edd. ^a γοῦν] οὖν L. γὰρ G. H.

ἡ ἐκείνου ὀλιγοπιστία τὴν περιτροπὴν εἰργάσατο, φησὶν·
 “εἰς τί ἐδίστασας, ὀλιγόπιστε;” Ὡστε εἰ μὴ ἡ πίστις
 ἡσθένησε, καὶ πρὸς τὸν ἄνεμον ἂν ἔστη ῥαδίως. Διὰ τοῦτο
 καὶ ἐπιλαβόμενος αὐτοῦ, τὸν ἄνεμον ἐᾷ πνεῖν, ^b δηλῶν
 ὅτι οὐδὲν ἐκείνος παραβλάπτει, ὅταν ἡ πίστις ἡ πεπηγυῖα.
 Καὶ καθάπερ νεοττὸν πρὸ καιροῦ τῆς καλιᾶς ^c ἐξελθόντα καὶ ^B
 μέλλοντα καταπίπτειν, ἡ μήτηρ ταῖς πτέρυξι διαβαστάσασα
 πάλιν ἐπὶ τὴν καλιὰν ἄγει, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε.
⁸ “Καὶ ἐπιβάντων αὐτῶν τοῦ πλοίου, τότε ἐπαύσατο ὁ ἄνε-
 μος.” Πρὸ τούτου ^d μὲν ἔλεγον· ⁹ “ποταπὸς ἐστὶν ὁ ἄν-
 θρωπος οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν
 αὐτῷ;” νυνὶ δὲ οὐχ οὕτως. ¹⁰ “Οἱ γὰρ ἐν τῷ πλοίῳ, φησὶν,
 ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες· ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.”
^e Ὁρᾷς πῶς κατὰ μικρὸν ἐπὶ τὸ ὑψηλότερον ἅπαντας ἦγε;
 Καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ βαδίσαι ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ ἀπὸ τοῦ
 ἐτέρῳ κελεῦσαι τοῦτο ποιῆσαι, καὶ κινδυνεύοντα διασῶσαι,
 πολλὴ λοιπὸν ἡ πίστις ἦν. Τότε μὲν γὰρ ἐπετίμησε τῇ
 θαλάσῃ, νυνὶ δὲ οὐκ ἐπιτιμᾷ, ἐτέρως τὴν δύναμιν αὐτοῦ
 δεικνὺς μερίζωνς. Διὸ καὶ ἔλεγον· “ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.” ^C
 Τί οὖν; ἐπετίμησε τοῦτο εἰρηκόσι; Τούναντίον μὲν οὖν ἅπαν,
 καὶ ἐβεβαίωσε τὸ λεχθὲν, μετὰ μερίζονος ἐξουσίας θεραπεύων
 τοὺς προσιόντας, καὶ οὐχ ὥς ἔμπροσθεν. ¹¹ “Καὶ διαπερά-
 σαντες, φησὶν, ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ. Καὶ ἐπι-
 γινόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς
 ὅλην τὴν περὶχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας
 τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ παρεκάλουν ἵνα ἄψωνται τοῦ κρα-
 σπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἤψαντο ἐσώθησαν.” Οὐδὲ
 γὰρ ὁμοίως ὥς πρότερον προσήεσαν, εἰς τὰς οἰκίας αὐτὸν
 (322) ἔλκοντες, καὶ χειρὸς ἀφὴν ἐπιζήτουντες, καὶ ^f προστάγματα ^D
 διὰ ῥημάτων· ἀλλ’ ὑψηλότερον πολλῶ καὶ φιλοσοφώτερον,
 καὶ μετὰ πλείονος τῆς πίστεως τὴν θεραπείαν ἐπεσπῶντο.
 Ἡ γὰρ αἰμορροοῦσα ἅπαντας ἐδίδαξε φιλοσοφεῖν. Δεικνὺς
 δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι καὶ ^g διὰ πολλοῦ χρόνου τοῖς μέρεσιν

⁸ v. 32.⁹ Matth. viii. 27.¹⁰ v. 33.¹¹ v. 34-36.

^b δηλῶν] δεικνὺς Edd. Hic duo folia desunt in cod. M. qui rursus
 incipit p. 518 C. ^c προελθόντα Edd. ^d μὲν] + οὖν H. et mar. G.

^e “Ὁρα G. H. ^f πρόσταγμα L. πολλῶ καὶ] Sic L. Ep. ceteri καὶ
 πολλῶ. In Edd. πολλῶ deest. ^g διὰ] ἀπὸ G.

ἐπέβη, φησὶν, ὅτι “ἐπιγνόντες οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἀπέ-
στελαν εἰς τὴν περίχωρον, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ τοὺς κακῶς
ἔχοντας.” Ἀλλ’ ὅμως ὁ χρόνος οὐ μόνον οὐκ ἔξελυσεν τὴν
πίστιν, ἀλλὰ καὶ μείζονα εἰργάσατο, καὶ ἀκμάζουσιν διε-
τήρησεν.

Ε Ἀψώμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου
αὐτοῦ· μᾶλλον δέ, εἰάν θέλωμεν, ὅλον αὐτὸν ἔχομεν. Καὶ
γὰρ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ πρόκειται νῦν ἡμῖν· οὐ τὸ ἱμάτιον
μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα· οὐχ ὥστε ἄψασθαι μόνον, ἀλλ’
ὥστε καὶ φαγεῖν καὶ ἐμφορηθῆναι. Προσερχώμεθα τοίνυν
μετὰ πίστεως, ἕκαστος ἀσθένειαν ἔχων. Εἰ γὰρ οἱ τοῦ
κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἀψάμενοι τοσαύτην εἴλκυσαν
δύναμιν, ^κ πόσῳ μᾶλλον οἱ ὅλον αὐτὸν κατέχοντες; Τὸ δέ
517 προσελθεῖν μετὰ πίστεως οὐ τὸ λαβεῖν ἐστὶ μόνον τὸ προ-
κείμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ μετὰ καθαρᾶς καρδίας ἄψασθαι, τὸ
οὕτω διακεῖσθαι, ὡς αὐτῷ προσιόντας τῷ Χριστῷ. Τί γὰρ,
εἰ μὴ φωνῆς ἀκούεις; Ἀλλ’ ὁρᾷς αὐτὸν κείμενον· μᾶλλον δέ
καὶ ^ι φωνῆς ἀκούεις, φθεγγομένου αὐτοῦ διὰ τῶν εὐαγγε-
λιστῶν. Πιστεύσατε τοίνυν, ὅτι καὶ νῦν ἐκεῖνο τὸ δεῖπνόν
ἐστίν, ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς ἀνέκειτο. Οὐδὲν γὰρ ἐκεῖνο τούτου
διενήνοχεν. Οὐδὲ γὰρ τοῦτο μὲν ἄνθρωπος ἐργάζεται, ἐκεῖνο
δὲ αὐτός, ἀλλὰ καὶ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο αὐτός. “Ὅταν τοίνυν τὸν
ιερέα ^μ ἐπιδιδόντα σοι ἴδῃς, μὴ τὸν ἱερέα νόμιζε τὸν τοῦτο
Β ποιῶντα, ἀλλὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ χεῖρα εἶναι τὴν ἐκτεινο-
μένην. “Ὡσπερ γὰρ ὅταν βαπτίζει, οὐκ αὐτός σε βαπτίζει,
ἀλλ’ ὁ θεὸς ἐστὶν ὁ κατέχων σου τὴν κεφαλὴν ἀοράτῳ δυ-
νάμει, καὶ οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος, οὔτε ἄλλος τις
τολμᾷ προσελθεῖν καὶ ἄψασθαι· οὕτω καὶ νῦν. “Ὅταν γὰρ
ὁ θεὸς ^η γεννᾷ, αὐτοῦ μόνου ἐστὶν ἡ δωρεά. Οὐχ ὁρᾷς τοὺς
υἱοποιουμένους ἐνταῦθα, πῶς οὐ δούλοις ἐπιτρέπουσι τὸ πράγ-
μα, ἀλλ’ αὐτοὶ πάρεσι τῷ δικαστηρίῳ; Οὕτω καὶ ὁ θεὸς

^β ΗΘΙΚΟΝ. “Ὅτι δεῖ ὡς τῷ Χριστῷ προσέρχεσθαι τῷ ἱερεῖ· αὐτὸς
γὰρ αὐτὸ καὶ νῦν ἐργάζεται τὸ μυστήριον· καὶ ὅτι μείζον ἐλεημοσύνη ὑπὲρ
θυσίας· καὶ ὅτι δεῖ πρῶτον ταῦτα ἐργάζεσθαι, καὶ οὕτως τὰ πολύτιμα
σκευή. G. ^ι ἔχομεν G. Deinde Καὶ γὰρ τὸ K. L. ^κ πολλῶν
G. L. ^ι φωνῆς] + αὐτοῦ G. H. ^μ ἐπιδιδόντα Edd. ^μ ἱερέα] + εἶναι
H. ^η νόμιζε] + εἶναι L. ^η γεννᾷ] Sic G. K. Arm. ut ante Ben. edebatur : ceteri ἀναγεννᾷ. Ante h. v. ^μ ὁ μόνος delevimus, jubentibus codd.
H. K. L. ^ο θεός] + ποιεῖ K. L. et codex quidam apud Sav.

οὐκ ἀγγέλοις ἐπέτρεψε τὴν δωρεάν, ἀλλ' αὐτὸς πάρεστι
κελεύων καὶ λέγων· ¹² “ μὴ καλέσητε πατέρα ἐπὶ τῆς γῆς”
οὐχ ἵνα ^p ἀτιμάσῃς τοὺς γεγεννηκότας, ἀλλ' ἵνα πάντων C
ἐκείνων προθῇς τὸν ποιήσαντά σε καὶ ^q ἐγγράψαντα εἰς τοὺς
ἐαυτοῦ παῖδας. Ὁ γὰρ τὸ μείζον δούς, τουτέστιν, ἐαυτὸν
παραθεῖς, πολλῶ μᾶλλον οὐκ ἀπαξιώσει καὶ διαδοῦναι σοι τὸ
σῶμα. Ἀκούσωμεν τοίνυν, καὶ ἱερεῖς καὶ ἀρχόμενοι, τίνος
κατηξιώθημεν· ἀκούσωμεν, καὶ φρίξωμεν. Τῶν ἁγίων σαρκῶν
αὐτοῦ ἐμπλησθῆναι ἔδωκεν ἡμῖν, ἐαυτὸν παρέθηκε τεθυμένον.
Τίς οὖν ἔσται ἀπολογία ἡμῖν, ὅταν τοιαῦτα σιτούμενοι, τοι-
αῦτα ἀμαρτάνωμεν; ὅταν ἀρνίον ἐσθίοντες, λύκοι ^s γινώμεθα;
ὅταν πρόβατον σιτούμενοι, κατὰ τοὺς λέοντας ἀρπάζωμεν;
Τοῦτο γὰρ τὸ μυστήριον οὐ μόνον ἀρπαγῆς, ἀλλὰ καὶ ψιλῆς D
ἐχθρας καθαρεῦειν κελεύει διαπαντός. Καὶ γὰρ εἰρήνης ἐστὶ D
μυστήριον τοῦτο τὸ μυστήριον· οὐκ ἀφήσιν ἀντιποιεῖσθαι
χρημάτων. Εἰ γὰρ αὐτὸς ἐαυτοῦ οὐκ ἐφείσατο δι' ἡμᾶς,
τίνος ἂν εἴμεν ἄξιοι, χρημάτων φειδόμενοι καὶ ψυχῆς ἀφει-
δούντες, ὑπὲρ ἧς ἐκεῖνος οὐκ ἐφείσατο ἐαυτοῦ; Τοῖς μὲν
^t οὖν Ἰουδαίοις κατ' ἐνιαυτὸν ὑπόμνημα τῶν οἰκείων εὐεργεσιῶν
ταῖς ἑορταῖς ἐνέδθησεν ὁ θεός· σοὶ δὲ καθ' ἐκάστην, ὡς εἰπεῖν,
τὴν ἡμέραν διὰ τούτων τῶν μυστηρίων. Μὴ τοίνυν αἰσχύ-
νου τὸν σταυρόν· ταῦτα γὰρ ἡμῶν ἐστὶ τὰ σεμνὰ, ταῦτα
ἡμῶν τὰ μυστήρια· τούτῳ ^v κοσμούμεθα τῷ δώρῳ, τούτῳ καλ- E
λωπιζόμεθα. Κἂν εἴπω, ὅτι τὸν οὐρανὸν ἔτεινε, ^w τὴν γῆν
καὶ τὴν θάλασσαν ἥπλωσε, προφήτας καὶ ἀγγέλους ἔπεμψεν,
οὐδὲν ἐρῶ ἴσον. Τὸ γὰρ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν τοῦτό ἐστιν,
ἐτι τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἵνα τοὺς ἀλλοτριωθέντας
οἰκέτας σώσῃ. Μηδεὶς τοίνυν Ἰούδας ταύτῃ ^x προσίτω τῇ
τραπέζῃ, μηδεὶς Σίμων· καὶ γὰρ ἀμφότεροί διὰ φιλαργυρίαν
ἀπώλονται οὗτοι. Φύγωμεν τοίνυν τοῦτο τὸ βάραθρον, ^y μηδὲ 518

¹² Matth. xxiii. 9.

^p Sic H. K. L. Ge. Arm. vulgo ἀτιμάσῃ. Sequitur τοὺς γεννή-
σαντας K. L. ^q ἐγγράψαντα] + σε G. H. ^r ἁγίων om. K. L.
^s γενώμεθα Edd. ^t οὖν deest in Edd. Deinde ὑπομνήματα et τὰς
ἐορτάς (hoc cum Edd.) habent H. L. Lectio ταῖς ἐορταῖς ἐνέδυσεν a
Savilio e suo cod. memoratur. ^v κοσμούμεθα G. p. p. καλλωπιζώ-
μεθα G. H. ^w τῇ] καὶ τὴν G. H. καὶ γῆν καὶ θ. K. ^x παρέστω
K. L. ^y μηδὲ] μὴ δὴ G. H. K. Mox προσενέγκοιμεν dedit L. pro
soloeco προσενέγκωμεν.

νομίζωμεν ἀρκεῖν ἡμῖν εἰς σωτηρίαν, εἰ χήρας καὶ ὀρφανοὺς ἀποδύσαντες, ποτήριον χρυσοῦν καὶ λιθοκόλλητον προσενέγκοιμεν τῇ τραπέζῃ. Εἰ γὰρ βούλει τιμῆσαι τὴν θυσίαν, τὴν ψυχὴν προσένεγκε, δι' ἣν καὶ ἐτύθη ταύτην χρυσὴν ποίησον· ἂν δὲ αὕτη ² μένη μολίσβδου καὶ ὀστράκου χείρων, τὸ δὲ σκεῦος χρυσοῦν, τί τὸ κέρδος; Μὴ τοίνυν τοῦτο σκοπῶ- (323) μεν, ὅπως χρυσᾷ σκευὴ προσφέρωμεν ³ μόνον, ἀλλ' ὅπως καὶ ἐκ δικαίων πόνων. Ταῦτα γὰρ ἐστὶ τὰ καὶ χρυσῶν τιμιώτερα, **B** τὰ χωρὶς πλεονεξίας. Οὐ γὰρ χρυσοχοεῖον, οὐδὲ ἀργυροκοπεῖόν ἐστιν ἡ ἐκκλησία, ἀλλὰ πανήγυρις ἀγγέλων· διὸ ψυχῶν ἡμῖν δεῖ· καὶ γὰρ ^b δὴ ταῦτα διὰ τὰς ψυχὰς προσίεται ὁ θεός. Οὐκ ἦν ἡ τράπεζα ἐξ ἀργύρου τότε ἐκείνη, οὐδὲ τὸ ποτήριον χρυσοῦν, ἐξ οὗ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστὸς τὸ αἷμα τὸ ἑαυτοῦ· ἀλλὰ τίμια ἦν πάντα ἐκείνα καὶ φρικτὰ, ἐπεὶ πνεύματος ἔγεμε. Βούλει τιμῆσαι τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα; Μὴ περιίδης αὐτὸν γυμνόν· μηδὲ ἐνταῦθα μὲν αὐτὸν σηρικοῖς ^c ἱματίοις τιμήσης, ἔξω δὲ ὑπὸ κρυμοῦ καὶ γυμνότητος διαφθειρόμενον περιίδης. Ὁ γὰρ εἰπὼν, “τοῦτό μου **C** ἐστὶ τὸ σῶμα,” καὶ τῷ λόγῳ τὸ πρᾶγμα βεβαιώσας, οὗτος εἶπε· ¹³ “πεινῶντά με εἴδετε, καὶ οὐκ ἐθρέψατε” καὶ, “ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε.” Τοῦτο μὲν γὰρ οὐ δεῖται ἐπιβλημάτων, ἀλλὰ ψυχῆς καθαρᾶς· ἐκεῖνο δὲ πολλῆς δεῖται ἐπιμελείας. Μάθωμεν τοίνυν φιλοσοφεῖν, καὶ τὸν Χριστὸν τιμᾶν ὡς αὐτὸς βούλεται· τῷ γὰρ τιμωμένῳ τιμὴ ἡδίστη, ἣν αὐτὸς θέλει, οὐχ ἦν ἡμεῖς νομίζομεν. Ἐπεὶ καὶ Πέτρος τιμᾶν αὐτὸν ᾔετο τῷ κωλύσαι νίψαι τοὺς πόδας, ἀλλ' οὐκ ἦν τιμὴ τὸ γινόμενον, ἀλλὰ τούναντίον. Οὕτω καὶ σὺ ταύτην αὐτὸν τίμα **D** τὴν τιμὴν, ἣν αὐτὸς ἐνομοθέτησεν, εἰς πένητας ἀναλίσκων τὸν πλοῦτον. Οὐδὲ γὰρ σκευῶν χρεῖαν ἔχει χρυσῶν ὁ θεός, ἀλλὰ ψυχῶν χρυσῶν.

Καὶ ταῦτα λέγω, οὐ κωλύων ἀναθήματα κατασκευάζεσθαι τοιαῦτα· ἀζῶν δὲ μετὰ τούτων, καὶ πρὸ τούτων, τὴν ἐλεημοσύνην ποιεῖν. Δέχεται μὲν γὰρ καὶ ταῦτα, πολλῶ δὲ μᾶλλον ἐκείνα. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ ὁ προσενεγκὼν ὥφε-

¹³ Matth. xxv. 42, 45.

² μένη] μὲν ἢ L. ^a μόνον om. K. L.
om. L. ^c ἱμ. τιμήσης] τίμα ἱματίοις K. L.

^b δὴ] καὶ Edd. δὴ

λήθη μόνον, ἐκεῖ δὲ ^d καὶ ὁ λαβών. Ἐνταῦθα δοκεῖ καὶ φιλοτιμίας ἀφορμὴ τὸ πρᾶγμα εἶναι· ἐκεῖ δὲ ἐλεημοσύνη καὶ φιλανθρωπία τὸ πᾶν ἐστὶ. Τί γὰρ ὄφελος, ὅταν ἡ τράπεζα αὐτῷ γέμῃ χρυσῶν ποτηρίων, αὐτὸς δὲ λιμῷ E διαφθείρηται; Πρότερον αὐτὸν ἐμπλήσον πεινῶντα, καὶ τότε ἐκ περιουσίας καὶ τὴν τράπεζαν αὐτοῦ κόσμησον. Ποτήριον χρυσοῦν ποιεῖς, καὶ ποτήριον ^e ψυχροῦ οὐ δίδως; ^f καὶ τί τὸ ὄφελος; Χρυσόπαστα ἐπιβλήματα κατασκευάζεις τῇ τραπέζῃ, αὐτῷ δὲ οὐδὲ τὴν ἀναγκαίαν παρέχεις σκέπην; καὶ τί τὸ κέρδος ἐκ τούτου; Εἰπέ γάρ μοι· εἴ τινα ἰδὼν τῆς ἀναγκαίας ἀποροῦντα τροφῆς, ἀφείς αὐτῷ λύσαι τὸν λιμὸν, τὴν τράπεζαν ἀργύρῳ ^g περιέβαλες μόνον, ἄρα ἂν ἔγνω σοι χάριν, ἀλλ' οὐχὶ μᾶλλον ^h ἡγανάκτησε; Τί ⁱ δέ; εἰ ράκια περιβεβλημένον ὀρών, καὶ ὑπὸ κρυμοῦ πηγνύμενον, 519 ἀφείς αὐτῷ δοῦναι ἱμάτιον, κίονας ^k κατασκευάζεις χρυσοῦς, λέγων εἰς ἐκείνου τιμὴν ποιεῖν, οὐκ ἂν σε καὶ εἰρωνεύεσθαι ἔφη, καὶ ὕβριν ἐνόμισε, ^l καὶ ταύτην τὴν ἐσχάτην; Τοῦτο ^m δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ λογιζοῦ, ὅταν ἀλήτης καὶ ξένος περιέρχεται, δεόμενος ὀροφῆς· σὺ δὲ αὐτὸν ἀφείς ὑποδέξασθαι, ἔδαφος ⁿ καλλωπίζης καὶ τοίχους καὶ κιόνων κεφαλὰς· καὶ ἀργυρᾶς ἀλύσεις διὰ λαμπάδων ἐξάπτῃς, αὐτὸν δὲ ἐν δεσμοτηρίῳ δεδεμένον μηδὲ ἰδεῖν ἐθέλῃς. Καὶ ταῦτα λέγω, οὐχὶ κωλύων ^o ἐν τούτοις φιλοτιμεῖσθαι, ἀλλὰ ταῦτα μετ' ἐκείνων, ^p μᾶλλον δὲ ταῦτα πρὸ ἐκείνων παραινῶν ποιεῖν. Ὑπὲρ μὲν γὰρ τοῦ ταῦτα μὴ ποιῆσαι οὐδεὶς ἐνεκλήθη ποτέ· B ὑπὲρ δὲ ἐκείνων καὶ γέεννα ἡπειλᾶται, καὶ πῦρ ἄσβεστον, καὶ ἡ μετὰ δαιμόνων τιμωρία. Μὴ τοίνυν τὸν οἶκον κοσμῶν, τὸν ἀδελφὸν θλιβόμενον περιόρα· οὗτος γὰρ ἐκείνου ^q ναὸς

^d καὶ om. G. K. ^e ψυχροῦν G. M. Mor. ^f Edd. Καὶ τί τὸ ὄφελος χ. ἐ. κατασκευάζειν τ. τ. αὐτῷ δὲ μηδὲ τὴν ἀ. παρέχειν σκέπην; Verba infinita habent G. H. sed μηδὲ pro οὐδὲ in nullo codice exstat. Nostram lectionem secutus est Ge. ^g περιέβαλλες K. περιβάλλεις G. ^h ἡγανάκτησε] + καὶ παροξύνθη (sic) L. M. favente Arm. ⁱ δέ] δαί G. H. L. p. p. ράκιον Edd. ^k κατασκευάζεις G. ^l καὶ ταύτην τὴν ἐσχ.] ταύτην ἐσχ. H. καὶ ταύτην ἐσχ. G. καὶ ταύτην τὴν ἐσχ. ὕβριν M. τὴν ἐσχ. ὕβριζεν L. ^m δέ] δὴ L. δὲ om. H. ⁿ καλλωπίζης pro καλλωπίζεις sine libris, ἐξάπτῃς et ἐθέλῃς cum uno cod. L. dedi. ^o ἐν] καὶ ἐν L. ^p Haec μᾶλλον δὲ . . . ἐκείνων desunt in L. M. invitis Interpp. ^q ὁ ναὸς G. H. κυριώτερος] οἰκείοτερος L. τιμιώτερος Mor. Ben. Vid. var. lect. ad Tom. x. p. 231 B. Ed. Ben. 2^{dae}.

κυριώτερος. Καὶ ταῦτα μὲν καὶ βασιλεῖς ἄπιστοι, καὶ τύραννοι, καὶ λησταὶ δυνήσονται λαβεῖν τὰ κειμήλια· ὅσα δὲ ἂν εἰς τὸν ἀδελφὸν ποιήσης πεινῶντα καὶ ξένον ὄντα καὶ γυμνόν, οὐδὲ ὁ διάβολος συλῆσαι δυνήσεται, ἀλλ' ἐν ἀσύλῳ κέισεται θησαυρῷ. Τί οὖν αὐτός φησι, ¹⁴ “τοὺς πτωχοὺς πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε;” Διὰ γὰρ τοῦτο μάλιστα ἐλεεῖν δεῖ, ὅτι οὐ πάντοτε αὐτὸν ἔχομεν πεινῶντα, ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι βίῳ μόνον. Εἰ δὲ C βούλει καὶ τὴν διάνοιαν πᾶσαν τοῦ εἰρημένου μαθεῖν, ἄκουσον, ὅτι τοῦτο οὐ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἴρηται, εἰ καὶ οὕτω δοκεῖ, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῆς γυναικός. Ἐπειδὴ γὰρ ἀτελέστερον ἔτι διέκειτο, ἐκεῖνοι δὲ αὐτὴν διηπόρουν, ἀνα- (324) κτώμενος αὐτὴν ταῦτα ἔλεγεν. “Ὅτι γὰρ ἐκείνην παραμυθούμενος ταῦτα ἔφη, ἐπήγαγε· ¹⁵ “τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί;” “Ὅτι γὰρ καὶ αὐτὸν αἰεὶ μεθ' ἡμῶν ἔχομεν, φησὶν· ¹⁶ “ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἵωνος.” Ἐξ ὧν ἀπάντων δῆλον, ὅτι δι' D οὐδὲν ἕτερον ταῦτα ἐλέγετο, ἀλλ' ἵνα τὴν πίστιν τῆς γυναικός τὴν τότε βλαστήσασαν μὴ καταμαράνῃ τῶν μαθητῶν ἢ ἐπιτίμησις. Μὴ τοίνυν ταῦτα εἰς μέσον φέρωμεν νῦν, ἀλλὰ διὰ τινα οἰκονομίαν εἴρηται· ἀλλὰ τοὺς νόμους ἅπαντας, τοὺς ἐν τῇ καινῇ, τοὺς ἐν τῇ παλαιᾷ περὶ ἐλεημοσύνης αὐτῷ κειμένους ἀναγνόντες, πολλὴν ὑπὲρ τοῦ πράγματος τούτου ποιούμεθα ⁵ τὴν σπουδὴν. Τοῦτο γὰρ ἁμαρτίας καθαίρει· ¹⁷ “δότε γὰρ ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα ὑμῖν ἔσται καθαρὰ.” Τοῦτο θυσίας μεῖζον· ¹⁸ “ἔλεον γὰρ θέλω, καὶ οὐ θυσίαν.” Τοῦτο τοὺς οὐρανούς ἀνοίγνυσιν· ¹⁹ “αἱ εὐχαὶ γὰρ E σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.” Τοῦτο παρθενίας ἀναγκαιότερον· οὕτω γὰρ ἐξεβλήθησαν τοῦ νυμφῶνος ἐκεῖναι· οὕτως αἱ ἄλλαι εἰσπνέχθησαν. Ἀπερ' ἅπαντα συνειδότες σπεύρωμεν φιλοτίμως, ἵνα μετὰ πλείονος θερίσωμεν δαψιλείας, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

¹⁴ Matth. xxvi. 11.¹⁵ Ibid. v. 10.¹⁶ Matth. xxviii. 20.¹⁷ Luc. xi. 41.¹⁸ Hos. vi. 6.¹⁹ Act. x. 4.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΑ.

¹ Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ ^a οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι λέγοντες· διατί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουνσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας ^b αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. ^c Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; Ὁ γὰρ θεὸς ^d ἐνετείλατο λέγων· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα· καὶ, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. Ὑμεῖς δὲ λέγετε· ὅς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, ^e καὶ οὐ μὴ τιμῇσιν τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα ^f αὐτοῦ· καὶ ἡκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

ΤΟΤΕ· ΠΟΤΕ; Ὅτε τὰ μυρία σημεία εἰργάσατο, ὅτε τοὺς ἀρρώστους ἐθεράπευσεν ἐκ τῆς ἀφῆς τοῦ κρασπέδου. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπισημαίνεται τὸν καιρὸν, ἵνα ἐνδείξηται τὴν ἄφατον αὐτῶν πονηρίαν οὐδενὶ εἰκόνσαν. Τί δέ ἐστιν, “οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι;” Πανταχοῦ τῶν φυλῶν ἦσαν διεσπαρμένοι, καὶ εἰς δώδεκα διηρημένοι μέρη· ἀλλ’ οἱ τὴν μητρόπολιν ἔχοντες πονηρότεροι τῶν ἄλλων ἦσαν, ἅτε καὶ πλείονος ἀπολαύοντες τιμῆς, καὶ πολὺν κεκτημένοι τὸν τύφον. Θέα δέ μοι πῶς καὶ ἀπὸ τῆς ἐρωτήσεως αὐτῆς ἀλίσκονται. Οὐδὲ γὰρ λέγουσι, διατί παραβαίνουνσι τὸν νόμον Μωϋσέως; ἀλλὰ, “τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων.” Ὅθεν δῆλον, ὅτι πολλὰ ἐκαινοτόμουν οἱ ἱερεῖς, καίτοι Μωϋσέως μετὰ πολλοῦ τοῦ

¹ Cap. xv. v. 1-6.

HOM. LI. ^a οἱ om. K. L. ^b αὐτῶν om. L. p. p. τὸν ἄρτον G. K. ^c Ὁ δὲ] Τότε G. K. p. p. αὐτοῖς om. iidem. ^d ἐνετείλατο λέγων] εἶπεν L. p. p. μητέρα σου G. K. ^e καὶ om. L. p. p. τιμήσει K. ^f αὐτοῦ om. L. τὴν ἐντολὴν] τὸν λόγον idem. Pericopam S. S. voce πρεσβυτέρων (v. 2) concludit M. ad τὴν μητέρα (v. 4) producit H. Ceteri cum Arm. integram habent.

φόβου καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἀπειλῆς ἐπισκήψαντος ὥστε
 C μῆτε προσθεῖναι, μῆτε ἀφελεῖν. ² “Οὐ προσθήσετε γάρ,
^E φησί, πρὸς τὸ ῥῆμα, ὃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, καὶ
 οὐκ ἀφελεῖτε ἀπ’ αὐτοῦ.” Ἀλλ’ οὐδὲν ἤττον ἐκαινοτόμουν·
 οἶον δὴ καὶ τοῦτο ἦν, τὸ μὴ δεῖν ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίειν,
 τὸ ^H ποτήρια βαπτίζειν καὶ χαλκεῖα, τὸ καὶ αὐτοὺς βαπ-
 τίζεσθαι. “Οτε γὰρ ἔδει λοιπὸν αὐτοὺς ἀπαλλαγῆναι τῶν
 παρατηρήσεων, τοῦ χρόνου προελθόντος, τότε αὐτοὺς μᾶλλον
 πλείοσιν ἔδωκαν ταῖς παρατηρήσεσι, δεδοικότες μὴ τις αὐτῶν
 ἀφέληται τὴν ἀρχὴν, ^I καὶ φοβερώτεροι εἶναι βουλόμενοι,
 ὡς δὴ καὶ αὐτοὶ νομοθέται. Εἰς τοσοῦτον οὖν προῆλθε
 παρανομίας τὸ πρᾶγμα, ὡς τὰς μὲν αὐτῶν φυλάττεσθαι
 D ἐντολάς, τὰς δὲ τοῦ θεοῦ παραβαίνεισθαι· καὶ τοσοῦτον
 ἐκράτουν, ^K ὥστε κατηγορίαν λοιπὸν τὸ πρᾶγμα εἶναι. “Οπερ
 διπλοῦν κατ’ αὐτῶν ἐγκλημα· ἦν, ὅτι τε ἐκαινοτόμουν, καὶ
 ὅτι οὕτως ἐξεδίκουν τὰ ἑαυτῶν, τοῦ θεοῦ οὐδένα ποιούμενοι
 λόγον. Καὶ ἀφέντες τὰ ἄλλα εἰπεῖν, τοὺς ξέστας καὶ τὰ
 χαλκεῖα, (καταγέλαστα γὰρ ἦν), ὃ τῶν ἄλλων μᾶλλον ἐδό-
 κει λόγον ἔχειν, τοῦτο εἰς μέσον προφέρουσιν, οὕτως, ὡς
 ἔμοιγε δοκεῖ, εἰς ὀργὴν αὐτὸν ἐξάγειν βουλόμενοι. Διὸ
 καὶ τῶν πρεσβυτέρων ἐμνημόνευον, ἵνα ὡς ἐξουθενῶν αὐτοὺς
 παράσχη καθ’ ἑαυτοῦ λαβὴν. Ἀξίον δὲ πρῶτον ἐξετάσαι,
 διατί καὶ οἱ μαθηταὶ χερσὶν ἀνίπτοις ἤσθιον. Τίνος ^I οὖν
 E ἕνεκεν οὕτως ἤσθιον; Οὐκ ἐπιτηδεύοντες τοῦτο, ἀλλ’ ὑπερ-
 ορῶντες λοιπὸν τῶν περιττῶν, καὶ τοῖς ἀναγκαίοις προσέ- (325)
 χοντες· οὔτε τὸ νίπτεσθαι, οὔτε τὸ μὴ νίπτεσθαι νόμον
 ἔχοντες, ἀλλ’ ὡς ἔτυχεν ἐκάτερον ποιοῦντες. Οἱ γὰρ καὶ
 αὐτῆς τῆς ἀναγκαίας καταφρονοῦντες τροφῆς, πῶς ἐμελλον
 ταῦτα περισπούδαστα ἔχειν; Ἐπεὶ οὖν συνέβαινε πολλάκις
 τοῦτο ἀπὸ ταυτομάτου γίνεσθαι, οἶον ὡς ὅτε ἐν τῇ ἐρήμῳ
 ἤσθιον, ὡς ὅτε τοὺς ἀστάχους ἐτίλλον, ^M ἀντ’ ἐγκλήματος
 521 αὐτὸ προβάλλονται, οἱ τὰ μεγάλα αἰεὶ ^N παρατρέχοντες, καὶ

² Deut. iv. 2.

^E φησὶ om. G. ^H ποτήριον G. H. K. Ep. ^I καὶ] καὶ ὡς H. M.

^K ὥστε καὶ κατ. H. ὡς καὶ κατ. K. Vulgatum ὥστε μὴ κατ. solus habet G. adeo ut jam jure reprehendendi viderentur, qui observationes ipsorum negligebant. Ge. Similia habet Arm. ^I οὖν om. M. Clausulam Τίνος . . . ἤσθιον; non habent L. Arm. neque in Edd. exstat.

^M ταῦτα ἀντ’ ἐγκ. αὐτῷ πρ. M. ^N παραβλέποντες G.

τῶν περιττῶν πολὺν ποιούμενοι λόγον. Τί οὖν ὁ Χριστός; Οὐκ ἔστι πρὸς τοῦτο, οὐδὲ ἀπελογήσατο, ἀλλ' εὐθέως ἀντεγκαλεῖ, κατασπῶν αὐτῶν τὴν παρρήσιαν, καὶ δεικνύς, ὅτι τὸν μεγάλα ἁμαρτάνοντα ὑπὲρ μικρῶν πρὸς ἑτέρους ἀκριβολογεῖσθαι οὐ χρή. Δέον γὰρ ὑμᾶς ἐγκαλεῖσθαι, φησὶ, καὶ ἐγκαλεῖτε; Σὺ δὲ παρατήρει, πῶς ὅταν τι βούληται λῦσαι τῶν νομίμων, ἐν τάξει ἀπολογίας αὐτὸ ποιεῖ· ὅπερ καὶ τότε ἐποίησεν. Οὐδὲ γὰρ εὐθέως ἐπὶ τὴν παράβασιν ἔρχεται, οὐδὲ λέγει, οὐδὲν ἔστιν· ἢ γὰρ ἂν θρασυτέρους εἰργάσατο· ἀλλὰ πρῶτον ἐκκόπτει αὐτῶν τὴν θρασύτητα, ^B τὸ πολλῶ μείζον ἐγκλημα εἰς μέσον ἄγων, καὶ εἰς τὴν ἐκείνων περιέλκων κεφαλὴν. Καὶ οὔτε λέγει, ὅτι καλῶς ποιούσι παραβαίνοντες, ἵνα μὴ δῶ λαβὴν αὐτοῖς· οὔτε κακίζει τὸ γινόμενον, ἵνα μὴ βεβαιώσῃ τὸν νόμον· οὐδ' αὖ πάλιν κατηγορεῖ τῶν πρεσβυτέρων, ὡς παρανόμων καὶ μιαιρῶν· ἢ γὰρ ἂν ὡς λοῖδορον καὶ ὑβριστὴν ἀπεστράφησαν· ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀφείς, ἑτέραν ὁδὸν ἔρχεται. Καὶ δοκεῖ μὲν αὐτοῖς ἐπιτιμᾶν τοῖς ^p παραγενομένοις, καθάπτεται δὲ τῶν ταῦτα νομοθετησάντων· τῶν μὲν πρεσβυτέρων οὐδαμοῦ μνημονεύων, ἐν δὲ τῇ πρὸς τούτους κατηγορίᾳ κακείνους καταβάλλων, καὶ δεικνύς ^q ὅτι διπλοῦν τὸ ἁμάρτημα, ὅτι καὶ ^C τῷ θεῷ οὐ πείθονται, καὶ δι' ἀνθρώπους τοῦτο ποιοῦσιν· ὥσανεὶ ἔλεγε· ^r τοῦτο γὰρ ὑμᾶς, τοῦτο ἀπώλεσε, τὸ πάντα πείθεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις. Ἀλλ' οὐ λέγει οὕτω, τοῦτο δὲ αὐτὸ αἰνίττεται, οὕτως αὐτοῖς ἀποκριθεὶς· “διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; Ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο· τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· καὶ, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. Ὑμεῖς δὲ λέγετε· ὅς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ^s ἢ τῇ μητρὶ, δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, καὶ οὐ μὴ ^t τιμήσῃ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· καὶ ἠκυρώσατε ^u τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν ^D παράδοσιν ὑμῶν.” Καὶ οὐκ εἶπε, τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλ', ὑμῶν· καὶ, “ὑμεῖς λέγετε,” καὶ οὐκ εἶπεν, οἱ πρεσβύτεροι;

^o οὐδὲ et p. p. γενομένον K. L. ^p παραγενομένοις Edd. ^q ὅτι om. H. L. ^r τοῦτο γὰρ, τοῦτο ὑ. ἀπ. L. τοῦτο γὰρ αὐτὸ ὑ. ἀπ. τοῦτο (sed αὐτὸ rasura sublato) M. τοῦτο γὰρ αὐτὸ ὑμᾶς κακείνους ἀπ. τοῦτο G. Illud κακείνους vertit Ge. non item Arm. Deinde τὸ τὰ πάντα K. ^s ἢ καὶ K. M. ^t τιμήσει H. K. M. καὶ τὴν] ἢ τὴν G. M. ^u τὴν ἐντολὴν] τὸν νόμον L.

ὥστε ἀνεπαχθέστερον ποιῆσαι τὸν λόγον. Ἐπειδὴ γὰρ πα-
 ρανόμους ἠθέλησαν δεῖξαι τοὺς μαθητάς, δείκνυσιν αὐτοὺς
 τοῦτο ποιούντας, τούτους δὲ ἀπηλλαγμένους ἐγκλήματος.
 Οὐ γὰρ δὴ νόμος τὸ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπιταχθέν· (διὸ
 καὶ παράδοσιν αὐτὸ καλεῖ) καὶ ἀνθρώπων μάλιστα παρανό-
 μων. Καὶ ἐπειδὴ τοῦτο οὐκ ἦν ὑπεναντίον τῷ νόμῳ, τὸ
 E κελεύειν τὰς χεῖρας νίπτειν, ἐτέραν παράδοσιν εἰς μέσον ἄγει,
 ἐναντιουμένην τῷ νόμῳ. Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. Ἐπαί-
 δευσαν τοὺς νέους εὐσεβείας σχήματι καταφρονεῖν τῶν ἡ πα-
 τέρων. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Εἴ τις τῶν γονέων εἶπε τῷ
 παιδί, δός μοι τὸ πρόβατον τοῦτο ὃ ἔχεις, ἢ τὸν μόσχον, ἢ
 ἄλλο τι τοιοῦτον, ἔλεγον· δῶρόν ἐστι τῷ θεῷ τοῦτο, ὃ θέλεις
 522 ἐξ ἐμοῦ ὠφελῆσθαι, καὶ οὐ δύνασαι λαβεῖν. Καὶ διπλοῦν
 ἐντεῦθεν ἐγίνετο τὸ κακόν. Οὔτε γὰρ τῷ θεῷ προσῆγον,
 καὶ τοὺς γονέας ὀνόματι τῆς προσφορᾶς ἀπεστέρουν, τοὺς
 τε γεγεννηκότας διὰ τὸν θεὸν ὑβρίζοντες, καὶ τὸν θεὸν διὰ
 τοὺς γεγεννηκότας. Ἄλλ' οὐ λέγει τοῦτο εὐθέως, ἀλλὰ πρό-
 τερον τὸν νόμον ἀναγινώσκει, δι' οὗ δείκνυσι σφόδρα βουλό-
 μενον αὐτὸν τιμᾶσθαι γονέας. ³ “Τίμα γὰρ, φησὶ, τὸν
 πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἵνα ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς
 γῆς.” καὶ πάλιν, “ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ
 τελευτάτω.” Ἄλλ' αὐτοὺς ἐκεῖνο ἀφείδ, τὸ κείμενον ἑπαθλον τοῖς
 B τιμῶσι τοὺς γονέας, τὸ φοβερώτερον τίθησι, τὴν κόλασιν λέγων
 τὴν τοῖς ἀτιμάζουσιν ὑπειλημένην, καὶ αὐτοὺς καταπλῆξαι βου-
 λόμενος, καὶ τοὺς νοῦν ἔχοντας ἐπισπάσασθαι· καὶ δείκνυσιν
 ἐντεῦθεν θανάτου ἀξίους ὄντας. Εἰ γὰρ ὁ ῥήματι ἀτιμάζων κο-
 λάζεται, πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς οἱ ἔργῳ· καὶ οὐ μόνον ἀτιμάζον- (326)
 τες, ἀλλὰ καὶ ἐτέρους τοῦτο διδάσκοντες. Οἱ τοίνυν μηδὲ ζῆν
 ὀφείλοντες, πῶς ἐγκαλεῖτε τοῖς μαθηταῖς; Τί δὲ θαυμα-
 στὸν, εἰ εἰς ἐμὲ τὸν τέως ἀγνοούμενον τοιαῦτα ὑβρίζετε,
 ὅταν καὶ εἰς τὸν πατέρα φαίνεσθε τοιαῦτα ποιούντες; Παν-
 ταχοῦ γὰρ καὶ λέγει καὶ δείκνυσιν, ὅτι ἐκεῖθεν τῆς ἀπονοίας
 C ἤρξαντο ταύτης. Τινὲς ⁴ δὲ καὶ ἐτέρως ἐρμηνεύουσι τὸ, “δῶ-
 ρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῆθῃς” τουτέστιν, οὐκ ὀφείλω σοι
 τιμὴν, ἀλλὰ χαρίζομαί σοι, ἂν ἄρα σε τιμήσω. Ἄλλ' οὐκ
 ἂν ὁ Χριστὸς τοιαύτης ἐμνημόνευσεν ὕβρεως. Καὶ ὁ Μάρ-

³ Exod. xx. 12. xxi. 16.⁴ πατέρων] γονέων M. Ep. Euth.⁵ δὲ] γὰρ G.

κος δὲ σαφέστερον τοῦτο ποιεῖ λέγων· “⁴ Κορβᾶν, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς” ὅπερ οὐκ ἔστι ^x δωρεὰ καὶ προῖξ, ἀλλὰ προσφορά κυρίως λέγεται. Δείξας τοίνυν, ὅτι οὐκ ἂν εἰεν δίκαιοι ἐγκαλεῖν ^y παραβαίνουσιν ἐντολὴν πρεσβυτέρων οἱ τὸν νόμον καταπατοῦντες, ^z δείκνυσι τοῦτο αὐτὸ καὶ ἀπὸ τοῦ προφήτου. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὺς εἴλε σφοδρῶς, περαιτέρω πρόεισιν· ^a ὃ δὴ πανταχοῦ ποιεῖ, τὰς γραφὰς εἰς μέσον ἄγων, **D** καὶ ταύτῃ δεικνὺς ἑαυτὸν συμβαίνοντα τῷ θεῷ. Τί ^b δὲ ὁ προφήτης φησὶν; ⁵ “Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ’ ἐμοῦ. Μάτην δὲ σέβονται με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.” Εἶδες προφητεῖαν ^c συμφωνοῦσαν τοῖς εἰρημένοις μετὰ ἀκριβείας, καὶ ἄνωθεν αὐτῶν προαναφωνομένην τὴν κακίαν; Ὅπερ γὰρ ὁ Χριστὸς ἐνεκάλεσε νῦν, τοῦτο καὶ ὁ Ἡσαΐας ἄνωθεν εἶπεν, ὅτι τῶν μὲν τοῦ θεοῦ καταφρονοῦσι· “μάτην γὰρ σέβονταιί με,” φησὶν· τῶν δὲ ἰδίων πολλὴν ποιοῦνται λόγον· “διδάσκοντες γὰρ ἐντάλματα, διδασκαλίας ἀνθρώπων.” Οὐκοῦν εἰκότως αὐτὰς οὐ τηροῦσι. **E**

Δοὺς τοίνυν αὐτοῖς καιρίαν ^d τὴν πληγὴν, καὶ ἀπὸ τῶν ^e πραγμάτων, καὶ ἀπὸ τῆς οἰκείας ψήφου, καὶ ἀπὸ τοῦ προφήτου τὴν κατηγορίαν αὐξήσας, ἐκείνοις μὲν οὐδὲν διαλέγεται, ἀδιορθώτως λοιπὸν ἔχουσι, τὸν δὲ λόγον τρέπει πρὸς τοὺς ὄχλους, ὥστε ^f τὸ δόγμα εἰσενεγκεῖν ὑψηλὸν καὶ μέγα ὄν, καὶ πολλῆς φιλοσοφίας γέμον· καὶ λαβὼν ἀφορμὴν ἀπ’ ⁵²³ ἐκείνου, τὸ μεῖζον ^g ἐνυφαίνει λοιπὸν, καὶ τὴν τῶν βρωμάτων παρατήρησιν ἐκβάλλων. Ἄλλ’ ὅρα πότε. Ὅτε ^h τὸν λεπρὸν ἐκάθηρεν, ὅτε τὸ σάββατον ἔλυσεν, ὅτε γῆς καὶ θαλάττης βασιλέα ἑαυτὸν ἀπέφηνεν, ⁱ ὅτε ἐνομοθέτησεν, ὅτε ἁμαρτήματα ἀφῆκεν, ὅτε νεκροὺς ἡγείρεν, ὅτε πολλὰ τῆς θεότητος αὐτοῦ δείγματα παρέσχεν αὐτοῖς, τότε περὶ βρωμάτων δια-

⁴ Marc. vii. 11.⁵ v. 8, 9.

^x δωρεᾶ (δωρεὰ corr. G.) καὶ προῖκα G. L. M. In alio [Barocc. 189.] δωρεὰν καὶ προῖκα legitur. ^y τοῖς παραβαίνουσι K. Euth. ^z δείκνυσι] πάλιν δείκνυσι L. M. ^a ὃ δὴ] ὅπερ L. M. ^b δέ] δαί L. ^c συμβαίνουσιν Edd. ^d τὴν om. G. H. ^e πραγμάτων] Sic H. L. M. Ge. Arm. vulgo γραμμάτων. ^f τὸ] τι K. ^g ὑφαίνει G. K. p. p. ἐκβάλλει Edd. ^h τὸν λεπρὸν] καὶ λεπρὸν H. Articulus om. L. M. ⁱ ὅτε] τότε L. M. Arm. Verba ὅτε ἐνομοθέτησεν non agnoscit Ge.

λέγεται. Καὶ γὰρ ὁ πᾶς Ἰουδαϊσμός ἐν τούτῳ συνέχεται·
 καὶ τοῦτο ἀνέλης, ^κ καὶ τὸ πᾶν ἀνείλες. Ἐντεῦθεν γὰρ δει-
 κνυσιν, ὅτι καὶ περιτομὴν δεῖ λύνειν. Ἄλλ' αὐτὸς ¹ μὲν τοῦτο
 Β προηγουμένως οὐκ εἰσηγεῖται, ἐπειδὴ τῶν ἄλλων ἐντολῶν
 πρεσβύτερον ἦν, καὶ πλείονα εἶχε τὴν ὑπόληψιν· διὰ δὲ
 τῶν μαθητῶν αὐτὸ νομοθετεῖ. Οὕτω γὰρ μέγα ἦν, ὅτι καὶ
 οἱ μαθηταὶ μετὰ τοσοῦτον χρόνον βουλόμενοι αὐτὸ ἀνελεῖν,
 πρότερον αὐτὸ μεταχειρίζονται, καὶ οὕτω καταλύουσιν. Ὅρα
 δὲ πῶς εἰσάγει τὸν νόμον. ⁶ “Προσκαλεσάμενος γὰρ τοὺς
 ὄχλους εἶπεν αὐτοῖς· ἀκούσατε καὶ συνίετε.” Οὐδὲ γὰρ
 ἀπλῶς αὐτοῖς ἀποφαίνεται, ἀλλὰ τῇ τιμῇ καὶ τῇ θεραπείᾳ
 πρῶτον εὐπαράδεκτον ποιεῖ τὸν λόγον· (τοῦτο γὰρ ἐδήλω-
 σεν ὁ εὐαγγελιστὴς εἰπὼν, προσκαλεσάμενος·) ἔπειτα καὶ
 C τῷ καιρῷ. Μετὰ γὰρ τὸν ἐκείνων ἔλεγχον καὶ τὴν νίκην
 τὴν κατ' αὐτῶν, καὶ τὴν παρὰ τοῦ προφήτου κατηγορίαν,
 τότε ἄρχεται τῆς νομοθεσίας, ὅτε καὶ εὐκολώτερον ^μ κατεδέ-
 χοντο τὰ λεγόμενα. Καὶ οὐχ ἀπλῶς αὐτοὺς προσκαλεῖται,
 ἀλλὰ καὶ προσεκτικωτέρους ποιεῖ. Συνίετε γὰρ, φησί· τουτ-
 ἐστι, νοήσατε, διανάστητε· τοιοῦτος γὰρ ὁ μέλλων γράφεσθαι
 νόμος. Εἰ γὰρ αὐτοὶ τὸν νόμον ἔλυσαν, καὶ παρὰ καιρὸν,
 διὰ τὴν ἰδίαν παράδοσιν, καὶ ἡκούσατε· πολλῷ μᾶλλον ἐμοῦ
 ἀκούειν χρὴ τοῦ κατὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν ἐπὶ μείζονα
 ὑμᾶς ἄγοντος φιλοσοφίαν. Καὶ οὐκ εἶπεν, οὐδὲν ἐστὶν ἢ
 D παρατήρησις τῶν βρωμάτων, οὐδ' ὅτι Μωϋσῆς κακῶς προσέ-
 ταξεν, οὐδ' ὅτι συγκαταβαίνων· ἀλλ' ἐν τάξει παραινέσεως
 καὶ συμβουλῆς, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως τὴν
 μαρτυρίαν λαβὼν, φησὶν· ⁷ “οὐ τὰ εἰσερχόμενα εἰς τὸ στόμα (327)
 κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ^η διὰ τοῦ στόμα-
 τος” ἐπὶ τὴν φύσιν αὐτὴν καταφεύγων, καὶ νομοθετῶν, καὶ
 ἀποφαινόμενος. Καὶ ταῦτα ^ο ἀκούοντες οὐδὲν ἀντεῖπον ἐκεῖ-
 νοι, οὐδὲ εἶπον· τί λέγεις; τοῦ θεοῦ μυρία παραγγείλαντος
 περὶ βρωμάτων παρατηρήσεως, σὺ τοιαῦτα νομοθετεῖς; ἀλλ'
 ἐπειδὴ σφόδρα αὐτοὺς ἐπεστόμισεν, οὐ τῷ ἐλέγξαι μόνον,
 ἀλλὰ καὶ τῷ τὸν δόλον αὐτῶν εἰς μέσον ἀγαγεῖν, καὶ ^ρ τὸ

⁶ v. 10.⁷ v. 11.

^κ καὶ om. M. ¹ μὲν] + οὖν K. L. ^μ καταδέχονται K. ^η διὰ] ἐκ H. L. M. στόματος] + ἐκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον L. + ταῦτα κ. τ. ἀ. M. invitis Mosq. ^ο ἀκούσαντες L. M. ^ρ τὸ] τὸν M. τῷ corr. G. τῷ τὸ K. L.

λάθρα γινόμενον παρ' αὐτῶν ἐκπομπεῦσαι, καὶ τὰ ἀπόρρητα E
 τῆς ⁹ διανοίας ἀνακαλύψαι, ἐπιστομισθέντες ἀπῆλθον. Σὺ δέ
 μοι σκόπει, πῶς οὐδέπω θαρρῆι σαφῶς κατατολμήσαι τῶν
 βρωμάτων. Διὰ τοῦτο οὐδὲ εἶπε, τὰ βρώματα, ἀλλ', "οὐ
 τὰ εἰσερχόμενα κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον;" ὅπερ εἰκὸς ἦν καὶ περὶ
 τῶν ἀνίπτων χειρῶν ὑποπτεύειν. Αὐτὸς μὲν γὰρ περὶ βρω-
 μάτων ἔλεγεν, ἐνόηθη δ' αὖ καὶ περὶ ¹ τούτων. Τοσαύτη 524
 γὰρ ἦν ἡ παρατήρησις τῶν βρωμάτων, ὡς καὶ μετὰ τὴν
 ἀνάστασιν τὸν Πέτρον εἶπεν· ⁸ "οὐχί, κύριε, ὅτι οὐδέποτε
 ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον." Εἰ γὰρ καὶ δι' ἑτέρους
 ταῦτα ἔλεγε, καὶ ὥστε καταλιπεῖν ἑαυτῷ ἀπολογίαν πρὸς
 τοὺς ἐγκαλοῦντας, ⁵ ἵνα δείξῃ ὅτι καὶ ἀντεῖπε, καὶ οὐδὲ οὕτω
 συνεχωρήθη, ὅμως δείκνυσι πολλὴν οὖσαν τοῦ πράγματος τὴν
 ὑπόνοιαν. Διὰ τοι τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς οὐ φανερώς
 εἶπε περὶ βρωμάτων, ἀλλὰ, "τὰ εἰσερχόμενα εἰς τὸ στόμα"
 καὶ πάλιν, ὅτε σαφέστερον ἔδοξεν ὕστερον λέγειν, ἀπὸ τοῦ
 τέλους αὐτὸ συνεσκίασεν εἰπών· "τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ
 φαγεῖν οὐ κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον;" ἵνα δόξῃ ἐντεῦθεν τὴν ἀρχὴν B
 εἰληφέναι, καὶ περὶ αὐτοῦ διαλέγεσθαι τέως. Διὰ τοῦτο οὐκ
 εἶπε· τὸ δὲ βρώματα φαγεῖν οὐ κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον· ἀλλ'
 ὡς περὶ ἐκείνου διαλεγόμενος, ἵνα μηδὲν ἔχωσιν ἀντεῖπειν
¹ ἐκεῖνοι.

Ταῦτα τοίνυν ἀκούσαντες ἐσκανδαλίσθησαν, φησὶν, οἱ
 Φαρισαῖοι, οὐχ οἱ ὄχλοι. ⁹ "Προσελθόντες γὰρ, φησὶν, οἱ
 μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ· οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαν-
 τες ⁵ τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν;" Καίτοιγε οὐδὲν πρὸς
 αὐτοὺς εἶρητο. Τί οὖν ὁ Χριστός; Οὐκ ἔλυσε τὸ σκάνδαλον
 ἐκείνοις, ἀλλ' ἐπετίμησε, λέγων· ¹⁰ "πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ
 ἐφύτευσεν ὁ πατὴρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται." Οἶδε C
 γὰρ καὶ καταφρονεῖν σκανδάλων, καὶ μὴ καταφρονεῖν. Ἀλλα-
 χού γοῦν φησιν· ¹¹ "ἵνα ¹² δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτοὺς, βάλε
 ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν;" ἐνταῦθα δὲ φησιν· ¹² "ἄφετε
 αὐτούς· ὁδηγοὶ εἰσι ^x τυφλοὶ τυφλῶν. Τυφλὸς δὲ τυφλὸν

⁸ Act. x. 14.⁹ v. 12.¹⁰ v. 13.¹¹ Matth. xvii. 27.¹² v. 14.

¹ διανοίας] + αὐτῶν Edd. ¹ τούτου L. M. Mox ἦν post βρω-
 μάτων collocant G. H. ⁵ ἵνα] καὶ ἵνα H. ¹ ἐκεῖνοι] οὗτοι H. M.

⁵ τῶν λόγων Edd. contra meos et Mosqq. omnes. ¹² δὲ om. G. H. K.

^x τυφλοὶ om. G. Sav. τυφλῶν om. 3 Mosqq. τυφλοὶ εἰσι, καὶ ὁδηγοὶ
 τυφλῶν Mor. Ben. Mox πεσοῦνται H. K. M.

ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται.” Ταῦτα δὲ ἔλεγον οἱ μαθηταί, οὐχ ^γ ὥς ὑπὲρ ἐκείνων ἀλγοῦντες μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἡρέμα θορυβούμενοι. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐτόλμων εἰπεῖν ἐξ οἰκείου προσώπου τοῦτο, ἐν τῇ περὶ ἐτέρων ^δ διηγήσει μανθάνειν ἐβούλοντο. Ὅτι γὰρ τοῦτό ἐστιν, ἄκουσον πῶς μετὰ ταῦτα ὁ θερμὸς καὶ πανταχοῦ προφθάνων Πέτρος προσελθὼν ^α φησι “φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην.” τὸν ἐν τῇ ψυχῇ θόρυβον ἐκκαλύπτων, καὶ φανερώς μὲν οὐ τολμῶν εἰπεῖν, ὅτι σκανδαλίζομαι, ἀξιῶν δὲ διὰ τῆς ἐρμηνείας ἀπαλλαγῆναι τοῦ θορύβου· διὸ καὶ ἐπετιμᾶτο. Τί οὖν ὁ Χριστὸς φησι; “Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται.” Τοῦτο περὶ τοῦ νόμου φασὶν εἰρησθαι οἱ τὰ Μανιχαίων νοσοῦντες· ἀλλ’ ἐπιστομίζει τὰ ἐμπροσθεν εἰρημένα αὐτούς. Εἰ γὰρ περὶ τοῦ νόμου ἔλεγε, ^ε πῶς ἀνωτέρω ἀπολογεῖται ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ μάχεται λέγων· “διατί παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;” πῶς δὲ τὸν προφήτην ^β παράγει εἰς μέσον; Ἀλλὰ περὶ αὐτῶν ἐκείνων καὶ τῶν παραδόσεων αὐτῶν ταῦτά φησιν. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς εἶπε, “τίμα τὸν ^γ πατέρα καὶ τὴν μητέρα” πῶς οὐκ ἔστι φυτεία θεοῦ τὸ παρά θεοῦ εἰρημένον; 525 Καὶ τὸ ἐξῆς δὲ δείκνυσιν, ὅτι περὶ αὐτῶν εἴρηται καὶ τῶν παραδόσεων αὐτῶν. Ἐπήγαγε γοῦν· “ὁδηγοὶ εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν.” Εἰ δὲ περὶ τοῦ νόμου ἔλεγε τοῦτο, εἶπεν ἄν’ ὁδηγὸς ἐστὶ τυφλὸς τυφλῶν. Ἀλλ’ οὐχ οὕτως εἶπεν, ἀλλ’, “ὁδηγοὶ εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν,” ἐκείνους μὲν ἀπαλλάττων τῆς κατηγορίας, εἰς δὲ τούτους τὸ πᾶν ^δ περιέλκων. Εἶτα καὶ τὸ πλῆθος ἀποσχιζὼν αὐτῶν, ὡς μέλλον εἰς βάραθρον ἐμ- (328) πίπτειν δι’ αὐτούς, φησί· “^ε τυφλὸς τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται.” Μέγα ^ς μὲν κακὸν καὶ τυφλὸν εἶναι· τὸ δὲ καὶ τοιοῦτον ὄντα μήτε ἔχειν τὸν χειρα- ^β γωγόν, καὶ ὁδηγοῦ τάξιν ἐπέχειν, διπλοῦν καὶ τριπλοῦν ἐγκλημα. Εἰ γὰρ τὸ μὴ ἔχειν ὁδηγὸν τὸν τυφλὸν ἐπι-

^γ ὥς] Sic L. M. non quia Ge. ceteri οὕτως. ^δ διηγήσει] + τοῦτο G. H. invito Ep. ^α φησι] + εἶπεν αὐτῷ L. M. Vulgatum tuetur Ep. ^β εἰσάγει G. Post μέσον quae leguntur in Edd. λέγοντα· ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλεσί με τιμᾷ, καὶ τὰ ἐξῆς· absunt a K. L. M. Arm. et abesse possunt. ^γ πατέρα σου G. ^δ περιτρέπων L. M. ^ε τυφλὸς] + δὲ L. + γὰρ M. Mox πεσοῦνται G. M. ^ς μὲν] + γὰρ L. M. p. p. καὶ τὸ τυφλὸν iidem.

σφαλές, πολλῶ μαλλον τὸ καὶ ⁵ἐτέρῳ τοῦτο βούλεσθαι εἶναι. Τί οὖν ὁ Πέτρος; Οὐ λέγει, τί ποτέ ἐστι τοῦτο ἢ ὁ εἶρηκας; ἀλλ' ὡς ἀσφαλείας γέμον ἐρωτᾷ. Καὶ οὐ λέγει· διατί παράνομον εἶπας; ἐδεδοίκει γάρ, ἵνα μὴ ¹νομισθῇ ἐσκανδαλίσθαι· ἀλλ' ἀσφαλείας τοῦτο εἶναι φησιν. Ὅτι δὲ οὐκ ἦν ἀσφαλείας, ἀλλ' ἐσκανδαλίζετο, δῆλον· οὐδὲν γὰρ ἀσφαλείας εἶχε. Διὸ καὶ ἐπιπλήττει ^κ αὐτῷ λέγων· “ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;” Οἱ μὲν γὰρ ὅχλοι οὐδὲ συνῆκαν ἴσως τὸ λεχθέν· αὐτοὶ δὲ ἦσαν οἱ σκανδαλισθέντες. Διὸ παρὰ μὲν C τὴν ἀρχήν, ὡς ὑπὲρ τῶν Φαρισαίων δῆθεν ἐρωτῶντες, ἐβούλοντο μαθεῖν· ἐπειδὴ δὲ ἤκουσαν αὐτοῦ μεγάλην ἀπειλήν ἀπειλοῦντος καὶ λέγοντος, ὅτι “πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκρίζωθήσεται,” καὶ, “ὁδηγοὶ εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν,” κατεστάλησαν. Ὁ δὲ πανταχοῦ θερμὸς οὐδὲ οὕτως ἀνέχεται σιγῆσαι, ἀλλὰ φησι· ¹³ “φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην.” Τί οὖν ὁ Χριστός; Σφόδρα ἐπιπληκτικῶς ἀποκρίνεται. ¹⁴ “Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; Οὐπω νοεῖτε;” Ταῦτα δὲ ἔλεγε καὶ ἐπετίμα, ὥστε τὴν πρόληψιν ἐκβαλεῖν· οὐ μὴν ἔσται μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ἐπάγει λέγων· ¹⁵ “ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ D στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται· τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κάκεῖνα κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον. Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροὶ, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, βλασφημίαι, ψευδομαρτυρίαι· καὶ ταῦτά ἐστι τὰ κοινούντα τὸν ἄνθρωπον. Τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν ¹ἐσθίειν, οὐ κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον.” Εἶδες πῶς αὐτοῖς σφοδρῶς κέχρηται καὶ ἐπιτιμητικῶς; Εἶτα κατασκευάζει τὸ εἰρημένον ἀπὸ τῆς κοινῆς φύσεως, καὶ πρὸς τὴν θεραπείαν τὴν ἐκείνων. Ὅταν γὰρ εἶπη, “εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται,” ἔτι κατὰ Ἰουδαϊκὴν ταπεινότητα ἀπο- E κρίνεται. Λέγει γὰρ, ὅτι οὐ μένει, ἀλλ' ἐξέρχεται. Καίτοι

¹³ v. 15.¹⁴ v. 16.¹⁵ v. 17-20.

⁵ ἐτέροις corr. G. ἐτέροις K. M. et pr. G. Hoc edidit Mor. ἐτέρον Sav. Ben. ¹ ὁ εἶρηκας] τὸ εἰρημένον L. Vulgatum τί ποτε; εἰς τί τοῦτο εἶρηκας; solus tuetur G. invitis Interpp. ¹ νομισθῇ] + αὐτὸς K. νομίση αὐτὸν H. p. p. ἀλλ' ὡς ἀσφαλείας Edd. ^κ αὐτῷ] αὐτὸν corr. G. αὐτῷ om. L. αὐτοῖς Sav. αὐτοὺς Ben. uterque contra codd. et Ep. ¹ φαγεῖν K. L.

καὶ εἰ ἔμενεν, οὐκ ἐποίει ἀκάθαρτον. Ἀλλ' οὐδέπω τοῦτο δυνατοὶ ἦσαν ἀκοῦσαι. Διὰ γοῦν τοῦτο καὶ ὁ νομοθέτης τοσοῦτον χρόνον ἀφήσιν, ὅσον ἂν ἔνδον μένῃ· ὅταν δὲ ἐξέλθῃ, οὐκέτι. Ἐν ἐσπέρα γοῦν κελεύει λούεσθαι, καὶ καθαρὸν εἶναι, τὸν καιρὸν τῆς πένψεως ¹³ ἀναμετρῶν, καὶ τῆς ἐκκρίσεως.

526 Τὰ δὲ τῆς καρδίας, φησὶν, ἔνδον μένει, καὶ ἐξελθόντα κοινοῖ, οὐ μένοντα μόνον. Καὶ πρότερον τίθησι τοὺς πονηροὺς διαλογισμοὺς, ὅπερ ἦν Ἰουδαϊκόν· καὶ οὐδέπω ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως ποιεῖται τὸν ἔλεγχον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τόκου τῆς κοιλίας καὶ τῆς καρδίας, καὶ ἐκ τοῦ τὰ μὲν μένειν, τὰ δὲ μὴ μένειν. Τὰ μὲν γάρ, ἔξωθεν εἰσιόντα, ἔξω πάλιν ἄπεισιν· τὰ δὲ ἔνδοθεν τίκτεται, καὶ ἐξελθόντα κοινοῖ, καὶ τότε μᾶλλον, ὅταν ἐξέλθῃ. Οὐπω γὰρ ἦσαν δυνατοὶ, ὅπερ ἔφην, ἀκοῦσαι μετὰ τῆς προσηκούσης φιλοσοφίας ταῦτα. Ὁ δὲ ¹⁶ Μάρκος φησὶν, ὅτι καθαρίζων τὰ βρώματα, ταῦτα ἔλεγεν· οὐ μὴν ἐνέφηνεν, οὐδὲ εἶπε, τὸ δὲ βρώματα τοιάδε

B φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον· ¹⁷ οὔτε γὰρ ἠνείχοντο σαφῶς οὕτως αὐτοῦ ἀκοῦσαι. Διὸ καὶ ἐπήγαγε· “τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.”

¹⁸ Μάθωμεν τοίνυν τίνα ἐστὶ τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον· μάθωμεν, καὶ φύγωμεν. Καὶ ¹⁹ γὰρ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοιοῦτον ὀρώμεν ἔθος κρατοῦν παρὰ τοῖς πολλοῖς, καὶ ὅπως μὲν ²⁰ ἐν καθαροῖς εἰσέλθοιεν ἱματίοις σπουδάζοντας, καὶ ὅπως τὰς χεῖρας νίψαιντο· ὅπως δὲ ψυχὴν καθαρὰν παραστήσαιεν (329) τῷ θεῷ, οὐδένα ποιουμένους λόγον. Καὶ ταῦτα λέγω, οὐ κωλύων ²¹ ὥστε χεῖρας νίπτειν, οὐδὲ στόμα· ἀλλὰ βουλόμενος οὕτω νίπτειν, ὡς προσήκει, οὐχ ὕδατι μόνον, ἀλλ' C ἀντὶ τοῦ ὕδατος ταῖς ἀρεταῖς. Ῥύπος γὰρ στόματος, ²² κακηγορία, βλασφημία, λοιδορία, ὀργίλα ῥήματα, αἰσχρολογία, γέλως, εὐτραπελία. Εἰ τοίνυν σύννοιδας σαυτῷ

¹⁶ Marc. vii. 19.

¹³ ἀναμένων conjecit Bois. idque habet ex corr. Ep. *diligentius exatians* Ge. ¹⁷ οὔτε] οὐπω H. L. M. ἠνείχοντο] ἠδύναντο L. M. p. p. αὐτοῦ om. L. M. ¹⁸ ΗΘΙΚΟΝ. “Ὅτι τὸ καθαίρειν χεῖρας καὶ ἱμάτια οὐδὲν ἡμᾶς ὠφελεῖ προσιόντας τῷ Χριστῷ, ἐὰν μὴ τὸ στόμα καὶ τὴν γλῶτταν κατέχωμεν ἀπὸ παντὸς ῥυπαροῦ ῥήματος· ἐν ᾧ καὶ περὶ τοῦ εὐσχημόνους καὶ μὴ μετὰ κατάρας εὐχεσθαι. G. ¹⁹ γὰρ] + καὶ H. L. ἐν om. M. ²⁰ ἐν recepi ex L. M. ²¹ ὥστε . . . οὐδὲ] οὔτε . . . οὔτε L. ²² κατηγορία G. H.

μηδὲν τούτων φθεγγομένῳ, μηδὲ ῥυπῶντι τὸν ῥύπον τοῦτον, πρόσελθε θαρρῶν· εἰ δὲ μυριάκις ταύτας ἐδέξω τὰς κηλίδας, τί ματαιοπονεῖς, ὕδατι μὲν περικλύζων τὴν γλῶτταν, τὸν δὲ ὀλέθριον καὶ βλαβερὸν περιφέρων ἐν αὐτῇ ῥύπον; Εἰπέ γάρ μοι, εἰ κόπρον ἐν ταῖς χερσίν εἶχες καὶ βόρβορον, ἅρα ἂν ἐτόλμησας εὗξασθαι; Οὐδαμῶς. Καὶ μὴν τοῦτο οὐδεμία βλάβη· ἐκεῖνο δὲ ὄλεθρος. Πῶς οὖν ἐν μὲν τοῖς ἀδιαφόροις εὐλάβης, ἐν δὲ τοῖς κεκωλυμένοις ῥάθυμος; Τί οὖν; οὐ δεῖ προσεύχεσθαι; φησί. Δεῖ μὲν, ἀλλ' οὐχὶ ῥυπῶντα, οὐδὲ D τοιοῦτον ἔχοντα βόρβορον. Τί οὖν, ἐὰν προληφθῶ; φησί. Κάθαρον σαυτόν. Ἰπῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Κλαῦσον, στέναζον, δὸς ἐλεημοσύνην, ἀπολόγησαι τῷ ὕβρισμένῳ, ὃ κατὰ λαζον σαυτῷ διὰ τούτων, ἀπόσμηξον τὴν γλῶτταν, ἵνα μὴ μεζόνως παροξύνῃς τὸν θεόν. Καὶ γὰρ εἴ τις κόπρου τὰς χεῖρας πληρώσας, οὕτω σου κατέσχε τοὺς πόδας ἱκετεῦων, οὐ μόνον οὐκ ἂν ἤκουσας, ἀλλὰ καὶ τῷ ποδὶ ἐλάκτισας· πῶς οὖν σὺ τολμᾷς οὕτω θεῷ προσίεναι; Καὶ γὰρ χεὶρ ἐστὶν ἡ γλῶττα τῶν εὐχομένων, καὶ δι' αὐτῆς κατέχομεν τὰ γό- E νατα τοῦ θεοῦ. Μὴ τοίνυν μολύνῃς αὐτήν, ἵνα μὴ καὶ πρὸς σὲ εἴπῃ· ¹⁷ “ἐὰν ὡς πληθύνῃτε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι.” Καὶ γὰρ ¹⁸ “ἐν χειρὶ γλώσσης ζωὴ καὶ θάνατος” καὶ “ἀπὸ τῶν λόγων σου δικαιοθήσῃ, καὶ ἀπὸ τῶν λόγων σου κατακριθήσῃ.” Μᾶλλον τοίνυν τῆς κόρης φύλαττε τὴν γλῶτταν. Ἰππος ἐστὶ βασιλικὸς ἡ γλῶσσα. Ἄν μὲν οὖν ἐπιθῇς αὐτῇ χαλινόν, καὶ διδάξῃς βαδίζειν εὐρυθμα, ἐπαναπαύσεται ⁵²⁷ αὐτῇ καὶ ἐπικαθιέται ὁ βασιλεὺς· ἂν δὲ ἀχαλίνωτον ἀφῇς φέρεσθαι καὶ σκιρτᾶν, τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων ὄχημα γίνεται. Σὺ δὲ ἀπὸ μὲν συνουσίας ὧν τῆς σαυτοῦ γυναικὸς, οὐ τολμᾷς εὗξασθαι, καίτοιγε ^x οὐδὲ ἔγκλημα τοῦτο· ἀπὸ δὲ λαιμομαχίας ὧν καὶ ὕβρεως, ὃ καὶ γέενναν προξενεῖ, πρὶν ἢ καθᾶραι σαυτόν καλῶς, ἀνατείνεις τὰς χεῖρας; καὶ πῶς οὐ φρίττεται; εἰπέ μοι. Οὐκ ἤκουσας Παύλου λέγοντος, ὅτι ¹⁹ “τίμιος ὁ γάμος, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος;” Εἰ δὲ ἀπὸ τῆς ἀμιάντου κοίτης ἀνιστάμενος οὐ τολμᾷς εὐχῇ προσελθεῖν, ἀπὸ τῆς κοίτης ὧν τῆς διαβολικῆς πῶς καλεῖς τὸ φρικτὸν

¹⁷ Esai. i. 15.¹⁸ Prov. xviii. 21. Matth. xii. 37.¹⁹ Hebr. xiii. 4.

ⁱ Πῶς] + δὲ G. H. K. ^v καταλλάγηθι Edd. σαυτῷ] σαυτόν L.
αὐτῷ G. M. ^w πληθύνῃς L. M. ^x οὐδέ] οὐκ L. οὐδέιν M.

Β ὄνομα ἐκεῖνο καὶ φοβερόν; Καὶ γὰρ κοίτη διαβολικὴ, τὸ ἐν ὕβρεσι ^γ πλύνεσθαι καὶ λοιδορίαῖς. Καὶ καθάπερ πονηρός τις μοιχός, ὁ θυμὸς μετὰ πολλῆς ἡμῖν συγγίνεται τῆς ἡδονῆς, τὰ ὀλέθρια προϊέμενος ἐν ἡμῖν σπέρματα, καὶ τὴν διαβολικὴν ποιῶν ἀποτίκτειν ἔχθραν, καὶ ἀπεναντίας τῷ γάμῳ πάντα ἐργαζόμενος. Ὁ μὲν γὰρ γάμος τοὺς δύο ποιεῖ σάρκα γενέσθαι μίαν· ὁ δὲ θυμὸς τοὺς ἡνωμένους εἰς πολλὰ διαιρεῖ μέρη, καὶ αὐτὴν κατασχίζει καὶ κατατέμνει τὴν ψυχὴν. Ἰν' οὖν μετὰ παρρησίας τῷ θεῷ προσίης, μὴ δέξῃ τὸν θυμὸν ^ζ ἐπεισιόντα σοι, καὶ συγγενέσθαι βουλόμενον· ἀλλ' ὥσπερ

Κ κύνα λυττῶντα ἀπέλασον. Οὕτω γὰρ καὶ Παῦλος ἐκέλευσεν. ²⁰ “Ἐπαίροντας γὰρ, φησὶν, ὁσίους χειρας, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν.” Μὴ δὴ κατασχύνῃς τὴν γλῶτταν· ἐπεὶ πῶς ὑπὲρ σοῦ δεηθήσεται, ὅταν τὴν οἰκείαν παρρησίαν ἀπολέσῃ; ἀλλὰ κόσμησον αὐτὴν ἐπιεικείᾳ, ταπεινοφροσύνῃ· ποιήσων ἄξιαν τοῦ παρακαλουμένου θεοῦ· εὐλογίας αὐτὴν ἔμπλησον, ἐλεημοσύνης πολλῆς. Ἔστι γὰρ καὶ διὰ ῥημάτων ἐλεημοσύνην ποιεῖν. ²¹ “Κρεῖττον γὰρ λόγος, ἢ δόσις” καὶ, “ἀποκρίθητι τῷ πτωχῷ ἐν πραύτητι εἰρηνικά.” Καὶ τὸν ἄλλον δὲ ἅπαντα χρόνον τῇ διηγῆσει

Δ τῶν θείων καλλῶπιζε νόμων. ²² “Πᾶσα γὰρ ἡ διήγησίς σου ἔστω ἐν νόμῳ ὑψίστου.” Οὕτως ἑαυτοὺς κοσμήσαντες προσερχώμεθα τῷ βασιλεῖ, καὶ πίπτωμεν ^α ἐπὶ γόνατα, μὴ τῷ σώματι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ διανοίᾳ. Ἐννοήσωμεν τίνι πρόσμιεν, καὶ ὑπὲρ τίνων, καὶ τί βουλόμενοι ἀνύσαι. Θεῷ πρόσμιεν, ὃν τὰ Σεραφίμ ἰδόντα τὰς ὄψεις ^β ἀπέστρεψεν, οὐ φέροντα τὴν λαμπρότητα· ὃν ἡ γῆ βλέπουσα τρέμει. Θεῷ πρόσμιεν, ²³ τῷ φῶς οἰκοῦντι ἀπρόσιτον. Καὶ πρόσμιεν ὑπὲρ γεέννης ἀπαλλαγῆς, ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἀφέσεως, (330) ὑπὲρ τοῦ λυθῆναι τὰς ἀφορήτους ἡμῖν τιμωρίας ἐκείνας,

Ε ὑπὲρ τοῦ τῶν οὐρανῶν τυχεῖν, ^γ καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐκεῖ.

Προσπέσωμεν τοίνυν καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ διανοίᾳ, ἵνα αὐτὸς ^δ ἡμᾶς ἀναστήσῃ κειμένους· μετὰ ἐπιεικείας διαλεχ-

²⁰ 1 Tim. ii. 8.²¹ Eccli. xviii. 16. iv. 8.²² Eccli. ix. 15.²³ 1 Tim. vi. 16.

^γ πληθύνεσθαι L. ^ζ ἐπιόντα L. σοι] Sic K. L. M. favente Arm. ceteri σου τῇ ψυχῇ. ^α ἐπὶ τὰ γόνατα G. H. ^β ἀπέστρεψαν G. H. ὑπέστρεψεν M. ^γ καὶ τῶν] Sic L. favente Ge. ceteri καὶ ὑπὲρ τῶν. ^δ ἡμᾶς om. G. K.

θῶμεν καὶ πραότητος ἀπάσης. Καὶ τίς οὕτως ἄθλιος, φησὶ, καὶ ταλαίπωρος, ὡς ἐν εὐχῇ μὴ γενέσθαι ἐπιεικής; Ὁ μετὰ ἀρᾶς εὐχόμενος, καὶ θυμοῦ πληρῶν ἑαυτὸν, καὶ τῶν ἐχθρῶν καταβοῶν. Εἰ^ε γὰρ βούλει κατηγορεῖν, σαυτοῦ κατηγορεῖ. 528 Εἰ βούλει τὴν γλῶτταν ἀκονᾶν καὶ θήγειν, κατὰ τῶν σῶν ἁμαρτημάτων. Καὶ μὴ τί ἕτερός σε εἰργάσατο κακὸν εἶπης, ἀλλὰ τί σὺ σαυτὸν εἰργάσω· τοῦτο γὰρ μάλιστά ἐστι κακόν. Οὐδὲ γὰρ ἕτερός σέ τις ἀδικῆσαι δυνήσεται, ἂν μὴ σὺ σαυτὸν ἀδικῇς. Ὡστε εἰ κατὰ τῶν ἀδικούντων γενέσθαι βούλει, κατὰ σαυτοῦ πρόσελθε πρῶτον· οὐδεὶς ὁ κωλύων ὡς ἂν κατὰ ἑτέρου προσέλθῃς, μείζονα ἀδικηθεὶς ἀπῆλθες. Τίνα δὲ ὅλως καὶ ἀδικίαν ἔχεις εἰπεῖν; Ὅτι ὁ δεῖνα ὕβρισε, καὶ ἤρπασε, καὶ κινδύνους περιέβαλεν; Ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἡδικῆσθαι, ἀλλ', εἰς νήφωμεν, καὶ ὠφελεῖσθαι τὰ μέγιστα. Ὁ γὰρ ἡδικημένος ὁ^ε τὰ τοιαῦτα ποιήσας ἐστίν, B οὐχ ὁ παθών. Καὶ τοῦτο μάλιστά ἐστι τὸ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν, ὅτι οὐδὲ ἴσμεν τίς ποτέ ἐστιν ὁ ἀδικούμενος, καὶ τίς ὁ ἀδικῶν. Ὡς εἰ τοῦτο ἤδειμεν καλῶς, οὐκ ἂν ἐαυτούς ποτε ἡδικήσαμεν, οὐκ ἂν καθ' ἑτέρου ἠυξάμεθα, μαθόντες ὅτι παρ' ἑτέρου ἀδύνατον παθεῖν κακῶς. Οὐδὲ γὰρ τὸ ἀρπάζεσθαι, ἀλλὰ τὸ ἀρπάζειν κακόν. Ὡστε εἰ μὲν ἤρπασας, κατηγορεῖ σαυτοῦ· εἰ δὲ ἠρπάγῃς, καὶ εὐχου ὑπὲρ τοῦ ἠρπακότος, ὅτι σε τὰ μέγιστα ὥνησεν. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τοιαύτη ἡ γνώμη τοῦ πεπονηκότος, ἀλλὰ σὺ τὰ μέγιστα ὠφελήθῃς, ἂν γενναίως ἐνέγκῃς. Ἐκείνον μὲν γὰρ καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ θεοὶ ταλανίζουσι νόμοι· σέ δὲ τὸν ἡδικημέ- C νον καὶ στεφανοῦσι καὶ ἀνακηρύττουσιν. Οὐδὲ γὰρ εἰ πυρέττων τις ἤρπασε παρά τινος ἀγγεῖον ὕδωρ ἔχον, καὶ ἐνεφορήθη τῆς βλαβεραῆς ἐπιθυμίας, τὸν ἀρπαγέντα εἴπομεν ἂν ἡδικῆσθαι, ἀλλὰ τὸν ἀρπάσαντα· τὸν γὰρ πυρετὸν ἠύξησε, καὶ τὴν νόσον χαλεπωτέραν ἐποίησε. Τοῦτο τοίνυν καὶ^ε ἐπὶ τοῦ φιλοχρημάτου καὶ φιλαργύρου λογίζου. Καὶ γὰρ οὗτος πυρέττων πολλῶ χαλεπώτερον ἐκείνου, διὰ τῆς ἀρπαγῆς ταύτης τὴν φλόγα ἀνῆψε τὴν ἑαυτοῦ. Καὶ ξίφος δὲ εἰ τις μαينόμενος ἀρπάσας παρ' ὁποιοῦν ἑαυτὸν^h διεχειρίσατο, τίς ἦν ὁ ἡδικημένος πάλιν; ὁ ἀρπαγεὶς, ἢ ὁ

^ε γάρ] μὲν Edd. ^ε τὰ τοιαῦτα] ταῦτα L. M. ^ε ἐπὶ τῶν φιλοχρημάτων λογίζου K. M. ἐπὶ χρημάτων λ. L. ^h διαχειρίσαιο K. M.

Δ ἀρπάσας; Εὐδὴλον ὅτι ὁ ἀρπάσας. Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τῆς τῶν
 χρημάτων ἀρπαγῆς τὸ αὐτὸ τοῦτο ψηφίζόμεθα. Ὅπερ
 γὰρ μαινομένῳ ξίφος, τοῦτο καὶ φιλαργύρῳ πλοῦτος· μάλ-
 λον δὲ καὶ χαλεπώτερον. Ὁ μὲν γὰρ μαινόμενος, τὸ ξί-
 φος λαβὼν καὶ ὠθήσας δι' ἑαυτοῦ, τῆς τεμανίας ἀπηλλάγη,
 καὶ οὐκέτι δευτέραν λαμβάνει πληγὴν· ὁ δὲ φιλάργυρος
 μυρία χαλεπώτερα ἐκείνου τραύματα καθ' ἑκάστην δέχεται
 τὴν ἡμέραν, οὐκ ἀπαλλάττων τῆςμανίας ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐπι-
 τείνων μειζόνως· καὶ ὅσῳπερ ἂν λάβῃ πλείονα τραύματα,
 τοσούτῳ μᾶλλον ὑπόθεσιν ἑτέραις παρέχει πληγαῖς χαλε-
 πωτέραις. Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, φύγωμεν τουτὶ τὸ ξίφος,
 φύγωμεν τὴνμανίαν, ^κ καὶ ὃς ποτε σωφρονήσωμεν. Καὶ
 Ε γὰρ καὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν σωφροσύνην δεῖ καλεῖν, οὐχ
 ἥττον ἐκείνης τῆς παρὰ πᾶσι νενομισμένης. Ἐκεῖ μὲν γὰρ
 πρὸς μίαν ἐπιθυμίαν τυραννίδα ἡ πάλῃ γίνεται· ἐνταῦθα δὲ
 πολλῶν καὶ παντοδαπῶν ἐπιθυμιῶν περιγίνεσθαι ¹δεῖ. Οὐ-
 529 δὲν γὰρ, οὐδὲν ἀφρονέστερον τοῦ χρημάτων δούλου. Δοκεῖ
 κρατεῖν, κρατούμενος· δοκεῖ κύριος εἶναι, δούλος ὢν· καὶ δεσμὰ
 περιτιθεῖς ἑαυτῷ, χαίρει· χαλεπώτερον τὸ θηρίον ἐργαζόμε-
 νος, εὐφραίνεται· καὶ αἰχμάλωτος γινόμενος, ἀγάλλεται καὶ
 πηδᾷ· καὶ ὁρῶν κύνα λυττῶντα καὶ ἐφαλλόμενον αὐτοῦ τῇ
 ψυχῇ, δῆσαι δέον καὶ λιμῷ τῆξαι, ὁ δὲ ^μκαὶ ἄφθονον αὐ-
 τῷ παρέχει τροφήν, ἵνα μειζόνως ἐφάλληται καὶ ^νφοβε-
 ρώτερος ᾖ. Ταῦτα οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, λύσωμεν τὰ
 δεσμὰ, ἀνέλωμεν τὸ θηρίον, ἀπελάσωμεν τὴν νόσον, ἐκβά-
 λωμεν τὴνμανίαν· ταύτην, ἵνα γαλήνης ἀπολαύσωμεν καὶ
 Β ὑγιείας καθαρὰς, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἡδονῆς εἰς τὸν εὐδιον
 καταπλεύσαντες λιμένα, τῶν αἰώνιων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν·
 ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία
 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, (331)
 νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

¹ ἑτέροις π. πληγῆς χαλεπωτέρας G. et sic edebatur ante Ben.
 In hac lectione ἑτέρας pro ἑτέροις praebet Flor. p. 219. (Tom. xii. p.
 534 C.) Mox ἐννοήσαντες Edd. ^κ καὶ H. L. M. σωφρονήσωμεν]
 Sic H. L. ceteri νήψωμεν. ¹ δεῖ] χρῆ G. H. ^μ καὶ om. G. K. M.
 p. p. τὴν τροφήν G. H. ^ν Sic Flor. p. 178. (Tom. xii. p. 509 B.) et
 codd. praeter G. vulgo φοβερός. ^ο ταύτην om. M.

ΟΜΙΛΙΑ NB.

¹ Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξεληθούσα, ² ἔκραξεν αὐτῷ λέγουσα· ἐλέησόν με, κύριε, υἱὲ Δαυὶδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς C δαιμονίζεται.

Ὁ ΔΕ ² Μάρκος φησὶν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν, ἐλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν. Τί ^b δὲ ὅλως ἀπῆει εἰς τὰ μέρη ταῦτα; Ὅτε τῆς τῶν βρωμάτων παρατηρήσεως ^c ἀπῆλλαξε, τότε καὶ τοῖς ἔθνεσι θύραν ἀνοίγει λοιπὸν ὁδῷ προβαίνων ὥσπερ οὖν καὶ Πέτρος, πρότερον τοῦτον ἐπιταγεῖς λῦσαι τὸν νόμον, πέμπεται πρὸς τὸν Κορνήλιον. Εἰ δὲ λέγοι τις, πῶς D οὖν τοῖς μαθηταῖς λέγων, “εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε,” ταύτην ^d προσίεται; πρῶτον μὲν ἐκεῖνο ἂν εἴποιμεν, ὅτι οὐχ ^e ὅπερ ἐπέταξε τοῖς μαθηταῖς, τούτῳ καὶ αὐτὸς ὑπεύθυνος ἦν· δεύτερον δὲ, ὅτι οὐδὲ ὡς κηρύζων ἀπῆλθεν· ὅπερ ^f οὖν καὶ ὁ Μάρκος αἰνιττόμενος ἔλεγεν, ὅτι καὶ ἔκρυψεν ἑαυτὸν, καὶ οὐκ ἔλαθεν. Ὡσπερ γὰρ τὸ μὴ δραμεῖν ἐπ’ αὐτοὺς πρῶτους τῆς ἀκολουθίας τῶν πραγμάτων ἦν· οὕτω τὸ προσερχομένους διώκειν ^g ἀνάξιον αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας. Εἰ γὰρ τοὺς φεύγοντας διώκειν ἐχρῆν, πολλῷ μᾶλλον τοὺς διώκοντας φεύγειν οὐκ ἔδει. Ὅρα γοῦν πῶς ἐστὶν εὐεργεσίας ἀπάσης ἀξία ἡ γυνή. Οὐδὲ γὰρ ἐτόλμησεν ἐλθεῖν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, φοβουμένη καὶ ἀναξίαν ἑαυτὴν τι- E θεμένη. Ὅτι γὰρ, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, ἐκεῖ παρεγένετο ἂν, δῆλον καὶ ἀπὸ τῆς παρούσης σφοδρότητος, καὶ ἐκ τοῦ τῶν ὀρίων αὐτῆς ἐξελθεῖν. Τινὲς δὲ καὶ ἀλληγοροῦντές φασιν, ὅτι, ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Ἰουδαίας ὁ Χριστὸς, τότε αὐτῷ

¹ Cap. xv. v. 21, 22.² Marc. vii. 24.

HOM. LII. ^a ἐκραύγασεν Edd. ^b δέ] δαί pr. H. δὲ καὶ L. M.
^c αὐτοὺς ἀπῆλλαξε L. ^d προίεται Sav. invitis codd. ^e ὅπερ...
 τούτῳ] ὥσπερ... οὕτω G. H. M. ὥσπερ... τούτῳ Edd. ^f οὖν om.
 G. H. ^g ἄξιον L.

προσελθεῖν ἐτόλμησεν ἡ ἐκκλησία, καὶ ^h αὐτὴ ἐκ τῶν ὀρίων
 530 αὐτῆς ἐξεληθούσα. ³“Ἐπιλάθου γὰρ, φησὶ, τοῦ λαοῦ σου,
 καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου.” Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς ἐκ τῶν
 ὀρίων αὐτοῦ ἐξῆλθε, καὶ ἡ γυνὴ ἐκ τῶν ὀρίων αὐτῆς· καὶ
 οὕτως ἠδυνήθησαν συντυχεῖν ἀλλήλοις. “Ἴδου γὰρ ⁱ γυνὴ
 Χαναναία, φησὶν, ἐξεληθούσα ἐκ τῶν ὀρίων αὐτῆς.” Κατη-
 γορεῖ τῆς γυναυκὸς ὁ εὐαγγελιστῆς, ἵνα δείξῃ τὸ θαῦμα,
 καὶ αὐτὴν ἀνακηρύξῃ μεζώνως. Καὶ γὰρ ἀκούσας Χαναναίαν,
 ἀναμνήσθητι τῶν παρανόμων ἐκείνων ἐθνῶν, οἱ καὶ τοὺς τῆς
 φύσεως νόμους ἐκ βάθρων ἀνέτρεψαν. Μνησθεὶς δὲ αὐτῶν,
 ἐννόει καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας τὴν δύναμιν. Οἱ
 γὰρ ἐκβληθέντες, ἵνα μὴ διαστρέψωσιν Ἰουδαίους, οὗτοι
 B τοσοῦτον τῶν Ἰουδαίων ἐφάνησαν ^k ἐπιτηδειότεροι, ὥς καὶ
 ἐξιέναι ἐκ τῶν ὀρίων, καὶ προσιέναι τῷ Χριστῷ, ἐκείνων καὶ
 πρὸς αὐτοὺς ἐρχόμενον ἐλαυνόντων. Προσελθούσα τοίνυν
 οὐδὲν ἕτερόν φησιν, ἀλλ’, “ἐλέησόν με,” καὶ πολὺ διὰ ¹ τῆς
 κραυγῆς περιίστησι τὸ θέατρον. Καὶ γὰρ ἦν θέαμα ἐλεεινὸν,
 γυναιῖκα ἰδεῖν βοῶσαν μετὰ συμπαθείας τοσαύτης, καὶ γυ-
 ναῖκα μητέρα, καὶ ὑπὲρ θυγατρὸς δεομένην, καὶ θυγατρὸς
 οὕτω κακῶς διακειμένης. Οὐδὲ γὰρ ἐτόλμησεν εἰς ὄψιν τοῦ
 διδασκάλου τὴν δαιμονῶσαν ἀγαγεῖν· ἀλλ’ ἀφείσα οἱκοι κεί-
 σθαι, αὕτη τίθησι τὴν ἱκετηρίαν. Καὶ λέγει τὸ πάθος
 C μόνον, καὶ οὐδὲν πλέον προστίθησιν, οὐδὲ ἔλκει τὸν ἱατρὸν
 εἰς τὴν οἰκίαν, καθάπερ ὁ ⁴ βασιλικὸς ἐκείνος, λέγων· “ἐλθὼν
 ἐπίθες τὴν χεῖρά σου,” καὶ, “κατάβηθι πρὶν ἢ ἀποθανεῖν
 τὸ παιδίον μου.” Ἀλλὰ καὶ τὴν συμφορὰν διηγησαμένη, καὶ
 τῆς νόσου τὴν ἐπίτασιν, τὸν ἔλεον τοῦ δεσπότου προ-
 βάλλεται, καὶ κράζει μεγάλα· καὶ οὐ λέγει, ἐλέησον τὴν
 θυγάτερά μου, ἀλλ’, “ἐλέησόν με.” Ἐκείνη μὲν γὰρ
^m ἀνεπαίσθητός ἐστι τῆς νόσου· ἐγὼ δὲ ἡ τὰ μυρία πά-
 σχουσά εἰμι δεινὰ, ἢ μετὰ αἰσθήσεως νοσοῦσα, ἢ μετὰ τοῦ
 εἰδέναι μαινομένη. ⁵“Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον.” (332)
 Τί τὸ καινὸν καὶ παράδοξον; τοὺς μὲν Ἰουδαίους καὶ ἀγνω-
 μονοῦντας ἐνάγει, καὶ βλασφημοῦντας παρακαλεῖ, καὶ πειρά-

³ Psal. xliv. 11.⁴ Joan. iv. 49: coll. Matth. ix. 18.⁵ v. 23.^h αὐτῇ] Sic L. Ep. ceteri αὐτῇ.σοφώτεροι H. L. ¹ τῆς om. G. M.

ἀναίσθητός ἐστιν ἐκ τῆς ν. Ep.

ⁱ γυνὴ om. G. M.^k φιλο-^m ἀναίσθητος Mor. Ben.

ζοντας οὐκ ἀφίησι· τὴν δὲ ἐπιτρέχουσιν αὐτῷ καὶ παρα-
καλοῦσαν καὶ δεομένην, καὶ οὔτε νόμῳ οὔτε προφήταις ἐν- D
τραφεῖσαν, καὶ τοσαύτην εὐλάβειαν ἐπιδεικνυμένην, ταύτην
οὐδὲ ἀποκρίσεως ἀξιοῖ. Τίνα οὐκ ἂν τοῦτο ἐσκανδάλισεν,
ἢ ὀρώντα ἐναντία τῇ φήμῃ τὰ γινόμενα; Καὶ γὰρ ἤκουσαν,
ὅτι περιῆγε τὰς κώμας θεραπέων· ταύτην ὁ δὲ ἐλθοῦσαν
διακρούεται. Τίνα δὲ οὐκ ἂν ἐπέκλασε τὸ πάθος καὶ ἡ ἱκε-
τηρία, ἣν ὁ ἐποίητο ὑπὲρ θυγατρὸς οὕτω κακῶς διακειμένης;
Οὐδὲ γὰρ ὡς ἀξία οὔσα, οὐδὲ ὡς ὀφειλὴν ἀπαιτοῦσα, οὕτω
προσηλθεν, ἀλλ' ἐλεηθῆναι ἐδεῖτο, καὶ τὴν συμφορὰν τὴν
οἰκίαν ἐξετραγῶδει μόνον, καὶ οὐδὲ ἀποκρίσεως ἀξιούται.
Τάχα πολλοὶ τῶν ἀκούοντων ἐσκανδαλίσθησαν· ἐκείνη δὲ οὐκ E
ἐσκανδαλίσθη. Καὶ τί λέγω, τῶν ἰ ἀκούοντων; Καὶ γὰρ
οἶμαι καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοὺς παθεῖν τι πρὸς τὴν συμ-
φορὰν τῆς γυναικὸς, καὶ διαταραχθῆναι καὶ ἀθυμῆσαι. Ἀλλ'
ὅμως οὐδὲ ταραχθέντες ἐτόλμησαν εἰπεῖν· δὸς αὐτῇ τὴν χάριν·
ἀλλὰ “προσελθόντες οἱ ἱ μαθηταὶ ἡρώτων αὐτὸν λέγοντες·
ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὅπισθεν ἡμῶν.” Καὶ γὰρ ἡμεῖς
ὅταν βουλευθῶμεν τινα πείσαι, τάναντία πολλάκις λέγομεν. 531
Ὁ δὲ Χριστὸς φησιν· ὁ “οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρό-
βατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ.”

Τί οὖν ἡ γυνή, ἐπειδὴ ταῦτα ἤκουσεν; ἐσίγησε ὁ καὶ
ἀπέστη; ἡ καθυφῆκε τῆς προθυμίας; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ μᾶλλον
ἐπέκειτο. Ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς οὕτως· ἀλλ' ὅταν μὴ τύχωμεν,
ἀφιστάμεθα, δέον διὰ τοῦτο ἐπικεῖσθαι μᾶλλον. Καίτοι τίνα
οὐκ ἂν ἐξηπόρησε τοῦτο ὁ τότε ῥηθὲν; Ἰκανὴ μὲν οὖν
καὶ ἡ σιγὴ εἰς ἀπόγνωσιν αὐτὴν ἐμβαλεῖν· ἡ δὲ ἀπόκρισις
καὶ πολλῷ μᾶλλον ἐποίει. Τὸ γὰρ μεθ' ἑαυτῆς καὶ τοὺς
συνηγόρους ἐξαπορηθέντας ἰδεῖν, καὶ τὸ ἀκοῦσαι, ὅτι καὶ ὁ
τὸ πρᾶγμα γενέσθαι ἀμύχανον, εἰς ἄφατον ἀπορίαν ἐνέβαλεν. B
Ἀλλ' ὅμως οὐκ ἠπορεύετο ἡ γυνή· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶδεν οὐδὲν
ισχύοντα τοὺς προστάτας, ἀπηναισχύντησε καλὴν ἀναισχυν-

⁶ v. 24.

ⁿ Sic L. ceteri ὀρώντα (ὀρῶν M.) τὰ ἐν. τῇ φ. γινόμενα. ὁ δὲ] δὲ καὶ H. L. ὁ ἐποίησεν G. ὑπὲρ τῆς θ. G. H. ἰ ἀκουσάντων Edd. ἱ μαθηταὶ]+ αὐτοῦ K. L. M. 1 Mosq. Mox Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς G. L. M. ὁ καὶ] ἡ G. H. ἂν om. G. H. K. M. τὸ om. G. H. K. τότε om. L. καὶ om. M. οὖν καὶ om. G. μᾶλλον] μεῖζον L. καὶ deest in Edd.

τιαν. Πρὸ τούτου μὲν γὰρ οὐδὲ εἰς ὄψιν ἐλθεῖν ἐτόλμα·
 “κράζει γὰρ, φησὶν, ὀπισθεν ἡμῶν” ὅτε δὲ εἰκὸς ἦν αὐτὴν
 καὶ πορρώτέρω ἀπελθεῖν ἐξαπορηθεῖσαν, τότε καὶ ἐγγυτέρω
 ἔρχεται, καὶ προσκυνεῖ λέγουσα· ⁷ “κύριε, βοήθει μοι.” Τί
 τοῦτο, ὦ γύναι; μὴ γὰρ μείζονα παρρήσιαν ἔχεις τῶν ἀπο-
 στόλων; μὴ γὰρ πλείονα ἰσχύν; Παρρήσιαν μὲν καὶ ἰσχύν,
 φησὶν, οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ αἰσχύνης γέμω· ἀλλ’ ὅμως αὐτὴν
 τὴν ἀναισχυντίαν ἀντὶ ἱκετηρίας προβάλλομαι· αἰδεσθήσεται
 μου τὴν παρρήσιαν. Καὶ τί τοῦτο; οὐκ ἤκουσας αὐτοῦ λέ-
 C γοντος, ὅτι “οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπο-
 λωλότα οἴκου Ἰσραὴλ;” Ἦκουσα, φησὶν, ἀλλ’ αὐτὸς κύριός
 ἐστι. Διόπερ οὐδὲ ἔλεγε, παρακάλεσον καὶ δεήθητι· ἀλλὰ,
 “βοήθει μοι.” Τί οὖν ὁ Χριστός; Οὐδὲ ⁸ τούτοις ἠρκέσθη,
 ἀλλ’ ἐπιτείνει τὴν ἐξαπόρησιν πάλιν λέγων· ⁸ “οὐκ ἔστι
 καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ δοῦναι τοῖς κυνα-
 ρίοις.” Καὶ ὅτε ἠξίωσεν αὐτὴν λόγου, τότε μειζόνως ἐπέ-
 πληξεν ἢ διὰ τῆς σιγῆς. Καὶ οὐκέτι ἐφ’ ἕτερον μεταφέρει
 τὴν αἰτίαν, οὐδὲ λέγει, “οὐκ ἀπεστάλην.” ἀλλ’ ὅσῳ ἐπέτει-
 νεν ἐκείνη τὴν ἱκετηρίαν, τοσούτῳ καὶ αὐτὸς τὴν παραίτησιν
 D ἐπιτείνει. Καὶ οὐκέτι πρόβατα αὐτοὺς καλεῖ, ἀλλὰ τέκνα,
 καὶ αὐτὴν κυνάριον. Τί οὖν ἡ γυνή; Ἀπ’ αὐτῶν τῶν αὐτοῦ
 ῥημάτων πλέκει τὴν συνηγορίαν. Εἰ γὰρ κυνάριον εἰμι,
 φησὶν, οὐκ εἰμὶ ἄλλοτρία. Δικαίως ἔλεγεν ὁ Χριστός· ⁹ “εἰς
 κρίμα ἐγὼ ^a ἤλθον.” Ἡ γυνὴ φιλοσοφεῖ, καὶ καρτερίαν
 ἐπιδείκνυται πᾶσαν καὶ πίστιν, καὶ ταῦτα ὑβριζομένη· ἐκείνοι
 δὲ, θεραπευόμενοι καὶ τιμώμενοι, τοῖς ἐναντίοις ἀμείβονται.
 Ὅτι μὲν γὰρ ἀναγκαῖα ἡ τροφή τοῖς τέκνοις, φησὶν, οἶδα
 κάγω· πλὴν οὐδὲ ἐγὼ κεκώλυμαι, κυνάριον οὐσα. Εἰ μὲν
 E γὰρ μὴ θέμις λαβεῖν, οὐδὲ τῶν ψυχίων ^b μετασχεῖν θέμις·
 εἰ δὲ καὶ ἐκ μικροῦ δεῖ κοινωνεῖν, οὐδὲ ἐγὼ κεκώλυμαι, καὶ
 κυνάριον ὦ· ἀλλὰ καὶ ταύτῃ μάλιστα μετέχω, ^c εἰ κυνάριον
 εἰμι. Διὰ ταῦτα ἀνεβάλλετο ὁ Χριστός· ἐροῦσαν γὰρ ταῦτα
^d ἦδει· διὰ ταῦτα ἠρνεῖτο τὴν δόσιν, ἵνα δείξῃ αὐτῆς τὴν
 532 φιλοσοφίαν. Εἰ γὰρ μὴ δοῦναι ἔμελλεν, οὐδ’ ἂν μετὰ ταῦτα (333)

⁷ v. 25.⁸ v. 26.⁹ Joan. ix. 39.

^a ἐν ante τούτοις delevi, jubentibus K. L. M.
 ἤλθον εἰς τὸν κόσμον L. M. ^b μεταλαβεῖν G. H. K.

^d προῆδει H. προῆδει γὰρ αὐτὴν ταῦτα ἐροῦσαν L.

^a ἐξηλθον G.
^c εἰ] ἢ H.

ἔδωκεν, οὐδ' ἂν ἐπεστόμισεν αὐτὴν πάλιν· ἀλλ' ὅπερ ἐπὶ τοῦ ἑκατοντάρχου ^eποιεῖ, λέγων· ¹⁰ “ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν,” ἵνα μάθωμεν ἐκείνου τὴν εὐλάβειαν, καὶ ἀκούσωμεν αὐτοῦ λέγοντος· “οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς” καὶ ὅπερ ἐπὶ τῆς αἱμορροούσης ποιεῖ, λέγων· ¹¹ “ἐγὼ οἶδα δύναμιν ^fἐξ ἐμοῦ ἐξελθούσαν,” ἵνα κατὰ δῆλον αὐτῆς τὴν πίστιν ποιήσῃ· καὶ ὅπερ ἐπὶ τῆς Σαμαρεῖτιδος, ἵνα δείξῃ ^gπῶς οὐδὲ ἐλεγχομένη ἀφίσταται· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. Οὐ γὰρ ἐβούλετο κρυβῆναι τοσαύτην γυναικὸς ἀρετὴν. Ὡστε οὐχ ὑβρίζοντος ἢ ἄπερ ἔλεγεν, ἀλλὰ ἐκκα- ^Bλουμένου, καὶ τὸν ^hἐναποκείμενον θησαυρὸν ἐκκαλύπτοντος. Σὺ δέ ⁱμοι μετὰ τῆς πίστεως ὄρα καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην. Αὐτὸς μὲν γὰρ τέκνα ἐκάλεσε τοὺς Ἰουδαίους· αὕτη δὲ οὐκ ἠρκέσθη ^kτούτῳ, ἀλλὰ καὶ κυρίους ὠνόμασε· τοσοῦτον ἀπέσχεν ἀλγῆσαι τοῖς ἐτέρων ἐγκωμίοις. ¹² “Καὶ γὰρ τὰ κυνάρια, φησὶν, ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν.” Εἶδες γυναικὸς σύνεσιν, πῶς οὐδὲ ἀντειπεῖν ἐτόλμησεν, οὐδὲ ἐδήχθη τοῖς ἐτέρων ἐπαίνοις, οὐδὲ ἠγανάκτησε τῇ ὕβρει; εἶδες εὐτονίαν; Αὐτὸς ἔλεγεν, “οὐκ ἔστι καλόν.” αὕτη δὲ ἔλεγε, “ναὶ, κύριε” αὐτὸς τέκνα ἐκάλει, αὕτη ^lδὲ κυρίους· αὐτὸς κυνάριον ὠνόμασεν, αὕτη δὲ καὶ τὸ ἔργον τοῦ κυναρίου προσέθηκεν. ^C Εἶδες ταύτης ^mτὴν ταπεινοφροσύνην; Ἄκουσον Ἰουδαίων μεγαλῆγοριαν. ¹³ “Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδεὶς δεδουλεύκαμεν πώποτε” καὶ, “ἐκ τοῦ θεοῦ γεγεννήμεθα.” Ἀλλ' ⁿοὐχ αὕτη· ἀλλὰ κυνάριον ἑαυτὴν καλεῖ, καὶ κυρίους ἐκείνους· διὰ δὴ τοῦτο γέγονε τέκνον. Τί οὖν ὁ Χριστός; ¹⁴ “Ὡ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις.” Διὰ γὰρ τοῦτο ἀνεβάλλετο, ἵνα τοῦτο ἀναβοήσῃ τὸ ῥῆμα, ἵνα στεφανώσῃ τὴν γυναῖκα. “Γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.” Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν·

¹⁰ Matth. viii. 7, 8.¹¹ Luc. viii. 46.¹² v. 27.¹³ Joan. viii. 33, 41.¹⁴ v. 28.

^e ἐποίει L. ἐποίησε G. H. ^f ἐξελθούσαν ἀπ' ἐμοῦ G. H. ^g πῶς] ὅτι G. H. ^h Sic H. L. Ep. ceteri ἀποκείμενον. ⁱ μοι om. L. M. Deinde μετὰ τῆς ταπεινοφροσύνης ὄρα καὶ τὴν πίστιν G. et sic edebatur ante Montef. qui sinceram lectionem e codd. restituit. ^k τούτοις G. K. Ep. ^l δέ] + καὶ H. δὲ om. G. κυνάριον] κυνάρια K. κύνα G. H. ^m τὴν om. L. Εἶδες τὴν αὐτῆς ταπ. G. H. Deinde Ἄκουσον καὶ τὴν Ἰουδ. G. ⁿ οὐχ] + οὕτως H.

ἡ μὲν πίστις σου καὶ μείζονα τούτων ἀνύσαι δύναται· πλὴν
 D γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. Αὕτη συγγενὴς ἐκείνῃ τῇ φωνῇ
 τῇ λεγούσῃ· “γενηθήτω ὁ οὐρανὸς, καὶ ἐγένετο.” “Καὶ
 ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.” Εἶδες πῶς
 οὐ μικρὸν καὶ αὕτη εἰσηνεγκεν εἰς τὴν ἰατρειάν τοῦ θυγα-
 τρίου; Διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ εἶπεν ὁ Χριστὸς, ἰαθήτω σοι
 τὸ θυγάτριον· ἀλλὰ, “μεγάλη σου ἡ πίστις, γενηθήτω σοι
 ὡς θέλεις.” ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐχ ἀπλῶς ὁ οὐδὲ κολακείας ἦν
 τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πολλὴ τῆς πίστεως ^p ἡ δύναμις. Τὴν γοῦν
 ἀκριβῆ βάσανον αὐτῆς καὶ ἀπόδειξιν τῇ τῶν πραγμάτων
 ἐπέτρεψεν ἐκβάσει. Ἰάθη ^a γοῦν τὸ θυγάτριον αὐτῆς εὐ-
 E θέως. Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς τῶν ἀποστόλων ἡττηθέντων
 καὶ οὐκ ἀνυσάντων, αὕτη ἦνυσε. Τοσοῦτόν ἐστι προσεδρεία
 εὐχῆς. Καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων παρ’ ἡμῶν βούλεται
^r μᾶλλον τῶν ὑπευθύνων ἀξιῶσθαι, ἢ παρ’ ἐτέρων ὑπὲρ ἡμῶν.
 Καίτοι μείζονα παρρησίαν εἶχον ἐκεῖνοι· ἀλλὰ πολλὴν καρ-
 τερίαν ἐπεδείξατο αὕτη. Διὰ δὲ τοῦ τέλους καὶ πρὸς τοὺς
 533 μαθητὰς ἀπελογήσατο τῆς ἀναβολῆς ἔνεκα, καὶ ἔδειξεν, ὅτι
 δικαίως αὐτῶν ἀξιωσάντων οὐκ ἐπένευσε.

¹⁵ “Καὶ μεταβὰς ἐκείθεν ὁ Ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασ-
 σαν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ.
 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ’ ἐαυτῶν
 χωλοὺς, τυφλοὺς, κυλλοὺς, κωφοὺς· καὶ ἑρρίψαν αὐτοὺς παρὰ
 τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς, ὥστε ^s τοὺς ὄχλους
 θαυμάσαι, βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χω-
 λους περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξαζον
 τὸν θεὸν Ἰσραὴλ.” Ποτὲ μὲν αὐτὸς περίεσι, ποτὲ δὲ κά-
 θηται περιμένων τοὺς κάμνοντας, καὶ χωλοὺς εἰς τὸ ὄρος
 B ἀνάγει. Καὶ οὐκέτι ἄπτονται οὐδὲ τοῦ ἱματίου ^v αὐτοῦ, ἀλλ’
 ἐπὶ τὸ ὑψηλότερον ἀναβαίνουσι, ῥιπτόμενοι πρὸς τοὺς πόδας
 αὐτοῦ· καὶ διπλὴν τὴν πίστιν τὴν ἐαυτῶν ἐπεδείκνυντο, ^w καὶ
 τῷ χωλεύοντες εἰς τὸ ὄρος ἀναβαίνειν, καὶ τῷ μηδενὸς δέ-

¹⁵ v. 29-31.

ο οὐδὲ om. L. M. ^p ἦν ἡ δ. L. ἡ δ. ἦν H. ^a γοῦν] οὖν, φησὶ
 G. H. K. ^r μᾶλλον om. H. ^s τὸν ὄχλον H. K. In seqq. magna
 est varietas, quam ex adnot. petas. ^t τοῦ Ἰσραὴλ H. Ἰσραὴλ om.
 L. M. ^v αὐτοῦ, quod vulgo abest, commendant H. L. M. Euth.
 Mox ῥιπτούμενοι M. et p. p. διπλῇ H. ^w καὶ τῷ] τῷ τε Edd. καὶ
 τὸ bis habent M. et pr. G.

εσθαι ἑτέρου, ἀλλὰ τοῦ ριφῆναι πρὸς τοὺς πόδας μόνον.
 (334) Καὶ ἦν πολὺ τὸ θαῦμα καὶ παράδοξον, τοὺς φερομένους
 περιπατοῦντας ἰδεῖν, τοὺς ^x πηροὺς οὐ χρεῖαν ἔχοντας
 χειραγωγούντων. Καὶ γὰρ τὸ πλῆθος τῶν θεραπευομένων
 καὶ τὸ εὐκολον τῆς ἰατρείας αὐτοὺς ἐξέπληττεν. Εἶδες
 πῶς τὴν μὲν γυναῖκα μετὰ τοσαύτης μελλήσεως ἐθερά-
 πευσε, τούτους δὲ εὐθέως; οὐκ ἐπειδὴ βελτίους ἐκείνης C
 οὗτοι, ἀλλ' ἐπειδὴ πιστοτέρα ἐκείνη τούτων. Διὰ τοῦτο
 ἐπ' ἐκείνης μὲν ἀναβάλλεται καὶ μέλλει, τὸ εὐτονον αὐτῆς
 ἐνδεικνύμενος· τούτοις δὲ εὐθέως παρέχει τὴν δωρεάν, ἐμφράτ-
 των τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων τὰ στόματα, καὶ πᾶσαν αὐτῶν
 ἐκκόπτων ἀπολογία. Ὅσῳ γὰρ ἂν τις μείζονα εὐεργετῇται,
 τοσούτῳ μᾶλλον ἐστὶν ὑπεύθυνος κολάσει ἀγνωμονῶν, καὶ
 μηδὲ τῇ τιμῇ ^y γενόμενος βελτίων. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ οἱ
 πλουτοῦντες τῶν πενομένων μᾶλλον κολάζονται κακοὶ ὄντες,
 ὅτι μηδὲ ἐν εὐθηνίᾳ γεγόνασιν ἡμεροί. Μὴ γάρ μοι λέγε,
 ὅτι ἔδωκαν ἐλεημοσύνην. Εἰ γὰρ μὴ κατ' ἀξίαν ἔδωκαν τῆς
 οὐσίας, οὐδ' οὕτω διαφεύχονται. Οὐ γὰρ τῷ μέτρῳ τῶν D
 διδομένων ἢ ἐλεημοσύνη κρίνεται, ἀλλὰ τῇ δαψιλείᾳ τῆς
 γνώμης. Εἰ δὲ οὗτοι δίκην δίδουσι, πολλῷ μᾶλλον ^z οἱ περὶ
 τὰ περιττὰ ἐπτοημένοι, οἱ τριώροφα καὶ τετραώροφα οἰκο-
 δομοῦντες, τῶν δὲ πεινῶντων καταφρονοῦντες, οἱ φιλαργυ-
 ρίας μὲν ἐπιμελούμενοι, ἐλεημοσύνης δὲ ἀμελοῦντες.

^a Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ ἐλεημοσύνης λόγος ἐνέπεσε, φέρε δὴ
 τὸν λόγον ἐκείνον, ὃν πρὸ τριῶν ἡμερῶν περὶ φιλανθρωπίας
 ποιούμενος ἀτέλεστον εἶασα, ἀναλάβωμεν σήμερον. ^b Μέ-
 μνησθε, ὅτε πρώην περὶ ὑποδημάτων περιεργίας διελεγόμην,
 καὶ τῆς ματαιοπονίας ἐκείνης, καὶ τῆς τῶν νέων βλακείας, E
 τότε ἀπὸ ἐλεημοσύνης ἡμῖν εἰς ἐκείνα ὁ λόγος ἐξέπεσε τὰ
 ἐγκλήματα. Τίνα οὖν ἦν τὰ τότε κινούμενα; Ὅτι τέχνη
 τίς ἐστὶν ἢ ἐλεημοσύνη, ἐν οὐρανῷ τὸ ἐργαστήριον ἔχουσα,

^x Vulgo πηροὺς βλέποντας καὶ οὐ χρεῖαν . . . Verba βλέποντας καὶ
 abesse jubent K. L. M. Arm. ^y γινόμενος H. L. ^z Edebatur οἱ
 τὰ περιττὰ κεκτημένοι. “Unus οἱ περὶ τὰ περιττὰ ἐπτοημένοι, non
 male.” Montef. Is codex est mihi L. quocum diserte consentit In-
 terpres Arm. Ergo in textu novare non dubitavi. ^a ΗΘΙΚΟΝ.
 Περί ἐλεημοσύνης, καὶ ὅτι μείζον πασῶν τῶν τεχνῶν ἐστὶ, καὶ ἄνευ αὐτῆς
 πάντα οἷχεται καὶ ἀπόλωλε, τῆς καθαρᾶς λέγῳ πλεονεξίας. G. ^b Μέ-
 μνησθε] + πάντως H.

καὶ διδάσκαλον οὐκ ἄνθρωπον, ἀλλὰ θεόν. Εἴτα ζητοῦντες, τί τέχνη, καὶ τί οὐ τέχνη, εἰς ματαιοπονίας καὶ κακοτεχνίας
 534 ἐνεπέσομεν, ἐν αἷς καὶ τῆς τέχνης ταύτης ἐμνημονεύσαμεν τῆς
 τῶν ὑποδημάτων. Ἄρα ^ε ἀνεπολήσατε; Φέρε οὖν καὶ τήμερον
 τὰ τότε εἰρημένα ἀναλάβωμεν, καὶ δείξωμεν πῶς τέχνη ^δ καὶ
 ἀμείνων πασῶν τεχνῶν ἡ ἐλεημοσύνη. Εἰ γὰρ τέχνης ἴδιον τὸ
 πρὸς τι χρήσιμον τελευτᾶν, ἐλεημοσύνης δὲ οὐδὲν χρησιμώτερον,
 εὐδηλον ὅτι καὶ τέχνη καὶ τεχνῶν ἀπασῶν ^ε αὕτη ἀμείνων. Οὐ
 γὰρ ὑποδήματα ἡμῖν ἐργάζεται, οὐδὲ ἱμάτια ὑφαίνει, οὐδὲ
 οἰκίας οἰκοδομεῖ τὰς πηλῖνας· ἀλλὰ ζῶν αἰώνιον προξενεῖ, καὶ
 τῶν τοῦ θανάτου χειρῶν ἐξαρπάζει, καὶ ἐν ἐκατέρᾳ τῇ ζωῇ
 Β λαμπροὺς ἀποφαίνει, καὶ οἰκοδομεῖ τὰς μονὰς τὰς ἐν οὐρανοῖς,
 καὶ τὰς σκηνάς ἐκείνας τὰς αἰωνίους. Αὕτη τὰς λαμπάδας
 ἡμῶν οὐκ ἀφήσιν σβεσθῆναι, οὐδὲ ῥυπαρὰ ἔχοντας ἱμάτια
 φανῆναι ἐν τῷ γάμῳ, ἀλλὰ πλύνει, καὶ χίονος καθαρώτερα
 ἐργάζεται. ¹⁶ “Εὰν γὰρ ᾧσιν αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινι-
 κοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ.” Οὐκ ἀφήσιν ἡμᾶς ἐμπεσεῖν ἔνθα
 ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, οὐδὲ ἀκοῦσαι τῶν φοβερῶν ῥημάτων, ἀλλ’
 εἰς κόλπους χειραγωγεῖ τοῦ Ἀβραάμ. Καίτοι τῶν τεχνῶν
 τῶν βιωτικῶν ἐν ἐκάστη ἀπολαβοῦσα ἔχει κατόρθωμα· οἶον
 ἡ γεωργία, τὸ τρέφειν· ἡ ὑφαντικὴ, τὸ ἐνδύειν· μᾶλλον
 δὲ οὐδὲ τοῦτο· οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ μόνῃ τὰ παρ’ ἐαυτῆς ἡμῖν
 C συνεισενεγκεῖν. Καὶ εἰ βούλει, τὴν γεωργικὴν ἐξετάσωμεν
 πρώτην. Ἄν γὰρ μὴ ἔχῃ τὴν χαλκευτικὴν, ^ε ἵνα δῖκελλαν
 καὶ ὕνην καὶ δρεπάνην καὶ πέλεκυν, καὶ ἕτερα πλείονα δα-
 νεῖζεται παρ’ αὐτῆς· καὶ τὴν τεκτονικὴν, ὥστε καὶ ἄροτρον
 πῆξαι, καὶ ζεύγλην κατασκευάσαι, καὶ ἄμαξαν, ὥστε τρίβειν
 ἀστάχους· καὶ τὴν σκυτοτομικὴν, ὥστε καὶ ἱμάντα ἐργάσα-
 σθαι· καὶ τὴν οἰκοδομικὴν, ὥστε καὶ τοῖς ἀροτριῶσι ταύροις
 βοοστάσιον οἰκοδομῆσαι, καὶ τοῖς σπείρουσι γεωργοῖς ^ε οἰκίας·
 καὶ τὴν δρυμοτομικὴν, ὥστε ξύλα τέμνειν· καὶ τὴν ἀρτοποιη-
 τικὴν μετὰ ταῦτα πάντα, οὐδαμοῦ ^h φαίνεται. Οὕτω καὶ ἡ
 ὑφαντικὴ, ὅταν τι ποιῇ, πολλὰς μεθ’ ἐαυτῆς καλεῖ τέχνας,

¹⁶ Esai. i. 18.

^ε ἀνεποδίσατε H.
 ἀμ.] μείζων αὕτη L.
 πέλεκυν] σκαπάνην L.
^h φανείται H.

^δ καὶ τεχνῶν ἀπασῶν μείζων ἢ ἐλ. L. ^ε αὕτη
^ε ἵνα] + καὶ H. L. ὕνην] ὕνην K. σμινύην H. L.
^ε οἰκίαν G. H. Μοχ δρυμοτομικὴν H. K.

ὥστε αὐτῇ συνεφάσθαι τῶν προκειμένων· καὶ μὴ παρα- D
 γένωνται καὶ χεῖρα ὀρέξωσιν, ἔστηκε καὶ αὕτη κατ' ἐκείνην
 ἀπορουμένη. Καὶ ἐκάστη δὲ τῶν τεχνῶν τῆς ἐτέρας δεῖται.
 (335) Ὅταν δὲ ἐλεῆσαι δέη, οὐδενὸς ἡμῖν ¹δεῖ ἐτέρου, ἀλλὰ γνώ-
 μης δεῖται μόνον. Εἰ δὲ λέγοις, ὅτι χρημάτων δεῖται, καὶ
 οἰκημάτων, καὶ ἱματίων, καὶ ὑποδημάτων, ἀνάγνωθι τὰ ῥήματα
 τοῦ Χριστοῦ ἐκεῖνα, ἃ περὶ τῆς ¹⁷χήρας εἶπε, καὶ παῦσαι
 ταύτης τῆς ἀγωνίας. Καὶ ^kγὰρ σφόδρα πένης ἦς, καὶ τῶν
 προσαιτούντων, δύο λεπτὰ ἂν βάλῃς, τὸ πᾶν ἀπήρτισας·
 καὶ δῶς ¹μάζαν, ταύτην ἔχων μόνον, πρὸς τὸ τέλος ἦλθες
 τῆς τέχνης. Ταύτην τοίνυν δεξώμεθα ^mτὴν ἐπιστήμην, καὶ E
 κατορθώσωμεν. Καὶ γὰρ βέλτιον ταύτην εἶδέναι, ἢ βασιλεῖα
 εἶναι, καὶ διάδημα περικεῖσθαι. Οὐ γὰρ δὴ τοῦτό ἐστι τὸ
 πλεονέκτημα αὐτῆς μόνον, ὅτι οὐ δεῖται ἐτέρων, ⁿἀλλὰ καὶ
 ποικίλων πραγμάτων ἐστὶν ἀνυστική, καὶ πολλῶν καὶ παν-
 τοδαπῶν. Καὶ γὰρ οἰκίας οἰκοδομεῖ τὰς αἰετι μενούσας ἐν οὐ-
 ρανοῖς, καὶ διδάσκει τοὺς κατωρθωκότας αὐτήν, πῶς ἂν τὸν
 ὁ ἀθάνατον θάνατον διαφύγοιεν· καὶ θησαυροὺς σοι δωρεῖται 535
 μηδέποτε δαπανωμένους, ἀλλὰ πᾶσαν διαφεύγοντας βλάβην,
 καὶ τὴν ἀπὸ ληστῶν, καὶ τὴν ἀπὸ σκωλήκων, καὶ τὴν ἀπὸ
 σιτῶν, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου. Καίτοιγε εἰ ἐπὶ πυρῶν
 φυλακῇ τοῦτο μόνον σέ τις ἐδίδαξε, τί οὐκ ἂν ἔδωκας, ὥστε ^pσε
 δυνηθῆναι ἐπὶ πολλοῖς ἔτεσιν ἀνάλωτον διατηρῆσαι τὸν σῖτον;
 Ἄλλ' ἰδοὺ σε αὕτη οὐκ ἐπὶ πυροῦ μόνον, ἀλλ' ἐπὶ πάντων παι-
 δεύει, καὶ πῶς ἂν καὶ τὰ ὑπάρχοντα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα
 ἀνάλωτα μένοιεν δείκνυσι. Καὶ τί δεῖ κατὰ μέρος ἅπαντα
 λέγειν τῆς τέχνης ταύτης τὰ κατορθώματα; Αὕτη γὰρ σε
 διδάσκει, πῶς ἂν γένοιτο θεῷ ὅμοιος, ὃ πάντων ἐστὶ κεφάλαιον
 τῶν ἀγαθῶν. Ὅρας πῶς οὐχ ἔν αὐτῆς τὸ ἔργον, ἀλλὰ B
 πολλά; Οὐ δευμένη τέχνης ἐτέρας, οἰκίας οἰκοδομεῖ, ἱμάτια
 ὑφαίνει, θησαυροὺς ἀναλώτους κατασκευάζει, θανάτου περιγενέ-
 σθαι ποιεῖ, διαβόλου ^aκρατεῖν, θεῷ κατασκευάζει ὁμοίους.

¹⁷ Luc. xxi. 3, 4.

¹ δεῖ ἐτ.] ἐτέρον χρεία L. p. p. δεῖται om. H. L. δεῖ pro δεῖται
 habet K. ^k γὰρ om. G. K. Post προσαιτούντων vulgo addunt
 χείρων, invitis codd. et Verss. - ¹ μάζαν] + ἄρτον Edd. nullo acce-
 dente codice. ^m τὴν τέχνην καὶ ἐπιστήμην G. H. τὴν ἐπ. καὶ τέχνην
 Edd. ⁿ ἀλλὰ] ἀλλ' ὅτι L. ^o ἀθάνατον om. K. L. invitis Verss.
^p σε deest in Edd. ^a κρατεῖ H.

Τί τοίνυν τῆς τέχνης ταύτης χρησιμώτερον γένοιτ' ἄν;
 Αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι, μετὰ τῶν εἰρημένων, καὶ τῷ παρόντι
 συγκαταλύονται βίῳ, καὶ νοσούντων τῶν τεχνιτῶν οὐδαμοῦ
 φαίνονται, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν διακρατεῖν οὐκ ἰσχύουσι, καὶ
 πόνου δέονται καὶ χρόνου πολλοῦ, καὶ μυρίων ἐτέρων· αὕτη
 δέ, ὅταν ὁ κόσμος παρέλθῃ, τότε μάλιστα φαίνεται· ὅταν
 C ἀποθάνωμεν, τότε μάλιστα διαλάμπει, καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς
 τὰ γεγεννημένα δείκνυσι· καὶ οὔτε χρόνου, οὔτε πόνου, οὔτε
 ἄλλης τινὸς δεῖται ἐργωδίας τοιαύτης· ἀλλὰ καὶ νοσούντός
 σου ἐνεργεῖ, καὶ γεγηρακότος, καὶ πρὸς τὴν μέλλουσάν σοι
 ζωὴν συναποδημεῖ, καὶ οὐδέποτε σε ἀπολιμπάνει. Αὕτη σε
 καὶ σοφιστῶν καὶ ῥητόρων δυνατώτερον κατασκευάζει. Οἱ μὲν
 γὰρ ἐν ἐκείναις εὐδομικοῦντες ταῖς τέχναις, πολλοὺς ἔχουσι
 τοὺς φθονοῦντας· οἱ δὲ ἐν ταύτῃ ἱλάμποντες, μυρίους τοὺς
 εὐχομένους. Κάκεινοι μὲν ἀνθρώπων παρεστήκασι βήματι,
 συνηγοροῦντες τοῖς ἀδικουμένοις, πολλάκις δὲ καὶ τοῖς ἀδι-
 D κούσιν· αὕτη δὲ βήματι παρέστηκε τοῦ Χριστοῦ, οὐ μόνον
 συνηγοροῦσα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν δικάζοντα πείθουσα συνη-
 γορεῖν τῷ κρινομένῳ, καὶ τὰς ψήφους ὑπὲρ αὐτοῦ ὁ φέρειν·
 καὶ μυρία ἡμαρτηκῶς ἦ, καὶ στεφανοῖ καὶ ἀνακηρύττει.
 18 “Δότε γὰρ ἐλεημοσύνην, καὶ πάντα ἔσται καθαρὰ.” Καὶ
 τί λέγω τὰ μέλλοντα; Ἐν γὰρ τῷ παρόντι βίῳ εἰ τοὺς
 ἀνθρώπους ἐροίμεθα, τί βούλονται μᾶλλον, σοφιστὰς εἶναι
 πολλοὺς καὶ ῥήτορας, ἢ ἐλεήμονας καὶ φιланθρώπους, ἀκούσῃ
 τὸ δεύτερον αἰρουμένους· καὶ μάλα εἰκότως. Εὐγλωττίας
 μὲν γὰρ ἄναιρεθείσης, οὐδὲν ὁ βίος βλαβήσεται· καὶ γὰρ
 E καὶ πρὸ ταύτης συνειστήκει χρόνον πολύν· ἐὰν δὲ τὸ ἐλεεῖν
 περιέλῃς, πάντα ὀίχεται καὶ ἀπόλῃ. Καὶ καθάπερ τὴν
 θάλατταν οὐκ ἔνι πλεῖσθαι, λιμένων καὶ ὄρμων προσκεχω-
 σμένων· οὕτως οὐδὲ τὸν βίον συνεστηκέναι τοῦτον, ἂν ἔλεον
 καὶ συγγνώμην καὶ φιλανθρωπίαν ἀνέλῃς. Διὰ τοῦτο οὐδὲ
 λογισμῷ μόνον αὐτὰ ἐπέτρεψεν ὁ θεός, ἀλλὰ πολλὰ μέρη
 536 αὐτοῦ καὶ τῇ τῆς φύσεως ἐνέσπειρε τυραννίδι. Οὕτω καὶ
 πατέρες παῖδας ἐλεοῦσιν, * οὕτω μητέρες, οὕτω τέκνα γονεῖς·

18 Luc. xi. 41.

ῥ διαλάμποντες H. ὁ φέρειν H. καὶ om. G. H. Mox
 δότε γὰρ, φησὶν L. ἄναιρουμένης G. H. K. ὀίχεται Edd.
 * οὕτω] καὶ L. οὕτω καὶ M.

οὐκ ἐπ' ἀνθρώπων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀλόγων ἀπάν-
των· οὕτως ἀδελφούς ἀδελφοί, καὶ συγγενεῖς, ^γ καὶ προσή-
κοντες· οὕτως ἄνθρωπος ἄνθρωπον. Ἐχομεν γάρ τι καὶ
^z ἀπὸ φύσεως πρὸς ἕλεον ἐπιρρέπες. Διὸ καὶ ὑπὲρ τῶν
ἀδικουμένων ἀγανακτοῦμεν, καὶ σφαττομένους ὁρῶντες ἐπι-
καμπτόμεθα, καὶ πενθοῦντας βλέποντες δακρύομεν. Ἐπειδὴ
(336) γὰρ σφόδρα αὐτὸ κατορθοῦσθαι βούλεται ὁ θεός, ἐκέλευσε
τῇ φύσει πολλὰ εἰς τοῦτο συνεισενεγκεῖν, δεικνὺς ὅτι σφόδρα B
αὐτῷ τοῦτό ἐστι περισπούδαστον. Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες,
καὶ ἡμᾶς ^a αὐτοὺς καὶ τὰ παιδία καὶ τοὺς προσήκοντας εἰς
τὸ τῆς ἐλεημοσύνης ἀγάγωμεν διδασκαλεῖον, καὶ τοῦτο πρὸ
πάντων ἄνθρωπος μανθάνετω, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἄνθρωπος.
¹⁹ “Μέγα γὰρ ἄνθρωπος, καὶ τίμιον ἀνὴρ ἐλεήμων” ὥς ἂν
μὴ τοῦτο ἔχῃ, καὶ τοῦ εἶναι ἄνθρωπος ἐξέπεσε. Τοῦτο
σοφούς ἐργάζεται. Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ τοῦτο ἄνθρωπος;
Τοῦτο θεός. ²⁰ “Γίνεσθε γὰρ, φησὶν, οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ
ὑμῶν.”

Μάθωμεν τοίνυν εἶναι ἐλεήμονες ἀπάντων ἕνεκα· μάλι-
στα δέ, ὅτι καὶ ἡμεῖς πολλοῦ δεόμεθα ^b ἐλέους. Καὶ μηδὲ C
ζῆν ἡγώμεθα τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὅταν μὴ ἐλεῶμεν. Ἐλεη-
μοσύνην δὲ λέγω τὴν πλεονεξίας καθαρὰν. Εἰ γὰρ ὁ τοῖς
αὐτοῦ ἀρκούμενος καὶ μηδενὶ μεταδιδούς, οὐκ ἐλεήμων ὁ ^c τὰ
ἐτέρων λαμβάνων πῶς ἐλεήμων, καὶ μυρία δῶ; Εἰ γὰρ τὸ
ἀπολαύειν μόνον τῶν ὄντων, ἀπανθρωπίας, πολλῶ μᾶλλον τὸ
ἐτέρους ἀφαιρεῖσθαι. Εἰ οἱ μηδὲν ἀδικήσαντες κολάζονται,
ὅτι οὐ μετέδωκαν, πολλῶ μᾶλλον οἱ καὶ τὰ ἐτέρων λαμ-
βάνοντες. Μὴ τοίνυν τοῦτο εἶπης, ὅτι ἄλλος ἠδίκηται,
καὶ ἄλλος ἐλεεῖται. Τὸ γὰρ δεινὸν τοῦτό ἐστιν. Ἔδει γὰρ
τὸν ἀδικούμενον αὐτὸν εἶναι καὶ τὸν ἐλεούμενον· νυνὶ δὲ ἐτέ-
ρους τραυματίζων, οὓς οὐκ ἐτραυματίσας θεραπεύεις, δέον D
ἐκείνους θεραπεύειν μᾶλλον δὲ μηδὲ τραυματίζειν. ^a Φιλάν-
θρωπος γὰρ οὐχ ὁ πλήττων καὶ θεραπεύων, ἀλλ' ὁ τοὺς
παρ' ἐτέρων πληγέντας ἰώμενος. Τὰ σαιτοῦ τοίνυν ἴασαι

¹⁹ Prov. xx. 6.²⁰ Luc. vi. 36.

^γ καὶ] οἱ H. καὶ οἱ K. L. καὶ συγγενεῖς προσήκοντας Sav. *propinqui etiam ac affines* Ge. *et cognati cognatos* Arm. ^z ἀπὸ τῆς φ. Edd. ^a αὐτοῦς] Sic L. ceteri ἑαυτούς. p.p. ἄγωμεν H. ^b τοῦ ἐλέους H. L. Mox ἡγούμεθα G. M. ^c τὰ τῶν ἐτ. G. K. ^d Ὁ γὰρ φιλ. G. K. M.

κακά, ^ε μὴ τὰ ἑτέρου· μᾶλλον δὲ ^ι μὴδὲ πλήττε, μὴδὲ κατά-
 βαλλε, (τοῦτο γὰρ παίζοντός ἐστιν), ἀλλ' ἀνάστησον τοὺς
 καταβληθέντας. Οὐδὲ γὰρ δυνατόν τῷ αὐτῷ μέτρῳ τῆς
 ἐλεημοσύνης θεραπεῦσαι τὸ ἀπὸ τῆς πλεονεξίας κακόν. Ἄν
 γὰρ πλεονεκτήσης ὀβολόν, οὐκ ὀβολοῦ σοι δεῖ πάλιν εἰς
 ἐλεημοσύνην, ἵνα ἀνέλῃς τὸ ἀπὸ τῆς πλεονεξίας ἕλκος, ἀλλὰ
 E ταλάντου. Διὰ τοῦτο ὁ κλέπτης ἀλούς ²¹ τετραπλάσιον
 καταβάλλει· τοῦ δὲ κλέπτοντος ὁ ἀρπάζων χεῖρων. Εἰ δὲ
 ἐκεῖνον τετραπλάσιονα δοῦναι δεῖ ὧν ἔκλεψε, τὸν ἀρπάζοντα
 δεκαπλάσιονα καὶ πολλῷ πλεόν· καὶ ἀγαπητόν τὸ καὶ οὕτω
 δυνηθῆναι τὴν ἀδικίαν ἐξιλεώσασθαι· ἐλεημοσύνης γὰρ οὐδὲ
 537 τότε λήφεται καρπόν. Διὰ τοῦτο ὁ Ζακχαῖος, ²² “ἀποτίσω,
 φησὶν, ὧν ἐσυκοφάντησα τετραπλάσιονα, καὶ τὰ ἡμίση τῶν
 ὑπαρχόντων ^ε μου δώσω πτωχοῖς.” Εἰ δὲ ἐν τῷ νόμῳ τε-
 τραπλάσιονα δοῦναι δεῖ, πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ χάριτι· εἰ
 τὸν κλέπτοντα, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἀρπάζοντα. Μετὰ γὰρ
 τῆς ζημίας ἐνταῦθα καὶ ἡ ὕβρις πολλή. Ὡστε καὶ ἐκατον-
 ταπλάσιονα δῶς, οὐδέπω τὸ πᾶν ^h ἔδωκας. Ὁρᾷς ὡς οὐ
 μάτην ἔλεγον, ⁱ καὶν ὀβολόν ἀρπάσης καὶ τάλαντον ἐπιδῶς,
 μόλις καὶ οὕτω θεραπεύεις; Εἰ δὲ τοῦτο ποιῶν, μόλις
 ὅταν ἀντιστρέψῃς τὴν τάξιν, καὶ ἀρπάσης μὲν οὐσίας ὁλο-
 B κλήρους, ὀλίγα δὲ παράσχῃς, καὶ μὴδὲ ἐκείνοις τοῖς ἀδικη-
 θεῖσιν, ἀλλ' ἑτέροις ἀντ' ἐκείνων, ποῖαν ἔξεις ἀπολογίαν;
 τίνα συγγνώμην; ποῖαν σωτηρίας ἐλπίδα; Βούλει μαθεῖν
 ὅσον ἐργάζῃ κακὸν οὕτως ἐλεῶν; Ἄκουσον τῆς γραφῆς
 λεγούσης· “ὡς ὁ ἀποκτένων ^k τὸν υἱὸν ἔμπροσθεν τοῦ πα-
 τρός αὐτοῦ, οὕτως ὁ προσάγων θυσίαν ἐκ χρημάτων πενή-
 των.” Ταύτην τοῖνυν τὴν ἀπειλὴν ἐγγράψαντες τῇ δια-
 νοίᾳ, ἀπέλθωμεν· ταύτην ἐν τοῖς τοίχοις, ταύτην ἐν ταῖς
 χερσὶ, ταύτην ἐν τῷ συνειδότι, ταύτην πανταχοῦ· ἵνα καὶ
 ὁ φόβος οὗτος ἀκμάζων ἡμῶν ^l ἐν τῇ διανοίᾳ κωλύῃ τὰς
 χεῖρας ἡμῶν καθημερινῶν φόνων. Φόνου γὰρ ἀρπαγὴ χα-

²¹ Exod. xxii. 1.²² Luc. xix. 8.²³ Eccli. xxxiv. (al. xxxi.) 24.

^ε μὴ] καὶ μὴ H. L. ^ι μῆτε πλήττε, μῆτε θεραπείε· τοῦτο γὰρ
 L. quocum concinit Arm. ^ε μοι H. μου om. L. p. p. τοῖς πτωχοῖς
 L. M. ^h ἔδωκας] ἤνυσας K. ⁱ καὶν] ὅτι καὶν L. ^k τὸν om. M.
 τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς, οὕτως G. H. K. ^l ἐν τῇ ψυχῇ
 I. τῇ ψυχῇ M.

λεπώτερον, κατὰ μικρὸν τὸν πένητα ἀναλίσκουσα. Ἰν' οὖν C
καθαρεύωμεν τοῦ ^m μιάσματος τούτου, μελετῶμεν καὶ πρὸς
ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους ταῦτα. Οὕτω γὰρ καὶ πρὸς
ἐλεον ἐσόμεθα προθυμότεροι, καὶ καθαρὸς τοὺς ἐπὶ ταύτῃ
ληψόμεθα ⁿ μισθοὺς, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν,
χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ
πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΓ.

- (337) ¹ Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε· D
σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ^a ὄχλον, ὅτι ἤδη ^b ἡμέραι τρεῖς
προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπο-
λῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ
ὁδῷ.

ΚΑΙ ἀνωτέρω τὸ σημεῖον τοῦτο μέλλων ποιεῖν, πρῶτον
ἐθεράπευσε τοὺς τὸ σῶμα πεπηρωμένους· καὶ ἐνταῦθα τὸ
αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ· ἀπὸ τῆς τῶν τυφλῶν καὶ χωλῶν ^c ἰάσεως E
εἰς τοῦτο ἐμβαίνει πάλιν. Τί δήποτε δὲ τότε μὲν εἶπον
οἱ μαθηταί, “ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους”· νῦν δὲ οὐκ εἶπον, καὶ
ταῦτα παρελθουσῶν τριῶν ἡμερῶν; ¹ Ἡ καὶ αὐτοὶ βελτίους
γενόμενοι λοιπὸν, ἢ καὶ ἐκείνους ὁρῶντες οὐ σφόδρα αἰσθα-
νομένους τοῦ λιμοῦ· καὶ γὰρ ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τοῖς
γινομένοις. Ἀλλ' ὅρα πῶς καὶ νῦν οὐχ ἀπλῶς ἐπὶ τὸ θαῦμα 538
ἔρχεται, ἀλλ' ^d ἐκκαλεῖται αὐτοὺς εἰς τοῦτο. Οἱ μὲν γὰρ
ὄχλοι ἐπὶ ἰατρείαν ἐλθόντες οὐκ ἐτόλμων τοὺς ἄρτους αἰ-
τῆσαι· αὐτὸς δὲ ^e ὁ φιλάνθρωπος καὶ κηδεμὼν, καὶ οὐκ αἰτοῦσι

¹ Cap. xv. v. 32.

^m νοσήματος G. H. ⁿ μισθοὺς] καρποὺς G. HOM. LIII.
^a ὄχλον] + τοῦτον H. 4 Mosq. ^b ἡμέρας τρεῖς προσκαρτεροῦσίν μοι
G. K. M. ^c ἰατρείας L. M. p. p. ἐμβαίνων πάλιν H. M. ἐμβαίνει
καὶ πάλιν G. ἐμβαίνων καὶ πάλιν K. ^d ἐκκαλεῖ L. εἰς] ἐπὶ L. M.
^e ὁ] καὶ Edd.

δίδωσι, καὶ φησι πρὸς τοὺς μαθητάς· “¹σπλαγχνίζομαι, καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω.” Ἰνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι ἐφόδια ἔχοντες ἦλθον, φησί· “τρεῖς ἡμέρας ἤδη μοι παραμένουσιν.” ὥστε εἰ καὶ ἔχοντες ἦλθον, ἀνάλωται ταῦτα. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ αὐτὸς οὐκ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλ’ ὅτε αὐτοῖς ἅπαντα ἀνάλωτο, ὥστε
 B πρότερον αὐτοὺς ἐν χρεῖᾳ καταστάντας μετὰ πλείονος τῆς προθυμίας δέξασθαι τὸ ²γινόμενον. Διὰ τοῦτό φησιν, “ἵνα μὴ ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.” δεικνὺς ὅτι καὶ πόρρωθεν ἀφεστῆκεσαν, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ὑπολειμμένον ἦν. Καὶ εἰ μὴ ³θέλεις ἀπολῦσαι νήστεις, τίνος ἕνεκεν οὐ ποιεῖς τὸ σημεῖον; Ἰνα ἐν τῇ ἐρωτῇ ταύτῃ καὶ τῇ ἀποκρίσει προσεκτικωτέρους ποιήσῃ τοὺς ⁴μαθητάς, καὶ τὴν πίστιν αὐτῶν ἐπιδείξωνται, προσιόντες καὶ λέγοντες· ποίησον ἄρτους. Ἀλλ’ οὐδὲ οὕτω συνῆκαν τῆς ἐρωτήσεως τὴν αἰτίαν· ὅθεν ὕστερον λέγει αὐτοῖς, καθὼς φησιν ὁ Μάρκος, ⁵ὅτι ⁶“οὕτως εἰσὶ πεπωρωμένοι αἱ καρδίαι ὑμῶν; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὧτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε;” Ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν,
 C τίνος ἕνεκεν τοῖς μαθηταῖς λέγει, καὶ δείκνυσιν ἄξιους τοῦ παθεῖν εἰς τοὺς ὄχλους, καὶ προστίθῃσι καὶ τὸν ἔλεον τὸν παρ’ αὐτοῦ; Ὁ δὲ Ματθαῖός φησιν, ὅτι μετὰ ταῦτα καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς λέγων· ⁷“ὀλιγόπιστοι, οὐπω νοεῖτε, οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σφυρίδας ἐλάβετε;” Οὕτως ἀλλήλοις ⁸συμφωνοῦσιν οἱ εὐαγγελισταί. Τί οὖν οἱ μαθηταί;
 D Ἐτι χαμαὶ ἔρπουσι· καίτοι μυρία ἐποίησεν, ὥστε μνημονεῦθῃν αὐτὸ τοῦ θαῦμα, καὶ διὰ τῆς ἐρωτήσεως, καὶ διὰ τῆς ἀποκρίσεως, καὶ διὰ τοῦ ποιῆσαι διακόνους αὐτοὺς, καὶ διὰ τοῦ ⁹νεῖμαι τοὺς κοφίνους· ἀλλ’ ἔτι ἀτελέστερον διέκειντο. Διὸ καὶ λέγουσιν αὐτῷ· ¹⁰“πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρήμῳ ἄρτοι τοσοῦτοι;” Καὶ πρὸ τούτου καὶ νῦν τῆς ἐρημίας μέμνηται, αὐτοὶ μὲν ἀσθενεῖ λογισμῷ τοῦτο λέγοντες, τὸ δὲ σημεῖον

² Marc. viii. 17, 18.³ Matth. xvi. 8-10.⁴ v. 33.¹ σπλαγχνίζομαι] + ἐπὶ τὸν ὄχλον Edd. ² γινόμενον G. H. K.³ θέλει et ποιεῖ G. ⁴ Edebatur μαθητάς, τὴν π. ἑαυτῶν ἐπιδεικνύντας, προσιόντας καὶ λέγοντας. Quod dedi, tumentur L. M. Ep. ⁵ ὅτι] ἔτι Edd. ⁶ συμβαίνουσιν L. M. ⁷ Vid. adnot.

καὶ ἐντεῦθεν ἀνύποπτον ποιοῦντες. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, ὅπερ καὶ ἤδη εἶπον, ὅτι ἀπὸ πλησίον τινὸς κώμης οὔσης^η ἔλαβον, ὁμολογείται ὁ τόπος, ἵνα πιστευθῇ τὸ θαῦμα. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ πρότερον σημεῖον καὶ τοῦτο ἐν ἐρημίᾳ ποιεῖ, πολὺ τῶν κωμῶν ἀπεχούση. Ἐν οὐδὲν^ο συνιέντες οἱ μαθηταὶ ἔλεγον· “πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι;” Εἰ Καὶ γὰρ ἐνόμιζον ταῦτα αὐτὸν εἰρηκέναι, ὥς αὐτοῖς μέλλοντα ἐπιτάττειν διατρέφειν αὐτούς· σφόδρα^ρ ἀνοήτως. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ πρῶν ἔλεγε, “δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν,” ἵνα αὐτοὺς εἰς ἀφορμὴν ἐμβάλῃ τοῦ^ι αὐτὸν παρακαλέσαι. Νῦν δὲ οὐδὲ τοῦτό φησιν, ὅτι “δότε αὐτοῖς φαγεῖν,” ἀλλὰ τί; “σπλαγχνίζομαι, καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ⁵³⁹ θέλω” ἐγγύτερον αὐτοὺς ἄγων καὶ ἐρεθίζων μᾶλλον, καὶ (338) διδοὺς διαβλέψαι πρὸς τὸ παρ’ αὐτοῦ ταῦτα αἰτῆσαι. Καὶ γὰρ δεκνύντος ἦν τὰ ῥήματα, ὅτι δύναται μὴ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις, καὶ ἐμφαίνοντος τὴν ἐξουσίαν. Τὸ γὰρ “οὐ θέλω,” τοῦτό ἐστιν ἐνδεικνυμένου.

Ἐπειδὴ δὲ τοῦ πλήθους ἐμνημόνευσαν λοιπὸν, καὶ τοῦ τόπου, καὶ τῆς ἐρημίας· (“πόθεν γὰρ, φησὶν, ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;”) καὶ οὐδὲ οὕτω συνῆκαν τὸ λεχθέν, λοιπὸν αὐτὸς τὰ παρ’ ἐαυτοῦ εἰσφέρει, καὶ φησιν αὐτοῖς· “πόσους ἄρτους ἔχετε; Οἱ δὲ λέγουσιν, ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.” Καὶ οὐκέτι λέγουσιν,⁵ “ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστὶν εἰς τοσοῦτους;” ὥσπερ ἐμπροσθεν εἶπον. Οὕτως εἰ καὶ μὴ τοῦ παντὸς^ς ἐπελαμβάνοντο, ἀλλ’^Β ὅμως ὑψηλότεροι κατὰ μικρὸν ἐγίνοντο. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς διὰ τούτων ἐγείρων αὐτῶν τὴν διάνοιαν, ὁμοίως ἐρωτᾷ, ὥσπερ καὶ πρότερον, ἵνα καὶ τῷ τρόπῳ τῆς ἐρωτήσεως ἀναμνήσῃ αὐτοὺς τῶν ἤδη γεγεννημένων. Σὺ δὲ ὥσπερ εἶδες αὐτῶν τὸ ἀτελὲς ἐκ τούτων, οὕτω κατάμαθε καὶ τὸ φιλόσοφον τῆς γνώμης, καὶ θαύμασον τὸ φιλάλγητες, πῶς αὐτοὶ γράφοντες, τὰ ἐαυτῶν οὐ κρύπτουσιν ἐλαττώματα, καὶ ταῦτα μεγάλα ὄντα. Οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἦν ἔγκλημα, ἕναγχος

⁵ Joan. vi. 9.

^η Sic Ep. ἔλαβεν G. K. ^ο συνορῶντες L. M. ^ρ “Unus ἀνεπινοήτως, alius ἀπερινοήτως.” Montef. ἀπερινοήτως H. L. Verba σφόδρα ἀνοήτως non verterunt Interpp. ^ι αὐτὸν] + περὶ τούτου H. ^ς ἐπελάβοντο L. ^τ ὅτι om. K. σπλαγχνίζομαι] + ἐπὶ τὸν ὄχλον H.

τοῦ σημείου τούτου ^ιγενομένου οὕτως εὐθέως ἐπιλαθέσθαι·
 C διὰ τούτου καὶ ἐπιτιμῶνται. Μετὰ δὲ τούτων καὶ τὴν ἄλλην
 φιλοσοφίαν ἐννόησον· πῶς ἦσαν γαστροὺς κρείττους· πῶς ἐπαι-
 δεύοντο μὴ πολλὴν ποιῆσθαι τραπέζης λόγον. Ἐν ἐρημίᾳ
 γὰρ ὄντες, καὶ τρεῖς ἡμέρας ἐκεῖ διατρίβοντες, ἐπτά ἄρτους
 εἶχον. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα ὁμοίως τοῖς προτέροις ποιεῖ· καὶ
 γὰρ κατακλίνει αὐτοὺς ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν
 μαθητῶν ποιεῖ πηγάζειν τοὺς ἄρτους. “Ἐκέλευσε γὰρ,
 φησί, ^ντοὺς ὄχλους ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. Καὶ λαβὼν
 τοὺς ἐπτά ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε,
 καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς· οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ.” Τὸ δὲ
 τέλος ^ωοὐκέτι ὁμοιον. “Ἐφαγον γὰρ πάντες, φησί, καὶ
 D ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἐπτά
 σπυρίδας πλήρεις. Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι
^χἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.” Ἀλλὰ διατί τότε
 μὲν πεντακισχιλίων ὄντων, δώδεκα κόφινοι ἐπερίσσευσαν, ἐν-
 ταῦθα δὲ ^ντετρακισχιλίων, ἐπτά σπυρίδες; τίνος οὖν ἕνεκεν
 καὶ διατί ἐλάττονα ἦν τὰ λείψανα, καίτοι οὐ τοσούτων
 ὄντων τῶν ἐστιωμένων; ^αἩ τοίνυν τοῦτό ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι
 αἱ σπυρίδες τῶν κοφίνων μείζους ἦσαν· ἢ εἰ μὴ τοῦτο, ἵνα
 μὴ πάλιν ἡ ἰσότης τοῦ σημείου εἰς λήθην αὐτοὺς ἐμβάλλῃ,
 E τῇ διαφορᾷ τὴν μνήμην αὐτῶν ^zδιεγείρει, ἵνα ἐκ τοῦ παρηλ-
 λαγμένου ἀναμνησθῶσι κακείνου καὶ τούτου. Διὰ δὲ τοῦτο
 τότε μὲν τοῖς μαθηταῖς ἰσαρίθμους ποιεῖ τοὺς κοφίνους τῶν
 λειψάνων, νυνὶ δὲ τοῖς ἄρτοις τὰς σπυρίδας, καὶ τούτῳ τὴν
 ἄφατον δύναμιν ἐνδεκνύμενος, καὶ τὴν εὐκολίαν τῆς ἐξουσίας,
 ὅτι αὐτῷ δυνατόν καὶ οὕτω καὶ ἑτέρως τὰ τοιαῦτα θαυμα-
 τουργεῖν. Οὐδὲ γὰρ μικρᾶς δυνάμεως ἦν, τὸ τὸν ἀριθμὸν
 540 διατηρῆσαι καὶ τότε καὶ νῦν, τότε μὲν πεντακισχιλίων ὄντων,
 νυνὶ δὲ τετρακισχιλίων· καὶ μήτε τότε τῶν κοφίνων, μήτε
 νῦν τῶν σπυρίδων μήτε ἐλάττονα μήτε πλείονα γενέσθαι
 ἀφεῖναι τὰ λείψανα, καίτοιγε τοῦ πλήθους τῶν ἐστιωμένων
 διαφόρου ὄντος. Καὶ τὸ τέλος δὲ ὁμοιον τῷ προτέρῳ. Καὶ
 γὰρ καὶ τότε τοὺς ὄχλους ἀφεῖς ἀνεχώρησεν ^αἐν πλοίῳ,

^ι γεγενημένου M.^ν τοῖς ὄχλοις K. L. M. invitis Mosqq.^ω οὐκέτι] οὐκ ἔστιν Edd.^χ ἄνδρες om. G. K. M.^ν τετρ.] τετρ.

ὄντων L. καὶ τετρ. ὄντων M.

^z διεγείρῃ K. et pr. G. διεγείρων M.^α ἐν τῷ πλοίῳ G.

καὶ νῦν· καὶ ὁ ⁶ Ἰωάννης δὲ τοῦτό φησιν. Ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν οὕτω σημεῖον ἀκολουθεῖν αὐτῷ παρεσκεύαζεν, ὥς τὸ τῶν ἄρτων θαῦμα, καὶ οὐ μόνον ἀκολουθεῖν, ἀλλὰ καὶ βασιλεύα ποιεῖν ἐβούλοντο, τυραννίδος φεύγων ὑποψίαν ἀποπηδᾷ μετὰ ^B τὴν θαυματουργίαν ταύτην· καὶ οὐδὲ πεζῇ ἄπεισιν, ἵνα μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλ' εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάς. ⁷ “Καὶ ἀπολύσας, φησί, τοὺς ὄχλους, ^b ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια Μαγδαλά.”

⁸ “Καὶ προσελθόντες ^c οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι ἡρώτων αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δεῖξαι αὐτοῖς. Ὁ δὲ (339) φησιν· ὀψίας γενομένης λέγετε, εὐδία· πυρρᾷζει γὰρ ὁ οὐρανός· καὶ πρῶτ', σήμερον χειμῶν· πυρρᾷζει γὰρ στυγναῖζον ὁ οὐρανός. Τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε ^d διακρίναι, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε; Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. Καὶ καταλιπὼν αὐ- ^C τοὺς ἀπῆλθεν.” Ὁ δὲ Μάρκος φησιν, ὅτι προσελθόντων ^e αὐτῶν καὶ συζητούντων, ⁹ “ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει· τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ;” Καίτοιγε ὀργῆς ἀξία ἡ ἐρώτησις, καὶ ἀγανακτήσεως· ἀλλ' ὅμως ὁ φιλάνθρωπος καὶ κηδεμὼν οὐκ ὀργίζεται, ἀλλ' ἐλεεῖ καὶ ταλανίζει ἅτε ἀνιάτα νοσοῦντας, καὶ μετὰ τοσαύτην ἀπόδειξιν τῆς ^f αὐτοῦ δυνάμεως πειράζοντας αὐτόν. Οὐδὲ γὰρ ὥστε πιστεῦσαι ἐζήτουν, ἀλλ' ὥστε ἐπιλαβέσθαι. Εἰ γὰρ ὡς πιστεύουσιντες προσῆλθον, ἔδωκεν ἅν. Ὁ γὰρ τῇ γυναικὶ εἰπὼν, “οὐκ ἔστι καλόν,” καὶ μετὰ ταῦτα δούς, πολλῷ μᾶλλον ἅν τούτοις παρέσχεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ πιστεῦσαι ἐζήτουν, ^D διὰ τοῦτο ^g καὶ ὑποκριτὰς ἐτέρωθι καλεῖ, ὅτι ἕτερα μὲν ἔλεγον, ἕτερα δὲ ἐφρόνουν. Εἰ γὰρ ^h ἐπίστευον, οὐδ' ἅν ᾔτησαν. Καὶ ἐτέρωθεν δὲ ⁱ δῆλον, ὅτι οὐκ ἐπίστευον· ὅτι ἐπιτιμηθέντες καὶ ἐλεγχθέντες, οὐ παρέμειναν, οὐδὲ εἶπον, ὅτι ἀγνοοῦμεν καὶ μαθεῖν ζητοῦμεν. Τί δὲ σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ

⁶ Joan. vi. 17.⁷ v. 39.⁸ Cap. xvi. v. 1-4.⁹ Marc. viii. 12.

^b ἐνέβη H. M. et corr. K. ὄρια] ὄρη G. K. ^c οἱ Φ. πειράζοντες ἐπρωτήσαν αὐτόν κ. τ. ε. H. L. M. Non accedunt Mosq. ^d διακρίνειν L. M. ^e αὐτῷ G. H. ^f εἰς αὐτοῦ G. H. ^g καὶ deest in Edd. ^h ἐπίστευσαν Edd. ⁱ δῆλον] κατὰ δῆλον G. H. K. ὅτι ἐπιτιμηθέντες] ἐπιτ. γὰρ Edd.

ἦτουν; ^k Ἡ τὸν ἥλιον στηῆσαι, ἢ τὴν σελήνην χαλινῶσαι, ἢ κεραυνούς κατενεγκεῖν, ἢ τὸν αἶρα μεταβαλεῖν, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. ¹ Τί οὖν πρὸς ταῦτα αὐτός; “Τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε;” Ὁρατε τὴν πραότητα καὶ τὴν ἐπιείκειαν; **E** Οὐδὲ γὰρ ὡς ¹⁰ πρότερον ἡρνήσατο μόνον καὶ εἶπεν, “οὐ δοθήσεται αὐτῇ,” ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν λέγει, δι’ ἣν οὐ δίδωσι, καίτοιγε οὐχ ὑπὲρ τοῦ μαθεῖν ἐρωτῶντων αὐτῶν. Τίς οὖν ἡ αἰτία; Ὡσπερ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, φησὶν, ἄλλο μὲν ^m σημεῖον τοῦ χειμῶνος, ἄλλο δὲ τῆς εὐδίας, καὶ οὐκ ἂν τις τὸ σημεῖον ἰδὼν τοῦ χειμῶνος γαλήνην ζητήσκειν, οὐδὲ ἐν γαλήνῃ ⁿ εὐδιῇ χειμῶνα· οὕτω καὶ ἐπ’ ἐμοῦ λογίζεσθαι χρή. Ἄλλος γὰρ οὗτος τῆς παρουσίας ὁ καιρὸς, ἄλλος δὲ ὁ μέλ-
541 λων. Νῦν χρεῖα τούτων τῶν σημείων τῶν ἐν τῇ γῇ· τὰ δὲ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐκείνῳ τεταμίνονται τῷ καιρῷ. Νῦν ὡς ἱατρὸς ἦλθον, τότε ὡς δικαστὴς παρέσομαι· νῦν ὥστε ζητῆσαι τὸ πεπλανημένον, τότε ὥστε ἀπαιτῆσαι εὐθύνας. Διὰ ^p τοῦτο λαθὼν ἦλθον· τότε δὲ μετὰ πολλῆς τῆς δημοσιεύσεως, τὸν οὐρανὸν ἐλίττων, τὸν ἥλιον ἀποκρύπτων, τὴν σελήνην οὐκ ἀφίεις δοῦναι τὸ φῶς. Τότε καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, καὶ ἀστραπὴν ^q ἀθρόως πᾶσι φαινομένην μιμήσεται τῆς παρουσίας μου ἢ ἐπιφάνεια. Ἀλλ’ οὐχὶ νῦν τούτων ὁ καιρὸς τῶν σημείων· ἦλθον γὰρ ἀποθανεῖν, καὶ **B** τὰ ^r ἔσχατα παθεῖν. Οὐκ ἠκούσατε τοῦ προφήτου λέγοντος·
¹¹ “οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγᾶσει, οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἔξω ἢ φωνὴ αὐτοῦ;” καὶ ἐτέρου πάλιν· “καταβήσεται ὡς νετὸς ἐπὶ πόκον;” Εἰ δὲ τὰ ἐπὶ Φαραῷ λέγοιεν σημεῖα, πολεμίον τότε ἀπαλλαγῆναι ἔδει, καὶ εἰκότως ἐκείνα ^s ἐγένετο· τῷ δὲ πρὸς φίλους ἐλθόντι τούτων οὐ χρεῖα τῶν σημείων. Πῶς δὲ καὶ τὰ μεγάλα δώσω, τῶν μικρῶν μὴ πιστευομένων; Μικρῶν ὡς πρὸς ἐπίδειξιν λέγω· ἐπεὶ τῇ δυνάμει πολλῶν ταῦτα ἐκείνων μείζονα ἦν. Τί γὰρ ἂν ἴσον εἴη τοῦ ἀμαρτήματα λῦσαι,

¹⁰ Matth. xii. 39.¹¹ Esai. xlii. 2. Psal. lxxi. 6.

^k Vocabula Ἡ τὸν, et τὴν ante σελήνην, quae vulgo absunt, prae-bentibus L. M. et Ep. recepi. ¹ Sic L. M. faventibus Verss. ceteri Τί οὖν αὐτός φησι; ^m τὸ σημεῖον L. M. ⁿ εὐδιῇ (sed corr. εὐδιῇ) H. εὐδιῇ om. L. M. Ep. Theoph. ^o ὡς Edd. ^p τοῦτο] + νῦν L. ἦλθον] + νῦν H. ^q ἀθρόον ἀπασι K. L. M. ^r αἵσχιστα G. ^s ἐγένετο Edd.

καὶ νεκρὸν ἀναστῆσαι, καὶ δαίμονας ἀπελάσαι, καὶ δημιουργῆσαι σῶμα, καὶ τὰ ἄλλα πάντα διορθῶσαι; Σὺ δὲ αὐτῶν C ὅρα τὴν πεπωρωμένην καρδίαν, πῶς ἀκούσαντες, ὅτι “οὐ δόθῃσεται αὐτοῖς σημεῖον, εἰ μὴ [†]τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου,” οὐκ ἐρωτῶσι. Καίτοιγε ἐχρῆν καὶ τὸν προφήτην εἰδότας, καὶ τὰ συμβάντα ἅπαντα, καὶ ἐκ δευτέρου τοῦτο ἀκούσαντας, πυθέσθαι καὶ μαθεῖν τί ποτε ἦν τὸ λεγόμενον· ἀλλ’ ὅπερ ἔφην, οὐκ ἐπιθυμία τοῦ μαθεῖν ταῦτα ^νποιοῦσι. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἀφείς αὐτοὺς ἀπῆλθε.

¹² “Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, φησὶν, εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.” ^ωΚαὶ διατί μὴ εἶπε, προσέχετε ἀπὸ τῆς διδασκα- D λίας, σαφῶς; Βούλεται αὐτοὺς ἀναμνησάσθαι τῶν ^χγενομένων· (840) καὶ γὰρ ἤδει ἐπιλελησμένους. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἀπλῶς ἐγκαλέσαι οὐκ ἐδόκει λόγον ἔχειν· τὸ δὲ ἀφορμὴν ^νἀπ’ αὐτῶν λαβόντα οὕτως ἐπιτιμῆσαι εὐπαράδεκτον ἐποίει τὸ ἐγκλημα. Καὶ διατί μὴ τότε ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ὅτε εἶπον· “πόθεν ἡμῖν ²ἐπ’ ἐρημίας ἄρτοι τοσούτοι;” καὶ γὰρ ^αεὐκαιρον ἐδόκει τότε τοῦτο λέγεσθαι. Ἵνα μὴ δόξη ἐπιτρέχειν τῷ σημείῳ. Καὶ ἄλλως δὲ οὐκ ἐβούλετο ἐπὶ τῶν ὅχλων αὐτοῖς ^βἐγκαλέσαι, οὐδὲ ἐπ’ ἐκείνων φιλοτιμειῖσθαι. Καὶ νῦν δὲ εὐλογώ- E τέρα ἢ κατηγορία, ὅτι διπλοῦ τοῦ θαύματος γενομένου τοιοῦτοι ἦσαν. Διὸ καὶ ἄλλο θαῦμα ποιήσας, τότε ἐπιτιμᾷ· ^αγὰρ διελογίζοντο, ταῦτα εἰς μέσον ^εφέρει. Τί δὲ διελογίζοντο; ¹³ “Ὅτι ἄρτους, ^αφησὶν, οὐκ ἐλάβομεν.” Ἔτι γὰρ περὶ τὰ καθάρσια ἦσαν τὰ Ἰουδαϊκὰ ἐπτοημένοι, καὶ τὰς τῶν βρωμάτων παρατηρήσεις. Διὸ ἀπάντων ἕνεκεν καὶ σφοδρό- 542 τερων αὐτοῖς ἐπιτίθεται, λέγων· ¹⁴ “τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;” ¹⁵ Οὐπω νοεῖτε,

¹² γ. 5, 6.¹³ γ. 7.¹⁴ γ. 8.¹⁵ Marc. viii. 17, 18.

[†] τὸ σημεῖον om. M. σημεῖον om. K. p. p. τοῦ προφήτου om. G. H. K. ^νποιοῦσι] Sic L. M. ἐποιοῦν Ep. ceteri λέγουσι. ^ωΚαὶ deest in Edd. ^χγεγενημένων L. M. ^νἀπ’] παρ’ L. M. Ep. ² ἐν ἐρημίᾳ Edd. “ἐπ’ ἐρημία duo” (?) Montef. ^αεὐκαιρότερον H. L. M. ^βἐγκαλεῖν L. M. ^εφέρει] ἄγει L. M. ^αφησὶν om. L. M. Idem post ἐλάβομεν haec addunt: οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς, φησί, λέγοντες ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. Eadem habet K. sed omissis prioribus ὅτι ἄρτους, φησὶν, οὐκ ἐλάβομεν.

οὐδὲ συνίετε; Πεπωρωμένη ὑμῶν ἐστὶν ἡ καρδία; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, ὥτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; ¹⁶ Οὐ μνημονεύετε τῶν πεντακισχιλίων τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σφυρίδας ἐλάβετε;” Εἶδες ἀγανάκτησιν ἐπιτεταμένην; Οὐδὲ γὰρ ἀλλαχοῦ φαίνεται οὕτως αὐτοῖς ἐπιτιμήσας. Τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖ; Ὡστε πάλιν τὴν περὶ τῶν βρωμάτων ^ε πρόληψιν ἐκβαλεῖν. Διὰ ^ι γὰρ τοῦτο
 B τότε μὲν, οὐ νοεῖτε, μόνον εἶπεν, οὐδὲ συνίετε· ἐνταῦθα δέ, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιπλήξεως, ὀλιγόπιστοι, φησὶν. Οὐ γὰρ πανταχοῦ ἡ προσήνεια καλόν. Ὡσπερ γὰρ μετεδίδου παρρησίας αὐτοῖς, οὕτω καὶ ἐπιτιμᾷ, τῇ ποικιλίᾳ ταύτῃ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν οἰκονομῶν. Ὅρα δὲ καὶ τὴν ἐπιτίμησιν πολλήν, καὶ τὴν ἐπιείκειαν. Μόνον οὐχὶ γὰρ ἀπολογούμενος αὐτοῖς ὑπὲρ ὧν ἐπετίμησεν αὐτοῖς σφοδρῶς, φησὶν· “οὐπω νοεῖτε τοὺς ^ε πέντε ἄρτους, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; καὶ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, καὶ πόσας σφυρίδας ἐλάβετε;” Διὰ
 C τοῦτο ^h δὲ καὶ τὸν ἀριθμὸν τίθησι καὶ τῶν τραφέντων καὶ τῶν λειψάνων, ὁμοῦ τε εἰς ἀνάμνησιν αὐτοὺς ἄγων τῶν παρελθόντων, καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα προσεκτικωτέρους ποιῶν. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅσον ἴσχυσεν ἡ ἐπιτίμησις, καὶ πῶς διήγειρε καθεύδουσας αὐτῶν τὴν διάνοιαν, ἀκουσον τί φησιν ὁ εὐαγγελιστής. Οὐδὲν γὰρ πλέον εἰπόντος τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ’ ἐπιτιμήσαντος, καὶ τοῦτο προσθέντος μόνον, ¹⁷ “πῶς οὐ νοεῖτε, ὅτι οὐ περὶ ἄρτων εἶπον ὑμῖν προσέχειν, ^ι ἀλλ’ ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων;” ἐπήγαγε λέγων· “τότε συνῆκαν, ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ
 D ἄρτου, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς ^k διδασκαλίας τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων” καίτοι αὐτοῦ τοῦτο ¹ μὴ ἐρμηνεύσαντος. Ὅρα πόσα ἀγαθὰ ἡ ἐπιτίμησις εἰργάσατο. Καὶ γὰρ τῶν Ἰουδαϊκῶν αὐτοὺς ἀπήγαγε παρατηρήσεων, καὶ ῥαθύμους ὄντας

¹⁶ v. 9. 10.¹⁷ v. 11, 12.

^ε ἐπὶ πρόληψιν L. M. Ep. ^ι γὰρ] δὲ L. M. ^ε πέντε ἄρτους] + τῶν πεντακισχιλίων L. M. ἑπτὰ ἄρτους] + τῶν τετρακισχιλίων L. (Alter codex ab ἐλάβετε ad ἐλάβετε transit.) Breviorem lectionem habent Mosqq. ^h δὲ om. L. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ M. ^ι ἀλλ’ deest in meis, praeter L. sed retineri jubent Mosqq. ^k διδασκῆς L. M. in vitis Mosqq. ¹ μὴ, quod olim aberat, recepit e codd. Montef. Factum probant K. L. M. Ep. et Interpp.

προσεκτικωτέρους ^m ἐποίησε, καὶ τῆς ⁿ [φιλοτιμίας καὶ] ὀλιγοπιστίας ἀπήλλαξεν, ὥστε μὴ δεδοικέναι, μηδὲ τρέμειν, εἴ ποτε ἄρτους φαίνονται ὀλίγους ἔχοντες, μηδὲ ὑπὲρ λιμοῦ φροντίζειν, ἀλλ' ὑπερορᾶν τούτων πάντων.

^o Μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς πανταχοῦ κολακεύωμεν τοὺς ὑποκειμένους, μηδὲ κολακεύεσθαι παρὰ τῶν ^p ἀρχόντων ζητῶμεν. Καὶ γὰρ ἀμφοτέρων δεῖται ἢ τῶν ἀνθρώπων ψυχῇ τῶν φαρμάκων τούτων. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην ^E ἅπασαν ὁ θεὸς οὕτω διοικεῖ, ποτὲ μὲν τοῦτο, ποτὲ δὲ ἐκείνο ποιῶν, καὶ οὔτε τὰ χρηστὰ μόνιμα, οὔτε τὰ λυπηρὰ καθ' ἑαυτὰ ἀφήσιν εἶναι. Ὡσπερ γὰρ ποτὲ μὲν νύξ, ποτὲ δὲ ἡμέρα, καὶ ^q πότε μὲν θέρος, πότε δὲ χειμὼν οὕτω καὶ ἐν ἡμῖν, ποτὲ μὲν λύπη, ποτὲ δὲ ἡδονή· ^r ποτὲ μὲν νόσος, ποτὲ δὲ ὑγεία. Μὴ τοίνυν ^s θαυμάζωμεν ὅταν ^t νοσῶμεν, ἐπεὶ καὶ ὅταν ὑγιαίνωμεν ⁵⁴³ θαυμάζειν δεῖ. ^v Μηδὲ θορυβώμεθα ὅταν ἀλγῶμεν, ἐπεὶ καὶ (341) ὅταν χαίρωμεν. θορυβεῖσθαι εἰκός. Κατὰ φύσιν γὰρ πάντα γίνεται καὶ κατὰ ἀκολουθίαν. Καὶ τί θαυμάζεις εἰ ἐπὶ σοῦ ταῦτα; καὶ γὰρ ^w καὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων ἐκείνων συμβαῖνον τοῦτο ἴδοι τις ἄν. Καὶ ἵνα τοῦτο μάθης, ^x ὃν νομίζεις μάλιστα βίον ἡδονῆς γέμειν καὶ ἀπηλλάχθαι πραγμάτων, τοῦτον εἰς μέσον ἀγάγωμεν. Βούλει τοῦ Ἀβραάμ τὴν ζωὴν ἐξετάσωμεν ἐκ προουμιῶν; Τί οὖν οὗτος εὐθέως ^y ἤκουσεν; ¹⁸ “Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου.” Εἶδες πρᾶγμα λυπηρὸν ἐπιταπτόμενον; Ἀλλ' ὅρα καὶ τὸ ^B χρηστὸν διαδεχόμενον· ^z καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω,

¹⁸ Gen. xii. 1.

^m ἐποίησε] Sic codd. et Ep. εἰργάσατο Edd. Sed paulo ante, ubi ait Montef. se in uno cod. ἢ ἐπιτίμησις ἐποίησε invenisse, mei omnes receptum tuentur. ⁿ Verba inclusa a textu abesse jubent K. L. M. Ep. Ge. Arm. ἀπιστίας pro ὀλιγοπιστίας habet L. ° ΘΕΙΚΟΝ. Ὅτι ἀπὸ χρηστῶν καὶ λυπηρῶν ἢ ζωὴ ἡμῶν συμπλέκεται, καὶ οὐκ ἐν ἅνεν λύπης καὶ ἡδονῆς ἀνθρωπον εἶναι· καὶ ὅτι οὐδὲν ἡμᾶς παραμυθῆσθαι δύναται ἐν τῇ ἐξόδῳ ἡμῶν, εἰ μὴ συνειδὸς χρηστοῦ. ^p ἀρχομένων H. L. M. Alterum sequuntur Interpp. [ζητῶμεν] βουλοίμεθα L. M. ^q ποτὲ] τότε bis Edd. ^r ποτὲ] καὶ ποτὲ M. ποτὲ νόσος, ποτὲ ὑγεία K. L. ^s θαυμάσωμεν G. K. ἀθυμήσωμεν H. L. M. repugnantibus Interpp. p. p. ἀθυμῶν pro θαυμάζειν solus habet H. ^t νοσήσωμεν M. νοήσωμεν L. ^v Μὴ K. L. M. ^w καὶ om. H. K. M. ^x ὃν] φέρε ὃν H. ^y ἤκουσεν] + ἐκ πρώτης ἡλικίας M. ^z καὶ om. K. M.

καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα.” Τί οὖν; ἐπειδὴ ἦλθεν εἰς τὴν γῆν, καὶ τοῦ λιμένος ἐπελάβετο, ἔστη τὰ λυπηρά; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ πάλιν ἕτερα χαλεπώτερα τῶν προτέρων διαδέχεται, λιμός καὶ ^αμετάβασις καὶ γυναικὸς ἀρπαγή· καὶ μετὰ ταῦτα χρηστὰ ἕτερα αὐτὸν ^βἐξεδέχετο, ἢ κατὰ τοῦ Φαραὼ πληγῇ, καὶ ἡ ἄφεςις, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ τὰ πολλὰ δῶρα ἐκεῖνα, καὶ ἡ πρὸς τὴν ^γοικίαν ἐπάνοδος. Καὶ τὰ ἐξῆς δὲ ἅπαντα τοιαύτην ἔχει τὴν σειρὰν, ἀπὸ χρηστῶν καὶ λυπηρῶν ^δπλεκομένην. Καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστολῶν δὲ τοι-
C αὐτα συνέβαινε. Διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγεν· ¹⁹ “ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐν πάσῃ ^ετῇ θλίψει, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει.” Τί οὖν πρὸς ἐμέ, φησί, τὸν αἰεὶ ἐν λύπαις ὄντα; Μὴ ἀγνώμων, μηδὲ ^ςἀχάριστος· καὶ γὰρ ἀμήχανόν τινα ἐν λυπηροῖς εἶναι διηνεκῶς· οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ ἡ φύσις· ἀλλ’ ἐπειδὴ ἐν χαρᾷ βουλόμεθα εἶναι αἰεὶ, διὰ τοῦτο ἐν λύπαις νομίζομεν εἶναι αἰεὶ. Οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλ’ ἐπειδὴ τῶν μὲν χρηστῶν καὶ ἀγαθῶν εὐθέως ἐπιλανθανόμεθα, τῶν δὲ λυπηρῶν αἰεὶ μνημονεύομεν, διὰ ^ςτοῦτο ἐν λύπαις εἶ-
ναί φαμεν. Οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἄνθρωπον ὄντα αἰεὶ ἐν ^ηλύ-
παις εἶναι. Καὶ εἰ βούλεσθε, καὶ τὸν ἐν τρυφῇ βίον ἐξε-
D τάσωμεν, τὸν ἀβρόν καὶ διαρρέοντα, καὶ τὸν φορτικὸν καὶ ἐπαχθῇ καὶ ὀδυνηρόν. Ἐπιδείξομεν γὰρ ὑμῖν καὶ τοῦτον ἔχοντα λύπας, κάκεῖνον ἀνέσεις. Ἀλλὰ μὴ ^ιθορυβήητε. Προκείσθω δὲ εἰς μέσον δεσμώτης ἄνθρωπος, καὶ ἄλλος βα-
σιλεὺς νέος, ὀρφανός, οὐσίαν διαδεξάμενος μεγάλην· προκείσθω δὲ καὶ τις μισθωτός, δι’ ὅλης πονούμενος τῆς ἡμέρας, ^κἕτερος δὲ τρυφῶν διηνεκῶς. Βούλει οὖν ἐκεῖνου τὰς ἀθυμίας πρό-
Ε τερον εἶπωμεν τοῦ τρυφῶντος; Ἐννόησον πῶς αὐτοῦ εἰκὸς χειμάζεσθαι τὴν διάνοιαν, ὅταν δόξης ἐφίηται τῆς ὑπερβαι-
νούσης αὐτόν, ὅταν καταφρονῇται παρὰ τῶν οἰκετῶν· ὅταν ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων ὑβρίζηται· ὅταν μυρίουσ ἔχῃ κατηγό-
544 ρους, καὶ τοὺς διαβάλλοντας αὐτοῦ τὴν πολυτέλειαν. Καὶ τὰ ἄλλα δὲ, ὅσα ἐν πλούτῳ ^ιτοιούτῳ συμβαίνειν εἰκὸς, οὐδὲ

¹⁹ 2 Cor. i. 4.^α μετανάστασις K. L. M. ^β διεδέξατο L. M. ^γ οἰκίαν H. K.^δ πεπλεγμένην L. M. ^ε τῇ om. K. L. M. ^ς ἀχάριστος] + γίνου H.^ς τοῦτο] + αἰεὶ K. + καὶ αἰεὶ Edd. ^η λυπηροῖς L. M. ^ι θορυβεῖσθε Edd. ^κ ἕτερος δὲ] ὁ δὲ ἕτερος G. H. ^ι τοιούτῳ om. G. H.

εἰπεῖν ἐν^μ τὰς ἐπαχθείας, τὰ προσκρούσματα, τὰς κατηγορίας, τὰς ζημίας, τὰς παρὰ τῶν φθονούντων ἐπιβουλάς, οἳ ἐπειδὴν τὸν ἐκείνου πλοῦτον εἰς ἑαυτοὺς ^νμετενεγκεῖν μὴ δυνηθῶσιν, ἔλκουσι, σπαράττουσι πανταχόθεν τὸν νέον, μυρίους ἐγείρουσι χειμῶνας αὐτῷ. Βούλει καὶ τούτου εἰπῶ τὴν ἡδονὴν τοῦ μισθωτοῦ; Ἀπάντων ἀπήλλακται τούτων· καὶ ὑβρίσῃ τις αὐτὸν, οὐκ ἀλγεῖ· οὐδενὸς γὰρ ἑαυτὸν ἡγεῖται μείζονα· οὐχ ὑπὲρ χρημάτων δέδοικε, μεθ' ἡδονῆς ἐσθίει, μετ' εὐφροσύνης καθεύδει πολλῆς. Οὐχ οὕτως οἱ τὸν θάσιον οἶνον πίνοντες τρυφῶσιν, ὡς ἐκεῖνος ἐπὶ πηγὰς ^Β ἀπιὼν καὶ τῶν ναμάτων ἀπολαύων ἐκείνων. ^οἌλλ' οὐ τὰ ἐκείνου τοιαῦτα. Εἰ δὲ οὐκ ἀρκεῖ σοι τὰ εἰρημένα, ἵνα μείζονα ποιήσω τὴν νίκην, φέρε, τὸν βασιλέα καὶ τὸν δεσμώτην συγκρίνωμεν· καὶ ὅψει πολλάκις τοῦτον μὲν ἐν ἡδονῇ ^ρ ὄντα καὶ παίζοντα καὶ πηδῶντα, ἐκείνον δὲ ἐν διαδήματι καὶ πορφυρίδι ἀθυμοῦντα, καὶ μυρίας ἔχοντα φροντίδας, καὶ ἀποτεθηγκότα τῷ δέει. Οὐ γὰρ ἐστίν, οὐκ ἐστὶ βίον ἄλυστον οὐδενὸς εὐρεῖν, ἀλλ' οὐδὲ ἡδονῆς ἄμοιρον· οὐδὲ γὰρ ἂν ἤρκεσεν ἡμῶν ἡ φύσις, καθάπερ ἔφθην εἰπών. Εἰ δὲ ὁ μὲν χαίρει πλείονα, ὁ δὲ ἀλγεῖ πλείονα, τοῦτο παρ' αὐτὸν τὸν ἀλγοῦντα συμβαίνει, ὅταν μικρόψυχος ᾖ, οὐ παρὰ τὴν ^Γ τῶν πραγμάτων φύσιν. Εἰ γὰρ βουλοίμεθα συνεχῶς χαίρειν, πολλὰς ἔχομεν ἀφορμάς. Ἄν γὰρ ἐπιλαβώμεθα ἀρετῆς, οὐδὲν ἔσται τὸ λυποῦν ἡμᾶς λοιπόν. Καὶ γὰρ ἐλπιδας ὑποτείνει χρηστὰς αὕτη τοῖς κεκτημένοις αὐτήν, καὶ θεῷ εὐαρέστους ποιεῖ, καὶ παρὰ ἀνθρώποις εὐδοκίμους, καὶ ἡδονὴν ἐνίσχισιν ἄφατον. Εἰ γὰρ καὶ ἐν τῷ κατορθοῦν πόνον (342) ἔχει ἡ ἀρετὴ, ἀλλὰ τὸ συνειδὸς πολλῆς πληροῖ τῆς εὐφροσύνης, καὶ τοσαύτην ἔνδον ἐντίθησι τὴν ἡδονὴν, ὥσθιν οὐδεὶς παραστῆσαι δυνήσεται λόγος. Τί γὰρ σοι δοκεῖ τῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ εἶναι ἡδύ; τράπεζα πολυτελεῆς, καὶ σώ- ^Δ ματος ὑγεία, καὶ δόξα καὶ πλοῦτος; Ἀλλὰ ταῦτα τὰ ἡδέα ἂν ἐκείνη παραβάλης τῇ ἡδονῇ, πάντων ἔσται πικρότερα

^μ τὰς ἐπαχθείας] Sic L. (τὰς ἀπεχθείας Edd.) τὰς ἀνίας G. K. τὰς ἀπεχθείας, τὰς ἀνίας H. τὰς ἀνίας, τὰς ἐπαχθείας M. ^ν ἐνεγκεῖν G. K. κατενεγκεῖν L. ^ο Ἄλλ' ἐκείνου οὐ τοιαῦτα G. H. K. ^ρ ὄντα] + καὶ γελῶντα G. H. K. + καὶ χαίροντα L. M. Pro δεσμώτην hic et supra p. 543 D. Interpres Latinus plebeium habet; i. e. δημότην (non, ut Boisius, δημώτην.)

πρὸς αὐτὴν συγκρινόμενα. Οὐδὲν γὰρ ἥδιον συνειδότης
 ἁγαθοῦ, καὶ ἐλπίδος χρηστῆς.

Καὶ εἰ βούλεσθε τοῦτο μαθεῖν, τὸν μέλλοντα ἀπιέναι
 ἐντεῦθεν ἐξετάσωμεν, ἢ τὸν γεγηρακότα· καὶ ἀναμνήσαντες
 αὐτὸν τραπέζης πολυτελοῦς ἧς ἀπέλαυσε, καὶ δόξης καὶ τιμῆς,
 καὶ ἀγαθῶν ἔργων ὧν εἰργάσατό ποτε καὶ ἐποίησεν, ἐρώμεθα
 ἐπὶ τίσι γάννυται μᾶλλον, καὶ ὀψόμεθα ἐπ' ἐκείνοις μὲν αἰ-
 σχυνόμενον καὶ ἐγκαλυπτόμενον, ἐπὶ τούτοις δὲ πετόμενον καὶ
 Ε σκιρτῶντα. Οὕτω καὶ Ἐζεχίας ὅτε ἐμαλακίσθη, οὐ τραπέζης
 ἐμνημόνευσε πολυτελοῦς, οὐ δόξης, οὐ βασιλείας, ἀλλὰ δι-
 καιοσύνης. ²⁰ “Μνήσθητι γὰρ, ἱ φησὶν, ὡς ἐπορεύθην ἐνώ-
 πιόν σου ἐν ὁδῷ εὐθείᾳ.” Ὅρα καὶ Παῦλον ἀπὸ τούτων
 σκιρτῶντα καὶ λέγοντα· ²¹ “τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισ-
 μαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα.” Τί γὰρ
 καὶ εἶχεν εἰπεῖν οὗτος; φησί. Πολλὰ καὶ πλείονα ⁵ τούτων·
 545 καὶ τιμὰς ἃς ἐτίμήθη, καὶ ἰδορυφορίας ἧς ἀπέλαυσε, καὶ θερα-
 πείας πολλῆς. Ἡ οὐκ ἀκούεις αὐτοῦ λέγοντος· ²² “ὡς ἄγ-
 γελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν” καὶ ὅτι, “εἰ
 δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι”
 καὶ ὅτι “ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὸν τράχηλον ὑπέθηκαν;”
 Ἄλλ' οὐδὲν ἐκείνων φέρει εἰς μέσον, ἀλλὰ τοὺς πόνους καὶ
 τοὺς κινδύνους, καὶ τοὺς ὑπὲρ τούτων στεφάνους· καὶ μάλα
 εἰκότως. Ταῦτα μὲν γὰρ ἐνταῦθα ἀφίεται, ἐκείνα δὲ ἡμῖν
 συναποδημεῖ· κακείνων μὲν δώσομεν λόγον, τούτων δὲ μισθὸν
 ἀπαιτήσομεν. Οὐκ ἴστε ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τελευταίᾳ πῶς
 Β συστρέφει ψυχὴν ἀμαρτήματα; πῶς κάτωθεν τὴν καρδίαν
 ἀνακινεῖ; Τότε τοίνυν, ὅτε ταῦτα γίνεται, τῶν ἀγαθῶν
 ἔργων ἡ μνήμη παρασταῖσα, καθάπερ εὐδία ἐν χειμῶνι, παρα-
 μυθεῖται τὴν ἰεθορυβημένην ψυχὴν. Ἄν μὲν γὰρ νήφωμεν,
 καὶ ζώντων ἡμῶν αἰεὶ οὗτος παρέσται ὁ φόβος· ἐπειδὴ δὲ
 ἀναισθητῶς διακείμεθα, ὅταν ἐκβαλλώμεθα ἐντεῦθεν, ἐπι-
 στήσεται πάντως. Ἐπεὶ καὶ ὁ δεσμώτης τότε μάλιστα ἀλ-
 γεῖ, ὅταν αὐτὸν ἑξαγάγωσιν ἐπὶ τὸ δικαστήριον· τότε μά-

²⁰ 4 Reg. xx. 3.

²¹ 2 Tim. iv. 7.

²² Gal. iv. 14, 15. Rom. xvi. 4.

¹ ἀγαθοῦ . . . χρηστῆς] χρηστοῦ . . . ἀγαθῆς K. L. M. ἱ φησί]
 + κύριε G. H. ⁵ τούτων] τῶν πλουτούντων H. K. L. Mox δωροφο-
 ρίας (sic) ἃς ἀπ. καὶ θεραπείας πολλὰς L. ceteri, ut dedi; aliter ac
 Edd. Vid. adnot. ἱθορυβουμένην G. H. M. Mox καὶ ζῶσιν ἡμῖν
 H. et p. p. ἐκβαλλώμεθα G. K. ἑξαγάγωμεν G. K. M.

λιστα τρέμει, ὅταν ἐγγύς ἦ ^ω τοῦ βήματος, ὅταν δέη τὰς εὐθύνas δοῦναι. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ [×]δεήματα τῶν πολλῶν τότε ἐστὶν ἀκούειν διηγουμένων, καὶ ὅψεις φοβερὰς, ὧν οὐδὲ ^C τὴν θεωρίαν λοιπὸν φέροντες οἱ ἀπίοντες, καὶ τὴν κλίνην αὐτὴν μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης τινάσσουσι κείμενοι, καὶ φοβερὸν ἐνορῶσι τοῖς παροῦσι, τῆς ψυχῆς ἔνδον ἐαυτὴν εἰσωθούσης, καὶ ὀκνούσης ἀπορῥαγῆναι τοῦ σώματος, καὶ τὴν ὅψιν τῶν ἐρχομένων ἀγγέλων οὐ φερούσης. Εἰ γὰρ ἀνθρώπους φοβεροὺς ἐνορῶντες δεδιττόμεθα, ἀγγέλους ἀπειληφόρους καὶ δυνάμεις ἀποτόμους τῶν ^γ παραγινομένων βλέποντες, τί οὐ πεισόμεθα, ἐλκομένης ἡμῖν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς, καὶ συρομένης, καὶ πολλὰ ἀποδυρομένης εἰκῇ καὶ μάτῃ; Ἐπεὶ καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος μετὰ τὸ ἀπελθεῖν πολλὰ ^z ἐπένθησεν, ἀλλ' οὐδὲν ἀπάνατο. Ταῦτα δὲ πάντα ἀναπλάττοντες παρ' ^D ἐαυτοῖς καὶ ἀναστρέφοντες, ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ πάθωμεν, τὸν ἐκ τούτων φόβον ἀκμάζοντα διατηρῶμεν, ὅπως τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων φύγωμεν κόλασιν, καὶ τῶν αἰώνιων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΔ.

¹ Ἐξελθὼν ^a δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίπ- 546
που, ἡρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων· τίνα με λέ-
γουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;

(343) ΤΙΝΟΣ ἕνεκεν τὸν οἰκιστὴν τῆς πόλεως εἶρηκεν; Ἐπειδὴ
ἔστι καὶ ἑτέρα, ἡ Στράτωνος. Καὶ οὐκ ἐν ἐκείνῃ, ἀλλ' ἐν

¹ Cap. xvi. v. 13.

^ω τοῦ βήματος] τὸ ψήφισμα L. M. invitis Interpp. [×] δεήματα]
διηγήματα G. φοβήματα M. ^γ παραγενομένων G. K. ^z ἐθρη-
νησεν L. Infra, clausulam ὧν γένοιτο π. ἡ. ε. non agnoscunt L. M.
HOM. LIV. ^a δὲ om. H. 4 Mosqq.

ταύτη αὐτοὺς ἐρωτᾷ, πόρρω τῶν Ἰουδαίων ἀπάγων, ὡς πάσης ἀπαλλαγέντας ἀγωνίας μετὰ παρρησίας εἰπεῖν τὰ κατὰ διανοίαν ἅπαντα. Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εὐθέως τὴν γνώμην αὐτῶν ἠρώτησεν, ἀλλὰ τὴν τῶν πολλῶν; Ἴνα εἰπόντες τὴν ἐκείνων, εἴτα ἐρωτηθέντες, “ὕμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;” ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς ἐρωτήσεως εἰς μεῖζονα ^b ἀνενεχθῶσιν ἔννοιαν, καὶ μὴ εἰς τὴν αὐτὴν ταπεινότητα τοῖς πολλοῖς περιπέσωσι. Διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν πυνθάνεται· ἀλλ’ ὅτε σημεῖα πολλὰ ἐποίησε, καὶ περὶ πολλῶν αὐτοῖς διελέχθη καὶ ὑψηλῶν δογμάτων, καὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος καὶ τῆς πρὸς τὸν πατέρα ὁμονοίας πολλὰς παρέσχε τὰς ἀποδείξεις, τότε τὴν πρὸς αὐτοῖς προσάγει ταύτην. Καὶ οὐκ εἶπε, τίνα με λέγουσιν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἶναι; καίτοιγε οὗτοι αὐτῷ πολλάκις ^c προσήεσαν καὶ διελέγοντο· ἀλλὰ, “τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;” τὴν τοῦ δήμου γνώμην τὴν ἀδέκαστον ἐξετάζων. Εἰ γὰρ ^d καὶ πολλῷ ταπεινότερα τοῦ δέοντος ἦν, ἀλλὰ πονηρίας ἀπήλλακτο· ἐκείνη δὲ πολλῆς ἔγεμε τῆς κακίας. Καὶ δεικνὺς πῶς σφόδρα βούλεται τὴν οἰκονομίαν ὁμολογεῖσθαι, φησὶ, “τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου,” τὴν θεότητα ^e ἐντεῦθεν καλῶν, ὃ καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ ποιεῖ. Φησὶ γάρ, ² “οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὃ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ” καὶ πάλιν, “ὅταν ^f δὲ ἴδῃτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα, ὅπου ἦν τὸ πρότερον.” Εἴτα, ἐπειδὴ εἶπον, ³ ^g “οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, οἱ δὲ Ἠλίαν, οἱ δὲ Ἱερεμίαν, οἱ δὲ ἓνα τῶν προφητῶν” καὶ τὴν πεπλανημένην αὐτῶν δόξαν εἰς μέσον ἤγαγον· τότε ἐπήγαγεν· ⁴ “ὕμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;” ἐκκαλούμενος αὐτοὺς διὰ τῆς δευτέρας ἐρωτήσεως εἰς τὸ μεῖζόν τι φαντασθῆναι περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐνδείκνυμενος αὐτοῖς, ὅτι ἢ προτέρα ψῆφος σφόδρα ἐστὶν ἀποδέουσα αὐτοῦ τῆς ἀξίας. Διὸ παρ’ αὐτῶν ἐτέραν ἐπιζητεῖ, καὶ δευτέραν ^h ἐπάγει πρὸς αὐτοὺς, ὑπὲρ τοῦ μὴ συμπεσεῖν τοῖς πολλοῖς, οἱ

² Joan. iii. 13. vi. 62.³ v. 14.⁴ v. 15.

^b Sic Theoph. ἐνεχθῶσιν G. L. ἀνεχθῶσιν Mor. ἀναχθῶσιν Sav. Ben. quibuscum facit Ep. ^c προσήεσαν L. Ep. ^d καὶ] + αὕτη G. H. K. invito Ep. Εἰ γὰρ αὕτη (om. καὶ) Edd. ^e ἐντεῦθεν] οὕτω M. Mox Οὐδεὶς γάρ, φησὶν L. M. ^f δὲ om. L. M. ^g οἱ μὲν Ἠλίαν (om. ceteris) L. M. 1 Mosq. ^h προσάγει L. M. p. p. συνεμπεσεῖν iidem.

ἐπειδὴ μείζονα εἶδον τὰ σημεῖα ἢ κατὰ ἄνθρωπον, ἄνθρωπον Ε
 μὲν ἐνόμιζον εἶναι, ἐξ ἀναστάσεως ¹ δὲ φανέντα, καθάπερ καὶ
 Ἡρώδης ἔλεγεν. Ἀλλ' αὐτὸς ταύτης αὐτοὺς ἀπάγων τῆς ὑπο-
 νοίας, φησὶν· “ὕμεις δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;” τουτέστιν,
 οἱ συνόντες αἰεὶ καὶ θαυματουργοῦντα βλέποντες, καὶ πολ-
 λὰς δυνάμεις δι' ἐμοῦ πεποιηκότες αὐτοί. Τί οὖν τὸ στόμα
 τῶν ἀποστόλων ὁ Πέτρος, ὁ πανταχοῦ θερμός, ὁ τοῦ χοροῦ
 τῶν ^κ ἀποστόλων κορυφαῖος; Πάντων ἐρωτηθέντων, αὐτὸς 547
 ἀποκρίνεται. Καὶ ὅτε μὲν τὴν τοῦ δήμου γνώμην ἠρώτα,
 πάντες εἶπον τὸ ἐρωτηθέν· ὅτε δὲ τὴν αὐτῶν, Πέτρος προ-
 ηγῶ καὶ προλαμβάνει, καὶ φησι· ⁵ “σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς
 τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.” Τί οὖν ὁ Χριστός; “Μακάριος εἶ,
 Σίμων Βάρ' Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι.”
 Καὶ μὴν εἰ μὴ γνησίως αὐτὸν ὡμολόγησε, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ
 πατρὸς γεγεννημένον, οὐκ ἦν ἀποκαλύψεως ¹ τοῦτο ἔργον· εἰ
 τῶν πολλῶν αὐτὸν εἶναι ἓνα ἐνόμιζεν, οὐ μακαρισμοῦ ἄξιον
 ἦν τὸ λεχθέν. Ἐπεὶ καὶ πρὸ τούτου εἶπον, “ἀληθῶς θεοῦ
 υἱὸς ἐστίν,” οἱ ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τὸν σάλον ὃν εἶδον, καὶ οὐκ
 ἐμακαρίσθησαν, καίτοιγε ἀληθῶς εἰπόντες. Οὐ γὰρ τοιαύ- B
 την ὡμολόγησαν υἰότητα, οἷαν ὁ Πέτρος· ἀλλ' ἓνα τῶν πολ-
 λῶν ἀληθῶς υἱὸν ἐνόμιζον εἶναι, ^μ ἐξαιρετον μὲν παρὰ τοὺς
 πολλοὺς, οὐ μὴν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῆς. Καὶ ὁ Ναθαναὴλ δὲ
 ἔλεγε, ⁶ “ῥαββὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς
 τοῦ Ἰσραὴλ” καὶ οὐ μόνον ^η οὐ μακαρίζεται, ἀλλὰ καὶ ὡς
 ἐνδεέστερον πολλῶ τῆς ἀληθείας εἰρηκῶς ἐλέγχεται παρ' αὐ-
 τοῦ. Ἐπήγαγε γοῦν· “ὅτι εἰπὸν σοι, ^ο ὅτι εἰδὼν σε ὑποκάτω
 τῆς σуккης, πιστεύεις; μείζονα τούτων ὄψει.” Τίνος οὖν
 (344) ἔνεκεν οὗτος μακαρίζεται; “Ὅτι ^ρ γνήσιον αὐτὸν ὡμολόγησεν
 υἱόν. Διὰ δὴ τοῦτο ἐπ' ἐκείνων μὲν οὐδὲν τοιοῦτον εἴρηκεν
 ἐπὶ δὲ τούτου καὶ τὸν ἀποκαλύψαντα δείκνυσιν. Ἴνα γὰρ C
 μὴ δόξῃ τοῖς πολλοῖς, ἐπειδὴ σφοδρὸς ἦν ἐραστῆς τοῦ
 Χριστοῦ, φιλίας καὶ κολακείας εἶναι τὰ ῥήματα, καὶ διαθέ-
 σεως αὐτῷ χαριζομένης, ἄγει εἰς μέσον τὸν ἐνηχῆσαντα αὐ-

⁵ v. 16, 17.⁶ Joan. i. 50, 51.

¹ δὲ] μέντοι L. M. ^κ ἀποστόλων] μαθητῶν L. Ep. ¹ τοῦτο]
 τὸ L. τοῦτο τὸ H. ^μ ἐξ. μὲν] ἢ ἐξαιρετον M. αὐτῆς] τοῦ πατρὸς
 L. αὐτῆς om. K. M. ^η οὐκ ἐμακαρίζετο K. L. M. ^ο ὅτι om. H.
^ρ γνήσιον] Sic Ep. Euth. γνησίως L. M.

τοῦ ^α τῇ ψυχῇ· ἵνα μάθῃς, ὅτι Πέτρος μὲν ἐφθέγγετο, ὁ πατὴρ δὲ ὑπηγόρευσε· καὶ μηκέτι δόξαν ἀνθρωπίνην, ἀλλὰ δόγμα εἶναι θεῖον τὰ εἰρημένα πιστεύσῃς. Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ αὐτὸς ἀποφαίνεται, οὐδὲ λέγει· ἐγὼ εἰμι ὁ Χριστός· ἀλλὰ διὰ ^ι τῆς ἐρωτήσεως τοῦτο κατασκευάζει, αὐτοὺς ^ς εἰσ-
D ἄγων ὁμολογοῦντας; ^ο Ὅτι οὕτω καὶ αὐτῷ ^ι τότε πρεπω-
 δέστερον ἦν καὶ ἀναγκαῖον, καὶ ἐκείνους μᾶλλον ἐφείλκετο
 πρὸς τὴν πίστιν τῶν λεγομένων. Εἶδες πῶς υἱὸν ἀποκαλύ-
 πτει πατήρ; πῶς πατέρα υἱός; ⁷ “Οὐδὲ γὰρ τὸν πατέρα
 τις ἐπιγινώσκει, φησὶν, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ^α βούληται ὁ
 υἱὸς ἀποκαλύψαι.” Οὐκ ἄρα ἐνὶ παρ’ ἐτέρου μαθεῖν τὸν
 υἱόν, ἢ ^ν παρὰ τοῦ πατρός· οὐδὲ παρ’ ἐτέρου μαθεῖν τὸν πα-
 τέρα, ἢ παρὰ τοῦ υἱοῦ. Ὡστε καὶ ἐντεῦθεν τὸ ὁμότημόν τε
 καὶ ὁμοούσιον δῆλον.

Τί οὖν ὁ Χριστός; ⁸ “Σὺ εἰ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ· σὺ
E κληθήσῃ Κηφᾶς.” Ἐπειδὴ γὰρ ἐκήρυξάς μου τὸν πατέρα,
 φησὶ, καὶ ἐγὼ τὸν γεγεννηκότα σε ὀνομάζω· μόνον οὐχὶ λέ-
 γων, ὅτι ὥσπερ σὺ τοῦ Ἰωνᾶ παῖς, οὕτω καὶ γὰρ τοῦ πατρός
^ω τοῦ ἐμοῦ. Ἐπεὶ καὶ παρέλκον ἦν εἰπεῖν, “σὺ εἰ ὁ υἱὸς
 Ἰωνᾶ” ἀλλ’ ἐπειδὴ εἶπεν υἱὸν θεοῦ, ἵνα δείξῃ ὅτι ^κ οὕτως
 ἐστὶν υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὥσπερ ἐκεῖνος υἱὸς Ἰωνᾶ, τῆς αὐτῆς
 οὐσίας τῷ γεγεννηκότι, διὰ τοῦτο τοῦτο προσέθηκε. ⁹ “Καὶ
 548 ἐγὼ σοι λέγω, σὺ εἰ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ
 οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν” τουτέστι, ^γ τῇ πίστει τῆς
 ὁμολογίας. Ἐντεῦθεν δείκνυσι πολλοὺς μέλλοντας ἤδη πι-
 στεύειν, καὶ ἀνίστησιν αὐτοῦ τὸ φρόνημα, καὶ ποιμένα ποιεῖ.
 “Καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς.” Εἰ δὲ ἐκείνης
 οὐ κατισχύουσιν, πολλῶ μᾶλλον ἐμοῦ. Ὡστε μὴ θορυβηθῆς,
 ἐπειδὴ μέλλῃς ἀκούειν, ὅτι παραδοθήσομαι καὶ σταυρωθήσο-
 μαι. Εἵτα καὶ ἐτέραν λέγει τιμὴν ¹⁰ “καὶ ἐγὼ δέ σοι δώσω
 τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν.” Τί ² δέ ἐστι, “καὶ ἐγὼ δέ σοι

⁷ Luc. x. 22.⁸ Joan. i. 43.⁹ v. 18.¹⁰ v. 19.^α τὴν ψυχὴν H. M.^ι τῆς] + αὐτοῦ G. H. K. invito Ep.^ς Sic L. Ep. εἰσάγων ὁμολογήσαι G. K. M. ἐνάγων ὁμολογήσαι H.^ο τότε om. L. ^ν παρ’ αὐτοῦ τοῦ π. Edd. p. p. μαθεῖν om. K. L. M.^ω τοῦ deest in Edd. ^κ οὗτος G. K. M. ^γ τῇ πίστει καὶ τῇ ὁμο-

λογίᾳ Ep. fidem atque confessionem Ge. in textu. In uno cod. M.

clausula τουτέστι, τῇ π. τ. ὁ. non legitur; in duobus aliis K. L. su-

perius post v. πέτρα inseritur. ² δέ om. H. M.

δώσω;” “Ὡςπερ ὁ πατήρ σοι ἔδωκε τὸ ἐμὲ γνῶναι, οὕτω καὶ ἐγὼ σοι δώσω. Καὶ οὐκ εἶπε, παρακαλέσω τὸν πατέρα· ^B καίτοι πολλή ἦν τῆς ἐξουσίας ἡ ἔνδειξις, καὶ τοῦ δώρου τὸ μέγεθος ἄφατον· ἀλλ’, “ἐγὼ σοι δώσω.” Τί δίδως; εἶπέ μοι. “Τὰς ^a κλεῖς τῶν οὐρανῶν·” ^b ἵνα ὅσα ἂν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὅσα ἂν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς.” Πῶς οὖν οὐκ ἔστιν αὐτοῦ δοῦναι τὸ καθίσαι ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, τοῦ λέγοντος, “ἐγὼ σοι δώσω;” Εἶδες πῶς καὶ αὐτὸς ἀνάγει τὸν Πέτρον εἰς ὑψηλὴν τὴν περὶ αὐτοῦ ἔννοιαν, καὶ ἑαυτὸν ἀποκαλύπτει, καὶ δείκνυσιν υἱὸν ὄντα τοῦ θεοῦ διὰ τῶν ὑποσχέσεων τῶν δύο τούτων; Ἄ γὰρ θεοῦ ^c μόνου ἔστιν ἴδια, τό τε ἁμαρτήματα λῦσαι, καὶ τὸ ἀπερίτρεπτον ^C τὴν ἐκκλησίαν ποιῆσαι ἐν τοςάντῃ κυμάτων ἐμβολῇ, καὶ ἄνθρωπον ἀλιεῖα πέτρας πάσης ἀποφῆναι στερρότερον, τῆς οἰκουμένης πολεμουσῆς ἀπάσης, ταῦτα ^d αὐτὸς ἐπαγγέλλεται δώσειν· καθάπερ ὁ πατήρ πρὸς τὸν Ἱερεμίαν διαλεγόμενος ἔλεγεν· ¹¹ “ὥς στῦλον χαλκοῦν καὶ ^e ὥσει τείχος θήσιν αὐτόν·” ἀλλ’ ἐκεῖνον μὲν ἐνὶ ἔθνει, τοῦτον δὲ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης. Ἡδέως ἂν ^f οὖν ἐροίμην τοὺς ἐλαττοῦν βουλομένους τοῦ υἱοῦ τὴν ἀξίαν· ^g ποῖα μείζονα δῶρα, ἅπερ ἔδωκεν ὁ πατήρ τῷ Πέτρῳ, ἢ ἅπερ ἔδωκεν ὁ υἱός; Ὁ μὲν γὰρ τῷ Πέτρῳ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ υἱοῦ ἐχαρίσατο· ὁ δὲ υἱὸς τὴν τοῦ πατρὸς καὶ τὴν ^h αὐτοῦ πανταχοῦ τῆς ^D οἰκουμένης σπείραι, καὶ ἀνθρώπῳ θνητῷ τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ πάντων τὴν ἐξουσίαν ἐνεχείρισε, τὰς κλεῖς αὐτῷ δούς, ὃς τὴν ἐκκλησίαν πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐξέτεινε, καὶ τοῦ οὐρανοῦ ἰσχυροτέραν ἀπέφηνεν. ¹² “Ὁ οὐρανὸς γὰρ καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.” Πῶς

¹¹ Jer. i. 18.¹² Matth. xxiv. 35.

^a κλεῖς] + τῆς βασιλείας Edd. contra meos et Mosqq. omnes.
^b ἵνα om. L. M. ἵνα] καὶ 4 Mosqq. Hoc ex Reg. 694 recepit Editor Ben. 2^{dae}. ^c μόνου K. p. p. τὸ τὰ αἶμ. G. K. ^d αὐτὸς] Sic L. favente Ge. αὐτοῖς G. K. M. αὐτῷ H. ^e ὥς L. M. θήσιν] τίθησιν G. p. p. μὲν ἐν ἐνὶ L. M. ^f οὖν om. G. ἂν οὖν] οὖν ἂν K. L. sed cf. p. 733 A. ^g ποῖα μείζων δωρεὰ G. K. M. ^h αὐτοῦ] + γνῶσιν L. Ex eodem codice σπείραι recepi pro vulgato ἔσπειρε, ut posset seminare Ge. In alio cod. H. locus sic legitur: πανταχοῦ τῆς οἰκ. γνῶσιν ἐνσπείραι.

οὖν ἐλάττων ὁ τοιαῦτα δούς, ὁ τοιαῦτα κατωρθώκως; Καὶ ταῦτα λέγω, οὐ διαιρῶν ¹πατρός καὶ υἱοῦ τὰ ἔργα. ¹³“πάντα γὰρ δι’ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν” ἀλλ’ ἐπιστομίζων τὴν ἀνάσχοντον γλῶτταν τῶν τοι- (345) αῦτα τολμώντων.

- Ε** “Ορα δὲ διὰ πάντων αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν. Ἐγὼ σοι λέγω, σὺ εἰ Πέτρος· ἐγὼ οἰκοδομήσω τὴν ἐκκλησίαν· ἐγὼ σοι δώσω τὰς κλείς τῶν οὐρανῶν. Καὶ τότε, ταῦτα εἰπὼν, ¹⁴“διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδεὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός.” Καὶ τίνος ἕνεκεν διεστείλατο; Ὡστε τῶν ^kσκανδαλιζόντων ἐκ μέσου γενομένων, καὶ τοῦ σταυροῦ τελεσθέντος, καὶ τῶν ἄλλων ὧν ἔπαθεν ἀπαρτισθέντων, καὶ μηδενὸς ὄντος λοιπὸν τοῦ διακόπτοντος καὶ θολοῦντος τὴν
549 εἰς αὐτὸν τῶν πολλῶν πίστιν, καθαρὰν καὶ ἀκίνητον ἐντυπωθῆναι τῶν ἀκούοντων τῇ διανοίᾳ τὴν προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ δόξαν. Καὶ γὰρ οὕτω σαφῶς ἦν ἐκλάμψασα αὐτοῦ ἡ δύναμις. Διὰ δὲ τοῦτο τότε ἐβούλετο ἀνακηρύττεσθαι παρ’ αὐτῶν, ὅτε καὶ ἡ σαφὴς τῶν πραγμάτων ἀλήθεια, καὶ ἡ τῶν ¹γενομένων ἰσχὺς συνηγόρει τοῖς παρὰ τῶν ἀποστόλων λεγομένοις. Οὐδὲ γὰρ ἴσον ^mἦν ὁρᾶν νῦν μὲν ἐν Παλαιστίνῃ θαυματουργοῦντα, νῦν δὲ ὑβριζόμενον, ἐλαυνόμενον· (καὶ μάλιστα ὁπότε καὶ ὁ σταυρὸς ἔμελλε διαδέχεσθαι τὰ θαύματα τὰ γινόμενα) καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης
Β προσκυνούμενον βλέπειν καὶ πιστευόμενον, καὶ μηδὲν τοιοῦτον πάσχοντα λοιπὸν, οἷον ἔπαθε. Διὰ τοῦτό φησι μηδεὶ εἰπεῖν. Τὸ μὲν γὰρ ῥιζωθὲν ἅπαξ, εἴτα ἀνασπασθὲν, δυσκόλως ἂν φυτευθὲν κατασχεθεῖν πάλιν παρὰ τοῖς πολλοῖς· τὸ δὲ μετὰ τὸ παγῆναι ἅπαξ μείναν ἀκίνητον, καὶ μηδαμόθεν ἐπηρεασθὲν, ῥαδίως ἄνεισι, καὶ πρὸς αὔξησιν ἐπιδίδωσι μείζονα. Εἰ γὰρ οἱ σημείων ἀπολελυκότες πολλῶν, καὶ τοσούτων μετασχόντες μυστηρίων ἀπορρήτων, ὑπὸ τῆς ἀκοῆς μόνης ἐσκανδαλίσθησαν· μᾶλλον δὲ οὐκ αὐτοὶ μόνοι, ἀλλὰ καὶ ὁ πάντων κορυφαῖος Πέτρος· ἐνόησον τί τοὺς πολλοὺς
Γ ἦν εἰκὸς παθεῖν, μαθόντας μὲν ὅτι υἱὸς θεοῦ ἐστίν, ὁρῶντας

¹³ Joan. i. 3.¹⁴ v. 20.

¹ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ Edd. Infra τῶν τὰ τοιαῦτα L. ^k σκανδάλων L. ¹ γενομένων K. ^m ἦν om. G. p. p. καὶ ante ἐλαυνόμενον habent L. M.

δὲ καὶ σταυρούμενον καὶ ἐμπτυόμενον, καὶ τῶν μυστηρίων τούτων τὸ ἀπόρρητον οὐκ εἰδότας, οὐδὲ πνεύματος ἀπολελυκότας ἁγίου. Εἰ γὰρ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγε· ¹⁵ “πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ’ οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι.” πολλῷ μᾶλλον ὁ λοιπὸς δῆμος κατέπεσεν αὐτῷ, εἰ πρὸ καιροῦ τοῦ προσήκοντος τὸ τῶν μυστηρίων τούτων ἀκρότατον αὐτοῖς ἀπεκαλύφθη. Διὰ δὴ τοῦτο κωλύει εἰπεῖν. Καὶ ἵνα μάθῃς πόσον ἦν τὸ μετὰ ταῦτα μαθεῖν πλήρη τὴν διδασκαλίαν, τῶν σκανδαλιζόντων παρελθόντων, ἀπ’ αὐτοῦ ¹⁶ τούτου τοῦ κορυφαίου μάνθανε. Αὐτὸς γὰρ οὗτος ὁ Πέτρος, ὁ μετὰ τοσαῦτα σημεῖα οὕτω φανεῖς ἀσθενής, ὡς καὶ ἀρνήσασθαι, καὶ κόρην εὐτελῇ δεῖσαι, ἐπειδὴ ὁ σταυρὸς προεχώρησε, καὶ τῆς ἀναστάσεως σαφεῖς ἔλαβε τὰς ἀποδείξεις, καὶ οὐδὲν ἦν λοιπὸν τὸ σκανδαλίζον αὐτὸν καὶ θορυβοῦν, οὕτως ἀκίνητον κατέσχε τοῦ πνεύματος τὴν διδασκαλίαν, ὡς λέοντος σφοδρότερον ¹⁷ ἐπιπηδᾷ τῷ δῆμῳ τῶν Ἰουδαίων, καίτοι κινδύνων καὶ μυρίων θανάτων ἀπειλουμένων. ¹⁸ Εἰκότως τοίνυν τοῖς πολλοῖς ἐκέλευσε μὴ εἰπεῖν πρὸ τοῦ σταυροῦ, ὅπου γε οὐδὲ αὐτοῖς τοῖς μέλλουσι διδάσκειν πάντα ἐνθῆναι ἐθάρρῃσε πρὸ τοῦ σταυροῦ. “Πολλὰ γὰρ ἔχω λέγειν ὑμῖν, φησὶν, ἀλλ’ οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι.” Καὶ τῶν εἰρημένων δὲ Ε παρ’ αὐτοῦ πολλὰ ἀγνοοῦσιν, ἃ οὐκ ἐποίησε σαφῆ πρὸ τοῦ σταυροῦ. “Οτε γοῦν ἀνέστη, τότε ἔγνωσαν ἕνια τῶν λεχθέντων.

¹⁶ “Ἀπὸ τότε ἤρξατο ¹⁹ αὐτοῖς δεικνύναι, ὅτι δεῖ αὐτὸν παθεῖν.” Ἀπὸ τότε· πότε; “Οτε ἔπηξεν ²⁰ ἐν αὐτοῖς τὸ δόγμα· ὅτε τὴν ἀρχὴν τῶν ἐθνῶν εἰσήγαγεν. Ἄλλ’ οὐδὲ οὕτω συνίεσαν τὸ λεγόμενον·” ²¹ “ἦν γὰρ, φησὶ, κεκαλυμμένος ⁵⁵⁰ ὁ λόγος ἀπ’ αὐτῶν” καὶ ὥσπερ ἐν ἀσαφείᾳ τινὶ ἦσαν, οὐκ εἰδότες ὅτι ἀναστῆναι αὐτὸν δεῖ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐνδιατρίβει τοῖς δυσχερεσί, καὶ ²² ἐμπλατύνει τὸν λόγον, ἵνα διανοίξῃ αὐτῶν τὴν διάνοιαν, καὶ συνῶσι τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον.

¹⁵ Joan. xvi. 12.¹⁶ v. 20.¹⁷ Luc. xviii. 34.

¹⁸ τούτου] τούτο M. τούτου om. L. ¹⁹ ἐμπηδᾷ L. καίτοι] καὶ G. H. M. ²⁰ Praeunte cod. L. huc transtulimus periodum Εἰκότως τοίνυν κ. τ. ε. quae vulgo post v. λεχθέντων legitur. Idem fecit Latinus Interpres. ²¹ αὐτοὺς διδάσκειν 4 Mosqq. ²² ἐν om. L. M. ⁵⁵⁰ πλατύνει L. M. Mox συνιῶσι Edd.

Ἄλλ' "οὐ συνῆκαν, ἀλλ' ἦν τὸ ῥῆμα κεκαλυμμένον ἀπ' αὐ-
 τῶν· καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι" οὐχὶ εἰ ἀποθανεῖται,
 ἀλλὰ πῶς καὶ τίνι τρόπῳ, καὶ τί ποτέ ἐστι τοῦτο τὸ
 μυστήριον. Οὐδὲ γὰρ ᾔδεσαν, τί ποτέ ἐστι τὸ ἀναστῆναι
 τοῦτο αὐτὸ, καὶ πολλῶ βέλτιον ἐνόμιζον εἶναι τὸ μὴ ἀπο-
 B θανεῖν. Διὰ τοῦτο τῶν ἄλλων θορυβουμένων καὶ διαπο-
 ρούντων, πάλιν ὁ Πέτρος, θερμὸς ὢν, μόνος τολμᾷ περὶ
 τούτων διαλεχθῆναι· καὶ οὐδὲ ὡς οὗτος παρρησία, ἀλλὰ κατ'
 ἰδίαν λαβὼν· τουτέστι, τῶν λοιπῶν ἀποσχίσας ὥς αὐτὸν μα- (346)
 θητῶν· καὶ φησιν· "Ἰλεώς σοι, κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦ-
 το." Τί ποτε τοῦτό ἐστιν; ὁ ἀποκαλύψεως τυχὼν, ὁ μα-
 καρισθεὶς, ὡς οὗτος οὕτω ταχέως διέπεσε καὶ ἐσφάλη, ὥς φο-
 βηθῆναι τὸ πάθος; Καὶ τί θανμαστὸν, τὸν οὐ δεξάμενον
 ἐν τούτοις ἀποκάλυψιν τοῦτο παθεῖν; Ἴνα γὰρ μάθης, ὅτι
 οὐδὲ ἐκεῖνα οἴκοθεν ἐφθέγγετο, ὅρα ἐν τούτοις τοῖς οὐκ
 ἀποκεκαλυμμένοις αὐτῷ πῶς θορυβεῖται καὶ περιτρέπεται,
 C καὶ μυριάκις ἀκούων οὐκ οἶδε τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον.
 "Ὅτι μὲν γὰρ υἱὸς θεοῦ ἐστίν, ἔμαθεν· ὅ τι ποτέ δέ ἐστι
 τὸ μυστήριον τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως, οὐδέπω αὐ-
 τῷ δῆλον ἐγένετο. Καὶ γὰρ "ἦν, φησὶν, ὁ λόγος ἀπ' αὐ-
 τῶν κεκαλυμμένος." Ὅρας ὅτι δικαίως ἡ ἐκέλευε τοῖς ἄλλοις
 μὴ ἐξεῖπεν; Εἰ γὰρ οὐς ἀναγκαῖον ἦν μαθεῖν ὡς οὕτως ἐθο-
 ρύβησε, τί οὐκ ἂν ἔπαθον οἱ λοιποὶ; Αὐτὸς μέντοι δεικνύς,
 ὅτι τοσοῦτον ἀπέχει ἅκων ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ πάθος, καὶ ἐπε-
 τίμησε τῷ Πέτρῳ, καὶ Σατανᾶν ἐκάλεσεν. Ἀκουσάτωσαν
 ὅσοι τὸ πάθος ἐπαισχύνονται ἡ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ.
 D Εἰ γὰρ ὁ κορυφαῖος, καὶ πρὶν ἢ πάντα μαθεῖν σαφῶς, Σα-
 τανᾶς ἐκλήθη τοῦτο παθῶν, τίνα ἂν ἔχοιεν συγγνώμην οἱ
 μετὰ τοσαύτην ἀπόδειξιν τὴν οἰκονομίαν ἀρνούμενοι; Ὅταν
 γὰρ ὁ οὕτω μακαρισθεὶς, ὁ τοιαῦτα ὁμολογήσας, τοιαῦτα
 ἀκούῃ, ἐννόησον τίνα πείσονται οἱ μετὰ ταῦτα ἀθετοῦντες
 τοῦ σταυροῦ τὸ μυστήριον. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ Σατανᾶς ἐφ-
 θέγγετο διὰ σοῦ· ἀλλ', ¹⁸ "ὑπάγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ."

¹⁸ v. 23.

^t ἀπορούντων L. M. Ep. ^v οὗτος] οὕτως G. K. L. ^w αὐτὸν
 K. M. p. p. κύριε om. K. L. ^x οὗτος om. M. Ep. ^y ὅρα] + πῶς
 G. H. M. Infra πῶς ante θορυβεῖται om. H. Bis legebatur in Edd.
 ante Ben. ^z ἐκέλευσε Edd. ἐκάλεσε L. ^a οὗτοι οὕτως
 ἐθορυβήθησαν L. ^b τοῦ σταυροῦ om. L. M.

Καὶ γὰρ ἐπιθυμία ἦν τοῦ ἀντικειμένου ^c τὸ μὴ παθεῖν τὸν Χριστόν. Διὰ τοῦτο μετὰ τῶσαύτης σφοδρότητος ἐπετίμησεν αὐτῷ, ἐπειδὴ ἦδει μάλιστα καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τοῦτο φοβουμένους, καὶ οὐκ εὐκόλως αὐτὸ ^d δεξομένους. Διὰ τοῦτο καὶ ἀποκαλύπτει τὰ ἀπὸ τῆς διανοίας αὐτοῦ λέγων· Ε “οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.” ^e Τί δέ ἐστιν, “οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων;” Ἐκεῖνος ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ καὶ γηίνῳ τὸ πρᾶγμα ἐξετάζων, ἐνόμισεν αἰσχρὸν εἶναι τοῦτο αὐτῷ καὶ ἀπρεπές. Καθικνούμενος τοίνυν αὐτοῦ φησιν· οὐ τὸ ἐμέ παθεῖν ἀπρεπές· ἀλλὰ σὺ σαρκικῇ γνώμῃ τούτοις ψηφίζῃ· ὡς εἰ κατὰ 551 θεὸν ἤκουες τῶν λεγομένων, τῆς σαρκικῆς διανοίας ἀπαλλαγείς, ἦδεις ἂν, ὅτι ἐμοὶ μάλιστα τοῦτο πρέπον ἐστί. Σὺ μὲν γὰρ νομίζεις, ὅτι ἀνάξιόν μου ἐστί τὸ παθεῖν· ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι τὸ μὴ παθεῖν με τῆς τοῦ διαβόλου γνώμης ἐστίν· ἀπὸ τῶν ἐναντίων καταστέλλων αὐτοῦ τὴν ἀγώνίαν. Ὡσπερ γὰρ Ἰωάννην, ἀνάξιον αὐτοῦ νομίζοντα εἶναι τὸ βαπτισθῆναι ὑπ’ αὐτοῦ, βαπτίσαις ἐπεισεν εἰπὼν, ¹⁹ “οὕτω πρέπον ἐστὶν ἡμῖν” καὶ ^f αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν Πέτρον κωλύοντα ^g αὐτὸν νίψαι τοὺς πόδας, εἰπὼν, “οὐκ ἔχεις μέρος μετ’ ἐμοῦ, ἐὰν μὴ σου νίψω τοὺς πόδας.” οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν ἐναντίων αὐτὸν κατέσχε, καὶ τῇ τῆς ἐπιτιμήσεως Β σφοδρότητι τὸν ὑπὲρ τοῦ παθεῖν φόβον κατέστειλε.

^h Μηδεὶς τοίνυν αἰσχυνέσθω τὰ σεμνὰ τῆς σωτηρίας ἡμῶν σύμβολα, καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, ⁱ δι’ ὃ καὶ ζῶμεν, καὶ δι’ ὃ ἐσμεν· ἀλλ’ ὡς στέφανον, οὕτω περιφέρωμεν τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ γὰρ πάντα δι’ αὐτοῦ τελεῖται τὰ καθ’ ἡμᾶς. Κὰν ἀναγεννηθῆναι δέη, σταυρὸς παραγίνε-

¹⁹ Matth. iii. 15. Joan. xiii. 8.

^c τὸ] τοῦ Μ. ^d δεξαμένους K. L. et pr. G. H. ^e Haec Tⁱ δέ ἐστιν . . . ἀνθρώπων non habent G. Ge. ^f Sic L. M. favente Ge. ceteri αὐτῷ δὲ τούτῳ τῷ Πέτρῳ κωλύοντι . . . εἶπεν. ^g αὐτὸν] αὐτοῦ Edd.

^h ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ ἐπαισχυνέσθαι ὁμολογεῖν τοῦ τίμιον σταυρὸν· ἐν ᾧ καὶ περὶ τῶν βραβείων τοῦ ἐπιγείου καὶ ἐπουρανίου βασιλείας, ὅποιά εἰσι τοῖς ἐλεοῦσι. G. Quae sequuntur usque ad p. 552 D. exscripsit Auctor Florilegii, pp. 542–545. Omnia usque ad finem Homiliae habentur in Eclogis, Hom. xxxviii. Ed. Ben. ⁱ δι’ ὃ καὶ ζ.] Sic Fl. καὶ δι’ ᾧ ζ. G. καὶ δι’ ὃ ζ. H. καὶ δι’ ὃν ζ. K. καὶ δι’ ὃ ἐσμεν] Sic Fl. δι’ ὃ καὶ ἐσμεν L. καὶ ἐσμεν M.

ται· καὶ τραφῆναι τὴν μυστικὴν ἐκείνην ^k τροφήν, καὶ χειροτονηθῆναι, καὶ ὅτι οὖν ἕτερον ποιῆσαι, πανταχοῦ ^l τὸ τῆς νίκης ἡμῖν παρίσταται σύμβολον. Διὰ τοῦτο ^m καὶ ἐπὶ οἰκίας, καὶ ἐπὶ τῶν τοίχων, καὶ ἐπὶ τῶν θυρίδων, καὶ ἐπὶ C τοῦ μετώπου, καὶ ἐπὶ τῆς διανοίας, μετὰ πολλῆς ἐπιγραφόμεν ⁿ αὐτὸν τῆς σπουδῆς. Τῆς γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν σωτηρίας, καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς κοινῆς, καὶ τῆς ἐπιεικειᾶς ἡμῶν τοῦ δεσπότου τοῦτο ἐστὶ τὸ σημεῖον. ²⁰ “Ὡς πρόβατον γὰρ ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη.” Ὅταν τοίνυν σφραγίσῃ, ἐννόει πᾶσαν τοῦ σταυροῦ τὴν ὑπόθεσιν, καὶ σβέσον θυμὸν καὶ τὰ λοιπὰ πάντα πάθη. ^o Ὅταν σφραγίσῃ, πολλῆς ἔμπλησον τὸ μέτωπον παρρησίας, ἐλευθέραν τὴν ψυχὴν ποιήσον. Ἴστε δὲ πάντως τίνα ἐστὶ τὰ ^p ἐλευθερίαν παρέχοντα. Διὸ καὶ Παῦλος εἰς τοῦτο ἐνάγων ἡμᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν λέγω τὴν προσήκουσαν ἡμῖν, οὕτως ἐνήγε, τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ αἵματος ἀναμνήσας τοῦ δεσποτικοῦ. ²¹ “Τιμῆς γὰρ, φησὶν, D ἡγοράσθητε· μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων.” Ἐυνόησον, φη- (347) σί, τὴν ὑπὲρ σοῦ καταβληθεῖσαν τιμὴν, καὶ οὐδενὸς ^q τῶν ἀνθρώπων ἔση δοῦλος· τιμὴν τὸν σταυρὸν λέγων. ^r Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς τῷ δακτύλῳ ἐγχαράττειν αὐτὸν δεῖ, ἀλλὰ πρότερον τῇ προαιρέσει μετὰ πολλῆς τῆς πίστεως. Καὶ οὕτως ἐντυπώσης αὐτὸν τῇ ὧφει, οὐδεὶς ἐγγὺς σου στῆναι δυνήσεται τῶν ἀκαθάρτων ^s δαιμόνων, ὁρῶν τὴν μάχαιραν, ἐν ἧ τὴν πληγὴν ἔλαβεν, ὁρῶν τὸ ξίφος, ^t ᾧ τὴν καιρίαν ἐδέξατο. Εἰ γὰρ ἡμεῖς τόπους ὁρῶντες ἐν οἷς ἀποτέμνονται οἱ κατάδικοι, φρίττομεν, ἐννόησον τί πείσεται ὁ ^v διάβολος, τὸ E ὅπλον ὁρῶν δι’ οὗ πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔλυσεν ὁ Χριστός, καὶ τὴν τοῦ δράκοντος ἀπέτεμε κεφαλὴν. Μὴ τοίνυν ἐπαισχυνθῆς τοσοῦτον ἀγαθόν, ἵνα μὴ σε ἐπαισχυνθῇ ὁ Χριστός, ὅταν ἔρχηται μετὰ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ τὸ σημεῖον

²⁰ Esai. liiii. 7.²¹ 1 Cor. vii. 23.

^k τροφήν] τράπεζαν G. H. ^l τὸ τῆς] Sic L. Fl. τοῦτο τὸ τῆς K. ceteri τοῦτο τῆς. ^m καὶ ἐν οἰκίαις L. ἐν οἰκίαις Fl. p. p. θυρῶν L. Fl. ⁿ αὐτὸ K. L. Mox ὑπὲρ om. Sav. ^o Ὅταν] + δὲ G. K. ^p ἐλευθερίαν] + ἡμῖν L. M. Fl. ^q τῶν om. L. Fl. p. p. τὴν τιμὴν G. K. ^r Οὐ γὰρ L. M. Fl. ^s δαιμόνων] πνευμάτων G. H. ^t ἐν ᾧ Fl. Mox πληγὴν quod post ἐδέξατο legebatur, abesse iubent L. Fl. ^v διάβολος] + καὶ οἱ δαίμονες G. H. Iidem πείσονται, ὁρῶντες et αὐτῶν habent. Pro altera lectione stant Ge. et Fl.

ἐμπροσθεν φαίνεται ^ω λάμπον ὑπὲρ τὴν ἀκτῖνα αὐτὴν τοῦ ἡλίου. Καὶ γὰρ ἔρχεται ὁ σταυρὸς τότε, φωνὴν ἀφίεις διὰ τῆς ὄψεως, καὶ πρὸς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἀπολογού- 552 μενος ὑπὲρ τοῦ δεσπότη, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ἐνέλιπε τῶν εἰς αὐτὸν ἠκόντων. Τοῦτο τὸ σημεῖον, καὶ ἐπὶ τῶν προγόνων ἡμῶν καὶ νῦν, θύρας ἀνέῴξε κεκλεισμένας· τοῦτο δηλητήρια ἔσβησε φάρμακα· τοῦτο κωνείου δύναμιν ἐξέλυσε· τοῦτο θηρίων δῆγματα ἰοβόλων ἰάσατο. Εἰ γὰρ ἄδον πύλας ἀνέῴξε, καὶ οὐρανῶν ἀψίδας ἀνεπέτασε, καὶ παραδείσου εἰσοδὸν ^χ ἐνεκαίνισε, καὶ τοῦ διαβόλου τὰ νεῦρα ἐξέκοψε· τί θαυμαστὸν ^γ εἰ φαρμάκων δηλητηρίων, καὶ τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων περιεγένετο;

² Τοῦτον τοίνυν ἐγκόλαψον τῇ διανοίᾳ τῇ σῇ, καὶ τὴν Β σωτηρίαν περίπτυσαι τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Οὗτος γὰρ ὁ σταυρὸς τὴν οἰκουμένην ^α ἔσωσε καὶ ἐπέστρεψε, τὴν πλάνην ἐξήλασε, τὴν ἀλήθειαν ἐπανήγαγε, τὴν γῆν οὐρανὸν ἐποίησε, τοὺς ἀνθρώπους ἀγγέλους εἰργάσατο. Διὰ τοῦτον οἱ δαίμονες οὐκέτι φοβεροὶ, ἀλλ' εὐκαταφρόνητοι· οὐδὲ ὁ θάνατος θάνατος, ἀλλ' ὕπνος· διὰ τοῦτον πάντα ἔρρίπται χαμαὶ καὶ πεπάτῃται τὰ πολεμοῦντα ἡμῖν. Ἄν τοίνυν εἴπῃ σοί τις, τὸν ἐσταυρωμένον προσκυνεῖς; εἰπὲ φαιδρᾷ τῇ φωνῇ, γεγηθότι τῷ προσώπῳ· καὶ προσκυνῶ, καὶ οὐ παύσομαί ποτε προσκυνῶν. Κἂν γελάσῃ, δάκρυσον αὐτὸν ὅτι μαίνεται. Εὐχαρίστησον τῷ δεσπότη, ὅτι τοιαῦτα ἡμᾶς εὐεργέτησεν, C ἃ μὴδὲ μαθεῖν δύναται τις χωρὶς τῆς ἄνωθεν ἀποκαλύψεως. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ οὗτος γελά, ὅτι ²² “ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος.” ^β Ἐπεὶ καὶ τὰ παῖδιά τοῦτο πάσχει, ὅταν τι τῶν μεγάλων ἴδῃ καὶ θαυμαστῶν· κἂν εἰς ^ε μυστήρια εἰσαγάγῃ παιδίον, γελάσεται. Τούτοις ^δ δὴ καὶ Ἕλληνες εἰόκασιν τοῖς παιδίοις· μᾶλλον δὲ καὶ τούτων εἰσὶν ἀτελέστεροι, διὸ καὶ ἀθλιώτεροι, ὅτι οὐκ ἐν ἀώρῳ ἡλικίᾳ, ἀλλ' ἐν τελείᾳ τὰ τῶν ^ε νηπίων πάσχουσιν· ὅθεν οὐδὲ συγ-

²² 1 Cor. ii. 14.

^ω λάμπον] Sic M. Fl. vulgo λαμπρόν. τοῦ ἡλίου om. L. M.
^α ἀνεκαίνισε Fl. et codd. praeter K. et sic edidit Sav. ^γ εἰ] + καὶ
 G. H. τῶν ante θηρίων om. L. M. ² τοῦτο Edd. ^α ἔσωσε καὶ
 om. L. Fl. ^β Ἐπειδὴ Edd. ^ε Sic L. M. Ge. Fl. ceteri μυστήριον.
^δ δῆ] δὲ Edd. ^ε νηπίων] παίδων L. παιδίων M. Fl.

γνώμης εἰσὶν ἄξιοι. Ἄλλ' ἡμεῖς λαμπρῇ τῇ φωνῇ, καὶ μέγα καὶ ὑψηλὸν βοῶντες, κράζωμεν καὶ λέγωμεν, καὶ ὅταν πάντες παρωσῶν Ἕλληνες μετὰ πλείονος τῆς παρρήσιας· ὅτι τὸ καύ-
D χημα ἡμῶν ὁ σταυρὸς, καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν ἀπάν-
των, καὶ ἡ παρρήσία καὶ ὁ στέφανος ἅπας. Ἐβουλόμην
καὶ μετὰ Παύλου δύνασθαι λέγειν, ὅτι ²³ “δι’ οὗ ἐμοὶ κόσμος
ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ” ἀλλ’ οὐ δύναμαι, ποικίλοις
πάθεσι κατεχόμενος. Διὸ παραινῶ καὶ ὑμῖν, καὶ πρό γε
ὑμῶν [†] ἐμαυτῷ, σταυρωθῆναι τῷ κόσμῳ, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν
πρὸς τὴν γῆν, ἀλλὰ τῆς ἄνω πατρίδος ἐρᾶν, καὶ τῆς ἐκεῖθεν
δόξης καὶ τῶν ἀγαθῶν. Καὶ γὰρ στρατιωταὶ ἐσμεν βασιλέως
οὐρανοῦ, καὶ ὅπλα ἐνδεδυμέθα πνευματικά. Τί τοίνυν [‡] καπή-
E λων καὶ ἀγυρτῶν, μᾶλλον δὲ σκωλήκων βίον μεταχειρίζομεν;
Ὅπου γὰρ ὁ βασιλεὺς, ἐκεῖ καὶ τὸν στρατιώτην εἶναι δεῖ.
Καὶ γὰρ στρατιῶται γεγόναμεν, οὐ τῶν μακρὰν, ἀλλὰ τῶν
ἐγγύς. Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ ^h τῆς γῆς βασιλεὺς, οὐκ ἂν ἀνά-
σχοιτο πάντας εἶναι ἐν τοῖς βασιλείοις, οὐδὲ παρὰ τὰς αὐτοῦ
πλευράς· ὁ δὲ τῶν οὐρανῶν ἅπαντας ἐγγύς εἶναι βούλεται
553 τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ. Καὶ πῶς δυνατόν ἐνταῦθα ὄντας,
φησὶ, παρ’ ἐκείνον ἐστάναι τὸν θρόνον; Ὅτι καὶ Παῦλος ἐπὶ
ⁱ τῆς γῆς ὢν, ὅπου τὰ Σεραφίμ ἦν, ὅπου τὰ Χερουβίμ, καὶ
ἐγγυτέρῳ τοῦ Χριστοῦ, ἢ οὗτοι οἱ ἀσπιδεφόροι τοῦ βασιλέως.
Οὗτοι μὲν γὰρ πολλαχοῦ τὰς ὄψεις περιφέρουσιν· ἐκείνον
δὲ οὐδὲν ἐφάνατzen, οὐδὲ ^k περιείλκεν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν διά- (348)
νοίαν πρὸς τὸν ^l βασιλέα τεταμένην εἶχεν. Ὡστε ἂν βου-
ληθῶμεν, δυνατόν ^m καὶ ἡμῖν τοῦτο. Εἰ μὲν γὰρ τόπῳ διει-
στήκει, καλῶς ἂν ἠπόρεις· εἰ δὲ πανταχοῦ πάρεστι, τῷ
σπουδάζοντι καὶ συντεταμένῳ πλησίον ἐστί. Διὰ τοῦτο καὶ
ὁ προφήτης ἔλεγεν· ²⁴ “οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ’
B ἐμοῦ εἶ.” καὶ αὐτὸς πάλιν ὁ θεός· “θεὸς ἐγγιζὼν ἐγὼ εἰμι,

²³ Gal. vi. 14.²⁴ Psal. xxii. 4. Jer. xxiii. 23.

[†] καὶ ἐμαυτῷ G. H. K. σταυροῦσθαι G. H. Nobiscum facit Eclog.
[‡] Vulgo τὰ καπήλων. τὰ om. H. L. M. et codex Vien. apud Sav. cum Ecl. et Interp. ^h τῆς om. K. M. Ecl. p. p. ἂν om. G. ⁱ τῆς om. L. M. Ecl. Mox ἀσπιδεφόροι K. Vid. Lobeck. ad Phryn. p. 683. ^k Sic H. M. Vien. Ecl. ceteri παρείλκεν. διά- νοίαν] + αὐτοῦ G. H. ^l βασιλέα] + Χριστὸν G. H. + τὸν κύριον Vien. + καὶ κύριον Ecl. ^m καὶ accessit ex L. M. Ecl. et p. p. ἂν ex iisdem et Vien.

καὶ οὐχὶ θεὸς πόρρωθεν.” Ὡςπερ οὖν ^α αἱ ἁμαρτίαι διίστῶσιν ἡμᾶς ἀπ’ αὐτοῦ, οὕτω ^ο καὶ αἱ δικαιοσύναι συνάγουσιν ἡμᾶς πρὸς αὐτόν. ²⁵ “ἔτι γὰρ λαλοῦντός σου, φησὶν, ^ρ ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι.” Ποῖος πατήρ οὕτως ἂν ὑπακούσειέ ποτε τοῖς ἐγγύοις; ποία μήτηρ οὕτως ἐστὶ παρεσκευασμένη καὶ διηνεκῶς ἐστηκυῖα, μή ποτε καλέσειε αὐτὴν τὰ παιδία; Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, οὐ πατήρ, οὐ μήτηρ· ἀλλ’ ὁ θεὸς διηνεκῶς ἐστηκεν ἀναμένων, εἴ τις ποτε καλέσειεν αὐτὸν τῶν οἰκετῶν, καὶ οὐδέποτε, καλεσάντων ἡμῶν ὡς δεῖ, παρήκουσε. Διὰ τοῦτό φησιν· “ἔτι λαλοῦντός σου.” οὐκ ἀναμένω σε πληρῶσαι, καὶ εὐθέως ὑπακούω. Καλέσωμεν τοίνυν αὐτὸν ὡς κληθῆναι βού- C λεται. Πῶς ^ι δὲ βούλεται; ²⁶ “Λύε, φησί, πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, διάλυε στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων, πᾶσαν συγγραφὴν ἁδίκων διάσπα. Διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Ἐὰν ἴδῃς γυμνόν, περίβαλε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει. Τότε ραγήσεται πρῶϊμον τὸ φῶς σου, καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ, καὶ προπορεύσεται ἔμ- προσθέν σου ἡ δικαιοσύνη σου, καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ περιστελεῖ σε. Τότε ἐπικαλέσῃ με, καὶ εἰσακούσομαί σου· ἔτι λαλοῦν- τός σου ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι.” Καὶ τίς ταῦτα πάντα ^ι δύναται D ποιῆσαι; φησί. Τίς δὲ οὐ δύναται; εἶπέ μοι. Τί γὰρ δυσχερὲς τῶν εἰρημένων; τί δὲ ἐργῶδες; τί δὲ οὐ ῥάδιον; Οὕτω ^ς γὰρ ἐστὶν οὐχὶ δυνατὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ εὐκολα, ὅτι πολλοὶ καὶ τὸ μέτρον τῶν εἰρημένων ὑπερηκόντισαν, οὐκ ἅδικα γραμματεῖα διασπῶντες μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄντα ἀπο- δυσάμενοι πάντα· οὐ στέγῃ καὶ τραπέζῃ τοὺς πτωχοὺς δε- χόμενοι, ἀλλὰ καὶ τῷ τοῦ σώματος ἰδρῶτι, καὶ κάμνοντες ὥστε αὐτοὺς διαθρέψαι· οὐ συγγενεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐχθροὺς εὐεργετοῦντες.

Τί δὲ ὅλως καὶ δύσκολον τῶν εἰρημένων; Οὐδὲ γὰρ εἶ- πεν, ὑπέμβηθι τὸ ὄρος, διάβηθι τὸ πέλαγος, διάσκαψον E πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα, ἄσιτος διάμενε, σάκκον περι-

²⁵ Esai. Iviii. 9.²⁶ Ibid. v. 6-9.

^α αἱ deest in Edd. p. p. ἀπ’ om. L. M. Ecl. ^ο Vocabula
καὶ αἱ addidimus ex L. M. Vien. Ecl. καὶ habet G. ^ρ ἐρεῖ G.
H. K. ^ι δέ] οὖν G. H. ^ι δυνήσεται G. H. ^ς γάρ] Sic L. Ecl.
ceteri δέ.

βαλου^ι· ἀλλὰ, μετὰδος ^ι τοῖς οἰκείοις, μετὰδος τοῦ ἄρτου, τὰ ἀδίκως ^ν συγκείμενα γραμματεῖα διάρρηξον. Τί τούτων εὐκολώτερον; εἶπέ μοι. Εἰ δὲ καὶ δύσκολα εἶναι νομίζεις, σκόπει μοι καὶ τὰ ἔπαθλα, καὶ ἔσται σοι ῥάδια. Καθάπερ γὰρ οἱ βασιλεῖς ἐν ταῖς ἵπποδρομίαις πρὸ τῶν ἀγωνιζομένων στεφάνους καὶ βραβεῖα καὶ ἱμάτια ^ω συντιθέασιν, οὕτω δὴ
554 καὶ ὁ Χριστὸς ἐν μέσῳ τίθησι τῷ σταδίῳ τὰ ἔπαθλα, καθάπερ διὰ πολλῶν χειρῶν τῶν τοῦ προφήτου ῥημάτων ἐκτείνων αὐτά. Καὶ οἱ μὲν βασιλεῖς, καὶ μυριάκις ὥσι βασιλεῖς, ἅτε ἄνθρωποι ὄντες, καὶ εὐπορίαν δαπανωμένην ἔχοντες, καὶ φιλοτιμίαν ἀναλίσκομένην, τὰ ὀλίγα πολλὰ φιλοτιμοῦνται δεῖξαι· διὸ καὶ ἐν ἑκάστον ἐκάστῳ τῶν διακόνων ἐγχειρίζοντες, οὕτως εἰσάγουσιν εἰς μέσον. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὁ ἡμέτερος τοῦναντίον· ἅπαντα ὁμοῦ συμφορήσας, ἐπειδὴ σφόδρα ἐστὶν εὐπορος, καὶ οὐδὲν πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖ, οὕτως εἰς μέσον προτίθησιν, ἅπερ ἐκταθέντα ἄπειρα ἔσται, καὶ πολ-
B λῶν δεήσεται τῶν κατεχουσῶν χειρῶν. Καὶ ἵνα μάθῃς τοῦτο, ἑκάστον αὐτῶν ^κ περισκόπει μετὰ ἀκριβείας. “Τότε ῥαγήσεται, φησὶ, πρῶϊμον τὸ φῶς σου.” Ἄρα οὐ δοκεῖ ^ν σοι ἐν τι εἶναι τὸ δῶρον τοῦτο; Ἄλλ’ οὐκ ἔστιν ἐν· καὶ γὰρ πολλὰ ἔνδον ἔχει, καὶ βραβεῖα καὶ στεφάνους καὶ ἕτερα ἔπαθλα. Καὶ εἰ βούλεσθε, λύσαντες δείξωμεν τὸν πλοῦτον ἅπαντα, καθὼς ἡμῖν οἶόν τέ ἐστι δεῖξαι· μόνον μὴ ἀποκάμῃτε. Καὶ πρῶτον μάθωμεν τί ἐστι, ῥαγήσεται. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, φανεῖται, ἀλλὰ, ῥαγήσεται· τὸ ταχὺ ^κ καὶ δαψιλές ἡμῖν ἐμφαίνων, καὶ πῶς σφόδρα ἐφίεται τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, καὶ πῶς ὠδίνει τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ προελθεῖν, καὶ ἐπείγεται, καὶ οὐδὲν ἔσται τὸ κωλύον τὴν ἄφατον ῥύμην·
C δι’ ὧν ἀπάντων τὴν δαψίλειαν αὐτῶν ἐνδείκνυται, καὶ τὸ ἄπειρον τῆς περιουσίας. Τί δὲ ἐστι, πρῶϊμον; Τοντέστιν, οὐ μετὰ τὸ ἐν τοῖς πειρασμοῖς γενέσθαι, οὐδὲ μετὰ τὴν τῶν κακῶν ἐφοδον, ἀλλὰ ^α καὶ προφθάνει. Καθάπερ γὰρ (349) ἐπὶ τῶν καρπῶν λέγομεν πρῶϊμον τὸ πρὸ τοῦ καιροῦ φανέν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα, τὸ ^β ταχινὸν πάλιν ἐμφαίνων, οὕτως

^ι τοῖς οἰκείοις] ἐκ τῆς οἰκίας Vien. τῆς οἰκίας, quod Savilio adrisit, diserte legitur in Ecl. ^ν κείμενα M. Ecl. ^ω τιθέασιν Vien. Ecl.

^κ περισκόπει] σκόπει G. H. περισκόπησον Vien. Ecl. p. p. φησὶ om. G.

^ν σοι deest in Edd. ^κ καὶ τὸ δαψιλές K. L. M. ^α καὶ om. L. M.

Ecl. ^β ταχὺ L. M. Vien. Ecl.

εἶπεν· ὥσπερ ἄνω ἔλεγεν· “ἔτι λαλοῦντός σου ἐρῶ, ἰδοὺ
 πάρειμι.” Ποῖον δὲ λέγει ^c φῶς; καὶ τί ποτέ ἐστι τοῦτο
 τὸ φῶς; Οὐ τοῦτο τὸ αἰσθητόν, ἀλλ’ ἕτερον πολλῶ βέλ-
 τιον, ὃ τὸν οὐρανὸν ἡμῖν δείκνυσι, τοὺς ἀγγέλους, τοὺς
 ἀρχαγγέλους, τὰ Χερουβὶμ, τὰ Σεραφίμ, τοὺς θρόνους, τὰς
 κυριότητας, τὰς ἀρχάς, τὰς ἐξουσίας, τὸ στρατόπεδον ἅπαν, D
 τὰς ^d αὐλὰς τὰς βασιλικὰς, τὰς σκηνάς. Ἄν γὰρ τοῦ φω-
 τὸς ἐκείνου καταξιωθῆς, καὶ ταῦτα ὅψει, καὶ ἀπαλλαγῇ
 γεέννης, καὶ τοῦ σκώληκος τοῦ ἰοβόλου, καὶ τοῦ βρυγμοῦ
 τῶν ὀδόντων, καὶ τῶν δεσμῶν τῶν ἀλύτων, καὶ τῆς στενο-
 χωρίας, καὶ τῆς θλίψεως, καὶ τοῦ σκότους τοῦ ἀφεργουῶς,
 καὶ τοῦ διχοτομηθῆναι, καὶ ^e τοῦ ποταμοῦ τοῦ πυρὸς, καὶ
 τῆς κατάρας, καὶ τῶν τῆς ὀδύνης χωρίων· καὶ ἀπελεύσῃ
 ἔνθα ²⁷ “ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη.” ἔνθα πολλὴ ἡ χαρὰ, καὶ
 ἡ εἰρήνη, καὶ ἡ ἀγάπη, καὶ ἡ τρυφή, καὶ ἡ εὐφροσύνη·
 ἔνθα ζωὴ ^f αἰώνιος, καὶ δόξα ἁρρήτος, καὶ κάλλος ἄφρα- E
 στον· ἔνθα ^g αἰώνιοι σκηναί, καὶ ἡ δόξα τοῦ βασιλέως ἡ
 ἀπόρρητος, καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ²⁸ “ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε,
 καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη”
 ἔνθα ὁ νυμφὼν ὁ πνευματικὸς, καὶ αἱ παστᾶδες τῶν οὐρα-
 νῶν, καὶ αἱ παρθένοι αἱ τὰς φαιδράς ἔχουσιν λαμπάδας,
 καὶ οἱ τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου ἔχοντες· ἔνθα ^h πολλὰ τὰ
 ὑπάρχοντα τοῦ δεσπότη, καὶ τὰ ταμεῖα τὰ βασιλικὰ.
 Εἶδες ἡλίκᾳ τὰ ἔπαθλα, καὶ ὅσα διὰ μιᾶς ρήσεως ἐπεδείξα- 555
 το, καὶ πῶς πάντα ⁱ συνεφόρησεν; Οὕτω καὶ τῶν ἐξῆς
 ρήσεων ἐκάστην ἀναπτύξαντες, πολλὴν εὐρήσομεν τὴν περι-
 ουσίαν, καὶ πέλαγος ἀχανές. Ἔτι οὖν ^k ἀναβαλούμεθα,
 εἰπέ μοι, καὶ ὀκνήσομεν ἐλεεῖν τοὺς δεομένους; Μὴ, παρα-
 καλῶ, ἀλλὰ καὶ πάντα ρῖψαι δέη, καὶ εἰς πῦρ ἐμβληθῆναι,
 καὶ ξίφους κατατολμῆσαι, καὶ κατὰ μαχαιρῶν ἄλλεσθαι,
 καὶ ὅτι οὖν παθεῖν, πάντα φέρωμεν ἐνκόλως, ἵνα τοῦ ἐνδύ-

²⁷ Esai. xxxv. 10.²⁸ 1 Cor. ii. 9.

^c φῶς] καὶ φῶς G. καὶ πῶς L. Haec καὶ τί ποτε . . . φῶς non
 habent K. M. ^d αὐλὰς] πόλεις Ecl. τὰς πόλεις, τὰς βασιλικὰς
 σκηνάς L. ^e τῶν ποταμῶν G. Ecl. τὸν ποταμὸν M. ^f ἡ αἰώνιος
 L. ἄφραστον] ἄφατον K. M. ^g αἱ αἰώνιοι K. L. ^h πολλὰ τὰ
 ὑπ.] τὰ πολλὰ ὑπ. L. τὰ παλάτια ὑπάρχει Ecl. ⁱ Sic codd. et Ecl.
 συνεφόρησεν Sav. Mor. συνεφόρεσεν, quae Savilii conjectura erat,
 tacite recepit Montef. ^k ἀναβαλλόμεθα G. K. οὐβουλούμεθα (sic) L.

ματος ἐπιτύχωμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἐκείνης· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, Β χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΕ.

¹ Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.

С ΤΟΤΕ· ΠΟΤΕ; Ὅτε ὁ Πέτρος εἶπεν, “ἰλεώς σοι, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο” καὶ ἤκουσεν, “ὑπάγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ.” Οὐδὲ γὰρ ἠρέσθη τῇ ἐπιτιμῇσει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ περιουσίας βουλόμενος δεῖξαι τὴν τε τῶν παρὰ τοῦ Πέτρου εἰρημέων ἀτοπίαν, καὶ τὸ κέρδος τὸ ἀπὸ τοῦ πάθους, φησί· σύ μοι λέγεις, “ἰλεώς σοι, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο” ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι οὐ μόνον τὸ ἐμὲ ² κωλύσαι καὶ τῷ ἐμῷ πάθει δυσχεραίνειν, ἐπιβλαβές σοι καὶ ὀλέθριον, ἀλλ’ ὅτι οὐδὲ σωθῆναι δυνήσῃ, ἐὰν μὴ καὶ αὐτὸς ³ εἰς τὸ ἀποθανεῖν ἥς παρεσκευασμένος διαπαντός. Ἰνα γὰρ μὴ ἀνάξιον αὐτοῦ τὸ παθεῖν εἶναι νομίσωσιν, οὐ διὰ τῶν προτέρων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐπαγομένων αὐτοὺς παιδεύει τοῦ πράγματος τὸ κέρδος. D Ἐν μὲν οὖν τῷ Ἰωάννῃ φησὶν· ² “ἐὰν πεσὼν ὁ κόκκος τοῦ σίτου εἰς τὴν γῆν μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει.” ἐνταῦθα δὲ ἐκ περιουσίας αὐτὸ γυμνάζων, οὐκ ἐφ’ ἑαυτοῦ προάγει τὸν λόγον μόνον τὸν περὶ τοῦ δεῖν ἀποθνήσκειν, ἀλλὰ καὶ ἐπ’ ἐκείνων. Τοσοῦτον γὰρ τοῦ πράγματος τούτου τὸ κέρδος, ὅτι καὶ ἐφ’ ὑμῶν τὸ μὲν μὴ θέλειν ἀποθανεῖν, δεινόν· τὸ δὲ ἔτοιμον εἶναι πρὸς τοῦτο, ἀγαθόν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν διὰ τῶν ἐξῆς δηλοῖ,

¹ Cap. xvi. v. 24.

² Joan. xii. 24.

Hom. lv. ² κωλύειν H. L. Ep. πρὸς Ep.

³ εἰς τὸ om. K. L. M. εἰς]

τέως δὲ ἐξ ἑνὸς αὐτὸ γυμνάζει μέρους. Καὶ ὅρα πῶς καὶ ἀκατανάγκαστον ποιεῖ τὸν λόγον. Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ^ε ὅτι καὶ βούλησθε, καὶ μὴ βούλησθε, δεῖ τοῦτο ὑμᾶς παθεῖν· **Ε** ἀλλὰ πῶς; “Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν.” Οὐ βιάζο-
 (350) μαι, οὐκ ἀναγκάζω, ἀλλ’ ἕκαστον κύριον τῆς ἑαυτοῦ προ-
 αιρέσεως ποιῶ· διὸ καὶ λέγω, “εἴ τις θέλει.” Ἐπὶ γὰρ ἀγαθὰ καλῶ, οὐχὶ ἐπὶ κακὰ καὶ ἐπαχθῇ, οὐκ ἐπὶ κόλασιν καὶ τιμωρίαν, ἵνα καὶ ἀναγκάσω. Καὶ γὰρ αὕτη τοῦ πράγ-
 ματος ἡ φύσις ἱκανῇ ἐφέλκυσσασθαι. Ταῦτα δὲ λέγων ^δ ἐπεσπᾶτο μερίζωνς. Ὁ μὲν γὰρ βιαζόμενος ἀποτρέπει 556
 πολλάκις· ὁ δὲ ἀφείς κύριον τὸν ἀκροατὴν εἶναι, μᾶλλον ἐφέλκεται. Βίας γὰρ δυνατώτερον θεραπεία. Διὸ καὶ αὐτὸς ἔλεγεν· “εἴ τις θέλει.” Μεγάλα γὰρ ἐστὶ, φησὶν, ἃ δίδωμι ὑμῖν ἀγαθὰ, καὶ τοιαῦτα, ὥς καὶ ἐπιτρέχειν ἐκόντας. Οὐδὲ γὰρ εἴ τις χρυσίον παρεῖχε, καὶ θησαυρὸν ^ε προστίθει, μετὰ βίας ἐκάλεσεν αὐν. Εἰ δὲ εἰς ἐκεῖνα οὐ μετὰ βίας, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθὰ. Εἰ γὰρ μὴ ἡ τοῦ πράγματος φύσις πείθει σε δραμεῖν, οὐδὲ λαβεῖν ἄξιός εἰ, οὐδ’ αὖν λάβης, εἴση καλῶς τὸ ληφθέν. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀναγκάζει ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ προτρέπει, φειδόμενος ἡμῶν. **Β**
 Ἐπειδὴ γὰρ ἐδόκουν πολλὰ διαθρυλλεῖν, ^ε ἰδίᾳ θορυβούμενοι πρὸς τὸ εἰρημένον, φησὶν· οὐ χρεῖα θορύβου καὶ ταραχῆς. Εἰ μὴ νομίζετε μυρίων ἀγαθῶν αἴτιον εἶναι τὸ εἰρημένον, καὶ ἐφ’ ὑμῶν συμβαῖνον, οὐ βιάζομαι, οὐδὲ ἀναγκάζω, ἀλλ’ εἴ τις ^ε θέλει ἀκολουθεῖν, τοῦτον καλῶ. Μὴ γὰρ δὴ τοῦτο νομίζετε εἶναι τὴν ἀκολουθήσιν, ὃ ποιεῖτε νῦν ἐπόμενοί μοι. Πολλῶν ὑμῖν δεῖ πόνων, πολλῶν κινδύνων, εἰ μέλλοιτε ὀπίσω μου ἵεναι. Οὐ γὰρ δὴ, ὦ Πέτρε, ^ε ἐπειδὴ υἱὸν με ὠμολό-
 γησας θεοῦ, διὰ τοῦτο μόνον προσδοκᾷ ὀφείλεις στεφάνους, καὶ νομίζειν ἀρκεῖν εἰς σωτηρίαν σοι τοῦτο, καὶ ἀδείας λοιπὸν ἀπολαύειν, ὥς τὸ πᾶν ἐργασάμενος. Δύναμαι μὲν γὰρ, ἅτε **С**
 υἱὸς αὖν θεοῦ, μηδὲ ἀφείναι σε πείραν τῶν δεινῶν λαβεῖν· οὐ βούλομαι δὲ διὰ σέ, ἵνα καὶ αὐτός ^ε τι συνεισενέγκῃς, καὶ δοκιμώτερος γένη. Οὐδὲ γὰρ εἴ τις ἀγωνοθέτης εἴη, καὶ φίλον ἀθλητὴν ἔχοι, βουλευθείη αὐν χάριτι αὐτὸν στεφανῶσαι

^ε ὅτι om. H. K. M. ^δ ἐπεσπάσατο Edd. ^ε Sic in codd. προστίθει Edd. Correxuit e suo cod. Editor Ben. 2^{dae}. ^ε καὶ ἰδίᾳ G. K. M. ^ε θέλει] βούλεται K. L. M. ^ε ἐπειδὴ] + νῦν H. ^ε τι om. G. K. M. ἵνα τι καὶ αὐτὸς L.

μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων πόνων· καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα, ἐπειδὴ αὐτὸν φιλεῖ. Οὕτω καὶ ὁ Χριστός· οὓς μάλιστα φιλεῖ, τούτους μάλιστα βούλεται καὶ οἰκοθεν εὐδοκμεῖν, οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτοῦ βοηθείας μόνης. Ὅρα δὲ πῶς καὶ ἀνεπαχθῇ ποιεῖ τὸν λόγον. Οὐδὲ γὰρ εἰς αὐτοὺς περιίστησι ^κμόνους τὰ δεινὰ, ἀλλὰ ^ικαὶ κοινὸν τὸ δόγμα τῇ οἰκουμένῃ
D προτίθησι λέγων· “εἴ τις θέλει” καὶ γυνή, καὶ ἀνὴρ, καὶ ἄρχων, καὶ ἀρχόμενος, ταύτην ἐρχέσθω τὴν ὁδόν. Καὶ δοκεῖ μὲν ἐν τι εἰρηκεῖναι, τρία δὲ ἐστὶ τὰ λεγόμενα· τὸ “^μἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν,” καὶ τὸ, “ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ,” καὶ τὸ, “ἀκολουθεῖτω μοι” καὶ τὰ μὲν δύο συνέζευκται, τὸ δὲ ἐν καθ’ ἑαυτὸ τέθειται. Ἄλλ’ ἴδωμεν πρότερον τί ποτέ ἐστὶ τὸ ἀρνήσασθαι ἑαυτόν. Μάθωμεν ^νπρότερον τί ἐστὶν ἀρνήσασθαι ἕτερον, καὶ τότε εἰσόμεθα τί ποτέ ἐστιν ὁ ἀρνήσασθαι ἑαυτόν. Τί οὖν ἐστὶν ἀρνήσασθαι ἕτερον; Ὁ
E ἀρνούμενος ἕτερον, οἷον ἢ ἀδελφόν, ἢ οἰκέτην, ἢ ^ρὄντιναοῦν, καὶ μαστιζόμενον ἴδῃ, καὶ δεσμούμενον, ^ακαὶ ἀπαγόμενον, καὶ ὅτιοῦν πάσχοντα, οὐ παρίσταται, οὐ βοηθεῖ, οὐκ ἐπικλᾶται, οὐ πάσχει τι πρὸς αὐτόν, ἅτε ἅπαξ ἀπαλλοτριωθείς.
557 Οὕτω τοίνυν βούλεται τοῦ σώματος ἀφειδεῖν τοῦ ἡμετέρου, ἵνα καὶ μαστίζωσι, καὶ ἐλαύνωσι, καὶ καίωσι, καὶ ὅτιοῦν ποιῶσι, μὴ ^ιφεισώμεθα. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ φείσασθαι. Ἐπεὶ καὶ οἱ πατέρες τότε φεῖδονται τῶν ἐγγόνων, ὅταν διδασκάλοις αὐτὰ παραδιδόντες, κελεύωσιν αὐτῶν μὴ φεῖδεσθαι. Οὕτω καὶ ὁ Χριστός· οὐκ εἶπε, μὴ ^ςφεισάσθω ἑαυτοῦ, ἀλλ’ ἐπιτεταμένως, “ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν” τουτέστι, μηδὲν ἐχέτω κοινὸν πρὸς ἑαυτόν, ἀλλ’ ἐκδιδότης τοῖς κινδύνοις, τοῖς ἀγῶσι, καὶ ὥς ἑτέρου ταῦτα πάσχοντος, οὕτω διακεῖσθω. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἀρνησάσθω, ἀλλ’, ἀπαρνησάσθω· καὶ τῇ μικρᾷ ταύτῃ προσ-
B θήκη πολλὴν πάλιν ἐμφαίνων τὴν ὑπερβολήν. Καὶ γὰρ πλεον τοῦτο ἐκείνου ἐστί.

^κ μόνον K. L.
vitis Ep. et Interp.
om. G. H. K.

^ι καὶ om. M. Ep. p. p. προστίθησι G. M. invito Ep. et Interp.
^μ ἀπαρνήσασθαι et p. p. ἄραι G.
^ν πρότερον
^ο τὸ ἀρνήσασθαι iidem.
^ρ οἷον τινα οὖν G. M.
^α Haec καὶ ἀπαγόμενον solus meorum habet L. ex quo codice, ni fallor, in textum recepit Montef. Huic accedit Ep. qui post δεσμούμενον sic pergit: καὶ ἐπὶ θάνατον ἀγόμενον, οὐ παρίσταται. Infra καὶ καίωσι om. G. H.
^ς φειδόμεθα H. K. L.
^ι φείσασθαι G. Mox ἐκδότης G.

“Καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.” Τοῦτο ἐξ ἐκείνου γίνεται. Ἴνα γὰρ μὴ νομίσης, ὅτι μέχρι ῥημάτων καὶ ὕβρεων καὶ ὀνειδῶν δεῖ ἀπαρνήσασθαι ἑαυτὸν, λέγει καὶ μέχρι πόσου ὁ ἀπαρνεῖσθαι ἑαυτὸν δεῖ· τουτέστι, μέχρι θανάτου, καὶ θανάτου ἐπονείδιστον. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, “ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν μέχρι θανάτου, ἀλλ’,” ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ,” τὸν ἐπονείδιστον θάνατον δηλῶν καὶ ὅτι οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δις, ἀλλὰ διὰ παντὸς τοῦ βίου τοῦτο δεῖ ποιεῖν. Διηνεκῶς γὰρ, φησὶ, περίφερε τὸν θάνατον ^x τοῦ-

(351) τον, καὶ καθ’ ἡμέραν ἑτοιμος ἔσο πρὸς σφαγὴν. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ χρημάτων μὲν κατεφρόνησαν καὶ τρυφῆς καὶ C δόξης, θανάτου δὲ οὐχ ὑπεριῶν, ἀλλ’ ἔδεισαν κινδύνους· ἐγὼ, φησὶ, καὶ μέχρις αἵματος παλαίειν τὸν ὁ ἀγωνιστὴν βούλομαι τὸν ἐμὸν, καὶ ἕως σφαγῆς τὰ σκάμματα γίνεσθαι ὥστε καὶ θάνατον ὑπομεῖναι δέη, καὶ θάνατον τὸν ἐπονείδιστον, καὶ θάνατον τὸν ἐπάρατον, καὶ ἐπὶ πονηρᾷ ὑπολήψει, ^z πάντα γενναίως φέρειν, καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἀγάλλεσθαι. “Καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.” Ἐπειδὴ γὰρ ἐστὶ καὶ πάσχοντα μὴ ἀκολουθεῖν, ὅταν μὴ δι’ αὐτόν τις πάθῃ (καὶ γὰρ λησταὶ πολλὰ ^a χαλεπὰ πάσχουσι, καὶ τυμβωρύχοι καὶ γόητες) ἵνα μὴ D νομίσης, ὅτι ἀρκεῖ τῶν δεινῶν ἢ φύσις, προστίθῃσι τὴν ὑπόθεσιν τῶν δεινῶν. Τίς δὲ ἐστὶν αὕτη; Ἴνα ταῦτα ποιῶν καὶ πάσχων αὐτῷ ἀκολουθῇς· ἵνα δι’ αὐτὸν πάντα ὑπομένῃς· ἵνα καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἔχῃς. Καὶ γὰρ ^b καὶ τοῦτο δηλοῖ τὸ, “ἀκολουθεῖτω μοι” ὥστε μὴ μόνον ἀνδρείαν τὴν ἐν τοῖς δεινοῖς, ἀλλὰ καὶ σωφροσύνην, καὶ ἐπιείκειαν, καὶ πᾶσαν ἐπιδείκνυσθαι φιλοσοφίαν. Τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἀκολουθεῖν ὡς χρή, τὸ καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τὸ δι’ αὐτὸν πάντα πάσχειν. Εἰσὶ γὰρ ^c οἱ τῷ διαβόλῳ ἀκολουθοῦντες καὶ ταῦτα πάσχουσι, καὶ δι’ ἐκείνον τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκδιδόασιν· ἀλλ’ ἡμεῖς διὰ τὸν Χριστὸν, μᾶλλον δὲ δι’ ἡμᾶς αὐτούς· ἐκείνοι E μὲν, ἵνα ἑαυτοὺς βλάβωσι καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ ἡμεῖς δέ,

ⁱ ὀνειδισμῶν Edd.

^v ἀπαρνήσασθαι G. H. K. ἀπαρνεῖσθαι bis habet Ep.

^w ἀπαρνησάσθω . . . θανάτου] ἀράτω τὸν θάνατον αὐτοῦ K. L. Alterum vertit Interp.

^x τοῦτον om. M. Etiam in Ben. deest, sed operarum vitio.

^y ἀνταγωνιστὴν K. M. γίνεσθαι] τείνεσθαι H.

^z Edebatur πάντα δεῖ γενναίως φ. δεῖ om. G. K. M. post φέρειν habet L.

^a χαλεπὰ] Sic Ep. χαλεπώτερα G. καὶ χαλεπώτερα H.

^b καὶ om. G. L. ^c οἱ] Sic L. vulgo οἱ.

ἵνα κερδήσωμεν ἑκατέραν τὴν ζωὴν. Πῶς οὖν οὐκ ἐσχάτης βλακείας, μηδὲ τὴν αὐτὴν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐπιδείκνυσθαι ἀνδρείαν, καὶ ταῦτα τοσούτους ^a μέλλοντας καρποῦσθαι στεφάνους; Καίτοιγε ἡμῖν μὲν καὶ ὁ Χριστὸς πάρεστι βοηθῶν, 558 ἐκείνοις δὲ οὐδεὶς. Εἶπε μὲν οὖν ἡδὴ καὶ τοῦτο τὸ ἐπίταγμα, ὅτε ἔπεμπεν αὐτοὺς λέγων ³ “εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε” (“^e ἀποστέλλω γὰρ ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων,” φησί· καί, “ἐπὶ ἡγεμόνας ^f καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε”) νυνὶ δὲ ἐπιτεταμένως μᾶλλον καὶ αὐστηρότερον. Τότε μὲν γὰρ θάνατον εἶπε μόνον· ἐνταῦθα δὲ καὶ σταυροῦ ἐμνημόνευσε, καὶ σταυροῦ διηνεκοῦς. “Ἀράτω γὰρ, φησί, τὸν σταυρὸν αὐτοῦ” τουτέστι, ^g βασταζέτω διηνεκῶς, καὶ φερέτω. Καὶ τοῦτο ποιεῖν εἴωθε πανταχοῦ, οὐκ ἐξ ἀρχῆς, οὐδὲ ἐκ προοιμίων, ἀλλ’ ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν τὰ μείζονα τῶν παραγγελμάτων εἰσάγων, ἵνα μὴ ξενίζωνται οἱ ἀκούοντες.

B Εἶτα, ἐπειδὴ σφοδρὸν ἐδόκει εἶναι τὸ εἰρημένον, ὅρα πῶς αὐτὸ διὰ τῶν ἐξῆς παραμυθεῖται, καὶ τίθησιν ἑπαθλα ὑπερβάλλοντα τοὺς ἰδρώτας· καὶ οὐκ ἑπαθλα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς κακίας ἐπίχειρα. Καὶ γὰρ τούτοις ἐνδιατρίβει μᾶλλον, ἢ ἐκείνοις· ἐπειδήπερ οὐχ οὕτως ἢ τῶν ἀγαθῶν δόσις, ὡς ἢ τῶν αὐστηρῶν ἀπειλὴ τοὺς πολλοὺς σωφρονίζειν εἴωθε. Σκόπει ^h γοῦν πῶς καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται, καὶ εἰς τοῦτο τελευτᾷ. ⁴ “Ὁς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει, φησὶν, αὐτήν· ὃς δ’ ἂν ἀπολέσῃ ⁱ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἕνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν. Τί γὰρ ὠφελήθησεται ἄνθρωπος, εἰς τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, ^k καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα ^l ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;” Ὁ δὲ λέγει, τοιούτῳ ἐστίν· οὐκ ἀφειδῶν ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα φειδόμενος, ταῦτα ἐπιτάττω. Καὶ γὰρ ὁ φειδόμενος τοῦ παιδίου αὐτοῦ, ἀπόλλυσιν αὐτό· ὁ δὲ μὴ φειδόμενος, διασώζει. Ὁ καὶ τις σοφὸς ἔλεγεν, ὅτι ⁵ “εἰς παίσης τὸν υἱόν σου ῥάβδῳ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ· τὴν δὲ ψυχὴν

[³ Matth. x. 5, 16, 18.

⁴ v. 25, 26.

⁵ Prov. xxiii. 13, 14.

^a μέλλοντες G. L. ^c ἀποστελῶ K. M. p. p. φησὶ deest in Edd. ^f καὶ] δὲ καὶ H. ^g βασταζέτω, φερέτω διηνεκῶς K. L. M. ^h γοῦν] δὲ G. H. Mox φησὶν om. K. post θέλῃ collocant L. M. ⁱ τὴν ψ. αὐτοῦ K. L. M. p. p. ὠφελεῖται L. M. ^k τὴν δὲ ψ. αὐτοῦ ζ. K. L. M. Cum his codd. conspirat unus Mosq. ^l ὑπὲρ om. M. 2 Mosqq.

αὐτοῦ ἐκ θανάτου ῥύσῃ⁶ καὶ πάλιν, ⁶“ὁ περιψύχων τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καταδήσει τραύματα αὐτοῦ.” Τοῦτο καὶ ^mἐπὶ στρατοπέδου γίνεται. Ἄν γὰρ ὁ στρατηγός, φειδόμενος τῶν στρατιωτῶν, ἔνδον κελεύῃ μένειν διαπαντός, καὶ τοὺς ἔνδον αὐτοῖς ⁿπροσαπολεῖ. Ἰν^o οὖν μὴ καὶ ἐφ’ ὑμῶν τοῦτο συμ- D
βαίνη, φησί, δεῖ πρὸς τὸν διηνεκῇ θάνατον ὑμᾶς παρατε-
τάχθαι. Καὶ γὰρ καὶ νῦν πόλεμος ἀναρρίπιζέσθαι μέλλει
χαλεπός. Μὴ τοίνυν ^oκαθίσῃς ἔνδον, ἀλλ’ ἐξέρχου καὶ πο-
λέμει· κὰν πέσῃς ἐν τῇ παρατάξει, τότε ἔξῃσας. Εἰ γὰρ
ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν πολέμων ὁ παρατεταγμένος εἰς σφαγὴν,
οὗτος τῶν ἄλλων εὐδοκιμώτερος ^pκαὶ ἀνάλωτος μᾶλλον, καὶ
τοῖς πολεμίοις φοβερώτερος, καίτοιγε μετὰ θάνατον οὐκ
ισχύοντος αὐτὸν ἀναστήσαι τοῦ βασιλέως, ὑπὲρ οὗ τὰ ὄπλα
(352) τίθεται· πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τῶν πολέμων τούτων, ὅτε καὶ
ἀναστάσεως ἐλπίδες τοσαῦται, ὁ προβαλλόμενος εἰς θάνατον
τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, εὐρήσει αὐτήν· ἐνὶ μὲν τρόπῳ, ὅτι οὐ
ταχέως ἀλώσεται· δευτέρῳ δὲ, ὅτι κὰν πέσῃ, ἐπὶ μείζονα E
αὐτὴν χειραγωγῇσει ζωήν.

Εἶτα ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι “ὁ θέλων σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν,
ὃς δ’ ἂν ἀπολέσῃ, σώσει,” κάκει σωτηρίαν καὶ ἀπώλειαν, καὶ
ἐνταῦθα σωτηρίαν καὶ ἀπώλειαν τέθεικεν· ἵνα μὴ νομίσῃ τις
ἴσῃν εἶναι τὴν ἀπώλειαν ταύτην κάκεινην, καὶ τὴν σωτηρίαν,
ἀλλὰ μάθῃ σαφῶς, ὅτι τοσοῦτον ἐκείνης τῆς σωτηρίας καὶ 559
ταύτης τὸ μέσον, ὅσον ἀπωλείας καὶ σωτηρίας· καὶ ἐκ τῶν
ἐναντίων καθάπαξ ἐπάγει ταῦτα κατασκευάζων. “Τί γὰρ
ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ^aφησὶν, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδή-
σῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;” Εἶδες πῶς ἡ πα-
ρὰ τὸ δέον αὐτῆς σωτηρία, ἀπώλεια, καὶ ἀπωλείας ἀπάσης
^rχειρῶν, ἅτε καὶ ἀνίατος οὖσα, τῷ μηδὲν εἶναι λοιπὸν τὸ
ἐξωνούμενον αὐτήν; Μὴ γάρ μοι λέγε τοῦτο, φησὶν, ὅτι
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔσωσεν ὁ κινδύνους διαφυγῶν τοὺς τοιού-
τους, ἀλλὰ μετὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ θὲς καὶ τὴν οἰκουμένην
^sἄπασαν, καὶ τί τὸ πλεόν ἐντεῦθεν αὐτῷ ἐκείνης ἀπολλυμέ- B

⁶ Eccli. xxx. 1.

^m ἐπὶ τοῦ στρ. G. H. ⁿ προσαπολλύει G. H. p. p. ἐφ’ ὑμῶν H.
ἐφ’ ἡμῶν G. ^o καθῆσο L. M. ^p καὶ ἀν. μᾶλλον] μᾶλλον καὶ ἀν.
ἐστι G. H. p. p. φοβερώτατος iidem. ^a φησὶν om. K. L. M.
^r χειρῶν K. L. M. p. p. οὖσα om. K. M. ^s ἄπασαν] + κερδανεῖ H.
θὲς ὅτι καὶ τὴν οἰκ. ἄπ. ὅτι κερδανεῖ M.

νης; Εἰπέ γάρ μοι, εἰ τοὺς οἰκέτας ἴδοις τοὺς σοὺς ἐν
 τρυφῇ, σαντόν δὲ ἐν κακοῖς ἐσχάτοις, ἄρα κερδανεῖς ἐκ
 τοῦ δεσπότης εἶναί τι; Οὐδαμῶς. Τοῦτο τοίνυν καὶ ἐπὶ
 τῆς ψυχῆς λογίζου, ὅταν τῆς σαρκὸς τρυφώσης καὶ πλου-
 τούσης, αὕτη τὴν μέλλουσαν ἀπώλειαν ἀναμένῃ. “Τί δώσει
 ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;” Πάλιν ἐπιμένει
 τῷ αὐτῷ. Μὴ γὰρ ἑτέραν ψυχὴν ἔχεις δοῦναι ἀντὶ ψυ-
 χῆς; φησί. Χρήματα μὲν γὰρ ἂν ἀπολέσης, δυνήσῃ δοῦ-
 ναι χρήματα· καὶ οἰκίαν, καὶ ἀνδράποδα, καὶ ὅτιοῦν ἕτερον
 τῶν κτημάτων· ψυχὴν δὲ ἂν ἀπολέσης, ἑτέραν οὐ δυνήσῃ
 C ἐπιδοῦναι ψυχὴν· ἀλλὰ καὶ τὸν κόσμον ἔχης, καὶ βασιλεὺς
 τῆς οἰκουμένης ᾗς, οὐχ οἷός τε ἔσῃ τὰ τῆς οἰκουμένης πάν-
 τα καταβαλὼν μετὰ τῆς οἰκουμένης αὐτῆς, ψυχὴν ἀγοράσαι
 μίαν. Καὶ τί θαυμαστόν εἰ ἔπὶ ψυχῆς τοῦτο συμβαίνει;
 Καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ σώματος τοῦτο γινόμενον ἴδοι τις ἂν.
 Καὶ μυρία διαδήματα περικείμενος ᾗς, σῶμα δὲ ἔχης ἐπίνο-
 σον φύσει καὶ ἀνιάτως ἔχον, οὐ δυνήσῃ, καὶ τὴν βασιλείαν
 ἅπασαν ἐπιδῶς, τὸ σῶμα διορθῶσαι τοῦτο, καὶ μυρία σώ-
 ματα προσθῆς, καὶ πόλεις, καὶ χρήματα. Οὕτω τοίνυν καὶ
 ἐπὶ τῆς ψυχῆς λογίζου· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον ἐπὶ
 D τῆς ψυχῆς· καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἀφείς, εἰς ταύτην ἅπασαν
 ἀνάλισκε τὴν σπουδὴν. Μὴ δὴ τῶν ἀλλοτρίων φροντίζων,
 ἀμέλει σουτοῦ καὶ τῶν σῶν ὃ νῦν ἅπαντες ποιοῦσιν, ἐοικότες
 τοῖς τὰ μέταλλα ἐργαζομένοις. Οὐδὲ γὰρ ἐκείνοις ὄφελος
 τῆς ἐργασίας ταύτης, οὐδὲ τοῦ πλούτου· ἀλλὰ καὶ πολὺ
 τὸ βλάβος, ὅτι τε κινδυνεύουσιν εἰκῇ, καὶ ὅτι ἑτέροις κιν-
 δυνεύουσιν, οὐδὲν ἐκ τῶν ιδρώτων ἐκείνων καὶ τῶν θανάτων
 καρπούμενοι. Τούτους καὶ νῦν εἰσι πολλοὶ οἱ μιμούμενοι, οἱ
 ἑτέροις μεταλλεύοντες πλούτου· μᾶλλον δὲ καὶ τούτων ἀθλι-
 ωτέροι, ὅσῳ καὶ γέεννα ἡμᾶς ἀναμένει μετὰ τοὺς πόνους
 E τούτους. Ἐκείνους μὲν γὰρ ἴστησι τῶν ιδρώτων ἐκείνων ὁ
 θάνατος· ἡμῖν δὲ ἀρχὴ μυρίων κακῶν ὁ θάνατος γίνεται.
 Εἰ δὲ λέγοις, ὅτι ἀπολαύεις τῶν σῶν πόνων πλουτῶν,
 δεῖξον τὴν ψυχὴν εὐφρανθεῖσαν, καὶ τότε πείθου. Τῶν
 γὰρ ἐν ἡμῖν κυριώτερον ἢ ψυχῇ. Εἰ δὲ τὸ σῶμα πιαίνε-

^t ἂν ἀπολέσης] ἀπολλύς L. ὁ ἀπολλύς Ep. ^v ἐπὶ τῆς ψ. K. L.
 M. Mox γεγόμενον Edd. ^w λέγεις Edd. Deinde ἀπολαύσεις K. et
 τῶν πόνων τῶν σῶν K. L. M.

ται, τηκομένης ἐκείνης, οὐδὲν αὕτη πρὸς σέ ἡ ^x εὐθηνία· ὥσπερ οὖν τῆς δούλης εὐφραينوμένης, οὐδὲν πρὸς. τὴν δέ-
σποιναν ἀπολλυμένην ἢ τῆς θεραπαινίδος εὐημερία, οὐδὲ ἡ 560
τῆς στολῆς εὐκοσμία πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς ἀσθένειαν· ἀλλ' ἐρεῖ σοι πάλιν ὁ Χριστός· “τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;” ἄνω καὶ κάτω περὶ ἐκείνην σε στρέφεισθαι κελεύων, καὶ αὐτῆς μόνης ποιεῖσθαι λόγον.

Φοβήσας τοίνυν ἐντεῦθεν, καὶ ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν παραμυ-
θεῖται. ⁷ “Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, φησὶν, ἔρχε-
σθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ^y ἀγίων ἀγγέ-
λων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ ^z τὰ ἔργα αὐ-
τοῦ.” Εἶδες πῶς δόξα μία πατρὸς καὶ υἱοῦ; Εἰ δὲ δόξα
μία, εὐδηλον ὅτι καὶ οὐσία μία. Εἰ γὰρ ἐν οὐσίᾳ μιᾷ δια-
φορὰ δόξης (⁸ “ἄλλη γὰρ δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη ³ δόξα σε-
λήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέ-
ρει ἐν δόξῃ,” καίτοι μιᾶς οὐσης οὐσίας), πῶς ἂν ὦν ἡ δόξα
(353) μία, ἡ οὐσία ἑτέρα ^b νομισθείη; Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐν δόξῃ
τοιαύτῃ οἷα ὁ πατήρ, ^c ἵνα πάλιν παραλλαγήν τινα ὑπο-
πτεύσῃς· ἀλλὰ τὸ ἀπηκριβωμένον δεικνύς, ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ
δόξῃ, φησὶν, ἥξει, ὡς μίαν αὐτὴν ὑποπτεῦεσθαι καὶ τὴν
αὐτήν. Τί τοίνυν φοβῇ, Πέτρε, φησὶ, θάνατον ἀκούων;
Τότε ^d με γὰρ ὄψει ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς. Εἰ δὲ ἐγὼ
ἐν δόξῃ, καὶ ὑμεῖς. Οὐδὲ γὰρ μέχρι τοῦ παρόντος βίου τὰ
ὑμέτερα· ἀλλ' ἑτέρα τις ὑμᾶς διαδέξεται λήξις ἀμείνων.
Ἀλλ' ὅμως εἰπὼν τὰ χρηστὰ, οὐκ ἔστη μέχρι τούτου, ἀλλὰ
καὶ τὰ φοβερά ἀνέμιξε, τὸ δικαστήριον ἐκείνο εἰς μέσον C
ἀγαγὼν, καὶ τὰς εὐθύνας τὰς ἀπαραιτήτους, καὶ τὴν ψῆφον
τὴν ἀδέκαστον, καὶ τὴν κρίσιν τὴν ἀνεξαπάτητον. Οὐ μὴν
ἀφῆκε σκυθρωπὸν μόνον φανῆναι τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ χρη-
σταῖς ἀνέμιξεν ἐλπίσιν. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, τότε κολάσει τοὺς
ἡμαρτηκότας, ἀλλ', “ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ ^e τὴν πράξιν

⁷ v. 27.⁸ 1 Cor. xv. 41.

^x εὐθηνία] Sic G. K. M. [lacunam hic habet L.] *rerum copia* Ge. Edebatur εὐθηνία. Vid. var. lect. ad p. 387 B. ^y ἀγίων om. K. L. M. 1 Mosq. ^z τὰ ἔργα] Sic Mosqq. τὴν πράξιν K. L. M. τὰ ἔργα καὶ τὴν πράξιν G. ³ δόξα deest in Edd. ^b νομθεῖη L. Optativum νομισθείη de meo dedi pro eo quod in Edd. et codd. legitur, νομισθῇ. ^c ἵνα μὴ πάλιν H. L. ^d με γὰρ] γὰρ με L. M. μὲν γὰρ G. et pr. H. ^e τὴν πράξιν] Sic mei et Mosqq. τὰ ἔργα Edd.

αὐτοῦ.” Τοῦτο δὲ ἔλεγεν οὐχὶ τοὺς ἡμαρτηκότας κολάσεως ἀναμιμνήσκων μόνον, ἀλλὰ ^ε καὶ τοὺς κατωρθωκότας βραβείων καὶ στεφάνων.

^ε Ἀλλ' αὐτὸς μὲν, ἵνα καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀνα-
 D κτήσεται, ταῦτα εἶρηκεν· ἐγὼ δὲ φρίττω αἰεὶ ταῦτα ἀκούων·
 οὐ γὰρ εἰμι τῶν στεφανουμένων. Οἶμαι δὲ καὶ ἐτέρους
 ἡμῖν κοινωνεῖν τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀγωνίας. Τίνα γὰρ οὐχ
 ἱκανὸν τοῦτο πτοῆσαι τὸ ῥῆμα, εἰς τὸ συνειδὸς εἰσελθόντα
 τὸ ἑαυτοῦ, καὶ ποιῆσαι φρίττειν, καὶ πείσαι ὅτι σάκκου
 ἡμῖν χρεῖα, καὶ νηστείας ἐπιτεταμένης μᾶλλον, ἢ τῷ δήμῳ
 τῶν Νινευϊτῶν; Οὐ γὰρ ὑπὲρ ^η καταστροφῆς πόλεως καὶ
 τῆς κοινῆς τελευτῆς ὁ λόγος ἡμῖν, ἀλλ' ὑπὲρ ^ι τῆς κολά-
 E σεως τῆς αἰωνίου, καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ μὴ σβεννυμένου.
 Διὸ καὶ τοὺς τὰς ἐρήμους κατειληφότας μοναχοὺς ἐπαινῶ
 καὶ θαυμάζω, τῶν τε ἄλλων ἕνεκεν, καὶ διὰ ταύτην τὴν
 ῥῆσιν. Ἐκεῖνοι γὰρ ^ε μετὰ τὸ ἀριστοποιήσασθαι, μᾶλλον δὲ
 μετὰ τὸ δεῖπνον (ἄριστον γὰρ οὐκ ἴσασι ποτε· καὶ γὰρ
 ἴσασι ὅτι πένθους ὁ παρὼν καιρὸς καὶ νηστείας) μετὰ τὸ
 δεῖπνον ^κ τοῖνυν λέγοντές τινας εὐχαριστηρίους ὕμνους εἰς τὸν
 θεόν, καὶ ταύτης μέμνηται τῆς φωνῆς. Καὶ εἰ βούλεσθε
 καὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι ^ι τῶν ὕμνων, ἵνα καὶ αὐτοὶ λέγητε συνε-
 561 χῶς, πᾶσαν ὑμῖν ἀπαγγελῶ τὴν ᾠδὴν ἐκείνην τὴν ἱεράν.
 Ἐχει τοῖνυν τὰ ῥήματα αὐτῆς οὕτως. “Εὐλογητὸς ὁ θεὸς
 ὁ τρέφων ^μ με ἐκ νεότητός μου, ὁ διδὼς τροφήν πάσῃ σαρκί·
 πλήρωσον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίαις ἡμῶν, ἵνα πάν-
 τοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύωμεν εἰς πᾶν ἔργον
 ἀγαθὸν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ σοι δόξα,
 τιμὴ ^ν καὶ κράτος σὺν ἀγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.
 Δόξα σοι, κύριε, δόξα σοι, ἅγιε, δόξα σοι, βασιλεῦ, ὅτι
 ἔδωκας ἡμῖν βρώματα εἰς εὐφροσύνην. Πλήσον ἡμᾶς πνεύ-
 ματος ἀγίου, ἵνα εὐρεθώμεν ἐνώπιόν σου ^ο εὐαρεστήσαντες, μὴ
 B αἰσχυρόμενοι, ὅτε ἀποδίδως ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.”
 Πάντα μὲν οὖν ἄξιον θαυμάσαι τὸν ὕμνον τοῦτον, μάλιστα

^ε καὶ deest in Edd.

^ε HΘΙΚΟΝ. Περὶ μοναχῶν, ὅτι ἐπαινῶν
 εἰσὶν ἄξιοι, πένθους εἶναι τὸν καιρὸν λογιζόμενοι. G. ^η κατασκαφῆς L.

^ι τῆς om. bis M. ἀλλ' ὑπὲρ κολ. καὶ πυρὸς αἰωνίου (ceteris omisiss) L.

^κ τοῖνυν deerat in Edd. ante novissimam. ^ι τὸν ὕμνων (sic) M.

τὸν ὕμνον Mor. Ben. ^μ με . . . μου] ἡμᾶς . . . ἡμῶν L. et corr. K.

^ν καὶ om. H. M. ^ο εὐαρεστοῦντες καὶ μὴ H. ὅτε] ὅταν G. K. M.

δὲ τουτὶ τὸ τέλος. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ τράπεζα καὶ ἡ τροφή δια-
 χέειν εἴωθε καὶ βαρύνειν, καθάπερ τινὰ χαλινὸν τὴν ῥῆσιν
 ταύτην ἐπιτιθέασι τῇ ψυχῇ, παρὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀνέσεως
 τοῦ καιροῦ τῆς κρίσεως αὐτὴν ^ρ ἀναμιμνήσκοντες. Ἐμαθον
 γὰρ τί ἔπαθεν Ἰσραὴλ ἀπὸ τραπέζης πολυτελοῦς. ⁹ “Ἐφαγε
 γὰρ, ^α φησὶ, καὶ ἐπαχύνθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἡγαπημένος.”
 Διὸ καὶ Μωϋσῆς ἔλεγε· “φαγὼν καὶ πιὼν καὶ ἐμπλησθεῖς,
 μνήσθητι κυρίου τοῦ θεοῦ σου.” Μετὰ γὰρ ἐκείνην τὴν τρά-
 πέξαν τὰ παράνομα αὐτοῖς ἐτολμήθη τότε ἐκεῖνα τολμήματα. C
 Σκόπει τοίνυν καὶ σὺ, μὴ τοιοῦτόν τι πάθῃς. Κὰν γὰρ μὴ
 λίθῳ θύσης, μηδὲ χρυσῷ, ^τ καὶ πρόβατα καὶ μόσχους, σκόπει
 μὴ θυμῷ θύσης τὴν σαυτοῦ ψυχὴν, μὴ πορνείᾳ θύσης τὴν
 σωτηρίαν τὴν σὴν, μὴ ἐτέροις τοιούτοις πάθῃσι. Διὰ γάρ
 τοι τοῦτο καὶ ἐκεῖνοι τοὺς κρημνοὺς δεδοικότες τούτους, τρα-
 πέζης ἀπολαύσαντες, μᾶλλον δὲ νηστείας (καὶ ^ς γὰρ ἡ τρά-
 πέξα αὐτῶν νηστεία), τοῦ φοβεροῦ δικαστηρίου καὶ τῆς
 ἡμέρας ἐκείνης ἑαυτοὺς ἀναμιμνήσκουσιν. Εἰ δὲ ἐκεῖνοι οἱ
 καὶ νηστεiais, καὶ χαμευνiais, καὶ ἀγρυπνiais, καὶ σάκκῳ, καὶ
 μυριοῖς ἑαυτοὺς σωφρονίζοντες, ἔτι καὶ ταύτης δέονται τῆς
 ὑπομνήσεως· πότε δυνησόμεθα ἡμεῖς ἐπιεικῶς ζῆν, οἱ τραπέ-
 ζας παρατιθέντες μυρία νανάγια φερούσας, καὶ μηδὲ ὅλως D
 εὐχόμενοι, μήτε ἐν ἀρχῇ, μήτε ἐν τέλει; Διόπερ ἵνα τὰ
 νανάγια ταῦτα λύσωμεν, τὸν ὕμνον ἐκείνον εἰς μέσον ἀγα-
 (354) γόντες ἀναπτύξωμεν πάντα, ἵνα τὸ ἐξ αὐτοῦ κέρδος ἰδόντες,
 καὶ αὐτοὶ συνεχῶς ἐπάδωμεν αὐτὸν τῇ τραπέζῃ, καὶ τὰ σκιρ-
 τήματα τῆς γαστρὸς καταστέλλωμεν, καὶ τὰ ἥθη καὶ τοὺς
 νόμους τῶν ἀγγέλων ἐκείνων εἰς τὰς οἰκίας εἰσάγοντες τὰς
 ἡμετέρας. Ἐδεῖ μὲν γὰρ βαδίζοντας ἐκεῖ, ταῦτα ^τ καρπίζε-
 σθαι· ἐπειδὴ δὲ οὐ βούλεσθε, κὰν διὰ τῶν ἡμετέρων λόγων
 ἀκούσατε τῆς πνευματικῆς ταύτης μελωδίας, καὶ ἕκαστος μετὰ
 τὴν τράπεζαν ταῦτα λεγέτω τὰ ῥήματα, ἀρχόμενος οὕτως· E
 “Εὐλογητὸς ὁ θεός.” Τὸν γὰρ ἀποστολικὸν εὐθέως πλη-
 ροῦσι νόμον τὸν κελεύοντα· ¹⁰ “πᾶν ὁτιοῦν ^ν ποιούμεν ἐν λόγῳ
 ἢ ἐν ἔργῳ, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,

⁹ Deut. xxxii. 15. vi. 11, 12.¹⁰ Coloss. iii. 17.

^ρ ὑπομιμνήσκοντες L. M. “Unus ἀπομιμνήσκοντες” (?) Montef.
^α φησὶ om. H. ἐπαχύνθη] ἐνεπλήσθη L. ^τ καὶ] μηδὲ H. καὶ om.
 K. L. ^ς γὰρ] + καὶ H. ^τ καρποῦσθαι L. ^ν ποιῶμεν H. K.

εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ." Εἶτα ἡ εὐχαριστία οὐχ ὑπὲρ τῆς μιᾶς ἡμέρας ἐκείνης μόνης, ἀλλ' ὑπὲρ παντὸς τοῦ βίου γίνεται. "Ὁ τρέφων γάρ με, φησὶν, ἐκ νεότητός μου." Καὶ διδασκαλία φιλοσοφίας ἐντεῦθεν. Τοῦ γὰρ θεοῦ τρέφοντος, οὐ χρὴ μεριμνᾶν. Εἰ γὰρ βασιλέως σοι ὑποσχομένου παρέχειν ἐκ τῶν αὐτοῦ ταμιείων τὴν καθημερινὴν τροφήν, ἐθάρσυνας ἂν λοιπόν· πολλῷ μᾶλλον ὅταν ὁ θεὸς παρέχῃ, καὶ πάντα σοι ὥσπερ ἐκ πηγῶν ἐπιρρέῃ, πάσης φροντίδος ἀπηλλάχθαι δεῖ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ταῦτα λέγουσιν, ἵνα καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν μαθητευομένους πείσωσι ^ω πᾶσαν ἀποδύσασθαι μέριμναν βιωτικήν. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ὑπὲρ ἑαυτῶν μόνων τὴν εὐχαριστίαν ταύτην ἀναφέρουσιν, ἐπάγουσι λέγοντες, "ὁ **Β** διδούς τροφήν πάσῃ σαρκί," ὑπὲρ παντὸς εὐχαριστοῦντες τοῦ κόσμου· καὶ καθάπερ πατέρες ^χ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης, οὕτω τὰς ὑπὲρ ἀπάντων εὐφημίας ἀναφέρουσι, καὶ εἰς φιλαδελφίαν ^γ ἑαυτοὺς ἀλείφουσι γνησίαν. Οὐδὲ γὰρ δύνανται μισεῖν ἐκείνους, ὑπὲρ ὧν, ὅτι τρέφονται, εὐχαριστοῦσι τῷ θεῷ. Εἶδες καὶ τὴν ἀγάπην διὰ τῆς εὐχαριστίας εἰσαγομένην, καὶ μέριμναν ἐκβαλλομένην βιωτικήν, καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν καὶ διὰ τούτων; Εἰ γὰρ πᾶσαν τρέφει σάρκα, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἀνακειμένους αὐτῷ· εἰ γὰρ τοὺς βιωτικαῖς ^z ἐνδεδεμένους φροντίσι, πολλῷ μᾶλλον τοὺς τούτων ἀπηλλαγμένους. Τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς κατασκευάζων ἔλεγε· **Γ** ¹¹ "πόσων στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς;" Ταῦτα δὲ ἔλεγε, παιδεύων μὴ θαρρῆναι πλούτῳ καὶ γῇ καὶ σπέρμασιν. Οὐ γὰρ ταῦτά ἐστι τὰ τρέφοντα, ἀλλ' ὁ τοῦ θεοῦ λόγος. Ἀπὸ τούτων καὶ Μανιχαίους, καὶ τοὺς Οὐαλεντίνου, καὶ πάντας τοὺς τὰ ἐκείνων ^α νοσοῦντας ἐπιστομίζουσιν. Οὐ γὰρ ^β δὴ πονηρὸς οὗτος, ὁ πᾶσι προθεῖς τὰ ἑαυτοῦ, καὶ τοῖς βλασφημοῦσιν αὐτόν. Εἶτα ἡ αἵτησις· "πλήρωσον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρ-

¹¹ Luc. xii. 7.

^ω πᾶσαν φροντίδα ἀποδ. καὶ μ. β. Edd. invitis codd. et Interp. ^χ τῆς] τῶν τῆς G. K. M. ἀπάσης] ἀπάντων K. ^γ ἑαυτοὺς] Sic H. L. Ge. vulgo αὐτοῦς. ^z Edd. ἐνδεδνμένους. "Savilius legendum putat ἐνδεδεμένους. Verum omnia exemplaria ἐνδεδνμένους habent." Montef. ἐνδεδεμένους habent e meis G. H. K. [necnon Reg. 688.] involuti Ge. ^α νοσοῦντας] Sic K. L. M. Ge. ceteri φρονοῦντας. ^β δὴ] + καὶ G. Mox προτιθεῖς L.

δίας ἡμῶν.” Ποίας ἄρα χαρᾶς λέγει; μὴ τῆς βιωτικῆς; Μὴ γένοιτο· οὐ γὰρ ἂν, εἰ ταύτην ἤθελον, ὁρῶν κορυφαῖς κατελάμβανον καὶ ἐρημίας, καὶ σάκκον ^ε περιεβάλλοντο· ἀλλ’ ἐκείνην λέγουσι τὴν χαρὰν, τὴν οὐδὲν κοινὸν ἔχουσαν πρὸς τὸν παρόντα βίον, τὴν τῶν ἀγγέλων, τὴν ἄνω. Καὶ οὐχ ^D ἀπλῶς αὐτὴν αἰτοῦσιν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς· οὐ γὰρ λέγουσι, δὸς, ἀλλὰ, πληρῶσον· καὶ οὐ λέγουσιν, ἡμᾶς, ἀλλὰ, “τὰς καρδίας ἡμῶν.” Αὕτη γὰρ μάλιστα καρδίας χαρά· ¹² “ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη.” Ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἁμαρτία λύπην εἰσήγαγεν, ἀξιούσι διὰ τῆς χαρᾶς τὴν δικαιοσύνην αὐτοῖς ἐμφυτευθῆναι· ^d οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἐγγένοιτο χαρά. ¹³ “Ἵνα πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.” Ὅρα τὴν εὐαγγελικὴν ἐκείνην ^ε πληροῦντας ῥῆσιν, τὴν λέγουσαν· “τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον” καὶ ταύτην δὲ αὐτὴν ζητοῦντας διὰ τὰ πνευματικά. “Ἵνα ^E γὰρ περισσεύωμεν, φησὶν, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.” Οὐκ εἶπον, ἵνα τὸ ὀφειλόμενον μόνον ποιῶμεν, ἀλλ’ ἵνα καὶ πλεον τῶν ἐπιτεταγμένων· τοῦτο γὰρ ἐστίν, “ἵνα περισσεύωμεν.” Καὶ παρὰ μὲν τοῦ θεοῦ τὴν αὐτάρκειαν ζητοῦσιν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις· αὐτοὶ δὲ οὐ μετὰ ἀνταρκειᾶς βούλονται ὑπακού- ⁵⁶³ ειν μόνον, ἀλλὰ μετὰ περιουσίας πολλῆς, καὶ ἐν ᾧ πασι. Τοῦτο δούλων εὐγνωμόνων, τοῦτο φιλοσόφων ἀνδρῶν, τὸ αἰεὶ καὶ ἐν ^f πᾶσι περισσεύειν. Εἶτα πάλιν ἀναμνησκόντες ἑαυτοὺς τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, καὶ ὥς οὐδὲν ἄνευ τῆς ἁνθρωπίνης γενναῖον δύναται γενέσθαι, εἰπόντες, “ἵνα περισσεύωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν,” ἐπάγουσιν· “ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, μεθ’ οὗ σοι δόξα, τιμὴ καὶ κράτος εἰς τοὺς (355) αἰῶνας, ἀμήν.” ἴσον τῇ ἀρχῇ τὸ τέλος ^ε ὑφαίνοντες δι’ εὐχαριστίας.

Εἶτα πάλιν δοκοῦσι μὲν ἐκ προοιμίων ἄρχεσθαι, τοῦ αὐτοῦ δὲ ἔχονται λόγου. Ὡσπερ καὶ ὁ Παῦλος ἐν προοιμίῳ ^B ἐπιστολῆς καταλύσας εἰς δοξολογίαν, καὶ εἰπὼν, ¹⁴ “κατὰ

¹² Gal. v. 22.¹³ 2 Cor. ix. 8.¹⁴ Gal. i. 4, 5.

^c περιεβάλλοντο G. M. ^d οὐ] οὐδὲ K. M. ^e πληροῦντας] Sic L. ceteri cum Edd. πληρουμένην. Mox cum eodem cod. vulgatum ζητοῦντας retinui, pro quo ceteri ζητοῦντες habent. ^f παντὶ L. p. p. τῆς οἰκείας ἀσθενείας H. ^ε ὑφαίνοντες] Sic L. ceteri ὑφαίνουσι. Deinde διὰ τῆς εὐχ. H.

τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.” ἄρχεται τῆς ὑποθέσεως πάλιν ὑπὲρ ἧς ^h ἔγραφε. Καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ εἰπών· ¹⁵ “ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.” οὐκ ἀπήρτισε τὸν λόγον, ἀλλ’ ⁱ ἄρχεται πάλιν. Μὴ τοίνυν μηδὲ τούτοις ἐγκαλῶμεν τοῖς ἀγγέλοις ὡς ἀτάκτως ποιοῦσιν, ^k οἱ καταλύσαντες εἰς δοξολογίαν, πάλιν ἄρχονται τῶν ὕμνων τῶν ἱερῶν. Ἀποστολικοῖς γὰρ ἔπονται νόμοις, ἀπὸ δοξολογίας ἀρχόμενοι, καὶ εἰς τοῦτο
C τελευτῶντες, καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν ^l ταύτην προοιμιαζόμενοι πάλιν. Διὸ λέγουσι· “δόξα σοι, κύριε, δόξα σοι, ἅγιε, δόξα σοι, βασιλεῦ, ὅτι ἔδωκας ἡμῖν βρώματα εἰς εὐφροσύνην.” Οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ τῶν μεγάλων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν μικρῶν δεῖ εὐχαριστεῖν. Εὐχαριστοῦσι δὲ καὶ ὑπὲρ τούτων, κατασχύνοντες ^m τὴν Μανιχαίων αἵρεσιν, καὶ ὅσοι τὴν παροῦσαν ζωὴν πονηρὰν εἶναι λέγουσιν. “Ἰνα γὰρ μὴ, διὰ τὴν ἄκραν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ὑπεροψίαν τῆς γαστροῦς, ὑποπτεύσης περὶ αὐτῶν ὡς τὰ σῖτα βδελυττομένων, οἷον περὶ ἐκείνων τῶν ἀπαγχοιζόντων ἑαυτοὺς, διὰ τῆς εὐχῆς σε
D παιδεύουσιν, ὅτι οὐ βδελυττόμενοι τὰ κτίσματα τοῦ θεοῦ, τῶν πλειόνων ἀπέχονται, ἀλλ’ ἡ φιλοσοφίαν ἀσκούντες. Καὶ ὅρα πῶς ἀπὸ τῆς εὐχαριστίας τῶν ἤδη δοθέντων, καὶ περὶ τῶν μειζόνων δυσωποῦσι, καὶ οὐ μένουσιν ἐπὶ τῶν βιωτικῶν, ἀλλ’ ἀναβαίνουντες ὑπὲρ τοὺς οὐρανοὺς, καὶ φασί·
ⁿ “πλήρωσον ἡμᾶς πνεύματος ἁγίου.” Οὐδὲ γὰρ ἐστὶν εὐδοκιμεῖν ὡς χρή, μὴ πληρωθέντα τῆς χάριτος ἐκείνης· καθάπερ οὐκ ἐστὶ γενναῖόν τι ποιεῖν ^o ἢ μέγα, μὴ τῆς τοῦ Χριστοῦ ροπῆς ἀπολαύσαντα. “Ὡς περ οὖν εἰπόντες, “ἵνα περισέσωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν,” ἐπήγαγον, “ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ” οὕτω καὶ ἐνταῦθα λέγουσι, “πλήσον ἡμᾶς πνεύμα-
E τος ἁγίου, ἵνα εὐρεθῶμεν ἐνώπιόν σου ^p εὐαρεστήσαντες.”

¹⁵ Rom. i. 25.

^h ἔγραψε G. H. ⁱ ἔχεται Edd. *continuabat* Ge. ^k οἱ] Sic H. εἰ L. οἱ ἐπειδὴν G. K. M. Denique ὅτι Edd. Post καταλύσαντες *delevi* τὸν λόγον, *auctoribus* K. L. M. et Interp. ^l ταύτην πρ. π.] πάλιν προοιμιαζόμεναι ταῦτα G. H. ^m τὴν] + τῶν G. H. ⁿ πλήσον G. L. ^o ἢ] καὶ K. L. M. p. p. ἀπολαύσαντας K. L. ^p εὐαρεστοῦντες καὶ μὴ αἰσχυρόμενοι. Εἶδες κ. τ. ε. H. εὐαρεστήσαντες, μὴ αἰσχυρόμενοι. Οὐ γὰρ μέλει κ. τ. ε. G. K. M. Ge. *omissis interpositis*; et sic olim edebatur. *Lacunam sarsit* Montef.

Εἶδες πῶς ὑπὲρ τῶν βιωτικῶν μὲν οὐκ εὔχονται, ἀλλ' εὐχαριστοῦσι μόνον· ὑπὲρ δὲ τῶν πνευματικῶν καὶ εὐχαριστοῦσι καὶ εὔχονται; “Ζητεῖτε γὰρ, φησί, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.” Σκόπει δὲ καὶ ἑτέραν αὐτῶν φιλοσοφίαν. “Ἰνα εὐρεθῶμεν γὰρ, φησί, ἐνώπιόν σου ¹εὐαρεστήσαντες, μὴ αἰσχυνόμενοι.” Οὐ γὰρ 564 μέλει ἡμῖν τῆς παρὰ τῶν πολλῶν αἰσχύνης, φησὶν· ἀλλ' ὅσα ἂν εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι περὶ ἡμῶν γελῶντες, ὀνειδίζοντες, οὐδὲ ἐπιστρεφόμεθα· ὁ δὲ ἀγὼν ²ἡμῖν ἅπας, ὥστε μὴ τότε αἰσχυνηθῆναι. “Ὅταν δὲ ταῦτα εἴπωσι, καὶ τὸν τοῦ πυρὸς ἐπεισάγουσι ποταμὸν, καὶ τὰ ἔπαθλα καὶ τὰ βραβεῖα. Οὐκ εἶπον, ἵνα μὴ κολασθῶμεν, ἀλλ', ἵνα μὴ αἰσχυνηθῶμεν. Τοῦτο γὰρ ἡμῖν πολὺ φοβερώτερον γεέννης, τὸ δόξει προσκεκρουκέναι τῷ δεσπότῃ. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοὺς πολλοὺς οὐ φοβεῖ τοῦτο, καὶ παχυτέρους, ἐπάγουσιν· ³“ὅτε ἀποδίδως ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.” Εἶδες ἡλικία ἡμᾶς ὥνησαν οἱ ξένοι καὶ παρεπίδημοι οὗτοι, οἱ τῆς ἐρήμου πολῖται, ^B μᾶλλον δὲ οἱ τῶν οὐρανῶν πολῖται; Ἡμεῖς μὲν γὰρ τῶν οὐρανῶν ξένοι, πολῖται δὲ τῆς γῆς· οὗτοι δὲ τούναντίον. Μετὰ δὲ τὸν ὕμνον τοῦτον πολλῆς ἐμπλησθέντες κατανύξεως, ⁴καὶ θερμῶν καὶ πολλῶν δακρύων, οὕτως ἐπὶ ὕπνον βαδίζουσι, ⁵τοσοῦτον αὐτοῦ σπῶντες, ὅσον μικρὸν ἀναπαύσασθαι. Καὶ πάλιν τὰς νύκτας ἡμέρας ποιοῦσιν, ἐν εὐχαριστίαις καὶ ⁶ψαλμοῖς διάγοντες. Οὐκ ἄνδρες δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες ταύτην ἀσκοῦσι τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως τῇ περιουσίᾳ τῆς προθυμίας νικῶσαι. Αἰσχυνηθῶμεν τοίνυν τὴν ἐκείνων εὐτονίαν οἱ ἄνδρες ἡμεῖς, καὶ πανσώμεθα τοῖς παροῦσι προστετηκότες, τῇ σκιᾷ, τοῖς ὀνειράσι, τῷ καπνῷ. Καὶ γὰρ τὸ πλεόν τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν ἀναισθησίᾳ. “Ἡ τε γὰρ πρώτη ἡλικία πολλῆς ^C γέμει τῆς ἀνοίας· ἡ δὲ πρὸς τὸ γῆρας ὀδεύουσα πάλιν, πᾶσαν τὴν ἐν ἡμῖν αἴσθησιν καταμαραίνει· καὶ ὀλίγον ἐστὶ τὸ μέσον, τὸ δυνάμενον μετὰ αἰσθήσεως τρυφῆς ἀπολαῦσαι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐκεῖνο καθαρῶς· τούτου μετέχει, μυρίων φροντίδων καὶ πόνων λυμαινομένων ⁷αὐτῷ. Διὸ παρακαλῶ, τὰ ἀκίνητα καὶ

¹ εὐαρεστοῦντες H. ² ἡμῶν G. K. ³ ὅταν G. M. ⁴ καὶ θερμῶν om. L. καὶ πολλῶν om. H. M. καὶ ante πολλῶν om. G.
⁵ τοσοῦτον ὑπνοῦντες, ὅσον Edd. Vid. adnot. ⁶ ὕμνοῖς G. H.
⁷ αὐτὸ K. M.

ἀθάνατα ζητήσωμεν ἀγαθὰ, καὶ τὴν ζωὴν τὴν οὐδέποτε γῆρας ἔχουσαν. Ἔστι γὰρ καὶ πόλιν οἰκοῦντα τὴν τῶν μοναχῶν φιλοσοφίαν ζηλοῦν· ἔστι ὃ γὰρ καὶ γυναικα ἔχοντα, D καὶ ἐν οἰκίᾳ στρεφόμενον, καὶ εὐχέσθαι, καὶ νηστεύειν, καὶ καταναενύχθαι. Ἐπεὶ καὶ οἱ παρὰ τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων κατηχηθέντες τὰς μὲν πόλεις ᾤκουν, τῶν δὲ τὰς (356) ἐρημίας κατειληφότων τὴν εὐλάβειαν ἐπεδείκνυντο· καὶ ἕτεροι δὲ πάλιν ἐργαστηρίων προεστηκότες, ὡς Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας. Καὶ οἱ προφῆται δὲ πάντες καὶ γυναικας εἶχον καὶ οἰκίας, ὡς ὁ Ἡσαΐας, ὡς ὁ Ἰεζεκιήλ, ὡς ὁ μέγας Μωϋσῆς, καὶ οὐδὲν ἐντεῦθεν εἰς ἀρετὴν ὡς παρεβλάβησαν. Τούτους δὲ καὶ ἡμεῖς ζηλώσαντες, διαπαντὸς εὐχαριστήσωμεν τῷ ᾧ θεῷ, διαπαντὸς ὑμῶμεν αὐτὸν, καὶ σωφροσύνης καὶ τῶν ἄλλων E ἀρετῶν ἐπιμελώμεθα, καὶ τὴν ἐν ταῖς ἐρημίαις φιλοσοφίαν εἰς τὰς πόλεις εἰσαγάγωμεν· ἵνα καὶ παρὰ θεῷ εὐάρεστοι καὶ τοῖς ἀνθρώποις δόκιμοι ὡς φανώμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, τιμὴ, κράτος, ᾧ ᾧ ἀγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

OMILIA NS.

565 Ἄμην, ἀμὴν λέγω ὑμῖν· εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ᾧ ἐστώτων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν ὧ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

ἘΠΕΙΔΗ ὃ γὰρ πολλὰ περὶ κινδύνων διελέχθη καὶ θανάτου, καὶ τοῦ πάθους τοῦ ἑαυτοῦ, καὶ τῆς τῶν μαθητῶν σφα-

¹ Cap. xvi. v. 28.

^γ γὰρ om. H. L. ^z παρεβλάπτοντο H. L. ^a θεῷ] κυρίῳ G. H. αὐτὸν] αὐτῷ L. M. ^b Sic H. φανησόμεθα G. Hoc dedit Mor. illud Sav. ab utroque discedit Montef. scribendo φανώμεθα. In ceteris codd. haec καὶ παρὰ . . . φανώμεν non leguntur. HOM. LVI. ^a ἐστηκότων G. L. p. p. γεύονται L. M. ^b τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ L. 1 Mosq. In 4 Mosq. et meo H. verba ἐρχόμενον κ. τ. ε. non habentur. ^c γὰρ deest in Sav. Ben. et delevit corr. H.

γῆς, καὶ τὰ αὐστηρὰ ἐπέταξεν ἐκεῖνα· καὶ τὰ μὲν ἦν ἐν B
 τῷ παρόντι βίῳ καὶ ἐν χειρσί, τὰ δὲ ἀγαθὰ ἐν ἐλπίσι καὶ
 προσδοκίαις· οἷον, τὸ σῶζειν τὴν ψυχὴν τοὺς ἀπολλύντας
 αὐτήν, τὸ ἔρχεσθαι αὐτὸν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,
 τὸ ἀποδιδόναι τὰ ἔπαθλα· βουλόμενος καὶ τὴν ὄψιν αὐτῶν
 πληροφορηῆσαι, καὶ δεῖξαι ^a τίς ποτέ ἐστιν ἡ δόξα ἐκείνη,
 μεθ' ἧς μέλλει παραγίνεσθαι, ὡς ἐγχωροῦν ἦν αὐτοῖς μαθεῖν·
 καὶ κατὰ τὸν παρόντα βίον δείκνυσιν αὐτοῖς καὶ ἀποκαλύπτει
 ταύτην· ἵνα μήτε ἐπὶ τῷ οἰκίῳ θανάτῳ, μήτε ἐπὶ τῷ τοῦ
 δεσπότου λοιπὸν ἀλγῶσι, καὶ μάλιστα Πέτρος ὀδυνώμενος.
 Καὶ ὅρα τί ποιεῖ. Περὶ γεέννης καὶ βασιλείας διαλεχθεῖς· C
 (τῷ τε γὰρ εἰπεῖν, “ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει
 αὐτήν· καὶ ὃς ἂν ἀπολέσῃ αὐτήν ἐνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν.”
 καὶ τῷ εἰπεῖν, “ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ,”
 ἀμφότερα ταῦτα ἐδήλωσε·) περὶ ἀμφοτέρων τοίνυν εἰπὼν,
 τὴν μὲν βασιλείαν τῇ ὄψει δείκνυσσι, τὴν δὲ γέενναν οὐκέτι.
 Τί δήποτε; Ὅτι εἰ μὲν ἄλλοι τινὲς ἦσαν παχύτεροι, ἀναγ-
 καῖον καὶ τοῦτο ἦν· ἐπειδὴ δὲ εὐδόκιμοι καὶ εὐγνώμονες,
 ἀπὸ τῶν χρηστοτέρων αὐτοὺς ἐνάγει. Οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον
 δείκνυσσι τοῦτο· ἀλλ' ὅτι καὶ ^e αὐτῷ τοῦτο μᾶλλον πρεπω-
 δέστερον ἦν. Οὐ μὴν οὐδὲ ἐκεῖνο παρατρέχει τὸ μέρος· ἀλλ'
 ἐστὶν ὅπου σχεδὸν καὶ ὑπ' ὄψιν αὐτὰ φέρει τὰ πράγματα D
 τῆς γεέννης· ὡς ὅταν τοῦ Λαζάρου τὴν εἰκόνα εἰσάγῃ, καὶ
 τοῦ τὰ ἑκατὸν δηνάρια ἀπαιτήσαντος μνημονεύῃ, καὶ τοῦ τὰ
 ῥυπαρὰ ἐνδεδυμένου ἱμάτια, καὶ ἐτέρων πλείονων. ² “Καὶ
 μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ
 Ἰωάννην.” ³ Ἐτερος δὲ μετὰ ὀκτῷ φησιν, οὐκ ἐναντιούμενος
 τούτῳ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συνάδων. Ὁ μὲν γὰρ καὶ αὐτήν
 τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐφθέγγατο, κάκεινὴν καθ' ἣν ἀνήγαγεν,
 εἶπεν· ὁ δὲ τὰς μεταξὺ τούτων μόνον. Σὺ δὲ μοι σκόπει
 πῶς ὁ Ματθαῖος φιλοσοφεῖ, οὐκ ἀποκρυπτόμενος τοὺς ^f ἐαν-
 τοῦ προτιμηθέντας. Τοῦτο δὲ καὶ Ἰωάννης πολλαχοῦ ποιεῖ, E
 τὰ ἐξαίρετα τοῦ Πέτρου ἐγκώμια μετὰ πολλῆς ἀναγράφων
 τῆς ἀληθείας. Βασκανίας γὰρ καὶ δόξης κενῆς πανταχοῦ
 καθαρὸς ἦν ὁ τῶν ἀγίων τούτων χορός. Λαβὼν τοίνυν τοὺς

² Cap. xvii. v. 1.³ Luc. ix. 28.^d τίς] τί M.
Euth.^e αὐτῷ] αὐτό H. et corr. M.^f αὐτοῦ L. M.

κορυφαίους, ⁴ “ἀναφέρει εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ’ ἰδίαν καὶ με-
 τεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐ-
 τοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ γέγονε λευκά ὡς τὸ
 566 φῶς. Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας συλλαλοῦν- (357)
 τες μετ’ αὐτοῦ.” Διατί τούτους ⁵ παραλαμβάνει μόνους;
 Ὅτι οὗτοι τῶν ἄλλων ἦσαν ὑπερέχοντες. Καὶ ὁ μὲν Πέ-
 τρος ἐκ τοῦ σφόδρα φιλεῖν αὐτὸν ἐδήλου τὴν ὑπεροχὴν· ὁ
 δὲ Ἰωάννης ἐκ τοῦ σφόδρα φιλεῖσθαι· ^h καὶ Ἰάκωβος δὲ ἀπὸ
 τῆς ἀποκρίσεως ἧς ἀπεκρίνατο μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ λέγων·
⁵ “δυνάμεθα πιεῖν τὸ ποτήριον” οὐκ ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως δὲ
 μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων, τῶν τε ἄλλων, καὶ ἀφ’
 ὧν ἐπλήρωσεν ἅπερ εἶπεν. Οὕτω γὰρ ἦν σφοδρὸς καὶ βαρὺς
 Ἰουδαίους, ὡς καὶ τὸν Ἡρώδη ταύτην ἰδωρεὰν μεγίστην νο-
 μίσαι χαρίσασθαι τοῖς Ἰουδαίοις, εἰ ἐκείνον ἀνέλοι. Διατί
 δὲ μὴ εὐθέως αὐτοὺς ἀνάγει; Ὡστε μὴδὲν παθεῖν ἀνθρώ-
 B πινον τοὺς λοιποὺς μαθητάς. Διὰ τοῦτο ^k οὐδὲ τὰ ὀνόματα
 αὐτῶν λέγει τῶν ἀνιέναι μελλόντων. Καὶ γὰρ σφόδρα ἂν
 ἐπεθύμησαν οἱ λοιποὶ ἀκολουθῆσαι, ὑπόδειγμα μέλλοντες τῆς
 δόξης ἐκείνης ὁρᾶν, καὶ ἤλγησαν ἂν ὡς παροφθέντες. Εἰ
 γὰρ καὶ σωματικώτερον τοῦτο ἰδέειν, ἀλλ’ ὅμως πολλὴν
 ἐπιθυμίαν τὸ πρᾶγμα εἶχε. Τί δήποτε οὖν καὶ προλέγει;
 Ἵνα εὐμαθέστεροι περὶ τὴν θεωρίαν γένωνται, ἀφ’ ὧν προ-
 εἶπε, καὶ σφοδροτέρας ἐν τῇ τῶν ἡμερῶν ἀριθμῷ τῆς ἐπιθυ-
 μίας ἐμπλησθέντες, οὕτω νηφούσῃ καὶ μεμεριμνημένῃ τῇ
 διανοίᾳ παραγένωνται. Τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ Μωϋσῆν καὶ
 C Ἡλίαν εἰς μέσον ἄγει; Πολλὰς ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν αἰτίας·
 καὶ πρώτην μὲν ταύτην, ὅτι ἐπειδὴ οἱ ὄχλοι ἔλεγον, οἱ μὲν
 Ἡλίαν, οἱ δὲ Ἰερεμίαν, ^m οἱ δὲ ἓνα τῶν ἀρχαίων προφητῶν,
 τοὺς κορυφαίους ἄγει, ἵνα τὸ μέσον καὶ ἐντεῦθεν ἰδῶσι τῶν
 δούλων καὶ τοῦ δεσπότου, ⁿ καὶ ὅτι καλῶς ἐπηνέβη Πέτρος

⁴ v. 1-3.⁵ Matth. xx. 22.

^g λαμβάνει L. M. Ep. Ge. μόνους om. K. L. M. ^h καὶ] ὁ L.
 καὶ ὁ H. ⁱ δωρεὰν om. M. δωρεὰν μεγίστην om. L. ^k οὕτε G. K.
 p. p. αὐτῶν om. G. Sav. Mox καὶ οἱ λοιποὶ Edd. ^l ἐδείκνυτο H. M.
 Ge. ^m οἱ δὲ] ἡ L. M. ἀρχαίων om. iidem. ⁿ καὶ ὅτι] καὶ τὴν
 διαφορὰν, ὅτι G. H. cum Mor. et Ben. καὶ τὴν διαφορὰν, καὶ ὅτι
 Reg. 688. et sic edidit Sav. Quae delenda censuit Boisius, tan-
 quam glossam olentia, nos accedentibus tribus codd. et Interp.
 delevimus.

ὁμολογήσας αὐτὸν υἱὸν θεοῦ. Μετ' ἐκείνην ° δὲ καὶ ἑτέραν
 ἐστὶν εἰπεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ συνεχῶς ἐνεκάλουν αὐτῷ τὸ πα-
 ραβαίνειν τὸν νόμον, καὶ βλάβσφημον αὐτὸν εἶναι ἐνόμιζον,
 ὡς σφετεριζόμενον δόξαν ρ οὐ προσήκουσαν αὐτῷ τὴν τοῦ D
 πατρὸς, καὶ ἔλεγον· ° “οὗτος οὐκ ἐστὶν ἐκ τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸ
 σάββατον οὐ τηρεῖ” καὶ πάλιν, “περὶ καλοῦ ἔργου οὐ
 λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι ἄνθρωπος ὢν
 ποιεῖς σεαυτὸν θεόν·” ἵνα δειχθῇ ὅτι βασκανίας ἀμφότερα
 τὰ ἐγκλήματα, καὶ ἐκατέρων τούτων ἐστὶν ἀνεύθυνος, καὶ
 οὔτε νόμου παράβασις τὸ γινόμενον, οὔτε δόξης σφετερισμὸς
 τῆς μὴ προσηκούσης τὸ λέγειν ἑαυτὸν ἴσον τῷ πατρὶ, τοὺς
 ἐν ἐκατέρῳ λάμψαντας τούτων εἰς μέσον ἄγει. Καὶ γὰρ
 Μωϋσῆς τὸν νόμον ἔδωκε, καὶ ἠδύναντο λογίσασθαι Ἰουδαῖοι,
 ὅτι οὐκ ἂν περιείδε πατούμενον αὐτὸν, ὡς ἐνόμιζον, οὐδ' ἂν
 τὸν παραβαίνοντα αὐτὸν καὶ τῷ τεθεικῶτι πολέμιον ὄντα E
 ἐθεράπευσεν ἄν. Καὶ Ἡλίας δὲ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ
 ° ἐζήλωσε, καὶ οὐκ ἂν, εἰ ἀντίθεος ἦν, καὶ θεὸν ἑαυτὸν ἔλεγεν,
 ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ πατρὶ, μὴ ὢν ὅπερ ἔλεγε, μηδὲ προσ-
 ηκόντως τοῦτο ποιῶν, παρέστη καὶ αὐτὸς καὶ ὑπήκουσεν.
 “Ἔστι δὲ καὶ ἑτέραν αἰτίαν εἰπεῖν μετὰ τῶν εἰρημένων.
 Ποίαν δὴ ταύτην; Ἵνα μάθωσιν, ὅτι καὶ θανάτου καὶ 567
 ζωῆς ἐξουσίαν ἔχει, καὶ τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω κρατεῖ.
 Διὰ τοῦτο καὶ τὸν τετελευτηκότα, καὶ τὸν οὐδέπω τοῦτο
 παθόντα εἰς μέσον ἄγει. Τὴν δὲ ° πέμπτην αἰτίαν (πέμ-
 πτη γὰρ αὕτη ἐστὶ πρὸς ταῖς εἰρημέναις) καὶ αὐτὸς ὁ
 εὐαγγελιστὴς ἀπεκάλυψε. Τίς δὲ ἦν αὕτη; Δείξαι τοῦ
 σταυροῦ τὴν δόξαν, καὶ παραμυθίσασθαι τὸν Πέτρον καὶ
 ἐκείνους δεδοικότας τὸ πάθος, καὶ ἀναστῆσαι αὐτῶν τὰ
 φρονήματα. Καὶ γὰρ παραγενόμενοι οὐκ ἐσίγων, ἀλλ'
 ° ἐλάλουν, φησὶ, τὴν ° δόξαν, ἣν ἐμελλε πληροῦν ἐν Ἱερου-
 σαλὴμ·” τουτέστι, τὸ πάθος καὶ τὸν σταυρόν· οὕτω γὰρ B
 ° αὐτὸν καλοῦσιν αἰεὶ.

° Joan. ix. 16. x. 33.

° Luc. ix. 31.

° δὲ om. L. M. p. p. ἕτερον G. K. ρ οὐ] τὴν οὐ L. ° ἐζή-
 λωσεν ἂν M. ἂν post δόξης habet Sav. Mox ἑαυτὸν ποιῶν om. K. M.
 ° πέμπτην] τετάρτην Sav. in mar. Sic legisse videntur Ge. Ep. in-
 vitis codd. ° δόξαν] ἐξοδον Sav. in mar. sed δόξαν repetit Noster,
 infra p. 584 D. Videndus omnino Matthaeus ad locum Lucae.
 ° αὐτὸν H. L. αὐτὰ Ep.

Οὐ ταύτη δὲ μόνον αὐτοὺς ὥς ἤλειφεν, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ ἀρετῇ τῶν ἀνδρῶν, ἣν μάλιστα παρ' αὐτῶν ἐζητεῖ. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, “εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι,” τοὺς μυριάκις ἀποθανόντας ὑπὲρ τῶν τῷ θεῷ δοκούντων καὶ δήμου τοῦ πιστευθέντος αὐτοῖς, τούτους εἰς μέσον ἄγει. Καὶ γὰρ τούτων ἕκαστος τὴν ψυχὴν ἀπολέσας, εὔρεν αὐτήν. Καὶ ^x γὰρ πρὸς τυράννους ἕκαστος ἐπαρρησιάσατο· ὁ μὲν πρὸς τὸν Αἰγύπτιον, ὁ δὲ πρὸς τὸν Ἀχαάβ· καὶ ὑπὲρ ἀγνωμόνων ἀνθρώπων καὶ ἀπειθῶν καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν παρ' αὐτῶν σωζομένων εἰς τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων ἠχθησαν κίνδυνον· καὶ ἕκαστος αὐτῶν εἰδωλολατρείας ἀπαλλάξαι βουλόμενος, καὶ ἕκαστος (358) αὐτῶν ιδιώτης ὢν· ὁ μὲν γὰρ βραδύγλωσσος καὶ ἰσχυρόφωνος, ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἀγροϊκότερον διακείμενος· καὶ ἀκτημοσύνης δὲ ^y πολλή παρ' ἐκατέρων ἢ ἀκρίβεια· οὔτε γὰρ Μωϋσῆς τι ἐκέκτητο, οὔτε ^z Ἡλίας τι εἶχε πλέον τῆς μηλωτῆς· καὶ ταῦτα ἐν τῇ παλαιᾷ, καὶ οὐδὲ χάριν τοσαύτην λαβόντες σημείων. Εἰ γὰρ καὶ θάλατταν ἔσχισε Μωϋσῆς, ^a ἀλλὰ Πέτρος ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐβάδισε, καὶ ὄρη μεταθεῖναι ἱκανὸς ἦν, καὶ νοσήματα σωμάτων διώρθου παντοδαπά, καὶ δαίμονας D ἤλανεν ἀγρίους, καὶ σκιᾷ σώματος τὰ μεγάλα ἐκείνα ἐθανματούργει τεράστια, καὶ τὴν οἰκουμένην μετέσθησεν ἅπασαν. Εἰ δὲ καὶ Ἡλίας νεκρὸν ἀνέστησεν, ἀλλ' οὗτοι μυρίους, καὶ ταῦτα μηδέπω πνεύματος καταζωθέντες. Ἄγει τοίνυν καὶ διὰ τοῦτο εἰς μέσον. Ἡβούλετο γὰρ αὐτοὺς ^b τὸ δημαγωγικὸν τὸ ἐκείνων ζηλῶσαι, καὶ τὸ εὐτονον, καὶ τὸ ἀκαμπές· καὶ γενέσθαι ἐπιεικεῖς κατὰ Μωϋσέα, καὶ ζηλωτὰς κατὰ τὸν Ἡλίαν, καὶ κηδεμονικοὺς ὁμοίως. Ὁ μὲν γὰρ λιμὸν τριῶν ἐτῶν ἤνεγκε διὰ τὸν δῆμον τὸν Ἰουδαϊκόν· ὁ δὲ ἔλεγεν· ⁸ “εἰ μὲν ^c ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· ἐπεὶ καμὲ E ἐξάλειψον ἐκ τῆς βίβλου ἧς ἔγραψας.” Τούτων δὲ ἀπάντων ἀνεμίμησκε διὰ τῆς ὁψεως. Καὶ γὰρ ἐν δόξῃ αὐτοὺς

⁸ Exod. xxxii. 32.

^v ἤλειφεν] Sic H. et “plurimi” apud Montef. vulgo εἴληφεν.
^w καὶ τοῦ δήμου L. ^x γὰρ] + καὶ Edd. γὰρ om. H. p. p. ὁ μὲν γὰρ πρὸς G. K. ^y πολλῆς G. K. L. M. παρ' ἐκατέροις M. ^z Ἡλίας· τί γὰρ εἶχε G. H. invito Interp. ^a ἀλλὰ] + καὶ M. ^b το] καὶ τὸ Edd. ^c ἀφείς K. M. Cf. p. 404 A. Μοχ Μετὰ τούτων δὲ G.

ἤγαγεν, οὐχ ἵνα μέχρι ^d τούτων στῶσιν, ἀλλ' ἵνα καὶ ὑπερ-
βῶσι τὰ σκάμματα. "Οτε γοῦν εἶπον, ⁹ "εἵπωμεν πῦρ κα-
ταβῆναι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ," καὶ ἐμνημόνευσαν Ἡλία ὡς τοῦτο
πεποικηκός, φησὶν. "οὐκ οἶδατε ποίου πνεύματος ἐστε;"
εἰς ἀνεξικακίαν αὐτοὺς ἀλείφων διὰ τῆς κατὰ τὸ χάρισμα ⁵⁶⁸
διαφορᾶς. Καὶ μή τις ἡμᾶς νομίζετω καταγινώσκειν Ἡλίου,
ὡς ἀτελοῦς· οὐ τοῦτό φαμεν· καὶ γὰρ σφόδρα τέλειος ἦν·
ἀλλ' ἐν τοῖς καιροῖς τοῖς ἐαυτοῦ, ὅτε παιδικωτέρα ἢ τῶν
ἀνθρώπων διάνοια ἦν, καὶ ταύτης ^e ἐδέοντο τῆς παιδαγωγίας.
Ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς κατὰ τοῦτο τέλειος ἦν· ἀλλ' ὅμως κάκει-
νου πλέον ἀπαιτοῦνται οὗτοι. ¹⁰ "Ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ
ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων,
οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν." Οὐ γὰρ
εἰς Αἴγυπτον εἰσῆσαν, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, χα-
λεπώτερον Αἰγυπτίων διακειμένην· οὐδὲ τῷ Φαραὼ διαλεξό- ^B
μενοι, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ ^f πυκτεύσοντας, αὐτῷ τῷ τῆς κακίας
τυράννῳ. Καὶ γὰρ ἀγὼν ἦν αὐτοῖς, κάκεινον δῆσαι, καὶ τὰ
σκευὴ αὐτοῦ διαρπάσαι πάντα· καὶ ταῦτα ἐποίουν οὐ θάλατ-
ταν ῥηγνύντες, ἀλλὰ βυθὸν ἀσεβείας διὰ τῆς ῥάβδου τῆς
Ἰεσοῦ, πολλῷ χαλεπώτερα κύματα ἔχοντα. "Ορα γοῦν
πόσα ἐφόβει τοὺς ἀνθρώπους· θάνατος, πενία, ἀδοξία, τὰ
μυρία πάθη· καὶ μᾶλλον ταῦτα ἔτρεμον, ἢ τὸ πέλαγος τό-
τε ἐκεῖνο οἱ Ἰουδαῖοι. Ἀλλ' ὅμως ἀπάντων τούτων ἔπεισεν
αὐτοὺς κατατολμησαί, καὶ ὥσπερ διὰ ξηρᾶς διαβῆναι μετὰ
ἀσφαλείας ἀπάσης.

Πρὸς ταῦτα τοίνυν ἅπαντα αὐτοὺς ἀλείφων, ^g παρήγε ^C
τοὺς ἐν τῇ παλαιᾷ λάμψαντας. Τί οὖν ὁ Πέτρος ὁ θερμός;
¹¹ "Καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι." Ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσεν, ὅτι
δεῖ αὐτὸν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ παθεῖν, δεδοικὸς
ἔτι καὶ τρέμων ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ μετὰ τὴν ἐπιτίμησιν, προσ-
ελθεῖν μὲν καὶ εἰπεῖν τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν οὐ τολμᾷ, ὅτι
"ἰλεὺς σοι," ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου ἐκείνου τὰ αὐτὰ πάλιν αἰ-
νίττεται δι' ἐτέρων ῥημάτων. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν ὅρος καὶ
πολλὴν τὴν ἀναχώρησιν καὶ τὴν ἐρημίαν, ἐνενόησεν ὅτι ἔχει
πολλὴν ἀσφάλειαν τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου· οὐ μόνον δὲ τὴν

⁹ Luc. ix. 54, 55.¹⁰ Matth. v. 20.¹¹ v. 4.

^d τούτου Μ. p. p. ὑπερβαίνουσι G. K. ^e ἐδέετο Μ. ^f πυκτεύ-
σαντες L. πυκτεύοντες Μ. τυράννῳ] δημιουργῶ Μ. ^g παρήγαγε H.

ἀπὸ τοῦ τόπου, ἀλλὰ καὶ τοῦ μηκέτι ἀπελθεῖν αὐτὸν εἰς τὰ
D Ἱεροσόλυμα· βούλεται γὰρ αὐτὸν ἐκεῖ εἶναι διηνεκῶς· διὸ
καὶ σκηνῶν μέμνηται. Εἰ γὰρ τοῦτο γένοιτο, φησὶν, οὐκ
ἀναβησόμεθα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· εἰ δὲ μὴ ἀναβαίημεν, ^h οὐκ
ἀποθανεῖται· ἐκεῖ γὰρ ἔφη τοὺς γραμματεῖς ἐπιθήσεσθαι
αὐτῷ. Ἀλλ' οὕτω μὲν οὐκ ἐτόλμησεν εἰπεῖν· ταῦτα δὲ
βουλόμενος κατασκευάσαι, ἔλεγεν ἐν ἀσφαλείᾳ· καλὸν ἐστὶν
ἡμᾶς ἐνταῦθα εἶναι, ἔνθα καὶ Μωϋσῆς πάρεστι καὶ Ἡλίας·
Ἡλίας ὁ ἐπὶ τοῦ ὄρους πῦρ κατενεγκὼν, καὶ Μωϋσῆς ὁ
εἰς τὸν γνόφον εἰσελθὼν, καὶ τῷ θεῷ διαλεχθεὶς· καὶ οὐδεὶς
οὐδὲ εἴσεται ἔνθα ἐσμέν. Εἶδες τὸν θερμὸν ἔραστην τοῦ
E Χριστοῦ; Μὴ γὰρ δὴ τοῦτο ζῆτει, ὅτι οὐκ ἦν ἐξητασμένος
ὁ τρόπος τῆς παρακλήσεως, ⁱ ἀλλὰ πῶς θερμὸς ἦν, πῶς πε- (359)
ριακαίετο τοῦ Χριστοῦ. Ὅτι γὰρ οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοσοῦ-
τον τρέμων ταῦτα ἔλεγεν, ἡνίκα αὐτοῦ τὸν ἐσόμενον προε-
μήνυε θάνατον καὶ τὴν ἐφοδον, ἄκουσον τί φησι· ¹² “τὴν
ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.” “κἂν δέη με σὺν σοὶ ἀποθα-
νεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι.” Ὅρα δὲ πῶς καὶ ἐν μέσοις
569 αὐτοῖς τοῖς κινδύνοις παρεβουλεύετο. Τοσοῦτον γοῦν περιε-
στῶτος δῆμον, οὐ μόνον οὐκ ἔφυγεν, ἀλλὰ καὶ τὴν μάχαι-
ραν σπασάμενος, τὸ ὠτίον ἀπέκοψε τοῦ δούλου τοῦ ἀρχιε-
ρέως. Οὕτως οὐ τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐσκόπει, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ
διδασκάλου ἔτρεμεν. Εἵτα ἐπειδὴ ἀποφαντικῶς ἐφθέγγετο,
ἐπιλαμβάνεται ἑαυτοῦ, καὶ ἐννοήσας μὴ πάλιν ἐπιτιμηθῆ,
φησὶν· “εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὥδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν,
καὶ Μωϋσῇ μίαν, καὶ Ἡλῖα μίαν.” Τί λέγεις, ὦ Πέτρε;
οὐ πρὸ μικροῦ τῶν δούλων αὐτὸν ἀπῆλλαξας; ^k πάλιν μετὰ
τῶν δούλων αὐτὸν ἀριθμεῖς; Εἶδες πῶς σφόδρα ἀτελεῖς
B ἦσαν πρὸ τοῦ σταυροῦ; Εἰ γὰρ καὶ ἀπεκάλυψεν αὐτῷ ὁ
πατὴρ, ἀλλ' οὐ διηνεκῶς κατεῖχε τὴν ἀποκάλυψιν, ἀλλ'
ὑπὸ τῆς ἀγωνίας ἐταράχθη, οὐχὶ ταύτης ἥς εἶπον μόνης,
ἀλλὰ καὶ ἐτέρας τῆς ἀπὸ τῆς ὀψευς ἐκείνης. Οἱ γοῦν
ἕτεροι εὐαγγελιστὰι τοῦτο δηλοῦντες, καὶ τὸ συγκεχυμένον
αὐτοῦ τῆς γνώμης, μεθ' ἥς ταῦτα ἐφθέγγετο, ἀπὸ τῆς
ἀγωνίας ἐκείνης δεικνύντες γεγενῆσθαι, ἔλεγον· ὁ μὲν Μάρ-

¹² Joan. xiii. 37. Matth. xxvi. 35.

^h ἂν post οὐκ deleui, auctoribus L. M. ⁱ ἀλλὰ πῶς] ἀλλ' ὅπως
G. H. πῶς δὲ L. ^k καὶ πάλιν G.

κος, ὅτι ¹³ “οὐ ¹ γὰρ ἤδει τί λαλήσει· ἔκφοβοι γὰρ ἐγένοντο.” ὁ δὲ Λουκᾶς μετὰ τὸ εἰπεῖν, “τρεῖς σκηνάς ποιήσωμεν,” ἐπήγαγεν, ὅτι “μὴ εἰδὼς ὁ λέγει.” Εἵτα δηλῶν ὅτι πολλῶ κατείχετο φόβῳ, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ λοιποὶ, φησί· “βεβαρημένοι ἦσαν ὑπνω· ^m καὶ διαγρηγορήσαντες εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ.” ὑπνον ἐνταῦθα καλῶν τὸν πολὺν κáρον τὸν ἀπὸ τῆς ὀψεως C ἐκείνης αὐτοῖς ἐγγινόμενον. Καθάπερ γὰρ ὀφθαλμοὶ ἐξ ὑπερβαλλούσης λαμπρόδος σκοτοῦνται, οὕτω καὶ τότε ἔπαθον. Οὐ γὰρ δὴ νύξ ἦν, ἀλλ’ ἡμέρα· καὶ τὸ τῆς αὐγῆς ὑπέρογκον ἐβάρει τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἀσθένειαν. Τί οὖν; Αὐτὸς μὲν οὐδὲν φθέγγεται, οὐδὲ Μωϋσῆς, οὐδὲ Ἡλίας· ὁ δὲ πάντων μείζων καὶ ἀξιοπιστότερος, ὁ πατήρ, φωνὴν ἀφήσιν ἐκ τῆς νεφέλης. Διὰ τί ἐκ τῆς νεφέλης; Οὕτως αἰεὶ φαίνεται ὁ θεός. ¹⁴ “Νεφέλη γὰρ καὶ γνώφος κύκλω αὐτοῦ.” ⁿ καὶ, “κάθηται ἐπὶ νεφέλης κούφης.” καὶ πάλιν, “ὁ τιθεὶς ὁ νέφη τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ” καὶ, “νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν D ὀφθαλμῶν αὐτῶν” καὶ, “ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἐπὶ τῶν νεφελῶν.” Ἰν’ οὖν πιστεῦσωσιν, ὅτι παρὰ τοῦ θεοῦ ἡ φωνὴ φέρεται, ^p ἐκείθεν ἔρχεται. Καὶ ἡ νεφέλη ^q φωτεινὴ. ¹⁵ “Ἐτι γὰρ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. Καὶ ^r ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε.” Ὅταν μὲν γὰρ ἀπειλῇ, σκοτεινὴν ^s δείκνυσιν, ὥσπερ ἐν τῷ Σινᾷ· ¹⁶ “εἰσῆλθε γὰρ, φησὶν, εἰς τὴν νεφέλην καὶ εἰς τὸν γνώφον ὁ Μωϋσῆς, καὶ ὡς ἀτμὶς οὕτως ἐφέρετο ὁ καπνός.” καὶ ὁ προφήτης φησὶ περὶ τῆς ἀπειλῆς αὐτοῦ διαλεγόμενος· E ¹⁷ “σκοτεινὸν ὕδωρ ἐν νεφέλαις ἀέρων” ἐνταῦθα δὲ, ἐπειδὴ οὐ φοβῆσαι ἐβούλετο, ἀλλὰ διδάξαι, νεφέλη φωτεινὴ. Καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἔλεγε, “ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς” αὐτὸς δὲ

¹³ Marc. ix. 6. Luc. ix. 32, 33. ¹⁴ Psal. xcvi. 2. Esai. xix. 1. Psal. ciii. 3. Act. i. 9. Dan. vii. 13. ¹⁵ v. 5. ¹⁶ Exod. xx. 21 : coll. xix. 18. ¹⁷ Psal. xvii. 12.

¹ γὰρ om. H. M. p. p. λαλήση M. ^m καὶ διαγρ.] διαγρ. δὲ G. H. Mox ἐγγενόμενον H. ⁿ καὶ] + πάλιν, κύριος H. + κύριος G. Horum quinque locorum in ordine constituendo variant codices; nos L. M. et Interp. sequimur. ^o νέφει Ep. et codd. praeter M. ^p καὶ ἐκείθεν G. et codex quidam apud Sav. In plerisque codd. distinctio post ἔρχεται nulla est. ^q Codices ἡ φωτεινὴ. Aut delendus articulus, quod nos fecimus, aut legendum ἡν φωτεινὴ, ut Savilio placuit. Post φωτεινὴ, φησὶν addunt G. K. ^r ἰδοὺ om. K. L. M. I Mosq. ^s Post δείκνυσιν, νεφελὴν delevis, auctoribus K. L. M. Ep.

ἀχειροποιήτον ἔδειξε σκηνήν. Διὰ τοῦτο ἐκεῖ ἴμεν καπνὸς καὶ ἀτμίς καμίνου· ἐνταῦθα δὲ φῶς ἄφατον καὶ φωνή. Εἴτα ἵνα δειχθῇ, ὅτι οὐ περὶ ἐνὸς ἁπλῶς τῶν τριῶν ἐλέχθη, ἀλλὰ
 570 περὶ τοῦ Χριστοῦ μόνου, ὅτε ἡ φωνὴ ἠνέχθη, ἐκποδὼν ἐγένοντο ἐκεῖνοι. Οὐδὲ γὰρ ἂν εἰ περὶ τινος αὐτῶν ἐλέγετο ἁπλῶς, οὗτος ἔμεινεν ἂν μόνος, ἡ ἀποσχισθέντων τῶν δύο. ὅτι οὐν οὐχὶ καὶ ἡ νεφέλη τὸν Χριστὸν μόνον ἀπέλαβεν, ἀλλὰ ἅπαντας; Εἰ τὸν Χριστὸν μόνον ἀπέλαβεν, ἐνομίσθη ἂν αὐτὸς ἀφεῖναι τὴν φωνήν. Διὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς τοῦτο αὐτὸ ἀσφαλιζόμενος, φησὶν, ὅτι ἐκ τῆς νεφέλης ἦν ἡ φωνή, τουτέστιν, ἐκ τοῦ θεοῦ. Καὶ τί φησιν ἡ φωνή; “Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός.” Εἰ δὲ ἀγαπητός, μὴ φοβοῦ, Πέτρε. Ἐδεῖ μὲν γὰρ σε καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἤδη εἰδέναι, καὶ πεπληροφορηθῆσαι περὶ τῆς ἀναστάσεως. Β ἐπειδὴ δὲ ἀγνοεῖς, καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς τοῦ πατρὸς θάρρησον. Εἰ γὰρ δυνατὸς ὁ θεὸς, ὥσπερ οὐν καὶ δυνατός, εὐδῆλον ὅτι καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως. Μὴ τοίνυν δέδιθι τὰ δεινὰ. Εἰ δὲ οὐδέπω τοῦτο καταδέχῃ, καὶ ἐκεῖνο λογίζου, ὅτι καὶ υἱὸς, καὶ φιλεῖται. “Οὗτος γὰρ ἐστὶ, φησὶν, ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός.” Εἰ δὲ φιλεῖται, μὴ φοβοῦ. Οὐδεὶς γὰρ, ὃν ἀγαπᾷ, προίεται. Μὴ τοίνυν θορυβοῦ· καὶ μυριάκις αὐτὸν φιλῆς, οὐ φιλεῖς αὐτὸν τοῦ γεγεννηκότος ἴσον. “Ἐν ᾧ εὐδόκησα.” ὅτι οὐ γὰρ ἐπειδὴ ἐγέννησε μόνον, φιλεῖ, ἀλλ’ ἐπειδὴ καὶ ἴσος αὐτῷ κατὰ πάντα καὶ ὁμογνώμων ἐστίν. Ὡστε δι- (360)
 C πλοῦν τὸ φίλτρον, μᾶλλον δὲ καὶ τριπλοῦν· ἐπειδὴ υἱὸς, ἐπειδὴ ἀγαπητός, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ εὐδόκησε. Τί δὲ ἐστίν, “ἐν ᾧ εὐδόκησα;” Ὡσανεὶ ἔλεγεν, ἐν ᾧ ἀναπαύομαι, ᾧ ἀρέσκομαι· διὰ τὸ κατὰ πάντα ἐξισῶσθαι πρὸς αὐτὸν μετὰ ἀκριβείας, καὶ βούλημα ἐν ἐν αὐτῷ εἶναι καὶ τῷ πατρὶ, καὶ μένοντα υἱὸν κατὰ πάντα ἐν εἶναι πρὸς τὸν γεγεννηκότα. “Αὐτοῦ ἀκούετε.” Ὡστε καὶ σταυρωθῆναι βουληθῇ, μὴ ἀντιπέσης.

ἴμεν] + καὶ G. H. K. ἡ ἀπλῶς hic et infra om. L. M. ἡ ἀποσχισθέντων L. * “Hic totus locus, τί οὐν οὐχὶ usque ad ἐκ τοῦ θεοῦ infra, deest in Editis [et Interprete], sed ex duobus optimis MSS. excerptus fuit.” Montef. Habent e meis H. M. Ep. quorum ope voculam καὶ post οὐχὶ supplevi, et ἀπέλαβεν bis scripsi pro vulgato ὑπέλαβεν. Hoc tamen habet ex corr. H. ὅτι οὐ γὰρ H. L. ᾧ] ἐν ᾧ H. [et Reg. 694] invito Ep.

¹⁸ “Καὶ ἀκούσαντες ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἤψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν· ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε. Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον.” D Πῶς ταῦτα ἀκούσαντες κατεπλάγησαν; Καίτοι καὶ πρὸ τούτου ἠνέχθη φωνὴ ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου τοιαύτη, καὶ ὄχλος παρῆν, καὶ οὐδεὶς οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθε· καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν, ὅτε καὶ βροντὴν ἔλεγον γεγονέναι· ἀλλ’ οὐδὲ τότε τοιοῦτον οὐδὲν ὑπέμειναν. Πῶς οὖν ἐν τῷ ὄρει ἔπεσον; “Ὅτι καὶ ἐρημία καὶ ὕψος καὶ ἡσυχία ἦν πολλή, καὶ μεταμόρφωσις φρίκης γέμουσα, καὶ φῶς ἄκρατον, καὶ νεφέλη ἐκτεταμένη· ἅπερ ἅπαντα εἰς πολλὴν ἀγωνίαν αὐτοὺς ἐνέβαλε. Καὶ πανταχόθεν ἡ ἐκπληξίς συνήγετο, καὶ ἔπεσον φοβηθέντες τε ὁμοῦ καὶ ^a προσκυνῶντες. Ὡστε δὲ μὴ ἐπιπολὺ τὸ δέος μείναν ^b ἐκβαλεῖν αὐτῶν τὴν μνήμην, εὐθέως E ἔλυσεν αὐτῶν τὴν ἀγωνίαν, καὶ ὁράται αὐτὸς μόνος, καὶ ἐντέλλεται αὐτοῖς μηδενὶ τοῦτο εἰπεῖν, ἕως ἂν ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.” ¹⁹ “Καταβαινόντων γὰρ αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ ὄραμα, ἕως ἂν ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.” “Ὅσω γὰρ μείζονα ἐλέγετο περὶ αὐτοῦ, τοσούτῳ δυσπαραδεκτότερα ἦν τοῖς πολλοῖς τότε· καὶ τὸ σκάνδαλον δὲ τὸ 571 ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἐπετείνετο μᾶλλον ἐντεῦθεν. Διὰ τοῦτο κελεύει σιγᾶν, καὶ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ πάλιν τοῦ πάθους ἀναμνησκῶν, καὶ μόνον οὐχὶ καὶ τὴν αἰτίαν λέγων, δι’ ἣν καὶ σιγᾶν ἐκέλευσεν. Οὐ γὰρ δὴ διαπαντὸς ἐκέλευσε μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλ’ ἕως ἂν ἀναστῇ ἐκ νεκρῶν. Καὶ τὸ δυσχερὲς σιγῆσας, τὸ χρηστὸν ἐμφαίνει μόνον. Τί οὖν; μετὰ ταῦτα οὐκ ἔμελλον σκανδαλίζεσθαι; Οὐδαμῶς. Τὸ γὰρ ζητούμενον ὁ πρὸ τοῦ σταυροῦ καιρὸς ἦν. Μετὰ γὰρ ταῦτα καὶ πνεύματος κατηξιώθησαν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν σημείων εἶχον φωνὴν συνηγοροῦσαν αὐτοῖς, καὶ πάντα ὅσα ἔλεγον λοιπὸν εὐπαράδεκτα ἦν, σάλπιγγος λαμπρότερον τῶν πραγμάτων ἀνακηρυττόντων αὐτοῦ τὴν ἰσχύν, καὶ οὐδενὸς B σκανδάλου τοιούτου μεσολαβούντος τὰ γινόμενα. Οὐδὲν ἄρα τῶν ἀποστόλων μακαριώτερον, καὶ μάλιστα τῶν τριῶν, οἱ καὶ ἐν τῇ νεφέλῃ ὁμωρόφιοι γενέσθαι κατηξιώθησαν τῷ δε-

¹⁸ v. 6-8.¹⁹ v. 9.^a προσκυνήσαντες G. H.^b ἐκβάλλει H. L. ἐκβαλεῖ K.

σπότη. Ἄλλ' ἂν θέλωμεν, ὁψόμεθα καὶ ἡμεῖς τὸν Χριστόν· οὐχ οὕτως ὡς ἐκεῖνοι τότε ἐν τῷ ὅρει, ἀλλὰ πολλῶ λαμπρότερον. Οὐ γὰρ οὕτως ὕστερον ἦξει. Τότε μὲν γὰρ τῶν μαθητῶν φειδόμενος, τοσοῦτον παρήνοιξε μόνον τῆς λαμπρότητος, ὅσον ἠδύναντο ἐνεγκεῖν· ὕστερον δὲ ἐν αὐτῇ τοῦ πατρὸς τῇ δόξῃ ἦξει, οὐ μετὰ Μωϋσέως καὶ Ἡλίας μόνον, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἀπείρου τῶν ἀγγέλων στρατιᾶς, μετὰ τῶν ἀρχαγγέλων, μετὰ τῶν Χερουβὶμ, μετὰ τῶν δῆμων τῶν ἀπείρων C ἐκείνων· οὐ νεφέλης ^c γινομένης ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ συστέλλομένου τοῦ οὐρανοῦ. Καθάπερ γὰρ ^d τοὺς δικαστὰς, ὅταν δημοσία κρίνωσι, τὰ παραπετάσματα συνελκύσαντες οἱ παρεστῶτες πᾶσιν ^e αὐτοὺς δεικνύουσιν· οὕτω δὴ καὶ τότε καθήμενον αὐτὸν ἅπαντες ὄψονται, καὶ πᾶσα ἡ ἀνθρωπίνη παραστήσεται φύσις, καὶ αὐτὸς αὐτοῖς δι' ἐαυτοῦ ἀποκρίνεται· καὶ τοῖς μὲν ἐρεῖ· ²⁰ “δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου· ἐπέινασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν.” τοῖς δὲ ἐρεῖ· “εὖ, δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, D ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω.” Καὶ ^f ἐναντία δὲ ψηφίζόμενος, τοῖς μὲν ἀποκρίνεται, ὅτι “πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ ^g τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ” τοῖς δὲ, “πονηρὲ δούλε καὶ ὀκνηρέ.” Καὶ τοὺς μὲν διχοτομήσει, καὶ παραδώσει τοῖς βασανισταῖς· τοὺς δὲ κε- (361) λείψει δεθέντας χεῖρας καὶ πόδας εἰς τὸ σκότος ^h ἐκβληθῆναι τὸ ἐξώτερον. Καὶ μετὰ τὴν ἀξίνην ἡ κάμινος διαδέξεται, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς σαγῆνης ριπτόμενα ἐκεῖ ἐμπεσεῖται. “Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος.” μᾶλλον δὲ πλέον ἢ ὁ ἥλιος. Τοσοῦτον δὲ εἴρηται, οὐκ ἐπειδὴ τοσοῦτον αὐτῶν μό- E νον ἔσται τὸ φῶς· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦ ἄστρου τούτου φαιδρότερον οὐκ ἴσμεν ἕτερον, ἀπὸ τοῦ γνωρίμου παραστήσαι ἡβουλήθη τὴν μέλλουσαν λαμπροδύνα τῶν ἀγίων. Ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ ὅρει εἰπὼν, ὅτι “ἐλαμψεν ὡς ὁ ἥλιος,” διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν οὕτως εἴρηκεν. “Ὅτι ⁱ γὰρ τοῦ ὑποδείγματος μεῖζον ἦν τὸ φῶς, ἔδειξαν οἱ μαθηταὶ πεσόντες. Εἰ δὲ μὴ ἄκρα-

²⁰ Matth. xxv. 34, 21, 41, 26.

^c γενομένης K. L. M. ^d τοῖς δικασταῖς G. K. ἐπὶ τοῖς δ. Sav. ^e αὐτοῖς G. M. ^f ἐναντία δὲ] πάλιν τὰ ἐναντία Edd. τὰ ἐναντία δὲ L. p. p. ὅτι deest in Edd. ^g τὸ αἰώνιον om. K. L. M. ^h ἐμβλη- θῆναι G. H. p. p. ριπτόμενα iidem. ⁱ γὰρ] δὲ G. H.

τον ἦν τὸ φῶς, ἀλλὰ τῷ ἡλίῳ σύμμετρον, οὐκ ἂν ἔπεσον, ἀλλ' εὐκόλως ἤνεγκαν ἅν.

^k Οἱ μὲν οὖν δίκαιοι ¹ ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος, καὶ ὑπὲρ 572 τὸν ἥλιον τότε· οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ τὰ ἔσχατα πείσονται. Τότε οὐχ ὑπομνημάτων δεήσει, οὐκ ἐλέγχων, οὐ μαρτύρων· πάντα γὰρ αὐτός ἐστιν ὁ δικάζων, καὶ μάρτυς, καὶ ἑλεγχος, καὶ κριτής. Πάντα γὰρ οἶδε σαφῶς· ²¹ “πάντα ^m γὰρ γυμνά καὶ τετραχληλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.” Οὐ πλούσιος, οὐ πένης, οὐ δυνάστης, οὐκ ἀσθενής, οὐ σοφός, οὐκ ἄσοφος, οὐ δούλος, οὐκ ἐλεύθερος οὐδεὶς ἐκεῖ φανεῖται, ἀλλὰ τῶν προσωπείων τούτων συντριβέντων ἢ τῶν ἔργων ἐξέτασις ^B ἔσται μόνη. Εἰ γὰρ ⁿ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ὅταν τυραννίδος τις κρίνηται ἢ φόνου, ὅπερ ἂν ἦ, κὰν ὑπαρχος, κὰν ὑπατος, κὰν ὁτιοῦν, πάντα ἀφίπταται τὰ ἀξιώματα, καὶ ὁ ἀλούς τὴν ἐσχάτην δίδωσι δίκην· πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖ τοῦτο ἔσται. “Ἰν’ οὖν μὴ γένηται τοῦτο, ἀποθώμεθα τὰ ῥυπαρά ἱμάτια, ὁ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός, καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ περιστελεῖ ἡμᾶς. Τί γὰρ ^p καὶ φορτικὸν τῶν ἐπιταγμάτων; τί δὲ οὐ ῥάδιον; Ἄκουσον γοῦν τοῦ προφήτου λέγοντος, καὶ τότε εἴσῃ τὴν εὐκολίαν. ²² “Οὐδὲ εἰάν κάμψῃς ὡς κλοιὸν τὸν τράχηλόν σου, καὶ σάκκον καὶ σποδὸν ^C ὑποστρώσῃ, οὐδὲ οὕτω καλέσεις νηστείαν δεκτὴν· ἀλλὰ λύε πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, διάλυε στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων.” “Ορα σοφίαν προφήτου. Θεοὶ ^r γὰρ τὰ φορτικά πρότερον καὶ ἀνελών, ἀπὸ τῶν εὐκόλων ἀξιοὶ σώζεσθαι, δεικνύς ὅτι ὁ θεὸς οὐ πόνων δεῖται, ἀλλ’ ὑπακοῆς. Εἰτα δεικνύς ὅτι εὐκόλον μὲν ἡ ἀρετὴ, βαρὺ δὲ ^s καὶ φορτικὸν ἡ κακία, ἀπὸ τῶν ὀνομάτων γυμνῶν τοῦτο κατασκευάζει. Ἡ μὲν γὰρ κακία σύνδεσμος καὶ στραγγαλιὰ, φησὶν· ἡ δὲ

²¹ Hebr. iv. 13.

²² Esai. lviii. 5-7.

^k ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ κρίσεως, καὶ ὅτι συντριβέντων ἡμῖν τῶν ἀξιωμάτων γίνεται· ἐν ᾧ καὶ κατηγορία τῶν τοκίζοντων, καὶ παραίνεσις τοῦ μᾶλλον ἐλεεῖν. G. ¹ λαμψουσι L. M. Sequentia ὡς ὁ ἥλιος non agnoscunt K. L. M. Ge. ^m γὰρ om. H. L. ⁿ ἐν] ἐπὶ G. K. p. p. ὅταν ὑπὲρ τυρ. G. H. K. Infra post ὁτιοῦν, ὑπάρχη delevi, auctoribus K. L. M. ^o καὶ ἐνδυσώμεθα H. ^p καὶ om. G. K. M. p. p. τῶν ἐπιταχθέντων K. L. M. ^a ὑποστρώσεως G. H. νηστείαν] ἡμέραν L. ^r γὰρ om. H. ^s Haec καὶ φορτικόν, quae vulgo ab-sunt, commendant K. L. M.

Δ ἀρετὴ τούτων ἀπάντων ἀπαλλαγὴ καὶ διάλυσις. “Πᾶσαν συγγραφὴν ἄδικον διάσπα” τὰ τῶν τόκων γραμματεῖα, τὰ τῶν δανεισμάτων οὕτω καλῶν. “Ἀπόλυε τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει” τοὺς τεταλαιπωρημένους. Τοιοῦτον γὰρ ὁ χρεώστης· ὅταν ἴδῃ τὸν δανειστὴν, κλᾶται αὐτοῦ ἡ διάνοια, καὶ θηρίου μᾶλλον αὐτὸν δέδοικε. “Ἦ Πτωχοὺς ἀστέγους εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου· ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν, περίβαλε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει.” Ἐν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ ἡμῖν γενομένη διαλέξει τὰ ἔπαθλα ὧς διηγούμενοι, τὸν πλοῦτον ἐδείκνυμεν τὸν ἐκ τούτων· νυνὶ δὲ ἴδωμεν εἴ τι τῶν ἐπιταγμάτων ὧς ἐστὶ δύσκολον, καὶ τὴν ἡμετέραν ὑπερβαῖνον Ε φύσιν. Ἀλλ’ οὐδὲν τοιοῦτον εὐρήσομεν, ἀλλὰ τὸνναντίον ἅπαν, ταῦτα μὲν πολλὴν ἔχοντα τὴν εὐκολίαν, τὰ δὲ τῆς κακίας πολλὴν τὸν ἰδρώτα. Τί γὰρ δυσκολώτερον τοῦ δανεῖζειν, καὶ ὑπὲρ τόκων καὶ συναλλαγμάτων φροντίζειν, καὶ ἐγγυὰς ἀπαιτεῖν, καὶ δεδοικέναι καὶ τρέμειν ὑπὲρ ἐνεχύρων, ὑπὲρ τοῦ κεφαλαίου, ὑπὲρ τῶν γραμματείων, ὑπὲρ τῶν τόκων, ὑπὲρ τῶν ἐγγυωμένων; Τοιαῦτα γὰρ τὰ βιωτικά. Αὕτη γὰρ ἡ δοκοῦσα καὶ ἐπινοουμένη ἀσφάλεια πάντων ἐστὶ σα- 573 θροτέρα καὶ ὑποπτος· τὸ δὲ ἐλεεῖν ῥάδιον, καὶ πάσης ἀπαλάττον φροντίδος.

Μὴ τοίνυν πραγματευώμεθα τὰς ἀλλοτρίας συμφορὰς, μηδὲ καπηλεύωμεν τὴν φιланθρωπίαν. Καὶ οἶδα μὲν, ὅτι πολλοὶ τούτων ἀηδῶς ἀκούουσι τῶν λόγων· ἀλλὰ τί τὸ κέρδος τῆς σιγῆς; Κἂν γὰρ σιγήσω, καὶ μηδὲν ἐνοχλήσω διὰ ῥημάτων, ἀδύνατον διὰ τῆς σιγῆς ταύτης ἀπαλλάξαι τῆς κολάσεως ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὸνναντίον ἅπαν ἐντεῦθεν γίνεται· ὧς ἐπιτείνεται τὰ τῆς τιμωρίας, καὶ οὐχ ὑμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμοὶ προξενεῖ τὴν κόλασιν ἡ τοιαύτη σιγή. Τίς οὖν ἡ τῶν ῥημάτων χάρις, ὅταν εἰς τὰ ἔργα μὴ βοηθῇ, Β ἀλλὰ καὶ καταβλάβῃ; Τί τὸ κέρδος, εὐφρᾶναι λόγῳ, καὶ (362) λυπῆσαι πράγματι; τέρψαι τὴν ἀκοήν, καὶ κολάσαι τὴν ψυχὴν; Διόπερ ἀναγκαῖον ἐνταῦθα λυπεῖν, ἵνα μὴ τιμωρίαν δῶμεν ἐκεῖ. Καὶ γὰρ δεινὸν, ἀγαπητέ, δεινὸν καὶ πολλῆς δεόμενον θεραπείας νόσημα εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐμπέ-

† Καὶ πτωχοὺς Edd. † Codices διηγούμενος; sed διηγούμενοι ex corr. habent H. M. * ἔσται G. K. M. * γὰρ om. K. L. M.
 † ἐπιτείνεται] + γὰρ G. H.

πτωκεν. Οἱ γὰρ μὴδὲ ἐκ δικαίων πόνων θησαυρίζειν κελεύομενοι, ἀλλὰ τὰς οἰκίας ἀνοίγειν τοῖς δεομένοις, τὴν ἑτέρων καρποῦνται πενίαν, εὐπρόσωπον ἄρπαγὴν, εὐπροφάσιστον πλεονεξίαν ἐπινοοῦντες. Μὴ γάρ μοι λέγε τοὺς ἔξω νόμους· ἐπεὶ καὶ ὁ τελώνης νόμον πληροῖ τὸν ἔξωθεν, ἀλλ' ὁμως κολάζεται. ^αὉ καὶ ἡμεῖς πεισόμεθα, εἰ μὴ ἀποστῶμεν τοὺς πένητας ^βἐπιτρίβοντες, καὶ τῇ χρεΐα καὶ τῇ ἀνάγκῃ ἀφορμῇ εἰς καπηλείαν ἀναίσχυντον ἀποχρώμενοι. Διὰ γὰρ τοῦτο χρήματα ἔχεις, ἵνα λύσης πενίαν, οὐχ ἵνα πραγματεύσῃ πενίαν· σὺ δὲ ἐν προσχήματι παραμυθίας μείζονα ἐργάζῃ τὴν συμφορὰν, καὶ πωλεῖς φιλανθρωπίαν χρημάτων. Πώλησον, οὐ κωλύω, ἀλλὰ βασιλείας οὐρανῶν. Μὴ μικρὰν λάβῃς τιμὴν ^ατοῦ τοσούτου κατορθώματος τόκου ἑκατοσταιῶν, ἀλλὰ τὴν ἀθάνατον ζωὴν ἐκείνην. Τί πτωχὸς εἶ, καὶ πένης ^βκαὶ μικρολόγος, ὀλίγου τὰ μεγάλα πωλῶν, χρημάτων ἀπολλυμένων, δέον βασιλείας αἰεὶ ^γμενούσης; Τί τὸν θεὸν ἀφείς, ἀνθρώπινα κερδαίνεις κέρδη; τί τὸν πλουτοῦντα παραδραμῶν, τὸν οὐκ ἔχοντα ἐνοχλεῖς, καὶ τὸν ἀποδιδόντα καταλιπὼν, τῷ ἀγνωμονοῦντι ^δσυμβάλλεις; Ἐκεῖνος ἐπιθυμεῖ ἀποδοῦναι· οὗτος δὲ καὶ δυσχεραίνει ἀποδιδούς. Οὗτος μόλις ἑκατοστήν ἀποδίδωσιν· ἐκεῖνος δὲ ἑκατονταπλασίονα, καὶ ζωὴν αἰώνιον. Οὗτος μετὰ ὕβρεων καὶ ^ελοιδοριῶν ἐκείνος μετὰ ἐπαίνων καὶ εὐφημίας. Οὗτός σοι βασκανίαν ἐγείρει· ἐκεῖνος δὲ καὶ στεφάνους σοι πλέκει. Οὗτος μόλις ἐνταῦθα· ἐκεῖνος δὲ καὶ ἐκεῖ καὶ ἐνταῦθα. Ἀρ' οὖν οὐκ ἐσχάτης ταῦτα ἀνοίας, τὸ μὴδὲ εἰδέναι κερδαίνειν; Πόσοι καὶ ^ετὸ κεφάλαιον ἀπώλεσαν διὰ τόκους; πόσοι κινδύνους περιέπεσον διὰ τόκους; πόσοι καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἑτέρους πενίᾳ περιέβαλον ἐσχάτῃ διὰ τὴν ἄφατον πλεονεξίαν;

Μὴ γάρ μοι τοῦτο εἶπῃς, ὅτι ἦδεται λαμβάνων, καὶ χάριν ἔχει τοῦ δανείσματος. Τοῦτο γὰρ διὰ τὴν σὴν ὁμότητα γίνεται. Ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀβραάμ τὴν γυναῖκα ἐκδιδούς τοῖς βαρβάροις, αὐτὸς ^ςκατεσκευάζεν εὐπαραδέκτον γενέσθαι 574

^α ἐπιτρίβειν G. K. M. De sequentibus in adnot. acturus sum.
^β τοῦ om. K. M. ^γ καὶ] + τί G. H. τί pro καὶ habet L. Nobiscum facit Flor. p. 177. (Tom. XII. p. 508 E.) ^δ μενούσης] + ἀντιποιεῖσθαι G. ^ε συμβάλλεις] Sic K. L. M. Flor. loqueris Ge. ceteri cum Edd. συλλαλεῖς καὶ συμβάλλεις. ^ς λοιδορίας L. M. ^τ παρσκευάζεν L. M. Mox haec ἀλλ' οὐχ ἐκὼν desunt in H. L.

τὴν ἐπιβουλὴν· ἀλλ' οὐχ ἐκὼν, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον τοῦ Φαραώ. Οὕτω καὶ ὁ πένης, ἐπειδὴ οὐδὲ τούτου ἄξιον αὐτὸν εἶναι νομίζεις, καὶ ὠμότητος ἀναγκάζεται χάριν εἶδέναι. Σὺ δέ μοι δοκεῖς, κἂν κινδύνων ἀπαλλάξης, μισθὸν ἀπαιτεῖν τῆς ἀπαλλαγῆς ταύτης αὐτόν. Ἀπαγε, φησὶ, μὴ γένοιτο. Τί λέγεις; Τοῦ μείζονος ἀπαλλάττων, οὐ βούλει χρήματα ἀπαιτεῖν ὑπὲρ δὲ τοῦ ἐλάττονος τοσαύτην ἐπιδείκνυσαι τὴν ἀπανθρωπίαν; Οὐχ ὁρᾷς ὅση τῷ πράγματι κείται τιμωρία; οὐκ ἀκούεις ὅτι καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ τοῦτο κεκάλυπται; Ἄλλὰ
 B τίς τῶν πολλῶν ὁ λόγος; Λαβὼν τὸν τόκον, πένητι δίδωμι, φησὶν. Εὐφήμει, ἄνθρωπε· οὐ βούλεται τοιαύτας θυσίας ὁ θεός. Μὴ σοφίζου τὸν νόμον. Βέλτιον μὴ δίδοναι πένητι, ἢ ἐντεῦθεν δίδοναι· ὅτι τὸ ἐκ δικαίων πόνων συλλεγὲν ἀργύριον πολλάκις ποιεῖς εἶναι παράνομον διὰ τὰ πονηρὰ γεννήματα· ὥσπερ ἂν εἴ τις νηδὺν καλὴν ἀναγκάζοι τίκτειν σκορπίους. Καὶ τί λέγω τὸν τοῦ θεοῦ νόμον; Οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ρύπον αὐτὸ καλεῖτε; Εἰ δὲ οἱ κερδαίνοντες ^ε τοιαῦτα ψηφίζεσθε, ἐνόησον τίνα ὁ θεὸς περὶ ὑμῶν οἴσει τὴν ψῆφον. Εἰ δὲ βούλει καὶ τοὺς ἔξωθεν νομοθέτας ἐρέσθαι, ἀκούσῃ ὅτι κακέinois τῆς ἐσχάτης ἀναισχυντίας τὸ πρᾶγμα ^η δεῖγμα
 C εἶναι δοκεῖ. Τοὺς γοῦν ἐν ἀξιώμασιν ὄντας, καὶ εἰς τὴν μεγάλην τελοῦντας βουλὴν, ἣν σύγκλητον καλοῦσιν, οὐ θέμις ^ι τοιούτοις κέρδεσι κατασχύνεσθαι· ἀλλὰ νόμος ἐστὶ παρ' αὐτοῖς ὁ τὰ τοιαῦτα ἀπαγορεύων κέρδη. Πῶς οὖν οὐκ ἄξιον φρίκης, εἰ μὴδὲ τοσαύτην ^κ ἀπονέμοις τῇ τῶν οὐρανῶν πολιτείᾳ τιμὴν, ὅσην τῇ βουλῇ ^λ Ῥωμαίων οἱ νομοθέται· ἀλλ' ἔλαττον οἴσει τῆς γῆς ὁ οὐρανός, καὶ οὐδὲ αὐτὴν αἰσχύνη τοῦ πράγματος τὴν ἀλογίαν; Τί γάρ τούτου γένοιτ' ἂν ἀλογώτερον, ἀλλ' ἢ ὅταν τις χωρὶς γῆς καὶ ὑετοῦ καὶ ἀρότρου βιάζεται σπείρειν; Διὰ τοῦτο ζιζάνια θερίζουσι τὰ τῷ πυρὶ παραδιδόμενα οἱ τὴν πονηρὰν ταύτην ἐπινοήσαντες
 D γεωργίαν. Μὴ γὰρ οὐκ εἰσὶ δίκαιαι ἐμπορίαι πολλαί; αἱ (363) τῶν ἀγρῶν, αἱ τῶν ποιμνίων, αἱ τῶν βουκολίων, αἱ τῶν θρεμμάτων, αἱ τῶν χειρῶν, αἱ τῆς ἐπιμελείας τῶν ὄντων; Τί μαίνῃ καὶ παραπαίεις εἰκὴ γεωργῶν ἀκάνθας; Ἄλλ' ἔχουσιν ἀποτυχίας οἱ τῆς γῆς καρποὶ, καὶ χάλαζαν καὶ ἐρυσίβην

^ε ταῦτα G. K.^η δεῖγμα om. K. L. M.^ι τούτοις τοῖς κ.

L. M.

^κ ἀπονέμεις L.

ἀπονέμοιμεν M.

^λ τῶν Ῥωμαίων H.

καὶ ἐπομβρίας; Ἄλλ' οὐ τοσαύτας, ὅσας οἱ τόκοι. Καὶ γὰρ ὅσα ἂν γένηται τοιαῦτα, περὶ τὴν πρόσοδον ἡ ζημία· τὸ δὲ κεφάλαιον ἔστηκεν, ὁ ἀγρός. Ἐνταῦθα δὲ πολλοὶ πολλάκις ἐν τῷ κεφαλῷ τὸ ναυάγιον ὑπέμειναν· καὶ πρὸ τῆς ζημίας δὲ ἐν διηνεκεῖ εἰσιν ἀθυμία. Οὐδέποτε γὰρ ἀπολαύει τῶν ἔσθων ὁ δανειστής, οὐδὲ εὐφραίνεται ἐπὶ τούτοις, ἀλλ' ὅταν ὁ τόκος ἐνεχθῇ, οὐ χαίρει, ὅτι πρόσοδος γέγονεν, ἀλλὰ λυπεῖται, ὅτι οὐδέπω τὸ κεφάλαιον ἔφθασεν ὁ τόκος· καὶ πρὶν ἢ τέλειον τεχθῇ τὸ κακὸν γέννημα τοῦτο, καὶ αὐτὸ τίκτειν ἀναγκάζει, τοὺς τόκους κεφάλαιον ποιῶν, καὶ βιαζόμενος τὰ ἄωρα καὶ ἀμβλωθρίδια ^m προενεγκεῖν γεννήματα τῶν ἐχιδνῶν. Τοιοῦτον γὰρ οἱ τόκοι· τῶν θηρίων ἐκείνων μᾶλλον κατεσθίουσι καὶ σπαράττουσι τὰς τῶν ἀθλίων ψυχάς. Τοῦτο ⁵⁷⁵ σύνδεσμος ἀδικίας· τοῦτο στραγγαλιὰ βιαίων συναλλαγματῶν. Δίδωμι γὰρ, φησὶν, οὐχ ἵνα λάβῃς, ἀλλ' ἵνα πλείονα ἀποδῷς. Καὶ ὁ μὲν θεὸς οὔτε τὸ διδόμενον κελεύει λαβεῖν· ²³ “δίδετε γὰρ, φησὶ, παρ' ὧν οὐ προσδοκάτε λαβεῖν”· σὺ δὲ καὶ τοῦ ⁿ διδομένου πλέον ἀπαιτεῖς, καὶ ὅπερ οὐκ ἔδωκας, τοῦτο ὡς ὀφειλόμενον ἀναγκάζεις καταθεῖναι ὁ τὸν εἰληφότα. Καὶ σὺ μὲν νομίζεις τὴν οὐσίαν σοι πλεονάζειν ἐντεῦθεν· ἀντὶ δὲ τῆς οὐσίας τὸ πῦρ ἀνάπτεις τὸ ἄσβεστον. Ἴν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, ἐκκόψωμεν τὴν πονηρὰν νηδὺν τῶν τόκων, πηρώσωμεν τὰς παρανόμους ὠδῖνας, ἀναξηράνωμεν τὴν ὀλέθριον ταύτην γαστέρα, καὶ τὰ ἀληθῆ καὶ μεγάλα κέρδη B διώκωμεν μόνα. Τίνα δὲ ταῦτά ἐστιν; ^v Ἀκουσον Παῦλον λέγοντος, ὅτι ²⁴ “μέγας πορισμὸς ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκειάς.” Τοῦτον τοίνυν πλουτῶμεν τὸν πλούτον μόνον, ἵνα καὶ ἐνταῦθα ἀδείας ἀπολαύσωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

²³ Luc. vi. 35.²⁴ 1 Tim. vi. 6.

^m Sic M. cum Sav. *parere* Ge. *ceteri* προσενεγκεῖν. ⁿ δεδομένου Edd. Paulo ante δεδομένου Mor. Ben. ^o τὸν οὐκ εἰληφότα L. et sic edidit Montef. ^p Ἀκούσωμεν H.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΖ.

C ¹ Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι Ἡλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

Οὐκ ἄρα ἀπὸ τῶν γραφῶν τοῦτο ᾗδεσαν, ἀλλ' ^a ἐκεῖνοι ἑαυτοὺς διεσάφουν, καὶ περιεφέρετο ὁ λόγος οὗτος ἐν τῷ ἀπείρῳ δήμῳ, καθάπερ καὶ ^b ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ. Διὸ καὶ ἡ Σαμαρεῖτις ἔλεγε· ² “Μεσσίας ἔρχεται· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα” καὶ αὐτοὶ ἡρώτων τὸν Ἰωάννην·
 D “Ἡλίας εἶ, ἢ ὁ προφήτης;” Ἐκράτει μὲν γὰρ, ὅπερ ἔφη, ὁ λόγος, καὶ ὁ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ περὶ τοῦ Ἡλία, οὐχ ὡς ἐχρῆν δὲ παρ' ἐκείνων ἐρμηνεύμενος. Αἱ μὲν γὰρ γραφαὶ δύο λέγουσι τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, ταύτην τε τὴν γεγεννημένην, καὶ τὴν μέλλουσαν· καὶ ταύτας δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· ³ “ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ ^a σωτήριος, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν.” Ἴδου ἡ μία· ἄκουσον πῶς καὶ τὴν ἑτέραν δηλοῖ. Εἰπὼν γὰρ ταῦτα, ἐπήγαγε· ⁴ “προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ
 E ^e ἐπιφάνειαν τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Καὶ οἱ προφῆται δὲ ἐκατέρας μέμνηνται· τῆς μὲντοι μιᾶς, τῆς δευτέρας, πρόδρομον λέγουσι τὸν Ἡλίαν ἔσεσθαι. Τῆς ^f μὲν γὰρ προτέρας ἐγένετο ὁ Ἰωάννης, ὃν καὶ Ἡλίαν ὁ Χριστὸς ἐκάλει· οὐκ ἐπειδὴ Ἡλίας ἦν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν διακονίαν ἐπλήρου τὴν ἐκείνου. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖ-
 576 νος πρόδρομος ἔσται τῆς δευτέρας παρουσίας, οὕτω ^g καὶ οὗτος τῆς προτέρας ἐγένετο. Ἀλλ' οἱ γραμματεῖς ταῦτα συγχέοντες, καὶ διαστρέφοντες τὸν δῆμον, ἐκείνης ἐμνημόνεον (364)

¹ Cap. XVII. v. 10.² Joan. iv. 5. i. 21.³ Tit. ii. 11, 12.⁴ Ibid. v. 13.

HOM. LVII. ^a Sic Mor. et codd. ἐκείνοις αὐτοῖς δ. Sav. ἐκεῖνοι αὐτοῖς δ. Ben. ^b ἐπὶ] περὶ H. L. ^c καὶ ὅταν Edd. ^d σωτήριος] + πᾶσιν ἀνθρώποις H. ^e ἐπιφάνειαν] + τῆς δόξης H. L. Ep. ^f μὲν om. H. L. ^g καὶ om. K. M. προτέρας] πρώτης L.

μόνης πρὸς τὸν δῆμον, τῆς δευτέρας παρουσίας, καὶ ἔλεγον, ὅτι εἰ οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς, ἔδει τὸν Ἥλιαν προλαβεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ μαθηταὶ λέγουσι· “πῶς οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, Ἥλιαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;” Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τὸν Ἰωάννην πέμψαντες οἱ Φαρισαῖοι ἡρώτων· ⁵ “εἰ σὺ εἶ Ἥλιος;” οὐ μνημονεύοντες οὐδαμοῦ τῆς προτέρας παρουσίας. Τίς οὖν ἐστιν ἡ λύσις, ἣν ὁ Χριστὸς ἐπήγαγεν; Ὅτι Ἥλιος μὲν ἔρχεται τότε πρὸ τῆς δευτέρας μου παρουσίας· καὶ νῦν δὲ ἐλήλυθεν Ἥλιος· τὸν Ἰωάννην οὕτω καλῶν. ^h Οὕτως ἦλθεν Ἥλιος. Εἰ δὲ τὸν Θεσβίτην ζητοῖς, ἔρχεται. Διὸ καὶ B ἔλεγεν· ⁶ “Ἥλιος μὲν ἔρχεται, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα.” Ποῖα πάντα; Ἄπερ ὁ προφήτης ἔλεγε Μαλαχίας. ⁷ “Ἀποστελῶ γὰρ ὑμῖν, ⁱ φησὶν, Ἥλιαν τὸν Θεσβίτην, ὃς ἀποκαταστήσει καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱόν, μὴ ἐλθὼν πατάξω τὴν γῆν ἄρδην.” Εἶδες ἀκρίβειαν προφητικῆς ῥήσεως; Ἐπειδὴ γὰρ τὸν Ἰωάννην Ἥλιαν ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς, διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας, ἵνα μὴ νομίσης τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ προφήτου λέγεσθαι νῦν, προσέθηκεν αὐτοῦ καὶ τὴν πατρίδα, εἰπὼν, “τὸν Θεσβίτην” Ἰωάννης δὲ Θεσβίτης οὐκ ἦν. Καὶ ἕτερον δὲ μετὰ τούτου παράσημον τίθησι λέγων, “μὴ ἐλθὼν πα- C τάξω τὴν γῆν ἄρδην,” τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν ἐμφαίνων τὴν φοβεράν. Τῇ γὰρ προτέρα οὐκ ἦλθε πατάξαι τὴν γῆν. ⁸ “Οὐ γὰρ ἦλθον, φησὶν, ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ’ ἵνα σώσω τὸν κόσμον.” Δηλῶν τοίνυν, ὅτι πρὸ ἐκείνης ἔρχεται ὁ Θεσβίτης τῆς τὴν κρίσιν ἐχούσης, τοῦτο εἶρηκε. Καὶ τὴν αἰτίαν δὲ ὁμοῦ διδάσκει τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Τίς δὲ ἡ αἰτία; Ἵνα ἐλθὼν πείσῃ πιστεῦσαι τοὺς Ἰουδαίους τῷ Χριστῷ, καὶ μὴ πάντες ἄρδην ἀπόλονται παραγενομένου. Διὸ δὴ καὶ αὐτὸς εἰς ἐκείνην αὐτοὺς παραπέμπων τὴν μνήμην, φησί· “καὶ ἀποκαταστήσει πάντα.” ^k τουτέστι, διορ- D θώσεται τὴν ἀπιστίαν τῶν Ἰουδαίων τῶν τότε εὕρισκομένων. Διὸ καὶ σφόδρα ἀκριβέστατα εἶρηκεν. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἀποκαταστήσει καρδίαν υἱοῦ πρὸς πατέρα, ἀλλὰ, “πατὴρ πρὸς υἱόν.” Ἐπειδὴ γὰρ πατέρες ἦσαν τῶν ἀποστόλων οἱ Ἰουδαῖοι,

⁵ Joan. i. 21.⁶ v. 11.⁷ Mal. iv. 4, 6.⁸ Joan. xii. 47.^h Οὕτως] Sic K. L. M. vulgo οὗτος.ⁱ φησὶν om. G. H. L.^k τουτέστι om. G. K. L. M. διορθώσεται] Sic L. διορθῶσαι M. διορθῶσαι τε G. H. K. διορθῶσει Edd.

τοῦτο λέγει, ὅτι ἀποκαταστήσει τοῖς δόγμασι τῶν υἱῶν αὐτῶν, τουτέστι, τῶν ἀποστόλων, τὰς καρδίας τῶν πατέρων, τουτέστι, τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων τὴν διάνοιαν. ⁹ “Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι Ἡλίας ἦδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἔγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ’ ἐποίησαν ἓν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν. Οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
 Ε ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ’ αὐτῶν. Τότε συνῆκαν, ὅτι περὶ Ἰωάννου εἶπεν αὐτοῖς.” Καίτοι οὔτε οἱ γραμματεῖς τοῦτο εἶπον, οὔτε αἱ γραφαί· ἀλλ’ ἐπειδὴ λοιπὸν ὀξύτεροι ἐγένοντο καὶ προσεκτικώτεροι πρὸς τὰ λεγόμενα, ταχέως συν-
 ἴεσαν. Πόθεν δὲ ἔγνωσαν τοῦτο οἱ μαθηταί; Ἦν ἡδη προειρηκὼς αὐτοῖς, ¹⁰ “αὐτός ἐστιν Ἡλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.” ἐνταῦθα δὲ, ὅτι ἦλθε· καὶ πάλιν, ὅτι “Ἡλίας ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει πάντα.” Ἀλλὰ μὴ θορυβηθῆς, μηδὲ πεπλα-
 577 νῆσθαι τὸν λόγον νομίσης, εἰ ποτὲ μὲν αὐτὸν ἤξειν, ποτὲ δὲ ἐληλυθῆναι ἔφη. Πάντα γὰρ ἀληθῆ ταῦτα. Ὅταν μὲν γὰρ εἶπη, ὅτι Ἡλίας μὲν ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει πάντα, αὐτὸν Ἡλίαν φησὶ, καὶ τὴν τότε ἐσομένην τῶν Ἰουδαίων ἐπιστροφὴν· ὅταν δὲ εἶπη, ¹¹ ὅτι “ὁ μέλλων ἔρχεσθαι,” κατὰ τὸν τρόπον τῆς διακονίας Ἰωάννην Ἡλίαν ¹² καλεῖ. Καὶ γὰρ οἱ προφῆται ἐκαστον τῶν εὐδοκίμων βασιλέων Δαυὶδ ἐκάλουν, καὶ τοὺς Ἰουδαίους ἄρχοντας Σοδόμων καὶ υἱοὺς Αἰθιοπῶν, ἀπὸ τῶν τρόπων. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνος τῆς δευτέρας ἔσται παρουσίας, οὕτως οὗτος τῆς προτέρας ἐγένετο πρόδρομος.

Β Οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον Ἡλίαν αὐτὸν ὀνομάζει παντα-
 χου, ἀλλ’ ἵνα δείξῃ σφόδρα αὐτὸν τῇ παλαιᾷ συμβαίνοντα, καὶ κατὰ προφητείαν καὶ τὴν παρουσίαν ταύτην οὔσαν. Διὸ καὶ ἐπάγει πάλιν, ὅτι “ἦλθε, καὶ οὐκ ἔγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ’ ἐποίησαν εἰς αὐτὸν πάντα ὅσα ἠθέλησαν.” Τί ἐστι, “ὅ πάντα ὅσα ἠθέλησαν;” Ἐνέβαλον εἰς δεσμοπήριον, ὕβρισαν, ἀπέκτειναν, ἤνεγκαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πῖνακος. “Οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ’ αὐτῶν.” Ὅρᾳς πῶς πάλιν εὐκαίρως αὐτοὺς ἀναμιμνήσκει τοῦ πάθους, ἀπὸ

⁹ v. 12, 13.¹⁰ Matth. xi. 14.

¹ ἐν om. L. 1 Mosq. ¹¹ ὅτι] + αὐτός ἐστιν Edd. invitis codd. et Ep. ὅτι om. L. Ep. ¹² καλεῖ] Sic H. Ep. ceteri καλῶν. Hoc edidit Sav. sed intrusis post ἔρχεσθαι verbis Ἰωάννην λέγει. ¹³ πάντα om. K. L. M.

τοῦ πάθους τοῦ Ἰωάννου πολλὴν αὐτοῖς προξενῶν τὴν παρα- C
 (365) μύθιαν; Οὐ ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ θαύματι εὐθέως
 ἐργάσασθαι μεγάλα. Καὶ γὰρ ἡνίκα ἂν περὶ τοῦ πάθους
 διαλέγηται, εὐθέως θαυματουργεῖ, καὶ μετὰ τοὺς λόγους, καὶ
 πρὸ τῶν λόγων τούτων· καὶ πολλαχοῦ τοῦτο ^p παρατηρή-
 σαντά ἐστιν εὐρεῖν. ¹¹ “Τότε γοῦν, φησὶν, ἤρξατο δεικνύειν,
 ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἀποκτανθῆναι,
 καὶ πολλὰ παθεῖν.” Τότε, πότε; “Ὅτε ὡμολογήθη Χριστὸς
 καὶ υἱὸς εἶναι ^q τοῦ θεοῦ. Πάλιν ἐν τῷ ὅρει, ὅτε τὴν θαυμα-
 στήν αὐτοῖς ἔδειξεν ὄψιν, καὶ περὶ τῆς δόξης αὐτοῦ διελέ-
 χθησαν οἱ προφῆται, ἀνέμνησεν αὐτοὺς τοῦ πάθους. Εἰπὼν
 γὰρ τὴν κατὰ Ἰωάννην ἱστορίαν, ἐπήγαγεν· “οὕτω καὶ ὁ
 υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ’ αὐτῶν.” Καὶ μετὰ D
 μικρὸν πάλιν, ὅτε τὸν δαίμονα ἐξέβαλεν, ὃν οὐκ ἴσχυσαν οἱ
 μαθηταὶ ἐκβαλεῖν. Καὶ γὰρ καὶ τότε, ¹² “ἀναστρεφόμενων
 αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, φησὶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι
 μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώ-
 πων ^r ἁμαρτωλῶν, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
 ἀναστήσεται.” Τοῦτο δὲ ἐποίει, τῷ μεγέθει τῶν θαυμάτων τὴν
 ὑπερβολὴν τῆς λύπης ὑποτεμνόμενος, καὶ παντὶ τρόπῳ αὐτοὺς
 παραμυθούμενος, ὥσπερ καὶ ἐνταῦθα τῇ μνήμῃ τοῦ θανάτου
 Ἰωάννου πολλὴν αὐτοῖς παρέιχε τὴν παράκλησιν. Εἰ δὲ
 λέγοι τις· τίνος ἕνεκεν μὴ ^s καὶ νῦν τὸν Ἥλιον ἀναστήσας E
 ἐπεμψεν, εἶγε τοσαῦτα αὐτοῦ μαρτυρεῖ τῇ παρουσίᾳ ἀγαθὰ;
 ἐροῦμεν, ὅτι καὶ νῦν τὸν Χριστὸν νομίζοντες Ἥλιον εἶναι,
 οὐκ ^t ἐπίστευον αὐτῷ. ¹³ “Οἱ μὲν γὰρ, φησὶν, Ἥλιον σε
 λέγουσιν, οἱ δὲ Ἱερειάν.” Καὶ Ἰωάννου δὲ καὶ Ἥλιου
 οὐδὲν ἦν τὸ μέσον, ἢ ὁ χρόνος μόνος. Πῶς οὖν τότε ^v πιστεύ-
 σουσι; φησί. Καὶ γὰρ ἀποκαταστήσει πάντα, οὐ διὰ τὸ γνῶ-
 ριμος εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ ^w διὰ τὸ διαταθῆναι μέχρι τῆς 578
 ἡμέρας ἐκείνης ἐπὶ πλέον τοῦ Χριστοῦ τὴν δόξαν, καὶ ^x παρὰ
 πᾶσιν εἶναι τοῦ ἡλίου φανερωτέραν. “Ὅταν οὖν τοσαύτης

¹¹ Matth. xvi. 21.¹² v. 22, 23.¹³ Matth. xvi. 14.

^p παρατηρήσαντας K. L. Ep. ^q τοῦ om. G. εἶναι τοῦ om.
 L. M. ^r ἁμαρτωλῶν om. G. K. M. ^s καὶ om. G. K. M. Infra
 τὰ ἀγαθὰ H. ^t ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν K. M. ^v πιστεύουσιν K. L.
^w διὰ τὸ] τὸ L. τῷ H. διαταθῆναι] διαδοθῆναι L. ^x παρὰ om. G.
 K. M.

προλαβούσης ὑπολήψεως καὶ προσδοκίας, ἔλθῃ ἐκεῖνος τὰ αὐτὰ κηρύττων τούτῳ, καὶ ἀναγγέλλων καὶ αὐτὸς τὸν Ἰησοῦν, εὐκολώτερον δέξονται τὰ λεγόμενα. Ὅταν δὲ εἴπῃ, “οὐκ ἔγνωσαν αὐτὸν,” καὶ ὑπὲρ τῶν^γ καθ’ ἑαυτὸν ἀπολογεῖται. Καὶ οὐ ταύτῃ αὐτοὺς μόνον παραμυθεῖται, ἀλλὰ καὶ τῷ δεῖξαι ἀδίκως παρ’ αὐτῶν πάσχοντα ἅπερ πάσχει, καὶ τῷ τὰ λυπηρὰ δύο συγκαλύψαι σημείοις, τῷ τε ἐν τῷ ὄρει, καὶ τῷ μέλλοντι γίνεσθαι. Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες, οὐκ ἐρωτῶσιν αὐτὸν, πότε ἔρχεται Ἡλίας, ἢ τῇ ἀθυμῖα πιεζόμενοι τοῦ πάθους, ἢ δεδοκότες. Πολλαχοῦ γὰρ ὅταν ἴδωσι μὴ βουλομένον τι σαφῶς εἰπεῖν, σιγῶσι λοιπόν. Ὅτε γοῦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ διατριβόντων εἶπε, “μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν,”^z ἐπήγαγεν, ὁ Μάρκος μὲν, ὅτι¹⁴ “ἡγνούν το ῥῆμα, καὶ ἐφοβούντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι.” ὁ Λουκάς δὲ, ὅτι¹⁵ “ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ’ αὐτῶν, ἵνα μὴ αἰσθωνται αὐτοῦ, καὶ ἐφοβούντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι περὶ τοῦ ῥήματος.”

¹⁶ “Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων· κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται, καὶ κακῶς^a πάσχει. Πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ· καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἴσχυσαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.” Τοῦτον τὸν ἄνθρωπον σφόδρα ἀσθενοῦντα κατὰ πίστιν δείκνυσιν ἡ γραφή· καὶ ἐκ πολλῶν τοῦτο δῆλον· ἔκ τε τοῦ εἰπεῖν τὸν Χριστὸν,¹⁷ “τῷ πιστεύοντι πάντα δυνατά.” ἔκ τε τοῦ εἰπεῖν αὐτὸν τὸν προσελθόντα, “βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ” καὶ ἐκ τοῦ τὸν Χριστὸν κελεῦσαι τῷ δαίμονι, μηκέτι εἰσελθεῖν εἰς αὐτόν· καὶ ἐκ τοῦ πάλιν εἰπεῖν τὸν ἄνθρωπον τῷ Χριστῷ, “εἰ δύνασαι.” Καὶ εἰ ἡ ἀπιστία

¹⁴ Marc. ix. 32.¹⁵ Luc. ix. 45.¹⁶ v. 14, 15.¹⁷ Marc. ix. 22-25.

^γ καθ’ ἑαυτῶν G. ^z ἐπήγαγε· καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα· ὁ Μάρκος μὲν, ὅτι G. H. K. Mor. Sic M. nisi quod pro ὁ Μάρκος μὲν, ὁ δὲ Μάρκος habet, et p. p. ὁ δὲ Λουκάς; neque aliter Interpres. Verum ista καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα, etiam a Morello unciis inclusa, in duobus codd. L. et Reg. 694. non exstant: ergo delere visum est. Locum multo auctiorem edidit Sav. accedente Reg. 688. ἐπήγαγε· καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα· ὅπερ ἐκάτεροι τῶν εὐαγγελιστῶν αἰνιττόμενοι, ὁ Μάρκος μὲν φησίν, ὅτι. Hunc sequitur Montef. omissio per incuriam φησίν. ^a πάσχει] ἔχει K. L.

αὐτοῦ γέγονεν αἰτία, φησί, τοῦ μὴ ^b ἐξελθεῖν τὸν δαίμονα, τί τοῖς μαθηταῖς ἐγκαλεῖ; Δεικνὺς ὅτι δυνατόν αὐτοῖς, καὶ D χωρὶς τῶν προσαγόντων μετὰ πίστεως, πολλοῦ θεραπεῦσαι. Ὡς περ γὰρ ^c ἥρκει πολλάκις ἡ τοῦ προσάγοντος πίστις εἰς τὸ καὶ παρ' ἐλαττόνων λαβεῖν, οὕτω τῶν ποιούντων πολλάκις ἥρκεσεν ἡ δύναμις, καὶ μὴ πιστευόντων τῶν προσελθόντων, θαυματουργῆσαι. Καὶ ταῦτα ἀμφοτέρωθεν δέκνυνται ἐν ταῖς γραφαῖς. Οἱ τε γὰρ περὶ Κορνήλιον ἀπὸ τῆς αὐ-

(366) τῶν πίστεως ἐπεσπάσαντο τοῦ πνεύματος τὴν χάριν· καὶ ἐπὶ τοῦ ¹⁸ Ἐλισσαίου δέ, οὐδενὸς πιστεύσαντος, νεκρὸς ἀνέστη. Οἱ τε γὰρ ρίψαντες, οὐ διὰ πίστιν, ἀλλὰ διὰ δειλίαν ἔρριψαν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, φοβηθέντες τὸ πειρατήριον, καὶ E ἔφυγον· αὐτὸς τε ὁ ρίφεις ἀποτεθνηκὼς ἦν, καὶ ἀπὸ μόνης τῆς τοῦ ἁγίου σώματος δυνάμεως ἀνίστατο ὁ νεκρὸς. Ὅθεν δῆλον ἐνταῦθα, ὅτι καὶ οἱ μαθηταὶ ἡσθένησαν, ἀλλ' οὐ πάντες· οἱ στῦλοι γὰρ οὐ παρήσαν ἐκεῖ. Θέα δὲ τούτου καὶ ἐτέρωθεν τὴν ἀγνωμοσύνην, πῶς ἐπὶ τοῦ ὄχλου ἐντυγχάνει τῷ Ἰησοῦ κατὰ τῶν μαθητῶν λέγων, ὅτι “προσῆνεγκα αὐ- 579 τὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἴσχυσαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.” Ἄλλ' αὐτὸς ἀπαλλάττων αὐτοὺς ^d τῶν ἐγκλημάτων ἐπὶ τοῦ δήμου, ἐκεῖνῳ τὸ πλεόν λογίζεται. ¹⁹ “ὦ γενεὰ γὰρ, φησὶν, ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν;” οὐκ εἰς τὸ ^e τούτου πρόσωπον μόνον ἀποτεινόμενος, ἵνα μὴ ἀπορήσῃ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας Ἰουδαίους. Καὶ γὰρ εἰκὸς πολλοὺς τῶν παρόντων σκανδαλισθῆναι, καὶ τὰ μὴ προσήκοντα ἐννοῆσαι περὶ αὐτῶν. Ὅταν δὲ εἶπῃ, “ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν;” δέκνυνσι πάλιν ἀσπαστὸν ὄντα τὸν B θάνατον αὐτῷ, καὶ ἐπιθυμίας τὸ πρᾶγμα, καὶ ποθεινὴν τὴν ἀποδημίαν· καὶ ὅτι οὐ τὸ σταυρωθῆναι, ἀλλὰ τὸ εἶναι μετ' αὐτῶν βαρὺ. Οὐ μὴν ἔστη μέχρι τῶν ἐγκλημάτων· ἀλλὰ τί φησι; “Φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.” Καὶ αὐτὸς ^f δὲ ἐρωτᾷ αὐτόν, ²⁰ πόσον χρόνον ἔχει, καὶ ὑπὲρ τῶν μαθητῶν ἀπολογούμενος, κἀκεῖνον ἄγων εἰς ἐλπίδα χρηστὴν, ^g καὶ τοῦ πιστεῦσαι, ὅτι ἔσται αὐτῷ ἀπαλλαγὴ τοῦ κακοῦ. Καὶ ἀφί-

¹⁸ 4 Reg. xiii. 21.¹⁹ v. 16.²⁰ Marc. ix. 20 sqq.

^b ἐξελθεῖν] ἐξελαθῆναι K. L. ἐξελασθῆναι Ep. ^c ἥρκει] ἀρκεῖ L. ἐκεῖ K. M. ^d τοῦ ἐγκλήματος L. Ep. τῶν om. M. ^e τούτου] τοῦ ἀνθρώπου G. K. M. ^f δὲ ἐρωτᾷ] διερωτᾷ G. K. ^g καὶ om. L.

ησιν αὐτὸν σπαράττεσθαι, οὐ πρὸς ἐπίδειξιν (ἐπεὶ δὴ γοῦν
 ὄχλος συνήγετο, καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ), ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὸν
 πατέρα· ἵν' ὅταν ἴδῃ θορυβούμενον τὸ δαιμόνιον ἀπὸ τοῦ
 C κληθῆναι μόνον, κὰν οὕτως ἐναχθῇ εἰς τὴν πίστιν τοῦ ἐσο-
 μένου θαύματος. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι “ἐκ παιδός,”
 καὶ ὅτι, “εἰ δύνασαι, βοήθει μοι,” λέγει· “τῷ πιστεύοντι
 πάντα δυνατά,” πάλιν εἰς αὐτὸν περιτρέπων τὸ ἔγκλημα.
 Καὶ ὅτε μὲν ἔλεγεν ὁ λεπρὸς, ²¹ “εἰ θέλεις, δύνασαί με κα-
 θαρίσαι,” μαρτυρῶν αὐτοῦ τῇ ἑξουσίᾳ, ἐπαινῶν αὐτὸν καὶ
 βεβαιῶν τὸ εἰρημένον, ἔλεγε· “θέλω, καθαρίσθητι.” Ὅτε
 δὲ οὗτος ¹ οὐδὲν ἄξιον τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἐφθέγγετο
 εἰπὼν· “εἰ δύνασαι, βοήθει μοι,” ὅρα πῶς αὐτὸ διορθοῦται,
 ὡς οὐ δεόντως εἰρημένον. Τί γάρ φησιν; “Εἰ δύνασαι πι-
 στεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.” Ὁ δὲ λέγει, τοι-
 οῦτόν ἐστι· τοσαύτη παρ' ἐμοὶ δυνάμεως περιουσία, ὡς καὶ
 D ἐτέρους δύνασθαι ποιεῖν ταῦτα θαυματουργεῖν. Ὡστε ἂν
¹ πιστεύῃς ὡς δεῖ, καὶ αὐτὸς δύνασαι θεραπεῦσαι, φησί, καὶ
 τοῦτον καὶ ἐτέρους πολλούς. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπῆλλαξε
 τὸν δαιμονῶντα. Σὺ δὲ μὴ μόνον ἐντεῦθεν αὐτοῦ σκόπει τὴν
 πρόνοιαν καὶ τὴν εὐεργεσίαν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ καιροῦ,
 οὗ συνεχώρησεν ἔνδον εἶναι τὸν δαίμονα. Καὶ γὰρ εἰ μὴ πολ-
 λῆς προνοίας καὶ τότε ἀπέλαυνεν ὁ ἄνθρωπος, πάλαι ἂν ἀπο-
 λῶλει. Καὶ γὰρ εἰς τὸ πῦρ αὐτὸν ^k ἔβαλλε, φησί, καὶ εἰς
 τὸ ὕδωρ. Ὁ δὲ ταῦτα τολμῶν καὶ ἀνείλεν ἂν πάντως, εἰ
 μὴ καὶ ἐν τοσαύτῃ μανίᾳ πολλὴν ἐπέθηκεν ὁ θεὸς αὐτῷ τὸν
 χαλινόν· ὥσπερ οὖν καὶ ἐπ' ἐκείνων τῶν γυμνῶν, τῶν ἐν
 E ταῖς ¹ ἐρημίαις τρεχόντων, καὶ λίθοις ἐαυτοὺς κατακοπτόντων.
 Εἰ δὲ σεληνιαζόμενον καλεῖ, μηδὲν θορυβηθῆς· τοῦ γὰρ πα-
 τρὸς τοῦ δαιμονῶντός ἐστιν ἡ φωνή. Πῶς οὖν φησι καὶ ὁ
 εὐαγγελιστής, ὅτι σεληνιαζομένους πολλοὺς ἐθεράπευσεν; Ἀπὸ
 τῆς τῶν πολλῶν ὑπονοίας ^m αὐτοὺς καλῶν. Ὁ γὰρ δαίμων
 ἐπὶ διαβολῇ τοῦ στοιχείου καὶ ἐπιτίθεται τοῖς ἀλούσι, καὶ
 580 ἀνίησιν αὐτοὺς, κατὰ τοὺς τῆς σελήνης δρόμους· οὐχ ὡς ἐκεί-
 νης ἐνεργούσης, ἀπαγε· ἀλλ' αὐτὸς τοῦτο κακουργῶν εἰς τὴν

²¹ Matth. viii. 2, 3.

¹ οὐδὲν ἄξιον] Sic Sav. et Reg. 688. οὐδὲν ἀντάξιον G. H. K. ἀνά-
 ξιον τι L. ἀνάξιον M. ⁱ πιστεύσης G. L. Ep. ^k ἔβαλε G. ἐνέβαλε
 H. Ep. ἐμβάλλει L. ¹ ἐρήμοις G. H. ^m αὐτοὺς] οὕτως αὐτοὺς M.

τοῦ στοιχείου διαβολήν. Διὸ καὶ πεπλανημένη παρὰ τοῖς ἀνόητοις ¹⁸ ἐκράτησε δόξα, καὶ οὕτω τοὺς τοιούτους καλοῦσι δαίμονας ἀπατώμενοι· οὐδὲ γάρ ἐστι τοῦτο ἀληθές.

²² “Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κατ’ ἰδίαν, ἠρώ-
τησαν αὐτὸν, τίνας ἔνεκεν οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτοὶ τὸν δαίμονα
ἐκβαλεῖν.” Ἐμοὶ δοκοῦσιν ἀγωνιᾶν καὶ δεδοικέναι, μήποτε
τὴν χάριν, ἣν ἐπιστεύθησαν, ἀπώλεσαν. Ἐλαβον γὰρ ἐξου-
(367) σίαν κατὰ δαιμόνων ἀκαθάρτων. Διὸ καὶ ἐρωτῶσι, ὅ κατ’
ἰδίαν αὐτῷ προσελθόντες, οὐκ αἰσχυρόμενοι, (εἰ γὰρ τὸ ἔργον
ἐξῆλθε, καὶ ¹⁹ ἠλέγχθησαν, περιττὸν ἢ αἰσχύνεσθαι λοιπὸν
τὴν διὰ τῶν λόγων ὁμολογίαν) ²⁰ ἀλλ’ ἐπειδὴ περὶ ἀπορ-
ρήτου καὶ μεγάλου πράγματος ἔμελλον αὐτὸν ἐρωτᾶν. Τί B
οὖν ὁ Χριστός; ²³ “Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν,” φησὶν. “Ἐάν
γὰρ ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ,
μετάβηθι, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν.” Εἰ
δὲ λέγοις, ποῦ ὅρος μετέθηκαν; ἐκείνο ἂν εἶπομι, ὅτι πολ-
λῷ μείζονα ἐποίησαν, μυρίους νεκροὺς ἀναστήσαντες. Οὐδὲ
γὰρ ἴσον, ὅρος μεταστήσαι, καὶ θάνατον ἀπὸ σώματος κινή-
σαι. Λέγονται δὲ μετ’ ἐκείνους ²⁴ ἅγιοι τινες ἐκείνων ἐλάτ-
τους πολλῷ, ²⁵ καὶ ὄρη χρείας καλεσάσης μεταθεῖναι. ²⁶ Ὅθεν
δηλον ὡς καὶ οὗτοι μετέθεσαν ἂν, καλούσης χρείας. Εἰ δὲ C
τότε οὐκ ἐγένετο χρεία, μὴ ἐγκάλει. Ἄλλως δὲ καὶ αὐτὸς
οὐκ εἶπεν, ὅτι ²⁷ μεταστήσετε πάντως, ἀλλ’ ὅτι δυνήσεσθε
καὶ τοῦτο. Εἰ δὲ οὐ μετέστησαν, οὐκ ἐπειδὴ οὐκ ἠδυνήθη-
σαν, (πῶς γὰρ, ²⁸ οἱ τὰ μείζονα δυνηθέντες;) ἀλλ’ ἐπειδὴ
οὐκ ἐβουλήθησαν, διὰ τὸ μὴ γενέσθαι χρείαν. Εἰκὸς δὲ καὶ
γεγενῆσθαι τοῦτο, καὶ μὴ γεγράφθαι· οὐδὲ γὰρ πάντα ἂ

²² v. 18.²³ v. 20.

¹⁸ ἐπεκράτησε H. ¹⁹ καὶ ἰδίᾳ αὐτῷ προσέρχονται, οὐκ G. H. M.
In sequentibus nexum sententiarum, temere a Savilio turbatum, se-
cundum codd. et Interp. reformavi. ²⁰ ἠλέγχθησαν] + ἂν G. ²¹ ἀλλ’
ἐπειδὴ] ἐπειδὴ καὶ K. ἀλλ’ om. G. ²² καὶ ἅγιοι K. ὡς ἅγιοι Reg. 694.
²³ καὶ] εἰ καὶ pr. H. μεταθεῖναι] + μετέθεσαν M. Locum sic reprae-
sentant Commel. Mor. λέγονται δὲ μετ’ ἐκείνους, [ὡς] ἅγιοι τινες ἐκείνων
ἐλάττους πολλῷ, [εἰ] καὶ ὄρη χρείας καλεσάσης μεταθεῖναι, μετέθε-
σαν. Nostram lectionem edidit Anglus: veteres sequitur Montef.
²⁴ Ὅθεν] Οὐ G. K. M. Ὅθεν δηλον] Δῆλον οὖν H. Clausula deest in L.
²⁵ μεταστήσεται K. L. M. ²⁶ οἱ τὰ] Sic M. et corr. K. In ceteris
οἱ deest.

ἐθανυματούργησαν ἐγράφη. Τότε μέντοι ἀτελέστερον πολλῶ
 διέκειντο. Τί οὖν; οὐδὲ ταύτην τὴν πίστιν εἶχον τότε; Οὐκ
 εἶχον· οὐδὲ γὰρ αἰεὶ οἱ αὐτοὶ ἦσαν· ἐπεὶ καὶ Πέτρος νῦν μὲν
 D μακαρίζεται, νῦν δὲ ἐπιτιμᾶται· καὶ οἱ λοιποὶ δὲ εἰς ἄνοιαν
 σκώπτονται παρ' αὐτοῦ, ὅτε οὐ συνῆκαν τὸν περὶ τῆς ζύμης
 λόγον. Συνέβη δὲ καὶ τότε τοὺς μαθητὰς ἀσθενῆσαι· ἀτελέ-
 στερον γὰρ διέκειντο πρὸ τοῦ σταυροῦ. Πίστιν δὲ ἐνταῦθα
 λέγει τὴν τῶν σημείων, καὶ σινάπεως μέμνηται, τὴν ἄφατον
 αὐτῆς δηλῶν δύναμιν. Εἰ γὰρ καὶ τῷ ὄγκῳ μικρὸν εἶναι
 τὸ σίνηπι δοκεῖ, ἀλλὰ τῇ δυνάμει ἀπάντων ἐστὶ σφοδρότε-
 ρον. Δεικνὺς τοίνυν, ὅτι καὶ τὸ ἐλάχιστον τῆς γυνυσίας πί-
 E στεως μεγάλα δύναται, ἐμνήσθη τοῦ σινάπεως· καὶ οὐδὲ μέχρι
 τούτου ἔστη μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄρη προσέθηκε, καὶ περαιτέρω
 προέβη. “Οὐδὲν γὰρ, φησὶν, ἀδυνατήσῃ ὑμῖν.” Σὺ δὲ κἀν-
 ταῦθα αὐτῶν θαύμασον τὴν φιλοσοφίαν, καὶ τοῦ πνεύματος
 τὴν ἰσχύν· τὴν μὲν φιλοσοφίαν, ὅτι οὐκ ἔκρυψαν αὐτῶν τὸ
 ἐλάττωμα· τοῦ δὲ πνεύματος τὴν ἰσχύν, ὅτι τοὺς οὐδὲ κόκκον
 581 ^x σινάπεως ἔχοντας οὕτω κατὰ μικρὸν ^y ἀνήγαγεν, ὥς ποτα-
 μους καὶ πηγὰς ἐν αὐτοῖς πίστεως ἀναδιδόναι. “Τὸ δὲ ^z γένος
 τοῦτο οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ” τὸ
 τῶν δαιμόνων ἅπαν, οὐ τὸ τῶν σεληνιαζομένων λέγων μόνον.
 Ὅρας πῶς αὐτοῖς ἤδη τὸν περὶ νηστείας προκαταβάλλεται
 λόγον; Μὴ γάρ μοι ἀπὸ τῶν σπανιζόντων λέγε, ὅτι τινὲς
 καὶ χωρὶς νηστείας ἐξέβαλον. Εἰ γὰρ καὶ περὶ τῶν ἐπιτι-
 μώντων τοῦτο ἂν ^a εἴποι τις ἐνός που καὶ δευτέρου, ἀλλὰ
 πάσχοντα ἀμήχανόν ποτε τρυφῶντα ἀπαλλαγῆναι τῆς μανίας
 ταύτης. Δεῖ γὰρ μάλιστα τοῦ πράγματος τούτου τῷ ^b τὰ
 τοιαῦτα νοσοῦντι. Καὶ μὴν εἰ πίστεως χρεῖα, φησὶ, τί δεῖ
 B νηστείας; Ὅτι μετὰ τῆς πίστεως κἀκεῖνο οὐ μικρὰν εἰσάγει
 τὴν ἰσχύν. ^c Καὶ γὰρ φιλοσοφίαν πολλὴν ἐντίθησι, καὶ ἄγ-
 γελον ἐξ ἀνθρώπου κατασκευάζει, καὶ ταῖς ἀσωμάτοις δυνά-
 μεσι πυκτεύει· ἀλλ' οὐ καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ δεῖ καὶ εὐχῆς, καὶ
 πρώτης εὐχῆς.

^x σινάπεως] + πίστιν G. οὐδὲ ὡς κ. σ. ἔχοντας πίστιν Sav. ^y ἐνή-
 γαγεν G. M. ἐνήγεν K. ^z γένος] εἶδος K. L. M. 1 Mosq. Post
 νηστεία vulgo addunt προσέθηκε, invitis meis. Infra λέγω pro λέγων
 habent K. et pr. G. ^a εἴποι τις] εἴποις G. K. M. ^b τὰ om. G. M.
^c Καὶ γὰρ φιλ.] Φιλ. γὰρ G. H.

^a“Ορα γοῦν ὅσα ἀγαθὰ ἐξ ἀμφοτέρων γίνεται. Ὁ γὰρ εὐχόμενος ὡς χρηΐ, καὶ νηστεύων, οὐ πολλῶν δεῖται· ὁ δὲ πολλῶν μὴ δεόμενος οὐκ ἂν γένοιτο φιλοχρήματος· ^e ὁ μὴ φιλοχρήματος, καὶ πρὸς ἐλεημοσύνην ἐπιτηδεύει. Ὁ νηστεύων κοῦφός ἐστι καὶ ἐπτερωμένος, καὶ μετὰ νήψεως εὔχεται, καὶ τὰς ἐπιθυμίας σβέννυσι τὰς πονηράς, καὶ ἐξιλεοῦται ^fθεὸν, καὶ ταπεινοῖ τὴν ψυχὴν ἐπαιρομένην. Διὰ ^C τοῦτο καὶ οἱ ἀπόστολοι αἰεὶ σχεδὸν ἐνήστευον. Ὁ εὐχόμενος μετὰ νηστείας διπλᾶς ἔχει τὰς πτέρυγας, καὶ τῶν ἀνέμων αὐτῶν κουφοτέρας. Οὐδὲ γὰρ χασμᾶται καὶ διατίγνεται καὶ ναρκᾷ εὐχόμενος, ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοί· ἀλλ’ ἐστὶ πυρὸς σφοδρότερος, καὶ τῆς γῆς ἀνώτερος. Διὸ καὶ μάλιστα ὁ τοιοῦτος τοῖς δαίμοσιν ἐχθρὸς καὶ πολέμιος. Οὐδὲν γὰρ ἀνθρώπου γνησίως εὐχομένου δυνατώτερον. Εἰ γὰρ γυνὴ ὡμὸν τινα ἄρχοντα, καὶ οὔτε ^fθεὸν φοβούμενον, οὔτε ἄνθρωπον ἐντρεπόμενον, ἴσχυσεν ἐπικαμῆσαι, πολλῶν (368) μᾶλλον τὸν θεὸν ἐπισπᾶσεται ὁ συνεχῶς αὐτῷ προσεδρεύων, ^D καὶ γαστρὸς κρατῶν, καὶ τρυφῇ ἐκβάλλων. Εἰ δὲ ^eἀσθενὲς σοι τὸ σῶμα, ὥστε νηστεύειν διηνεκῶς, ἀλλ’ οὐκ εἰς προσευχὴν ἀσθενὲς, οὐδὲ πρὸς ὑπεροψίαν γαστρὸς ἄτονον. Εἰ γὰρ καὶ νηστεύειν οὐ δύνασαι, ἀλλὰ μὴ τρυφᾶν δύνασαι· οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο, οὐδὲ πολὺ νηστείας ἀπέχον· ἀλλ’ ἱκανὸν μὲν καὶ τοῦτο ^hκατασπᾶσαι τοῦ διαβόλου τὴν μαγίαν. Καὶ γὰρ οὐδὲν οὕτως ἐκείνῳ τῷ δαίμονι φίλον, ὥς τρυφῇ καὶ μέθῃ· ἐπειδὴ καὶ πηγὴ καὶ μήτηρ ἐστὶν ἀπάντων τῶν κακῶν. Διὰ ταύτης γοῦν ποτε τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς εἰδωλολατρείαν ἐνέβαλε· διὰ ταύτης τοὺς Σοδομίτας εἰς παρανόμους ⁱἀνήψεν ^E ἔρωτας. ²⁴“Τοῦτο γὰρ, φησὶ, τὸ ἀνόμημα Σοδόμων· ^kἐν ὑπερηφανίᾳ, καὶ ἐν πλησμονῇ ἄρτων, καὶ εὐθηνίαις ἐσπατάλων.” Διὰ ταύτης μυρίους ἑτέρους ἀπώλεσε, καὶ τῇ γεννῇ παρέδωκε. Τί γὰρ οὐκ ἐργάζεται κακὸν ἡ τρυφή; Χοίρους ἐξ ἀνθρώπων ποιεῖ, καὶ χοίρων χεῖρους. Ὁ μὲν γὰρ

²⁴ Ezech. xvi. 49.

^a ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ νηστείας καὶ εὐχῆς, καὶ κατὰ σπαταλώντων καὶ μεθύνωντων. G. ὅσα] πόσα L. ^e ὁ] + δὲ Edd. Verba ὁ μὴ φιλοχρήματος desunt in codd. praeter L. Sequitur καὶ πρὸς ἐλ. δὲ G. ἀλλὰ πρὸς ἐλ. H. ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐλ. M. ^f τὸν θεὸν bis L. ^e ἀσθενεῖ G. K. p. p. ὥστε μὴ νηστεύειν M. et corr. K. ^h καταπαῦσαι M. ⁱ ἀνήψεν om. K. L. M. invito Ge. ^k ὅτι ἐν L. p. p. εὐθηνία idem.

χοῖρος βορβόρῳ ἐγκαλινδεῖται, καὶ κόπρῳ τρέφεται· οὗτος δὲ ἐκείνης ¹ βδελυκτοτέραν σιτεῖται τράπεζαν, μίξεις ἐπινοῶν
 582 ἀθέσμους, καὶ παρανόμους ἔρωτας. Ὁ τοιοῦτος οὐδὲν δαιμονῶντος διενήνοχεν· ὁμοίως γὰρ ἀναισχυντεῖ καὶ μαίνεται. Καὶ τὸν μὲν δαιμονῶντα καὶ ^m ἐλεοῦμεν, τοῦτον δὲ ἀποστρεφόμεθα καὶ μισοῦμεν. Τί δῆποτε; Ὅτι αὐθαίρετον ἐπισπᾶται μανίαν, καὶ τὸ στόμα, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ⁿ ῥίνας, καὶ πάντα ἀπλῶς ὀχετοὺς ἀμάρας ἐργάζεται. Εἰ δὲ καὶ τὰ ^o ἔνδον ἴδοις, ὅψει καὶ τὴν ψυχὴν καθάπερ ἐν τινι χειμῶνι καὶ κρυμῶ πεπηγυῖαν καὶ ναρκῶσαν, καὶ οὐδὲν τὸ σκάφος ὠφελῆσαι δυναμένην διὰ τὴν τοῦ χειμῶνος ὑπερβολήν. Αἰ-
 B σχύνομαι εἰπεῖν, ὅσα ἀπὸ τρυφῆς πάσχουσιν ^p ἄνδρες καὶ γυναῖκες κακὰ· τῷ δὲ αὐτῶν καταλείπω συνειδῶτι, τῷ ταῦτα ἀκριβέστερον εἰδῶτι. Τί γὰρ αἰσχρότερον γυναικὸς μεθυούσης, ἢ ἀπλῶς ^a παραφερομένης; Ὅσω γὰρ ἀσθενέστερον τὸ σκεῦος, τοσούτῳ πλέον τὸ νανάγιον, ἂν τε ἐλευθέρα ἦ, ἂν τε δούλη. Ἡ μὲν γὰρ ἐλευθέρα ἐν μέσῳ τῷ θεάτρῳ τῶν δούλων ⁱ ἀσχημονεῖ· ἡ δὲ δούλη πάλιν ὁμοίως μεταξὺ τῶν δούλων καὶ παρασκευάζουσι τοῦ θεοῦ τὰ δῶρα βλασφημεῖσθαι παρὰ τῶν ἀνοήτων. Πολλῶν γοῦν ἀκούω λεγόντων, ὅταν ^s ταῦτα συμβαίνει τὰ πάθη, μὴ ἔστω οἶνος. Ὡς τῆς
 C ἀνοίας· ὥς τῆς παραπληξίας. Ἄλλων ἀμαρτανόντων ταῖς τοῦ θεοῦ δωρεαῖς ἐγκαλεῖς; καὶ πόσης τοῦτο μανίας; Μὴ γὰρ ὁ οἶνος ἐποίησεν, ἄνθρωπε, τοῦτο τὸ κακόν; Οὐχ ὁ οἶνος, ἀλλ' ἡ ἀκολασία τῶν ἀπολαούντων κακῶς. Εἰπέ τοίνυν, μὴ ἔστω μέθη, μὴ ἔστω τρυφή· εἰ δὲ λέγοις, μὴ ἔστω οἶνος, ἔρεῖς κατὰ μικρὸν προβαίνων, μὴ ἔστω σίδηρος, διὰ τοὺς ἀνδροφόνους· μὴ ἔστω νύξ, διὰ τοὺς κλέπτας· μὴ ἔστω φῶς, διὰ τοὺς συκοφάντας· μὴ ἔστω γυνή, διὰ τὰς μοιχεῖας· καὶ πάντα ἀπλῶς ἀναιρήσεις. Ἀλλὰ μὴ οὕτω ποιεῖ· σατανικῆς γὰρ τοῦτο γνώμης· μηδὲ διάβαλλε τὸν οἶνον, ἀλλὰ τὴν μέθην·
 D καὶ λαβὼν τοῦτον αὐτὸν νήφοντα, ὑπόγραφον πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀσχημοσύνην, καὶ εἰπέ πρὸς αὐτόν· οἶνος ἐδόθη, ἵνα εὐ-

¹ βδελυρωτέραν προσίεται τρ. L. Vulgatum habet Flor. p. 189. (Tom. XII. p. 513 D.) ^m Sic H. L. Fl. ceteri ἐλεῶμεν. Edd. καὶ μὲν ἐλεῶμεν. ⁿ ῥίνας] τὴν ῥίνα L. M. De sequentibus vid. adnot. ^o ἐντὸς G. H. ^p καὶ ἄνδρες H. ^a περιφερομένης G. H. φερομένου Flor. p. 191. ⁱ ἀναισχυντεῖ M. ^s τοιαῦτα G. H. p. p. τὰ deest in Edd.

φραινόμεθα, οὐχ ἵνα ἀσχημονώμεν· ἵνα γελωῶμεν, οὐχ ἵνα γελώμεθα· ἵνα ὑγιαίνωμεν, οὐχ ἵνα νοσῶμεν· ἵνα ἀσθένειαν σώματος διορθώσωμεθα, οὐχ ἵνα ψυχῆς ἰσχὺν καταβάλωμεν. Ἐτίμησέ σε ὁ θεὸς τῷ δώρῳ· τί σαντὸν ὑβρίζεις τῇ ἀμετρίᾳ; Ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· ²⁵ “οἶνω ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στομαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.” Εἰ δὲ ὁ ἅγιος ἐκεῖνος, καὶ νόσῳ κατεχόμενος, καὶ ἐπαλλήλους ἀρρώστιας ὑπομένων, οὐ μετέλαβεν οἶνου, ἕως ἐπέτρεψεν ὁ διδάσκαλος, **E** τίνα ἂν σχοίημεν συγγνώμην ἡμεῖς ἐν ὑγείᾳ μεθύοντες; Ἐκείνῳ μὲν ἔλεγεν, “οἶνω ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στομαχόν σου.” ^w ὕμῶν δὲ ἐκάστῳ τῶν μεθύοντων ἐρεῖ· οἶνω ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὰς πορνείας, διὰ τὰς πυκνάς αἰσχρολογίας, διὰ τὰς ἐτέρας ἐπιθυμίας τὰς πονηράς, αἷς ἡ μέθη τίκτειν εἴωθεν. Εἰ δὲ μὴ βούλεσθε διὰ ^x ταῦτα ἀπέχεσθαι, διὰ γοῦν τὰς ἀθυμίας τὰς ἐξ αὐτοῦ καὶ τὰς ἀηδίας ἀπέχεσθε. Οἶνος ^y γὰρ εἰς εὐφρο- **583** σύνην ἐδόθη· ²⁶ “οἶνος γὰρ, φησὶν, εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου.” Ὑμεῖς δὲ καὶ ταύτην αὐτοῦ λυμαίνεσθε τὴν ἀρετὴν. Ποία γὰρ εὐφροσύνη μὴ εἶναι ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἀλγυδόνας μυρίας ἔχειν, καὶ πάντα ὁρὰν περιφερόμενα, καὶ ^z σκοτοδίνῳ κατέ- **(369)** χεσθαι, καὶ κατὰ τοὺς πυρέττοντας δεῖσθαι τῶν ἐλαίῳ καταβρεχόντων τὰς κεφαλὰς;

Ταῦτά μοι οὐ πρὸς πάντας εἴρηται, μᾶλλον δὲ πρὸς πάντας· οὐκ ἐπειδὴ πάντες μεθύουσι· μὴ γένοιτο· ἀλλ’ ἐπειδὴ τῶν μεθύοντων οἱ μὴ μεθύοντες οὐ φροντίζουσι. Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀποτείνομαι μᾶλλον, τοὺς ὑγιαίνοντας· ἐπεὶ καὶ ἰατροὺς τοὺς ἀρρώστούντας ἀφείς, ἐκείνοις διαλέγεται τοῖς παρακαθημένοις αὐτοῖς. Πρὸς ὑμᾶς τοίνυν ἀποτείνω τὸν **B** λόγον, παρακαλῶν μήτε ἀλῶναί ποτε τῷ πάθει τούτῳ, καὶ τοὺς ἀλόντας ἀνιμᾶσθαι, ἵνα μὴ τῶν ἀλόγων φαίνωνται χείρους. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ πλεον τῆς χρείας οὐδὲν ἐπιζητεῖ·

²⁵ 1 Tim. v. 23.²⁶ Psal. ciii. 15.

^t Post ἕως voculam ἀν delevi, auctoribus L. et Reg. 688. ^y μὲν] + οὖν H. L. + γὰρ M. Flor. p. 190. ^w ὕμῶν M. Fl. ^x τοιαῦτα G. τὰ τοιαῦτα H. ἀθυμίας] Sic omnes mei. ἐπιθυμίας Edd. consentiente Reg. 688. Haec permutata jam vidimus p. 244 A. ^y γὰρ om. G. Fl. ^z σκοτοδίνῳ L. σκοτωδέινῳ (sic) K. ceteri cum Mor. et Fl. σκότῳ δεινῷ. Huic proxime accedit σκοτοδίνῳ, quae forma pariter ac σκοτοδίνη apud Hippocratem frequentatur. Atticorum σκοτοδινία jactat Reg. 688. et sic ediderunt Sav. Ben.

οὗτοι δὲ κακείνων ἀλογώτεροι γεγόνασι, τοὺς τῆς συμμετρίας ὑπερβαίνοντες ὅρους. Πόσω γὰρ βελτίων τούτων ὁ ὄνος; πόσω δὲ ἀμείνων ὁ κύων; Καὶ γὰρ ἕκαστον τούτων τῶν ζώων, καὶ τῶν ἄλλων δὲ ἀπάντων, ἂν τε φαγεῖν, ἂν τε πιεῖν δέη, ὅρον τὴν αὐτάρκειαν οἶδε, καὶ πέρα τῆς χρείας οὐ πρό-
 εῖσι· ^α καὶ μυρίοι οἱ καταναγκάζοντες ὥσιν, οὐκ ἀνέξεται ἐξελθεῖν εἰς ἀμετρίαν. Οὐκοῦν ταύτη καὶ τῶν ἀλόγων χεί-
 ρους ὑμεῖς, οὐ παρὰ τοῖς ^β ὑγιαίνουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ παρ’
 C ὑμῖν αὐτοῖς. Ὅτι γὰρ ^γ καὶ κυνῶν καὶ ὄνων ἀτιμότερους ἑαυ-
 τοὺς εἶναι κεκρίκατε, δῆλον ἐκείθεν. Τὰ μὲν γὰρ ἄλογα ταῦτα οὐκ ἀναγκάζεις πέρα τοῦ μέτρου τροφῆς ἀπολαύειν· καὶ ἔρηταί τις, διατί; ἵνα μὴ καταβλάβῃς, ἐρεῖς· σαιτῶ δὲ οὐδὲ ταύτην παρέχεις τὴν πρόνοιαν. Οὕτω κακείνων σαιτόν εὐτελέστερον εἶναι νομίζεις, καὶ περιορᾷς διηνεκῶς χειμαζόμενον. Οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς μέθης μόνον τὴν ἐκ τῆς μέθης βλάβην ὑπομένεις, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Καὶ καθάπερ πυρετοῦ παρελθόντος, ἢ ἐκ τοῦ πυρετοῦ μένει
 D λύμη· οὕτω καὶ μέθης ἀπελθούσης, ἢ τῆς μέθης ζᾶλη καὶ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἐν τῷ σώματι ^α στρέφεται· καὶ τὸ μὲν ἄθλιον σῶμα κεῖται παραλυθὲν, καθάπερ ὑπὸ ναυαγίου σκάφος· ἢ δὲ τούτου τάλαιπωροτέρα ψυχὴ, καὶ τούτου διαλυθέντος τὸν χειμῶνα διεγείρει, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἀνάπτει, καὶ ὅταν δοκῇ σωφρονεῖν, τότε μάλιστα μαίνεται, οἶνον καὶ πίθους καὶ φιάλας καὶ κρατῆρας φανταζομένη. Καὶ καθάπερ ἐν χειμῶνι παυθείσης τῆς ζάλης, ἢ διὰ τὸν χειμῶνα μένει ζημία·
 E οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα. Καὶ γὰρ ὥσπερ ἐκεῖ τῶν ἀγωγίμων, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐκβολὴ γίνεται σχεδὸν ἀπάντων τῶν ἀγαθῶν. Καὶ σωφροσύνην εὖρη, καὶ αἰδῶ, καὶ σύνεσιν, καὶ ἐπείκειαν, καὶ ταπεινοφροσύνην, πάντα ρίπτει εἰς τὸ τῆς παρανομίας πέλαγος ἢ μέθη. Ἀλλὰ τὰ μετὰ ταῦτα οὐκέτι ὅμοια. Ἐκεῖ μὲν γὰρ μετὰ τὴν ἐκβολὴν τὸ σκάφος κουφίζεται· ἐνταῦθα δὲ βαρύνεται μᾶλλον. Ἀντὶ γὰρ ἐκείνου τοῦ ^ε πλού-
 584 του δέχεται ψάμμον καὶ ὕδωρ ἀλμυρὸν, καὶ πάντα τὸν τῆς μέθης φορυντὸν, ἅπερ ἅμα τοῖς ἐπιβάταις καὶ τῷ κυβερνήτῃ καταβαπτίζει τὸ σκάφος εὐθέως. Ἴν’ οὖν μὴ ταῦτα πάσχωμεν, ἀπαλλάξωμεν ἑαυτοὺς τοῦ χειμῶνος. Οὐκ ἔστι μετὰ

^α καὶ] + γὰρ Edd.^β ὑγιαίνουσι] + δὲ G. K.^γ καὶ om. G. H.^δ τρέφεται G. ἀναστρέφεται K.^ε πλούτου] φορτίου K. φόρτον L.

μέθης βασιλείαν οὐρανῶν ἰδεῖν. ²⁷“Μὴ πλανᾶσθε γὰρ, ¹φησὶν οὐ μέθυσοι, οὐ λοῖδοροι βασιλείαν ²θεοῦ κληρονομήσουσι.” Καὶ τί λέγω βασιλείαν; Μετὰ γὰρ μέθης οὐδὲ τὰ παρόντα ἐστὶν ἰδεῖν. Καὶ γὰρ τὰς ἡμέρας νύκτας ἐργάζεται ἡμῖν ἡ μέθη, καὶ τὸ φῶς σκότος· καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀνεψγμένων οὐδὲ τὰ ἐν ποσὶ βλέπουσιν οἱ μεθύοντες. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ ^B τὸ δεινόν, ἀλλὰ ^h καὶ μετὰ τούτων καὶ ἑτέραν χαλεπωτάτην ὑπομένουσι δίκην, ἀθυμίας ἀλόγους, μανίαν, ἀρρώστιαν, γέλωτα, ὄνειδος διηνεκῶς ὑπομένοντες. Ποία τοίνυν συγγνώμη τοῖς ἑαυτοὺς τοσοῦτοις περιπέρουσι κακοῖς; Οὐκ ἔστιν οὐδεμία. Φύγωμεν τοίνυν τὸ ⁱ νόσημα, ἵνα καὶ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ^ϛ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν ^C αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΗ.

¹ Ἀναστρεφόμενων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, εἶπεν ^a αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ^b ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. Καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

(370) ἸΝΑ γὰρ μὴ λέγωσι, τίμος ἔνεκεν ἐνταῦθα διατρίβομεν ^D διηνεκῶς; πάλιν περὶ τοῦ πάθους αὐτοῖς φησὶν ὅπερ ἀκούοντες οὐδὲ ἰδεῖν ἐβούλοντο τὰ Ἱεροσόλυμα. Ὅρα γοῦν πῶς καὶ τοῦ Πέτρου ἐπιτιμηθέντος, καὶ τῶν περὶ Μωϋσέα καὶ Ἠλίαν περὶ αὐτοῦ διαλεχθέντων, καὶ δόξαν τὸ πρᾶγμα καλεσάντων, καὶ τοῦ πατρὸς ἄνωθεν φωνῇ ^c ἀφέντος, καὶ σημείων τοσούτων γενομένων, καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐπὶ θύραις

²⁷ 1 Cor. vi. 9, 10.

¹ Cap. xvii. v. 21, 22.

¹ φησὶν] + ὁ ἀπόστολος G. H. Ge. ² θεοῦ] οὐρανῶν Edd. οὐρανῶν οὐ G. p. p. βασιλείαν οὐρανῶν G. H. ^h καὶ om. M. ⁱ νόσημα] + τοῦτο G. H. HOM. LVIII. ^a αὐτοῖς om. G. K. M. ^b ἀνθρώπων] + ἀμαρτωλῶν H. 1 Mosq. ^c Sic K. M. Ge. ceteri ἀφέντος. p. p. γινομένων K.

οὔσης· (οὐδὲ γὰρ πολὺν ἔφησε χρόνον ἐν τῷ θανάτῳ μένειν, ἀλλὰ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεσθαι) οὐδὲ οὕτως ἀνήνεγκαν, ἀλλ' ἐλυπήθησαν· καὶ οὐδὲ ἀπλῶς, ἀλλὰ σφόδρα. ^a Ἐγένετο δὲ τοῦτο διὰ τὸ ἀγνοεῖν ἔτι τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν.

Ε' Ὅπερ ὁ Μάρκος καὶ ὁ Λουκᾶς αἰνιττόμενοι ἔλεγον· ὁ μὲν, ὅτι ² “ἡγνούν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι” ὁ δὲ, ὅτι “ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἰσθῶνται, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι περὶ τοῦ ῥήματος.” Καὶ μὴν εἰ ἡγνούν, πῶς ἐλυπήθησαν; Ὅτι οὐ πάντα ἡγνούουν· ἀλλ' ὅτι μὲν ἀποθανεῖται ἤδεσαν, συνεχῶς ἀκούοντες· ὃ τί ποτε δὲ ἦν οὗτος ὁ θάνατος, καὶ ὅτι ταχέως λυθήσεται, ^e καὶ μυρία ἐργάσεται ἀγαθὰ, τοῦτο οὐδέπω ἤδεσαν σαφῶς· οὐδὲ ὃ τί
585 ποτέ ἐστίν αὕτη ἡ ἀνάστασις, ἀλλ' ἡγνούουν· ^f διὸ ἤλγουν· καὶ γὰρ σφόδρα ἀντείχοντο τοῦ διδασκάλου. ³ “Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναοὺμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραγμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ, καὶ εἶπον· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραγμα;” Καὶ τίνα ἐστὶ ταῦτα τὰ δίδραγμα; Ὅτε τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων ἀπέκτεινεν ὁ θεός, τότε τὴν Λευὴ φυλὴν ἀντ' αὐτῶν ἔλαβεν. ⁴ Εἴτα ἐπειδὴ τῶν παρὰ Ἰουδαίοις πρωτοτόκων ἐλάττων ὁ τῆς φυλῆς ἀριθμὸς ἦν, ἀντὶ τῶν λειπόντων εἰς τὸν ἀριθμὸν σίκλον ἐκέλευσεν εἰσενεχθῆναι· ⁵ καὶ ἄλλως δὲ ἐξ ἐκείνου ἔθος ἐκράτησε, τὰ πρωτότοκα τὸν φόρον τοῦτον εἰσφέρειν. Ἐπεὶ οὖν πρωτότοκος ἦν ὁ Χριστὸς, ἐδόκει
B δὲ τῶν μαθητῶν πρῶτος εἶναι ὁ Πέτρος, αὐτῷ προσέρχονται. Καὶ γὰρ, ὥς ἔμοιγε δοκεῖ, κατὰ πόλιν ἐκάστην ἀπή-
τουν· διὸ καὶ ἐν τῇ πατρίδι προσῆλθον αὐτῷ, ἐπειδὴ ^h πα-
τρὶς αὐτοῦ ἐνομίζετο ἡ Καπερναοὺμ. Καὶ αὐτῷ μὲν οὐκ ἐτόλμησαν προσελθεῖν, τῷ Πέτρῳ δέ· καὶ οὐδὲ τούτῳ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, ἀλλ' ἐπιεικέστερον. Οὐδὲ γὰρ ἐγκαλοῦντες, ἀλλ' ἐρωτῶντες ἔλεγον· “ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραγμα;” Τὴν μὲν γὰρ προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ δόξαν οὐδέπω εἶχον, ἀλλ' ὥς περὶ ἀνθρώπου οὕτω

² Marc. ix. 32. Luc. ix. 45.

³ v. 23.

⁴ Num. iii. 45 sqq.

^d Sic H. L. Ep. ceteri ἐγένετο. ^e καὶ τὰ μυρία Edd. τοῦτο] + δὴ L. ^f διὸ] + καὶ G. In seqq. scriptura δίδραγμα fere omnes libros infestat. ^g Sic Ep. Mor. et codd. praeter L. qui καλῶς pro ἄλλως habet. καὶ ἐξ ἐκείνου Sav. καὶ ἐξ ἐκείνου δὲ Ben. ^h πατρὶς om. L. Ep.

διέκειντο· ⁱ πλὴν ἀπένεμόν τινα αἰδῶ καὶ τιμὴν, διὰ τὰ προλαβόντα σημεῖα.

Τί οὖν ὁ Πέτρος; Ναί, φησί· καὶ τούτοις μὲν εἶπεν, C
ὅτι τελεῖ· αὐτῷ δὲ οὐκ εἶπεν, ἵσως ἐρυθρίων ὑπὲρ τούτων
αὐτῷ διαλεχθῆναι. ^k Διὸ ὁ ἡμέρος καὶ πάντα σαφῶς εἰδώς,
προλαβὼν αὐτόν φησι· ⁵ “τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς
τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν
υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;” ¹ Εἰπόντος δὲ, “ἀπὸ
τῶν ἀλλοτρίων,” ἔφη· “ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.” Ἰνα
γὰρ μὴ νομίσῃ ὁ Πέτρος, ὅτι παρ’ ἐκείνων ἀκηκοὼς λέγει,
προλαμβάνει αὐτόν, τοῦτό τε αὐτὸ δηλῶν, καὶ παρρῆσίαν
αὐτῷ παρέχων ὁκνοῦντι ^m προτέρῳ περὶ τούτων εἰπεῖν. Ὁ
δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐλεύθερος μὲν εἰμι τοῦ δοῦναι
κῆνσον. Εἰ γὰρ οἱ τῆς γῆς βασιλεῖς παρὰ τῶν υἱῶν αὐτῶν D
οὐ λαμβάνουσιν, ἀλλὰ παρὰ τῶν ἄρχομένων· πολλῶ μᾶλλον
ἐμὲ ἀπηλλάχθαι δεῖ· ^o τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης, οὐκ ἐπιγείου
βασιλέως, ἀλλὰ ^p τοῦ τῶν οὐρανῶν ὄντα με υἱόν, καὶ βασι-
λέα. Ὅρας πῶς διέστειλε τοὺς υἱούς, καὶ τοὺς οὐχ υἱούς;
Εἰ δὲ οὐκ ἦν υἱός, εἰκὴ καὶ τὸ ὑπόδειγμα παρήγαγε τῶν
βασιλέων. Ναί, φησὶν, υἱός, ἀλλ’ οὐ γνήσιος. Οὐκοῦν οὐχ
υἱός· εἰ δὲ οὐχ υἱός, οὐδὲ γνήσιος, οὐδὲ αὐτοῦ, ἀλλ’ ἀλλό-
τριος. Εἰ δὲ ἀλλότριος, οὐδὲ τὸ παράδειγμα ἔχει τὴν οἰ-
κειάν ἰσχύν. Αὐτός γὰρ οὐ περὶ τῶν υἱῶν ἀπλῶς, ἀλλὰ
περὶ τῶν γνησίων διαλέγεται, καὶ ἰδίῳν, καὶ τῶν κοινωνούν-
των ταῖς γεγεννηκόσι τῆς βασιλείας. Διὸ καὶ πρὸς ἀντι- E
(371) διαστολὴν ἔθηκε τοὺς ἀλλοτρίους, ^q ἀλλοτρίους καλῶν τοὺς
οὐκ ἐξ αὐτῶν γεννηθέντας· τοὺς δὲ αὐτῶν, οὓς ἐξ ^r ἐαυτῶν
γεγεννήκασιν. Σὺ δέ μοι σκόπει κάκεινο, πῶς τὴν ἀποκαλυ-
φθεῖσαν τῷ Πέτρῳ γνῶσιν καὶ ἐντεῦθεν βεβαιῶι. Καὶ οὐδὲ
ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς συγκαταβάσεως τὸ αὐτὸ
τοῦτο δηλοῖ, ὅπερ πολλῆς ἦν σοφίας. Καὶ ^s γὰρ ταῦτα 586

⁵ v. 24, 25.

ⁱ Sic G. K. M. et Flor. p. 119. (Tom. XII. p. 484 B.) ἀπένεμον]
+ αὐτῷ H. Ep. πλὴν τινα αὐτῷ ἀπένεμον τιμὴν L. ^k Διο] + καὶ Edd.
p. p. καὶ ὁ πάντα G. ¹ Εἰπόντος δὲ] Ἐφη M. ἔφη· ἄραγε] ἄρα M.
^m πρότερον L. προτέρως Edd. ⁿ ἀρχομένων] Sic Ep. Fl. Ge. et
codd. ἀλλοτρίων Mor. Ben. ^o τῆς] ἀπὸ τῆς L. ^p τοῦ om. H. K.
^q ἀλλοτρίους om. G. K. M. Pro eo οὕτω venditant Edd. ^r Sic H. L.
vulgo αὐτῶν. ^s γὰρ om. G. K. M.

εἰπὼν, φησὶν· ⁶“ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτοὺς, πορευθεὶς βάλε ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον, καὶ εὐρήσεις ἐν αὐτῷ στατῆρα· ἐκείνον λαβὼν, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.” Ὅρα πῶς οὔτε παραιτεῖται τὸν φόρον, οὔτε ἀπλῶς κελεύει δοῦναι, ἀλλὰ πρότερον δείξας οὐκ ὄντα ὑπεύθυνον, τότε δίδωσι· τὸ μὲν, ἵνα μὴ ἐκεῖνοι σκανδαλισθῶσι· τὸ δὲ, ἵνα μὴ οὗτοι. Οὐδὲ γὰρ ὡς ὀφείλων δίδωσιν, ἀλλ’ ὡς τὴν ἐκείνων ἀσθένειαν διορθοῦ-
B μενος. Ἀλλαχοῦ μέντοι καταφρονεῖ τοῦ σκανδάλου, ὅτε περὶ βρωμάτων διελέγετο· διδάσκων ἡμᾶς εἰδέναι καιροὺς καθ’ οὓς δεῖ φροντίζειν τῶν σκανδαλιζομένων, καὶ καθ’ οὓς δεῖ καταφρονεῖν. Καὶ αὐτῷ δὲ τῷ τῆς δόσεως τρόπῳ ⁷δείκνυσιν ἑαυτὸν πάλιν. Τίνος γὰρ ἕνεκεν οὐκ ἐξ ἀποκειμένων κελεύει δοῦναι; Ἰν’, ὅπερ ἔφην, καὶ ἐν τούτῳ δείξῃ θεὸν ἑαυτὸν ὄντα τῶν ὅλων, καὶ ὅτι καὶ τῆς θαλάττης κρατεῖ. Ἐδειξε μὲν γὰρ καὶ ἥδη ἐπιτιμήσας, καὶ τὸν Πέτρον τοῦτον αὐτὸν κελεύσας ἐπιβῆναι τῶν κυμάτων· δείκνυσιν δὲ καὶ νῦν τὸ αὐτὸ τοῦτο, ἐτέρῳ μὲν τρόπῳ, πολλὴν δὲ καὶ ἐν τούτῳ παρέχων τὴν ἐκπληξιν. Οὐδὲ γὰρ μικρὸν ἦν ἀπὸ τῶν βυθῶν ἐκείνων
C προειπεῖν, ⁸ὅτι καὶ πρῶτος ἐμπεσεῖται ὁ τὸν φόρον τελῶν ἰχθύς, καὶ ὥσπερ ἀμφίβληστρον εἰς τὴν ἄβυσσον ἐκείνην ἀφέντα αὐτοῦ τὸ πρόσταγμα, ἀγαγεῖν τὸν κομίζοντα τὸν στατῆρα· ἀλλὰ θείας δυνάμεως καὶ ἀπορρήτου τὸ καὶ τὴν θάλατταν οὕτω ποιῆσαι δωροφορεῖν, καὶ πάντοθεν τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς ἐπιδείκνυσθαι, καὶ ἡνίκα μαινομένη ἐσίγα, καὶ ὅτε τὸν σύνδουλον ἐδέχετο ἀγριαίνουσα, καὶ νῦν πάλιν, ὅτε πρὸς τοὺς ἀπαιτοῦντας ὑπὲρ αὐτοῦ διαλύεται. “Καὶ δὸς αὐτοῖς, φησὶν, ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.” Εἶδες τὸ ὑπερβάλλον τῆς τιμῆς; Ἰδε καὶ τὸ φιλόσοφον τῆς Πέτρου γνώμης. Τοῦτο γὰρ οὐ φαίνεται Μάρκος, ὁ τούτου φοιτητής, ⁹γεγραφεκώς τὸ κεφάλαιον, ἐπειδὴ πολλὴν ἐδείκνυ τὴν εἰς αὐτὸν
D τιμὴν· ἀλλὰ τὴν μὲν ἄρνησιν καὶ αὐτὸς ἔγραψε, τὰ δὲ ποιοῦντα αὐτὸν λαμπρὸν ἀπεσίγησεν, ἵσως τοῦ διδασκάλου παραιτουμέ-

⁶ v. 26.

⁷ κατεφρόνει L. ⁸ φροντίζειν] + μὴ καταφρονεῖν H. L. adversantibus Ep. Euth. et Interp. Hoc pro illo habet Reg. 688. et sic ed. Sav. ⁹ δεικνύς G. K. M. Mox ὑποκειμένων G. H. ¹⁰ ὅτι καὶ] Sic H. Ep. in ceteris καὶ deest. φόρον] + ἐκείνον H. Non habent Ep. Fl. ¹¹ γεγραφεκώς] εἰρηκώς L.

νου τὸ μέγαλα περὶ αὐτοῦ λέγειν. “Ἀντὶ ἐμοῦ δὲ καὶ σοῦ,” εἶπεν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς πρωτότοκος ἦν. Ὡσπερ δὲ ἐξεπλάγης τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν, οὕτω θαύμασον καὶ τοῦ μαθητοῦ τὴν πίστιν, ὅτι πράγματι ἀπόρρῳ οὕτως ὑπήκουσε. Καὶ γὰρ σφόδρα ἄπορον ἦν κατὰ τὴν φύσιν. Διὸ καὶ τῆς πίστεως αὐτὸν ἀμειβόμενος, συνῆψεν ἑαυτῷ κατὰ τὴν τοῦ φόρου δόσιν.

“Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον τῷ Ἰησοῦ οἱ μαθηταὶ Ε λέγοντες· τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;” Ἐπαθόν τι ἀνθρώπινον οἱ μαθηταί· διὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπισημαίνεται λέγων, ὅτι “ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ” ὅτε πάντων αὐτὸν προετίμησε. Καὶ γὰρ καὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου θάτερος πρωτότοκος ἦν, ἀλλ’ οὐδὲν τοιοῦτον ὑπὲρ τούτων ἐποίησεν. Εἵτα αἰσχυρόμενοι τὸ πάθος ὁμολογῆσαι, ὅπερ ἔπαθον, φανερώς μὲν οὐ λέγουσι, τίνος ἕνεκεν τὸν Πέτρον ἡμῶν προετίμησας; καὶ, εἰ μείζων ἡμῶν οὗτός ἐστιν; ἡσχύνοντο γάρ· ἀδιορίστως δὲ ἐρωτῶσι· “τίς ἄρα μείζων ἐστίν;” Ὅτε μὲν γὰρ τοὺς τρεῖς εἶδον προτιμωμένους, οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθον· ἐπειδὴ δὲ εἰς τὸν ἕνα περιέστη τὸ τῆς τιμῆς, τότε ἤλγησαν. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλὰ συναγαγόντες, τὸ πάθος ἀνῆψαν. Καὶ γὰρ εἶπεν αὐτῷ· “σοὶ δώσω τὰς κλεῖς” καὶ, “μακάριος εἶ, Σίμων Βᾶρ Ἰωνᾶ” καὶ ἐνταῦθα, “δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ” καὶ τὴν ἄλλην δὲ παρρησίαν αὐτοῦ τὴν πολλὴν ὀρῶντες, παρεκνίζοντο. Εἰ δὲ ὁ ⁸ Μάρκος φησὶν, ὅτι οὐκ ἠρώτησαν, ἀλλ’ ἐν ἑαυτοῖς διελογίζοντο, οὐδὲν τοῦτο ἐναντίον ἐστὶν ἐκείνῳ. Εἰκὸς γὰρ Β αὐτοὺς κάκεῖνο καὶ τοῦτο ποιῆσαι, καὶ πρότερον μὲν ἐν ἐτέρῳ καιρῷ τοῦτο παθεῖν, καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον, τότε δὲ καὶ ἐξειπεῖν, καὶ ἐν ἑαυτοῖς διαλογίσασθαι. Σὺ δέ μοι μὴ τὸ ἐγκλημα μόνον ² ἴδῃς, ἀλλὰ κάκεῖνο λογίζου· πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδὲν τῶν ἐνταῦθα ζητοῦσιν· ἔπειτα, ὅτι καὶ τοῦτο ὕστερον (372) τὸ πάθος ἀπέθεντο, καὶ τῶν πρωτέων ἀλλήλοις παραχωροῦσιν. Ἡμεῖς δὲ οὐδὲ εἰς τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν φθάσαι δυνάμεθα, ³ οὐδὲ ζητοῦμεν τίς μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ τίς μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς γῆς, τίς εὐπορώτερος, τίς δυνατώτερος.

⁷ Cap. XVIII. v. 1.⁸ Marc. ix. 34.² ἴδοις G. M.³ οὐδὲ] οὐ γὰρ M.

Τί οὖν ὁ Χριστός; Ἀνακαλύπτει αὐτῶν τὸ συνειδὸς, καὶ
 C πρὸς τὸ πάθος ἀποκρίνεται, οὐχ ἀπλῶς πρὸς τὰ ῥήματα.
 9 “Προσκαλεσάμενος γὰρ παιδίον, φησὶν, εἶπεν· ἐὰν μὴ στρα-
 φῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὸ παιδίον τούτο, οὐ μὴ εἰσέλθητε
 εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.” Ὑμεῖς μὲν γὰρ, φησὶν,
 ἐξετάζετε τίς μείζων, καὶ ^b περὶ πρωτείων φιλονεικεῖτε· ἐγὼ
 δὲ τὸν μὴ πάντων ταπεινότερον γενόμενον οὐδὲ τῆς εἰσόδου
 τῆς ἐκεῖ ἄξιον εἶναί φημι. Καὶ καλῶς ^c καὶ τὸ ὑπόδειγμα
 παράγει· καὶ οὐ παράγει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ παιδίον εἰς
 μέσον ἵστησι, καὶ ἀπὸ τῆς ὄψεως αὐτοὺς ἐντρέπων, καὶ πείθων
 εἶναι ταπεινοὺς οὕτω καὶ ἀπλάστους. Καὶ γὰρ φθόνου κα-
 θαρὸν τὸ παιδίον, καὶ κενοδοξίας, καὶ τοῦ τῶν πρωτείων ἐρᾶν·
 D καὶ τὴν μεγίστην κέκτηται ἀρετὴν, τὴν ἀφέλειαν καὶ τὸ
 ἀπλαστον καὶ ταπεινόν. Οὐκ ἄρα ἀνδρείας δεῖ μόνον, ^d οὐδὲ
 φρονήσεως, ἀλλὰ καὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς, τῆς ταπεινοφροσύ-
 νης λέγω καὶ τῆς ἀφελείας. Καὶ γὰρ ^e καὶ ἐν τοῖς μεγίστοις
 χωλεῖ τὰ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, τούτων ἡμῖν οὐ παρουσῶν.
 Τὸ παιδίον κἂν ὑβρίζηται, κἂν τύπτηται, κἂν τιμᾶται, κἂν
 δοξάζεται, οὔτε ἐκεῖθεν δυσχεραίνει καὶ βασκαίνει, οὔτε ἐν-
 τεῦθεν ἐπαίρεται. Εἶδες πῶς πάλιν ἡμᾶς πρὸς τὰ φυσικὰ
 κατορθώματα ἐκκαλεῖται, δεικνὺς ^f ὅτι ἐκ προαιρέσεως ταῦτα
 κατορθοῦν δυνατόν, καὶ τὴν πονηρὰν Μανιχαίων ἐπιστομίζει
 E λύτταν; Εἰ γὰρ πονηρὸν ^g ἡ φύσις, τίνος ἕνεκεν ἐκεῖθεν τῆς
 φιλοσοφίας τὰ παραδείγματα ἔλκει; Παιδίον δέ μοι δοκεῖ
 σφόδρα παιδίον ἐν τῷ μέσῳ στήσαι, τῶν παθῶν ἀπάντων
 τούτων ἀπηλλαγμένον. Τὸ γὰρ τοιοῦτον παιδίον καὶ ἀπο-
 νοίας, καὶ δοξομανίας, καὶ βασκανίας, καὶ φιλονεικίας, καὶ πάν-
 των τῶν τοιούτων ἀπήλλακται παθῶν, καὶ πολλὰς ἔχον τὰς
 588 ἀρετάς, ἀφέλειαν, ταπεινοφροσύνην, ἀπραγμοσύνην, ἐπ’ οὐδενὶ
 τούτων ἐπαίρεται· ὅπερ διπλῆς ἐστὶ φιλοσοφίας, ^h τὸ κεκτῆ-
 σθαι ταῦτα, καὶ μὴ φυσᾶσθαι ἐπ’ αὐτοῖς. Διόπερ αὐτὸ
 παρήγαγε, καὶ ἔστησεν ἐν τῷ μέσῳ· καὶ οὐ μέχρι τούτου
 μόνον τὸν λόγον κατέκλεισεν, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω προάγει

⁹ v. 2, 3.

^b περὶ τῶν πρ. K. L. ^c καὶ om. G. H. Καλῶς δὲ καὶ L. ^d οὐδὲ]
 καὶ L. ^e καὶ om. K. L. ^f ὅτι προαιρέσεως ταῦτά ἐστι τὰ κατορ-
 θώματα, καὶ M. λύτταν] γλωτταν K. L. ^g ἡ om. G. M. ^h καὶ
 τὸ κεκ. H. Sav. τό τε κεκ. Mor. Ben.

τὴν παραίνεσιν ταύτην, λέγων· ¹⁰ “καὶ ὃς ἐὰν δέξηται ⁱ παιδίον τοιούτον ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.” Οὐ γὰρ δὴ μόνον, φησὶν, ἐὰν αὐτοὶ τοιοῦτοι γέννησθε, μισθὸν λήψεσθε μέγαν· ἀλλὰ καὶ ἑτέροισι τοιούτοις τιμήσητε δι’ ἐμέ, καὶ τῆς εἰς ἐκείνους τιμῆς βασιλείαν ὑμῖν ὀρίζω τὴν ἀμοιβήν. Μᾶλλον δὲ τὸ πολλῶ μείζον τίθησιν, “ἐμὲ δέχεται,” λέγων. Οὕτω μοι σφόδρα ποθεινὸν τὸ ταπεινὸν καὶ ἄπλαστον. ^B Παιδίον γὰρ ἐνταῦθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς οὕτως ἀφελεῖς φησι καὶ ταπεινοὺς, καὶ ἀπερρίμμένους παρὰ τοῖς πολλοῖς, καὶ εὐκαταφρονήτους.

Εἶτα εὐπαράδεκτον μειζόνως ποιῶν τὸν λόγον, οὐκ ἀπὸ τῆς τιμῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς κολάσεως αὐτὸν συνίστησιν, ἐπάγων καὶ λέγων· ¹¹ “καὶ ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν ^k τούτων, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνίκος εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.” Ὡσπερ γὰρ οἱ τούτους τιμῶντες, φησὶ, δι’ ἐμέ, τὸν οὐρανὸν ἔχουσι, μᾶλλον δὲ τῆς βασιλείας αὐτῆς μείζω τιμὴν· οὕτω δὴ καὶ οἱ ἀτιμάζοντες (τοῦτο γὰρ ^C ἐστὶ τὸ σκανδαλίσαι) τὴν ἐσχάτην δώσουσι δίκην. Εἰ δὲ σκανδαλον τὴν ὕβριν καλεῖ, μὴ θαυμάσῃς· πολλοὶ γὰρ τῶν μικροψύχων οὐχ ὥς ἔτυχεν ἐκ τοῦ παροφθῆναι καὶ καθυβρισθῆναι ἐσκανδαλίσθησαν. Ἐπαίρων τοῖνυν καὶ αὖξων τὸ ἐγκλημα, τὴν ἐξ αὐτοῦ τίθησι βλάβην. Καὶ οὐκέτι ἀπὸ τῶν αὐτῶν τὴν τιμωρίαν ἐμφαίνει, ἀλλ’ ἀπὸ τῶν ¹ παρ’ ἡμῖν γνωρίμων τὸ ἀφόρητον αὐτῆς ἐνδείκνυται. Ὅταν γὰρ μάλιστα καθάψασθαι βούληται τῶν παχυτέρων, αἰσθητὰ ἄγει παραδείγματα. Διὸ καὶ ἐνταῦθα βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι πολλὴν ὑποστήσονται τὴν τιμωρίαν, καὶ καθικέσθαι τῆς τῶν διαπτυνόντων αὐτοὺς ἀπο- ^D νοίας, αἰσθητὴν τινα κόλασιν εἰς μέσον ἤγαγε, τὴν τοῦ μύ-
(373)λου καὶ τοῦ καταποντισμοῦ. Καίτοιγε ἀκόλουθον τῷ προτέρῳ ἦν εἰπεῖν· ὁ μὴ δεχόμενος ἓνα τῶν μικρῶν τούτων, ἐμὲ οὐ δέχεται· ὁ πάσης κολάσεως πικρότερον ἦν· ἀλλ’ ἐπειδὴ τῶν σφόδρα ^m ἀναισθητῶν καὶ παχυτάτων, καίτοι φοβερὸν ὄν

¹⁰ v. 5.¹¹ v. 6.

ⁱ π. τοιούτον] τὸ π. τοῦτο H. 1 Mosq. τοιούτον ἐν] τοιούτο ἐν ἐπὶ L. ^k τούτων] + τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ L. invitis Mosqq. ¹ παρ’ om. K. M. αὐτῆς] ταύτης L. ^m ἀναισχύτων L. καίτοι φοβ. ὄν] Sic L. etiamsi multum istud metuendum sit Ge. καὶ τὸ φοβερὸν H. K. καὶ φθονερῶν G. Haec prorsus om. M.

τοῦτο οὐχ οὕτω καθικνεῖτο, τίθησι μύλον καὶ καταποντισμόν. Καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι μύλος κρεμασθήσεται εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ· ἀλλὰ, συμφέρεи αὐτῷ τοῦτο ὑπομείναι, δεικνύς ὅτι ἕτερον τούτου χαλεπώτερον αὐτὸν ἀναμένει κακόν· εἰ δὲ τοῦτο Ε ἀφόρητον, πολλῷ μᾶλλον ἐκείνο. Εἶδες πῶς ἐκατέρωθεν φοβερὰν ἐποίησε τὴν ἀπειλήν, τῇ μὲν τοῦ γνωρίμου παραδείγματος συγκρίσει σαφεστέραν αὐτήν ^αποιῶν, τῇ δὲ ἐντεῦθεν ὑπεροχῇ πολλῷ μείζονα τῆς ὀρωμένης φαντάζεσθαι παρασκευάσας; Εἶδες πῶς πρόρριζον ἀνέσπασε τῆς ἀπονοίας τὸ φρόνημα; πῶς ἰάσατο τῆς κενοδοξίας τὸ ἔλκος; πῶς ἐπαίδευσε μηδαμοῦ τῶν πρωτείων ἐρᾶν; πῶς ἔπεισε τοὺς 589 ἐπιθυμοῦντας τῶν πρωτείων τὴν ἐσχάτην πανταχοῦ διώκειν τάξιν;

° Οὐδὲν γὰρ ἀπονοίας χεῖρον. Αὕτη καὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐξίστησι φρενῶν, καὶ μωρῶν ^βἐπιτίθησι δόξαν· μᾶλλον δὲ καὶ σφόδρα ἀνοήτους εἶναι ποιεῖ. Ὡσπερ γὰρ εἴ τις, τρίπηχυσ ὢν, βιάζοιτο εἶναι τῶν ὀρῶν ὑψηλότερος, ^αἢ καὶ νομίζοι τοῦτο, καὶ ἀνατείνει ἑαυτὸν ὡς ὑπερβαλλόμενος αὐτῶν τὰς κορυφὰς, οὐδὲν ἕτερον ζητήσομεν δεῖγμα ἀνοίας· οὕτω καὶ ὅταν ἄνθρωπον ἀπονενοημένον ^γἴδῃς, καὶ ἀπάντων βελτίονα ἑαυτὸν ἡγούμενον εἶναι, καὶ ὕβριν νομίζοντα τὸ μετὰ τῶν πολλῶν ζῆν, μὴ ζῆτει λοιπὸν ἕτερον ἔλεγχον ἰδεῖν τῆς ἐκείνου παρανοίας. Τῶν γὰρ φύσει μωρῶν πολὺ Β καταγελαστότερος οὗτος, ὅσον καὶ ἐκὼν ταύτην δημιουργεῖ τὴν νόσον. Οὐ ταύτη δὲ μόνον ἄθλιος, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀναलगήτως εἰς αὐτὸ τῆς κακίας ἐμπίπτει τὸ βάραθρον. Πότε γὰρ ὁ τοιοῦτος ἐπιγινώσεται ^δἁμαρτίαν ὡς χρή; πότε αἰσθήσεται πλημμελῶν; Καὶ γὰρ ὡς ἀνδράποδον κακὸν καὶ αἰχμάλωτον λαβὼν αὐτὸν ὁ διάβολος ἁπείσει, καὶ ἄγει καὶ φέρει, ραπίζων πάντοθεν καὶ μυρίαὶ περιβάλλων ὕβρεσιν. Εἰς τοσαύτην γὰρ αὐτοὺς ἄγει μωρίαν λοιπὸν, ὡς πείθειν καὶ κατὰ παίδων ^εκαὶ γυναικῶν μέγα φρονεῖν, καὶ κατὰ τῶν πρόγόνων τῶν οἰκείων. Ἐτέρους δὲ τούναντίον ἀπὸ τῆς τῶν

^α ποιήσας K. L. ° ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀπονοίας, ἡγουν ὑπερ-
 ηφανίας, καὶ τοῦ μὴ κανχᾶσθαι ἐπὶ προγόνοις· μόνος γὰρ εὐγενὴς ὁ τὴν
 ψυχὴν καθαρὰν ἔχων· ἐν ᾧ καὶ περὶ τοῦ μὴ χαίρειν τοῖς εὐημεροῦσι. G.
^β ἐπιτίθησι L. ^α ἢ om. L. ^β p. p. ὑπερβαλλόμενος H. ^γ ἴδοις G.
 H. K. Tacite correxit Editor Ben. 2^{dæ}. ^δ ἁμαρτίαν] Sic codd.
 praeter G. vulgo ἁμαρτάνων. ^ε καὶ κατὰ γ. G. M.

προγόνων περιφανείας φυσᾶσθαι ^ν παρασκευάζει· οὐ τί γέ-
 νοιτ' ἂν ἀνοητότερον, ὅταν ἀπὸ τῶν ἐναντίων ὁμοίως φλεγ- C
 μαίνωσιν, οἱ μὲν ἐπειδὴ εὐτελεῖς ἔσχον πατέρας καὶ πάπ-
 πους καὶ ἐπιπάππους, οἱ δὲ ἐπειδὴ λαμπροὺς καὶ ^ω περιφα-
 νεῖς; Πῶς οὖν ἂν τις ἐκατέρων ταπεινώσειε τὴν φλεγμονήν;
 Πρὸς μὲν ἐκείνους λέγων· ἀνάβηθι περαιτέρω τῶν πάππων
 καὶ τῶν προπάππων, καὶ πολλοὺς ἴσως εὐρήσεις μαγείρους,
 καὶ ὀνηλάτας, καὶ καπήλους· πρὸς δὲ τούτους, τοὺς ἀπὸ τῆς
 εὐτελείας τῶν προγόνων φυσωμένους, τὸ ἐναντίον πάλιν, ὅτι
[×] καὶ σὺ πάλιν ἀνωτέρω προελθὼν τῶν προγόνων, ὅψει πολ-
 λῶ σου λαμπροτέρους πολλούς. Ὅτι γὰρ τοῦτον ἔχει τὸν
 δρόμον ἢ φύσις, φέρε καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν ὑμῖν ^ν ἀποδείξω. D
 Ὁ Σολομῶν υἱὸς βασιλέως ἦν, καὶ βασιλέως λαμπροῦ· ἀλλ'
 ὁ τοῦτον πατὴρ τῶν εὐτελῶν καὶ ἀσήμων, καὶ ὁ πρὸς μη-
 τρὸς δὲ πάππος ὁμοίως· οὐδὲ γὰρ ἂν ψιλῶ στρατιώτῃ τὴν
 θυγατέρα ἐξέδωκεν. Εἰ δὲ ^α ἀναβαίης ἀνωτέρω πάλιν ἀπὸ
 τῶν εὐτελῶν τούτων, λαμπρότερον ὅψει τὸ γένος καὶ βα-
 σιλικώτερον. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Σαοῦλ, οὕτω καὶ ἐπὶ πολ-
 λῶν ἐτέρων εὗροι τις ἂν τοῦτο συμβαῖνον.

Μὴ δὴ μέγα φρονῶμεν ἐντεῦθεν. Τί γάρ ἐστι γένος;
 εἰπέ μοι. Οὐδὲν, ἀλλ' ἡ ὄνομα μόνον πράγματος ἔρημον·
 καὶ τοῦτο εἴσεσθε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἐπεὶ δὲ οὐπω
 πάρεστιν ἐκείνη, φέρε καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων ὑμᾶς πείσωμεν, E
 ὅτι οὐδεμία ἐντεῦθεν ὑπεροχή. Καὶ γὰρ καὶ πόλεμος κα-
 ταλάβῃ, καὶ λιμὸς, καὶ ἕτερον ὁτιοῦν, πάντα ἐλέγχεται
 ταῦτα τὰ τῆς εὐγενείας φυσήματα· καὶ νόσος ^α ἐπέλθῃ, καὶ
 λοιμὸς, οὐκ οἶδε διαγινῶναι τὸν πλούσιον καὶ τὸν πένητα, τὸν
 ἐνδοξον καὶ τὸν ἄδοξον, τὸν εὐγενῆ καὶ τὸν οὐ τοιοῦτον· 590
 οὔτε ὁ θάνατος, οὔτε αἱ λοιπαὶ τῶν πραγμάτων μεταβολαί,
 ἀλλ' ὁμοίως πᾶσι πάντα ἐπανίσταται· καὶ εἰ δεῖ τι καὶ
 θαυμαστὸν εἰπεῖν, τοῖς πλουτοῦσι μᾶλλον. Ὅσῳ γὰρ ἀμε-
 λέτητοι τούτων εἰσὶ, τοσούτῳ μᾶλλον ^β ἀλόντες ἀπόλλυν-
 ται. Καὶ ὁ φόβος δὲ παρὰ τοῖς πλουτοῦσι μεῖζων. Καὶ
 (374) γὰρ ἄρχοντας οὗτοι μάλιστα τρέμουσι, καὶ τοὺς δῆμους

^ν παρασκευάζων G. H. K. M. ^ω ἐπιφανεῖς L. [×] καὶ om. L.
 πάλιν om. G. ^ν ἀποδείξω] τοῦτο δείξω M. ^α ἀναβαίνεις G. ἀνω-
 τέρω] ἄνω L. ^β Sic Mor. Ben. Sav. et codices ἐπέλθοι. ^β ἀλόντες]
 ἀμελῶντες G.

τῶν ἀρχόντων οὐκ ἔλαττον, ἀλλὰ καὶ πολλῶ πλέον· πολ-
 λὰς γοῦν οἰκίας τοιαύτας ὁμοίως καὶ δῆμων θυμὸς καὶ ἀρ-
 χόντων ἀνέτρεψεν ἀπειλή. Ὁ δὲ πένης ἐκατέρων τούτων
 τῶν κυμάτων ἀπήλλακται. Ὡστε ταύτην ἀφείς τὴν εὐ-
 B γένειαν, εἰ βούλει μοι δεῖξαι ὅτι εὐγενὴς εἶ, δεῖξον τῆς
 ψυχῆς τὴν ἐλευθερίαν, οἷαν εἶχεν ὁ μακάριος ἐκείνος, καὶ
 ταῦτα πένης ὢν, ὁ λέγων τῷ Ἡρώδῃ¹² “οὐκ ἔξεστί σοι
 ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου” οἷαν ἐκέ-
 κτητο ὁ πρὸ ἐκείνου τοιοῦτος^ε καὶ μετ’ ἐκείνον τοιοῦτος, ὁ
 λέγων τῷ Ἀχαάβ¹³ “οὐ διαστρέφω ἐγὼ τὸν Ἰσραὴλ, ἀλλ’
 ἢ σὺ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου” οἷαν εἶχον οἱ προφῆται,
 οἷαν οἱ ἀπόστολοι πάντες. Ἀλλ’ οὐχ αἱ τῶν πλούτῳ δου-
 λεύοντων ψυχαὶ τοιαῦται, ἀλλ’ ὥσπερ οἱ^δ ὑπὸ μυρίους ὄντες
 παιδαγωγοὺς καὶ δημίους, οὕτως οὐδὲ ἐπᾶραι τὸ ὄμμα τολ-
 C μῶσι, καὶ ὑπὲρ ἀρετῆς παρῤῥησιάσασθαι. Ὁ γὰρ τῶν χρημά-
 των ἔρως, καὶ ὁ τῆς δόξης, καὶ ὁ τῶν ἄλλων πραγμάτων,
 φοβερόν εἰς αὐτοὺς βλέποντες, δουλοπρεπεῖς ποιοῦσι καὶ
 κόλακας. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐλευθερίαν ἀναιρεῖ, ὥς τὸ βιω-
 τικοῖς ἐμπεπλέχθαι πράγμασι, καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι λαμ-
 πρά περιβεβλησθαι. Οὐδὲ γὰρ ἓνα δεσπότην καὶ δύο καὶ
 τρεῖς, ἀλλὰ μυρίους ὁ τοιοῦτος ἔχει. Καὶ εἰ βούλεσθε καὶ
 ἀριθμῆσαι τούτους, παραγάγωμεν ἓνα τινὰ τῶν εὐδοκιμούν-
 των ἐν βασιλείοις, καὶ ἔστω αὐτῷ καὶ χρήματα πάμπολλα,
 καὶ δυναστεία μεγάλη, καὶ πατρίς ὑπερέχουσα, καὶ προγό-
 νων περιφάνεια, καὶ ἀποβλεπέσθω παρὰ πάντων. Ἴδωμεν τοί-
 D νυν εἰ μὴ οὗτός ἐστιν ὁ πάντων δουλικώτερος· καὶ ἀντιστή-
 σωμεν αὐτῷ, μὴ δούλον ἀπλῶς, ἀλλὰ δούλον δούλου· πολλοὶ
 γὰρ καὶ οἰκέται δούλους ἔχουσιν. Οὗτος μὲν^ε οὖν ὁ δούλος
 τοῦ δούλου ἓνα ἔχει δεσπότην. Τί γάρ, εἰ καὶ μὴ ἐλεύθε-
 ρον; ἀλλ’ ἓνα, καὶ πρὸς τὸ ἐκείνῳ δοκοῦν μόνον ὀρᾷ. Κἂν
 γὰρ ὁ τούτου δεσπότης^ε αὐτοῦ δοκῇ κρατεῖν, ἀλλὰ τέως
 ἐνὶ μόνῳ πείθεται· κἂν τὰ πρὸς ἐκείνον αὐτῷ καλῶς ἔχη,
 ἐν ἀδείᾳ τὸν ἅπαντα καθεδεῖται βίον. Οὗτος δὲ οὐχ ἓνα
 καὶ δύο μόνον, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ χαλεπωτέρους ἔχει δε-
 σπότας. Καὶ πρῶτον αὐτὸν τὸν βασιλεύοντα μερμνᾷ. Οὐκ

¹² Marc. vi. 18.¹³ 3 Reg. xviii. 18.^ε Haec καὶ μετ’ ἐκείνον τοιοῦτος non habent L. Ge.
 μωρίων κ. τ. ε. M.^ε οὖν om. K. M.^δ καὶ αὐτοῦ H. K.^δ ὑπὸ

ἔστι δὲ ἴσον εὐτελῇ δεσπότην ἔχειν, καὶ βασιλέα ὑπὸ πολλῶν τὰ ὦτα διαθρυλλούμενον, καὶ νῦν μὲν τούτων, νῦν δὲ ἐκείνων γινόμενον. Οὗτος κὰν μηδὲν ἑαυτῷ συνειδῶς ἦ, πάντας ὑποπτεύει, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ στρατευομένους, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῷ ταττομένους, καὶ τοὺς φίλους, καὶ τοὺς ἐχθρούς. Ἀλλὰ καὶ οὗτος, φησί, τὸν δεσπότην. Καὶ ποῦ ἴσον ἓνα καὶ πολλοὺς ἔχειν τοὺς δεδιττομένους αὐτόν; Μᾶλλον δὲ εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειεν, οὐδὲ ἓνα εὐρήσει. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Ἐκεῖνος μὲν οὐδένα ἔχει τὸν ἐπιθυμοῦντα 591 αὐτὸν ἐκβαλεῖν τῆς δουλείας ταύτης, καὶ εἰσαγαγεῖν ἑαυτὸν, ὅθεν οὐδὲ τὸν ἐπιβουλεύοντα ἐν τούτοις ἔχει· οὗτοι δὲ οὐδὲ ἑτέραν σπουδὴν ἔχουσιν, ἀλλ' ἢ τὸ διασαλευσαι τὸν εὐδοκιμώτερον καὶ μᾶλλον ἀγαπώμενον παρὰ τῷ κρατοῦντι. Διὸ καὶ πάντας ἀνάγκη κολακεύειν, τοὺς μείζους, τοὺς ὁμοτίμους, τοὺς φίλους. Ἐνθα γὰρ ^h βασκανία καὶ δόξης ἔρως, οὐδὲ φιλίας εἰλικρινοῦς ἐστὶν ἰσχὺς. Ὡς περ γὰρ οἱ ὁμότεχνοι φιλεῖν ἀλλήλους οὐκ ἂν δύναιτο ἀκριβῶς καὶ γνησίως, οὕτω καὶ οἱ ὁμότιμοι καὶ τῶν αὐτῶν ἐρώντες ἐν τοῖς βιωτικοῖς. Ὅθεν καὶ ὁ πόλεμος ἔνδον πολὺς. Εἶδες δεσποτῶν ἐσμὸν, καὶ δεσποτῶν χαλεπῶν; Βούλει καὶ ἕτερον ⁱ ἐπιδείξω τούτου χαλεπώτερον; Οἱ μετ' αὐτὸν ἅπαντες πρὸ αὐτοῦ γενέσθαι σπεύδουσιν, οἱ πρὸ αὐτοῦ ^k κωλύσαι γενέσθαι πλησίον καὶ παραδραμεῖν.

Ἀλλ' ὦ τοῦ θαύματος· ἐγὼ μὲν ὑπεσχόμεν δεσπότης δεῖξαι, ὁ δὲ λόγος ⁱ ἡμῖν προῖων καὶ ἀγωνιζόμενος πλεον τῆς ὑποσχέσεως ἐποίησε, πολεμίους ἀντὶ δεσποτῶν δείξας, μᾶλλον δὲ καὶ πολεμίους καὶ δεσπότης τοὺς αὐτούς. Θεραπεύονται μὲν γὰρ ὡς δεσπότες, φοβεροὶ δὲ εἰσιν ὡς πολεμιοί, καὶ ἐπιβουλεύουσιν ὡς ἐχθροί. Ὅταν οὖν τις τοὺς αὐτοὺς καὶ κυρίους ἔχῃ καὶ ἐχθρούς, τί ταύτης τῆς συμφορᾶς χεῖρον γένοιτ' ἂν; Ὁ μὲν δοῦλος, κὰν ἐπιτάττηται, C ἀλλ' ὅμως ἐπιμελείας ἀπολαύει παρὰ τῶν κελευόντων, καὶ εὐνοίας· οὗτοι δὲ καὶ ἐπιτάττονται, καὶ πολεμοῦνται, καὶ κατ' ἀλλήλων ἐστήκασι· καὶ τοσοῦτῳ τῶν ἐν ταῖς μάχαις χαλεπώτερον, ὅσῳ καὶ λάθρα κεντοῦσι, καὶ ἐν προσωπεῖο φίλων

^s οὐδέ] οὐδὲν G. M. οὐδὲ μίαν H. K. ^h βασκανία] φθόνος L.
Cf. marg. Ben. ⁱ δείξω L. ἐπιδείξωμεν G. K. ἐπιδείξωμεν M.
^k κωλύουσι G. ^l ἡμῖν quod aberat, recepi ex K. L. M.

τὰ τῶν ἐχθρῶν διατιθέασι, καὶ ἐκ τῆς ἐτέρων πολλάκις (375)
 εὐδοκιμοῦσι συμφορᾶς. Ἄλλ' οὐ τὰ ἡμέτερα τοιαῦτα· ἀλλὰ
 καὶ πράξει κακῶς ἕτερος, πολλοὶ οἱ συναλγοῦντες· καὶ εὐ-
 δοκιμῇ, πολλοὶ οἱ συνηδόμενοι. ^m Ἄλλ' οὐχ ὁ ἀπόστολος·
 D ¹⁴ “εἴτε γὰρ πάσχει, φησὶν, ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ
 μέλη· εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη.”
 Καὶ νῦν μὲν ἔλεγεν ὁ ταῦτα παραινῶν· ¹⁵ “τίς μου ἐστὶν ἡ
 ἐλπίς ἢ χαρὰ, ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς;” νῦν δέ, “ὅτι ὁ νῦν ζῶμεν,
 εἰ ὑμεῖς στήκητε ἐν κυρίῳ.” νῦν δέ, “ἐκ πολλῆς θλίψεως
 καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν” καὶ, “τίς ἀσθενεῖ, καὶ
 οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;”
 Τίνος οὖν ἐνεκεν ἐστὶ τῆς ζᾶλης ἀνεχόμεθα, καὶ τῶν κυμάτων
 τῶν ἔξωθεν, καὶ οὐ τρέχομεν ἐπὶ τὸν εὐδιδον λιμένα τοῦτον,
 E καὶ τὰ ὀνόματα ἀφέντες τῶν ἀγαθῶν, ἐπὶ τὰ πράγματα
 βαδίζομεν αὐτά; Δόξα γὰρ καὶ δυναστεία καὶ πλοῦτος καὶ
 εὐδοκίμησις καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, ὀνόματα παρ' ἐκείνοις,
 παρὰ δὲ ἡμῖν πράγματα· ὥσπερ οὖν τὰ λυπηρά, θάνατος
 καὶ ἀτιμία καὶ πενία καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὀνόματα μὲν παρ'
 ἡμῖν, πράγματα δὲ παρ' ἐκείνοις. Καὶ εἰ βούλει, τὴν δόξαν
 592 πρῶτον εἰς μέσον ἀγάγωμεν, τὴν παρ' ἐκείνοις ^p πᾶσιν ἐπέρα-
 στον καὶ ποθεινὴν. Καὶ οὐ λέγω, ὅτι ὀλιγοχρόνιος, οὐδ' ὅτι
 ταχέως σβέννυται· ἀλλ' ὅτε ἀνθεῖ, τότε μοι δεῖξον αὐτήν.
 Μὴ περιέλῃς τῆς πόρνης τὰ ἐπιτρίμματα καὶ τὰς ὑπογραφάς,
^q ἀλλὰ κεκαλλωπισμένην εἰς μέσον ἄγε καὶ ἐπιδείξον ἡμῖν, ἵνα
 τότε αὐτῆς ἐλέγξω τὸ δυσειδές. Οὐκοῦν τὸ σχῆμα πάντως
 ἐρεῖς, καὶ τὸ πλήθος τῶν ῥαβδούχων, καὶ τοῦ κήρυκος τὴν φω-
 νήν, καὶ τῶν δήμων τὴν ὑπακοήν, καὶ τὴν παρὰ τῶν πολλῶν
 σιγὴν, καὶ τὸ τύπτεσθαι τοὺς ἀπαντῶντας ἀπαντας, καὶ τὸ
 ὑπὸ πάντων περιβλέπεσθαι. Οὐχὶ ταῦτά ἐστι τὰ λαμπρά;
 Φέρε οὖν, ἐξετάσωμεν εἰ μὴ περιττὰ ταῦτα, καὶ ὑπόληψις
 B μόνον ἀνόνητος. Τί γὰρ ἐκεῖνος ἀπὸ τούτων βελτίων γίνεται,

¹⁴ 1 Cor. xii. 26.¹⁵ 1 Thess. ii. 19. iii. 8. 2 Cor. ii. 4. xi. 29.

^m Sic G. Ἄλλ' οὐχ ὁ ἀπ. οὕτως L. ὡς φησιν ὁ ἀπ. H. K. Ge.
 κατὰ τὸν ἀπόστολον Reg. 688. Hoc ediderunt Sav. Ben. nostrum
 habet Mor. Verba controversa prorsus om. M. Mox φησὶν ad finem
 loci Paulini ablegant G. H. ⁿ ἢ] ἢ L. ἢ om. H. p. p. ἢ ἢ χαρὰ M.
^o νῦν om. G. K. M. στήκετε H. L. M. ^p πᾶσιν] πᾶσαν G. H.
 παρ' ἐκείνοις om. M. ^q ἀλλὰ καὶ κεκ. G. K. ἀλλὰ καὶ καλλωπισμέ-
 νην (sic) M.

ἢ τὸ σῶμα, ἢ τὴν ψυχὴν; Τοῦτο γὰρ ἄνθρωπος. Ἄρα ὑψηλότερος ἔσται ἐντεῦθεν, ἢ ἰσχυρότερος, ἢ ὑγιεινότερος, ἢ ταχύτερος, ἢ τὰς αἰσθήσεις ὀξυτέρας κτήσεται καὶ τρανοτέρας; Ἄλλ' οὐδεὶς ἂν ἔχοι τοῦτο εἰπεῖν. Ἴωμεν τοίνυν ἐπὶ τὴν ψυχὴν, μήποτε ἐκεῖ τι κέρδος προσγιγνόμενον ἐντεῦθεν εὐρήσομεν. Τί οὖν; σωφρονέστερος, ἐπιεικέστερος, συνετώτερος ἀπὸ ταύτης ἔσται τῆς θεραπείας ὁ τοιοῦτος; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ τούναντίον ἅπαν. Οὐ γὰρ ὅπερ ἐπὶ τοῦ σώματος, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα συμβαίνει. Ἐκεῖ μὲν γὰρ οὐδὲν πρὸς τὴν οἰκίαν ^ςπροσλαμβάνει ἀρετὴν τὸ σῶμα· ἐνταῦθα C δὲ οὐ μόνον τοῦτό ἐστι τὸ δεινόν, ὅτι οὐδὲν καρποῦται χρηστόν, ἀλλ' ὅτι καὶ κακίαν δέχεται πολλὴν ἐντεῦθεν ἢ ψυχῇ. Καὶ γὰρ εἰς ἀπόνοιαν, καὶ κενοδοξίαν, καὶ ἄνοιαν, καὶ εἰς θυμὸν, καὶ εἰς μυρία ἐλαττώματα τοιαῦτα ἐντεῦθεν ἐκφέρεται. Ἀλλὰ χαίρει, φησί, καὶ γάννυται τούτοις, καὶ φαιδρύνεται. Τὸν κολοφῶνα μοι τῶν κακῶν εἶπες, καὶ τοῦ νοσήματος τὸ ἀνίατον. Ὁ γὰρ χαίρων ἐπὶ τούτοις, οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι ῥαδίως ἂν θελήσειε τῆς ὑποθέσεως τῶν ^ςκακῶν, ἀλλ' ἀπετείχισεν ἑαυτῷ τῆς θεραπείας τὴν ὁδὸν διὰ τῆς ἡδονῆς. D Ὡστε τοῦτο μάλιστα ἐστὶ τὸ δεινόν, ὅτι οὐδὲ ἀλγεί, ἀλλὰ καὶ χαίρει, τῶν νοσημάτων αὐξανομένων αὐτῷ. Οὐδὲ γὰρ πανταχοῦ τὸ χαίρειν καλόν· ἐπεὶ καὶ κλέπται χαίρουσι κλέπτοντες, καὶ μοιχὸς διαφθείρων τὸν τοῦ πλησίον γάμον, καὶ ὁ πλεονέκτης ἀρπάζων, καὶ ὁ ἀνδροφόνος φονεύων. Μὴ τοίνυν εἰ χαίρει ἴδωμεν, ἀλλ' εἰ ἐπὶ χρησίμῳ^ς καὶ διασκεψώμεθα, μήποτε τοιαύτην εὐρήσομεν τὴν χαρὰν, οἷαν τὴν τοῦ μοιχοῦ καὶ ^ςτοῦ κλέπτου. Τίνος γὰρ ἔνεκεν, εἶπέ μοι, χαίρει; διὰ τὴν παρά τῶν πολλῶν δόξαν, καὶ τὸ δύνασθαι φυεῖσθαι καὶ περιβλέπεσθαι; Καὶ τί τῆς ^ςἐπιθυμίας ταύτης E πονηρότερον γένοιτ' ἂν, καὶ τοῦ ἀτόπου τούτου ἔρωτος; Εἰ δὲ μὴ πονηρόν, παύσασθε τοὺς κενοδόξους σκώπτοντες, καὶ μυρίους ^ςπλύνοντες σκώμμασι· παύσασθε τοῖς ἀπονεινομένοις καὶ ὑπερόπταις ἐπαρώμενοι. Ἄλλ' οὐκ ἂν ἀνάσχοισθε. Οὐκοῦν μυρίας ἄξιοι καὶ αὐτοὶ κατηγορίας, καὶ μυρίους ἔχωσι

^ς ἢ] τί bis G. K. M. ^ς προσελάμβανεν G. K. M. ^ς κακῶν] + δυνήσεται G. non volet nec poterit Ge. p. p. ἐπετείχισεν G. L. M. ^ς τοῦ] τὴν τοῦ H. M. κλέπτου] πλεονέκτου M. ^ς ἐπιθυμίας L. Mor. elatione Ge. ^ς πλύνοντες σκώμμασι] ὀνειδέσει βάλλοντες M.

ραβδούχους. Καὶ ταῦτά μοι περὶ τῶν ἀνεκτοτέρων ἀρχόν-
 των εἴρηται, ὡς τοὺς γε πλείονας καὶ ληστῶν, καὶ ἀνδρο-
 φόνων, καὶ μοιχῶν, καὶ τυμβωρύχων μεῖζονα ἀμαρτάνοντας
 593 εὐρήσομεν, ἀπὸ τοῦ μὴ καλῶς κεχρηῆσθαι τῇ ἀρχῇ. Καὶ γὰρ
 καὶ κλέπτουσιν ἐκείνων ἀναισχυντότερον, καὶ σφάττουςιν (376)
 ἰταμώτερον, καὶ ἀσελγαίνουσι πολλῶ παρανομώτερον, καὶ
 διορύττουςιν, οὐ τοῖχον ἕνα, ἀλλὰ οὐσίας καὶ οἰκίας ἀπείρους,
 ἀπὸ τῆς ἐξουσίας πολλὴν τὴν εὐκολίαν ἔχοντες. Καὶ ὃ δου-
 λεύουσι δουλείαν χαλεπωτάτην, καὶ τοῖς πάθεσιν ὑποκύντον-
 τες ἀγεννῶς, [καὶ τοὺς συνδούλους τύπτοντες ἀφειδῶς,] καὶ
 τοὺς συνειδότας αὐτοῖς ἅπαντας τρέμοντες. Μόνος γὰρ
 ἐστὶν ἐλεύθερος, καὶ μόνος ἄρχων, καὶ τῶν βασιλέων βασι-
 λικώτερος, ὁ τῶν παθῶν ἀπηλλαγμένος. Ταῦτ' οὖν εἰδότες,
 B² διώξωμεν τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, καὶ τῆς πονηρᾶς δουλείας
 ἀπαλλάξωμεν ἑαυτούς· καὶ μήτε ἀρχῆς ὄγκον, μήτε πλούτου
 τυραννίδα, μήτε ἄλλο τι τοιοῦτον μακαριστὸν νομίζωμεν,
 ἀλλὰ ἀρετὴν μόνην. Οὕτω γὰρ καὶ τῆς ἐνταῦθα ἀπολαυ-
 σόμεθα ἀδείας, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν,
 χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύ-
 ματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

 I

ΟΜΙΛΙΑ ΝΘ.

C¹ Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων. Ἀνάγκη γὰρ ἐστὶν
 ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ,
 δι' οὗ τὰ σκάνδαλα ἔρχεται.

ΚΑΙ εἰ ἀνάγκη ἐστὶν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, εἴποι τις ἂν
 ἴσως τῶν ἐναντίων, τί^a ταλανίζει τὸν κόσμον, δεόν ἀμύναι

¹ Cap. XVIII. v. 7.

^y Sic codd. praeter L. vulgo δουλεύοντες. Mox quae inclusi-
 mus, non exstant in K. L. M. neque hujus loci esse videntur. Singula
 α καὶ δουλεύουσι ad τρέμοντες strictim colligit Interpres, h. m. *ita di-
 rissima est eorum servitus, cum passionibus dediti neminem vereantur.*
 = δείξωμεν G. M. HOM. LIX. ^a ταλανίζει L.

καὶ χεῖρα ὀρέξαι; Τοῦτο γὰρ ἱατροῦ καὶ ^b προστάτου· ἐκεῖνο δὲ καὶ τοῦ τυχόντος. Τί οὖν ἂν εἴποιμεν πρὸς τὴν οὕτως ἀναίσχυντον γλωτταν; Καὶ τί τῆς θεραπείας ταύτης ἴσον ἐπιζητεῖς; Καὶ γὰρ θεὸς ὢν, ἄνθρωπος ἐγένετο διὰ σέ, καὶ ^D δούλου μορφὴν ἔλαβε, καὶ τὰ ^c ἐσχάτα πάντα ὑπέστη, καὶ οὐδὲν ἐνέλιπε τῶν εἰς αὐτὸν ἠκόντων. Ἀλλ' ἐπειδὴ πλέον οὐδὲν γέγονε τοῖς ἀγνώμοσι, διὰ τοῦτο αὐτοὺς ταλανίζει, ὅτι μετὰ τὴν τοσαύτην θεραπείαν ἔμειναν ἐπὶ τῆς ἀρρώστιας. Ὡςπερ ἂν εἴ τις καὶ τὸν κάμνοντα πολλῆς ^d ἀπολαύσαντα ἐπιμελείας, καὶ οὐκ ἐβελήσαντα νόμοις πεισθῆναι ἱατρικοῖς, θρηνῶν ^e λέγοι· οὐαὶ τῷ δεῖνι ἀνθρώπῳ ἀπὸ τῆς ἀρρώστιας, ἣν διὰ τῆς οἰκειάς ἠΰξησε ῥαθυμίας. Ἀλλ' ἐκεῖ μὲν οὐδὲν ὄφελος ἀπὸ τοῦ θρήνου· ἐνταῦθα δὲ καὶ τοῦτο εἶδος θερα-
 πείας ἐστὶ, τὸ προειπεῖν τὸ ἐσόμενον, καὶ ταλανίσαι. Πολλοὶ ^E γὰρ πολλάκις συμβουλευθέντες μὲν οὐδὲν ὠφελήθησαν, θρη-
 νηθέντες δὲ ^f ἠννεγκαν. Διὸ καὶ μάλιστα τὸ οὐαὶ τέθεικε, διεγείρων αὐτοὺς, καὶ ἐναγωνίους ποιῶν, καὶ ἐγρηγορέναι παρασκευάζων. Μετὰ δὲ τούτων καὶ τὴν εὐνοίαν ἐπιδεί-
 κνυται τὴν περὶ αὐτοὺς ἐκείνους, καὶ τὴν ἡμερότητα τὴν αὐ- 594
 τοῦ, ὅτι καὶ ἀντειπόντας θρηνεῖ, οὐ δυσχεραίνων μόνον, ἀλλὰ καὶ διορθούμενος καὶ τῷ θρήνῳ καὶ τῇ προρρήσει, ὥστε αὐ-
 τοὺς ἀνακτήσασθαι. Καὶ πῶς ἐνι τοῦτο; φησὶν. Εἰ γὰρ ἀνάγκη ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πῶς δυνατόν ταῦτα διαφυγεῖν;
 Ὅτι ἐλθεῖν μὲν τὰ σκάνδαλα ἀνάγκη· ἀπολέσθαι δὲ οὐ πάν-
 τως ἀνάγκη. Ὡςπερ ^g καὶ ἱατροὺς εἶποι· (^h οὐδὲν γὰρ κωλύει τῷ αὐτῷ ὑποδείγματι χρήσασθαι πάλιν) ἀνάγκη τὴν νόσον τήνδε ἐπιστῆναι, ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη διαφθαρῆναι πάντως ὑπὸ τῆς νόσου τὸν προσέχοντα. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ὅπερ ἔφην, μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοὺς μαθητὰς ἀφυπνίζων. Ἰνα γὰρ μὴ νυστάζωσιν, ὡς ἐπὶ εἰρήνην καὶ ἀτάραχον βίου πεμπό- ^B
 μενοι, πολλοὺς ἐφεστῶτας αὐτοῖς δείκνυσι πολέμους, ἔξωθεν, ἔσωθεν. Ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· ² “ἔξωθεν μά-

² 2 Cor. vii. 5. xi. 26.

^b προστάτου] δεσπότου G. ^c αἰσχιστα Edd. ^d ἀπολαύοντα et οὐ θέλοντα L. ^e λέγει H. K. et pr. G. λέγη corr. G. ^f ἠνεγκαν L. ^g καὶ ἂν G. M. ἂν εἴ τις H. εἶποι] εἶπη L. ^h οὐδενὶ ἐχρήσασθε πάλιν (om. ceteris) G. et tale quid in suo invenisse videtur Interp.

χαι, ἔσωθεν φόβοι.”¹ καὶ, “κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις” καὶ Μιλησίοις δὲ διαλεγόμενος ἔφη·³ “^k καὶ ἀναστήσονται τινες ἐξ ὑμῶν λαλοῦντες διεστραμμένα.” Καὶ¹ αὐτὸς δὲ ἔλεγεν·⁴ “ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκειακοὶ αὐτοῦ.” Ὅταν δὲ ἀνάγκην εἶπη, οὐ τὸ αὐθαίρετον τῆς ἐξουσίας ἀναιρῶν, οὐδὲ τὴν ἐλευθερίαν τῆς προαιρέσεως, οὐδὲ ἀνάγκη τινὶ πραγμάτων ὑποβάλλων τὸν βίον, φησὶ ταῦτα· ἀλλὰ τὸ πάντως ἐσόμενον προλέγει· ὅπερ ὁ Λουκᾶς ἑτέρα λέξει παρέστησεν, εἰπὼν οὕτως·⁵ “ἀνένδεκτόν ἐστι^m τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα.” Τί δὲ ἐστι, τὰ σκάνδαλα; “Τὰ κωλύματα τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ.” (377) Οὕτω καὶ οἱ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοὺς περὶ ταῦτα δεινούς καλοῦσι, τοὺς τὰ σώματα διαστρέφοντας. Οὐ τοίνυν ἡ πρόρρησις αὐτοῦ τὰ σκάνδαλα ἄγει· ἄπαγε· οὐδὲ ἐπειδὴ προεῖπε, διὰ τοῦτο γίνεται· ἀλλ’ ἐπειδὴ πάντως ἔμελλεν ἔσεσθαι, διὰ τοῦτο προεῖπεν· ὥς εἶγε μὴ ἐβούλοντο οἱ φέροντες αὐτὰ πονηρεύεσθαι, οὐδ’ ἂν ἦλθον· εἰ δὲ μὴ ἔμελλον ἔρχεσθαι, οὐδ’ ἂν προεῖρήθη. Ἐπειδὴ δὲ ἑκακούργησαν ἐκεῖνοι, καὶ
D ἀνίατα ἐνόσησαν, ὁ ἦλθον· καὶ προλέγει τὸ μέλλον ἔσεσθαι. Καὶ εἰ διωρθώθησαν ἐκεῖνοι, φησὶ, καὶ μηδεὶς ἦν ὁ τὰ σκάνδαλα κομίζων, οὐκ ἔμελλεν ὁ λόγος οὗτος^p ψεύδους ἀλίσκεσθαι; Οὐδαμῶς· οὐδὲ γὰρ ἂν ἐλέχθη. Εἰ γὰρ ἔμελλον διορθοῦσθαι πάντες, οὐκ ἂν εἶπεν, ὅτι ἀνάγκη ἐλθεῖν· ἀλλ’ ἐπειδὴ προῆδει ἀδιορθώτους ἐσομένους οἴκοθεν, διὰ τοῦτο εἶπεν, ὅτι πάντως ἤξουσιν. Καὶ τίνος ἕνεκεν^a αὐτοὺς οὐκ ἀνείλε; φησὶ. Τίνος γὰρ ἕνεκεν ἀναιρεθῆναι ἔδει; διὰ τοὺς βλαπτομένους; Ἀλλ’ οὐκ ἐκεῖθεν οἱ βλαπτόμενοι ἀπόλλυνται, ἀλλ’
E ἐκ τῆς ἐαυτῶν ῥαθυμίας. Καὶ δηλοῦσιν οἱ ἐνάρετοι, οὐ μόνον οὐδὲν ἀδικούμενοι ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα κερδαίνοντες· οἷος ἦν ὁ Ἰωβ, οἷος ὁ Ἰωσήφ, οἷοι πάντες οἱ δίκαιοι^r καὶ οἱ ἀπόστολοι. Εἰ δὲ ἀπόλλυνται πολλοί, παρὰ τὸν ἐαυτῶν ὕπνον. Εἰ δὲ μὴ οὕτως εἶχεν, ἀλλὰ παρὰ τὰ σκάνδαλα ἡ

³ Act. xx. 30.⁴ Matth. x. 36.⁵ Luc. xvii. 1.

¹ καὶ κινδύνους] κίνδυνοι G. H. K. Μιλησίοις] Φιλιππησίοις L. M.
^k καὶ om. G. H. ¹ αὐτὸς] οὗτος G. ὁ Χριστὸς Edd. ^m τοῦ] τὸ K. M. ⁿ Τὰ om. G. H. Τὰ κωλ.] Κώλυμα M. ^o ἦλθον] Sic G. K. M. et Flor. p. 448. (Tom. xii. p. 630 E.) Vulgo ἦλθε. τὸ μέλλον] τὰ μέλλοντα L. ^p ψεύδους] Sic M. cum Edd. ἀπὸ ψεύδους L. ceteri cum Flor. ψευδῆς. ^a αὐτοὺς] Sic Fl. αὐτὸς G. ^r καὶ οἱ ἀπόστολοι om. G. cum Interp. et deleuit Sav.

ἀπώλεια, πάντας ἀπολέσθαι ἔδει. Εἰ δέ εἰσιν οἱ διαφεύγοντες, ὁ μὴ διαφεύγων ἐαυτῷ λογιζέσθω. Τὰ γὰρ σκάν- 595
δαλα, ὅπερ ἔφην, καὶ διεγείρει, καὶ ὀξυτέρους ποιεῖ, καὶ ἀκουᾶ,
οὐ μόνον τὸν φυλαττόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸν περιπεσόντα
ταχέως ἀναστάντα· ἀσφαλέστερον γὰρ αὐτὸν ἐργάζεται,
καὶ δυσάλωτον μᾶλλον ποιεῖ. Ὡστε ἂν νήφωμεν, οὐ μικρὸν
ἐντεῦθεν καρπούμεθα κέρδος, τὸ διηνεκῶς ἐγρηγορέναι. Εἰ
γὰρ πολεμίων ὄντων καὶ τοσούτων πειρασμῶν ἐπικειμένων
καθεύδομεν, τίνες ἂν εἶημεν ἐν ἀδείᾳ ζῶντες; Καὶ εἰ βούλει,
τὸν πρῶτον ἄνθρωπον σκόπει. Εἰ γὰρ ὀλίγον χρόνον, τάχα
δὲ οὐδὲ ἡμέραν ὅλην ἐν τῷ παραδείσῳ ζήσας, καὶ τρυφῆς
ἀπολαύσας, εἰς τοσοῦτον ἤλασε κακίας, ὥς καὶ ἰσοθείαν φαν- B
τασθῆναι, καὶ τὸν ἀπατεῶνα εὐεργέτην νομίσαι, καὶ μιᾶς μὴ
κατασχεῖν ἐντολῆς· εἰ καὶ τὸν ἐφεξῆς βίον ὁ ἀταλαίπωρον
ἔζη, τί οὐκ ἂν εἰργάσατο;

Ἀλλ' ὅταν ταῦτα εἰπωμεν, πάλιν ἕτερα ἀντιλέγουσιν,
ἐρωτῶντες· καὶ διατί αὐτὸν τοιοῦτον ἐποίησεν ὁ θεός; Οὐχὶ
ὁ θεὸς τοιοῦτον αὐτὸν ἐποίησεν· ἄπαγε· ἐπεὶ οὐδ' ἂν ἐκό-
λασεν. Εἰ γὰρ ἡμεῖς, ἐν οἷς ἂν ὦμεν αἵτιοι, οὐκ ἐγκαλοῦ-
μεν τοῖς οἰκέταις, πολλῶ μᾶλλον ὁ τῶν ὅλων θεός. Ἀλλὰ
πόθεν ὡς τοῦτο ἐγένετο; φησί. Παρ' ἐαυτοῦ καὶ τῆς ἑαυ- C
τοῦ ῥαθυμίας. Τί ἐστι, παρ' ἐαυτοῦ; Ἐρώτησον σεαυτόν.
Εἰ γὰρ ὃ μὴ παρ' ἐαυτῶν εἰσι κακοὶ οἱ κακοὶ, μὴ κόλαζε τὸν
οἰκέτην, μηδὲ ἐπιτίμα τῇ γυναικὶ ἐν οἷς ὃ ἂν ἁμαρτάνῃ, μηδὲ
τύπτε τὸν υἱόν, μηδὲ ἐγκάλει τῷ φίλῳ, μηδὲ μίσει τὸν ἐπη-
ρεάζοντά σε ὃ ἔχθρόν· πάντες γὰρ οὗτοι ἐλεεῖσθαι, οὐ κο-
λάζεσθαι ἄξιοι, εἰ μὴ οἴκοθεν πλημμελοῦσιν. Ἀλλ' οὐ δύναμαι
φιλοσοφεῖν, φησί. Καίτοιγε ὅταν συνίδῃς οὐκ ἐκείνων τὴν
αἰτίαν οὔσαν, ἀλλ' ἀνάγκης ἐτέρας, δύνασαι φιλοσοφεῖν. Ὅταν
γοῦν ὑπὸ νόσου κατεχόμενος οἰκέτης μὴ ποιήσῃ τὰ ἐπιταχ- D
θέντα, οὐ μόνον οὐκ ἐγκαλεῖς, ἀλλὰ καὶ συγγινώσκεις. Οὕτω
σὺ μάρτυς, ὅτι τὸ μὲν αὐτοῦ, τὸ δὲ οὐκ αὐτοῦ. Ὡστε κἀν-
ταῦθα, εἰ ἤδεις ὅτι παρὰ τὸ γενέσθαι τοιοῦτος πονηρὸς ἦν, οὐ
μόνον οὐκ ἂν ἐνεκάλεσας, ἀλλὰ καὶ συγγινώμην ἔδωκας ἄν.

οὐ] καὶ οὐ L. ἀναστάντα] ἀνιστᾶ Edd. Vid. adnot. ὃ γὰρ
δὲ L. γὰρ καὶ Fl. ὃ ἀταλαίπωρον om. G. Fl. ὡς τοῦτο] Sic Ge.
τοιοῦτος H. L. ὃ αὐτοῦ G. K. L. ὃ μὴ] οὐ L. ὃ ἂν ἁμαρ-
τάνῃ] ἁμαρτάνει G. H. K. M. ὃ ἔχθρόν om. L. Deinde οἱ πάντες
G. K. M. et p. p. πλημμελήσωσιν G. M.

Οὐ γὰρ δήπου διὰ μὲν τὴν νόσον συγγινώσκες, διὰ θεοῦ δὲ δημιουργίαν οὐκ ἂν συνέγνως, εἴγε τοιοῦτος ἐξ ἀρχῆς γέγονε. Καὶ ἐτέρωθεν δὲ τοὺς τοιούτους ἐπιστομίσαι ῥάδιον· πολλὴ γὰρ τῆς ἀληθείας ἡ περιουσία. Διατί γὰρ μηδέποτε ἐνεκάλεσας οἰκέτη, ὅτι οὐκ ἔστι καλὸς ^b τὴν ὄψιν, ὅτι οὐκ ἔστιν εὐμήκης τὸ σῶμα, ὅτι οὐκ ἔστι πτηνός; ^c Ὅτι τῆς φύσεως ταῦτα. Οὐκοῦν ^e τῶν τῆς φύσεως ἐγκλημάτων ἀπήλλακται, καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ. Ὅταν οὖν ἐγκαλῆς, δεκνύεις ὅτι οὐ τῆς φύσεως τὸ ἀμάρτημα, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως. Εἰ γὰρ ἐν οἷς οὐκ ἐγκαλοῦμεν, μαρτυροῦμεν τῆς φύσεως εἶναι τὸ πᾶν, δῆλον ὅτι ἐν οἷς ἐπιτιμῶμεν, δηλοῦμεν ὅτι προαιρέσεώς ἐστι τὸ πλημμέλημα. Μὴ τοίνυν ^d μοι λογισμοὺς εἰς μέσον ἄγε διεστραμμένους, μηδὲ σοφίσματα καὶ πλοκάς ἀραχνῶν εὐτελεστέρας, ἀλλ' ἐκεῖνο πάλιν ἀπόκρινάι μοι· πᾶν- (378) τας ἀνθρώπους ὁ θεὸς εἰργάσατο; Παντί που δῆλον. Πῶς οὖν οὐ πάντες ἴσοι κατὰ τὸν τῆς ἀρετῆς λόγον καὶ τὸν τῆς κακίας; πόθεν οἱ ἀγαθοὶ καὶ χρηστοὶ καὶ ἐπιεικεῖς; πόθεν οἱ φαῦλοι καὶ ποιηροὶ; Εἰ γὰρ μὴ γνώμης ταῦτα δεῖται, ἀλλὰ φύσεώς ^e ἐστι, πῶς οἱ μὲν τοῦτό εἰσιν, οἱ δὲ ἐκεῖνο; ^B Εἰ μὲν γὰρ φύσει πάντες κακοὶ, οὐδένα οἶόν τε ^f ἦν ἀγαθὸν εἶναι· εἰ δὲ ἀγαθοὶ φύσει, οὐδένα κακόν. Εἰ γὰρ μία φύσις ἀνθρώπων ἀπάντων, ἔδει ^g κατὰ τοῦτο πάντας ἐν εἶναι, εἴτε τοῦτο, εἴτε ἐκεῖνο ἐμελλον εἶναι. Εἰ δὲ λέγοιμεν, ὅτι φύσει οἱ μὲν ἀγαθοὶ, οἱ δὲ κακοὶ, ὅπερ οὐκ ἂν ἔχοι λόγον, ὥσπερ ἀπεδείξαμεν, ἐχρῆν ἀκίνητα ταῦτα εἶναι· τὰ γὰρ τῆς φύσεως ἀκίνητα. Σκόπει δέ. Θνητοὶ πάντες ^h καὶ παθητοὶ, καὶ οὐδεὶς ἀπαθής, καὶ μυρία φιλονεικῇ. Νῦν δὲ ὁρῶμεν ἀπὸ χρηστῶν φαύλους πολλοὺς, καὶ ἀπὸ φαύλων χρηστοὺς γινόμενους, τοὺς μὲν ῥαθυμῖα, τοὺς δὲ σπουδῇ· ὅπερ μάλιστα δείκνυσιν οὐκ ὄντα φύσεως ταῦτα. Οὔτε γὰρ μεταβάλλεται, οὔτε ⁱ ἵνα προσγένηται σπουδῆς δεῖται τὰ φυσικά. Ὡσπερ γὰρ εἰς τὸ βλέπειν καὶ ἀκούειν οὐ δεόμεθα πόνου, οὕτως οὐδὲ ἐν τῇ ἀρετῇ ἰδρώτων ἡμῖν ἔδει, εἰ τῇ φύσει ^k αὐτῇ ἦν συγ-

^b τῇ ὄψει G. K. M. ^c τῶν] τὰ M. Post πτηνὸς haec habet L. Ὅτι τῆς προαιρέσεως ταῦτα οὐκ ὄντα τῶν τῆς φύσεως κ. τ. ε. neque aliter edidit Mor. ^d μοι om. L. M. ^e ἐστι om. M. ^f ἦν om. G. L. ^g κατὰ] καὶ κατὰ L. ἐν] Sic H. Ge. ἕνα G. M. ὁμοίους L. ὁμοίως K. ^h καὶ om. M. παθητοὶ] αἰσθητοὶ K. αἰσθητικοὶ G. p. p. φιλονεικῆς G. M. ⁱ ἵνα] + μη G. H. ^k αὐτῇ] αὕτη L. αὕτη Reg. 694.

κεκληρωμένη. Τίνος δὲ ἔνεκεν καὶ φαύλους ἐποίει, δυνάμε-
νος ἀγαθοὺς ποιῆσαι πάντας; ¹ Πόθεν οὖν τὰ κακά; φησίν.
Ἐρώτησον σεαυτόν· ἐμὸν γὰρ δεῖξαι, ὅτι οὐχὶ φύσεως, οὐδὲ
ἀπὸ θεοῦ. Οὐκοῦν αὐτόματα; φησίν. Οὐδαμῶς. Ἀλλὰ
ἀγέννητα; Εὐφήμει, ἄνθρωπε, καὶ ἀποπήδησον τῆς μανίας D
ταύτης, μὲν τιμῇ τὸν θεὸν τιμῶν καὶ τὰ κακά, καὶ τιμῇ τῇ
ἀνωτάτῳ. Εἰ γὰρ ἀγέννητα, καὶ ἰσχυρὰ ἔσται, καὶ οὐδὲ
ἀνασπασθῆναι δυνήσεται, οὐδὲ εἰς τὸ μὴ εἶναι χωρῆσαι. Ὅτι
γὰρ τὸ ἀγέννητον ἀνώλεθρον, παντί που δῆλον. Πόθεν δὲ
καὶ ἀγαθοὶ τοσοῦτοι, τοσαύτην τοῦ κακοῦ ^m τὴν δύναμιν ἔχον-
τος; πῶς οἱ γεννητοὶ τοῦ ἀγεννήτου ἰσχυρότεροι; Ἀλλ' ὁ
θεὸς αὐτὰ ⁿ ἀναιρεῖ, φησί. Πότε; Πῶς δὲ ^o καὶ ἀναιρήσει τὰ
ὁμότιμα καὶ ὁμοσθενῆ καὶ ὁμήλικα, ὡς ἂν τις εἴποι; ^Ω τῆς
τοῦ διαβόλου κακίας· πόσον ἐξεύρε κακόν· οἶα τὸν θεὸν πε- E
ριβαλεῖν ἔπεισε βλασφημίᾳ· οἷον προσχήματι εὐσεβείας ἔτε-
ρον δύσφημον ἐπενόησε λόγον. Βουλόμενοι γὰρ δεῖξαι, ὅτι 597
οὐκ ἔξ αὐτοῦ τὸ ^p κακόν, πονηρὸν ἄλλο δόγμα εἰσήγαγον,
ἀγέννητα αὐτὰ φήσαντες εἶναι. Πόθεν οὖν τὰ κακά; φησίν.
Ἐκ τοῦ θέλειν καὶ μὴ θέλειν. Αὐτὸ δὲ τὸ θέλειν καὶ μὴ
θέλειν πόθεν; Παρ' ἡμῶν αὐτῶν. Σὺ δὲ ταυτόν ποιεῖς ἐρωτῶν,
ὡς ἂν ^q εἰ ἐρομένου σου, πόθεν τὸ βλέπειν καὶ μὴ βλέπειν;
εἶτα εἰπόντος ^r μου, ἐκ τοῦ μύειν καὶ μὴ μύειν· πάλιν ^s ἔροιο,
αὐτὸ δὲ τὸ μύειν καὶ μὴ μύειν πόθεν; εἶτα ἀκούσας ὅτι ἔξ
ἡμῶν αὐτῶν καὶ τοῦ θέλειν, αἰτίαν πάλιν ἑτέραν ζητοῖς.
Τὸ γὰρ κακόν οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ τὸ παρακοῦσαι
θεοῦ. Πόθεν οὖν τοῦτο, φησίν, εὗρεν ^t ὁ ἄνθρωπος; Ἔργον
γὰρ ἦν τοῦτο εὑρεῖν; εἰπέ μοι. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ τοῦτό φημι, B
ὅτι δύσκολον τοῦτο· ἀλλὰ πόθεν ἠθέλησε ^v παρακοῦσαι; Ἀπὸ
ράθυμίας. Κύριος γὰρ ὢν ἐκατέρων, πρὸς τοῦτο μᾶλλον
ἀπέκλινεν.

Εἰ ^w δὲ ἀπορεῖς ἔτι καὶ ἰλιγγιᾶς ταῦτα ἀκούων, ἐγὼ σε ἐρή-
σομαι οὐδὲν δυσχερὲς, οὐδὲ ποικίλον, ἀλλὰ ἀπλοῦν τινα καὶ σαφῆ

¹ Vid. adnot. Mox ἀγέννητα simpliciter ubique M. ^m τὴν
om. L. τοσαύτην δύναμιν τ. κ. ἔχοντος G. H. ⁿ Sic Ge. ἀναιρήσει
H. L. ^o καὶ om. G. ^p κακόν] + τοῦτο G. H. p. p. ἀγέννητον
αὐτό φ. L. ^q εἰ om. G. H. M. ^{αν} ἂν G. H. K. ^r μου] ἐμοῦ L.
^s ἔροιο] ἠρώτησας G. H. M. ἐρωτήσας K. ^t ὁ om. G. H. K.
Mox Ἔργον ἄρα ἦν G. K. ἦν om. L. ^v παρακοῦσαι] + θεοῦ Edd.
Infra ἐπέκλινεν G. K. M. ^w δὲ] δ' ἄρα L.

λόγον. Γέγονάς ποτε κακός, γέγονας δέ ^x ποτε καὶ ἀγαθός ;
 Ὁ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν. Ἐκράτησάς ποτε πάθους, καὶ
 ἐάλως πάλιν ὑπὸ πάθους ; περιέπεσες μέθῃ, καὶ ἐκράτησας μέ-
 C θης ; ὠργίσθης ποτέ, καὶ οὐκ ὠργίσθης ; παρειῖδες πένητα, καὶ
 οὐ παρειῖδες ; ἐπόρνευσάς ποτε, καὶ ἐσωφρόνησας πάλιν ; Πό-
 θεν οὖν ταῦτα ^y πάντα ; εἶπέ μοι πόθεν ; ^z Κὰν γὰρ αὐτὸς
 μὴ λέγῃς, ἐγὼ ἐρῶ. Ὅτι τὸ μὲν ἐσπούδασας ^a συντείνας
 σαυτόν· μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελύθης καὶ ἐρράθυμηςας. Τοῖς
 μὲν γὰρ ἀπεγνωσμένοις καὶ διόλου οὐσιν ἐν κακίᾳ, καὶ ἀναι-
 σθήτως ἔχουσι καὶ μαινομένοις, καὶ οὐκ ἐθέλουσιν οὐδὲ ἀκούειν
 τὰ διορθοῦντα αὐτούς, οὐδὲ διαλέξομαι περὶ φιλοσοφίας· τοῖς
 δὲ ποτέ μὲν ἐν τούτῳ, ποτέ δὲ ἐν ἐκείνῳ γενομένοις ἡδέως
 ἐρῶ. Ἡρπασάς ποτε μὲν τὰ μὴ προσήκοντα· μετὰ δὲ ταῦτα
 D κατακλασθεῖς ὑπὸ ἐλέου, καὶ τῶν σαυτοῦ μετέδωκας τῷ θεο-
 μένῳ ; Πόθεν οὖν αὕτη ἡ μεταβολή ; οὐκ εὐδηλον ὅτι ^b ἀπὸ
 γνώμης καὶ προαιρέσεως ; Εὐδηλον· καὶ ^c οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ
 ἂν εἴποι τοῦτο. Διὸ παρακαλῶ σπουδάζειν καὶ ἀρετῆς ἔχε-
 σθαι, καὶ οὐδὲν δεήσεσθε τῶν ζητημάτων τούτων. Τὰ γὰρ
 κακὰ, ὀνόματά ἐστι μόνον, ἐὰν θέλωμεν. Μὴ τοίνυν ζῆτει, (379)
 πόθεν τὰ κακὰ, μηδὲ διαπόρει· ἀλλ' εὐρών ὅτι ἀπὸ ραθυμίας
 μόνῃς, φεῦγε τὰ κακὰ. Κὰν εἴπῃ τις, ὅτι οὐ παρ' ἡμῶν
 E ταῦτα· ὅταν ἴδῃς ὀργιζόμενον οἰκέτην, καὶ παροξυνόμενον γυν-
 ναικί, καὶ ἐγκαλοῦντα παιδί, καὶ καταγινώσκοντα τῶν ἀδι-
 κούντων, εἶπέ πρὸς αὐτόν· πῶς οὖν ἔλεγες, ὅτι οὐ παρ'
 ἡμῶν τὰ κακὰ ; Εἰ γὰρ οὐ παρ' ἡμῶν, τίνος ἕνεκεν ἐγκα-
 λεῖς ; Εἶπέ πάλιν· ἀπὸ σαυτοῦ λοιδορεῖς καὶ ὑβρίζεις ; Εἰ
 μὲν γὰρ οὐκ ἀπὸ σαυτοῦ, μηδεὶς σοι ὀργιζέσθω· εἰ δὲ ἀπὸ
 σαυτοῦ, ἀπὸ σοῦ καὶ ^d ἀπὸ τῆς σῆς ραθυμίας τὰ κακὰ. Τί
 598 δέ ; νομίζεις εἶναι τινας ἀγαθοὺς ; Εἰ μὲν γὰρ μηδεὶς ἀγα-
 θός, πόθεν σοι τὸ ὄνομα τοῦτο ; ^e πόθεν οἱ ἐπαινοὶ ; Εἰ δὲ
 εἰσὶν ἀγαθοὶ, εὐδηλον ὅτι καὶ τοῖς πονηροῖς ἐπιτιμῆσουσιν.
 Ἄλλ' εἰ μὴ τίς ἐστιν ἐκὼν πονηρὸς, μηδὲ παρ' ἑαυτοῦ, ἀδί-
 κως εὐρεθήσονται ἐπιτιμῶντες οἱ ἀγαθοὶ τοῖς κακοῖς, καὶ
 ἔσονται καὶ αὐτοὶ ταύτῃ κακοὶ πάλιν. Τί γὰρ ἂν ^f κάκιον

^x ποτέ om. G. M. ^y πάντα om. G. H. M. p. p. πόθεν om. K. L.

^z Κὰν] Ὅτι κὰν G. μὴ] οὐ G. H. ^a συντείνας] καὶ συνέτεινας L.

^b ἀπὸ τῆς γν. L. ^c οὐκ ἔστιν] οὐδεὶς K. M. οὐδεὶς ἐστιν L. ^d ἀπὸ

om. L. M. ἀπὸ τῆς ρ. τῆς σῆς G. Mox τί δαί ; G. H. L. ^e πόθεν]

+ σοι L. ^f κακότερον (omisso γένοιτ' αὐν) M.

γένοιτ' ἂν τοῦ τὸν ἀνεύθυνον ὑποβάλλειν ἐγκλήμασιν; Εἰ δὲ
^ε μένουσιν ἡμῖν ἀγαθοὶ καὶ ἐπιτιμῶντες, καὶ τοῦτο μάλιστα
 τῆς ἀγαθότητος αὐτῶν δεῖγμα, καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις
 κἀντεῦθεν δῆλον, ὅτι οὐδεὶς οὐδέποτε ἀνάγκη κακός. Εἰ δὲ
 καὶ μετὰ ταῦτα πάντα ζητοίης, πόθεν τὰ κακά; ἀπὸ ῥαθυ- Β
 μίας εἶπομ' ἂν, ἀπὸ ἀργίας, ἀπὸ τοῦ πονηροῖς συγγίνεσθαι,
 ἀπὸ τοῦ καταφρονεῖν ἀρετῆς· ἐντεῦθεν καὶ τὰ κακά, καὶ τὸ
 ζητεῖν τινας, πόθεν τὰ κακά. Ὡς τῶν γε κατορθούντων οὐδεὶς
 ταῦτα ^η ἐπιζητεῖ, τῶν ἐπεικῶς καὶ σωφρόνως ζῆν προαιρου-
 μένων· ἀλλ' οἱ πονηρὰ τολμῶντες, καὶ ^ι παραμυθίαν τινὰ
 ἀνόητον διὰ τούτων βουλόμενοι τῶν λόγων ἐπινοεῖν, ἀραχνῶν
 ὑφάσματα πλέκουσιν. Ἀλλ' ἡμεῖς ταῦτα μὴ διὰ λόγων μό-
 νον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἔργων διαρρήξωμεν. Οὐδὲ γὰρ ἀνάγ-
 κης ἐστὶ ταῦτα. Εἰ γὰρ ἀνάγκης ἦν, οὐκ ἂν εἶπεν· “οὐαὶ τῷ
 ἀνθρώπῳ, δι' οὗ ^κ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.” Ἐκείνους γὰρ μόνους C
 ταλανίζει τοὺς ἐκ προαιρέσεως πονηροὺς. Εἰ δὲ, δι' οὗ, λέγει,
 μὴ θαυμάσης. Οὐ γὰρ ὡς ἐτέρου δι' αὐτοῦ εἰσάγοντος τοῦ-
 τό φησιν, ἀλλ' ὡς αὐτοῦ τὸ πᾶν κατασκευάζοντος. Οἶδε
 γὰρ τὸ δι' οὗ, τὸ ὑφ' οὗ λέγειν ἢ γραφή· ὡς ὅταν λέγῃ·
⁶ “ἐκτῆσάμην ἄνθρωπον διὰ τοῦ θεοῦ” οὐ τὸ δεύτερον αἷτιον,
 ἀλλὰ τὸ πρῶτον τιθεῖσα. Καὶ πάλιν· “οὐχὶ διὰ τοῦ θεοῦ
 ἢ διασάφεις αὐτῶν ἐστι;” καὶ, ⁷ “πιστὸς ὁ θεός, δι' οὗ
 ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.”

¹ Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνάγκης, ἄκουσον καὶ
 τῶν ἐξῆς. Μετὰ γὰρ τὸ ταλανίσαι, φησὶν· ⁷ “Εἰ ἡ χεὶρ
 σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον ^μ αὐτὰ, καὶ D
 βάλε ἀπὸ σοῦ. Καλὸν γάρ σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν
 χωλὸν ἢ κυλλόν, ἢ δύο ^η χεῖρας καὶ πόδας ἔχοντα βληθῆναι
 εἰς τὸ πῦρ. Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει
 σε, ἔξελε ^ο αὐτόν. Καλὸν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν
 εἰς τὴν ζωὴν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν

⁶ Gen. iv. 1. xl. 8. 1 Cor. i. 9.

⁷ v. 8, 9.

^ε διαμένουσιν L. ἡμῖν om. L. M. ^η ζητεῖ L. ^ι παραμυθίαν] Sic H. L. M. et margo G. pro vulgato ῥαθυμίαν. qui desidiam suam defendere conantur Ge. p. p. ἀνόητον M. ἀνόητον om. L. ^κ τὰ σκάνδαλα G. ¹ Καὶ ἵνα] ἵνα δὲ L. ^μ αὐτὰ om. H. K. M. 1 Mosq. βάλε] ἔκβαλε H. ^η πόδας καὶ χεῖρας H. K. 1 Mosq. πόδας ἢ δύο χεῖρας L. πῦρ] + τὸ αἰώνιον L. ^ο αὐτόν] + καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ L. p. p. Καλὸν γάρ σοι H. M. 1 Mosq.

^p κάμινον τοῦ πυρός·” οὐ περὶ μελῶν ταῦτα λέγων· ἄπαγε· ἀλλὰ περὶ φίλων, περὶ τῶν προσηκόντων, οὓς ἐν τάξει μελῶν ἔχομεν ἀναγκαίῳ. Τοῦτο καὶ ἀνωτέρω εἶρηκε, καὶ νῦν Ε λέγει. Οὐδὲν γὰρ οὕτω βλαβερόν, ὡς συνουσία ^q πονηρά. “Ὅσα γὰρ ἀνάγκη μὴ δύναται, δύναται φιλία πολλάκις καὶ εἰς βλάβην καὶ εἰς ὠφέλειαν. Διὸ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος τοὺς βλάπτοντας ἡμᾶς ἐκκόπτειν κελεύει, τούτους αἰνιττόμενος τοὺς τὰ σκάνδαλα φέροντας. Εἶδες πῶς τὴν 599 ἐσομένην ἐκ τῶν σκανδάλων ἀνεκρούσατο βλάβην; Τῷ προειπεῖν, ὅτι πάντως ἔσται, ὥστε μηδένα ἐν ῥαθυμίᾳ εὐρεῖν, ἀλλὰ προσδοκῶντας αὐτὰ νῆφειν· τῷ δεῖξαι μεγάλα ὄντα κακά· (οὐ γὰρ ἂν ἀπλῶς εἶπεν, “οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων,” ἀλλὰ δεικνύς μεγάλην τὴν ἐξ αὐτῶν λύμην)· ^r τῷ ταλανίσαι πάλιν τὸν εἰσάγοντα αὐτὰ μειζόνως. Τὸ γὰρ εἰπεῖν, “πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ,” πολλὴν δεικνύντος ἦν τὴν τιμωρίαν· οὐ ^s τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ παραδείγματος προσθήκῃ ἠύξησε τὸν φόβον. Εἶτα οὐκ ἀρκεῖται B τούτοις, ἀλλὰ καὶ δεικνύσι τὴν ὁδόν, δι’ ἧς ἂν τις διαφύγοι τὰ σκάνδαλα. Τίς δὲ ἐστὶν αὕτη; Τοὺς πονηροὺς, φησὶ, (380) καὶ σφόδρα σοὶ φίλοι ὦσιν, ἀπότεμνε τῆς φιλίας. Καὶ λέγει λογισμὸν ἀναντίρρῳτον. Ἄν μὲν γὰρ μένωσι φίλοι, οὔτε αὐτοὺς κερδανεῖς, καὶ σαντὸν προσαπολεῖς· ἂν δὲ ἀποτέμνης, τὴν γοῦν σαντοῦ σωτηρίαν καρπώσῃ. Ὡστε εἴ τι νός σε φιλία βλάπτει, ἔκκοπτε ἀπὸ σοῦ. Εἰ γὰρ τῶν ἡμετέρων μελῶν ^t πολλὰ πολλάκις ἀποτέμενομεν, ὅταν αὐτὰ τε ἀνιάτως ἔχῃ, καὶ τοῖς λοιποῖς λυμαίνεται, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ φίλων τοῦτο ποιεῖν χρή. Εἰ δὲ φύσει ἦν τὰ κακά, περιττὴ πᾶσα αὕτη ἢ παραίνεσις καὶ ἢ συμβουλή, περιττὴ ^v ἢ C διὰ τῶν εἰρημένων φυλακῇ. Εἰ δὲ οὐ περιττὴ, ὥσπερ οὖν οὐδὲ περιττὴ, εὐδὴλον ὅτι γνώμης ἢ πονηρία. ⁸ “Ὁράτε μὴ καταφρονήσητε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων. Λέγω γὰρ

⁸ v. 10.

^p κάμινον] γέενναν L. 3 Mosqq. ^q πονηρά] + καὶ βλαβερά Mor. Ben. invitis codd. et Ep. ^r τῷ] + δὲ Sav. Ben. μειζόνως] μερίζονα δεικνύσιν ἐντεῦθεν τὴν βλάβην H. et sic ediderunt Sav. Ben. Ceterum tota haec periodus, ut vulgo legitur, prava distinctione laborat. ^s τοῦτῳ H. L. ^t πολλὰ, quod vulgo abest, ex uno cod. L. recepi. Post ἡμετέρων, τινὰ inculcant H. K. ^v ἢ] καὶ ἢ M. et corr. G. ἢ H. ^z ἢ διὰ τῶν προειρημένων προφυλακῇ L.

ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.” Μικροὺς οὐ τοὺς ἀληθῶς μικροὺς ^wκαλεῖ, ἀλλὰ τοὺς νομιζομένους παρὰ τοῖς πολλοῖς, τοὺς πτωχοὺς, τοὺς εὐκαταφρονήτους, τοὺς ἀγνώτας· (πῶς γὰρ ἂν εἴη μικρὸς ὁ τοῦ κόσμου παντὸς ἀντάξιος; πῶς ἂν εἴη μικρὸς ὁ τῷ θεῷ φίλος;) ἀλλὰ τοὺς παρὰ τῇ τῶν πολλῶν ὑπονοίᾳ τοιούτους νομιζομένους. Καὶ οὐ λέγει περὶ πολλῶν μόνον, ἀλλὰ ^xκαὶ περὶ ἑνός, κἀντεῦθεν πάλιν ἀποτεριχίζων τὴν τῶν πολλῶν σκανδάλων βλάβην. Ὡς περ D γὰρ τὸ φεύγειν τοὺς πονηροὺς, οὕτω τὸ τιμᾶν τοὺς χρηστοὺς κέρδος ἔχει μέγιστον, καὶ διπλῇ γένοιτ’ ἂν ἀσφάλεια τῷ προσέχοντι· μία μὲν ἐκ τοῦ τῶν σκανδαλιζόντων τὰς φιλίας ἐκτεμεῖν· ἑτέρα δὲ ἐκ τοῦ τοὺς ἁγίους τούτους ἔχειν ἐν θεραπείᾳ καὶ τιμῇ. Εἴτα καὶ ἐτέρωθεν αὐτοὺς αἰδεσίμους ποιεῖ, λέγων· “ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.” Ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι ἀγγέλους ἔχουσιν οἱ ἅγιοι, ^yἢ καὶ πάντες. Καὶ ^zγὰρ ὁ ἀπόστολός φησι περὶ τῆς γυναικὸς, ὅτι ⁹“ὀφείλει ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους” καὶ ὁ Μωϋσῆς· “ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων θεοῦ.” Ἐνταῦθα δὲ οὐ περὶ ἀγγέλων διαλέγεται μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ἀγγέλων ὑπερεχόντων. Ὅταν δὲ εἶπῃ, “τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου,” οὐδὲν ἕτερον ἢ τὴν πλείονα παρρῆσιαν λέγει, καὶ τὴν πολλὴν τιμὴν.

¹⁰“Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός.” Πάλιν ἕτερον λογισμόν τίθησι τοῦ προτέρου μείζονα, 600 καὶ παραβολὴν συνάπτει, δι’ ἧς καὶ τὸν πατέρα εἰσάγει τὰντα βουλόμενον. ¹¹“Τί γὰρ ὑμῖν δοκεῖ; φησὶν· εἰ ἂν γένηται τινι ἀνθρώπῳ πρόβατα ἑκατὸν, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφείς τὰ ἐνενηκονταεννέα, πορευθεὶς ἐπὶ τὰ ὄρη, ζητεῖ τὸ πλανώμενον; Καὶ εἰ ἂν γένηται εὐρεῖν αὐτό, χαίρει ἐπ’ αὐτῷ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενηκονταεννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. Οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ^aὑμῶν, ἵνα ἀπόληται εἰς τῶν μικρῶν τούτων.” Ὁρᾷς

⁹ 1 Cor. xi. 10. Deut. xxxii. 8.¹⁰ v. 11.¹¹ v. 12-14.

^w καλεῖ] φησὶν L. ^x καὶ] κἀν Edd. καὶ om. G. M. ^y Sic H. L. Mor. adstipulante Theoph. ad loc. in ceteris ἢ καὶ deest. ἐκεῖ pro ἢ καὶ dederunt Sav. Ben. ^z γὰρ] + καὶ G. K. M. ^a ὑμῶν] ἡμῶν G. 5 Mosqq. μὲν H.

δι' ὅσων ἡμᾶς ἐνάγει εἰς τὴν τῶν εὐτελῶν ἀδελφῶν ἐπιμέ-
 Β λειαν; Μὴ τοίνυν εἶπης, χαλκοτύπος ἐστὶν ὁ δεῖνα, ὑποδή-
 ματορράφος, γεωργός ἐστιν, ἀνόητός ἐστι, καὶ καταφρονή-
 σης. Ἴνα γὰρ μὴ τοῦτο πάθῃς, ὅρα διὰ πόσων σε πείθει
 μετριάξῃς, καὶ εἰς τὴν τούτων ἐπιμέλειαν ἐμβάλλῃς. Ἔστησέ
 παιδίον, καὶ φησὶ· “γίνεσθε ὡς τὰ παιδιά.” καὶ, “ὅς ἂν
 δέξηται παιδίον τοιοῦτον, ἐμὲ δέχεται.” καὶ, “ὅς ἂν σκαν-
 δαλίσῃ,” τὰ ἔσχατα πείσεται. Καὶ οὐδὲ ἠρκέσθη τῷ πα-
 ραδείγματι τοῦ μύλου, ἀλλὰ καὶ τὸ οὐαὶ προσέθηκε, καὶ
 τοὺς τοιούτους ἐκτέμνειν ἐκέλευσε, κἂν ἐν τάξει χειρῶν ὦσι
 καὶ ὀφθαλμῶν ἡμῖν. Καὶ ἀπὸ τῶν ἀγγέλων πάλιν τῶν
 C ἐγκεχειρισμένων αὐτοὺς τούτους τοὺς εὐτελεῖς ἀδελφούς, αἰ-
 δεσίμους ποιεῖ καὶ ἀπὸ τοῦ οἰκείου θελήματος καὶ πάθους
 (ὅταν γὰρ εἶπῃ, “ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ
 ἀπολωλός,” καὶ τὸν σταυρὸν δηλοῖ, καθάπερ καὶ Παῦλός
 φησὶ, ^b περὶ ἀδελφοῦ λέγων. ¹² “δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανε”) καὶ
 ἀπὸ τοῦ πατρὸς, ὅτι οὐδὲ αὐτῷ δοκεῖ ἀπολέσθαι καὶ
 ἀπὸ τῆς κοινῆς συνηθείας, ὅτι καταλιπὼν τὰ σεσωσμένα ὁ
 ποιμὴν ^d ζητεῖ τὸ ἀπολόμενον καὶ ὅταν εὕρῃ τὸ πεπλανημέ-
 νον, σφόδρα ἡδέεται τῇ εὐρέσει καὶ τῇ σωτηρίᾳ τούτου. Εἰ (381)
 τοίνυν ὁ θεὸς οὕτω χαίρει ἐπὶ τῷ μικρῷ τῷ εὐρεθέντι,
 πῶς σὺ καταφρονεῖς τῶν τῷ θεῷ περισπουδάστων, δέον καὶ
 D τὴν ψυχὴν αὐτὴν προέσθαι ὑπὲρ ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων;
 Ἄλλ' ἀσθενής ἐστι καὶ εὐτελής; Δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο
 μάλιστα πάντα δεῖ ποιεῖν, ὥστε αὐτὸν διασώξῃς. Καὶ γὰρ
 καὶ αὐτὸς τὰ ἐνενηκονταενέα ἀφείς πρόβατα, ἐπ' ἐκείνο
 ἦλθε, καὶ οὐκ ἴσχυσε τῶν τοσούτων ἢ σωτηρία συσκιάσαι
 τοῦ ἐνὸς τὴν ἀπώλειαν. Ὁ δὲ ¹³ Λουκᾶς, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν
 ὧμων ἦνεγκε, φησὶ καὶ “μείζων ἐγένετο χαρὰ ἐπὶ ἐνὶ
 ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνενηκονταενέα δικαίοις.”
 Καὶ ἀπὸ τοῦ ἐγκαταλιπεῖν τὰ σεσωσμένα δι' αὐτὸ, καὶ ἀπὸ
 τοῦ μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ ἡσθῆναι, πολλὴν ἔδειξε τὴν περὶ
 αὐτοῦ σπουδὴν. Μὴ ^f δὴ ἀμελῶμεν τῶν ψυχῶν τῶν τοι-

¹² Rom. xiv. 15.¹³ Luc. xv. 5, 7.

^b περὶ τοῦ αἰ. Edd. ^c ἀπὸ] Sic L. Ep. Ge. ceteri περί. πα-
 τρός] πνεύματος H. ^d ζητεῖ τὸ πεπλανημένον καὶ ὅταν εὕρῃ αὐτὸ,
 σφόδρα Ep. et ita fere Interp. Vulgatum tuetur L. in ceteris haec
 ζητεῖ τὸ ἀπολόμενον καὶ non leguntur. ^e ἐγένετο] γίνεται L. p. p.
 μετανοοῦντι om. G. K. M. ^f δὴ] + οὖν Edd.

ούτων. Καὶ γὰρ πάντα ταῦτα διὰ ^ε ταῦτα εἴρηται. Τῷ
 μὲν γὰρ ἀπειλῆσαι μὴδ' ὅλως ἐπιβήσεσθαι τῶν οὐρανῶν ^Ε
 τὸν μὴ γενόμενον παιδίον, καὶ ^h τοῦ μύλου μνησθῆναι,
 τὸν τύφον κατήνεγκε τῶν ἀλαζόνων· οὐδὲν γὰρ οὕτως
 ἀγάπη πολέμιον, ὡς ἀπόνοια· τῷ δὲ εἰπεῖν, “ἀνάγκη ἐστὶν
 ἔλθειν τὰ σκάνδαλα,” ἐγρηγορέναι ⁱ ἐποίησε· τῷ δὲ
 προσθεῖναι, “οὐαὶ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται,” ἕκαστον
 σπουδάζειν μὴ δι' αὐτοῦ γενέσθαι παρεσκεύασε. Καὶ τῷ ⁶⁰¹
 μὲν κελεῦσαι ἐκκόψαι τοὺς σκανδαλίζοντας, εὐκολον τὴν σω-
 τηρίαν ἐποίησε· τῷ δὲ ἐπιτάζει μὴ καταφρονεῖν αὐτῶν, καὶ
 μὴδὲ ἀπλῶς ἐπιτάζει, ἀλλὰ σφοδρῶς, (“ὁρᾶτε γὰρ, φησί,
 μὴ καταφρονήσητε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων.”) καὶ τῷ εἰπεῖν,
 ὅτι “οἱ ἄγγελοι αὐτῶν βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός
 μου” καὶ, “διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγώ,” ^k καὶ, “ὁ πατήρ μου
 τοῦτο βούλεται” τοὺς ὀφείλοντας αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι σπου-
 δαιοτέρους ἐποίησεν. Ὅρᾳς ὅσον τείχος αὐτοῖς περιήλασε,
 καὶ πόσῃ τῶν εὐκαταφρονήτων καὶ ¹ τῶν ἀπολλυμένων ποι-
 εῖται σπουδὴν, ἀπειλῶν τε ἀνῆκεστα κακὰ τοῖς ὑποσκελί- ^B
 ζουσιν αὐτοὺς, καὶ μεγάλα ἐπαγγελλόμενος ἀγαθὰ τοῖς
 θεραπεύουσι καὶ ^m ἐπιμελουμένοις, καὶ παρ' ἑαυτοῦ πάλιν τὸ
 ὑπόδειγμα φέρων καὶ παρὰ τοῦ πατρὸς;

ⁿ Τοῦτον καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα, μὴδὲν παραιτούμενοι τῶν
 δοκούντων εἶναι ταπεινῶν τε καὶ μοχθηρῶν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν·
 ἀλλὰ καὶ διακονεῖσθαι δέῃ, καὶ μικρὸς ᾗ, καὶ εὐτελὴς ὑπὲρ
 οὗ τοῦτο γίνεται, καὶ ἐπίπουνον τὸ πρᾶγμα ᾗ, ^o καὶ ὄρη καὶ
 κρημνοὺς διαβαίνειν χρῇ, πάντα ἔστω φορητὰ διὰ τὴν σω-
 τηρίαν τοῦ ἀδελφοῦ. Οὕτω γὰρ περισπούδαστον ψυχὴ θεῷ,
 ὡς μὴδὲ τοῦ ἰδίου υἱοῦ φείσασθαι. Διὸ παρακαλῶ, τοῦ ὁρ-
 θρου φανέντος, εὐθέως ἐξιόντες ἀπὸ τῆς οἰκίας, τοῦτον ἕνα
 σκοπὸν ἔχωμεν, καὶ ^p ταύτην πρὸ πάντων σπουδὴν, ὥστε τὸν ^C

^ε ταῦτα] τοῦτο Edd. ^h τοῦ] τῷ H. M. ⁱ πεποίηκε L. ^k καὶ]
 + ὅτι Edd. Mox ποιῶν pro ἐποίησε habet M. ¹ τῶν om. H. L.
^m ἐπιμελουμένοις] + αὐτῶν H. L. ⁿ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ ὀρέγειν
 χεῖρα τοῖς κειμένοις κάτω, καὶ μάλιστα τοῦ ἰδίου οἴκου· οὐ γὰρ ἀρκεῖ
 ἡμῖν ἡ καθ' ἡμᾶς ἀρετὴ πρὸς σωτηρίαν· ἐν ᾧ καὶ περὶ τοῦ ἐπιμελεῖσθαι
 ψυχῆς. G. ^o καὶ] καὶ G. K. M. χρῇ] χρῇ codd. et Edd. praeter
 novissimam. ^p ταύτην] τὴν αὐτὴν K. τοιαύτην L. πρὸ πάντων]
 πρὸς πάντας G. K. M. πρὸς πάντα L. ὥστε τὸν] Sic K. L. Ep.
 ceteri τὸ τόν.

κινδυνεύοντα ἔξαρπάσαι· οὐ λέγω τοῦτον μόνον τὸν κίνδυνον τὸν αἰσθητόν· τοῦτο γὰρ οὐδὲ κίνδυνος· ἀλλὰ τὸν τῆς ψυχῆς, τὸν παρὰ τοῦ διαβόλου τοῖς ἀνθρώποις ἐπιφερόμενον. Καὶ γὰρ ὁ ἔμπορος, ὥστε αὐξῆσαι τὴν περιουσίαν, πέλαγος διαβαίνει· καὶ ὁ χειροτέχνης, ὥστε προσθεῖναι τοῖς ὑπάρχουσιν, πάντα ποιεῖ. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν μὴ τῇ σωτηρίᾳ μόνον ἀρκώμεθα τῇ ἡμετέρᾳ, ἐπεὶ καὶ ^α ταύτην λυμαινόμεθα. Καὶ γὰρ D ἐν πολέμῳ καὶ παρατάξει ὁ πρὸς τοῦτο μόνον ὁρῶν στρατιώτης, ὅπως ἑαυτὸν διασώσκει ^ι φεύγων, καὶ τοὺς ἄλλους μεθ' ἑαυτοῦ προσαπόλλυσιν· ὥσπερ οὖν ὁ γενναῖος καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων τὰ ὅπλα τιθέμενος, μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἑαυτὸν διασώζει. Ἐπεὶ οὖν καὶ τὰ ἡμέτερα πόλεμος, καὶ πολέμων ἀπάντων ὁ πικρότατος, καὶ παρατάξις καὶ μάχη, ὡς ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ἐκέλευσεν, οὕτω ^ς ταττώμεθα ἐπὶ τῆς παρατάξεως, πρὸς σφαγὰς καὶ αἵματα καὶ φόνους παρεσκευασμένοι, πρὸς τὴν ὑπὲρ ἀπάντων σωτηρίαν βλέποντες, καὶ τοὺς ἐστηκότας E ἀλείφοντες, καὶ τοὺς κειμένους ἐγείροντες. Καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἡμετέρων ^ι ἐν ταύτῃ κείνται τῇ παρατάξει, τραύματα ἔχοντες, αἵματι περιρρέομενοι, καὶ ὁ θεραπεύων ^ν οὐδεὶς, οὐ τοῦ λαοῦ τις, οὐχ ἱερεὺς, οὐκ ἄλλος οὐδεὶς, οὐ παραστάτης, οὐ φίλος, οὐκ ἀδελφός· ἀλλὰ τὰ ἑαυτῶν σκοποῦμεν ἕκαστος. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἑαυτῶν κολοβοῦμεν. Ἡ γὰρ μεγίστη παρῤῥησία ^ω καὶ εὐδοκίμησις, τὸ μὴ τὰ ἑαυτῶν 602 σκοπεῖν. Διὰ τοι τοῦτο ἀσθενεῖς καὶ εὐκαταγώνιστοι καὶ ἀνθρώποις καὶ διαβόλῳ, ὅτι τὸ ἐναντίον τούτου ζητοῦμεν, καὶ οὐ συνασπίζομεν ἀλλήλοις, οὐδὲ πεφράγμεθα τῇ κατὰ (382) θεὸν ἀγάπῃ, ἀλλ' ἐτέρας ἑαυτοῖς ἐπιζητοῦμεν φιλίας προφάσεις, οἱ μὲν ἀπὸ συγγενείας, οἱ δὲ ἀπὸ συνηθείας, οἱ δὲ ἀπὸ κοινωνίας, οἱ δὲ ἀπὸ ^χ γειτνιασεως· καὶ πάντοθεν μᾶλλον ἐσμεν φίλοι, ἢ ἀπὸ εὐσεβείας, δέον ἐκ ταύτης μόνης συνάπτεσθαι τὰς φιλίας. Νῦν δὲ τούναντίον γίνεται· Ἰουδαίους καὶ Ἑλλήσιν ἐστὶν ὅπου γινόμεθα φίλοι, ἢ τοῖς τῆς ἐκκλησίας τέκνοις.

^α ταύτῃ L. λυμανούμεθα H. K. λυμαινούμεθα (sic) M. ^ι φευγών G. H. K. M. p. p. προσαπόλλει K. L. M. προσαπόλει (sic) G.
^ς παραταττώμεθα L. M. ^ι ἐν om. G. M. p. p. καὶ αἵματι L.
^ν οὐδεὶς] + οὐ λευίτης H. ^ω καὶ ἡ εὐδ. G. H. K. σκοπεῖν] ζητεῖν H. L. ^χ γειτονίας· ὥστε καὶ L.

Ναί, φησίν· ὁ μὲν γάρ ἐστι ^γμοχθηρὸς, ὁ δὲ χρηστὸς καὶ ἐπιεικής. Τί λέγεις; μοχθηρὸν τὸν ἀδελφὸν καλεῖς, ὁ Β μηδὲ ῥακά καλεῖν κελευόμενος; καὶ οὐκ αἰσχύνῃ, οὐδὲ ἐρυθριάς ἐκπομπεύων τὸν ἀδελφόν, τὸ μέλος τὸ σὸν, τὸν τῶν αὐτῶν σοι κοινωνήσαντα ὠδίνων, τὸν τῆς αὐτῆς μετασχόντα τραπέζης; Ἀλλ' εἰ μὲν τίνα κατὰ σάρκα ἀδελφὸν ^zἔχεις, κἂν μυρία ἐργάζεται κακὰ, σπουδάξεις αὐτὸν περιστέλλειν, καὶ νομίζεις καὶ αὐτὸς τῆς αἰσχύνῃς κοινωνεῖν, ἐκείνου κατασχυνομένου· τὸν δὲ πνευματικὸν ἀδελφόν, δέον ἐλευθερώσαι διαβολῆς, σὺ δὲ καὶ μυρία περιβάλλεις ^aκατηγορίαις; Μοχθηρὸς γάρ ἐστι καὶ δυσανάσχετος, φησίν. Οὐκοῦν διὰ τοῦτο C γενοῦ φίλος, ἵνα παύσης ὄντα τοιοῦτον, ἵνα μεταβάλῃς, ἵνα ἐπαναγάγῃς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν. Ἀλλ' οὐ πείθεται, φησίν, οὐδὲ ἀνέχεται συμβουλῆς. Πόθεν οἶσθα; ^bπαρήνεσας γάρ, καὶ διορθῶσαι ἐπεχείρησας; Παρήνεσα πολλάκις, φησί. Ποσάκις; Πολλάκις· καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον. Βαβαί· ^cτοῦτο πολλάκις; Εἰ γάρ διὰ παντὸς τοῦτο ἐποίεις τοῦ χρόνου, καμεῖν ^dἐχρῆν καὶ ἀπαγορεῦσαι; Οὐχ ὁρᾷς πῶς διαπαντὸς ὁ θεὸς ἡμῖν παραινεί, διὰ τῶν προφητῶν, διὰ τῶν ἀποστόλων, διὰ τῶν εὐαγγελιστῶν; Τί οὖν; πάντα κατωρθώσαμεν, καὶ πάντα ἐπέισθημεν; Οὐδαμῶς. Ἄρ' οὖν ἐπαύσατο παραινῶν; ἄρα D ἐσίγησεν; Οὐ καθ' ἐκάστην λέγει τὴν ἡμέραν, ¹⁴“οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῦειν καὶ μαμωνᾷ,” καὶ αὖξεται ^eπολλοῖς τῶν χρημάτων ἢ περιουσία καὶ ἡ τυραννίς; Οὐ καθ' ἐκάστην βοᾷ, ¹⁵“ἄφετε καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν,” καὶ ἡμεῖς ἐκθηριούμεθα μᾶλλον; Οὐ ^fδιαπαντὸς παραινεί κρατεῖν ἐπιθυμίας, καὶ εἶναι κρείττους ἡδονῆς πονηράς, πολλοὶ δὲ χοίρων μᾶλλον ἐγκαλινδοῦνται τῇ ἁμαρτίᾳ ταύτῃ; Ἀλλ' ὅμως οὐ παύεται λέγων. Τίνος οὖν ἕνεκα μὴ ταῦτα πρὸς ἑαυτοὺς λογιζόμεθα, καὶ λέγομεν, ὅτι καὶ ἡμῖν ὁ θεὸς διαλέγεται,

¹⁴ Matth. vi. 24.¹⁵ Luc. vi. 37.

^γ μοχθηρὸς] ὀχληρὸς K. L. ^z ἔχοις G. K. M. ^a κατηγορίαις H. L. Quae post h. v. habent Mor. Ben. καὶ μοχθηρὸν ἀποκαλεῖ frustra in codd. et Interp. quaereres. ^b παρήνεσα γάρ, κ. δ. ἐπεχείρησα G. K. M. invito Interp. παρήνεσα habuit pr. H. Deinde παρήνεσας πολλάκις, φῆς K. M. ^c τοῦ πολ. τούτου L. τοῦτό ἐστι τὸ π. Edd. ^d ἐχρῆν] οὐ χρῆ G. οὐκ ἐχρῆν Mor. Ben. ^e παρὰ πολλοῖς H. L. Μοχ ἢ περιουσία καὶ om. K. L. In M. locus sic legitur: καὶ μᾶλλον αὖξεται τῶν χρ. ἢ τυραννίς. ^f διαπαντὸς] ἀεί K. M.

Ε καὶ οὐκ ἀφίσταται τοῦτο ποιῶν, καίτοι πολλὰ παράκου-
 ὄντων ἡμῶν; Διὰ ταῦτα ἔλεγεν, ὅτι ¹⁶ “ὀλίγοι οἱ σωζό-
 μενοι.” Εἰ γὰρ οὐκ ἄρκει εἰς σωτηρίαν ἡμῖν ἡ καθ’ ἡμᾶς
 αὐτοὺς ἀρετὴ, ἀλλὰ δεῖ καὶ ἑτέρους ἔχοντας ἀπελθεῖν· ὅταν
 μήτε ἑαυτοὺς, μήτε ἑτέρους διασώσωμεν, τί πεισόμεθα; πό-
 θεν ἐλπίδα λοιπὸν σωτηρίας ἔχομεν; Ἀλλὰ τί ταῦτα ἐγκαλῶ,
 603 ὅταν μηδὲ τῶν συνοικούντων λόγον τινὰ ποιῶμεθα, γυναι-
 κὸς καὶ παίδων καὶ οἰκετῶν, ἀλλ’ ἑτέρα ἀνθ’ ἑτέρων μεριμ-
 νῶμεν, καθάπερ οἱ μεθύοντες, ὅπως οἱ μὲν οἰκέται πλείους
 γένοιοντο, καὶ μετὰ ^ε πολλῆς τῆς σπουδῆς ἡμῖν διακονήσαιεν,
 οἱ δὲ παῖδες πολὺν παρ’ ἡμῶν δέξαιτο κλῆρον, ἡ δὲ γυνὴ
 χρυσία σχοιή καὶ ἱμάτια πολυτελῆ καὶ κτήματα· καὶ μηδα-
 μοῦ ἑαυτῶν ^η φροντίζομεν, ἀλλὰ τῶν ἑαυτῶν; Οὔτε γὰρ
 τῆς γυναικὸς φροντίζομεν ἢ προνοοῦμεν, ἀλλὰ τῶν τῆς γυ-
 ναϊκῶς· οὔτε τοῦ παιδίου, ἀλλὰ τῶν τοῦ παιδίου. Καὶ ταῦ-
 τὸν ποιούμεν, οἷον ἂν ^ι εἴ τις οἰκίαν ὁρῶν κακῶς διακειμένην,
 Β καὶ τοὺς τοίχους κλινομένους, ἀφείς ἀναστῆσαι τούτους, πε-
 ριβόλους αὐτῇ μεγάλους ἔξωθεν κατασκευάζει· ἢ σώματος
 ἡσθητικοῦ, τούτου μὲν μὴ ἐπιμελοῖτο, ἱμάτια δὲ αὐτῷ
 χρυσᾷ ὑφαίνει· ἢ τῆς δεσποίνης κακῶς διακειμένης, θερα-
 παινίδων, καὶ ἰστῶν, καὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν ^κ σκευῶν, καὶ
 τῶν ἄλλων ἐπιμελοῖτο, ἐκείνην ἀφείς ἐρρίφθαι καὶ οἰμῶζειν.
 Τοῦτο γὰρ καὶ νῦν γίνεται καὶ τῆς ψυχῆς ἡμῖν κακῶς δια-
 κειμένης καὶ ἀθλίως, καὶ θυμουμένης, καὶ λοιδορουμένης, καὶ
 ἐπιθυμούσης ἀτόπως, καὶ κενοδοξούσης, καὶ στασιαζούσης, καὶ
 πρὸς ^λ τὴν γῆν συρομένης, καὶ ὑπὸ θηρίων τοσούτων σπα-
 604 ραττομένης, ἀφέντες αὐτῆς ἀπελάσαι τὰ πάθη, οἰκίας καὶ
 οἰκετῶν φροντίζομεν. Καὶ εἰ μὲν ^μ ἄρκτος λαθοῦσα ἀποφύγοι,
 τὰς οἰκίας ἀποκλείομεν, καὶ κατὰ τοὺς στενωποὺς τρέχομεν,
 ὥστε μὴ περιπεσεῖν τῷ θηρίῳ· νυνὶ δὲ οὐχ ἐνὸς θηρίου, ἀλλὰ
 πολλῶν ἡμῖν λογισμῶν τοιούτων τὴν ψυχὴν σπαραττόντων,
 οὐδὲ αἴσθησιν λαμβάνομεν. Καὶ ἐν μὲν τῇ πόλει τοσαύτην

¹⁶ Luc. xiii. 23.

^ε πολλῆς] + καὶ μεγάλης L. ^η φροντίζομεν H. M. Mox haec φροντίζομεν ἢ desunt in K. L. M. et uncis segregavit Mor. ^ι εἰ om. G. K. M. ^κ σκευῶν om. G. θερ. καὶ σιτίων, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιλοιπίων ἐπιμ. L. θερ. καὶ σιτίων καὶ τῶν κατὰ τ. ο. ἰστῶν καὶ τ. ἀ. ἐπιμ. K. ^λ τὴν om. G. H. ^μ ἄρκτος G. K. M. ἀποφύγοι] φύγοι L. M. φύγη K.

ποιούμεθα σπουδὴν, ὡς ἐν ἐρήμῳ τόπῳ καὶ ἐν γαλεάγραις
καθείργειν τὰ θηρία· καὶ οὔτε πρὸς τῷ βουλευτηρίῳ τῆς
(383) πόλεως, οὔτε πρὸς τοῖς δικαστηρίοις, οὔτε πρὸς τοῖς βασι-
λείοις, ἀλλὰ πόρῳ που καὶ μακρὰν δεδεμένα κατέχομεν· ἐπὶ
δὲ τῆς ψυχῆς, ἔνθα τὸ βουλευτήριον, ἔνθα τὰ βασίλεια,
ἔνθα ^η τὸ δικαστήριον, ἀνέιται τὰ θηρία, περὶ τὸν νοῦν αὐ- D
τὸν καὶ τὸν θρόνον τὸν βασιλικὸν κράζοντα καὶ θορυβοῦντα.
Διὰ τοῦτο πάντα ἄνω καὶ κάτω γίνεται, καὶ πάντα ^ο μεστὰ
ταραχῆς, τὰ ἔνδον, τὰ ἔξω, καὶ οὐδὲν διεστήκαμεν ἕκαστος
ἡμῶν πόλεως ὑπὸ καταδρομῆς βαρβάρων θορυβουμένης· καὶ
ταύτῳ γίνεται, οἷον ἂν εἰ δράκοντος ^η νεοττία στρουθῶν
ἐπιτιθεμένου, πανταχοῦ τρίζοντες οἱ στρουθοὶ πέτοινο φο-
βούμενοι καὶ ταραχῆς γέμοντες, οὐκ ἔχοντες δὲ ^α ὅποι κατα-
λύσωσι τὴν ἀγωνίαν.

Διὸ παρακαλῶ, τὸν δράκοντα ἀνέλωμεν, συγκλείσωμεν
τὰ θηρία, ἀποπνίξωμεν, κατασφάζωμεν· καὶ τοὺς πονηροὺς E
τούτους λογισμοὺς τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος παραδῶμεν,
ἵνα μὴ καὶ ἡμῖν ἀπειλῇ τοιαῦτα ὁ προφήτης, οἷα καὶ τῇ
Ἰουδαίᾳ, ὅτι ¹⁷ “ὄνοκενταυροὶ ἐκεῖ ὀρχήσονται, καὶ ἐχίνοι,
καὶ ^η δράκοντες.” Εἰσὶ γὰρ, εἰσὶ καὶ ἄνθρωποι ὄνοκενταύρων
χείρους, καθάπερ ἐν ἐρημίᾳ ζῶντες, καὶ λακτίζοντες· καὶ τὸ
πλέον τῆς νέοτητος παρ’ ἡμῖν τοιοῦτον. Καὶ γὰρ ἀγρίας 604
ἔχοντες ἐπιθυμίας, οὕτω πηδῶσιν, οὕτω λακτίζουσιν, ἀχαλί-
νωτοὶ περιϊόντες, καὶ τῇ ^η σπουδῇ πρὸς οὐδὲν τῶν δεόντων
χρῶμενοι. Αἵτιοι δὲ οἱ πατέρες, οἱ τοὺς μὲν πωλοδάμνας
ἀναγκάζουσι τοὺς ἵππους τοὺς ἑαυτῶν μετὰ πολλῆς ρυθμί-
ζειν τῆς ἐπιμελείας, καὶ οὐκ ἀφίᾳσιν ἐπὶ πολὺ τοῦ πώλου
τὴν ἡλικίαν ἀδάμαστον προελθεῖν, ἀλλὰ καὶ χαλινὸν καὶ τὰ
ἄλλα πάντα ἐπιτιθέασιν ἐκ προοιμίων· τοὺς δὲ αὐτῶν νέους
ἐπὶ πολὺ περιορῶσιν ἀχαλινώτους περιϊόντας καὶ σωφροσύνης
ἐρήμους, πορνείαις καὶ κύβοις καὶ ταῖς ἐν τοῖς παρανόμοις
θεάτροις διατριβαῖς καταισχυνομένους, δεόν πρὸ τῆς πορνείας B

¹⁷ Esai. xiii. 21, 22.

^η τὰ δικαστήρια L. ἀνέιται] Sic H. L. ceteri cum Interp. ἀνεισι.
^ο μεστὰ] μετὰ L. M. ^η νεοττίας G. M. p. p. ἐπιθεμένου H. ἐπι-
τεθέντος L. item τρίζοντες G. H. K. M. ^α ὅπως K. L. κατα-
λύσουσι H. K. καταλύωσι Edd. ^η δράκοντες] δαιμόνια K. L. M.
^η σπουδῇ] σχολῇ K. L.

γυναικὶ παραδοῦναι, γυναικὶ σώφροσι καὶ σοφωτάτῃ αὕτῃ γὰρ καὶ τῆς ἀτοπωτάτης ἡ ἀπάξει διατριβῆς τὸν ἄνδρα, καὶ ἀντὶ χαλινού τῷ πῶλῳ γενήσεται. Οὐδὲ γὰρ ἐτέρωθεν αἱ πορνεῖαι καὶ αἱ μοιχεῖαι, ὅλλ' ἐκ τοῦ ἀφέτους εἶναι τοὺς νέους. Ἄν γὰρ γυναῖκα ἔχῃ συνετήν, καὶ οἰκίας ἐπιμελήσεται, καὶ δόξης, καὶ ὑπολήψεως. Ἀλλὰ ὡς νέος ἐστὶ, φησὶν. Οἶδα καὶ γὰρ. Εἰ γὰρ ὁ Ἰσαὰκ τεσσαράκοντα ἐτῶν ὢν τὴν νύμφην ἡγάγετο, ἐν παρθενίᾳ τὴν ἡλικίαν πᾶσαν ἐκείνην διάγων, πολλῶ μᾶλλον τοὺς ἐν τῇ χάριτι νέους τὴν φιλοσοφίαν ταύτην ἀσκεῖν ἔδει. Ἀλλὰ τί πάθω; Οὐκ ἀνέχεσθε τῆς σωφροσύνης αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι, ἀλλὰ περιοράτε κατασχνομένους, ὃ μολυνομένους, ἐναγεῖς γινομένους, οὐκ εἰδότες ὅτι γάμου κέρδος τὸ καθαρὸν διατηρῆσαι τὸ σῶμα· καὶ τοῦτο μὴ ἦ, οὐδὲν ὄφελος γάμου. Ὑμεῖς δὲ τούναντίον ποιεῖτε· ὅταν μυρίων ἐμπλησθῶσι κηλίδων, τότε αὐτοὺς ἐπὶ γάμον ἄγετε, εἰκὴ καὶ μάτην. Δεῖ γὰρ ἀναμεῖναι, φησὶν, ἵνα εὐδόκιμος γένηται, ἵνα ἐν τοῖς πολιτικοῖς λάμψῃ πράγμασι· τῆς δὲ ψυχῆς ὅμῃν οὐδεὶς λόγος, ἀλλὰ περιοράτε αὐτὴν ἐρριμμένην. Διὰ τοῦτο πάντα συγχύσεως γέμει, καὶ ἀταξίας καὶ ταραχῆς, ὅτι πάρεργον αὕτη, ὅτι τὰ μὲν ἀναγ-
D καῖα ἡμέλῃται, τὰ δὲ εὐτελῇ πολλῆς τυγχάνει προνοίας. Οὐκ οἶσθα, ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον ἡ χάρις τῷ παιδί, ὡς τὸ φυλάττει ὃ πορνικῆς ἀκαθαρσίας καθαρὸν; Ψυχῆς γὰρ ἴσον οὐδέν. Ὅτι “τί ὠφελεῖται ἄνθρωπος, φησὶν, εἰς τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;” Ἀλλὰ γὰρ πάντα ὁ τῶν χρημάτων ἔρως ἀνέτρεψε καὶ κατέβαλε, καὶ τοῦ θεοῦ τὸν ἀκριβῆ φόβον παρώθησεν, ὥσπερ τις τύραννος ἀκρό-
πολιν, οὕτω τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς καταλαβών. Διὸ καὶ τῆς τῶν παίδων καὶ τῆς ἡμετέρας ἀμελοῦμεν σωτηρίας,
E ἐν μόνον σκοποῦντες, ὅπως εὐπορώτεροι γενόμενοι, ἂν πλουτοῦν ἐτέροις ἀφῶμεν, κακείνοι πάλιν ἄλλοις, καὶ οἱ μετ' ἐκείνους τοῖς μετ' αὐτοὺς, παράπομποί τινες τῶν ἡμετέρων γινόμενοι κτημάτων τε καὶ χρημάτων, ἀλλ' οὐ δεσπόται. Ἐντεῦθεν

ἡ ἀπαλλάξει H. M. ὅλλ' ἢ K. M. ὡς νέος] ταχέως G. L. ἡγάγεν G. K. p. p. ἐκείνην om. G. et ἄγων pro διάγων habent G. H. ὃ καὶ μολ. καὶ ἐναγεῖς L. ὅμῃν om. L. ἡ χάρις G. K. M. ὃ πορνικῆς] + κακίας ἁμοιρον καὶ ἐταιρικῆς L. Ὅτι τί] Τί γὰρ M. ὃ Sic K. L. vulgo καταβαλόν. ἂν τὸν πλουτοῦν L. ἡμετέρων] + αἰεῖ L. τε καὶ χρημάτων om. idem.

πολλή ἡ ἄνοια· ἐντεῦθεν τῶν δούλων οἱ ἐλεύθεροι ἀτιμότεροι. 605
 Τοῖς μὲν γὰρ δούλοις, εἰ καὶ μὴ δι' αὐτοὺς, ἀλλὰ δι' ἡμᾶς
 αὐτοὺς ἐπιτιμῶμεν· οἱ δὲ ἐλεύθεροι οὐδὲ ταύτης ἀπολαύουσι
 τῆς προνοίας, ἀλλὰ καὶ τούτων ἡμῖν εἰσιν εὐτελέστεροι. Καὶ
 τί λέγω τῶν δούλων; Καὶ γὰρ βοσκημάτων οἱ παῖδες ἀτι-
 μότεροι, καὶ ὄνων καὶ ἵππων μᾶλλον ἐπιμελούμεθα, ἢ παίδων.
 Κἂν μὲν ἡμίονόν τις ἔχη, πολλή ¹ ἡ φροντίς ὥστε ὀνηλάτην
 εὐρεῖν ἄριστον, καὶ μήτε ἀγνώμονα, μὴ κλέπτην, μὴ μέθυσον,
 μὴ τῆς τέχνης ἄπειρον· ἂν δὲ ψυχῇ παιδὸς ἐπιστῆσαι δέη
 παιδαγωγόν, ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε τὸν ἐπελθόντα αἱρούμεθα. B
 (384) Καίτοιγε τῆς τέχνης ταύτης οὐκ ἔστιν ἄλλη μείζων. Τί
 γὰρ ἴσον τοῦ ρυθμίσαι ψυχὴν, καὶ διαπλάσαι νέου διάνοιαν;
 Καὶ ² γὰρ παντὸς ζωγράφου καὶ παντὸς ἀνδριαντοποιοῦ τὸν
 ταύτην ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην ἀκριβέστερον διακεῖσθαι χρή.
 Ἀλλ' ἡμεῖς οὐδένα τούτου ποιούμεθα λόγον, ἀλλ' ἐν ὀρῶμεν
 μόνον, ὅπως παιδευθῇ τὴν γλῶτταν. Καὶ τοῦτο δὲ διὰ χρή-
 ματα πάλιν ἐσπουδάκαμεν. Οὐ γὰρ ἵνα δύνηται λέγειν, ἀλλ'
 ἵνα χρηματίζεται, μαθαίνει τὸ λέγειν· ὡς εἰ ἐξῆν καὶ χωρὶς
 τούτου πλουτεῖν, οὐδεὶς ἡμῖν ἦν οὐδὲ τούτου λόγος. Εἶδες
 πόση τῶν χρημάτων ἡ τυραννίς; πῶς πάντα κατέσχε, καὶ
 καθάπερ ἀνδράποδά τινα καὶ θρέμματα δήσασα ἔλκει ὅπου- C
 περ ἂν θέλῃ; Ἀλλὰ τί τὸ κέρδος ἀπὸ τῶν τοσούτων ἐγ-
 κλημάτων ἡμῖν; Ἡμεῖς μὲν γὰρ τοῖς λόγοις αὐτὴν βάλλομεν·
 ἐκείνη δὲ τοῖς ἔργοις ἡμῶν κρατεῖ. Πλὴν ἀλλ' οὐδὲ οὕτω
 παυσόμεθα τοῖς ἀπὸ τῆς γλώττης αὐτὴν βάλλοντες ῥήμασιν.
 Ἄν μὲν γὰρ γένηται τι πλεόν, ἐκερδάναμεν καὶ ἡμεῖς καὶ
 ὑμεῖς· ἂν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένητε, τό γε ἡμέτερον ἅπαν
³ ἀπήρτισται. Ὁ δὲ θεὸς καὶ ὑμᾶς ταύτης ἀπαλλάξειε τῆς
 νόσου, καὶ ἡμᾶς ἐφ' ὑμῖν καυχᾶσθαι παρασκευάσειεν· ὅτι αὐτῷ
 ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. D

¹ ἡ om. G. K. M. Μοχ μήτε κλεπτήν, μήτε μ. μήτε M. ἡ κλ. ἢ
 μεθύνοντα, μὴ L. ² γὰρ] + καὶ G. H. ³ ἀπήρτισαμεν K. ἀπηρτή-
 σαμεν G. M.

ΟΜΙΛΙΑ Ξ.

¹ α' Εὰν ἀμάρτη εἰς σέ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, ἔλεγξον αὐ-
τὸν μεταξύ σου καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐάν σου ἀκούσῃ,
^b ἐκέρδῃσας τὸν ἀδελφόν σου.

ἘΠΕΙΔΗ ^c γὰρ σφοδρὸν κατέτεινε λόγον κατὰ τῶν σκαν-
δαλιζόντων, καὶ πανταχόθεν αὐτοὺς ἐφόβησεν, ἵνα μὴ ταύτη
Ε γένωνται πάλιν ὕπτιοι οἱ σκανδαλιζόμενοι, μηδὲ τὸ πᾶν νομί-
ζοντες ἐφ' ἑτέρους ἐρρίφθαι, εἰς ἑτέραν κακίαν ἐξέλθωσι,
θρυπτόμενοι καὶ πάντα θεραπεύεσθαι θέλοντες, ^d καὶ εἰς
ἀπόνοιαν ἐξοκείλωσιν, ὅρα πῶς καὶ αὐτοὺς συστέλλει πάλιν,
καὶ κελεύει τὸν ἔλεγχον μεταξύ τῶν δύο γίνεσθαι μόνων·
ἵνα μὴ τῇ τῶν πλειόνων μαρτυρίᾳ βαρυτέραν ἐργάσῃται
606 τὴν κατηγορίαν, καὶ ἰταμώτερος ἐκείνος γενόμενος δυσδιόρθω-
τος μείνῃ. Διό φησι· “μεταξὺ σου καὶ αὐτοῦ ^e μόνου.”
“Κὰν ἀκούσῃ, ἐκέρδανας τὸν ἀδελφόν σου.” Τί ἐστίν, “ἐάν
ἀκούσῃ;” Ἐὰν καταγνῶ ἑαυτοῦ, ἐὰν πεισθῇ ὅτι ἡμαρτεν.
“Ἐκέρδανας τὸν ἀδελφόν σου.” Οὐκ εἶπεν, ἔχεις ἱκανὴν τιμω-
ρίαν, ἀλλ', “ἐκέρδανας τὸν ἀδελφόν σου,” δεικνὺς ὅτι κοινὴ
^f ζημία ἀπὸ τῆς ἔχθρας. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἐκέρδανεν ἐκείνος
ἑαυτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ σὺ αὐτὸν ἐκέρδανας· δι' ὧν ἔδειξεν
ὅτι καὶ αὐτὸς κάκεινος ἐζημιοῦντο πρὸ τούτου, ὁ μὲν τὸν
ἀδελφόν, ὁ δὲ τὴν οἰκείαν σωτηρίαν. Τοῦτο καὶ ἡνίκα ἐπὶ
τοῦ ὅρους ἐκάθητο, παρῇναι ποτέ μὲν τὸν λελυπηκότα πρὸς
B τὸν λυπηθέντα ἄγων καὶ λέγων· “ἐὰν τῷ θυσιαστηρίῳ
παρεστῶς, ἐκεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ
σου, ὕπαγε, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου” ποτέ δὲ τὸν ἡδι-
κημένον κελεύων ἀφείναι τῷ πλησίον. “Ἄφες γὰρ ἡμῖν τὰ
ὀφειλήματα ἡμῶν, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις
ἡμῶν,” λέγειν ἐδίδαξεν. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἕτερον ἐπινόει

¹ Cap. XVIII. v. 15.

Hom. LX. ^a Ἐὰν ἀμαρτήσῃ G. Ep. Ἐὰν δὲ ἀμαρτήσῃ L. ^b ἐκέρ-
δανας G. 5 Mosqq. ^c γὰρ om. Sav. Ben. ^d καὶ deest in iisdem.
^e μόνου om. K. M. p. p. ἐκέρδῃσας H. L. ^f ἡ ζημία L. ἦν ἡ ζ. H.

τρόπον. Οὐ γὰρ τὸν λελυπηκότα, ἀλλὰ τὸν λυπηθέντα ἄγει πρὸς τοῦτον. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος ὁ ἡδικηκὼς οὐκ εὐκόλως ἂν ἔλθοι πρὸς ἀπολογίαν αἰσχυνόμενος καὶ ἐρυθριῶν, τοῦτον πρὸς ἐκεῖνον ἔλκει· καὶ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ὥστε ^εκαὶ διορθῶσαι τὸ γεγενημένον. Καὶ οὐ λέγει, κατηγόρησον, οὐδὲ, ἐπιτίμησον, οὐδὲ, δίκας ἀπαίτησον καὶ εὐθύνας, ἀλλὰ, ^C ἔλεγξον, φησίν. Αὐτὸς μὲν γὰρ καθάπερ τινὶ κάρῳ τῷ θυμῷ καὶ τῇ αἰσχύνῃ κατέχεται μεθύων· δεῖ δὲ σὲ τὸν ὑγιαίνοντα πρὸς ἐκεῖνον τὸν νοσοῦντα ἀπελθεῖν, καὶ ἀδημοσίευσον ποιῆσαι τὸ δικαστήριον, καὶ εὐπαράδεκτον τὴν ἰατροίαν. Τὸ γὰρ εἰπεῖν, ἔλεγξον, οὐχ ἕτερόν τί ἐστιν, ἢ ἀνάμνησον τοῦ ἁμαρτήματος, εἰπέ πρὸς αὐτὸν ἅπερ ἔπαθες παρ' αὐτοῦ· ὅπερ καὶ αὐτὸ, εἰς ὡς χρή ^h γίνηται, μέρος ἐστὶν ἀπολογουμένου, καὶ σφόδρα ἐφελκόμενου πρὸς καταλλαγήν.

(385) Τί οὖν, εἰς ἀπειθῇ καὶ ⁱ σκληρῶς διακέχεται; ² “Παράλαβε μετὰ σεαυτοῦ ἔτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ^k σταθῇσεται πᾶν ῥῆμα.” Ὅσῳ γὰρ ¹ ἂν ἀναιδέστερος ἢ καὶ ἰταμώτερος, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ^D ἰατροίαν σπεύδειν χρή, οὐκ ἐπὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν. Καὶ ^m γὰρ ἰατρός, ὅταν ἴδῃ τὸ πάθος δυσένδοτον, οὐκ ἀφίσταται, οὐδὲ δυσχεραίνει, ἀλλὰ τότε μᾶλλον παρασκευάζεται· ὃ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖν κελεύει. Ἐπειδὴ γὰρ ἀσθενέστερος μόνος ὢν ἐφάνης, γενοῦ δυνατώτερος τῇ προσθήκῃ. Καὶ γὰρ ἱκανοὶ οἱ δύο τὸν ἡμαρτηκότα ἐλέγξαι. Ὅρᾳς ὡς οὐ τὸ τοῦ λελυπημένου ζητεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ⁿ τὸ τοῦ λελυπηκότος; Ὁ γὰρ ἡδικημένος οὗτός ἐστιν, ὁ ἀλούς ὑπὸ τοῦ πάθους· αὐτὸς ὁ νοσῶν καὶ ἀσθενῶν καὶ κάμνων. Διὰ τοῦτο πολλάκις ἐκεῖνον πρὸς τοῦτον ἄγει, νῦν μὲν μόνον, νῦν δὲ μεθ' ἑτέρων· εἰ δὲ ἐπιμένοι, καὶ μετὰ τῆς ἐκκλησίας. ^E “Εἰπέ γὰρ, φησὶ, τῇ ἐκκλησίᾳ.” Εἰ δὲ τὸ τούτου μόνον ἐζητεῖ, οὐκ ἂν ἐκέλευσεν ἐβδομηκοντάκις ἐπτά μετανοοῦντι

² v. 16.

^ε καὶ om. K. L. Ep. ^h γένηται G. H. M. Post καταλλαγὴν, φησὶν addunt H. K. M. Τί οὖν, φησὶν L. ⁱ σκληρὸς K. M. διακέχεται] Sic Edd. διακαίηται G. H. ceteri [et Mosqq.?] διακεῖται. ^k σταθῇ L. 1 Mosq. ¹ ἂν . . ἢ] Sic L. ἢ (sine ἂν) H. εἴη (sine ἂν) ceteri cum Sav. ἂν . . εἴη Mor. Ben. ^m γὰρ] + καὶ L. ⁿ τὸ om. K. M.

συγχωρεῖν· οὐκ ἂν τοσαυτάκις καὶ τοσούτους ἐπέστησεν αὐτῷ διορθωτὰς τοῦ πάθους· ἀλλ' ἐκ πρώτης αὐτὸν ἀδιόρθωτον μείναντα συντυχίας °εἴασεν ἄν· νῦν δὲ καὶ ἅπαξ καὶ δις καὶ τρίς αὐτὸν θεραπεῦσαι κελεύει, καὶ νῦν μὲν μόνον, νῦν 607 δὲ μετὰ δύο, νῦν δὲ μετὰ πλειόνων. Διὰ δὲ τοῦτο ἐπὶ μὲν τῶν ἔξωθεν οὐδὲν τοιοῦτον λέγει, ἀλλ' "εἰάν τις σε ῥαπίσῃ, φησὶν, εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην" ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως. "Ὅπερ ^p γὰρ ὁ Παῦλος φησι λέγων· ³ "τί μοι καὶ τοὺς ἔξωθεν κρίνειν;" τοὺς δὲ ἀδελφούς καὶ ἐλέγχειν καὶ ἀποστρέφειν κελεύει, καὶ ἀποτέμνειν μὴ πειθομένους, ἵνα ἐντραπῶσι· τοῦτο καὶ ἐνταῦθα αὐτὸς ποιεῖ, περὶ τῶν ἀδελφῶν ταῦτα νομοθετῶν· καὶ τρεῖς ἐφίστησιν αὐτῷ διδασκάλους καὶ ^q δικαστὰς, διδάσκοντας τὰ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς μέθης γινόμενα. Εἰ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐστὶν ὁ φθεγξάμενος ^r καὶ ποιήσας πάντα ἐκείνα B τὰ ἄτοπα, ἀλλ' ὁμως ἐτέρων ^s δεῖται τῶν διδασκόντων, καθάπερ οὖν καὶ ὁ μεθύων. Καὶ γὰρ πάσης μέθης θυμὸς καὶ ἁμαρτία ἐκστατικώτερον, καὶ ἐν μείζονι τὴν ψυχὴν καθίστησι παραφροσύνη. ^t Τίς γοῦν τοῦ Δαυὶδ συνετώτερος ἦν; Ἀλλ' ὁμως ἁμαρτῶν οὐκ ἥσθετο, τῆς ἐπιθυμίας τοὺς λογισμοὺς ἅπαντας κατεχούσης, καὶ ὥσπερ τινὸς καπνοῦ πληρούσης αὐτοῦ τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο ἐδεήθη λύχνου παρὰ τοῦ προφήτου, καὶ ῥημάτων ἀναμνησκόντων αὐτὸν ὧν ἔπραξε. Διὰ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἄγει τούτους πρὸς τὸν ἡμαρτηκότα, διαλεξομένους αὐτῷ περὶ ὧν ἔπραξε. Διὰ τὸ δὲ τούτῳ κε- C λεύει ἐλέγξαι, καὶ οὐχ ἐτέρῳ; "Ὅτι τοῦτον ἐπιεικέστερον ἂν ἤνεγκε, τὸν ἡδικομένον, τὸν λελυπημένον, τὸν ἐπηρεασμένον. Οὐ γὰρ ὁμοίως τις παρ' ἐτέρου περὶ τοῦ ὑβρισθέντος ἐλεγχόμενος φέρει, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ὑβρισμένου, ^v μάλιστα ὅταν μόνος ἢ διελέγχων αὐτόν. "Ὅταν γὰρ ὁ δίκην αὐτὸν

³ 1 Cor. v. 12.

° εἴασεν ἄν] χωρὶς εἴασε K. In G. M. haec συντυχίας . . . ἅπαξ desiderantur. Clausulam ἀλλ' ἐκ πρώτης . . . εἴασεν ἄν praetermisit Interpres. ^p γὰρ] καὶ L. Ge. γὰρ καὶ K. φησι λέγων] ἔλεγε L. λέγων om. K. ^q δικαστὰς] + καὶ L. ^r καὶ ὁ ποιήσας G. K. M. ^s δεῖται] βία G. M. Mor. p. p. διδασκάντων K. διδασκόντων L. δειξάντων G. δηξάντων M. Mor. ^t Τί . . . συνετώτερον G. K. M. p. p. ἁμαρτάνων K. L. ceteri ἁμαρτῶν (sic). ^v καὶ μάλιστα Edd. p. p. γάρ om. G. K. M.

ἀπαιτεῖν ὀφείλων, οὗτος καὶ τῆς σωτηρίας φαίνεται ἐπιμελούμενος τῆς αὐτοῦ, μάλιστα πάντων αὐτὸν δυσωπῆσαι δύνησεται.

^w Ὅρᾱς πῶς οὐ δίκης ἕνεκεν τοῦτο γίνεται, ἀλλὰ διορθώσεως; Διὰ δὴ τοῦτο οὐκ εὐθέως ^x τοὺς δύο κελεύει λαβεῖν, ἀλλ' ὅταν αὐτοὺς ἀτονήσῃ· καὶ οὐδὲ τότε ἐπαφίησιν αὐτῷ πλῆθος, ἀλλὰ μέχρι δύο ποιεῖται τὴν προσθήκην, ἣ ^D καὶ ἐνός· ὅταν δὲ καὶ τούτων καταφρονήσῃ, τότε αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐξάγει. Οὕτω πολλὴν ποιεῖται σπουδὴν μὴ ἐκπομπένεσθαι τὰ τῶν πλησίον ἀμαρτήματα. ^y Καίτοιγε ἡδύνατο ἐξ ἀρχῆς τοῦτο κελεῦσαι· ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτο γίνηται, οὐκ ἐκέλευσεν, ἀλλὰ μετὰ μίαν καὶ δευτέραν παραίνεσιν τοῦτο νομοθετεῖ. Τί δέ ἐστιν, “ἐπὶ στόματος δύο καὶ τριῶν μαρτύρων σταθίσεται πᾶν ῥῆμα;” Ἐχεις μαρτυρίαν ἱκανήν, φησὶν, ὅτι τὸ σαντοῦ ἅπαν ἐποίησας, ὅτι οὐδὲν ἐνέλιπες τῶν εἰς σέ ἡκόντων. ⁴ “Ἐὰν δὲ καὶ τούτων παρακούσῃ, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ” τουτέστι, τοῖς ^z προεδρεύουσιν. ⁵ “Ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡς ὁ ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης.” Λοιπὸν γὰρ ἀνίατα ὁ τοιοῦτος νοσεῖ. Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς πανταχοῦ τὸν τελῶνην εἰς ὑπόδειγμα τῆς μεγίστης τίθησι κακίας. Καὶ γὰρ ἀνωτέρω φησὶν· ⁶ “οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;” καὶ προῖόν· “καὶ τελῶ-
(386) ναι καὶ πόρναι προᾶξουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν” τουτέστιν, οἱ σφόδρα κατεγνωσμένοι καὶ καταδεδικασ- 608 μένοι. Ἀκουέτωσαν οἱ κέρδεσιν ἐπιπηδῶντες ἀδίκους, οἱ τοὺς τόκους ἐπὶ τόκοις ἀριθμοῦντες. Διὰ τὴν αὐτὸν μετ' ἐκείνων ἔταξε; Παραμυθούμενος τὸν ἡδίκημένον, καὶ φοβῶν αὐτόν. Τοῦτο οὖν ἡ κόλασις μόνον; Οὐχί· ἀλλ' ἤκουε καὶ τῶν ἐξῆς. ⁶ “Ὁ εἰς τὴν γῆν, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.” Καὶ οὐκ εἶπε τῷ προέδρῳ τῆς ἐκκλησίας, δῆσον τὸν τοιοῦτον, ἀλλὰ, εἰς τὴν γῆν, αὐτῷ ^a τῷ λελυπημένῳ τὸ πᾶν ἐπιτρέπων· καὶ ἅλута μένει τὰ δεσμά. Οὐκοῦν τὰ ἔσχατα

⁴ v. 17.⁵ Matth. v. 46. xxi. 31.⁶ v. 18.

^w Ὅρα L. Mor. ὁρῶντα Sav. Ben. conjuncte δυνήσεται ὁρῶντα legendo. ^x τοὺς] καὶ τοὺς Edd. ^y Καίτοι K. Καίτοιγε... κελεῦσαι] τῷ (τὸ M.) ἐξ ἀρχῆς τοῦτο κελεῦσθαι G. M. Μοχ γένηται K. ^z Sic H. L. ceteri προσεδρεύουσιν. Correxuit Montef. Μοχ τῇ ἐκκλησίᾳ G. K. M. ^a τῷ λελυπημένῳ om. L. καὶ ἄλ. μένει] ἅλута μένειν K. L.

πείσεται δεινά· ἀλλ' οὐχὶ ὁ ἀγαγὼν αἷτιος, ἀλλ' ὁ μὴ θελήσας πεισθῆναι. Εἶδες πῶς αὐτὸν διπλαῖς ^bκατέδησεν ἀνάγκαις, καὶ τῇ ἐντεῦθεν τιμωρίᾳ, καὶ τῇ ἐκεῖ κο-
 B λάσει; Ταῦτα δὲ ἠπέλιπεν, ἵνα μὴ ταῦτα συμβαίνειν· ἀλλὰ
^cφοβούμενος καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐκβολὴν, καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ κίνδυνον, καὶ τὸ ἐν οὐρανοῖς δεδέσθαι, ἡμε-
 ρώτερος γένηται. Καὶ ταῦτα εἰδὼς, εἰ καὶ μὴ ἐκ προουμιῶν, ἐν γοῦν τῷ πληθεὶ τῶν δικαστηρίων ^dἐκλύσει τὴν ὀργήν. Διὰ τοι τοῦτο καὶ πρῶτον καὶ δεῦτερον καὶ τρίτον ἐπέ-
 στησε κριτήριον, καὶ οὐκ εὐθέως ἐξέκοψεν, ἵνα καὶ τοῦ πρῶ-
 του παρακούσῃ, τῷ δευτέρῳ εἴξῃ· καὶ ἐκεῖνο διαπτύσῃ, τὸ τρίτον φοβηθῇ· καὶ τούτου μηδένα ποιῆται λόγον, τὴν μέλ-
 λουσαν καταπλαγῇ τιμωρίαν, καὶ τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ ψῆφόν τε καὶ δίκην.

C ⁷“ Πάλιν ^eδὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐξ ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσων-
 ται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Οὐ γὰρ ἐὰν ὦσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.” ^f“Οὐαὶ πῶς καὶ ἐτέρωθεν παραλύνει τὰς ἔχθρας, καὶ τὰς μικροψυχίας ἀναιρεῖ, καὶ πρὸς ἀλλήλους συνάγει, ^gκαὶ οὐκ ἀπὸ τῆς κολάσεως μό-
 νης τῆς εἰρημένης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐκ τῆς ἀγάπης; Καὶ γὰρ ἀπειλήσας ἐκεῖνα τῇ φιλονεικίᾳ, τὰ με-
 D γάλα ἐνταῦθα τῆς συμφωνίας τίθησιν ἐπαθλα, εἶγε καὶ τὸν πατέρα πείθουσιν οἱ συμφωνοῦντες, ὑπὲρ ὧν αἰτοῦσι, καὶ τὸν Χριστὸν ἔχουσιν εἰς τὸ μέσον. Ἄρ' οὖν οὐδαμοῦ εἰσι δύο συμφωνοῦντες; Καὶ πολλαχοῦ μὲν ^hοὖν, τάχα δὲ καὶ πανταχοῦ. Πῶς οὖν οὐ πάντα ἐπιτυγχάνουσιν; “Οτι πολλαὶ αἱ αἰτίαι τοῦ ἀποτυγχάνειν. ^hἩ γὰρ ἀσύμφορα πολλάκις αἰτοῦσι. Καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ἕτεροὶ τινες, ὅπου γε καὶ Παῦλος τοῦτο ἐπαθεν, ἥνίκα ἤκουσεν, ^g“ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ
 E γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται;” ^hἩ ἀνάξιοι τῶν

⁷ v. 19, 20.⁸ 2 Cor. xii. 9.

^b Vulgo κατεδίκασεν. Vid. adnot. ^c φοβούμενος] + καὶ τὴν ἀπειλήν Edd. repugnantibus Ep. Euth. Interp. et codd. Lacunam habet K. qua perierunt sequentia usque ad ἐμπροσθεν p. 609 B.
^d ἐκλύσεται L. ἐκλύσῃ Sav. Ben. ^e δὲ] ἀμὴν L. invitis Mosqq.
^f “Ορα G. M. ^g καὶ om. L. et delevit Sav. ^h οὖν om. G. Mox ai ante αἰτίαι om. G. H. M.

ταῦτα ἀκηκοότων εἰσὶ, καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν οὐκ εἰσφέρουσιν· αὐτὸς δὲ τοὺς κατ' ⁱ ἐκείνους ἐπιζητεῖ· διὰ τοῦτό φησιν, “ἐξ ὑμῶν,” τῶν ἐναρέτων, τῶν ^k ἀγγελικὴν ἐπιδεικνυμένων πολιτεῖαν. Ἡ κατὰ τῶν λευπηκότων εὐχονται, ἐκδικίαν καὶ τιμωρίαν ἐπιζητοῦντες, ὅπερ ἐστὶ κεκωλυμένον· “εὐχεσθε γάρ, φησὶν, ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν.” Ἡ ἀμετανόητα ἁμαρτάνοντες αἰτοῦσιν ἔλεον, ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον λαβεῖν, οὐ ⁶⁰⁹ μόνον ἂν αὐτοὶ αἰτῶσιν, ἀλλὰ καὶ ^l ἕτεροι πολλὴν πρὸς τὸν θεὸν παρρησίαν ἔχοντες ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλῶσι· καθάπερ καὶ Ἰερεμίας ἐνχόμενος ὑπὲρ Ἰουδαίων ἤκουσε· ⁹ “μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου.” Ἄν δὲ πάντα ^m παρῇ, καὶ τὰ συμφέροντα αἰτῆς, καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ πάντα εἰσφέρεις, καὶ βίον παρέχης ἀποστολικόν, καὶ ὁμόνοϊαν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον ἔχης, ἐπιτεύξει παρακαλῶν· φιλάνθρωπος γάρ ὁ δεσπότης. Εἶτα ἐπειδὴ εἶπε, “παρὰ τοῦ πατρός μου,” ἵνα δείξῃ ἑαυτὸν ὄντα τὸν παρέχοντα, καὶ οὐ τὸν γεγεννηκότα μόνον, ἐπήγαγεν· “οὐ γὰρ ^B ἐὰν ὦσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἑμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.” Τί οὖν; οὐκ εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ; Εἰσὶ μὲν, σπανίως δέ. Οὐ γὰρ ἀπλῶς τὴν σύνοδον λέγει, οὐδὲ τοῦτο ἐπιζητεῖ μόνον, ⁿ ἀλλὰ μάλιστα μὲν, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον, καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν μετὰ τούτου· ἔπειτα δὲ καὶ τοῦτο αὐτὸ μετὰ πολλῆς ὁ ἀπαιτεῖ τῆς ἀκριβείας. Ὁ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· εἴ τις ἐμὲ τῆς πρὸς τὸν πλησίον φιλίας ὑπόθεσιν προηγουμένην (387) ἔχει, μετ' αὐτοῦ ἔσομαι, ἂν καὶ τὰ ἄλλα ἐνάρετος ᾖ.

^p Νυνὶ δὲ τοὺς πλείονας ὀρῶμεν, ἐτέρας ἔχοντας φιλίας ἀφορμάς. Ὁ μὲν γὰρ ὅτι φιλεῖται, φιλεῖ· ὁ δὲ, ὅτι ἐτιμήθη· ὁ δὲ, ὅτι ἐν ἐτέρῳ τινὶ βιωτικῷ πράγματι γέγονεν

⁹ Jer. xi. 14.

ⁱ ἐκείνους] + ὄντας H. L. ^k εὐαγγελικὴν Ge. Mor. Ben. invitis codd. et Ep. ^l ἕτερον G. M. ἕτερος Edd. et pr. H. πολλὴν om. H. Mor. Ben. πρὸς τὸν θεὸν om. L. ἔχοντες] ἔχοντα G. M. ἔχων Edd. In παρακαλῶσιν consentiunt codices: edebatur παρακαλέσθ. ^m παρῇ καὶ] παρείς L. Mox cum eodem et Mor. παρέχης scripsi: vulgo παράσχη. ⁿ ἀλλὰ] + καὶ L. ^o ἀπαιτεῖ] ἐπάγει G. K. M. Mox ἀγάπης pro φιλίας habet G. ^p ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀγάπης, καὶ ὅτι μᾶλλον ἀπὸ βιωτικῶν συνδεδέμεθα, ἢ περ δι' ἀγάπην Χριστοῦ, ὅθεν καὶ ταχέως διαλύεται· ἢ δὲ κατὰ Χριστὸν μένει ἀκράδαντος. G.

αὐτῷ χρήσιμος ὁ δεῖνα· ὁ δὲ, δι' ἑτερόν τι τοιοῦτον· διὰ δὲ τὸν Χριστὸν δύσκολόν ἐστιν εὐρεῖν τινα γνησίως καὶ ὡς^α ἔχρῃν φιλεῖν τὸν πλησίον φιλοῦντα. Οἱ γὰρ πλείους ἀπὸ τῶν βιωτικῶν εἰσι συνδεδεμένοι πραγμάτων ἀλλήλοις. Ἄλλ' οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως ἐφίλει, ἀλλὰ διὰ τὸν Χριστόν· διὸ καὶ μὴ φιλούμενος οὕτως ὥσπερ ἐφίλει, οὐ κατέλυσε τὴν ἀγάπην, ἐπειδὴ ρίζαν ἰσχυρὰν κατεβάλετο τοῦ φίλτρου. Ἄλλ' D οὐχὶ τὰ νῦν· ἀλλὰ πάντα ἐξετάζοντες εὐρήσομεν παρὰ τοῖς πολλοῖς φιλίας ποιητικά μᾶλλον ἢ τοῦτο. Καὶ εἴ τις μοι παρέσχεν ἑξουσίαν ἐν τοσούτῳ πλήθει τὴν ἐξέτασιν ποιήσασθαι ταύτην, ἔδειξα ἂν τοὺς πλείονας^β ἀπὸ τῶν βιωτικῶν προφάσεων ἀλλήλοις συνδεδεμένους. Καὶ δῆλον τοῦτο ἀπὸ τῶν αἰτιῶν τῶν τὴν ἔχθραν ἐργαζομένων. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐπικήρων τούτων εἰσὶν ἀλλήλοις συνημμένοι, διὰ τοῦτο οὔτε θερμοὶ πρὸς ἀλλήλους εἰσιν, οὔτε διηνεκεῖς· ἀλλὰ καὶ ὕβρις, καὶ χρημάτων ζημία, καὶ φθόνος, καὶ κενοδοξίας ἔρως, καὶ πᾶν τοιοῦτον ἐπελθὼν^γ διακόπτει τὸ φίλτρον. Οὐ γὰρ εὐρίσκει τὴν ρίζαν πνευματικὴν. Ὡς εἶγε τοιαυτὴ ἦν, οὐδὲν E ἂν τῶν βιωτικῶν τὰ πνευματικὰ διέλυσεν. Ἡ γὰρ διὰ τὸν Χριστὸν ἀγάπη βεβαία καὶ ἀρραγῆς καὶ ἀνάλωτος, καὶ οὐδὲν αὐτὴν διασπᾶσαι δυνήσεται· οὐ διαβολαί, οὐ κίνδυνοι, οὐ^δ θάνατος, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν. Κἂν γὰρ μυρία πάθῃ^ε ὁ οὕτω φιλῶν, πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀγάπης ὀρῶν 610 οὐκ ἀποστήσεται. Ὁ μὲν γὰρ διὰ τὸ φιλεῖσθαι φιλῶν, κἂν ἀηδὲς τι πάθῃ, διαλύει τὴν ἀγάπην· ὁ δὲ ἐκείθεν συνδεδεμένος οὐδέποτε ἀποστήσεται. Διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγεν· ¹⁰ “ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει.” Τί γὰρ ἔχεις εἰπεῖν; ὅτι τιμώμενος^ς ὕβριζεις; ὅτι εὐεργετούμενος σφάζει ἡβουλήθῃ; Ἄλλὰ καὶ τοῦτό σε μᾶλλον φιλεῖν παρασκευάζει, ἂν διὰ τὸν Χριστὸν φιλῇς. Ἄ γὰρ ἐστὶν ἐπὶ τῶν ἁλ-
λων ἀνατρεπτικά ἀγάπης, ταῦτα ἐνταῦθα κατασκευαστικά γίνεται. Πῶς; Πρῶτον μὲν, ὅτι σοι μισθῶν αἴτιος ὁ τοιού-
τός ἐστι· δεύτερον, ὅτι πλείονος δεῖται βοηθείας· ὁ^ζ διακεί-

¹⁰ 1 Cor. xiii. 8.

^α χρῇ K. L. ^β τὰ om. L. νῦν] + οὕτως Edd. ^γ ἐκ προφ.
βιωτικῶν L. ^δ οὐδὲ K. οὐδὲ bis habent G. H. M. Paulo post κἂν
pro καὶ quinquies L. ^ε διαλύει L. ^ς θάνατοι L. ^ζ ὁ om. K. M.
^η ὕβρισεν L. ^θ διακ. οὕτω] τοιούτος L.

μενος οὕτω, καὶ θεραπείας πολλῆς. Διὰ τοι τοῦτο ὁ οὕτω
 φιλῶν οὐ γένος ἐξετάζει, οὐ πατρίδα, οὐ πλοῦτον, οὐ τὴν B
 πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλὰ
 καὶ μισῆται, καὶ ὑβρίζηται, καὶ ἀναιρῆται, μένει φιλῶν,
 ἱκανὴν ἔχων ὑπόθεσιν τοῦ φιλεῖν, τὸν Χριστόν· ὅθεν καὶ
 ἴσταται πεπηγὼς, βέβαιος, ἀπερίτρεπτος, πρὸς ἐκεῖνον ὄρων.
 Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὕτως ἐφίλησε τοὺς ἐχθρούς, τοὺς ἀγνώ-
 μονας, τοὺς ὑβριστάς, τοὺς ^aβλασφήμους, τοὺς μισοῦντας,
 τοὺς οὐδὲ ἰδεῖν αὐτὸν θέλοντας, τοὺς ξύλα καὶ λίθους προ-
 τιμῶντας αὐτοῦ ^bἀγαπήσας, καὶ ἀγάπην τὴν ἀνωτάτω, καὶ
 μεθ' ἣν ἐτέραν οὐκ ἔστιν εὐρεῖν. ¹¹ “Μείζονα γὰρ ταύτης
 ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, φησὶν, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ
 ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.” Καὶ τοὺς σταυρώσαντας δὲ αὐτὸν, C
 καὶ τοσαῦτα εἰς αὐτὸν ἐμπαροινήσαντας, ὅρα πῶς μένει θερα-
 पेύων. Καὶ γὰρ τῷ πατρὶ περὶ αὐτῶν διαλέγεται λέγων·
¹² “ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι.” Καὶ τοὺς μα-
 θητάς δὲ μετὰ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς ἀπέστειλε. Ταύτην τοί-
 νυν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀγάπην ζηλώσωμεν, ^cπρὸς ταύτην ἀπί-
 δωμεν, ἵνα μιμηταὶ γενόμενοι τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἐνταῦθα
 καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλαν-
 θρωπῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ
 τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. D

ΟΜΙΛΙΑ ΕΑ.

¹ Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε· κύριε, ποσάκις ἁμαρ-
 τήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως
 ἐπτάκις; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, οὐ λέγω σοι ἕως
 ἐπτάκις, ἀλλ' ἕως ἐβδόμηκοντάκις ἐπτά.

(388) ἘΝΟΜΙΣΕ μέγα τι λέγειν ὁ Πέτρος· διὸ καὶ ὡς φιλο-
 τιμούμενος ἐπήγαγεν, “ἕως ἐπτάκις;” Τοῦτο γὰρ, φησὶν, E

¹¹ Joan. xv. 13.¹² Luc. xxiii. 34.¹ Cap. xviii. v. 21, 22.

^a βλασφημοῦντας L. ^b ἀγαπήσας] τῆς ἀγάπης K. M. καὶ ἀγ. τὴν
 ἀν.] τῇ ἀνωτάτῳ ἀγάπῃ L. Hunc secuti sunt Mor. Ben. ^c πρὸς]
 καὶ πρὸς Edd. ταύτην] αὐτὴν G. H. K.

ὁ ἐκέλευσας ποιεῖν, ποσάκις ποιήσω; Ἄν γὰρ αἰὲν ἁμαρ-
 τάνῃ, αἰὲν δὲ ἐλεγχόμενος μετανοῇ, ποσάκις ^α τούτου ἀνέχεσθαι
 κελεύεις ἡμᾶς; Ἐκείνῳ μὲν γὰρ τῷ μὴ μετανοοῦντι, ^β μηδὲ
 καταγινώσκοντι ἑαυτοῦ, πέραν ἐπέθηκας εἰπὼν, “ἔστω σοι
 ὡς ὁ ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης” τούτῳ δὲ οὐκέτι, ἀλλ’ ἐκέλευσας
 αὐτὸν προσέεσθαι. Ποσάκις οὖν αὐτὸν ὀφείλω φέρειν ἐλεγ-
 611 χόμενον καὶ μετανοοῦντα; ἄρκει ἐπτάκις; Τί οὖν ὁ Χρι-
 στός, ὁ φιλάνθρωπος καὶ ἀγαθὸς ^α θεός; “Οὐ λέγω σοι ἕως
 ἐπτάκις, ἀλλ’ ἕως ἐβδομηκοντάκις ἐπτά” οὐκ ἀριθμὸν τιθεὶς
 ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὸ ἄπειρον καὶ διηνεκές καὶ αἰεὶ. Ὡς περ
 γὰρ τὸ μυριάκις τὸ πολλάκις δηλοῖ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Καὶ
 γὰρ τὸ, ² “στεῖρα ἔτεκεν ἐπτά,” τὸ πολλά φησιν ἡ γραφή.
 Ὡστε οὐκ ἀριθμῷ συνέκλεισε τὴν ἄφεσιν, ἀλλὰ τὸ διηνεκές
 ἐδήλωσε καὶ αἰεὶ. Τοῦτο γοῦν καὶ διὰ τῆς παραβολῆς τῆς
 ἐφεξῆς κειμένης ^ε ἐδείξεν. Ἰνα γὰρ μὴ δόξῃ τισὶ ^ε μεγάλα
 καὶ φορτικά ἐπιτάττειν εἰπὼν, “ἐβδομηκοντάκις ἐπτά,”
 Β προσέθηκε τὴν παραβολὴν ταύτην, ὁμοῦ τε ἐνάγων εἰς ὅπερ
 εἴρηκε, καὶ τὸν μέγα φρονοῦντα ἐπὶ τούτῳ καταστέλλων,
 καὶ δεικνὺς οὐ βαρὺ τὸ πρᾶγμα ὄν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὐκόλον.
 Διὰ ^ς τοι τοῦτο τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν εἰς μέσον ἤγαγεν,
 ἵνα τῇ παραθέσει, φησὶ, μάθῃς, ὅτι καὶ ἐβδομηκοντάκις ἐπτά
 ἀφῆς, καὶ πάντα ἀπλῶς τὰ ἁμαρτήματα διηνεκῶς συγχωρῆς
 τῷ πλησίον, ὅσον σταγὼν ὕδατος πρὸς πέλαγος ἄπειρον,
^η τοσοῦτον, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλεον ἀποδέει σου ἡ φι-
 λανθρωπία πρὸς τὴν ἄπειρον ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ, ἧς ἐν
 C χρεία καθέστηκας δικάζεσθαι μέλλων καὶ εὐθύνας παρέχειν.
 Διὸ καὶ ἐπήγαγε λέγων ³ “Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐ-
 ρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ
 τῶν δούλων αὐτοῦ. Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προση-
 νέχθη αὐτῷ εἰς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. Μὴ ἔχοντος
 δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσε παραθῆναι αὐτὸν, καὶ τὴν γυ-

² 1 Reg. ii. 5.³ v. 23-25.

ΗΟΜ. LXI. ^α τούτου] τούτον G. M. τοῦτο H. ἀνασχεῖσθαι H. L.
^β μηδὲ κατ. ἑαυτοῦ] δι’ ἑαυτοῦ G. M. ^γ ἀρκεῖ ἕως ἐπ. Edd. contra Ep.
 et codd. ^δ θεός] δεσπότης G. dominus Ge. Alterum habent Ep.
 et Mor. ^ε ἐδήλωσεν L. ^ς μέγα τι καὶ φρικτὸν ἐπ. L. invito Ge.
^ζ τοι om. G. K. M. p. p. φησὶ deest in Edd. ^η τοσοῦτον] + [ἐστὶν
 ἡ φιλανθρωπία] Mor. Ben. sed hic, ut solet, sine uncis. Ineptum
 additamentum et in nullo codice repertum, ignorant Ep. et Interp.

ναίκα ¹ αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα εἶχεν.” Εἶτα ἐπειδὴ φίλανθρωπίας ἀπήλυσεν οὗτος, ἐξελθὼν ὀφείλοντα αὐτῷ σύνδουλον ἑκατὸν δηνάρια ἔπνιγε· ^k καὶ τοῦτοις κινήσας τὸν δεσπότην, παρεσκεύασεν εἰς δεσμωτήριον πάλιν αὐτὸν ἐμβαλεῖν, ἕως ¹ ἂν ἀποτίσῃ τὸ πᾶν. Εἶδες ὅσον τὸ μέσον τῶν εἰς ἄνθρωπον ^m καὶ εἰς θεὸν ἁμαρτημάτων; Ὅσον τὸ ^D μέσον μυρίων ταλάντων καὶ ἑκατὸν δηναρίων· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλεόν. Γίνεται δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν προσώπων, καὶ ἀπὸ τῆς συνεχείας τῶν ἁμαρτημάτων. Ἀνθρώπου μὲν γὰρ ὀρώντος, καὶ ἀφιστάμεθα, καὶ ὀκνοῦμεν ⁿ ἁμαρτάνειν· θεοῦ δὲ καθ’ ἑκάστην βλέποντος τὴν ἡμέραν, οὐκ ^o ἀπεχόμεθα, ἀλλὰ καὶ πράττομεν ἀδεῶς ἅπαντα, καὶ φθειγόμεθα. Οὐκ ἐντεῦθεν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς εὐεργεσίας, καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς ἧς ἀπηλαύσαμεν, χαλεπώτερα γίνεται τὰ ἁμαρτήματα.

Καὶ εἰ βούλεσθε μαθεῖν, πῶς ^p ἔστι μυρία τάλαντα, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλείονα τὰ εἰς αὐτὸν ἁμαρτήματα, ^E δεῖξαι πειράσομαι διὰ βραχέων. Ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ τοῖς πρὸς κακίαν ῥέπουσι καὶ διηνεκῶς ἁμαρτάνειν φιλοῦσι πλείονα παράσχω τὴν ἄδειαν, ἢ τοὺς ἐπιεικεστέρους εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβάλω, καὶ τὸ τῶν μαθητῶν εἴπωσι· “τίς δύναται σωθῆναι;” Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐρῶ, ἵνα τοὺς προσέχοντας ⁶¹² ἀσφαλεστέρους ἐργάσωμαι καὶ ἐπιεικεστέρους. Οἱ τε γὰρ ἀνίατα νοσοῦντες καὶ ἀνάλγητοι, καὶ τούτων χωρὶς τῶν λόγων, οὐκ ἀφίστανται τῆς οἰκείας ῥαθυμίας τε καὶ πονηρίας· εἰ δὲ καὶ ἐντεῦθεν πλείονα λαμβάνοιεν ἀφορμὴν ὀλιγωρίας, οὐ τῶν λεγομένων ἢ αἰτία, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀναισθησίας· ὥς τὰ γε λεγόμενα καὶ συστεῖλαι δυνήσεται καὶ κατανύξαι τοὺς προσέχοντας μᾶλλον· οἱ τε ἐπιεικέστεροι, ὅταν ἴδωσι μὲν τὸν ὄγκον τῶν ἁμαρτημάτων, μάθωσι δὲ καὶ τὴν δύνα-
(389) μιν τῆς μετανοίας, μᾶλλον αὐτῆς ^a ἀνυψέονται· διόπερ ἀναγ- ^B καῖον εἶπειν. Ἐρῶ τοίνυν, καὶ θήσω τὰ ἁμαρτήματα, ὅσα τε εἰς θεὸν πλημμελοῦμεν, καὶ ὅσα εἰς ἀνθρώπους· καὶ θήσω οὐ τὰ ἴδια, ἀλλὰ τὰ κοινά· τὰ δὲ ἴδια ἕκαστος συναπτέτω

¹ αὐτοῦ om. G. L. εἶχεν] ἔχει H. M. In cod. K. folium deest, ab ὅσα εἶχε usque ad ἔδωκε p. 612 D. εἶχεν] + καὶ ἀποδοθῆναι L. 1 Mosq.
^k καὶ τούτοις] κακείνος H. L. ¹ ἂν ἀποτίσῃ] ἀποτίσει G. H. M.
^m καὶ τῶν εἰς L. invito Ep. ⁿ ἁμαρτεῖν Mor. Ben. ^o αἰσχυρό-
μεθα L. ^p εἰσι G. M. ^a ἀνέξονται G. M.

λοιπὸν ἀπὸ τοῦ συνειδότος. Ποιήσω δὲ τοῦτο, πρότερον τὰς εὐεργεσίας θεῖς τοῦ θεοῦ. Τίνες οὖν αἱ ἑυεργεσίαι; Ἐποίησεν ἡμᾶς οὐκ ὄντας, καὶ πάντα δι' ἡμᾶς εἰργάσατο τὰ ὀρώμενα, οὐρανὸν, θάλατταν, γῆν, ἀέρα, τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα, ζῶα, φυτὰ, σπέρματα· δεῖ γὰρ ἐπιτεμεῖν διὰ τὸ πέλαγος τῶν ἔργων τὸ ἄπειρον. Ψυχὴν ζῶσαν ἡμῖν ἐνέ-
C πνευσε μόνοις τοιαύτην τῶν ἐπὶ γῆς, παράδεισον ἐφύτευσε, βοηθὸν ἔδωκε, πᾶσι τοῖς ἀλόγοις ἐπέστησε, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσε. Μετὰ ταῦτα γενόμενον ἀγνώμονα περὶ τὸν εὐεργέτην μείζονος ἠξίωσε δωρεᾶς. Μὴ γὰρ τοῦτο ἴδῃς μόνον, ὅτι ἐξέβαλε παραδείσου, ἀλλὰ καὶ τὸ κέρδος σκόπει τὸ ἐκ τούτου γενόμενον. Μετὰ γὰρ τὸ ἐκβαλεῖν παραδείσου, καὶ τὰ μυρία ἐκεῖνα ἐργάσασθαι ἀγαθὰ, καὶ τὰς ποικίλας οἰκονομίας ἐπιτελέσαι, καὶ τὸν υἱὸν ἐπεμψε τὸν ἑαυτοῦ ὑπὲρ τῶν εὐεργετηθέντων καὶ μισούντων, καὶ τὸν οὐρανὸν ἡμῖν ἀνέψξε, καὶ τὸν παράδεισον αὐτὸν ἀνεπέτασε, καὶ
D υἱοὺς ἡμᾶς ἐποίησε, τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς ἀγνώμονας. Διὸ καὶ εὐκαιροῦν νῦν εἰπεῖν· ⁴“ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ.” Ἐδωκε δὲ ἡμῖν καὶ βάπτισμα ἀφέσεως ἁμαρτημάτων, καὶ τιμωρίας ἀπαλλαγὴν, καὶ βασιλείας κληρονομίαν, καὶ μυρία ἐπηγγείλατο κατορθοῦσιν ἀγαθὰ, καὶ χεῖρα ὥρεξε, καὶ πνεῦμα ἐξέχεεν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν. ⁵“Τί οὖν; μετὰ τούτα καὶ τηλικαῦτα ἀγαθὰ, πῶς ἡμᾶς διακεῖσθαι ἐχρῆν; ἄρα εἰ ⁶καὶ καθ' ἐκάστην ἀπεθνήσκομεν τὴν ἡμέραν ὑπὲρ τοῦ οὕτως ἡμᾶς φιλοῦντος, ἐξετίννυμεν ἂν τὴν ἀξίαν, μᾶλλον δὲ τὸ πολλοστόν τῆς ὀφειλῆς κατετίθεμεν; Οὐδαμῶς· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πάλιν εἰς τὸ κέρδος τὸ ἡμέτερον περιῖστατο. Πῶς οὖν ⁷διακεῖμεθα οἱ οὕτω διακεῖσθαι ὀφείλοντες; Καθ' ἐκάστην ἡμέραν εἰς τοὺς νόμους ἐνυβρίζομεν
E τοὺς αὐτοῦ. Ἀλλὰ μὴ ἀγανακτήσητε, ἂν ἐπαφῶ τὴν γλῶτταν τοῖς ἁμαρτάνουσιν· οὐ γὰρ ὑμῶν κατηγορήσω μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑμαυτοῦ.

⁴ Rom. xi. 33.

¹ εὐεργεσίαι] + τοῦ θεοῦ L. Non legit Ge. ² τὰ ζ. τὰ φ. τὰ σπ. L. ³ τοῦτο G. M. ⁴ αὐτὸν] ἡμῖν M. p. p. ἡμᾶς om. L. ⁵ Μετὰ τούτα τοίνυν καὶ H. [et Reg. 688] favente Ge. τοίνυν recepit Sav. sed male servato τί οὖν. ⁶ καὶ om. H. M. Ep. p. p. ἐξετίννυμεν G. ἐξετείνομεν (sic) M. ⁷ διακεῖμεθα οἱ] παρείμεθα G. M.

Πόθεν οὖν βούλεσθε ἄρξομαι; ἀπὸ τῶν δούλων; ἀπὸ τῶν ἐλευθέρων; ἀπὸ τῶν στρατευομένων; ἀπὸ τῶν ἰδιωτῶν; ἀπὸ τῶν ἀρχόντων; ἀπὸ τῶν ἀρχομένων; ἀπὸ τῶν γυναικῶν; ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν; ἀπὸ τῶν γερόντων; ἀπὸ τῶν νέων; ἀπὸ ποίας ἡλικίας; ἀπὸ ποίου γένους; ἀπὸ ποίου ἀξιώμα- 618
τος; ἀπὸ ποίου ἐπιτηδεύματος; Βούλεσθε ἀπὸ τῶν στρατευομένων ποιήσομαι τὴν ἀρχήν; Τί τοίνυν οὐχ ἁμαρτάνουσιν οὗτοι, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑβρίζοντες, λοιδοροῦμενοι, ^z μαινόμενοι, τὰς ἀλλοτρίας πραγματευόμενοι συμφοράς, λύκοις ἐοικότες, πλημμελημάτων οὐδέποτε καθαρεύοντες, πλὴν εἰ μὴ καὶ τὴν θάλατταν εἶποι τις κυμάτων εἶναι ἐκτός; Ποῖον γὰρ αὐτοῖς πάθος οὐκ ἐνοχλεῖ; ποῖον δὲ νόσημα οὐ πολιορκεῖ αὐτῶν τὴν ψυχὴν; Πρὸς μὲν γὰρ τοὺς ὁμοτίμους ^ζ ἡλοτύπως διάκεινται, καὶ φθονοῦσι καὶ κενοδοξοῦσι· ^B πρὸς δὲ τοὺς ὑποτεταγμένους, πλεονεκτικῶς· πρὸς δὲ τοὺς δίκας ἔχοντας, καὶ ὡς εἰς ^a λιμένα κατατρέχοντας, πολεμῶς καὶ ἐπιόρκως. Πόσαι παρ' αὐτοῖς ἀρπαγαί· πόσαι πλεονεξίαι· ^b πόσαι συκοφαντίαι καὶ καπηλείαι· πόσαι κολακεῖαι δουλοπρεπεῖς. Φέρε οὖν, καθ' ἑκάστον ἀρμόσωμεν τὸν τοῦ Χριστοῦ νόμον. “Ὁ εἰπὼν τῷ ἀδελφῷ ^c αὐτοῦ, μωρὲ, ἔνοχος ἔσται τῇ γεέννῃ τοῦ πυρός.” “Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἥδη ἐμοίχευσεν ^d αὐτήν.” “Ἐὰν μὴ τις ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.” Οὗτοι δὲ καὶ ἐπιτηδεύουσι τυφον, ^C κατὰ τῶν ὑπηκόων καὶ παραδεδομένων καὶ τρεμόντων αὐτοὺς καὶ δεδοικότες θηρίου ^e γινόμενοι χαλεπώτεροι· διὰ μὲν τὸν Χριστὸν οὐδὲν ποιοῦντες, πάντα δὲ διὰ τὴν γαστέρα, διὰ τὰ χρήματα, διὰ τὴν κενοδοξίαν. Ἄρα ἐνὶ ἀριθμῆσαι διὰ ῥημάτων τὴν τῶν πραγμάτων πλημμέλειαν; Τί ἂν τις εἶποι τὰς χλευασίας αὐτῶν, τὸν γέλωτα, τὰς ἀκαίρους διαλέξεις, τὰς αἰσχρολογίας; Περὶ δὲ πλεονεξίας οὐδὲ εἰπεῖν ἐνι. Καθάπερ γὰρ οἱ ἐν τοῖς ὅρεσι μοναχοὶ οὐδὲ τί ποτέ ἐστίν ἡ πλεονεξία ἴσασιν, οὕτως οὐδὲ οὗτοι· ἀλλ' ἀπεναντίας ἐκείνοις. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ διὰ τὸ πόρρω τοῦ νοσήματος

^z μαινόμενοι] Sic L. et Edd. πενόμενοι G. M. πονοῦμενοι Reg. 688. conuiciantur Ge. Vox deest in H. K. ^a λιμένας G. K. M. Ibidem cum Interp. vv. καὶ ἐπιόρκως abesse iubent. ^b πόσαι et p. p. καὶ om. L. ^c αὐτοῦ om. H. M. ^d αὐτήν] + ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ L. ^e γενόμενοι K. M.

Δ εἶναι ἀγνοοῦσι τὸ πάθος· οὗτοι δὲ διὰ τὸ σφόδρα ^ε ἐν αὐτῷ (390) μεθύειν οὐδὲ αἰσθάνονται ὅσον ἐστὶ τὸ κακόν. Οὕτω γὰρ παρώσατο τὴν ἀρετὴν ἢ κακία αὕτη καὶ τυραννεῖ, ὡς μὴδὲ ἔγκλημα βαρὺ εἶναι νομίζεσθαι αὐτὴν παρὰ τοῖς μαινομένοις ἐκείνοις. Ἀλλὰ βούλεσθε τούτους ἀφέντες, ἐφ' ἐτέρους ἔλθωμεν ἐπιεικεστέρους; Φέρε οὖν, τὸ τῶν δημιουργῶν γένος καὶ χειροτεχνῶν ἐξετάσωμεν. Οὗτοι γὰρ μάλιστα δοκοῦσιν ἐκ δικαίων διαζῆν πόνων, καὶ τῶν ἰδρώτων τῶν ἑαυτῶν. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι ὅταν μὴ προσέχωσιν ἑαυτοῖς, πολλὰ ἐντεῦθεν συνάγουσιν ἑαυτοῖς ^ε κακά. Τὴν γὰρ ἀπὸ τῆς πράσεως καὶ ἀγορασίας ἀδικίαν ^η ἐπεισάγουσι τῇ τῶν δικαίων πόνων ἐργασίᾳ, Ε καὶ ὄρκους καὶ ἐπιορκίας καὶ ψευδολογίας προστιθέασι τῇ πλεονεξίᾳ πολλάκις, καὶ τῶν βιωτικῶν ^ι μόνων εἰςὶ πραγμάτων, καὶ τῇ γῇ προσηλωμένοι διατελοῦσι· καὶ ὅπως μὲν χρηματίζωνται, πάντα πράττουσιν· ὅπως δὲ μεταδοῖεν τοῖς δεομένοις, οὐ πολλὰν τίθενται τὴν σπουδὴν, αἰεὶ τὰ ὄντα αὔξειν βουλόμενοι. Τί ἂν τις εἴποι τὰς λοιδορίας τὰς ὑπὲρ τῶν τοιούτων, τὰς ὕβρεις, τὰ δανείσματα, τοὺς τόκους, τὰ συναλλάγματα τὰ πολλῆς γέμοντα καπηλείας, τὰς ^κ ἐμπορίας τὰς ἀναισχύντους;

614 Ἀλλὰ βούλεσθε καὶ τούτους ἀφέντες, ἐφ' ἐτέρους ἔλθωμεν, τοὺς δὴ δοκοῦντας εἶναι δικαιότερους; Τίνες οὖν εἰσιν οὗτοι; Οἱ τοὺς ἀγροὺς κεκτημένοι, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς γῆς δρεπόμενοι πλοῦτον. Καὶ τί τούτων γένοιτ' ἂν ἀδικώτερον; Εἰ γὰρ τις ἐξετάσειε πῶς τοῖς ἀθλοῖς καὶ ταιλαιπῶροις κέχρηται γεωργοῖς, βαρβάρων αὐτοὺς ὠμοτέρους ὄψεται. Τοῖς γὰρ ἐν λιμῷ τηκομένοις, καὶ δι' ὅλης πονουμένοις τῆς ζωῆς, καὶ τελέσματα διηνεκῇ καὶ ἀφόρητα ἐπιτιθέασι, καὶ διακονίας ἐπιπόνους ἐπιτάττουσι, καὶ ὡς ὄνοις καὶ ἡμίνοις, μᾶλλον δὲ ὡς λίθοις τοῖς ἐκείνων κέχρηται σώμασιν, οὐδὲ μικρὸν ἀναπνεῦσαι συγχωροῦντες, καὶ παρεχούσης τῆς γῆς, καὶ μὴ παρεχούσης, ὁμοίως αὐτοὺς κατατείνουνσι, καὶ οὐδεμιᾷς Β αὐτοῖς συγγνώμης μεταδιδόασιν· οὐ τί γένοιτ' ἂν ἐλεεινότερον, ὅταν δι' ὀλοκλήρου τοῦ χειμῶνος πονέσαντες, καὶ κρυμῷ καὶ ὄμβρῳ καὶ ἀγρυπνίαις δαπανηθέντες, κεναῖς ἀναχωρήσωσι ταῖς χερσίν, ἔτι καὶ προσοφείλοντες, καὶ τοῦ λιμοῦ τούτου

^ε ἐν αὐτῷ] τῷ πάθει Edd.

vulgo ἐπισυνάγουσι. ^ι μόνον L.

^ε τὰ κακά Edd.

^κ εὐπορίας L.

^η Sic K. L.

ἀπορίας G. M.

καὶ τοῦ ναυαγίου τὰς τῶν ἐπιτρόπων βασάνους καὶ τοὺς ἔλकुσμοὺς καὶ τὰς ἀπαιτήσεις καὶ τὰς ἀπαγωγὰς καὶ τὰς ἀπαραιτήτους ¹λειτουργίας μᾶλλον δεδοικότες καὶ φρίττοντες; Τί ἂν τις εἴποι τὰς ἐμπορίας, ἃς ^mαὐτοὺς ἐμπορεύονται, τὰς καπηλείας, ἃς αὐτοὺς καπηλεύουσιν, ἀπὸ μὲν τῶν πόνων αὐτῶν καὶ τῶν ἰδρώτων ληνοὺς καὶ ὑπολήνια πληροῦντες, C αὐτοῖς δὲ οἵκαδε οὐδὲ ὀλίγον ⁿεἰσαγαγεῖν ἐπιτρέποντες μέτρον, ἀλλ' ὀλόκληρον τὸν καρπὸν εἰς τοὺς τῆς παρανομίας αὐτῶν ἀντλοῦντες πίθους, καὶ ὀλίγον αὐτοῖς ὑπὲρ τούτου ^oπροσριπτοῦντες ἀργύριον; Καὶνὰ δὲ καὶ γένη τόκων ἐπινοοῦσι, καὶ οὐδὲ τοῖς Ἑλλήνων νόμοις νενομισμένα, καὶ δανεισμάτων γραμματεία πολλῆς γέμοντα τῆς ἀράς συντιθέασιν. Οὐδὲ γὰρ ἑκατοστήν τοῦ παντός, ἀλλὰ τὸ ἡμῖς τοῦ παντός ἀπαιτεῖν βιάζονται· καὶ ταῦτα τοῦ ἀπαιτουμένου καὶ γυναικα ἔχοντος, καὶ παιδία τρέφοντος, καὶ ἀνθρώπου ^pόντος, καὶ τοῖς οἰκείοις πόνοις καὶ τὴν ἄλῳ καὶ τὴν ληνὸν πληροῦντος. Ἄλλ' οὐδὲν τούτων ἐννοοῦσι. Διὸ δὴ τὸν προφήτην εὐκαιροῦν D ^qπαραστησάμενον εἰπεῖν· ⁵“ἐκστηθι, οὐρανέ, καὶ φρίξον, γῇ” εἰς ὅσην θηριωδίαν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἐξεβακχεύθη. Ταῦτα δὲ λέγω, οὐ τέχνας, οὐδὲ γεωργίαν, οὐδὲ στρατείαν, οὐδὲ ἀγροὺς διαβάλλων, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτοὺς. Ἐπεὶ καὶ ὁ Κορνήλιος ἑκατοντάρχης ἦν, καὶ ὁ Παῦλος σκυτοτόμος, καὶ μετὰ τὸ κήρυγμα τῇ τέχνῃ ἐκέχρητο· καὶ ὁ Δαυὶδ βασιλεὺς ἦν· καὶ ὁ Ἰωβ χωρίων ^rἀπήλανε καὶ πολλῶν προσόδων· καὶ οὐδὲν ἦν ^sἐντεῦθεν κώλυμα οὐδενὶ τούτων πρὸς ἀρετὴν.

Ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, καὶ τὰ μυρία τάλαντα E ^tἀναλογιζόμενοι, καὶ ἐντεῦθεν ἐπειχθῶμεν πρὸς τὸ ἀφίεναι

⁵ Jer. ii. 12.

¹ λειτουργίας] + ἀπᾶσι L. Mor. Ben. ^m αὐτοὺς ἐμπορεύονται... αὐτοὺς καπηλεύουσιν] Sic L. Mor. Ben. ceteri αὐτοὶ ἐμπ. . . αὐτοὶ καπηλεύονται. ⁿ εἰσάγειν L. ^o προσριπτοῦσιν H. M. προσρίπτουσιν K. Mox καὶ ante γένη om. L. ^p ὄντος] + πένητος Edd. invitis codd. et Interp. ^q παραστάντα G. παραστησαμένους Edd. Infra εἰς πόσῃ G. K. M. ^r ἀπήλαυσε G. M. προσόδων] + ἐντεῦθεν G. K. M. Locum sic exhibet Reg. 688. καὶ ὁ Ἰωβ πολλῶν κτημάτων κύριος ἦν, καὶ μυρία προσόδων ἐντεῦθεν ἀπέλαυσε. Hanc scripturam repraesentavit Sav. et omisso ἐντεῦθεν Ben. Nos codd. et Mor. sequimur. ^s ἐνταῦθα G. K. M. ^t Sic L. Ep. ceteri ἀναλογισάμενοι. καὶ] καὶ G. M. ἐπειχθῶμεν] Sic Ep. Mor. et codd. praeter G. M. qui ἐπειχθῶμεν (sic) habent. urgamur Ge. ἐναχθῶμεν Reg. 688. et Sav. ἐπαχθῶμεν Ben. credo, errore typographico.

τοῖς πλησίον τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα καὶ εὐτελεῖ. Καὶ γὰρ λόγος ἡμῖν ἔγινεται τῶν ἐμπιστευθεισῶν ἡμῖν ἐντολῶν, καὶ οὐκ ἔχομεν πάντα καταβαλεῖν, οὐδ' ἂν ὁτιοῦν ποιήσωμεν. Διὰ
 615 τοῦτο ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πρὸς ἕκτισιν εὐκόλον τε καὶ ῥαδίαν ὁδόν, καὶ πάντα δυναμένην διαλύσασθαι ἐκεῖνα, τὸ μὴ μνησικακεῖν λέγω. Ἰν' οὖν τοῦτο μάθωμεν καλῶς, ἀκούσωμεν ὁδῷ προϊόντες τῆς παραβολῆς ἀπάσης. “Προσηνέχθη γὰρ αὐτῷ, φησὶν, εἰς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. “Οὐκ ἔχοντος (391) δὲ αὐτοῦ ἀποτίσαι, ἐκέλευσεν αὐτὸνπραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ παῖδιά.”^x Τίνος ἕνεκεν; εἰπέ μοι. Οὐκ ἐξ ὁμότητος, οὐδὲ ἀπανθρωπίας· καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἡ ζημία περιέστατο πάλιν· δούλη γὰρ ἦν καὶ ἐκείνη· ἀλλ' ἐξ ἀφάτου κηδεμονίας. Βούλεται γὰρ αὐτὸν^y πτοῆσαι διὰ τῆς ἀπειλῆς
 B ταύτης, ἵνα εἰς ἱκετηρίαν^z ἀγάγῃ, οὐχ ἵνα πραθῇ. Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο ἐποίει, οὐκ ἂν ἐπένευσεν αὐτοῦ τῇ αἰτήσει, οὐδ' ἂν τὴν χάριν ἔδωκε. Διατί οὖν πρὸ τοῦ λογοθεσίου τοῦτο οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ ἀφῆκε τὸ ὄφλημα; Διδάξαι βουλόμενος πόσων αὐτὸν ὀφλημάτων ἐλευθεροῖ, ἵνα καὶ ταύτῃ ἡμερώτερος περὶ τὸν σύνδουλον γένηται. Εἰ γὰρ καὶ μαθὼν τοῦ ὀφλήματος τὸν ὄγκον, καὶ τῆς συγχωρήσεως τὸ μέγεθος, ἐπέμενευ ἀγχων τὸν σύνδουλον· εἰ μὴ τοσούτοις αὐτὸν προεπαίδευσεν φαρμάκοις, ποῦ οὐκ ἂν ἐξῆλθεν ὁμότητος; Τί οὖν ἐκεῖνος; ⁶ “Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα σοι ἀπο-
 C δώσω, φησὶν. Ὁ δὲ κύριος αὐτοῦ σπλαγχνισθεὶς, ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.” Εἶδες πάλιν φιλανθρωπίας ὑπερβολήν; Ἀναβολὴν ἐζήτησε μόνον καιροῦ καὶ ὑπέρθεσιν ὁ οἰκέτης· ὁ δὲ μείζων ἢ ἤτησεν ἔδωκεν, ἄφεςιν ὁλοκλήρου τοῦ δανείσματος καὶ συγχώρησιν. Ἐβούλετο μὲν γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς δοῦναι, ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο αὐτοῦ εἶναι τὸ δῶρον μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τούτου ἱκετηρίας, ἵνα μὴ ἀστεφάνωτος ἀπέλθῃ. Ὅτι γὰρ αὐτοῦ τὸ πᾶν ἦν, εἰ καὶ προσέπεσεν οὗτος καὶ ἐδεήθη, ἢ αἰτία τῆς συγχωρήσεως

⁶ v. 26, 27.

^v γενήσεται G. Ep. ^w Οὐκ] Μὴ K. L. invitis Mosqq. ^x Τίνος] + οὖν L. μοι] + τὴν γυναῖκα Edd. + καὶ τὴν γ. καὶ τὰ παῖδιά H. Neutrum vertit Interp. ^y πτοῆσαι] ἡμέρον ποιῆσαι Sav. [et Reg. 688.] καταπτοῆσαι Euth. ^z αὐτὸν ante ἀγάγῃ delevis, auctoribus K. L. M. Ep. Mox Eἰ γὰρ μὴ διὰ Euth. Mor.

ἐδήλωσε· “σπλαγχνισθεῖς ^a γὰρ ἀφῆκεν αὐτῷ.” Ἄλλ’ ὅμως καὶ οὕτως ἐβούλετο κακεῖνόν τι δοκεῖν συνεισφέρειν, ἵνα μὴ D σφόδρα ἢ κατησχυμμένος· καὶ ἵνα παιδευθεῖς ἐν ταῖς οἰκείαις συμφοραῖς συγγνωμονικὸς γένηται τῷ συνδούλῳ.

Μέχρι μὲν οὖν τούτου καλὸς οὗτος καὶ εὐάρεστος· καὶ γὰρ ὡμολόγησε, καὶ ἐπηγγείλατο ἀποδώσειν τὸ ὄφλημα, καὶ προσέπεσε, καὶ παρεκάλεσε, καὶ κατέγνω τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων, καὶ ἔγνω τὸ μέγεθος τοῦ ὀφλήματος. Ἀλλὰ τὰ μετὰ ταῦτα ἀνάξια τῶν προτέρων. Ἐξελθὼν γὰρ ^b εὐθέως, οὐδὲ μετὰ χρόνον πολὺν, ἀλλ’ εὐθέως, ἔναυλον ἔχων τὴν εὐεργεσίαν, εἰς κακίαν ἀπεχρήσατο τῇ δωρεᾷ, καὶ E τῇ ἐλευθερίᾳ τῇ παρὰ τοῦ δεσπότης αὐτῷ παρασχεθείσῃ. ⁷ “Εὐρὼν γὰρ ἓνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὀφείλοντα αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, ἐπνιγεν αὐτὸν λέγων· ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις.” Εἶδες δεσπότης φιланθρωπίαν; εἶδες δούλου ὡμότητα; Ἀκούσατε οἱ ὑπὲρ χρημάτων ταῦτα ποιοῦντες. Εἰ γὰρ ὑπὲρ ἀμαρτημάτων οὐ χρή, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ χρημάτων. Τί οὖν ἐκεῖνος; ⁸ “Μακροθύμησον ἐπ’ ἐμοί, καὶ 616 πάντα σοι ἀποδώσω.” ^c Ὁ δὲ οὐδὲ τὰ ῥήματα ἠδέσθη, δι’ ὧν ἐσώθη· (καὶ γὰρ αὐτὸς ταῦτα εἰπὼν, ἀπηλλάγη τῶν μυρίων ταλάντων) καὶ οὐδὲ τὸν λιμένα ἐπέγνω, δι’ οὗ τὸ ναυάγιον διέφυγεν· οὐ τὸ σχῆμα τῆς ἱκετηρίας ἀνέμνησεν αὐτὸν τῆς τοῦ δεσπότης φιλανθρωπίας· ἀλλὰ πάντα ἐκεῖνα ^d ὑπὸ τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ὡμότητος καὶ τῆς μνησικακίας ἐκβαλὼν, θηρίου παντὸς χαλεπώτερος ἦν, ἄγχων τὸν σὺνδουλον. Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; σεαυτὸν ^e ἀπαιτῶν οὐκ αἰσθάνη, κατὰ σεαυτοῦ τὸ ξίφος ὥθων, καὶ τὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν δωρεὰν ἀνακαλούμενος; Ἄλλ’ οὐδὲν τούτων ἐνενόησεν, οὐδὲ B ἐμνήσθη τῶν αὐτοῦ, οὐδὲ ἐνέδωκε· καίτοιγε οὐχ ὑπὲρ τῶν ἴσων ἢ ἱκετηρία. Ὁ μὲν γὰρ ὑπὲρ μυρίων ταλάντων, ὁ δὲ ὑπὲρ ἑκατὸν δηναρίων παρεκάλει· καὶ ὁ μὲν τὸν σὺνδουλον, ὁ δὲ τὸν δεσπότην· καὶ ὁ μὲν τελείαν συγχώρησιν ἔλαβεν,

⁷ v. 28.⁸ v. 29.

^a γὰρ] + φησὶν Edd. ^b εὐθέως] αὐτὸς Sav. Mox ἐχρήσατο G. H. K. M. ^c Ὁ δὲ om. G. ^d ὑπὸ] ἀπὸ Edd. Mox παντός om. G. H. K. M. sed tuentur Euth. et Interp. ^e “ἀπαιτῶν. Sic MSS. quidam recte [immo pessime]. Editi vero ἀπαιτῶν.” Montef. ἀπαιτῶν in nullo cod. invenire potui. κατὰ] καὶ κατὰ L.

ὁ δὲ ἀναβολὴν ἤτει. Καὶ οὐδὲ ^f ταύτην αὐτὸς ἐδίδου.
⁹ “ἔβαλε γὰρ αὐτὸν εἰς φυλακὴν. Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι
^ε αὐτοῦ, κατηγορήσαν αὐτοῦ πρὸς τὸν δεσπότην.” Οὐδὲ
 ἀνθρώποις τοῦτο ἀρεστὸν ἦν, μήτιγε θεῷ. ^h Συναῖλγησαν
 οὖν οἱ μὴ ὀφείλοντες. Τί οὖν ὁ δεσπότης; ¹⁰ “Πονηρὲ
 δοῦλε, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφήκά σοι, ἐπεὶ παρεκά-
 C λεςάς με· οὐκ ἔδει καὶ σέ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς (392)
 καὶ ἐγὼ σε ἠλέησα;” “Οἷα πάλιν τὴν ἡμερότητα τοῦ δε-
 σπότητος. Κρίνεται πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπολογεῖται, μέλλων ἀνα-
 τρέπειν αὐτοῦ τὴν δωρεάν· μᾶλλον δὲ οὐκ αὐτὸς ἀνέτρε-
 ψεν, ἀλλ’ ὁ λαβὼν. Διὸ φησι· “πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκεί-
 νην ἀφήκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με· οὐκ ἔδει καὶ σέ
 ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου;” Εἰ γὰρ καὶ βαρὺ σοι τὸ
 πρᾶγμα εἶναι ^k δοκεῖ, ἀλλ’ ἔδει καὶ πρὸς τὸ κέρδος ἰδεῖν, τὸ
 γεγεννημένον, τὸ ἐσόμενον. ¹ Εἰ καὶ ἐπαχθὲς τὸ ἐπίταγμα,
 τὸ ἐπαθλον ἐννοῆσαι ἔδει· μηδὲ ὅτι λελύπηκεν ἐκεῖνος, ἀλλ’
 D ὅτι σὺ θεὸν παρώξυνας, ὃν ἀπὸ ψιλῆς ἱκετηρίας κατήλλαξας.
 Εἰ δὲ καὶ οὕτω σοι φορτικὸν τὸ φίλον γενέσθαι τῷ λελυ-
 πηκότι, πολλῷ βαρύτερον τὸ εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν· καὶ εἰ
 τοῦτο ἀντέθηκας ἐκείνῳ, τότε ἂν ἔγνωνς, ὅτι πολλῷ τοῦτο
 κουφότερον. Καὶ ὅτε μὲν μυρία τάλαντα ὤφειλεν, οὐκ
 ἐκάλεσε πονηρὸν, οὐδὲ ὕβρισεν, ἀλλ’ ἠλέησεν· ὅτε δὲ περὶ
 τὸν σύνδουλόν ἀγνώμων ἐγένετο, τότε λέγει, “πονηρὲ δοῦ-
 λε.” ^m Ἀκούσωμεν, οἱ πλεονέκται· καὶ γὰρ πρὸς ἡμᾶς ὁ λό-
 E γος. Ἀκούσωμεν, ⁿ καὶ οἱ ἀνηλεεῖς καὶ ὡμοί· ὅτι οὐχ ἐτέ-
 ροις ἐσμέν ὡμοί, ἀλλ’ ἑαυτοῖς. “Ὅταν οὖν βούλῃ μνησικα-
 κεῖν, ἐννόησον ὅτι σταντῷ μνησικακεῖς, οὐχ ἐτέρῳ· ὅτι ^o τὰ
 σαντοῦ καταδεσμεῖς ἀμαρτήματα, οὐ τὰ τοῦ πλησίον. Σὺ

⁹ v. 30, 31.¹⁰ v. 32, 33.

^f ταύτην] τοῦτο G. M. αὐτὸς] οὗτος G. M. αὐτὸς οὗτος H.
^ε αὐτοῦ om. K. L. Proximum αὐτοῦ om. M. δεσπότην] + διεσάφησαν
 τῷ δεσπότη Mor. Ben. Hanc clausulam vice alterius κατηγορήσαν
 κ. τ. ε. exhibet L. Nobiscum faciunt Mosqq. ^h Συναῖλγησαν
 L. invito Ep. Infra ἀνέτρεπεν H. ⁱ Haec ἐπεὶ παρεκάλεσάς με om. H.
 tum hic, tum supra om. K. M. ^k ἐδοκεῖ H. K. p. p. τὸ τότε
 γεγ. G. M. καὶ τὸ ἐσόμενον Edd. ¹ Εἰ δὲ καὶ G. H. ἔδει] ἐχρῆν L.
^m Ἀκούσατε bis . . . ὑμᾶς . . . ἐστὲ Edd. In ἀκούσωμεν et ἐσμέν con-
 sentiunt codd. et Ge. ἡμᾶς autem invitis codd. ex solo Interprete
 recepi. ⁿ καὶ om. L. ἀνελεεῖς H. M. ἀνελεήμονες L. ^o τὰ σαν-
 τοῦ] σταντῷ G. K. M. καταδεσμεῖς iidem.

μὲν γὰρ, ὅπερ ἂν ἐργάσῃ ^p τούτῳ, ὡς ἄνθρωπος ἐργάζῃ, καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ· ὁ δὲ θεὸς οὐχ οὕτως, ἀλλὰ μειζώ-
 νως σε τιμωρήσεται, καὶ τιμωρίαν ^a τὴν ἐκεῖ. ¹¹ “Παρέδωκε ⁶¹⁷
 γὰρ ^r αὐτὸν, ἕως οὗ ἀποδῶ τὸ ὀφειλόμενον” τουτέστι, δι-
 νεκῶς· οὔτε γὰρ ἀποδώσει ποτέ. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐγένου
 τῇ εὐεργεσίᾳ βελτίων, λείπεται τῇ τιμωρίᾳ σε διορθοῦσθαι.
 Καίτοιγε ¹² ἀμεταμέλητα ^s τὰ χαρίσματα καὶ αἱ δωρεαί·
 ἀλλὰ τοσοῦτον ἴσχυσεν ἡ κακία, ὡς καὶ τοῦτον λῦσαι τὸν
 νόμον. Τί τοίνυν τοῦ μνησικακεῖν χαλεπώτερον, ὅταν δω-
 ρεῖν θείαν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην ἀνατρέπον φαίνεται;
 Καὶ οὐδὲ ἀπλῶς αὐτὸν παρέδωκεν, ἀλλὰ ὀργισθεῖς. Ὅτε B
 μὲν γὰρ ἐκέλευσε πραθῆναι, οὐκ ἦν ὀργῆς τὰ ῥήματα· οὐκ-
 οὖν οὐδὲ ἐποίησεν· ἀλλ’ ἀφορμὴ φιλανθρωπίας μεγίστη·
 νυνὶ δὲ ἀγανακτήσεως πολλῆς ἡ ψῆφος, καὶ τιμωρίας, καὶ
 κολάσεως. Τί οὖν ἡ παραβολὴ βούλεται; ¹³ “Οὕτω ποιήσει
 καὶ ὑμῖν, φησὶν, ὁ πατήρ μου, εἰ μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ
 ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς καρδίας ὑμῶν τὰ παραπτώματα
 αὐτῶν.” Οὐ λέγει, ὁ πατήρ ὑμῶν· ἀλλ’, “ὁ πατήρ μου.”
 Οὐ γὰρ ἄξιον τοῦ τοιούτου καλεῖσθαι πατέρα τὸν θεόν,
 τοῦ οὕτω πονηροῦ καὶ μισανθρώπου. Δύο τοίνυν ἐνταῦθα
 ζητεῖ, καὶ καταγινώσκειν ἡμᾶς ^v τῶν ἀμαρτημάτων, καὶ ἐτέ- C
 ροις ἀφιέναι· καὶ ἐκεῖνο διὰ ^w τοῦτο, ἵνα εὐκολώτερον τοῦτο
 γένηται· (ὁ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ ἐννοῶν, συγγνωμονικώτερος ἔσται
 τῷ συνδούλῳ) καὶ οὐχ ἀπλῶς ἀφιέναι ἀπὸ στόματος, ἀλλ’
 ἀπὸ καρδίας.

^x Μὴ δὴ καθ’ ἑαυτῶν τὸ ξίφος ὠθῶμεν μνησικακοῦντες.
 Τί γὰρ σε καὶ τοιοῦτον ἐλύπησεν ὁ λελυπηκὼς, οἷον σὺ
 σαυτὸν ἐργάσῃ τῆς ὀργῆς μεμνημένος, καὶ ἐπισπώμενος κα-
 τὰ σαυτοῦ τὴν καταδικάζουσάν σε παρὰ θεοῦ ψῆφον; Ἄν
 μὲν γὰρ νήφῃς καὶ φιλοσοφῇς, εἰς τὴν ἐκείνου κεφαλὴν πε-

¹¹ v. 34.¹² Rom. xi. 29.¹³ v. 35.

^p τούτῳ] Sic Mor. Ben. et corr. H. τοῦτον L. ceteri et pr. H. τοῦτο.

^a τὴν αἰεὶ καὶ ἐκεῖ Reg. 688. idque dederunt Sav. Ben.

^r αὐτὸν] + φησὶ H. L. ἀποδῶ] + πᾶν G. 1 Mosq.

^s τὰ] τοῦ θεοῦ

τὰ H. τοῦ θεοῦ post δωρεαὶ addit L. invito Ge.

^t αὐτοῦ H. L.

^v τῶν οἰκείων ἀμαρ. Sav. [et Reg. 688.] invito Ep.

^w τούτου H. K.

p. p. τὰ αὐτοῦ codices.

^x ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ μνησικακεῖν τοὺς ὑβρίζοντας καὶ διαβάλλοντας καὶ ποιοῦντας κακῶς, ἀλλὰ φέρειν γενναίως, καὶ μᾶλλον ὑπερενέχεσθαι αὐτῶν. G.

Δ ριστήσεται τὸ δεινόν, κάκεϊνος ἔσται ὁ πάσχων κακῶς· ἂν
 δὲ μένης ἀγανακτῶν καὶ δυσχεραίνων, τότε αὐτὸς ὑποστήσῃ
 τὴν βλάβην, οὐ παρ' ἐκείνου, ἀλλὰ παρὰ παντοῦ. Μὴ τοί-
 νυν λέγε, ὅτι ὕβρισε καὶ διέβαλε καὶ μυρία εἰργάσατο κακά·
 ὅσα γὰρ ἂν εἴπῃς, τοσούτῳ μᾶλλον δεικνύεις αὐτὸν εὐεργέ-
 την. Ἐδῶκε γὰρ ἀφορμὴν ἡ ἀπολούσασθαι τὰ ἁμαρτήματα·
 ὥστε ὅσῳ ἂν μείζονα ἡδίκηκώς ἦ, τοσούτῳ μείζονος ἁμαρτη-
 μάτων ἀφέσεως αἰτιός σοι καθίσταται. Ἄν γὰρ ἐθέλωμεν,
 οὐδεὶς ἡμᾶς ἀδικῆσαι δυνήσεται· ἀλλὰ καὶ οἱ ἐχθροὶ τὰ μέ-
 γιστα ὠφελήσουσιν ἡμᾶς. Καὶ τί λέγω τοὺς ἀνθρώπους;
 Τοῦ γὰρ διαβόλου τί γένοιτ' ἂν πονηρότερον; ἀλλ' ὅμως
 Ε καὶ ἐκεῖθεν πολλὴν ἀφορμὴν εὐδοκίμσεως ἔχομεν, καὶ δεί-
 κνυσιν ὁ Ἰώβ. Εἰ δὲ ὁ διάβολος ἀφορμὴ γέγονε στεφάνων,
 τί δέδοικας ἀνθρωπον ἐχθρόν; Ὅρα οὖν ὅσα κερδαίνεις,
 πρῶως τὰς τῶν ἐχθρῶν φέρων ἐπιπρείας. Πρῶτον μὲν καὶ
 μέγιστον, ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγὴν· δεύτερον, καρτερίαν καὶ (393)
 ὑπομονήν· τρίτον, ἡμερότητα καὶ φιλανθρωπίαν. Ὁ γὰρ
 τοῖς λυποῦσιν οὐκ εἰδὼς ὀργίζεσθαι, πολλῷ μᾶλλον τοῖς
 φιλοῦσιν αὐτὸν ἐπιτήδειος ἔσται. Τέταρτον, τὸ καθαρεύειν
 618 ὀργῆς διηνεκῶς· ὃ οὐδὲν γένοιτ' ἂν ἴσον. Ὁ γὰρ ὀργῆς
 καθαρεύων, εὐδελον ὅτι καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἀθυμίας ἀπήλλα-
 κται, καὶ οὐκ ἀναλώσει τὸν βίον εἰς ματαιοπονίας καὶ οὔνας.
 Ὁ γὰρ οὐκ εἰδὼς ἀπεχθάνεσθαι, οὐδὲ λυπεῖσθαι οἶδεν, ἀλλὰ
 τρυφῆς ἀπολαύσεται καὶ μυρίων ἀγαθῶν. Ὡστε ἐαυτοὺς
 τιμωρούμεθα μισοῦντες ἑτέρους· ὥσπερ οὖν καὶ ἐαυτοὺς εὐερ-
 γετοῦμεν ἀγαπῶντες. Πρὸς τούτοις ἅπασιν αἰδέσιμος ἔση
 καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐχθροῖς, καὶ δαίμονες ὧσι· μᾶλλον δὲ οὐδέ
 ἕξεις λοιπὸν ἐχθρόν διακείμενος οὕτω. Τὸ δὲ πάντων μεί-
 ζον καὶ πρῶτον, τὴν τοῦ θεοῦ ἁ κερδαίνεις φιλανθρωπίαν· καὶ
 Β ἡμαρτηκῶς ἥς, τεύξῃ συγγνώμης· καὶ κατωρθωκῶς ἥς, πλεί-
 ονα προσλήψῃ παρρησίαν. Ἀνύσωμεν τοίνυν τὸ μηδὲνα μι-
 σεῖν, ἵνα καὶ ὁ θεὸς ἡμᾶς φιλήσῃ· ἵνα καὶ μυρίων ταλάντων
 ὦμεν ὑπεύθυνοι, σπλαγχνισθῇ καὶ ἐλεήσῃ. Ἄλλ' ἡδίκησαι
 παρ' αὐτοῦ; Οὐκοῦν ἐλέησον αὐτὸν, μὴ μισήσῃς· δάκρυσον

ὅσῳ H. ἡ ἀποδύσασθαι L. sed *detergere* Ge. ὅσῳ ἂν] Sic L.
 in ceteris ἂν deest. ἂν sine ὅσῳ habent Mor. Ben. Μοx μείζονων
 H. L. ὠφελούσιν K. οὖν] γοῦν L. ὃ] οὐ K. L. ἁ κερ-
 δανεῖς L. ἥς om. L.

καὶ θρήνησον, μὴ ἀποστραφῆς. Οὐ γὰρ σὺ εἶ ὁ προσκε-
 κρουκὼς τῷ θεῷ, ἀλλ' ἐκεῖνος· σὺ δὲ καὶ ^εεὐδοκίμησας, ἐὰν
 ἐνέγκῃς. Ἐνόησον, ὅτι σταυροῦσθαι μέλλων ὁ Χριστὸς,
 ὑπὲρ ἑαυτοῦ μὲν ἔχαιρεν, ὑπὲρ δὲ τῶν σταυρούντων ἐδάκρυνεν.
 Οὕτω καὶ ἡμᾶς διακεῖσθαι χρή· καὶ ὅσῳ ἂν ἀδικώμεθα, το-
 σούτῳ ^εμᾶλλον θρηνεῖν τοὺς ἀδικούντας. Ἡμῖν μὲν γὰρ C
 πολλὰ ἐντεῦθεν τὰ ἀγαθὰ· ἐκείνοις δὲ τὰ ἐναντία. Ἀλλ'
 ἐπὶ πάντων ὕβρισε καὶ ἐτύπτησεν; Οὐκοῦν ἐπὶ πάντων ἑαυ-
 τὸν ἥσυχνε καὶ ^hἡτίμασε, καὶ μυρίων κατηγόρων ἤνοιξε στό-
 ματα, καὶ σοὶ πλείονας τοὺς στεφάνους ὕφηνε, καὶ πολλοὺς
 σοι τῆς μακροθυμίας συνήγαγε κήρυκας. Ἀλλὰ πρὸς ἐτέ-
 ρους διέβαλε; Καὶ τί τοῦτο, τοῦ θεοῦ ὄντος τοῦ μέλλον-
 τος ἀπαιτεῖν τὰς ἐνθύνas, ἀλλ' οὐκ ἐκείνων τῶν ἀκουσάν-
 των; Ἐαυτῷ γὰρ προσέθηκε κολάσεως ὑπόθεσιν, ἵνα μὴ
 μόνον ὑπὲρ τῶν οἰκείων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν περὶ σοῦ διελέ-
 χθη, παράσχη λόγον. Καὶ σὲ μὲν πρὸς ἀνθρώπους διέβα- D
 λεν, αὐτὸς δὲ πρὸς θεὸν διεβλήθη. Εἰ δὲ οὐκ ἀρκεῖ σοι
 ταῦτα, ἐνόησον ὅτι καὶ ὁ δεσπότης σου διεβλήθη, ⁱκαὶ ὑπὸ
 τοῦ Σατανᾶ, καὶ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ πρὸς τοὺς μάλιστα
 φιλουμένους· καὶ ὁ τούτου μονογενὴς πάλιν τὰ αὐτά. Διὸ
 ἔλεγεν· ¹⁴“εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβούλ ἐκάλεσαν, πολ-
 λῷ μᾶλλον τοὺς οἰκιακούς αὐτοῦ.” Καὶ οὐ διέβαλεν αὐτὸν
 μόνον ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ ἐπιστεύθη· καὶ
 διέβαλεν, οὐ τὰ τυχόντα, ἀλλὰ ^kτὰ μέγιστα ὀνειδῆ καὶ
 ἐγκλήματα. Καὶ γὰρ δαιμονῶντα αὐτὸν ἔφησε, καὶ πλάνον E
 εἶναι καὶ ἀντίθεον. Ἀλλὰ καὶ εὐεργετήσας ἔπαθες κακῶς;
 Καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ὑπὲρ μὲν τοῦ ποιήσαντος θρῆναι
 καὶ ἄλγει, ὑπὲρ δὲ σεαυτοῦ ^lκαὶ χαῖρε, ὅτι θεῷ γέγονας
 ὅμοιος, τῷ τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντι ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγα-
 θούς. Εἰ δὲ καὶ ὑπερβαίνει σε τὸ τὸν θεὸν μιμεῖσθαι·
 καίτοιγε τῷ νήφοντι οὐδὲ τοῦτο δύσκολον· ἀλλ' ὅμως εἰ
 σου μεῖζον εἶναι ^mτοῦτό σοι δοκεῖ, φέρε σε πρὸς τοὺς 619
ⁿσυνδούλους ἀγάγωμεν· πρὸς τὸν Ἰωσήφ, τὸν μυρία πα-

¹⁴ Matth. x. 25.

^ε εὐδοκίμησας K. M. ^ε μᾶλλον] + δεῖ Ben. ἀδικούντας] + ἡμᾶς
 χρή L. ^h Sic G. ceteri ἡτίμωσε. καὶ om. G. H. K. M. p. p. τῶν
 om. G. K. M. Infra Διὸ καὶ ἔλεγεν L. ^k τὰ om. G. K. M. p. p.
 Καὶ γὰρ καὶ δ. L. ^l καὶ om. K. L. ^m τοῦτο om. G. σοι om. K.
 τοῦτό σοι] σοὶ τοῦτο H. M. ⁿ δούλους G. K. M.

θόντα καὶ εὐεργετήσαντα τοὺς ἀδελφούς· πρὸς τὸν Μωϋσέα, τὸν μετὰ μυρίας ἐπιβουλάς ὑπὲρ αὐτῶν δεηθέντα· πρὸς τὸν ὁ μακάριον Παῦλον, τὸν οὐδὲ ἀριθμῆσαι ἔχοντα ἅπερ ἔπαθε παρ' αὐτῶν, ^p καὶ ἀξιοῦντα ἀνάθεμα εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν· πρὸς τὸν Στέφανον, ^q τὸν λιθαζόμενον καὶ παρακαλοῦντα λυθῆναι αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν ταύτην. Καὶ ταῦτα πάντα ἐννοήσας, ἔκβαλε πᾶσαν ὀργήν, ἵνα καὶ ἡμῖν ὁ θεὸς ἀφῇ ^r πάντα τὰ παραπτώματα, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ καὶ τῷ **B** ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΞΒ.

¹ Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν ^a ἐπὶ τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

ΣΥΝΕΧΩΣ τὴν Ἰουδαίαν ἀφείς διὰ τὴν βασκανίαν τὴν (394) ἐκεῖνων, νῦν ἐπιχωριάζει λοιπόν, ἐπειδὴ τὸ πάθος ἐγγὺς **C** ἐμέλλεν εἶναι· οὐ μὴν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τέως ἄνεισιν, ἀλλ' εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας. ² “Καὶ ἐλθόντι ἠκολούθησαν ^b αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.” Οὔτε τῇ τῶν λόγων διδασκαλίᾳ ^c διηνεκῶς ἐνδιατρίβει, οὔτε τῇ τῶν σημείων θαυματουργίᾳ· ἀλλὰ νῦν μὲν τοῦτο, νῦν δὲ ἐκεῖνο ποιεῖ, ποικίλων τὴν σωτηρίαν τῶν προσεδρευόντων καὶ ^d ἐπομένων, ὥστε ἀπὸ μὲν τῶν σημείων ἀξίόπιστος, ἐν οἷς ἔλεγε, φανῆναι

¹ Cap. XIX. v. 1.

² v. 2.

ο μακάριον om. K. L. M. ^p καὶ οὐκ ἀξιοῦντι τὸ ἀν. M. καὶ οὐκ ἀπαξιοῦντα τὸ ἀν. K. ^q τὸν om. G. K. M. λυθῆναι] Sic K. L. Mor. ceteri συγχωρήσαι. ^r πάντα ἡμῶν τὰ π. M. πάντα τὰ π. ἡμῶν K. πάντα ἡμῶν τὰ ἀμαρτήματα L. HOM. LXII. ^a ἐπὶ] Sic Mosqq. εἰς H. L. Mox ἀφείς H. ^b αὐτῷ om. K. M. ^c διηνεκῶς] Sic L. Ep. ceteri συνεχῶς. ^d ἐπομένων] Sic Ep. Ge. et codd. ἐπιμενόντων Edd. p. p. καὶ ἐν οἷς L. Ep.

διδάσκαλος, ἀπὸ δὲ τῆς τῶν λόγων διδασκαλίας ἐπιτεῖναι τὸ ἀπὸ τῶν σημείων κέρδος. Τοῦτο δὲ ἦν ^ε τὸ πρὸς θεογνωσίαν αὐτοὺς χειραγωγῆσαι. Σὺ δέ μοι κάκεῖνο σκόπει, πῶς ὀλοκλήρους δῆμους παρατρέχουσιν ^ε ἐνὶ ῥήματι οἱ μαθηταί, οὐ κατὰ ὄνομα ἕκαστον ἀπαγγέλλοντες τῶν θεραπευομένων. Οὐ γὰρ εἶπον, ὅτι ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα· ἀλλ', ὅτι πολλοί, τὸ ἀκόμπαστον παιδεύοντες. ^ε Ἐθεράπευε δὲ ὁ Χριστὸς, ἐκείνους τε εὐεργετῶν, καὶ δι' ἐκείνων πολλοὺς ἑτέρους. Ἡ γὰρ τῆς τούτων ἀσθενείας διόρθωσις ἑτέροις ὑπόθεσις θεογνωσίας ἐγίνετο. Ἀλλ' οὐχὶ τοῖς Φαρισαίοις, ἀλλὰ καὶ δι' ^η αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον ἐκθηριοῦνται· καὶ προσέρχονται αὐτῷ πειράζοντες. Ἐπειδὴ γὰρ τῶν γινομένων ἐπιλαβέσθαι οὐκ εἶχον, ^Ε ^ι προβλήματα αὐτῷ προβάλλουσι. ³ “Προσελθόντες γὰρ αὐτῷ καὶ πειράζοντες ἔλεγον· εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;” ¹ Ὡς τῆς ^κ ἀνοίας. “Ὡς οὖν ἐπιστομίζειν αὐτὸν διὰ τῶν ζητημάτων, καίτοιγε ἤδη λαβόντες ¹ αὐτοῦ τεκμήριον τῆς δυνάμεως ταύτης. “Ὅτε γοῦν περὶ τοῦ σαββάτου πολλὰ διελέχθησαν, ὅτε εἶπον, ὅτι βλασφημεῖ, ὅτε εἶπον, ὅτι δαιμόνιον ἔχει, ὅτε τοῖς μαθηταῖς ἐπετίμησαν διὰ τῶν σπορίμων βαδίζουσιν, ὅτε περὶ 620 ἀνίπτων διελέχθησαν χειρῶν, πανταχοῦ ἀπορῥάψας αὐτῶν τὰ στόματα, καὶ τὴν ἀναίσχυντον ἐμφράζας γλῶτταν, οὕτω παρέπεμψεν. Ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτως ἀφίστανται. Τοιοῦτον γὰρ ^μ ἢ πονηρία, τοιοῦτον ἢ βασκανία, ἀναίσχυντον καὶ ἰταμόν· κἂν μυριάκις ἐπιστομισθῇ, μυριάκις ἐφίσταται πάλιν. Σὺ δέ μοι σκόπει καὶ τὴν ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ^ν ἐρωτήσεως κακουργίαν. Οὐδὲ γὰρ εἶπον αὐτῷ· ἐκέλευσας μὴ ἀφίέναι γυναῖκα· καὶ γὰρ ἤδη ἦν περὶ τοῦ νόμου τούτου διαλεχθεῖς· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐμνημόνευσαν ἐκείνων τῶν ῥημάτων, ἀλλ' ^Β ὠρμήθησαν μὲν ἐκείθεν, οἰόμενοι δὲ μείζονα ποιεῖν τὴν ἐνέδραν, καὶ βουλόμενοι εἰς ἀντινομίας ἀνάγκην αὐτὸν ἐμβαλεῖν, οὐ λέγουσι, διατί ἐνομοθέτησας τὸ καὶ τό; ἀλλ' ὡς οὐδενὸς εἰρημένου, ἐρωτῶσιν, εἰ ἔξεστι, προσδοκῶντες ὅτι ἐπιλέλησται εἰρηκῶς· καὶ ὄντες ἑτοιμοί, εἰ μὲν εἴποι, ὅτι ἔξεστιν

³ γ. 3.

^ε τὸ om. G. H. K. M. ^ε ἐνὶ] ἐν ἐν Edd. ^ε ἐθεράπευσε Edd.
^η αὐτὸ om. G. H. K. M. ^ι πρόβλημα H. L. Ge. ^κ ἀπονοίας G.
 Ge. Alterum habet Theoph. ¹ αὐτοῦ om. G. K. L. M. ^μ ἢ
 deest in Edd. ^ν ἐπερωτήσεως G. H.

ο ἀφείναι, ἀντιθεῖναι αὐτῷ τὰ παρ' αὐτοῦ εἰρημένα, καὶ εἰπεῖν πῶς οὖν εἴρηκας τὰ ἐναντία; εἰ δὲ τὰ αὐτὰ ^ρ πάλιν ἄπερ καὶ ἔμπροσθεν, ἀντιθεῖναι ^α τὸ Μωϋσέως. Τί οὖν αὐτός; Οὐκ εἶπε, ⁴ “τί με πειράζετε, ὑποκριταί;” καίτοιγε μετὰ ταῦτα λέγει· ἀλλ' ἐνταῦθα οὐ φησι τοῦτο. Τί δῆποτε;

C Ἰνα μετὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ τὴν ἡμερότητα ἐπιδείξῃται. Οὔτε γὰρ αἰεὶ σιγᾷ, ἵνα μὴ νομίσωσι λανθάνειν· οὔτε αἰεὶ ἐλέγχει, ἵνα παιδέυσῃ ἡμᾶς ἡμέρως πάντα φέρειν. Πῶς οὖν αὐτοῖς ἀποκρίνεται; ⁵ “Οὐκ ἀνέγνωτε, ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς; καὶ εἶπεν· ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν ^τ μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Ὡστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. Ὁ οὖν ὁ θεὸς ^ς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.” Ὁρα σοφίαν διδασκάλου. Ἐρωτηθεὶς γάρ, εἰ

D ἔξεστιν, οὐκ εὐθέως εἶπεν, οὐκ ἔξεστιν, ἵνα μὴ θορυβηθῶσι καὶ ταραχθῶσιν· ἀλλὰ πρὸ τῆς ἀποφάσεως διὰ τῆς κατασκευῆς κατέστησε δῆλον τοῦτο, δεικνὺς ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐστὶ τὸ πρόσταγμα, καὶ ὅτι οὐκ ἐναντιού- (395) μενος Μωϋσεὶ ταῦτα ἐπέταξεν, ἵνα καὶ σφόδρα συμβαίνων. Σκόπει δὲ αὐτὸν οὐκ ἀπὸ τῆς δημιουργίας ^ν ἰσχυρίζομενον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ προστάγματος αὐτοῦ. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐποίησεν ἓνα ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα μόνον· ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦτο ἐκέλευσεν, ὥστε τὸν ἓνα τῇ μιᾷ συνάπτεσθαι. Εἰ δὲ ἐβούλετο ^ω ταύτην μὲν ἀφίέναι, ἑτέραν δὲ ἐπεισάγειν, ἓνα ἄνδρα ποιήσας, πολλὰς αὖ ἐπλασε γυναῖκας. Νῦν δὲ καὶ τῷ τρόπῳ τῆς δημιουργίας καὶ τῷ τρόπῳ τῆς

E νομοθεσίας ἔδειξεν, ὅτι ἓνα δεῖ μιᾷ συνοικεῖν διαπαντός, καὶ μηδέποτε διαρρήγνυσθαι. Καὶ ὅρα πῶς φησιν· “ὁ ποιήσας ἐξ ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ^χ ἐποίησε.” τουτέστιν, ^υ ἐκ μιᾶς

⁴ Matth. xxii. 18.⁵ v. 4, 5.

ο ἀφίέναι K. M. ^ρ πάλιν] + εἴποι L. Ep. + εἶπη Edd. ἔμπροσθεν] + εἶπη H. ^α τὸ] τὰ Ep. κατὰ G. ^τ μητέρα] + αὐτοῦ M. ^ς ἐζευξεν K. M. ^ν Ἰσχυρίζομενον Edd. Post v. δημιουργίας desunt quatuor folia codicis M. usque ad τούτων ἀπάντων p. 625 D. ^ω ταύτην] τὴν L. Mor. ^χ ἐποίησεν] + αὐτοὺς Edd. ^υ καὶ ante ἐκ deleui, auctoribus G. K. Ep. et Interp. καὶ ante εἰς om. G. invitis ceteris.

ρίξης ἐγένοντο· καὶ εἰς ἓν σῶμα συνῆλθον· “ἔσονται ^z γὰρ οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.” Εἵτα φοβερὸν ποιῶν τὸ ταύτης κατηγορεῖν τῆς νομοθεσίας, καὶ πηγνὺς τὸν νόμον, οὐκ εἶπε, μὴ διασπάτε τοίνυν, μηδὲ χωρίζετε· ^a ἀλλ’ ὅτι “ὁ ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωρίζετω.” Εἰ δὲ Μωϋσέα προ- 621 βάλλῃ, ^b ἐγὼ σοι λέγω τὸν Μωϋσέως δεσπότην, καὶ μετὰ τούτου καὶ τῷ χρόνῳ ἰσχυρίζομαι. Ὁ γὰρ θεὸς ἐξ ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· καὶ πρεσβύτερος οὗτος ὁ νόμος, εἰ καὶ δοκεῖ παρ’ ἐμοῦ νῦν εἰσάγεσθαι, καὶ μετὰ πολλῆς κείμενος τῆς σπουδῆς. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς ^c προσήγαγε τὴν γυναῖκα τῷ ἀνδρὶ, ἀλλὰ καὶ μητέρα ἀφείναι ἐκέλευσε καὶ πατέρα. Καὶ οὐδὲ ἐλθεῖν πρὸς τὴν γυναῖκα ἀπλῶς ἐνομοθέτησεν, ἀλλὰ καὶ κολληθῆναι, τῷ τρόπῳ τῆς λέξεως τὸ ἀδιάσπαστον ἐμφαίνων. Καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη, ἀλλὰ καὶ ἐτέραν μείζονα συνάφειαν ἐπέζητησεν· “ἔσονται γὰρ, φησὶν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.” B

Εἵτα ἐπειδὴ τὸν παλαιὸν ἀνέγνω νόμον, τὸν καὶ ^d διὰ πραγμάτων καὶ διὰ ῥημάτων εἰσενεχθέντα, καὶ ἀξιόπιστον ἀπὸ τοῦ δεδωκότος ἀπέφηνε, μετ’ ἐξουσίας λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἐρμηνεύει καὶ νομοθετεῖ λέγων· “ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία.” Ὡσπερ οὖν σάρκα ^e τέμνειν ἐναγές, οὕτω καὶ γυναῖκα διασπῆσαι παράνομον. Καὶ οὐκ ἔστη μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ τὸν θεὸν ἐπήγαγε λέγων· “ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ, χωρίζετω” δεικνὺς ὅτι καὶ παρὰ φύσιν καὶ παρὰ νόμον τὸ γινόμενον· παρὰ φύσιν μὲν, ὅτι μία διατέμενεται σὰρξ· παρὰ νόμον δὲ, ὅτι τοῦ θεοῦ συνάφαντος καὶ κελεύσαντος μὴ ^f διαχωρίζεσθαι, αὐτοὶ συνεπιτίθεσθε C τοῦτο δρᾶν. Τί οὖν μετὰ ταῦτα ἐχρῆν; οὐχ ἡσυχάσαι, καὶ ἐπαινέσαι τὸ εἰρημένον; οὐχὶ θαυμάσαι τὴν σοφίαν; οὐκ ἐκπλαγῆναι τὴν συμφωνίαν τὴν πρὸς τὸν πατέρα; Ἀλλ’ οὐδὲν τούτων ποιοῦσιν, ἀλλ’ ὡς δῆθεν ἐπαγωνιζόμενοί φασι·

^z γὰρ] + φησὶν L. μίαν] + φησὶν H. ^a ἀλλ’ ὅτι] ἀλλὰ τί; L. invito Ge. ὁ] οὗς K. ὁ οὖν L. ὁ om. G. ^b ἐγὼ οὐ λέγω σοι τὸν Μωϋσέα, ἀλλὰ τὸν δεσπότην, καὶ G. H. K. ego tibi non Mosem, sed Deum produco Ge. Mox Καὶ γὰρ ὁ θεὸς Edd. ^c προσήγαγε G. H. p. p. ἀφείναι G. K. ^d διὰ ῥήμ. καὶ διὰ γραμμάτων G. H. invito Interp. ^e τέμνειν L. ^f διαιρεῖσθαι L. χωρίζεσθαι H. Quae sequuntur, αὐτοὶ συνεπιτίθεσθε τοῦτο δρᾶν non habent K. L. sed legisse videtur Interp.

⁶ “πὼς οὖν Μωϋσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίῳ, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν;” Καίτοιγε τοῦτο λοιπὸν οὐκ αὐτοὺς ἔδει ^επροβαλεῖν, ἀλλ’ αὐτὸν αὐτοῖς· ἀλλ’ ὅμως οὐκ ἐπεμβαίνει, οὐδὲ λέγει τοῦτο αὐτοῖς, ὅτι ^η τοῦδε οὐκ εἰμὶ λοιπὸν ὑπεύθυνος ἐγὼ· ἀλλὰ καὶ τοῦτο διαλύεται. Καὶ μὴν εἰ **D** ἀλλότριος ἦν τῆς παλαιᾶς, οὐκ ἂν ἠγωνίσαστο ὑπὲρ Μωϋσέως· ^ι οὐκ ἂν ἀπὸ τῶν ἅπαξ ἐν ἀρχῇ γενομένων ἰσχυρίσατο· οὐκ ἂν ἐσπούδασε τὰ αὐτοῦ δεῖξαι συμβαίνοντα τοῖς παλαιοῖς. Καίτοιγε πολλὰ καὶ ἄλλα Μωϋσῆς ἐκέλευσε, καὶ τὰ περὶ βρωμάτων, καὶ τὰ περὶ ^κσαββάτου· τίνος οὖν ἔνεκεν οὐδαμοῦ αὐτὸν προβάλλονται, ὥς ἐνταῦθα; Βουλόμενοι τὸ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν ἐπιστρατεῦσαι αὐτῷ. Καὶ γὰρ ἀδιάφορον Ἰουδαίοις τοῦτο ἦν, καὶ πάντες τοῦτό γε ἔπραττον. Διὰ δὲ τοῦτο τοσούτων ἐν τῷ ὅρει λεχθέντων, ταύτης ἐμέμνητο **E** μόνης τῆς ἐντολῆς νῦν. Ἄλλ’ ὅμως ἡ ἀπόρρητος σοφία καὶ ὑπὲρ τούτων ἀπολογεῖται, καὶ ^λφησι· ⁷ “Μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν οὕτως ἐνομοθέτησε.” Καὶ οὐδὲ ἐκείνων ἀφήσιν ^μ ὑπὸ κατηγορίαν μένειν, ἐπειδὴ καὶ τὸν νόμον αὐτὸς ἦν αὐτῷ δεδωκώς· ἀλλ’ ἐξαιρεῖται αὐτὸν τοῦ ἐγκλήματος, καὶ τὸ πᾶν εἰς τὴν ἐκείνων περιτρέπει κεφαλὴν· ὃ πανταχοῦ ποιεῖ. Καὶ γὰρ ὅτε τοὺς μαθητὰς τίλλοντας τοὺς στάχυνας **622** ἡτιῶντο, δείκνυσιν αὐτοὺς ὄντας ὑπευθύνους· καὶ ὅτε παράβασιν ἐνεκάλουν περὶ τοῦ μὴ νίπτεσθαι τὰς χεῖρας, δείκνυσιν αὐτοὺς ὄντας τοὺς παραβάτας· καὶ ἐπὶ τοῦ σαββάτου δέ, καὶ πανταχοῦ, καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως. Εἴτα ἐπειδὴ φορτικόν (396) ἦν τὸ εἰρημένον, καὶ πολλὴν ἔφερεν αὐτοῖς ^ντὴν διαβολὴν, ταχέως πάλιν ἐπὶ τὸν ἀρχαῖον ἀνάγει νόμον τὸν λόγον, λέγων ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπεν· “ἀπ’ ἀρχῆς δὲ οὐκ ἐγένετο οὕτω” τουτέστιν, ὅτι διὰ τῶν πραγμάτων ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ὁ θεὸς ἐνομοθέτησε τὰ ἐναντία. Ἰνα γὰρ μὴ λέγωσι, πόθεν δῆλον ὅτι διὰ τὴν ἡμῶν σκληρότητα τοῦτο εἶπε Μωϋσῆς; **B** ἐκείθεν πάλιν αὐτοὺς ἐπιστομίζει. Εἰ γὰρ οὗτος προηγού-

⁶ v. 7.⁷ v. 8.

^ε προβάλλειν H. K. L. ^η τοῦδε] τούτου G. K. p. p. λοιπὸν om. G. H. K. ^ι οὐκ] οὐδ’ Edd. ἀπὸ] ὑπὲρ codices. neque ea . . confirmasset Ge. Edd. ἀπὸ, quod mihi quidem verius videtur. ^κ Sic K. L. Ge. ceteri σαββάτων. ^λ φησὶν] + ὅτι L. invitis Mosqq. ^μ ὑπὸ τὴν κ. K. ὑπὸ τῇ κατηγορίᾳ L. αὐτῷ] οὕτω G. ὁ τοῦτον pr. H. idem ex corr. ὁ τούτῳ. ^ν τὴν om. L.

μενος ἦν ὁ νόμος καὶ συμφέρων, οὐκ ἂν ἐκεῖνος ἐξ ἀρχῆς ἐδόθη· οὐκ ἂν οὕτω πλάττων ἔπλασεν ὁ θεός· οὐκ ἂν τοιαῦτα εἶπε.

⁸ “Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται.” Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὺς ἐπεστόμισε, μετὰ αὐθεντίας νομοθετεῖ λοιπὸν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν βρωμάτων, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ σαββάτου. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν βρωμάτων τρεψάμενος αὐτοὺς, τότε διελέχθη τοῖς ὄχλοις, ὅτι “οὐ τὸ εἰσερχόμενον κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον” καὶ ἐπὶ τοῦ σαββάτου ἐπιστομίσας αὐτοὺς φησιν· “ὥστε ἔξεστιν ἐν σαββάτῳ καλῶς ποιεῖν” καὶ ἐνταῦθα τὸ C αὐτὸ τοῦτο. Ἄλλ’ ὅπερ ἐκεῖ συνέβη, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα. Ὡς περ γὰρ ἐκεῖ τῶν Ἰουδαίων ἐπιστομισθέντων οἱ μαθηταὶ ἐθορυβήθησαν, καὶ προσελθόντες αὐτῷ μετὰ Πέτρου ἔλεγον· “φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην” οὕτω καὶ νῦν θορυβηθέντες ἔλεγον· ⁹ “εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία ° τοῦ ἀνθρώπου, συμφέρει μὴ γαμήσαι.” Καὶ γὰρ νῦν ἐνόησαν μᾶλλον ἢ πρότερον τὸ λεχθέν. Διὰ τοῦτο τότε μὲν εἰσίγησαν, νῦν δὲ, ἐπειδὴ ἀντίρρησις καὶ ἀπόκρισις γέγονε, καὶ ἐρώτησις καὶ πεῦσις, καὶ σαφέστερος ὁ νόμος ἐφάνη, ἐρωτῶσιν αὐτόν. Καὶ φανερώς μὲν ἀντειπεῖν οὐ τολμῶσι· τὸ δὲ ἐξ αὐτοῦ βαρὺ δοκοῦν εἶναι καὶ φορτικόν ^p εἰς μέσον προάγουσι, λέγοντες· “εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γα- D μῆσαι.” Καὶ γὰρ σφόδρα ἐπαχθὲς ἐδόκει εἶναι τὸ γυναῖκα πάσης κακίας γέμουσαν ἔχειν, καὶ ἀνέχεσθαι ἀνημέρου θηρίου διαπαντὸς ἔνδον συγκεκλεισμένου. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι σφόδρα τοῦτο αὐτοὺς ἐθορύβει, ὁ Μάρκος αὐτὸ δηλῶν ἔλεγεν, ὅτι ¹⁰ κατ’ ἰδίαν εἶπον ^a αὐτῷ. Τί δέ ἐστίν, “εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός;” Τουτέστιν, εἰ διὰ τοῦτο [†] συνήφθη, ἵνα ἐν ὧσιν ἢ ἐκεῖνο, εἰ αἰτίαν λήψεται ἐπὶ τούτοις ὁ ἀνὴρ, καὶ πανταχοῦ παρανομεῖ ἐκβάλλων, κουφότερον πρὸς ἐπιθυμίαν μάχεσθαι φύσεως καὶ E πρὸς ἑαυτὸν, ἢ πρὸς γυναῖκα πονηράν. Τί οὖν ὁ Χριστός; Οὐκ εἶπεν ^s ὅτι, ναί, κουφότερον, καὶ ποιεῖ τοῦτο· ἵνα μὴ

⁸ v. 9.⁹ v. 10.¹⁰ Marc. x. 10.

° τοῦ ἀνθ. μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γ. L. 4 Mosqq. ^p εἰς] τοῦτο εἰς Edd. ^a αὐτῷ om. G. K. [†] συνήφθη] Sic codd. et Ep. “ἴσ. συνήφθησαν.” Sav. Ita Theoph. De seqq. vid. adnot. ^s ὅτι om. G. H. Mox ποιεῖ scripsimus cum uno cod. K. pro vulgato ποιεῖ.

νομίσωσιν ὅτι νόμος τὸ πρᾶγμα ἐστίν· ἀλλ' ἐπήγαγεν· ¹¹“οὐ πάντες χωροῦσιν, ἀλλ' οἷς δέδοται.” ἐπαίρων τὸ πρᾶγμα, καὶ δεικνὺς μέγα ὃν, καὶ ταύτῃ ἐφελκόμενος καὶ προτρέπων. Ἄλλ' ὅρα ἐνταῦθα ἐναντιολογίαν. Αὐτὸς μὲν γὰρ μέγα
623 φησὶ τοῦτο· ἐκεῖνοι δὲ κουφότερον. Καὶ γὰρ ἀμφότερα ἔδει γενέσθαι, καὶ παρ' αὐτοῦ μέγα ὁμολογηθῆναι, ἵνα προθυμότερους ἐργάσῃται, καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων παρ' αὐτοῖς κουφότερον ¹δειχθῆναι, ἵνα καὶ ταύτῃ μᾶλλον τὴν παρθενίαν ἔλωνται καὶ τὴν ἐγκράτειαν. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ περὶ παρθενίας εἰπεῖν ἐπαχθὲς εἶναι ἐδόκει, ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ νόμου τούτου εἰς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοὺς ἐκείνην ἐνέβαλεν. Εἶτα τὸ δυνατόν δεικνὺς φησιν· ¹²“εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως· καὶ εἰσὶν ¹εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν” διὰ τούτων λανθανόντως ἐνάγων αὐτοὺς εἰς τὴν
B τοῦ πράγματος αἵρεσιν, καὶ τὸ δυνατόν τῆς ἀρετῆς ταύτης κατασκευάζων, καὶ μόνον οὐχὶ λέγων, ¹⁰“ὅτι ἐννόησον, εἰ ἐκ φύσεως τοιοῦτος ἦς, ἢ παρὰ τῶν τὰ τοιαῦτα ἐπηρεαζόντων τὸ αὐτὸ τοῦτο ὑπέμεινας, τί ἂν ἐποίησας, τῆς ἀπολαύσεως μὲν ^xἐστερημένος, μισθὸν δὲ οὐκ ἔχων; Οὐκοῦν εὐχαρίστει τῷ θεῷ νῦν, ὅτι μετὰ μισθοῦ καὶ στεφάνων τοῦτο ὑπομένεις, ὃ χωρὶς στεφάνων ἐκεῖνοι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ ^yκαὶ πολλῷ κουφότερον, τῇ τε ἐλπίδι διορθούμενος, καὶ τῷ συνειδότι τοῦ κατορθώματος, καὶ μηδὲ τὴν ἐπιθυμίαν οὕτω κυμαίνουσαν ἔχων. Οὐ γὰρ οὕτως ἐκτομὴ μέλους, ὡς λογισμῶν χαλινὸς, τὰ τοιαῦτα οἶδε καταστέλλειν κύματα, καὶ γαλήνην (397)
C ποιεῖν· μᾶλλον δὲ λογισμὸς ²μόνος. Διὰ τοῦτο τοίνυν ἐκείνους παρήγαγεν, ἵνα τούτους ἀλείψῃ· ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο κατεσκεύαζε, τί βούλεται ὁ περὶ τῶν ἄλλων εὐνοῦχων λόγος αὐτῷ; Ὅταν δὲ λέγῃ, ^a“ὅτι εὐνούχισαν ἑαυτοὺς,” οὐ τῶν μελῶν λέγει τὴν ἐκτομὴν· ἀπαγε· ἀλλὰ τῶν πονηρῶν λογισμῶν τὴν ἀναίρεσιν. Ὡς ὁ γε τὸ μέλος ἐκτεμῶν, καὶ ἀρᾷ ἐστὶν ὑπεύθυνος, ^bκαθὼς ὁ Παῦλός φησιν· ¹³“ὅφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.” Καὶ μάλα εἰκό-

¹¹ v. 11.¹² v. 12.¹³ Gal. v. 12.

¹ λεχθῆναι G. ^y εὐνοῦχοι bis om. G. Mosqq. ¹⁰ ὅτι om. K. L. εἰ] ὅτι εἰ G. K. ^x στερούμενος G. H. ^y καὶ et p. p. τε om. G. H. K. invito Ep. ² μόνον H. K. Ep. ^a ὅτι om. G. H. ^b καθὼς] ὡς G. H. K.

τως. Καὶ γὰρ τὰ τῶν ἀνδροφόνων ὁ τοιοῦτος τολμᾶ, καὶ τοῖς τοῦ θεοῦ διαβάλλουσι τὴν δημιουργίαν δίδωσιν ἀφορμὴν, καὶ τῶν Μανιχαίων ἀνοίγει τὰ στόματα, καὶ τοῖς παρ' D Ἑλλήσιν ἀκρωτηριαζομένοις τὰ αὐτὰ παρανομεῖ. Τὸ γὰρ ἀποκόπτειν τὰ μέλη, δαιμονικῆς ἐνεργείας καὶ σατανικῆς ἐπιβουλῆς ἐξ ἀρχῆς γέγονεν ἔργον· ἵνα τοῦ θεοῦ τὸ ἔργον ^c διαβάλλωσιν· ἵνα τὸ ζῶον ^d τοῦτο λυμῆνωνται· ἵνα μὴ τῇ προαιρέσει, ἀλλὰ τῇ τῶν μελῶν φύσει τὸ πᾶν λογισάμενοι, οὕτως ἀδεῶς ἀμαρτάνωσιν αὐτῶν οἱ πολλοί, ἅτε ἀνεύθυνοι ὄντες· καὶ διπλῇ παραβλάψωσι τὸ ζῶον τοῦτο, καὶ τῷ τὰ μέλη πηροῦν, καὶ τῷ τῆς προαιρέσεως τὴν ὑπὲρ E τῶν ἀγαθῶν προθυμίαν κωλύειν. Ταῦτα δὲ ὁ διάβολος ἐνομοθέτησε, ^e πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ ἕτερον πονηρὸν δόγμα εἰσάγων, καὶ ^f τῷ περὶ εἰμαρμένης καὶ ἀνάγκης καὶ ἐντεῦθεν προοδοποιῶν λόγῳ, καὶ πανταχοῦ τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ δοθεῖσαν ἡμῖν ἐλευθερίαν λυμαινόμενος, καὶ πείθων φυσικὰ εἶναι τὰ κακὰ, καὶ πολλὰ ἕτερα ἐντεῦθεν ὑποσπείρων δόγματα πονηρὰ, εἰ καὶ μὴ προφανῶς. Τοιαῦτα γὰρ τοῦ διαβόλου 624 τὰ δηλητήρια. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ φεύγειν τὴν τοιαύτην παρανομίαν. Μετὰ γὰρ τῶν εἰρημένων οὐδὲ τὰ τῆς ἐπιθυμίας ἡμερώτερα ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ χαλεπώτερα γίνεται. Ἐτέρωθεν γὰρ ἔχει τὰς πηγὰς τὸ σπέρμα τὸ ἐν ἡμῖν, καὶ ἐτέρωθεν κυμαίνει. Καὶ οἱ μὲν ἀπὸ ἐγκεφάλου, οἱ δὲ ἀπὸ ὀσφύος τὸν οἰστρον ἐκείνου φύεσθαι λέγουσιν· ἐγὼ δὲ οὐδαμόθεν ἄλλοθεν εἶπομι ἂν, ἀλλ' ἢ ἀπὸ γνώμης ἀκολάστου καὶ διανοίας ἡμελημένης· καὶ αὕτη σωφρονῇ, τῶν φυσικῶν κινήματων βλάβος οὐδέν. Εἰπὼν τοίνυν τοὺς εὐνούχους, τοὺς εἰκῇ καὶ μάτην εὐνούχους, εἰ μὴ τῷ λογισμῷ καὶ ^g αὐτοὶ σωφρονοῖεν, καὶ τοὺς ^h ὑπὲρ τῶν οὐρανῶν παρθενεύοντας, B πάλιν ἐπάγει λέγων· “ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρεῖτω” προθυμότερους τε ποιῶν τῷ δεῖξαι ὑπέρογκον ὃν τὸ κατόρθωμα, καὶ οὐκ ἀφιεῖς εἰς ἀνάγκην νόμου τὸ πρᾶγμα ⁱ κατακλεισθῆναι, διὰ τὴν ἄφατον αὐτοῦ ἡμερότητα. Καὶ τοῦτο ^k εἶπεν, ὅτε σφόδρα ἔδειξε δυνατόν ὃν, ἵνα πλείων τῆς προαιρέσεως

^c διαβάλλωσιν H. K. ^d τοῦτο] Sic K. L. pro vulgato τοῦ θεοῦ. Neutrum habet Ep. *rationale animal* Ge. ^e πρὸς] + δὲ G. H. ^f τῷ . . λόγῳ] τὸν . . λόγον G. καὶ ἀνάγκης om. G. H. K. et delevit Sav. ^g οὗτοι K. L. ^h ὑπὲρ] + τῆς βασιλείας Edd. ⁱ κλεισθῆναι Edd. ^k εἶπεν, ὅτε] Sic K. L. M. Ep. vulgo εἰπὼν, ἔτι.

ἡ φιλοτιμία γένηται. Καὶ εἰ προαιρέσεώς ἐστι, φησί, πῶς ἀρχόμενος ἔλεγεν, “οὐ πάντες χωροῦσιν, ἀλλ’ οἷς δέδοται;” ἵνα μάθῃς ὅτι μέγας ὁ ἀθλος, οὐχ ἵνα ἀποκλήρῳσιν τινα ἡναγκασμένην ὑποπτεύσης. Δέδοται γὰρ ἐκείνοις, τοῖς
 C βουλομένοις. Εἶπε δὲ οὕτω, δεικνὺς ὅτι πολλῆς δεῖ τῆς ἄνωθεν ροπῆς τῷ εἰς τοῦτο¹ εἰσελθόντι τὸ σκάμμα, ἧς ἀπολαύσεται πάντως ὁ βουλούμενος. Ἔθος γὰρ αὐτῷ ταύτην κεκρῆσθαι τῇ λέξει, ὅταν μέγα τὸ κατορθούμενον ἦ, ὡς ὅταν λέγῃ· “ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια.” Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, δῆλον καὶ ἐκ τοῦ παρόντος. Εἰ γὰρ τῆς ἄνωθεν δόσεως μόνῃς ἐστὶ, καὶ οὐδὲν αὐτοὶ συνεισφέρουσιν οἱ παρθενεύοντες, περιττῶς αὐτοῖς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐπηγγείλατο, καὶ τῶν ἄλλων αὐτοὺς διεῖλεν εὐνούχων. Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς ἐξ ὧν ἕτεροι πονηρεύονται,
 D κερδαίνουνσιν ἕτεροι. Οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι μηδὲν μαθόντες ἀπῆλθον· οὐδὲ γὰρ ἵνα μάθωσιν ἡρώτων· οἱ δὲ μαθηταὶ καὶ ἐντεῦθεν ἐκέρδαινον.

¹⁴ “Τότε προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς, καὶ προσεύξεται.”^m καὶ ἐπετίμησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῖς. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρὸς με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἐπιθεῖςⁿ αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκείθεν.” Καὶ τίνος ἕνεκεν οἱ μαθηταὶ ἀπεσόβουν τὰ παιδία; Ἀξιώματος ἕνεκεν. Τί οὖν αὐτός; Διδάσκων αὐτοὺς μετριάξιν, καὶ^o τυφον (398)
 E καταπατεῖν κοσμικόν, καὶ λαμβάνει καὶ ἐναγκαλίζεται, καὶ τοῖς τοιούτοις τὴν βασιλείαν^p ἐπαγγέλλεται· ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶρηκεν. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν, εἰ βουλοίμεθα κληρονόμοι γενέσθαι τῶν οὐρανῶν, τὴν ἀρετὴν ταύτην μετὰ πολλῆς κτησώμεθα τῆς ἐπιμελείας. Οὗτος γὰρ φιλοσοφίας ὅρος, μετὰ συνέσεως ἄπλαστον εἶναι· τοῦτο βίος ἀγγελικός. Καὶ γὰρ πάντων τῶν παθῶν καθαρεύει^q ἡ ψυχὴ τοῦ παι-
 625 δίου. Τοῖς λελυπηκόσιν οὐ μνησικακεῖ, ἀλλ’ ὡς φίλοις προσ-

¹⁴ v. 13-15.

¹ ἐλθόντι G. Lacunam habet L. usque ad φιλοκερδείας p. 627 A.
^m καὶ ἐπ. οἱ μ.] οἱ δὲ μ. ἐπ. K. 1 Mosq. ⁿ αὐτοῖς] αὐτὰ G. ἐπ’ αὐτὰ Edd. αὐτοῖς om. H. 1 Mosq. ^o τυφον κ. κοσμικόν] Sic K. Ep. Ge. τὸν τυφον κ. τὸν ἀνθρώπινον G. H. p. p. ἀγκαλίζεται H. ^p ἐπαγγέλλεται] χαρίζεται K. ^q ἡ ψ. τοῖς παιδίοις G. τοῖς π. ἡ ψ. K. Vulgatum tuetur Ep.

έρχεται, ὡς οὐδενὸς γενομένου. Καὶ ὅσα ἂν παρὰ τῆς μητρὸς μαστιχθῇ, ταύτην ἐπιζητεῖ, καὶ πάντων αὐτὴν προτιμᾷ. Καὶ ἡ βασιλῖδα δείξῃς μετὰ διαδήματος, οὐ προτίθῃσι τῆς μητρὸς ῥάκια περιβεβλημένης, ἀλλ' ἔλοιτο ἂν μᾶλλον ἐκείνην ἰδεῖν μετὰ τούτων, ἢ τὴν βασιλῖδα μετὰ κόσμον. Τὸ γὰρ οἰκεῖον καὶ ἀλλότριον⁸ οὐ πένια καὶ πλούτῳ, ἀλλὰ φιλίᾳ διαγινώσκειν οἶδε. Καὶ τῶν ἀναγκαίων οὐδὲν πλεόν ἐπιζητεῖ, ἀλλ' ὅσον ἐμπλησθῆναι τοῦ μαστοῦ, καὶ ἀφίσταται τῆς θηλῆς. Τὸ παιδίον οὐ λυπεῖται ἐφ' οἷς ἡμεῖς⁹ οἷον ἐπὶ Β ζῆμιά χρημάτων, καὶ τοῖς τοιούτοις¹⁰ καὶ οὐ χαίρει πάλιν ἐφ' οἷς ἡμεῖς, τοῖς ἐπικήροις τούτοις¹¹ οὐκ ἐπτόχῃται πρὸς κάλλη σωματίων. Διὰ τοῦτο ἔλεγε· “τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν” ἵνα τῇ προαιρέσει ταῦτα ἐργαζόμεθα, ἃ τῇ φύσει τὰ παιδιά ἔχει. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ Φαρισαῖοι οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν, ὥς ἀπὸ κακουργίας καὶ ἀπονοίας ἔπραττον ἃ ἔπραττον, διὰ τοῦτο ἄνω καὶ κάτω τοὺς μαθητὰς ἀφελεῖς εἶναι κελεύει, ἐκείνους τε αἰνιττόμενος, καὶ τούτους παιδεύων. Καὶ γὰρ οὐδὲν οὕτως εἰς ἀλαζονείαν ἐπαίρει, ὡς ἀρχὴ καὶ προεδρία. Ἐπεὶ οὖν ἔμελλον οἱ μαθηταὶ ἀπολάν- C εῖν τιμῆς πολλῆς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, προκαταλαμβάνει αὐτῶν τὴν διάνοιαν, οὐκ ἀφιεῖς ἀνθρώπινόν τι παθεῖν, οὐδὲ τιμὰς ἀπαιτεῖν παρὰ τοῦ πλήθους, οὐδὲ¹² τὸ σοβεῖν πρὸ αὐτῶν. Εἰ γὰρ καὶ μικρὰ ταῦτα εἶναι δοκεῖ, ἀλλὰ μεγάλων κακῶν ἐστὶν αἷτια. Οὕτω γοῦν οἱ Φαρισαῖοι παιδοτριβοῦμενοι εἰς τὴν κορωνίδα τῶν κακῶν ἐξέπεσον, τοὺς ἀσπασμοὺς, τὰς προεδρίας, τοὺς μεσασμοὺς ἐπιζητοῦντες¹³ ἀπὸ γὰρ τούτων εἰς δοξομανίαν, εἴτα ἐκείθεν εἰς ἀσέβειαν ἐξώκειλαν. Διὰ δὲ τοῦτο ἐκείνοι μὲν ἄρὰν ἐπισπασάμενοι διὰ τοῦ πειράζειν, ἀπῆλθον¹⁴ τὰ παιδιά δὲ εὐλογίαν, ἅτε τούτων ἀπάντων ἡλευθερωμένα.

¹⁵ Γενώμεθα δὴ καὶ ἡμεῖς κατὰ τὰ παιδιά, καὶ τῇ κακίᾳ D νηπιάζωμεν. Οὐ γὰρ ἐστὶν, οὐκ ἐστὶν ἐτέρως ἰδεῖν¹⁶ τὸν

⁸ τὴν βασιλῖδα H. προτίθῃσι] + ταύτην K. + αὐτὴν Edd. ⁹ Sic K. Ge. οὐ πένια καὶ πλούτος G. οὐ πένια, οὐ πλούτος H. οὐ πένια, οὐ πλούτῳ Edd. φιλία] φιλία H. φιλοσοφία G. ¹⁰ ὥς] Sic Reg. 694. ἢ ὡς G. H. ἢ Reg. 688. ἀλλ' ἢ K. Hoc edidit Sav. ἀλλ' ἢ ὡς Mor. Ben. α] ἅπερ K. ¹¹ τὸ om. Sav. Ben. ¹² HΘΙΚON. Περὶ τῆς ἀνεξικακίας τοῦ Δαυὶδ, καὶ τῆς πονηρίας Σαουλ· καὶ παραίνεσις τοῦ δεῖ (sic) ἡμᾶς τῆς μὲν ἀντέχεσθαι, τῆς δὲ ἀπέχεσθαι. G. ¹³ τὸν deest in Edd.

οὐρανόν· ἀλλ' ἀνάγκη πάντως εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν τὸν ὕπου-
 λον καὶ πονηρόν. Καὶ πρὸ τῆς γεέννης δὲ ἐνταῦθα τὰ
 ἔσχατα πεισόμεθα. ¹⁵ “Εὰν γὰρ κακὸς γένῃ, φησὶ, μόνος
 ἀντλήσεις τὰ κακά· εἰ δὲ ἀγαθὸς, σαρτῶ καὶ τῷ πλησίον.”
 Σκόπει γοῦν, ὡς τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν προτέρων συνέβη. Οὔτε
 γὰρ πονηρότερόν τι τοῦ Σαοὺλ γέγονεν, οὔτε ἀπλούστερον
 καὶ ἀφελέστερον τοῦ Δαυὶδ. Τίς οὖν ^γ ὁ ἰσχυρότερος ἦν;
 Ε Οὐ δέυτερον αὐτὸν εἰς χεῖρας ἔλαβεν ὁ Δαυὶδ, καὶ κύριος
 τοῦ ἀνελεῖν γενόμενος, ἀπέστη; οὐχ ὡς ἐν σαγήνῃ καὶ δεσ-
 μωτηρίῳ συνειλημμένον εἶχε, καὶ ἐφείσατο; Καὶ ταῦτα ^z καὶ
 ἐτέρων παροξυνόντων, καὶ αὐτὸς μυρία ἐγκαλεῖν ἔχων ἐγκλή-
 ματα· ἀλλ' ὅμως ἀφήκε σῶον ἀπελθεῖν. Καίτοι ὁ μὲν μετὰ
 πάσης αὐτὸν τῆς στρατιᾶς ἐδίωκεν, ὁ δὲ μετὰ ὀλίγων φυ-
 γάδων ἀπεγνωσμένων ^a ἦν, ἀλώμενος καὶ τόπους ἐκ τόπων
 626 ἀμείβων· ἀλλ' ὅμως ὁ φυγὰς τοῦ βασιλέως περιεγένετο·
 ἐπειδὴ ὁ μὲν μετὰ ἀπλότητος, ὁ δὲ μετὰ πονηρίας παρε-
 τάττετο. Τί γὰρ ἂν γένοιτο πονηρότερον ἐκείνου, ὃς τὸν αὐ-
 τῷ στρατηγούντα, καὶ τοὺς πολέμους ἅπαντας κατορθοῦντα,
 καὶ τῆς νίκης καὶ τῶν τροπαίων τοὺς μὲν πόνους ὑπομέ-
 νοντα, τοὺς δὲ στεφάνους ἐκείνῳ κομίζοντα ἀνελεῖν ἐπεχείρει;
 Τοιοῦτον γὰρ ἡ βασκανία· αἰεὶ τοῖς οἰκείοις ἐπιβουλεύει καλοῖς,
 καὶ τὸν ἔχοντα αὐτὴν τήκει, καὶ μυρίαὶ περιβάλλει συμ-
 φοραῖς. Καὶ ὁ δεῖλαιος γοῦν ἐκείνος, ἕως ὅτε ὁ Δαυὶδ
 ἀπέστη, οὐκ ἔρρηξε τὴν φωνὴν ἐκείνην τὴν ἐλεεινὴν, ὀλοφυ-
 ρόμενος καὶ λέγων· ¹⁶ “θλίβομαι σφόδρα, καὶ οἱ ἀλλόφυλοι
 Β πολемоῦσιν ^b ἐν ἐμοί, καὶ κύριος ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ.” “Ἔως
 ὅτε ἐχωρίσθη τοῦ Δαυὶδ, οὐκ ἔπescen ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ καὶ
 ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ ἐν δόξῃ ἦν· καὶ γὰρ εἰς τὸν βασιλέα τοῦ
 στρατηγού διέβαιναν ἡ δόξα. Οὐδὲ γὰρ τυραννικὸς ἦν ὁ
 ἀνὴρ, οὐδὲ θρόνου ἐκβαλεῖν ἐπεχείρει, ἀλλ' αὐτῷ πάντα κατῶρ- (399)
 θου, καὶ σφόδρα περὶ αὐτὸν διέκειτο· καὶ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν
 μετὰ ταῦτα δῆλον. “Ὅτε μὲν γὰρ ὑπ' αὐτῷ ταττόμενος
 ἦν, ἴσως τῷ νόμῳ τῆς ὑποταγῆς ταῦτα ἂν τις λογίσαιτο
 τῶν οὐκ ἀκριβῶς ἐξεταζόντων· ἐπειδὴ δὲ ἐξήγαγεν ^c εἰς αὐτὸν

¹⁵ Prov. ix. 12.¹⁶ 1 Reg. xxviii. 15.

^γ ὁ om. G. Mox τοῦ ante ἀνελεῖν om. K. M. ^z καὶ om. G.
 H. M. ^a ἦν] + πλανώμενος K. ἀπεγνωσμένων om. idem. ^b ἐν]
 ἐπ' M. ^c εἰς αὐτὸν] Sic H. K. vulgo αὐτόν. p. p. ἐκείνου om. G.

τῆς βασιλείας ἐκείνου, τί λοιπὸν ἦν τὸ κατέχον αὐτὸν, καὶ
 πείθον τοῦ πρὸς ἐκεῖνον ἀπέχεσθαι πολέμου; μᾶλλον δέ, ^C
 τί οὐκ ἦν τὸ παροξύνουν ἐπὶ τὴν σφαγὴν; Οὐ πονηρὸς ^d καὶ
 ἅπαξ καὶ δις καὶ πολλάκις περὶ αὐτὸν γέγονεν; οὐχὶ παθὼν
 εὖ; οὐχὶ μηδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν; οὐκ ἐπικίνδυνος αὐτῷ καὶ
 ἐπισφαλὴς ἡ βασιλεία αὐτοῦ καὶ ἡ σωτηρία ἦν; οὐ πλα-
 νᾶσθαι ἔδει διηνεκῶς καὶ ^e φεύγειν, καὶ περὶ τῶν ἐσχάτων
 τρέμειν, ζῶντος ἐκείνου καὶ κρατοῦντος; Ἄλλ' ὅμως οὐδὲν
 τούτων αὐτὸν ἠνάγκασεν αἰμάξαι τὸ ξίφος· ἀλλὰ καὶ καθεύ-
 δοντα ὄρων, καὶ δεδεμένον, καὶ μόνον, καὶ ἐν μέσοις ^f αὐτοῖς,
 καὶ τῆς κεφαλῆς ἀψάμενος, καὶ πολλῶν ὄντων τῶν διεγει-
 ρόντων, καὶ θεοῦ ψῆφον εἶναι λεγόντων τὴν τοιαύτην εὐ-
 καιρίαν, ἐκεῖνος καὶ ἐπετίμησε τοῖς παρορμῶσι, καὶ ἀπέσχετο ^D
 τοῦ φόνου, καὶ σῶον ἐξέπεμψε καὶ ὑγιῇ· καὶ ὥσπερ σωματο-
 φύλαξ ὢν αὐτοῦ μᾶλλον, καὶ ὑπασπιστής, ^g οὐ πολέμιος,
 οὕτως ἐνεκάλει τῷ στρατοπέδῳ τὴν εἰς τὸν βασιλέα προ-
 δοσίαν. Τί ταύτης ἴσον γένοιτ' ἂν τῆς ψυχῆς; τί τῆς
 ἡμερότητος ἐκείνης; Τοῦτο γὰρ δυνατόν μὲν καὶ ἐκ τῶν
 εἰρημένων συνιδεῖν· πολλῶ δέ πλέον καὶ ἐκ τῶν νυνὶ ^h γε-
 νομένων. Ὅταν γὰρ τὴν ἡμετέραν καταμάθωμεν φαυλό-
 τητα, τότε ἀκριβέστερον εἰσόμεθα τῶν ἀγίων ἐκείνων τὴν
 ἀρετὴν. Διὸ παρακαλῶ πρὸς τὸν ζῆλον ⁱ ἐκείνων τρέχειν.
 Καὶ γὰρ εἰ δόξης ἐρᾶς, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιβουλεύεις τῷ πλη-
 σίῳ, τότε αὐτῆς ἀπολαύση μειζῶνως, ὅταν αὐτὴν διαπτύσας ^E
 ἀπόσχη τῆς ἐπιβουλῆς. Ὡςπερ γὰρ ^k τὸ χρηματίζεσθαι
 φιλαργυρίας ἐναντίον· οὕτω πρὸς τὸ δόξης ἐπιτυχεῖν, ^l τὸ
 δόξης ἐρᾶν. Καὶ εἰ βούλεσθε, καθ' ἕκαστον ἐξετάσωμεν.
 Ἐπειδὴ γὰρ τῆς γεέννης ἡμῖν φόβος οὐδεὶς, οὐδὲ τῆς βα-
 σιλείας λόγος πολὺς, φέρε καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων ὑμᾶς
 ἐναγάγωμεν. Τίνες γὰρ εἰσιν οἱ καταγέλαστοι; εἶπέ μοι·
^m οὐχὶ οἱ διὰ δόξαν τι ποιοῦντες τὴν τῶν πολλῶν; Τίνες δέ ⁶²⁷
 ἐπαινетоί; οὐχὶ οἱ τὸν παρὰ τῶν πολλῶν διαπτύοντες ἔπαι-
 νον; Οὐκοῦν εἰ τὸ κενῆς δόξης ἐρᾶν ἐπονείδιστον, ὁ δὲ κενό-
 δοξος οὐ δύναται λαθεῖν ἐρῶν αὐτῆς, ἐπονείδιστος ἔσται

^d καὶ deest in Edd. ^e φεύγειν περὶ τῶν ἐσχ. καὶ τρ. M. φ. περὶ τῶν
 ἐσχ. (om. καὶ τρέμειν) G. τρέμειν] κινδυνεύειν K. ^f αὐτῶν G. M. ^g οὐ]
 ἡ K. ^h γνωμένων H. K. ⁱ ἐκεῖνον G. K. ^k Sic Sav. et Interp.
 codices cum ceteris Edd. τὸ μὴ χρηματίζεσθαι. ^l Sic Edd. et In-
 terp. codices τὸ μὴ δ. ε. ^m οὐχὶ bis om. G. K. M. p. p. τὴν om. G. H. M.

πάντως, καὶ γέγονεν αὐτῷ ^η τὸ δόξης ἐρᾶν ἀτιμίας αἴτιον. Οὐ ταύτῃ δὲ μόνον καταισχύνεται, ἀλλὰ καὶ τῷ πολλὰ ἀναγκάζεσθαι ποιεῖν αἰσχροῦ, καὶ δουλοπρεπείας τῆς ἐσχάτης γέμοντα. Καὶ ^ο ὥσπερ εἰς τὸ κερδαίνειν βλάπτεσθαι μάλιστα ἀπὸ τοῦ νοσήματος τῆς φιλοκερδείας εἰώθασιν οἱ ^ρ ἄνθρωποι· B (πολλὰς γοῦν ἀπάτας ὑφίστανται, καὶ τὰ μικρὰ κέρδη μεγάλως ποιεῖ ζημίας· διὸ καὶ εἰς παροιμίαν ὁ λόγος οὗτος ^α ἐξενίκησεν) οὕτω καὶ τῷ λάγνῳ κώλυμα πρὸς τὸ ἡδονῆς ἀπολαύειν τὸ πάθος γίνεται. Τοὺς γοῦν σφόδρα ^ι καταφερεῖς καὶ γυναικοδούλους, τούτους μάλιστα ὡς ἀνδράποδα περιφέρουσιν αἱ γυναῖκες, καὶ οὐκ ἂν ποτε ^ς καταξιώσαιεν ἐκεῖναι ὡς ἀνδράσιν αὐτοῖς κεκρῆσθαι, ραπίζουσαι, διαπτύνουσαι, ἄγουσαι καὶ περιάγουσαι πανταχοῦ, καὶ θρυπτόμεναι, καὶ πάντα ἐπιτάττουσαι ^ι μόνον. Οὕτω καὶ τοῦ ἀπονενοημένου καὶ δοξομανοῦντος καὶ δοκοῦντος εἶναι ὑψηλοῦ, οὐδὲν ταπεινότερον ^ν καὶ ἀτιμότερον. Καὶ γὰρ φιλόνεικον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἀντικαθίσταται, ὡς πρὸς C ἀλαζόνα καὶ ὑπερόπτην καὶ δόξης δούλον. Καὶ αὐτὸς δὲ ἐκεῖνος, ὥστε διατηρῆσαι τὸ σχῆμα τῆς ἀπονοίας, τὰ τῶν ἀνδραπόδων πρὸς τοὺς πλείονας ἐπιδείκνυνται, κολακεύων, θεραπεύων, παντὸς ἀργυρωνήτου δουλείαν δουλεύων χαλεπωτέραν. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα εἰδότες, ^ω καταθώμεθα ταῦτα τὰ πάθη, ἵνα μὴ καὶ ἐνταῦθα δίκην δῶμεν, καὶ ἐκεῖ κολασθῶμεν ἀπέραντα. Γενώμεθα τῆς ἀρετῆς ἐρασταί. Οὕτω γὰρ καὶ πρὸ τῆς βασιλείας τὰ μέγιστα ἐνταῦθα καρπωσόμεθα καλὰ, καὶ ἀπελθόντες ἐκεῖ τῶν αἰωνίων μεθέξομεν ἀγαθῶν ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ^χ ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ D κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

^η τὸ τῆς δ. Edd. ^ο ὥσπερ] ὡς G. M. Καὶ ὥσπερ... ἄνθρωποι] Οὕτω καὶ οἱ εἰς τὸ κερδαίνειν διαπαντὸς μεμνηότες βλάπτεσθαι μ. α. τ. ν. τ. φ. εἰώθασιν ἅπαντες Sav. Ben. [et sic Reg. 688.] ^ρ ἄνθρωποι] + οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα G. H. γοῦν] + ἐκεῖνοι G. Idem p. p. ὥστε καὶ τὰ μ. κ. μ. ποιεῖν αὐτοὺς ζ. Hunc codicem sequi videtur Interp. ^α ἐξενίκεται Mor. Ben. ^ι καταφερεῖς Edd. Vid. Lobeck. ad Phryn. p. 439. ^ς καταξιώσαιεν G. M. καταξιώσαιεν H. ^ι μόνον om. L. ^ν καί] τε καὶ Edd. ^ω ἀποθώμεθα H. καταμάθωμεν L. ^χ μετασχεῖν G. M.

ΟΜΙΛΙΑ ΞΓ.

(400) ¹ Καὶ ἰδὼν εἰς προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ· διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

ΤΙΝΕΣ ² μὲν διαβάλλουσι τὸν νεανίσκον τοῦτον, ὡς ὑπο-
λόν τινα καὶ πονηρὸν, καὶ μετὰ πείρας τῷ Ἰησοῦ προσελ-
θόντα· ἐγὼ δὲ φιλάργυρον μὲν αὐτὸν καὶ χρημάτων ἐλάτ- Ε
τονα οὐκ ἂν παραιτησαίμην εἰπεῖν, ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστὸς
τοιούτον αὐτὸν ἤλεγξεν ὄντα· ὑποῦλον δὲ οὐδαμῶς, διὰ τὸ
μήτε ἀσφαλὲς εἶναι τῶν ἀδῆλων κατατολμᾶν, καὶ μάλιστα
ἐν ἐγκλήμασι, καὶ ³ τὸ τὸν Μάρκον ταύτην ἀνῆρηκεναι τὴν
ὑποψίαν· καὶ γὰρ φησιν, ὅτι ⁴ “προσδραμὼν καὶ γονυπετῶν 628
παρεκάλει αὐτόν.” καὶ ὅτι “ἐμβλέψας αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἠγά-
πησεν αὐτόν.” Ἀλλὰ πολλὴ τῶν χρημάτων ἡ τυραννὶς, καὶ
δηλὸν ἐντεῦθεν· κἂν γὰρ τὰ ἄλλα ὤμεν ἐνάρετοι, πάντα
⁵ αὕτη λυμαίνεται τὰ ἄλλα. Εἰκότως οὖν καὶ ὁ Παῦλος ρί-
ζαν αὐτὴν ἀπάντων τῶν κακῶν εἶναι ἔφησε· ⁶ “ρίζα γὰρ
πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία,” φησί. Διατί οὖν
οὕτω πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο ὁ Χριστὸς, λέγων· “οὐδεὶς
ἀγαθός;” Ἐπειδὴ ὡς ἀνθρώπῳ ⁷ προσῆλθε ψιλῷ, καὶ ἐνὶ
τῶν πολλῶν, καὶ διδασκάλῳ Ἰουδαϊκῷ· διὰ δὲ τοῦτο ὡς ἄν-
θρωπος αὐτῷ διαλέγεται. Καὶ γὰρ πολλαχοῦ πρὸς τὰς
ὑπονοίας τῶν ⁸ προσιόντων ἀποκρίνεται, ὡς ὅταν λέγῃ· ⁹ “ἡμεῖς
προσκυνοῦμεν ὃ οἶδαμεν.” καὶ, “ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ Β
ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής.” “Ὅταν οὖν
εἶπῃ, “οὐδεὶς ἀγαθός,” οὐχ ἑαυτὸν ἐκβάλλων τοῦ ἀγαθοῦ
εἶναι τοῦτο λέγει· ἀπαγε· οὐ γὰρ εἶπε, τί με λέγεις ἀγα-
θόν; οὐκ εἰμὶ ἀγαθός· ἀλλ’, “οὐδεὶς ἀγαθός.” τουτέστιν,

¹ Cap. XIX. v. 16.² Marc. x. 17, 21.³ 1 Tim. vi. 10.⁴ Joan. iv. 22. v. 31.

ΗΟΜ. LXIII. ^a μὲν] + οὖν G. invito Ep. Μοx καὶ ante μετὰ
om. G. ^b τὸ om. K. M. Infra γονυπετήσας K. L. ^c αὕτη] Sic
L. M. Ep. vulgo αὕτη. λυμαίνεται] λυμανεῖται G. M. Ep. τὰ ἄλλα]
Sic codd. τὰ κατὰ Edd. τὰ ἄλλα ἀγαθὰ Ep. ^d προσῆλθε] προσ-
έσχε Mor. Ben. προσέσχεν αὐτῷ L. Alterum firmant Ep. Theoph.
et Interp. ^e προσιόντων] Sic codd. rogantium Ge. πολλῶν Edd.

οὐδεὶς ἀνθρώπων. Καὶ [†]αὐτὸ δὲ τοῦτο ὅταν λέγῃ, οὐδὲ τοὺς ἀνθρώπους ἀποστερῶν ἀγαθότητος λέγει, ἀλλὰ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς τοῦ θεοῦ ἀγαθότητος. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν, “εἰ μὴ εἰς, ὁ θεός.” Καὶ οὐκ εἶπεν, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐκ ἐξεκάλυψεν ἑαυτὸν τῷ νεανίσκῳ. Οὕτω καὶ ἀνωτέρω πονηροὺς ἐκάλει τοὺς ἀνθρώπους, λέγων
C ⁵ “εἰ δὲ ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν.” Καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ πονηροὺς ἐκάλεσεν, οὐ τῆς φύσεως ἀπάσης πονηρίαν καταγινώσκων· (τὸ γὰρ, ὑμεῖς, ⁵ οὐχ ὑμεῖς οἱ ἀνθρωποὶ φησιν) ἀλλὰ τὴν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθότητα τῇ τοῦ θεοῦ ἀγαθότητι παραβάλλον, οὕτως ὠνόμασε· διὰ τοῦτο καὶ ἐπήγαγε, “πόσῳ μᾶλλον ὁ πατήρ ὑμῶν δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτουσιν αὐτόν;” Καὶ τί τὸ κατεπεῖγον ἦν, φησὶν, ἢ τί τὸ χρήσιμον, ὥστε οὕτως αὐτὸν ἀποκρίνασθαι; Ἀνάγει αὐτὸν κατὰ μικρὸν, καὶ παιδεύει
D κολακείας ἀπηλλάχθαι πάσης, τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἀπάγων, καὶ τῷ θεῷ προσηλῶν, καὶ πείθων τὰ μέλλοντα ζητεῖν, καὶ εἰδέναι ^h τὸ ὄντως ἀγαθόν, καὶ τὴν ρίζαν καὶ τὴν πηγὴν ἀπάντων, καὶ αὐτῷ τὰς τιμὰς ἀναφέρειν. Ἐπεὶ καὶ ὅταν λέγῃ, ⁶ “μὴ καλέσητε διδάσκαλον ἐπὶ τῆς γῆς,” πρὸς ἀντιδιαστολὴν αὐτοῦ τοῦτό φησιν, καὶ ἵνα μάθωσι τίς ἡ πρώτη τῶν ὄντων ἀπάντων ἀρχή. Οὐδὲ γὰρ μικρὰν ὁ νεανίσκος ἐπέδειξато προθυμίαν ⁱ τέως, εἰς ἔρωτα τοιοῦτον ἐμπεσὼν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν μὲν πειραζόντων, τῶν δὲ
E ὑπὲρ νοσημάτων προσιόντων, ἢ τῶν οἰκείων, ἢ τῶν ἁλλοτρίων, αὐτὸς ὑπὲρ ζωῆς αἰωνίου καὶ προσιών καὶ διαλεγόμενος. Καὶ γὰρ λιπαρὰ ἦν ἡ γῆ καὶ πίων, ἀλλὰ τῶν ἀκανθῶν τὸ πλῆθος τὸν σπόρον συνέπνιγε. Σκόπει γοῦν πῶς ἐστὶ παρεσκευασμένος τέως πρὸς τὴν τῶν ^k ἐπιταγμάτων ὑπακοήν. “Τί γὰρ ποιήσας, φησὶ, ζῶν αἰώνιον κληρονομήσω;” Οὕτως ἑτοιμος ἦν πρὸς ἐργασίαν τῶν λεχθησομένων. Εἰ δὲ πειράζων προσῆλθεν, ἐδήλωσεν ἂν ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ
629 εὐαγγελιστῆς, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ^l ποιεῖ, ὡς ἐπὶ

⁵ Matth. vii. 11.⁶ Matth. xxiii. 8.

[†] αὐτό] Sic Ep. et codd. αὐτὸς Edd. ⁵ οὐχ ὑμεῖς] οὐχὶ πάντες Edd. ὑμεῖς om. G. M. ^h τὸ] Sic Ep. et codd. τὸν Edd. ⁱ τέως] ὡς G. M. ^k ἐπιτεταγμένων Edd. ^l ἐποίει L. ὡς] ὥσπερ L. ὥσπερ καὶ Edd.

τοῦ νομικοῦ. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ἐσίγησεν, ὁ Χριστὸς αὐτὸν οὐκ ἂν εἶπεν λαθεῖν, ἀλλ' ἤλεγξεν ἂν σαφῶς, ἥ καὶ ἡνίκατο, ὥστε μὴ δοῖαι ἡπατηκέναι καὶ λαιθάνειν, καὶ ταύτη βλαβήναι. ^m Εἰ πειράζων προσῆλθεν, οὐκ ἂν ἀπῆλθε πλυνόμενος ἐφ' οἷς ἤκουσε. Τοῦτο γοῦν οὐδεὶς ποτε ἔπαθε (401) τῶν Φαρισαίων, ἀλλ' ἡγριαίνοντο ἐπιστομιζόμενοι. Ἄλλ' οὐχ ⁿ οὗτος· ἀλλ' ἄπεισι κατηφής· ὅπερ οὐ μικρὸν σημεῖον ἦν τοῦ μὴ μετὰ πονηρᾶς γνώμης αὐτὸν προσελθεῖν ἀλλ' ἀσθενεστέρας, καὶ ἐπιθυμεῖν μὲν τῆς ζωῆς, κατέχεσθαι δὲ ἐτέρῳ πάθει χαλεπωτάτῳ.

Εἰπόντος τοίνυν τοῦ Χριστοῦ· ⁷ “εἰ θέλεις εἰσελθεῖν ^o εἰς Β τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς.” λέγει, “ποίας;” οὐχὶ πειράζων, μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νομίζων ἐτέρας τινὰς παρὰ τὰς νομικὰς εἶναι τὰς τῆς ζωῆς προξένους αὐτῷ γεννησομένας· ὁ σφόδρα ἐπιθυμῶντος ἦν. Εἶτα, ἐπειδὴ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἀπὸ τοῦ νόμου, φησί· ⁸ “ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.” Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλὰ πάλιν ἐρωτᾷ, “τί ἔτι ὑστερῶ;” ὁ καὶ αὐτὸ σημεῖον ^p ἦν τῆς σφοδρᾶς ἐπιθυμίας αὐτοῦ. Οὐ μικρὸν δὲ καὶ τὸ νομίζειν αὐτὸν ὑστερεῖν, μηδὲ ἡγείσθαι ἀρκεῖν τὰ εἰρημένα ^a εἰς τὸ τυχεῖν ὧν ἐπεθύμει. Τί οὖν ὁ Χριστός; Ἐπειδὴ ἔμελλε μέγα τι ^C ἐπιτάττειν, προτίθησι τὰ ἔπαθλα, καὶ φησιν· ⁹ “εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς· καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς· καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.” Εἶδες πόσα βραβεῖα, πόσους στεφάνους· ^r τίθησι τῷ σταδίῳ τούτῳ; Εἰ δὲ ἐπείραζεν, οὐκ ἂν αὐτῷ ταῦτα εἶπε. Νυνὶ δὲ καὶ λέγει, καὶ ὥστε αὐτὸν ἐφελκύσασθαι, καὶ τὸν μισθὸν αὐτῷ δείκνυσι πολὺν ὄντα, καὶ τῇ γνώμῃ αὐτοῦ τὸ πᾶν ἐπιτρέπει, διὰ πάντων συσκιάζων τὸ δοκοῦν εἶναι βαρὺ τῆς παραινέσεως. Διὸ καὶ πρὶν εἰπεῖν τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν πόνον, τὸ βραβεῖον αὐτῷ δείκνυσι, λέγων· “εἰ ^D θέλεις τέλειος εἶναι.” καὶ τότε φησί, “πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς.” καὶ εὐθέως πάλιν τὰ ἔπαθλα,

⁷ v. 17.⁸ v. 20.⁹ v. 21.

^m Εἰ] + γὰρ G. M. Infra ἡγριαίνον G. H. M. invito Ep. ⁿ οὗτος] οὗτος οὕτως H. οὕτως οὗτος K. L. ^o εἰς] πρὸς Edd. ^p ἦν om. G. H. M. ^a εἰς] Sic Ep. et codd. πρὸς Edd. ἐπεθύμει] Sic H. K. Ep. ceteri ἐπιθυμῶ. ^r ἐντίθησι K. δίδωσι Mor. Ben. τούτῳ om. G. H. M.

“ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.” Καὶ γὰρ τὸ ἀκολουθεῖν αὐτῷ, μεγάλη ἀντίδοσις. “Καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς.” Ἐπειδὴ γὰρ περὶ χρημάτων ἦν ὁ λόγος, καὶ πάντων αὐτὸν γυμνωθῆναι παρήνει, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀφαιρεῖται τὰ ὄντα, ἀλλὰ προστίθῃσι τοῖς οὖσι, καὶ πλείονα ὧν ἐκέλευσε παρασχεῖν ἔδωκεν· οὐ πλείονα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοσούτῳ ⁸ μείζονα, ὅσον γῆς οὐρανός, καὶ ἔτι πλέον. Θησαυρὸν δὲ εἶπε, τὸ δαψιλές τῆς ἀντιδόσεως, τὸ E μόνιμον δηλῶν, τὸ ἄσυλον, ὡς ἐνεχώρει διὰ τῶν ἀνθρωπίνων αἰνίζασθαι τῷ ἀκούοντι. Οὐκ ἄρα ἀρκεῖ ⁹ τὸ χρημάτων καταφρονεῖν, ἀλλὰ δεῖ καὶ διαθρέψαι πένητας, καὶ προηγουμένως ἀκολουθεῖν τῷ Χριστῷ· τουτέστι, πάντα τὰ παρ’ αὐτοῦ κελευόμενα ποιεῖν, πρὸς σφαγὰς εἶναι ἕτοιμον, καὶ θά-
630 νατον καθημερινόν. “Εἴ τις γὰρ θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.” Ὡστε τοῦ ῥῖψαι τὰ ¹⁰ χρήματα πολλῷ μείζον τοῦτο τὸ ἐπίταγμα, τὸ καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα ἐκχεῖν· οὐ μικρὸν δὲ εἰς τοῦτο τὸ χρημάτων ἀπηλλάχθαι συμβάλλεται. ¹⁰ “Ἀκούσας δὲ ὁ ¹¹ νεανίσκος, ἀπῆλθε λυπούμενος.” Εἵτα ὥσπερ δεικνὺς ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι οὐκ ἀπείκός τι πέπουθε, φησὶν· “ἦν γὰρ ἔχων ¹² χρήματα πολλά.” Οὐ γὰρ ὁμοίως κατέχονται οἱ τὰ ὀλίγα ἔχοντες, καὶ οἱ πολλῇ βαπτισθέντες περιουσίᾳ· τυραννικώτερος γὰρ τότε ὁ ἔρως γίνεται. “Ὅπερ αἰεὶ λέγων οὐ ¹³ παύομαι, ὅτι ἡ προσθήκη B τῶν ἐπεισιόντων μείζονα ἀνάπτει τὴν φλόγα, καὶ πενεστέρους ἐργάζεται τοὺς κτωμένους, εἶγε ἐν ¹⁴ πλείονι καθίστησιν αὐτοὺς ἐπιθυμία, καὶ μᾶλλον αἰσθάνεσθαι τῆς ἐνδείας ποιεῖ. Σκόπει γοῦν καὶ ἐνταῦθα οἷαν ἐπεδείξατο τὴν ἰσχὺν τὸ πάθος. Τὸν γὰρ μετὰ χαρᾶς προσελθόντα καὶ προθυμίας, ἐπειδὴ ἐκέλευσεν ὁ Χριστὸς ῥῖψαι τὰ χρήματα, οὕτω κατέχωσε καὶ ἐβάρησεν, ὡς μηδὲ ¹⁵ ἀποκρίνασθαι περὶ τούτων

¹⁰ v. 22.

⁸ μείζονα] πλείονα G. M. τοσούτῳ μείζω, ὅσῳ L. τοσούτον μείζονα, ὅσον Ep. ⁹ τῷ τῶν K. p. p. ἀλλὰ καὶ δεῖ τὸ διαθρέψαι Edd. contra codd. et Ep. ¹⁰ κτήματα G. M. p. p. ἐκχέειν G. H. M. ¹¹ νεανίσκος] + τὸν λόγον L. 1 Mosq. Mox τι om. G. M. ἀπεικότης ταῦτα πέπ. K. ¹² κτήματα L. invitis Mosqq. ¹³ παύσομαι G. H. M. ¹⁴ πλείοσι . . . ἐπιθυμίαις Edd. ¹⁵ Sic Ep. et codd. ἀποκρίσιν Mor. Ben.

ἀφεῖναι, ἀλλὰ σιγήσαντα καὶ κατηφῇ καὶ στυγνὸν γενόμενον ἀπελθεῖν.

Τί οὖν ὁ Χριστός; ¹¹ “Πῶς δυσκόλως οἱ πλούσιοι εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν” οὐ τὰ χρήματα διαβάλλων, ἀλλὰ τοὺς κατεχομένους ὑπ’ αὐτῶν. Εἰ δὲ πλούσιος δυσκόλως, πολλῶ μᾶλλον ὁ πλεονέκτης. Εἰ C
(402) γὰρ τὸ μὴ δοῦναι τὰ ἑαυτοῦ πρὸς βασιλείαν ἐμπόδιον, τὸ καὶ τὰ ἐτέρων ^b λαβεῖν ἐννόησον πόσον σωρεύει τὸ πῦρ. Τί δῆποτε δὲ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν, ὅτι δυσκόλως ^c πλούσιος εἰσελεύσεται, πένησιν οὖσι καὶ οὐδὲν κεκτημένοις; Παιδεύων αὐτοὺς μὴ αἰσχύνεσθαι τὴν πενίαν, καὶ ὥσανεὶ ἀπολογούμενος αὐτοῖς ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἐπιτρέψαι ἔχειν. Εἰπὼν δὲ δύσκολον, προῖὼν δείκνυσιν ^d ὅτι καὶ ἀδύνατον, καὶ οὐχ ἀπλῶς ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ μετ’ ἐπιτάσεως ἀδύνατον· καὶ τοῦτο ^e ἐκ τοῦ παραδείγματος ἐδήλωσε, τοῦ κατὰ τὴν κάμηλον καὶ τὴν βελόνην. ¹² “^f Εὐκοπώτερον, φησὶ, κάμηλον εἰσελθεῖν διὰ τρυπήματος ῥαφίδος, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.” “Ὅθεν δείκνυται ὅτι οὐχ ὁ τυχὼν μισθὸς τοῖς ^g πλουτοῦσι καὶ δυναμένοις φιλοσοφεῖν. Διὸ καὶ θεοῦ ἔργον ἔφησεν εἶναι αὐτὸ, ἵνα δείξῃ, ὅτι πολλῆς δεῖ τῆς χάριτος τῷ μέλλοντι τοῦτο κατορθοῦν. Τῶν γοῦν μαθητῶν ταραχθέντων ἔλεγε· ¹³ “παρὰ ἀνθρώποις ^h τοῦτο ἀδύνατον, παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά.” Καὶ τίνος ἕνεκεν οἱ μαθηταὶ ταραττόνται, πένητες ὄντες, καὶ σφόδρα πένητες; τίνος οὖν ἕνεκεν ⁱ θορυβοῦνται; Ὑπὲρ τῆς τῶν ^k ἄλλων σωτηρίας ἀλγοῦντες, καὶ πολλὴν πρὸς ἅπαντας φιλοστοργίαν ἔχοντες, καὶ τὰ τῶν διδασκάλων ἤδη σπλάγχχνα ἀναλαβόντες. Οὕτω γοῦν ἔτρεμον καὶ ἐδεδοίκεισαν ὑπὲρ E τῆς οἰκουμένης ἀπίσης ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ὥστε πολλῆς δεηθῆναι τῆς παρακλήσεως. Διὰ τοῦτο πρότερον ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπε· “τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα, δυ-

¹¹ v. 23.¹² v. 24.¹³ v. 26.

^b Sic Ep. λαμβάνειν L. ^c Sic L. Ep. ceteri πλούσιοι εἰσελεύσονται. ^d ὅτι . . . ἀπλῶς om. G. ὅτι . . . ἐπιτάσεως om. M. ἀλλὰ καὶ μετ’ ἐπ. ἀδύνατον] ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος G. H. et sic edidit Sav. ^e ἐκ] ἀπὸ K. ^f Εὐκοπώτερον] + γὰρ H. + γὰρ ἐστὶ K. L. 2 Mosqg. ^g πλουτοῖς G. K. M. ^h ταῦτα ἀδύνατα G. M. 1 Mosq. ⁱ ἐθορυβοῦντο K. L. ^k ἄλλων] Sic Ge. et codd. πολλῶν Mor. Ben.

νατὰ παρὰ ¹ τῷ θεῷ.” Ἡμέρῳ γὰρ ὁμματι καὶ πρῶν φρίτ-
 τουσιν αὐτῶν τὴν διάνοιαν παραμυθησάμενος, καὶ τὴν ἀγω-
 νίαν καταλύσας· (τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστὴς εἰπὼν,
 631 ἐμβλέψας·) τότε καὶ διὰ τῶν ῥημάτων αὐτοῦς ^m ἀνίησι, τὴν
 τοῦ θεοῦ δύναμιν εἰς μέσον ἀγαγὼν, καὶ οὕτω ποιήσας θαρρῆν.
 Εἰ δὲ βούλει καὶ τὸν τρόπον μαθεῖν, καὶ πῶς ἂν τὸ ἀδύνατον
 γένοιτο δυνατόν, ἄκουε. Οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο εἶπε, “τὰ παρὰ
 ἀνθρώποις ἀδύνατα, δυνατὰ παρὰ τῷ θεῷ,” ἵνα ἀναπέσης, καὶ
 ὡς ἀδυνάτων ἀπόσχη· ἀλλ’ ἵνα τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώμα-
 τος ἐννοήσας, ἐπιπηδήσῃς ῥαδίως, καὶ τὸν θεὸν παρακαλέσας
 συνεφάψασθαί σοι τῶν καλῶν τούτων ἄθλων, τῆς ζωῆς ἐπι-
 τύχης. Πῶς οὖν ἂν γένοιτο τοῦτο δυνατόν; Ἄν ῥίψῃς τὰ
 ὄντα, ἂν κενώσῃς τὰ χρήματα, ἂν τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας ἀπο-
 B στήῃς. Ὅτι γὰρ οὐ τῷ θεῷ μόνον ὁ αὐτὸ λογίζεται, ἀλλὰ
 διὰ τοῦτο εἶπεν, ἵνα δείξῃ τὸν ὄγκον τοῦ κατορθώματος,
 ἄκουσον τῶν μετὰ ταῦτα. Πέτρου γὰρ εἰπόντος, “ἰδοὺ
 ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι,” καὶ ἐρωτή-
 σαντος, “τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;” τὸν μισθὸν ὀρίσας ἐκείνοις,
 ἐπήγαγε· “καὶ πᾶς ὅστις ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀγροὺς, ἢ ἀδελ-
 φούς, ^p ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἑκατονταπλασ ^a
 λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.” Οὕτω τὸ ἀδύνατον
 γίνεται δυνατόν. Ἀλλὰ πῶς αὐτὸ τοῦτο γένοιτ’ ^a ἂν, φησί,
 τὸ ἀφείναι; πῶς δυνατόν τὸν βαπτισθέντα ἅπαξ ἐπιθυμία
 τοιαύτη χρημάτων ἀνενεγκεῖν; Ἄν ἄρξηται ἐκ τῶν ὄντων
 C κενοῦν, καὶ τὰ περιττὰ περικόπτειν. Οὕτω γὰρ καὶ πε-
 ραιτέρῳ προβήσεται, καὶ εὐκολώτερον λοιπὸν δραμεῖται.

^r Μὴ τοίνυν ὑφ’ ἐν τὸ πᾶν ζητήσης, ἀλλ’ ἡρέμα καὶ κατὰ
 μικρὸν ἀνάβαινε τὴν κλίμακα ταύτην, τὴν εἰς τὸν οὐρανὸν
 σε ^s ἀνάγουσαν, εἰ δυσχερές σοι τὸ ἀθρόον φαίνεται. Καθ-
 ἅπερ γὰρ οἱ πυρέττοντες, δριμεῖαν χολὴν ἔνδον ἔχοντες
 πλεονάζουσιν, ὅταν ^t ἐπεμβάλωσι σῖτα καὶ ποτὰ, οὐ μόνον

¹ τῷ ante θεῷ hic et infra deest in Edd. ^m ἀνίησι] Sic codd. praeter G. vulgo ἀνίστησι. ^a ἐξυσuscitat Ge. ἀγαγὼν] Sic L. Ep. ceteri ἄγων. ⁿ ἂν deest in Edd. ^o αὐτὰ H. K. ^p Haec ἢ ἀδελφὰς, ἢ π. ἢ μ. desunt in K. ἢ π. ἢ μ. om. L. M. λήψεται] + ἐν τῷ νῦν αἰῶνι Edd. ^q ἂν] + δυνατόν K. L. Mox τοιαύτη om. M. Ep. ^r ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ φιλαργυρίας, καὶ ὅτι τοσοῦτον μαίνονται οἱ ἐαλωκότες τῷ πάθει, ὥστε καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν χρυσὸν εἶναι θέλουσι. G. ^s ἀγουσαν G. K. M. σε om. Ep. Mor. ^t ἐπεμβάλλωσι Edd. Post h. v. τινὰ delevi, auctoribus K. L. M.

οὐ κατασβεννύουσι τὸ δῖψος, ἀλλὰ καὶ ἀνάπτουσι τὴν φλόγα· οὕτω καὶ οἱ φιλοχρήματοι, ὅταν τῇ πονηρᾷ ταύτῃ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῆς χολῆς ἐκείνης δριμυτέρα τὰ χρήματα ὕπεμβάλωσι, D μᾶλλον αὐτὴν ἐκκαίουσιν. Οὐδὲν γὰρ αὐτὴν οὕτως ἴστησιν, ὥς τὸ ἀποστῆναι τέως τῆς τοῦ κερδαίνειν ἐπιθυμίας, ὥσπερ οὖν τὴν δριμύειαν χολὴν ὀλιγοσιτία καὶ κένωσις. Τοῦτο δὲ αὐτὸ πόθεν ἔσται; φησὶν. Ἄν ἐννοήσης, ὅτι πλουτῶν μὲν οὐδέποτε παύσῃ διψῶν, καὶ τηκόμενος τῇ τοῦ πλείονος ἐπιθυμίᾳ· ἀπαλλαγεὶς δὲ τῶν ὄντων, καὶ τὸ νόσημα δυνήσῃ στῆσαι τοῦτο. Μὴ τοίνυν ^w περιβάλλου πλείονα, ἵνα μὴ ἀκίχῃτα διώκης, καὶ ἀνίατα νοσῇς, καὶ πάντων ἐλεεινότερος (403) ᾗς τοιαῦτα λυττῶν. Ἀπόκριναι γάρ μοι, τίνα ἂν φαίμεν βασανίζεσθαι καὶ ὀδυνᾶσθαι, τὸν ἐπιθυμοῦντα σιτίων καὶ πό- E των ^x πολυτελῶν, καὶ οὐκ ἔχοντα ἀπολαῦσαι ὥς βούλεται· ἢ τὸν οὐκ ἔχοντα ἐπιθυμίαν τοιαύτην; Εὐδὴλον ὅτι τὸν ἐπιθυμοῦντα μὲν, οὐ δυνάμενον δὲ μετασχεῖν ὧν ἐπιθυμεῖ. Οὕτω γάρ ἐστι τοῦτο ὀδυνηρόν, τὸ ἐπιθυμοῦντα μὴ ἀπολαύειν, καὶ διψῶντα μὴ πίνειν, ὥς καὶ τὴν γέενναν βουλόμενον ἡμῖν ὑπογράψαι τὸν Χριστὸν, τοῦτον αὐτὴν ὑπογράψαι τὸν 632 τριῶτον, καὶ τὸν πλούσιον οὕτως εἰσαγαγεῖν ἀποτηγανίζόμενον· ἐπιθυμῶν γὰρ σταγόνας ὕδατος, καὶ μὴ ἀπολαύων, οὕτως ἐκολάζετο. Οὐκοῦν ὁ μὲν χρημάτων καταφρονῶν ἔστησε τὴν ἐπιθυμίαν· ὁ δὲ πλουτεῖν βουλόμενος, καὶ περιβάλλεσθαι ^y πλείω, ἀνῆψε μᾶλλον, καὶ οὐδέπω ἴσταται· ἀλλὰ καὶ μυρία λάβῃ τάλαντα, ἐτέρων τοσούτων ἐπιθυμεῖ· καὶ τούτων ἐπιτύχῃ, πάλιν δις τοσούτων ἄλλων ἐφίεται· καὶ προῖων, καὶ τὰ ὄρη, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλατταν, καὶ πάντα εὐχεται αὐτῷ γενέσθαι ^z χρυσόν, καὶνὴν τινα μανίαν μαινόμενος καὶ φοβερὰν, καὶ οὐδέποτε οὕτω σβεσθῆναι δυναμένην. Καὶ ἵνα B μάθῃς, ὅτι οὐ τῇ προσθήκῃ, ἀλλὰ τῇ ἀφαιρέσει τοῦτο ἴσταται τὸ κακόν· ^a εἴ σοι γέγονεν ἐπιθυμία ποτὲ ἄτοπος ^b πτῆναι καὶ δι' αἲρος ἐνεχθῆναι, πῶς ἂν τὴν ἄτοπον ταύτην ἐσβεσας ἐπιθυμίαν; τῷ πτερὰ διαπλάττειν, καὶ ἕτερα ὄργανα κατασκευάζειν; ἢ τῷ πείσαι τὸν λογισμὸν, ὅτι ἀδυνάτων ἐπιθυμεῖ,

^v ὑπεμβάλωσι M. ^w περιβαλοῦ G. M. λυττῶν] ἀλγῶν G.

^x πολυτελῶν om. G. Ge. ^y πλείων ἀνῆψε μ. H. K. et Flor. p. 226.

(Tom. XII. p. 537 C.) οὐδέπω] οὐδέποτε K. L. Fl. ^z χρυσίον L. Fl.

καὶ φοβερὰν om. G. Ge. p. p. οὕτω om. K. Fl. ^a εἴ] ὅρα εἰ K. L.

^b καὶ πτῆναι καὶ δ. α. ἐνεχθῆναι ἐπεθύμησας, πῶς G. H. M.

καὶ οὐδενὶ τούτων ἐπιχειρεῖν δεῖ; Εὐδὴλον ὅτι τῷ πείσαι τὸν λογισμόν. Ἄλλ' ἐκεῖνο, φησὶν, ἀδύνατον. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀδυνατώτερον, τὸ τῆς ἐπιθυμίας ταύτης ὅρον εὐρεῖν. Καὶ γὰρ εὐκολώτερον ἀνθρώπους ὄντας πτῆναι, ἢ τῇ προσθήκῃ τοῦ πλείονος παῦσαι τὸν ἔρωτα. Ὅταν μὲν γὰρ ἡ
 C δυνατὰ τὰ ἐπιθυμητὰ, τῇ ἀπολαύσει παραμυθεῖσθαι δυνατόν· ὅταν δὲ ἀδύνατα, ἐν δεῖ σπουδάζειν μόνον, τὸ τῆς ἐπιθυμίας ἡμᾶς^d αὐτοὺς ἀπαγαγεῖν, ὡς ἑτέρως γε οὐκ ἐνὸν ἀνακτήσασθαι τὴν ψυχὴν. Ἴν' οὖν μὴ περιττὰ ὀδυνώμεθα, τὸν διηνεκῶς^e λυποῦντα ἔρωτα τῶν χρημάτων καὶ οὐδέποτε σιγῆσαι ἀνεχόμενον ἀφέντες, ἐφ' ἑτερον μεθορμισώμεθα, τὸν καὶ μακαρίους ἡμᾶς ποιοῦντα, καὶ πολλὴν ἔχοντα τὴν εὐκολίαν, καὶ τῶν ἄνω θησαυρῶν ἐπιθυμήσωμεν. Οὔτε γὰρ πόνος ἐνταῦθα τοσοῦτος, καὶ τὸ κέρδος ἄφατον, καὶ ἀποτυχεῖν οὐκ ἐνὶ τὸν^f καὶ ὁπωσοῦν ἀγρυπνοῦντα καὶ νήφοντα καὶ τῶν
 D παρόντων ὑπερορῶντα· ὥσπερ οὖν τὸν δουλεύοντα αὐτοῖς καὶ ἐκδεδομένον εἰσάπαξ ἀνάγκη πᾶσα ἐκπεσεῖν ἐκείνων.

Ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενος, τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν ἐκβαλε τῶν χρημάτων. Οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἔχοις ἂν εἰπεῖν, ὅτι τὰ μὲν παρόντα δίδωσι, τῶν δὲ μελλόντων ἀποστερεῖ· καίτοι καὶ εἰ τοῦτο ἦν, ἐσχάτη τοῦτο κόλασις καὶ τιμωρία. Νῦν δὲ οὐδὲ τοῦτο ἐνὶ. Μετὰ γὰρ τῆς γεέννης καὶ πρὸ τῆς γεέννης ἐκείνης, καὶ ἐνταῦθα εἰς χαλεπωτέραν σε ἐμβάλλει κόλασιν. Καὶ γὰρ οἰκίας πολλὰς ἡ ἐπιθυμία^g αὕτη ἀνέτρεψε, καὶ χαλεποὺς πολέμους ἀνερρίπισε, καὶ βιαίῳ θανάτῳ κατα-
 E λῦσαι τὸν βίον κατηνάγκασε· καὶ πρὸ τῶν κινδύνων δὲ τούτων τῆς ψυχῆς λυμαίνεται τὴν εὐγένειαν· καὶ^h δειλὸν, καὶ ἄνανδρον, καὶ θρασὺν, καὶ ψεύστην, καὶ συκοφάντην, καὶ ἄρπαγα, καὶ πλεονέκτην, καὶ τὰ ἔσχατα πάντα τὸν ἔχοντα πολλακίς εἰργάσατο. Ἄλλ' ἴσως τὴν λαμπηδόνα τοῦ ἀργυρίου, καὶ
 633 τῶν οἰκετῶν τὸ πλῆθος, καὶ τῶν οἰκοδομημάτων τὸ κάλλος, καὶ τὴν θεραπείαν τὴν ἐπ' ἀγορᾶς ὁρῶν καταγοητεύη; Τίς οὖν ἂν γένοιτο θεραπεία τῷ πονηρῷⁱ τραύματι τούτῳ; Ἄν ἐννοήσης, πῶς σοι ταῦτα τὴν ψυχὴν διατίθῃ· πῶς σκοτεινὴν

^c ἐπιθυμήματα L. ἀδύνατα] ἡ ἀδ. K. ἀδ. ἡ H. ἡ pro ἐν habent G. M. ^d αὐτοὺς] αὐτοῦ G. H. M. Neutrum habet L. ἀπαγαγεῖν] Sic codd. praeter H. vulgo ἀπάγειν. ^e λυπώοντα L. Alterum vertit Ge. ^f καὶ om. G. H. ^g αὕτη om. G. ^h δειλὸν] Sic H. K. M. Ge. vulgo δούλον. ⁱ πράγματι G. M. Ge.

καὶ ἔρημον καὶ αἰσχροὺς αὐτὴν κατασκευάζει καὶ δυσεῖδῃ· ἂν
 λογίσῃ μεθ' ὅσων ταῦτα ἐκτῆθη κακῶν, μεθ' ὅσων φυλάτ-
 τεται πόνων, μεθ' ὅσων κινδύνων· μᾶλλον δὲ οὐδὲ φυλάττεται
 μέχρι τέλους, ἀλλ' ὅταν ἀπάντων ^k διαφύγῃ τὰς λαβὰς, ὁ
 θάνατος ἐπελθὼν ταῦτα μὲν εἰς τὰς τῶν σῶν ἐχθρῶν πολ-
 λάκις ἐξήγαγε χεῖρας, σὲ δὲ ἔρημον λαβὼν ἄπεισιν, οὐδὲν
 τούτων ἐπισυρόμενον, ἀλλ' ἢ τὰ τραύματα καὶ τὰ ἔλκη
 μόνον, ἅπερ ἐκ τούτων λαβοῦσα ἄπεισιν ἢ ψυχῇ. Ὅταν B
 οὖν ἴδῃς τινὰ λάμποντα ἔξωθεν ἀπὸ τῶν ἱματίων καὶ τῆς
 πολλῆς δορυφορίας, ἀνάπτυσον αὐτοῦ τὸ συνειδὸς, καὶ πολλὴν
 (404) εὐρήσεις τὴν ἀράχην ἐνδον, καὶ πολλὴν τὴν κόνιν ὄψει.
 Ἐννόησον τὸν Παῦλον, τὸν Πέτρον· ἐννόησον τὸν Ἰωάννην,
 τὸν Ἠλίαν· μᾶλλον δὲ αὐτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸν οὐκ
 ἔχοντα ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει. Ἐκείνου ζηλωτὴς γενοῦ,
 καὶ τῶν ἐκείνου δούλων, καὶ τὸν ἄφατον ¹ τούτων φαντάζου
 πλοῦτον. Εἰ δὲ μικρὸν διαβλέψας ἐκ τούτων σκοτωθεῖς
 πάλιν, καθάπερ ἐν τινι ναυαγίῳ καταγίδος ἐπελθούσης,
 ἄκουσον τῆς ἀποφάσεως τοῦ Χριστοῦ ^m τῆς λεγούσης, ὅτι C
 ἀδύνατον πλούσιον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
 Καὶ πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην θές τὰ ὄρη, καὶ τὴν γῆν,
 καὶ τὴν θάλασσαν· καὶ πάντα, εἰ βούλει, τῷ λόγῳ ποιήσον
 εἶναι χρυσόν· ⁿ οὐδὲν γὰρ ἴσον ὄψει τῆς ζημίας τῆς ἐκείθεν
 σοι γινομένης. Καὶ σὺ μὲν πλέθρων γῆς τόσων καὶ τόσων
 μέμνησαι, καὶ οἰκιῶν δέκα καὶ εἴκοσιν, ^o ἢ καὶ πλειόνων, καὶ
 βαλανείων τοσούτων, καὶ ἀνδραπόδων χιλίων, ἢ δις τοσούτων,
 καὶ ὀχημάτων ἀργυρενδέτων καὶ ^p χρυσοπάστων· ἐγὼ δὲ
 ἐκείνῳ φημι· εἰ τῶν πλουτούντων ὑμῶν ἕκαστος, τὴν πενίαν
 ταύτην ἀφεῖς, (πενία γὰρ ταῦτα πρὸς ὃ μέλλω λέγειν),
 ὁλόκληρον ἐκέκτητο κόσμον, καὶ ἕκαστος αὐτῶν τοσούτους
 εἶχεν ἀνθρώπους, ὅσοι νῦν εἰσι πανταχοῦ γῆς καὶ θαλάττης, D
^q καὶ οἰκουμένην ἕκαστος, καὶ γῆν καὶ θάλατταν, καὶ παν-

^k διαφύγοι K. διαφύγῃς L. p. p. ἐπεισελθὼν G. K. M. ¹ τοῦ-
 τον G. H. M. ἐκείνον K. Vulgatum firmat Flor. p. 171. (Tom. XII.
 p. 506 B.) Infra σκοτισθείς K. L. ^m τῆς om. K. Fl. ⁿ οὐδὲν
 γὰρ] καὶ οὐδὲν G. Fl. p. p. γενομένης Edd. ^o ἢ om. G. M. ^p χρυ-
 σεμπάστων G. φημι] + ὅτι Edd. ^q Sic L. καὶ οἰκουμένης ἕκαστος,
 καὶ γῆν H. K. M. καὶ οἰκουμένης, καὶ γῆν (om. ἕκαστος) G. et sic edidit
 Sav. καὶ οἰκουμένης, καὶ ἕκαστος γῆν Mor. Ben. consentientibus Reg.
 688. et Fl. Mox καὶ τὰ πανταχοῦ Fl.

ταχοῦ οἰκοδομήματα, καὶ πόλεις καὶ ἔθνη, καὶ πανταχόθεν
 ἀντὶ ὕδατος, ἀντὶ πηγῶν αὐτῷ χρυσίον ἐπέρρει, τριῶν ὀβο-
 λῶν οὐκ ἂν ἔφην ἀξίους εἶναι τοὺς οὕτω πλουτοῦντας, τῆς
 βασιλείας ἐκπεσόντας. Εἰ γὰρ ὡν χρημάτων τῶν ἀπολ-
 λυμένων ἐφίεμενοι, ὅταν μὴ ἐπιτύχωσι, βασανίζονται· εἰ λά-
 βοιεν αἰσθησιν τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἐκείνων, τί λοιπὸν
 ἀρκέσει εἰς παραμυθίαν αὐτοῖς; Οὐκ ἔστιν οὐδέν. Μὴ τοίνυν
 μοι λέγε τὴν τῶν χρημάτων περιουσίαν, ἀλλ' ἐννόει τὴν
 ζημίαν ὅσῃν ἐκ ταύτης οἱ ⁵ ταύτης ὑπομένουσιν ἐρασταί, ἀντὶ
 Ε τούτων τοὺς οὐρανοὺς ἀπολλύντες, καὶ ταῦτὸν πάσχοντες,
 οἶον ἂν εἴ τις τῆς ἐν βασιλείοις μεγίστης τιμῆς ἐκπεσὼν,
 κόπρου θημιωνίαν ἔχων, μέγα ἐπὶ ταύτῃ ⁶ φρονοίῃ. Οὐδὲν
 γὰρ ἐκείνης ἢ τῶν χρημάτων διαφέρει σωρεία· μᾶλλον δὲ
 καὶ βελτίων ἐκείνη. Ἡ μὲν γὰρ καὶ πρὸς γεωργίαν ἐπι-
 634 τήδειος, καὶ πρὸς βαλανείου ⁷ ἔκκαυσιν, καὶ πρὸς ἄλλα τοι-
 αῦτα· ὁ δὲ κατορρωρυγμένος χρυσὸς πρὸς οὐδὲν τούτων. Καὶ
 εἴθε μόνον ἄχρηστος ἦν· νυνὶ δὲ καὶ πολλὰς ἀνάπτει τῷ
 ἔχοντι τὰς καμίνους, εἰ μὴ εἰς δέον αὐτῷ χρήσαιτο· τὰ γοῦν
 μυρία κακὰ ἐντεῦθεν φύεται. Διὰ τοῦτο οἱ μὲν ἔξωθεν ἀκρό-
 πολιν κακῶν τὴν φιλαργυρίαν ⁸ ἐκάλουν· ὁ δὲ μακάριος
¹⁴ Παῦλος πολλῷ βέλτιον καὶ ἐμφαντικώτερον, ρίζαν αὐτὴν
 τῶν κακῶν ἀπάντων ⁹ εἰπών. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες,
 μάθωμεν ζηλοῦν τὰ ἄξια ζήλου· μὴ τὰς λαμπρὰς οἰκοδομὰς,
 μηδὲ τοὺς πολυτελεῖς ἀγρούς· ἀλλὰ τοὺς πολλὴν παρρησίαν
 Β πρὸς τὸν θεὸν ἔχοντας ἄνδρας, τοὺς ἐν οὐρανῷ πλουτοῦντας,
 τοὺς τῶν θησαυρῶν ἐκείνων κυρίους, τοὺς ὄντως πλουσίους,
 τοὺς διὰ Χριστὸν πένητας· ἵνα τῶν αἰωνίων ² ἐπιτύχωμεν
 ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα,
 κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἀμήν.

¹⁴ 1 Tim. vi. 10.

⁷ βασιλείας] Vulgo addunt τῶν οὐρανῶν, invitis G. K. L. M. et Fl.
⁵ αὐτῆς G. ⁶ φρονοῖ M. φρονεῖ G. H. Sequitur in Edd. Οὐδὲν γὰρ
 κρείττων ἐκείνης ἢ τ. Χ. σωρεία, nullo accedente codice. ⁹ καὶ deest
 in Edd. ⁷ ἔκκαυσιν] κατασκευὴν G. H. ad aedificanda balnea Ge.
⁸ ἐκάλεσαν Edd. ⁹ εἶπε H. ² ἀπολαύσωμεν K. L. M.

ΟΜΙΛΙΑ ΞΔ.

¹ Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν C
πάντα, καὶ ἡκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;

ΠΟΙΑ πάντα, ὦ μακάριε Πέτρε; τὸν κάλαμον; τὸ δί-
κτυον; τὸ πλοῖον; τὴν τέχνην; Ταῦτά μοι πάντα λέγεις;
Ναί, φησίν. Ἀλλ' οὐ διὰ φιλοτιμίαν ταῦτα λέγω, ἀλλ' ἵνα
διὰ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης τὸν τῶν πενήτων ^a εἰσαγάγω
δῆμον. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ὁ κύριος· “εἰ θέλεις τέλειος εἶναι,
πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις
θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς.” ἵνα μὴ λέγῃ τις τῶν πενήτων· τί D
οὖν; εἴαν μὴ ἔχω ὑπάρχοντα, οὐ δύναμαι τέλειος εἶναι;
(405) ἐρωτᾷ Πέτρος, ἵνα σὺ μάθῃς ^b ὁ πένης, ὅτι οὐδὲν ἐντεῦθεν
ἡλάττωσαι· ἐρωτᾷ Πέτρος, ἵνα μὴ παρὰ Πέτρου μαθὼν
ἀμφιβάλλῃς· (καὶ γὰρ ἀτελής ἦν ἔτι, καὶ πνεύματος ἔρη-
μος·) ἀλλὰ παρὰ τοῦ ^c τοῦ Πέτρου διδασκάλου δεξάμενος τὴν
ἀπόφασιν θαρρήσῃ. Καθάπερ ^d γὰρ ἡμεῖς ποιούμεν· οἰκειού-
μεθα πράγματα πολλάκις ὑπὲρ ἀλλοτρίων διαλεγόμενοι· οὐ-
τω καὶ ὁ ἀπόστολος ἐποίησεν, ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης
τὴν πεῦσιν αὐτῷ ταύτην προσαγαγών. Ἐπεὶ ὅτι γε ^e τὰ
ἑαυτοῦ ἤδει σαφῶς, δῆλον ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων· E
ὁ γὰρ τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν ἐντεῦθεν ἤδη δεξάμενος, πολ-
λῶ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ θαρρῆεῖν εἶχε. Σκόπει δὲ καὶ
πῶς ἀκριβῶς ἀποκρίνεται, ὡς ὁ Χριστὸς ἐπέζητησε. Καὶ
γὰρ αὐτὸς παρὰ τοῦ πλουσίου δύο ταῦτα ἤτησε· δοῦναι
πτωχοῖς τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἀκολουθεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ
αὐτὸς τὰ δύο ταῦτα τίθησι, τὸ ἀφεῖναι ^f καὶ ἀκολουθῆσαι·
“ἰδοὺ γὰρ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, φησί, καὶ ἡκολουθήσαμέν
σοι.” Τό τε γὰρ ἀφεῖναι διὰ τὸ ἀκολουθῆσαι γέγονεν, ἥ 635

¹ Cap. XIX. v. 27.

HOM. LXIV. ^a εἰσάγω Edd. ^b ὁ πένης om. L. invito Ep. ^c τοῦ
om. K. L. ^d γὰρ] καὶ K. γὰρ καὶ L. οἰκειούμεθα] + γὰρ K. Cete-
rum haec oik. πρ. πολλάκις non agnoscunt G. M. et Interp. ^e τὰ
ἑαυτοῦ] ταῦτα αὐτοῦ K. L. ^f καὶ τὸ ἀκ. H.

τε ἀκολουθήσις ἐκ τοῦ ἀφεῖναι εὐκολωτέρα κατέστη, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀφεῖναι θαρρεῖν καὶ χαίρειν αὐτοὺς ^ε παρεσκεύαζε. Τί οὖν αὐτός; ² “Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ.” Τί οὖν; καὶ Ἰούδας, φησὶ, καθεδεῖται; Οὐδαμῶς. Πῶς οὖν ^h φησὶν, “ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους καθεδεῖσθε;” πῶς τὰ τῆς ὑποσχέσεως πληρωθήσεται; Ἄκουσον πῶς καὶ τίνι ⁱ λό-
B γω. Νόμος ἐστὶ παρὰ τοῦ θεοῦ κείμενος, διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου τοῖς Ἰουδαίοις ἀναγνωσθεῖς, καὶ ταῦτα λέγων. ³ “Πέρας λαλήσω ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλείαν, τοῦ ἐξαίρειν καὶ ἀπολλύειν· καὶ εἰ ἐπιστρέψῃ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτῶν, μετανοήσω καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν κακῶν, ὧν ἐλογισάμην ποιῆσαι αὐτοῖς. Καὶ πέρας λαλήσω ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλείαν, τοῦ ἀνοικοδομεῖν καὶ καταφυτεῖν· καὶ εἰ ποιήσωσι τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν μου, τοῦ μὴ ἀκούειν τῆς φωνῆς μου, μετανοήσω καὶ γὰρ περὶ τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἐλάλησα ^k ποιῆσαι αὐτοῖς.” Τὸ αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν χρηστῶν διαφυλάττω ἔθος, φησὶ. Καὶ γὰρ εἶπω ^l τοῦ ἀνοικοδομεῖν, ἀναξίους δὲ ἑαυτοὺς παράσχωσι τῆς ὑποσχέσεως, οὐκέτι **C** ποιήσω. Ὅπερ γέγονεν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου πλασθέντος. ⁴ “Ὁ τρόμος γὰρ ὑμῶν, φησὶ, καὶ ὁ φόβος ἔσται ἐπὶ τὰ θηρία.” καὶ οὐκ ἐγένετο· ἀνάξιον γὰρ ἑαυτὸν ^m τῆς ἀρχῆς ἀπέφηνεν· ὥσπερ οὖν καὶ Ἰούδας. Ἰνα γὰρ μήτε ταῖς ἀποφάσεσι τῆς κολάσεως ἀπογνόντες ⁿ τινὲς σκληρότεροι γένωνται, μήτε ταῖς τῶν χρηστῶν ὑποσχέσεσιν ἀπλῶς ῥαθυμότεροι καταστῶσιν, ἀμφότερα ταῦτα ἱάται διὰ τοῦ προειρημένου, ὁ ταυτὶ λέγων· καὶ ἀπειλήσω, μὴ ἀπογνῶς· δύνασαι γὰρ μετανοῆσαι, καὶ λῦσαί μου τὴν ἀπόφασιν, ὡς Νινευῖται· καὶ ὑπόσχωμαί τι χρηστὸν, μὴ ἀναπέσης διὰ τὴν ὑπόσχεσιν. Ἄν γὰρ ἀνάξιος φανῆς, οὐδὲν σε ὠφελήσει **D** τὸ ὑποσχέσθαι με, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τιμωρήσεται· ἐγὼ γὰρ

² v. 28.³ Jer. xviii. 7-10.⁴ Gen. ix. 2.

^ε παρεσκευασε K. L. ^h φησὶν, ὑμεῖς] καὶ ὑμεῖς, φησὶν L. ⁱ λόγῳ] τρώπῳ Mor. Ben. ^k τοῦ ποιῆσαι L. ^l τοῦ om. G. H. M. ^m ἐαυτοὺς] Sic H. K. M. vulgo αὐτούς. ⁿ τῆς] + τοιαύτης Edd. ⁿ τινὲς om. G. ^o ταυτὶ om. G. H. M.

ἀξίῳ ὄντι ὑπισχνούμαι. Διὰ τοῦτο καὶ τότε διαλεγόμενος τοῖς μαθηταῖς, οὐχ ἀπλῶς ἐπηγγείλατο· οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὑμεῖς, μόνον, ^p ἀλλὰ προσέθηκεν, “οἱ ἀκολουθήσαντές μοι,” ἵνα καὶ τὸν Ἰούδαν ἐκβάλῃ, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ἐφελκυσῇται. Οὐτε γὰρ πρὸς ἐκείνους εἴρηται μόνους, οὐτε πρὸς Ἰούδαν λοιπὸν ἀνάξιον γεγεννημένον.

Τοῖς μὲν οὖν μαθηταῖς τὰ μέλλοντα ἐπηγγείλατο, λέγων· “καθίσεσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνους.” ἦσαν γὰρ ὑψηλότεροι λοιπὸν, καὶ οὐδὲν τῶν παρόντων ἐζήτουν· τοῖς δὲ ἄλλοις καὶ τὰ ἐνταῦθα ὑπισχνεῖται. ⁵ “^a Καὶ πᾶς γὰρ, φησὶν, ὅστις ἀφήκεν ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ^E ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἢ οἰκίαν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος μου, ἐκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ζῶν αἰώνιον κληρονομήσει.” Ἰνα γὰρ μή τινες ἀκούσαντες τὸ, ὑμεῖς, ^r ἐξαίρετον τῶν μαθητῶν τοῦτο εἶναι νομίσωσι· (λέγω δὴ τὸ τῶν μεγίστων καὶ πρωτείων ἐν τοῖς μέλλουσιν ἀπολαύειν) ἐξέτεινε τὸν λόγον, καὶ ἤπλωσε τὴν ὑπόσχεσιν ἐπὶ τὴν γῆν ἅπασαν, καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων καὶ τὰ μέλλοντα πιστοῦται. Καὶ τοῖς μαθηταῖς δὲ ἐν προοι- 636 μίοις, ὅτε ἀτελέστερον διέκειντο, ἀπὸ τῶν παρόντων ⁵ διελέγετο. “Οτε γὰρ εἰλκυσε αὐτοὺς ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ (406) τῆς τέχνης ἀπέστησε, καὶ ἀφεῖναι τὸ πλοῖον ἐκέλευσεν, οὐκ οὐρανῶν, οὐ θρόνων ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων, εἰπὼν· “ποιήσω ὑμᾶς ἀλῆεις ἀνθρώπων.” ἐπειδὴ δὲ ὑψηλοτέρους εἰργάσατο, τότε λοιπὸν καὶ περὶ τῶν ἐκεῖ διαλέγεται. Τί δὲ ἐστὶ, “κρίνοντας τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ;” Τοντέστι, κατακρίνοντας. Οὐ γὰρ δὴ δικασταὶ μέλλουσι καθεδεῖσθαι· ἀλλ’ ὥσπερ τὴν βασιλίσσαν τοῦ νότου ^t κατακρινεῖν τὴν γενεὰν ἐκείνην ἔφησε, καὶ οἱ Νινευῖται ^B δὲ κατακρινουσιν αὐτούς· οὕτω δὴ καὶ οὗτοι. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, τὰ ἔθνη καὶ τὴν οἰκουμένην, ἀλλὰ, τὰς φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἦσαν τεθραμμένοι καὶ νόμοις καὶ ἔθεσι καὶ πολιτεία οἱ τε Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἀποστολοι, ὅταν λέγωσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ ἡδυ-

⁵ v. 29.

^p ἀλλά] + καὶ Edd.

^a Καὶ om. G. M.

^r ὡς ἐξαίρετον Edd.

⁵ διαλέγεται L.

^t κατακρίνειν G. K. L. M.

νήθημεν πιστεῦσαι τῷ Χριστῷ, ὅτι ὁ νόμος ἑκάλυψε τὰ παραγγέλματα αὐτοῦ δέχεσθαι, τούτους εἰς μέσον παραγαγών, τοὺς τὸν αὐτὸν δεξαμένους νόμον καὶ πιστεύσαντας, κατακρινεῖ πάντας ἐκείνους· ὅπερ καὶ ἤδη ἔλεγε, ⁶ “διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται.” Καὶ τί μέγα αὐτοῖς ἐπηγγείλατο, φησὶν, εἰ ὅπερ ἔχουσιν οἱ Νινευῖται καὶ ἡ βασίλισσα τοῦ νότου, τοῦτο καὶ οὗτοι ἔξουσιν; Μάλιστα μὲν καὶ ἄλλα ἔμπροσθεν αὐτοῖς πολλὰ ἐπηγγείλατο, καὶ μετὰ ταῦτα ὑπισχνεῖται· καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἔστι τὸ ἔπαθλον. Ἄλλως δὲ καὶ ἐν τούτῳ παρηνίζατό τι πλεονεκειῶν. Περὶ μὲν γὰρ ἐκείνων ἀπλῶς εἶπεν· “ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται, καὶ κατακρινουσί τὴν γενεὰν ταύτην” καὶ, “βασίλισσα νότου κατακρινεῖ” περὶ δὲ τούτων, οὐχ ἀπλῶς οὕτως· ἀλλὰ ὥς; “Ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, τότε καὶ ὑμεῖς καθίσεσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνους,” φησί· δηλῶν, ὅτι καὶ συμβασιλεύσουσι καὶ κοινωνήσουσι τῆς δόξης ἐκείνης. ⁷ “Εἰ γὰρ ὑπομένομεν, φησί, καὶ συμβασιλεύσομεν.” Οὐδὲ γὰρ καθέδραν οἱ θρόνοι δηλοῦσι· μόνος γὰρ αὐτός ἐστιν ὁ καθεδούμενος καὶ κρίνων· ἀλλὰ τιμὴν καὶ δόξαν ἀφατον παρεδήλωσε διὰ τῶν θρόνων. Τούτοις μὲν οὖν ταῦτα εἶπε· τοῖς δὲ λοιποῖς πᾶσι ζῶν αἰώνιον, καὶ ἑκατονταπλασίονα ἔντευθεν. Εἰ δὲ τοῖς ⁸ λοιποῖς, πολλῷ μᾶλλον καὶ τούτοις, καὶ ⁹ ταῦτα καὶ τὰ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ. Καὶ τοῦτο γοῦν ἐξέβη. Κάλαμον γὰρ καὶ ¹⁰ δίκτυον ἀφέντες, τὰς πάντων οὐσίας μετ’ ἐξουσίας εἰχον, τὰς τιμὰς τῶν οἰκῶν καὶ τῶν χωρίων, καὶ αὐτὰ τὰ ¹¹ σώματα τῶν πιστευόντων. Καὶ σφαγῆναι γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν πολλάκις εἶλοντο, ὡς καὶ Παῦλος πολλοῖς μαρτυρεῖ, ¹² ὅταν λέγῃ· ¹³ “εἰ δυνατόν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι.” Ὅταν δὲ λέγῃ, ὅτι “πᾶς ὅστις ἀφῆκε γυναῖκα,” οὐ τοῦτό φησιν, ὥστε ἀπλῶς ¹⁴ διασπᾶσθαι τοὺς γὰ-

⁶ Matth. xii. 27.⁷ 2 Tim. ii. 12.⁸ Gal. iv. 15.

⁹ ἐκάλυψε Ep. ἐκέλευσε G. M. et Ge. in textu. ¹⁰ ἔλεγεν] + ὅτι K. L. ¹¹ ἔστι om. G. K. M. Mox τι om. G. M. ¹² πῶς om. G. M. Ge. ¹³ ἐνταῦθα K. L. Ante h. v. μισθὸν deleui, auctoribus G. K. M. Ep. et Interp. ¹⁴ λοιποῖς] + οὕτω K. L. ¹⁵ ταῦτα] ἐνταῦθα Edd. p. p. τὰ om. G. L. et Edd. ¹⁶ δίκτυα G. ¹⁷ Verba ὅταν λέγῃ . . . ἐδώκατέ μοι exciderunt in duobus codd. K. L. In M. haec εἰ δυνατόν . . . λέγῃ desunt. ¹⁸ διεσπᾶσθαι G. H. δ] ὡς K. ὅπερ Ep.

μοις· ἀλλ' ὁ περὶ τῆς ψυχῆς ἔλεγεν, ὅτι “ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν.” οὐχ ἵνα ἀναιρῶμεν ἑαυτοὺς, οὐδ' ἵνα ἐντεῦθεν ἡδὴ χωρίζωμεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀλλ' ἵνα πάντων προτιμῶμεν τὴν εὐσέ- 637
βειαν· τοῦτο καὶ ἐπὶ γυναικὸς καὶ ἀδελφῶν φησι. Δοκεῖ δέ μοι καὶ τοὺς διωγμοὺς ἐνταῦθα αἰνίττεσθαι. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ ἦσαν ^f καὶ πατέρες εἰς ἀσέβειαν ἔλκοντες παῖδας, καὶ γυναικες ἀνδρας· ὅταν ταῦτα κελεύωσι, φησί, μήτε γυναικες ἔστωσαν, μήτε πατέρες· ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· ⁹ “εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωρίζεσθω.” Ἀναστήσας τοίνυν ^g πάντων τὰ φρονήματα, καὶ πείσας καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης θαρρῆειν, προσέθηκεν, ^h ὅτι “πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.” Τοῦτο δὲ ⁱ εἰ καὶ ἀδιορίστως καὶ περὶ πολλῶν καὶ ἐτέρων εἴρηται, ^k εἴρηται καὶ περὶ τούτων, καὶ περὶ Φαρι- B
σαίων τῶν ἀπειθούντων· ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπεν, ὅτι ¹⁰ “πολλοὶ ἤξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ ἀνακλιθή-
σονται μετὰ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ· οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ^l ἔξω βληθήσονται.”

Εἰτα ἐπάγει καὶ παραβολὴν, εἰς πολλὴν προθυμίαν ἀλείφων τοὺς ὑστερηκότας. ¹¹ “Ὁμοία γάρ ἐστι, φησὶν, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ^m ἅμα πρῶτῃ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. Καὶ συμφωνήσας μετ' αὐτῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέ-
στειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ⁿ ἀμπελῶνα. Καὶ τῇ τρίτῃ ὥρᾳ εἰ-
(407) δὲν ἄλλους ἐστῶτας ἀργοὺς, κάκείνοις εἶπεν· ὑπάγετε καὶ C
ὑμεῖς εἰς τὸν ^o ἀμπελῶνα, καὶ ὁ ἐὰν ἡ δίκαιον, δώσω ὑμῖν. Καὶ περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. Περὶ δὲ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ^p εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἀργοὺς, καὶ λέγει αὐτοῖς· τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; Οἱ

⁹ 1 Cor. vii. 15.¹⁰ Matth. viii. 11.¹¹ Cap. xx. v. 1-16.

^f καὶ recepi ex K. L. M. Ep. ^g πάντων] αὐτῶν Edd. et Interp. πείσας καὶ] ποιήσας G. K. M. πείσας L. ^h ὅτι om. L. δὲ om. L. ⁱ εἰ deest in Edd. καὶ om. G. καὶ ante ἐτέρων om. G. H. ^k εἴρηται] + δὲ Mor. + δὲ ὅμως Sav. Ben. ἀλλ' ὅμως εἴρηται H. ^l ἐκβληθή-
σονται ἔξω G. H. ἐκβληθ. εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον K. L. ^m ἅμα] ἀπὸ G. M. ἅμα om. K. 1 Mosq. ⁿ ἀμπ.] + αὐτοῦ K. L. ^o ἀμπ.] + μον H. L. Haec καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπ. desunt in G. K. M. et 1 Mosq. ^p εἶδεν] εὗρεν K. L.

δὲ λέγουσιν αὐτῷ· οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. Λέγει αὐτοῖς·
 ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνά ^α μου, καὶ ὃ ἐὰν ᾗ δι-
 καιον, λήψεσθε. Ὁψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύριος τοῦ
 ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ
 δὸς αὐτοῖς τὸν μισθόν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως
 τῶν πρώτων. Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν,
 D ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον. ^τ Καὶ οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλεί-

ονα λήψονται, καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. Καὶ
 λαβόντες ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότη, λέγοντες· οὐ-
 τοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς
 ἐποίησας, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν
 καύσωνα; ^ς Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἐνὶ αὐτῶν εἶπεν· ἐταῖρε, οὐκ
 ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηνάριον συνεφώνησάς μοι; Ἄρον τὸ σόν,
 καὶ ὑπάγε· θέλω δὲ ^ε καὶ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ
 σοί. ^η Ἡ οὐκ ἔξεστί μοι ὃ θέλω ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς;
 Εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστίν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;
 Οὕτως ἐσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι.
 Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.”

E Τί βούλεται ἡμῖν ἡ παραβολὴ αὕτη; Οὐ γὰρ συνάδει
 τῷ πρὸς τῷ τέλει λεχθέντι τὸ ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ τὸνναντίον
 ἅπαν ἐμφαίνει. Ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ δείκνυσιν ἅπαντας τῶν
 αὐτῶν ἀπολαύοντας, καὶ οὐ τοὺς μὲν ἐκβαλλομένους, τοὺς
 δὲ εἰσαγομένους· αὐτὸς δὲ καὶ πρὸ τῆς παραβολῆς καὶ
 μετὰ τὴν παραβολὴν τὸνναντίον εἶπεν, ὅτι “ἐσονται οἱ
 638 πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι” τουντέστιν, ^ν ὅτι
 καὶ αὐτῶν τῶν πρώτων πρῶτοι, οὐχὶ πρῶτων μενόντων,
 ἀλλ’ ἐσχάτων ἐκείνων γενομένων. Ὅτι γὰρ τοῦτο δηλοῖ,
 ἐπήγαγε· “πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί”
 ὥστε διπλῇ κάκεινους ^ω δακεῖν, καὶ τούτους παραμυθῆσασθαι
 καὶ προτρέψαι. Ἡ δὲ παραβολὴ οὐ τούτῳ φησιν· ἀλλ’
 ὅτι τῶν εὐδοκίμων καὶ πολλὰ ^χ πεποννηκότων ἐσονται ἴσοι.
 “Ἴσους γὰρ αὐτοὺς ἡμῖν ἐποίησας, φησὶ, τοῖς βαστάσασι τὸ
 βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα.” Τί οὖν ἐστὶν ὃ φησιν
 ἡ παραβολή; ἀναγκαῖον γὰρ τοῦτο πρῶτον ποιῆσαι σαφές,

^α μου om. G. L. M. 2 Mosqq. ^τ Καὶ] + ἐλθόντες Edd. ^ς Ὁ δὲ
 ἀπ.] Ἀποκριθεὶς δὲ G. H. 4 Mosqq. ^ε καὶ om. G. L. τούτῳ om. M.
 καὶ τούτῳ om. K. ^ν ὅτι om. Sav. Ben. ^ω δακνεῖν G. M. ^χ πε-
 ποννηκότων] + ἐστὶν ὅτι K.

καὶ τότε ἐκεῖνο διαλύσομεν. Ἀμπελῶνα μὲν, τὰ ἐπιτάγματα τοῦ θεοῦ φησιν εἶναι, καὶ τὰς ἐντολάς· χρόνον δὲ τῆς ἐργασίας, τὸν παρόντα βίον· ἐργάτας δέ, ^γ τοὺς διαφόρως καλουμένους ἐπὶ τὰ προστάγματα· πρῶτ^ι ^δ δὲ καὶ περὶ B τρίτην καὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην καὶ ἐνδεκάτην ὥραν, τοὺς ἐν διαφόροις ἡλικίαις προσελθόντας καὶ εὐδοκιμήσαντας. Ἀλλὰ τὸ ζητούμενον ^α ἐκεῖνό ἐστιν, εἰ λαμπρῶς εὐδοκιμηκότες οἱ πρῶτοι, καὶ ἀρέσαντες τῷ θεῷ, καὶ δι' ὅλης ἡμέρας λάμψαντες ἀπὸ τῶν πόνων, τῷ ἐσχάτῳ τῆς κακίας κατέχονται πάθει, ^β βασκανία καὶ φθόνῳ. Ἰδόντες γὰρ αὐτοὺς τῶν αὐτῶν ἀπολελευκότες, ^γ φασίν· “οὗτοι οἱ ἐσχατοὶ μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους αὐτοὺς ἡμῖν ἐποίησας, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα;” Καὶ ταῦτα μηδὲν μέλλοντες ζημιούσθαι, μηδὲ εἰς τὸν ἑαυτῶν ἐλαττοῦσθαι μισθόν, ἐδυσχέραινον καὶ ἡγανάκτουν ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς· ὃ φθόνου καὶ βασκανίας ἦν. Καὶ τὸ ἔτι πλέον, ὅτι καὶ ὁ οἰκοδεσπότης ὑπὲρ αὐτῶν δικαιολογούμενος, καὶ πρὸς τὸν εἰρηκότα ταῦτα ἀπολογούμενος, πονηρίας αὐτὸν κρίνει καὶ βασκανίας ἐσχάτης, λέγων· “οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς (408) μοι; Ἄρον τὸ σόν, καὶ ὑπαγε· θέλω δὲ ^δ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί. Εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;” Τί οὖν ἐστὶ τὸ κατασκευαζόμενον ἐκ τούτων; Καὶ γὰρ καὶ ἐφ' ἐτέρων παραβολῶν τὸ αὐτὸ τοῦτό ἐστιν ἰδεῖν. Καὶ γὰρ ὁ υἱὸς ὁ εὐδόκιμος αὐτὸ τοῦτο εἰσάγεται πεπονηθώς, ὅτε εἶδε τὸν ἄσπυτον ἀδελφὸν πολλῆς ἀπολαύ- D σαντα τιμῆς, καὶ πλείονος ἢ αὐτός. Ὡσπερ γὰρ οὗτοι πλείονος ^ε ἀπέλαυσαν τῷ πρῶτῳ λαβεῖν, οὕτω καὶ ἐκεῖνος μειζόνως τῇ περιουσίᾳ τῶν δεδομένων ἐτιμᾶτο· καὶ ταῦτα αὐτὸς μαρτυρεῖ ὁ εὐδόκιμος. Τί οὖν ἐστὶν εἰπεῖν; Οὐκ ἐστὶν οὐδεὶς ^ς τοιαῦτα δικαιολογούμενος ἢ ἐγκαλῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ἄπαγε· φθόνου γὰρ καὶ βασκανίας τὸ χωρίον

^γ τοὺς διαφόρως] διαφόρους G. H. M. Ep. p. p. τὰ θεῖα προστάγματα Edd. ^δ δὲ om. G. M. πρῶτ^ι δὲ καὶ om. K. In L. omnia a πρῶτ^ι ad ἐνάτην desunt. ^α ἐκεῖνο] τοῦτο G. ^β Sic H. K. L. Vulgo βασκανίας καὶ φθόνον. ^γ φησὶν K. L. M. Mor. Sequentia οὗτοι ... καύσωνα non agnoscunt K. M. et uncis inclusit Mor. Pro iis haec habet L. ὅτι ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας. ^δ καὶ τῷ ἐσχ. K. M. τούτῳ τῷ ἐσχ. L. τῷ ἐσχ. τούτῳ H. ^ε ἀπῆλυνον Edd. ^ς ταῦτα δικαιολογούμενος ἐγκαλῶν vitiose Mor. Ben.

ἐκεῖνο καθαρὸν. Εἰ γὰρ ἐνταῦθα ὄντες οἱ ἅγιοι καὶ τὰς
 ψυχὰς ἑαυτῶν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν διδόασι, πολλῷ μᾶλλον
 Ε ὁρῶντες ἐκεῖ ^ε τούτων ἀπολαύοντας χαίρουσι, καὶ οἰκεῖα νομί-
 ζουσιν εἶναι ^η ἀγαθὰ. Τίνος οὖν ἕνεκεν οὕτως ἐσχημάτισε
 τὸν λόγον; Παραβολὴ τὸ λεγόμενον ^ι ἦν διόπερ οὐδὲ χρὴ
 πάντα τὰ ἐν ταῖς παραβολαῖς κατὰ λέξιν περιεργάζεσθαι,
 ἀλλὰ τὸν σκοπὸν μαθόντας, δι' ὃν ^κ συνετέθη, τοῦτον δρέ-
 πεσθαι, καὶ μηδὲν πολυπραγμονεῖν περαιτέρω. Τίνος οὖν
 ἕνεκεν οὕτω συνετέθη αὕτη ἡ παραβολή, καὶ τί κατασκευάσαι
 βούλεται; Προθυμότερους ποιῆσαι τοὺς ἐν ἐσχάτῳ γήρα
 639 μεταβαλλομένους καὶ γινομένους βελτίονας, μηδὲ ἀφεῖναι
 νομίζειν ^ι ἑλαττον ἔχειν. Διὰ δὲ τοῦτο εἰσάγει καὶ δυσχε-
 راίνοντας ἑτέροισ ἐπὶ τοῖς τούτων ἀγαθοῖς, οὐχ ἵνα δείξῃ
 τηκομένους καὶ δακνομένους ἐκείνους· ἀπαγε· ἀλλ' ἵνα διδάξῃ
 τούτους τοσαύτης ἀπολαύσαντας τιμῆς, ^μ ἢ καὶ φθόνον ἐτέ-
 ροις τεκεῖν ἡδύνατο. Ὁ καὶ ἡμεῖς πολλάκις ποιούμεν λέγον-
 τες, ὅτι ὁ δεῖνά μοι ἐνεκάλεσεν, ὅτι σε τοσαύτης ἡξίωσα
 τιμῆς· οὔτε ἐγκληθέντες, οὔτε ἐκείνους ^ν διαβαλεῖν θέλοντες,
 ἀλλὰ τούτῳ δείξαι τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς ἧς ἀπήλαυσεν.
 Β Ἀλλὰ τί δήποτε οὐ πάντας εὐθέως ἐμισθώσατο; Τὸ εἰς αὐ-
 τὸν ἦκον, ἅπαντας· εἰ δὲ οὐχ ὁμοῦ πάντες ὑπήκουσαν, τὴν
 διαφορὰν ἡ τῶν κληθέντων γνώμη πεποιήκε. Διὰ τοῦτο οἱ
 μὲν πρῶτῃ, οἱ δὲ τρίτῃ, οἱ δὲ ἕκτῃ, οἱ δὲ ἐνάτῃ ὥρᾳ κα-
 λοῦνται, οἱ δὲ ἐνδεκάτῃ, ὅτε ἔμελλον ὑπακούσεσθαι. Τοῦ-
 το καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· ¹² “ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ
 ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου.” Πότε δὲ εὐδόκησεν;
 “Ὅτε ἔμελλεν ὑπακούσεσθαι. Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο
 καὶ ἐκ προοιμίων· ἐπειδὴ δὲ ^ρ αὐτὸς οὐκ ἂν εἴξε, τότε
 εὐδόκησεν, ὅτε καὶ αὐτὸς ἔμελλε πείθεσθαι. Οὕτω καὶ
 τὸν ληστὴν ἐκάλεσε, καίτοι δυνάμενος καὶ ἔμπροσθεν αὐτὸν

¹² Gal. i. 15.

^ε τούτων] καὶ τῶν αὐτῶν L. τῶν ἀγαθῶν Ep. τῶν ἀποκειμένων
 ἀγαθῶν αὐτοῦς Reg. 688. quem secuti sunt Sav. Ben. ^η ἀγαθὰ] Sic
 L. Ep. ceteri τὰ ἀγαθὰ. τὰ ἐκείνων ἀγαθὰ Sav. ^ι ἦν deest in Edd.
^κ συντίθεται G. K. συντίθενται H. M. συνετέθησαν Ep. ^ι ἑλάτ-
 τονα L. ἑλαττον ἔχειν] ἑλάττονας Mor. Ben. ^μ ἦ] ἢ G. K. Mor.
 ἢ M. ἢ . . . ἡδύνατο] ως . . . δύνασθαι Ep. et Reg. 688. Hoc ediderunt
 Sav. Ben. ^ν διαβάλλειν K. L. ^ο ὁ] ὁ θεὸς ὁ G. H. invito Euth.
^ρ αὐτὸς om. L. Ep. Mor.

καλέσαι· ἀλλ' ἐκεῖνος οὐκ ἂν ὑπήκουσεν. Εἰ γὰρ ὁ Παῦλος ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἂν ὑπήκουσε, πολλῶ μᾶλλον ὁ ληστής. Εἰ C δὲ οὗτοι λέγουσιν, “οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο.” μάλιστα μὲν, ὅπερ ἔφην, οὐ χρὴ πάντα περιεργάζεσθαι τὰ ἐν ταῖς παραβολαῖς· ἐνταῦθα δὲ οὐδὲ ὁ οἰκοδεσπότης φαίνεται τοῦτο λέγων, ἀλλ' ἐκεῖνοι· αὐτὸς δὲ αὐτοὺς οὐκ ἐλέγχει, ἵνα μὴ διαπορήσῃ, ἀλλ' ἐπισπᾶσθαι. Ὅτι γὰρ πάντας, τό γε εἰς αὐτὸν ἦκον, ἐκ πρώτης ἐκάλει, ἐδήλωσε καὶ ἡ παραβολὴ λέγουσα, ὅτι ἀπὸ πρῶτ' ἐξῆλθε μισθώσασθαι.

Πάντοθεν οὖν δῆλον ἡμῖν, ὅτι πρὸς τοὺς ἐκ πρώτης ἡλικίας, καὶ τοὺς ἐν γῆρα καὶ βράδιον ἀρετῆς ¹ἐπειλημμένους εἴρηται ἡ παραβολή· πρὸς ἐκείνους μὲν, ἵνα μὴ ἀπονοῶνται, D μὴδὲ ὀνειδίζωσι τοῖς περὶ τὴν ἑνδεκάτην· πρὸς τούτους δὲ, ἵνα μάθωσιν, ὅτι ἐστὶ καὶ ἐν βραχεὶ χρόνῳ τὸ πᾶν ἀνακτήσασθαι. Ἐπειδὴ γὰρ περὶ σφοδρότητος διελέγετο, καὶ τοῦ χρήματα ρίψαι, καὶ καταφρονῆσαι τῶν ὄντων ἀπάντων, πολλοῦ δὲ τοῦτο ²ἔδειτο τοῦ τόνου καὶ νεανικῆς προθυμίας, ἀνάπτων ἐν αὐτοῖς φλόγα ἀγάπης, καὶ εὐτονον ποιῶν τὴν γνώμην, δείκνυσιν ὅτι δυνατὸν καὶ ὕστερον ἐλθόντας τῆς πάσης λαβεῖν ἡμέρας τὸν μισθόν. Ἀλλ' οὕτω μὲν οὐ λέγει, ἵνα μὴ πάλιν αὐτοὺς ἀπονοήσῃ· δείκνυσι δὲ ὅτι τῆς αὐτοῦ φιλαν- E θρωπίας ἐστὶ τὸ πᾶν, καὶ διὰ ταύτην οὐκ ἐκπεσοῦνται, ἀλλ' ἀπολαύονται καὶ αὐτοὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν. Καὶ τοῦτο μάλιστα ἐστὶν ὃ βούλεται διὰ τῆς παραβολῆς κατασκευάσαι ταύτης. Εἰ δὲ ἐπάγει, ὅτι “οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι· ³πολλοὶ γὰρ κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί,” μὴ θαυμάσῃς. Οὐ γὰρ ⁴ὥς ἐκ τῆς παραβολῆς (409) τοῦτο συναγαγόν φησιν, ἀλλὰ τοῦτο λέγει, ὅτι ὥσπερ τοῦτο 640 συνέβη, οὕτω καὶ ἐκεῖνο συμβήσεται. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ οὐκ ἐγένοντο οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν πάντες ἀπήλαυσαν παρ' ἐλπίδα καὶ παρὰ προσδοκίαν. Ὡσπερ δὲ τοῦτο παρ' ἐλπίδα καὶ ⁵παρὰ προσδοκίαν ἐξέβη, καὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐγένοντο ἴσοι οἱ μετὰ ταῦτα· οὕτω καὶ τὸ ⁶τούτου πλεον συμβήσεται καὶ παραδοξότερον, τὸ καὶ ἔμπροσθεν γενέσθαι

¹ ἐπιμελουμένους K. L. M. sed ἐπιλαβομένους habet Ep. amplexuntur Ge. ² ἑνδεκάτην] + ὥραν K. ³ ἔδει M. Ep. τοῦ om. H. K.

⁴ οὕτω] τοῦτο Ep. Mor. Ben. ⁵ πολλοὶ] καὶ πολλοὶ Edd. ⁶ ὥς om. G. Ep. ⁷ παρὰ om. K. et corr. G. παρ' ἐλπίδα καὶ om. L.

⁸ τούτου om. G. H. K. M. sed tuetur Ep.

τῶν πρώτων τοὺς ἐσχάτους, καὶ ^z μετὰ τούτους τοὺς πρώτους. Ὡστε ἕτερον ἐκεῖνο, καὶ ἕτερον τοῦτο. Δοκεῖ δέ μοι ταῦτα λέγειν Ἰουδαίους αἰνιττόμενος, καὶ τῶν πιστῶν τοὺς ἐξ ἀρχῆς B λάμψαντας, ὕστερον δὲ ἀμελήσαντας ἀρετῆς, καὶ εἰς τούπισω κατενεχθέντας· κακείνους πάλιν τοὺς ἀπὸ κακίας ἀνενεγκόντας, καὶ πολλοὺς ὑπερακουτίσαντας. Ὁρῶμεν γὰρ τὰς τοιαύτας μεταβολὰς, καὶ ἐπὶ πίστεως καὶ ἐπὶ βίου γινομένας.

^a Διὸ παρακαλῶ, πολλὴν ποιησώμεθα σπουδὴν, καὶ ἐπὶ τῆς πίστεως ἐστάναι τῆς ὀρθῆς, καὶ βίον ἐπιδείκνυσθαι ἄριστον. Ἄν γὰρ μὴ καὶ βίον προσθῶμεν ^b τῆς πίστεως ἄξιον, τὴν ἐσχάτην δώσομεν δίκην. Καὶ τοῦτο ἔδειξε μὲν καὶ ἀπὸ τῶν ἁνωθεν χρόνων ὁ μακάριος Παῦλος, ὅτε ἔλεγεν, ὅτι ¹³ “ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον.” καὶ προσθεῖς, ὅτι οὐκ C ἐσώθησαν· “ κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ.” Ἐδειξε δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ^e εὐαγγελιστῶν ὁ Χριστός, ὅτε εἰσήγαγέ τινας δαίμονας ἐκβαλόντας καὶ προφητεύσαντας, καὶ εἰς κόλασιν ἀπαγομένους. Καὶ πᾶσαι δὲ αὐτοῦ αἱ παραβολαί, οἷον ἡ τῶν παρθένων, ἡ τῆς σαγῆνης, ἡ τῶν ἀκανθῶν, ἡ τοῦ δένδρου τοῦ μὴ ποιούντος καρπὸν, τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων ἀρετὴν ἐπιζητοῦσι. Περὶ μὲν γὰρ δογμάτων ὀλιγάκις διαλέγεται· οὐδὲ γὰρ δεῖται πόνου τὸ πρᾶγμα· περὶ δὲ ^d βίου πολλάκις, μᾶλλον δὲ πανταχοῦ· διηλεκτὴς γὰρ ὁ πρὸς τοῦτο πόλεμος, διὸ καὶ ὁ πόνος. Καὶ τί λέγω πολιτείαν ὀλόκληρον; Καὶ γὰρ μέρος αὐτῆς παροφθὲν μεγάλα ἐπάγει κακὰ· οἷον ἐλεημοσύνη D παροφθεῖσα εἰς γέενναν ἐμβάλλει τοὺς ^e ὑστερηκότας· καίτοι οὐχ ὀλόκληρος τοῦτο ἀρετὴ, ἀλλὰ μέρος αὐτῆς. Ἄλλ’ ὅμως καὶ αἱ παρθένοι διὰ τὸ μὴ ταύτην ἔχειν ἐκολάσθησαν· καὶ ὁ ^f πλούσιος διὰ τοῦτο ἀπετηγανίζετο· καὶ οἱ πεινῶντα μὴ θρέψαντες ἐντεῦθεν μετὰ τοῦ διαβόλου καταδικάζονται. Πάλιν τὸ μὴ λαιδορεῖν μέρος αὐτῆς ἐστὶν ἐλάχιστον· ἀλλ’ ὅμως

¹³ 1 Cor. x. 3-5.

^z μετὰ τούτους] μετ’ αὐτῶν L. ^a ΗΘΙΚΟΝ. “Ὅτι καὶ μία ἀρετὴ ἐὰν λείπῃ ἡμῖν, πολλὰ ἡμῖν ἔψεται κακὰ, καὶ τῶν οὐρανῶν ἀποκλείει· καὶ περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ τοῦ μὴ κατακρίνειν, μηδὲ ζηλοῦν τοὺς παρανομοῦντας, ἀλλὰ μιμεῖσθαι τοὺς κατορθοῦντας. G. ^b τῆς] τὸν τῆς G. M. invito Ep. ^c Sic G. K. L. M. Edebatur εὐαγγελίων. ἐκβαλόντας] Sic Ep. et Edd. codices ἐκβάλλοντας. ^d τοῦ βίου G. K. M. ^e ὑστερήσαντας Edd. ^f πλούσιος] + δὲ L.

καὶ τοῦτο ἐκβάλλει τοὺς μὴ κατωρθώκοντας. “Ὁ γὰρ ^ε εἰπὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μωρὲ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.” Πάλιν ἡ σωφροσύνη καὶ αὕτη μέρος ἐστίν· ἀλλ’ ὅμως χωρὶς ταύτης οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον. ¹⁴ “Εἰρήνην γὰρ, φησί, διώκετε, καὶ τὸν ἀγιασμόν, οὐ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον.” Καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη δὲ ὁμοίως μῦρον ἐστίν· ἀρετῆς· ἀλλ’ ὅμως καὶ ἕτεραί τις ἐπιτελέσῃ καλὰ, ταύτην δὲ μὴ κατορθώσῃ, ^h ἀκάθαρτος παρὰ τῷ θεῷ. Καὶ δῆλον ἐκ τοῦ Φαρισαίου, ὃς μυρίους κομῶν ἀγαθοῖς, ἐντεῦθεν πάντα ἀπώλεσεν. Ἐγὼ δὲ ⁱ τι καὶ τούτων πλεον εἰπεῖν ἔχω πάλιν. Οὐ γὰρ δὴ μόνον ἐν τι αὐτῶν παροφθὲν ἀποκλείει τὸν οὐρανὸν ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ γένηται μὲν, μὴ μετὰ ^k τῆς προσηκούσης δὲ ἀκριβείας καὶ ὑπερβολῆς, τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν ποιεῖ. ⁶⁴¹ “Ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν, φησὶν, πλεον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐκ εἰσελεύσεσθε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.” Ὡστε καὶ ἐλεημοσύνην δῶς, μὴ πλείονα δὲ ἐκείνων, οὐκ εἰσελεύσῃ. Καὶ πόσῃν ἐκείνοι παρείχον ἐλεημοσύνην; ¹ φησί. Τοῦτο γὰρ ^m αὐτὸ εἰπεῖν βούλομαι νῦν, ἵνα οἱ μὲν μὴ διδόντες διαναστῶσι πρὸς τὸ δοῦναι, οἱ δὲ διδόντες μὴ μέγα φρονῶσιν, ⁿ ἀλλὰ προσθήκην ἐργάζωνται. Τί οὖν ἐδίδοσαν ἐκείνοι; Τῶν ὄντων ἀπάντων δεκάτην, καὶ πάλιν ἑτέραν δεκάτην, καὶ ^o μετὰ ταύτην, τρίτην· ὥστε παρ’ οὐδὲν τὸ τρίτον τῆς οὐσίας παρείχον· τρεῖς γὰρ δεκάται ^B συντιθέμεναι τοῦτο ποιοῦσι. Καὶ μετὰ τούτων καὶ ἀπαρχάς, ^p καὶ πρωτότοκα, καὶ ἕτερα πλείονα· οἷον τὰ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων, τὰ ὑπὲρ ^q καθαρισμῶν, τὰ ἐν ἐορταῖς, τὰ ἐν τῷ ἰωβηλαίῳ, τὰ ἐν ταῖς τῶν χρεῶν ἀποκοπαῖς, καὶ ταῖς τῶν οἰκετῶν ^r ἀφέσεσι, καὶ τοῖς δανείσμασι τοῖς τόκων ἀπηλλαγμένοις. Εἰ δὲ ὁ τὸ τρίτον δοὺς τῶν ὄντων, μᾶλλον δὲ τὸ ἡμῖν (μετὰ γὰρ τούτων ἐκείνα συντιθέμενα τὸ ἡμῖν ἐστίν), εἰ τοίνυν ὁ τὸ (410) ἡμῖν διδοὺς, οὐδὲν μέγα ἐργάζεται· ὁ μὲν δὲ τὸ δέκατον παρέ-

¹⁴ Hebr. xii. 14.

^ε εἰπὼν] + φησὶ H. αὐτοῦ] + φησὶ K. ἔσται] ἐστίν K. L. ^h ἀκάθαρτος] + ἔστι G. H. ⁱ τι om. L. ^k τῆς om. G. H. K. M. ¹ φησὶ om. K. L. M. ^m αὐτὸ] καὶ αὐτὸς G. H. M. νῦν om. iidem. ⁿ ἀλλὰ καὶ πρ. L. ^o μετ’ αὐτὴν G. H. μετὰ ταῦτα K. μετ’ αὐτῆς L. παρ’ οὐδὲν] οὖν G. K. M. *propterea* Ge. ^p καὶ τὰ πρ. H. L. ^q καθαρμῶν L. ἐορταῖς] ταῖς ἐορταῖς Edd. p. p. ἰωβηλαίῳ K. M. ^r Sic H. L. et Mor. *dimissionibus* Ge. ceteri ἀφαιρέσει.

χων τίνος ἄξιος ἔσται; Ὡστόσος ἔλεγεν, “ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι.”

- Μὴ ^τ δὴ καταφρονῶμεν τῆς κατὰ τὸν βίον ἐπιμελείας.
- C Εἰ γὰρ μέρος αὐτοῦ καταφρονούμενον ἐν τῷ αὐτῷ φέρεται τὴν ἀπώλειαν, ὅταν πανταχόθεν ὦμεν ὑπεύθυνοι τῇ καταδικαζούσῃ ψήφῳ, πῶς διαφευξόμεθα τὴν κόλασιν; ποίαν δὲ οὐ τίσομεν δίκην; Καὶ ποία ἡμῖν σωτηρίας ἐλπίς, φησὶν, εἰ τῶν ἀπηριθμημένων ἕκαστον τὴν γέενναν ἡμῖν ἀπειλεῖ; Καὶ ἐγὼ τοῦτο λέγω· πλὴν εἰ προσέχωμεν, δυνατόν σωθῆναι, ^ν τὰ τῆς ἐλεημοσύνης κατασκευάζοντας φάρμακα, καὶ τὰ τραύματα θεραπεύοντας. Οὐ γὰρ οὕτως ἔλαιον σῶμα ῥώννυσιν, ὡς φιλανθρωπία ψυχὴν καὶ ῥώννυσιν, καὶ ἀχείρωτον
- D πᾶσιν ἐργάζεται, καὶ ἀνάλωτον τῷ διαβόλῳ ποιεῖ. Ὅπου γὰρ ἂν κατάσχη, διολισθαίνει λοιπὸν, οὐκ ἐῶντος τοῦ ἐλαίου τούτου τοῖς νῶτοις τοῖς ἡμετέροις ἐνιζάνειν τὰς ἐκείνου λαβάς. Τούτῳ τοῖνυν ἑαυτοὺς συνεχῶς ἀλείφωμεν τῷ ἐλαίῳ. Καὶ γὰρ ὑγιείας ἐστὶν ὑπόθεσις, καὶ φωτὸς χορηγία, καὶ φαιδρότητος ἀφορμή. Ἄλλ’ ὁ δεῖνα, φησὶ, τόσα καὶ τόσα ἔχει τάλαντα χρυσοῦ, καὶ οὐδὲν προίεται. Καὶ τί τοῦτο πρὸς σέ; Οὕτω γὰρ θαυμαστότερος σὺ φανήσῃ, ὅταν ἀπὸ πενίας φιλοτιμότερος ἐκείνου γένη. Οὕτω καὶ Μακεδόνας ὁ Παῦλος ἐθαύμασεν· οὐχ ὅτι παρέσχον, ἀλλ’ ὅτι καὶ ἐν πτωχείᾳ ὄντες παρέσχον. Μὴ ^ω δὴ πρὸς τούτους ἴδῃς, ἀλλὰ πρὸς τὸν κοινὸν ἀπάντων ^κ διδάσκαλον, ὃς οὐκ εἶχε ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνειν.
- E Καὶ διατί, φησὶν, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τοῦτο οὐ ποιεῖ; Μὴ κρίνε ἕτερον, ἀλλὰ σεαυτὸν ἀπάλλαξον τῆς κατηγορίας. Ἐπεὶ μείζων ἢ κόλασις, ὅταν καὶ ἐτέροις ἐγκαλῇς, καὶ αὐτὸς
- 642 μὴ ποιῇς· ὅταν ἄλλους κρίνων, τῷ αὐτῷ κρίματι πάλιν ὑπεύθυνος ᾖ καὶ αὐτός. Εἰ γὰρ οὐδὲ κατορθοῦντας κρίνειν ^ν ἐφίεται ἑτέρους, πολλῶ μᾶλλον πταίνοντας. Μὴ τοῖνυν κρίνωμεν ἑτέρους, ^κ μηδὲ πρὸς ἑτέρους ῥαθυμοῦντας βλέπωμεν, ἀλλὰ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκεῖθεν τὰ ὑποδείγματα φέρωμεν. Μὴ γὰρ ἐγὼ σε εὐηργέτησα; μὴ γὰρ ἐγὼ σε ἐλυτρώσαμην,

^ε Εἰκότως] + οὖν H. + οὖν τις G. Ge. ^τ δὴ] + οὖν Edd. ^ν τὰ... φάρμακα] τὸ... φάρμακον L. κατασκευάζοντες et θεραπεύοντες G. K. M. ^ω δὴ] + οὖν Edd. p. p. ἴδοις H. ^κ διδάσκαλον] κύριον καὶ διδ. G. H. Ge. δεσπότην Edd. p. p. κλίνει Edd. ^ν ἐφίεται L. ἀφίεται H. ^κ μηδὲ πρὸς ἑτέρους] καὶ τοὺς L. μηδὲ τοὺς Mor. Ben. Μοχ πρὸς τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν G. H.

ἵνα πρὸς ἐμὲ βλέπῃς; ^αἌλλος ἔστιν ὁ ταῦτά σοι παρασχών. Τί τὸν δεσπότην ἀφείς, πρὸς τὸν σύνδουλον ὀράς; Οὐκ ἤκουσας αὐτοῦ λέγοντος· ¹⁵ “μάθετε ἀπ’ ἐμοῦ, ὅτι πρῶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ;” καὶ πάλιν, “ὁ θέλων ἐν ὑμῖν B εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων διάκονος;” καὶ πάλιν, “καθὼς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι;” Καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν, ἵνα μὴ προσπταίων τοῖς ῥαθύμοις τῶν συνδούλων μένης ἐν ὀλιγωρίᾳ, ἀφέλκων σε τούτων φησὶν· ¹⁶ “ὑπόδειγμα ^βἔδωκα ὑμῖν ἐμαυτὸν, ἵνα καθὼς ἐποίησα, καὶ ὑμεῖς ποιήτε.” Ἄλλ’ οὐκ ἔστι σοι διδάσκαλος ἀρετῆς τῶν συνόντων ἀνθρώπων οὐδεὶς, οὐδὲ οἶος εἰς ταῦτα ἐνάγειν; Οὐκοῦν πλείων ὁ ἔπαινος, μεῖζον τὸ ἐγκώμιον, ὅτι μηδὲ διδασκάλων εὐπορῶν γέγονας σὺ θαυμαστός. Καὶ γὰρ δυνατόν ^γτοῦτο, καὶ σφόδρα ῥάδιον, εἰάν θέλωμεν· καὶ δηλοῦσιν οἱ C πρῶτοι ταῦτα ^δκατορθώσαντες· οἷον Νῶε, Ἀβραάμ, ὁ Μελχισεδέκ, ὁ Ἰωβ, καὶ οἱ κατ’ ἐκείνους ἅπαντες ἄνθρωποι· πρὸς οὓς ἀναγκαῖον καθ’ ἐκάστην ἡμέραν ὄραν, ἀλλὰ μὴ πρὸς τούτους, οὓς οὐδέποτε παύεσθε ζηλοῦντες, καὶ ἐν τοῖς συλλόγοις τοῖς ^εὑμετέροις περιφέροντες. Καὶ γὰρ οὐδὲν ἄλλο πανταχοῦ λεγόντων ἀκούω, ἀλλ’ ἢ ταυτὶ τὰ ῥήματα· ὁ δεῖνα ἐκτήσατο πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα, ὁ δεῖνα πλουτεῖ, ^ςοικοδομεῖ. Τί κέχηνας, ἄνθρωπε, ἔξω; τί πρὸς ἐτέρους βλέπεις; Εἰ βούλει πρὸς ἐτέρους ἰδεῖν, τοὺς κατορθοῦντας βλέπε, τοὺς εὐδοκιοῦντας, τοὺς τὸν νόμον ^ςμετὰ ἀκριβείας ἀποπληροῦντας, μὴ τοὺς προσκεκρουκότας καὶ ἡτιμωμένους. Ἄν γὰρ πρὸς τούτους βλέπῃς, πολλὰ ἐντεῦθεν συλλέξεις κακὰ, D εἰς ῥαθυμίαν ἐμπίπτων, εἰς ἀπόνοϊαν, εἰς τὸ καταδικάζειν ἐτέρους· εἰάν δὲ τοὺς κατορθοῦντας ἀριθμῇς, εἰς ταπεινοφροσύνην, εἰς σπουδὴν, εἰς κατάνυξιν, εἰς τὰ μυρία σεαυτὸν ^ηεἰσάξεις ἀγαθὰ. Ἄκουσον τί ἔπαθεν ὁ Φαρισαῖος, ἐπεὶ δὴ τοὺς κατορθοῦντας ἀφείς, τὸν πταίσαντα εἶδεν· ἄκουσον καὶ φοβήθητι. Βλέπε πῶς θαυμαστός ἐγένετο ὁ Δαυὶδ, ἐπεὶ δὴ

¹⁵ Matth. xi. 29. xx. 26-28.¹⁶ Joan. xiii. 15.

^α “Ἄλλος” Ἄλλος Edd. ταῦτα] + πάντα L. ^β ἔδωκα] γὰρ δέδωκα G. H. ^γ τοῦτο om. G. K. M. Mox post v. δηλοῦσι lacunam habet L. usque ad ἐγένετο p. 643 E. ^δ κατορθώκοτες Edd. ^ε ἡμετέροις Edd. ^ς ὁ δεῖνα οικοδομεῖ Edd. ^ς μετὰ ἀκριβείας ἀποπλ.] πάντα πληροῦντας K. M. Alterum vertit Ge. ^η ἐξάγει Edd. “γρ. ἐξάγεις” (?) Sav.

πρὸς τοὺς προγόνους αὐτοῦ τοὺς κατ' ἀρετὴν ἔβλεπε. ¹⁷ “ Πάροικος γὰρ, ¹ φησὶν, ἐγὼ εἰμι, καὶ παρεπίδημος, καθὼς πάντες οἱ πατέρες μου.” Καὶ γὰρ οὗτος, καὶ πάντες οἱ κατ' αὐτὸν, τοὺς ἡμαρτηκότας ἀφέντες, τοὺς εὐδοκιμηκότας ἐνενοοῦν.

Ε Τοῦτο καὶ σύ ποιεῖ. Οὐδὲ γὰρ δικαστὴς αὐτὸς ^k κάθῃσαι (411) τῶν ἐτέροις πεπλημμελημένων, οὐδὲ ἔξεταστὴς τῶν ἄλλοις ¹ ἁμαρτανομένων· σαυτῷ κρίνειν, οὐχ ἐτέροις ἐπετάγης. ¹⁸ “ Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, φησὶν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ, ὑπὸ κυρίου παιδευόμεθα.” Σὺ δὲ τὴν τάξιν ^m ἀνέτρεψας, σαυτὸν μὲν οὐ μεγάλων, οὐ μικρῶν πταισμάτων ἀπαιτῶν εὐθύνας, τὰ δὲ ἐτέρων μετὰ ἀκριβείας περιεργαζόμενος. Ἀλλὰ 643 μῆκέτι τοῦτο ποιῶμεν, ἀλλὰ ταύτην ἀφέντες τὴν ἀταξίαν, δικαστήριον ἐν ἡμῖν αὐτοῖς καθίσωμεν τῶν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἁμαρτανομένων, αὐτοὶ ⁿ κατήγοροι καὶ δικασταὶ καὶ δῆμιοι τῶν πλημμελημάτων γινόμενοι. Εἰ δὲ βούλει καὶ τὰ ἐτέρων πολυπραγμανεῖν, τὰ κατορθώματα, μὴ τὰ ἁμαρτήματα περιεργάζου· ἵνα καὶ ἐκ τῆς μνήμης τῶν οἰκείων πλημμελημάτων, καὶ ἐκ τοῦ ζήλου τῶν ἐτέροις κατορθουμένων, ^o [καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἀπαραιτήτου δικαστηρίου παραστάσεως, καθ' ἐκάστην ὥσπερ πλήκτρῳ τινὶ τῇ συνειδήσει νυττόμενοι,] εἰς Β ταπεινοφροσύνην καὶ μείζονα σπουδὴν ἑαυτοὺς ^p εἰσάγοντες, τῶν μελλόντων ἐπιτευξώμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

¹⁷ Psal. xxxviii. 13.

¹⁸ 1 Cor. xi. 31, 32.

ⁱ φησὶν om. G. K. M. ^k Sic K. vulgo κάθισαι. ¹ ἡμαρτημένων K. p. p. προσετάγης Edd. ^m Sic codd. ἀνέστρεψας Mor. ἀνέστρεψας Sav. Ben. ⁿ καὶ κατήγοροι Edd. ^o Haec καὶ ἐκ τῆς . . . νυττόμενοι quae tam sensui, quam structurae orationis plurimum obficiunt, abesse jubent K. M. ^p εἰσαγαγόντες H. ἐνάγοντες Edd.

ΟΜΙΛΙΑ ΞΕ.

¹ Καὶ ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα ^a ὁ Ἰησοῦς, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι, C καὶ κατακρινούσιν αὐτὸν ^b θανάτῳ· καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ^c ἐγερθήσεται.

Οὐκ ἀθρόον ἀναβαίνει εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἐλθὼν· ἀλλὰ πρότερον θαυματουργήσας καὶ ἐπιστομίσας Φαρισαίους, καὶ διαλεχθεὶς τοῖς μαθηταῖς περὶ ἀκτημοσύνης· “εἰ γὰρ θέλεις τέλειος εἶναι, φησί, πώλησόν σου τὰ ὑπάρ- D χοντα” καὶ περὶ παρθενίας· ^d “ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρεῖτω” καὶ περὶ ταπεινοφροσύνης· “ἐὰν μὴ στραφῇτε γὰρ, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν” καὶ περὶ ^e ἀντιδόσεως τῶν ἐνταῦθα· “ὅστις γὰρ ἀφῆκεν ^e οἰκίας, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ” καὶ περὶ ^f τῶν ἀμοιβῶν τῶν ἐκεῖ· “καὶ ζῶν γὰρ, φησὶν, αἰώνιον κληρονομήσει” τότε προσβάλλει τῇ πόλει λοιπὸν, καὶ μέλλων ἀνιέναι, πάλιν περὶ τοῦ πάθους διαλέγεται. Ἐπειδὴ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς, διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τοῦτο συμβῆναι, ἐπιλανθάνεσθαι, συν- εχῶς αὐτοὺς ἀναμνήσκει, ἐγγυμνάζων αὐτῶν τὴν διάνοιαν E τῇ πυκνότητι τῆς ἀναμνήσεως, καὶ τὴν λύπην ὑποτεμνόμενος. Κατ' ἰδίαν δὲ αὐτοῖς διαλέγεται ἀναγκαίως· οὐ γὰρ ἔδει εἰς πολλοὺς ἐξενεχθῆναι τὸν περὶ τούτων λόγον, οὐδὲ σαφῶς λεχθῆναι· οὐδὲν γὰρ ἐκ τούτου πλέον ἐγίνετο. Εἰ γὰρ

¹ Cap. xx. v. 17-19.

HOM. LXV. ^a ὁ Ἰησοῦς om. K. M. ^b εἰς θάνατον G. K. M. 1 Mosq. ^c ἀναστήσεται Edd. contra meos et Mosq. ^d ὁ γὰρ δ. M. γὰρ post στραφῇτε recepi ex H. K. M. ^e ἀνταποδόσεως G. H. περὶ τῆς ἐνταῦθα ἀντιδόσεως Ep. Mox οἰκίαν K. M. ^f τῶν om. G. H. Mox φησὶν deest in Edd.

οἱ μαθηταὶ ἐθоруβοῦντο ταῦτα ἀκούοντες, πολλῶ μᾶλλον ὁ τῶν πολλῶν δῆμος. Τί οὖν; οὐκ ἐλέχθη τοῖς πολλοῖς; φησὶν. Ἐλέχθη μὲν καὶ πρὸς τοὺς πολλοὺς, οὐχ οὕτω δὲ σαφῶς. ² “Δύσατε γάρ, φησί, τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν
644 τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.” καὶ, “σημεῖον ἐπιζητεῖ ἡ γενεὰ αὕτη, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται ^ε αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ” καὶ πάλιν, “ἐτι μικρὸν χρόνον μεθ’ ὑμῶν εἰμι, καὶ ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὐρήσετε.” Τοῖς δὲ μαθηταῖς οὐχ οὕτως, ἀλλ’ ὥσπερ τὰ ἄλλα σαφέστερον ἔλεγεν, οὕτω καὶ τοῦτο εἶπε. Καὶ τίνος ἕνεκεν, εἰ μὴ συνίεσαν οἱ πολλοὶ τῶν λεγομένων ^η τὴν δύναμιν, καὶ ἐλέγετο; Ἵνα μάθωσι μετὰ ταῦτα, ὅτι προειδώς ἐπὶ τὸ πάθος ἦει καὶ ἐκὼν, οὐκ ἀγνοῶν, οὐδὲ ἀναγκαζόμενος. Τοῖς μαθηταῖς δὲ οὐ διὰ τοῦτο μόνον (412) προὔλεγεν, ἀλλ’, ὅπερ ἔφην, ἵνα ἐγγυμνασθέντες τῇ προσδοκίᾳ, ῥάδιον ἐνέγκωσι τὸ πάθος, καὶ μὴ ἀμελέτητον ἐπελ-
B θὸν ταραξῇ σφόδρα αὐτούς. Διὰ τοι τοῦτο ἐξ ἀρχῆς μὲν τὸν θάνατον ἔλεγε μόνον· ὅτε δὲ ἐμελέτησαν καὶ ἐνεγυμνάσαντο, καὶ τὰ ^ι ἄλλα προστίθουσιν· οἶον, ὅτι παραδώσουσι τοῖς ἔθνεσιν· ὅτι ἐμπαίζουσι καὶ μαστιγώσουσι· τούτου ^κ τε ἕνεκεν, καὶ ἵνα ὅταν τὰ σκυθρωπὰ ἐξελθόντα ἴδωσι, καὶ τὴν ἀνάστασιν ἐντεῦθεν προσδοκήσωσιν. Ὁ γὰρ τὰ λυποῦντα οὐκ ἀποκρυψάμενος, καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι ἐπονείδιστα, εἰκότως ἐμελλε καὶ περὶ τῶν χρηστῶν πιστεῦσθαι. Σκόπει δέ μοι, πῶς καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ ¹ σοφῶς τὸ πρᾶγμα οἰκονομεῖ. Οὔτε γὰρ ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς εἶπεν, ἵνα μὴ διαταράξῃ· οὔτε πρὸς αὐτῷ τῷ καιρῷ, ἵνα μὴ κἀντεῦθεν θορυβήσῃ· ἀλλ’ ὅτε πείραν αὐτοῦ τῆς δυνάμεως ἔλαβον ἀρκοῦσαν,
C ὅτε μεγάλας ἔδωκε τὰς ἐπαγγελίας περὶ τῆς ζωῆς τῆς αἰωνίου, τότε καὶ τὸν περὶ τούτων ἐμβάλλει λόγον, καὶ ἅπαξ καὶ δις καὶ πολλάκις, ἐνφαίνων αὐτόν τοῖς θαύμασι καὶ ταῖς διδασκαλίαις. ³ Ἐτερος δὲ εὐαγγελιστῆς φησιν, ὅτι καὶ τοὺς προφήτας ^μ παρήγγε μάρτυρας· ἄλλος δὲ φησιν, ὅτι καὶ αὐτοὶ

² Joan. ii. 19. Matth. xii. 39. Joan. vii. 33, 34.

³ Luc. xviii. 31, 34. Marc. x. 32.

^ε αὐτοῖς K. M. Ἰωνᾶ] Sic, omisso τοῦ προφήτου, K. L. M. ^η τὴν δύναμιν om. G. L. M. τῶν λ. τὴν δ.] τὴν δ. τῶν λ. Edd. ^ι ἄλλα] + πάντα Edd. invitis Ep. et Ge. ^κ τε] + οὖν K. τούτου ἕνεκεν, ἵνα L. ἐξελθόντα] Sic G. H. K. M. vulgo ἐπελθόντα. ¹ σαφῶς L. M. ^μ παρείχε M

οὐ συνίεσαν τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἦν κεκρυμμένον τὸ ῥῆμα ἀπ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἐθαμβοῦντο ἀκολουθοῦντες αὐτῷ. Οὐκοῦν ἀνήρηται, φησί, τῆς προρρήσεως τὸ κέρδος. Εἰ γὰρ μὴ ᾔδεσαν ἄπερ ἤκουον, οὐδὲ προσδοκᾶν εἶχον· μὴ προσδοκῶντες δὲ, οὐδὲ γυμνάζεσθαι ταῖς ἐλπίσιν. Ἐγὼ δὲ καὶ ἕτερον τούτου D ἀπορώτερόν φημι, ὅτι εἰ μὴ ᾔδεσαν, πῶς ἐλυποῦντο; Καὶ γὰρ ἕτερός φησιν, ὅτι ἐλυποῦντο. Εἰ τοίνυν μὴ ᾔδεσαν, πῶς ἐλυποῦντο; πῶς Πέτρος ἔλεγεν· “Ἰλεῶς σοι, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο;” Τί οὖν ἔστιν εἰπεῖν; “Οτι μὲν ἀποθανεῖται, ᾔδεσαν, εἰ ^η καὶ μὴ σαφῶς τῆς οἰκονομίας ἠπίσταντο τὸ μυστήριον· οὔτε δὲ τὴν ἀνάστασιν σαφῶς ἠπίσταντο, οὔτε ἄπερ ἔμελλε ^ο κατορθοῦν· καὶ τοῦτο ἦν κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ἤλγουν. Ἐτέρους μὲν γὰρ ὑφ' ἑτέρων ἀναστάντας εἶδον· αὐτὸν δὲ τινα ἀναστήσαντα ἑαυτὸν, καὶ E οὕτως ἀναστήσαντα ὡς μηκέτι λοιπὸν ἀποθανεῖν, οὐδέποτε εἶδον. Τοῦτο οὖν οὐ συνίεσαν πολλάκις λεγόμενον· ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς οὗτος ὁ θάνατος τί ποτὲ ἔστι, καὶ πῶς ἐπελεύσεται, σαφῶς ἠπίσταντο. Διὸ καὶ ἐθαμβοῦντο ἀκολουθοῦντες αὐτῷ· οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ καὶ ^ρ ἐκπλήττειν αὐτοὺς περὶ τοῦ πάθους διαλεγόμενος.

Ἄλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἐποίει θαρρῖν αὐτοὺς, καὶ ταῦτα 645 συνεχῶς περὶ τῆς ἀναστάσεως ἀκούοντας. Καὶ γὰρ μετὰ τοῦ θανάτου καὶ τοῦτο μάλιστα αὐτοὺς ἐθορύβει, τὸ ἀκούειν ὅτι ἐμπαίξουσι καὶ μαστιγώσουσι, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ^α“Οτε γὰρ ἐνενόησαν τὰ θαύματα, τοὺς δαιμονῶντας οὓς ἠλευθέρωσε, τοὺς νεκροὺς οὓς ἠγείρε, τὰ ἄλλα πάντα ἄπερ ἐθανματούργει, εἴτα ἤκουσαν τούτων, ἐξεπλήττοντο, ^ι εἰ ὁ ταῦτα ποιῶν ταῦτα πείσεται. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἀπορίαν ἐνέπιπτον, καὶ νῦν μὲν ἐπίστευον, νῦν δὲ ἠπίσταντο, καὶ νοῆσαι οὐκ εἶχον τὰ λεγόμενα. Οὕτω γοῦν οὐ συνῆκαν σαφῶς τὸ λεγόμενον, ὡς τοὺς υἱοὺς Ζεβεδαίου παρανατὰ ^ς προσελθεῖν, καὶ περὶ προεδρίας αὐτῷ διαλεχθῆναι. ⁴“Θέλομεν γὰρ, φησὶν, ἵνα εἰς B

⁴ Marc. x. 35, 37.

^η καὶ μὴ] μὴ καὶ G. H. M. ^ο κατορθοῦσθαι H. K. L. M.
^ρ ἐκπλήττει Edd. “γρ. ἐξεπλήττεν.” Sav. [sic Reg. 688.] “Alii ἐξεπλήξεν” (?) Montef. ^α “Οταν γὰρ G. H. M. ^ι Clausulam εἰ ὁ ταῦτα ποιῶν ταῦτα πείσεται non agnoscunt G. K. M. Legebat quidem Interpres, sed, ut videtur, post ἐνέπιπτον. ^ς καὶ προσῆλθον H. L.

ἐκ δεξιῶν σου καθίσῃ, καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων.” Πῶς οὖν οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς φησιν, ὅτι ἡ μήτηρ προσήλθεν; Ἀμφότερα γενέσθαι εἰκός. Τὴν γὰρ μητέρα παρέλαβον, ὡς μείζονα τὴν ἱκετηρίαν ἐργασόμενοι, καὶ ταύτῃ τὸν Χριστὸν δυσωπήσοντες. Ὅτι γὰρ τοῦτο ἀληθές, ὅπερ ἔφην, καὶ αὐτῶν μᾶλλον ἢ αἰτήσεις ἦν, καὶ αἰσχυνόμενοι προβάλλονται τὴν τεκούσαν, σκόπει πῶς πρὸς αὐτοὺς ἀποτείνει τὸν λόγον ὁ Χριστός. Μᾶλλον δὲ μάθωμεν τί πρότερον αἰτοῦσι, καὶ ἀπὸ ποίας γνώμης, καὶ πόθεν ἐπὶ τοῦτο ἦλθον. ἸΠόθεν οὖν ἐπὶ τοῦτο ἦλθον; Ἐώρων ἑαυτοὺς τιμωμένους παρὰ τοὺς ἄλλους, καὶ προσεδόκησαν ἐντεῦθεν ἑπιτεύξασθαι καὶ τῆς αἰτήσεως ταύτης. Ἀλλὰ τί ποτέ ἐστιν ὁ αἰτοῦσιν; Ἀκουσον ἑτέρου εὐαγγελιστοῦ τοῦτο σαφῶς ἐκκαλύπτοντος. ⁶ “Διὰ γὰρ τὸ ἐγγὺς εἶναι, φησὶ, τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ δοκεῖν ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἤδη ἀναφανεῖται,” ταῦτα ἤτουν. Ἐνόμιζον γὰρ, ὅτι ἐπὶ θύραις αὕτη, καὶ αἰσθητὴ, καὶ ἀπολαύσαντες ὧν ἤτουν, οὐδὲν ὑποστήσονται τῶν λυπηρῶν. Οὐδὲ γὰρ δι’ αὐτὴν ⁷ μόνον αὐτὴν ἐζήτουν, ἀλλ’ ὡς καὶ διαφευζόμενοι τὰ δυσχερῆ. Διὸ καὶ ὁ Χριστὸς τούτων πρῶτον αὐτοὺς ἀπάγει τῶν λογισμῶν, κελεύων σφαγὰς ⁸ καὶ κινδύνους (413)

D καὶ τὰ ἔσχατα ἀναμένειν δεινά. ⁵ “Δύνασθε γὰρ, φησὶ, πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω;” Ἀλλὰ μηδεὶς θορυβείσθω, τῶν ἀποστόλων οὕτως ἀτελῶς διακειμένων. Οὐπω γὰρ ⁹ ὁ σταυρὸς ἦν τελεσθεῖς, οὐπω πνεύματος χάρις δοθείσα. Εἰ δὲ βούλει μαθεῖν αὐτῶν τὴν ἀρετὴν, μετὰ ταῦτα αὐτοὺς κατὰμαθε, καὶ ὅψει παντὸς πάθους ἀνωτέρους. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐκκαλύπτει αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα, ἵνα μετὰ ταῦτα ¹⁰ γνῶς, τίνες ἀπὸ τῆς χάριτος ἐγένοντο. Ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν πνευματικὸν ἤτουν, οὐδὲ ἔννοϊαν τῆς ἁνῶ βασιλείας εἶχον, δῆλον ἐντεῦθεν. Πλὴν ἴδωμεν καὶ πῶς προσέρχονται, καὶ τί λέγουσι. “Θέλομεν, φησὶν, ἵνα ὁ εἰς αἰτήσωμέν σε E ποιήσης ἡμῖν.” Καὶ πρὸς αὐτοὺς ὁ Χριστός. “τί θέλετε;” οὐκ ἄγνοῶν, ἀλλ’ ἵνα ἀναγκάσῃ αὐτοὺς ἀποκρίνασθαι, καὶ ἀνακαλύψῃ τὸ ἔλκος, καὶ οὕτως ἐπιθῇ τὸ φάρμακον. Οἱ δὲ

⁵ v. 22.⁶ Luc. xix. 11.

¹ Πόθεν . . . ἦλθον om. G. K. M. et Interp. ² ἐπιτεύξασθαι G. H. L. ³ μόνον K. L. Sequens αὐτὴν om. G. M. ⁴ καὶ bis om. K. L. M. invito Ep. ⁵ ὁ om. G. M. ⁶ γνῶσι H. Mor.

ἐρυθριῶντες καὶ αἰσχυνόμενοι, ἐπειδὴ ὑπὸ πάθους ἀνθρωπίνου πρὸς τοῦτο ^a ἤεσαν, κατ' ἰδίαν ἐκτὸς τῶν μαθητῶν λαβόντες αὐτὸν ἠρώτησαν. Προεπορεύθησαν γὰρ, φησὶν, ὥστε μὴ 646 γενέσθαι αὐτοῖς ^b κατάδηλον, καὶ οὕτως εἶπον ἅπερ ἐβούλοντο. Ἐβούλοντο δέ, ὡς ἔγωγε οἶμαι, ἐπειδὴ ἤκουον, ὅτι “ἐπὶ δώδεκα θρόνους καθεδεῖσθε,” τὴν προεδρίαν τῆς καθέδρας ταύτης λαβεῖν. Καὶ ὅτι μὲν τῶν ἄλλων πλεον εἶχον, ἤδεσαν· ἐδοίκεσαν δὲ Πέτρον, καὶ λέγουσιν· “εἰπέ, ἵνα εἰς ἐκ δεξιῶν ^c σου καθίσῃ, καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων” καὶ κατεπείγουσι λέγοντες, εἰπέ. Τί οὖν αὐτός; Δηλῶν, ὅτι οὐδὲν πνευματικὸν ἦτουν, οὔτε εἰ ἤδεσαν πάλιν ὅπερ ἦτουν, ἐτόλμησαν ἂν τοσοῦτον αἰτήσαι, φησὶν· ^d “οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε” πῶς μέγα, πῶς θαυμαστόν, πῶς ὑπερβαῖνον καὶ τὰς ἄνω δυνάμεις. Εἶτα B ἐπάγει· “δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι;” Εἶδες πῶς εὐθέως ἀπήγαγε τῆς ὑπονοίας, ἀπὸ τῶν ἐναντίων αὐτοῖς διαλεχθεῖς; Ὑμεῖς μὲν γὰρ περὶ τιμῆς καὶ στεφάνων μοι διαλέγεσθε, φησὶν· ἐγὼ δὲ περὶ ἀγώνων ὑμῖν καὶ ^e ἰδρώτων. Οὐ γὰρ ἐστὶν οὗτος ὁ τῶν ἐπάθλων καιρὸς, οὐδὲ νῦν ἡ δόξα μου φανεῖται ἐκείνῃ· ἀλλὰ σφαγῆς καὶ πολέμων καὶ κινδύνων τὰ παρόντα. Καὶ ὅρα πῶς τῷ τρόπῳ τῆς ἐρωτήσεως καὶ προτρέπει καὶ ἐφέλκεται. ^e Οὐ γὰρ εἶπε, δύνασθε σφαγῆναι; δύνασθε τὸ αἷμα ὑμῶν ἐκχεῖν; ἀλλὰ πῶς; “Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον;” Εἶτα ἐφελκόμενός φησιν· “ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν” ἵνα τῇ πρὸς αὐτὸν κοινωνίᾳ προθυμότεροι γένωνται. C Καὶ βάπτισμα αὐτὸ πάλιν καλεῖ, δεικνὺς μέγαν ἀπὸ τῶν γινομένων τὸν καθαρμὸν ἐσόμενον τῇ οἰκουμένῃ. “^f Λέγουσιν αὐτῷ· δυνάμεθα.” Ἀπὸ τῆς προθυμίας εὐθέως ἐπηγγείλαντο, οὐδὲ τοῦτο εἰδότες ὅπερ εἶπον, ἀλλὰ προσδοκῶντες ἀκούσεσθαι ὅπερ ἤτησαν. Τί οὖν αὐτός; ^g “Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε.” Μεγάλα αὐτοῖς προεφήτευσεν ἀγαθὰ· τουτέστι, μαρτυρίου κατ-

⁷ v. 22.⁸ v. 23.

^a ἤεσαν M. Correxist Montef. ἐκτὸς] ἕκαστος G. M. Neutrum habent Mor. Ben. μαθητῶν] + τῶν ἄλλων Edd. invitis codd. et Ep.
^b Sic K. L. M. Ep. ceteri κατάδηλοι. ^c σου om. K. M. ^d ἰδρώτων] + διαλέγομαι Edd.
^e Οὐδὲ Edd. Verba δύνασθε σφαγῆναι, quae apud Mor. et Interp. non leguntur, retineri jubent H. L. Ep.
^f Εἶτα λέγουσιν αὐτῷ G. H.

αζιωθήσεσθε, καὶ ταῦτα πείσεσθε ἅπερ ἐγώ ^ε βιαίῳ θα-
 D νάτῳ τὴν ζωὴν καταλύσετε, καὶ τούτων μοι κοινωνήσετε.
 “Τὸ δὲ καθίσαι ἐκ ^h δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν
 δοῦναι, ἀλλ’ οἷς ἡτοίμασται παρὰ τοῦ πατρὸς μου.”

Ἐπάρας αὐτῶν τὰς ψυχὰς, καὶ ὑψηλοτέρας ποιήσας, καὶ
 πρὸς λύπην ἀχειρώτους ἐργασάμενος, τότε διορθοῦνται αὐτῶν
 τὴν αἵτησιν. Ἀλλὰ τί ποτέ ἐστι τὸ νῦν εἰρημένον; Καὶ
 γὰρ δύο ἐστὶ τὰ ζητούμενα παρὰ πολλῶν ἐν μὲν, εἰ ἡτοί-
 μασταί τισι τὸ καθίσαι ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· ἕτερον δὲ, εἰ ὁ
 πάντων κύριος ἐκείνοις, οἷς ἡτοίμασται, κύριος οὐκ ἔστι πα-
 E ρασχεῖν. Τί οὖν ἐστι τὸ εἰρημένον; Ἄν τὸ πρότερον λύ-
 σωμεν, τότε καὶ τὸ δεύτερον τοῖς ζητοῦσιν ἔσται σαφές.
 Τί οὖν ἐστι τοῦτο; Οὐδεὶς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καθεδεῖται, οὐδὲ
 ἐξ εὐωνύμων. Ἀβατος γὰρ πᾶσιν ὁ θρόνος ἐκεῖνος· οὐκ ἀν-
 θρώποις λέγω καὶ ἀγίοις καὶ ἀποστόλοις, ἀλλὰ καὶ ἀγγέλοις
 καὶ ἀρχαγγέλοις, καὶ πάσαις ταῖς ἄνω δυνάμεσιν. Ὡς γοῦν
 ἐξαίρετον τοῦ μονογενοῦς τίθησιν αὐτὸ ὁ Παῦλος λέγων·
 647 ⁹ “πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων ⁱ εἴρηκέ ποτε· κάθου ἐκ δεξιῶν (414)
 μου; Καὶ πρὸς ^k μὲν τοὺς ἀγγέλους φησὶν· ὁ ποιῶν τοὺς
 ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα· πρὸς δὲ τὸν υἱὸν, ὁ θρόνος σου,
 ὁ ¹ θεός.” Πῶς οὖν φησι, “τὸ καθίσαι ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ
 εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι,” ὡς ὄντων τινῶν τῶν καθε-
 δομένων; Οὐχ ὡς ὄντων, ἅπαγε· ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόνοιαν
 ἀπεκρίνατο τῶν ἐρωτῶντων, συγκαταβαίνων αὐτῶν τῇ ^m δια-
 νοίᾳ. Οὐδὲ γὰρ ἤδεσαν τὸν ὑψηλὸν θρόνον ἐκεῖνον, καὶ τὴν
 ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς καθέδραν, ὅπου γε καὶ τὰ πολλὰ τού-
 B των καταδεέστερα καὶ καθ’ ἡμέραν αὐτοῖς ἐνηχούμενα ἡγνό-
 ουν· ἀλλ’ ἐν ἐξήτουν μόνον, τῶν πρωτείων ἀπολαῦσαι, καὶ
 πρὸ τῶν ἄλλων στήναι, καὶ μηδένα εἶναι πρὸ αὐτῶν παρ’
 αὐτῷ· ὅπερ καὶ ἤδη ἔφθην εἰπὼν, ὅτι ἐπειδὴ δώδεκα θρόνους
 ἤκουσαν, ἀγνοήσαντες ὃ τι ποτέ ἐστι τὸ εἰρημένον, τὴν

⁹ Hebr. i. 13, 7, 8.

^ε καὶ βιαίῳ θ. H. K. L. βιαίῳ γὰρ θ. G. ^h δεξιῶν] + μου H. L.
 invitis Mosq. παρὰ] ὑπὸ L. 1 Mosq. ⁱ εἴρηκε] εἶπε K. M. μου]
 + ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου G. H. + ἕως ἂν θ. τ. ε. σ. ὑποπόδιον τῶν
 ποδῶν σου Edd. invito Interp. ^k μὲν om. G. ἀγγέλους] + αὐτοῦ
 L. M. ¹ θεός] + εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος G. H. Ge. ^m διανοία]
 Sic Ep. Ge. et codd. ἀσθενεία quod habet Reg. 688. ediderunt Sav.
 Ben.

προεδρίαν ἐπέζητησαν. ^ηΟ τοίνυν φησὶν ὁ Χριστὸς, τοῦτό ἐστιν· ἀποθανεῖσθε μὲν δι' ἐμέ, καὶ σφαγήσεσθε τοῦ κηρύγματος ἕνεκεν, καὶ κοινωνήσετέ μοι κατὰ τὸ πάθος· οὐ μὴν ἀρκεῖ τοῦτο ποιῆσαι τῆς προεδρίας ὑμᾶς ἀπολαῦσαι, καὶ τὴν πρώτην τάξιν κατασχεῖν. Ἄν γάρ τις ἕτερος ἔλθῃ μετὰ τοῦ μαρτυρίου καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν ἀρετὴν κεκτημένος ^Ϟ πολλῷ πλείονα ὑμῶν, οὐκ ἐπειδὴ φιλῶ νῦν ὑμᾶς, καὶ τῶν ἄλλων προκρίνω, διὰ τοῦτο παρωσάμενος ἐκείνῳ τὸν ἀπὸ τῶν ἔργων κηρυττόμενον, ὑμῖν δώσω τὰ πρωτεῖα. Ἀλλ' οὕτω μὲν οὐκ εἶπεν, ὥστε μὴ λυπῆσαι· αἰνιγματωδῶς δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο αἰνίττεται λέγων· “τὸ μὲν ποτήριόν μου πίστεθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν ^ο τοῦτο δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.” Τίσι δὲ ἡτοίμασται; Τοῖς ἀπὸ τῶν ἔργων δυναμένοις γενέσθαι ^ρ λαμπροῖς. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλὰ τοῦ πατρός ^α μου, ἵνα μὴ ἀσθενεῖν, μηδὲ ἀτονεῖν αὐτὸν φαίῃ τις πρὸς τὴν ἀντίδοσιν· ^δ ἀλλὰ πῶς; Οὐκ ἔστιν ἐμὸν, ἀλλ' ἐκείνων οἷς ἡτοίμασται. Ἵνα δὲ καὶ σαφέστερον ὃ λέγω γένηται, ἐπὶ ὑποδείγματος αὐτὸ γυμνάσωμεν, καὶ ὑποθώμεθα εἶναι τινα ἀγνοοθῆτην, εἴτα ἀθλητὰς ἀρίστους πολλοὺς εἰς τὸν ἀγῶνα ^ι κατιέναι τοῦτον, καὶ τινες δύο προσελθόντας τῶν ἀθλητῶν τῶν μάλιστα ὤκειωμένων τῷ ἀγνοοθῆτῃ λέγειν, ὅτι ποίησον ἡμᾶς στεφανωθῆναι καὶ ἀνακηρυχθῆναι, θαρρόντας τῇ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ καὶ φιλίᾳ· ἐκείνῳ δὲ πρὸς αὐτοὺς λέγειν, οὐκ ἔστιν ἐμὸν τοῦτο δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ἀπὸ τῶν πόνων καὶ τῶν ἰδρώτων· ἄρ' οὖν ^ε καταγωνσόμεθα αὐτοῦ ἀσθeneian; Οὐδα· ^ε μῶς· ἀλλ' ἀποδεξόμεθα αὐτὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἀπροσπολήπτου. Ὡσπερ οὖν ἐκείνῳ οὐκ ἂν φαίμεν ἀτονούντα μὴ διδόναι τὸν στέφανον, ἀλλὰ μὴ βουλούμενον διαφθεῖραι τῶν ἀγώνων τὸν νόμον, μηδὲ συνταράξαι τοῦ δικαίου τὴν τάξιν· οὕτω δὴ καὶ τὸν Χριστὸν εἵπομι ἂν τοῦτο εἰρηκέναι, πανταχόθεν αὐτοὺς συνελάνοντα, μετὰ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν,

^η “Ο om. G. τοῦτό ἐστιν om. G. M. ^ο τοῦτο om. L. τοῦτο] τὸ 1 Mosq. ἡτοίμασται] + παρὰ τοῦ πατρός μου G. H. Ge. ^ρ λαμπροτέροις L. ^α μου om. K. L. φαίῃ] φήσῃ L. ^ι κατιέναι] Sic G. L. favente Ep. qui εἰσερχομένους habet. Vulgo καθίεναι. ^ε ἀπογωνσόμεθα G. M. sed alterum habet G. in marg. ἀσθeneian] Sic L. Ep. ceteri ἀσθενείας.

648 εἰς τὴν τῶν οἰκείων κατορθωμάτων ἐπίδειξιν τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας καὶ τῆς εὐδοκίμησης ἔχειν. Διὰ τοῦτό φησιν, “οἷς ἡτοίμασται.” Τί γάρ, φησὶν, εἰάν ἕτεροι φανῶσιν ὑμῶν βελτίους; τί δὲ ἂν μείζονα ἐργάζωνται; Μὴ γὰρ ἐπειδὴ μαθηταὶ μου γεγόνατε, διὰ τοῦτο τῶν πρωτείων ἀπολαύσεσθε, εἰάν μὴ τῆς ἐκλογῆς αὐτοὶ ἄξιοι φανῇτε; “Ὅτι γὰρ αὐτὸς κύριός ἐστι τοῦ παντός, δῆλον ἐξ ὧν αὐτὸς πᾶσαν ἔχει τὴν κρίσιν. Καὶ γὰρ Πέτρῳ οὕτω φησὶν· “ἐγὼ σοι δώσω τὰς ^v κλεῖς τῶν οὐρανῶν.” Καὶ ὁ Παῦλος δὲ τοῦτο B δηλῶν ἔλεγε· ¹⁰ “λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ὁ δίκαιος κριτὴς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.” Ἐπιφάνεια δὲ τοῦ ^w Χριστοῦ γέγονεν. Ὅτι δὲ Παύλου οὐδεὶς πρῶτος στήσεται, παντί που δῆλον. Εἰ δὲ ἀσαφέστερον ταῦτα εἴρηκε, μὴ θαυμάσης. Παραπεμπόμενός τε γὰρ αὐτοὺς οἰκονομικῶς, ὥστε μὴ ^x ὑπὲρ πρωτείων ἐνοχλεῖν εἰκῇ καὶ μάτην· (καὶ γὰρ ἀπὸ πάθους τοῦτο ἔπασχον ἀνθρωπίνου) καὶ μὴ λυπῆσαι βουλούμενος αὐτοὺς, τῇ ἀσαφείᾳ ἀμφοτέρα ταῦτα κατορθοῖ.

¹¹ “Τότε ἡγανάκτησαν οἱ δέκα περὶ τῶν δύο.” Τότε, πότε; “Ὅτε ἐπετίμησεν αὐτοῖς. Ἔως μὲν γὰρ τοῦ Χριστοῦ (415) C ἡ ^y ψῆφος ἦν, οὐκ ἡγανάκτουν, ἀλλ’ ὁρῶντες αὐτοὺς προτιμωμένους, ἔστεργον καὶ ἐσίγων, αἰδούμενοι τὸν διδάσκαλον καὶ τιμῶντες· καὶ εἰ κατὰ διάνοιαν ἤλγουν, ἀλλ’ εἰς μέσον τοῦτο ἐξενεγκεῖν οὐκ ἐτόλμων. Καὶ πρὸς Πέτρον δέ τι παθόντες ἀνθρώπινον, ὅτε τὰ δίδραχμα ἔδωκεν, οὐκ ἐδυσχέραναν, ἀλλ’ ἠρώτησαν μόνον, “τίς ἄρα μείζων ἐστίν;” Ἐπειδὴ δὲ τῶν μαθητῶν ἐνταῦθα ^z ἡ αἵτησις ἦν, ἀγανακτοῦσι. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα εὐθέως ἀγανακτοῦσιν, ὅτε ἤτησαν, ἀλλ’ ὅτε αὐτοῖς ἐπετίμησεν ὁ Χριστός, καὶ ἔφησεν οὐκ ἀπολαύσεσθαι τῶν πρωτείων αὐτοὺς, εἰ μὴ παράσχοιεν ἑαυτοὺς τούτων D ἄξιους. Εἶδες πῶς ἀτελέστερον πάντες διέκειντο, καὶ οὗτοι

¹⁰ 2 Tim. iv. 8.¹¹ v. 24.

^t οὗτος K. M. ^v κλεῖς] + τῆς βασιλείας G. H. invito Ep. Cf. p. 548 AB. ^w Χριστοῦ] + ἡ παρουσία L. γέγονεν] Sic Ep. et codd. οὕτω γέγονεν Reg. 688. ἡ γεγονυῖα παρουσία λέγεται Edd. Locum sic vertit Ge. *Adventus vero sive apparitio Christi jam facta est.* ^x ὑπὲρ τῶν πρ. Edd. ^y ψῆφος] + ἄδελος K. L. M. Idem, sed inclusum, habet Mor. ^z ἡ om. G. M.

κατεξανιστάμενοι τῶν δέκα, καὶ ἐκεῖνοι φθονοῦντες ^a τοῖς
 δυσί; Ἄλλ', ὅπερ ἔφην, μετὰ ταῦτά μοι αὐτοὺς δεῖξον,
 καὶ ὅψει πάντων τούτων ἀπηλλαγμένους τῶν παθῶν. Ἀκου-
 σον γοῦν πῶς οὗτος αὐτὸς ὁ Ἰωάννης, ὁ νῦν προσελθὼν ὑπὲρ
 τούτων, πανταχοῦ τῶν πρωτείων τῷ Πέτρῳ παραχωρεῖ, καὶ
 δημηγοροῦντι καὶ θαυματουργοῦντι ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀπο-
 στόλων. Καὶ οὐκ ἀποκρύπτει αὐτοῦ τὰ κατορθώματα, ἀλλὰ
 καὶ τὴν ὁμολογίαν λέγει, ἣν πάντων σιγῶντων ἐπεδείξατο,
 καὶ τὴν εἰς τὸν τάφον εἰσοδον, καὶ προτίθησιν ^b ἑαυτοῦ τὸν
 ἀπόστολον. Ἐπειδὴ γὰρ ἀμφότεροι παρέμειναν σταυρου-Ε
 μένῳ, τὸ ἑαυτοῦ ἐγκώμιον ὑποτεμνόμενός φησιν, ὅτι ¹² “γνώ-
 ριμος ἦν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος τῷ ἱερεῖ.” Ὁ δὲ Ἰάκωβος μακρὸν
 μὲν οὐκ ἐπέζησε χρόνον· ἐκ προοιμιῶν δὲ οὕτω διεθερμάνθη,
 καὶ πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἀφείς πρὸς ὕψος ἀνέδραμεν ἄφατον,
 ὡς εὐθέως σφαγῆναι. Οὕτω πάντων ἕνεκεν μετὰ ταῦτα ⁶⁴⁹
^d ἄκροι ἐγένοντο. Ἀλλὰ τότε ἠγανάκτησαν. Τί οὖν ὁ Χρι-
 στός; “Προσκαλεσάμενος αὐτοὺς φησιν· οἱ ἄρχοντες τῶν
 ἐθνῶν ^e κατακυριεύουσιν αὐτῶν.” Ἐπειδὴ γὰρ ἐθоруβήθησαν
 καὶ ἐταράχθησαν, τῇ κλήσει πρὸ τοῦ λόγου αὐτοὺς κατα-
 πραῦνει, καὶ τῷ πλησίον αὐτοὺς ^f ἐπισπάσασθαι. Καὶ γὰρ
 οἱ δύο, τοῦ χοροῦ τῶν δέκα ἑαυτοὺς ἀπορρήξαντες, ἐγγύτερον
 εἰστήκεσαν ἰδιολογούμενοι. Διὰ τοῦτο καὶ τούτους πλησίον
 ἄγει· τούτῳ τε αὐτῷ, καὶ τῷ τὸ εἰρημένον ἐκπομπεῦσαι καὶ
 εἰς τοὺς ἄλλους ἐξαγαγεῖν, παραμυθούμενος τὸ πάθος καὶ B
 τούτων κακέινων. Καὶ οὐχ ὡς ἔμπροσθεν, οὕτω καὶ νῦν κατα-
 στέλλει. Πρότερον μὲν γὰρ παιδία ἄγει εἰς μέσον, καὶ τὸ
 ἀφελὲς αὐτῶν καὶ τὸ ταπεινὸν μιμεῖσθαι κελεύει· ἐνταῦθα
 δὲ πληκτικώτερον ἀπὸ τοῦ ἐναντίου ἐντρέπει λέγων· ¹³ “οἱ
 ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι
 κατεξουσιάζουσι· παρὰ δὲ ὑμῖν οὐκ ^g ἔσται οὕτως· ἀλλ' ὁ
 θέλων ἐν ὑμῖν γενέσθαι μέγας, οὗτος ἔστω πάντων διάκονος,
 καὶ ὁ θέλων εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ἑσχατος” δεικνύς

¹² Joan. xviii. 16.¹³ v. 25-27.

^a τοῖς δύο L. ταὺς δύο G. ^b αὐτοῦ G. K. M. Cf. var. lect. ad
 p. 368 D. ^c Sic Ge. ἐπεζήτησε G. L. M. ^d ἄκροι + τὴν ἀρετὴν
 H. invito Interp. ^e κατακυριεύουσιν ter G. bis K. M. Mox τῇ τε
 κλήσει Sav. Ben. ^f Sic Ep. Euth. ἐπισπᾶσθαι G. K. M. ^g ἔστιν
 H. K. M. 1 Mosq.

ὅτι ^h ἐθνικῶν τὸ τοιοῦτον, ⁱ τὸ τῶν πρωτείων ἐρᾶν. Καὶ γὰρ τυραννικὸν τὸ πάθος, καὶ συνεχῶς ἐνοχλοῦν καὶ μεγάλοις ἀνδράσι· διὰ τοῦτο καὶ σφοδρότερας δεῖται πληγῆς. Διὸ καὶ αὐτὸς βαθύτερον αὐτῶν καθικνεῖται, τῇ τῶν ἐθνῶν πα-
C ραθέσει φλεγμαίνουσιν ^k αὐτῶν τὴν ψυχὴν ἐντρέπων· καὶ τῶν μὲν τὸν φθόνον, τῶν δὲ τὴν ἀπόνοιαν ὑποτέμνεται, μόνον οὐχὶ λέγων· μὴ ^l ἀγανακτεῖτε ὡς ὑβρισμένοι. Ἐαυτοὺς ^m γὰρ μάλιστα βλάπτουσί τε καὶ καταισχύνουσιν οἱ οὕτω τὰ πρωτεῖα ζητοῦντες· ἐν γὰρ τοῖς ἐσχάτοις εἰσίν. Οὐ γὰρ ἐστὶ ⁿ τὰ παρ' ἡμῖν οἷα τὰ ἔξωθεν. Οἱ μὲν γὰρ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν· παρ' ἐμοὶ δὲ ὁ ἐσχατος ^o οὗτος πρῶτός ἐστιν. Ὅτι δὲ οὐχ ἀπλῶς ταῦτα λέγω, δι' ὧν ποιῶ καὶ πάσχω λάβε τὴν ἀποδείξιν τῶν εἰρη-
μένων. Ἐγὼ γὰρ τι καὶ πλέον ἐπαίησα. Βασιλεὺς γὰρ τῶν ἄνω δυνάμεων ὢν, ἄνθρωπος ἡβουλήθην γενέσθαι, καὶ καταφρονηθῆναι κατεδεξάμην, καὶ ὑβρισθῆναι. Καὶ οὐδὲ τού-
D τοις ἠρκέσθην, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ θάνατον ἦλθον. Διὰ τοῦτο φησιν· ¹⁴ “^p ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονη-
θῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύ-
τρον ἀντὶ πολλῶν.” Οὐδὲ γὰρ μέχρι τούτου ἐστὴν, φησὶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἔδωκα λύτρον· καὶ ὑπὲρ τίνων; Τῶν ἐχθρῶν. Σὺ δὲ ἂν ταπεινωθῆς, ὑπὲρ σαυτοῦ· ἐγὼ δὲ ὑπὲρ σου.

(416)

^q Μὴ τοίνυν φοβηθῆς, ὡς τῆς τιμῆς σου καθαιρουμένης. Ὅσον γὰρ ἂν ταπεινωθῆς, οὐ δύνασαι τοσοῦτον κατελθεῖν, ὅσον ὁ δεσπότης σου. Ἄλλ' ὅμως ἡ κατάβασις αὕτη πάντων
E ἀνάβασις γέγονε, καὶ τὴν δόξαν ἐκλάμψαι πεποίηκε τὴν ἑαυτοῦ. Πρὸ μὲν γὰρ τοῦ γενέσθαι ἄνθρωπος, παρ' ἀγγέλοις ἐγνωρίζετο μόνους· ^s ἐπειδὴ δὲ ἄνθρωπος ἐγένετο καὶ ἐσταυρώθη, οὐ μόνον ἐκείνην οὐκ ἡλάττωσε τὴν δόξαν, ἀλλὰ

¹⁴ v. 28.

^h Sic H. K. Ep. ἐθνικῶν G. M. ἐθνικὸν L. Euth. ⁱ τὸ om. G. M. τῶν om. K. Ep. ^k αὐτῶν τὴν ψ.] τὴν ψ. αὐτῶν L. αὐτῶν deest in Edd. ^l Sic H. K. M. vulgo ἀγανακτῆτε. ^m γὰρ] δὲ G. M. Neutrum habent Edd. οἱ οὕτω] αὐτοὶ G. M. οὕτω om. K. Ge. ⁿ τὰ quod aberat, recepi ex Ep. et codd. praeter L. ^o οὗτος om. K. L. Ep. invito Interp. ^p ὥσπερ] ὅτι Edd. ^q ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ταπεινοφροσύνης, καὶ κατὰ ἀλαζόνων καὶ ἀπονενοημένων, ἡγουν ὑπερηφάνων. G. ^r αὐτοῦ K. L. ^s ἐπεὶ H. K.

καὶ ἑτέραν προσέλαβε, τὴν ἀπὸ τῆς γνώσεως τῆς οἰκουμένης. Μὴ δὴ φοβηθῆς, ὡς τῆς τιμῆς σου καθαιρουμένης, ἐὰν ταπεινώσης σαυτὸν· ταύτη γὰρ μᾶλλον ἐπαίρεται σου ἢ δόξα· 650 ταύτη γίνεται μείζων. Αὕτη τῆς βασιλείας ἡ θύρα. Μὴ δὴ τὴν ἐναντίαν ἔλθωμεν, ἢ μὴδὲ ἑαυτοῖς πολεμῶμεν. Ἐὰν γὰρ βουλευθῶμεν μεγάλοι φαίνεσθαι, οὐκ ἐσόμεθα μεγάλοι, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀτιμότεροι. Εἶδες πῶς πανταχοῦ ἀπὸ τῶν ἐναντίων αὐτοὺς προτρέπει, διδοὺς αὐτοῖς ὅπερ ἐπιθυμοῦσι; Καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν διὰ πολλῶν τοῦτο ἐδείξαμεν· καὶ ἐπὶ τῶν φιλοχρημάτων καὶ τῶν κενοδοξούντων οὕτως ἐποίησε. Τίνος γὰρ ἕνεκεν, φησὶν, ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ἑλεεῖς; ἵνα δόξης ἀπολαύσης; Οὐκοῦν μὴ ποιεῖ οὕτω, καὶ ἀπολαύσῃ πάντως. Τίνος δὲ ἕνεκεν θησαυρίζεις; ἵνα B
^x πλουτήῃς; Οὐκοῦν μὴ θησαυρίσῃς, ^y καὶ πλουτήσῃς. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα· τίνος ἕνεκεν τῶν πρωτείων ἐρᾷς; ἵνα πρὸ τῶν ἄλλων ᾖς; Οὐκοῦν τὴν ἐσχάτην ἐπίλεξαι τάξιν, καὶ τότε τῶν πρωτείων ἀπολαύσῃ. Ὡστε εἰ θέλεις γενέσθαι μέγας, μὴ ζῇται γενέσθαι μέγας, καὶ τότε ἔσῃ μέγας. Ἐκεῖνο γὰρ μικρόν ἐστιν εἶναι. ^z Ὁρᾷς πῶς αὐτοὺς ἀπήγαγε τοῦ νοσήματος, ^a τῷ δεῖξαι καὶ ἐκείθεν ἐκπίπτοντας, καὶ ἐντεῦθεν ἐπιτυγχάνοντας· ἵνα τὸ μὲν φύγῃσι, τὸ δὲ διώκῃσι. Καὶ τῶν ἐθνῶν δὲ διὰ τοῦτο ἀνέμνησεν, ἵνα καὶ ταύτη τὸ πρᾶγμα ἐπονείδιστον καὶ βδελυκτὸν ἀποδείξῃ. Τὸν γὰρ ἀπονενοημένον ἀνάγκη ταπεινὸν εἶναι, καὶ τὸναντίον τὸν ταπεινόν C
φρονα ὑψηλόν. Τοῦτο γὰρ τὸ ὕψος τὸ ἀληθὲς καὶ γνήσιον, καὶ οὐκ ἐν ὀνόματι μόνον, οὐδὲ ἐν προσηγορίᾳ ὄν. Καὶ τὸ μὲν ἔξωθεν ἀνάγκης ἐστὶ καὶ φόβον· τοῦτο δὲ τῷ τοῦ ^b θεοῦ προσείκειν. Ὁ τοιοῦτος, κὰν παρὰ μηδενὸς θαυμάζεται, ὑψηλὸς μένει· ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος, κὰν παρὰ πάντων θεραπεύεται, πάντων ἐστὶ ταπεινότερος. Καὶ ἡ μὲν κατὰ ἀνάγκην ἐστὶ τιμὴ, ὅθεν καὶ διαρρῆι ῥαδίως· ἡ δὲ ἐκ προαιρέσεως, ὅθεν καὶ μένει βεβαία. Ἐπεὶ καὶ τοὺς ἁγίους διὰ τοῦτο θαυμάζομεν,

^t ἡ om. G. H. K. M. ^v μὴδὲ] μὴ δὲ Edd. ἑαυτοῖς] ἑαυτοὺς K.
^w οὕτω om. G. K. M. ^x πλουτεῖς H. πλουτίσῃ Mor. πλουτήσῃς Sav. Ben. ^y καὶ] + πάντως Edd. πλουτήσῃς] πλουτεῖς L. ^z Ὁρα G. M. αὐτοὺς om. G. K. ^a τῷ δεῖξαι] δείξαι θέλων Mor. Ben. καὶ ἐκείθεν . . . ἐπιτυγχάνοντας] ὅτι καὶ ἐ. ἐκπίπτονται, κ. ἐ. ἐπιτυγχάνουσι Edd. In G. M. exciderunt haec τῷ δεῖξαι κ. ἐ. ἐκπίπτοντας. ^b θεοῦ] + ὕψει H. K. L. Mox παρ' οὐδενός Edd.

Δ ὅτι πάντων ὄντες μείζους, πάντων μᾶλλον ἑαυτοὺς ἐταπείνου. Διὸ καὶ μέχρι τῆς σήμερον μένουσιν ὄντες ὑψηλοί, καὶ οὐδὲ ἡ τελευταῖα τὸ ὕψος ἐκείνο κατήνεγκεν.

Εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ ^ε ἀπὸ λογισμῶν ἐξετάσωμεν τοῦτο αὐτό. Ὑψηλὸς εἶναι λέγεται τις, ^α ἢ ὅταν τῷ μήκει τοῦ σώματος τοῦτο ἦ, ἢ ὅταν ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου ἐστηκὼς τύχῃ καὶ ταπεινὸς ὡσαύτως ἀπὸ τῶν ἐναντίων. Ἰδωμεν οὖν τίς ^ε τοιοῦτός ἐστιν, ὁ ἀλαζών, ἢ ὁ μετριάζων· ἵνα ἴδῃς, ὅτι οὐδὲν ταπεινοφροσύνης ὑψηλότερον, ^ε καὶ οὐδὲν ἀλαζονείας χθαμαλότερον. Ὁ μὲν οὖν ἀλαζών πάντων βούλεται εἶναι μείζων, Ε καὶ οὐδένα ^ε ἑαυτοῦ ἄξιον εἶναι φησι, καὶ ὅσῃς ἂν τύχῃ τιμῆς, πλείονος ἐρᾷ καὶ ἀντέχεται, καὶ οὐδεμιᾶς τετυχηκέναί νομίζει, καὶ διαπτύνει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τῆς παρ' αὐτῶν ἐφίεται τιμῆς· οὐ τί γένοιτ' ἂν ἀλογώτερον; Καὶ γὰρ αἰνίγματι τοῦτο ἔοικεν. Οὓς γὰρ οὐδὲν ἡγείται, παρὰ τούτων δοξάζεσθαι βούλεται. Εἶδες πῶς ὁ ἐπαρθῆναι βουλόμενος καταπίπτει, καὶ χαμαὶ ἔστηκεν; Ὅτι γὰρ οὐδὲν εἶναι νομίζει 651 πάντας ἀνθρώπους πρὸς ἑαυτὸν, αὐτὸς ἀποφαίνεται· τοῦτο γὰρ ἀλαζονεία. Τί τοίνυν πρὸς τὸν οὐδὲν ὄντα ^η πίπτεις; τί παρ' ἐκείνου ζητεῖς τιμὴν; τί τοσούτους ὄχλους περιάγεις; Ὅρᾳς ταπεινὸν καὶ ἐπὶ ταπεινοῦ ἐστηκότα; Φέρε ^ι οὖν ἐξετάσωμεν τὸν ὑψηλόν. Οἶδεν οὗτος ὅσον ἄνθρωπος, καὶ ὅτι μέγα ἄνθρωπος, καὶ ὅτι πάντων ἐστὶν ἔσχατος, καὶ διὰ τοῦτο ἥς ἂν ἀπολαύσῃ τιμῆς, μέγα τοῦτο τίθεται. Ὡστε οὗτος μὲν ἑαυτῷ ἀκολουθεῖ, καὶ ἔστιν ὑψηλός, καὶ τὴν ψῆφον οὐ μετατίθῃσιν· οὓς γὰρ ἡγείται μεγάλους, καὶ τὰς παρὰ τούτων τιμὰς μεγάλας εἶναι νομίζει, καὶ μικραὶ τύχῳσιν οὐσαι, ἐπειδὴ μεγάλους ἐκείνους ἡγείται. Ὁ δὲ ἀλαζών τοὺς μὲν Β τιμῶντας οὐδὲν εἶναι νομίζει, τὰς δὲ παρ' αὐτῶν τιμὰς με- (417) γάλας εἶναι ψηφίζεται. Πάλιν ὁ ταπεινὸς ^κ ὑπ' οὐδενὸς ἀλίσκεται πάθους· οὐκ ὀργὴ τούτῳ διανοχλῆσαι δυνήσεται, οὐ δόξης ἔρως, οὐ βασκανία, οὐ ζηλοτυπία· τῆς δὲ τούτων ἀπηλλαγμένης ψυχῆς τί γένοιτ' ἂν ὑψηλότερον; Ὁ δὲ ἀλαζών ἅπασι τούτοις κατέχεται, καθάπερ τις σκώληξ ἐγκαλινδού-

^ε ἀπὸ τῶν λογ. Edd. ^α Vid. adnot. ^ε τοιοῦτος] οὗτος G. K. M. ἴδῃς] μάθῃς L. ^ε καὶ οὐδὲν] οὐδὲ L. p. p. οὖν om. G. K. M. ^ε ἑαυτοῦ] Sic H. L. vulgo αὐτοῦ. ^η πίπτεις] Sic G. K. L. M. vulgo τρέχεις. ^ι οὖν] τοίνυν L. λοιπὸν K. Μοχ μέγας ἄνθρ. M. ^κ ὑπ'] παρ' Edd.

μενος ¹βορβόρῳ· καὶ γὰρ καὶ ζηλοτυπία καὶ βασκανία καὶ θυμὸς αἰεὶ τὴν ἐκείνου διανοχλεῖ ψυχὴν. Τίς οὖν ὑψηλός; ὁ τῶν παθῶν ἀνώτερος, ἢ ὁ δοῦλος αὐτῶν; ὁ τρέμων αὐτὰ καὶ δεδοικώς, ἢ ὁ ἀχείρωτος καὶ οὐδαμῶς ὑπ' αὐτῶν ἀλισκόμενος; Ποῖον ὄρνιν ^m ὑψηλότερον πέτεσθαι φαίμεν ἄν; τὸν C τῶν χειρῶν καὶ τῶν καλάμων τοῦ θηρατοῦ ὑψηλότερον ὄντα, ἢ τὸν μηδὲ καλάμον ἀφιέντα δεηθῆναι τὸν θηρατὴν, ἐκ τοῦ χαμαὶ πέτεσθαι, καὶ μὴ δύνασθαι μετεωρίζεσθαι ποτε; Οὐκοῦν τοιοῦτος ὁ ἀπονενοημένος ἐστί· καὶ γὰρ ἐκάστη παγὶς εὐκόλως αὐτὸν ⁿ αἰρεῖ, ἅτε χαμαὶ ἔρποντα.

Εἰ δὲ βούλει, καὶ ἀπὸ τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐκείνου τοῦτο ἐξέτασον. Τί γὰρ διαβόλου ταπεινότερον γένοιτ' ἂν, ἐπειδὴ ἐπήρθη; τί δὲ ἀνθρώπου ὑψηλότερον, τοῦ ταπεινοῦ ἐαυτὸν βουλομένου; Ὁ μὲν γὰρ χαμαὶ σύρεται ὑπὸ τὴν πτέρναν κείμενος τὴν ἡμετέραν· (¹⁵ “πατεῖτε γὰρ, φησὶν, ἐπάνω D ὄφρων καὶ σκορπίων”) ὁ δὲ μετὰ τῶν ἀγγέλων ἕστηκεν ἄνω. Εἰ δὲ καὶ ἐξ ἀνθρώπων τοῦτο βούλει μαθεῖν ὑπερηφάνων, ἐννόησον τὸν βάρβαρον ἐκείνον, τὸν τοσαύτην ἄγωνα στρατιάν, ὃς οὐδὲ τὰ πᾶσι δῆλα ἠπίστατο· οἶον, ὅτι ὁ λίθος ἦν λίθος, καὶ τὰ εἰδῶλα, εἰδῶλα· διὸ καὶ τούτων κατώτερος ἦν. Οἱ δὲ εὐσεβεῖς καὶ πιστοὶ ^p καὶ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἵενται· ὧν τί γένοιτ' ἂν ὑψηλότερον; οἱ καὶ αὐτὰς ὑπερβαίνουνσι τοῦ οὐρανοῦ τὰς ἀψίδας, καὶ ἀγγέλους παρερχόμενοι, παρεστήκασιν αὐτῷ τῷ θρόνῳ τῷ βασιλικῷ. Ἰνα δὲ καὶ ἐτέρωθεν μάθῃς E αὐτῶν τὴν εὐτέλειαν, τίς ἂν ταπεινωθεῖ; ὁ βοηθούμενος παρὰ τοῦ θεοῦ, ἢ ὁ πολεμούμενος; Εὐδὴλον ὅτι ὁ πολεμούμενος. Οὐκοῦν ἄκουσον περὶ ἐκατέρων τούτων τί φησὶν ἡ γραφή. ¹⁶ “Ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.” Πάλιν σε καὶ ἕτερον ἐρήσομαι. Τίς ὑψηλότερος; ὁ ἱερώμενος ^a τῷ θεῷ, καὶ θυσίαν προσάγων; ἢ ὁ πόρρῳ που ^r τῆς παρρησίας ὧν τῆς πρὸς αὐτόν; Καὶ ποίαν θυσίαν προσφέρει ὁ ταπεινός; φησὶν. Ἄκουσον τοῦ Δαυὶδ 652 λέγοντος· ¹⁷ “θυσία τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον· καρδίαν

¹⁵ Luc. x. 19.¹⁶ Jac. iv. 6.¹⁷ Psal. l. 19.

¹ ἐν βορβόρῳ G. K. M. τῷ β. L. καὶ γὰρ καὶ] καὶ L. καὶ γὰρ K.
^m ὑψηλότερα H. L. πέτασθαι bis G. πετᾶσθαι bis M. Vid. Lobbeck.
 ad Phryn. p. 581. ⁿ αἰρεῖ G. M. αἰρεῖ (sic) K. ὅτι om. G. M.
 ἦν] εἰ ἦν G. ^p καὶ om. G. K. M. ^a τῷ θεῷ om. G. K. M. ὁ ἱερ.
 καὶ θ. π. τῷ θεῷ Sav. ^r τῆς πρὸς αὐτὸν παρρησίας ὑπάρχων; Edd.

συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ θεὸς οὐκ ἐξουδένώσει.”
Εἶδες τούτου τὸ καθαρὸν; Βλέπε καὶ ἐκείνου τὸ ἀκάθαρτον.

¹⁸ “Ἀκάθαρτος ὁ γὰρ παρὰ θεῷ πᾶς ὑψηλοκάρδιος.” Πρὸς
τούτοις ὁ μὲν ἔχει ἀναπανόμενον ἔπ’ αὐτῷ τὸν θεόν· (¹⁹ “ἐπὶ
τίνα γὰρ ἐπιβλέψω, φησὶν, ἀλλ’ ἢ ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον
καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;”) ὁ δὲ μετὰ τοῦ διαβόλου
σύρεται· ὁ γὰρ τετυφωμένος τὰ ἐκείνου πείσεται. Διὸ καὶ
Παῦλος ἔλεγε· ²⁰ “μήπως τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ
διαβόλου.” Καὶ τούναντίον δὲ ὃν βούλεται αὐτῷ συμβαίνει.

B Βούλεται μὲν γὰρ ἀπονοεῖσθαι, ὥστε τιμᾶσθαι· ὁ δὲ μάλιστα
πάντων καταφρονούμενος οὗτός ἐστιν. Οἱ γὰρ καταγέλαστοι,
οἱ πᾶσιν ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, ^ω οἱ εὐχείρωτοι τοῖς ἐχθροῖς,
οἱ πρὸς ὀργὴν εὐέμπτωτοι, οἱ ἀκάθαρτοι παρὰ ^ε θεῷ, οὗτοι
μάλιστα πάντων εἰσὶ. Τί τοίνυν τούτου χεῖρον γένοιτ’ ἂν;
Τὸ γὰρ πέρας τοῦτό ἐστι τῶν κακῶν. Τί δὲ τῶν ταπεινῶν
ἡδιον; τί δὲ μακαριώτερον, ὅταν ποθεινοὶ καὶ ἐπέραστοι
ᾧσι τῷ θεῷ; Καὶ τῆς παρ’ ἀνθρώπων δὲ οὗτοι μάλιστα
ἀπολαύουσι δόξης, καὶ πάντες αὐτοὺς ὡς πατέρας τιμῶσιν,
C ὡς ἀδελφούς ἀσπάζονται, ὡς οἰκεῖα μέλη προσίενται. Γενώ-
μεθα τοίνυν ταπεινοὶ, ἵνα γενώμεθα ὑψηλοί. Καὶ γὰρ μεθ’
ὑπερβολῆς πολλῆς ταπεινοὶ ἢ ἀπόνοια. Τοῦτο ἐταπεινώσε
τὸν Φαραῶ. ²¹ “Οὐκ οἶδα γὰρ, φησὶ, τὸν κύριον,” καὶ ^γ μυῶν
καὶ βατράχων καὶ κάμπης ἐγένετο χείρων, καὶ μετὰ ταῦτα
αὐτοῖς ὅπλοις καὶ ἵπποις κατεποντίζετο. ²² Ἀπεναντίας τούτῳ
Ἀβραάμ, ²² “ἐγὼ ^α δὲ, φησὶν, εἰμὶ γῇ καὶ σποδός,” ^β καὶ μυρίων
βαρβάρων ἐκράτησε, καὶ εἰς μέσον ἐμπεσὼν Αἰγυπτίων,
ἐπανήει λαμπρότερον τοῦ προτέρου τρόπαιον φέρων, καὶ ταύ-
της ἀντεχόμενος τῆς ἀρετῆς αἰεὶ ὑψηλότερος ἐγένετο. Διὰ
τοῦτο ἄδεται πανταχοῦ, διὰ τοῦτο στεφανοῦται καὶ ἀνακη-
D ρύττεται· ὁ δὲ Φαραῶ ^ε καὶ γῇ καὶ σποδός, καὶ εἴ τι τούτων
εὐτελέστερον ἔτερον. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀποστρέφεται ὁ θεός

¹⁸ Prov. xvi. 5.¹⁹ Esai. lxvi. 2.²⁰ 1 Tim. iii. 6.²¹ Exod. v. 2.²² Gen. xviii. 27.

^ε γὰρ om. L. γὰρ] + φησὶ Edd. θεῷ] κυρίῳ L. ἔπ’ om. L.
p. p. φησὶν om. G. Sequentia usque ad μαρτυρεῖ p. 653 D. non habet L.
^γ οὐ] ἂ G. ὁ Mor. ἂ οὐ H. M. Sav. Ben. οὐ (sic) K. unde οὐ feci.
contrarium quam optat Ge. ^ω οἱ] καὶ G. K. M. ^ε θεῷ] Sic H.
ceteri αὐτῷ. ^γ μυῶν G. K. M. soricibus Ge. ² Ἀπ. δὲ τούτῳ G.
Ἀλλ’ ἀπ. τούτῳ Sav. ^α δὲ] γὰρ K. M. ^β καὶ] διὰ τοῦτο καὶ G.
p. p. ἐπάνεισι Edd. ^ε καὶ om. K. M.

(418) ὡς ὑπερῆφανίαν. Διὰ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς πάντα ἐποίησεν, ἵνα τοῦτο ἐξέλη τὸ πάθος. Διὰ τοῦτο θνητοὶ γεγόναμεν, καὶ ἐν λύπαις καὶ ἐν ὀδυρμοῖς· διὰ τοῦτο ἐν πόνῳ καὶ ἐν ἰδρωτί καὶ ἐν ἐργασίᾳ διηνεκεῖ καὶ τεταλαιπωρημένη. Καὶ γὰρ ἐξ ἀπονοίας ἡμαρτεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, προσδοκήσας ἰσοθεΐαν. Διὰ τοῦτο οὔτε ἅπερ εἶχεν ἐμεινεν ἔχων, ἀλλὰ καὶ τούτων ἐξέπεσε. Τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀπόνοια· οὐ μόνον οὐδὲν ἡμῖν προστίθῃσι κατόρθωμα βίου, ἀλλὰ καὶ ἃ ^d ἔχομεν ὑποτέμνεται· ὥσπερ οὖν ἡ ταπεινοφροσύνη οὐ μόνον τῶν ὄντων οὐδὲν ὑποτέμνεται, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ ὄντα προστίθῃσι. Ταύτην τοίνυν Εὐζηλώσωμεν, ταύτην διώξωμεν, ἵνα καὶ τῆς παρουσίας ἀπολαύσωμεν ^e τιμῆς, καὶ τῆς μελλούσης ἐπιτύχωμεν δόξης, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, κράτος, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΣ.

¹ Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἱεριχῶ, ^a ἠκολούθησαν αὐτῷ 653 ὄχλοι πολλοί. Καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ^b ἔκραζον λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς, κύριε, υἱὸς Δαυὶδ.

ὍΡΑ πόθεν παρῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ποῦ πρὸ τούτου διέτριβεν· ὃ καὶ μάλιστα ζητήσεως ἄξιον εἶναί μοι Β δοκεῖ, διατί μὴ καὶ πρῶν ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀλλὰ διὰ τῆς Σαμαρείας. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν τοῖς φιλομαθέσιν ἀφήσομεν. Εἰ γὰρ τις ἀκριβῶς ἐξετάζειν ἐθέλοι, εὐρήσει τὸν ² Ἰωάννην αἰνιζάμενον αὐτὸ καλῶς, καὶ τὴν αἰτίαν

¹ Cap. xx. v. 29, 30.

² Joan. iv. 1 sqq.

^d ἔχομεν] + λυμαίνεται καὶ H. ^e τιμῆς] Sic G. K. M. Ge. vulgo ζῶης. τιμῆς pro δόξης habet H. HOM. LXVI. ^a ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολλὸς Edd. ^b ἔκραξαν Edd. υἱὸς] uie G. et corr. M. cum 4 Mosqq.

τεθεικότα. Ἡμεῖς δὲ τῶν προκειμένων ἐχώμεθα, καὶ τῶν τυφλῶν τούτων ἀκούσωμεν, οἱ πολλῶν βλεπόντων ἦσαν ἀμείνους. Οὔτε γὰρ τὸν ὁδηγοῦντα ἔχοντες, οὔτε ἰδεῖν αὐτὸν δυνάμενοι ἐπιστάντα, ὅμως ἐφιλονείκουν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, καὶ μεγάλη ἤρξαντο ^εφωνῇ κράζειν, καὶ ἐπιστομίσθέντες μᾶλλον ἐβόων. Τοιοῦτον ^δ γὰρ ψυχὴ καρτερικὴ δι' αὐτῶν τῶν κωλυνόντων αἴρεται. Ὁ δὲ Χριστὸς εἶα αὐτοὺς ἐπιστομίζεσθαι, ἵνα μειζόνως αὐτῶν ἡ προθυμία φαίνεται, καὶ μάθης ἀξίως αὐτοὺς ἀπολαύοντας ^ε τῆς θεραπείας. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐρωτᾷ, ^ε πιστεύετε; ὅπερ ἐπὶ πολλῶν ποιεῖ· ἡ γὰρ κραυγὴ καὶ ἡ ^ε πρόσσδος ἤρκει πᾶσι κατὰ δῆλον ποιῆσαι τὴν πίστιν αὐτῶν. Ἐντεῦθεν μάθανε, ἀγαπητέ, ὅτι καὶ σφόδρα εὐτελεῖς ὤμεν καὶ ἀπερρίμμενοι, μετὰ σπουδῆς δὲ προσίωμεν τῷ θεῷ, καὶ δι' ἡμῶν αὐτῶν δυνησόμεθα ἀνείν ^η ὅπερ ἂν αἰτῶμεν. Ὅρα γοῦν καὶ οὗτοι πῶς οὐδένα τῶν ἀποστόλων **Δ** συνήγορον ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τοὺς ἐπιστομίζοντας, ἴσχυσαν ὑπερβῆναι τὰ κωλύματα, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν τὸν Ἰησοῦν. Καίτοι παρρησίαν βίου οὐδεμίαν αὐτοῖς μαρτυρεῖ ὁ εὐαγγελιστής, ἀλλ' ἤρκεσεν ἀντὶ πάντων αὐτοῖς ἡ προθυμία. Τούτους δὴ καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν. Καὶ ^ι ἀναβάλλεται τὴν δόσιν ὁ θεός, καὶ πολλοὶ οἱ ἀπάγοντες, μὴ ἀποστῶμεν αἰτοῦντες. Ταύτη γὰρ μάλιστα τὸν θεὸν ἐπισπασόμεθα. Ὅρα γοῦν καὶ ἐνταῦθα πῶς τὴν σφοδρὰν αὐτῶν προθυμίαν οὐχ ἡ πενία, οὐχ ἡ πῆρσις, οὐ τὸ μὴ ἀκουσθῆναι, οὐ τὸ παρὰ τῶν ὀχλῶν ἐπιτιμηθῆναι, οὐκ ἄλλο οὐδὲν διεκώλυσε. Τοιοῦτόν ἐστι ψυχὴ ζέουσα καὶ ^κ πονουμένη. Τί οὖν ὁ Χριστός; **Ε** ³ “Ἐφώνησεν αὐτοὺς καὶ εἶπε· τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν; Λέγουσιν αὐτῷ· κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί.” Τίνος ἔνεκεν αὐτοὺς ἐρωτᾷ; Ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι ^ι ἄλλα βουλομένοις λαβεῖν ἄλλα δίδωσι. ^μ Καὶ γὰρ ἔθος αὐτῷ παν-

³ v. 32, 33.

^ε τῇ φωνῇ M. ^δ γὰρ] + ἐστι H. p. p. διὰ τῶν (om. αὐτῶν) G. K. M. * Sic H. Ep. et Mor. in ceteris τῆς abest. ^ε πιστεύετε] Sic K. ceteri tres πιστεῦσαι. λέγων, πιστεύετε Ep. εἰ πιστεύεται Mor. εἰ πιστεύετε Sav. Ben. ποιεῖ] ἐποίει Edd. ^ε Sic G. H. M. παράκλησις Ep. adveniendi conatus Ge. Vulgo πρόσσδος. ^η ὅπερ K. Ep. ἂν αἰτῶμεν] αἰτοῦμεν K. M. Ep. ^ι ἀναβάλλεται G. M. ^κ πονουμένη H. L. Infra ἀνοιχθῶσιν L. ^ι ἄλλο bis H. K. ^μ Ἐπειτα καὶ ἔθος G. M. Ἐπειτα καὶ γὰρ ἔθος K. Vulgatum habet Ep.

(419) ταχοῦ πρότερον τὴν ἀρετὴν τῶν θεραπευομένων κατὰδῆλον ποιεῖν καὶ ἐκκαλύπτειν ἅπασιν, καὶ τότε ἐπάγειν τὴν ἰατρείαν· δι' ἐν μὲν, ἵνα καὶ τοὺς ἄλλους εἰς ζῆλον ἀγάγῃ· δι' ἕτερον δέ, ἵνα δείξῃ τῆς δωρεᾶς ἀξίως ἀπολαύοντας. Τοῦτο γοῦν 654 καὶ ἐπὶ τῆς Χαναναίας ἐποίησε γυναικὸς, τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ ἑκατοντάρχου, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς αἰμορρῶσους· μᾶλλον δὲ ἡ θαυμασία γυνὴ ἐκείνη καὶ προῦλαβε τοῦ δεσπότου τὴν πεῦσιν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτως αὐτὴν παρέδραμεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἰατρείαν κατὰδῆλον αὐτὴν ποιεῖ. Οὕτως αὐτῷ πανταχοῦ περισπούδαστον ἦν ἀνακηρύττειν τῶν προσιώντων αὐτῷ τὰ κατορθώματα, καὶ πολλῶ μείζονα ἀποφαίνειν τῶν ὄντων· ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ. Εἶτα, ἐπειδὴ εἶπον ὅπερ ἐβούλοντο, σπλαγχνισθεὶς ἤψατο αὐτῶν. Αὕτη γὰρ μόνον ἡ αἰτία τῆς ἰατρείας, δι' ἣν καὶ εἰς τὸν κόσμον ἦλθεν. Ἄλλ' ὅμως εἰ καὶ ἔλεος ἦν καὶ χάρις, τοὺς ἀξίους ἐπίζητεῖ. Ὅτι B δὲ ἄξιοι, δῆλον καὶ ἐξ ὧν ἐβόησαν, καὶ ἐξ ὧν λαβόντες οὐκ ἀπεπήδησαν, ὃ πολλοὶ ποιοῦσι, μετὰ τὰς εὐεργεσίας ἀγνωμονοῦντες. Ἄλλ' οὐκ ἐκεῖνοι τοιοῦτοι· ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς δόσεως καρτερικοὶ, καὶ μετὰ τὴν δόσιν εὐγνώμονες· καὶ γὰρ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

⁴ “Καὶ ὅτε ἤγγισεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ ἦλθεν εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο ^p τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, λέγων· πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι. Καὶ εἰάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε, C ^q ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρεῖαν ἔχει· καὶ εὐθέως ἀποστέλλει αὐτούς. Τοῦτο ^r δὲ γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προφήτου Ζαχαρίου· εἶπατε τῇ θυγατρὶ Σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι ^s πρᾶος, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.” Καίτοι πολλάκις ἐπέβη τῶν Ἱεροσολύμων πρότερον, ἀλλ' οὐδέποτε μετὰ τασαύτης περιφανείας. Τί οὖν τὸ αἴτιον; Προοίμια ἦν τότε τῆς οἰκονομίας· καὶ οὔτε αὐτὸς σφόδρα κατὰδῆλος ἦν, οὔτε ὁ καιρὸς τοῦ παθεῖν

⁴ Cap. XXI. v. 1-5.

ⁿ Vid. adnot. ^o ἦλθον L. invitis Mosq. ἐλαιῶν] + τότε ὁ Ἰησοῦς Edd. ^p τῶν μ. αὐτοῦ] μαθητὰς K. L. M. 1 Mosq. ^r p. p. ἀπέναντι L. ^s ὅτι om. K. M. καὶ εὐθ.] εὐθέως δὲ Edd. ^t δέ] + ὄλον L. 1 Mosq. ^u πρᾶος L.

ἐγγύς· [†]διόπερ ἀδιαφορώτερον αὐτοῖς ἀνεμίγνυτο, καὶ μάλ-
 D λον κρύπτων ἑαυτόν. Οὔτε γὰρ ἂν ἐθαυμάσθη φαινόμενος
 οὕτω, καὶ εἰς μείζονα ἂν αὐτοὺς ἐξήγαγεν ὀργήν. Ἐπειδὴ
 δὲ καὶ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως πείραν ἔδωκεν ἱκανήν, καὶ ὁ σταυ-
 ρὸς ἐπὶ θύραις ἦν, μειζόνως ἐκλάμπει λοιπὸν, καὶ μετὰ
 πλείονος ἅπαντα πράττει περιφανείας τὰ μέλλοντα αὐτοὺς
 ἐκκαίειν. Δυνατὸν μὲν γὰρ ἦν καὶ παρὰ τὴν ἀρχὴν τοῦτο
 γενέσθαι· ἀλλ' οὐ χρήσιμον, οὐδὲ λυσιτελὲς οὕτω. Σὺ δέ
 μοι θέα ὅσα θαύματα ^ν γίνεται, καὶ ὅσαι πληροῦνται προφη-
 τεῖαι. Εἶπεν, ὅτι εὐρήσετε ὄνον· προεῖπεν ὅτι οὐδεὶς κω-
 λύσει, ἀλλ' ὅτι ἀκούσαντες σιγήσουσι. Τοῦτο δὲ οὐ μικρὸν
 E κρίμα Ἰουδαίων, εἰ τοὺς οὐδέποτε γνωρίμους αὐτῷ, οὐδὲ φα-
 νέντας, πείθει τὰ αὐτῶν προέσθαι καὶ μηδὲν ἀντειπεῖν, καὶ διὰ
 τῶν μαθητῶν· ^ωοὔτοι δὲ αὐτῷ θαυματουργοῦντι παρόντες
 οὐκ ἐπέισθησαν. ^xΜηδὲ μικρὸν εἶναι νομίσῃς τὸ γεγενη-
 μένον. Τίς γὰρ αὐτοὺς ἔπεισε, τῶν ἰδίων ἀφαιρουμένων, καὶ
 655 ταῦτα πένητας ὄντας ἴσως καὶ γεωργοὺς, μὴ ἀντειπεῖν; ^γτί
 λέγω μὴ ἀντειπεῖν; μὴ ἐρέσθαι, ἢ καὶ ἐρομένους σιγήσαι
 καὶ παραχωρῆσαι; Καὶ γὰρ ἀμφότερα ὁμοίως θαυμαστὰ
 ἦν, καὶ εἰ μηδὲν εἶπον, ἐλκομένων τῶν ὑποζυγίων, καὶ εἰ
 εἰπόντες καὶ ἀκούσαντες, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρεῖαν ἔχει,
 παρεχώρησαν καὶ οὐκ ἀντέστησαν, καὶ ταῦτα οὐκ αὐτὸν ὀρών-
 τες, ἀλλὰ τοὺς μαθητάς. Ἀπὸ τούτων αὐτοὺς παιδεύει, ὅτι
 καὶ Ἰουδαίους ἐδύνατο ^zκαὶ ἄκοντας κωλύσαι διόλου μέλλοντας
 αὐτῷ ἐπιέναι, καὶ ἀφώνους καταστήσai, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησε.
 Καὶ ἕτερον δὲ μετὰ τούτων διδάσκει τοὺς μαθητάς, ὅπερ ἂν
 αἰτήσῃ διδόναι· καὶ αὐτὴν κελεύσῃ τὴν ψυχὴν προέσθαι, καὶ
 B ταύτην παρέχειν, καὶ μὴ ἀντιλέγειν. Εἰ γὰρ οἱ ἄγνωστοι
 αὐτῷ παρεχώρησαν, πολλῶ μᾶλλον αὐτοὺς ἀπάντων ἐξίστα-
 σθαι δεῖ. Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ ἑτέραν πάλιν προ-
 φητεῖαν ἐπλήρου διπλῆν· τὴν μὲν δι' ἔργων, τὴν δὲ διὰ
 ῥημάτων. Καὶ ἡ μὲν διὰ τῶν ἔργων ἦν, ἡ διὰ τῆς καθέ-

[†] διόπερ] + καὶ G. H. invito Ep. ^ν γίνονται L. ^ω Sic locum
 restituimus ex K. L. Post ἀντειπεῖν edebatur οὗτοι δὲ καὶ διὰ τῶν
 μαθητῶν αὐτοῦ θαυματουργοῦντι κ. τ. ε. adstipulante Interprete. Post
 φανέντας sic pergit Ep. πείθει τὰ ἴδια αὐτῶν παρασχεῖν ἐνγυμνῶνως, καὶ
 ταῦτα διὰ τῶν μαθητῶν. Μηδὲ γὰρ μικρὸν κ. τ. ε. Ergo nobiscum
 facit. ^x Μηδὲ] Sic L. Ep. vulgo Μη δὲ. ^γ τί] καὶ τί G. H.
^z καὶ om. G. K. M.

δρας ^a τοῦ ὄνου· ἡ δὲ διὰ τῶν ῥημάτων, ἡ τοῦ προφήτου
 (420) Ζαχαρίου· καὶ γὰρ εἶπεν, ὅτι καθεδεῖται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ ὄνου.
 Καὶ καθίσας αὐτὸς καὶ πληρώσας αὐτήν, ἑτέραν πάλιν ἐδίδου
 προφητείας ἀρχήν, δι' ὧν ἐποίει τὰ μέλλοντα προδιατυπῶν.
 Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Τῶν ἀκαθάρτων ἐθνῶν τὴν κλῆσιν
 προανεφώνει, καὶ ὅτι αὐτοῖς ^b ἐπαναπαύσεται, καὶ ^c εἴξουσιν
 αὐτῷ καὶ ἔψονται· καὶ προφητεία διεδέχετο προφητείαν.
 Ἐμοὶ δὲ οὐ διὰ τοῦτο δοκεῖ μόνον ^d ἐπὶ τὸν ὄνον καθίσαι, C
 ἀλλὰ καὶ μέτρον ἡμῖν φιλοσοφίας παρέχων. Οὐ γὰρ δὴ
 μόνον προφητείας ἐπλήρου, οὐδὲ δόγματα ἐφύτευε τὰ τῆς
 ἀληθείας, ἀλλὰ καὶ τὸν βίον ^e ἡμῖν διώρθου δι' αὐτῶν τού-
 των, πανταχοῦ κανόνας ἡμῖν τιθεὶς τῆς ἀναγκαίας χρείας,
 καὶ διὰ πάντων τὴν ζωὴν κατορθῶν τὴν ἡμετέραν. Διὰ
^f τοι τοῦτο καὶ ἡνίκα τίκτεσθαι ἔμελλεν, οὐκ ἐπέζητησε λαμ-
 πρὰν οἰκίαν, οὐδὲ μητέρα πλουσίαν καὶ περιφανῇ, ἀλλὰ
 πτωχὴν, καὶ μνηστῆρα τέκτονα ἔχουσαν, καὶ ἐν καλύβῃ
 γεννᾶται, καὶ ἐν φάτνῃ τίθεται· καὶ μαθητὰς ἐκλέγων, οὐ
 ῥήτορας καὶ σοφοὺς, οὐδὲ εὐπόρους καὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ πέ-
 νητας καὶ ἐκ πενήτων καὶ πάντοθεν ἀσήμους ἐξέλεξε· καὶ D
 τράπεζαν παρατιθέμενος, ποτὲ μὲν κριθίνους ἄρτους παρατί-
 θεται, ποτὲ δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν καιρὸν ἐξ ἀγορᾶς τοὺς μα-
 θητὰς ὠνεῖσθαι ^g κελεύων· καὶ στιβάδα ποιῶν, ἀπὸ χόρτου
 ποιεῖ· καὶ ἱμάτια ἀμφιεννύμενος, εὐτελῇ καὶ τῶν πολλῶν
 οὐδέν διαφέροντα περιβάλλεται· οἰκίαν δὲ οὐδὲ ἔσχεν. Εἰ
 δὲ καὶ μεταβῆναι ἐκ ^h τόπου εἰς τόπον ἔδει, ὁδοιπορῶν τοῦτο
 ποιεῖ, καὶ οὕτως ὁδοιπορῶν, ὥς καὶ κοπιᾷ. Καὶ καθήμενος
 οὐ ⁱ θρόνον δεῖται, οὐδὲ προσκεφαλαίου, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐδά- E
 φους, ποτὲ μὲν ἐν τῷ ὄρει, ποτὲ δὲ παρὰ τὴν πηγὴν· καὶ
 οὐ παρὰ τὴν πηγὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ μόνος, καὶ Σαμαρείτιδι
 διαλέγεται. Πάλιν λύπης μέτρα τιθεὶς, ἡνίκα θρηνῆσαι ἔδει,
 δακρύει ἡρέμα, πανταχοῦ κανόνας, ὅπερ ἔφην, καὶ ὅρους πη-
 γνὺς, μέχρι ποῦ προβαίνειν δεῖ, καὶ περαιτέρω μηκέτι. Διὰ
 δὴ τοῦτο καὶ νῦν, ἐπειδὴ συνέβαινε τινας ἀσθενεστέρους

^a τοῦ] τῆς G.^b Sic Ep. Euth. προσαναπαύσεται G. K. Mc Sic G. H. L. et Reg. 694. Vulgatum ἔξουσιν tuetur Ge. ἔψονται] ὀψονται G. K. M. Idem p. p. διαδέχεται habent.^d ἐπὶ om. G. K. L. M. τὴν ὄνον G. ^e ἡμῖν om. G. K. M. ^f τοι om. G. H. ^g κε-λεύει H. p. p. στιβάδας K. M. ^h τόπων H. M. τόπων (sic) G.ⁱ θρόνων G. H. p. p. παρὰ τῇ πηγῇ bis G.

656 ὄντας ὑποζυγίων δεῖσθαι, κἀνταῦθα μέτρον ἔθηκε, δεικνὺς ὅτι οὐχ ἵππους, οὐδὲ ἡμιόνους ζεύξαντας φέρεσθαι δεῖ, ἀλλὰ ὄνῳ κεκρῆσθαι, καὶ περαιτέρω μὴ προβαίνειν, καὶ πανταχοῦ τῆς χρείας εἶναι.

Ἰδωμεν δὲ καὶ τὴν προφητείαν, τὴν διὰ τῶν ῥημάτων, τὴν διὰ τῶν πραγμάτων. Τίς οὖν ἡ προφητεία; “Ἰδὼν ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι πρᾶος, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον” οὐχὶ ἄρματα ἐλαύνων, ὥς οἱ λοιποὶ βασιλεῖς· οὐ φόρους ἀπαιτῶν, οὐ σοβῶν καὶ δορυφόρους περιάγων· ἀλλὰ πολλὴν τὴν ἐπιείκειαν κἀντεῦθεν ἐπιδεικνύμενος. Ἐρώτησον τοίνυν τὸν Ἰουδαῖον· ποῖος βασιλεὺς ἐπὶ ^κ ὄνου ὀχούμενος ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ; Ἀλλ’ οὐκ ἂν ¹ ἔχοι εἰπεῖν, ἀλλ’ ἡ τοῦτον μόνον. Ἐποίει δὲ ταῦτα, ὅπερ Β ἔφην, τὰ μέλλοντα προδηλῶν. Ἐνταῦθα γὰρ ἡ ἐκκλησία δηλοῦται διὰ τοῦ πῶλου, καὶ ὁ λαὸς ὁ νέος, ὁ ποτὲ ^μ μὲν ἀκάθαρτος, μετὰ δὲ τὸ καθίσαι τὸν Ἰησοῦν καθαρὸς γενόμενος. Καὶ ὅρα διόλου τὴν εἰκόνα σωζομένην. Οἱ γὰρ μαθηταὶ λύνουσι τὰ ὑποζύγια. Διὰ γὰρ τῶν ἀποστόλων κἀκεῖνοι καὶ ἡμεῖς ἐκλήθημεν· διὰ τῶν ἀποστόλων ^η προσήχθημεν. Ἐπειδὴ ^ο δὲ καὶ ἡ ἡμετέρα εὐδοκίμησις ἐκείνους παρεξήλωσε, διὰ τοῦτο φαίνεται ἡ ὄνος ἀκολουθοῦσα τῷ πῶλῳ. Μετὰ γὰρ τὸ καθίσαι τὸν Χριστὸν ἐπὶ τὰ ἔθνη, τότε ἤξουσιν κἀκεῖνοι ^ρ παραζηλοῦντες. Καὶ τοῦτο δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγεν· ⁵ “ὅτι πῶρῳσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις C οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ· καὶ ⁹ οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται.” “Ὅτι γὰρ προφητεία ἦν, δηλὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. Οὐ γὰρ ἂν ἐμέλησε τῷ προφήτῃ μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας ^τ τοῦ ὄνου τὴν ἡλικίαν εἰπεῖν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν. Οὐ ταῦτα δὲ μόνον δηλοῦνται διὰ τῶν εἰρημένων, ἀλλ’ ὅτι καὶ μετ’ εὐκολίας αὐτοὺς ἄξουσιν οἱ ἀπόστολοι. Ὡς περ γὰρ ἐνταῦθα οὐδεὶς ἀντεῖπεν εἰς τὸ κατασχεῖν, οὕτως οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἐθνῶν οὐδεὶς ἠδυνήθη διακωλῦσαι τῶν κατεχόντων αὐτοὺς

⁵ Rom. xi. 25, 26.

^κ ὄνον K. ἦλθεν] Sic L. Euth. ceteri εἰσῆλθεν. ¹ Sic Euth. ἔχοις M. ἔχοιεν H. ^μ μὲν om. G. K. M. ^η προσημένχθημεν L. (τὴν δι’ αὐτῶν προσένεξιν τῶν ἐθνῶν Ep.) ^ο δὲ recepi ex H. L. et Reg. 688. Haec aliter distinguuntur in Edd. ^ρ οἱ παραζ. G. K. M. invito Ep. ⁹ οὕτω] τότε L. Mor. Cf. Matthaei. ad Euthym. Tom. i. p. 798. ^τ τοῦ] τῆς G. τοῦ om. M. p. p. δηλοῦται L.

ἐμπροσθεν. Οὐ κάθεται δὲ ἐπὶ γυμνὸν τὸν πῶλον, ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἱμάτια τῶν ἀποστόλων. Ἐπειδὴ γὰρ τὸν πῶλον ἔλα- D
βον, ἅπαντα λοιπὸν προίενται, καθὼς καὶ Παῦλος ἔλεγεν
⁶ “ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν
ψυχῶν ὑμῶν.” Σκόπει δὲ τὸ εὐήνιον τοῦ πῶλου, πῶς ἀδά-
μαστος ὢν καὶ χαλινοῦ ἄπειρος, οὐκ ἐσκίρτησεν, ἀλλ' εὐτά-
(421) κτως ἐφέρετο. Ὁ καὶ αὐτὸ προφητεία τοῦ μέλλοντος ἦν,
δηλοῦσα τὸ καταπειθὲς τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν ἀθρόαν εἰς εὐ-
ταξίαν μεταβολήν. Καὶ γὰρ πάντα τὸ ῥῆμα εἰργάσατο
τὸ λέγον· “λύσαντες ἀγάγετέ μοι” ὥστε τὰ ἄτακτα εὐ-
τακτα, καὶ τὰ ἀκάθαρτα γενέσθαι ^ςλοιπὸν καθαρὰ. Ἀλλ'
ὅρα τὸ ταπεινὸν τῶν Ἰουδαίων. Τοσαῦτα θαύματα εἰργά- E
σατο, καὶ οὐδέποτε αὐτὸν οὕτως ἐξεπλάγησαν· ἐπειδὴ δὲ
εἶδον ὄχλον συντρέχοντα, τότε θαυμάζουσιν. Ἰ “Ἐσείσθη
γὰρ πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα· τίς ἐστὶν οὗτος; Οἱ δὲ ὄχλοι
ἔλεγον· οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ προφήτης, ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ
τῆς Γαλιλαίας.” Καὶ ὅτε ἔδοξαν ^ιμέγα τι λέγειν, τότε
χαμαΐζηλος ἦν αὐτῶν ἡ γνώμη, καὶ ταπεινὴ καὶ σεσυρμένη. 657
Ταῦτα δὲ αὐτὸς ἐποίει, οὐ πομπὴν τινα ἐπιδεικνύμενος, ἀλλ'
ὁμοῦ μὲν, ὅπερ εἶπον, καὶ προφητείαν πληρῶν, καὶ φιλοσο-
φίαν παιδεύων, ὁμοῦ δὲ καὶ τοὺς μαθητὰς παραμυθούμενος
λυπουμένους διὰ τὸν θάνατον, καὶ δεικνὺς ὅτι ταῦτα πάντα
πάσχει ἐκὼν. Σὺ δέ μοι θαύμασον ^ντοῦ προφήτου τὴν
ἀκρίβειαν, πῶς πάντα προεῖπε· καὶ τὰ μὲν ὁ Δαυὶδ, τὰ δὲ
ὁ Ζαχαρίας προανεφώνησεν.

^ω Οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, καὶ ὑμνῶμεν, καὶ τὰ ἱμάτια
προώμεθα τοῖς αὐτὸν φέρουσι. Τίνος γὰρ ἂν εἶημεν ἄξιοι,
ὅταν οἱ μὲν τὴν ὄνον περιβάλλωσιν εἰς ἣν ἐκάθητο, οἱ δὲ
τοῖς ποσὶν αὐτῆς ὑποστρωννύωσι τὰ ἱμάτια, ἡμεῖς δὲ αὐτὸν
γυμνὸν ὀρώντες, καὶ οὐδὲ ^ςἀποδοῦναι κελευόμενοι, ἀλλ' ἀπὸ B
τῶν κειμένων δαπανᾶν, μὴδὲ οὕτως ὤμεν φιλότιμοι; κἀκεῖνοι
μὲν παρακολουθῶσιν ἐμπροσθεν καὶ ὀπισθεν, ἡμεῖς δὲ καὶ

⁶ 2 Cor. xii. 15.

⁷ v. 10.

^ς λοιπὸν om. G. K. M. sed tuetur Ep. ^ι μέγα τι] Sic Ep. τι
μέγα G. H. μέγα L. μεγάλα Mor. ^ν τῶν προφητῶν et p. p. προ-
εἶπον K. Ep. ^ω ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ ὅτι δεῖ πρὸ τῶν
τελεσμάτων ταύτην παρέχειν, τοῦ θεοῦ πολλὰ ἡμῖν δωρησαμένου καὶ
μέλλοντος δωρεῖσθαι. G. ^ς ἀποδοῦναι K. ἀποδουθῆναι H. ἀποδύε-
σθαι L. Infra παρακολουθοῦσιν G. K. L. M. Ep.

προσιόντα ^γ παραπεμπόμεθα καὶ διακρουόμεθα καὶ ὑβρίζομεν; Πόσης ταῦτα κολάσεως ἄξια; πόσης τιμωρίας; Προσέρχεται σοι δεόμενος ὁ δεσπότης, καὶ οὐδὲ ἀκοῦσαι βούλει τῆς ἱκετηρίας, ἀλλ' ἐγκαλεῖς καὶ ἐπιτιμᾷς, καὶ ταῦτα ἀκούσας τοιούτων ῥημάτων. Εἰ δὲ ἓνα ἄρτον διδούς καὶ ἀργύριον ὀλίγον, οὕτω βάναντος εἰ καὶ ὀλίγωρος καὶ ὀκνηρὸς, εἰ πάντα
C κενῶσαι ἔδει, τίς ἂν ἐγένου; Οὐχ ὁρᾷς τοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ φιλοτίμους, ὅσα ταῖς πόρναις προίενται; σὺ δὲ οὐδὲ τὸ ἡμῖν τούτων δίδως, οὐδὲ τὸ πολλοστὸν πολλάκις. Ἄλλ' ὁ μὲν διάβολος κελεύει δοῦναι τοῖς τυχοῦσι, ^z γέενναν προξενῶν, καὶ δίδως· ὁ δὲ Χριστὸς τοῖς δεομένοις, βασιλείαν ἐπαγγελλόμενος, καὶ οὐ μόνον οὐ δίδως, ἀλλὰ καὶ ὑβρίζεις· καὶ αἰρῇ μᾶλλον ὑπακοῦσαι τῷ διαβόλῳ, ἢ να κολασθῆς, ἢ πεισθῆναι τῷ Χριστῷ καὶ σωθῆναι. Καὶ τί ταύτης χεῖρον γένοιτ' ἂν τῆς παραπληξίας; Ὁ μὲν γέενναν προξενεῖ, ὁ δὲ βασιλείαν· καὶ τοῦτον ἀφέντες, ἐκείνῳ προστρέχετε. Καὶ τὸν μὲν προσιόντα παραπέμπεσθε, τὸν δὲ μακρὰν ὄντα ^a προσ-
D καλεῖσθε. Καὶ ταῦτόν γίνεται, οἷον ἂν εἰ βασιλεὺς μὲν ἀλουργίδα ἔχων, καὶ διάδημα προτεινόμενος μὴ πείθῃ, ληστὴς δὲ μάχαιραν ἐπισείων, καὶ θάνατον ἀπειλῶν πείθῃ. Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, ἀγαπητοί, διαβλέψωμεν ὁψὲ γούν ποτε, καὶ ἀνανήψωμεν. Καὶ γὰρ ἐγὼ λοιπὸν αἰσχύνομαι περὶ ἐλεημοσύνης διαλεγόμενος, διὰ τὸ πολλάκις περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως εἰπὼν, μηδὲν ἄξιον ἀνύσαι τῆς παραινέσεως. Γέγονε μὲν γάρ τι πλεόν, οὐ τοσοῦτον δὲ ὅσον ἐβουλόμην. Ὅρῳ μὲν γὰρ σπείροντας ὑμᾶς, οὐ δαψιλεῖ δὲ τῇ δεξιᾷ. Διὸ καὶ φοβοῦμαι μήπως καὶ φειδομένως θερίσητε. Ὅτι γὰρ φει-
E δομένως σπείρομεν, ἐξετάσωμεν, εἰ δοκεῖ, ^b τίνες πλείους ἐν τῇ πόλει, πένητες ἢ πλούσιοι· καὶ τίνες οὔτε πένητες, οὔτε πλούσιοι, ^c ἀλλ' οἱ μέσσην χώραν ἔχοντες. Οἷον, ἔστι τὸ δέκατον μέρος πλουσίων, καὶ τὸ δέκατον πενήτων τῶν οὐδὲν ὅλως ἐχόντων· οἱ δὲ λοιποὶ τῶν μέσων εἰσὶ. Διέλωμεν τοίνυν εἰς τοὺς δεομένους τὸ ^d πᾶν πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ
658 ὁψεσθε τὴν αἰσχύνην ὅση. Οἱ μὲν γὰρ σφόδρα πλουτοῦντες

^γ παραπεμπόμεθα G. K. L. M. Ep. διακρουόμεθα et ὑβρίζομεν G. L. Ep. ^z ὁ γέενναν πρ. K. ὁ γέενναν ἀπειλῶν G. M. ^a καλεῖτε G. K. M. ^b τίνες] + εἰσὶ Edd. ^c ἀλλ' οἱ] ἀλλὰ H. ἄλλοι G. M. sed in his praecedentia καὶ τίνες οὔτε π. οὔτε πλ. exciderunt. ^d πᾶν om. G. M.

ὀλίγοι· οἱ δὲ μετ' ἐκείνους πολλοί· πάλιν ^εοἱ πένητες πολλῶ
τούτων ἐλάττους. Ἄλλ' ὅμως τοσούτων ὄντων τῶν δυνα-
μένων τοὺς πεινῶντας τρέφειν, πολλοὶ πεινῶντες καθεύδουσιν·
οὐ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι μετ' εὐκολίας αὐτοῖς ἐπαρκεῖν τοὺς
ἔχοντας, ἀλλὰ διὰ τὴν πολλὴν αὐτῶν ὀμότητα καὶ ἀπαν-
(422) θρωπίαν. Εἰ γὰρ διέλοιτο οἱ τε πλουτοῦντες, οἱ τε μετ'
ἐκείνους, τοὺς δεομένους ἄρτων καὶ ἐνδυμάτων, μόλις ἂν πεν-
τήκοντα ἀνδράσιν ^ιἢ καὶ ἑκατὸν λάχοι πένης εἰς. Ἄλλ' ὅμως
καὶ ἐν τοσαύτῃ ἀφθονίᾳ τῶν προστησομένων ὄντες, ὀδύρονται
καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Καὶ ἵνα μάθῃς αὐτῶν τὴν ἀπανθρω-
πίαν, ἐνὸς τῶν ἐσχάτων εὐπόρων καὶ τῶν μὴ σφόδρα πλου- B
τούντων πρόσδοον ἡ ἐκκλησία ἔχουσα, ἐννόησον ὅσαις ἐπαρκεῖ
καθ' ἐκάστην ἡμέραν χήραις, ὅσαις παρθένοις· καὶ γὰρ εἰς
τὸν τῶν τρισχιλίων ἀριθμὸν ὁ κατάλογος αὐτῶν ἔφθασε.
Μετὰ τούτων τοῖς τὸ δεσμωτήριον οἰκοῦσι, τοῖς ἐν τῷ ξεινο-
δοχείῳ κάμνουσι, ^ςτοῖς ὑγιαίνουσι, τοῖς ἀποδημοῦσι, τοῖς
τὰ σώματα λελωβημένοις, τοῖς τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύ-
ουσι, καὶ τροφῆς καὶ ἐνδυμάτων ἐνεκεν, τοῖς ἀπλῶς προσιοῦσι
καθ' ἐκάστην ἡμέραν· καὶ οὐδὲν αὐτῇ τὰ τῆς οὐσίας ἡλάττωται.
Ὡστε εἰ δέκα ἄνδρες μόνον οὕτως ἠθέλησαν ἀναλίσκειν, οὐδεὶς
ἂν ἦν πένης.

Καὶ τί ^ηἐμελλον, φησὶν, οἱ παῖδες ἡμῶν διαδέχεσθαι; C
Τὸ κεφάλαιον ἔμενε, καὶ ἡ πρόσδοος πάλιν πλείων ^ιἐγένετο,
ἐν οὐρανῷ θησανριζομένων αὐτοῖς τῶν κτημάτων. Ἄλλ' οὐ
βούλεσθε οὕτω; Κὰν ἐξ ^κἡμισείας, κὰν ἀπὸ τρίτης μοίρας,
κὰν ἀπὸ τετάρτης, κὰν ἀπὸ δεκάτης. Διὰ γὰρ τὴν τοῦ
θεοῦ χάριν δέκα πόλεων πένητας δυνατὸν ἦν θρέψαι τὴν
πόλιν τὴν ἡμετέραν. Καὶ εἰ βούλεσθε, ποιήσωμέν τινα
τούτων συλλογισμόν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ συλλογισμοῦ χρεία·
καὶ γὰρ αὐτόθεν κατάδηλός ἐστιν ἡ εὐκολία τοῦ πράγματος.
Ὅρατε γοῦν εἰς τὰς λειτουργίας τὰς πολιτικάς, ὅσα οἰκία
μία ἀναλίσκουσα πολλάκις οὐκ ὤκνησεν, ἀλλ' οὐδὲ ¹μικρὸν D
ἤσθετο τῆς δαπάνης· ἦν εἰ τῶν πλουσίων ἕκαστος εἰς τοὺς

^ε οἱ om. G. K. M. ^ι ἢ om. G. K. M. ^ς Haec τοῖς ὑγιαί-
νουσι, τοῖς ἀποδημοῦσι non habet L. τοῖς ὑγιαίνουσι non expressit Ge.
^η μέλλουσι G. H. K. M. ^ι ἐγένετο L. M. et pr. G. ἐν οὐρανοῖς L.
^κ ἡμισείας] + εἰ δὲ μὴ ἐξ ἡμισείας H. τετάρτης] + κὰν ἀπὸ πέμπτης
Mor. Ben. invito Interprete. In L. etiam haec κὰν ἀπὸ δεκάτης desi-
derantur. ¹ μικρὸν] Sic H. L. vulgo κατὰ μικρόν.

πένητας λειτουργεῖν λειτουργίαν ἐβούλετο, ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ ἤρπασεν ἂν τὸν οὐρανόν. Τίς οὖν ἂν εἴη συγγνώμη, [™] ποία ἀπολογίας σκια, ὅταν μὴδὲ ὧν ἀφίστασθαι μέλλομεν πάντως ἀπαγόμενοι ἐντεῦθεν, μὴδὲ τούτων μεταδιδῶμεν τοῖς δεομένοις μετὰ δαφιλείας τοσαύτης, μεθ' ὅσης τοῖς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἕτεροι, καὶ ταῦτα τοσαῦτα μέλλοντες καρποῦσθαι ἐκ τούτων; Ἔδει μὲν γὰρ, εἰ καὶ διαπαντὸς ἐνταῦθα ἦμεν, μὴδὲ οὕτω φεΐδεσθαι τῆς καλῆς ταύτης δαπάνης· ὅταν δὲ μικρὸν ἔσπερον ἐντεῦθεν ἀπαγώμεθα, καὶ πάντων ἀφελκώμεθα γυμνοί, [™] ποίαν ἔξομεν ἀπολογίαν, μὴδὲ ἀπὸ τῶν προσόδων παρέχοντες τοῖς λιμώττουσι καὶ ἀγχομένοις; Οὐδὲ γὰρ ἀναγκάζω σε τὰ ὄντα μειῶσαι· οὐκ ἐπειδὴ μὴ βούλομαι, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ σφόδρα ὀκνοῦντα ὀρῶ. Οὐ τοίνυν τοῦτό φημι· ἀλλ' ἀπὸ τῶν καρπῶν ἀνάλωσον, καὶ μὴδὲν θησαυρίσης ἐντεῦθεν. Ἀρκεῖ σοι ὥσπερ ^ρ ἐκ πηγῆς ἔχειν ἐπιρρέοντα τὰ χρήματα τῶν προσόδων·

659 ποίησον κοινωνοὺς τοὺς πένητας, καὶ γενοῦ καλὸς οἰκονόμος τῶν παρὰ τοῦ θεοῦ σοι δοθέντων. Ἀλλὰ τελέσματα δίδωμι, φησί. Διὰ τοῦτο οὖν καταφρονεῖς, ὅτι ἐνταῦθα οὐδεὶς ἀπαιτεῖ; ἀκείνῳ μὲν ^α τῷ, κὰν ἐνέγκῃ, κὰν μὴ ἐνέγκῃ ἢ γῇ, λαμβάνοντι μετὰ ἀνάγκης καὶ στρεβλοῦντι οὐ τολμᾶς ἀντειπεῖν τῷ δὲ οὕτως ἡμέρῳ, καὶ τότε ἀπαιτοῦντι, ὅταν ἐνέγκῃ ἢ γῇ, οὐδὲ μέχρι λόγου ἀποκρίνῃ; Καὶ τίς σε ἐξαίρησεται τῶν ἀκαρτερήτων ἐκείνων κολάσεων; Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς. Εἰ γὰρ ἐπειδὴ ἐκεῖ πάντως ἔψεται τιμωρία χαλεπωτάτῃ μὴ ^ι δόντι,

Β διὰ τοῦτο γίνῃ σπουδαῖος περὶ τὴν ἔκτισιν, ἐνόησον ὅτι καὶ ἐνταῦθα χαλεπωτέρα· οὐ ^ς τὸ δεθῆναι, οὐδὲ τὸ εἰς δεσμοτήριον ἐμπεσεῖν, ἀλλὰ τὸ ἀπελθεῖν εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. Πάντων οὖν ἕνεκεν ταῦτα ^ι πρῶτον ^ν καταθῶμεν τὰ τελέσματα. Καὶ γὰρ πολλὴ ἡ εὐκολία, καὶ μεῖζων ὁ μισθός, καὶ πλείων ἡ ἐμπορία, καὶ χείρων ἡ κόλασις ἀγνωμονοῦσιν ἡμῖν. Κόλασις γὰρ ^ω διαδέχεται τέλος οὐκ ἔχουσα. Εἰ δὲ τοὺς στρατιώτας μοι λέγεις τοὺς ὑπὲρ σοῦ [×] πολεμοῦντας βαρβάροις, ἔστι καὶ ἐνταῦθα στρατόπεδον, τὸ τῶν πτωχῶν, καὶ

[™] ποίας K. L. ^α ποίαν] τίνα G. H. K. M. ^ο σφόδρα] σε σφόδρα H. σφόδρα σε Mor. Ben. ^ρ ἐκ πηγῆς] ἐκ πηγῶν L. ἐπὶ γῆς G. ^α τῷ om. M. μὲν τῷ] μέντοι L. ^ι δίδοντι H. ^ς τὸ] τῷ ter Edd. et sic ex corr. G. ἀπελθεῖν] ἐμπεσεῖν L. ^ι πρῶτα L. ^ν καταμάθωμεν K. κατορθώωμεν M. ^ω διαδέχεται L. [×] πολεμοῦντας] + πολλὰ L. Mor.

πόλεμος ὃν ὑπὲρ σοῦ πολεμοῦσιν οἱ πένητες. Ὅταν γὰρ ὕ λαβῶσιν, εὐχόμενοι τὸν θεὸν ἴλεω ποιῶσιν· ἴλεω δὲ ποι- C οῦντες, ἀποκρούονται ἀντὶ βαρβάρων τὰς τῶν δαιμόνων ἐπι-βουλὰς· οὐκ ἀφίᾳσι σφοδρὸν εἶναι τὸν πονηρὸν, οὐδὲ ἐπι-τίθεσθαι συνεχῶς, ἀλλ' ἐκλύουσιν αὐτοῦ τὴν ἰσχύν.

Ὅρων τοίνυν τοὺς στρατιώτας τούτους καθ' ἐκάστην ἡμέ-
ραν πυκτεύοντας ὑπὲρ σοῦ τῷ διαβόλῳ διὰ τῶν δεήσεων καὶ
τῶν εὐχῶν, ἀπαίτησον σαυτὸν τὴν καλὴν ταύτην εἰσφορὰν,
(423)² τὰς ἐκείνων τροφάς. Καὶ γὰρ ἡμερος ὢν ὁ βασιλεὺς οὗτος, οὐκ ἔδωκέ σοι τοὺς ἀπαιτοῦντας, ἀλλ' ἐκόντα βούλεται κα-
ταθεῖναι· καὶ κατὰ μικρὸν καταβάλης, δέχεται· καὶ ἀπορῶν D
διὰ πολλοῦ³ χρόνου καταθῆς, οὐ κατεπείγει τὸν οὐκ ἔχοντα.
Μὴ δὴ τῆς μακροθυμίας αὐτοῦ καταφρονῶμεν, ἀλλὰ θησαν-
ρίζωμεν ἑαυτοῖς μὴ ὀργὴν, ἀλλὰ σωτηρίαν· μὴ θάνατον, ἀλλὰ
ζωήν· μὴ κόλασιν καὶ τιμωρίαν, ἀλλὰ τιμὰς καὶ στεφάνους.
Οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα δοῦναι μισθὸν τῆς μετακομιδῆς τῶν εἰσφε-
ρομένων· οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα καμεῖν ἑξαργυρίζοντας. Ἄν κα-
ταβάλης αὐτὰ, αὐτοὺς αὐτὰ μετατίθῃσιν εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ
δεσπότης· αὐτός σοι τὴν πραγματείαν⁴ κατασκευάζει κερ-
δαλεωτέραν. Οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα παράπομπον⁵ εὐρεῖν τῶν E
καταβληθέντων· μόνον κατάβαλε, καὶ εὐθέως ἄνεισιν· οὐχ ἵνα
στρατιῶται ἕτεροι τραφῶσιν, ἀλλ' ἵνα σοι μένη μετ' ἐμπο-
ρίας πολλῆς. Ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἅπερ ἂν ὤψ, ἀναλαβεῖν οὐκ
ἐνι· ἐκεῖ δὲ μετὰ πολλῆς ἀπολήψῃ πάλιν αὐτὰ τῆς τιμῆς,
καὶ κερδανεῖς μείζω καὶ πνευματικώτερα κέρδη. Ἐνταῦθα τὰ
διδόμενα ἀπαίτησίς ἐστιν·⁶ ἐκεῖ χρῆσις καὶ δάνειον καὶ ὄφλη-
μα. Καὶ⁷ γὰρ χειρόγραφά σοι ἐποίησεν ὁ θεός·⁸ “ὁ γὰρ
ἐλεῶν, φησί, πτωχόν, δανεῖζει θεῷ.” Ἔδωκέ σοι καὶ ἄρ-
ραβῶνα καὶ ἐγγυητάς, καὶ ταῦτα θεὸς ὢν. Ποῖον⁹ ἄρρα- 660
βῶνα; Τὰ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, τὰ αἰσθητὰ, τὰ πνευματικά,
τὰ προοίμια τῶν μελλόντων. Τί τοίνυν ἀναβάλλῃ καὶ ὀκνεῖς,
τοσαῦτα ἤδη λαβὼν, τοσαῦτα προσδοκῶν; Ἄ μὲν γὰρ ἔλαβες,
ἔστι ταῦτα· σῶμα αὐτός σοι διέπλασε· ψυχὴν αὐτός σοι

² Prov. xix. 17.

³ λαμβάνωσιν L. p. p. δαιμονίων Edd. ⁴ τὰς] καὶ τὰς K. L.
⁵ τοῦ χρόνου L. ⁶ κατασκευάσει K. L. ⁷ εὐρεῖν] ἐπιζητεῖν G. H.
L. M. καταβληθέντων] κατατεθέντων G. H. M. ⁸ ἐκεῖ] + δὲ Edd.
ὄφλημα] ὀφείλημα H. K. M. ⁹ γὰρ] + καὶ L. ¹⁰ ἄρραβῶνα] + καὶ
ἐγγυητάς Edd. Τὰ ἐν] Τὸν ἐν L.

^ε ἐνέθηκεν· ἐτίμησέ σε λόγῳ μόνον τῶν ἐπὶ γῆς· τῶν ὀρω-
 μένων σοι ἀπάντων τὴν χρῆσιν ἔδωκεν· ἐχαρίσατό σοι τὴν
^η ἑαυτοῦ γνώσιν· τὸν υἱὸν ἐπέδωκεν ὑπὲρ σου· βάπτισμα
 τοσούτων γέμον ἀγαθῶν ἔδωρήσατο· ἔδωκέ σοι τράπεζαν
 ἱερὰν· ἐπηγγείλατο βασιλείαν καὶ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ.
 Τοσαῦτα τοίνυν λαβὼν, τοσαῦτα μέλλων λαμβάνειν (πάλιν
 B γὰρ τὸ αὐτὸ ἐρῶ), περὶ χρήματα ἀπολλύμενα ^ι μικρολογῇ;
 καὶ ποίαν ἔξεις συγγνώμην; Ἀλλὰ τοὺς παῖδας πάντως ὀράς,
 καὶ ^κ διὰ τούτους ἀναδύη; Καὶ μὴν κακείνους παίδενσον τοιαῦτα
 κερδαίνειν κέρδη. Καὶ γὰρ εἰ ἀργύριον ἦν σοι δεδανεισμένον
 καὶ τόκους φέρον, εἴτα ὀφειλέτης εὐγνώμων ἦν, μυριάκις ἂν
 εἴλου ἀντὶ τοῦ χρυσίου τὸ γραμματεῖον καταλιπεῖν τῷ παι-
 δι, ὥστε αὐτῷ τὰς προσόδους γενέσθαι πολλὰς, καὶ μὴ ἀναγ-
 κάζεσθαι περιέειναι καὶ ζητεῖν ἑτέρους τοὺς ¹ δανεισομένους.
 Καὶ νῦν τοῦτο δὸς τὸ χειρόγραφον τοῖς παιδίοις, ^μ καὶ
 κατάλιπε τὸν θεὸν αὐτοῖς ὀφειλέτην. Σὺ δὲ τοὺς μὲν
 ἀγροὺς οὐ πωλεῖς καὶ δίδως τοῖς παιδίοις, ἀλλ' ἐὰς, ὅπως ἡ
 C πρόσσδος ^ν μένη, καὶ ὁ τῶν χρημάτων πλεονασμὸς αὐτοῖς
 γένηται πλείων ἐντεῦθεν· τὸ δὲ χειρόγραφον τοῦτο, παν-
 τὸς ἀγροῦ καὶ προσόδων εὐπορώτερον, καὶ τοσούτους φέρον
 καρποὺς, τοῦτο δέδοικας καταλιπεῖν; καὶ πόσης ἂν εἴη τοῦτο
 εὐθειας τε καὶ παραπληξίας; Καὶ ταῦτα εἰδὼς ὅτι καὶ
 αὐτοῖς ^ο αὐτὸ καταλίπης, καὶ αὐτὸς αὐτὸ λαβὼν ἀπελεύσῃ
 πάλιν. Τοιαῦτα γὰρ τὰ πνευματικά· πολλὴν ἔχει τὴν φι-
 λοτιμίαν. Μὴ δὴ πτωχεύωμεν, μηδὲ ἀπάνθρωποι καὶ ὠμοὶ
 περὶ ἡμᾶς αὐτοὺς γινώμεθα, ἀλλ' ἐμπορευσώμεθα τὴν καλὴν
 D ταύτην πραγματείαν· ἵνα καὶ αὐτοὶ λαβόντες αὐτὴν ἀπέλ-
 θωμεν, καὶ τοῖς υἱοῖς τοῖς ἑαυτῶν καταλείψωμεν, καὶ τῶν μελ-
 λόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ
 κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ
 πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

^ε συνέθηκεν G. H. M. ^η αὐτοῦ G. H. K. M. ^ι μικρολογεῖς
 G. K. L. M. ^κ δι' αὐτοὺς L. διὰ τοῦτο Ep. ¹ δανειζομένους H. L.
^μ καὶ om. L. κατάλιπε G. K. L. M. Ep. ^ν μένη] Sic L. ceteri μένοι.
 Sed p. p. solus L. γένοιτο habet. μένοι et γένοιτο Edd. ^ο αὐτὸ om. L.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΖ.

¹ Καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ^a εἰς τὸ ἱερόν, ἐξέβαλε πάντας ⁶⁶¹ τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς, καὶ λέγει αὐτοῖς· γέγραπται, ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν.

(424) Τοῦτο καὶ ² Ἰωάννης φησὶν· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἐν ἀρχῇ τοῦ Β εὐαγγελίου, οὗτος δὲ πρὸς τῷ τέλει. Ὅθεν εἰκὸς δεῦτερον γεγενῆσθαι τοῦτο, καὶ κατὰ διαφόρους καιροὺς. Καὶ δῆλον καὶ ἀπὸ τῶν χρόνων, καὶ ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ πάσχα παρεγένετο· ἐνταῦθα δὲ πρὸ πολλοῦ. Κάκει μὲν λέγουσιν ^b Ἰουδαῖοι· “τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν;” ἐνταῦθα δὲ σιγῶσι, ^c καίτοι ἐπιτιμηθέντες, διὰ τὸ ἤδη θαυμάζεσθαι αὐτὸν παρὰ πᾶσι. Τοῦτο δὲ κατηγορία μείζων Ἰουδαίων, ὅτι ^d καὶ ἅπαξ καὶ δις τοῦτο αὐτοῦ ποιήσαντος, ἐνέμενον ἔτι τῇ καπηλείᾳ, καὶ ἀντίθεον αὐτὸν εἶναι ἔλεγον, δέον κἀντεῦθεν μαθεῖν αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν πατέρα C τιμὴν, καὶ τὴν οἰκείαν ἰσχύν. Καὶ γὰρ καὶ ἐθαυματούργησε, καὶ ἑώρων τοὺς λόγους τοῖς πράγμασι συμφωνοῦντας. Ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐπείθοντο, ἀλλ' ἠγανάκτουν· καὶ ταῦτα τοῦ προφήτου βοῶντος ἀκούοντες, καὶ τῶν παιδίων παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἀνακηρυττόντων αὐτόν. Διόπερ καὶ αὐτὸς τὸν Ἰησαΐαν αὐτοῖς ἐπιτειχίζει ^e κατήγορον, λέγων· “ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται.” Οὐ ταύτῃ δὲ μόνον δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ καὶ τῷ θεραπεῦσαι ποικίλα νοσήματα· ³ “προσηλθον γὰρ αὐτῷ χωλοὶ καὶ τυφλοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.” καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐξου- D σίαν ἐνδείκνυται. Οἱ δὲ οὐδὲ οὕτως ἐπείθοντο, ἀλλὰ μετὰ

¹ Cap. xxi. v. 12, 13.² Joan. ii. 14 sqq.³ v. 14.

HOM. LXVII. ^a ἐν τῷ ἱερῷ H. L. Mor. p. p. ἐν τῷ ἱερῷ om. iidem.
^b Ἰουδαῖοι om. L. οἱ Ἰουδαῖοι G. K. ^c καίτοιγε L. ^d καὶ om. G. K. M.
^e κατήγορον, λέγων] Sic L. Ep. vulgo κατηγορῶν καὶ λέγων.

τῶν λοιπῶν θαυμάτων καὶ τῶν ^f παιδῶν ἀκούοντες ἀνακηρυ-
 τόντων αὐτὸν, ^e ἀπεπνίγοντο, καὶ φασιν· ⁴ “οὐκ ἀκούεις τί
 οὗτοι λέγουσι;” Καὶ μὴν τοῦτο τοῦ Χριστοῦ ἦν εἰπεῖν
 πρὸς αὐτούς· οὐκ ἀκούετε τί οὗτοι λέγουσιν; ^h ὥς γὰρ θεῷ
 ἦδον ἐκεῖνοι. Τί οὖν αὐτός; Ἐπειδὴ τοῖς φανεροῖς ἀντέλε-
 γον, ἐπιπληκτικώτερον κέχρηται τῇ διορθώσει, λέγων· “οὐ-
 δέποτε ἀνέγνωτε· ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων
 κατηρτίσω αἶνον;” Καὶ καλῶς εἶπεν, ἐκ στόματος. Οὐ
 γὰρ τῆς διανοίας αὐτῶν ἦν τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ
 E δυνάμεως τρανούσης τὸ τῆς γλώττης ἐκείνων ἄωρον. Τοῦτο
 δὲ καὶ τύπος τῶν ἐθνῶν ἦν, τῶν ψελλιζόντων καὶ ἀθρόον
 ἡγήσαντων μεγάλα μετὰ διανοίας καὶ πίστεως. Καὶ τοῖς
 ἀποστόλοις ⁱ δὲ ἐντεῦθεν οὐ μικρὰ παράκλησις. Ἵνα γὰρ
 μὴ διαπορῶσι, πῶς ἰδιῶται ὄντες δυνήσονται τὸ κήρυγμα
 καταγγεῖλαι, προλαβόντες οἱ παῖδες πᾶσαν αὐτῶν ἐξέβαλον
 662 τὴν ^k ἀγωνίαν, ὅτι δώσει καὶ αὐτοῖς λόγον ὁ ¹ τούτους ποιή-
 σας ὑμνεῖν. Οὐ ^m ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλ’ ὅτι καὶ τῆς φύ-
 σεώς ἐστι δημιουργός, ἐδήλου τὸ θαῦμα. Οἱ μὲν οὖν παῖδες,
ⁿ καίτοι ἄωρον ἔχοντες τὴν ἡλικίαν, εὖσημα ἐφθέγγοντο καὶ
^o τοῖς ἄνω συνῶδά· οἱ δὲ ἄνδρες παραφροσύνης γέμοντα καὶ
 μανίας. Τοιοῦτον γὰρ ἡ κακία. Ἐπεὶ οὖν πολλὰ ἦν αὐ-
 τοὺς τὰ παροξύνοντα, τὰ παρὰ τῶν ὄχλων, τὰ παρὰ τῆς
 ἐκβολῆς τῶν πωλούντων, τὰ τῶν θαυμάτων, τὰ τῶν ^p παι-
 δίων, πάλιν αὐτοὺς καταλιμπάνει, χαλῶν αὐτῶν τὸν ὄγκον
 τοῦ πάθους, καὶ μὴ βουλόμενος ἄρχεσθαι τῆς διδασκαλίας,
 ἵνα μὴ ζέοντες τῷ φθόνῳ δυσχεραίνωσιν ἐπιπλέον πρὸς τὰ
 B λεγόμενα.

⁵ “Πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπέινασε.” Πῶς
 πρωΐας πεινᾷ; Ὅτε συνεχώρησε τῇ σαρκί, τότε ἐπιδείκνυται
 αὐτῆς τὸ πάθος. ⁶ “Καὶ ἰδὼν συκὴν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν

⁴ v. 16.⁵ v. 18.⁶ v. 19.

^f παιδίων L. ^e Sic codd. et Ep. κατεπνίγοντο Edd. ^h ὥσπερ
 L. Ep. αὐτός· ὁ Ἰησοῦς G. H. K. M. ⁱ δὲ recepi ex Ep. et Reg. 688.
 Ita edidit Sav. ^k ἀγωνίαν] + καὶ θαρρῆν παρεσκεύασεν Reg. 688.
 + καὶ θ. παρεσκεύασαν Sav. Ben. cum dubitare nequissent Ge. Haec,
 quae tacite invexit Savilius, non leguntur in meis, nec in Ep. ¹ τοι-
 οῦτους G. π. ὑμνεῖν] ἔχειν ποιήσας G. M. invito Ep. ^m ταῦτα L.
ⁿ καίτοιγε H. L. p. p. τὴν deest in Edd. ^o τοῖς ἄνω om. G. K. M.
^p παιδίων Edd. χαλῶν] χαλινῶν M.

ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὔρεν εἰ μὴ φύλλα μόνον." Ἄλλος φησὶν εὐαγγελιστῆς, ⁷ ὅτι οὐδέπω καιρὸς ἦν· εἰ δὲ καιρὸς οὐκ ἦν, ⁸ πῶς ἕτερος εὐαγγελιστῆς φησιν, "ἦλθεν, εἰ ἄρα εὔροι καρπὸν ἐν αὐτῇ;" Ὅθεν δῆλον, ὅτι τῆς ὑπονοίας τῶν μαθητῶν ἦν τοῦτο, ἀτελέστερον ἔτι διακειμένων. Καὶ γὰρ τὰς ὑπονοίας τῶν μαθητῶν πολλαχοῦ γράφουσιν οἱ εὐαγγελισταί. Ὡςπερ οὖν τοῦτο τῆς ὑπονοίας αὐτῶν ἦν, οὕτω καὶ τὸ νομίζειν διὰ τοῦτο αὐτήν ¹κατηρᾶσθαι, διὰ τὸ μὴ ἔχειν καρπόν. Τίνος οὖν ἕνεκεν κατηράθη; Τῶν μαθητῶν ^C ἕνεκεν, ἵνα θαρρῶσιν. Ἐπειδὴ γὰρ πανταχοῦ μὲν εὐηργέτει, οὐδένα δὲ ἐκόλασεν· ἔδει δὲ καὶ τῆς τιμωρητικῆς αὐτοῦ δυναμείως ἀπόδειξιν παρασχεῖν, ἵνα μάθωσι καὶ οἱ μαθηταί καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι δυνάμενος ξηρᾶναι τοὺς σταυροῦντας αὐτὸν, ἐκὼν ⁵συγχωρεῖ, καὶ οὐ ξηραίνει· οὐκ ἐβούλετο δὲ τοῦτο εἰς ἀνθρώπους ἐνδείξασθαι· ¹εἰς τὸ φυτὸν τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ τῆς τιμωρητικῆς τὴν ἀπόδειξιν παρέσχετο. Ὅταν δὲ εἰς τόπους, ἢ εἰς φυτὰ, ἢ εἰς ἄλογα ^νγίνηται τι τοιοῦτον, μὴ ἀκριβολογοῦ, μηδὲ λέγε· πῶς οὖν δικαίως ἐξηράνθη ἡ συκὴ, ^D εἰ καιρὸς οὐκ ἦν; τοῦτο γὰρ ἐσχάτης ληρωδίας λέγειν· ἀλλὰ ^Wτὸ θαῦμα ὄρα, καὶ θαύμαζε καὶ δόξαζε τὸν θαυματουργόν. Ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῶν χοίρων πολλοὶ τοῦτο εἰρήκασιν τῶν καταποντισθέντων, τὸν τοῦ δικαίου γυμνάζοντες λόγον· ἀλλ' οὐδὲ ἐνταῦθα προσεκτέον αὐτοῖς· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἄλογα, ὥςπερ ἐκεῖνο φυτὸν ἄψυχον. Τίνος οὖν ἕνεκεν περικείται τοιοῦτον σχῆμα τῷ πράγματι, καὶ τῆς κατάρας αὕτη ἡ πρόφασις; Ὅπερ ἔφην, τῆς τῶν μαθητῶν ὑπονοίας τοῦτο ἦν. Εἰ δὲ μηδέπω καιρὸς ἦν, εἰκὴ τινες τὸν νόμον δηλοῦσθαι ἐνταῦθα ^E λέγουσι. Καὶ γὰρ τούτου καρπὸς ἦν ἡ πίστις, καὶ τότε ἦν ὁ καιρὸς τοῦ καρποῦ τούτου, καὶ ἤνεγκε γοῦν αὐτόν. ⁸ "Ἦδη γὰρ αἱ χῶραι λευκαὶ εἰσι πρὸς θερισμὸν," φησί· καὶ, "ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ἃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε." Οὐκ ἄρα τούτων τι αἰνίττεται ἐνταῦθα, ἀλλ' ὅπερ ἔφην ^xἐστὶ, τὴν δύναμιν ἐπιδείκνυται τὴν τιμωρητικὴν καὶ τοῦτο

⁷ Marc. xi. 13.⁸ Joan. iv. 35, 38.

¹ "Alius πῶς ὁ αὐτὸς εὐαγγ." Montef. Sic Reg. 688. ¹ καταρᾶσθαι H. ⁵ συνεχώρει G. K. M. ¹ εἰς] ἀλλ' εἰς H. M. Protasis paulo prolixior fefellit librarior. ^v Sic Mor. Ben. γέννηται G. H. ceteri cum Sav. γίνεται. ^w τὸ] καὶ Edd. καὶ δόξαζε om. L. Ep. ^x ἐστὶ om. G. et delevit Sav.

663 ἐκ τοῦ λέγειν, “οὐπω γὰρ ἦν καιρὸς,” δείκνυσι δηλῶν ὅτι προηγουμένως εἰς τοῦτο ἦλθεν, οὐ διὰ ^γ τὴν πείνην, ἀλλὰ διὰ τοὺς μαθητάς, οἱ καὶ σφόδρα ἐθαύμασαν, καίτοι πολλῶν ἤδη σημείων γενομένων μεζόνων· ἀλλ’ ὅπερ ἔφη, ξένον τοῦτο ἦν· νῦν γὰρ πρῶτον τὴν ^ζ τιμωρητικὴν ἐπεδείξατο δύναμιν. Διὸ οὐδὲ ἐν ἄλλῳ φυτῷ, ἀλλ’ ἐν τῷ πάντων ὑγροτάτῳ τὸ ^α θαῦμα ἐποίησεν, ὥστε κἀντεῦθεν μεῖζον φανῆναι τὸ θαῦμα. Καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι δι’ αὐτοὺς τοῦτο γέγονεν, ἵνα εἰς τὸ θαρρῆν αὐτοὺς ἀλείψῃ, ἄκουε τῶν ἐξῆς ὧν λέγει.

B Τί δέ φησιν; Καὶ ὑμεῖς μεῖζονα ἐργάσεσθε, ἐὰν θέλητε πιστεῦειν, καὶ εὐχῇ θαρρῆν. Ὅρας ὅτι τὸ πᾶν δι’ αὐτοὺς γέγονεν, ὥστε μὴ δεδοικέναι καὶ τρέμειν ἐπιβουλὰς; Διὸ καὶ δεύτερον τοῦτο λέγει, εὐχῇ προσηλῶν καὶ πίστει. Οὐ γὰρ δὴ τοῦτο ἐργάσεσθε μόνον, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ὄρη μεταστήσετε, καὶ ἕτερα πλείονα ποιήσετε, πίστει καὶ εὐχῇ θαρρόντες.

Ἄλλ’ οἱ ἀλαζόνες Ἰουδαῖοι καὶ τετυφωμένοι, διακόψαι βουλόμενοι τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, προσελθόντες ἡρώτων ⁹ “ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς;” Ἐπειδὴ γὰρ τοῖς σημείοις ἐπισκῆψαι οὐκ εἶχον, τὴν τῶν καπηλευόντων ἐν τῷ ἱερῷ προσφέρουσιν αὐτῷ διόρθωσιν. Τοῦτο ^β δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἰωάννῃ C φαίνονται ἐρωτῶντες, εἰ καὶ μὴ ^γ τούτοις τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ γνώμῃ. Καὶ γὰρ ἐκεῖ λέγουσι ¹⁰ “τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς;” Ἄλλ’ ἐκεῖ μὲν ἀποκρίνεται αὐτοῖς λέγων “λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ^δ ἐγὼ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.” ἐνταῦθα δὲ εἰς ἀπορίαν αὐτοὺς ἐμβάλλει. Ὅθεν δηλόν, ὅτι ^ε τότε μὲν ἀρχὴ καὶ προοίμιον ἦν τῶν θαυμάτων, ἐνταῦθα δὲ ^ς τέλος. Ὁ δὲ λέγουσι, τοῦτ’ ἐστὶ τὸν διδασκαλικὸν ἐδέξω θρόνον; ἱερεὺς ἐχειροτονήθης, ὅτι τοσαύτην ἐξουσίαν ἐπεδείξω; φησί. Καὶ μὴν οὐδὲν ἐποίησεν αὐθάδειαν ἔχον, ἀλλὰ τῆς εὐταξίας προενόησε τοῦ ἱεροῦ.

⁹ v. 23.¹⁰ Joan. ii. 18, 19.

^γ τὴν πείνην G. H. τὸ πεινῆν L. M. *ad experiendum fructum* Ge. h. e. τὴν πείραν. In cod. G. litera *γ* super rasuram est. ^ζ τιμωρητικὴν] + αὐτοῦ K. M. ^α θαῦμα] σημείον Reg. 688. idque receperunt Sav. Ben. ^β δὲ om. L. ^γ τούτοις τοῖς] αὐτοῖς τοῖς Mor. τοῖς αὐτοῖς Ep. Mox Καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ G. H. ^δ ἐγὼ om. L. M. Ep. ^ε Sic G. H. K. M. et Regii 688 et 694. ἐκεῖ μὲν ἀρχὴ L. τὸ μὲν ἀρχὴ Sav. τὸ μὲν ἐν ἀρχῇ Mor. Ben. ^ς τὸ τέλος G. K. M.

ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἔχοντες εἰπεῖν, ⁸ τούτῳ ἐπισκῆπτουσι. Καὶ D
 ὅτε μὲν ἐξέβαλεν, οὐκ ἐτόλμησαν εἰπεῖν ^h οὐδὲν, διὰ τὰ θαύ-
 ματα· ἐπειδὴ δὲ ὥφθη, τότε ἐπιτιμῶσι. Τί οὖν αὐτός; Οὐκ
 ἐξ εὐθείας αὐτοῖς ἀποκρίνεται, δεικνὺς ὅτι εἰ ἤθελον ἰδεῖν
 αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἠδύναντο· ἀλλ' ἀντερωτᾷ αὐτοὺς λέγων·
¹¹ “τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἐστίν; ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ
 ἀνθρώπων;” Καὶ ποία αὕτη ⁱ ἀκολουθία; Μεγίστη μὲν οὖν.
 Εἰ γὰρ εἶπον, ἐξ οὐρανοῦ, εἶπεν ἂν αὐτοῖς· διατί ^k οὖν οὐκ
 ἐπιστεύσατε αὐτῷ; Εἰ γὰρ ἐπίστευσαν, οὐκ ἂν ἠρώτησαν
 ταῦτα. Περὶ γὰρ αὐτοῦ ἐκεῖνος εἶπεν, ¹ ὅτι “οὐκ εἰμί ἱκα- E
 νὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ.” καὶ, ¹² “ἰδὸν
 ὁ ἄμνός τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου” καὶ,
 “^m οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ” καὶ, “ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος
 ἐπάνω πάντων ἐστί” καὶ ὅτι “τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ,
 καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ.” Ὡστε εἰ ἐπίστευσαν
 (426) ἐκείνῳ, οὐδὲν ἦν τὸ κωλύον αὐτοὺς εἰδέναι ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ
 ταῦτα ποιεῖ. Εἴτα ἐπειδὴ κακουργοῦντες ἔλεγον, ¹³ “οὐκ 664
 ἴσμεν,” οὐκ εἶπεν, οὐδὲ ἐγὼ οὐκ οἶδα· ἀλλὰ τί; “οὐδὲ ἐγὼ
 λέγω ὑμῖν.” Εἰ μὲν γὰρ ἠγνόουν, διδάσκεσθαι αὐτοὺς ἔδει·
 ἐπειδὴ δὲ ἐκακούργουν, εἰκότως οὐδὲν αὐτοῖς ἀποκρίνεται.
 Καὶ πῶς οὐκ εἶπον, ⁿ ὅτι ἐξ ἀνθρώπων τὸ βάπτισμα; “Ἐφο-
 βούντο τοὺς ὄχλους,” φησὶν. Εἶδες διεστραμμένην καρδίαν;
 Πανταχοῦ τοῦ θεοῦ καταφρονοῦσι, καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους
 ἅπαντα πράττουσι. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτον δι' αὐτοὺς ἐφο-
 βούντο, οὐκ αἰδούμενοι τὸν ἄνδρα, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀνθρώπους·
 καὶ τῷ Χριστῷ πιστεύειν διὰ τοὺς ἀνθρώπους οὐκ ἤθελον·
 καὶ πάντα ἐντεῦθεν αὐτοῖς ἐτίκτετο τὰ κακά.

Εἰτά φησι· ¹⁴ “Τί ὑμῖν δοκεῖ; Ἄνθρωπος εἶχε ^o υἱὸς B
 δύο, καὶ λέγει τῷ πρώτῳ· ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου εἰς τὸν
 ἀμπελῶνα. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐ θέλω· ὕστερον δὲ
 μεταμεληθεὶς ἀπῆλθε. Καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ, εἶπεν
 ὡσαύτως. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ^p ἐγὼ, κύριε· καὶ οὐκ
 ἀπῆλθε. Τίς οὖν ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τοῦ πατρὸς τὸ θέλημα;

¹¹ v. 25.¹² Joan. i. 29, 34. iii. 31.¹³ v. 27.¹⁴ v. 28-31.

⁸ τούτο G. K. L. M. ^h οὐδὲν om. Mor. Ben. ὥφθη] + διδάσκων
 M. Ep. Ge. ⁱ ἡ ἀκολ. Edd. ἦν ἀκολ. M. ^k οὖν om. K. L. M.
¹ ὅτι οὐ οὐκ M. p. p. αὐτοῦ om. K. M. ^m οὗτος] αὐτός Edd. ⁿ ὅτι
 om. G. K. ^o δύο υἱὸς K. δύο τέκνα M. τέκνα δύο L. 1 Mosq.
^p ἐγὼ, κύριε] Sic Mosqq. ἀπέρχομαι L. p. p. οὖν om. K. L.

^α Λέγουσιν, ὁ πρῶτος.” Πάλιν διὰ παραβολῶν ^τ αὐτοὺς ἐλέγχει, τὴν τε αὐτῶν ἀγνωμοσύνην, καὶ τὸ τῶν σφόδρα κατεγνωσμένων καταπειθὲς αἰνιττόμενος. ^β Τὰ γὰρ τέκνα ταῦτα τὰ δύο τοῦτο δηλοῖ, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἐθνῶν καὶ ἐπὶ Ἰουδαίων γέγονε. Καὶ γὰρ ^ε ἐκεῖνοι οὐχ ὑποσχόμενοι ἀκούσασθαι, οὐδὲ **C** γενόμενοι ἀκροαταὶ τοῦ νόμου, διὰ τῶν ἔργων ἐπεδείξαντο τὴν ὑπακοήν· καὶ οὗτοι εἰπόντες, ¹⁵ “πάντα ὅσα ἂν εἴπῃ ὁ θεὸς, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα,” διὰ τῶν ἔργων παρήκουσαν. Διὰ τοι τοῦτο ἵνα μὴ νομίσωσι τὸν νόμον αὐτοὺς ὠφελεῖν, δείκνυσιν ὅτι αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο αὐτοὺς καταδικάζει· ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλός φησιν, ὅτι ¹⁶ “οὐχ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ’ οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου ^ν δικαιωθῆσονται.” Διὰ τοῦτο ἵνα καὶ αὐτοκατακρίτους ποιήσῃ, παρ’ αὐτῶν ἐξενεχθῆναι παρασκευάζει τὴν ψῆφον· ^ω ὅπερ καὶ ἐν τῇ ἐπιούσῃ παραβολῇ ποιεῖ τοῦ ἀμπελῶνος. Καὶ ἵνα τοῦτο γένηται, ἐπ’ ἄλλον προσώπου γυμνάζει τὸ ἔγκλημα. Ἐπειδὴ **D** γὰρ ἐξ εὐθείας οὐκ ἠθέλησαν ὁμολογήσαι, διὰ παραβολῆς αὐτοὺς ἐμβάλλει λοιπὸν εἰς ὅπερ ἐβούλετο. Ὅτε δὲ οὐ συνιέντες τὰ λεγόμενα τὴν ψῆφον ἐξήνεγκαν, τότε ἀποκαλύπτει τὸ συνεσκιασμένον λοιπὸν, καὶ λέγει· ¹⁷ “ὅτι τελῶναι καὶ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν ^κ τῶν οὐρανῶν. Ἦλθε γὰρ ὁ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.” Εἰ μὲν γὰρ εἶπεν ἀπλῶς, πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς, ἔδοξεν ἂν φορτικός εἶναι αὐτοῖς ὁ λόγος· νυνὶ δὲ, μετὰ τὴν αὐτῶν **E** ψῆφον ἀποφαινόμενος, ἀνεπαχθὴς εἶναι δοκεῖ. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι. Τίς δὲ ἦν αὕτη; “Ἦλθεν Ἰωάννης, φησὶ, πρὸς ὑμᾶς,” οὐ πρὸς ἐκείνους· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ “ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης.” Οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἔχετε ἐγκαλεῖν, ὅτι ἡμελημένος τις ἦν, καὶ οὐδὲν ὠφελῶν· ἀλλὰ

¹⁵ Exod. xix. 8.¹⁶ Rom. ii. 13.¹⁷ v. 31, 32.

^α Λέγουσιν] + αὐτῷ Edd. ^τ αὐτοὺς λέγει καὶ ἐλέγχει G. αὐτοῖς λ. κ. ε. H. κατεγνωσμένων] + ἐθνῶν L. ^β Τὰ γὰρ δύο τέκνα ταῦτα δηλοῖ τοῦτο L. ^ε ἐκεῖνοι om. L. et Edd. praeter Sav. ^ν δικαιωθῆσονται] + Καὶ γὰρ ἐστὶ μείζον τὸ ἐπηγγελμένον μὴ ἀνελθεῖν, εἴτα ἀνελθεῖν L. ^ω ὅπερ οὖν καὶ . . . ποιεῖται G. H. K. M. Receptum firmat Ep. ^κ τῶν οὐρανῶν] Sic G. H. K. et 5 Mosqq. vulgo τοῦ θεοῦ.

καὶ ὁ βίος ^γ ἀνεπίληπτος, καὶ ἡ πρόνοια πολλή, καὶ οὐ προσέ-
 έσχετε αὐτῷ. Καὶ μετὰ τούτου καὶ ἕτερον ἔγκλημα, ὅτι
 τελῶναι προσέσχον· καὶ μετὰ ^z τούτου πάλιν ἄλλο, ὅτι οὐδὲ 665
 μετ' ἐκείνους ὑμεῖς. Ἔδει μὲν γὰρ καὶ πρὸ αὐτῶν τὸ δὲ
 μηδὲ ^a μετ' αὐτοὺς, πάσης συγγνώμης ἑστερημένον ἦν· καὶ
 ἄφατος κακείνων ἔπαινος, καὶ τούτων κατηγορία. Πρὸς ὑμᾶς
 ἦλθε, καὶ οὐ προσήκασθε· οὐκ ἦλθε πρὸς ἐκείνους, καὶ ἐδέ-
 ξαντο· καὶ οὐδὲ ἐκείνους ^b ἔσχετε διδασκάλους. Ὅρα διὰ
 πόσων ἐκείνων δείκνυται τὸ ἐγκώμιον, καὶ τούτων ἡ κατη-
 γορία. Πρὸς ὑμᾶς ἦλθεν, οὐ πρὸς ἐκείνους. Ὑμεῖς οὐκ
 ἐπιστεύσατε· τοῦτο ἐκείνους οὐκ ἔσκανδάλισεν. Αὐτοὶ ἐπί-
 στευσαν· τοῦτο ὑμᾶς οὐκ ὠφέλησε. Τὸ δὲ, προάγουσιν, οὐχ
 ὡς τούτων ἐπομένων, ἀλλ' ὡς ἐλπίδα ἐχόντων, εἰάν ἐθέλωσιν. B
 Οὐδὲν γὰρ οὕτως ὡς ζηλοτυπία διεγείρει τοὺς παχυτέρους.
 (427) Διὰ τοῦτο αἰεὶ ^c λέγει· “οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι
 πρῶτοι.” Διὰ τοῦτο καὶ πόρνας παρήγαγε καὶ τελῶνας,
 ἵνα παραζηλώσωσι. Καὶ γὰρ τὰ δύο ταῦτα ἄκρα ἀμαρτή-
 ματα, ἐξ ἔρωτος χαλεποῦ ^d τικτόμενα, τὸ μὲν ἀπὸ σωματῶν,
 τὸ δὲ ἀπὸ χρημάτων ἐπιθυμίας. Δείκνυσι δὲ, ὅτι τοῦτο
 μάλιστά ἐστιν ἀκοῦσαι νόμου θεοῦ, ^e τὸ Ἰωάννη πιστεῦσαι.
 Οὐκ ἄρα χάριτος μόνης τὸ εἰσελθεῖν πόρνας, ἀλλὰ καὶ δι-
 καιοσύνης. Οὐ γὰρ πόρνοι μένουσαι εἰσῆλθον, ἀλλ' ὑπα-
 κούσασαι καὶ πιστεύσασαι καὶ καθαρισθεῖσαι καὶ ^f μεταβα-
 λόμεναι, οὕτως εἰσῆλθον. Εἶδες πῶς ἀνεπαχθῇ τὸν λόγον C
 ἐποίησε καὶ ^g τομώτερον, ἀπὸ τῆς παραβολῆς, ἀπὸ τῆς τῶν
 πορνῶν ἐπαγωγῆς; Οὐδὲ γὰρ εἶπεν εὐθέως, διατί οὐκ ἐπι-
 στεύσατε Ἰωάννη; ἀλλ' ὁ πολλῷ πληκτικώτερον ἦν, τοὺς
 τελῶνας καὶ τὰς πόρνας προθεῖς, τότε τοῦτο ἐπήγαγεν, ἀπὸ
 τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας διελέγχων αὐτῶν τὸ ἀσύγ-
 γνωστον, καὶ δεικνὺς, ὅτι ^h διὰ φόβον ἀνθρώπων πάντα
 ποιοῦσι καὶ δόξαν κενήν. Καὶ γὰρ τὸν Χριστὸν οὐχ ὡμο-

^γ ἄληπτος G. K. M. Ep. ^z τοῦτο G. K. et bis M. ^a Sic K. L. M. Ep. Edebatur μετὰ τούτους. p. p. ἀεστερημένον G. Ep. ἄφατος] + ἦν K. ^b ἔχετε G. L. ^c λέγει] + ὅτι L. Deinde οἱ ἔσχ. πρ. καὶ οἱ π. ε. Edd. Mox παρήγε G. προσήγαγε K. ^d τικτε-
 ται G. ἐστι post ἔρωτος invexit Sav. ^e το] τῷ K. L. M. et pr. G. ^f Sic H. L. vulgo μεταβαλλόμεναι. Paulo ante καθαρθεῖσαι G. H. ^g κατατομώτερον G. K. M. ^h διὰ φ. ἀν.] δι' ἀνθρώπους G. K. κενήν] τὴν ἐκείνων G.

λόγουν διὰ φόβον, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· καὶ τὸν Ἰωάννην πάλιν οὐκ ἐτόλμων κακίζειν· οὐδὲ τοῦτο δι' εὐλάβειαν, ἀλλὰ διὰ φόβον. Ἄπερ ἅπαντα ἤλεγξε διὰ τῶν εἰρημένων, καὶ χαλεπωτέραν ὕστερον ἐπήγαγε τὴν πληγὴν, **D** εἰπὼν· “ὕμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.” Κακὸν μὲν γὰρ καὶ τὸ παρὰ τὴν ἀρχὴν μὴ ἐλέσθαι τὸ καλόν· μείζων δὲ κατηγορία, τὸ μηδὲ μεταθέσθαι. Μάλιστα γὰρ τοῦτο ἐργάζεται πολλοὺς πονηροὺς, ὃ καὶ νῦν πάσχοντας ἐνίοις ὁρῶ ὑπὸ ἀναισθησίας ἐσχάτης.

^k Ἀλλὰ μηδεὶς ἔστω ¹ τοιοῦτος· ἀλλὰ καὶ εἰς ἐσχατον κατενεχθῇ κακίας, μὴ ἀπογινωσκέτω τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολήν. Ῥάδιον γὰρ ἐξ αὐτῶν τῶν βαράθρων τῆς πονηρίας ἀνενεγκεῖν. Ἡ οὐκ ἠκούσατε πῶς ἐκείνη ἡ πόρνη, ἡ ἐπὶ ἀσελγείᾳ πάντας παρελάσασα, πάντας ἀπέκρυσεν ^m ἐν εὐ- **E** λαβείᾳ; Οὐ τὴν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις λέγω, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ τῆς γενεᾶς τῆς ἡμετέρας, τὴν ἐκ Φοινίκης τῆς παρανοματάτης πόλεως. Καὶ γὰρ αὕτη ⁿ πόρνη ποτὲ παρ' ἡμῖν ἦν, τὰ πρωτεῖα ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἔχουσα, καὶ πολὺ τὸ ὄνομα αὐτῆς πανταχοῦ, οὐκ ἐν τῇ πόλει τῇ ἡμετέρα μόνον, ἀλλὰ καὶ μέχρι Κιλικῶν καὶ Καππαδοκῶν. Καὶ πολλὰς ^o μὲν ἐκέ- 666 νωσεν οὐσίας, πολλοὺς δὲ ^p εἶλεν ὀρφανούς· πολλοὶ δὲ αὐτὴν καὶ εἰς γοητείαν ^q διέβαλλον, ὥς οὐ τῇ τοῦ σώματος ὥρᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς φαρμάκοις ἐκείνα τὰ δίκτυα πλέκουσαν. Εἰλέ ποτε καὶ βασιλίδος ἀδελφὸν αὕτη ἡ πόρνη· καὶ γὰρ πολλή ἦν αὐτῆς ἡ τυραννίς. Ἀλλ' ἀθρόον οὐκ οἶδ' ὅπως, μᾶλλον δὲ οἶδα σαφῶς· βουληθεῖσα γὰρ καὶ μεταβληθεῖσα, καὶ τοῦ θεοῦ τὴν χάριν ἐπισπασαμένη· κατεφρόνησεν ἀπάντων ἐκείνων, καὶ ῥίψασα τοῦ διαβόλου τὰς μαγγανείας, πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνέδραμε. Καίτοιγε οὐδὲν αἰσχρότερον αὐτῆς ἦν, ὅτε ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἦν· ἀλλ' ὅμως ὕστερον πολλὰς παρ- **B** ἤλασε τῇ τῆς ἐγκρατείας ὑπερβολῇ, καὶ σάκκον περιθεμένη, πάντα τὸν χρόνον οὕτως ἡσκεῖτο. Ταύτης ἕνεκεν ^r καὶ ὑπαρ-

ⁱ ἰδόντες K. L. M. invitis Mosqq. ^k ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ μετανοίας, καὶ τοῦ μὴ ἀπογινώσκειν τοὺς ἀμαρτάνοντας, μήτε δὲ ἀπονυστάζειν τοὺς ἐστῶτας. G. ¹ τοιοῦτος] + παρακαλῶ M. ^m ἐν om. K. M. ⁿ ἡ ante πόρνη delevis, jubentibus G. H. K. L. et Reg. 694. p. p. τὰ πρῶτα L. ^o μὲν om. K. L. M. πολλοὺς δὲ] καὶ πολλοὺς iidem. ^p εἶλεν] εἶχεν G. M. tenebat Ge. διέθηκεν Reg. 688. ὀρφανούς] ἐραστὰς G. ^q διέβαλον G. L. ^r καὶ om. G. H. M.

χος ἠνωχλήθη, καὶ στρατιῶται ὠπλίσθησαν, καὶ μεταστήσαι πρὸς τὴν σκηνὴν αὐτὴν οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ ἐξαγαγεῖν τῶν ὑποδεξαμένων αὐτὴν παρθένων. Αὕτη μυστηρίων καταξιοθεῖσα τῶν ἀπορρήτων, καὶ τῆς χάριτος ἀξίαν ἐπιδειξαμένη σπουδὴν, οὕτω τὸν βίον κατέλυσεν, ἅπαντα ἀπονιψαμένη διὰ τῆς χάριτος, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα πολλὴν ἐπιδειξαμένη τὴν φιλοσοφίαν. Οὐδὲ γὰρ ψιλῆς ὄψεως μετέδωκε τοῖς ποτε ἐρασταῖς ἐπὶ τοῦτο ἐλθούσιν, ἀποκλείσασα ἑαυτήν, καὶ ἔτη πολλὰ καθάπερ ἐν δεσμωτηρίῳ διατελέσασα. Οὕτως C ἔσονται ^s οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι· οὕτω πανταχοῦ πεπυρωμένης ἡμῖν ψυχῆς δεῖ, καὶ τὸ κωλύον οὐδὲν γενέσθαι ^t μέγαν καὶ θαυμαστόν.

Μηδεὶς τοίνυν τῶν ἐν κακίᾳ ἀπογινωσκέτω· μηδεὶς ἐν ἀρετῇ ὧν νυσταζέτω. ^v Μῆτε οὗτος θαρρείτω· πολλάκις γὰρ αὐτὸν ἢ πόρνη παρελεύσεται· μῆτε ἐκεῖνος ἀπογινωσκέτω· δυνατὸν γὰρ ^w αὐτῷ καὶ τοὺς πρώτους παρελθεῖν. Ἄκουσον τί φησιν ὁ θεὸς πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ. “Εἶπον μετὰ τὸ πορνεῦσαι αὐτὴν ταῦτα πάντα, πρὸς με ἀνάστρεψον, καὶ οὐκ ἀνέστρεψεν.” ^x “Ὅταν ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν σφοδρὰν ἀγάπην (428) τοῦ θεοῦ, οὐ μέμνηται τῶν προτέρων. Οὐκ ἔστιν ὡς ἄνθρωπος ὁ θεός· ^y οὐ γὰρ ὀνειδίζει τὰ παρελθόντα, οὐδὲ λέγει, διατί τοσοῦτον ἀπελείφθης χρόνον, ἂν μετανοήσωμεν· ἀλλ’ ἀγαπᾷ, ὅταν προσέλθωμεν· μόνον ὡς χρὴ προσέλθωμεν. ^z Κολληθῶμεν αὐτῷ σφοδρῶς, καὶ προσηλωσώμεν τῷ φόβῳ αὐτοῦ τὰς καρδίας ἡμῶν. Τοιαῦτα γέγονεν οὐκ ἐν τῇ καινῇ μόνον πράγματα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ. Τί γὰρ τοῦ Μανασσῆ χειρὸν; Ἀλλ’ ἠδυνήθη τὸν θεὸν ἐξιλεώσασθαι. Τί τοῦ Σολομῶνος μακαριώτερον; ἀλλ’ ἀπονυστάξας ἔπεσε. Μᾶλλον δὲ καὶ ἀμφότερα ἐν ἐνὶ ἔχῳ δεῖξαι γενόμενα, ἐν τῷ πατρὶ τῷ τούτου· καὶ γὰρ καὶ καλὸς καὶ κακὸς ποτε γέγονεν E ὁ αὐτός. Τί τοῦ Ἰούδα μακαριώτερον; ἀλλ’ ἐγένετο προ-

^s οἱ πρ. ἔσχ. καὶ οἱ ἔ. π. G. H. K. ^t μέγα L. M. ^v μῆτε οὗτος] Sic H. L. et Flor. p. 61. (Tom. xii. p. 456 E.) ^w αὐτὸν Edd. ^x “Ὅταν] Sic L. “Ὅτε ἂν H. K. M. “Ὅτε γὰρ καὶ G. “Ὅταν γὰρ ἂν Fl. “Ὅτε οὖν Mor. “Ὅτε γοῦν Sav. Ben. “Ὅταν γοῦν tacite correxit Editor Ben. ^z ²dae. ἐπανέλθωμεν] Sic Fl. ἐπανέλθωμεν G. ἐπέλθωμεν K. M. ἀπέλθωμεν Mor. Ben. ^y οὐδὲ G. H. ^z Κολληθῶμεν] + τοίνυν Edd. καρδίας] σάρκας G. H. M. Ge. Cf. Psal. cxviii. 120.

δότης. Τί ^a τοῦ Ματθαίου ἀθλιώτερον; ἀλλ' ἐγένετο εὐαγγελιστής. Τί τοῦ Παύλου χεῖρον; ἀλλ' ἐγένετο ἀπόστολος. Τί τοῦ Σίμωνος ζηλωτότερον; ἀλλ' ἐγένετο καὶ αὐτὸς ἀπάντων ἀθλιώτερος. Πόσας τοιαύτας ἐτέρας βούλει ἰδεῖν μεταβολὰς, καὶ πάλαι γεγενημένας, καὶ νῦν γινομένας καθ' ἐκάστην ἡμέραν; Διὰ δὴ τοῦτο λέγω, μήτε ὁ ἐπὶ τῆς
 667 σκηνῆς ἀπογινωσκέτω, μήτε ὁ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ θαρρρείτω. Πρὸς μὲν γὰρ τοῦτόν φησιν, ¹⁸ “ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ.” πρὸς δὲ ἐκείνον, “μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται;” καὶ, “τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε.” Πάλιν πρὸς τούτους φησί, γρηγορεῖτε πρὸς δὲ ἐκείνους, ¹⁹ “^b ἔγειρε, ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν.” Οὗτοι μὲν γὰρ φυλάττει δέονται ὅπερ ἔχουσιν, ἐκείνοι δὲ γενέσθαι ὅπερ οὐκ εἰσὶν· οὗτοι διατηρῆσαι τὴν ὑγίειαν, ἐκείνοι τῆς ἀρρώστιας ἀπαλλαγῆναι· κάμνουσι γάρ· ἀλλὰ ^c πολλοὶ καὶ τῶν καμνόντων ὑγιαίνουνσι, καὶ τῶν ὑγιαίνοντων ῥαθυμήσαντες ἀρρώστοῦσι. Πρὸς μὲν οὖν ἐκείνους φησὶν·
 20 “^d ἴδε, ὑγιὲς γέγονας· μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί
 B σοι γένηται.” πρὸς δὲ τούτους· ^e “θέλεις ὑγιὲς γενέσθαι; ἔγερθεὶς ἄρον ^d τὴν κλίνην σου, καὶ ὑπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.” Δεινὴ γάρ, ^e δεινὴ παράλυσις ἀμαρτία· μᾶλλον δὲ ^f οὐ παράλυσις μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι χαλεπώτερον. Οὐ γάρ ἐν ἀργίᾳ μόνον ἀγαθῶν ἐστὶν ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ ^g ἐν ἐνεργείᾳ κακῶν. Ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω διακείμενος ἦς, ^h καὶ θελήσης μικρὸν διαναστῆναι, πάντα λύεται τὰ δεινὰ. Καὶν τριακονταοκτὼ ἔτη ⁱ ἔχης, σπουδᾶσής δὲ γενέσθαι ὑγιὲς, οὐδεὶς ὁ κωλύων. ^k Πάρεστι καὶ νῦν ὁ Χριστὸς, καὶ λέγει, “ἄρον τὴν κλίνην σου” μόνον θέλησον διαναστῆναι· μὴ ἀπο-

¹⁸ 1 Cor. x. 12. Jer. viii. 4. Heb. xii. 12. ¹⁹ Ephes. v. 14. ²⁰ Joan. v. 14.

²¹ Ibid. v. 6, 8: coll. Matth. ix. 6.

^a Sic L. in ceteris et in Edd. ante Ben. haec τοῦ Ματθαίου et τοῦ Παύλου mutatis sedibus leguntur. Errorem tacite correxit Montef. legendo εὐαγγελιστής pro ἀπόστολος et vice versa. ^b ἔγειραι H. et corr. G. ^c πολλοὶ καὶ καὶ πολλοὶ G. καὶ π. καὶ Sav. ^d τὸν κράββατον L. Fl. σου om. G. ^e δεινὴ ὄντως δεινὴ M. p. p. ἢ ἀμαρτία H. ^f οὐδὲ Edd. ^g ἐν ἀργίᾳ κ. H. et pr. G. ἐνεργείᾳ κ. corr. G. ἐν ἐργασίᾳ κ. M. In L. haec ἀλλὰ καὶ . . . κακῶν desunt.

^h καὶ καὶ Edd. ⁱ ἔχης + κατακείμενος M. ^k Πάρεστι + γὰρ M. καὶ λέγει λέγει καὶ νῦν L. Mor. διαναστῆναι Sic Fl. et codd. Edebatur διανᾶστηθι.

γνῶς. Οὐκ ἔχεις ἄνθρωπον; ἀλλ' ἔχεις θεόν. Οὐκ ἔχεις τὸν βάλλοντά σε εἰς τὴν κολυμβήθραν; ἀλλ' ἔχεις τὸν οὐκ ἀφίεντά σε δεηθῆναι κολυμβήθρας. Οὐκ ἔχεις τὸν ἐκεῖ σε ρίπτοντα; ἀλλ' ἔχεις τὸν κελεύοντά σοι ἄραι τὴν κλίνην. Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ²² “ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἑγὼ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.” Ἄν γὰρ θελήσης κατελθεῖν εἰς τὴν πηγὴν, οὐδεὶς ὁ κωλύων. Οὐκ ἀναλίσκεται, οὐ δαπανᾶται ἡ χάρις· πηγὴ τίς ἐστὶν ἀναβλύζουσα διηνεκῶς· ^m ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ πάντες θεραπευόμεθα καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα. ⁿ Προσερχώμεθα τοίνυν καὶ νῦν. Καὶ γὰρ Ῥαάβ πόρνη ἦν, ἀλλ' ἐσώθη· καὶ ὁ ληστής ἀνδροφόνος ἦν, ἀλλὰ παραδείσου πολί- D τῆς ἐγένετο· καὶ ὁ μὲν Ἰούδας μετὰ τοῦ διδασκάλου ὦν, ἀπώλετο· ὁ δὲ ληστής ἐν σταυρῷ ^o ὦν, μαθητῆς ἐγένετο. Ταῦτα τοῦ θεοῦ τὰ παράδοξα. Οὕτως οἱ μάγοι εὐδοκίμησαν· οὕτως ὁ τελώνης εὐαγγελιστῆς ἐγένετο· οὕτως ὁ βλάσφημος ἀπόστολος.

Ταῦτα ὅρα, καὶ μηδέποτε ἀπογνῶς, ἀλλ' αἰεὶ θάρρει καὶ διανύστησον σαντόν. Ἄψαι μόνον τῆς ἐκεῖ φερούσης ὁδοῦ, καὶ ^p προβῆση ταχέως. Μὴ τὰς θύρας ἀποκλείσης, μὴ τὴν εἴσοδον φράξης. Βραχύς ὁ παρὼν καιρὸς, ὀλίγος ὁ πόνος. Εἰ δὲ καὶ πολὺς ἦν, οὐδὲ οὕτως ἀπαγορεύειν ἔδει. Καὶ γὰρ μὴ κάμῃς τὸν κάλλιστον τοῦτον κάματον τὸν ἐν τῇ μετα- E νοίᾳ καὶ ^a τῇ ἀρετῇ, ἐν τῷ κόσμῳ πάντως καμῇ καὶ ταλαιπωρήσεις ἐτέρως. Εἰ δὲ καὶ ἐνταῦθα κάκεῖ κάματος, διατί μὴ τοῦτον αἰρούμεθα τὸν πολὺν ἔχοντα τὸν καρπὸν καὶ μεγάλην τὴν ἀμοιβήν; Καίτοιγε οὐδὲ ὁ αὐτὸς κάματος οὗτος κάκεινος. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς βιωτικοῖς καὶ κίνδυνοι συνεχεῖς, καὶ ζημίαι ἐπάλληλοι, καὶ ^r ἡ ἐλπίς ἄδηλος, καὶ δουλοπρέ- 668 πεια πολλή, καὶ χρημάτων καὶ σωμάτων καὶ ψυχῆς δαπάνη· καὶ τότε ἡ τῶν καρπῶν ἀντίδοσις πολὺ τῆς ἐλπίδος καταδεεστέρα, ἢ ἄρα βλαστήσῃ. Οὐδὲ γὰρ πανταχοῦ φέρει (429) καρπὸν ὁ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ἰδρῶς· πλὴν ἀλλὰ καὶ ὅταν μὴ διαπέσῃ, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἐνέγκῃ τὴν φορὰν, ἐν

²² Joan. v. 7.

¹ ἐγὼ om. K. M. ^m ἐκ] καὶ ἐκ M. Μοχ καὶ ψυχὰς καὶ σώματα L. M. ⁿ Προσέλθωμεν L. M. νῦν] ἡμεῖς L. M. καὶ νῦν om. K. ^o ὦν om. G. H. K. M. ^p Sic L. M. Fl. vulgo πρόβηθι. ^a τῇ om. G. p. p. καμῆς K. L. Fl. καμείς H. M. ^r ἡ om. M.

βραχεῖ παραμένει τῷ χρόνῳ. Ὅταν γὰρ γηράσῃς, καὶ μηκέτι λοιπὸν ἀκριβῇ τῆς ἀπολαύσεως τὴν αἴσθησιν ἔχῃς, τότε σοι φέρει τὰς ἀμοιβὰς ὁ ^s πόνος. Καὶ ὁ μὲν πόνος ἐν ἀκμάζοντι σώματι· ὁ δὲ καρπὸς καὶ ἡ τρυφή ἐν γεγηρακότη καὶ B παρειμένῳ, ὅταν καὶ τὴν αἴσθησιν ὁ χρόνος καταμαράνῃ· ^t καίτοι εἰ μὴ κατεμάρανεν, ἡ τῆς τελευτῆς ἐλπίς οὐκ ἠφίει τρυφᾶν. Ἐκεῖ δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μὲν πόνος, ἐν φθορᾷ καὶ τελευτῶντι σώματι· ὁ δὲ στέφανος, ἐν ^v ἀκηράτῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ τέλος οὐκ ἔχοντι. Καὶ ὁ μὲν πόνος καὶ πρῶτος καὶ βραχύς· ἡ δὲ ἀντίδοσις καὶ ὑστέρα καὶ ἄπειρος, ἵνα μετὰ ἀδείας ἀναπαύῃ λοιπὸν, μηδὲν προσδοκῶν ἀγῆδες. Οὐ γὰρ ἐστὶ μεταβολὴν ^w δεῖσαι λοιπὸν, οὐδὲ ἔκπτωσιν, καθάπερ ἐνταῦθα. Ποῖα οὖν ταῦτα ἀγαθὰ, τὰ μήτε ἀσφαλῆ, καὶ βραχεὰ καὶ πῆλινα, καὶ πρὶν ἢ φανῆναι ἀφανιζόμενα, C καὶ μετὰ πολλῶν κτώμενα πόνων; Ποῖα δὲ ἐκείνων ἀγαθὰ ἴσα, τῶν ἀκινήτων, τῶν ^x ἀγηράτων, τῶν μηδένα μόχθον ἐχόντων, ^y τῶν καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀγώνων τοὺς στεφάνους σοι κομίζοντων; Ὁ γὰρ χρημάτων καταφρονῶν, καὶ ἐντεῦθεν ἤδη λαμβάνει τὸν μισθὸν, φροντίδος ^z ἀπαλλαττόμενος, βασκανίας, συκοφαντίας, ἐπιβουλῆς, φθόνου. Ὁ σώφρων, καὶ κοσμίως ζῶν, καὶ πρὸ τῆς ἐντεῦθεν ἀποδημίας στεφανοῦται καὶ ^a τρυφᾷ, ἀσχημοσύνης, γέλωτος, κινδύνων, κατηγορίας, τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπαλλαττόμενος δεινῶν. ^b Τὰ ἄλλα πάντα ὁμοίως τῆς ἀρετῆς μέρη ἐντεῦθεν ἤδη ἡμῖν δίδωσι D τὴν ἀμοιβήν. Ἐν οὖν καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, φύγωμεν κακίαν καὶ ἐλώμεθα ἀρετήν. Οὕτω γὰρ καὶ ἐνταῦθα τρυφήσομεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ^c στεφάνων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ^e ἥ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

^s πόνος] χρόνος L. M. Mor. ^t καίτοι] Sic M. vulgo καί.
^v ἀγηράτῳ M. ἀγήρῳ G. ἀθανάτῳ] ἀκαμάτῳ L. ^w δεῖσαι] + ποτε G. H.
^x ἀκηράτων G. L. ^y τῶν om. K. καὶ om. L. ^z ἀπηγλαγμένος G.
^a ἐντρυφᾷ G. H. ^b Τὰ δὲ ἄλλα Sav. Ben. p. p. τὰς ἀμοιβὰς L.
^c στεφάνων] ἀγαθῶν G. H.

ΟΜΙΛΙΑ ΞΗ.

¹ Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε. Ἄνθρωπός ^a τις ἦν οἰκοδε- 669
σπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ
περιέθηκε, καὶ ὥρυξε ληνὸν, καὶ ὑποκόδομησε πύργον· καὶ
ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν. Ὅτε δὲ ἤγ-
γισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους
^b αὐτοῦ, λαβεῖν τοὺς καρπούς. Καὶ λαβόντες οἱ γεωρ-
γοὶ τοὺς ^c δούλους, οὓς μὲν ἔδειραν, οὓς δὲ ἀπέκτειναν, B
οὓς δὲ ἐλιθοβόλησαν. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δού-
λους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν ^d αὐτοῖς ὡσαύ-
τως. ^e Ὑστερον ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ,
λέγων· ἴσως ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. Οἱ δὲ γε-
ωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱόν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· οὗτός ἐστιν
ὁ κληρονόμος· δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ κατὰ-
σχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. ^f Καὶ ἐκβαλόντες ἔξω
τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος C
τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; Λέ-
γουσιν ^g αὐτῷ· κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτοὺς, καὶ τὸν
ἀμπελῶνα ^h ἐκδώσεται γεωργοῖς ἑτέροις, οἵτινες ἀποδώ-
σουσι τοὺς καρπούς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. Λέγει αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς· λίθον ὃν
ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν
γωνίας; παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ
ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀρθήσεται
ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποι-
οῦντι τοὺς καρπούς αὐτῆς. Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον
τουτοῦ, συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.

¹ Cap. XXI. v. 33-44.

HOM. LXVIII. ^a τις om. K. M. ὥρυξεν] + ἐν αὐτῷ L. ^b αὐτοῦ]
+ πρὸς τοὺς γεωργοὺς L. καρπούς] + αὐτοῦ L. ^c δούλους] + αὐτοῦ L.
οὓς] ὃν ter L. ^d αὐτοὺς G. αὐτοῖς om. K. M. 4 Mosqq. ^e Ὑστερον]
+ δὲ G. M. 2 Mosqq. p. p. αὐτοῦ om. G. M. ἴσως om. H. L. 3 Mosqq.
^f Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τ. α. καὶ ἀπέκτειναν L. 1 Mosq.
ἐκβαλόντες] + αὐτόν 4 Mosqq. ^g αὐτῷ om. G. K. M. 1 Mosq. ^h ἐκ-
δώσει G. γ. ἑτέροις] ἄλλοις γ. L. 1 Mosq. ἀποδώσουσιν] + αὐτῷ L.
2 Mosqq. ⁱ ἐν ταῖς γραφαῖς om. G. H. 4 Mosqq.

- D ΠΟΛΛΑ ἀπὸ τῆς παραβολῆς ταύτης αἰνίττεται· τοῦ θεοῦ (430) τὴν πρόνοιαν, τὴν εἰς αὐτοὺς ἄνωθεν γεγενημένην· τὸ ἐξ ἀρχῆς αὐτῶν φονικόν· τὸ μηδὲν παραλειφθῆναι τῶν ἡκόντων εἰς ἐπιμέλειαν· τὸ καὶ προφητῶν σφαγέντων μὴ ἀποστραφῆναι αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τὸν υἱὸν πέμψαι· τὸ καὶ τῆς καινῆς καὶ τῆς παλαιᾶς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι θεόν· τὸ μεγάλα αὐτοῦ τὸν θάνατον ^kκατορθῶσειν· τὸ τὴν ἐσχάτην δίκην τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ τολμήματος αὐτοὺς ὑπομένειν· τῶν ἐθνῶν τὴν κλήσιν, τῶν Ἰουδαίων τὴν ἔκπτωσιν. ¹ Διὰ τοῦτο
- E αὐτὴν μετὰ τὴν ἔμπροσθεν τίθησιν, ἵνα δείξῃ κἀντεῦθεν τὸ ἔγκλημα μῆζον καὶ σφόδρα ἀσύγγνωστον. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Ὅτι τοσαύτης τυχόντες ἐπιμελείας, πορνῶν καὶ τελωνῶν ἡττήθησαν, καὶ παρὰ τοσοῦτον. Θεὰ δὲ καὶ αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν τὴν πολλήν, καὶ τὴν τούτων ἀργίαν ^mτὴν ἄφατον. Καὶ γὰρ ἅ τῶν γεωργῶν ἦν, αὐτὸς ἐποίησε· τὸ
- 670 φραγμὸν περιθῆναι, τὸ φυτεῦσαι τὸν ἀμπελῶνα, τὰ ἄλλα πάντα· καὶ μικρὸν αὐτοῖς ⁿκατέλιπε, τὸ ^oἐπιμελεῖσθαι τῶν ὄντων, καὶ διαφυλάττειν τὰ δοθέντα. Οὐδὲν γὰρ ἦν ἐλλειφθέν, ἀλλὰ πάντα ἀπηρτισμένα· καὶ οὐδὲ οὕτως ^pἐκέρδαναν, καὶ ταῦτα τοσοῦτων ἀπολαύσαντες παρ' αὐτοῦ. Ὅτε γὰρ ἐξ Αἰγύπτου ἐξῆλθον, καὶ νόμον ἔδωκε, καὶ πόλιν ἀνέστησε, καὶ ναὸν ὑποκόμισε, ^qκαὶ θυσιαστήριον κατεσκεύασε. “Καὶ ἀπεδήμησε” τουτέστιν, ἐμακροθύμησεν, οὐκ αἰεὶ τοῖς ἁμαρτήμασι παραπόδας ἐπάγων τὰς τιμωρίας· τὴν γὰρ ἀποδημίαν τὴν πολλήν αὐτοῦ μακροθυμίαν φησί. “Καὶ ἀπέστειλε
- B τοὺς δούλους αὐτοῦ,” τουτέστι, τοὺς προφήτας· “τὸν καρπὸν λαβεῖν,” τουτέστι, τὴν ὑπακοήν, τὴν διὰ τῶν ἔργων ἐπίδειξιν. Οἱ δὲ κἀνταῦθα τὴν κακίαν ἐπεδείξαντο, οὐ τῷ μὴ δοῦναι τὸν καρπὸν τοσαύτης ^sἀπολαύσαντας ἐπιμελείας, ὅπερ ἀργίας ἦν, ἀλλὰ καὶ τῷ δυσχερᾶναι πρὸς τοὺς ἐλθόντας. Τοὺς γὰρ οὐκ ἔχοντας δοῦναι καὶ ὀφείλοντας, οὐκ ἀγανακτεῖν

^k κατορθῶσαι Edd. ¹ Καὶ διὰ τοῦτο L. Διὰ τοῦτο οὖν G. H. p. p. μετὰ τῶν ἔμπροσθεν G. K. M. ^m τὴν om. H. K. M. καὶ τὴν ἄφατον τούτων ἀργίαν G. ⁿ Sic G. L. ἐγκατέλιπε Ep. κατέλειπε K. καταλιπεῖν H. καταλείπειν M. ^o ἐπιμελήσασθαι L. Ep. Mor. p. p. φυλάττει G. K. M. Ep. ^p Sic Reg. 688. ceteri cum Edd. ἐκέρδανον. ^q Haec καὶ θ. κατέσκευασε post v. ἔδωκε collocant H. L. In G. K. omnino desunt. ^r Sic Ep. ἁμαρτήσασι K. ἁμαρτάνουσι Edd. ^s ἀπολαύσαντες H. K. M.

ἐχρῆν, οὐδὲ δυσχεραίνειν, ἀλλὰ παρακαλεῖν. Οἱ δὲ οὐ μόνον ἠγανάκτησαν, ἀλλὰ καὶ αἱμάτων τὰς χεῖρας ἐνέπλησαν· καὶ δίκην ὀφείλοντες, αὐτοὶ δίκην ἀπῆτουν. Διὰ τοῦτο καὶ δευτέρους ἔπεμψε καὶ τρίτους, ἵνα δειχθῇ καὶ ἡ τούτων κακία, καὶ ἡ τοῦ πέμψαντος φιλανθρωπία. Καὶ διατί μὴ τὸν υἱὸν C εὐθέως ἄπέστειλεν; Ἵνα ἐκ τῶν εἰς ἐκείνους γενομένων καταγνόντες ἑαυτῶν, καὶ τὸν θυμὸν ἀφέντες, ἑκείνους ἐντραπῶσιν ἐλθόντα. Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι λόγοι· ἀλλὰ τέως ἐπὶ τὰ ἐξῆς ἴωμεν. Τί δέ ἐστι τὸ, “ἴσως ἐντραπήσονται;” Οὐχὶ ἀγνοοῦντος, ἀπαγε· ἀλλὰ θέλοντος δεῖξαι τὸ ἀμάρτημα μέγα, καὶ ἀπολογίας πάσης ἐστερημένον. Ὡς ἔπει αὐτὸς εἰδὼς, ὅτι ἀναιρήσουσιν, ἔπεμψε. Λέγει δὲ, “ἐντραπήσονται,” τὸ γενέσθαι ὀφείλον ἀπαγγέλλων· ὅτι ἔδει αὐτοὺς ἐντραπήναι. Ἐπεὶ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν, “εἰ ἄρα ἀκούσωσιν” οὐδὲ ἐκεῖ ἀγνοῶν· ἀλλ’ ἵνα μὴ λέγωσί τινες τῶν ἀγνωμόνων, ὅτι ἡ πρόρρησις αὐτοῦ γέγονεν ἀναγκαστικὴ τῆς παρακοῆς, διὰ D τοῦτο οὕτω σχηματίζει τὰς λέξεις, “εἰ ἄρα” λέγων, καὶ “ἴσως.” Εἰ γάρ καὶ περὶ τοὺς δούλους ἀγνώμονες ἐγένοντο, τὸ τοῦ υἱοῦ ἀξίωμα αἰδεσθῆναι ἐχρῆν.

Τί οὖν οὗτοι; Δέον προσδραμεῖν, δέον αἰτῆσαι συγγνώμην ἐπὶ τοῖς πεπλημμελημένοις, καὶ ἐπαγωνίζονται τοῖς προτέροις, ἐπαποδύονται τοῖς μιάσμασιν, αἰεὶ τὰ πρότερα τοῖς δευτέροις ἀποκρύπτοντες· ὃ καὶ αὐτὸς δηλῶν ἔλεγε· “πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.” Ἀνωθεν γὰρ αὐτοῖς ταῦτα ἐνεκάλουν οἱ προφῆται λέγοντες· “αἱ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις” καὶ, “αἵματα ἐφ’ αἵμασι μίσγουσιν” καὶ, “οἰκοδομοῦντες Σιών ἐν αἵμασιν.” Ἀλλ’ οὐκ ἐσωφρονίζοντο· καίτοι ταύτην λαβόντες πρώτην τὴν ἐντολήν, τὸ “οὐ φονεύσεις,” καὶ μυρίων ἐτέρων κελευσθέντες ἀπέχεσθαι^a διὰ τοῦτο, καὶ διὰ πολλῶν καὶ παντοδαπῶν εἰς τὴν φυλακὴν τῆς ἐντολῆς ταύτης ἐναγόμενοι. Ἀλλ’ ὅμως τὴν πονηρὰν ἐκείνην οὐκ ἀπέθεντο συνήθειαν· ἀλλὰ τί λέγουσιν ἰδόντες αὐτόν; “Δεῦτε,

² Ezech. ii. 5. ³ Matth. xxiii. 32. ⁴ Esai. i. 15. Hos. iv. 2. Mic. iii. 10.

¹ ἔπεμψεν Edd. ² ἐκείνους] ἐκεῖ τοῦτον K. L. ἐκείνους τοῦτον H.
³ Ἐπεὶ αὐτὸς] ἐπ’ αὐτοῖς G. M. εἰδὼς] + γὰρ G. ⁴ ἐντραπήσονται]
+ τὸν υἱὸν μου Edd. p. p. τὰ γ. ὀφείλοντα G. M. ⁵ υἱοῦ] Sic Ep.
Theoph. Χριστοῦ G. K. M. ⁶ καὶ] οἱ δὲ καὶ G. καὶ om. L. Deinde
haec τοῖς προτέροις ἐπαποδύονται om. G. K. M. ⁷ διὰ τοῦτο] διὰ
τούτου H. K. καὶ διὰ τούτων G.

- 671 ἀποκτείνωμεν αὐτόν.” Τίνος ἕνεκεν, καὶ διατί; τί ποτε ἔχον-
 τες ἐγκαλεῖν, ἢ μικρὸν, ἢ μέγα; “Ὅτι ἐτίμησεν ὑμᾶς, καὶ θεὸς
 ὢν, ἄνθρωπος ἐγένετο δι’ ὑμᾶς, καὶ τὰ μυρία ἐκείνα εἰργά- (431)
 σατο θαύματα; ἀλλ’ ὅτι τὰ ἁμαρτήματα συνεχώρει; ἀλλ’
 ὅτι ἐπὶ βασιλείαν ἐκάλει; “Ὅρα δὲ μετὰ τῆς ἀσεβείας καὶ
 τὴν ἄνοιαν πολλὴν οὖσαν, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς σφαγῆς πολλῆς
 γέμουσαν παραπληξίας. ⁵ “Ἀποκτείνωμεν γὰρ αὐτόν, φησί,
 καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.” Καὶ ποῦ ἀποκτεῖναι βουλευ-
 ονται; Ἐξω τοῦ ἀμπελῶνος. Εἶδες πῶς προφητεύει καὶ τὸν
 B τόπον, ἔνθα ἔμελλε σφάττεσθαι; “Καὶ ἐκβαλόντες ἀπέκτει-
 ναν.” Καὶ ὁ μὲν Λουκᾶς φησιν, ὅτι αὐτὸς ἀπεφήματο ὁ παθεῖν
 ἔδει τούτους, κακεῖνοι εἶπον, “μὴ γένοιτο” καὶ τὴν μαρτυρίαν
 ἐπήγαγεν. ⁶ “Ἐμβλέψας γὰρ αὐτοῖς εἶπε· τί οὖν ἐστὶ τὸ
 γεγραμμένον, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος
 ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· καὶ πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ’ αὐτόν,
 συνθλασθήσεται;” Ὁ δὲ Ματθαῖος, ὅτι αὐτοὶ τὴν ψῆφον
 ἐξήνεγκαν. Ἀλλ’ οὐκ ἔστι τοῦτο ἐναντιολογίας. Καὶ γὰρ
 ἀμφότερα ^b γέγονε· καὶ τὴν ψῆφον αὐτοὶ ἐξήνεγκαν καθ’
 ἑαυτῶν, καὶ πάλιν αἰσθόμενοι τῶν εἰρημένων εἶπον, “μὴ γέ-
 νοιτο” καὶ τὸν προφήτην αὐτοῖς ἐπετείχισε, πείθων αὐτοὺς,
 C ὅτι πάντως ἔσται τοῦτο. Ἀλλ’ ὅμως οὐδὲ οὕτω τὰ ἔθνη
 σαφῶς ἀπεκάλυψεν, ὥστε μηδεμίαν αὐτοῖς παρασχεῖν λαβὴν,
 ἀλλ’ ἠνίξατο εἰπὼν, “δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.” ^c Διὰ
 τοῦτο δὴ καὶ διὰ παραβολῆς εἴρηκεν, ἵνα αὐτοὶ τὴν ψῆφον
 ἐξενέγκωσιν· ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Δαυὶδ γέγονεν, ὅτε ἔκρινε
 τὴν παραβολὴν τοῦ Νάθαν. Σὺ δέ μοι σκόπει κἀντεῦθεν
 πῶς δικαία ἡ ψῆφος, ὅταν αὐτοὶ οἱ μέλλοντες κολάζεσθαι
 ἑαυτοὺς καταδικάζωσιν. Εἶτα ἵνα μάθωσιν, ὅτι οὐ μόνον ἡ
 τοῦ δικαίου ^d φύσις ταῦτα ἀπῆτει, ἀλλὰ καὶ ἄνωθεν ἡ τοῦ
 πνεύματος χάρις προὔλεγε ταῦτα, καὶ ὁ θεὸς οὕτως ἐψη-
 D φίζετο, καὶ προφητεῖαν ἐπήγαγε, καὶ ἐντρεπτικῶς αὐτοῖς
^e ἐπιτιμᾷ λέγων· “οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι λίθον ὃν ἀπε-
 δοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γω-
 νίας; παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν

⁵ Luc. xx. 14.⁶ Ibid. v. 17, 18.

^b γέγονε] ταῦτα γέγ. H. γέγ. ταῦτα L. ^c Sic L. Ep. Τοῦτο δὲ καὶ διὰ τῆς π. εἰρ. ceteri. Διὰ τοῦτο δὴ καὶ παραβολὴν εἴρ. Edd.
^d φύσις] ψῆφος G. H. ^e ἐπετίμα L. M.

ὀφθαλμοῖς ἡμῶν·” διὰ πάντων δεικνύς, ὅτι οἱ μὲν ἐκβάλλεσθαι ἔμελλον ἀπιστοῦντες, τὰ δὲ ἔθνη εἰσάγεσθαι. Τοῦτο καὶ διὰ τῆς Χαναanaίας, τοῦτο καὶ διὰ [†] τοῦ ὄνου, καὶ διὰ τοῦ ἑκατοντάρχου, καὶ δι’ ἄλλων πολλῶν παραβολῶν ἠνίξατο τοῦτο καὶ νῦν. Διὸ καὶ ἐπήγαγε· “παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν” προδηλῶν, ὅτι τὰ ἔθνη πιστεύοντα, καὶ Ἰουδαίων ὅσοι ἂν καὶ αὐτοὶ πιστεύ- Ε σωσιν, ἔσονται ἐν, καίτοι τοσούτου τοῦ μέσου ὄντος ἔμπροσθεν. Εἶτα, ἵνα μάθωσιν ὅτι οὐδὲν τῷ θεῷ ἐναντίον τῶν γινομένων ἦν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ^ε εὐαπόδεκτον τὸ συμβαῖνον, καὶ παράδοξον, καὶ τῶν ὁρῶντων ἕκαστον ἐκπλήττου· (καὶ γὰρ ἦν θαῦμα σφόδρα ἄφατον) ἐπήγαγε λέγων· “παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη.” Λίθον δὲ ἑαυτὸν καλεῖ, καὶ οἰκοδόμους τοὺς διδασκάλους τῶν Ἰουδαίων· ὃ καὶ Ἰεζεχιήλ φησιν· ⁷ “οἱ οἰκοδομοῦντες τὸν τοίχον, καὶ ἀλείφοντες ^h ἀναρτύτως.” Πῶς 672 δὲ ἀπεδοκίμασαν; Λέγοντες, ⁸ “οὗτος οὐκ ἔστιν ⁱ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.” “οὗτος πλανᾷ τὸν ὄχλον” καὶ πάλιν, “Σαμαρεῖτης εἰ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις.”

Εἶτα, ἵνα γινῶσιν ὅτι οὐ μέχρι τοῦ ἐκβληθῆναι αὐτοὺς ἡ ζῆμια, ^k ἐπήγαγε καὶ τὰς κολάσεις, λέγων· “πᾶς ὁ πίπτων ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται· ἐφ’ ὃν δ’ ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.” Δύο φησὶν ἀπωλείας ἐνταῦθα· μίαν μὲν, τὴν ἀπὸ τοῦ προσκόψαι καὶ σκανδαλισθῆναι· τοῦτο γὰρ ἔστιν, “ὁ πίπτων ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον.” ἑτέραν δὲ, τὴν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως αὐτῶν, καὶ τῆς συμφορᾶς καὶ πανωλεθρίας, ἣν καὶ σαφῶς προεδήλωσεν εἰπὼν, “λικμήσει αὐτόν.” ¹ Διὰ B τούτων καὶ τὴν ἀνάστασιν ἠνίξατο τὴν ἑαυτοῦ. Ὁ μὲν οὖν προφήτης Ἡσαίας τὸν ἀμπελῶνα αἰτιάσθαι φησιν αὐτόν· ἐνταῦθα δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦ λαοῦ διαβάλλει. Καὶ ἐκεῖ μὲν φησὶ· ⁹ “τί ἔδει με ποιῆσαι τῷ ἀμπελῶνι ^m μου, καὶ οὐκ ἐποίησα;” καὶ ⁿ ἀλλαχοῦ πάλιν· “τί εὔρον οἱ πατέρες

⁷ Ezech. xiii. 10.⁸ Joan. ix. 16. vii. 12. viii. 48.
Jer. ii. 5. Mich. vi. 3.⁹ Esai. v. 4.

[†] τῆς ὄνου G. p. p. καὶ διὰ πολλῶν ἐτέρων π. L. καὶ δι’ ἄλλων πολλῶν ἐτέρων π. K. M. ^ε ἀπόδεκτον L. Ep. παράδοξον] + ὃν G. M. ^h ἀναρτύτως] αὐτὸν ἀφροσύνη H. K. L. Mox Πῶς δὲ καὶ ἀπ. Edd. ⁱ ἀπὸ] ἐκ L. Ep. Euth. ^k ἐπάγει L. ¹ Διὰ] + δὲ G. ^m μου om. G. M. ⁿ ἀλλαχοῦ πάλιν· τί] δι’ ἄλλον πάλιν· τί ἐποίησά σοι, καὶ τί Edd. cum uno cod. L. εὔρον] εὔροσαν L.

ὑμῶν ἐν ἐμοὶ πλημμέλημα;” καὶ πάλιν, “λαός μου, τί ἐποίησά σοι; ἢ τί ἐλύπησά σε;” δεικνὺς αὐτῶν τὴν ἀχάριστον γνῶμην, καὶ ὅτι πάντων ἀπολαύοντες, τοῖς ἐναντίοις ἡμείβοντο· ἐνταῦθα δὲ μετὰ πλείονος τίθησιν αὐτὸ ὑπερβολῆς. Οὐ γὰρ αὐτὸς ἀποφαίνεται λέγων· “τί ἔδει με ποιῆσαι, καὶ οὐκ ἐποίησα;” ἀλλ’ αὐτοὺς ἐκείνους εἰσάγει ψηφίζομένους, ὅτι (432) οὐδὲν ὁ ἐνέλιπε, καὶ καταδικάζοντας ἑαυτούς. Ὅταν γὰρ εἴπωσιν, ὅτι “κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ῥ’ ἐτέροις γεωργοῖς,” οὐδὲν ἕτερον ἢ τοῦτο λέγουσι, μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας τὴν ψῆφον ἐκφέρουντες. Τοῦτο καὶ Στέφανος αὐτοῖς ὀνειδίζει, ὃ καὶ μάλιστα αὐτοὺς ἔδακνεν, ὅτι πολλῆς ἀπολαύσαντες αἰεὶ προνοίας, τοῖς ἐναντίοις ἡμείβοντο τὸν εὐεργέτην· ὅπερ καὶ αὐτὸ μέγιστον ἦν σημεῖον τοῦ μὴ τὸν κολάζοντα, ἀλλὰ τοὺς κολαζομένους αἰτίους εἶναι τῆς τιμωρίας τῆς ἐπαγομένης αὐτοῖς. Τοῦτο δὴ καὶ ἐνταῦθα δέικνται διὰ τῆς παραβολῆς, ἡ διὰ τῆς προφητείας. Οὐδὲ γὰρ ἠρκέσθη τῇ παραβολῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ προφητεῖαν διπλὴν ἐπήγαγε, τὴν μὲν τοῦ Δαυὶδ, τὴν δὲ παρ’ ἑαυτοῦ. Τί οὖν ἐχρῆν ταῦτα ἀκούσαντας ποιεῖν; οὐχὶ προσκυνῆσαι; οὐχὶ θαυμάσαι τὴν κηδεμονίαν, τὴν ἔμπροσθεν, τὴν μετὰ ταῦτα; Εἰ δὲ μηδενὶ τούτων ἐγένοντο βελτίους, τῷ γοῦν φόβῳ τῆς κολάσεως οὐκ ἔδει γενέσθαι σωφρονεστέρους; Ἀλλ’ οὐκ ἐγένοντο· ἀλλὰ τί μετὰ ταῦτα; ¹⁰ “Ἀκούσαντες, φησὶν, ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει. Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν ἰδιὰ τοὺς ὄχλους, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.” Ἡισθάνοντο γὰρ λοιπὸν, ὅτι αὐτοὺς ἠνίττετο. Ποτὲ μὲν οὖν κατεχόμενος, διὰ μέσου αὐτῶν ἀναχωρεῖ, καὶ οὐχ ὁράται· ποτὲ δὲ φαινόμενος, ὠδίνουσιν αὐτῶν τὴν ἐπιθυμίαν ἐπέχει. Ὁ καὶ θαυμάζοντες ἔλεγον· ¹¹ “οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς; ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν.” Ἐνταῦθα δὲ, ἐπειδὴ τῷ φόβῳ τοῦ πλήθους κατεείχοντο, ἀρκεῖται τούτῳ, καὶ οὐ παραδοξοποιεῖ, ὥσπερ 673 ἔμπροσθεν, διὰ ἑμέσου ἀναχωρῶν καὶ μὴ φαινόμενος. Οὐ

¹⁰ v. 45, 46.¹¹ Joan. vii. 25, 26.

ὁ ἐνέλιπε K. ἔλιπε G. ἔλειπε M. p. p. ἑαυτῶν G. M. ῥ’ ἐτέροις] ἄλλοις K. L. ἡ διὰ] καὶ διὰ H. K. ἡ διὰ om. L. invitis Mosq. αὐτοὺς] ἑαυτὸν G. M. Mox Καὶ ποτὲ μὲν οὖν G. M. Καὶ ποτὲ μὲν (om. οὖν) H. ἡ μέσου] μέσων K. μέσου αὐτῶν H. L.

γὰρ ἐβούλετο πάντα ὕπὲρ ἄνθρωπον ποιεῖν, ὥστε πιστευθῆναι τὴν οἰκονομίαν. Οἱ δὲ οὐδὲ ἀπὸ τοῦ πλήθους ἐσωφρονίζοντο, οὐδὲ ἀπὸ τῶν εἰρημένων· οὐ τὴν τῶν προφητῶν μαρτυρίαν, οὐ τὴν ἐαυτῶν ἡδούντο ψῆφον, οὐ τὴν τῶν πολλῶν γνώμην· οὕτω καθάπαξ αὐτοὺς ἡ ^ω φιλαρχία καὶ ὁ τῆς κενοδοξίας ἐπήρωσεν ἔρως, καὶ τὸ τὰ ^κ πρόσκαιρα ζητεῖν. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖ, καὶ κατὰ κρημνῶν φέρει· οὐδὲν οὕτω ποιεῖ τῶν μελλόντων ἐκπίπτειν, ὡς τὸ προσηλωσθαι τοῖς ἐπικήροις ^γ τούτοις· οὐδὲν οὕτω ποιεῖ καὶ ^B τούτων κακείνων ἀπολαύειν, ὡς τὸ πάντων ἐκεῖνα προτιμᾶν. “Ζητεῖτε” γὰρ, φησὶν ² ὁ Χριστὸς, “τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.” Καίτοι εἰ μὴδὲ τοῦτο προσέκειτο, οὐδὲ οὕτως αὐτῶν ἐφίεσθαι ἔδει. Νῦν δὲ ἐν τῷ λαβεῖν ἐκεῖνα, καὶ ταῦτά ἐστι προσλαβεῖν· καὶ οὐδὲ οὕτως ἔνιοι πείθονται· ἀλλὰ λίθοις ἀναισθήτοις εἰκόασι, καὶ σκιὰς διώκουσιν ἡδονῆς.

^a Τί γὰρ ἡδὺ τῶν ἐν τῷ παρόντι βίω; τί δὲ τερπνόν; Μετὰ γὰρ παρρησίας ὑμῖν πλείονος διαλεχθῆναι βούλομαι σήμερον· ἀλλὰ ἀνάσχεσθε, ἵνα μάθητε ὅτι ὁ δοκῶν οὗτος φορτικὸς εἶναι βίος καὶ ἐπαχθὴς, ὁ τῶν μοναχῶν λέγω καὶ ^C τῶν ἐσταυρωμένων, πολὺ τούτου τοῦ δοκοῦντος εἶναι προσηνοῦς καὶ ἀπαλωτέρου γλυκύτερός ^b ἐστὶ καὶ ποθεινότερος. Καὶ τούτου μάρτυρες ὑμεῖς, οἱ θάνατον πολλάκις αἰτήσαντες ἐν ταῖς καταλαβούσαις ὑμᾶς περιστάσεσι καὶ ἀθυμίαις, καὶ ἐκείνους μακαρίσαντες τοὺς ἐν ὄρεσι, τοὺς ἐν σπηλαίοις, τοὺς μὴ γεγαμηκότας, τοὺς τὸν ἀπράγμονα βίον ζῶντας, οἳ τε ἐν ^c ταῖς τέχναις, οἳ τε ἐν ταῖς στρατείαις, οἳ τε ἀπλῶς ζῶντες καὶ εἰκῇ, καὶ ἐν τῇ σκηνῇ διημερεύοντες καὶ ταῖς ὀρχήστραις. Καὶ γὰρ ἐκεῖθεν, ^d εἰ καὶ μυρία ἡδοναὶ βρύνειν δοκοῦσι καὶ εὐφροσύνης πηγαί, ἀλλὰ μυρία τίκτεται πικρότερα

^v ὑπὲρ ἀνθρώπων L. Mor. Ben. Hic tamen *supra hominem* vertit.
^ω φιλαρχία G. ἡ φιλαρχία . . . ἔρως] ἐνυφλώσεν ὁ τῆς φιλαρχίας [φιλαρχίας Ep.] ἔρως L. Ep. ^κ πρόσκαιρα] παρόντα K. L. Ep. Mor.
^γ τούτοις] πράγμασιν Mor. Ben. οὐδὲν] καὶ οὐδὲν G. ὥσπερ οὐδὲν Sav. cum Reg. 688. p. p. κακείνων om. K. L. ² ὁ Χριστὸς om. K. L. Ge. Infra Καίτοιγε Edd. ^a ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ μοναχῶν καὶ ὅτι ὁ δοκῶν φορτικὸς εἶναι βίος αὐτῶν, πολὺ γλυκύτερός ἐστι τοῦ δοκοῦντος εἶναι ἐν-δόνου καὶ ῥέοντος. G. ^b ἐστὶ] τε L. ^c ταῖς deest in Edd. ^d εἰ καὶ] Sic G. K. M. et Interp. pro vulgato ὅθεν. ἀλλὰ] ἄλλα Edd. ἀλλὰ om. H. K. ἀλλὰ μυρία om. L.

D βέλη. Ἄν γὰρ ἀλῶ τις ἔρωτι κόρης τινὸς τῶν ὀρχουμένων ἐκεῖ, ὑπὲρ μυρίας στρατείας, ὑπὲρ μυρίας ἀποδημίας χαλεπώτεραν ὑποστήσεται βάσανον, πάσης πόλεως πολιορκουμένης ἀθλιώτερον διακείμενος. Πλὴν ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκεῖνα ἐξετάσωμεν τέως, τῷ συνειδῶτι ταῦτα ἀφέντες τῶν ἐαλωκότων, φέρε περὶ τοῦ τῶν πολλῶν διαλεχθῶμεν βίου· καὶ τοσοῦτον εὐρήσομεν τὸ μέσον ἐκατέρας τῆς ζωῆς ταύτης, ὅσον λιμένος καὶ πελάγους συνεχῶς ἀνέμοις διακοπτομένου τὸ διάφορον. Σκόπει δὲ ἀπὸ τῶν καταγωγῶν εὐθέως τὰ προοίμια (433)

E[†] τῆς εὐημερίας. Ἀγορὰς γὰρ καὶ πόλεις καὶ τοὺς ἐν μέσῳ
 E[†] φυγόντες θορύβους, τὸν ἐν ὄρεσι βίον εἶλοντο, τὸν οὐδὲν ἔχοντα κοινὸν πρὸς^ε τὰ παρόντα, τὸν οὐδὲν ἀνθρώπινον ὑπομένοντα, οὐ λύπην βιωτικὴν, οὐκ ὀδύνην, οὐ φροντίδα τοσαύτην, οὐ κινδύνους, οὐκ ἐπιβουλάς, οὐ βασκανίαν, οὐ ζηλοτυπίαν, οὐκ ἔρωτας ἀτόπους, οὐκ^h ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. Ἐντεῦθεν ἤδη τὰ τῆς βασιλείας μελετῶσι, νάπαις ὁμιλοῦντες καὶ ὄρεσι καὶ πηγαῖς, καὶ ἡσυχίᾳ καὶⁱ ἡρεμίᾳ
 674 πολλῇ, καὶ πρὸ τούτων ἀπάντων τῷ θεῷ. Καὶ παντὸς μὲν θορύβου τὸ δωμάτιον αὐτοῖς καθαρὸν, παντὸς δὲ πάθους ἡ ψυχὴ καὶ νοσήματος ἐλευθέρα, λεπτὴ καὶ κούφη, καὶ τοῦ λεπτοτάτου αἵρος σφόδρα καθαρωτέρα. Ἔργον δὲ αὐτοῖς, ὅπερ ἦν καὶ τῷ Ἀδὰμ παρὰ τὴν ἀρχὴν καὶ πρὸ τῆς ἀμαρτίας, ὅτε τὴν δόξαν ἡμφιεσμένος ἦν, καὶ τῷ θεῷ μετὰ παρρησίας ὡμίλει, καὶ τὸ χωρίον ἐκεῖνο τὸ πολλῆς γέμον μακαριότητος ἔκει. Τί γὰρ οὗτοι χεῖρον ἐκείνου διάκεινται, ὅτε πρὸ τῆς παρακοῆς ἐτέθη ἐργάζεσθαι τὸν παράδεισον; Οὐδεμία φροντίς ἦν αὐτῷ βιωτικῇ; ἀλλ' οὐδὲ τούτοις. Θεῷ
 B διελέγετο μετὰ καθαρῷ συνειδότης; τοῦτο καὶ οὗτοι μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ μείζονα ἔχουσι παρρησίαν ἐκείνου, ὅσῳ καὶ μείζονος ἀπολελεύκασι χάριτος διὰ τῆς τοῦ πνεύματος χορηγίας. Ἐχρῆν μὲν οὖν^k ὑμᾶς ὄφει ταῦτα παραλαμβάνειν· ἐπειδὴ δὲ οὐ βούλεσθε, ἀλλ' ἐν θορύβοις^l καὶ ἀγοραῖς διατρίβετε, καὶ λόγῳ γοῦν διδάξωμεν ὑμᾶς, ἐν μέρος ἀπολαβόντες αὐτῶν τῆς διαγωγῆς· πάντα γὰρ οὐ δυνατόν ἐπελθεῖν τὸν ἐκείνων βίον. Οὗτοι οἱ φωστῆρες τῆς οἰκουμένης,

* Sic Edd. codices ἐξετάζωμεν. [†] διαφυγόντες L. ^ε τὰ] τὸν G. H. invito Interp. ^h ἄλλο] + τι L. ⁱ ἡρεμία G. H. L. M. ^k ἡμᾶς G. M. p. p. παραλαβεῖν L. ^l καὶ] ἐν Sav. καὶ ἐν Mor. Ben. διατρίβετε] διάγετε L.

ἐπειδὴν ἡλίου ^m ἀνίσχῃ, μᾶλλον δὲ πολλῶ πρό τῆς ἀκτίνος, ἀπὸ τῆς εὐνῆς ἀναστάντες, ὑγιεῖς καὶ ἐγρηγορότες καὶ νήφοντες· (οὔτε γὰρ λύπη τις καὶ φροντίς, οὔτε καρηβαρία ⁿ καὶ πόνος καὶ πραγμάτων ὄχλος, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν αὐτοῖς ἐνοχλεῖ, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι διάγουσιν ἐν οὐρανῷ) ἀναστάντες τοίνυν εὐθέως ἀπὸ τῆς εὐνῆς φαιδροὶ καὶ γεγηθότες, καὶ ^o χορὸν ἓνα στησάμενοι, ἐν φαιδρῷ τῷ συνειδῶτι συμφώνως ἅπαντες, ὥσπερ ἐξ ἑνὸς στόματος, ὕμνους εἰς τὸν τῶν ὅλων ἄδουσι θεὸν, γεραίροντές ^p τε αὐτὸν, καὶ χάριν εἰδότες ὑπὲρ ἁπάντων αὐτῷ, τῶν τε ἰδίων, τῶν τε κοινῶν εὐεργετημάτων. Ὡστε, εἰ δοκεῖ, τὸν Ἀδὰμ ἀφέντες, ἐρωτήσωμεν τί τῶν ἀγγέλων οὗτος διέστηκεν ὁ χορὸς τῶν ἐπὶ γῆς ἁδόντων καὶ λεγόντων· “δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.” Καὶ ἡ στολή δὲ αὐτοῖς τῆς ἀνδρίας ἄξια. Οὐ γὰρ δὴ κατὰ τοὺς ἐλκεχίτωνας καὶ ἐκνευρισμένους καὶ διακλωμένους εἰσὶν ἐστολισμένοι· ἀλλὰ κατὰ τοὺς μακαρίους ἐκείνους ἀγγέλους, τὸν D Ἡλίαν, τὸν Ἐλισσαῖον, τὸν Ἰωάννην, κατὰ τοὺς ἀποστόλους· τῶν ἱματίων κατεσκευασμένων αὐτοῖς, τοῖς μὲν ἀπὸ τριχῶν αἰγῶν, τοῖς δὲ ἀπὸ τριχῶν καμήλων· εἰσὶ δὲ οἷς καὶ δέρματα ἤρκεσε μόνον, καὶ ταῦτα πάλαι πεπονηκότα. Εἶτα ἐπειδὴν τὰς ὁδὰς ἐκείνας εἰπῶσι, τὰ γόνατα κάμψαντες, τὸν ὑμνηθέντα θεὸν παρακαλοῦσιν ὑπὲρ πραγμάτων, ὧν ἔνιοι οὐδὲ εἰς ἔννοιαν ταχέως ἔρχονται. Αἰτοῦσι γὰρ τῶν μὲν παρόντων οὐδέν· οὐδεὶς γὰρ αὐτοῖς τούτων λόγος· τὸ δὲ μετὰ παρρησίας στήναι ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ, ὅταν ἔλθῃ ^q κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ E θεοῦ· καὶ τὸ μὲν ἀκοῦσαι τῆς φοβερᾶς ἐκείνης φωνῆς τῆς λεγούσης, “οὐκ οἶδα ὑμᾶς· καὶ ὥστε μετὰ καθαρῶ συνειδότητος καὶ πολλῶν τῶν κατορθωμάτων τὸν ἐπίμοχθον τοῦτον διανύσαι βίον, καὶ τὸ χαλεπὸν πλεῦσαι πέλαγος ἐξ οὐρίας. Ἠγεῖται δὲ αὐτοῖς τῆς εὐχῆς, ὁ πατὴρ ^r καὶ ὁ προεστηκώς. Εἶτα ἀναστάντες καὶ τελέσαντες τὰς ἀγίας ἐκείνας καὶ συνεχεῖς εὐχὰς, ἀνισχύσης τῆς ἀκτίνος, εἰς ἔργον ἅπεισιν

^m ἀνάσχη L. ⁿ καὶ πόνοι πραγμάτων, οὐκ ὄχλος G. H. M.
 p. p. τι om. K. L. ^o χορὸν ἐστησάμενοι L. p. p. φαιδρῷ τῷ
 [προσώπῳ τε καὶ] συνειδῶτι Edd. Verba inclusa omnes uno ore co-
 dicēs damnant. ^p τε om. L. M. ^q κρίνειν Edd. ^r καὶ ὁ] ὁ καὶ
 Sav. καὶ om. Reg. 688.

675 ἕκαστος, πολλὴν πρόσοδον ἐντεῦθεν τοῖς δεομένοις συνάγοντες.

Ποῦ νῦν εἰσιν οἱ τοῖς διαβολικοῖς ἑαυτοὺς ἐκδιδόντες χοροῖς καὶ τοῖς ἄσμασι τοῖς πορνικοῖς, καὶ ἐν θεάτροις καθήμενοι; Αἰσχύνομαι μὲν γὰρ μεμνημένος ἐκείνων πλὴν διὰ τὴν ἀσθένειαν ὡμῶν ἀνάγκη καὶ τοῦτο ποιῆσαι. Καὶ γὰρ ὁ Παῦλός φησιν ¹² “ὥσπερ ἡ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ, οὕτω νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν.” Καὶ ἡμεῖς τοίνυν, φέρε παρεξέτασωμεν τὸν χορὸν τὸν ἐκ τῶν πορνευομένων γυναικῶν καὶ τῶν ἡταιρηκότων νέων συνεστῶτα (434) ἐν τῇ σκηνῇ, καὶ τοῦτον αὐτὸν τὸν τῶν μακαρίων τούτων, B εἰς ἡδονῆς λόγον, δι’ ἣν μάλιστα πολλοὶ τῶν ῥαθύμων νέων ἀλίσκονται ταῖς ἐκείνων παγίσιν. Τοσοῦτον γὰρ τὸ μέσον εὐρήσομεν, ὅσον εἰ ἀγγέλων τις ἤκουσεν ἀδόντων ἄνω τὴν παναρμόνιον μελωδίαν ἐκείνην, καὶ κυνῶν καὶ χοίρων ἐπὶ τῆς κοπρίας κατωρυομένων καὶ γρυζόντων. Διὰ τούτων μὲν γὰρ τῶν στομάτων ὁ Χριστὸς, δι’ ἐκείνων δὲ τῆς γλώττης ὁ διάβολος φθέγγεται. ^a Ἀλλὰ σύριγγες συνηχοῦσιν ἐκείνοις ἀσήμῳ φωνῇ καὶ ἀτερπεῖ τῇ ὄψει, τῶν γνάθων αὐτοῖς φυσσωμένων, καὶ τῶν νεύρων διασπινόμενων; Ἄλλ’ ἐνταῦθα ἢ τοῦ πνεύματος ἐνηχεῖ χάρις, ἀντὶ αὐλοῦ καὶ κιθάρας καὶ σύριγγος ^b τοῖς τῶν ἀγίων στόμασι κεχρημένη. Μᾶλλον δὲ ὅσα ἂν εἴπωμεν, οὐ δυνατόν παραC στησαι τὴν ἡδονὴν διὰ τοὺς τῷ πληρὶ καὶ τῇ πλινθείᾳ προσηλωμένους. Διὰ τοῦτο καὶ ἐβουλόμην τινὰ τῶν περὶ ταῦτα μαινομένων λαβεῖν, καὶ ἀπαγαγεῖν ἐκεῖ, καὶ δεῖξαι τῶν ἀγίων τὸν χορὸν τούτων, καὶ οὐκ ἂν ἐδέξασέ μοι λόγου λοιπόν. Πλὴν καὶ πρὸς πηλίνους διαλεγώμεθα, πει-

¹² Rom. vi. 19.

^a ὑμῶν] τὴν ὑμετέραν L. ⁱ γὰρ] οὖν Sav. Ben. γὰρ om. K. L. ^v νῦν om. L. τὰ μέλη ὑμῶν] αὐτὰ Edd. ^w τὸν om. K. τοῦτον αὐτὸν τὸν] τούτων αὐτῶν τὸν Mor. τούτων αὐτῶν G. M. Sav. Ben. sed p. p. τούτων om. Sav. Ben. ^x ῥαθυμούντων L. ^y “καὶ χοίρων deest in Mor.” [et Sav.] Montef. Deest etiam in codicibus, quotquot mihi praesto fuerunt; sed agnoscit, alterum καὶ κυνῶν praetermittendo, Interp. ^z κατωρυγμένων G. M. defossos Ge. ^a Ἀλλὰ καὶ σ. L. ^b Haec τοῖς τ. ἀ. σ. κεχρημένη non habent G. M. ^c τοῦτον G. M. Mox πειρασώμεθα K. L.

ρασόμεθα καὶ τῷ λόγῳ καὶ κατὰ μικρὸν αὐτοὺς ἀνασπάσαι
 τῆς ἰλύος καὶ τῶν τελμάτων. Ἐκεῖθεν μὲν γὰρ εὐθέως
 πῦρ δέχεται ἔρωτος ἀτόπου ὁ ἀκροατής· ὥς γὰρ οὐκ ἀρ-
 κούσης τῆς ὄψεως τῆς πόρνης φλέξαι τὴν διάνοιαν, καὶ τὴν
 ἀπὸ τῆς φωνῆς προστιθέασι λύμην· ἐνταῦθα δὲ, καὶ ἔχη
 τι τοιοῦτον ἢ ψυχῇ, ἀποτίθεται εὐθέως. Οὐχ ἡ φωνὴ δὲ D
 μόνον, οὐδὲ ἡ ὄψις, ἀλλὰ καὶ τὰ ἱμάτια μᾶλλον τούτων
 θορυβεῖ τοὺς ὁρῶντας. Καὶ πένης ἢ τις τῶν παχυτέρων
 καὶ ἡμελημένων, ἀπὸ τῆς θεωρίας μυρία ἀποδυσπετήσει πολ-
 λάκις, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐρεῖ, ὅτι ἡ μὲν πόρνη καὶ ὁ ἡται-
 ρηκὼς, μαγείρων τέκνα καὶ σκυτοτόμων, πολλάκις δὲ καὶ
 οἰκετῶν, ἐν τοσαύτῃ ζῶσι τρυφῇ· ἐγὼ δὲ ἐλεύθερος καὶ ἐξ
 ἐλευθέρων, δικαίους πόνους αἰρούμενος, οὐδὲ ὄναρ ταῦτα φαν-
 τασθῆναι δύναμαι· καὶ οὕτως ^d ἐμπρησθεῖς ὑπὸ τῆς ἀθυρίας
 ἄπεισιν. Ἐπὶ δὲ τῶν μοναχῶν οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ
 τούναντίον ἅπαν. Ὅταν γὰρ ἴδῃ πλουσίων παῖδας καὶ προ- E
 γόνων περιφανῶν ^e ἐκγόνους τοιαῦτα ἡμφιεσμένους ἱμάτια,
 οἷα οὐδὲ οἱ ἔσχατοι τῶν πενήτων, καὶ ἐπὶ τούτῳ χαίρον-
 τας, ^f ἐννοήσατε πόσῃ τῆς πενίας παραμυθίαν δεξάμενος
 ἄπεισι. Καὶ πλούσιος ἢ, σωφρονισθεὶς ἀναχωρεῖ, βελτίων
 γενόμενος. Πάλιν ἐν μὲν τῷ θεάτρῳ ὅταν ἴδωσι χρυσία
 περικειμένην τὴν πόρνην, ὁ μὲν πένης οἰμᾶζεται καὶ θρη-
 νήσῃ, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὐδὲν τοιοῦτον ἔχουσιν βλέπων· 676
 οἱ δὲ πλουτοῦντες ^g ὑπερόφονται καὶ διαπτύσουσιν ἀπὸ τῆς
 θεάς ταύτης τὰς συνοικούσας αὐτοῖς. Ὅταν γὰρ ^h καὶ σχῆμα,
 καὶ βλέμμα, καὶ φωνὴν, καὶ βᾶδισιν, πάντα διακεκλασμένα
 ἐκεῖνη παρέχῃ τοῖς ὁρῶσιν, ⁱ ἐμπρησθέντες ἀναχωροῦσι, καὶ
 αἰχμάλωτοι λοιπὸν εἰς τὰς οἰκίας εἰσέρχονται τὰς ἑαυτῶν.
 Ἐντεῦθεν αἱ ὕβρεις καὶ αἱ ἀτιμίαι, ἐντεῦθεν αἱ ἀπέχθειαι,
 οἱ πόλεμοι, οἱ θάνατοι οἱ καθημερινοί· ἐντεῦθεν ἀβίωτος
 τοῖς ἀλοῦσιν ὁ βίος, καὶ ἡ συνοικοῦσα λοιπὸν ἀηδὴς, καὶ τὰ
 παῖδια οὐχ ὁμοίως ποθεῖν, καὶ πάντα ἄνω καὶ κάτω τὰ
 τῆς οἰκίας, καὶ ὑπ' αὐτῆς λοιπὸν τῆς ἀκτίνος ἐνοχλεῖσθαι
 δοκεῖ. Ἄλλ' οὐκ ἀπὸ τῶν χορῶν τούτων ἀηδία τις τοιαύτη· B
 ἀλλ' ἡμερον καὶ πρᾶον ^k δέξεται ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα, πάσης

^d ἐμπλησθεῖς G. ^e Sic G. L. vulgo ἐγγόνους. ^f ἐννόησον
 K. L. πόσῃ τῆς] πόσῃ G. M. ^g ὄφονται G. M. ^h καὶ om. G. M.
 Mox καὶ ante πάντα delevi cum G. H. K. M. ⁱ καὶ ἐμπρ. ἀναχωρή-
 σωσι G. M. καὶ ante αἰχμάλωτοι om. G. ^k δέξαιτο G. K. M.

ἡδονῆς ἀτόπου ἀπηλλαγμένον, καὶ εὐκολώτερον αὐτῷ χρή-
 σεται, ἢ πρὸ τούτου. Τοιαῦτα ὁ μὲν χορὸς ἐκείνος τίκτει
 κακὰ, οὗτος δὲ ἀγαθὰ· ὁ μὲν ἀπὸ προβάτων λύκους ποιῶν,
 ὁ οὗτος δὲ ἀπὸ λύκων ἀρνεῖους ἐργαζόμενος. Ἀλλ' οὐπω
 περὶ τῆς ἡδονῆς οὐδὲν ^μ οὐδέπω τάχα εἰρήκαμεν. Καὶ τί
 γένοιτ' ἂν ἥδιον τοῦ μὴ θορυβεῖσθαι μηδὲ ὀδυνᾶσθαι τὴν
 διάνοιαν, μηδὲ ἀθυμεῖν καὶ στένειν; Πλὴν ἀλλὰ καὶ περαι-
 τέρω τὸν λόγον προαγάγωμεν, καὶ ἐκατέρας τῆς ᾠδῆς καὶ
 τῆς ^η θέας τὴν ἀπόλαυσιν ἐξετάσωμεν· καὶ ὁψόμεθα τὴν
 μὲν μέχρις ἐσπέρας μένουσαν, ἕως ἂν ἐν τῷ θεάτρῳ καθε-
 ζῇται ὁ θεατῆς, μετὰ δὲ ταῦτα κέντρου παντὸς χαλεπώτε-
 ρον ἀνιῶσαν αὐτόν· ἐνταῦθα δὲ διηνεκῶς ἐνακμάζουσιν ταῖς
 ψυχαῖς τῶν ἐωρακότων. Καὶ γὰρ ^ο καὶ τῶν ἀνδρῶν τὸν
 τύπον, καὶ τοῦ τόπου τὸ τερπνόν, καὶ τῆς διαγωγῆς τὸ
 γλυκὺ, καὶ τῆς πολιτείας τὸ καθαρὸν, καὶ τῆς καλλίστης
 ᾠδῆς καὶ πνευματικῆς τὴν χάριν, ἔχουσιν ^ρ ἑαυτοῖς διαπαντὸς
 ἐνιζάνοντα. Οἱ γοῦν τούτων ἀπολαύοντες διηνεκῶς τῶν
^λ λειμένων, ὥσπερ τινὰ χεიმῶνα λοιπὸν φεύγουσι τῶν πολ- (435)
 λῶν τοὺς θορύβους. Οὐκ ἄδοντες δὲ μόνον ^τ καὶ εὐχόμενοι,
 ἀλλὰ καὶ ταῖς βίβλοις προσηλωμένοι, τερπνόν τι θέαμα
 τοῖς ὁρῶσιν εἰσιν. Ἐπειδὴν γὰρ τὸν χορὸν διαλύσωσιν, ὁ
 D μὲν τὸν Ἡσαΐαν λαβὼν ἐκείνῳ διαλέγεται, ὁ δὲ τοῖς ἀπο-
 στόλοις ὁμιλεῖ, ἕτερος τὰ παρ' ἐτέρων πονηθέντα ἔπεισι,
 καὶ φιλοσοφεῖ ^ς περὶ θεοῦ, περὶ τοῦδε τοῦ παντὸς, περὶ
 τῶν ὁρωμένων, περὶ τῶν ἀοράτων, περὶ αἰσθητῶν, περὶ
 νοητῶν, περὶ τῆς εὐτελείας ^ι τούτου τοῦ βίου, περὶ τῆς
 τοῦ μέλλοντος ^ν μεγαλειότητος.

Καὶ τρέφονται τροφὴν ἀρίστην, οὐ σάρκας ἀλόγων
 ἐψημένας παρατιθέμενοι, ἀλλὰ λόγια θεοῦ ὑπὲρ μέλι καὶ
 κηρίον, μέλι θαυμάσιον, καὶ πολλῶ κρεῖττον ἢ κατὰ τὴν
 ἔρημον ὁ Ἰωάννης τὸ παλαιὸν ἐσιτεῖτο. Τὸ γὰρ μέλι
 E τοῦτο οὐ μέλιτται τινες ἄγριαι τοῖς ἄνθεσιν ἐφίζανουσαι

¹ αὐτὸς G. H. K. M. ^μ οὐδέπω om. K. L. ^η θέας] + ταύτης G. M.
 cf. p. 673 D. ^ο καὶ om. G. K. M. ^ρ ἑαυτοῖς] ἐν αὐτοῖς L. ceteri
 αὐτοῖς. ἐν ἑαυτοῖς Edd. p. p. ἐνιζάνουσαν K. L. ^λ λειμώνων H. L.
^τ καὶ] οὐδὲ K. L. ^ς περὶ] δὲ περὶ G. M. περὶ τῶν ὁρωμένων . . . νοητῶν]
 Sic Edd. codices περὶ τῶν ὁρωμένων, περὶ τῶν νοητῶν. de visibilibus, de
 invisibilibus Ge. ^ι τούτου τοῦ β.] Sic L. τοῦ β. τούτου H. ceteri
 τοῦ βίου. τοῦ παρόντος βίου Edd. ^ν μακαριότητος G. H. K. M. Ge.

συνλέγουσιν, οὐδὲ δρόσον πεπαίνουσαι τοῖς σίμβλοις ἐνιάσιν· ἀλλ' ἡ τοῦ πνεύματος κατασκευάζουσα χάρις, ἀντὶ κηρίων καὶ σίμβλων καὶ συρίγγων ταῖς τῶν ἁγίων ἐναποτίθεται ψυχαῖς, ὥστε εἶναι τῷ βουλομένῳ μετὰ ἀδείας ἐσθίειν διηνεκῶς. Ταύτας δὴ οὖν τὰς μελίττας καὶ αὐτοὶ μιμούμενοι, περιίπτανται τοῖς κηρίοις τῶν ἁγίων βιβλίων, πολλὴν ἐντεῦθεν δρεπόμενοι τὴν ἡδονήν. Καὶ εἰ βούλει μαθεῖν τὴν τράπεζαν τὴν ἐκείνων, ἐγγὺς γενοῦ, καὶ ὄψει τοιαῦτα ἐρευν- 677
γομένους αὐτοὺς, προσηνῇ πάντα καὶ ἡδέα, καὶ εὐωδίας γέμοντα πνευματικῆς. Οὐδὲν αἰσχρὸν ἐκεῖνα τὰ στόματα ἐξενεγκεῖν δύναται ῥῆμα, οὐδὲν εὐτράπελον, οὐδὲν τραχὺ, ἀλλὰ πάντα τῶν οὐρανῶν ἄξια. Οὐκ ἂν τις ἁμάρτοι, τὰ μὲν στόματα τῶν πολλῶν τῶν ἐν ἀγοραῖς συρομένων καὶ πρὸς τὰ βιωτικά λυσσώντων, βορβόρου τινὸς ὀχετοῖς παραβάλλον, τὰ δὲ τούτων, πηγαῖς μέλι ρεούσαις καὶ νάματα προχεούσαις καθαρὰ. Εἰ δὲ τις ἐδυσχέρανεν, ὅτι τὰ τῶν ^ω πολλῶν βορβόρου τινὸς προσεῖπον ὀχετοὺς, ἴστω ὅτι σφόδρα φειδόμενος εἶπον. Ἡ γὰρ γραφὴ οὐδὲ τούτῳ ^B κέχρηται τῷ μέτρῳ, ἀλλ' ἐτέρῳ πολλῷ σφοδρότέρῳ παραδείγματι. ¹³ "Ὅς γὰρ, φησὶν, ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν, καὶ τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν." Ἀλλ' οὐ τὰ ἐκείνων τοιαῦτα, ἀλλ' εὐωδίας γέμει πολλῆς. Καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα τοιαῦτα· τὰ δὲ ἐκεῖ ποῖος ἡμῖν παραστήσει λόγος; ποία ἐννοήσει διάνοια; τὴν λῆξιν τὴν ἀγγελικὴν, ^x τὴν μακαριότητα τὴν ἄφραστον, τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ; Τάχα πολλοὶ διεθερμάνθητε νῦν, καὶ εἰς ἐπιθυμίαν ἐνεπέσετε τῆς καλῆς ταύτης πολιτείας· ἀλλὰ τί τὸ κέρδος, ὅταν ἐνταῦθα ὄντες μόνον τοῦτο ἔχχητε τὸ πῦρ, ἐξελλόντες δὲ ^C σβέσητε τὴν φλόγα, καὶ καταμαρανθῇ οὗτος ὁ πόθος; Πῶς οὖν, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται; Ὡς ἐστὶ σοι θερμὸς οὗτος ὁ ἔρως, ἀπελθε πρὸς αὐτοὺς ἐκείνους τοὺς ἀγγέλους, ἀνέκαυσον αὐτὸν πλέον. Οὐ γὰρ οὕτως ὁ παρ' ἡμῶν λόγος δυνήσεται σε ἀνάψαι, ὥς ἡ τῶν πραγμάτων θέα. Μὴ εἶπης, διαλεχθῶ τῇ γυναικί, ^y καὶ διαλύσω τὰ πράγματα

¹³ Psal. xiii. 4.

^ω πολλῶν] + στόματα Edd. ὀχετοὺς] Sic K. L. M. vulgo ὀχετοῖς. Correxuit e cod. suo Editor Ben. ^{2dae}. ^x τὴν μ. τὰ ἄφραστα καὶ ἀπ. Sav. Ben. τὴν μακαριωτάτην, τὰ ἄφραστα καὶ ἀπ. G. M. ^y καὶ om. K. L.

πρῶτον. Ἀρχὴ ῥαθυμίας αὕτη ἢ ἀναβολή. ¹⁴ Ἀκουσον ὅτι συντάξασθαι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ ἠθέλησέ τις, καὶ οὐκ εἴασεν ὁ ² προφήτης. Καὶ τί λέγω συντάξασθαι; Θάψαι πατέρα ἠθέλησεν ὁ μαθητής, καὶ οὐδὲ τοῦτο συνεχώρησεν ὁ Χριστός.

D Καίτοι τί σοι πρᾶγμα ἀναγκαῖον οὕτως εἶναι δοκεῖ, ὡς κηδεῖα πατρός; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐπέτρεψε. Τί δήποτε; Ὅτι ³ σφοδρὸς ἐφέστηκεν ὁ διάβολος, παρείσδυσίν τινα βουλόμενος λαβεῖν· καὶ ὀλίγης ἀσχολίας ἐπιλάβηται καὶ ἀναβολῆς, μεγάλην ἐργάζεται ῥαθυμίαν. Διὰ τοῦτο παραινέι τις, ¹⁵ “μὴ ἀναβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας.” Οὕτω γὰρ δυνήσῃ τὰ πλείονα κατορθοῦν, οὕτω καὶ τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν σοι καλῶς διακεῖσεται. “Ζητεῖτε γὰρ, ^b φησί, τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.” Εἰ γὰρ ἡμεῖς τοὺς τὰ ἑαυτῶν ὑπερορῶντας, καὶ τῶν ἡμετέρων τὴν ἐπιμέλειαν προτιθέντας, ἐν πολλῇ καθιστῶμεν ἀμεριμνία·

E πολλῶ μᾶλλον ὁ θεός, ὁ καὶ χωρὶς τούτων κηδόμενος καὶ προνοῶν. Μὴ τοίνυν φροντίσης τῶν σῶν, ἀλλὰ ἄφες αὐτὰ τῷ θεῷ. Ἄν ^c γὰρ σὺ φροντίσης, ὡς ἄνθρωπος φροντίζεις· ἂν δὲ ὁ θεὸς προνοήσῃ, ὡς θεὸς προνοεῖ. ^d Μὴ φροντίσης αὐτῶν ἀφείς τὰ μείζω, ἐπεὶ αὐτὸς οὐ σφόδρα αὐτῶν προ-
678 νοήσει. Ἰν' οὖν σφόδρα αὐτῶν προνοῇ, αὐτῷ μόνῳ πάντα ἐπίτρεψον. Ἄν γὰρ ^e καὶ αὐτὸς αὐτὰ μεταχειρίσῃ, ἀφείς (436) τὰ πνευματικά, οὐ πολλὴν αὐτῶν ^f αὐτὸς ποιήσεται πρόνοϊαν. Ἰν' οὖν καὶ σοὶ ταῦτα εὖ ^g διακείσεται, καὶ φροντίδος ἀπαλλαγῇς ἀπάσης, ἔχου τῶν πνευματικῶν, ὑπερόρα τῶν βιωτικῶν· οὕτω γὰρ καὶ τὴν γῆν ἔξεις μετὰ τῶν οὐρανῶν, καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτεύξῃ, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

¹⁴ 3 Reg. xix. 20.

¹⁵ Eccli. v. 7.

² δεσπότης Mor. In L. haec vitata sunt. ^a σφοδρῶς L. ἔστηκεν G. M. ^b φησί] + πρῶτον Edd. θεοῦ] + καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ H. L. ^c γὰρ] μέν γάρ L. Mox haec ὡς θεὸς προνοεῖ om. G. M. ^d Μὴ] + οὖν Mor. + δὴ Sav. Ben. αὐτῶν] + σὺ Sav. Ben. p. p. μείζονα Edd. ^e καὶ om. K. L. p. p. μεταχειρίσεως iidem. ^f αὐτὸς] ὁ θεὸς H. αὐτῶν αὐτὸς] ὁ θεὸς αὐτῶν L. ^g Sic L. vulgo διακεῖσεται.

ΟΜΙΛΙΑ ΞΘ.

¹ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πάλιν ἐν παραβολαῖς. Ὡμοι- B
 ὡθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις
 ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστειλε τοὺς
 δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους,
 καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δού-
 λους, λέγων· εἰπάτε τοῖς κεκλημένοις, ^a τὸ ἄριστόν μου
 ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ
 πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. Οἱ δὲ ἀμελή-
 σαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ ^b ἐπὶ C
 τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ. Οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς
 δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. Ὁ δὲ βασιλεὺς
 ἀκούσας ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα ^c αὐτοῦ,
 ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν
 ἐνέπρησε. Τότε λέγει τοῖς δούλοις· ὁ μὲν γάμος ἔτοι-
 μός ^d ἐστίν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. Πορεύεσθε
 ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὑρητε, καλέ-
 σατε εἰς τοὺς γάμους. Καὶ ἐξελθόντες οἱ δούλοι εἰς
 τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὑρον, πονηροὺς
 καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ^e ἐπλήσθη ὁ γάμος τῶν κεκλημένων.
 Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ^f θεάσασθαι, εἶδεν ἄνθρωπον
 οὐκ ἔχοντα ἔνδυμα γάμου· καὶ λέγει αὐτῷ· ἑταῖρε,
 πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; Ὁ δὲ
 ἐφίμωθη. ^g Ὁ δὲ εἶπε τοῖς διακόνοις· δῆσαντες αὐ-
 τοῦ πόδας καὶ χεῖρας, ἐκβάλετε ^h αὐτὸν εἰς τὸ σκότος
 τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς
 τῶν ὀδόντων. Πολλοὶ γάρ ⁱ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ
 ἐκλεκτοί.

¹ Cap. XXII. v. 1-14.

HOM. LXIX. ^a τὸ] ἰδοὺ τὸ K. 3 Mosqq. σιτιστὰ] + μου G. M.
^b ἐπὶ] εἰς H. ^c αὐτοῦ om. K. ^d ἐστίν om. K. 2 Mosqq.
^e ἐνεπλήσθη M. 2 Mosqq. ^f θεάσασθαι] + τοὺς κεκλημένους H.
 3 Mosqq. ^g Ὁ δὲ εἶπε] Sic G. et 5 Mosqq. Καὶ εἶπε H. M.
 Εἶπε δὲ K. διακόνοις] + αὐτοῦ H. 3 Mosqq. ^h αὐτὸν om. K.
ⁱ εἰσι om. K.

ΕΙΔΕΣ καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ παραβολῇ τοῦ υἱοῦ καὶ τῶν δούλων τὸ μέσον; εἶδες πολλήν ^k μὲν ἐκατέρων τῶν παραβολῶν τὴν συγγένειαν, πολλήν δὲ καὶ τὴν διαφοράν; Καὶ γὰρ αὕτη δείκνυσι καὶ τοῦ θεοῦ τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν πρόνοιαν τὴν πολλήν, καὶ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀγνωμοσύνην. Ἄλλ' ἔχει τι καὶ πλεόν ἐκείνης αὕτη. Προαναφωνεῖ μὲν γὰρ καὶ τὴν ἔκπτωσιν τῶν Ἰουδαίων, καὶ τὴν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν· δείκνυσι δὲ μετὰ τούτου καὶ τοῦ βίου τὴν ἀκρίβειαν, καὶ ὅση τοῖς ἀμελοῦσιν ἡ δίκη κεῖται. Καὶ καλῶς αὕτη μετ' ἐκείνην ἐστίν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, “δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς,” δηλοῖ λοιπὸν ἐνταῦθα καὶ ποίῳ ἔθνει καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ¹ ἀλλὰ καὶ ἄφατον εἰς τοὺς Ἰουδαίους πάλιν τὴν πρόνοιαν ἐπιδείκνυται. Ἐκεῖ μὲν γὰρ πρὸ τοῦ σταυροῦ φαίνεται καλῶν ἐνταῦθα δὲ καὶ μετὰ τὸ σφαγῆναι ἐπικεῖται ἐπισπώμενος αὐτούς. Καὶ ὅτε τὴν χαλεπωτάτην αὐτοὺς ἔδει δοῦναι ^E δίκην, τότε καὶ εἰς γάμους αὐτοὺς ^m ἔλκει, καὶ τῇ τιμῇ τῇ ἀνωτάτῳ τιμᾷ. Καὶ ὅρα πῶς καὶ ἐκεῖ οὐ πρότερα τὰ ⁿ ἔθνη, ἀλλ' Ἰουδαίους, καὶ ἐνταῦθα πάλιν. Ἄλλ' ὥσπερ ἐκεῖ, ὅτε οὐκ ἠθέλησαν αὐτὸν δέξασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐλθόντα ἔσφαζαν, τότε ἔδωκε τὸν ἀμπελῶνα· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ὅτε μὴ ἠθέλησαν παραγενέσθαι ἐν τῷ γάμῳ, τότε ἑτέρους ἐκάλεσε. Τί τοίνυν γένοιτ' ἂν αὐτῶν ἀγνωμονέστερον, ὅταν ἐπὶ γάμους ⁶⁷⁹ καλούμενοι ἀποπηδῶσι; Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἔλοιτο ἐπὶ γάμους ἐλθεῖν, καὶ γάμους βασιλέως, καὶ βασιλέως υἱῷ ^o ποιοῦντος γάμους; Καὶ τίνος ἔνεκεν γάμος εἴρηται; φησίν. Ἵνα μάθης τοῦ θεοῦ τὴν κηδεμονίαν, τὸν πόθον τὸν περὶ ἡμᾶς, τῶν πραγμάτων τὴν φαιδρότητα, ὡς οὐδὲν λυπηρὸν ^p ἐκεῖ, οὐδὲ σκυθρωπὸν, ἀλλὰ πάντα χαρᾶς γέμει πνευματικῆς. Διὰ τοῦτο καὶ νυμφίον αὐτὸν Ἰωάννης καλεῖ· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει· ² “ἡρμοσάμην ^q γὰρ ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρί·” καὶ πάλιν,

² 2 Cor. xi. 2. Ephes. v. 32.

^k μὲν et p. p. δὲ καὶ om. L. ¹ ἀλλὰ] ἀλλ' ὅτι H. L. p. p. ἐπεδείκνυτο G. M. ^m ἔλκει] καλεῖ καὶ ἔλκει G. H. L. M. Vid. adnot.

ⁿ ἔθνη] + καλεῖ H. + καλεῖται K. + προσκαλεῖται L. p. p. Ἰουδαίοις (sic) K. Ἰουδαῖοι G. M. οὐ πρ. τὰ ἔθνη, ἀλλ' Ἰουδαίους καλεῖ Ep. *non prius gentes, sed Judaei vocantur* Ge. ^o ποιοῦντι G. K. M.

^p ἐκεῖ om. G. H. K. M. ἔχει legisse videtur Ep. οὐδὲ] ἢ Ep. Sav. οὐδὲν Mor. Ben. ^q γὰρ om. L. ἀνδρί] + παρθένῳ M. + παρθένον

ἀγνήν H. L. + π. ἀ. παραστήσαι τῷ Χριστῷ G.

“τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ [†]εἰς τὴν ἐκκλησίαν.” Τί οὖν οὐκ [§]αὐτῷ ἀρμόζεσθαι λέγεται ἢ νύμφη, ἀλλὰ τῷ υἱῷ; Ὅτι ἡ τῷ υἱῷ ἀρμοζομένη B τῷ πατρὶ ἀρμόζεται. Καὶ γὰρ ἀδιάφορον τῇ γραφῇ τοῦτο ἢ τοῦτο [†]λέγεσθαι, διὰ τὸ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας. Ἀπὸ τούτου καὶ τὴν ἀνάστασιν ἀνεκήρυξεν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸν θάνατον εἶπε, δείκνυσιν ὅτι καὶ μετὰ ^ντὸν θάνατον τότε οἱ γάμοι, τότε ὁ νυμφίος. Ἀλλ’ οὐδὲ οὕτως οὗτοι γίνονται βελτίους, οὐδὲ ἡμερώτεροι· οὐ τί γένοιτ’ ἂν χεῖρον; Καὶ γὰρ αὕτη τρίτη κατηγορία. Πρώτη μὲν, ὅτι προφήτας ἀπέκτειναν· ἔπειτα, ὅτι τὸν υἱόν· μετὰ ταῦτα, ὅτι καὶ ἀνελόντες, καὶ εἰς τοὺς γάμους τοῦ ἀναιρεθέντος ^ωκαλούμενοι παρ’ αὐτοῦ τοῦ ἀναιρεθέντος, οὐ παραγίνονται, ἀλλ’ αἰτίας πλάττουσιν, ζεύγη βοῶν, καὶ ἀγροὺς, καὶ γυναῖκας. C Καίτοι δοκοῦσιν εὐλογοὶ αἱ προφάσεις εἶναι· ἀλλ’ ἐντεῦθεν (437) μανθάνομεν, καὶ ἀναγκαῖα ἢ τὰ κατέχοντα, πάντων [×]προτιμότερα ποιεῖσθαι τὰ πνευματικά. Καὶ καλεῖ οὐχὶ προσφάτως, ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου. “Εἶπατε γάρ, φησί, τοῖς κεκλημένοις” καὶ πάλιν, “καλέσατε τοὺς κεκλημένους” ὕπερ μείζονα τὴν κατηγορίαν ἐποίει. Καὶ πότε ἐκλήθησαν; Διὰ τῶν προφητῶν ἀπάντων, διὰ Ἰωάννου πάλιν· αὐτῷ γὰρ παρέπεμπεν ἅπαντας, λέγων· [§]“ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι.” δι’ αὐτοῦ πάλιν τοῦ υἱοῦ· “δεῦτε ^νγὰρ πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ ἐγὼ ἀνα- D παύσω ὑμᾶς· καὶ πάλιν, “εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με, καὶ πινέτω.” Οὐ διὰ ῥημάτων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ πραγμάτων αὐτοὺς ^zἐκάλει, καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψιν διὰ Πέτρου καὶ τῶν κατ’ αὐτόν. ⁴“Ὁ γὰρ ἐνεργήσας, φησί, Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη.” Ἐπειδὴ γὰρ τὸν υἱὸν ἰδόντες ὠργίσθησαν καὶ ἀνείλον, διὰ τῶν δούλων ^ακαλεῖ πάλιν. Καὶ ἐπὶ τί καλεῖ; Ἐπὶ μόχθους καὶ πόνους καὶ ἰδρώτας; Οὐχί, ἀλλ’ ἐπὶ τρυφὴν· “οἱ ταῦ-

³ Joan. iii. 30. Matth. xi. 28. Joan. vii. 37.⁴ Gal. ii. 8.

[†] εἰς om. H. L. [§] αὐτῷ] + πατρὶ Sav. Ben. ἢ ante νύμφη om. G. M. [†] λέγεται H. L. ^ν τὸν om. G. H. M. p. p. οὗτοι om. G. K. M. ^ω Haec καλούμενοι . . . ἀναιρεθέντος om. M. Pro iis καλοῦντος habent Edd. [×] Sic Ep. πρότερα G. K. M. ^ν γὰρ] + φησί Edd. πρὸς με om. G. K. M. ^z καλεῖ G. K. M. ^α καλεῖ π.] καὶ π. καλεῖ G. H. M.

ροι γάρ μου, φησί, καὶ τὰ σιτιστὰ ^b τεθυμένα.” Ὅρα πόση ἢ πανδαισία· πόση ἢ φιλοτιμία. Καὶ οὐδὲ τοῦτο αὐτοὺς **E** ἐνέτρεψεν, ἀλλ’ ὅσῳ μεζόνως ἐμακροθύμησε, τοσούτῳ μεζόνως ἐσκληρύνοντο. Οὐδὲ γὰρ ἀσχολούμενοι, ἀλλ’ ἀμελήσαντες οὐκ ἦλθον. Πῶς οὖν οἱ μὲν ^c γάμους, οἱ δὲ ζεύγη βοῶν προβάλλονται; ταῦτα ^d γοῦν ἀσχολίας. Οὐδαμῶς τῶν γὰρ πνευματικῶν καλούντων, οὐκ ἔστιν ^e ἀσχολία οὐδεμία ἀναγκαία. Ἐμοὶ δὲ δοκοῦσι καὶ ταύταις ταῖς προφάσεσι κεχρηῆσθαι, τῆς ἀμελείας παρακαλύμματα ταῦτα **680** προβαλλόμενοι. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον τὸ δεινόν, ὅτι οὐκ ἦλθον, ἀλλὰ καὶ ^f τὸ πολλῶ χαλεπώτερον καὶ μανικώτερον, τὸ καὶ συγκόψαι τοὺς ἐλθόντας, καὶ ὑβρίσαι, καὶ ἀνελεῖν τοῦτο τοῦ προτέρου χεῖρον. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἦλθον ἀπαιτοῦντες πρόσδοδον καὶ καρπούς, καὶ ἐσφάγησαν· οὗτοι δὲ εἰς γάμους καλοῦντες τοῦ παρ’ αὐτῶν σφαγέντος, καὶ ^g οὗτοι πάλιν φονεύονται. Τί ταύτης τῆς μανίας ἴσον; Τοῦτο καὶ Παῦλος ἐγκαλῶν αὐτοῖς ἔλεγε· ^h “τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτείναντων καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων.” Εἶτα ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι ἀντίθεός ἐστι, καὶ διὰ **B** τοῦτο οὐ παραγινόμεθα, ἄκουσον τί λέγουσιν οἱ καλοῦντες· ὅτι ὁ πατήρ ἐστιν ὁ ποιῶν τοὺς γάμους, καὶ αὐτὸς ὁ καλῶν. Τί οὖν μετὰ ταῦτα; Ἐπειδὴ οὐκ ἠθέλησαν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀνείλον τοὺς ἐπ’ αὐτοὺς ἐλθόντας, κατακαίει τὰς ⁱ πόλεις, καὶ τὰ στρατόπεδα πέμψας, ἀνείλεν αὐτούς. Ταῦτα δὲ λέγει, προδηλῶν τὰ ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου γενόμενα, καὶ ὅτι ^j καὶ τὸν πατέρα παρώξυναν, αὐτῷ μὴ πιστεύσαντες· αὐτὸς γοῦν ἐστιν ὁ ^k ἐπέξελθών. Διὰ τοι τοῦτο οὐκ εὐθέως ἀναίρεθέντος τοῦ Χριστοῦ γέγονεν ἡ ἄλωσις, ἀλλὰ μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη, ἵνα δείξῃ αὐτοῦ τὴν μακροθυμίαν· ὅτε ἀπέ- **C** κτειναν τὸν Στέφανον, ὅτε ἀνείλον Ἰάκωβον, ὅτε ὑβρίσαν τοὺς ἀποστόλους. Εἶδες πραγμάτων ἀλήθειαν καὶ τάχος; Ἔτι γὰρ ^l Ἰωάννου ζῶντος, καὶ ἐτέρων πολλῶν τῶν τῷ Χρι-

^h 1 Thess. ii, 15.

^b τεθυμένα om. G. M. ^c γάμους] ἀγρούς L. ^d οὖν H. L. ἀσχολία L. ^e ἀσχολίας οὐδεμία ἀνάγκη L. Mox προκαλύμματα Edd. ^f τὸ om. K. τὸ πολλῶ] τὸ τούτου L. ὁ τούτου Mor. Ben. ^g αὐτοῖ L. ^h πόλεις] + αὐτῶν Sav. Ben. ⁱ καὶ om. H. K. ὅτι καὶ om. G. M. ^k ἐξελθών G. H. M. (αὐτὸς ἐξηλθεν αὐτοῖς Ep.) qui ruinavit Ge. ^l Ἰωάννου] + τοῦ εὐαγγελιστοῦ G. H. M.

στῶ συγγενομένων, ταῦτα ἐξέβαινε· καὶ μάρτυρες ἦσαν τῶν
^m γινομένων οἱ ταῦτα ἀκούσαντες.

“Ορα τοίνυν κηδεμονίαν ἄφατον. Ἐφύτευεν ἀμπελῶνα,
 πάντα ἐποίησε καὶ ἀπήρτισε· τῶν οἰκετῶν ἀναιρεθέντων,
 ἐτέρους ἀπέστειλε δούλους· ἐκείνων σφαγέντων, τὸν υἱὸν
 ἐπέμψεν· καὶ τούτου ἀναιρεθέντος, καλεῖ αὐτοὺς εἰς τοὺς γά-
 μους· ⁿ οὐκ ἠθέλησαν ἐλθεῖν. Εἴτα πέμπει ἐτέρους δούλους·
 οἱ δὲ καὶ τούτους ἀνείλουν. Τότε λοιπὸν αὐτοὺς ἀναιρεῖ, ^o ἅτε
 ἀνιάτα νοσοῦντας. “Οτι γὰρ ἀνιάτα ἐνόσουν, οὐ τὰ γεγεννη- D
 μένα ἔδειξε μόνον, ἀλλ’ ὅτι καὶ πορνῶν καὶ τελωνῶν πι-
 στευσάντων, αὐτοὶ ταῦτα ἐποίησαν. “Ωστε οὐκ ἀφ’ ^p ὧν
 ἐτόλμησαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφ’ ὧν ἕτεροι κατώρθωσαν, κα-
 τὰκρίνονται οὗτοι. Εἰ δὲ λέγοι τις, ὅτι οὐ τότε ἐκλήθησαν
 οἱ ἐξ ἐθνῶν, ὅτε ἐμαστίχθησαν καὶ μυρία ἔπαθον οἱ ἀπό-
 στολοι, ἀλλ’ εὐθέως μετὰ τὴν ἀνάστασιν· (τότε γὰρ φησιν
 αὐτοῖς, ⁶ “πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη”) εἴποι-
 μεν ἂν, ὅτι καὶ πρὸ τοῦ σταυροῦ καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν
 αὐτοῖς ^q διελέγοντο πρώτοις. Καὶ γὰρ πρὸ τοῦ σταυροῦ
 φησὶν αὐτοῖς· “πορεύεσθε ἐπὶ τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα
 οἴκου Ἰσραὴλ” καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ
 καὶ ἐκέλευσεν αὐτοῖς διαλέγεσθαι. ^r Εἰ γὰρ καὶ εἶπε, “μα- E
 θητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη” ἀλλὰ μέλλων εἰς τὸν οὐρανὸν
 (438) ἀναβαίνειν, ἐδήλωσεν ὅτι ἐκείνοις διαλέξονται πρώτοις. ⁷ “Λή-
 ψεσθε γὰρ δύναμιν, φησὶν, ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος
 ἐφ’ ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ, καὶ
 ἐν ^s πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.” καὶ ὁ
 Παῦλος πάλιν· ⁸ “ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν 681
 τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη.” Διὰ τοῦτο
 καὶ οἱ ἀπόστολοι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους πρῶτον ἐχώρησαν, καὶ
 πολλὴν ἐν Ἱερουσαλὴμ διατρίψαντες χρόνον, εἴτα ὑπ’ αὐτῶν
 ἐλαθέντες, οὕτω διεσπάρησαν εἰς τὰ ἔθνη. Σὺ δὲ ὅρα ^t κἀν-
 τεῦθεν τὴν φιλοτιμίαν. “Ὅσους ἐὰν εὐήρητε, φησί, καλέ-

⁶ Matth. xxviii. 19.

⁷ Act. i. 8.

⁸ Gal. ii. 8.

^m γενομένων L. ⁿ Sic Euth. καὶ οὐκ ἦ. ἐ. H. L. οὐκ ἦ. οὖν ἐ. G.
^o ἅτε] τὰ G. K. M. ὡς Euth. ^p ὧν] + ἐποίησαν καὶ Mor. Ben.
^q διελέγετο H. διαλέγεται G. K. M. *misit* Ge. ^r Εἰ γὰρ καὶ] Οὐ
 γὰρ L. Alterum vertit Ge. et recepit Sav. Mox πάντα om. K. L.
^s πάσῃ om. L. Mor. ἐν τε Ἰουδαίᾳ καὶ ἐν Ἱερ. K. ^t κἀνταῦθα L.
 καὶ ἐνταῦθα K. φιλοτιμίαν] + τοῦ δεσπότου Edd. invitis codd. et Interp.

σατε εἰς τοὺς γάμους.” Πρὸ τούτου μὲν γάρ, ὅπερ ἔφην, ,
 καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλήσι διελέγοντο, ἐπὶ πλεῖον ἐν
 τῇ Ἰουδαίᾳ διατρίβοντες· ἐπειδὴ δὲ ἐπέμενον ἐπιβουλεύ-
 Β οντες αὐτοῖς, ἤκουσον Παύλου τὴν παραβολὴν ἐρμηνεύ-
 οντος ταύτην, καὶ λέγοντος οὕτως· ⁹“ὕμιν ἦν ἀναγκαῖον
 πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀναξίους
 ἑαυτοὺς ἐκρίνατε, ἰδού στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη.” Διὰ τοῦτό
 φησι καὶ αὐτός· “ὁ μὲν γάμος ἐτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλη-
 μένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.” ^ω“Ἦιδει μὲν οὖν καὶ πρὸ τούτου τοῦτο·
 ἀλλ’ ἵνα μηδεμίαν αὐτοῖς καταλίπη ἀναισχύντου τινὸς ^χ ἀντι-
 λογίας πρόφασιν, καίπερ εἰδὼς, πρὸς αὐτοὺς ^γ πρῶτους καὶ
 ἦλθε καὶ ἔπεμψεν, ἐκείνους τε ἐπιστομίζων, καὶ ἡμᾶς παι-
 δεύων τὰ παρ’ ἑαυτῶν ἅπαντα πληροῦν, καὶ μηδεὶς μηδὲν
 C κερδαίνειν μέλλῃ. Ἐπεὶ οὖν οὐκ ἦσαν ἄξιοι, “πορεύεσθε,
 φησὶν, εἰς τὰς τριόδους, καὶ ὅσους ἐὰν εὔρητε, καλέσατε”
 καὶ τοὺς τυχόντας καὶ τοὺς ἀπερῥιμμένους. Ἐπειδὴ γάρ ἄνω
 καὶ κάτω ἔλεγεν, ὅτι “πόρνοι καὶ τελῶναι κληρονομήσουσι
 τὸν οὐρανόν” καὶ, “οἱ πρῶτοι ἔσχατοι ^z ἔσονται, καὶ οἱ ἔσχατοι
 πρῶτοι” δείκνυσιν ὅτι δικαίως ταῦτα γίνεται· ὁ μάλιστα
 πάντων ἔδακνεν Ἰουδαίους, καὶ τῆς κατασκαφῆς χαλεπώτερον
 μᾶλλον ἐκνίζε, τὸ εἰς τὰ ἐκείνων, καὶ πολλῶ μείζω τῶν ἐκεί-
 νων, τοὺς ἐξ ἔθνων ὁρᾶν εἰσαγομένους. Εἵτα ἵνα μηδὲ οὗτοι
 τῇ πίστει θαρρήσωσι μόνῃ, καὶ περὶ τῆς κρίσεως αὐτοῖς δια-
 λέγεται τῆς ἐπὶ ταῖς πονηραῖς πράξεσι, τοῖς ^a μὲν οὐδέπω
 D πεπιστευκόσι περὶ τοῦ προσελθεῖν τῇ πίστει, τοῖς δὲ πεπι-
 στευκόσι περὶ τῆς κατὰ τὸν βίον ἐπιμελείας. Ἐνδυμα γάρ
 βίος ἐστὶ καὶ πράξις. Καὶ μὴν χάριτος ἦν ἡ κλήσις· τίνος
 οὖν ἔνεκεν ἀκριβολογεῖται; Ὅτι τὸ μὲν κληθῆναι καὶ κα-
 θαρθῆναι, χάριτος ἦν· τὸ δὲ κληθέντα καὶ καθαρὰ ἐνδυσά-
 μενον μέναι τοιαῦτα διατηροῦντα, τῆς τῶν κληθέντων
 σπουδῆς. ^bΤὸ κληθῆναι οὐκ ἀπὸ τῆς ἀξίας γέγονεν, ἀλλ’
 ἀπὸ τῆς χάριτος. Ἐδεῖ τοίνυν ἀμείψασθαι τὴν χάριν

⁹ Act. xiii. 46.

^v ἄκ. τί φησι Παῦλος, τὴν π. ἐρμηνεύων καὶ λέγων οὕτως L. Mor.

^ω Ἐδεῖ H. L. ^x ἀπολογίας G. H. M. invito Ep. respondendi Ge.

^y Sic L. Ep. ceteri πρῶτον. καὶ ante ἦλθε om. G. K. M. ^z ἔσον-

ται om. K. καὶ, ἔσονται οἱ πρ. ἔσχ. L. ταῦτα] καὶ ταῦτα L. De

sequentibus vid. adnot. ^a μὲν] + οὖν L. ^b Τὸ γὰρ κλ. L. Τὸ

κλ. δὲ Edd.

καὶ μὴ τοσαύτην ἐπιδείξασθαι ^d πονηρίαν μετὰ τὴν τιμὴν. Ἄλλ' οὐκ ἀπήλυσας, φησὶν, ὅσον Ἰουδαῖοι. Καὶ μὴν πολλῶ μειζόνων ἀπήλυσας ἀγαθῶν. Ἄ γὰρ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου παρεσκευάζετο ἐκείνοις, ταῦτα ἀθρόον ἔλαβες σὺ, οὐκ ὦν ἄξιος. ^E Διὸ καὶ Παῦλος λέγει ¹⁰ “τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν.” Ἄ γὰρ ἐκείνοις ὠφείλετο, ταῦτα ἔλαβες. Διὸ καὶ πολλὴ κεῖται ἡ δίκη τοῖς ^e ἐρράθυμγκόσι. Καθάπερ γὰρ ἐκείνοι τῷ μὴ ἔλθειν ὕβρισαν, οὕτω καὶ σὺ τῷ οὕτω κατακλιθῆναι μετὰ βίου διεφθαρμένου. Τὸ γὰρ ῥυπαροῖς ἱματίοις ⁶⁸² εἰσελθεῖν ^f τοῦτο ἔστι· βίον ἀκάθαρτον ἔχοντα ἀπελθεῖν ἐντεῦθεν· διὸ καὶ ἐφimuῦτο. Ὅρῳ πῶς, καίτοι οὕτω τοῦ πράγματος ὄντος καταδήλου, οὐ πρότερον κολάζει, ἕως ἂν αὐτὸς ὁ ἡμαρτηκὼς τὴν ψῆφον ἐξενέγκῃ; Τῷ γὰρ μηδὲν ἔχειν ἀντεπεῖν κατέκρινεν ἑαυτὸν, καὶ ^g οὕτω πρὸς τὰς ἀπορρήτους αἵρεται κολάσεις. Μὴ γὰρ δὴ σκότος ^h ἀκούσας, τούτῳ νομίσης αὐτὸν τιμωρεῖσθαι, τῷ εἰς ἀφεγγές πέμπεσθαι χωρίον μόνον, ἀλλ' ὅπου ⁱ καὶ ὁ κλαυθμὸς, καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὁδόντων. Τοῦτο δὲ λέγει, τὰς ἀκαρτερήτους ἐνδεικνύμενος ὁδύνas.

^k Ἀκούσατε ὅσοι μυστηρίων ἀπολαύσαντες, καὶ τοῖς γάμοις παραγενόμενοι, ῥυπαραῖς τὴν ψυχὴν περιβάλλετε πρᾶ- ^B ξεσι. Ἀκούσατε πόθεν ἐκλήθητε. Ἀπὸ τῆς τριόδου. Τί ὄντες; Χωλοὶ καὶ ἀνάπηροι κατὰ ψυχὴν, ὁ πολλῶ χαλεπώτερον τῆς τοῦ σώματος ^l λώβης. Αἰδέσθητε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ καλέσαντος, καὶ μηδεὶς ^m μενέτω ῥυπαρὰ ἔχων ἱμάτια, ἀλλ' ἕκαστος ἡμῶν περιεργαζέσθω τὴν στολὴν τῆς ψυχῆς. Ἀκούσατε, γυναῖκες· ἀκούσατε, ἄνδρες. Οὐ τούτων (439) ἡμῖν δεῖ τῶν ἱματίων τῶν ⁿ χρυσοπάστων, [τῶν τὰ ἔξωθεν

¹⁰ Rom. xv. 9.

^e καὶ μὴ] τῷ ὑπακοῦσαι, οὐ τῷ Sav. Ben. repugnantibus Ep. Interp. et codd. ^d τὴν πονηρίαν G. H. K. ^e ῥαθυμήσασιν L. M. Ep. ^f τοῦτο ἔστι] Sic K. L. Ep. Mor. ceteri τοῦτο αἰνίττεται· τουτέστι. Iisdem auctoribus, φησὶν post ἐφimuῦτο delevi. ^g οὕτω om. K. L. αἵρεται] ἔλκεται K. L. Ep. Mor. ^h ἀκούων G. H. M. ⁱ καὶ om. G. L. ^k HΘIKON. Περὶ κρίσεως, καὶ τοῦ ἐπιμελεῖσθαι νοῦ καὶ ψυχῆς, καὶ καταφρονεῖν τῶν σαρκικῶν· ἀδύνατον γὰρ καὶ σῶμα καλλωπίζειν κάκεῖνα. G. ^l λώβης] Sic L. Ep. ceteri βλάβης. ^m μενέτω] μὲν ἔστω Sav. Ben. contra Ep. Interp. et codd. p. p. ἀλλ' quod deest in codd. tuetur Ep. ⁿ χρυσεμπάστων G. M. χρυσοπάστων, ἀλλ' ἐκείνων τῶν ἐνδον Mor. omissis ceteris; et sic omnes mei cum Interp. Plenior lectionem ediderunt Sav. Ben. adstipulante Reg. 688.

ἡμῖν καλλωπίζοντων,] ἀλλ' ἐκείνων τῶν [τὰ] ἔνδον. ^ο Ἐως
 ἂν ταῦτα ἔχωμεν, ἐκείνα περιθέσθαι δύσκολον. Οὐκ ἔστιν
 ὁμοῦ καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ^p καλλωπίζειν. Οὐκ ἔστιν ὁμοῦ
 καὶ μαμωνᾶ δουλεύειν, καὶ Χριστῷ ὑπακούειν ὡς ^a χρῆ.
 C Ἀποθώμεθα τοίνυν ταύτην τὴν τυραννίδα τὴν χαλεπὴν.
 Οὐδὲ γὰρ εἴ τις τὸν μὲν οἶκον ἐκόσμει, παραπετάσματα
 χρυσᾶ κρεμάσας, σέ δὲ ἐν ῥακίοις γυμνὸν ἐποίει ^r καθῆσθαι,
 πράως ἂν ἦνεγκας. Ἀλλ' ἰδοὺ νῦν τοῦτο σὺ ^s σαυτὸν ἐργάζῃ,
 τὴν μὲν οἰκίαν τῆς ψυχῆς σου, τὸ σῶμα λέγω, μυρίοις πα-
 ραπετάσμασι καλλωπίζων, ἐκείνην δὲ ἐν ῥακίοις ἀφείς κα-
 θῆσθαι. Οὐκ οἶσθα, ὅτι τὸν βασιλέα τῆς πόλεως μᾶλλον
 κοσμεῖσθαι δεῖ; Διὰ τοι τοῦτο τῇ μὲν πόλει παραπετά-
 σματα ἐκ λίνου κατεσκεύασται, τῷ δὲ βασιλεῖ ἀλουργίς καὶ
 διάδημα. Οὕτω καὶ σὺ, τὸ μὲν σῶμα πολλῷ φαυλοτέρᾳ
 D ⁱ περίβαλε στολῇ, τὸν δὲ νοῦν ἀλουργίδα ἐνδύσον, καὶ στέ-
 φανον ἐπίθες αὐτῷ, καὶ κάθισον ἐπὶ ὀχήματος ὑψηλοῦ καὶ
 περιφανοῦς. ^v Νῦν γὰρ τοῦναντίον ποιεῖς, τὴν μὲν πόλιν
 καλλωπίζων ποικίλως, τὸν δὲ βασιλέα νοῦν ἀφείς σύρεσθαι
 δεδεμένον ὀπίσω τῶν ἀλόγων παθῶν. Οὐκ ἐννοεῖς, ὅτι εἰς
 γάμον ἐκλήθης, καὶ θεοῦ γάμον; οὐ λογίζῃ πῶς εἰς ταύ-
 τας τὰς παστάδας τὴν κληθεῖσαν ψυχὴν εἰσιέναι χρῆ, κροσ-
 σωτοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένην, ^w πεποικιλμένην; Βούλει
 σοι δεῖξω τοὺς οὕτως ἐστολισμένους; τοὺς ἐνδύμα ἔχοντας
 γάμον; Ἀναμνήσθητι τῶν ἀγίων ἐκείνων, ὑπὲρ ὧν πρῶην
 E ὑμῖν διελέχθην, τῶν τὰ ^x τρίχυνα ἐχόντων ἱμάτια, τῶν τὰς
 ἐρήμους οἰκούντων. Οὗτοι μάλιστα εἰσιν οἱ τὰ ἐνδύματα
 τῶν γάμων ἐκείνων ἔχοντες· καὶ δῆλον ἐντεῦθεν· ^y ὅσας ἂν
 αὐτοῖς δῶς πορφυρίδας, οὐκ ἂν ἔλαιντο λαβεῖν· ἀλλ' ὥσ-
 περ βασιλεὺς, εἰ τοῦ πτωχοῦ τὰ ῥακία τις λαβὼν, κελεύει
 ταῦτα αὐτὸν ^z ἐνδύθῃναι, βδελύξαιτο ἂν τὴν στολὴν· οὕτω

^ο Ἐως] ὡς L. Mor. ἔως γὰρ G. H. M. ^p καλλωπίζειν] + οὐκ
 ἔστιν L. ^a χρῆ] δεῖ G. H. K. ^r καθῆσαι G. ^s σαυτὸν] Sic Mor.
 et codd. ταῦτον tacite Sav. Ben. ⁱ περίβαλλε H. M. ^v Νῦν
 γὰρ] Νῦν δὲ G. ὡς νῦν γε Sav. Ben. ^w πεποικιλμένην om. G. M.
^x τρίχυνα G. M. et sic edebatur ante Ben. cilicio Ge. Mox τοῦ
 γάμου ἐκείνου M. ^y ὅσας] + γὰρ G. ^z ἐνδύθῃναι L. εἰ τοῦ πτωχοῦ
 τὴν στολὴν· οὕτω] Sic Sav. et mei omnes, a quibus discedunt Mor.
 Ben. sic legendo: εἰ τὰ πτωχοῦ ῥακία κελεύει τις αὐτὸν ἐνδύθῃναι, ἐβδελύ-
 ξατο αὐν· οὕτω.

καὶ ἐκεῖνοι τὴν ἀλουργίδα ^a τὴν ἐκείνου. Οὐδαμόθεν δὲ ἐτέ- 683
 ρωθεν τοῦτο πᾶσχοουσιν, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ εἶδέναι τὸ κάλλος
 τῆς ^b ἐαυτῶν στολῆς. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἀλουργὸν ἐκείνην
 χλανίδα διαπτύουσιν ὡς ἀράχνην. Ταῦτα γὰρ αὐτοὺς ὁ
 σάκκος ἐδίδαξε· καὶ γὰρ εἰσιν αὐτοῦ τοῦ βασιλεύοντος ὑψη-
 λότεροι πολλῶ καὶ λαμπρότεροι. Κἂν δυνηθῆς τὰς πύλας
 ἀναπτύξαι τοῦ ^c νοῦ, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν κατιδεῖν, καὶ
 τὸν ἔνδον ἅπαντα κόσμον, κἂν εἰς τὴν γῆν καταπέσοις, οὐ
 φέρων τῆς εὐμορφίας τὴν λαμπηδόνα, καὶ τὴν αἴγλην τῶν
 ἱματίων ἐκείνων, καὶ τὴν ἀστραπὴν τοῦ συνειδότος αὐτῶν.
 Ἐχομεν ^d γὰρ εἰπεῖν καὶ παλαιούς ἄνδρας μεγάλους καὶ B
 θανμαστούς· ἀλλ' ἐπειδὴ τοὺς παχυτέρους τὰ ὀρώμενα ὑπο-
 δείγματα μᾶλλον ἐνάγει, διὰ τοῦτο ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τὰς σκη-
 νὰς πέμπω τῶν ἁγίων ἐκείνων. Οὐδὲν γὰρ ἔχουσι λυπηρόν,
 ἀλλ' ἅτε ἐν οὐρανοῖς πηξάμενοι τὰς καλύβας, οὕτω πόρρω
 τῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ μοχθηρῶν ἐσκύνωνται, στρατοπε-
 δευόμενοι κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ ὥσπερ χορεύοντες, οὕτω
 πολεμοῦσιν αὐτῷ. Διὰ τοι τοῦτο ^e καλύβας πηξάμενοι,
 πόλεις καὶ ἀγορὰς καὶ οἰκίας ἔφυγον. Τὸν γὰρ πολεμοῦντα
 οὐκ ἐνὶ ἐν οἰκίᾳ καθῆσθαι, ^f ἀλλὰ σχεδιάσαντα τὴν οἰκῆσιν,
 ὡς μέλλοντα εὐθὺς ἀπανίστασθαι, οὕτω κατοικεῖν. Τοιοῦτοι
 ἐκεῖνοι πάντες, ^g ἀπεναντίας ἡμῖν. Ἡμεῖς μὲν γὰρ οὐχ ὡς C
 ἐν στρατοπέδῳ, ἀλλ' ὡς ἐν πόλει εἰρηνικῇ ζῶμεν. Τίς γὰρ
 ἐπὶ στρατοπέδῳ ποτὲ θεμελίους καταβάλλεται, καὶ οἰκίαν
^h οἰκοδομεῖται, ἢ μικρὸν ὕστερον ἀπολιμπάνειν μέλλει; Οὐκ
 ἔστιν οὐδεὶς· ἀλλὰ κἂν ἐπιχειρήσῃ τις, ὡς προδότης ἀναι-
 ρεῖται. Τίς ἐπὶ στρατοπέδῳ πλέθρα γῆς ὠνεῖται, καὶ
ⁱ πραγματείας συντίθησιν; Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς· καὶ μάλα εἰ-
 κότως. Πολεμῆσαι γὰρ, φησὶ, παραγέγονας, οὐ καπηλεῦσαι.
 Τί τοίνυν φιλοπονεῖς περὶ τὸν τόπον, ὃν μικρὸν ὕστερον
 ἀφήσεις; Ὅταν ἀπέλθωμεν εἰς τὴν πατρίδα, ταῦτα ποιεῖ.
 Ταῦτα καὶ σοὶ λέγω νῦν ἐγώ. Ὅταν ἀναχωρήσωμεν εἰς D
 τὴν πόλιν τὴν ^k ἄνω, ταῦτα ποιεῖ· μᾶλλον δὲ οὐδὲν σοι δεῖ

^a τὴν] + βασιλικὴν G. H. ^b αὐτῶν G. H. K. ^c νοῦ] Sic Ge.
 ναοῦ L. M. et pr. K. idque edidit Mor. αὐτῶν] αὐτὴν G. ^d γὰρ
 deest in Edd. ^e καὶ καλύβας G. H. ^f ἀλλὰ] + δεῖ H. K. + δεῖ
 σε G. ^g ἀπεναντίας] + οἰκοῦντες G. H. p. p. μὲν om. L. ^h οἰκο-
 δομεῖ L. p. p. ἐπιχειρῇ G. K. ⁱ γραμματεῖα H. L. M. ^k ἀνωτάτω
 G. H. p. p. δεῖ om. G. K.

πόνων ἐκεῖ· λοιπὸν ὁ βασιλεὺς σοι ¹ πάντα ἐργάσεται. Ἐν-
ταῦθα δὲ ἀρκεῖ τάφρον περιελάσαι μόνον, καὶ χάρακα πη-
ξασθαι· οἰκοδομῆς δὲ ^m οὐδεμία χρεία. Ἄκουσον οἷος τῶν
ἀμαξοβίων Σκυθῶν ὁ βίος, οἷαν τοὺς νομάδας φασὶν ἔχειν
διαγωγὴν. Οὕτω τοὺς Χριστιανοὺς ζῆν ἔδει· περιῖεναι τὴν
οἰκουμένην, πολεμοῦντας τῷ διαβόλῳ, αἰχμαλώτους ῥυομένους (440)
τοὺς ὑπ' ἐκείνου κατεχομένους, καὶ πάντων ἀπηλλάχθαι τῶν
βιωτικῶν. Τί κατασκευάζεις οἰκίαν, ἄνθρωπε, ἵνα μᾶλλον
Ε σαυτὸν δῆσῃς; Τί κατορύττεις θησαυρὸν, καὶ καλεῖς κατὰ
σαντοῦ τὸν πολέμιον; τί περιβάλλεις τείχη, καὶ σαντῷ
κατασκευάζεις φυλακὴν; Εἰ δὲ δύσκολα ταῦτα εἶναι σοι
δοκεῖ, ἀπέλθωμεν πρὸς τὰς ἐκείνων σκηνάς, ἵνα διὰ τῶν
ἔργων μάθωμεν τὴν εὐκολίαν. Καλύβας ⁿ γὰρ ἐκείνοι πη-
684 ζάμενοι, κὰν ἀποστῆναι δέη τούτων, οὕτως ἀφίστανται, ὥσ-
περ οἱ στρατιῶται ἐν εἰρήνῃ τὸ στρατόπεδον ἀφέντες.
Καὶ γὰρ οὕτως ἐσκήνωνται, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ ἥδιον.
Καὶ γὰρ ἥδιον ἰδεῖν ἐρημίαν σκηνάς ἔχουσιν μοναχῶν συν-
εχεῖς, ἢ στρατιώτας ἐν στρατοπέδῳ παραπετάσματα τείνον-
τας, καὶ δόρατα πηγνυμένους, καὶ ^o τῆς τῶν δοράτων αἰχ-
μῆς φάρη κροκωτὰ ἐξαρτῶντας, καὶ πλῆθος ἀνθρώπων χαλ-
κᾶς ^p ἐχόντων κεφαλὰς, καὶ πολὺ τῶν ἀσπίδων ἀστράπτοντας
τοὺς ^a ὀμφαλοὺς, καὶ σιδήρῳ τεθωρακισμένους ὅλους διόλου,
καὶ βασιλεία ἐσχεδιασμένα, καὶ πεδῖον ἠπλωμένον πολὺ,
καὶ ἀριστοποιουμένους καὶ αὐλοῦντας. Οὐδὲ γὰρ οὕτω τερ-
B πνὸν τὸ θέατρον τοῦτο, οἷον ^r ὃ ἐγὼ λέγω νῦν. Ἄν γὰρ
ἀπέλθωμεν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἴδωμεν τῶν τοῦ Χριστοῦ
στρατιωτῶν τὰς σκηνάς, οὐ παραπετάσματα τεινόμενα ὀψό-
μεθα, οὐδὲ αἰχμὰς δοράτων, οὐδὲ πέπλους χρυσοῦς θόλον
βασιλικὴν ποιοῦντας, ἀλλ' οἷον ἂν εἴ τις ἐν γῇ πολλῷ
ταύτης ^s μακροτέρᾳ καὶ ἀπείρῳ πολλοὺς ἔτεινεν οὐρανούς,
καινὸν καὶ φρικῶδες ἂν ἔδειξε τὸ θέατρον, οὕτω καὶ ἐκεῖ

¹ πάντα] + ποιεῖ καὶ G. H. Ταῦτα καὶ σοὶ . . . ἐργάσεται] ὅταν
ἀναχωρήσωμεν εἰς τὴν πόλιν τὴν ἄνω, ταῦτα ἀπόλαυε. Ταῦτα καὶ σοὶ
νῦν λέγω ἐγὼ· ὅταν τὴν ἄνω κατὰσχεσιν εὐρωμεν, τότε ταῦτα ποιεῖ
μᾶλλον δὲ οὐδὲν σοι δεῖ πόνων ἐκεῖ· ὁ γὰρ βασιλεὺς λοιπὸν ἅπαντα τὰ
ἐκεῖσε ἐργάσεται. Mor. Ben. In altera lectione paucis exceptis con-
sentiunt Ge. Sav. et codices. ^m οὐδεμιᾶς M. ⁿ γὰρ et p. p. του-
των om. M. Mor. ^o ταῖς τῶν δ. αἰχμαῖς H. L. M. ^p ἔχοντα G.
Clausulam καὶ πλῆθος . . . κεφαλὰς ignorant K. M. ^a ὀφθαλμοὺς G.
H. L. ^r ὃ om. G. K. M. ^s μακαιοτέρᾳ G. H. M. Ge.

θεάσασθαι ἔνι. Οὐδὲν γὰρ αὐτῶν τὰ καταγώγια χεῖρον τῶν οὐρανῶν διάκεινται· καὶ γὰρ ἄγγελοι κατάγονται πρὸς αὐτοὺς, καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων δεσπότης. Εἰ γὰρ πρὸς τὸν Ἀβραάμ ἦλθον, ἄνδρα γυναῖκα ἔχοντα καὶ παῖδια τρέφοντα, C ἐπειδὴ φιλόξενον εἶδον· ὅταν πολλῷ πλείονα εὕρωσιν ἀρετὴν, καὶ ἄνθρωπον σώματος ἀπαλλαγέντα, καὶ ἐν σαρκὶ σαρκὸς ὑπερορῶντα, πολλῷ μᾶλλον ἐνταῦθα διατρίβουσι, καὶ χορεύουσι τὴν αὐτοῖς πρέπουσαν χορείαν. Καὶ γὰρ τράπεζα παρ' ἐκείνοις πάσης πλεονεξίας ἑκατὰ, καὶ φιλοσοφίας μεστή. Οὐχ αἱμάτων χεῖμαρροι παρ' αὐτοῖς, οὐδὲ κρεῶν κατακοπαί, οὐδὲ κερηβαρίαι, οὐδὲ κερυκείαι, οὐδὲ κνῖσαι παρ' αὐτοῖς ἀηδεῖς, οὐδὲ καπνὸς ἀτερπῆς, οὐδὲ δρόμοι καὶ θόρυβοι καὶ ταραχαὶ καὶ κραυγαὶ ἐπαχθεῖς· ἀλλ' ἄρτος καὶ ὕδωρ· τὸ μὲν ἐκ πηγῆς καθαρᾶς, τὸ δὲ ἀπὸ πόνων δικαίων. Εἰ δέ * που καὶ φιλοτιμότερον ἐστίασασθαι βου- D ληθεῖεν, ἀκρόδρνα ἢ φιλοτιμία γίνεται· καὶ μείζων ἐνταῦθα ἢ ἡδονή, ἢ ἐν ταῖς βασιλικαῖς τραπέζαις. Οὐδεὶς ἐνταῦθα φόβος καὶ τρόμος, οὐκ ἄρχων ἐνεκάλεσεν, οὐ γυνὴ παρώξυνεν, οὐ παιδίον εἰς ἀθυμίαν ἐνέβαλεν, οὐ γέλως ἄτακτος ἐξέελυσεν, οὐ κολάκων πλῆθος ἐφύσησεν· ἀλλ' ἀγγέλων ἐστὶν ἢ τράπεζα, πάσης τοιαύτης ταραχῆς ἀπηλλαγμένη. Καὶ στιβάς αὐτοῖς χόρτος ἀπλῶς ὑπόκειται, καθάπερ ἐν ἐρήμῳ ἀριστοποιῶν ὁ Χριστὸς ἐποίησε. Πολλοὶ δὲ οὐδὲ ὕπωρόφιοι τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλ' ἀντὶ στέγης τὸν οὐρανὸν ἔχουσι, καὶ τὴν σελήνην ἀντὶ φωτὸς λύχνου, οὐ ὡς δεομένου ἐλαίου, οὐδὲ τοῦ διακονησόμενου· ἐκείνοις μόνοις ἀξίως ἄνωθεν E αὕτη φαίνει. Ταύτην καὶ ἄγγελοι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὴν τράπεζαν θεωροῦντες, τέρπονται καὶ ἡδονταί. Εἰ γὰρ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι χαίρουσιν, ἐπὶ δικαίοις τοσούτοις μιμουμένοις αὐτοὺς τί οὐκ ἐργάζονται; Οὐκ ἔστιν ἐκεῖ δεσπότης καὶ δούλος· πάντες δούλοι, πάντες ἐλεύθεροι. Καὶ μὴ νομίσης αἰνίγμα εἶναι τὸ εἰρημένον· καὶ γὰρ δούλοι ἀλλήλων, καὶ δεσπότηαι ἀλλήλων ἂ εἰσίν. Οὐκ ἔστιν ἐσπέρας 685

* καθαρά] Sic K. L. M. *immutis* Ge. Vulgo ἀπηλλαγμένη καὶ καθαρά. ὡς οὐδὲ κερηβαρίαι om. K. L. M. invito Interp. κνῖσα . . ἀηδὴς G. H. K. Verba παρ' αὐτοῖς, quae vulgo desunt, tumentur H. L. M. * που καὶ] καὶ G. καὶ τι H. πού τι καὶ K. ὕπωρόφιον G. ὑπορόφιοι M. ὡς δεόμενοι H. L. M. Ge. p. p. οὕτε G. H. K. L. et διακονησάμενον L. M. ἂ εἰσίν om. K. καὶ γὰρ καὶ δ. καὶ δ. ἀλλήλων (om. εἰσίν) L. M.

καταλαβούσης ἐν κατηφείᾳ γενέσθαι, ὅπερ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων πάσχουσι, τὰς ἐκ τῶν ^bμεθημερινῶν κακῶν ἀναλογιζόμενοι φροντίδας. Οὐκ ἔστι μετὰ τὸ δεῖπνον μεριμνῆσαι ληστὰς, καὶ ἀποκλείσαι ^cθύρας, καὶ ἐπιθεῖναι μοχλοὺς, οὐδὲ τᾶλλα δεῖσαι, ἃ πολλοὶ ^dδεδοίκασι, τοὺς λύχνους μετὰ ἀκριβείας κοιμίζοντες, μή που σπινθήρ ἐμπρήσῃ τὴν οἰκίαν. Καὶ ἡ διάλεξις δὲ αὐτοῖς τῆς αὐτῆς γέμει γαλήνης. Οὐ γὰρ ταῦτα, ἅπερ ἡμεῖς διαλεγόμεθα, φθέγγονται, τὰ μηδὲν πρὸς ἡμᾶς· ὁ δεῖνα γέγονεν ἄρχων, ὁ δεῖνα ἐπαύσατο ^eτῆς **B** ἀρχῆς, ὁ δεῖνα ἐτελεύτησε, καὶ ^fτὸν κλῆρον διεδέξατο ἕτερος, καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἀλλ' αἰεὶ περὶ τῶν μελλόντων φθέγγονται καὶ φιλοσοφοῦσι καὶ ὥσπερ ἑτέραν οἰκοῦντες οἴκου- (441) μένην, ὥσπερ εἰς αὐτὸν μεταστάντες τὸν οὐρανὸν, ὥσπερ ἐκεῖ ζῶντες, οὕτω τὰ ἐκεῖ πάντα διαλέγονται, περὶ τῶν κόλπων τοῦ Ἀβραάμ, περὶ τῶν στεφάνων τῶν ἀγίων, περὶ τῆς μετὰ Χριστοῦ χορείας· καὶ τῶν παρόντων ^gαὐτοῖς οὐδὲ μνήμη τις, οὐδὲ λόγος· ἀλλ' ὥσπερ ἡμεῖς οὐκ ἂν ἀξιώσαι- μέν τι εἰπεῖν περὶ ὧν οἱ μύρμηκες κατὰ ^hτὰς ὁπὰς καὶ τοὺς χηραμοὺς πράττουσιν, οὕτως οὐδὲ ἐκεῖνοι, τί ποιούμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ περὶ τοῦ βασιλέως τοῦ ἄνω, περὶ τοῦ πολέμου τοῦ ἐν χερσὶ, περὶ τῶν τοῦ διαβόλου μηχανημάτων, περὶ **C** τῶν κατορθωμάτων ὧν οἱ ἅγιοι κατώρθωσαν. Τί τοίνυν πρὸς ἐκείνους ἡμεῖς παραβαλλόμενοι μυρμῆκων διενηνόχαμεν; ⁱΚαθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι τῶν σωματικῶν ἐπιμελοῦνται, οὕτω καὶ ἡμεῖς· καὶ εἴθε τούτων μόνων ἡμεῖς· νῦν δὲ καὶ πολλῷ χειρόνων. Οὐ γὰρ τῶν ἀναγκαίων ἐπιμελούμεθα μόνον, καθάπερ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ τῶν περιττῶν. Οἱ μὲν γὰρ πόρον παντὸς ἐγκλήματος ἀπηλλαγμένον μετέρχονται· ἡμεῖς δὲ πᾶσαν πλεονεξίαν· καὶ οὐδὲ τὰ μυρμῆκων μιμούμεθα, ἀλλὰ τὰ τῶν λύκων, τὰ τῶν παρδάλων· μᾶλλον δὲ καὶ **D** ἐκείνων χείρους. Ἐκείνοις μὲν γὰρ ἡ φύσις οὕτως ἔδωκε τρέφεσθαι· ἡμᾶς δὲ λόγῳ καὶ ἰσονομίᾳ τετίμηκεν ὁ θεός, καὶ

^b Sic G. H. K. L. vulgo καθημερινῶν. ^c θύραν et p. p. μοχλὸν G. K. ^d δεδοικότες L. M. p. p. κατακοιμίζουσι L. M. κατακοιμίζοντες K. ^e τῆς ἀρχῆς] Sic H. K. L. M. favente Ge. vulgo ἄρχων. ^f τὸν κλῆρον] Sic H. K. L. Lacunam habet M. τὸν κληρονομον G. Mor. τὴν κληρονομίαν Sav. Ben. ^g αὐτοῖς om. G. H. ^h Haec τὰς ὁπὰς καὶ non agnoscunt L. M. nec, ut videtur, Interp. ⁱ Οὐδέν· καθάπερ L. M. invito Ge.

τῶν θηρίων γεγόναμεν χείρους. Καὶ ἡμεῖς μὲν τῶν ἀλόγων^k χείρους· ἐκεῖνοι δὲ τῶν ἀγγέλων ἴσοι, ξένοι καὶ παρεπίδημοι τῶν ἐνταῦθα ὄντες· καὶ πάντα αὐτοῖς ἐνῆλλακται πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἐνδύματα, καὶ τροφή, καὶ οἰκία, καὶ ὑποδήματα, καὶ λαλιά. Καὶ εἴ τις ἐκείνων ἤκουσε διαλεγομένων καὶ ἡμῶν, τότε ἂν ἔγνω καλῶς πῶς οἱ μὲν¹ οὐρανοπολῖται, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τῆς γῆς ἄξιοι. Διὰ δὲ τοῦτο, ἐπειδὴν τις ἄξιωμα περιβεβλημένος ἀπέλθῃ πρὸς αὐτοὺς, τότε μάλιστα ἐλέγχεται ὁ τύφος ἅπας. Ὁ γὰρ γηπόνος ἐκεῖνος, καὶ ὁ πάντων ἄπειρος τῶν βιωτικῶν, τοῦ στρατηγοῦ καὶ μέγα ἐπὶ τῇ ἀρχῇ φρο- E
νοῦντος πλησίον κάθηται ἐπὶ στιβάδος, ἐπὶ προσκεφαλαίου ῥυπῶντος. Οὐ γὰρ εἰσιν οἱ αἵροντες αὐτὸν, καὶ φυσῶντες· ἀλλὰ ταῦτόν γίνεται, οἶον^m ἂν εἴ τις παρὰ χρυσοχόον ἔλθοι καὶ ῥόδωνιάν· καὶ γὰρⁿ καὶ ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ῥόδων δέχεται τινα λαμπηδόνα· οὕτω κακείνοι, ἀπὸ τῆς αὐγῆς τῆς τούτων κερδαίνοντες μικρὸν, τῆς ἀπονοίας τῆς ἔμπροσθεν ἀπαλλάττονται. Καὶ ὥσπερ^o εἴ τις εἰς ὑψηλὸν ἔλθοι τόπον, κὰν σφόδρα βραχὺς ᾗ, ὑψηλὸς φαί- 686
νεται· οὕτω καὶ οὗτοι, πρὸς τὰς ὑψηλὰς αὐτῶν ἐρχόμενοι διανοίας, τοιοῦτοι φαίνονται, ἕως ἂν ἐκεῖ μένωσι, κατελθόντες δὲ ταπεινοῦνται πάλιν, ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου καταβαίνοντες. Οὐδὲν^p παρ' ἐκείνοις βασιλεὺς, οὐδὲν ὕπαρχος· ἀλλ' ὥσπερ ἡμεῖς τῶν παιδίων ταῦτα παιζόντων γελῶμεν· οὕτω κακείνοι τὴν φλεγμονὴν τῶν ἔξω σοβούντων διαπτύουσι. Καὶ δὴλον ἐντεῦθεν· εἰ γὰρ τις αὐτοῖς δοίῃ μετὰ ἀσφαλείας βασιλείαν, οὐκ ἂν ποτε ἔλουντο· εἴλουντο δ' ἂν, εἰ μὴ μεῖζον αὐτῆς ἐφρόνουν, εἰ μὴ πρόσκαιρον^q τὸ πρᾶγμα εἶναι ἐνόμιζον. Τί οὖν; οὐκ αὐτομολήσομεν πρὸς τοσαύτην μακαριότητα; οὐχ ἤξομεν πρὸς τοὺς ἀγγέλους τούτους; B
οὐ ληψόμεθα καθαρὰ ἱμάτια, καὶ ἐμπομπεύσομεν τοῖς γάμοις τούτοις, ἀλλὰ μενούμεν προσαιτοῦντες, τῶν ἐν ταῖς τριόδοις πτωχῶν οὐδὲν ἄμεινον διακείμενοι, μᾶλλον^r δὲ πολλῶ χεῖρον καὶ ἀθλιώτερον; Καὶ γὰρ ἐκείνων πολλῶ χείρους οἱ κακῶς

^k χείρους] γεγόναμεν χ. L. χ. γεγόναμεν Edd. Haec Καὶ ἡμεῖς . . . χείρους om. M. Ge. ¹ οὐρανοῦ πολῖται K. L. M. ^m ἂν om. G. H. K. εἰ om. L. χρυσοχόον] χρυσίον H. L. χρυσίου M. ἔλθοι] Sic L. vulgo ἔλθῃ. ἔλθοι καὶ] ἔλκει G. ⁿ καὶ om. H. M. ^o εἰ] ἂν εἰ L. ἔλθοι] εἰσελθοι G. H. εἰσελθῇ K. ^p παρ'] γὰρ G. K. ^q τὸ om. G. H. K. ^r δέ] + καὶ G. H. K.

πλουτοῦντες, καὶ βέλτιον ἐπαιτεῖν ἢ ἀρπάζειν· τὸ μὲν γὰρ ἔχει συγγνώμην, τὸ δὲ κόλασιν φέρει· καὶ ὁ μὲν οὐδὲν προσκρούει θεῷ, ^s οὗτος δὲ καὶ ἀνθρώποις καὶ θεῷ· καὶ τοὺς μὲν πόρους ὑφίσταται τῆς ἀρπαγῆς, τὴν δὲ ἀπόλαυσιν ἑτέροι πολλὰκις ἐκαρπώσαντο ἅπασαν. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ^v καὶ ἀποθέμενοι τὴν πλεονεξίαν ^w πᾶσαν, πλεονεκτήσωμεν τὰ ἄνω, μετὰ πολλῆς σπουδῆς τὴν βασιλείαν ^x ἀρπάζοντες. Οὐ γάρ C ἐστίν, οὐκ ἐστὶ ραθυμοῦντά τινα ^y εἰς αὐτὴν εἰσελθεῖν. Γένοιτο δὲ πάντας σπουδαίους καὶ ἐγρηγορότας γεγονότας ταύτης ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ο.

D ¹ Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ^a ὅπως (442) αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ.

ΤΟΤΕ, πότε; Ὅτε μάλιστα κατανυγῆναι ^b ἔδει, ὅτε ἐκπλαγῆναι τὴν φιλανθρωπίαν, ὅτε φοβηθῆναι τὰ μέλλοντα, ὅτε ἀπὸ τῶν παρελθόντων καὶ περὶ τῶν μελλόντων πιστεῦσαι ἐχρῆν. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν πραγμάτων τὰ εἰρημένα ἐβόα. ^c Καὶ γὰρ τελῶναι καὶ πόρναι ἐπίστευσαν, καὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἀνηρέθησαν, καὶ ἀπὸ τούτων ἐχρῆν καὶ περὶ τῆς E ἀπωλείας ^d αὐτῶν μὴ ἀντιλέγειν, ἀλλὰ καὶ πιστεύειν καὶ σωφρονίζεσθαι. Ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτω λήγει τὰ τῆς κακίας αὐτῶν, ἀλλ' ὥδινει καὶ πρόεισι περαιτέρω. ^e Καὶ ἐπειδὴ

¹ Cap. xxii. v. 15.

^s οὗτος] ὁ M. ^t ἑτέροις K. M. Mor. ἐκαρπώσαντο] ἐγκατέλιπεν M. ἐκαρπώσατο Mor. ^v καὶ om. M. ^w πᾶσαν] ταύτην G. H. K. τὰ ἄνω] τὴν ἄνω iidem. πολλῆς] + τῆς K. L. ^x ἀρπάζοντες, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι κ. τ. ε. K. L. M. et sic edidit Mor. ^y εἰς αὐτὴν om. Sav. Ben. Mox καὶ ἐγρηγορότας om. H. Hom. lxx. ^a ὅπως] τὸ πῶς M. p. p. ἐν om. G. H. K. 2 Mosqq. ^b ἔδει] ἐχρῆν G. H. K. Mox ἐχρῆν om. iidem. ^c Καὶ γὰρ καὶ τ. L. M. ^d αὐτῶν G. L. M. ^e Καὶ] Sic Ge. Ἀλλ' G. H. K.

κατασχεῖν αὐτὸν οὐκ εἶχον (ἐφοβοῦντο γὰρ τοὺς ὄχλους),
 ἑτέραν ἦλθον ὁδὸν, ὡς δὴ εἰς κίνδυνον ἐμβαλοῦντες, καὶ δη-
 μοσίων ¹ ποιήσαντες ἀδικημάτων ὑπεύθυνον. ² “Ἀποστέλλουσι 687
 γὰρ ³ αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἑρωδιανῶν, λέ-
 γοντες· διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ
 θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ
 γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ⁴ ἀνθρώπων. Εἶπε οὖν ἡμῖν, τί
 σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὐ;” Καὶ γὰρ
 φόρου λοιπὸν ἦσαν ὑποτελεῖς, τῶν πραγμάτων αὐτοῖς εἰς
 τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ⁵ μεταπεσόντων. Ἐπειδὴ οὖν εἶδον, ὅτι
 οἱ πρὸ τούτου διὰ τοῦτο ἀπέθανον, οἱ περὶ Θεοδᾶν καὶ Ἰού-
 δαν, ⁶ ὡς ἀποστασίαν μελετήσαντες, ἐβούλοντο καὶ αὐτὸν διὰ
 τῶν λόγων τούτων εἰς τοιαύτην ὑποψίαν ἐμβαλεῖν. Διὰ τοῦτο
 καὶ τοὺς αὐτῶν μαθητὰς καὶ τοὺς Ἑρώδου στρατιώτας ἔπεμ-
 πον, διπλοῦν, ὡς ᾤοντο, τὸν κρημνὸν ἐκατέρωθεν ὀρύττοντες, B
 καὶ πάντοθεν τιθέντες τὴν παγίδα, ἵν’, ὅπερ ἂν εἴπη, ἐπι-
 λάβωνται· καὶ μὲν ὑπὲρ τῶν Ἑρωδιανῶν ἀποκρίνηται, αὐτοὶ
 ἐγκαλέσωσιν· ἂν δὲ ὑπὲρ αὐτῶν, ἐκείνοι κατηγορήσωσι. Καί-
 τοιγε ἦν δεδοκὼς τὰ δίδραχμα· ἀλλ’ οὐκ ᾔδεσαν τοῦτο. Καὶ
 ἐκατέρωθεν μὲν ⁷ αὐτὸν προσεδόκων αἰρήσειν, ἐπεθύμουν δὲ μάλ-
 λον κατὰ τῶν Ἑρωδιανῶν αὐτὸν εἰπεῖν τι. Διὸ καὶ τοὺς μαθη-
 τὰς πέμπουσιν, εἰς τοῦτο ⁸ ὠθοῦντας αὐτὸν τῇ παρουσίᾳ, ἵνα
 παραδῶσι τῷ ἡγεμόνι ὡς τύραννον. Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Δουκᾶς
 αἰνιττόμενος ἐδήλου λέγων, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ὄχλων ἡρώτων,
 ὡς μείζονα γενέσθαι τὴν μαρτυρίαν. ⁹ Ἐγένετο δὲ τούναν-
 τίον ἅπαν· ἐν πλείονι γὰρ θεάτρῳ τῆς αὐτῶν ἀνοίας παρῆχον
 τὴν ἀπόδειξιν. Καὶ ὅρα τὴν κολακείαν, καὶ τὸν ἐγκεκρυμ- C
 μένον ¹⁰ δόλον. “Οἶδαμεν, φησὶν, ὅτι ἀληθὴς εἶ.” Πῶς οὖν
 ἐλέγετε, ὅτι πλάνος ἐστὶ, καὶ πλανᾷ τὸν ὄχλον, καὶ δαιμόνιον
 ἔχει, καὶ οὐκ ἐστὶν ἀπὸ θεοῦ; πῶς πρὸ μικροῦ ¹¹ ἐβουλεύεσθε
 αὐτὸν ἀνελεῖν; Ἀλλὰ πάντα γίνονται, ἅπερ ἂν ἡ ἐπιβουλὴ

² v. 16, 17.

¹ ποιήσαντες G. M. Correx. Editor Ben. 2^{dae}. ³ αὐτῶν τοὺς
 μ. μετὰ L. M. ⁴ ἀνθρώπου H. M. ⁵ μεταθέντων M. μετατεθέν-
 των Ep. Ἐπειδὴ οὖν] Ἐπ. γὰρ Ep. Sav. Καὶ ἐπ. G. ⁶ ὡς om. K.
 M. Ep. ⁷ αὐτὸν] οὖν M. οὖν αὐτὸν L. ⁸ Sic G. H. Ep. ὠθοῦν
 (sic) M. vulgo ὠθοῦντες. p. p. παραδώσωσι M. Ep. ⁹ Ἐγένετο
 H. L. M. ¹⁰ δόλον] αὐτῶν δόλον L. p. p. φησὶν om. K. M. ¹¹ ἐβού-
 λεσθε H. L. M. ἅπερ] ὅσαπερ L.

ὑπαγορεύση. Ἐπειδὴ γὰρ πρὸ μικροῦ εἰπόντες μετὰ αὐθαδείας, “ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς;” πρὸς τὴν ἐρώτησιν οὐκ ἔτυχον ἀποκρίσεως, προσδοκῶσιν αὐτὸν τῇ κολακείᾳ χαννοῦν, καὶ πείθειν εἰπεῖν τι κατὰ τῶν καθεστώτων νόμων, καὶ

D¹ τῇ κρατούσῃ πολιτείᾳ τὸ ὑπεναντίον. Ὅθεν καὶ τὴν ἀλήθειαν μαρτυροῦσιν αὐτῷ, ὁμολογοῦντες τὸ ὄν· πλὴν οὐκ ὀρθῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐκόντες· καὶ προστιθέασι λέγοντες· “οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός.” Ὅρα πῶς εἰσι δῆλοι βουλόμενοι εἰς τούτους μᾶλλον ἐμβαλεῖν αὐτὸν τοὺς λόγους, τοὺς ποιούντας² αὐτὸν καὶ Ἡρώδῃ προσκρούσαι, καὶ τυράννου ὑποψίαν λαβεῖν, ὡς κατεξανιστάμενον τῶν νόμων, ἵν’ ὡς στασιαστήν καὶ τύραννον κολάσωσιν. Τὸ γὰρ, “οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός,” καὶ, “οὐ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπου,” περὶ Ἡρώ-

E¹ δου καὶ Καίσαρος ἡνίπτοντο λέγοντες. “Εἰπέ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ;” Νῦν τιμᾶτε, καὶ διδάσκαλον νομίζετε, ἐν οἷς τὰ περὶ τῆς σωτηρίας ὑμῶν διελέγετο καταφρονήσαντες καὶ ὑβρίσαντες πολλάκις. Ὅθεν καὶ³ σύμψηφοι γεγόνασι. Καὶ ὅρα τὸ⁴ κακοῦργον. Οὐ λέγουσιν, εἰπέ ἡμῖν τί τὸ καλόν, τί

688 τὸ συμφέρον, τί τὸ νόμιμον; ἀλλὰ, “τί σοι δοκεῖ;” Οὕτω πρὸς ἐν τούτῳ ἔβλεπον, τὸ προδοῦναι αὐτὸν, καὶ ἐκπολε- (443) μῶσαι τῷ κρατοῦντι. Καὶ ὁ Μάρκος δὲ τοῦτο δηλῶν, καὶ τὸ αὐθάδες αὐτῶν σαφέστερον ἐκκαλύπτων, καὶ τὴν φονικὴν αὐτῶν γνώμην, φησὶν αὐτοὺς εἰρηκέναι⁵ “δῶμεν Καίσαρι κῆνσον, ἢ μὴ δῶμεν;” Οὕτω θυμοῦ μὲν ἔπνεον, καὶ ὠδινον ἐπιβουλὴν, ὑπεκρίνοντο δὲ θεραπείαν. Τί οὖν αὐτός; “Τί με πειράζετε, ὑποκριταί;” Εἶδες πῶς πληκτικώτερον αὐτοῖς διαλέγεται; Ἐπειδὴ γὰρ ἀπηρτισμένη καὶ πρόδηλος ἦν ἡ κακία, βαθυτέραν δίδωσι τὴν τομὴν, πρῶτον αὐτοὺς συγχέων, καὶ

B¹ ἐπιστομίζων, τῷ τὰ ἀπόρρητα αὐτῶν εἰς μέσον ἀγαγεῖν, καὶ δῆλον ἅπασιν ποιεῖν μεθ’ οἷας αὐτῷ προσέρχονται διανοίας. Ταῦτα δὲ ἐποίει, ἀναστέλλων αὐτῶν τὴν κακίαν, ὥστε⁶ μὴ πάλιν τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειροῦντας καταβλάπτεσθαι. Καίτοιγε

³ Marc. xii. 14.⁴ v. 18.

¹ τῆς κρατούσης πολιτείας Sav. Ben. ² ὁμολογοῦντες] καὶ ὁμολογουν G. H. K. ³ αὐτῷ G. K. ⁴ τῷ νόμῳ M. Post κολάσωσιν lacunam habet L. usque ad Φαρισαῖός εἰμι p. 689 A. ⁵ σύμψυχοι H. et Reg. 694. Haec Ὅθεν καὶ σ. γ. non agnoscunt G. K. Ge. et delevit Sav. ⁶ κακοῦργον] + αὐτῶν Edd. ⁷ μὴ πολλοῖς τοιοῦτοις ἐπιχειρεῖν καὶ κατ. M.

τὰ ῥήματα πολλῆς ἔγμε θεραπείας· καὶ γὰρ καὶ διδάσκαλον ἐκάλουν, καὶ ὃ ἀλήθειαν ἐμαρτύρουν, καὶ τὸ ἀπροσωπόληπτον· ἀλλὰ θεὸς ὢν, οὐδεὶν τούτων παρελογίζετο. Ὁθεν κακέινους ἐχρῆν στοχαῶσθαι, ὅτι οὐ στοχασμοῦ ἢ ἐπιπλήξης ἦν, ἀλλὰ σημεῖον τοῦ τὰ ἀπόρρητα ὧν αὐτῶν εἶδέναι. Οὐ μὴν μέχρι τῆς ἐπιπλήξεως ἔσθῃ· καίτοιγε ἤρκει μόνον ἐλέγχαντα τὴν γνώμην αὐτῶν, κατασχεῖν αὐτῶν τὴν πονηρίαν· ἀλλ' οὐχ ὅσισταται μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ ἐτέρως ἀπορράπτει αὐτῶν τὰ στόματα. ⁵“Ἐπιδείξατε γάρ μοι, φησί, τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου.” Καὶ ὡς ἐπέδειξαν, ὅπερ αἰεὶ ποιεῖ, διὰ τῆς ἐκείνων γλώττης ἐκφέρει τὴν ἀπόφασιν, καὶ αὐτοὺς ψηφίσασθαι παρασκευάζει, ὅτι ἔξεστιν· ὅπερ λαμπρὰ καὶ σαφὴς ἦν νίκη. Ὡστε ὅταν ἐρωτᾷ, οὐκ ἀγνοῶν ἐρωτᾷ, ἀλλὰ ταῖς οἰκείαις αὐτῶν ἀποκρίσεσιν ὑπευθύνους αὐτοὺς ποιῆσαι βουλόμενος. Ἐπειδὴ γὰρ ἐρωτηθέντες, ⁶“τίνος ἢ εἰκῶν;” εἶπον, ὅτι Καίσαρος, φησὶν· “ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι.” Οὐ γὰρ ἐστὶ τοῦτο δοῦναι, ἀλλ' ἀποδοῦναι· καὶ τοῦτο ⁷καὶ ἀπὸ τῆς εἰκόνος καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς δείκνυνται. Εἶτα Δ ἵνα μὴ εἴπωσιν, ⁸ὅτι ἀνθρώποις ἡμᾶς ὑποτάττετε; ἐπήγαγε, “καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.” Ἐξεστι γὰρ καὶ ἀνθρώποις τὰ αὐτῶν πληροῦν, καὶ θεῷ διδοῦναι τὰ τῷ θεῷ παρ' ἡμῶν ὀφειλόμενα. Διὸ καὶ Παῦλός φησιν· ⁹“ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ ¹⁰τὸν φόβον, τὸν φόβον.” Σὺ δὲ ὅταν ἀκούσης, ἀπόδος τὰ ¹¹τοῦ Καίσαρος Καίσαρι, ἐκεῖνα γίνωσκε λέγειν αὐτὸν μόνον, τὰ μηδὲν τὴν εὐσέβειαν παραβλάπτοντα· ὡς ἂν τι τοιοῦτον ¹²ἦ, οὐκέτι Καίσαρος, ἀλλὰ τοῦ διαβόλου φόρος ἐστὶ καὶ τέλος τὸ τοιοῦτον.

Ταῦτα ἀκούσαντες ἐπεστομίσθησαν, καὶ ἐθαύμασαν τὴν Ε σοφίαν. Οὐκοῦν πιστεῦσαι ἐχρῆν, οὐκοῦν ἐκπλαγῆναι. Καὶ γὰρ θεότητος αὐτοῖς παρέσχεον ἀπόδειξιν, τὰ ἀπόρρητα ἐκκαλύψας, καὶ μετ' ἐπιεικειᾶς αὐτοὺς ἐπεστόμισε. Τί οὖν; ἐπίστευσαν; Οὐδ' αὖτως· ἀλλ' ¹³“ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον,” καὶ μετ' αὐτοὺς προσῆλθον οἱ Σαδδουκαῖοι. Ὡς τῆς ἀνοίας. Ἐκεί-

⁵ v. 19.⁶ v. 20, 21.⁷ Rom. xiii. 7.⁸ v. 22.

⁹ ἀληθῆ Μ. ¹⁰ αὐτῶν om. Μ. ¹¹ Καίσαρι] + καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ Edd. ¹² καὶ om. Μ. Ep. ¹³ Sic Ep. Euth. ὅτι om. Μ. ¹⁴ τὸν φόβον, τὸν φ.] τὴν τιμὴν, τὴν τ. Mor. Ben. Utrumque dedit Sav. ¹⁵ τοῦ deest in Edd. ¹⁶ ἦ] μὴ ἦ Μ. invito Ep.

νων ἐπιστομισθέντων οὗτοι ⁸ προσβάλλουσι, δέον ὀκνηροτέρους
 689 γενέσθαι. Ἀλλὰ τοιοῦτον ἡ θρασύτης, ἀναίσχυτον καὶ
 ἰταμόν ^h καὶ ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγ-
 γελιστὴς ἐκπληττόμενος αὐτῶν τὴν ⁱ ἄνοιαν, αὐτὸ τοῦτο
 ἐπισημαίνεται λέγων, ὅτι ⁹ “ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον.”
 Ἐν ἐκείνῃ, ποία; Ἐν ἣ τὴν ἐκείνων κακουργίαν ^k ἤλεγξε,
 καὶ κατήσχυνεν αὐτούς. Τίνες δὲ εἰσιν οὗτοι; Αἴρεσις Ἰου-
 δαίων ἐτέρα παρὰ τοὺς Φαρισαίους; κἀκείνων πολὺ καταδε-
 εστέρα, λέγουσα μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μήτε ἄγγελον, μήτε
 πνεῦμα. Παχύτεροι γάρ ^l τινες οὗτοι, καὶ περὶ τὰ σω-
 ματικά ἐπτοημένοι. Πολλαὶ γὰρ καὶ ἐπὶ Ἰουδαίων αἱρέ-
 σεις ἦσαν. Διὸ καὶ Παῦλος λέγει· ¹⁰ “Φαρισαῖός εἰμι, τῆς
 B ἀκριβεστάτης αἱρέσεως παρ’ ἡμῖν.” Καὶ ἐξ εὐθείας μὲν οὐδὲν
 οὗτοι περὶ ἀναστάσεως λέγουσι· λόγον δὲ τινα πλάττουσι,
 καὶ πρᾶγμα ^m συντιθέασιν, ὡς ἔγωγε οἶμαι, οὐδὲ γεγενημέ-
 νον, οἰόμενοι εἰς ἀπορίαν αὐτὸν ἐμβαλεῖν, καὶ θέλοντες ἀνα-
 τρέψαι ἀμφοτέρα, καὶ τὸ ἀνάστασιν εἶναι, καὶ τὸ τοιαύτην
 ἀνάστασιν. Πάλιν ⁿ δὲ καὶ οὗτοι μετ’ ἐπικεικίας δῆθεν
 προσβάλλουσι, λέγοντες· ¹¹ “Διδάσκαλε, Μωϋσῆς εἶπεν· ἐὰν
 ἀποθάνῃ τις, μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς τὴν (444)
 ὁ γυναῖκα, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ. Ἦσαν δὲ
 παρ’ ἡμῖν ἐπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ^p ἐτελεύ-
 τησε, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφῆκε τὴν γυναῖκα τῷ ἀδελφῷ.
 Ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἐπτὰ. Ὑστερον
 C δὲ ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει τίνος ^q τῶν
 ἐπτὰ ἔσται γυνή;” Ὅρα τούτοις διδασκαλικῶς ἀποκρινόμενον.
 Εἰ γὰρ καὶ ἀπὸ κακουργίας προσῆλθον, ἀλλ’ ὅμως καὶ ἀγ-
 νοίας ἢ ἐρώτησις ἦν μᾶλλον. Διὸ οὐδὲ λέγει αὐτοῖς, ὑπο-
 κριταί. Εἶτα ἵνα μὴ ἐγκαλέσῃ, διατί ^r ἐπτὰ μίαν ἔσχον,

⁹ v. 23.¹⁰ Act. xxvi. 5.¹¹ v. 24-28.

⁸ προσβάλλουσι G. M. ^h Sic Euth. et codd. ὡς καὶ ἀδ. ἐπιχει-
 ρεῖν Mor. Ben. ⁱ Sic Ep. et codd. ἀπόνοιαν Edd. ^k διήλεγξε
 Edd. ^l τινὲς om. M. περὶ] πρὸς M. ^m συντιθέμενον M. Vul-
 gatatum tuentur Ep. Theoph. ⁿ δὲ om. L. M. p. p. προσβάλλουσι
 Edd. ^o γυναῖκα] + αὐτοῦ L. M. ἀδελφῷ] + αὐτοῦ L. M. ^p ἐτε-
 λεύτησεν ἀτεκνος, καὶ μὴ H. 1 Mosq. ἐτελεύτησεν ἀτεκνος. Ὁμοίως
 (ceteris omissis) M. Ὁμοίως] + δὲ Edd. ^q τῶν ἐπτὰ] αὐτῶν M.
 Mox γυνή; Ὅρα κακουργίαν ἵνα γὰρ μὴ ἐγκαλέσῃ . . . (ceteris omissis)
 G. K. Vulgatatum tuetur Interp. ^r οἱ ἐπτὰ G. H. p. p. καὶ τὸν
 Μωϋσέα M.

προστιθέασι τὸν Μωϋσέα· καίτοιγε, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, πλά-
σμα ἦν, ὡς ἔγωγε οἶμαι. Οὐ γὰρ ἂν ὁ τρίτος ἔλαβε, τοὺς
δύο νυμφίους νεκροὺς γενομένους ^sιδῶν· εἰ δὲ ὁ τρίτος, ἀλλ'
οὐχ ὁ τέταρτος, οὐδὲ ὁ πέμπτος· εἰ δὲ καὶ οὗτοι, πολλῶ
μᾶλλον ὁ ἕκτος ^tἢ ὁ ἑβδόμος οὐκ ἂν προσῆλθον, ἀλλ' οἰωνί- D
σαντο ἂν τὴν γυναῖκα. - Τοιοῦτοι γὰρ οἱ ^vἸουδαῖοι. Εἰ γὰρ
νῦν πολλοὶ τοῦτο πάσχουσι, πολλῶ μᾶλλον τότε ἐκείνοι·
ὅπου γε καὶ χωρὶς τούτου πολλάκις τὸ οὕτω συνοικεῖν ἔφυ-
γον, καὶ ταῦτα τοῦ νόμου καταναγκάζοντος. Οὕτω γοῦν
ἡ Ῥοῦθ ἡ Μωαβίτις ἐκείνη ^wγυνὴ πρὸς τὸν μακροτέρω τῆς
συγγενείας ἐξεκυλίσθη· καὶ ἡ Θάμαρ δὲ ἐντεῦθεν παρὰ τοῦ
κηδεστοῦ κλέψαι σπέρμα κατηναγκάζετο. Καὶ τίνος ἕνεκεν
οὐκ ἔπλασαν δύο ἢ τρεῖς, ἀλλ' ἐπτά; "Ὡστε ἐκ περιουσίας E
κωμωδῆσαι, ὡς ᾤοντο, τὴν ἀνάστασιν. Διὸ ^xκαὶ λέγουσι,
"πάντες ἔσχον αὐτήν," ὡς εἰς ἄπορόν τι αὐτὸν ἐμβάλλοντες.
Τί οὖν ὁ Χριστός; Πρὸς ἀμφοτέρα ἀποκρίνεται, οὐ πρὸς
τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πρὸς τὴν γνώμην ἱστάμενος, καὶ πανταχοῦ
τὰ ἀπόρρητα αὐτῶν ἐκκαλύπτων, καὶ ποτὲ μὲν αὐτὰ ^yἐκ-
πομπεύων, ποτὲ δὲ τῷ συνειδότι τῶν ἐρωτώντων ἀφίεις τὸν
ἔλεγχον. "Ορα γοῦν ἐνταῦθα πῶς ἀμφοτέρα δείκνυσιν, καὶ 690
ὅτι ἀνάστασις ἔσται, καὶ ὅτι οὐ τοιαύτη ἀνάστασις, οἷαν
ὑποπτεύουσι. Τί γὰρ φησι; ¹² "Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς
γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ." Ἐπειδὴ γὰρ ὡς εἰδότες,
Μωϋσέα προβάλλονται καὶ τὸν νόμον, δείκνυσιν ὅτι τοῦτο
μάλιστα ἀγνοούντων ἐστὶ τὰς γραφὰς τὸ ἐρώτημα. Ἐντεῦ-
θεν γὰρ καὶ τὸ πειράζειν αὐτοῖς ἦν, ἐκ τοῦ τὰς γραφὰς
ἀγνοεῖν, ^zκαὶ τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν μὴ εἰδέναι ὡς χρή. Τί
οὖν θαυμαστὸν, φησὶν, εἰ ἐμὲ πειράζετε τὸν ἔτι ἀγνοούμενον
ὑμῖν, ὅπου γε οὐδὲ τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν ἴστε, ἧς τοσαύτην
πεῖραν εἰλήφατε, καὶ οὔτε ἐκ κοινῶν ἐννοιών, οὔτε ἀπὸ γρα- B
φῶν αὐτὴν ἔγνωτε· ^aεἰ ἄρα καὶ κοινὸι λογισμοὶ τοῦτο παρέ-
χουσιν εἰδέναι, ὅτι τῷ θεῷ πάντα δυνατά. Καὶ πρῶτον μὲν

¹² γ. 29.

^s ιδῶν] ὁρῶν M. ^t ἡ] καὶ L. M. ^v Ἰουδαῖοι] + εἰσιν M.
^w γυνὴ om. M. συγγενείας] + ἐκείνης M. Ge. + συγγενῇ L. ^x καὶ
om. G. H. p. p. ἐμβαλόντες H. cum Sav. ἐμβαλόντες Mor. Ben.
^y καὶ ἐκπομ. H. K. ^z καὶ] ἐκ τοῦ L. M. μὴ εἰδέναι ὡς χρή pro
ἀγνοεῖν, et p. p. hoc pro illo habet M. ^a εἰ] καίπερ G. εἰ om. L. M.
Articulum ante κοινὸι deleui, jubentibus G. H. K. L.

πρὸς τὸ ἐρωτηθὲν ἀποκρίνεται. Ἐπειδὴ γὰρ τοῦτο αἴτιον ἦν αὐτοῖς τοῦ μὴ νομίζειν ἀνάστασιν, τὸ νομίζειν τοιαύτην εἶναι ^b τὴν τῶν πραγμάτων κατάστασιν, τὸ αἴτιον θεραπεύει, εἶτα καὶ ^c τὸ σύμπτωμα (ἀπὸ γὰρ τούτου καὶ τὸ νόσημα γέγονε) καὶ δείκνυσιν τῆς ἀναστάσεως τὸν τρόπον. ¹³ “Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει, φησὶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ’ εἰσὶν ὡς ἄγγελοι θεοῦ ἐν οὐρανῷ.” Ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ¹⁴ “ὡς υἱοὶ θεοῦ.” Εἰ τοίνυν οὐ γαμοῦσι, περιττὴ ἡ ἐρώτησις. Οὐ μὴν ἐπειδὴ οὐ γαμοῦσι, διὰ τοῦτο ἄγγελοι· ἀλλ’ ἐπειδὴ ὡς ἄγγελοι, διὰ τοῦτο οὐ γαμοῦσιν. Ἀπὸ τούτου καὶ ἕτερα πολλά ἀνεῖλεν, ἅπερ ἅπαντα δι’ ἐνὸς ῥήματος ὁ Παῦλος ἡνίκατο εἰπών· ¹⁵ “παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.” Καὶ διὰ μὲν τούτων ἐδήλωσεν ^a ἡλικὸν ἢ ἀνάστασις· ὅτι δὲ καὶ ἀνάστασις ἐστὶ, δείκνυσιν. Καίτοι συναποδέδεικται τῷ εἰρημένῳ ^e καὶ τοῦτο, ἀλλ’ ὅμως ἐκ περιουσίας τῷ λόγῳ πάλιν προστίθῃσι λέγων. Οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸ ἐρώτημα ἔσται μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν αὐτῶν. Οὕτως ὅταν μὴ σφόδρα κακουργῶσιν, ἀλλ’ ἀγνοοῦντες ἐρωτῶσι, καὶ ἐκ περιουσίας διδάσκει· ὅταν δὲ ἀπὸ κακίας μόνῃς, οὐδὲ πρὸς τὰ ἐρωτώμενα ἀποκρίνεται. Καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως ἐπιστομίζει αὐτοὺς, ἐπειδὴ κακεῖνοι Μωϋσέα ^f προεβάλλοντο, καὶ φησι· ¹⁶ “περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως ^g τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε, (445) ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ^h ὁ θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ^h ὁ θεὸς Ἰακώβ; Οὐκ ἔστι θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.” Οὐχὶ τῶν οὐκ ὄντων, φησὶ, καὶ καθάπαξ ἀφανισθέντων, καὶ οὐκέτι ἀναστησομένων. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἤμην, ἀλλ’, εἰμί· τῶν ὄντων καὶ ⁱ τῶν ζώντων. Ὡς περ γὰρ ὁ Ἀδὰμ, εἰ καὶ ἔζη τῇ ἡμέρᾳ ^E ἢ ἔφαγεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἀπέθανε τῇ ἀποφάσει· οὕτω καὶ οὗτοι, εἰ καὶ ἐτεθνήκεσαν, ἔζων τῇ ὑποσχέσει τῆς ἀναστάσεως. Πῶς οὖν φησιν ἀλλαχοῦ, ¹⁷ “ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ;” Ἀλλ’ οὐκ ἔστιν ^k ἐναντίον τοῦτο ἐκείνῳ. Νεκρῶν γὰρ ἐνταυθὰ φησι, τῶν καὶ αὐτῶν ζῆσεσθαι μελλόντων.

¹³ v. 30.¹⁴ Luc. xx. 36.¹⁵ 1 Cor. vii. 31.¹⁶ v. 31, 32.¹⁷ Rom. xiv. 9.

^b Sic L. τὴν vulgo deest. πραγμάτων] + τότε Edd. ^c τὰ συμπτώματα H. εἶτα καὶ . . . γέγονε] “Desunt haec omnia in nostris MSS. et apud Interp.” Sav. His adde meorum G. K. ^d Sic L. M. Ep. ceteri ἡλική. ^e καὶ om. G. K. ^f προεβάλλοντο H. K. περιεβάλλοντο L. ^g τῶν deest in Edd. ^h ὁ θεὸς bis om. L. M. invitis Mosqq. Mox ἀπαξ G. H. K. ⁱ τῶν om. L. Ep. ^k ἐναντίον] ἴσον G.

¹⁸ Ἄλλως δὲ καὶ ἕτερον τὸ, “ἐγὼ ὁ θεὸς Ἀβραάμ,” καὶ τὸ, “ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.” Οἶδε δὲ καὶ ἄλλην νεκρότητα, περὶ ἧς φησιν ¹⁸ “ἄφετε τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς 691 ἑαυτῶν νεκρούς.” ¹⁹ “Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ^m ἐξεπλάγησαν ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.” Οὐδὲ ἐνταῦθα οἱ Σαδδουκαῖοι· ἀλλ’ οὗτοι μὲν ἡττηθέντες ἀναχωροῦσι· τὸ δὲ ἀδέκαστον πλῆθος καρποῦται τὴν ὠφέλειαν.

ⁿ Ἐπεὶ οὖν τοιαύτη ἡ ἀνάστασις, φέρε πάντα ποιῶμεν, ἵνα τῶν πρωτείων ἐκεῖ τύχωμεν. Εἰ δὲ δοκεῖ, καὶ πρὸ τῆς ἀναστάσεως ^o δεῖξωμεν ὑμῖν τινὰς ταῦτα ἐντεῦθεν ἐπιτηδεύοντας καὶ καρπουμένους, πάλιν ἐπὶ τὰς ἐρήμους ἀπελθόντες. Πάλιν γὰρ τῶν αὐτῶν ἄψομαι λόγων, ἐπειδὴ μετὰ πλείονος ἡδονῆς ἀκούοντας ὑμᾶς βλέπω. Ἰδωμεν τοίνυν καὶ τήμερον τὰ στρατόπεδα τὰ πνευματικά· ἰδωμεν τὴν φόβου καθαρὰν ἡδονήν. Οὐ γὰρ μετὰ δοράτων εἰσὶν ἐσκηνωμένοι, καθάπερ οἱ B στρατιῶται (ἐνταῦθα γὰρ πρῶην κατέλυσα τὸν λόγον), οὐδὲ μετὰ ἀσπίδων καὶ θωράκων· ἀλλὰ γυμνοὺς ὅψει τούτων ἀπάντων, καὶ τοιαῦτα ἐργαζομένους, οἷα οὐδὲ μετὰ ὅπλων ἐκείνοι. Καὶ εἰ δύνασαι συνιδεῖν, ἐλθέ, καὶ χειρά μοι ὀρεξον, καὶ ἴωμεν εἰς τὸν πόλεμον τούτον ἀμφοτέροι, καὶ ἰδωμεν τὴν παράταξιν. Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι καθ’ ἐκάστην πολεμοῦσι τὴν ἡμέραν, καὶ σφάττουσι τοὺς ^p ὑπεναντίους, καὶ νικῶσι τὰς ἐπιθυμίας ἀπάσας τὰς ἐπιβουλευούσας ἡμῖν. Καὶ ὅψει ταύτας ἐρριμμένας χαμαὶ, καὶ μὴδὲ σπαίρειν δυναμένας· ^q ἀλλὰ τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο διὰ τῶν ἔργων δεικνύμενον, ὅτι ²⁰ “οἱ τοῦ Χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.” Εἶδες πλῆθος νεκρῶν ^r κειμένων, ἐσφαγμέ- C νων τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος; Διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκεῖ μέθη, οὐδὲ ἀδηφαγία. Καὶ δεικνυσιν ἡ τράπεζα, καὶ τὸ τρόπαιον τὸ ^s ἐπ’ αὐτῇ ἐστηκός. Ἡ γὰρ μέθη καὶ ἡ ἀδη-

¹⁸ Luc. ix. 60.¹⁹ v. 33.²⁰ Gal. v. 24.

¹ Haec Ἄλλως δὲ . . . τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς desunt in G. K. et uno Mosq. Priora ab ἄλλως usque ad κυριεύσῃ, etiam ab Interprete prae-termissa, delevit Sav. ^m ἐξεπλήσοντο L. M. ⁿ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ μοναχῶν, καὶ ὅτι δόκιμοί εἰσι στρατιῶται παρὰ τοὺς ὠπλισμένους δόρατα· ἐν ᾧ καὶ περὶ τρυφῶντων καὶ μὴ τρυφῶντων, καὶ ὅθεν ἀμφοτέρων συλλέγονται αἱ τράπεζαι. G. ^o δεῖξομεν H. et corr. G. ^p ἐναντίους G. H. K. ^q ἀλλὰ] καὶ G. H. K. δεικνύμενον] + λόγιον τὸ λέγον Sav. Ben. ^r κείμενον K. M. ^s ἐπ’] ἐν G. H. Mox Ἡ μὲν γὰρ G. H. K.

φαγία κείται νεκρά διὰ τῆς ὑδροποσίας ^τ τροπωθεῖσα, τὸ πολυειδὲς τοῦτο καὶ πολυκέφαλον θηρίον. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῆς μυθοποιουμένης Σκύλλης καὶ Ὑδρας, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς μέθης πολλὰς ἐστὶ κεφαλὰς ἰδεῖν· ἐντεῦθεν πόρνεϊαν, ἐκείθεν ὀργήν, ἄλλοθεν βλακειάν, ἐτέρωθεν ἔρωτας ἀτόπους φνομέ-
D νους· ^ν ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀνήρηται. Καίτοιγε ἐκεῖνα ^π πάντα τὰ στρατόπεδα, καὶ μυρίων περιγέγωνται πολέμων, ὑπὸ τούτων ἀλίσκονται· καὶ οὔτε ὅπλα, οὔτε δόρατα, οὐχ ὅπερ ἂν ἕτερον ἦ, δύναται πρὸς ταύτας στήναι τὰς φάλαγγας· ^ς ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς γίγαντας, τοὺς ἀριστέας, τοὺς τὰ μυρία ἀνδραγαθοῦντας, εὖροις ἂν χωρὶς δεσμῶν δεδεμένους ὕπνῳ καὶ μέθῃ, χωρὶς σφαγῆς καὶ τραυμάτων, καθάπερ τοὺς τετραυματισμένους, κειμένους, μᾶλλον δὲ ^ν καὶ χαλεπώτερον. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ σπαίρουσιν· οὗτοι δὲ οὐδὲ τοῦτο, ἀλλ' εὐθέως καταπίπτουσιν. Ὅρας ὅτι μείζον τοῦτο τὸ στρατόπεδον
E καὶ θαυμαστότερον; τοὺς γὰρ ἐκείνων ^ν περιγινόμενους πολέμιους ἀναιρεῖ τῷ θελήσει μόνον. Οὕτω γὰρ αὐτὴν ἀσθενῇ τὴν μητέρα ^α ἀπάντων τῶν κακῶν ποιοῦσιν, ὡς μηδὲ ἐνοχλεῖν λοιπόν· τοῦ δὲ στρατηγοῦ κειμένου, καὶ τῆς κεφαλῆς ἀνηρημένης, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα ἡσυχάζει. Καὶ τὴν νίκην αὐτὴν ἕκαστον τῶν ἐκεῖ μενόντων ἐργαζόμενον ἴδοι τις ἂν. Οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τούτων τῶν ^ν πολέμων, εἰς ἑνὸς
692 τις λάβῃ πληγὴν, ἐτέρῳ λοιπὸν οὐκ ἐστὶ βαρὺς καταπεσὼν ἅπαξ· ἀλλ' ἀνάγκη πάντας τὸ θηρίον τοῦτο παῖεν· καὶ ὁ μὴ πλήξας ^ς αὐτὴν, καὶ καταβαλὼν, ἐνοχλεῖται πάντως. Εἶδες νίκην λαμπράν; Οἷον γὰρ τὰ στρατόπεδα τὰ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ὁμοῦ συνελθόντα στήσαι τρόπαιον ^δ οὐκ ἰσχύει, τοῦτο ἕκαστος ἐκείνων ἴστησι· καὶ πάντα ἀναμέμικται (446)
^ς τετρωμένα, παράφορα παραπληξίας ῥήματα, νοήματα μα-

^τ τροπωθεῖσα M. σταυρωθεῖσα Mor. ^ν ἀλλὰ] + ἐνταῦθα Sav. Ben.

^π πάντα deest in iisdem. πολέμων] πολεμίων Sav. βαρβάρων L.

^ς ἀλλ' αὐτοὺς] Sic G. H. K. L. Ge. Edebatur ἀλλὰ τούτους. ^ν καὶ]

+ πολλῶ G. H. καὶ om. L. M. ^ν περιγινόμενους L. M. ^α ἀπ.

τῶν κ.] τῶν κακῶν τούτων K. L. M. invito Interp. ^ν πολεμίων G. K.

rugnis Ge. ^ς αὐτὴν] αὐτὸ G. H. K. αὐτὴν τὴν μέθην M. Mor.

^δ οὐκ ἰσχύει] οὐ δύναται M. ^ς τετρωμένα] καὶ τετρωμένα G. παρα-

πληξίας] παραπληξία L. ἀηδὲς] καὶ ἀηδὲς H. M. καὶ ἀηδὲ L. καὶ πάντα

ἀναμέμικται τετρωμένα καὶ παράφορα παραπληξίας ῥήματα, νοήματα

μανικὰ καὶ ἀηδὴ, τῦφος Mor. καὶ πάντα ἀνατέτραπται, παρακεκομμένα

καὶ παράφορα (cetera ut Mor.) Sav. Ben. quae lectio est Regii 688.

νικᾷ, ἀηδὴς τῷ φος, ^ε πάντα ὅσα ἀπὸ μέθης ὀπλίζεται. Καὶ μιμοῦνται τὸν ἑαυτῶν δεσπότην, ὃν ἡ γραφή θαυμάζουσα B ἔλεγεν· ²¹ “ἐκ χειμάρρου ἐν ὁδῷ πίεται· διὰ τοῦτο ὑψώσει κεφαλὴν.”

Βούλεσθε καὶ ^ε ἕτερον πλῆθος νεκρῶν ἰδεῖν; Ἰδωμεν τὰς ἐκ τῆς τρυφῆς ἐπιθυμίας, τὰς ἐκ τῶν ὀφιοποιῶν, τῶν μαγείρων, τῶν τραπεζοποιῶν, τῶν πλακουντοποιῶν. Αἰσχύνομαι ^h μὲν γὰρ πάντα διηγούμενος· πλὴν ἀλλ’ ὅμως ἐρῶ τὰς ὀρνεις τὰς ἀπὸ Φάσιδος, τοὺς ζωμούς τοὺς χυδὴν μιγνυμένους, τὰ ὑγρά, τὰ ξηρὰ ἐδέσματα, τοὺς περὶ τούτων κειμένους νόμους. Καθάπερ γὰρ τινα πόλιν ⁱ οἰκοῦντες, καὶ στρατόπεδα διατάττοντες, οὕτω καὶ οὗτοι, τὸ καὶ τὸ πρῶτον, ^k καὶ τὸ καὶ τὸ δεύτερον νομοθετοῦσι καὶ κατατάττουσι. Καὶ οἱ μὲν C ¹ πρῶτον ὀρνεις ἐπ’ ἀνθράκων ὠπτημένας, ἐνδοθεν μεμεστωμένας ἰχθύων εἰσάγουσιν· ἕτεροι δὲ ἄλλοθεν τὰ προοίμια ποιοῦνται τῶν παρανόμων τούτων δείπνων· καὶ ἄμιλλα πολλὴ περὶ τούτων, καὶ ὑπὲρ ποιότητος, καὶ ὑπὲρ τάξεως, καὶ ὑπὲρ πλῆθους· καὶ φιλοτιμούνται ἐφ’ οἷς κατορύττεσθαι ἔδει, οἱ μὲν ὅτι τὸ ἡμῖς τῆς ἡμέρας ἀνάλωσαν, οἱ δὲ πᾶσαν αὐτήν, οἱ δὲ ὅτι καὶ τὴν νύκτα προσέθηκαν λέγοντες. Ἰδε τὸ μέτρον, ταλαίπωρε, τῆς γαστροῦς, καὶ αἰσχύνητι τὴν ἄμετρον σπουδὴν. Ἀλλ’ οὐδὲν τοιοῦτον παρὰ τοῖς ἀγγέ- D τοις ἐκείνοις· ἀλλὰ καὶ αὐταὶ ^m πᾶσαι αἱ ἐπιθυμίαι νεκραί. Οὐ γὰρ εἰς πλησμονὴν καὶ τρυφήν, ἀλλ’ εἰς χρεῖαν αὐτοῖς ⁿ αἱ τροφαί. Οὐκ ὀρνίθων ἐκεῖ θηραταί, οὐδὲ ἰχθύων, ἀλλ’ ἄρτος καὶ ὕδωρ. Ἡ δὲ σύγχυσις αὕτη, καὶ ὁ θόρυβος, καὶ ^o αἱ ταραχαί, πάντα ἐκποδῶν ἐκείθεν, καὶ ἀπὸ τοῦ δωματίου, καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος, ^p καὶ πολὺς ὁ λιμὴν· παρὰ δὲ τούτοις πολλὴ ἡ ζάλη. Ἀνάρρηξον ^q οὖν τῷ λόγῳ τὴν γαστέρα τῶν τὰ τοιαῦτα σιτουμένων, καὶ ὅφει τὸν πολὺν φορυτὸν, καὶ τὸν ἀκάθαρτον ὀχετὸν, καὶ τὸν κεκονιαμένον τάφον. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα καὶ αἰσχύνομαι εἰπεῖν, τὰς ἐρυγὰς τὰς ἀηδεῖς, E

²¹ Psal. cix. 7.

^ε καὶ πάντα G. ^ε ἐτέρωθεν G. L. ^h μὲν om. G. L. ⁱ διοικούντες L. M. ^k καὶ τὸ καὶ τὸ] καὶ τὸ L. M. καὶ H. διατάττοντες, οὕτω τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον νομοθετοῦσι G. ¹ τὸ πρῶτον Edd. p. p. ὀπτημένας K. οἰδημένας M. ^m πᾶσαι] καὶ πᾶσαι L. ⁿ ἡ τροφή G. K. ^o ἡ ταραχή G. H. K. ^p καὶ om. G. H. ^q γοῦν G. H. K.

τοὺς ἐμέτους, τὰς κάτωθεν, τὰς ἄνωθεν ἐκκρίσεις. Ἀλλὰ καὶ ταύτας ἴθι καὶ βλέπε νεκρὰς τὰς ἐπιθυμίας ἐκεῖ, καὶ τοὺς ἀπὸ τούτων σφοδροτέρους ἔρωτας· τοὺς τῶν ἀφροδισίων λέγω. Καὶ γὰρ καὶ τούτους ὄψει πάντας ἐρριμμένους μετὰ τῶν ἵππων, μετὰ τῶν σκευοφόρων. Σκευοφόρος γὰρ καὶ ὄπλον καὶ ἵππος αἰσχροῦς πράξεως ῥῆμά ἐστιν αἰσχρόν. Ἀλλ' ὄψει ἵππον ὁμοῦ καὶ ἀναβάτην τοιοῦτον, καὶ ὄπλα κείμενα· ἐκεῖ δὲ τὸυναντίον ἅπαν, καὶ ψυχὰς νεκρὰς ἐρριμμένας.

693 Οὐκ ἐπὶ τῆς τραπέζης δὲ μόνον ἡ νίκη λαμπρὰ τοῖς ἀγίοις ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἐπὶ τῶν χρημάτων, ἐπὶ τῆς δόξης, ἐπὶ τῆς βασκανίας, ἐπὶ τῶν νοσημάτων ἀπάντων.

Ἄρα σοι οὐ δοκεῖ τοῦτο ἐκείνου τοῦ στρατοπέδου ἰσχυρότερον εἶναι, καὶ ἡ τράπεζα βελτίων; Καὶ τίς ἀντερεῖ; Οὐδεὶς, οὐδὲ αὐτῶν ἐκείνων, κὰν σφόδρα μαινόμενος ἦ. Αὕτη μὲν γὰρ εἰς οὐρανὸν παραπέμπει, ἐκείνη δὲ εἰς γένεον ἐλκεῖ· ταύτην ὁ διάβολος διατάττεται, ἐκείνην δὲ ὁ Χριστὸς· ταύτην τρυφὴ νομοθετεῖ καὶ ἀκολασία, ἐκείνην δὲ φιλοσοφία καὶ σωφροσύνη· ἐνταῦθα ὁ Χριστὸς παραγίνεται, ἐκεῖ δὲ ὁ διάβολος. Ἐνθα γὰρ μέθη, διάβολος· ἔνθα Β αἰσchrὰ ῥήματα, ἔνθα πλησμονή, ἐκεῖ δαίμονες χορεύουσι. Τοιαύτην εἶχε τράπεζαν ὁ πλούσιος ἐκεῖνος· διὰ τοῦτο οὐδὲ σταγόνας ὕδατος κύριος ἦν. Ἀλλ' οὐχ οὗτοι τοιαύτην, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀγγέλων ἤδη μελετῶσιν. Οὐ γαμοῦσιν, οὐδὲ γαμίσκονται, οὐδὲ καθεύδουσιν ἄρδην, οὐδὲ τρυφῶσιν· ἀλλὰ πλὴν ὀλίγων τινῶν καὶ ἀσώματοι γεγόνασιν. Τίς οὖν ἐστιν οὕτως εὐκόλως νικῶν τοὺς ἐχθροὺς, ὡς ἀριστοποιούμενος τροπαιὸν ἰστᾶν; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης φησὶν· ²² “ἡτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν ἐξεναντίας τῶν θλιβόντων με.” Οὐ γὰρ ἂν τις ἀμάρτοι καὶ περὶ ταύτης τοῦτο εἰπὼν τὸ

C λόγιον τῆς τραπέζης. Οὐδὲν γὰρ οὕτω θλίβει ψυχὴν, ὡς ἐπιθυμία ἄτοπος, καὶ τρυφή, καὶ μέθη, καὶ τὰ ἐκ τούτων κακά· καὶ τοῦτο ἴσασιν οἱ πείραν εἰληφότες καλῶς. Εἰ δὲ μάθοις καὶ πόθεν αὕτη συλλέγεται ἡ τράπεζα, καὶ πόθεν ἐκείνη, τότε ὄψει καλῶς ἐκατέρας τὸ διάφορον. Πόθεν οὖν αὕτη συλλέγεται; Ἀπὸ μυρίων δακρύων, ἀπὸ χερῶν

²² Psal. xxii. 5.

ἴθι] Sic L. et corr. H. vulgo ἴσθι. Mox τοὺς ἐπὶ τούτων G. K.
 οὐ om. G. H. K. ὕδατος om. M. τοῦτον εἰπὼν τὸν λόγον M.

πλεονεκτουμένων, ἀπὸ ὀρφανῶν ἀρπαζομένων· ἡ δὲ ἀπὸ πό-
 νων δικαίων. Καὶ ἔοικεν αὕτη μὲν ἡ τράπεζα γυναικὶ καλῇ
 (447) καὶ εὐεϊδεῖ, οὐδενὸς τῶν ἔξωθεν δεομένη, ἀλλὰ φυσικὸν ἔ-
 χούσῃ τὸ κάλλος· ἐκείνη δὲ, πόρνη τινὶ αἰσχροῦ καὶ δυσεϊδεῖ,
 πολλὰ ^w μὲν ἐπιτρίμματα ἔχούσῃ, οὐκ ἰσχυούσῃ δὲ συσκιά-
 σαι τὴν ἀμορφίαν, ἀλλ' ^x ὅσῳ ἂν ἐγγὺς γίνηται, μᾶλλον D
 ἐλεγχομένη. Καὶ γὰρ καὶ αὕτη ὅταν ἐγγυτέρω γένηται
 τοῦ ^y συγγινομένου, τότε δείκνυσι τὸ αἰσχος μᾶλλον. Μὴ
 γάρ μοι ἀνιόντας ἴδῃς τοὺς δαιτυμόνας, ἀλλὰ ^z καὶ κατιόντας,
 καὶ τότε αὐτῇ ὄψει τὴν αἰσχύρῃ. Ἐκείνη μὲν γὰρ
 τοὺς συγγινομένους, ἅτε ἐλευθέρα οὔσα, οὐδὲν ἀφήσις αἰσ-
 χρὸν εἰπεῖν· αὕτη δὲ οὐδὲν σεμνὸν, ἅτε πόρνη ^a οὔσα καὶ
 ἡτιμωμένη. Αὕτη τὸ χρήσιμον ζητεῖ τοῦ συνόντος αὐτῇ·
 ἐκείνη δὲ τὸ ἐπιβλαβές. Καὶ ἡ μὲν οὐκ ἀφήσις προσκροῦ-
 σαι θεῷ· ἡ δὲ οὐκ ἀφήσις μὴ προσκροῦσαι. Ἀπίωμεν τοίνυν
 πρὸς ἐκείνους. Ἐκεῖθεν εἰσόμεθα πόσοις δεσμοῖς ἔσμεν πε- E
 ριβεβλημένοι· ἐκεῖθεν εἰσόμεθα τράπεζαν παρατίθεσθαι μυ-
 ρίων γέμουσαν ἀγαθῶν, ἡδίστην, ἀδάπανον, φροντίδος ἀπηλ-
 λαγμένην, φθόνου καὶ βασκανίας καὶ νόσου πάσης ἐλευθέραν,
 καὶ χρηστῆς γέμουσαν ἐλπίδος, καὶ πολλὰ ^b τὰ τρόπαια
 ἔχουσιν. Οὐκ ἔστι θόρυβος ^c ψυχῆς ἐκεῖ, οὐκ ἔστι λύπη,
 οὐκ ἔστιν ὀργή· πάντα γαλήνη, πάντα εἰρήνη. Μὴ γάρ
 μοι τὴν σιγὴν τῶν διακονούντων εἶπῃς ἐν ταῖς τῶν πλου- 694
 σίων οἰκίαις, ἀλλὰ τὴν κραυγὴν τῶν ἀριστοποιουμένων· οὐ
 τὴν πρὸς ἀλλήλους λέγω (καὶ αὕτη μὲν γὰρ καταγέλαστος),
 ἀλλὰ τὴν ἔνδον, τὴν ἐν τῇ ψυχῇ, τὴν πολλὴν ἐπάγουσαν
 αἰχμαλωσίαν, τοὺς θορύβους τῶν λογισμῶν, τὴν ζάλην,
 τὸν ζόφον, τὸν χειμῶνα· δι' ὧν ἅπαντα μίγνυνται καὶ ^d συγ-
 χεῖται, καὶ νυκτομαχία τινὶ προσέοικεν. Ἄλλ' οὐκ ἐν ταῖς
 σκηναῖς τῶν μοναχῶν ^e τοιαῦτα· ἀλλὰ πολλὴ ἡ γαλήνη,
 πολλὴ ἡ ἡσυχία. Καὶ ἐκείνη μὲν ὕπνος θανάτῳ προσεοικῶς
 διαδέχεται τὴν τράπεζαν, ταύτην δὲ νῆψις καὶ ἀγρυπνία·
 ἐκείνην κόλασις, ταύτην οὐρανῶν βασιλεία καὶ τὰ ἀθάνατα B
 βραβεῖα. Ταύτην τοίνυν διώκωμεν, ἵνα καὶ τῶν καρπῶν

^w μὲν om. K. M. p. p. καὶ οὐκ ἰσχ. συσκ. M. ^x ὅσον G. H. K.
 p. p. γένηται M. ^y Sic K. ceteri συγγενομένου. ^z καὶ om. G. K.
 Mox συγγενομένους G. L. M. ^a οὔσα om. L. M. Mox αὐτῇ om.
 iidem. ^b τὰ om. G. L. ^c ψυχῆς om. G. K. θόρυβος ἐκεῖ ψυχῆς H.
 λύπη] νόσος G. H. K. ^d συγκεχῡται G. K. ^e ταῦτα G. K.

αὐτῆς ἀπολαύσωμεν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν,
 χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΑ.

¹ Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες, ὅτι ἐφίμωσε τοὺς Σαδδουκαί-
 ους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό· καὶ ἐπηρώτησεν εἰς
 ἐξ αὐτῶν νομικὸς, πειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων· διδά-
 C σκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;

ΠΑΛΙΝ τὴν αἰτίαν τίθησιν ὁ εὐαγγελιστής, δι' ἣν ἔδει
 σιγῆσαι, καὶ τὴν θρασύτητα τὴν ἐκείνων κἀντεῦθεν ^α ἐνδεί-
 κνυται. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Ὅτι ἐπιστομισθέντων ἐκεί-
 νων οὗτοι πάλιν ἐπιτίθενται. Δέον γὰρ κἀντεῦθεν ἡσυχά-
 ζειν, οἱ δὲ ἐπαγωνίζονται τοῖς προτέροις, καὶ προβάλλονται
 τὸν νομικόν, οὐ μαθεῖν βουλόμενοι, ἀλλὰ ἀπόπειραν ποιού-
 D μενοι· καὶ ἐρωτῶσι, “ποία ἐντολὴ πρώτη;” Ἐπειδὴ γὰρ
 ἡ πρώτη αὕτη ἦν, ^β τὸ, “ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου”
 προσδοκῶντές τινα λαβὴν παρέξειν αὐτοῖς, ὡς ἐπιδιορθώ-
 μενον αὐτήν, διὰ τὸ καὶ αὐτὸν δεικνύναι ἑαυτὸν θεόν, προ-
 βάλλονται τὴν ἐρώτησιν. Τί οὖν ὁ Χριστός; Δεικνὺς ὅθεν
 ἦλθον ἐπὶ ταῦτα, ἀπὸ τοῦ μηδεμίαν ἔχειν ἀγάπην, ἀπὸ
 τοῦ φθόνῳ τήκεσθαι, ἀπὸ τοῦ ζηλοτυπία ἀλίσκεσθαι, φησὶν·
² “ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου· αὕτη πρώτη καὶ μεγάλη
 ἐντολή. Δευτέρα δὲ ὁμοία ^γ ταύτης· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον
 σου ὡς ἑαυτόν.” Διατί δὲ, “ὁμοία ταύτης;” Ὅτι αὕτη
 E ἐκείνην προοδοποιεῖ, καὶ παρ' αὐτῆς συγκροτεῖται πάλιν.
³ “Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ

¹ Cap. xxii. v. 34-36.

² v. 37-39.

³ Joan. iii. 20. Psal. lii. i.

i Tim. vi. 10. Joan. xiv. 15.

HOM. LXXI. ^α ἐπιδείκνυται G. H. K. ^β τὸ] Sic L. M. Ep.
 in ceteris deest. ^γ αὐτῆς bis G. H. Sic unus Mosq. ceteri, ut
 videtur, αὐτῇ.

ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς·” καὶ πάλιν· “εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ
 (448) αὐτοῦ· οὐκ ἔστι θεός.” Καὶ τί ^d ἀπὸ τούτου; “Διεφθάρ-
 ρησαν καὶ ἐβδελύχθησαν ἐν ἐπιτηδεύμασι.” Καὶ πάλιν·
 “ρίζα πάντων τῶν κακῶν ^e ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμε-
 νοι ἀπεπλανήθησαν ^f τῆς πίστεως.” καὶ, “ὁ ἀγαπῶν με,
 τὰς ἐντολάς μου τηρήσει.” Αἱ δὲ ἐντολαὶ ^g αὐτοῦ, καὶ τὸ
 κεφάλαιον αὐτῶν· “ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ
 τὸν πλησίον σου ὡς ἐαυτόν.” Εἰ τοίνυν τὸ ἀγαπᾶν τὸν ⁶⁹⁵
 θεὸν ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ἐστίν· (“εἰ γὰρ φιλεῖς με, φη-
 σὶν, ὦ Πέτρε, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.”) τὸ δὲ ἀγαπᾶν
 τὸν πλησίον τῶν ἐντολῶν ἐργάζεται φυλακὴν, εἰκότως φη-
 σὶν· ⁴ “ἐν ^h ταύταις ὁλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμαν-
 ται.” Διὰ δὲ τοῦτο ὅπερ ἔμπροσθεν ἐποίησε, τοῦτο καὶ
 ἐνταῦθα ποιεῖ. Καὶ γὰρ ⁱ ἐκεῖ ἐρωτηθεὶς περὶ τρόπου ἀνα-
 στάσεως, καὶ ^k ἀνάστασιν ἐδίδαξε, πλέον οὐ ἐπύθοντο παιδεύων
¹ αὐτούς· καὶ ἐνταῦθα τὴν πρώτην ἐρωτηθεὶς, καὶ τὴν δευ-
 τέραν λέγει, οὐ σφόδρα ἐκείνης ἀποδέουσιν· (δευτέρα μὲν
 γὰρ, ὁμοία δὲ ἐκείνης·) αἰνιττόμενος ^m αὐτοῖς, ὅθεν ἡ ἐρώ-
 τησις γέγονεν, ὅτι ἐξ ἀπεχθείας. ⁵ “Ἡ γὰρ ἀγάπη οὐ Β
 ζηλοῖ.” Ἀπὸ τούτου δείκνυσιν ἐαυτὸν καὶ τῷ νόμῳ καὶ τοῖς
 προφῆταις πειθόμενον. Ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ὁ μὲν Ματθαῖος
 φησιν, ὅτι πειράζων ἠρώτησεν, ὁ δὲ Μάρκος τούναντίον;
⁶ “Εἰδὼς γὰρ, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς, ὅτι νουνεχῶς ^o ἀπεκρίθη,
 εἶπεν αὐτῷ· οὐ μακρὰν εἰ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.”
 Οὐκ ἐναντιούμενοι ἑαυτοῖς, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συνάδοντες.
 Ἠρώτησε μὲν γὰρ πειράζων παρὰ τὴν ἀρχὴν· ἀπὸ δὲ τῆς
 ἀποκρίσεως ὠφεληθεὶς ἐπηνέθη. Οὐδὲ γὰρ παρὰ τὴν ἀρχὴν
 αὐτὸν ἐπήνεσεν· ἀλλ’ ὅτε εἶπεν, ὅτι τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον
 πλέον ἐστὶ τῶν ὀλοκαυτωμάτων, τότε φησὶν· “οὐ μακρὰν

⁴ v. 40.⁵ 1 Cor. xiii. 4.⁶ Marc. xii. 34.

^d ἀπὸ] τὸ ἀπὸ H. Clausula deest in M. ^e ἡ] ἐστὶν ἡ G. L.
^f τῆς] ἀπὸ τῆς H. ἐκ τῆς M. ^g αὐτοῦ] + πᾶσαι G. H. invito Ep.
 Mox haec κύριον τὸν θεόν σου καὶ om. G. K. ^h ταύτῃ G. K. 4 Mosqq.
 καὶ οἱ πρ. κρέμανται] κρέματα καὶ οἱ πρ. M. Ep. ⁱ ἐκεῖ] καὶ ἐκεῖ G. H.
 p. p. περὶ τοῦ τρ. τῆς ἀν. K. M. ^k ἀνάστασιν] Sic L. M. pro vul-
 gato τί ἀνάστασις. ἐδίδαξε] ἔδειξε M. ¹ αὐτούς] οὕτω L. ^m αὐτούς
 K. L. M. ὅθεν] ὅτι (om. altero ὅτι) G. K. ⁿ Haec Ἀπὸ τούτου . . .
 πειθόμενον ignorant G. Ge. et delevit Sav. ^o ἀπεκρίθη] + αὐτῷ Ep.
 Mor. favente codice M. ubi ἀπεκρίθη αὐτῷ· οὐ legitur.

- C εἰ ἀπὸ τῆς ^p βασιλείας” ὅτι τῶν ταπεινῶν ὑπερεῖδε, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀρετῆς κατέλαβε. Καὶ γὰρ πάντα ἐκεῖνα διὰ τοῦτο, καὶ τὸ σάββατον καὶ τὰ λοιπά. Καὶ οὐδὲ οὕτως αὐτῷ ἀπρητισμένον τὸν ἔπαινον ^a συνέθηκεν, ἀλλ’ ἔτι λείποντα. Τὸ γὰρ εἰπεῖν, “οὐ μακρὰν εἶ,” δαίκνυσιν ἔτι ἀπέχοντα, ἵνα ζητήσῃ τὸ λείπον. Εἰ δὲ εἰπόντα αὐτὸν, ὅτι ⁷ “εἰς ἐστὶν ὁ θεὸς, καὶ πλὴν αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἄλλος,” ἐπήνεσε, μὴ θαυμάσῃς· ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν κατάμαθε, πῶς πρὸς τὴν ὑπόληψιν ἀποκρίνεται τῶν προσιόντων. Κὰν γὰρ μυρία περὶ τοῦ Χριστοῦ λέγωσιν ἀνάξια τῆς δόξης αὐτοῦ,
- D ἀλλὰ τοῦτό γε οὐ τολμήσουσιν εἰπεῖν, ὅτι καθόλου οὐκ ἔστι θεός. Τίνος ^r οὖν ἕνεκεν ἐπαινεῖ τὸν εἰρηκότα, ὅτι πλὴν τοῦ πατρὸς οὐκ ἔστιν ἄλλος θεός; Οὐχ ἑαυτὸν ἐξάγων τοῦ θεοῦ εἶναι· ἅπαγε· ἀλλ’ ἐπειδὴ οὐδέπω καιρὸς ἦν ἐκκαλύψαι ^s αὐτοῦ τὴν θεότητα, ἐκείνον ἀφήνισιν ἐπὶ τοῦ προτέρου δόγματος μένειν, καὶ ἐπαινεῖ ^t τὰ παλαιὰ εἰδότα καλῶς, ὥστε ἐπιτηδεῖον αὐτὸν καὶ πρὸς τὴν τῆς καινῆς ποιῆσαι διδασκαλίαν, κατὰ καιρὸν αὐτὴν εἰσάγων. Ἄλλως δὲ καὶ τὸ, “εἰς ^v θεός, καὶ πλὴν αὐτοῦ οὐκ ἔστι,” καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ πανταχοῦ, οὐ πρὸς ἀθέτησιν τοῦ υἱοῦ, ἀλλὰ πρὸς ἀντιδιαστολὴν εἴρηται τῶν εἰδώλων. Ὡστε καὶ τοῦτον
- E ἐπαινῶν οὕτως εἰρηκότα, ταύτῃ ἐπαινεῖ τῇ γνώμῃ.
- Εἶτα ἐπειδὴ ἀπεκρίθη, καὶ ἀντερωτᾷ. ⁸ “Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστι; Λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ Δαυὶδ.” Ὅρα μετὰ πόσα θαύματα, μετὰ πόσα σημεῖα, μετὰ πόσας ἐρωτήσεις, μετὰ πόσῃ ἐπίδειξιν ὁμοιοῦς τῆς πρὸς τὸν πατέρα, ^w τὴν διὰ λόγων, τὴν δι’ ἔργων, μετὰ ^x τὸ ἐπαινέσαι τοῦτον τὸν εἰρηκότα, ὅτι εἰς ἐστὶν ὁ θεός, ἐρωτᾷ· ἵνα
- 696 μὴ ἔχῃσι λέγειν, ὅτι θαύματα μὲν ἐποίησε, τῷ νόμῳ δὲ ἐναντίος καὶ τῷ θεῷ πολέμιος ἦν. Διὰ τοῦτο μετὰ τοσαῦτα ^y ταῦτα ἐρωτᾷ, λανθανόντως ἐνάγων αὐτοὺς εἰς τὸ καὶ

⁷ Ibid. v. 32.⁸ v. 42.

^p βασιλείας] + τοῦ θεοῦ G. H. K. invito Ep. Mox τὰ σάββατα iidem. ^a ἔθηκεν M. συντέθεικεν Ep. Mox τῷ γὰρ H. ^r οὖν] δὲ G. H. τὸν εἰρ.] αὐτὸν εἰρ. Edd. ^s ἑαυτοῦ G. H. ^t τὰ] τὸν τὰ G. ^v θεός] ὁ θεός Edd. πλὴν] τὸ πλὴν G. οὐκ ἔστι] + ἄλλος θεός G. H. K. In L. haec “Ἄλλως δὲ . . . υἱοῦ desunt. ^w τὴν] τῆς bis G. H. K. ^x τὸ] τοῦ G. K. p. p. τὸν om. iidem. ^y ταῦτα] τοῦτο G. H. Neutrum habent K. Mor.

αὐτὸν ὁμολογῆσαι θεόν. Καὶ τοὺς μὲν μαθητὰς πρῶτον ἠρώτησε, τί οἱ ἄλλοι λέγουσι, καὶ τότε αὐτούς· τούτους δὲ οὐχ οὕτως· ἡ γὰρ ἂν καὶ πλάνον εἶπον καὶ πονηρὸν, ἅτε ἀδεῶς ἅπαντα φθεγγόμενοι. Διὰ δὲ τοῦτο τὴν αὐτῶν ἐκείνων ψῆφον ἐξετάζει. Ἐπειδὴ γὰρ πρὸς τὸ πάθος ἐμελλεν ἰέναι λοιπὸν, τίθησι τὴν σαφῶς κύριον αὐτὸν ἀνακηρύττουσαν προφητείαν, ² ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς, οὐδὲ προηγουμένως ἐπὶ τοῦτο ἐλθὼν, ἀλλ' ἀπὸ αἰτίας εὐλόγου. Ἐρωτήσας γὰρ αὐτούς **B** πρότερος, ἐπειδὴ οὐκ ἀπεκρίναντο ³ ἀληθῆ περὶ αὐτοῦ (ἄνθρωπον γὰρ αὐτὸν ἔφησαν εἶναι ψιλόν), ἀνατρέπων τὴν πεπλανημένην αὐτῶν δόξαν, οὕτως εἰσάγει τὸν Δαυὶδ, ἀνακηρύττοντα αὐτοῦ τὴν θεότητα. Ἐκείνοι μὲν γὰρ ἐνόμιζον, (449) ὅτι ψιλὸς ἄνθρωπος ἦν, διὸ καὶ ἔλεγον, τοῦ Δαυὶδ· αὐτὸς δὲ τοῦτο διορθούμενος παράγει τὸν προφήτην, καὶ τὴν κυριότητα αὐτοῦ, καὶ τὸ γνήσιον τῆς ^b υἰότητος, καὶ τὸ ὁμότιμον τὸ πρὸς τὸν πατέρα μαρτυροῦντα. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἴσταται· ἀλλ' ὥστε καὶ φοβήσai καὶ τὸ ἐξῆς ἐπάγει λέγων· “ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.” ἵνα καὶ οὕτως αὐτοὺς ἐπαγάγηται. Καὶ ἵνα μὴ λέ- **C** γωσιν, ὅτι κολακεύων αὐτὸν οὕτως ἐκάλεσε, καὶ ἀνθρωπίνῃ ἢ ψῆφος αὐτῇ, ὅρα τί φησι. ⁹ “Πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν ^c καλεῖ;” Ὁρα πῶς ὑφειμένως εἰσάγει τὴν περὶ αὐτοῦ ^d ψῆφον καὶ δόξαν. Πρότερον εἶπε, “τί ὑμῖν δοκεῖ; τίνος υἱὸς ἐστίν;” ὥστε δι' ἐρωτήσεως εἰς ἀπόκρισιν αὐτοὺς ἀγαγεῖν. Εἵτα ἐπειδὴ εἶπον, τοῦ Δαυὶδ, ^e οὐκ εἶπε· **D** καὶ μὴν ὁ Δαυὶδ τάδε φησὶν, ἀλλὰ πάλιν ἐν τάξει ἐρωτήσεως· “πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν πνεύματι ^f κύριον αὐτὸν καλεῖ;” ὥστε μὴ ^g προσστήναι αὐτοῖς τὰ λεγόμενα. Διὸ οὐδὲ εἶπε, τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ ἐμοῦ, ἀλλὰ, περὶ τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀπόστολοι ὑφειμένως ^h διελέγοντο, λέγοντες· ¹⁰ “ἔξον

⁹ v. 43.¹⁰ Act. ii. 29.

² ἀλλ' om. G. H. K. ^a Sic Ep. ἀληθῆ G. H. M. p. p. ἔφασαν M. ^b υἰότητος] + αὐτοῦ G. H. ^c καλεῖ] + λέγων· εἶπεν κ. τ. ε. (ad finem v. 45) Edd. ^d ψῆφον καὶ om. K. L. M. invito Interp.

^e Haec, quae exciderant, οὐκ εἶπε· καὶ μὴν ὁ Δαυὶδ nunc primum secundum omnes codd. et Interp. locum suum obtinent. Posteriora καὶ μὴν ὁ Δαυὶδ jam revocaverat Sav. ^f κύριον αὐτὸν καλεῖ om. G. K.

^g Sic H. et pr. M. vulgo προσστήναι. Vid. var. lect. ad p. 319 B.

^h διελέγοντο] + περὶ τοῦ πατριαρχοῦ Δαυὶδ Sav. Ben.

εἰπεῖν μετὰ παρρησίας περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυὶδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη.” Καὶ αὐτὸς ὁμοίως διὰ τοῦτο ¹ ὡς ἐν ἐρωτήσεως τάξει καὶ συλλογισμοῦ τὸ δόγμα εἰσάγει, λέγων ¹¹ “πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;” ^k καὶ πάλιν· “εἰ οὖν Δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;” οὐκ ἀναιρῶν τὸ εἶναι αὐτοῦ υἱὸς, ἀπαγε· οὐ γὰρ ἂν Πέτρῳ ἐπετίμησε διὰ τοῦτο· ἀλλὰ τὴν ἐκείνων ὑπόνοιαν διορθούμενος. Ὡστε ὅταν λέγῃ, “πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι;” 697 τοῦτο λέγει· οὐχ οὕτως ὡς ὑμεῖς φάτε. Ἐκεῖνοι γὰρ ἔλεγον, ὅτι μόνον υἱὸς αὐτοῦ ἐστι, καὶ οὐχὶ καὶ κύριος. ¹ Καὶ τοῦτο μετὰ τὴν μαρτυρίαν, καὶ τότε ὑφειμένως· “εἰ οὖν Δαυὶδ κύριον αὐτὸν καλεῖ, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;” Ἀλλ’ ὅμως καὶ ταῦτα ἀκούσαντες, οὐδὲν ἀπεκρίναντο· οὐδὲ γὰρ ἐβούλοντό τι τῶν δεόντων μαθεῖν. Διὸ αὐτὸς ἐπάγει λέγων, ὅτι κύριος αὐτοῦ ἐστι. Μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο αὐτὸ ἀπολελυμένως, ἀλλὰ τὸν προφήτην μεθ’ ἑαυτοῦ παραλαβὼν, διὰ τὸ σφόδρα ἀπιστεῖσθαι ^m ὑπ’ αὐτῶν, καὶ διαβεβλήσθαι παρ’ αὐτοῖς. Ὁ δὲ μάλιστα χρὴ σκοποῦντας, καὶ ταπεινὸν καὶ B ὑφειμένον τι λέγεται παρ’ αὐτοῦ, μὴ σκανδαλίζεσθαι· ἡ γὰρ αἰτία αὕτη, μετὰ καὶ ἐτέρων πλειόνων, τὸ συγκαταβαίνοντα ἐκείνοις διαλέγεσθαι. Διὸ καὶ νῦν ἐν τάξει μὲν πύσεως καὶ ἀποκρίσεως δογματίζει· αἰνίττεται δὲ καὶ οὕτω τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Οὐ γὰρ ἦν ἴσον ἀκοῦσαι Ἰουδαίων κύριον, καὶ τοῦ Δαυὶδ. Σὺ δέ μοι σκόπει καὶ τὸ εὐκαιρον. Ὅτε γὰρ ⁿ εἶπεν, “εἰς ἐστι κύριος,” τότε καὶ περὶ αὐτοῦ εἶπεν, ὅτι κύριός ἐστι, καὶ ἀπὸ προφητείας, οὐκέτι ἀπὸ ἔργων μόνον. Καὶ δείκνυσιν ^o αὐτὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀμυνόμενον αὐτοὺς τὸν πατέρα· “ἕως ἂν θῶ γὰρ, φησὶ, τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.” καὶ πολλὴν κἀντεῦθεν ὁμόνοιαν τοῦ C γεγεννηκότος πρὸς αὐτὸν καὶ τιμῇ. Καὶ ^p τοῦτο τὸ τέλος

¹¹ v. 43-45.

¹ ὡς om. G. H. L. ἐπερωτήσεως G. K. ^k καὶ πάλιν om. K. Ge. Plura desunt in M. ¹ Haec Καὶ τοῦτο . . . ἐστιν om. M. uncis inclusit Mor. ^m ὑπ’] παρ’ L. M. Mor. ὑπὲρ Ben. per incuriam, ut videtur. ⁿ εἶπεν] + ὅτι M. αὐτοῦ] ἑαυτοῦ Edd. Infra μόνων H. L. ^o αὐτὸν] αὐτοῖς K. αὐτῶν M. αὐτοὺς] αὐτοῦ K. M. ^p τοῦτο] Sic codd. et Ge. ut conjecerat Bois. τούτῳ Edd. Mox ὑψηλόν τε καὶ μ. G. H.

ἐπιτίθησι τῶν πρὸς αὐτοὺς διαλέξων, ὑψηλὸν καὶ μέγα καὶ ἱκανὸν αὐτῶν ἀπορῥάψαι τὰ στόματα. Καὶ γὰρ ἐσίγησαν ἐξ ἐκείνου, οὐχ ἐκόντες, ἀλλὰ τῷ μηδὲν ἔχειν εἰπεῖν· καὶ οὕτω καιρίαν ἐδέξαντο πληγὴν, ὥς μηκέτι τολμῆσαι τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρῆσαι λοιπόν. ¹²“Οὐδεὶς γὰρ, φησὶν, ἐτόλμησεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπερωτῆσαι αὐτόν.” Οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο τοὺς ὄχλους ὠφέλει. Διὸ καὶ πρὸς αὐτοὺς λοιπὸν τρέπει τὸν λόγον, ἀποστήσας τοὺς λύκους, καὶ ἀποκρουσάμενος αὐτῶν τὰς ἐπιβουλάς. Ἐκεῖνοι γὰρ οὐδὲν ^αἐκέρδαινον, ὑπὸ κενοδοξίας ἀλόντες, καὶ εἰς τὸ δεινὸν τοῦτο πάθος ἐμ- D πεσόντες. Δεινὸν γὰρ τὸ πάθος καὶ πολυκέφαλον· οἱ μὲν γὰρ ἀρχῆς διὰ ταύτην, οἱ δὲ χρημάτων, οἱ δὲ ^ιἰσχύος ἐρώ- (450) σιν. Ὁδῶ δὲ βαδίζουσα καὶ ἐπὶ ἐλεημοσύνην ἔρχεται, καὶ νηστείαν, καὶ εὐχάς, καὶ διδασκαλίαν, καὶ πολλαὶ αἱ τοῦ θηρίου τούτου κεφαλαί.

^βἈλλὰ τὸ μὲν ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ^ιἐκείνοις κενοδοξεῖν, θαυμαστὸν οὐδέν· τὸ δὲ ἐπὶ νηστεία καὶ εὐχῇ, τοῦτό ἐστι τὸ ξένον καὶ δακρύων μεστόν. Ἀλλ' ἵνα μὴ πάλιν ἐγκαλῶμεν μόνον, φέρε καὶ τὸν τρόπον, δι' οὗ ταύτην φευξόμεθα, εἴπωμεν. Πρὸς τίνας οὖν ἀποδυσόμεθα πρῶτους; πρὸς τοὺς ἐπὶ χρήμασιν, ^νἢ τοὺς ἐπὶ ἱματίοις, ἢ τοὺς ἐπὶ ἀρχαῖς, ἢ τοὺς ἐπὶ διδασκα- E λίαις, ἢ τοὺς ἐπὶ τέχναις, ἢ τοὺς ἐπὶ σώματι, ἢ τοὺς ἐπὶ κάλλει, ἢ τοὺς ἐπὶ καλλωπισμοῖς, ἢ τοὺς ἐπὶ ὠμότητι, ἢ τοὺς ἐπὶ φιλανθρωπία καὶ ἐλεημοσύνη, ἢ τοὺς ἐπὶ πονηρίᾳ, ἢ τοὺς ἐπὶ τελευτῇ, ἢ τοὺς ^ωμετὰ τελευτὴν κενοδοξούντας; Καὶ γὰρ, ὅπερ ἔφην, πολλὰς ἔχει τὰς πλεκτάνας τοῦτο τὸ πάθος, καὶ περαιτέρω τῆς ζωῆς ἡμῶν πρόεισι. Καὶ γὰρ ὁ δεῖνα, φησὶν, ἀπέθανε· καὶ ἵνα θαυμασθῇ, τὰ καὶ τὰ ἐπέσκηψε 698 γενέσθαι· καὶ διὰ τοῦτο ὁ δεῖνα πένης, καὶ ὁ δεῖνα πλούσιος. Τὸ γὰρ χαλεπὸν τοῦτο, ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων συνέστηκε. Πρὸς τίνας οὖν στησόμεθα καὶ παραταξόμεθα πρῶτους; οὐ γὰρ ἀρκεῖ πρὸς πάντας εἰς καὶ ὁ αὐτὸς λόγος.

¹² v. 46.

^α ἐκέρδαινον L. M. ^ι ἰσχύος] + διὰ ταύτην L. M. Infra νηστείας G. L. ^β ΗΘΙΚΟΝ. Κατὰ κενοδοξούντων, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ποιούντων ἐλεημοσύνας πρὸς τὸ θεαθῆναι. G. ^ι ἐκείνους H. τοῖς ἄλλοις om. L. ἐπὶ τοῖς ἄλλοις om. M. μεστόν] γέμον G. H. K. ^ν ἢ] + πρὸς L. M. Idem mox σώμασιν habent. ^ω μετὰ τὴν τελ. G.

Βούλεσθε ^x οὖν πρὸς τοὺς ἐπὶ ἐλεημοσύνη κενοδοξοῦντας;
 "Εμοιγε δοκεῖ· καὶ γὰρ σφόδρα τὸ πρᾶγμα τοῦτο φιλῶ,
 καὶ ἀλγῶ λυμαινόμενον ὄρων, καὶ καθάπερ τινὶ βασιλικῇ κόρῃ
^y τροφὸν προαγωγὸν ἐπιβουλεύουσαν τὴν κενοδοξίαν. Τρέφει
 B μὲν γὰρ αὐτήν, ἐπ' αἰσχύνῃ δὲ καὶ ζημίᾳ, μαστροπεύουσα,
 καὶ τοῦ μὲν πατρὸς κελεύουσα καταφρονεῖν, καλλωπίζεσθαι
 δὲ πρὸς μιαρῶν καὶ καταπτύστων πολλάκις ἀνδρῶν ἀρέσκειαν·
 καὶ τοιοῦτον αὐτῇ περιτίθησι κόσμον, οἷον οἱ ἔξω βούλονται,
 αἰσχρὸν καὶ ἄτιμον, οὐχ οἷον ὁ πατήρ. Φέρε δὴ οὖν πρὸς
^z τούτους ἀποτεινόμεθα, καὶ ἔστω τις ἐλεημοσύνη γινομένη
 μετὰ δαυιλείας πρὸς τὴν τῶν πολλῶν ἐπίδειξιν. Οὐκοῦν
^a πρῶτον αὐτὴν ἐξάγει τοῦ θαλάμου τοῦ πατρικοῦ. Καὶ ὁ
 μὲν πατήρ οὐδὲ τῇ ἀριστερᾷ φαίνεσθαι ^b κελεύει· αὐτὴ δὲ
 αὐτὴν τοῖς δούλοις ἐπιδείκνυσιν καὶ τοῖς τυχοῦσι καὶ οὐδὲ εἰ-
 δόσιν αὐτήν. Εἶδες πόρνην καὶ μαστροπὸν εἰς ἔρωτα αὐτὴν
 C ἐμβάλλουσιν ἀτόπων ἀνθρώπων, ἵνα ὡς ἂν ἐκεῖνοι κελεύωσιν,
 οὕτως αὐτὴ ῥυθμίζεται; Βούλει ἰδεῖν πῶς οὐ πόρνην μόνον,
 ἀλλὰ καὶ μανικὴν ποιεῖ τὴν τοιαύτην ψυχὴν; Οὐκοῦν κατα-
 μάθανε αὐτῆς τὴν γνώμην. "Όταν γὰρ τὸν οὐρανὸν ἀφείσα
 τρέχῃ ὀπίσω δραπετῶν καὶ οἰκοτριβῶν, κατὰ τὰ ἄμφοδα καὶ
 τοὺς στενωποὺς διώκουσα τοὺς μισοῦντας αὐτήν, τοὺς αἰσχροὺς
 καὶ δυσειδεῖς, ^c τοὺς οὐδὲ ἰδεῖν αὐτὴν βουλομένους, τοὺς, ἐπεὶ δὴ
 περικαίεται αὐτῶν, μισοῦντας αὐτήν, τί γένοιτο ἂν τούτου
 μανικώτερον; Οὐδένα γὰρ οὕτω μισοῦσιν οἱ πολλοί, ὡς τοὺς
 δεομένους τῆς παρ' αὐτῶν δόξης. Μυρίας γοῦν κατηγορίας
 κατ' αὐτῶν πλέκουσι, καὶ ταῦτόν γίνεται, οἷον ἂν εἴ τις ^d παρ-
 D θένον καὶ θυγατέρα βασιλέως ἀπὸ τοῦ θρόνου κατενεγκὼν
 τοῦ βασιλικοῦ, ^e κελεύει μονομάχοις ἀνδράσι καὶ διαπτύουσιν
^f αὐτὴν ἑαυτὴν ἐκδιδόναι. Οὗτοι μὲν ^g οὖν, ὅσον αὐτοὺς διώκεις,
 τοσοῦτόν σε ἀποστρέφονται· ὁ δὲ θεὸς, ἂν τὴν παρ' αὐτοῦ
 δόξαν ζητῆς, τοσοῦτω μᾶλλον καὶ ἐφέλκεται ^h σε καὶ ἐπαινεῖ;

^x οὖν om. G. H. K. πρᾶγμα] τάγμα H. M. ^y τροφὸν καὶ πρ.
 M. invito Ge. ^z τοὺς τοιοῦτους L. p. p. ἐλεημοσύνην μετὰ δ. ποιῶν
 πρὸς M. Mor. γιν. μετὰ δ.] μετὰ δ. γιν. L. ^a πρῶτην G. ^b κελεύει]
 + αὐτὴν G. H. K. p. p. αὐτὴν dedi ex K. L. M. pro vulgato ἑαυτὴν.
^c τοὺς] καὶ τοὺς G. K. καὶ Edd. ^d τὴν π. κ. θ. τοῦ βασιλέως L. M.
^e κελεύει G. M. κελεύη H. K. μονομάχοις] Sic L. M. ceteri cum
 Interp. μοιχοῖς. ἀνδράσι] ἀνθρώποις M. ^f αὐτὴν ἑαυτὴν] αὐτὴν G. H.
 αὐτῆς ἑαυτὴν L. M. ^g οὖν] γὰρ M. ^h σε om. L. M.

καὶ πολλὴν ἀποδίδωσί σοι τὴν ἀμοιβήν. Εἰ δὲ βούλει καὶ ἐτέρωθεν αὐτῆς τὴν ζημίαν καταμαθεῖν, ὅταν δῶς πρὸς ἐπίδειξιν καὶ φιλοτιμίαν, ἀναλόγισαι πόση σε λοιπὸν ἐπείσρχεται ἡ λύπη, καὶ πῶς διηνεκῆς ἡ ἀθυμία, ἐνηχοῦντός σοι τοῦ Χριστοῦ, καὶ λέγοντος, ὅτι πάντα ἀπώλεσάς σου τὸν μισθόν. Πανταχοῦ μὲν γὰρ κενοδοξία κακόν, μάλιστα δὲ ἐπὶ ^κ φιλανθρωπίας, ὅτι ἐσχάτη ἐστὶν ὠμότης, τὰς ἀλλοτρίας ἐκπομπεύουσα συμφοράς, καὶ μόνον οὐχὶ ὀνειδίζουσα τοὺς ἐν πτωχείᾳ. Εἰ γὰρ τὸ τὰς ἰδίας λέγειν εὐεργεσίας ὀνειδίζειν ἐστὶ, τὸ καὶ εἰς ἐτέρους πολλοὺς ταύτας ¹ ἐξάγειν, τί οἶε εἶναι;

Πῶς οὖν διαφενεζόμεθα τὸ δεινόν; Ἄν μάθωμεν ἐλεεῖν, 699
 ἂν ἴδωμεν ^μ τίνων τὴν δόξαν ἐπιζητοῦμεν. Εἰπέ γάρ μοι, τίς ὁ τῆς ἐλεημοσύνης τεχνίτης ἐστίν; Ὁ τὸ πρᾶγμα καταδείξας θεὸς δηλονότι, ὁ μάλιστα πάντων αὐτὸ εἰδὼς, καὶ πρὸς ἄπειρον αὐτὸ μεταχειρίζων. Τί οὖν; ἂν παλαιστής μανθάνης, πρὸς ^ν τίνας ὀρᾷς, ἢ τίσιν ἐπιδείκνυσαι ^ο ἐν τῇ παλαιστρᾷ, τῷ λάχανα πωλοῦντι καὶ τοὺς ἰχθύας, ἢ τῷ παιδοτρίβῃ; Καὶ μὴν οἱ μὲν εἰσι πολλοί, ὁ δὲ εἰς. Τί οὖν, ἂν ἐκείνου θαυμάζοντος ἄλλοι καταγελῶσιν, οὐχὶ καὶ σὺ καταγελάσῃ μετ' ^ρ ἐκείνου αὐτούς; Τί δέ, ἂν πυκτεύειν μανθάνης;
 (451) οὐχ ὁμοίως πρὸς ἐκείνον ὄψει τὸν τοῦτο παιδεύειν εἰδότα; Ἄν δὲ λόγους μετήης, οὐχὶ τοῦ ῥήτορος τοὺς ἐπαίνους καταδέξῃ, καὶ τῶν ἄλλων καταφρονήσεις; Πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, B
 ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις τέχναις πρὸς τὸν διδάσκαλον ὀρᾷν μόνον, ἐνταῦθα δὲ τούναντίον ποιεῖν; καίτοιγε οὐκ ἴση ἡ ζημία. Ἐκεῖ μὲν γάρ, ἂν πρὸς τὸ δοκοῦν τοῖς πολλοῖς παλαίης, καὶ μὴ πρὸς ^α τὸ τῷ διδασκάλῳ, ἐν τῇ πάλῃ ἡ ζημία ἐνταῦθα δὲ ἐν αἰωνίῳ ζῳῇ. Γέγονας ὁμοιος θεῷ κατὰ τὸ ἐλεεῖν; γενοῦ ^τ οὖν αὐτῷ ὁμοιος, καὶ κατὰ τὸ μὴ ἐπιδείκνυσθαι. Καὶ γὰρ ἔλεγε θεραπεύων, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. Ἀλλὰ βούλει ἐλεήμων κληθῆναι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις; Καὶ τί τὸ κέρδος; Τὸ κέρδος μὲν οὐδὲν, ἡ δὲ ζημία ἄπειρος. Αὐτοὶ γὰρ οὗτοι, C

¹ ἡ om. M. ^κ φιλανθρωπία L. Deinde ὅτι ἐσχάτης ἐ. ὠμότητος G. H. ὁ τῆς ἐσχάτης ἐ. ὦ. Edd. p. p. ἐκπομπεύειν M. ¹ ἐξαγαγεῖν G. H. K. ^μ τίνων τὴν δ.] τὴν δ. ἦν H. M. ^α τίνα L. M. ἢ] καὶ L. ἡ om. M. ^ο ἐν] τὰ ἐν Edd. p. p. τῷ τὰ λάχανα H. ^ρ ἐκείνων G. H. M. ^α τὸ om. G. L. ^τ οὖν om. G. H. καὶ ante κατὰ om. K. et pr. H. p. p. ἐπιδείξασθαι Edd.

οὓς εἰς μαρτυρίαν καλεῖς, λησται γίνονται τῶν θησαυρῶν τῶν ἐν οὐρανοῖς· μᾶλλον δὲ οὐχ οὗτοι, ἀλλ' ἡμεῖς, ^ςοἱ τὰ ἡμέτερα συλῶντες, καὶ σκορπίζοντες τὰ ἄνω κείμενα. ^Ω τῆς καινῆς συμφορᾶς, καὶ τοῦ ἀλλοκότου τούτου πάθους. Ὅπου σὴς οὐκ ἀφανίζει, οὐδὲ ^κκλέπτης διορύττει, κενοδοξία σκορπίζει. Οὗτος ὁ σὴς τῶν ἐκεῖ θησαυρῶν· οὗτος ὁ κλέπτης τῆς εὐπορίας τῆς ἐν οὐρανοῖς· οὗτος τὸν ἄσυλον ὑποσύρει πλούτον· τοῦτο πάντα λυμαίνεται καὶ διαφθείρει. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδεν ὁ διάβολος, ὅτι καὶ λησταῖς καὶ σκώληκι καὶ ταῖς ἄλλαις
D ^νἐπιβουλαῖς ἀνάλωτον τὸ χωρίον ἐκεῖνο, διὰ κενοδοξίας ὑποσύρει τὸν πλούτον. Ἀλλὰ δόξης ἐπιθυμεῖς; Εἴτα οὐκ ἀρκεῖ σοι ἡ παρ' αὐτοῦ τοῦ λαμβάνοντος, ἡ ^ππαρὰ τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς παρὰ ἀνθρώπων ἐρᾶς; Ὅρα μὴ τούναντίον ὑπομείνης· μὴ τίς σου καταγνῶ ὥς οὐκ ἔλεούντος, ἀλλ' ἐκπομπεύοντος καὶ φιλοτιμουμένου, ὥς ἐκτραγωδούντος
^χτὰς ἀλλοτρίας συμφορὰς. Καὶ γὰρ μυστήριόν ἐστιν ἡ ἐλεημοσύνη. Κλείσον τοίνυν τὰς θύρας, ἵνα μὴ τις ἴδῃ ἄπερ
E ἐπιδείξαι οὐ θέμις. Καὶ γὰρ τὰ μυστήρια τὰ ἡμέτερα τοῦτο μάλιστα ἐστίν, ἐλεημοσύνη καὶ φιланθρωπία θεοῦ. Κατὰ γὰρ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ ὄντας ἡμᾶς ἀπειθεῖς ἠλέησε. Καὶ ἡ πρώτη ^νδὲ δέσεις ἐλέους γέμει, ὅταν ὑπὲρ τῶν ἐνεργουμένων παρακαλῶμεν· καὶ ἡ δευτέρα πάλιν, ὑπὲρ ἐτέρων τῶν ἐν μετανοίᾳ, πολὺ τὸ ἔλεος ἐπιζητοῦσα· καὶ ἡ τρίτη δὲ πάλιν, ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, καὶ αὕτη τὰ παιδία ^ντὰ ἄμωμα τοῦ δήμου προβάλλεται, τὸν θεὸν ἐπὶ ἔλεον παρακαλοῦντα.
700 Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοὶ κατεγνώκαμεν ἑαυτῶν ἁμαρτήματα, ὑπὲρ μὲν τῶν πολλὰ ἡμαρτηκότων καὶ ^αἐγκληθῆναι ὀφειλόντων αὐτοὶ βοῶμεν· ὑπὲρ δὲ ἡμῶν αὐτῶν οἱ παῖδες, ὧν τῆς ἀπλότητος τοὺς ζηλωτὰς ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μένει. Ὁ γὰρ τύπος οὗτος τοῦτο ἐνδείκνυται, ὅτι οἱ κατ' ἐκείνους τοὺς παῖδας ταπεινοὶ καὶ ἄπλαστοι, οὗτοι μάλιστα δύναται ἐξαιτεῖσθαι τοὺς ὑπευθύνους. Αὐτὸ δὲ τὸ μυστήριον πόσον ἐλέου, πόσης φιλανθρωπίας, ἴσασιν οἱ μεμνημένοι. Καὶ σὺ τοίνυν κατὰ δύναμιν τὴν σὴν ἐλεῶν ^βἄνθρωπον, ἀπόκλεισον τὰς θύρας·

^ς ὅτι τὰ ἡ. συλῶμεν, καὶ σκορπίζομεν G. ^κ κλέπται διορύττουσι L. M.
^ν ἐπιβουλαῖς] μηχαναῖς G. *machinis* Ge. ^π παρ' αὐτοῦ τοῦ φ. G. H. K.
p. p. παρὰ τῶν ἀνθ. G. H. ^χ τὰς deest in Edd. ^ν δὲ om. G. H. K.
^ν τὰ ἄμωμα om. G. H. K. M. τοῦ δήμου om. L. Neutrum expressit Ge.
^α ἐκκλησιασθῆναι K. L. M. ^β ἄνθρωπον om. M. p. p. τὴν θύραν id.

αὐτὸς ὁ ἐλεούμενος ἰδέτω μόνος· εἰ δὲ οἶόν τε, μηδὲ οὗτος. Ἄν δὲ ἀναπετάσῃς, ἐκπομπεύεις σου τὸ μυστήριον. Ἐννόη- B
σον ὅτι καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος, οὐ τὴν δόξαν ἐπιζητεῖς, καὶ αὐτὸς
σου καταγνώσεται· καὶ μὲν φίλος ἦ, παρ' ἐαυτῷ σου κατη-
γορήσει· ἂν δὲ ἐχθρὸς, καὶ παρ' ἑτέροις σε κωμωδήσει. Καὶ
τάναντία ὑπομενεῖς ὧν ἐπιθυμεῖς. Σὺ μὲν γὰρ ἐπιθυμεῖς, ἵνα
εἴπῃ, ὅτι ὁ ἐλεήμων· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐρεῖ τοῦτο, ἀλλ' ὁ κενό-
δοξος, ὁ ἀνθρωπάρεσκος, καὶ ἕτερα πολὺ τούτων χαλεπώτερα.
Ἄν δὲ κρύψῃς, πάντα ἐρεῖ τάναντία τούτοις, ὁ φιλάνθρωπος,
ὁ ἐλεήμων. Οὐ γὰρ ἀφήσιν ὁ θεὸς κρυβῆναι· ἀλλ' ἐὰν σὺ
κρύψῃς, ἐκεῖνος κατάδηλον ποιήσει, καὶ μεῖζον τὸ θαῦμα, καὶ C
πλέον τὸ κέρδος. Ὡστε καὶ πρὸς τοῦτο αὐτὸ τὸ δοξάζεσθαι
ἐναντίον ἡμῖν τὸ ἐπιδείκνυσθαι· πρὸς γὰρ ὃ σπεύδομεν καὶ
ἐπειγόμεθα, πρὸς τοῦτο μάλιστα ἡμῖν αὐτὸ τοῦτο ἀνθίστα-
ται. Οὐ γὰρ μόνον ἐλεήμονος δόξαν οὐ λαμβάνομεν, ἀλλὰ
καὶ τὴν ἐναντίαν· καὶ πρὸς ^d ταύτῃ πολλὴν καὶ τὴν ζημίαν
ὑπομένομεν. Πάντων οὖν ἐνεκεν ἀπεχώμεθα ταύτης, καὶ τῆς
τοῦ θεοῦ δόξης ἐρώμεν μόνης. Οὕτω γὰρ καὶ τῆς ἐνταῦθα
ἐπιτενξόμεθα ^e δόξης, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν,
χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. D

ΟΜΙΛΙΑ ΟΒ.

(452) ¹ Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
λέγων· ἐπὶ τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμμα-
τεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Πάντα οὖν ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν
ποιεῖν, ποιεῖτε· κατὰ δὲ ^a τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε.

ΤΟΤΕ, ΠΟΤΕ; Ὅτε ταῦτα εἶπεν· ὅτε αὐτοὺς ἐπεστόμι-
σεν· ὅτε ^b ἔστησεν εἰς τὸ μηκέτι τολμᾶν πειράζειν αὐτόν· E

¹ Cap. xxiii. v. 1-3.

^c ὅτι ὁ ἐλ.] ὅτι ἐλ. G. ὅτι ἐλ. εἰ H. L. M. ὁ ἐλ. K. Mediam
lectionem, praebente Barocc. 189, praetulimus. ^d ταύτην G. M.

^e δόξης om. K. M. HOM. LXXII. ^a τὰ deest in Edd. ^b ἔστη-
σαν L. εἰς] ἐπὶ G. sed in marg. alterum habet. εἰς τὸ] ὥστε Euth.

ὅτε ἔδειξεν ἀνιάτως ἔχοντας. Καὶ ἐπειδὴ κυρίου καὶ κυρίου ἐμνημόνευσε, πάλιν ἐπὶ τὸν νόμον ἑανατρέχει. Καίτοιγε ὁ νόμος τοιοῦτον οὐδὲν εἶπε, φησὶν· ἀλλὰ, ²“κύριος ὁ θεός σου, κύριος εἰς ἐστίν.” Ἀλλὰ νόμον ἢ γραφὴν τὴν παλαιὰν
701 ἅπασαν καλεῖ. Ταῦτα δὲ λέγει, δεικνὺς διὰ πάντων τὴν πολλὴν πρὸς τὸν γεγεννηκότα ὁμόνοιαν. Εἰ γὰρ ἐναντίος ἦν, τούναντίον αὐτὸν εἶπε περὶ τοῦ νόμου· νῦν δὲ τοσαύτην ^απερὶ αὐτὸν ἐπιδείκνυσθαι κελεύει τὴν αἰδῶ, ὡς καὶ διεφθαρμένων ὄντων τῶν διδασκόντων αὐτὸν, ἐκείνου κελεύειν ἀντέχεσθαι. Ἐνταῦθα δὲ καὶ περὶ βίου καὶ περὶ πολιτείας διαλέγεται, ἐπειδὴ τοῦτο μάλιστα αἴτιον τῆς ἀπιστίας αὐτοῖς ἦν, ὁ διεφθαρμένος βίος, καὶ ὁ τῆς δόξης ἔρος. Διορθούμενος τοίνυν ^ετοὺς ἀκροατάς, ὁ πρῶτον μάλιστα ἐστίν εἰς σωτηρίαν συντελοῦν, τὸ τῶν διδασκάλων μὴ καταφρονεῖν,
B μὴδὲ κατεξανίστασθαι τῶν ἱερέων, τοῦτο ἐκ περιουσίας κελεύει. Οὐ κελεύει δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ποιεῖ. Καὶ γὰρ διεφθαρμένους ὄντας οὐ κατὰγει ἀπὸ τῆς τιμῆς· ἐκείνοις μὲν πλεον τὸ κρίμα ἐργαζόμενος, τοῖς δὲ μαθητευόμενοις οὐδεμίαν παραλιμπάνων παρακοῆς πρόφασιν. Ἵνα γὰρ μὴ τις λέγῃ, ὅτι ἐπειδὴ φαῦλος ὁ διδάσκαλος, διὰ τοῦτο ῥαθυμότερος γέγονα· καὶ ταύτην ἀναιρεῖ τὴν πρόφασιν. Οὕτω γοῦν αὐτῶν ἐστῆσε τὴν ἀρχὴν, καίτοι πονηρῶν ὄντων, ὡς καὶ μετὰ τοσαύτην κατηγορίαν εἰπεῖν· “πάντα ὅσα αὐτὸν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε.” Οὐ γὰρ τὰ ἑαυτῶν λέγουσιν, ἀλλὰ τὰ τοῦ θεοῦ, ἃ διὰ Μωϋσέως ἐνομοθέτησε.
C Καὶ σκόπει πόσῃ περὶ τὸν Μωϋσέα κέχρηται τιμῇ, πάλιν τὴν πρὸς τὴν παλαιὰν συμφωνίαν ^εἐνδείκνυμενος, ὅπου γε καὶ ἐντεῦθεν αὐτοὺς αἰδεσίμους ποιεῖ. “Ἐπὶ γὰρ τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν,” φησὶν. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ εἶχεν αὐτοὺς ἀπὸ βίου ἀξιοπίστους ποιῆσαι, ἀπὸ τῶν ἐγχωρούντων τοῦτο ποιεῖ, τῆς καθέδρας καὶ τῆς ἐκείνου ^εδιαδοχῆς. Πάντα δὲ ὅταν ἀκούσης, μὴ πᾶσαν ἄκουε τὴν νομοθεσίαν· οἶον, τὰ περὶ βρωμάτων, τὰ περὶ θυσιῶν, καὶ

² Deut. vi. 4.

^α καταφεύγει G. H. K. ^α περὶ αὐτὸν om. L. M. Mor. Mox ὄντων τῶν διδασκάλων, τοῦ νόμου κελεύειν ἀνέχεσθαι L. ἀνέχεσθαι habet M. ^ε τοὺς ἀκρ.] αὐτοὺς G. K. διδασκάλων] Sic Ep. Euth. δογμάτων G. Ge. διδαγμάτων K. ^ε ἐπιδεικνύμενος L. M. p. p. καὶ om. iidem. ^ε διδαχῆς M. Ep. Ge. Mor.

ὅσα τοιαῦτα· πῶς γὰρ ἔμελλε ταῦτα λέγειν, ἃ προλαβὼν ἀνείλεν; ἀλλὰ πάντα φησὶ τὰ διορθοῦντα ἡθος, καὶ βελτίω ποιοῦντα τρόπον, καὶ τοῖς τῆς καινῆς συμβαίνοντα νόμοις, D καὶ οὐκ ἀφίεντα λοιπὸν ὑπὸ τὸν τοῦ νόμου ζυγὸν εἶναι. Διατί οὖν οὐκ ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς χάριτος ταῦτα θεσπίζει, ἀλλ' ἀπὸ ^h τοῦ Μωϋσέως; Ὅτι οὐδέπω καιρὸς ἦν πρὸ τοῦ σταυροῦ ταῦτα σαφῶς διαλέγεσθαι. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ ἑτερόν τι προοικονομεῖν, ταῦτα λέγων. Ἐπειδὴ γὰρ μέλλει κατηγορεῖν αὐτῶν, ἵνα μὴ δόξῃ παρὰ τοῖς ἀνοήτοις τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ταύτης ἑρᾶν, ἢ δι' ἀπέχθειαν ⁱ ταῦτα ποιεῖν, πρῶτον τοῦτο ἀναιρεῖ, καὶ ἀνύποπτον ἑαυτὸν ποιήσας, τότε ἄρχεται τῆς κατηγορίας. Καὶ τίνας ἔνεκεν αὐτοὺς ἐλέγχει, καὶ μακροῦς λοιπὸν ἀποτείνει λόγους κατ' αὐτῶν; Προφυλαττόμενος τοὺς ὄχλους, ὥστε μὴ τοῖς E αὐτοῖς περιπεσεῖν. Οὐδὲ γὰρ ὅμοιον ἀπαγορεύειν, καὶ τοὺς πταίσαντας δεικνύναι· ὥσπερ οὐχ ὅμοιον παραινεῖν τὰ δεόντα, καὶ τοὺς ^k κατορθοῦντας εἰς μέσον ἄγειν. Διὰ τοῦτο καὶ προλαβὼν φησὶ· “κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε.” Ἰνα γὰρ μὴ νομίσωσι διὰ τὸ ἀκούειν ^l αὐτῶν, δεῖν αὐτοὺς καὶ ζηλοῦν, ταύτῃ κέχρηται τῇ ἐπιδιορθώσει, καὶ τὴν δο- 702 κούσαν αὐτῶν εἶναι τιμὴν κατηγορίαν ^m ποιεῖται. Τί γὰρ διδασκάλου γένοιτ' ἂν ἀθλιώτερον, ὅταν τοὺς μαθητὰς τὸ μὴ προσέχειν αὐτοῦ τῷ βίῳ διασώζῃ; “Ὡστε ἢ δοκούσα (453) αὐτῶν εἶναι τιμὴ, μεγίστη κατηγορία ἐστίν, ὅταν τοιοῦτον φαίνωνται βίον ἔχοντες, ⁿ ὃν οἱ ζηλοῦντες διαφθείρονται. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰς κατ' αὐτῶν ἐμπίπτει κατηγορίας. Οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλ' ἵνα δείξῃ, ὅτι καὶ ἡ προτέρα ἀπιστία ἦν ἡπίστησαν, καὶ ὁ σταυρὸς ὁ μετὰ ταῦτα ὃν ἐτόλμησαν, οὐ τοῦ σταυρωθέντος καὶ ἀπιστηθέντος ἔγκλημα, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀγνωμοσύνης κατηγορία. Θεά δὲ πόθεν B ἄρχεται, καὶ πόθεν αὖξαι τὰ ἐγκλήματα. “Ὅτι λέγουσι, φησὶ, καὶ οὐ ποιοῦσιν.” Ἐκαστος μὲν γὰρ ἐγκλημάτων ἄξιος, ὁ παραβαίνων τὸν νόμον, μάλιστα δὲ ὁ διδασκαλίας αὐθεντίαν ἔχων διπλῇ ^p γὰρ καὶ τριπλῇ δίκαιος κατακρί-

^h τοῦ om. G. H. K. invito Ep. ⁱ ταῦτα] Sic Ep. τοῦτο G. H. K. ^k κατορθώσαντας G. K. ^l αὐτῶν om. G. K. p. p. καὶ om. M. ^m Sic Ep. ποιεῖ G. H. K. Mox γένοιτ' ἂν om. M. Ep. ⁿ ὃν] οἷον M. Ep. ὧ Edd. ^o ὁ παραβαίνων G. K. ^p γὰρ om. M. Mor.

νεσθαι. Δι' ἐν μὲν, ὅτι παραβαίνει δι' ἕτερον δέ, ὅτι τοὺς ἄλλους ὀφείλων διορθοῦν, εἶτα χωλεύων, μειζονος τιμωρίας ἄξιος διὰ τὴν τιμὴν τρίτον δέ, ὅτι καὶ διαφθείρει μειζόνως, ἅτε ἐν διδασκάλου τάξει ³ τοιαῦτα παρανομῶν.

Μετὰ δὲ τούτων καὶ ἕτερον αὐτῶν πάλιν λέγει κατηγόρημα, ὅτι πικροὶ εἰσι τοῖς ὑπευθύνοις. ³ “Δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ τιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά.” Διπλὴν ἐνταῦθα λέγει κακίαν, ¹ τὸ πολλὴν μὲν καὶ ἄκραν ἀπαιτεῖν ἀσύγγνωστος παρὰ τῶν ἀρχομένων βίου ἀκρίβειαν, πολλὴν δὲ ἑαυτοῖς ἐπιτρέπειν τὴν ἄδειαν ⁵ ὧν τούναντίον τὸν ἀριστον ἀρχοντα ἔχειν χρή· ἐν μὲν τοῖς καθ' ἑαυτὸν, ἀσύγγνωστον εἶναι καὶ πικρὸν διακαστήν· ἐν δὲ τοῖς τῶν ἀρχομένων, συγγνωμονικὸν καὶ ἡμερον· ὧν οὗτοι τὸ ἐναντίον ἐποίουν. Τοιοῦτοι γὰρ πάντες ^D οἱ λόγοις φιλοσοφούντες, ἀσύγγνωστοι καὶ βαρεῖς, ἅτε ἄπειροι τῆς δι' ἔργων ¹ δυσκολίας. Οὐ μικρὰ δὲ καὶ αὕτη κακία, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν ἐπιτείνει τὴν ἔμπροσθεν κατηγορίαν. Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς καὶ τοῦτο αὖξαι τὸ ἔγκλημα. Οὐ γὰρ εἶπεν, οὐ δύνανται, ἀλλ' “οὐ θέλουσι” καὶ οὐκ εἶπε, βαστάσαι, ἀλλὰ “δακτύλῳ κινῆσαι,” τοντέστιν, οὐδὲ ἐγγὺς γενέσθαι, οὐδὲ ἄψασθαι. Ἀλλὰ ποῦ σπουδαῖοι καὶ εὐτονοί; Ἐν τοῖς κεκωλυμένοις. ⁴ “Πάντα ^v γὰρ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι, φησί, πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις.” Εἰς ^E κενοδοξίαν αὐτοὺς διαβάλλων ταῦτα λέγει, ^w ὅπερ αὐτοὺς ἀπώλεσε. Τὰ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν ὁμότητος ^x καὶ ῥαθυμίας ταῦτα δέ, δοξομανίας. Τοῦτο ἀπέστησεν αὐτοὺς τοῦ θεοῦ· τοῦτο ἐν ἐτέρῳ θεάτρῳ ἀγωνίζεσθαι παρεσκεύασε, καὶ διέφθειρεν. Οἷους γὰρ ἂν τις ἔχη ^y τοὺς θεατὰς, ἐπεὶ τούτοις

³ v. 4.⁴ v. 5.

¹ τοιαῦτα om. M. ² τῷ Edd. ⁵ ὧν] Sic H. Ge. et duo apud Montef. οὐ K. ὁ ceteri cum Ep. et Edd. ante Ben. Eandem confusionem notavimus pp. 499 D. 652 A. ¹ δυσκολίας] Sic L. M. ceteri cum Ep. et Interp. διδασκαλίας. Mox αὕτη ἢ κακία M. ^v γὰρ] δὲ G. ^w ἅπερ G. H. K. Correxuit Montef. καὶ ante ἀπώλεσε habent Sav. Ben. invitis codd. ^x καὶ] ἦν καὶ H. εἶναι καὶ G. K. ἦσαν καὶ Euth. et Edd. ^y τοὺς θεατὰς om. G. ἐπεὶ τούτοις] Sic Sav. cum his placere studeat Ge. ἐπεὶ om. G. H. Mor. Ben. καὶ pro ἐπέδαν K. L. et corr. H. Clausulam ignorat M. et uncis seclisuit Mor.

ἐσπούδακεν ἀρέσκειν, τοιοῦτους ἐπιδείκνυται καὶ τοὺς ἀγῶνας· καὶ ὁ μὲν ἐν γενναίοις παλαίων, τοιαῦτα καὶ τὰ ἀγωνίσματα μέτεισιν· ὁ δὲ ἐν ψυχροῖς καὶ ἀναπεπτωκόσι, καὶ αὐτὸς ῥαθυμότερος γίνεται. Οἷον, ἔχει τις θεατὴν γέλῳ χαίροντα; 703 γίνεται γελωτοποιὸς καὶ αὐτὸς, ἵνα τέρπῃ τὸν θεατὴν ἕτερος σπουδαῖον καὶ φιλοσοφούντα; σπουδάζει καὶ αὐτὸς τοιοῦτος εἶναι, ἐπειδὴ τοιαύτη τοῦ ἐπαινουντος ἡ γνώμη. Ὅρα δὲ πάλιν καὶ ἐνταῦθα μετ' ἐπιτάσεως τὸ ἔγκλημα. Ὁὐδὲ γὰρ τὰ μὲν οὕτω, τὰ δὲ ἐτέρως ποιοῦσιν· ἀλλὰ πάντα ἀπλῶς οὕτως. Εἴτα ἐγκαλέσας αὐτοῖς κενοδοξίαν, δεικνυσιν οὐδὲ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις καὶ ἀναγκαίοις κενοδοξούντας· (οὐδὲ γὰρ εἶχον, ἅλλ' ἔρημοι ἦσαν κατορθωμάτων) ἀλλ' ἐπὶ ψυχροῖς καὶ εὐτελέσι, καὶ ἃ τῆς κακίας αὐτῶν τεκμήρια ἦν, τὰ φυλακτήρια, ὅ τὰ κράσπεδα. “Πλατύνουσι γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, φησὶ, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν.” Καὶ τίνα ταῦτά ἐστι τὰ φυλακτήρια καὶ τὰ κράσπεδα; Ἐπειδὴ συνεχῶς ἐπελανθάνοντο τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ θεοῦ, ἐκέλευσεν ἑγγραφῆναι βιβλίους μικροῖς τὰ θαύματα αὐτοῦ, καὶ ἐξηρτῆσθαι αὐτὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν· (οἷο καὶ ἔλεγεν· ἡ “ἔσται ἀσάλευτα ἃ ἐν ὀφθαλμοῖς σου”) ἃ φυλακτήρια ἐκάλουν· ὥς πολλοὶ νῦν τῶν γυναικῶν εὐαγγέλια τῶν τραχήλων ἐξαρτῶσαι ἔχουσι. Καὶ ἵνα καὶ ἐτέρωθεν ἑπάλιν ὑπομιμνήσκωνται, ὃ πολλοὶ πολλάκις ποιοῦσιν, ὥς ἐπιλανθάνομενοι λίνψ ἢ κρόκῃ τὸν δάκτυλον ἀποδεσμούντες, τοῦτο ὁ θεὸς ὥσπερ παιδίοις ἐκέλευσε ποιεῖν, ἡ κλῶσμα ὑακίνθινον ἐπὶ C τῶν ἱματίων περὶ τὴν ῥῆαν τὴν περὶ τοὺς πόδας ἀπορρᾶπτεσθαι, ἵνα προσέχοντες ἀναμιμνήσκωνται τῶν ἐνθολῶν· ἡ καὶ (454) ἐκαλεῖτο κράσπεδα. Ἐν τούτοις τοίνυν ἦσαν σπουδαῖοι, τοὺς τελαμῶνας τῶν βιβλίων πλατύνοντες, καὶ τὰ κράσπεδα μεγαλοποιούντες· ὅπερ ἐσχάτης κενοδοξίας ἦν. Τίνος γὰρ ἕνεκεν φιλοτιμῇ, καὶ πλατύνεις ταῦτα; μὴ γὰρ κατόρθωμά

⁵ Deut. vi. 8.⁶ Num. xv. 38.

² Οὕτε G. H. K. ἡ ἄλλ' ἔρημοι] ἔρημοι γὰρ G. K. p. p. ἐπὶ μικροῖς καὶ εὐτ. Ep. Euth. ἐπὶ μικροῖς καὶ ψυχροῖς καὶ εὐτ. G. H. ὅ τὰ] Sic Mor. καὶ τὰ L. Haec τὰ φ. τὰ κρ. desunt in H. K. quos secuti sunt Sav. Ben. A primo τὰ φυλακτήρια ad secundum transilit G. ad tertium M. Ergo nobiscum faciunt. ἡ γραφῆναι ἐν βίβλοις μικραῖς G. H. K. invito Ep. ἡ ἐν ὀφθ.] πρὸ ὀφθαλμῶν G. H. K. ἡ πάλιν om. G. K. ἡ καὶ] ὁ καὶ G.

σου τοῦτό ἐστι; μὴ γάρ τί σε ὀνίνησιν, ἂν μὴ τὰ ἀπ' αὐτῶν ^εκερδαίνῃς; Οὐ γὰρ τὸ μεγαλύνειν ταῦτα ^hκαὶ πλατύνειν ὁ θεὸς ζητεῖ, ἀλλὰ τὸ μεμνησθαι τῶν αὐτοῦ κατορθωμάτων. Εἰ δὲ ἐπὶ ἐλεημοσύνη καὶ νηστεία, ⁱκαίτοι D ἐπιπόνοις καὶ κατορθώμασιν οὖσιν ἡμετέροις, φιλοτιμεῖσθαι οὐ δεῖ· πῶς σὺ τούτοις ἐναβρύνῃ, ὧ Ἰουδαῖε, ἃ μάλιστά σου κατηγορεῖ ῥαθυμίαν; Οἱ δὲ οὐκ ἐν τούτοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑτέροις μικροῖς ταῦτα ἐνόσουν. ⁷“Φιλοῦσι γὰρ, φησί, τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ῥαββί.” Ταῦτα γὰρ εἰ καὶ μικρά τις ἡγεῖται, ἀλλὰ μεγάλων ἐστὶν αἷτια κακῶν. Ταῦτα καὶ πόλεις καὶ ἐκκλησίας ἀνέτρεψε. Καί μοι καὶ δα- E κρῦσαι ἔπεισι νῦν, ὅταν τὰς πρωτοκαθεδρίας ἀκούσω καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς, καὶ λογίσωμαι πόσα ἐντεῦθεν ἐτέχθη κακὰ ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ· ἅπερ οὐκ ἀναγκαῖον εἰς ὑμᾶς ἐξειπεῖν νῦν· μᾶλλον δὲ ὅσοι πρεσβῦται οὐδὲ δέονται ταῦτα παρ' ἡμῶν μαθεῖν. Σὺ δέ μοι σκόπει, ποῦ τὰ τῆς κενοδοξίας ἐκράτει· ἔνθα ^kἐκέλευντο μὴ κενοδοξεῖν, ἐν ταῖς συναγωγαῖς· ἔνθα εἰσῆσαν ῥυθμίζοντες ἑτέρους. Τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν 704 δείπνων τοῦτο παθεῖν ὅπωςδὴποτε, οὐχ οὕτω δοκεῖ δεινὸν εἶναι· καίτοιγε καὶ ἐκεῖ τὸν διδάσκαλον θαυμάζεσθαι ἔδει, οὐκ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας μόνον, ἀλλὰ πανταχοῦ. ⁱΚαὶ καθάπερ ὁ ἄνθρωπος, ὅπουπερ ἂν φανῇ, δηλὸς ἐστὶ τῶν ἀλόγων διεστηκώς· οὕτω καὶ τὸν διδάσκαλον, καὶ φθεγγόμενον, καὶ σιγῶντα, καὶ ^mἀριστοποιούμενον, καὶ πᾶν ὅτιοῦν ποιῶντα, δηλὸν εἶναι δεῖ, καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος, καὶ ἀπὸ τοῦ βλέμματος, καὶ ἀπὸ τοῦ σχήματος, καὶ ἀπὸ πάντων ἀπλῶς. Ἐκεῖνοι δὲ πανταχοῦθεν ἦσαν καταγέλαστοι, καὶ πανταχοῦ κατησχύνοντο, μελετῶντες διώκειν ἃ φεύγειν ἔδει. Φιλοῦσι B γὰρ, φησὶν· εἰ δὲ τὸ φιλεῖν ἐγκλημα, τὸ ποιεῖν ἡλίκον·

⁷ v. 6, 7.

^ε κερδαίνῃς G. H. M. ^h καὶ] + φροντίζεν L. + φροντίζεν καὶ M. ⁱ καίτοι ἐπ. καὶ] καίτοι καὶ ἐπ. καὶ L. καὶ τοῖς ἐπ. M. καὶ τοῖς ἐπ. καίτοι H. οὖσιν] + καὶ Mor. Ben. Mox σὺ om. G. K. ^k ἐκέλευον L. M. Mor. Verba ἐν ταῖς συναγωγαῖς post ἐκέλευον collocant M. Mor. ⁱ Καὶ καθ.] Καθάπερ γὰρ G. H. p. p. ὅπου ἂν M. Ep. ^m ἀριστοποιῶντα G. ἀριστῶντα M. Ep. p. p. πᾶν om. M. Ep.

καὶ ^η τὸ θηρᾶν αὐτὰ καὶ σπουδάζειν ὥστε τυχεῖν, πόσον κακόν.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέχρι τῆς ἐκείνων κατηγορίας ὅςτη-
 σεν, ὡς μικρὰ καὶ εὐτελῆ, καὶ μὴ δεομένων τῶν μαθητῶν
 καὶ ὑπὲρ τούτων διορθωθῆναι· ὁ δὲ πάντων αἴτιον ἦν τῶν
 κακῶν, ἡ φιλαρχία, καὶ τὸ τὸν θρόνον ἀρπάζειν τὸν διδα-
 σκαλικόν, τοῦτο εἰς μέσον ἀγαγὼν διορθοῦται σπουδαίως, ὑπὲρ
^ρ τούτου σφόδρα καὶ αὐτοῖς εὐτόνως ἐπισκῆπτων. Τί γὰρ
 φησιν; ⁸ “Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ραββί.” Εἶτα καὶ ἡ αἰτία·
 “εἰς γὰρ ὑμῶν ἐστὶν ὁ διδάσκαλος· πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί
 ἐστέ” καὶ οὐδὲν ἕτερος ἐτέρου πλεον ἔχει, κατὰ τὸ μηδὲν
⁹ εἰδέναι παρ’ ἑαυτοῦ. Διὸ καὶ Παῦλος λέγει· ⁹ “τίς γὰρ
 ἐστὶ Παῦλος, τίς δὲ Ἀπολλῶς, τίς δὲ Κηφᾶς, ἢ ἀλλ’ ἢ διάκο- C
 νοι;” Οὐκ εἶπε, διδάσκαλοι. Καὶ πάλιν· ¹⁰ “μὴ καλέσητε
 πατέρα” οὐχ ἵνα μὴ ⁵ καλέσωσιν, ἀλλ’ ἵνα εἰδῶσιν ὃν κυ-
 ρίως πατέρα καλεῖν χρή. Καθάπερ γὰρ ὁ διδάσκαλος οὐκ
 ἐστὶ διδάσκαλος προηγουμένως· οὕτως οὐδὲ ¹ ὁ πατήρ. Ἐκεῖνος
 γὰρ πάντων αἴτιος, καὶ τῶν διδασκάλων, καὶ τῶν πατέρων.
 Καὶ πάλιν ἐπάγει· “μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί· εἰς γὰρ ὑμῶν
 ἐστὶ ^ν καθηγητής, ὁ Χριστός” καὶ οὐκ εἶπεν, ἐγώ. ^ω Ὡς περ
 ἀνωτέρω εἶπε, “τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ;” καὶ οὐκ
 εἶπε, περὶ ἐμοῦ· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Ἀλλ’ ἡδέως ἂν ἐροίμην
 ἐνταῦθα, τί ἂν εἴποιεν οἱ τὸ εἰς καὶ εἰς πολλάκις ἀρμόζον-
 τες τῷ πατρὶ ^χ μόνῳ, ἐπὶ ἀθετήσει τοῦ μονογενοῦς. Καθη- D
 γητής ὁ πατήρ; Ἀπαντες ἂν ^γ εἴποιεν, καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ.
 Καὶ μὴν εἰς, φησὶν, ἐστὶν ² ὁ καθηγητής ὑμῶν, ὁ Χριστός.
 Ὡς περ οὖν εἰς καθηγητής λεγόμενος ὁ Χριστός οὐκ ἐκβάλ-
 λει τὸν πατέρα τοῦ εἶναι καθηγητήν· οὕτω καὶ εἰς διδά-
 σκαλος λεγόμενος ὁ πατήρ οὐκ ἐκβάλλει τὸν υἱὸν τοῦ εἶναι
 (455) διδάσκαλον. Τὸ γὰρ εἰς καὶ εἰς πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν

⁸ v. 8.⁹ 1 Cor. iii. 5.¹⁰ v. 9.

^η τὸ om. K. M. καὶ τὸ] τὸ δὲ καὶ G. ^ο ἑστήκεν G. K. ἐστή-
 σαμεν L. p. p. καὶ οὐ δεομένων G. H. K. ^ρ τούτου] αὐτοῦ K. M.
 σφ. καὶ αὐτοῖς εὐτ.] καὶ σφ. αὐτοῖς εὐτόνως K. καὶ σφ. εὐτ. καὶ αὐτοῖς
 L. M. ⁹ εἰδέναι παρ’ ἑαυτοῦ] Sic K. L. ut Interpretis vestigia
 premens legendum vidit Sav. εἶναι παρ’ ἑαυτοῦ M. ceteri cum Edd.
 εἶναι παρ’ ἑαυτῷ. ἢ ἀλλ’ ἢ] οὐχὶ M. p. p. καὶ οὐκ εἶπε G. H. ^ω Sic
 L. M. Ep. ceteri καλῶσιν. p. p. ἰδῶσιν G. K. M. sed εἰδῶσιν G. in
 marg. ¹ ὁ om. K. M. Ep. ^ν ὁ καθηγητής G. 2 Mosqq. ^ω Ὡς περ]
 + γὰρ H. K. ^χ μόνον H. K. M. ^γ εἴποιμεν G. H. ² ὁ om. H.

ἀνθρώπων εἴρηται, καὶ τῆς λοιπῆς κτίσεως. Ἀπαγορεύσας
τοῖν αὐτοῖς τὸ χαλεπὸν τοῦτο νόσημα ^α καὶ διορθωσάμενος,
παιδεύει καὶ πῶς ἂν αὐτὸ διαφύγοιεν· διὰ ταπεινοφροσύνης.
Διὸ καὶ ἐπάγει· ¹¹ “ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ^β ἔσται ὑμῶν διάκονος.
Εἴ ὅστις γὰρ ὑψώσει ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται· καὶ ὅστις τα-
πεινώσει ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.” Οὐδὲν γὰρ τοῦ μετριάζειν
ἴσον· διὸ καὶ συνεχῶς αὐτοὺς ὑπομιμνήσκει ταύτης τῆς ἀρε-
τῆς, καὶ ὅτε τὰ παιδιά εἰς μέσον ^γ ἤγαγε, καὶ νῦν· καὶ ἀρ-
χόμενος ἐπὶ τοῦ ὅρου τῶν μακαρισμῶν, ἐντεῦθεν ἤρξατο·
705 καὶ ἐνταῦθα πρόρριζον αὐτὸ ἀνασπᾶ ^δ ἐντεῦθεν λέγων· “ὁ
ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.” Εἶδες πῶς ἐκ διαμέτρου πρὸς
τοῦναντίον ἀπάγει τὸν ἀκροατὴν; ^ε Οὐ γὰρ δὴ μόνον τῶν πρω-
τείων ἐρᾶν κωλύει, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔσχατα διώκειν. Οὕτω γὰρ
τεύξῃ τῆς ἐπιθυμίας, φησί. Διὸ χρη ^ς τῶν πρωτείων τὴν
ἐπιθυμίαν διώκοντα, τὴν ἐσχάτην διώκειν τάξιν. “Ὅς γὰρ
ἂν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.”

^ς Καὶ ποῦ τὴν ταπεινοφροσύνην ταύτην εὐρήσομεν; Βού-
λεσθε πάλιν ἐπὶ τὴν πόλιν τῆς ἀρετῆς ἵωμεν, τὰς τῶν ἁγίων
σκηνάς, τὰ ὅρη λέγω, καὶ τὰς νάπας; Καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ
B ὕψος τῆς ταπεινοφροσύνης ὀψόμεθα ^h τοῦτο. Ἄνθρωποι γὰρ
οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἀξιωμαίων, οἱ δὲ καὶ ἀπὸ χρημά-
των ὄντες λαμπροὶ, πάντοθεν ἑαυτοὺς καταστέλλουσιν, ἀπὸ
τῆς ἐσθῆτος, ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἀπὸ τῶν διακονουμένων· καὶ
καθάπερ ἐν γράμμασι διὰ πάντων τὴν ταπεινοφροσύνην γρά-
φουσι. Καὶ ἅπερ ἔστιν ὑπεκκαύματα ἀλαζονείας, τὸ καλῶς
ἀμφιένυσθαι, καὶ τὸ λαμπρῶς οἰκοδομεῖν, καὶ τὸ πολλοὺς
ἔχειν διακόνους, ἃ καὶ ἄκοντας πολλάκις εἰς ⁱ ἀλαζονείαν ἐμ-
βάλλει, ταῦτα ἐκεῖ ἅπαντα ἀνήρηται. Καὶ αὐτοὶ καίουσιν
πῦρ, αὐτοὶ διακλῶσι ξύλα, αὐτοὶ ἐψουσιν, αὐτοὶ τοῖς ἐρχο-

¹¹ v. 11, 12.

^α καὶ διορθωσάμενος om. L. M. Ge. Mox φύγοιεν G. M. Euth.
^β ἔστω K. M. i Mosq. ^γ ἤγε L. ^δ ἐντεῦθεν] τοῦτο M. Ep. ^ε Οὐ]
Οὐδὲ G. H. διώκειν] + παρακελεύεται Ep. ^ς τῶν π. τ. ε. διώκοντα]
τῷ πρωτείων ἐρῶντι L. Haec τῶν πρωτείων . . . ἐσχάτην desunt in G.
^ς ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ μοναχῶν, καὶ ὅτι οὗτοι μάλιστα εἰσιν οἱ ταπεινο-
φροσύνην μεταχειριζόμενοι· καὶ δεῖ ἡμᾶς πρὸς τὰ καταγῶγια τῶν ἁγίων
τούτων συνεχῶς ἀπιέναι, ἵνα τὰς διηνεκεῖς κηλίδας καθάρωμεν. G. ^h του-
το om. L. M. Ἄνθ. γὰρ] Οὗτοι γὰρ οἱ ἄνθ. L. ⁱ ὑπερφηφάναν G.
H. K. sed ἀλαζονείαν habet in marg. H. ἐμβάλλει] ἐκβάλλει G. H.
ad insolentiam detruduntur Ge.

μένοις διακονοῦνται. Οὐκ ἔστιν ὑβρίζοντος ἀκούσαι τινος ἐκεῖ, οὐδὲ ὑβριζόμενον ἰδεῖν, οὐδὲ ἐπιταττόμενον, οὐδὲ ἐπιτάτ-
 τουτα· ἀλλὰ πάντες τῶν διακονουμένων εἰσὶ, καὶ ἕκαστος τοὺς
 πόδας νίπτει τῶν ξένων, καὶ πολλή ^κ περὶ τούτου μάχη.
 Καὶ ποιεῖ τοῦτο, οὐκ ἐξετάζων ὅστις ἐστίν, ¹ οὔτε εἰ δούλος,
 οὔτε εἰ ἐλεύθερος· ἀλλ' ἐπὶ παντός τὴν διακονίαν ταύτην
 πληροῖ. Οὐδεὶς ἐκεῖ οὐ μέγας, ^μ οὐδὲ μικρός. Τί οὖν; σύγ-
 χυσις; Μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἡ πρώτη εὐταξία. Κὰν γὰρ ἡ
 τις μικρός, ὁ μέγας οὐχ ὁρᾷ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐκείνου ^ν πάλιν
 καταδεέστερον ἑαυτὸν εἶναι νενόμικε, καὶ ταύτῃ γίνεται μεί-
 ζων. Μία τράπεζα πᾶσι, καὶ τοῖς διακονουμένοις, καὶ τοῖς
 διακονοῦσι, τὰ αὐτὰ ἐδέσματα, τὰ αὐτὰ ἐνδύματα, τὰ αὐτὰ ^δ
 οἰκήματα, ἡ αὐτὴ διαίτα. ^ο Μέγας ἐκεῖ ὁ τὸ εὐτελὲς ἔργον
 ἀρπάζων. Οὐκ ^ρ ἔστι τὸ ἐμὸν καὶ τὸ σόν· ἀλλ' ἐξώριστα
 τοῦτο τὸ ῥῆμα, τὸ μυρίων αἵτιον πολέμων. Καὶ τί θαν-
 μάξεις, εἰ διαίτα καὶ τράπεζα καὶ στολή μία πᾶσιν, ὅπου
 γε καὶ ψυχὴ μία πᾶσιν, οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν μόνον (τοῦτο
 γὰρ καὶ ἐπὶ πάντων), ^α ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀγάπην; πῶς οὖν ^α ἂν
 αὐτὴ καθ' ἑαυτῆς ἐπαρθεῖη ποτέ; Οὐκ ἔστιν ἐκεῖ πενία καὶ
 πλοῦτος, δόξα καὶ ἀτιμία· πῶς οὖν ἂν εὖροι παρείσδυσιν ἀπό-
 νοια καὶ ἀλαζονεία; Εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι
 κατὰ τὸν τῆς ἀρετῆς λόγον· ἀλλ' ὅπερ ἔφην, οὐδεὶς τοῦτο ^ε
 ὁρᾷ. Ὁ μικρὸς οὐκ ἀλγεῖ ^ς ὥς καταφρονούμενος· οὔτε γὰρ
 ὁ καταφρονῶν τίς ἐστι· κὰν διαπτύσῃ δέ τις, ^ι τοῦτο μάλιστα
 παιδεύονται, καταφρονεῖσθαι, διαπτύεσθαι, ἐξευτελίζεσθαι, διὰ
 ῥημάτων, διὰ πραγμάτων· καὶ πτωχοῖς καὶ ἀναπήροις συνα-
 ναστρέφονται, καὶ αἱ τράπεζαι αὐτοῖς ^ν τούτων γέμουσι τῶν
 δαιτυμόνων· διὰ δὲ τοῦτο καὶ τῶν οὐρανῶν εἰσιν ἄξιοι. Καὶ
 ὁ μὲν θεραπεύει τραύματα ^ω τῶν λώβην ἔχόντων, ὁ δὲ χει-
 ραγωγεῖ τὸν τυφλόν, ὁ δὲ βαστάζει ^ς τὸν τὸ σκέλος πε-
 πηρωμένον. Οὐκ ἔνι κολάκων ἐκεῖ πλῆθος, οὐδὲ παρασίτων·
 μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὁ τί ποτέ ἐστι κολακεία ἴσασι· πόθεν οὖν

^κ περὶ] ἡ περὶ Edd. ¹ οὔτε εἰ] εἴτε bis L. M. εἰ] ἡ bis G.
^μ οὐδὲ] οὐ L. M. ^ν πάλιν om. M. νενόμικε] νομίζει L. M. ^ο Ὁ
 μέγας L. M. p. p. εὐτελέστερον H. M. ^ρ ἔστιν] + ἐκεῖ Sav. Ben.
 + εἰπεῖν Mor. ^α ἀλλὰ] + καὶ H. ^α ἂν om. G. H. L. M. αὐτὴ] αὐτῇ
 Edd. p. p. καθ' ἑαυτὴν G. H. ^ς ὥς om. M. Mor. ^ι τούτῳ Edd.
^ν ἐκ τούτων G. H. K. ^ω τῶν λ. ἔχόντων] λώβην ἔχοντα G. ^ς τὸν
 addidimus ex H. K. L. M.

ἂν ἐπαρθεῖεν ποτε; Καὶ γὰρ πολλή παρ' αὐτοῖς ἰσότης·
 διὸ καὶ εὐκολία πολλή τῆς ἀρετῆς. Καὶ γὰρ τούτοις μάλ-
 λον οἱ καταδεέστεροι παιδεύονται, ἢ εἰ ἀναγκάζονται αὐτοῖς
 Β παραχωρεῖν τῶν πρωτείων. Ὡς περ γὰρ τὸν θρασὺν ὁ πλητ-
 τόμενος καὶ παραχωρῶν παιδεύει· οὕτω τὸν φιλότιμον ὁ μὴ (456)
 ἀντιποιοῦμενος δόξης, ἀλλὰ καταφρονῶν. Τοῦτο δὲ μετὰ
 δαφιλείας ἐκεῖ ποιοῦσι· καὶ ὅση μάχη παρ' ἡμῖν ὑπὲρ τοῦ
 τυχεῖν τῶν πρωτείων, τοσοῦτος ἀγὼν παρ' ἑκείνοις ὑπὲρ τοῦ
 μὴ τυχεῖν, ἀλλὰ διακρούσασθαι, καὶ πολλή σπουδὴ, τίς πλεο-
 νεκτῇσει τιμῶν, ἀλλ' οὐ τιμώμενος. Ἄλλως δὲ καὶ αὐτὰ τὰ
 ἔργα μετριάζειν πείθει, καὶ οὐκ ἀφήσι φλεγμαίνειν. Τίς
 γὰρ, εἶπέ μοι, γῆν σκάπτων καὶ ἄρδων καὶ φυτεύων, ^z ἢ
 πλέκων σπυρίδας, καὶ σάκκον ὑφαίνων, ἢ ἄλλα τινὰ μετα-
 χειρίζων, μέγα φρονήσει ποτέ; τίς δὲ πενία συζῶν, καὶ
 C λιμῶ παλαίων, τοῦτο νοσήσει τὸ νόσημα; Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς.
 Διὰ ^a τοῦτο εὐκολος αὐτοῖς ἡ ταπεινοφροσύνη. Καὶ ὥς περ
 ἐνταῦθα χαλεπὸν τὸ μετριάζειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν κρο-
 τούντων καὶ θαυμαζόντων· οὕτως ἐκεῖ σφόδρα εὐκολον. Καὶ
 γὰρ τῇ ἐρημίᾳ προσέχει μόνον ἐκεῖνος, καὶ ὄρνιθας ^b ἱπτα-
 μένας ὄρα, καὶ δένδρα σειόμενα, καὶ ζέφυρον πνέοντα, καὶ
 ῥύακας διὰ φαράγγων φερομένους. Πόθεν οὖν ἂν ἐπαρθεῖν
^c ὁ ἐρημίᾳ τοσαύτη συζῶν; Οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἀπολογίαν
 ἐντεῦθεν ἡμεῖς ἔξομεν, ἐπεὶ δὲ ἐν μέσοις στρεφόμενοι μέγα
 φρονοῦμεν. Καὶ γὰρ ὁ Ἀβραὰμ μεταξὺ Χαναανίων ὧν
 ἔλεγεν· ¹² “ἐγὼ δὲ εἰμι γῆ καὶ σποδός” καὶ ὁ Δαυὶδ ἐν
 μέσοις στρατοπέδοις, “ἐγὼ δὲ εἰμι σκώληξ, καὶ οὐκ ἄνθρω-
 D πος” καὶ ὁ ἀπόστολος ἐν μέσῃ τῇ οἰκουμένῃ, “οὐκ εἰμι ἱκανὸς
 καλεῖσθαι ἀπόστολος.” Ποία τοίνυν ἡμῖν ἔσται παραμυθία,
 ποία δὲ ἀπολογία, ὅταν μὴδὲ τοσαῦτα ἔχοντες παραδείγ-
 ματα μετριάζωμεν; Ὡς περ γὰρ ἐκείνοι μυρίων στεφάνων
 ἄξιοι, πρῶτοι τῆς ἀρετῆς τὴν ὁδὸν ἐλθόντες· οὕτως ἡμεῖς
 μυρίων τιμωριῶν ὑπεύθυνοι, ^a μὴδὲ μετ' ἐκείνους τοὺς ἀπελ-
 θόντας καὶ ἐν τοῖς γράμμασι κειμένους, μὴδὲ μετὰ τούτους

¹² Gen. xviii. 27. Psal. xxi. 7. 1 Cor. xv. 9.

^y ἐκείνοις] αὐτοῖς Edd. ἀλλὰ] + καὶ G. H. Mox πολλή ἢ σπουδὴ
 H. L. ^z ἢ] καὶ G. K. p. p. σπυρίδα K. L. M. ^a τοῦτο] + οὖν
 G. H. ^b ἱπταμένους H. L. ^c ὁ om. L. M. Mox Οὐ μὲν διὰ Edd.
^d μὴ... μήτε M. μὴδὲ... μήτε H. μήτε bis Edd.

τοὺς ζῶντας καὶ διὰ τῶν πραγμάτων θαυματομένους, ἐπὶ τὸν ἴσον ἐλκόμενοι ζῆλον. Τί γὰρ ^ε ἂν ἔχοις εἰπεῖν, μὴ διορθούμενος; Οὐκ οἶσθα γράμματα, οὐδὲ γραφαῖς ἐνέκυψας, ἵνα μάθῃς τῶν παλαιῶν τὰς ἀρετάς; Μάλιστα μὲν ^E καὶ τοῦτο ἔγκλημα, τῆς ἐκκλησίας διηνεκῶς ἀνεωγμένης, μὴ ^ε εἰσιέναι καὶ μετέχειν τῶν καθαρῶν ἐκείνων ναμάτων. Πλὴν ἀλλ' εἰ καὶ τοὺς ἀπελθόντας οὐκ ἔγνωσ διὰ τῶν γραφῶν, τοὺς ζῶντας τούτους ἰδεῖν ἐχρῆν. Ἄλλ' οὐδεὶς ὁ χειραγωγῶν; Ἐλθέ πρός ^ε με, καὶ ἐγὼ σοὶ δείξω τὰ καταγώγια ⁷⁰⁷ τῶν ἁγίων τούτων· ἐλθέ, καὶ μάθε τί παρ' αὐτῶν χρήσιμον. Δύχνοι πανταχοῦ τῆς γῆς εἰσιν οὗτοι λάμποντες· τείχη ταῖς πόλεσι ^h περιβάλλονται. Διὰ ταῦτα τὰς ἐρημίας κατέλαβον, ἵνα καὶ σὲ παιδεύσωσι τῶν ἐν τῷ μέσῳ θορύβων καταφρονεῖν. Οἱ μὲν γὰρ, ὅτε ἰσχυροὶ ὄντες, καὶ ἐν μέσῳ τῷ κλύδωνι δύνανται γαλήνης ἀπολαύειν· σοὶ δὲ τῷ περιαντλουμένῳ πανταχόθεν ἡσυχίας δεῖ, καὶ τοῦ μικρὸν ⁱ ἀναπνεῦσαι ἐκ τῶν ἐπαλλήλων κυμάτων. Βάδιζε τοίνυν ἐκεῖ συνεχῶς, ἵνα τὴν διηνεκὴ κηλῖδα ^k καθάρας ταῖς ἐκείνων εὐχαῖς καὶ παραινέσεσι, καὶ τὸν ἐνταῦθα ¹ ἄριστα διαγάγῃς βίον, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχῃς ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φι- ^B λανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, κράτος, τιμὴ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

^ε ἂν om. G. H. ⁱ συνιέναι M. Mor. καθαρῶν] καλῶν G. H. K.

^ε ἐμὲ M. ^h διακείμενοι G. Quod post h. v. legebatur καὶ καθίστανται, nos codices K. L. M. et Interpretem secuti induximus.

ⁱ ἀναπνεῦσαι M. Mor. p. p. ἀλλεπαλλήλων M. et καμάτων L. ^k ἀποκαθάραις M. καθάρης G. H. K. ¹ ἄριστον G. M.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΓ.

¹ Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι κατ-
εσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, ² καὶ προφάσει μακρὰ
προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα.

C ἘΝΤΕΥΘΕΝ λοιπὸν εἰς γαστριμαργίαν αὐτοὺς κωμῳδεῖ·
καὶ τὸ δεινόν, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῶν πλουτούντων, ἀλλ' ἀπὸ
τῶν χηρῶν ἐγαστρίζοντο, καὶ τὴν ἐκείνων πενίαν ἐπέτριβον,
ἣν διορθοῦσθαι ἔδει. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς ἥσθιον, ἀλλὰ κατήσ-
θιον. Εἶτα καὶ ὁ τρόπος τῆς καπηλείας χαλεπώτερος· “προ-
φάσει ^b μακρὰ προσευχόμενοι.” Πᾶς μὲν γὰρ ἄξιος τιμωρίας
ὁ κακόν τι ποιῶν· ὁ δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ἀπὸ εὐλαβείας λαμ-
βάνων, καὶ προσχήματι ^c τούτῳ χρώμενος τῆς πονηρίας, πολ- (457)
λῶ χαλεπωτέρας ὑπεύθυνος κολάσεως. Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ
ἀπεχειροτόνησεν αὐτούς; Ὅτι ὁ καιρὸς οὐκ ἐπέτρεπεν οὐ-
D δέπω. Διὰ δὲ τοῦτο ἀφήσει μὲν αὐτοὺς τέως· διὰ δὲ ὧν
λέγει, κατασκευάζει τὸ ἀνεξαπάτητον τῷ δήμῳ, ἵνα μὴ διὰ
τὴν ἀξίαν αὐτῶν εἰς τὸν ^d αὐτὸν ἑλκωνται ζῆλον. Ἐπειδὴ
γὰρ εἶπεν, “ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε” ^e δεῖ-
κνυσιν ὅσα παραποιοῦσιν, ἵνα μὴ ἐξ ἐκείνου νομισθῇ παρὰ
τοῖς ἀνοήτοις πάντα ἐπιτρέπειν αὐτοῖς. ² “Οὐαὶ ^f ὑμῖν, ὅτι
κλείετε τὴν βασιλείαν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. Ὑμεῖς
E γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελ-
θεῖν.” Εἰ δὲ τὸ μηδένα ὠφελεῖν κατηγορία, τὸ καὶ βλά-
πτειν καὶ κωλύειν ποῖαν ^g ἔχει συγγνώμην; Τί δέ ἐστι,
“τοὺς εἰσερχομένους;” Τοὺς ἐπιτηδεῖους. Ὅτε μὲν γὰρ

¹ Cap. XXIII. v. 14.² v. 13.

Hom. LXIII. ^a καὶ om. G. K. 2 Mosqq. μακρὰ G. H. 4 Mosqq.
^b μακρὰ] + φησὶ G. H. p. p. γὰρ deest in Edd. ^c τούτῳ] Sic H.
L. Ep. τοῦτο M. ceteri ταύτη. ^d αὐτῶν G. H. ut conjecerat Sav.
sed vid. supra p. 706 D. ^e Sic H. K. M. ostendit quae illi nequiter
faciunt Ge. δ. ὅσα παρὰ τὸ δέον ποιῶσι L. δ. ὅσα μὴ παραποιῶσιν G.
δείκνυσιν ποῖα· ὅσα μὴ παραποιῶσιν Edd. ^f ὑμῖν] + γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι Edd. βασιλείαν] + τῶν οὐρανῶν H. L. 1 Mosq. ^g ἔχει]
Sic K. L. M. Ep. ἂν ἔχει G. ἂν ἔχοι H. ἂν ἔχη Edd.

ἐπιτάξαι ἑτέροις ἔδει, ἀφόρητα ἐποίουν τὰ φορτία· ὅτε δὲ^h αὐτοὺς ποιῆσαι τι τῶν δεόντων, ¹τὸ ἐναντίον, οὐ μόνον οὐδὲν ἐποίουν αὐτοὶ, ἀλλ' ὁ πολλῶ πλέον ἐστὶν εἰς κακίαν, 708 καὶ ἑτέρους διέφθειρον. Οὗτοί εἰσιν οἱ λεγόμενοι λοιμοί, οἱ ἔργον τιθέμενοι τὴν ἑτέρων ἀπώλειαν, ἐκ διαμέτρου πρὸς τοὺς διδασκάλους ἐστῶτες. Εἰ γὰρ διδασκάλου τὸ σώζειν τὸν ἀπολλύμενον, τὸ ἀπολλύναι τὸν σώζεσθαι μέλλοντα, λυμεῶνος. Εἶτα πάλιν ἕτερον ἔγκλημα· ³“ὅτι περιιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον· καὶ ὅταν^k γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν” τουτέστιν, οὐδὲ ¹τὸ μόλις αὐτὸν σαγηνεῦσαι, καὶ μετὰ μυρίων πόνων, φεῖδεσθαι αὐτοῦ παρασκευάζει ὑμᾶς· καίτοι γε τῶν μόλις κτηθέντων φειδόμεθα μεζόνως· ὑμᾶς δὲ οὐδὲ B τοῦτο ἐπιεικεστέρους ἐργάζεται. Ἐνταῦθα δύο^m αὐτοῖς ἐγκαλεῖ· ἓν μὲν, ὅτι ἄχρηστοι πρὸς σωτηρίαν τῶν πολλῶν, καὶ πολλοῦ δέονται τοῦ ἰδρῶτος, ὥστε καὶ ἓνα ἐφελκύσασθαι· ἕτερον δὲ, ὅτι ῥάθυμοι πρὸς τὴν φυλακὴν τοῦ κτηθέντος· μᾶλλον δὲⁿ οὐ ῥάθυμοι μόνον, ἀλλὰ καὶ προδότηι, διὰ τῆς κατὰ τὸν βίον πονηρίας διαφθείροντες αὐτὸν καὶ χεῖρω ποιῶντες. Ὅταν γὰρ τοὺς διδασκάλους ἴδῃ τοιούτους ὁ μαθητῆς, χεῖρων γίνεται. Οὐ γὰρ ἴσεται μέχρι τῆς τοῦ διδασκάλου κακίας· ἀλλ' ὅταν μὲν ἐνάρετος ᾦ, μιμεῖται· ὅταν δὲ φαῦλος, καὶ ὑπερβαίνει διὰ τὴν εὐκολίαν τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον. Υἱὸν^o δὲ γεέννης φησὶ, τουτέστιν, αὐτογένειαν. Εἶπε C δὲ, “διπλότερον ὑμῶν,” ἵνα καὶ ἐκείνους φοβήσῃ, καὶ τούτων καθάψῃται μεζόνως, ὅτι διδάσκαλοι πονηρίας εἰσὶ. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πλείονα τοῖς μαθηταῖς ἐντιθέσθαι σπουδάζουσι τὴν κακίαν, ἐπιτρίβοντες αὐτοὺς ἐπὶ πολλῶ μεζόνα φαυλότητα ἧς ἔχουσιν· ὅπερ μάλιστα ψυχῆς διεφθαρμένης ἐστίν.

Εἶτα καὶ εἰς ἄνοιαν αὐτοὺς σκώπτει, ὅτι τῶν μεζόνων ἐντολῶν ἐκέλευον καταφρονεῖν. Καὶ μὴν τοῦναντίον ἔμπροσθεν ἔλεγεν, ὅτι “δεσμεύουσι φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακ-

³ v. 15.

^h αὐτοὶ G. εἰς αὐτοὺς M. ¹ τὸ] τότε τὸ M. μόνον] + γὰρ G. K.
^k εὔρηται M. εὔρητε Edd. ¹ τὸ] μετὰ τὸ Edd. Praepositionem, quae Boissio olim displicuit, abesse jubent H. L. M. favente Ge. διὰ τὸ Ep. sed hic post πόνων, supplementum τοῦτο αὐτὸ inculcat.
^m αὐτοὺς G. M. ⁿ οὐδὲ G. H. ^o ἔξ om. G. H. K. M.

τα.” Ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐποίουν πάλιν, καὶ πάντα ἐπραττον
 D εἰς τὴν τῶν ὑπηκόων διαφθοράν, ἐν τοῖς μικροῖς ζητοῦντες
 τὴν ἀκρίβειαν, καὶ τῶν μεγάλων καταφρονοῦντες. ⁴ “Ἀπο-
 δεκατοῦτε γὰρ, φησί, τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ ἀφή-
 κατε τὰ ^p βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ
 τὴν πίστιν. Ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κακεῖνα μὴ ἀφιέναι.” Ἐν-
 ταῦθα μὲν οὖν εἰκότως ^a φησὶν, ἔνθα δεκάτῃ ἐστὶ καὶ ἐλεη-
 μοσύνη· τί γὰρ βλάπτει τὸ ἐλεημοσύνην διδόναι; Ἀλλ’ οὐχ
 ὡς νόμον τηροῦντας· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς οὕτως φησί. Διὰ δὲ
 τοῦτο ἐνταῦθα μὲν λέγει· “ταῦτα ἔδει ⁱ ποιῆσαι.” ἔνθα δὲ
 E περὶ ^s καθαρῶν καὶ ἀκαθάρτων διαλέγεται, οὐκέτι τοῦτο προσ-
 τίθησιν, ἀλλὰ διαιρεῖ, καὶ δείκνυσιν ἐξ ἀνάγκης τῇ ^t ἔνδον
 καθαρότητι καὶ τὴν ἔξωθεν ἐπομένῃν· τούναντίον δὲ οὐκέτι.
 Ὅπου μὲν γὰρ φιλανθρωπίας λόγος ἦν, ^v ἀδιαφόρως αὐτὸ
 παρατρέχει, διὰ τε τοῦτο αὐτὸ, καὶ ἐπειδὴ οὐδέπω καιρὸς
 ἦν διαρρήδην καὶ σαφῶς τὰ νομικὰ ἀνελεῖν· ἔνθα δὲ παρατή-
 709 ρησις σωματικῶν καθαρμῶν, σαφέστερον ἀνατρέπει. Διὰ δὲ
 τοῦτο ἐπὶ μὲν τῆς ἐλεημοσύνης φησί· “ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆ-
 σαι, κακεῖνα μὴ ἀφιέναι” ἐπὶ δὲ τῶν καθαρσίων οὐχ οὕτως· (458)
 ἀλλὰ τί; ⁵ “Καθαρίζετε, φησί, τὸ ^w ἔξω τοῦ ποτηρίου καὶ
 τῆς παροψίδος· ἔσωθεν δὲ γέμει ἀρπαγῆς καὶ ^x ἀδικίας.
 Καθάρισον ^y τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκ-
 τὸς καθαρόν.” Καὶ ἔλαβεν αὐτὸ ἀπὸ πράγματος ὁμολογη-
 μένου καὶ δήλου, ἀπὸ ποτηρίου καὶ παροψίδος. Εἵτα δει-
 κνὺς, ὅτι οὐδεμία βλάβη ἐκ τοῦ καταφρονεῖν τῶν σωματικῶν
 καθαρμῶν, μεγίστη δὲ τιμωρία ἐκ τοῦ μὴ φροντίζειν τῶν
 B τῆς ψυχῆς καθαρσίων, ἅπερ ἐστὶν ἀρετῇ, ^z κώνωπα ἐκάλεσε
 ταῦτα, μικρὰ γὰρ ἦν καὶ οὐδέν· κάμηλον δὲ ἐκεῖνα, ἀφό-
 ρητα γὰρ ἦν. Διὸ καὶ φησί· “⁶ τὸν κώνωπα διυλίζοντες,
 καὶ τὴν κάμηλον καταπίνοντες.” Καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνα διὰ
 ταῦτα νενομοθέτηται, διὰ τὸν ἔλεον καὶ τὴν κρίσιν· ὥστε

⁴ v. 23.⁵ v. 25, 26.⁶ v. 24.

^p βαρέα K. 4 Mosqq. ^a φησὶν] + ἔδει H. + ταῦτα Sav. Vul-
 gatum tuetur Ep. ⁱ ποιῆσαι] + κακεῖνα μὴ ἀφιέναι M. ^s καθαρσίων
 L. Ep. καθαρσίων (sic) M. Mor. Sed καὶ ἀκαθάρτων om. M. Mor.
^t ἔνδοθεν G. H. ^v ἀδιαφόρως G. H. K. Ep. sed *indifferenter* Ge.
^w ἔξωθεν K. 5 Mosqq. ^x ἀδικίας] Sic Ep. Euth. et Mosqq. πλεο-
 νεξίας M. ^y τὸ] πρῶτον τὸ L. οὖν τὸ Eddl. ποτηρίου] + καὶ τῆς
 παροψίδος L. ^z κώνωπα] + μὲν H.

οὐδὲ τότε ὠφέλει μόνα γινόμενα. Ὅτε γὰρ τὰ μικρὰ διὰ τὰ μεγάλα ἦν εἰρημένα, εἴτα ἐκεῖνα μὲν ἡμελείτο, ταῦτα δὲ ἐσπουδάζετο μόνα, οὐδὲν ἦν πλεον οὐδὲ τότε ἐντεῦθεν. Τούτοις μὲν γὰρ ἐκεῖνα οὐχ εἶπετο· ἐκεῖνα δὲ τούτοις πάντως. Ταῦτα δὲ λέγει, δεικνὺς ὅτι καὶ πρὶν ἢ τὴν χάριν παραγενέσθαι, οὐ τῶν προηγουμένων, οὐδὲ τῶν περισπουδάστων ταῦτα ἦν, ἀλλ' ἕτερα ἦν τὰ ζητούμενα. Εἰ δὲ πρὸ τῆς χάριτος τοιαῦτα ἦν, πολλῶ μᾶλλον ὑψηλῶν ἑλθόντων παραγγελμάτων ταῦτα ἀνόνητα, καὶ καθόλου μετιέναι αὐτὰ^β οὐκ ἔχρη.

Πανταχοῦ μὲν οὖν κακία χαλεπὸν· μάλιστα δὲ ὅταν^α μὴδὲ νομίζῃ δεῖσθαι διορθώσεως· καὶ τὸ ἔτι χαλεπώτερον, ὅταν καὶ ἑτέρους ἀρκεῖν οἴηται διορθοῦν· ἅπερ δηλῶν ὁ Χριστὸς, ὁδηγοὺς αὐτοὺς^α καλεῖ τυφλοὺς. Εἰ γὰρ τὸ μὴ νομίζειν δεῖσθαι ὁδηγοῦ τυφλόν, ἐσχάτη συμφορὰ καὶ ἀθλιότης· τὸ καὶ αὐτὸν ἐθέλειν ὁδηγεῖν ἑτέρους, ὅρα ἐπὶ πόσον ἄγει τὸ βάραθρον. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, αἰνιττόμενος διὰ^δ πάντων τὴν δοξομανίαν αὐτῶν, καὶ τὴν σφοδρὰν περὶ τὸ νόσημα^ε τοῦτο λύσσαν. Τοῦτο γὰρ αἴτιον πάντων τῶν κακῶν αὐτοῖς γέγονε, τὸ πρὸς ἐπίδειξιν πάντα ποιεῖν. Τοῦτο καὶ τῆς πίστεως αὐτοὺς ἀπήγαγε, καὶ τῆς ὄντως ἀρετῆς ἀμελεῖν παρεσκεύασε, καὶ περὶ καθάρσια ἀσχολεῖσθαι σωματικά^ς μόνον ἔπειθε, τῶν τῆς ψυχῆς καθαρῶν ἀμελοῦντας. Διὰ δὲ τοῦτο ἄγων αὐτοὺς εἰς τὴν ὄντως ἀρετὴν, καὶ τὰ καθάρσια τῆς ψυχῆς, ἐλέου καὶ κρίσεως καὶ πίστεως μέμνηται. Ταῦτα γὰρ τὰ συνέχοντα^ς ἡμῶν τὴν ζωὴν, ταῦτα^ε τὰ καθαίροντα τὴν ψυχὴν, δικαιοσύνη, φιλανθρωπία, ἀλήθεια· ἡ μὲν εἰς συγγνώμην ἡμᾶς ἄγουσα, καὶ μὴ ἀφιεῖσα χαλεποὺς μεθ' ὑπερβολῆς εἶναι τοῖς ἁμαρτάνουσι, καὶ ἀσυγγνώστους· (οὕτω γὰρ διπλῇ^η κερδανοῦμεν, φιλάνθρωποι τε γινόμενοι, καὶ φιλανθρωπίας ἐντεῦθεν πολλῆς καὶ αὐτοὶ παρὰ τοῦ τῶν ὅλων ἀπολαύοντες θεοῦ) καὶ παρασκευάζουσα⁷¹⁰ συναλγεῖν τε τοῖς ἐπηρεαζομένοις καὶ ἀμύνειν αὐτοῖς· ἡ δὲ οὐκ ἔωσα ἀπατεῶνας εἶναι καὶ ὑπούλους. Ἀλλ' οὔτε ὅταν

^α ἐλθόντων] + λοιπὸν G. H. invito Ep.

^β οὐ χρὴ L. M. Ep.

^γ μὴ L. Ep. μὴδὲν Mor. Ben.

^δ ἐκάλει H. Ep. τυφλοὺς] Sic

Ep. et corr. H. ceteri cum Interp. τυφλῶν. τυφλοὺς τυφλῶν Edd.

^ε τοῦτο om. G. K.

^ς μόνον G. L. M.

^η ἡμῶν] ἦν Mor. ἡμῶν

om. M. ^η κερδαίνουμεν Sav. Ben.

λέγει, “ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κάκεῖνα μὴ ἀφιέναι,” ὡς νομικὴν παρατήρησιν ⁱεἰσάγων λέγει· ἀπαγε· τοῦτο γὰρ ἀπεδείξαμεν ἔμπροσθεν· οὔτε ἐπὶ τῆς παροψίδος καὶ τοῦ ποτηρίου εἰπὼν, “καθάρισον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς καθαρὸν,” ἐπὶ τὴν παλαιὰν ἡμᾶς ἄγει μικρολογίαν· ἀλλὰ τούναντίον ^k μὲν οὖν, ἅπαντα ποιεῖ δεικνὺς αὐτὴν περιττὴν οὔσαν. Οὐ γὰρ εἶπε, καὶ τὸ ἔξωθεν καθαρίσατε, ἀλλὰ τὸ ἔνδον· καὶ πάντως ἔπεται τούτῳ ἐκεῖνο. Ἄλλως δέ, οὐδὲ περὶ ποτηρίου καὶ παροψίδος
B λέγει, ἀλλὰ περὶ ψυχῆς καὶ σώματος διαλέγεται· τὸ μὲν ἔξω τὸ σῶμα καλῶν, τὸ δὲ ἔνδον τὴν ψυχὴν. Εἰ δὲ ἐπὶ τῆς παροψίδος ^l τοῦ ἔνδον χρεῖα, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ σοῦ. Ὑμεῖς δὲ τούναντίον ποιεῖτε, φησί· ^m τὰ μικρὰ καὶ ἔξω φυλάττοντες, τῶν μεγάλων καὶ ἔνδον ἀμελεῖτε· ὅθεν μεγίστη γίνεται βλάβη, ὅτι νομίζοντες τὸ πᾶν κατωρθωκέναι, τῶν λοιπῶν καταφρονεῖτε· καταφρονούντες δέ, οὐδὲ ⁿ σπουδάζετε ἢ ἐπιχειρεῖτε αὐτὰ κατορθοῦν. Εἴτα πάλιν εἰς κενοδοξίαν αὐτοὺς σκώπτει, τάφους κεκονιameνους καλῶν, καὶ πᾶσιν ἐπιλέγων, “ὑποκριταί·” ὃ πάντων αἰτίον ἐστὶ τῶν κακῶν, καὶ ἀπωλείας ^o αὐτοῖς ὑπόθεσις. Οὐχ ἀπλῶς δὲ τάφους κεκονια-
C μένους ἐκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ ^p ἀκαθαρσίας γέμειν καὶ ὑποκρίσεως ἔφησε. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, δεικνὺς τὴν αἰτίαν, δι’ ἣν οὐκ ἐπίστευσαν, ὅτι μεστοὶ ἦσαν ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας. (459)
 Ταῦτα δὲ οὐχ ὁ Χριστὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ προφῆται συνεχῶς ἐγκαλοῦσιν, ὅτι ἀρπάζουσιν, ὅτι οὐ κρίνουσιν οἱ ἄρχοντες αὐτῶν κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον· καὶ πανταχοῦ εὖροις ἂν τὰς μὲν ^q θυσίας ἐκβαλλομένας, ταῦτα δὲ ἐπιζητούμενα. Ὡστε οὐδὲν ξένον, οὐδὲ καινόν, ^r οὔτε τῆς νομοθεσίας, οὔτε τῆς κατηγορίας· ἀλλ’ οὐδὲ τὸ τῆς εἰκόνος τοῦ τάφου.
D Μέννηται γὰρ αὐτῆς ὁ προφήτης, οὐδὲ αὐτὸς ἀπλῶς τάφον καλέσας, ἀλλὰ “τάφον ἀνεωγμένον τὸν λάρυγγα αὐτῶν.”

⁷ Psal. v. 10.

ⁱ ἐπάγων G. K. ^k μὲν οὖν om. K. οὖν om. G. De sequentibus vid. adnot. ^l τοῦ ἔνδον χρεῖα] τοῦ ἀμελεῖν τοῦ ἔνδον χεῖρω M. fere ut Mor. ^m τὰ] + γὰρ M. ⁿ Sic H. K. L. M. pro vulgato ἐπισπουδάζετε. “Quid si ἐπὶ σπουδάζετε?” Sav. ^o αὐτοῖς om. G. Ep. ^p ἀκρασίας G. H. M. luxuria Ge. ^q οὐσίας G. M. Mor. ^r οὔτε τὸ τῆς bis K. L.

^sΤοιοῦτοι καὶ νῦν εἰσι πολλοὶ ^tἄνθρωποι, καλλωπιζόμενοι μὲν ἔξωθεν, πάσης δὲ ἀνομίας ἔνδον πεπληρωμένοι. Καὶ γὰρ καὶ νῦν τῶν μὲν ἔξωθεν καθαρῶν πολὺς ὁ ^vτρόπος, πολλὴ ἡ φροντίς· τῶν δὲ κατὰ ψυχὴν οὐδὲ εἰς. Ἀλλ' εἶγε τὸ ἐκάστου συνειδὸς ἀναρρήξειέ τις, πολλοὺς τοὺς σκώληκας καὶ τὸν ἰχώρα εὐρήσει, καὶ δυσωδίαν ἄφατον· ἐπιθυμίας ἀτόπους λέγω καὶ πονηράς, αἱ σκωλήκων εἰσὶν ἀκαθαρτότεραι. Ἀλλὰ ^Eτὸ μὲν ἐκείνους τοιούτους εἶναι, οὐχ οὕτω δεινόν, καίπερ ὃν δεινόν· τὸ δὲ ^wὑμᾶς, τοὺς καταξιωθέντας ναοὺς γενέσθαι θεοῦ, τάφους ἐξαίφνης γενέσθαι, τοσαύτην ἔχοντας δυσωδίαν, τοῦτο ἀθλιότητος ἐσχάτης. ^xἘνθα ὁ Χριστὸς κατοικεῖ, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἐνήργησε, καὶ μυστήρια τοσαῦτα, τάφον εἶναι ^yτοῦτον, πόσης τοῦτο ἀθλιότητος; πόσων θρήνων καὶ ὀδυρμῶν, ὅταν ⁷¹¹τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ τάφος ^zἀκαθαρσίας γένηται; Ἐννόησον πῶς ^aἐγεννήθης, τίνων κατηζιώθης, οἷαν ἔλαβες στολὴν, πῶς ναὸς κατεσκευάσθης ἀρραγῆς, πῶς καλός· οὐ χρυσῷ καλλωπισθεῖς, οὐδὲ μαργαρίταις, ἀλλὰ τῷ τούτων τιμιωτέρῳ πνεύματι. Ἐννόησον ὅτι οὐδεὶς τάφος ἐν πόλει κατασκευάζεται· οὐκοῦν οὐδὲ σὺ εἰς τὴν ἄνω φανῆναι δυνήσῃ πόλιν. Εἰ γὰρ ἐνταῦθα τοῦτο ἀπείρηται, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖ. Μᾶλλον δὲ καὶ ἐνταῦθα πᾶσιν εἰ καταγέλαστος, νεκρὰν περιφέρων ψυχὴν· οὐ καταγέλαστος δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ φευκτός. Εἰπέ γάρ ^Bμοι, εἴ τις περιήει νεκρὸν εἰδῶλον περιφέρων, οὐκ ἂν πάντες ἀπεπηδήσαν; οὐκ ἂν πάντες ἔφυγον; Τοῦτο καὶ νῦν λογίζου. Καὶ γὰρ ^bτούτου πολὺ χαλεπώτερον περιέρχῃ θέαμα περιφέρων, ψυχὴν ὑπὸ ἁμαρτιῶν νεκρωμένην, ψυχὴν παρειμένην. Τίς οὖν ἐλεήσει τὸν τοιοῦτον; Ὅταν γὰρ σὺ τὴν σαντοῦ ψυχὴν μὴ ἐλεῇς, ^cπῶς ἕτερος ἐλεήσει τὸν οὕτως ὠμόν καὶ πολέμιον ὄντα ^dἑαυτῷ καὶ ἐχθρόν; Εἴ τις ἔνθα ἐκάθειδες καὶ ἐδείπνεις, κατῶρυξε σῶμα νεκρὸν, τί οὐκ ἂν

^sΘΕΙΚΟΝ. Περὶ καλλωπιζομένων, καὶ ὅτι τάφοις οἱ τοιοῦτοι προσοίκασι· καὶ κατηγορία τῶν περιεργαζομένων τὰ κάλλη τῶν γυναικῶν, καὶ μάλιστα ἐν ἐκκλησίᾳ· ἐν ᾧ καὶ περὶ τοῦ πῶς ὀφείλομεν ἐκγαμίζειν. G. ^tἄνθρωποι deest in Edd. πολλοὶ ἄνθρωποι om. M. ^vτρόπος] Sic Ge. Mor. et codd. ^wὑμᾶς Sav. Ben. ^xἘνθα] + γὰρ G. ^yτοῦτο G. ^zἀκάθαρτος L. ^aἀνεγεννήθης H. L. invito Ge. p. p. ἡζιώθης G. K. ^bτούτου] καὶ νῦν τούτου G. καὶ τούτου νῦν K. πολὺ om. G. K. περιφέρων] φέρων G. H. ^cπῶς] + σε M. ἐλεήσει] + σε L. ^dσαντῷ G. H. K. Post h. v. καὶ addidi ex H. K. L. M. Mox Εἴ τις γὰρ ἔνθα M.

ἐποίησας; σὺ δὲ ψυχὴν νεκρὰν κατορύττεεις, οὐκ ἔνθα ἀριστοποιῇ, οὐδὲ ἔνθα καθεύδεις, ἀλλ' ἐν τοῖς μέλεσι τοῦ Χριστοῦ, **C** καὶ οὐ δέδοικας μὴ μυρίοι κατενεχθῶσιν ἄνωθεν ἐπὶ τὴν σὴν κεφαλὴν ^e σκηπτοὶ καὶ κεραυνοί; Πῶς δὲ καὶ τολμᾷς ^f ἐκκλησίαις ἐπιβαίνειν θεοῦ, καὶ ναοῖς ἁγίοις, ἐνδον τοσαύτης βδελυγμίας ὄζων; Εἰ γὰρ εἰς τὰ βασίλεια φέρων τις νεκρὸν καὶ κατορύξας, τὴν ἐσχάτην αὐτῷ ἔδωκε δίκην· σὺ τῶν ἱερῶν ἐπιβαίνων περιβόλων, καὶ τοσαύτης δυσωδίας πληρῶν τὸν οἶκον, ἐννόησον ὅσῃν ὑποστήσῃ τιμωρίαν. Μίμησαι τὴν πόρνην ἐκείνην, ἣ μύρῳ ἔχρισε τοῦ Χριστοῦ τοὺς πόδας, καὶ ^g τὴν οἰκίαν ἅπασαν ^h ἐπλήρωσεν εὐωδίας· οὐ σὺ τοῦναντίον ποιεῖς εἰς τὸν οἶκον. Τί γὰρ εἰ καὶ μὴ αἰσθάνῃ σὺ τῆς δυσωδίας; Τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐστὶ τὸ χαλεπὸν τοῦ νοσή- **D** ματος· διὸ καὶ ἀνιάτα νοσεῖς, καὶ χαλεπώτερα τῶν τὰ σώματα λελωβημένων τε καὶ ὀδωδότην. Ἐκείνη μὲν γὰρ ἡ νόσος καὶ αἰσθησιν τοῖς κάμνουσι παρέχει, καὶ οὐδὲν ἔγκλημα ἔχει, ἀλλὰ καὶ ἐλέους ἐστὶν ἄξια· αὕτη δὲ μίσους καὶ κολάσεως. Ἐπεὶ οὖν καὶ ⁱ ταύτη χαλεπωτέρα, καὶ τῷ μηδὲ αἰσθάνεσθαι αὐτῆς ὡς χρὴ τὸν νοσοῦντα, φέρε, ἐπίδος σαντὸν τῷ λόγῳ, ἵνα σε διδάξω σαφῶς αὐτῆς τὴν λύμην. Πρῶτον δὲ ἄκουσον τί ψάλλων λέγεις· ^j “κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου.” “Ὅταν οὖν ^k μὴ θυμίαμα, ἀλλὰ **E** καπνὸς ἀπὸ σοῦ καὶ τῶν σῶν πράξεων ἀναβαίῃ δυσώδης, ποίαν δίκην οὐκ ἄξιος εἶ ὑποστῆναι; Τίς οὖν ὁ καπνὸς ὁ δυσώδης; Πολλοὶ ^l εἰσίσαι κάλλη γυναικῶν ^m περιβλέποντες· ἄλλοι παίδων ὥρας περιεργαζόμενοι. Εἴτα οὐ θαυμάζεις, πῶς οὐ σκηπτοὶ ⁿ φέρονται, καὶ πάντα ἐκ βάθρων ἀνασπᾶται; **712** Καὶ γὰρ ἄξια μὲν σκηπτῶν καὶ γεέννης τὰ γινόμενα· ἀλλ' ὁ θεὸς, μακρόθυμος ὢν καὶ πολυέλεος, ἀνέχει τέως τὴν ὀργὴν, (460) εἰς μετάνοιάν σε ^o καλῶν καὶ διόρθωσιν. Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε;

^g Joan. xii. 3.^h Psal. cxl. 2.

^e σκηπτοὶ καὶ om. L. M. ^f ἐκκλησίας G. H. K. L. ναοῖς] + ἐπι-
 μίγνυσθαι L. M. ^g ἔπλησεν M. τὸν οἶκον] + τοῦ θεοῦ H. K. in
 hac domo Ge. ^h ταῦτα χαλεπώτερα G. καὶ τὸ μηδὲ G. L. M.
 Utrumque Edd. ⁱ μὴ] + ἡ L. M. Infra εἰ om. G. M. ^k εἰσίσαι]
 Sic L. M. et Barocc. 189. in ecclesiam veniunt Ge. Edebatur ἴσασι,
 pro quo ἐνταυθ' αἰεὶ tentavit Bois. ^l περιβλεπόμενοι H. L. ^m περι-
 φέρονται G. sed in marg. ἐπιφέρονται. ⁿ καλῶν] ἄγων καὶ καλῶν G.
 H. καὶ διόρθωσιν om. G.

κάλλη γυναικῶν περιεργάζῃ, καὶ οὐ φρίττεῖς οὕτως ἐνυβρίζων εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ; Πορνεῖον εἶναι σοι δοκεῖ ἢ ἐκκλησία, καὶ τῆς ἀγορᾶς ἀτιμότερα; Ὁ Ἐν ἀγορᾷ μὲν γὰρ δέδοικας καὶ αἰσχύνῃ φανῆναι γυναῖκα περιεργαζόμενος· ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ, αὐτοῦ τοῦ θεοῦ διαλεγομένου σοι καὶ ἀπειλοῦντος ὑπὲρ τούτων, πορνεύεις καὶ μοιχεύεις κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἀκούεις μὴ ταῦτα ποιεῖν· καὶ οὐ φρίτ- **B** τεις, οὐδὲ ἐξέστηκας; Ταῦτα ὑμᾶς τὰ θέατρα τῆς ἀσελγείας διδάσκει, ὁ λοιμὸς ὁ δυσκατάλυτος, τὰ δηλητήρια φάρμακα, αἱ χαλεπαὶ τῶν ἀναπεπτωκότων ^p πάγαι, ἢ μεθ' ἡδονῆς τῶν ἀκολάστων ἀπώλεια. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἐγκαλῶν ἔλεγεν· ¹⁰ “οὐκ εἰσὶν οἱ ὀφθαλμοί σου, οὐδὲ ἡ καρδία σου καλή.” Βέλτιον τοὺς τοιούτους ^a πηροὺς εἶναι· βέλτιον νοσεῖν, ἢ εἰς ταῦτα κατακεχρηῆσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς. Ἐχρῆν μὲν οὖν ἔνδον ἔχειν τὸ τεῖχος τὸ διεῖργον ὑμᾶς τῶν γυναικῶν· ἐπειδὴ δὲ οὐ βούλεσθε, ἀναγκαῖον ἐνόμισαν εἶναι οἱ πατέρες, καὶ ταῖς σανίσιν ὑμᾶς ταύταις διατειχίσαι· ὥς ἔγωγε ἀκούω τῶν **C** ^r πρεσβυτέρων, ὅτι τὸ παλαιὸν οὐδὲ ταῦτα ἦν τὰ τειχία. ¹¹ “Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ ^s οὐκ ἄρσεν, οὐδὲ θῆλυ.” Καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων δὲ ὁμοῦ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἦσαν. Καὶ γὰρ οἱ ἄνδρες, ἄνδρες ἦσαν, καὶ αἱ γυναῖκες, γυναῖκες· νῦν δὲ πᾶν τούναντίον, αἱ μὲν γυναῖκες εἰς τὰ τῶν ἐταιρίδων ἑαυτὰς ἐξώθησαν ἡθῇ· οἱ δὲ ἄνδρες ἵππων μαινομένων οὐδὲν ἄμεινον διάκεινται.

Οὐκ ἠκούσατε, ὅτι ἦσαν συνηγμένοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐν τῷ ὑπερώῳ, καὶ τῶν οὐρανῶν ἐκεῖνος ὁ σύλλογος ἄξιος ἦν; Καὶ μάλα εἰκότως. Πολλὴν γὰρ καὶ γυναῖκες τότε φιλοσοφίαν ἥσκουν, καὶ ἄνδρες σεμνότητα καὶ σωφροσύνην. **D** Ἀκούσατε γοῦν τῆς πορφυροπώλιδος λεγούσης· “¹² εἰ κεκρίκατέ με ἡ ἄξια τῷ κυρίῳ, εἰσελθόντες μέναιτε παρ' ἐμοί.” Ἀκούσατε τῶν γυναικῶν, αἱ περιῆγον μετὰ τῶν ἀποστόλων, ἀνδρεῖον ἀναλαβοῦσαι φρόνημα, τῆς Πρισκίλλης, τῆς Περσίδος, τῶν ἄλλων· ὧν αἱ παροῦσαι γυναῖκες τοσοῦτον ἀπέχουσιν,

¹⁰ Jer. xxii. 17.¹¹ Gal. iii. 28.¹² Act. xvi. 15.

Ὁ Ἐπ' ἀγορᾷ **G.** p. p. γὰρ om. **M.** Infra ὑπὲρ τούτων om. **M.** sed vid. Flor. p. 133. ^p πηγαὶ **G.** Mor. ^a πηροὺς] πονηροὺς **G.** p. p. κεχρηῆσθαι **M.** Flor. ^r πατέρων **G.** ^s οὐκ ἐνὶ ἁ. ἢ θ. **M.** ἡ ἄξια . . . εἰσελθόντες] πιστὴν τῷ κ. εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου **L. M.** invito Interp. παρ' ἐμοί om. **M.**

ὅσον οἱ ἄνδρες τῶν ἄνδρῶν. Τότε μὲν γὰρ καὶ ἀποδημοῦσαι οὐκ ἐλάμβανον δόξαν πονηράν· νῦν δὲ καὶ ἐν θαλάμῳ τρεφόμεναι μόλις ταύτην διαφεύγουσι τὴν ὑποψίαν. Ταῦτα δὲ ἔκκειναι ἀπὸ τῶν καλλωπισμῶν γίνεται καὶ τῆς τρυφῆς. Τότε ἐκείναις ἔργον ἦν, αὐξῆσαι τὸ κήρυγμα· νῦν δὲ εὐεидεῖς καὶ καλὰς φανῆναι, καὶ εὐπροσώπους. Τοῦτο ἢ δόξα αὐταῖς, τοῦτο ἢ σωτηρία· τὰ δὲ ὑψηλὰ καὶ μεγάλα κατορθώματα οὐδὲ ὄναρ φροντίζουσι. Τίς γυνὴ σπουδὴν ἐποιήσατο ἄνδρα βελτίῳ ποιῆσαι; τίς ἀνὴρ ταύτην ἔθετο τὴν φροντίδα, ὥστε γυναῖκα διορθώσασθαι; Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς· ἀλλὰ τῇ μὲν 713 γυναικὶ πᾶσα σπουδὴ περὶ χρυσίων ἐπιμέλειαν, καὶ ἱματίων, καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ σώματος καλλωπισμῶν, καὶ ὥστε τὴν οὐσίαν αὐξῆσαι· τῷ δὲ ἀνδρὶ καὶ αὕτη καὶ ἕτεραι πλείους, πᾶσαι μέντοι βιωτικά. Τίς μέλλων γαμεῖν, τρόπον ἐξήτασε καὶ ἀνατροφήν κόρης; Οὐδεὶς· ἀλλὰ χρήματα εὐθέως καὶ κτήματα, καὶ μέτρα οὐσίας ποικίλης καὶ διαφόρου, καθάπερ τι πρίασθαι μέλλων, ἢ συνάλλαγμα τι κοινὸν ἐπιτελεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ οὕτω καλοῦσι τὸν γάμον. Πολλῶν γὰρ ἤκουσα λεγόντων· συνήλλαξεν ὁ δεῖνα τῇ δεῖνι, τουτέστιν, ἔγημε. Καὶ εἰς τὰς τοῦ θεοῦ δωρεὰς ἐνυβρίζουσι, καὶ ὥσπερ ὠνού- 714 μενοι καὶ πωλοῦντες, οὕτω γαμοῦσι καὶ γαμοῦνται. Καὶ γραμματεῖα πλείονος ἀσφαλείας δέοντα, ἢ τὰ περὶ πράξεως καὶ ἀγορασίας. Μάθετε πῶς οἱ παλαιοὶ ἐγάμουν, καὶ ζηλώσατε. Πῶς οὖν ἐγάμουν ἐκείνοι; Τρόπους ἐζήτουν καὶ ἦθη, καὶ ψυχῆς ἀρετήν. Διὰ τοῦτο γραμμάτων αὐτοῖς οὐκ ἔδει, οὐδὲ τῆς ἀπὸ χάρτου καὶ μέλανος ἀσφαλείας· ἥρκει γὰρ ἀντὶ πάντων αὐτοῖς ὁ τῆς νύμφης τρόπος. Παρακαλῶ τοῖνυν καὶ ὑμᾶς, μὴ χρήματα ἐπιζητεῖν καὶ περιουσίαν, ἀλλὰ τρόπον καὶ ἐπιείκειαν. Ζήτησον εὐλαβῇ καὶ φιλόσοφον κόρην· καὶ μυρίων ταῦτά σοι βελτίῳ θησαυρῶν ἔσται. Ἄν τὰ τοῦ θεοῦ

^ν ἀνδρῶν] + ἐκείνων Edd. ^ω δὲ om. G. H. ^{τὴν} om. G. H. K. iidem p. p. διορθώσαι. ^γ αὐται G. ^z Sic K. L. M. Ge. ceteri ἀναστροφῇ. Οὐδεὶς] Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς M. Mor. ^α τῇ δεῖνι] τῇ δεῖνα K. L. M. ἢ ἡ δεῖνα G. ^β δέοντα] + συντιθέασιν Sav. [et Reg. 688.] ἀγορασίας] + ποιοῦνται L. ^γ ἐκείνοι om. G. M. Mox ἀγαθούς, quod post ἐζήτουν legebatur, abesse jubent G. H. K. Ge. ^δ ἀλλὰ τρόπον . . . κόρην] Sic M. Ge. [et Reg. 688.] His accedunt G. K. nisi quod εὐλάβειαν pro εὐλαβῇ habent. ἀλλὰ τρόπον [τρόπων H.] ζήτησον ἐπιείκειαν καὶ εὐλάβειαν καὶ φ. κ. H. K. ἀλλὰ τρόπον καὶ ἐπιείκειαν ζήτησον, καὶ εὐλάβειαν, καὶ φ. κ. Sav. Ben. et, absente ζήτησον, Mor.

ζητῆς, καὶ ταῦτα ^ο ἤξει· ἂν δὲ ἐκεῖνα παραδραμὼν ἐπὶ ταῦτα C
τρέχῃς, οὐδὲ ταῦτα ἔψεται. Ἄλλ' ὁ δεῖνα, φησὶν, ἀπὸ γυ-
ναϊκὸς εὐπορος γέγονεν. Οὐκ αἰσχύνη τοιαῦτα παραδείγ-
(461) ματα φέρων; Μυριάκις γενοίμην πένης, πολλῶν ἤκουσα λε-
γόντων, ἢ παρὰ γυναικὸς λάβοιμι πλούτου. Τί γὰρ ἀηδέ-
στερον ἐκείνου τοῦ πλούτου; τί ^ε δὲ πικρότερον τῆς εὐπορίας;
τί δὲ αἰσχρότερον τοῦ ἐπίσημον εἶναι ἐντεῦθεν, καὶ λέγεσθαι
παρὰ πάντων, ὁ δεῖνα ἀπὸ γυναικὸς εὐπορος γέγονε; Τὰς
γὰρ ἔνδον ἀηδίας ἀφήμι, ^ε ὅσα ἐκ τούτου συμβαίνειν ἀνάγκη·
τὸ φρόνημα τῆς γυναικὸς, τὴν δουλοπρέπειαν, τὰς μάχας, D
τὰ τῶν οἰκετῶν ὀνειδῆ· ὁ πένης, ὁ ρακοδύτης, ὁ ἄτιμος καὶ
ἐξ ἀτίμων· τί γὰρ ἔχων ἦλθεν; οὐ ^h γὰρ πάντα τῆς κυρίας;
Ἄλλ' οὐδὲν σοι μέλει τῶν ῥημάτων τούτων· οὐδὲ γὰρ ἐλεύ-
θερος εἶ. Ἐπεὶ καὶ οἱ παράσιτοι τούτων καταδεέστερα ἀκού-
ουσι, καὶ οὐκ ἀλγοῦσιν· ⁱ οὐκοῦν οὐδὲ οὗτοι, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλ-
λωπίζονται τῇ αἰσχύνῃ· καὶ ὅταν ταῦτα λέγωμεν αὐτοῖς,
ἔστω, φησὶν, ἡδὺ τι καὶ γλυκὺ, καὶ ἀποπνιγέτω με. Ὡ τοῦ
διαβόλου· οἷας ^k παροιμίας εἰσήγαγε τῷ βίῳ, ὁλόκληρον τὴν
ζωὴν τῶν τοιούτων ἀνατρέψαι δυναμένας. Ὅρα γοῦν αὐτὴν E
ταύτην τὴν διαβολικὴν καὶ ὀλέθριον ῥῆσιν, ὅσης γέμει τῆς
ἀπωλείας. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο φησὶν, ἀλλ' ἢ ταυτὶ τὰ ῥήματα·
μηδεὶς σοι τοῦ σεμνοῦ, μηδεὶς σοι τοῦ δικαίου λόγος ἔστω·
πάντα ἐρρίφθω ἐκεῖνα· ἐν μόνον ^l ζήτησον, τὴν ἡδονήν. Κἂν
ἄγχι σε τὸ πρᾶγμα, αἰρετὸν ἔστω· κἂν πάντες ἐμπτύωσιν
^m οἱ ἀπαντῶντες, κἂν τῇ ὄψει προστρίβωνται βόρβορον, κἂν 714
ὡς κύνα ἐλαύνωσι, πάντα φέρε. Καὶ τί ἂν ἄλλο χοῖροι φωνὴν
λαβόντες εἶπον; τί δὲ κύνες οἱ ἀκάθαρτοι; Τάχα δὲ οὐδ'
ἂν ἐκεῖνοι ⁿ τοιαῦτα ἐφθέγγξαντο, οἷα ἀνθρώπους ἐπεισεν ὁ
διάβολος λυττᾶν. Διὸ παρακαλῶ, τὴν ἀναισθησίαν συνειδό-
τας τῶν τοιούτων ῥημάτων, φεύγειν τὰς τοιαύτας παροιμίας,
καὶ τὰς ἀπὸ τῆς γραφῆς ἐκλέγειν ἀπεναντίας αὐταῖς οὔσας.
Τίνες δὲ εἰσιν αὗται; ¹³ “Μὴ πορεύου, φησὶν, ὀπίσω ^ο τῆς
ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέξεών σου κωλύου.”

¹³ Eccli. xviii. 30.

^ο ἤξει] Sic codd. addentur tibi Ge. ἔξεις Edd. ^ε δὲ] + ταύτης
H. L. ^ε ὅσας H. L. τὰς μάχας] τὰ καυχάσματα G. [et Reg. 688.]
Neutrum vertit Interp. ^h γὰρ om. L. ⁱ οὐκοῦν, quod deerat,
commendant L. M. et Interp. ^k παρὰνομίας G. M. ^l ζητεῖ G. H. M.
^m οἱ om. G. K. M. ⁿ ταῦτα H. K. M. ^ο τῶν ἐπιθυμιῶν L.

- B** Καὶ περὶ πόρνῃς πάλιν φησὶν ἀπεναντίας τῇ παροιμίᾳ ταύτῃ·
¹⁴ “μὴ πρόσεχε φαῦλῃ γυναικί· μέλι γὰρ ^p ἀποστάζει ἀπὸ
 χειλέων γυναικὸς πόρνῃς, ἢ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φάρ-
 νυγγα· ὕστερον μέντοι πικρότερον χολῆς εὐρήσεις, καὶ ἡκο-
 νημένον μᾶλλον μαχαίρας διστόμου.” Τούτων τοίνυν ἀκούω-
 μεν, μὴ ἐκείνων. Καὶ γὰρ ἐντεῦθεν οἱ ἀνελεύθεροι, ἐντεῦθεν
 οἱ δουλοπρεπεῖς λογισμοὶ φύονται, ἐντεῦθεν ἄλογα οἱ ἄνθρω-
 ποι γίνονται, ὅτι πανταχοῦ τὴν ἡδονὴν διώκειν ἐθέλουσι
 κατὰ τὴν παροιμίαν ταύτην, ἢ καὶ χωρὶς τῶν ἡμετέρων λό-
 γων αὐτόθεν ἐστὶ καταγέλαστος. Μετὰ γὰρ τὸ ἀποπνιγῆναι,
C τί τὸ κέρδος τῆς γλυκύτητος; Παύσασθε τοίνυν τοσοῦτον
 κατασκευάζοντες γέλωτα, καὶ γέενναν ἀνάπτοντες καὶ πῦρ
 ἄσβεστον· καὶ διαβλέψωμεν ^a καὶ ὅψε ποτε ὡς χρή πρὸς
 τὰ μέλλοντα, τὴν τῶν ὀφθαλμῶν λήμην ἀποβαλόντες, ὅπως
 καὶ τὸν ἐνταῦθα βίον κοσμίως καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σεμνό-
 τητος καὶ εὐλαβείας παρέλθωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύ-
 χωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΔ.

- D** ¹ Οὐαὶ ^a ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν,
 καὶ κοσμεῖτε τὰ ^b μνήματα αὐτῶν, καὶ λέγετε· εἰ ἡμεν
 ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἡμεν ^c αὐ-
 τῶν κοινωνοὶ ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.

Οὐχ ὅτι οἰκοδομοῦσιν, οὐδ' ὅτι ἐγκαλοῦσιν ἐκείνοις, οὐαὶ,
 φησὶν· ἀλλ' ὅτι καὶ ταύτῃ καὶ δι' ᾧ λέγουσι, καταγινώσκειν

¹⁴ Prov. v. 2-4.

¹ Cap. xxiii. v. 29, 30.

^p στάζει Edd. In K. L. haec μὴ πρόσεχε... πόρνῃς non leguntur.
^a Haec καὶ ὅψε ποτε om. K. L. Iidem post μέλλοντα ad finem pro-
 perant h. m. ἵνα καὶ τῶν αἰώνιων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι κ. τ. ε.
 Clausulam τὴν τῶν ὁ. λ. ἀποβαλόντες nescit Mor. HOM. LXXIV.
^a ὑμῖν] + γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταὶ Edd. ^b μνημεῖα L.
 4 Mosqq. λέγετε] + ὅτι Edd. ^c αὐτῶν om. L. Haec ἐν τῷ αἵ. τ. π.
 desunt in G. K. M.

προσποιούμενοι τῶν πατέρων, χείρονα πράττουσιν. Ὅτι γὰρ προσποιήσις ἦν ἡ κατάγνωσις, ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι καὶ συν- E
ευδοκεῖτε, ^a ὅτι οἰκοδομεῖτε. ² “Οὐαὶ γὰρ ὑμῖν, φησὶν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνήματα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. Ἄρα μαρτυρεῖτε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς
(462) ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε τὰ μνήματα αὐτῶν.” Ἐνταῦθα γὰρ τὴν γνώμην αὐτῶν διαβάλλει, μεθ’ ἧς ᾠκοδόμουν ὅτι οὐ διὰ 715
τιμὴν τῶν σφαγέντων, ἀλλ’ ὡς ἐμπομπεύοντες ταῖς σφαγαῖς, καὶ δεδοκότες, μήποτε τῷ χρόνῳ τῶν τάφων ἀφανισθέντων μαραινθῇ τῆς τοσαύτης τόλμης ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ μνήμη, οὕτως ᾠκοδόμουν τοὺς τάφους, ὥσπερ τι τρόπαιον ἰστώντες λαμπρὰς τὰς οἰκοδομὰς, καὶ καλλωπιζόμενοι τοῖς ἐκείνων τολμήμασι καὶ ἐπιδεικνύμενοι. Τὰ γὰρ νῦν τολμώμενα παρ’ ὑμῶν δείκνυσιν, ὅτι καὶ ταῦτα τούτῳ ποιεῖτε τῷ τρόπῳ. Καὶ γὰρ τὰ ἐναντία λέγητε, φησὶν, ὡς καταγινώσκοντες αὐτῶν, οἶον ὅτι οὐκ ἂν, εἰ ἦμεν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἦμεν αὐτῶν κοινωνοί· ἀλλ’ ἡ γνώμη δῆλη ἡ ταῦτα λέγουσα. Διὸ καὶ B
ἐκκαλύπτων αὐτὴν, αἰνιγματωδῶς μὲν, εἶρηκε δ’ οὖν ὁμως. Εἰπὼν γάρ· “λέγετε, ^e ὅτι εἰ ἦμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφῆτων” ἐπήγαγεν· ³ “ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοὶ ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφῆτας.” Καὶ ποῖον ἔγκλημα υἱὸν εἶναι ἀνδροφόνου, ἂν μὴ κοινωνῇ τῇ γνώμῃ τοῦ πατρός; Οὐδέν. Ὅθεν δῆλον, ὅτι ^f δι’ αὐτὸ τοῦτο αὐτοῖς προφέρει, τὴν κατὰ κακίαν συγγένειαν αἰνιττόμενος. Καὶ τοῦτο καὶ τὸ ἐξῆς δηλοῖ· ἐπήγαγε ^g γοῦν· ⁴ “ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν.” Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνα ἔοικε τοῖς γονεῦσι κατὰ τὴν τοῦ ἰοῦ λύμην, οὕτω καὶ ὑμεῖς τοῖς πατράσι κατὰ τὸ φονικόν. Εἰτα ἐπειδὴ γνώμην ^h ἤταζεν ἄδηλον τοῖς πολλοῖς οὖσαν, καὶ ἀφ’ ᾧ μέλλουσι τολμᾶν, τῶν πᾶσιν ἐσομένων δῆλων, κατασκευάζει τὰ εἰρημένα. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, “ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοὶ ἐστε τῶν φονευσάντων

² Luc. xi. 47, 48.³ v. 31.⁴ v. 33.

^d ὅτι] ἐπειδὴ Sav. Ben. Lacunam habet Mor. ^e ὅτι om. L. λέγετε ὅτι] ὅτι L. G. ^f δι’ αὐτὸ τοῦτο] διὰ τοῦτο G. M. Ep. τοῦτο Sav. ^g γοῦν] Sic H. L. δ’ οὖν Edd. ἐπήγ. γοῦν om. G. K. M. ^h ἤταζεν] ἐστιζεν K. ἐρέυνα G. Vid. adnot.

τοὺς προφήτας,” δηλῶν ὅτι τὴν ^ικατὰ πονηρίαν συγγένειαν
 λέγει, καὶ ὅτι πλάσμα ἦν τὸ λέγειν, ὅτι “οὐκ ἂν ἦμεν
 αὐτῶν κοινωνοὶ,” ἐπήγαγε “καὶ ὑμεῖς πληρώσατε ^κτὸ μέ-
 τρον τῶν πατέρων ὑμῶν” οὐκ ἐπιτάττων, ἀλλὰ προαναφωνῶν
 τὸ ἐσόμενον· τουτέστι, τὴν ἐαυτοῦ σφαγὴν. Διὰ δὲ τοῦτο
 ἐπαγαγὼν τὸν ἑλεγχον, καὶ δείξας ὅτι πλάσματα ἦν ἅπερ
 D ἔλεγον ὑπὲρ ἐαυτῶν ἀπολογούμενοι, οἷον ὅτι “οὐκ ἂν ἦμεν
 κοινωνοὶ αὐτῶν” (οἱ γὰρ τοῦ δεσπότου μὴ ἀπεχόμενοι, πῶς
 ἂν τῶν δούλων ἀπέσχοντο;) καταφορικωτέρῳ τῷ μετὰ ταῦτα
 κέχρηται λόγῳ, ὅφεις καλῶν καὶ γεννήματα ἐχιδνῶν, καὶ
 λέγων· “πῶς ^ιφεύξεσθε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης,” καὶ
 τοιαῦτα τολμῶντες, καὶ ἀρνούμενοι, καὶ τὴν γνώμην κρύ-
 πτοντες; Εἴτα καὶ ἐτέρωθεν αὐτοὺς ἐλέγχων ἐκ περιουσίας,
 φησὶν ὅτι ⁵ “ἀποστελῶ πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφούς καὶ
 γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ
 ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν μαστιγώσετε.” Ἵνα γὰρ μὴ λέ-
 γωσιν, ὅτι εἰ καὶ τὸν δεσπότην ἐσταυρώσαμεν, ἀλλὰ τῶν
 E δούλων ἀπεσχόμεθα ἂν, εἰ ἦμεν τότε ἰδοὺ, φησὶ, καὶ δού-
 λους ὑμῖν ^μἀποστέλλω, προφήτας καὶ αὐτοὺς, καὶ οὐδὲ αὐ-
 τῶν φείσεσθε. Ταῦτα δὲ λέγει, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ζένον (444)
 σφαγῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν υἱῶν ἐκείνων, φονικῶν τε ὄντων
 καὶ ὑπούλων, καὶ πολὺ τὸ δολερὸν ἐχόντων, καὶ νικῶντων
 τοὺς πατέρας τοῖς τολμήμασι. Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις δέι-
 716 κνυσιν αὐτοὺς καὶ σφόδρα κενοδοξοῦντας. Καὶ γὰρ ὅταν
 λέγωσιν, “εἰ ἦμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ
 ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν,” κενοδοξοῦντες λέγουσι, καὶ ἐν λό-
 γοις φιλοσοφοῦντες μόνον, ἐν ^νδὲ τοῖς ἔργοις τὰ ἐναντία
 πράττουσιν. “Ὁφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν”· τουτέστι, πονη-
 ροὶ πονηρῶν παῖδες, καὶ τῶν γεννησαμένων πονηρότεροι.
 Δείκνυσιν γὰρ αὐτοὺς μείζονα τολμῶντας, τῷ τε μετ’ ἐκεί-
 νους τολμῆσαι, καὶ τῷ πολλῷ χαλεπώτερα ἐκείνων, καὶ ταῦτα
 ἀκριβολογουμένους, ὥς οὐκ ἂν ποτε τοῖς αὐτοῖς περιέπεσον.
 Αὐτοὶ γὰρ καὶ τὸ τέλος ἐπάγουσι, καὶ τὴν κορωνίδα τῶν

⁵ v. 34.

^ι κατὰ] + τὴν K. ὅτι κατὰ τὴν πονηρὰν σ. λ. G. M. ὅτι τὴν κατὰ
 συγγένειαν πονηρίαν λ. L. ^κ τὸ μέτρον] τὸ ἔργον G. M. τὴν γνώμην
 1 Mosq. ^ι φεύξεσθε M. φύγητε H. L. καὶ ante τοιαῦτα om. G.
^μ ἀποστελῶ H. K. ^ν δὲ om. H. L.

κακῶν. Οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἐπὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐλθόντας ἀπέκτειναν· οὗτοι δὲ καὶ ὁ τὸν υἱόν, καὶ τοὺς ἐπὶ γάμον καλοῦν- B
 τας. Ταῦτα δὲ λέγει, τῆς συγγενείας αὐτοὺς ἀφιστὰς τῆς
 τοῦ Ἀβραάμ, καὶ δεικνύς, ὅτι ^p οὐδὲν ἐντεῦθεν αὐτοῖς τὸ
 κέρδος, ἂν μὴ τὰ ἔργα μιμήσωνται. Διὸ καὶ ἐπάγει· “πῶς
 (463) φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης,” ἐκείνους μιμούμενοι
 τοὺς τὰ τοιαῦτα τετολμηκότας; Ἐνταῦθα δὲ αὐτοὺς καὶ τῆς
 Ἰωάννου κατηγορίας ἀνέμνησε· καὶ ^q γὰρ ἐκεῖνος οὕτως αὐ-
 τοὺς ἐκάλεσε· καὶ τῆς μελλούσης ὑπέμνησε κρίσεως. Εἶτα
 ἐπειδὴ οὐδὲν αὐτοὺς ἐφόβει κρίσις καὶ γέεννα, τῷ μὴ πιστεύειν,
 καὶ τῷ μέλλειν τὸ πρᾶγμα, ἀπὸ τῶν παρόντων αὐτοὺς κα-
 ταστέλλει, καὶ φησι· ⁶ “διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς C
 ὑμᾶς ^r προφῆτας, καὶ γραμματεῖς, καὶ ἕξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε,
 καὶ σταυρώσετε, καὶ μαστιγώσετε· ὅπως ἔλθῃ ἐφ’ ὑμᾶς πᾶν
 αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ
 τοῦ δικαίου, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν
 ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Ἀμήν
 λέγω ὑμῖν, ὅτι ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.”

Ὅρα ἐκ πόσων αὐτοὺς ἠσφαλίσατο; Εἶπεν, ὅτι κατα-
 γινώσκετε τῶν πατέρων ὑμῶν, δι’ ὧν λέγετε, ὅτι οὐκ ἂν D
 ἐκοινωνήσαμεν αὐτοῖς· οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο εἰς τὸ ἐντρέψαι.
 Εἶπεν, ^s ὅτι καταγινώσκοντες χεῖρονα πράττετε καὶ ὑμεῖς·
 καὶ τοῦτο δὲ ἱκανὸν αὐτοὺς καταισχυῖναι. Εἶπεν, ὅτι οὐκ
 ἀτιμωρητὶ ταῦτα ἔσται, καὶ φόβον ἐντεῦθεν αὐτοῖς ^t ἐντί-
 θησιν ἄφατον· ἀνέμνησε γοῦν αὐτοὺς τῆς γεέννης. Εἶτα
 ἐπειδὴ ἔμελλεν ἐκείνη, ἐπέστησεν αὐτοῖς καὶ παρόντα τὰ
 δεινὰ· “ἥξει γὰρ ταῦτα πάντα, φησὶν, ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύ-
 την.” Προσέθηκε ^v καὶ σφοδρότητα ἄφατον τῇ τιμωρίᾳ,
 εἰπὼν ὅτι πάντων χαλεπώτερα πείσονται· καὶ οὐδενὶ τούτων
 ἐγένοντο βελτίους. Εἰ δὲ λέγοι τις· καὶ τί δήποτε χαλε-
 πώτερα πάσχουσι πάντων; ^w εἵπομεν ἂν, ὅτι καὶ πάντων E
 χαλεπώτερα τετολμήκασι, καὶ οὐδενὶ τῶν γεγενημένων ἐσω-

⁶ v. 34-36.

ο τὸν] αὐτὸν τὸν Edd. ^p οὐδὲ G. H. M. τὸ κέρδος] τι κ. G.
 H. M. τὸ om. K. ^q γὰρ] + καὶ Edd. ^r προφῆτας] + καὶ σοφούς
 L. M. 1 Mosq. ^s ὅτι] + ὧν L. M. καταγινώσκετε L. ^t ἐντίθεις
 L. Mor. ^v καὶ] δὲ καὶ G. L. ^w εἵπομι G. πάντων] + φοβερώτερα
 καὶ K. L.

φρονίσθησαν. ^xἩ οὐκ ἤκουσας τοῦ Λάμεχ λέγοντος· ⁷“^y ἐκ Λάμεχ ἐκδεδίκηται ἐβδομηκοντάκις ἑπτὰ;” τουτέστι, πλειόνων ἐγὼ ἄξιος τιμωριῶν ἢ ὁ Κάιν. Τί δήποτε; Καίτοι οὐκ ἀδελφὸν ἀνείλεν· ἀλλ’ ὅτι οὐδὲ τῷ παραδείγματι ἐσωφρο-
717 νίσθη. ^zΚαὶ τοῦτο ἔστιν ὃ φησιν ὁ θεὸς ἀλλαχοῦ· ⁸“ἀπο-
διδούς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεὰν τοῖς μισοῦσί με” οὐχ ὡς τῶν ἄλλοις τολμηθέντων ἑτέρων διδόντων δίκας, ἀλλ’ ὡς τῶν μετὰ πλείονας ^a ἁμαρ-
τόντας καὶ κολασθέντας μὴ γενομένων βελτιόνων, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ πεπλημμεληκότων, καὶ ἐκείνων τὰς τιμωρίας ὑποσχεῖν ὄντων δικαίων. Σκόπει δὲ ^b πῶς εὐκαίρως καὶ τοῦ Ἀβελ ἀνέ-
μνησε, δεικνὺς ὅτι φθόνου καὶ οὗτος ὁ φόνος ἐστί. Τί οὖν ἂν ἔχοιτε εἰπεῖν; Μὴ γὰρ οὐκ ἔγνωτε τί ἔπαθεν ὁ Κάιν; μὴ γὰρ ἐφθσύχασε τοῖς γεγεννημένοις ὁ θεός; μὴ γὰρ οὐκ
B ^c ἀπήτησε τὴν χαλεπωτάτην δίκην; Μὴ γὰρ οὐκ ἠκούσατε ὅσα ἔπαθον οἱ πατέρες ὑμῶν, τοὺς προφήτας ἀνελόντες; οὐ κολάσει καὶ τιμωρίαις μυρίαὶς ἐξεδόθησαν; Πῶς οὖν οὐκ ἐγένεσθε βελτίους; Καὶ τί λέγω τὰς κολάσεις τῶν πατέρων ὑμῶν, καὶ ἅπερ ἔπαθον; αὐτὸς σὺ ^d ὁ καταψηφισά-
μενος τῶν πατέρων, πῶς χεῖρω ποιεῖς; Καὶ γὰρ καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ ἀπεφήνασθε, ὅτι κακοὺς κακῶς ἀπολέσει. Τίνα οὖν λοιπὸν ἔχετε συγγνώμην, μετὰ τοιαύτην ψῆφον τοιαῦτα τολ-
μῶντες; Ἀλλὰ τίς ἐστιν ὁ Ζαχαρίας οὗτος; Οἱ μὲν τὸν Ἰωάννου πατέρα φασίν· οἱ δὲ τὸν προφήτην· οἱ δὲ ἑτερόν τινα διώνυμον ἱερέα, ὃν καὶ Ἰωδᾶε φησὶν ἡ γραφή. Σὺ δὲ
C ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι τὸ τόλμημα διπλοῦν ἦν. Οὐ γὰρ ἁγίους ἀνῆρουν μόνον, ἀλλὰ καὶ ^e ἐν ἁγίῳ τόπῳ. Ταῦτα δὲ λέγων, οὐκ ἐκείνους ἐφόβει μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς παρεμυ-
θεῖτο, δεικνὺς ὅτι καὶ οἱ δίκαιοι ^f οἱ πρὸ αὐτῶν ταῦτα ἔπαθον. Τούτους δὲ ἐφόβει, προλέγων ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνοι δίκην ἔδο-
σαν, οὕτω καὶ οὗτοι τὰ ἔσχατα πείσονται. Διὰ τοῦτο αὐ-
τοὺς καὶ προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς καλεῖ, καὶ

⁷ Gen. iv. 24.⁸ Exod. xx. 5.

^x “H] Καὶ Mor. Ben. “H om. L. ^y ἐκ] ἐκ δὲ K. ὅτι ἐκ δὲ L. λέγοντος· ὅτι ἐκ μὲν Κάιν ἐκδεδίκηται ἑπτάκις, ἐκ δὲ Λ. ἐβδ. ἑπτὰ Edd.
^z Καὶ τοῦτο ἔστιν] Τουτέστιν G. M. ^a ἁμαρτῶντας K. Ep. Mor. et sic pr. H. ἁμαρτάνοντας G. M. ^b πῶς] ὡς H. K. ^c Sic omnes codd. poroscit Ge. ἀπέτισε Edd. ^d ὁ om. G. K. L. M. ^e ἐν τοποῖς ἁγίοις Edd. invitis Ep. et Interp. ^f οἱ addidimus ex H. Ep.

ἐντεῦθεν πάλιν πᾶσαν ἀπολογίαὺν αὐτῶν ἀναιρῶν. Οὐ γὰρ ἔχετε εἰπεῖν, φησὶν, ὅτι ἀπὸ ἐθνῶν ἀπέστειλας, καὶ διὰ τοῦτο ἐσκανδαλίσθημεν· ἀλλὰ τὸ φονικὸν εἶναι καὶ διψᾶν D αἱμάτων εἰς τοῦτο ἤγε. Διὸ καὶ προεῖπεν, ὅτι διὰ τοῦτο προφήτας καὶ γραμματεῖς ἀποστέλλω. Τοῦτο καὶ οἱ προφήται πάντες ἐνεκάλουν αὐτοῖς, ⁹ “αἵματα ἐφ’ αἵμασι μίσγουσι,” λέγοντες· καὶ ὅτι ἄνδρες αἱμάτων εἰσὶ. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ αἷμα ^h αὐτῷ ἐκέλευσε προσφέρεσθαι, δεικνὺς ὅτι εἰ (464) ἐπὶ ἀλόγου οὕτω ἴμιον, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ ἀνθρώπου. ⁱ “Ὁ καὶ τῷ Νῶε λέγει·” ¹⁰ “ἐκδικήσω πᾶν αἷμα ἐκχυνόμενον.” Καὶ μυρία ἕτερα τοιαῦτά ἐστιν εὐρεῖν ὑπὲρ τοῦ μὴ φονεῦειν αὐτοὺς διαταττόμενον· διὸ οὐδὲ πνικτὸν ἐσθίειν ^k ἐκέλευσεν. ^λ Ὡς τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας, ὅτι καὶ προειδὼς οὐδὲν κερδα- E νοῦντας, τὰ αὐτοῦ ὅμως ἐποίει. Πέμπω γάρ, φησί, καὶ ταῦτα εἰδὼς σφαγησομένους. Ὡστε ¹ κἀντεῦθεν ἠλέγχοντο εἰκῇ λέγοντες· οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ τῶν πατέρων. Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι προφήτας ^m καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἀνείλον· καὶ οὔτε τὸν τόπον αὐτὸν ᾗδέσθησαν, οὔτε τὸ ἀξίωμα τῶν προσώπων. 718 ⁿ Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς τοὺς τυχόντας ἀνείλον, ἀλλὰ προφήτας καὶ σοφούς, ὥστε μηδὲν ^o αὐτοῖς ἐγκαλεῖν. ^p Τούτους δέ, τοὺς ἀποστόλους φησὶ καὶ τοὺς μετ’ ἐκείνους· καὶ γὰρ πολλοὶ προεφήτεον. Εἵτα βουλόμενος αὐξῆσαι τὸν φόβον, φησὶν· “ἀμὴν ^q ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.” τουτέστιν, εἰς κεφαλὰς ὑμῶν ^r πάντα τρέψω, καὶ σφοδρὰν ποιήσομαι τὴν ἄμυναν. Ὁ γὰρ πολλοὺς ἡμαρτηκότας ^s εἰδὼς, καὶ μὴ σωφρονισθεῖς, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτὰ πάλιν καὶ αὐτὸς ἁμαρτῶν, καὶ οὐ τὰ αὐτὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῶ χαλεπώτερα, χαλεπωτέραν ἐκείνων πολλῶ δίκαιος ἂν B εἴη δοῦναι δίκην. Ὡσπερ γὰρ, εἰ ἐβουλήθη, μεγάλα ἂν ἐκέρ-

⁹ Hos. iv. 2.¹⁰ Gen. ix. 6.

^s ἐνῆγε K. Mox ἀποσπελῶ H. K. ^h αὐτῷ] Sic K. et corr. H. sibi Ge. αὐτοῦ L. ceteri αὐτῶν. ⁱ “Ὁ] Διὰ τοῦτο L. ^k ἐκέλευσεν] + οὐδὲν Ben. nescio unde. ¹ κἀνταῦθα G. M. ^m καὶ, quod deest in Edd. tuentur G. L. M. Ge. καὶ οὔτε . . . ᾗδέσθησαν] οὔτε τὸν τ. αἰδούμενοι G. καὶ οὔτε τὸν τ. αὐτοὺς αἰδεσθήσεσθαι [αἰδεσθήσεσθε M.] K. M. ⁿ Οὐ Edd. ἀλλὰ] + καὶ H. L. ^o αὐτοῖς ἐγκ.] αὐτοὺς ἐγκ. G. M. αὐτοὺς ἐγκ. αὐτοῖς ἔχειν L. ^p Τούτους] Τίνας δὲ τούτους L. ^q ἀμὴν om. G. H. L. p. p. τουτέστιν om. G. H. K. ^r πάντα] ταῦτα Mor. ταῦτα πάντα Sav. Ben. ^s ἰδὼν K.

δανε τοῖς ἐτέρων παραδείγμασι γενόμενος βελτίων· οὕτως, ἐπειδὴ ἀδιόρθωτος ἔμεινε, μείζονός ἐστι τιμωρίας ὑπεύθυνος, ἅτε πλείονος νοθεσίας τῆς διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἡμαρτηκότων καὶ κολασθέντων ἀπολελυκώς, καὶ οὐδὲν καρπωσάμενος.

Εἶτα πρὸς τὴν πόλιν ἄποστρέφει τὸν λόγον, καὶ ταύτην παιδεῦσαι βουλόμενος τοὺς ἀκούοντας, καὶ φησιν.¹¹ “Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ.” Τί βούλεται ὁ διπλασιασμός; Ἐλεοῦντος αὐτὴν καὶ ταλανίζοντος τοῦτο τὸ σχῆμα, καὶ σφόδρα φιλοῦντος. Ὡς περ γὰρ πρὸς ἐρωμένην, φιληθεῖσαν μὲν C διαπαντός, καταφρονήσασαν δὲ τοῦ ἔραστοῦ, καὶ διὰ τοῦτο κολάζεσθαι μέλλουσαν, ἀπολογεῖται λοιπὸν μέλλων ἐπάγειν τὴν κόλασιν. Ὁ καὶ ἐν τοῖς προφήταις ποιεῖ λέγων.¹² “εἰπον, ἀνάστρεψον πρὸς με, καὶ οὐκ ἀνέστρεψεν.” Εἶτα καλέσας αὐτὴν, λέγει καὶ τὰς μαιφονίας αὐτῆς· “ἡ ἄποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα συναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, καὶ οὐκ ἠθέλησατε;” καὶ ταύτῃ ὑπὲρ τῶν καθ’ ἑαυτὸν ἀπολογούμενος, ὅτι οὐδὲ τούτοις με ἀπέστρεψας, οὐδὲ ἀπέστησας τῆς περὶ σὲ πολλῆς εὐνοίας, ἀλλ’ ἠθέλησα καὶ οὕτως,¹³ καὶ D οὐχ ἅπαξ καὶ δις, ἀλλὰ πολλάκις σε ἐπισπάσασθαι. “Ποσάκις γὰρ, φησὶν, ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, ὥς περ ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς, καὶ οὐκ ἠθέλησατε;” Τοῦτο δὲ λέγει, δηλῶν ὅτι αἰεὶ ἑαυτοὺς ἐσκόρπιζον διὰ τῶν ἡμαρτημάτων. Καὶ τὸ φιλόστοργον ἀπὸ τῆς εἰκόνης ἔνδεικνυται· καὶ γὰρ θερμὸν τὸ ζῶον περὶ τὰ ἔκγονα. Καὶ πανταχοῦ δὲ τῶν προφητῶν ἡ εἰκὼν αὕτη τῶν πτερύγων, καὶ ἐν τῇ ᾧδῃ Μωϋσέως, καὶ ἐν τοῖς ψαλμοῖς, τὴν πολλὴν σκέπην καὶ πρόνοιαν ἐνδεικνυμένην. Ἀλλ’ οὐκ ἠθέλησατε, φησὶν.¹⁴ “Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος” γυμνὸς τῆς παρ’ ἐμοῦ βοηθείας. Ἄρα αὐτὸς ἦν ὁ καὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν προϊστάμενος, καὶ συνέχων καὶ διακρατῶν· ἄρα αὐτὸς αὐ- E τοὺς ἐστὶν ὁ κολάζων αἰεὶ. Καὶ τίθησι τιμωρίαν, ἣν αἰεὶ ἐδεδοίκεσαν μεθ’ ὑπερβολῆς· αὕτη γὰρ πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἀνατροπὴν τῆς πολιτείας ἐδήλου.

¹¹ v. 37.¹² Jer. iii. 7.¹³ v. 38.¹⁴ v. 39.

^t ἀναστρέφει G. M. ^v ἀποκτείνουσα corr. H. ἀποτεκνύουσα (sic) L. ἀποκτείνουσα G. M. Mox ἐπισυναγαγεῖν H. K. L. 2 Mosqq. ^w καὶ om. L. ἀλλὰ] + καὶ G. H. M. ^x ὑμῶν] σου L. ^y ἐπιδείκνυται Edd. θερμὸν] Sic K. L. Ep. ceteri φιλόστοργον. p. p. ἔκγονα L. Ep.

μή με ἴδῃτε ἀπάρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.” Καὶ τοῦτο ἐραστοῦ τὸ ῥῆμα σφοδρῶς, σφόδρα αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τῶν μελλόντων ἐπισπωμένους, 719 οὐκ ἀπὸ τῶν παρελθόντων μόνον ἐντρέποντος· τὴν γὰρ μέλ- λουσαν ἡμέραν τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας ἐνταῦθα λέγει. Τί οὖν; οὐκ εἶδον ^z αὐτὸν ἔκτοτε; Ἀλλ’ οὐχὶ τὴν ὥραν ἐκείνην δηλοῖ λέγων, ἀπάρτι, ἀλλὰ τὸν καιρὸν τὸν μέχρι τοῦ σταυροῦ. Ἐπειδὴ γὰρ αἰεὶ αὐτοὶ τοῦτο ἐνεκάλουν, ὅτι ἀντίθεός τις ἐστι καὶ ἐχθρὸς τῷ θεῷ, ἀπὸ τούτου αὐτοὺς προτρέπει ἀγαπᾶν αὐτὸν, ^a τῷ συμφωνοῦντα ἑαυτὸν δεικνύναι τῷ πατρὶ· καὶ δείκνυσιν αὐτὸν ὄντα ^b τὸν ἐν τοῖς προ- (465) φήταις. Διὸ καὶ τοῖς αὐτοῖς κέχρηται ῥήμασιν, οἷσπερ ^c καὶ ὁ προφήτης. Διὰ δὲ τούτων καὶ τὴν ἀνάστασιν ἠνίξαστο, καὶ τὴν δευτέραν παρουσίαν· ^d καὶ ἐδήλωσε καὶ τοῖς σφόδρα ^B ἀπιστοῦσιν, ὅτι τότε πάντως αὐτὸν προσκυνήσουσι. Καὶ πῶς τοῦτο ἐδήλωσε; Πολλὰ εἰπὼν πρότερον ἐσόμενα· ὅτι ἀποστελεῖ προφήτας· ὅτι ἀναιρήσουσιν αὐτούς· ὅτι ἐν ταῖς συναγωγαῖς· ὅτι πείσονται τὰ ἔσχατα αὐτοῖ· ὅτι ἐρημωθήσεται ὁ οἶκος· ὅτι ὑποστήσονται πάντων χαλεπώτερα, καὶ οἷα μηδέποτε πρότερον. Ταῦτα γὰρ πάντα καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις καὶ φιλονείκοις ^e ἱκανὰ ἦν παρέξειν καὶ ἐκείνου τοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἐσόμενου ἀπόδειξιν. ^f Ἐρήσομαι γὰρ αὐτούς· ἀπέστειλε προφήτας καὶ σοφούς; ἀνείλον αὐτοὺς ἐν ταῖς συναγωγαῖς; ἀφέθη ὁ οἶκος αὐτῶν ἔρημος; ^C ἦλθε πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ἐκείνην τὰ τῆς τιμωρίας; Εὐ- δηλον ^g ὅτι, καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ. Ὡςπερ οὖν ταῦτα πάντα ἐξέβη, οὕτω ^h κάκεῖνα ἐκβήσεται, καὶ πάντως ὑποκύνουσιν τότε. Ἀλλ’ οὐδὲν ὄφελος ἐντεῦθεν εἰς ἀπολογία ἀντοῖς, ὥςπερ οὖν οὐδὲ ^h τοῖς πολιτείας ἐνεκεν μετανοοῦσι τότε. Διόπερ ἕως ἐστὶ καιρὸς, πράττωμεν τὰ ἀγαθὰ. Ὡςπερ γὰρ ἐκείνοις τῆς γνώσεως λοιπὸν ὄφελος οὐδὲν, οὕτως οὐδὲ ἡμῖν αὐτοῖς ⁱ τῆς ἐπὶ τῇ πονηρίᾳ μετανοίας. Οὔτε γὰρ κυβερνήτη, τῆς θαλάσσης ὑπερενεχθείσης τοῦ σκάφους παρὰ τὴν αὐτοῦ ῥαθυμίαν, οὐκ ἰατρῷ, τοῦ κάμνοντος ἀπελθόντος,

^z αὐτὸν om. K. L. ^a τῷ] τοῦ Edd. ^b τὸν om. K. ^c καὶ om. K. L. ^d καὶ addidimus ex uno cod. L. καὶ τοῖς] καίτοι H. ^e ἱκανῇ παρέξει καὶ G. M. ^f Ἐρωτήσωμεν H. ^g ὅτι om. G. H. K. M. ^h τοῖς] τῆς L. ⁱ τῆς om. G. K. M. τῆς ἐπὶ τ. π. μετανοίας] ἐπὶ τ. π. μετανοοῦσιν L. Ep.

D ἔσται τι πλεόν· ἀλλ' ἕκαστον τούτων πρὸ τοῦ τέλους πάντα χρή μηχανᾶσθαι καὶ πραγματεύεσθαι, ὥστε μηδενὶ κινδύνῳ περιπεσεῖν, μηδὲ αἰσχύνῃ· μετὰ δὲ ταῦτα πάντα ἀνόνητα.

^k Καὶ ἡμεῖς τοίνυν ἕως ἂν ὦμεν ἐν τῇ νόσῳ, καὶ ἰατροὺς παρακαλῶμεν, καὶ χρήματα ἀναλίσκωμεν, καὶ σπουδὴν διηνεκῇ εἰσφέρωμεν, ἵνα ἀναστάντες ἀπὸ τῆς κακίας, ὑγιεῖς ἐντεῦθεν ἀπέλθωμεν. Καὶ ὅσῃν περὶ τοὺς δούλους τοὺς ἡμετέρους ποιούμεθα πρόνοιαν, ὅταν αὐτῶν τὰ σώματα κάμνη, τοσαύτην περὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιδειξώμεθα, τῆς ψυχῆς ἡμῶν ^lνοσοῦσης. Καίτοι τῶν οἰκετῶν ἡμεῖς ἐγγύτεροι ^mἑαυτοῖς, E καὶ τῶν σωμάτων τῶν ἐκείνων αἱ ψυχαὶ ἀναγκαιότεραι· ἀλλ' ὅμως ἀγαπητόν, καὶ τὴν ἴσην γοῦν σπουδὴν εἰσενέγκωμεν. Ἄν γὰρ μὴ νῦν τοῦτο πράξωμεν, ἀπελθόντας λοιπὸν ⁿοὐδὲν ἐνὶ καρπῷσασθαι εἰς ἀπολογίας λόγον. Καὶ τίς οὕτως ἄθλιος, φησὶν, ὥς μηδὲ τοσαύτην ἐπιδείκνυσθαι πρόνοιαν; Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ θαυμαστόν, ὅτι οὕτως ἐσμέν 720 ἄτιμοι παρ' ἡμῖν αὐτοῖς, ὥς καὶ τῶν οἰκετῶν μᾶλλον ἑαυτῶν καταφρονεῖν. Τῶν μὲν γὰρ οἰκετῶν πυρεττόντων, καὶ ἰατροὺς καλοῦμεν, καὶ οἰκίαν ἀφορίζομεν, καὶ τοῖς νόμοις πείθεσθαι τῆς τέχνης ἐκείνης καταναγκάζομεν· καὶ ἀμελουμένων τούτων, χαλεποὶ τε αὐτοῖς γινόμεθα, καὶ φύλακας παρακαθιστῶμεν, τοὺς οὐδὲ βουλομένοις αὐτοῖς τὴν οἰκίαν πληροῦν ἐπιθυμίαν ἐπιτρέποντας· καὶ εἴπωσιν οἱ ^oἐπιμελούμενοι τούτων, φάρμακα δεῖν πολλῆς κατασκευασθῆναι τιμῆς, εἴκομεν· καὶ ὅτιοι ^pἐπιτάξωσι, πειθόμεθα, καὶ μισθοὺς αὐ- B τοῖς τῶν προσταγμάτων τούτων τελοῦμεν. Ὅταν δὲ ἡμεῖς κάμνωμεν· μᾶλλον δὲ οὐκ ἔστιν ^qὅτε οὐ κάμνομεν· οὐδὲ ἰατρὸν εἰσάγομεν, οὐ χρήματα ἀναλίσκομεν, ἀλλ' ὥσπερ δημίῳ τινὸς καὶ ἐχθροῦ καὶ πολεμίῳ κειμένου, οὕτω τῆς ψυχῆς ἀμελοῦμεν. Καὶ ταῦτα λέγω, οὐκ ἐγκαλῶν τῇ θεραπείᾳ τῇ περὶ τοὺς οἰκέτας, ἀλλ' ἀξιῶν καὶ τοσαύτην τῆς ψυχῆς

^k HΘIKON. Ὅτι νοσούντων ἡμῶν τὰς ψυχὰς, χρή πρὸς τοὺς ἰατροὺς τοὺς πνευματικοὺς βαδίζειν, καὶ ὑπ' αὐτῶν ὁδηγεῖσθαι ἐν ᾧ καὶ περὶ τελωνῶν. G. ^l ἀσθενούσης G. καμνούσης M. ^m ἑαυτῶν Edd. ⁿ οὐδὲ G. οὐδένα L. p. p. ἀπολογίαν L. et Edd. praeter novissimam. ^o ἐπιμελούμενοι H. K. et pr. G. ^p προστάξωσι K. L. Mor. προσταγμάτων] πραγμάτων iidem. ^q ὅταν G. H. K. M. κάμνωμεν G. K. L. M. et pr. H.

τῆς ἡμετέρας ποιήσασθαι ἐπιμέλειαν. Καὶ πῶς ἂν [†]ποιη-
 σαίμεθα; φησίν. Ἐπιδείξον αὐτὴν Παύλῳ νοσοῦσαν· εἰσά-
 γαγε Ματθαῖον· [§] παρακάθισον Ἰωάννην. Ἄκουσον παρ' αὐ-
 τῶν τί δεῖ ποιεῖν τὸν οὕτω κάμνοντα· ^ι πάντως ἐροῦσι, καὶ
 οὐκ ἀποκρίνονται. Οὐ γὰρ δὴ τεθνήκασιν, ἀλλὰ ζῶσι καὶ C
 φθέγγονται. Ἄλλ' οὐ προσέχει, τῷ πυρετῷ ^ν κατεχομένη;
 Κατανάγκασον αὐτὴν σὺ, καὶ τὸ λογικὸν αὐτῆς διέγειρον.
 Εἰσάγαγε τοὺς προφήτας. Οὐκ ἔστι χρήματα τοῖς ἰατροῖς
 καταθεῖναι τούτοις· οὔτε γὰρ αὐτοὶ μισθὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἀπ-
 αιτοῦσιν, οὔτε ὑπὲρ φαρμάκων, ὧν κατασκευάζουσιν, ^ω εἰς
 ἀνάγκην σε δαπάνης ἐμβάλλουσι, πλὴν τῆς ἐλεημοσύνης· ἐν
 τοῖς ἄλλοις δὲ καὶ προσδιδόασιν· οἶον, ὅταν κελεύωσι σωφρο-
 νῆσαι, ἀπαλλάττουσί σε ἀκαίρων καὶ ἀτόπων ἀναλωμάτων·
 ὅταν ἀπέχεσθαι μέθης, εὐπορώτερόν σε ποιοῦσιν. Εἶδες ἰα-
 (466) τρῶν τέχνην, μετὰ ὑγείας καὶ χρήματα παρεχόντων; Πα-
 ρακάθισον τοίνυν αὐτοῖς, καὶ μάθε παρ' αὐτῶν τοῦ νοσήμα- D
 τός σου τὴν φύσιν. Οἶον, ἐρᾷς χρημάτων πολλάκις καὶ
^χ πλεονεξίας, ὥσπερ οἱ πυρέττοντες ψυχροῦ; Ἄκουσον γοῦν
 τί παραινοῦσιν. Ὡσπερ γὰρ ὁ ἰατρός σοί φησιν· ἐὰν ^γ χα-
 ρίσῃ τῇ ἐπιθυμίᾳ, ἀπολῇ, καὶ τὸ καὶ τὸ ὑποστήσῃ· οὕτω
 καὶ Παῦλος· ¹⁵ “οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς
 πειρασμὸν ^ζ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου, καὶ ἐπιθυμίας ἀνοή-
 τους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς
 ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν.” Ἄλλ' ἀκαρτέρητος εἶ; Ἄκουσον αὐ-
 τοῦ λέγοντος· ¹⁶ “ἔτι μικρόν, ^α ὁ ἐρχόμενος ἤξει, καὶ οὐ E
 χρονεῖ” “ὁ κύριος ἐγγύς· μηδὲν μεριμνᾶτε” καὶ πάλιν
 “παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.” Οὐδὲ γὰρ ἐπι-
 τάττει μόνον, ἀλλὰ καὶ παραμυθεῖται, ὡς ἰατρός. Καὶ ὥσ-
 περ ἐκείνοι ἀντὶ ψυχρῶν ἑτερά τινα ἐπινοοῦσιν, οὕτω καὶ
 οὗτος μετοχετεύει τὴν ἐπιθυμίαν. Βούλει πλουτεῖν; φησίν.
 Ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς. Ἐπιθυμεῖς θησαυρίζειν; ^β Οὐδὲν κωλύω·
 μόνον ἐν οὐρανοῖς. Καὶ ὥσπερ ὁ ἰατρός λέγει, ὅτι τὸ ψυ-

¹⁵ 1 Tim. vi. 9.¹⁶ Hebr. x. 37. Philip. iv. 5. 1 Cor. vii. 31.

[†] ποιησάμεθα G. K. ποιησόμεθα L. M. [§] παρακάλεσον L. Mor.
^ι καὶ πάντως H. K. ^ν συνεχομένη H. L. συγκατεχομένη K. ^ω εἰς]
 οὐκ εἰς L. Mor. ^χ πλεονεξίας] ζητεῖς πλεονεξίαν L. Mor. ^γ χρήσῃ
 G. L. M. ^ζ Haec καὶ παγίδα τοῦ δ. om. G. H. K. M. Ge. Mox καὶ
 εἰς ἐπιθ. K. ^α οἱ] καὶ ὁ Edd. ^β Οὐδὲν] Οὐ G. H.

721 χρόν βλαβερόν ὁδοῦσι, νεύροις, ὀστέοις· οὕτω καὶ αὐτὸς, συντομώτερον μὲν, ἅτε βραχυλογίας ἐπιμελούμενος, σαφέστερον δὲ πολλῶ καὶ δυνατώτερον· ¹⁷ “ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἡ φιλαργυρία,” φησί. Τίνι οὖν δεῖ χρήσασθαι; Λέγει καὶ τοῦτο· τῇ αὐταρκεῖα ἀντὶ πλεονεξίας. ¹⁸ “Ἔστι γὰρ πορισμὸς μέγας, φησὶν, ἡ αὐτάρκεια μετ’ εὐσεβείας.” Εἰ δὲ δυσανασχετεῖς, καὶ πλειόνων ἐπιθυμεῖς, καὶ οὕτω χωρεῖς ῥῖψαι τὰ περιττὰ πάντα, λέγει καὶ τῷ οὕτως ἀρρώστω, καὶ τούτοις πῶς χρήσασθαι δεῖ. ¹⁹ “Ἴνα οἱ χαίροντες ἐπὶ κτήμασιν, ὡς μὴ χαίροντες ὦσιν· καὶ οἱ ἔχοντες, ὡς μὴ κατέχοντες· καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι.”

Εἶδες οἷα ἐπιτάττει; Βούλει καὶ ἕτερον ἐπεισαγάγω τούτῳ ἱατρόν; Ἐμοιγε δοκεῖ. Οὐδὲ γὰρ εἰσιν οὗτοι οἱ ἱατροὶ καθάπερ οἱ τῶν σωμάτων, οἱ πολλάκις ἀντιφιλοτιμούμενοι ἀλλήλοις κατέδυσαν τὸν ἀρρώστουντα. Ἀλλ’ οὐχ οὗτοι· πρὸς γὰρ τὴν τῶν καμνόντων ὑγίειαν, οὐ πρὸς τὴν οἰκείαν ὀρώσι φιλοτιμίαν. Μὴ τοίνυν αὐτῶν δείσης τὸ πλῆθος· εἰς ἐν ἅπασι φθέγγεται διδάσκαλος ὁ Χριστός. Ὅρα γοῦν εἰσελθόντα πάλιν ἕτερον, καὶ χαλεπὰ λέγοντα περὶ τοῦ νοσήματος τούτου· μᾶλλον ^h δὲ τὸν διδάσκαλον δι’ αὐτοῦ· ²⁰ “οὐ δύνασθε γὰρ θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.”

C Ναι, φησί· καὶ πῶς ταῦτα ἔσται; πῶς τῆς ἐπιθυμίας παυσόμεθα; Ἐντεῦθεν καὶ τοῦτό ἐστι μαθεῖν. Καὶ πῶς εἰσόμεθα; Ἀκουσον αὐτοῦ καὶ τοῦτο λέγοντος· ²¹ “μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρώσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύττουσι καὶ κλέπτουσιν.” Εἶδες πῶς ἀπὸ τοῦ τόπου, ἀπὸ τῶν ⁱ λυμαينوμένων, ἀπάγει τῆς ἐπιθυμίας ταύτης τῆς ἐνταῦθα, καὶ προσηλοῖ τῷ οὐρανῷ, ὅπου πάντα ἀνάλωτα; Ἄν ^k γὰρ μεταθῆτε τὸν πλοῦτον ἐκεῖ, ὅπου οὔτε σῆς, οὔτε βρώσις ἀφανίζει, οὔτε κλέπται διορύττουσι καὶ κλέπτουσιν, καὶ ταύτην ἀποκρούσεσθε

¹⁷ 1 Tim. vi. 10.¹⁸ Ibid. v. 6.¹⁹ 1 Cor. vii. 30, 31.²⁰ Matth. vi. 24.²¹ Ibid. v. 19.

ἡ φ. φησί] ἐστὶν ἡ φ. G. H. M. ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας L. Mor. ἡ καὶ om. bis G. M. οὗτοι] + τοιοῦτοι L. + [οὕτως] Mor. ἡ ἰδίαν Edd. ἡ δὲ] + καὶ Edd. μᾶλλον δὲ τὸν δ. αὐτοῦ· οὐ G. μᾶλλον τὸν δ. δὲ αὐτοῦ· οὐ M. ἡ μαινομένων G. M. sed vid. p. 262 C. ^k γὰρ] μὲν γὰρ G. K. M. μεταθῆτε] + φησὶ H.

τὴν νόσον, καὶ τὴν ψυχὴν ἐν μεγίστῃ καταστήσετε εὐπο-
 ρία. Μετὰ δὲ τῶν εἰρημένων καὶ παράδειγμα εἰς μέσον D
 ἄγει, σὲ σωφρονίζων. Καὶ καθάπερ ὁ ἰατρός, φοβῶν τὸν
 ἄρρωστον, φησὶν, ὅτι ὁ δεῖνα ψυχρῷ χρησάμενος ἀπώλετο·
 οὕτω καὶ αὐτὸς εἰσάγει ²² τὸν πλούσιον, κάμνοντα ¹ μὲν, καὶ
 ἐπιθυμοῦντα ζωῆς καὶ ὑγείας, οὐ δυνάμενον δὲ ἐπιτυχεῖν, διὰ
 τὸ πλεονεξίας ἐφίεσθαι, ἀλλ' ἀπίοντα κενόν. Καὶ μετὰ
 τοῦτον ²³ ἕτερόν σοι δείκνυσι πάλιν ἕτερος εὐαγγελιστὴς,
 τὸν ἀποτηγανίζόμενον, καὶ οὐδὲ σταγόνος ὄντα κύριον. Εἴ-
 τα ^m δεικνύς ὅτι εὐκόλα τὰ ἐπιτάγματα, φησὶν, ²⁴ “ἐμβλέ-
 ψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.” Συγκαταβατικὸς δὲ E
 ὢν, οὐδὲ τοὺς πλουτοῦντας ἀπογινώσκειν ἀφήισι. ²⁵ “Τὰ
 γὰρ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα, δυνατὰ παρὰ τῷ θεῷ,” φησί.
 Κἂν γὰρ πλούσιος ᾗς, δύναταί σε θεραπεῦσαι ὁ ἰατρός.
 Οὐδὲ γὰρ τὸ πλουτεῖν ἀνείλεν, ἀλλὰ τὸ δούλον εἶναι χρη-
 μάτων, καὶ πλεονεξίας ἐραστήν. ⁿ Πῶς οὖν δυνατόν τὸν
 πλουτοῦντα σωθῆναι; Κοινὰ τὰ ὄντα τοῖς δεομένοις κεκτη-
 μένον, οἷος ἦν ὁ Ἰωβ, καὶ τὴν τοῦ πλείονος ἐπιθυμίαν ἐξο-
 ρίζοντα ἀπὸ τῆς ψυχῆς, καὶ οὐδαμοῦ τὴν χρεῖαν ὑπερβαί- 722
 νοντα τὴν ἀναγκαίαν. Δείκνυσί σοι μετὰ ^o τούτων καὶ τοῦ-
 τον αὐτὸν τὸν τελώνην, τὸν σφόδρα κατεχόμενον τῷ πυ-
 ρετῷ τῆς πλεονεξίας, ταχέως ἀπαλλαγέντα. Τί γὰρ τε-
 (467) λώνου καπηλικώτερον; ἀλλ' ὅμως γέγονεν ἀκτῆμων ὁ ἄν-
 θρωπος, ἐκ τοῦ πείθεσθαι τοῖς τοῦ ἱατροῦ νόμοις. Καὶ
 γὰρ τοὺς μαθητὰς τοιούτους ἔχει, ταῦτα νοσήσαντας τὰ
 νοσήματα ἅπερ ἡμεῖς, καὶ ὑγιάναντας ταχέως. Καὶ ἕκαστον
 αὐτῶν ἡμῖν δείκνυσιν, ὥστε μὴ ἀπογνῶναι. “Ορα γοῦν τὸν
 τελώνην τοῦτον. Σκόπει ^p πάλιν ἕτερον ἀρχιτελώνην· ὃς
 τετραπλασίονα μὲν ὑπέσχετο δώσειν, ὑπὲρ ὧν ἥρπασε, ^q τὰ
 δὲ ἡμίση πάντων ὧν ἐκέκτητο, ὥστε ὑποδέξασθαι τὸν Ἰη- B
 σοῦν. Ἀλλ' ἐκκαίῃ σὺ καὶ σφόδρα ἐπιθυμεῖς χρημάτων;
 “Ἐχε τὰ πάντων ἀντὶ τῶν σῶν. Καὶ γὰρ ^r πλείονα ὧν
 ζητεῖς δίδωμί σοι, φησί, τὰς τῶν πλουτούντων οἰκίας ἀνοί-

²² Matth. xix. 16.²³ Luc. xvi. 19.²⁴ Matth. vi. 26.²⁵ Luc. xviii. 27.

¹ μὲν om. G. K. M. ^m δεικνύων G. H. M. ⁿ Πῶς οὖν] Πῶς H.
 Καὶ πῶς G. M. ^o τούτων] Sic K. L. Sav. ceteri τούτων. τούτων
 αὐτόν] αὐτόν τοῦτον K. Haec om. L. ^p πάλιν] + καὶ L. ^q τὰ
 δὲ ἡ.] καὶ τὰ ἡ. δὲ L. τὰ τε ἡ. Edd. ὧν] + δικαίως L. ^r πλείον G.
 K. M. πλέον L.

γων σοι κατὰ τὴν οἰκουμένην. “^αὍς ^ς γὰρ ἀφῆκε πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ ἀγρούς, ἢ οἰκίαν, ἑκατονταπλασίονα λήψεται.” Οὕτως οὐχὶ πλείονων ἀπολαύσεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ χαλεπὸν τοῦτο δίψος ἀναιρήσεις παντάπασι, καὶ οἷσεις πάντα ῥαδίως, οὐ μόνον τῶν πλείονων οὐκ ἐφίεμενος, ἀλλ’ οὐδὲ τῶν ἀναγκαίων πολλάκις. Οὕτως ὁ Παῦλος ^ν πεινᾷ, καὶ σεμνύνεται μᾶλλον, ἢ ὅτε ἥσθιεν. Ἐπεὶ καὶ ἀθλητὴς ἀγωνιζόμενος καὶ στεφανούμενος, οὐκ ἂν ἔλοιτο καταλῦσαι καὶ εἶναι C ἐν ῥαστώνῃ ^ω καὶ ἔμπορος τῶν ἐν θαλάττῃ πόρων ἀψάμενος, οὐκ ἂν ἐπιθυμήσειεν ἐν ἀργίᾳ εἶναι λοιπόν. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ἂν γευσώμεθα ὡς χρὴ τῶν καρπῶν τῶν πνευματικῶν, λοιπὸν οὐδὲ ἡγησόμεθα ^χ τι τὰ παρόντα εἶναι, καθάπερ τινὶ μέθῃ καλλίστῃ τῇ τῶν μελλόντων ἐπιθυμία ἀλόντες. Γευσώμεθα τοίνυν, ἵνα καὶ τοῦ θορύβου τῶν παρόντων ἀπαλλαγώμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΕ.

D ¹ Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, ἐπορεύετο. Καὶ ^α προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐπιδειξάμενοι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ^β οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; Ἀμήν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται.

E ἘΠΕΙΔΗ γὰρ εἶπεν, ὅτι “ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος,” καὶ μυρία ἔμπροσθεν προανεφώνησεν αὐτοῖς χαλεπά· εἶτα οἱ μαθηταὶ ταῦτα ἀκούσαντες, ὥσπερ θαυμάζοντες, προσῆλθον

¹ Cap. xxiv. v. 1, 2.

^ς γὰρ] + ἂν L. ^α ἀπολαύση K. ἀπόλαυσιν G. H. M. ^ν ἐπεί-
νασε καὶ ἐσεμνύνετο Edd. ^ω καὶ] ἢ καὶ G. H. M. ^χ τι τὰ] τινὰ
G. M. [τινα] τὰ Mor. HOM. LXXV. ^β προσῆλθον] + αὐτῷ 3 Mosqq.
^β οὐ om. M.

ἐπιδεικνύντες τοῦ ναοῦ τὸ κάλλος, καὶ διαποροῦντες εἰ το-
 σαῦτα ἀφανισθήσεται κάλλη, καὶ ὕλης πολυτέλεια, καὶ τέχνης
 ποικιλία ἄφατος· οὐκέτι λοιπὸν περὶ ἐρημίας ἀπλῶς αὐτοῖς
 διαλέγεται, ἀλλὰ παντελῇ προαναφωνεῖ τὸν ἀφανισμόν. “Οὐ 723
 βλέπετε γὰρ ταῦτα πάντα,” φησί, καὶ θαυμάζετε καὶ ἐκ-
 πλήττεσθε; Οὐ μὴ μείνῃ λίθος ἐπὶ λίθον. Πῶς οὖν ἔμεινε;
 φησί. Καὶ τί τοῦτο; Οὐδὲ γὰρ οὕτω διέπεσεν ἡ ἀπόφα-
 σις. Ἡ γὰρ τὴν ἐρημίαν ἐνδεικνύμενος τὴν παντελῇ, ταῦτα
 ἔλεγεν· ἡ κατ’ ἐκείνον τὸν τόπον, ἔνθα ἦν. Ἔστι γὰρ αὐ-
 τοῦ μέρη μέχρι τῶν θεμελίων ἡφανισμένα. Μετὰ δὲ ^ατού-
 των κάκεινο ἂν εἴποιμεν, ὅτι ἐκ τῶν γεγεννημένων καὶ περὶ
 τῶν λειψάνων καὶ τοὺς σφόδρα φιλονεικοῦντας δεῖ πείθεσθαι,
 ὡς τέλεον ^αἀπολουμένων. ²“Καθημένον δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Β
 ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ^επροσῆλθον οἱ μαθηταὶ κατ’ ἰδίαν, λέ-
 γοντες· εἰπέ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον
 τῆς σῆς παρουσίας καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος;” Διὰ
 τοῦτο κατ’ ἰδίαν προσῆλθον, ἅτε ^εὑπὲρ τοιούτων πευσόμενοι.
 Καὶ γὰρ ὥδιον μαθεῖν τὴν ἡμέραν τῆς παρουσίας αὐτοῦ,
 διὰ τὸ σφόδρα ἐπιθυμεῖν τὴν δόξαν ἐκείνην ἰδεῖν τὴν μυ-
 ρίων οὖσαν ἀγαθῶν αἰτίαν. Καὶ δύο ταῦτα ἐρωτῶσιν αὐτόν·
 “πότε ταῦτα ἔσται,” τουτέστιν, ἡ τοῦ ναοῦ κατασκαφή·
 καὶ “τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας.” Ὁ δὲ Λουκᾶς ἐν
 (468) φησιν εἶναι τὸ ἐρώτημα, ^ετὸ περὶ τῶν Ἱεροσολύμων, ἅτε
 νομιζόντων αὐτῶν τότε καὶ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ εἶναι. Ὁ C
 δὲ Μάρκος ^hοὐδὲ πάντας αὐτοὺς φησιν ἐρωτῆσαι περὶ τῆς
 συντελείας τῶν Ἱεροσολύμων, ἀλλὰ Πέτρον καὶ Ἰωάννην, ἅτε
 πλείονα παρρήσιαν ἔχοντας. Τί οὖν αὐτός; ³“Βλέπετε μὴ
 τις ὑμᾶς πλανήσῃ. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί
 μου, λέγοντες· ἐγὼ εἰμι ὁ Χριστὸς, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.
 Μελλήσετε δὲ ἀκοῦειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων. Ὁράτε,
 μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ ⁱπάντα γενέσθαι, ἀλλ’ οὐπω τὸ τέλος.”
 Ἐπειδὴ γὰρ ὡς περὶ ἀλλοτρίας τιμωρίας ἀκούοντες τῆς ἐπα-
 γομένης τῇ Ἱερουσαλὴμ διέκειντο, καὶ ^kὡς ἔξω θορύβων

² v. 3.³ v. 4-6.

^c τοῦτο K. Mor. ἂν εἴποιμεν] εἴπ. ἂν H. ἂν om. G. K. M. εἴποι-
 μεν] + ὑμῖν G. M. invito Interp. ^d ἀπολλυμένων K. L. ^e προσῆλθον]
 + αὐτῷ L. ^f ὑπὲρ τῶν τ. G. H. M. ^g τὸ om. M. ^h οὐδὲ] οὐ
 G. K. M. ⁱ πάντα] ταῦτα Edd. ταῦτα πάντα 4 Mosqq. Haec
 δεῖ γὰρ π. γ. desunt in G. K. M. ^k ὡς] + ἂν Sav. Ben.

D ἐσόμενοι, ¹ καὶ τὰ ἀγαθὰ μόνα ὠνειροπόλουν, καὶ αὐτίκα μάλα
^m αὐτὰ ἀπαντήσεσθαι προσεδόκων· διὰ τοῦτο πάλιν αὐτοῖς
 χαλεπὰ προαναφωνεῖ, ἐναγωνίους ποιῶν, καὶ κελεύων διπλῇ
 νήφειν, ὡς μήτε ὑπὸ τῆς ἀπάτης τῶν παραλογιζομένων φε-
 νακισθῆναι, μήτε ὑπὸ τῆς τυραννίδος τῶν καταληφιομένων
 κακῶν βιασθῆναι. Διπλοῦς γάρ ὁ πόλεμος, φησὶν, ἔσται, ὃ
 τε τῶν πλάνων, ὃ τε τῶν πολεμίων· ἀλλ' ἐκεῖνος ⁿ πολλῶ
 χαλεπώτερος, ἅτε ἐν συγχύσει καὶ ταραχῇ πραγμάτων, καὶ
 φοβουμένων καὶ ταραττομένων ἀνθρώπων ἐπιτιθέμενος. Καὶ
 E γὰρ πολλὴ τότε ἡ ζάλῃ ἦν, τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀρχομένων ἀν-
 θεῖν, καὶ πόλεων ἀλικομένων, καὶ στρατοπέδων καὶ ὅπλων
 κινουμένων, καὶ πολλῶν εὐκόλως πιστευομένων. Πολέμους δὲ
 τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις λέγει· οὐ γὰρ δὴ τοὺς ἔξωθεν καὶ παντα-
 χοῦ τῆς οἰκουμένης· τί γὰρ ὅ ἐμελεν αὐτοῖς τούτων; Ἄλλως δὲ
 οὐδὲ καινόν τι ἔμελλεν ἐρεῖν, εἰ τὰ τῆς οἰκουμένης ἔλεγε
 πάθῃ, τὰ αἰεὶ συμβαίνοντα. Καὶ ^p γὰρ πρὸ τούτου ἦσαν
 καὶ πόλεμοι καὶ ταραχαὶ καὶ μάχαι· ἀλλὰ τοὺς ^q Ἰουδαϊκούς
 724 οὐ μακρόθεν λέγει ἐπιόντας πολέμους· λοιπὸν γὰρ αὐτοῖς
 ἐν φροντίδι τὰ ^r τῶν Ῥωμαίων ἦν. ^s Ἐπεὶ οὖν καὶ ταῦτα
 ἱκανὰ ἦν αὐτοὺς θορυβεῖν, προλέγει ταῦτα πάντα. Εἶτα
 δεικνὺς ὅτι καὶ αὐτὸς συνεπιθήσεται Ἰουδαίοις καὶ πολεμήσει,
 οὐχὶ μάχας φησὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ θεηλάτους πληγὰς, λιμοὺς
 καὶ λοιμοὺς καὶ σεισμούς, δεικνὺς ὅτι καὶ τοὺς πολέμους αὐτὸς
 ἔϊασεν ἐπελθεῖν, καὶ οὐχ ἀπλῶς ταῦτα ^v γίνεται, κατὰ τὴν
 ἔμπροσθεν ἐν τοῖς ἀνθρώποις οὖσαν συνήθειαν, ἀλλ' ἐκ τῆς
 ἀνωθεν ὀργῆς. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀπλῶς ^w αὐτὰ ἤξειν φησὶν,
 οὐδὲ ἀθρόως, ἀλλὰ μετὰ σημείων. Ἴνα γὰρ μὴ λέγωσιν
 B οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι οἱ τότε πιστεύσαντες αἴτιοι τούτων τῶν
 κακῶν, διὰ τοῦτο καὶ τὴν αἰτίαν αὐτοῖς εἴρηκε τῆς ἐπαγωγῆς.
 “Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,” ἔμπροσθεν ἔλεγεν, “ὅτι ἤξει πάντα
 ταῦτα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην,” τῆς μαιφονίας αὐτῶν μνη-

¹ καὶ om. Sav. Ben. ^m αὐτὰ om. G. M. Mor. αὐτὰ] πάντα Sav. Ben. αὐτὰ πάντα H. ⁿ πολὺ Edd. ^o ἔμελλεν Ep. Mor. et codices, vitio satis frequenti. ^p γὰρ] + καὶ Edd. καὶ ante πόλεμοι deest in L. et Edd. p. p. καὶ μάχαι om. G. K. M. Ge. ^q Ἰουδαίους M. Ἰουδαίων K. οὐ ante μακρόθεν om. G. H. K. M. Ge. ^r τῶν om. L. ^s Ἐπειδὴ οὖν Edd. Ἐπεὶ (om. οὖν) G. M. θορυβεῖν] θορυβῆσαι Edd. προλέγει] + οὖν G. M. ^v ἔασει G. H. K. M. invito Ep. Prae-
 cidentia δεικνὺς . . . αὐτὸς om. G. K. M. ^w γεγένηται Edd. ^x ταῦτα Edd.

σθείς. Εἶτα ἵνα μὴ τὰς νιφάδας τῶν κακῶν ἀκούοντες, νομίσωσι ^x διασπᾶσθαι τὸ κήρυγμα, ἐπήγαγεν· “ὁράτε, μὴ ^y θορυβεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι.” τούτέστιν, ἃ προεῖπον ἐγὼ, καὶ τῶν πειρασμῶν ἡ ἔφοδος οὐδὲν διακόψει τῶν ^z παρ’ ἐμοῦ εἰρημένων· ἀλλ’ ἔσται μὲν θόρυβος καὶ ταραχή, τοὺς δὲ ἐμούς οὐδὲν διασαλεύσει χρησμούς. Εἶτα ἐπειδὴ εἶπε τοῖς Ἰουδαίοις· “^a οὐ μὴ με ἴδητε, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.” ὥντο δὲ οἱ μαθηταὶ ἅμα τῇ κατασκαφῇ καὶ τὴν συντέλειαν ἔσσεσθαι, καὶ C ταύτην διορθούμενος αὐτῶν τὴν ὑπόνοιαν, ἔλεγεν· “ἀλλ’ οὐπω τὸ τέλος.” Ὅτι γὰρ οὕτως ὡς ἔφην ὑπώπτενον, ἐκ τῆς ἐρωτήσεως αὐτῶν μάθανε. Τί γὰρ ἠρώτησαν; “Πότε ταῦτα ἔσται;” τούτέστι, πότε τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπολείται; “καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος;” Αὐτὸς δὲ οὐδὲν εὐθέως πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀπεκρίνατο ταύτην, ἀλλὰ πρότερον ἐκεῖνα τὰ κατεπείγοντα λέγει, καὶ ἃ πρῶτα μαθεῖν ἐχρῆν. Οὐτε γὰρ περὶ Ἱεροσολύμων εὐθέως, ^b οὐτε περὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ τῆς δευτέρας εἴρηκεν· ἀλλὰ περὶ τῶν ἐπὶ θύραις ἀπαντησομένων κακῶν. Διὸ καὶ ἐναγωνίους αὐτοὺς ποιεῖ λέγων· “βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλα- D νήσῃ· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες· ἐγὼ εἰμι ὁ Χριστός.” Εἶτα διεγείρας αὐτοὺς εἰς τὴν περὶ τούτων ἀκρόασιν· (“βλέπετε γὰρ, φησὶ, μὴ τις ὑμᾶς πλα- νήσῃ”) καὶ ἐναγωνίους ποιήσας, καὶ νήφειν παρασκευάσας, καὶ (469) εἰπὼν τοὺς πλάνους, τοὺς ψευδοχρίστους πρότερον, τότε τὰ τῶν Ἱεροσολύμων λέγει κακὰ, ἀπὸ τῶν ἤδη γενομένων καὶ τὰ μέλλοντα αἰεὶ καὶ παρὰ τοῖς ἀνοήτοις καὶ φιλονείκοις πιστούμενος.

Πολέμους δὲ καὶ ἀκοὰς πολέμων, ^c ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον, τὰς αὐτοῖς ἐπιούσας φησὶ ταραχάς. Εἶτα ἐπειδὴ, E καθὼς καὶ προεῖπον, ἐνόμιζον μετ’ ἐκείνον τὸν πόλεμον ἥξειν τὸ τέλος, ὅρα πῶς αὐτοὺς ἀσφαλίζεται λέγων· “ἀλλ’ οὐπω τὸ τέλος.” ^d “Ἐγερθήσεται γὰρ, φησὶν, ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν.” Τὰ προοίμια λέγει τῶν Ἰου-

⁴ v. 7.

^x διασπᾶσθαι Edd. ^y θροεῖσθε L. ^z παρ’ ἐμοῖ G. K. M. ^a οὐ] ἀπάρτι οὐ Edd. ^b οὐδὲ G. H. K. M. ^c ὅπερ] ὡς M. ὅπερ om. K. p. p. ταραχάς om. M. Post πολέμων, sequitur καὶ τὰς ἔμπροσθεν ἐπιούσας φησὶν (om. ταραχάς) G. primos impetus appellat Ge.

δαϊκῶν κακῶν. ⁵ “Πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων” τουτέστι,
 725 τῶν συμβαινόντων αὐτοῖς. ⁶ “Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς
 θλίψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς.” Εὐκαίρως παρενέβαλε τὰ
 αὐτῶν κακὰ, ἔχοντα παραμυθίαν ἀπὸ τῶν κοινῶν· οὐ ταύτη
 δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ προσθεῖναι, ὅτι “διὰ τὸ ὄνομά μου.”
⁷ “Ἔσεσθε γὰρ, φησί, μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά
 μου. ^a Τότε σκανδαλισθήσονται πολλοί, καὶ ἀλλήλους παρα-
 δώσουσι· καὶ πολλοὶ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται ἐγερ-
 θήσονται, καὶ πλανήσουσι πολλούς. Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι
 τὴν ἀνομίαν, ψυγησεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν· ὁ δὲ ὑπο-
 μέinas εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.” Τοῦτο μεῖζον κακόν,
^e ὅταν καὶ ἐμφύλιος ὁ πόλεμος ᾗ· πολλοὶ γὰρ ψευδάδελφοι
 B γεγόνασιν. Εἶδες τριπλοῦν τὸν πόλεμον ὄντα, τὸν ἀπὸ τῶν
 πλάνων, τὸν ἀπὸ τῶν πολεμίων, τὸν ἀπὸ τῶν ψευδαδέλφων;
 Ὅρα καὶ Παῦλον ^f τὰ αὐτὰ ἀποδυρόμενον καὶ λέγοντα·
^g “ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι.” καὶ, “κίνδυνοι ἐν ψευδα-
 δέλφοις.” καὶ πάλιν “οἱ γὰρ τοιοῦτοι ^h ψευδαπόστολοι,
 ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ.”
 Εἶτα πάλιν τὸ πάντων χαλεπώτερον, ὅτι οὐδὲ τὴν ἀπὸ τῆς
 ἀγάπης παραμυθίαν ἔξουσιν. Εἶτα δεικνὺς ὅτι τὸν γενναῖον
 καὶ καρτερικὸν οὐδὲν ταῦτα λυμανεῖται, μὴ φοβείσθε, φησί,
 μηδὲ ταραττεσθε. Ἄν γὰρ τὴν προσήκουσαν ὑπομονὴν ἐπι-
 δείξησθε, οὐ περιέσται ὑμῶν τὰ δεινά. Καὶ ^h τούτου σαφὴς
 C ἀπόδειξις, τὸ πάντως κηρυχθῆναι τὸ κήρυγμα πανταχοῦ τῆς
 οἰκουμένης· οὕτως ὑψηλότεροι ἔσεσθε τῶν δεινῶν. Ἰνα γὰρ
 μὴ λέγωσι, πῶς οὖν ζήσόμεθα; τὸ πλεον εἶπεν, ὅτι ⁱ καὶ
 ζήσεσθε καὶ διδάξετε πανταχοῦ. Διὸ ⁱ καὶ ἐπήγαγε· ⁹ “καὶ
 κηρυχθήσεται τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εἰς μαρ-
 τύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος.” ^k τῆς
 συντελείας τῶν Ἱεροσολύμων. Ὅτι γὰρ ^l ἐκεῖνο ἔλεγε, καὶ

⁵ v. 8. ⁶ v. 9. ⁷ v. 9-13. ⁸ 2 Cor. vii. 5. xi. 26, 13. ⁹ v. 14.

^a Τότε] Καὶ τότε Edd. et 2 Mosqq. Mox ψευδόχριστοι καὶ om.
 K. L. 2 Mosqq. ^e ὅταν] ἂν G. K. γεγόνασιν] τότε ἦσαν Sav. ^f τα
 αὐτὰ] ταῦτα K. L. καὶ κίνδυνοι] κινδύνους L. Cf. p. 594 B. ^g ψευδ.]
 + εἰσιν L. ^h τοῦτο M. Mor. et sic pr. G. ⁱ καὶ om. bis G. K. M.
^k τῆς σ. τῶν Ἱερ.] Sic Ge. Mor. et codd. περὶ τῆς σ. λέγει τῶν Ἱερ.
 Ep. Correctorem sapit lectio Regii 688. quam intulit Sav. οὐ τῆς
 συντελείας, ἀλλὰ τῶν Ἱερ. Nec aliter Theoph. οὐχὶ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ
 τῆς Ἱερουσαλήμ. ^l ἐκεῖνο] περὶ ἐκείνου Reg. 688. Hoc quoque re-
 ceperunt Sav. Ben.

πρὸ τῆς ἀλώσεως τὸ εὐαγγέλιον ἐκηρύχθη, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· “¹⁰ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν” καὶ πάλιν, “τοῦ εὐαγγελίου τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν.” Καὶ ¹⁰ ῥᾶς αὐτὸν D ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Σπανίαν τρέχοντα. Εἰ δὲ εἰς τοσοῦτον ¹¹ μέρος κατέλαβεν, ἐννόησον καὶ οἱ λοιποὶ πόσα εἰργάσαντο. Καὶ γὰρ καὶ ἑτέροις γράφων πάλιν ὁ Παῦλος ἔλεγε περὶ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτι ¹¹ “ἔστι καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν.” Τί δὲ ἔστιν, “εἰς μαρτύριον πᾶσι ¹² τοῖς ἔθνεσιν;” Ἐπειδὴ ἐκηρύχθη μὲν πανταχοῦ, οὐκ ἐπιστεύθη δὲ ¹³ πανταχοῦ, “εἰς μαρτύριον,” ¹⁴ φησί, τοῖς ἀπιστήσασι· τουτέστιν, εἰς ἑλεγχον, εἰς κατηγορίαν, εἰς ¹⁵ μαρτυρίαν· οἱ γὰρ πιστεύσαντες καταμαρτυρήσουσι τῶν μὴ ¹⁶ πιστευσάντων, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτούς. Διὰ τοῦτο δὲ μετὰ τὸ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀπόλλυται τὰ Ἱεροσόλυμα, ἵνα μὴδὲ σκιάν ἀπολογίας ἔχωσιν ¹⁷ ἀγνωμονοῦντες. Οἱ γὰρ ἰδόντες τὴν αὐτοῦ δύναμιν πανταχοῦ διαλάμψασαν, καὶ ἐν ἀκαριαίῳ τὴν οἰκουμένην ἔλουσιν, ¹⁸ 726 τίνα ἂν ἔχοιεν λοιπὸν συγγνώμην, ¹⁹ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀγνωμοσύνης μέιναντες; Ὅτι γὰρ πανταχοῦ ἐκηρύχθη τότε, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· “τοῦ εὐαγγελίου τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν.” Ὁ καὶ μέγιστον σημεῖον τῆς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως, ὅτι ἐν εἰκοσι ἢ καὶ τριά-
(470) κοντα ὅλοις ἔτεσι τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης κατέλαβεν ὁ λόγος. Μετὰ τοῦτο οὖν, φησὶν, ἤξει τὸ τέλος τῶν Ἱεροσολύμων. Ὅτι γὰρ τοῦτο αἰνίττεται, τὸ ἐξῆς ἐδήλωσεν. Ἐπήγαγε γὰρ καὶ προφητείαν, πιστούμενος αὐτῶν τὸν ἀφαισισμόν, καὶ λέγων· ²⁰ “ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ἐν τόπῳ

¹⁰ Rom. x. 18. Col. i. 23.¹¹ Col. i. 6.¹² v. 15.

¹³ ὅρα L. p. p. Ἱσπανίαν G. H. ¹⁴ μέρος] + τῆς οἰκουμένης Edd.
¹⁵ τοῖς ἔθνεσιν om. G. K. M. ¹⁶ πανταχοῦ] ἔκτοτε πανταχοῦ L. πανταχοῦ ἔκτοτε Mor. οὐκ ἐπ. δὲ π.] Sic H. K. Ep. οὐκ ἐπέισθησαν δὲ ἔκτοτε πανταχοῦ G. M. οὐκ ἐπίστευσαν δὲ τινες, οὐδὲ ἐδέχθη πανταχοῦ Sav. Ben. ¹⁷ φησὶν] + ἔσται Edd. ¹⁸ μαρτυρίαν] Sic H. L. Cf. p. 310 B. μαρτύριον G. M. κατάκρισιν Sav. εἰς μαρτυρίαν om. K. ¹⁹ οἱ ἀγν. G. K. M. οἱ Ἰουδαῖοι ἀγν. Ep. ²⁰ Vid. adnot. ²¹ ἐπὶ] οἱ ἐπὶ G. H. K. M. invito Ep. οὔτοι ἐπὶ Sav. p. p. αὐτῆς om. G. K. M. repugnante Euth.

Β ἀγίῳ· ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω.” Παρέπεμψεν αὐτοὺς ἐπὶ τὸν
 ὡ Δανιήλ. Βδέλυγμα δὲ τὸν ἀνδριάντα τοῦ τότε τὴν πόλιν
 ἐλούτος [×] φησὶν, ὁ ὁ ἐρημώσας τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν
 ἔστησεν ἔνδον· διὸ καὶ ἐρημώσεως ^γ αὐτὸ καλεῖ. Εἶτα ἵνα
 μάθωσιν, ὅτι καὶ ζώντων ἐνίων αὐτῶν ταῦτα ἔσται, διὰ τοῦτο
 ἔλεγεν· “ὅταν ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως.”

Ἐξ ὧν ^z μάλιστα ἄν τις θαυμάσειε τοῦ Χριστοῦ τὴν
 δύναμιν καὶ τὴν ἐκείνων ἀνδρείαν, ὅτι ἐν τοιούτοις καιροῖς
 ἐκήρυττον, ἐν οἷς μάλιστα τὰ Ἰουδαϊκὰ ἐπολεμεῖτο, ἐν οἷς
 μάλιστα ὡς στασιασταῖς προσεῖχον αὐτοῖς, ὅτε ὁ Καῖσαρ
 C ἐκέλευσεν ἅπαντας ἀπελαύνεσθαι. Καὶ ταῦτόν συνέβαινεν,
 ὥσπερ ἂν εἴ τις, τῆς θαλάττης ἐγερθεῖσης πάντοθεν, καὶ
 ζόφου τὸν αέρα πάντα κατέχοντος, καὶ ναυαγίων ἐπαλλήλων
 γινομένων, καὶ πάντων ἄνωθεν τῶν συμπλεόντων στασιαζόν-
 των, καὶ ^a θηρῶν κάτωθεν ἀνιόντων, καὶ μετὰ τῶν κυμάτων
^b ἀναλίσκόντων τοὺς πλέοντας, καὶ σκηπτῶν φερομένων, καὶ
 πειρατῶν ὄντων, καὶ τῶν ἔνδον ἀλλήλοις ἐπιβουλευόντων,
 ἀνθρώπους ἀπείρους τοῦ πλεῖν καὶ οὐδὲ θάλατταν ^c ἰδόντας
 κελεύει ἐπὶ τῶν οἰάκων καθῆσθαι, καὶ κυβερνᾶν καὶ ναυμαχεῖν,
 D καὶ στόλον ἄπειρον ἐπλέοντα μετὰ πολλῆς παρατάξεως, ἐνὶ
 χρωμένους ἀκατίῳ, ^d τῷ οὕτως ὡς εἶπον ταραττομένῳ, ^e κατα-
 δύνειν καὶ χειροῦσθαι. Καὶ γὰρ ὑπὸ ἐθνῶν ἐμισοῦντο, ὡς
 Ἰουδαῖοι· καὶ ὑπὸ Ἰουδαίων ἐλιθάζοντο, ὡς τοῖς αὐτῶν πολε-
 μούντες νόμοις· καὶ οὐδαμοῦ στήναι ἦν. Οὕτω πάντα κρη-
 μνοὶ καὶ σκόπελοι καὶ πρόβολοι ἦσαν, τὰ ἐν ταῖς πόλεσι,
 τὰ ἐν ταῖς χώραις, τὰ ἐν ταῖς οἰκίαις· καὶ εἰς ἕκαστος αὐ-
 τοῖς ἐπολέμει, καὶ στρατηγὸς, καὶ ἄρχων, καὶ ἰδιώτης, καὶ
 ἔθνη πάντα, καὶ δῆμοι πάντες· καὶ ταραχὴ τις ἦν λόγῳ
 παραστῆναι μὴ δυναμένη. Καὶ γὰρ σφόδρα τῇ τῶν Ῥω-
 μαίων ἀρχῇ μισητὸν τὸ ^g Ἰουδαίων γένος ἦν, ἅτε μυρία πράγ-
 E ματα αὐτοῖς παρεσχηκός· καὶ οὐδὲ ἐντεῦθεν ἐβλάβη τὸ
 κήρυγμα· ἀλλ’ ἡ μὲν πόλις ἀνάρπαστος ἦν καὶ ἐμπεπύριστο,

^ω Δανιήλ] + μάλλον G. H. M. [×] φησὶν] εἶπεν K. L. ^δ] ὃν Edd.
 ὁ ὁ] ὃς καὶ K. L. ἔνδον] μέσον K. L. ^γ αὐτόν M. et pr. G. καλεῖ]
 + βδέλυγμα L. M. ^z μάλιστα om. G. M. ^a θηρίων L. ^b ἀλι-
 σκόντων G. L. p. p. ἐμπλέοντας K. Mor. ^c εἰδότας H. L. κελεύει]
 Sic L. Ben. κελεῖν τις G. M. Mor. κελεύει τις H. K. κελεύει τούτους
 Sav. ^d Sic codd. et Interp. τῶν . . . ταραττομένων Edd. ^e κατα-
 λύνειν G. K. Mor. ^f ταῖς deest in Edd. ^g Ἰουδαϊκὸν K.

καὶ μυρία ^h τοὺς οἰκοῦντας διέθηκε κακά· οἱ δὲ ἐντεῦθεν ὄντες ἀπόστολοι, νόμους εἰσάγοντες καινοὺς, ⁱ καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐκράτουν. ² Ὡς καινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων. Μυριάδας ἀπείρους Ἰουδαίων τότε ἐχειρώσαντο ^k Ῥωμαῖοι, καὶ δώδεκα ἀνδρῶν οὐ περιεγένοντο, γυμνῶν, ἀόπλων μαχομένων αὐτοῖς. Τίς παραστήσαι δυνήσεται λόγος ^l τὸ θαῦμα τοῦτο; Καὶ ⁷²⁷ γὰρ δύο ταῦτα τοῖς διδάσκουσιν ὑπάρχειν χρή, τό τε ἀξιοπίστους εἶναι, καὶ τὸ φιλεῖσθαι παρὰ τῶν μαθητευομένων· καὶ μετὰ τούτων καὶ πρὸς τούτοις, ^m καὶ τὸ τὰ λεγόμενα εὐπράδεκτα εἶναι, καὶ τὸν καιρὸν ταραχῆς ἀπηλλάχθαι καὶ θορύβων. Τότε δὲ ⁿ ἅπαντα τὰ ἐναντία ἦν. Οὐτε γὰρ ἀξιοπίστοι εἶναι ἐδόκουν, καὶ τῶν δοκούντων ἀξιοπίστων εἶναι τοὺς ἡπατημένους ἀφίστων· οὐκ ἐφίλουντο, ἀλλὰ καὶ ἐμισούντο, καὶ τῶν φιλουμένων ὁ ἀπῆγον, καὶ ἐθῶν, καὶ πατρίων, καὶ νόμων. Πάλιν τὰ ἐπιτάγματα πολλὴν τὴν δυσκολίαν εἶχεν· ὧν δὲ ἀφείλκοντο, πολλὴν τὴν ἡδονήν. Πολλοὺς καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ πειθόμενοι τοὺς κινδύνους, πολλοὺς τοὺς θανάτους ὑπέμενον· καὶ μετὰ τούτων ἀπάντων ὁ καιρὸς πολλὴν παρεῖχε τὴν δυσκολίαν, πολέμων γέμων, θορύβων, ταραχῆς· ^p ὥς εἰ καὶ μηδὲν τῶν εἰρημένων ἦν, ἱκανῶς πάντα διαταράξαι. ^q Εὐκαιρον εἶπεῖν· ¹³ “τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ κυρίου, ἀκουστάς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ;” Εἰ γὰρ οἱ οἰκεῖοι ^r μετὰ σημείων Μωϋσέως οὐκ ἤκουσαν, διὰ τὸν πληθὸν μόνον καὶ τὴν πλινθείαν· τοὺς καθ’ ἐκάστην ἡμέραν κοπτομένους καὶ σφαττομένους καὶ τὰ ἀνῆκστα πάσχοντας, τίς ἐπεισεν ἀποστήναι μὲν ἀπράγμονος βίου, τὸν δὲ ἐπικίνδυνον τούτον καὶ αἱμάτων καὶ θανάτων γέμοντα προτιμῆσαι ἐκείνου, καὶ ταῦτα ἄλλοφύλων τῶν ^s κηρυττόντων αὐτοῖς ὄντων, καὶ σφόδρα πολεμίων πάντοθεν; Μὴ γάρ τις εἰς ἔθνη καὶ πόλεις καὶ δήμους, ἀλλ’ εἰς οἰκίαν μικράν ^t εἰσαγαγέτω τὸν μισούμενον

¹³ Psal. cv. 2.

^h τοῖς οἰκοῦσι διέθηκαν κακά K. L. ⁱ καὶ τῶν] κατὰ Mor. et codices. Lectionem Regii 688. praeuntibus Sav. et Ben. recepi. ^k οἱ Ῥωμαῖοι K. L. ^l το] τί το G. H. M. ^m καὶ το] καὶ om. K. το om. G. ⁿ Sic Mor. πάντα ἐναντία G. H. K. M. τάναντία ἀπ. L. ^o ἀπείργοντο G. p. p. ἐθνῶν vitiose G. M. sed πατρίων ex iisdem recepi pro vulgato πατριῶν. ^p ὥς] ὥστε L. ὅς H. Mox ἱκανὸς G. H. K. L. ^q “Mahim εὐκαιρον οὖν.” Matthaei. Sic L. ^r μετὰ] + τῶν M. ^s Sic H. K. L. Ge. vulgo κηρυττομένων. Mox καὶ σφοδρῶν πολέμων πάντοθεν L. ^t εἰσαγέτω H. L. M.

παρὰ πάντων τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ δι' αὐτοῦ σπουδαζέτω (471)
τῶν φιλουμένων ἀπάγειν, πατὴρ καὶ γυναικὸς καὶ ^ν παιδῶν
ἄρα ^ω οὐκ ὀφθήσεται διασπασθεὶς πρὶν ἢ διαῖραι τὸ στόμα;
^Αν δὲ καὶ ταραχὴ καὶ μάχη γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς προσῇ κατὰ
D τὴν οἰκίαν, ἄρα οὐχί, πρὶν ἢ ἐπιβῆναι τῶν οὐδῶν, καταλεύ-
οντες αὐτὸν ἀναιρήσουσιν; ^Αν δὲ καὶ εὐκαταφρόνητος ᾖ, καὶ
φορτικὰ ἐπιτάτῃ, καὶ φιλοσοφεῖν τοὺς τρυφῶντας κελεύῃ,
καὶ μετὰ τούτων πρὸς πολλῷ πλείονας καὶ ὑπερβάλλοντας
[×] αὐτὸν ὁ ἀγὼν ᾗ, οὐκ εὐδηλον ὅτι παντάπασιν ἀπολείται;
^Αλλ' ὅμως τοῦτο, ὅπερ ἀδύνατον ἐν οἰκίᾳ γενέσθαι μιᾷ, τοῦτο
ἐν τῇ οἰκουμένῃ κατάρθρωσεν ὁ Χριστὸς ἀπάσῃ, διὰ κρημνῶν
καὶ καμίνων καὶ φαράγγων καὶ σκοπέλων καὶ γῆς καὶ θα-
λάττης πολεμουμένης, τοὺς ἰατροὺς τῆς οἰκουμένης εἰσάγων.
Καὶ εἰ βούλει σαφέστερον ταῦτα μαθεῖν, τοὺς λιμοὺς λέγω,
E ^Υ τοὺς λοιμοὺς, τοὺς σεισμοὺς, τὰς ἄλλας τραγωδίας, τὴν
ἱστορίαν τὴν περὶ τούτων Ἰωσήφω συγκεκλιμένην ἐπελθε, καὶ
πάντα εἴσῃ μετὰ ἀκριβείας. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἔλεγε,
“μὴ ^θ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι.” καὶ, “ὁ ὑπο-
μείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.” ^α καὶ, “κηρυχθήσεται τὸ
εὐαγγέλιον πάντως ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.” ^β Χαννωθέντας γὰρ
728 καὶ ἐκλυθέντας τῷ φόβῳ τῶν εἰρημένων, ^γ συστρέφει λέγων,
ὅτι καὶ νῦν γένηται, δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον παν-
ταχοῦ τῆς οἰκουμένης, καὶ τότε ἤξει τὸ τέλος. Εἶδες πῶς
διέκειτο τότε τὰ πράγματα, καὶ πῶς ποικίλος ὁ πόλεμος
ἦν; καὶ ταῦτα ἐν ἀρχῇ, ὅτε μάλιστα πολλῆς ἑκαστον ἡσυ-
χίας δεῖται τῶν κατορθουμένων; Πῶς οὖν ^δ διέκειτο; οὐδὲν
γὰρ κωλύει τὰ αὐτὰ πάλιν ἀναλαβεῖν. Πρῶτος πόλεμος ἦν,
ὁ τῶν ἀπατεώων “ἐλεύσονται γὰρ, φησὶ, ψευδόχριστοι
καὶ ψευδοπροφῆται” δεύτερος, ὁ τῶν Ῥωμαίων “μελλήσετε
B γὰρ, φησὶν, ἀκούειν πολέμους.” τρίτος, ^ε ὁ τοὺς λιμοὺς ἐπά-
γων τέταρτος, ὁ τοὺς λοιμοὺς καὶ σεισμοὺς πέμπτος, “πα-
ραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς ^ς θλίψεις.” ἕκτος, “ἔσεσθε μισούμενοι

^ν παιδίων Edd. ^ω οὐ φθαρήσεται L. [×] αὐτῷ L. αὐτῶν Mor.
Ben. ^Υ τοὺς λοιμοὺς om. G. K. M. Ge. τοὺς σεισμοὺς om. L. ^θ θορυ-
βεῖσθε K. ^α καὶ] + ὅτι L. πάντως om. L. πάντως] τοῦτο, φησὶν
Sav. Ben. invito Interp. ^β Vid. adnot. ^γ συσφίγγει L. ^δ διέ-
κειντο G. H. K. et bis M. ^ε ὁ τοὺς] οὗτος ὁ G. M. ^ς θλίψιν G.
K. M. πέμπτος, ὁ τῶν θλίψεων παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς θάνατον
ἕκτος Edd. Nostra vertit Interp.

ὑπὸ ^ε πάντων” ἔβδoμος, “παραδώσουσιν ἀλλήλους καὶ ^hμισήσουσιν” ⁱἐμφύλιον ἐνταῦθα δηλοῖ πόλεμον· εἶτα ψευδόχριστοι καὶ ψευδάδελφοί· εἶτα, “ψυγῇσεται ἡ ^kἀγάπη,” τὸ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν. Εἶδες μυρία γένη πολέμων καινὰ καὶ παράδοξα; Ἀλλ’ ὅμως μετὰ τούτων ^lκαὶ πολλῶ πλειόνων (καὶ γὰρ ^mτῷ ἐμφυλίῳ καὶ συγγενικὸς ἀνεμίγνυτο πόλεμος), ἐκράτησε τῆς οἰκουμένης ἀπάσης τὸ κήρυγμα. “Κηρυχθήσεται γὰρ, φησί, τὸ εὐαγγέλιον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.”

ⁿΠοῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τῆς γενέσεως τὴν τυραννίδα ἐπι- C
τειχίζοντες, καὶ τῶν καιρῶν τὴν περιφορὰν, τοῖς τῆς ἐκκλησίας δόγμασι; Τίς γὰρ ἐμνημόνευσε πώποτε, ὅτι ὤφθη Χριστὸς ἕτερος, ὅτι συνέβη πρᾶγμα τοιοῦτον; Καίτοι γε ἕτερα ψευδόμενοι λέγουσιν, ὅτι δέκα μυριάδες ἐτῶν παρήλθον· ^oἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ πλάσασθαι ^pδύνανται. Ποίαν τοίνυν περιφορὰν εἶποιτ’ ἄν; Οὔτε γὰρ Σόδομα, οὔτε Γόμορρα, οὔτε κατακλυσμὸς ἕτερος ἐγένετό ποτε. Μέχρι τίνος παίζετε, περιφορὰν καὶ γένεσιν λέγοντες; Πῶς οὖν ἐκβαίνει πολλὰ, φησί, τῶν λεγομένων; Ἐπειδὴ σὺ σαυτὸν ἡρήμωσας D
τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας, καὶ προῦδωκας, καὶ ἔξω τῆς προνοίας ἔστησας, διὰ τοῦτο ὡς βούλεται στρέφει σου τὰ πρᾶγματα ὁ δαίμων, καὶ μετατίθησιν. Ἀλλ’ οὐκ ἐπὶ τῶν ἀγίων, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐφ’ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν, τῶν σφόδρα καταφρονούντων ^aαὐτῆς. Εἰ γὰρ καὶ ὁ βίος ἡμῶν οὐκ ἀνεκτὸς, ἀλλ’ ἐπειδὴ τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων μετὰ πολλῆς ἐχόμεθα τῆς ἀκριβείας, ἀνώτεροι τῆς τῶν δαιμόνων ἐσμὲν ἐπιβουλῆς. ^rὍλως δὲ τί ποτέ ἐστι γένεσις; Οὐδὲν ἕτερον ἀλλ’ ἡ ἀδικία καὶ σύγχυσις, καὶ τὸ εἰκῇ πάντα φέρεσθαι· μᾶλλον δὲ οὐκ εἰκῇ μόνον, E
ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀλογίας. Καὶ εἰ μὴ ἔστι, φησί, γένεσις, πόθεν ὁ δεῖνα πλουτεῖ; πόθεν ὁ δεῖνα ^sπένης; Οὐκ οἶδα.

^ε πάντων] + διὰ τὸ ὄνομά μου Edd. ^h μισήσουσιν] + ἀλλήλους G. K. Haec καὶ μισήσουσιν om. M. ⁱ ἐμφύλιον] + γὰρ G. K. M. δηλοῖ] λέγει G. αἰνίττεται Sav. δηλοῖ om. M. ^k ἀγάπη] + τῶν πολλῶν L. ^l καὶ] + ἄλλων Sav. Ben. ^m τῷ ἐμφ.] μετὰ τῶν ἐμφυλίων G. H. K. M. edente Sav. ⁿ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τοῦ μὴ ἑρευνᾶν πόθεν γίνεται ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πενία· καὶ περὶ τῶν λεγόντων ὅτι γενεαίς ἐστι, καὶ ὅτι εἰκῇ πάντα φέρονται. G. ^o ἀλλ’ ἐκ τούτου οὐδὲν π. δ. L. ἀλλ’ οὐδὲν ἐνταῦθα τοιοῦτον π. δ. Sav. Ben. ^p δυνατὸν Mor. ^q αὐτῶν M. αὐτὸν G. ^r Ἄλλως M. ^s πένεται Edd.

Οὕτω γάρ σοι τέως διαλέξομαι, παιδεύων σε μὴ πάντα περιεργάζεσθαι, μηδὲ ἀπλῶς ἐντεῦθεν ἰ καὶ εἰκῇ φέρεσθαι.
 729 Οὐδὲ γὰρ ἐπειδὴ τοῦτο ἀγνοεῖς, ὀφείλεις τὰ οὐκ ὄντα ἀναπλάττειν. Βέλτιον ἀγνοεῖν καλῶς, ἢ μαθάνειν κακῶς. Ὁ μὲν γὰρ οὐκ εἰδὼς τὴν αἰτίαν, ταχέως ἐπὶ τὴν εὐλογον ἤξει· ὁ δὲ, ἐπειδὴ τὴν οὐσαν οὐκ οἶδε, τὴν οὐκ οὐσαν (472) πλάττων, οὐ δυνήσεται ῥαδίως τὴν οὐσαν δέξασθαι, ἀλλὰ δεῖ πλείονος αὐτῷ καὶ πόνου καὶ ἰδρώτος, ὥστε τὸ πρότερον ἀνελεῖν. Καὶ γὰρ ἐν δέλτῳ, ὁ ἐξηλειμμένη μὲν εὐκόλως τις ἐγγράφειεν ἄπερ ἂν ὡς ἐθέλη· ὁ ἐγκεχαραγμένη δὲ οὐκέτι ὁμοίως· δεῖ γὰρ πρότερον ἐξαλεῖναι τὰ κακῶς ἐγγεγραμμένα. Καὶ ἐπὶ τῶν ἱατρῶν δὲ, ὁ μηδὲν προσφέρων τοῦ τὰ
 B βλάπτοντα προσάγοντος πολλῷ βελτίων ἐστὶ· καὶ ὁ σαθρῶς οἰκοδομῶν τοῦ μὴ ὅλως οἰκοδομοῦντος χεῖρων· ὥσπερ οὖν καὶ ἡ γῆ πολὺ βελτίων ἢ μηδὲν ἔχουσα τῆς ἀκάνθας ἐχούσης. Μὴ τοίνυν ἐπὶ τὸ μαθεῖν πάντα τρέχουμεν, ἀλλ' ἀνεχώμεθα τινα καὶ ἀγνοεῖν· ἵν' ὅταν εὕρωμεν διδάσκαλον, μὴ διπλοῦν παρέχουμεν αὐτῷ τὸν πόνον· μᾶλλον δὲ πολλοὶ πολ-
 λάκις καὶ ἀδιόρθωτα νοσοῦντες ἔμειναν, τῷ περιπεσεῖν ἀπλῶς πονηροῖς δόγμασιν. Οὐδὲ γὰρ ὁμοίος ὁ ἰδρῶς, ἀνασπάσαι πρότερον τὰ κακῶς ριζωθέντα, καὶ τότε σπείραι, ὡς καὶ καθαράν ἄρουραν καταφυτεῦσαι. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀνατρέψαι δεῖ πρότερον, καὶ τότε ὅτι ἕτερα ἐνθεῖναι· ἐνταῦθα δὲ παρεσκευασμένη ἡ ἀκοή. Πόθεν οὖν ὁ δεῖνα πλουτεῖ; Ἐρῶ λοι-
 C πόν. Οἱ μὲν τοῦ θεοῦ διδόντος, πολλοὶ δὲ συγχωροῦντος, πλοῦτον ἐκτήσαντο. Οὗτος γὰρ σύντομος καὶ ἀπλοῦς ὁ λόγος. Τί οὖν; φησί· τὸν πόρνον αὐτὸς ποιεῖ πλουτεῖν, καὶ τὸν μοιχόν, καὶ τὸν ἡταιρηκότα, καὶ τὸν κακῶς τοῖς οὐσι κεχρημένον; Οὐ ποιεῖ, ἀλλὰ συγχωρεῖ πλουτεῖν· πολὺ δὲ τὸ μέσον καὶ σφόδρα ἄπειρον τοῦ ποιεῖν καὶ συγ-

¹ καὶ om. G. H. M. ἐντεῦθεν om. K. καὶ εἰκῇ] τι νομίζειν ἢ εἰκῇ L. νομίζειν post ἀπλῶς inculcat Reg. 688. ² ἐξαλημιμένη (om. μὲν) L.

³ ἐθέλη] Sic Mor. Ben. ἐθέλοι K. L. θέλοι G. H. M. ⁴ ἐγκεχ. δὲ] ἐγκεχ. (sic) δὲ H. ἐν δὲ κεχαραγμένη L. ⁵ οὐκέτι] οὐκ ἔστιν Edd.

⁶ καὶ] + τὸ K. L. καὶ τότε σπείραι εἰς καθαράν ἄρουραν καὶ καταφυτεῦσαι Edd. ⁷ ἕτεραν θεῖναι G. H. M. ⁸ δὲ] + καὶ G. L. συγχωροῦντος] + [ἄλλοι δι' ἄλλης ἀπορρήτου τινὸς οἰκονομίας] Edd. invitis

codd. et Interp. ⁹ ποιεῖ] Sic Reg. 688. quem secuti sunt Sav. Ben. ἐὰ codices et Mor. ¹⁰ Οὐ] Οὐκ αὐτὸς H. Οὐ . . . πλουτεῖν] Οὐκ αὐτὸς, ἀλλὰ συγχωρεῖ πλουτεῖν, οὐ ποιεῖ πλουτεῖν G. K. M.

χωρεῖν. Τίνος δὲ ἐνεκεν ὅλως ἀφήσιν; Ὅτι οὐδέπω τῆς κρίσεως ὁ καιρὸς, ἵνα τὸ κατ' ἀξίαν ἕκαστος ἀπολάβῃ. Τί γὰρ φαυλότερον ἐκείνου τοῦ πλουσίου, τοῦ μηδὲ τῶν ψυχίων μεταδιδόντος τῷ Λαζάρῳ; Ἀλλ' ὅμως ἀπάντων ἀθλιώτερος ἦν· οὐδὲ γὰρ σταγόνος ἐγένετο κύριος, ^ε καὶ δι' αὐτὸ D μάλιστα τοῦτο, ὅτι πλουτῶν ὤμος ἦν. Καὶ γὰρ εἰς πονηροὶ δύο, οὐ τῶν αὐτῶν ἐνταῦθα ἀπολαύσαντες, ἀλλ' ὁ μὲν ἐν πλούτῳ, ὁ δὲ ἐν πενίᾳ, οὐχ ὁμοίως ἐκεῖ τιμωρηθῆσονται, ἀλλ' ὁ εὐπορώτερος χαλεπώτερον. Ὅρᾳς ^ε γοῦν καὶ τοῦτον δεινότερα πάσχοντα, ἐπειδὴ ἀπέλαβε τὰ ἀγαθὰ; Καὶ σὺ τοῖνυν, ὅταν ἴδῃς ἀδίκως πλουτοῦντα εὐημεροῦντα, στέναξον, δάκρυσον· καὶ γὰρ προσθήκη κολάσεως ὁ πλοῦτος οὗτος αὐτῷ. Ὡς περ γὰρ οἱ πολλὰ ἀμαρτάνοντες καὶ μὴ E βουλόμενοι μετανοεῖν, θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς θησαυρὸν ὀργῆς· οὕτως οἱ ^ε μετὰ τοῦ μὴ κολάζεσθαι καὶ εὐπραγίας ἀπολαύοντες, μείζονα ὑποστήσονται τὴν ^η τιμωρίαν.

Καὶ τοῦτο, εἰ βούλει, οὐκ ἀπὸ τῶν μελλόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος βίου δείξω σοι τὸ ὑπόδειγμα. Ὁ γὰρ μακάριος Δαυὶδ, ὅτε τὴν ἀμαρτίαν ἤμαρτεν ἐκείνην ^ι τὴν τῆς Βηρσαβεε, καὶ ἠλέγχετο παρὰ τοῦ προφήτου, διὰ τοῦτο μάλιστα ἐνεκαλεῖτο σφοδρότερον, ὅτι καὶ 730 πολλῆς ἀπολαύσας ἀδείας τοιοῦτος ἦν. Ἀκουσον γοῦν τοῦ θεοῦ τοῦτο μάλιστα ὀνειδίζοντος ^κ αὐτῷ. ¹⁴ “Οὐχ ἔχρισά σε εἰς βασιλέα, καὶ ἐξειλόμεν σε ἐκ χειρὸς Σαοῦλ, καὶ ἔδωκά σοι πάντα τὰ τοῦ κυρίου σου, καὶ πάντα ^ι τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα; Καὶ εἰ ὀλίγα σοι ἦν, προσέθηκα ἄν σοι ὡς ταῦτα. Καὶ τί ἐποίησας τὸ πονηρὸν ἐναντίον ^μ μου;” Οὐ γὰρ πάντων τῶν ἀμαρτημάτων αἱ αὐταὶ κολάσεις, ^η ἀλλὰ πολλαὶ καὶ διάφοροι, καὶ ἀπὸ χρόνων, καὶ ἀπὸ προσώπων, καὶ ἀπὸ ἀξιωμάτων, καὶ ἀπὸ συνέσεως, καὶ ^ο ἀπὸ ἐτέρων πλειόνων. Καὶ ἵνα σαφέστερον ὁ λέγω γένηται, κεί- B σθω εἰς μέσον ἀμάρτημα ἐν, ἡ πορνεία, καὶ σκόπει πόσας

¹⁴ 2 Reg. xii. 7-9.

^ε καὶ om. Sav. Ben. ^ε οὖν G. K. M. ἀπέλαβεν] + ὥδε Edd. ^ε μετὰ τὸ μὴ M. μὴ μετὰ τὸ μὴ G. μετὰ τοῦ μηδὲ Flor. p. 414. (Tom. xii. p. 616 C.) μὴ] ὥδε μὴ Edd. ^η τιμωρίαν] κόλασιν G. H. M. ^ι τὴν om. G. K. M. διὰ] καὶ διὰ iidem. ^κ αὐτοῦ K. L. ^ι τὸν om. G. K. M. ^μ μου] κυρίου K. L. ^η ἀλλὰ] Sic L. Ep. Fl. ἀλλὰ καὶ ceteri. ^ο ἀπὸ] ἐξ K. L. Ep.

εὐρίσκω τιμωρίας διαφόρους, οὐ παρ' ἑμαντοῦ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν
 θείων γραφῶν. Ἐπόρνευσέ τις πρὸ τοῦ νόμου; ἄλλως κο-
 λάζεται· καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δείκνυσιν· ¹⁵ “ὅσοι γὰρ ἀνό-
 μως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται.” Ἐπόρνευσέ τις μετὰ
 ὁ τὸν νόμον; χαλεπώτερα πείσεται· “ὅσοι γὰρ ἐν νόμῳ
 ἥμαρτον, φησί, διὰ νόμου κριθήσονται.” Ἐπόρνευσέ τις
 ἱερεὺς ὢν; προσθήκην ἀπὸ τῆς ἀξίας εἰς τὴν τιμωρίαν λαμ-
 βάνει μεγίστην. Διὰ δὲ τοῦτο αἱ μὲν ἄλλαι ἀνηροῦντο
 C πορνεύουσαι· αἱ δὲ τῶν ἱερέων θυγατέρες κατεκαίοντο, τοῦ
 νομοθέτου ἐκ περιουσίας δηλοῦντος, ⁹ ὅση τὸν ἱερέα μένει
 κόλασις τοῦτο ἀμαρτάνοντα. Εἰ γὰρ τὴν θυγατέρα μείζο-
 να ἀπήτησε δίκην διὰ τὸ ἱερέως εἶναι θυγατέρα, πολλῶ
 μᾶλλον αὐτὸν τὸν ἱερωμένον. Ἐπορνεύθη τις βιαιῶς; αὕτη
 καὶ ἀπήλλακται κολάσεως· ἐπορνεύθη τις πλουτοῦσα, ἑτέρα (473)
 δὲ πενομένη; πάλιν καὶ ἐνταῦθα διαφορά. Καὶ τοῦτο δῆ-
 λον, ἀφ' ὧν ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν περὶ τοῦ Δαυΐδ. Ἐπόρ-
 νευσέ τις μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ; ἂν ἰάμυτος
 ἀπέλθῃ, πάντων ἐκείνων χαλεπωτέραν δώσει δίκην. Ἐπόρ-
 D νευσέ τις μετὰ τὸ ⁵ λουτρόν; ἐνταῦθα οὐδὲ παραμυθία λοι-
 πὸν τῷ ἀμαρτήματι λείπεται. Καὶ τοῦτο αὐτὸ δηλῶν ὁ
 Παῦλος ἔλεγεν· ¹⁶ “ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως, χωρὶς
 οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶ καὶ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ
 δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ
 καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγήσάμε-
 νος, καὶ τὴν χάριν τοῦ πνεύματος ἐνυβρίσας;” Ἐπόρνευσέ
 τις ἱερωμένος νῦν; αὕτη μάλιστα πάντων ἡ κορυφὴ τῶν
 κακῶν. Εἶδες ἐνὸς ἀμαρτήματος ^ω πόσαι διαφοραί; Ἐτέρα
 ἢ πρὸ τοῦ νόμου, ἄλλη ἢ μετὰ ^κ τὸν νόμον, ἢ τοῦ ἱερωμέ-
 νου ἄλλη, ἢ τῆς πλουτοῦσης καὶ τῆς πενομένης, ^γ τῆς κατη-
 χουμένης καὶ τῆς πιστῆς, τῆς τοῦ ἱερέως. Καὶ ἀπὸ συνέ-
 E σεως ² δὲ πολλή ἢ διαφορά· ¹⁷ “ὁ γὰρ εἰδὼς τὸ θέλημα
 τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλάς.”

¹⁵ Rom. ii. 12.¹⁶ Hebr. x. 28, 29.¹⁷ Luc. xii. 47.

ῥ τὸν om. K. Ep. ⁹ ὅση] Sic Ep. πόση L. ^κ ἀμετανόητος M.
 * λουτρόν] + τοῦ θείου βαπτίσματος Edd. λείπεται] Sic H. L. Ep.
 ceteri cum Mor. ἔπειτα. ^κ καὶ] ἢ K. L. M. ^γ ἡγήσάμενος] + ἐν
 ᾧ ἡγάσθη L. I Mosq. Vid. Matthaei. ad loc. ^ω πόσαι] + αἱ H.
 + εἰσὶν αἱ L. ^κ τὸν om. G. K. M. ^γ τῆς] ἢ τῆς Edd. ² δὲ
 om. G. K. M.

Καὶ τὸ μετὰ τὰ ^a παραδείγματα ἀμαρτάνειν πλείονα φέρει τὴν τιμωρίαν. Διὰ τοῦτό φησιν· ¹⁸ “ὕμεις δὲ οὐδὲ ἰδόντες ὕστερον μετενόησατε,” καίτοι πολλῆς ἀπολαύσαντες θεραπείας. Διὰ τοῦτο καὶ ^b τὴν Ἱερουσαλὴμ τοῦτο ὀνειδίζει λέγων· ¹⁹ “ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;” Καὶ τὸ ἐν τρυφῇ ὄντας· τοῦτο δὴ ⁷³¹ τὸ τοῦ Λαζάρου. Καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου δὲ χαλεπώτερον τὸ ἀμάρτημα γίνεται· ὅπερ καὶ αὐτὸς δηλῶν ἔλεγε· “μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.” Καὶ ἀπὸ τῆς ποιότητος δὲ αὐτῶν τῶν πλημμελημάτων· ²⁰ “^c οὐ θαυμαστὸν, ἐὰν ἀλῶ τις κλέπτων” καὶ πάλιν, ²¹ “ἔσφαξας τοὺς υἱούς σου καὶ τὰς θυγατέρας σου· τοῦτο ὑπὲρ ^d πάσας τὰς πορνείας σου καὶ τὰ βδελύγματά σου.” Καὶ ἀπὸ τῶν προσώπων πάλιν· ²² “ἐὰν ἀμαρτῶν ^e ἀμάρτη τις εἰς ἄνθρωπον, προσεύξονται περὶ αὐτοῦ· ἐὰν δὲ εἰς θεὸν ἀμάρτη, τίς προσεύξεται περὶ αὐτοῦ;” Καὶ ὅταν τοὺς πολλῶ χείρονάς τις ὑπερβαίνει τῇ ῥαθυμίᾳ· ὅπερ καὶ ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ ^f ἐγκαλεῖ· ²³ “οὐδὲ κατὰ B τὰ δικαίωματα τῶν ἐθνῶν ἐποίησας.” Καὶ ὅταν μηδὲ τοῖς ἐτέρων παραδείγμασι σωφρονισθῇ τις· “εἶδε τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, φησί, καὶ ἐδικαίωσεν αὐτήν.” Καὶ ὅταν πλείονος ἀπολαύσῃ ἐπιμελείας· “εἰ γὰρ ἐν Τύρῳ, φησί, καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αὐταί, πάλαι ἂν μετενόησαν· πλήν ἀνεκτότερον ἔσται Τύρῳ καὶ Σιδῶνι, ἢ τῇ πόλει ^g ἐκείνῃ.” Εἶδες ἀκρίβειαν ἀπρητισμένην, καὶ πάντας τῶν αὐτῶν ἀμαρτημάτων οὐ τὴν αὐτὴν διδόντας δίκην; Καὶ γὰρ ὅταν μακροθυμίας ἀπολαύσαντες μηδὲν κερδάνωμεν, χείρονα πεισόμεθα. Καὶ τοῦτο δηλοῖ Παῦλος λέγων· ²⁴ “κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυ- C τῷ ὀργήν.” Ταῦτ’ οὖν εἰδότες, μὴ σκανδαλιζώμεθα, μηδὲ θορυβώμεθα μηδενὶ τῶν γινομένων, μηδὲ τὴν τῶν λογισμῶν ἐπεισάγωμεν ζάλην· ἀλλὰ τῷ ἀκαταλήπτῳ τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας παραχωροῦντες, ἀρετῆς ἐπιμελώμεθα, καὶ ^h φεύγω-

¹⁸ Matth. xxi. 32. ¹⁹ Luc. xiii. 34. ²⁰ Prov. vi. 30. ²¹ Ezech. xvi. 20-22.
²² 1 Reg. ii. 25. ²³ Ezech. v. 7. xvi. 51. ²⁴ Rom. ii. 5.

^a παραδείγματα] + τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα Edd. contra codd. et Interp. ^b τῇ Ἱερ. ταῦτα Edd. ^c οὐ γὰρ θ. φησίν, ἐὰν Edd. κλέπτων] + κλέπτει γὰρ ἵνα ἐμπλήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ πεινώσαν Edd. ^d πάσας τ. π. σου] πᾶσαν πορνείαν G. M. ^e ἀμαρτήσῃ K. L. ^f ἐγκαλεῖ] + λέγων Edd. ^g ἐκείνῃ] ταύτῃ K. ^h φύγωμεν G. H. K. M.

μεν κακίαν· ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν,
 χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι,
 νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

OMILIA OS.

D¹ Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ ὁ
 ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω ἄραι τὰ ἐκ τῆς οἰ-
 κίας αὐτοῦ· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ² αὐτοῦ, μὴ ἐπιστρεψά-
 τω εἰς τὰ ὀπίσω ἄραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ.

Εἰπωὺν περὶ τῶν κακῶν τῶν τὴν πόλιν καταληψομένων, (474)
 E καὶ τῶν πειρασμῶν τῶν ἀποστολικῶν, καὶ ὅτι ἀχείρωτοι με-
 νοῦσι, καὶ πᾶσαν διαδραμοῦνται τὴν οἰκουμένην, λέγει πάλιν
 τὰς Ἰουδαϊκὰς συμφορὰς, δεικνὺς ὅτι ὅταν ᾧσιν οὗτοι λαμ-
 προὶ, τὴν οἰκουμένην διδάξαντες ἅπασαν, τότε ἐκεῖνοι ἐν
 συμφοραῖς. Καὶ ὅρα πῶς διηγείται τὸν πόλεμον, διὰ τῶν
 δοκούντων εἶναι μικρῶν παριστῶν αὐτοῦ τὸ ἀφόρητον. “Τό-
 τε γάρ, φησὶν, οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη.”
 732 Τότε, πότε; “Ὅταν ταῦτα γένηται, ὅταν τὸ βδέλυγμα τῆς
 ἐρημώσεως στήῃ ἐν τόπῳ ἁγίῳ. “Ὅθεν μοι δοκεῖ τὰ στρατό-
 πεδα λέγειν. Φεύγετε τοίνυν τότε, φησὶν· οὐδεμία γὰρ
 λοιπὸν ἐλπίς σωτηρίας ὑμῖν. Ἐπειδὴ γὰρ συνέβη πολλάκις
 αὐτοὺς ἀνενεγκεῖν ἐν πολέμοις χαλεποῖς, οἷον ἐπὶ τοῦ Σε-
 ναχηρεῖμ, ἐπὶ Ἀντιόχου πάλιν (καὶ γὰρ καὶ τότε στρατο-
 πέδων ἐπείσελθόντων καὶ τοῦ ναοῦ προκαταληφθέντος, συ-
 στραφέντες οἱ Μακκαβαῖοι μετέστησαν εἰς τὸ ἐναντίον τὰ
 πράγματα·) ἵνα^b οὖν μὴ καὶ νῦν τοῦτο ὑποπτεύσωσιν, ὅτι
 ἔσται τις μεταβολὴ τοιαύτη, πᾶν τὸ τοιοῦτον αὐτοῖς ἀπ-
 αγορεύει. Ἀγαπητὸν γάρ, φησὶ, τὸ γυμνῷ τῷ σώματι σω-
 B θῆναι λοιπόν. Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν δωματίων οὐκ

¹ Cap. xxiv. v. 16-18.

Hom. lxxvi. ² αὐτοῦ om. L. 2 Mossq.

^b οὖν om. K. M.

ἀφίψιν εἰς τὴν οἰκίαν ^ε εἰσελθεῖν ὥστε ἄραι τὰ ἱμάτια, τὰ ἄφευκτα δηλῶν κακὰ, καὶ τὴν ἀπέραντον συμφοράν· καὶ ὅτι ^δ τὸν ἐμπεσόντα ἀνάγκη πάντως ἀπολέσθαι. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐν τῷ ἀγρῷ προστίθῃσι λέγων, “μὴδὲ οὗτος ἐπιστρεψάτω ^ε ἄραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ.” Εἰ γὰρ οἱ ἐνδον ὄντες φεύγουσι, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἔξωθεν οὐ χρὴ καταφεύγειν ἐκεῖ. ² “Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς ^ε θηλαζούσαις” ταῖς μὲν, διὰ τὸ νωθρότερον καὶ τὸ μὴ δύνασθαι ^ε φεύγειν εὐκόλως, τῷ φορτίῳ τῆς κηρύσεως βαρουμένας· ταῖς δὲ, διὰ τὸ δεσμῷ κατέχεσθαι τῷ τῆς συμπαθείας τῶν ^η παιδίων, καὶ μὴ δύνασθαι συνδιασώζειν τὰ θηλάζοντα. Χρημάτων μὲν γὰρ καὶ καταφρονῆσαι εὐκόλον καὶ προνοῆσαι ῥάδιον, καὶ ἱματίων· τὰ δὲ ἀπὸ τῆς φύσεως πῶς ἂν τις διαφύ- C γοι; πῶς ἂν ἡ ἔγκυος ^ι γένοιτο κούφη; πῶς δὲ ἡ θηλάζουσα δυνήσεται τοῦ τεχθέντος ὑπεριδεῖν; Εἴτα πάλιν δεικνὺς τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, φησί· “προσεύχεσθε, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν ἐν χειμῶνι, μὴδὲ ἐν σαββάτῳ.” Ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη, οἷα οὐκ ἐγένετο ἀπ’ ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδὲ ^κ μὴ γένηται.” Ὁρᾷς ὅτι πρὸς Ἰουδαίους ὁ λόγος αὐτῷ, καὶ περὶ τῶν ἐκείνους καταληφιομένων κακῶν διαλέγεται; Οὐ γὰρ δὴ οἱ ἀπόστολοι ἔμελλον σάββατον τηρεῖν, ἢ ἐκεῖ ἕσσεσθαι, ἡνίκα Οὐεσπασιανὸς ταῦτα ἔπραξε. Καὶ γὰρ ἔφθασαν προαπελθόντες οἱ πλείους· εἰ δέ D τις ἀπελείφθη, ἐν ἄλλοις τῆς οἰκουμένης διέτριβε μέρεσι τότε. Διὰ τὴν δὲ ^ι μὴδὲ χειμῶνος, μὴδὲ ^μ σαββάτου; Χειμῶνος μὲν, διὰ τὴν δυσκολίαν τὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ· ^μ σαββάτου δὲ, διὰ τὴν αὐθεντίαν τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου. Ἐπειδὴ γὰρ φυγῆς χρεῖα, καὶ φυγῆς ταχίστης, ^η οὔτε δὲ ἐν σαββάτῳ τότε Ἰουδαῖοι φεύγειν ἐτόλμων διὰ τὸν νόμον, οὔτε ^ο δὲ ἐν χειμῶνι τὸ τοιοῦτον εὐκόλον, διὰ τοῦτο, προσεύχεσθε, φησίν.

² v. 19.

^ε κατελθεῖν L. ^δ Sic K. L. Ep. τὸν deest in ceteris. p. p. ἀπολεισθαι G. H. K. M. invito Ep. ^ε ἄραι] Sic Ep. et codd. λαβεῖν Edd. ^ε θηλαζούσαις] + ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις H. L. ^ε φεύγειν] Sic H. K. Ep. Euth. Theoph. vulgo καταφεύγειν. Mox βαρουμέναις Ep. Edd. ^η Sic L. Ep. ceteri παίδων. ^ι Sic H. L. Ep. vulgo γένηται. ^κ μὴ] οὐ μὴ L. ^ι μὴδὲ] μὴ Edd. ^μ σαββάτῳ bis G. Euth. σαββάτων bis M. ^η οὔτε δὲ] οὐδὲ M. καὶ οὐδὲ G. ^ο δὲ om. K. Ep. εὐκόλον] + ἦν Edd.

“Ἔσται γὰρ τότε θλίψις, οἷα ^p οὐκ ἐγένετο, οὐδὲ μὴ γένηται.” Καὶ μὴ τις νομίσῃ τοῦτο ὑπερβολικῶς εἰρῆσθαι·
 E ἄλλ’ ἐντυχὼν τοῖς Ἰωσήπου ^a γράμμασι, μανθανέτω τῶν εἰρημένων τὴν ἀλήθειαν. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι πιστὸς ὢν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ συστήσαι τὰ εἰρημένα ἐξώγκωσε τὴν τραγωδίαν. Καὶ γὰρ ^r καὶ Ἰουδαῖος ἦν, καὶ σφόδρα Ἰουδαῖος, καὶ ζηλωτὴς, καὶ τῶν μετὰ τὴν Χριστοῦ παρουσίαν. Τί οὖν οὗτός φησιν; Ὅτι πᾶσαν ἐνίκησε τρα-
 733 γωδίαν ἐκεῖνα τὰ δεινὰ, καὶ πόλεμος οὐδεὶς ^s οὐδέποτε τοιοῦτος τὸ ἔθνος κατέλαβε. Τοσοῦτος γὰρ ἦν ὁ λιμὸς, ὥς αὐταῖς ταῖς μητράσι περιμάχητον εἶναι τὴν παιδοφαγίαν, καὶ ὑπὲρ τούτου πολέμους γίνεσθαι πολλοὺς δὲ καὶ νεκροὺς γενομένους κατὰ μέσας ἀναρρήγνυσθαι τὰς γαστέρας ἔφη. Ἡδέως ἂν οὖν ἐροίμην Ἰουδαίους· πόθεν οὕτω θεήλατος ὀργὴ καὶ ἀφόρητος ἦλθεν ἐπ’ αὐτοὺς, καὶ πασῶν τῶν ἔμπροσθεν γενομένων, οὐκ ἐν Ἰουδαίᾳ ^v μόνον, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς οἰ- (475) κουμένης χαλεπωτέρα; Οὐκ εὐδηλον, ὅτι διὰ τὸ τοῦ σταυροῦ τόλμημα καὶ τὴν ἀπόφασιν ταύτην; Ἀπαντες ^w εἶποιεν
 B ἂν, καὶ μετὰ πάντων καὶ πρὸ πάντων αὐτὴ ἡ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια. Θέα δέ μοι τὴν ὑπερβολὴν τῶν κακῶν, ὅταν ^x μὴ πρὸς τὸν ἔμπροσθεν χρόνον παραβαλλόμενα χαλεπωτέρα φαίνεται, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἐπιόντα ἅπαντα. Οὔτε γὰρ ἐν τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ, οὔτε ἐν τῷ χρόνῳ παντὶ, τῷ γενομένῳ, τῷ τε ἐσομένῳ, δυνήσεται τις εἰπεῖν τοιαῦτα ^y κακὰ γεγενημένα. Καὶ μάλα εἰκότως. Οὐδὲ γὰρ ἐτόλμησέ τις ἀνθρώπων, οὐ τῶν ^z πώποτε, οὐ τῶν μετὰ ταῦτα, τόλμημα οὕτω παράνομον καὶ φρικῶδες. Διὰ τοῦτό φησιν· “ἔσται θλίψις οἷα οὐκ ἐγένετο, οὐδὲ μὴ γένηται.”

³ “Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν
 C ἐσώθη πᾶσα σὰρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι.” Ἀπὸ τούτων δείκνυσιν αὐτοὺς χαλεπωτέρας τιμωρίας ἀξίους ὄντας τῆς εἰρημένης, ἡμέρας νῦν λέγων τὰς τοῦ πολέμου καὶ τῆς πολιορκίας ἐκείνης. Ὁ δὲ

³ v. 22.

^p οὐκ ἐγένετο] οὐ γέγονε πώποτε Edd. ^a συγγράμμασι H. Ep.
^r καὶ om. L. Ep. ^s οὐδέπω G. Ep. τὸ ἔθνος] ἔθνος H. L. invito Ep.
 gens Judaeorum Ge. τὸ οἰονοῦν ἔθνος Edd. ^t ὥς] + καὶ K. L.
^v μόνον om. G. M. ^w εἶποιμεν G. K. M. ^x μὴ] μὴδὲ Edd. φαί-
 νηται.] + μόνον L. ^y κακὰ om. G. K. M. ^z πώποτε] τότε K.

λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. Εἰ ἐπὶ πλεον ἐκράτησε, φησὶν, ὁ πόλεμος Ῥωμαίων ὁ κατὰ τῆς πόλεως, ἅπαντες ἂν ἀπώλοντο Ἰουδαῖοι (πᾶσαν γὰρ σάρκα ^α ἐνταῦθα τὴν Ἰουδαϊκὴν λέγει) καὶ οἱ ἔξω, καὶ οἱ ἔνδον. Οὐ γὰρ δὴ μόνον τοῖς ἐν Ἰουδαίᾳ ἐπολέμουν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πανταχοῦ διεσπαρμένους ἀπεκήρυττόν τε καὶ ἤλαυνον, διὰ τὸ πρὸς ἐκείνους μῖσος. Τίνας δὲ ἐνταῦθά φησι τοὺς ἐκλεκτούς; Τοὺς πιστοὺς τοὺς ἐν μέσοις ἀπειλημένους αὐτοῖς. Ἰνα γὰρ μὴ λέγωσιν Ἰου- D δαῖοι, ὅτι διὰ τὸ κήρυγμα καὶ τὸ ^β προσκυνεῖσθαι τὸν Χριστὸν ταῦτα γέγονε τὰ κακὰ, δείκνυσιν ὅτι οὐ μόνον οἱ πιστοὶ τούτων αὐτοῖς οὐκ ἐγένοντο αἵτιοι, ^γ ἀλλ' εἰ μὴ ἐκείνοι ἦσαν, πρόρριζοι ἂν ἀπώλοντο ἅπαντες. Εἰ γὰρ συνεχώρησεν ὁ θεὸς ἐκταθῆναι τὸν πόλεμον, οὐδ' ἂν λείψανον ἔμεινεν Ἰουδαίων· ἀλλ' ἵνα μὴ συναπόλωνται τοῖς ἀπίστοις Ἰουδαίοις οἱ ἐξ αὐτῶν γενόμενοι πιστοὶ, ταχέως κατέλυσε τὴν μάχην, καὶ πέρας ἔδωκε τῷ πολέμῳ. Διὰ τοῦτό φησι, “διὰ ^δ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται.” Ταῦτα δὲ ἔλεγε, κατα- E λιμπάνων παραμυθίαν ^ε τοῖς ἐν μέσῳ ἀπειλημένοις αὐτῶν, καὶ διδούς ἀναπνεῦσαι, ἵνα μὴ φοβῶνται ὡς συναπολούμενοι. Εἰ δὲ ἐνταῦθα τοσαύτη ^ς αὐτῶν πρόνοια, ὡς δι' αὐτοὺς καὶ ἐτέρους σώζεσθαι, καὶ τῶν ἀπίστων λείψανα γίνεσθαι Ἰουδαίων διὰ Χριστιανούς, πόση ἐν τῷ καιρῷ τῶν στεφάνων ἡ τιμὴ; Ἐντεῦθεν αὐτοὺς καὶ παρεμυθεῖτο μὴ ἀλγεῖν ἐπὶ τοῖς οἰκείοις κινδύνοις, ὅπου γε καὶ ἐκείνοι τοιαῦτα πάσχουσι, καὶ ἐπ' οὐδενὶ κέρδει, ἀλλ' ἐπὶ κακῷ τῆς ἐαυτῶν κεφαλῆς. 734 Οὐ παρεμυθεῖτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπῆγε τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐθῶν λοιπὸν λαυθανόντως καὶ ἀνυπόπτως. Εἰ γὰρ οὐκ ἔσται μεταβολὴ λοιπὸν, οὐδὲ ὁ ναὸς στήσεται, εὐδηλον ὅτι καὶ ὁ νόμος παυθήσεται. Ἀλλὰ φανερώς μὲν τοῦτο οὐκ εἶπε, διὰ δὲ τῆς παντελοῦς αὐτῶν ἀπωλείας τοῦτο ἡνίξατο. Φανερώς ^ς δὲ οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ πρὸ καιροῦ πλήξῃ. Διὸ οὐδὲ ἀρχόμενος προηγουμένως εἰς τὸν περὶ τούτων ἐνέβαλε λόγον·

^α ἐνταῦθα] Sic L. Ep. in ceteris deest. ^β προσκυνεῖν G. K. M. invito Ep. ^γ ἀλλ'] + ὅτι Edd. πρόρριζοι] Sic H. K. L. Ep. vulgo πρόρριζον. ἂν om. H. Ep. ^δ δὲ om. H. K. M. κολοβωθήσονται] + αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι L. invito Interp. ^ε τοῖς] + ἐσομένοις καὶ G. H. M. Non vertit Ge. Haec τοῖς ἐν μ. α. αὐτῶν uncis inclusit Mor. ^ς αὐτῶν] τῶν πιστῶν ἢ Edd. καὶ ante ἐτέρους om. K. L. ^ς δὲ] + τοῦτο K. L.

ἀλλὰ ταλανίσας πρῶτον τὴν πόλιν, εἰς ἀνάγκην αὐτοὺς κατέ-
 στησε τῆς τε ἐπιδείξεως τῶν λίθων καὶ τῆς ἐρωτήσεως, ἵνα
 B ὡς αὐτοῖς ἀποκρινόμενος πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἅπαντα προα-
 ναφωνήσῃ τὰ μέλλοντα. Σὺ δέ μοι σκόπει ^h πνεύματος οἰ-
 κονομίαν, ὅτι τούτων οὐδὲν ἔγραψεν Ἰωάννης, ἵνα μὴ δόξῃ ἐξ
 αὐτῆς τῶν γεγενημένων τῆς ἱστορίας γράφειν (καὶ γὰρ καὶ
 μετὰ τὴν ἄλωσιν ἔζη χρόνον πολύν) ἀλλ' οἱ πρὸ τῆς ἀλώσεως
 ἀποθανόντες, καὶ μηδὲν τούτων ἑωρακότες, αὐτοὶ γράφουσιν,
 ὥστε πανταχόθεν ^k διαλάμπειν τῆς προρρήσεως τὴν ἰσχύν.

⁴ “Τότε εἰάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστὸς, ἢ ὧδε,
 μὴ πιστεύσητε. Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευ-
 δοπροφήται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι,
 εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς. Ἰδοὺ προεῖρηκα ὑμῖν. Ἐάν
 C οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν
 τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε. Ὡσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ
 ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως (476)
 ἔσται ¹ καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπου γὰρ
 ᾗ ἢ τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ αἰετοί.” Πληρώσας
 τὰ περὶ ^m τῶν Ἱεροσολύμων, εἰς τὴν αὐτοῦ λοιπὸν διαβαίνει
 παρουσίαν, καὶ λέγει ⁿ αὐτῆς τὰ σημεῖα, οὐκ ἐκείνοις χρή-
 σιμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς ^o ἐσομένοις πᾶσι.
 Τότε, τότε; Ἐνταῦθα, ὃ πολλάκις εἶπον, οὐχὶ τῆς ἀκολου-
 θίας ἔστι τοῦ καιροῦ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων τὸ, τότε.
 D ὅπου γοῦν ἀκολουθίαν ἐβούλετο εἰπεῖν, ἐπήγαγεν, “εὐθέως
 μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων” ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως,
^p ἀλλὰ, τότε· οὐ τὰ μετὰ ταῦτα εὐθέως δηλῶν, ἀλλὰ τὰ ἐν
 τῷ καιρῷ, ᾧ μέλλει ταῦτα γίνεσθαι, ^q ἅπερ ἔμελλε λέγειν.
 Οὕτω καὶ ὅταν λέγῃ, “ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις παραγίνεται
 Ἰωάννης ὁ βαπτιστής,” οὐ τὸν ἐξῆς εὐθέως ^r λέγει καιρὸν,
 ἀλλὰ τὸν μετὰ πολλὰ ἔτη, καὶ ^s τὸν καθ' ὃν ταῦτα ἐγίνετο,

⁴ v. 23-28.

^h πνεύματος] τοῦ πν. G. M. τὴν τοῦ πν. H. Ep. ⁱ ἔζησε H. L.
^k διαλάμπει Mor. Ben. ¹ καὶ om. K. L. ^m τῶν om. L. ⁿ αὐτῆς]
 Sic G. H. K. L. Ge. vulgo αὐτοῖς. ^o ἐσόμενα K. L. ^p ἀλλὰ τὸ,
 τότε, οὐ τὰ μ. τ. εὐθέως δηλοῖ, ἀλλὰ Edd. In nostra lectione consen-
 tiunt Ep. Ge. et codices, nisi quod δηλοῖ habent K. M. ^q ἅπερ]
 ταῦτα ἅπερ G. H. M. Sic L. sed pro altero ταῦτα, τότε dat. Vul-
 gatum firmat Ep. ^r λέγει om. G. M. ^s τὸν] + καιρὸν G. H. K. M.
 ἐγίνετο] + χρόνον L. Nobiscum faciunt Ep. Mor.

ἅπερ ἐρεῖν ἔμελλε. Καὶ γὰρ περὶ τῆς γεννήσεως διαλεχθεὶς τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τῆς τῶν μάγων παρουσίας, καὶ τῆς τελευτῆς Ἡρώδου, εὐθέως φησὶν “ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστής· καίτοι τριάκοντα μετὰ γέγονεν ἔτη. Ἀλλ’ ἔθος τοῦτο τῇ γραφῇ τούτῳ κεχρηῆσθαι Ε τῆς ἱστορίας τῷ τρόπῳ. Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, τὸν μέσον ἅπαντα χρόνον παρελθόν, τὸν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῶν Ἱεροσολύμων ἕως τῶν προοιμίων τῆς συντελείας, ἔλεγει τὸν ὀλίγον πρὸ τῆς συντελείας. “Τότε οὖν, εἴαν τις ὑμῖν εἴπῃ, φησὶν, ὦδε ὁ Χριστὸς, ἢ ὦδε, μὴ πιστεύσητε.” Τέως ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοὺς ἀσφαλίσκεται, λέγων τὰ ἰδιώματα τῆς αὐτοῦ 735 παρουσίας τῆς δευτέρας, καὶ τὰ τῶν πλάνων δείγματα. Οὐ γὰρ ὥσπερ ἐν τῇ προτέρᾳ ἐν Βηθλεὲμ ἐφάνη, καὶ ἐν γωνίᾳ μικρᾷ τῆς οἰκουμένης, καὶ οὐδενὸς εἰδότος ἐξ ἀρχῆς, οὕτω καὶ τότε φησὶν· ἀλλὰ φανερώς καὶ μετὰ περιφανείας ἀπάσης, καὶ ὥς μὴ δεῖσθαι τοῦ ταῦτα ἀπαγγέλλοντος. Οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο σημεῖον τοῦ μὴ λανθανόντως παραγίνεσθαι. Σκόπει δὲ πῶς ἐνταῦθα οὐδὲν περὶ πολέμου διαλέγεται· τὸν γὰρ περὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ διευκρινεῖ λόγον· ἀλλὰ περὶ τῶν ἀπατᾶν ἐπιχειρούντων. Οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων B τῶν “τοὺς πολλοὺς ἡπάτων” “ἐλεύσονται γὰρ, φησὶ, καὶ ἀπατήσουσι πολλοὺς” οἱ δὲ πρὸ τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας, οἱ καὶ ἐκείνων ἦσαν πικρότεροι. “Δώσουσι γὰρ, φησὶ, σημεῖα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.” Ἐνταῦθα τὸν ἀντίχριστόν φησι, καὶ δεικνυσί τινες καὶ διακονησομένους αὐτῷ· περὶ οὗ καὶ Παῦλος οὕτω φησὶ. Καλέσας γὰρ αὐτὸν ἄνθρωπον ἀμαρτίας καὶ υἱὸν ἀπωλείας, ἐπήγαγεν· ὅ “οὐ ἔστιν ἡ παρουσία κατ’ ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ, ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους, ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις.” Καὶ ὅρα πῶς ἀσφαλίσκεται. Μὴ ἐξέλθητε, φησὶ, εἰς τὴν C ἔρημον, μὴ εἰσέλθητε εἰς τὰ ταμεῖα. Οὐκ εἶπεν, ἀπέλθετε καὶ μὴ πιστεύσητε· ἀλλὰ, ὃ μὴ ἐξέλθητε, μηδὲ ἀπέλθητε.

⁵ 2 Thess. ii. 9, 10.

¹ Haec λέγει . . . συντελείας desunt in G. M. et Interp. Omissioni favet Ep. ² ὦδε] ἰδού ὦδε L. ³ τοὺς om. G. K. M. invito Ep. ⁴ ἦσαν] εἰσι L. ἔσονται K. ⁵ Sic G. K. M. Ep. μὴ εἰσέλθητε, μηδὲ ἐξ. L. μὴ εἰς. μὴ ἐξ. μηδὲ ἀπ. H.

Καὶ γὰρ πολλὴ τότε ἡ ἀπάτη, διὰ τὸ ² καὶ σημεία γίνεσθαι ἀπάτης. Εἰπὼν τοίνυν πῶς ἐκεῖνος παραγίνεται, οἷον ὅτι ἐν τόπῳ, λέγει πῶς καὶ αὐτός. Πῶς οὖν αὐτός; “Ὡσπερ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. “Ὅπου γὰρ ἂν ᾖ τὸ πτώμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἄετοί.” Πῶς οὖν ἡ ἀστραπὴ φαίνεται; Οὐ δεῖται ἀπαγγέλλοντος, οὐ δεῖται κήρυκος, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν οἰκίαις καθημένοις, καὶ ³ ταῖς ἐν θαλάμοις, D ἐν ἀκαριαίᾳ ῥοπῇ κατὰ τὴν οἰκουμένην δείκνυται πᾶσαν. Οὕτως ἔσται ἡ παρουσία ἐκείνη, ὁμοῦ πανταχοῦ φαινομένη διὰ τὴν ἐκλαμψιν τῆς δόξης. Λέγει δὲ καὶ ἕτερον σημεῖον “ὅπου τὸ πτώμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἄετοί” τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων, τῶν μαρτύρων, τῶν ἁγίων ἀπάντων δηλῶν.

Εἶτα λέγει θαύματα φοβερὰ. Τίνα δὲ ἔστι τὰ θαύματα; ⁶ “Εὐθέως μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, φησὶν, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται.” ^b Θλίψιν ποίων λέγει ἡμερῶν; Τοῦ ἀντιχρίστου καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν. Θλίψις γὰρ τότε ἔσται μεγάλη, τοσούτων ὄντων τῶν ἀπατώντων. Ἄλλ’ οὐκ ἐκτείνεται εἰς χρόνου μῆκος. Εἰ γὰρ ὁ Ἰουδαϊκὸς πόλεμος διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐκολοβώθη, πολλῷ μᾶλλον οὗτος ὁ πει- Eρασμὸς συσταλήσεται διὰ τοὺς αὐτοὺς τούτους. Διὰ τοῦτο (477) οὐκ εἶπε, μετὰ τὴν θλίψιν, ἀλλ’, “εὐθέως μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται” ὁμοῦ γὰρ σχεδὸν ἅπαντα γίνεται. Οἳ τε γὰρ ψευδοπροφητῆται καὶ ^c οἱ ψευδόχριστοι θορυβήσουσι παραγενόμενοι, καὶ εὐθέως αὐτοὺς παρέσται. Καὶ γὰρ οὐ μικρὰ τότε μέλλει κατέχειν ταραχὴ 736 τὴν οἰκουμένην. Πῶς δὲ παραγίνεται; Μετασχηματιζόμενης λοιπὸν ^d αὐτῆς τῆς κτίσεως· καὶ γὰρ “ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται,” οὐκ ἀφανιζόμενος, ἀλλὰ νικώμενος τῷ φωτὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ· “καὶ τὰ ἄστρα πεσεῖται” τίς γὰρ αὐτῶν ἔσται χρεῖα λοιπὸν, νυκτὸς οὐκ οὔσης; “καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται” καὶ μάλα εἰκότως, ὀρώσαι τοσαύτην μεταβολὴν γινομένην. Εἰ γὰρ ὅτε ἐγένετο τὰ ἄστρα,

⁶ v. 29.

² καὶ om. G. K. M.

^a ταῖς] Sic G. K. L. M. Ep. vulgo τοῖς.
^b Θλίψιν] + δὲ L. ποίων] ποίαν Edd. et codd. “ἴσ. ποίων.” San.
 “Alii ποίων” (?) Montef. ποίων ἡμερῶν θλίψιν λέγει Ep. quorum die-
 rum Ge. ^c οἱ om. K. L. ^d αὐτῆς τῆς κτ.] Sic Ep. Mor. τῆς
 κτ. αὐτῆς L. ceteri ταύτης τῆς κτ.

οὕτως ἔφριξαν καὶ ἐθαύμασαν· (᾽“ὅτε γὰρ ἔγενήθη ἄστρο, ἤνεσάν με, φησὶ, φωνῇ μεγάλῃ πάντες ἄγγελοι”)⁷ πολλῶ μᾶλλον ὁρῶντες πάντα μεταρρυθμιζόμενα, καὶ τοὺς συνδούλους αὐτῶν διδόντας εὐθύνας, καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν φοβερῶ παρισταμένην δικαστηρίῳ, καὶ τοὺς ἐκ τοῦ Ἀδάμ μέχρι τῆς αὐτοῦ παρουσίας γενομένους λόγον ἀπαιτούμενους πάντων ὧν ἔπραξαν, πῶς οὐ φρίξουσιν καὶ σαλευθήσονται; ⁸“Τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ” τουτέστιν, ὁ σταυρὸς, τοῦ ἡλίου φαιδρότερος ὢν· εἴγε ἐκεῖνος μὲν σκοτιῶνται καὶ κρύπτεται, οὗτος δὲ φαίνεται· οὐκ ἂν φανείς, εἰ μὴ πολλῶ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων φαιδρότερος ἦν. Τίνος δὲ ἕνεκεν τὸ σημεῖον φαίνεται; Ὡστε ἐκ περιουσίας πολλῆς ἐπιστομισθῆναι τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀναισχυντίαν. Καὶ γὰρ δικαίωμα μέγιστον ἔχων τὸν σταυρὸν, οὕτω παραγίνεται εἰς ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον ὁ Χριστὸς, ⁹οὐχὶ τὰ τραύματα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν θάνατον τὸν ἐπονείδιστον δεικνύς. C “Τότε κόψονται ⁵ αἱ φυλαί.” Οὐ γὰρ χρεία κατηγορίας, ὅταν ἴδωσιν τὸν σταυρὸν· ^hκαὶ κόψονται, ὅτι ἀποθανόντος οὐδὲν ὠφελήθησαν, ὅτι ἐσταύρωσαν ὃν προσκυνῆσαι ἔδει. Εἶδες πῶς ὑπέγραψε τὴν παρουσίαν αὐτοῦ φοβερῶς; πῶς ἀνέστησε τὰ φρονήματα τῶν μαθητῶν; Διὰ τοι τοῦτο πρότερον τὰ λυπηρὰ τίθησι, καὶ τότε τὰ χρηστὰ, ἵνα καὶ ⁱταύτη αὐτοὺς παραμυθῇται καὶ ἀναπαύσῃ. Καὶ περὶ τοῦ πάθους δὲ αὐτοὺς ὑπομιμνήσκει πάλιν καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ μετὰ ^kλαμπροῦ τοῦ σχήματος μέμνηται τοῦ σταυροῦ, ὥστε ^lμὴ αἰσχύνεσθαι αὐτοὺς, μηδὲ ὀδυνᾶσθαι, ὅπου γε ἀντὶ σημείου τότε ἔρχεται προβαλλόμενος αὐτόν. Ἄλλος δὲ φησιν, ὅτι ⁹“ὁψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.” Διὰ δὲ τοῦτο ^mκόψονται, D ἰδοῦσαι ὅτι οὗτος ἐκεῖνός ἐστιν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ σταυροῦ

⁷ Job. xxxviii. 7.⁸ v. 30.⁹ Joan. xix. 37.

^e ἐγενήθησαν M. p. p. φησὶ om. M. Vitiosam scripturam ὅτε γὰρ ἐγενήθησαν τὰ μέτρα ρυθμιζόμενα, omissis interpositis, habet G. Verba μεγάλη π. ἄγγελοι om. H. M. Haec ὅτε γὰρ . . . μᾶλλον desunt in K. L. quorum hic ὁρῶσαι pro ὁρῶντας dat. ^f οὐχὶ τρ. μ. ἀλλὰ καὶ θ. ἐπον. sine articulis G. K. M. οὐχὶ τὸν σταυρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν θ. ἐπον. L. Vulgatum tuetur Ep. ^g αἱ om. G. H. L. M. ^h καὶ κόψ.] κόψ. δὲ L. καὶ ὁψονται K. M. ⁱ Lacunam habet M. usque ad πόλιν p. 738 D. ^k λαμπροτέρου K. ^l μήτε . . . μήτε H. K. μήτε . . . μηδὲ L. ^m κόψονται] + αἱ φυλαί Edd.

ἀνέμνησε, προσέθηκεν ὅτι “ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον,” ^η οὐκέτι ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἀλλ’, “ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.” Μὴ γὰρ ἐπειδὴ τὸν σταυρὸν ἤκουσας, φησὶ, νομίσης πάλιν σκυθρωπὸν εἶναι τι· μετὰ γὰρ δυνάμεως ἤξει καὶ δόξης πολλῆς. Φέρει δὲ αὐτὸν, ἵνα αὐτοκατάκριτος αὐτῶν γένηται ἡ ἁμαρτία· ὥσπερ ἂν εἴ τις λίθῳ πληγείς, αὐτὸν ἐπιδείξειε τὸν λίθον, ἢ τὰ ἱμάτια ἡμαγμένα. Καὶ ἐν νεφέλῃ ἔρχεται, ὡς
 Ε ἀνελήφθη· καὶ ταῦτα ὁρῶσαι θρηνοῦσιν αἱ φυλαί. Οὐ ὁ μὴν μέχρι θρήνων στήσεται αὐτοῖς τὰ δεινὰ· ἀλλ’ ὁ μὲν θρήνος ἔσται, ἵνα οἰκοθεν τὴν ψῆφον ἐξενέγκωσι, καὶ ἑαυτοὺς καταδικάσωσι· τότε δὲ πάλιν ^{ιθ} “ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος μεγάλης, καὶ συνάξουσιν τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ’ ἄκρων ^ι τῶν οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.” Ὅταν δὲ ^κ τοῦτο ἀκούσης, ἐννόει τῶν μενόντων τὴν κόλασιν. Οὐδὲ γὰρ ἐκείνην δώσουσι τὴν δίκην
 737 μόνον, ἀλλὰ καὶ ταύτην. Καὶ ὥσπερ ἀνωτέρω ἔλεγεν, ὅτι ἐροῦσιν, “εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου” οὕτως ἐνταῦθα, ὅτι κόψονται. Ἐπειδὴ γὰρ περὶ πολέμων αὐτοῖς διελέχθη χαλεπῶν, ἵνα μάθωσιν, ὅτι μετὰ τῶν ἐνταῦθα δεινῶν καὶ τὰ ἐκεῖ αὐτοὺς ἀναμένει βασανιστήρια, καὶ κοπτομένους εἰσάγει, καὶ χωριζομένους τῶν ἐκλεκτῶν, καὶ γεέννη παραδιδομένους· κἀντεῦθεν πάλιν τοὺς μαθητὰς διεγείρων, καὶ δεικνύς, ὅσων μὲν ἀπαλλαγέσονται ^λ κακῶν, ὅσων δὲ ἀπολαύσονται ἀγαθῶν. Καὶ τί δήποτε δι’ ἀγγέλων αὐτοὺς καλεῖ, ^μ εἰ οὕτω φανερώς ἔρχεται; Τιμῶν αὐτοὺς καὶ ταύτη. Ὁ (478)
 Β δὲ Παῦλος, ὅτι ἀρπαγῇσονται ἐν ^ν νεφέλαις. Εἶπε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτε περὶ ἀναστάσεως ^ξ διελέγετο. ^{ιι} “Αὐτὸς γὰρ, φησὶν, ὁ κύριος καταβήσεται ἀπ’ οὐρανοῦ ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου.” Ὡστε ἀναστάντας μὲν συλλέξουσιν ἄγγελοι, συλλεγέντας δὲ ἀρπάσουσιν αἱ νεφέλαι· καὶ ταῦτα πάντα ἐν ἀκαριαίῳ γίνεται, ἐν ἀτόμῳ. Οὐ γὰρ δὴ ἄνω μένων αὐτοὺς καλεῖ, ἀλλ’ αὐτοὺς ἔρχεται ἐν σάλπιγγι. Καὶ τί

¹⁰ v. 31.¹¹ 1 Thess. iv. 16.

^η οὐκέτι] οὐκ K. Ep. ^ο μὴν] μέντοι Edd. ^ρ τῶν om. L. 2 Mosqq. ^α τοῦτο] τούτους G. ταῦτα Edd. μενόντων] μελλόντων L. favente Interp. ἀπομενόντων Ep. ^λ κακῶν] δεινῶν Edd. ^μ εἰ... ἔρχεται] οὕτω φ. ἐρχόμενος G. H. Ep. ^ν νεφέλαις] + λέγει Edd. ^ξ διελέγετο] + αὐτοῖς G. H. K.

βούλονται αἱ σάλπιγγες καὶ ἡ ἡχή; Πρὸς διανάστασιν, πρὸς εὐφροσύνην, πρὸς παράστασιν τῆς τῶν γινομένων ἐκπλήξεως, πρὸς ὁδύνην τῶν ἀπολιμπανομένων.

^W Οἷμοι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς φοβεράς. ^x Δέον C ἡμᾶς χαίρειν ὅταν ταῦτα ἀκούωμεν, ἀλγοῦμεν, καὶ κατηφεῖς ἔσμεν, καὶ σκυθρωπάζομεν. ^A Ἡ μόνος ἐγὼ ταῦτα πάσχω, ὑμεῖς δὲ χαίρετε ἐν τῇ τούτων ἀκροάσει; Ὡς ^y ἔμοιγε καὶ φρίκη τις ὑπείσέρχεται λεγομένων τούτων, καὶ πικρὸν ὁδύρομαι, καὶ ἐκ βαθυτάτης στεναίω καρδίας. Οὐδὲν γὰρ τούτων πρὸς ἐμὲ, ἀλλ' ἐκείνων τῶν μετὰ ταῦτα λεχθέντων, τῶν πρὸς τὰς παρθένας, τῶν πρὸς τὸν καταχώσαντα τὰ τάλαντον ὅπερ ἔλαβε, τῶν πρὸς τὸν πονηρὸν δούλον. Διὰ ταῦτα δακρῶν, ὅσης δόξης ἐκπίπτειν μέλλομεν, ὅσης ἐλπίδος ἀγαθῶν, καὶ τοῦτο διηνεκῶς καὶ εἰς αἰεῖ, ἵνα μὴ μικρὸν σπουδάσωμεν. Εἰ μὲν γὰρ πόνος πολὺς ἦν καὶ νόμος βαρὺς, ἔδει D μὲν καὶ οὕτω πάντα ποιεῖν· πλὴν ἀλλὰ καὶ πρόφασιν τινα ἐδόκουν ἔχειν πολλοὶ τῶν ραθύμων, ψυχράν μὲν, ἐδόκουν ^z δ' οὖν ἔχειν, τὸ ὑπέρογκον τῶν ἐπιταγμάτων, καὶ ὅτι μέγας ὁ πόνος, καὶ ἄπειρος ὁ χρόνος, καὶ ἀφόρητον τὸ φορτίον· νῦν δὲ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστι ^a προβάλλεσθαι· ὅπερ μάλιστα τῆς γεέννης οὐχ ἦττον ἡμᾶς διατρῶγειν μέλλει κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον, ὅταν διὰ μικρὰν ῥοπήν καὶ ὀλίγον ἰδρῶτα, τὸν οὐρανὸν ὦμεν ἀπολωλεκότες καὶ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ. Καὶ γὰρ καὶ ὁ χρόνος βραχύς, καὶ ὁ πόνος ὀλίγος· καὶ ὅμως ἐκκλεύμεθα καὶ ἀναπεπτώκαμεν. Ἐν γῇ ἀγωνίζῃ, καὶ ἐν E οὐρανοῖς ὁ στέφανος· ὑπὸ ἀνθρώπων κολάζῃ, καὶ ὑπὸ θεοῦ ^b τιμᾶσαι· ἐν δύο ἡμέραις τρέχεις, καὶ εἰς ἀπείρους αἰῶνας τὰ βραβεῖα· ἐν φθαρτῷ σώματι ἡ πάλη, καὶ ἐν ἀφθάρτῳ ^d αἰ τιμαί. Καὶ χωρὶς ^e δὲ τούτων κάκεινο λογίζεσθαι χρή, ὅτι καὶ μὴ διὰ τὸν Χριστὸν ἐλώμεθά τι παθεῖν τῶν ὁδυνηρῶν, ἀνάγκη αὐτὰ καὶ ἄλλως ὑπομεῖναι πάντως. Οὐδὲ γὰρ ἂν διὰ τὸν Χριστὸν μὴ ἀποθάνῃς, ἀθάνατος ἔσῃ· οὐδὲ ἂν διὰ 738

^W HΘΙΚΟΝ. Περὶ τῆς φοβεράς ἡμέρας ἐκείνης· καὶ ὅτι πολλοὶ διὰ μικρὸν πόνον καὶ ὀλίγον ἰδρῶτα στερηθήσονται τῆς δόξης καὶ τῶν ἀγαθῶν τοῦ θεοῦ. G. ^x Δέον] + γὰρ L. ἀλγοῦμεν] ἀλλὰ ἀλγοῦμεν G. Haec καὶ σκυθρωπάζομεν om. G. invito Ep. ^y ἐμέ γε H. καὶ om. G. K. p. p. εἰσέρχεται K. L. ἐπέρχεται Ep. ^z δ' οὖν] Sic Edd. δὲ codices et Ep. ^a προβαλέσθαι H. ^b οὐρανῷ G. H. Ep. ^c τιμᾶ Edd. ^d ἡ τιμῇ Ep. et Edd. ^e δὲ om. K. L. Mor. λογίζ. χρῇ] λογίζου G. H. K.

τὸν Χριστὸν μὴ ρίψῃς τὰ χρήματα, ἔχων αὐτὰ ἀπελεύσῃ. Ταῦτα ἀπαιτεῖ παρά σου, ἃ καὶ μὴ ἀπαιτοῦντος δώσεις, διὰ τὸ ^ε θνητὸς εἶναι· ταῦτά σε βούλεται ^ε ποιεῖν σῇ γνώμῃ, ἃ καὶ ἀνάγκη σε δεῖ ποιῆσαι. Τοσοῦτον δὲ ἀπαιτεῖ προσεῖναι μόνον, τὸ δι' αὐτὸν γίνεσθαι· ὡς τό γε συμβῆναι ταῦτα καὶ παρελθεῖν, καὶ ἀπὸ τῆς κατὰ ^η τὴν φύσιν ἀνάγκης γίνεταί. Εἶδες πῶς εὐκολος ὁ ἀγών; Ἄ ^ι πάντως ἀνάγκη σε παθεῖν, ἐλοῦ παθεῖν δι' ἐμέ· τοῦτο προσκείσθω μόνον, καὶ ἀρκοῦσαν ἔχω τὴν ὑπακοήν. Ὁ ἐτέρῳ μέλλεις δανεῖζειν χρυσίον, τοῦτο δάνεισον ἐμοί, καὶ ἐπὶ πλείοσι, καὶ ^κ ἐπὶ **Β** ἀσφαλείᾳ μεῖζον· ὁ ἐτέρῳ μέλλεις στρατεύειν σῶμα, τοῦτο στρατεύσον ἐμοί· καὶ γὰρ ὑπερβαίνω σου τοὺς πόρους ταῖς ἀντιδόσεσιν ἐκ πολλῆς τῆς περιουσίας. Σὺ δὲ ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τὸν ^ι τὸ πλεόν παρέχοντα προτιμᾷς, καὶ ἐν δανείσμασι, καὶ ἐν ἀγορασίᾳ, καὶ ἐν στρατείᾳ· τὸν δὲ Χριστὸν μόνον πλεόν ἀπάντων παρέχοντα, καὶ ἀπείρως πλεόν, τοῦτον οὐ καταδέχῃ. Καὶ τίς ὁ τοσοῦτος πόλεμος; τίς ἡ τοσαύτη ἀπέχθεια; Πόθεν λοιπὸν ἔξεις συγγνώμην καὶ ἀπολογία, οὐδὲ ἀφ' ὧν ἀνθρώπους προτιμᾷς ἀνθρώπων, ἀπὸ τούτων ἀνεχόμενος τὸν θεὸν προτιμῆσαι ^μ τῶν ἀνθρώπων; Τί τῇ γῇ παραδίδως τὸν θησαυρόν; Δὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ, φησίν. **Γ** Οὐ δοκεῖ σοι τῆς γῆς ἀξιοπιστότερος εἶναι ὁ τῆς γῆς δεσπότης; Ἐκείνη τὸ καταβληθὲν ἀποδίδωσι, πολλάκις δὲ οὐδὲ τοῦτο· ^η αὐτὸς δὲ καὶ μισθούς σοι ἀποδίδωσι τῆς φυλακῆς. Καὶ γὰρ σφόδρα ἡμῶν ἐρᾷ. Διὰ τοῦτο κἂν δανεῖσαι θέλῃς, ἔστηκεν ἕτοιμος· κἂν σπεῖραι, αὐτὸς ὑποδέχεται· κἂν οἰκοδομῆσαι θέλῃς, ἔλκει σε πρὸς ἑαυτὸν, ἐν τοῖς ἐμοῖς, λέγων, οἰκοδομεῖ. ^ο Τί τρέχεις πρὸς τοὺς πένητας, πρὸς ἀνθρώπους τοὺς πτωχεύοντας, τοὺς καὶ ὑπὲρ μικρῶν μεγάλα σοι παρέχοντας πράγματα; Ἄλλ' ὅμως οὐδὲ ταῦτα ἀκούοντες (479) ἀνεχόμεθα, ἀλλ' ^ρ ἔνθα μάχαι, καὶ πόλεμοι, καὶ παγκράτια, **Δ** καὶ δίκαι, καὶ συκοφαντίαι, ἐκεῖ σπεύδομεν.

^ε θνητὸν G. et Flor. p. 371. (Tom. XII. p. 598 D.)

Sic G. H. K. Fl. vulgo ποιῆσαι. σῇ] τῇ Mor. Ben. σῇ om. L.

^η τὴν deest in Edd. ^ι πάντως] + φησίν Sav. Ben. ^κ ἐπὶ om. H.

^ι τὸ πλεῖον H. K. πλεῖον G. τὰ πλείονα Edd. sed p. p. πλείονα pro πλεόν bis habet L. ^μ τῶν ἀνθρώπων om. L. Ge. Mor. ^η οὗτος δὲ

καὶ μισθὸν σοι δίδωσι K. L. ^ο Vid. adnot. ^ρ ἔνθα] ὅπου G. H. K.

Mox haec καὶ πόλεμοι καὶ παγκράτια om. G. H. Ge.

Ἄρ' οὖν οὐ δικαίως ἡμᾶς ἀποστρέφεται καὶ κολάζει, ὅταν εἰς πάντα ἡμῖν ἐαυτὸν παρέχῃ, ἡμεῖς δὲ ἀντιπίπτωμεν; Παντί που δῆλον. Εἴτε γάρ ^α καλλωπίσασθαι θέλεις, φησί, τὸν ἐμὸν καλλωπισμόν· εἴτε ὀπλισθῆναι, τὰ ἐμὰ ὅπλα· εἴτε ἐνδύσασθαι, ^β τὸ ἱμάτιον τὸ ἐμὸν· εἴτε τραφῆναι, τὴν τράπεζαν τὴν ἐμήν· εἴτε ὀδεῦσαι, τὴν ὁδὸν τὴν ἐμήν· εἴτε κληρονομῆσαι, τὴν κληρονομίαν τὴν ἐμήν· εἴτε εἰς πατρίδα εἰσελθεῖν, εἰς τὴν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ἐγώ· εἴτε οἰκοδομῆσαι οἰκίαν, ἐν ταῖς σκηναῖς ταῖς ἐμαῖς. Ἐγὼ γάρ ὡν δίδωμι οὐκ ἀπαιτῶ σε μισθόν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ- Ε
του μισθόν σοι προσοφείλω, ἂν τοῖς ἐμοῖς χρήσασθαι βου-
ληθῇς ἅπασι. Τί ταύτης γένοιτ' ἂν ἴσον τῆς φιλοτιμίας;
Ἐγὼ πατήρ, ἐγὼ ἀδελφός, ἐγὼ νυμφίος, ἐγὼ ^γ οἰκία, ἐγὼ τροφή, ἐγὼ ἱμάτιον, ἐγὼ ρίζα, ἐγὼ θεμέλιος, πᾶν ὅπερ ἂν θέλῃς ἐγώ· μηδεὺς ἐν χρεῖα καταστῆς. Ἐγὼ καὶ ἰδου-
λεύσω· ἦλθον γὰρ διακονῆσαι, οὐ διακονηθῆναι. Ἐγὼ καὶ 739
φίλος, καὶ μέλος, καὶ κεφαλὴ, καὶ ἀδελφός, καὶ ἀδελφή, καὶ μήτηρ, πάντα ἐγώ· μόνον οἰκείως ἔχε πρὸς ἐμέ. Ἐγὼ πέ-
νης διὰ σέ, καὶ ἀλήτης διὰ σέ· ἐπὶ σταυροῦ διὰ σέ, ἐπὶ τάφου διὰ σέ· ἄνω ὑπὲρ σοῦ ἐντυγχάνω τῷ πατρὶ, κάτω ὑπὲρ σοῦ πρεσβευτὴς παραγέγονα παρὰ τοῦ πατρός. Πάντα μοι σὺ, καὶ ἀδελφός, καὶ συγκληρονόμος, καὶ φίλος, καὶ μέλος. Τί πλέον θέλεις; τί ^δ τὸν φιλοῦντα ἀποστρέφῃ; τί τῷ κόσμῳ κάμνεις; τί εἰς πῖθον ἀντλεῖς τετρημένον; Τοῦτο γάρ ἐστιν εἰς τὸν παρόντα βίον ^ε πονεῖσθαι. Τί εἰς πῦρ ξαίνει; τί τῷ ἀέρι πυκτεύεις; τί εἰκὴ τρέχεις; Οὐχὶ ἐκάστη τέχνη Β
τέλος ἔχει; Παντί που δῆλον. Δεῖξόν μοι καὶ σὺ τῆς σπουδῆς τῆς βιωτικῆς τὸ τέλος. Ἄλλ' οὐκ ἔχεις. ¹² “Ματαιότης γὰρ ματαιότητων, τὰ πάντα ματαιότης.” Ἰωμεν εἰς τοὺς τάφους, δεῖξόν μοι τὸν πατέρα, δεῖξόν μοι τὴν γυναῖκα. Ποῦ ὁ χρυσᾶ ἐνδεδυμένος ἱμάτια; ὁ ἐπὶ τοῦ ὀχήματος καθήμενος; ὁ στρατόπεδα ἔχων, ὁ τὴν ζώνην, ὁ τοὺς κήρυκας; ὁ τοὺς μὲν ἀναιρῶν, τοὺς δὲ ἐμβάλλων εἰς δεσμοτήριον; ὁ ^ς ἀποκτένων οὓς ἐβού-

¹² Eccle. i. 1.

^α Sic L. vulgo καλλωπίζεσθαι. ^β τὸ ἐμὸν ἱμ. H. K. τὰ ἐμὰ ἱμάτια G. τραφῆναι] τρυφῆσαι G. Ge. ^γ οἶκος G. H. τροφή] Sic L. Mor. Cf. p. 296 A. ceteri τροφός. τροφεὺς Sav. Ben. ^δ ἐδού-
λευσα H. L. ^ε τὸν] οὕτω L. τὸν οὕτω Mor. Ben. ^ς ταλαιπω-
ρεῖσθαι Edd. ^ς ἀποκτένων G. H. L. ἐβούλετο] ἤθελεν K. L.

λετο, καὶ ἀπαλλάττων οὓς ἤθελεν; Οὐδὲν ὁρῶ πλὴν ὁστέ-
 ων, καὶ σητὸς, καὶ ἀράχνης· πάντα ἐκεῖνα γῆ, πάντα ἐκεῖ-
 να μῦθος, πάντα ὄναρ ^γ καὶ σκιά, καὶ διήγημα ψιλόν, καὶ
 C γραφή· μᾶλλον δὲ οὐδὲ γραφή. Τὴν μὲν ^z γὰρ γραφὴν
 κἂν ἐν εἰκόνι ὁρῶμεν· ἐνταῦθα δὲ οὐδὲ εἰκόνα. Καὶ εἴθε
 μέχρι τούτων τὰ δεινὰ. Νυνὶ δὲ τὰ μὲν τῆς τιμῆς, καὶ τῆς
 τρυφῆς, καὶ τῆς περιφανείας, μέχρι σκιάς, μέχρι ῥημάτων·
 τὰ δὲ ἀπ' αὐτῶν ^a οὐκέτι μέχρι σκιάς καὶ ῥημάτων, ἀλλὰ
 μένει καὶ διαβήσεται μεθ' ἡμῶν ἐκεῖ, καὶ πᾶσιν ἔσται δῆλα·
 αἱ ἀρπαγαὶ, αἱ πλεονεξίαι, αἱ πορνεῖαι, αἱ μοιχεῖαι, τὰ μυρία
 δεινὰ· ταῦτα οὐκ ἐν εἰκόνι, οὐδὲ ἐν τέφρᾳ, ἀλλὰ γεγραμ-
 μένα ἄνω καὶ ῥήματα καὶ πράγματα. Ποίοις οὖν ὁψόμεθα
 τὸν Χριστὸν ὁφθαλμοῖς; Εἰ γὰρ πατέρα τις οὐκ ἂν ἤνεγ-
 D κεν ἰδεῖν, συνειδὼς ἑαυτῷ ἡμαρτηκότι εἰς αὐτόν, τὸν πατὸς
^b μᾶλλον ἀπείρως πρᾶότερον ὄντα πῶς ἀντιβλέψομεν τότε;
 πῶς οἴσομεν; Καὶ γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χρι-
 στοῦ, καὶ πάντων ἀκριβὴς ἔσται ἐξέτασις. Εἰ δέ τις ἀπι-
 στεῖ τῇ μελλούσῃ κρίσει, ὁράτω τὰ ἐνταῦθα, τοὺς ἐν ^c τοῖς
 δεσμοτηρίοις, τοὺς ἐν τοῖς μετάλλοις, τοὺς ἐν ταῖς κοπρίαις,
 τοὺς δαιμονῶντας, τοὺς παραπαίοντας, τοὺς νόσοις ἀνιάτοις
 παλαίοντας, ^d τοὺς πενία διηνεκεῖ πυκτεύοντας, τοὺς λιμῷ συ-
 ζῶντας, τοὺς πένθεσιν ἀνηκέστοις ^e βεβλημένους, τοὺς ἐν
 E αἰχμαλωσίαις. Οὐ γὰρ ἂν οὗτοι ταῦτα ἔπαθον νῦν, εἰ μὴ
 καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς τὰ τοιαῦτα ἡμαρτηκότας ἔμελ-
 λεν ἀναμένειν τιμωρία καὶ κόλασις. Εἰ δὲ μηδὲν ἐνταῦθα
 ὑπέμειναν οἱ λοιποὶ, τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ σημεῖόν σε ποιεῖ-
 σθαι δεῖ τοῦ πάντως εἶναι τι μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν.
^f Οὐ γὰρ ἂν ἀπάντων ὁ αὐτὸς ὢν θεὸς τοὺς μὲν ἐτιμωρή-
 740 σατο, τοὺς δὲ ἀφῆκεν ἀτιμωρήτους, τὰ αὐτὰ ἡ ^g καὶ χαλε-
 πώτερα πεπλημμεληκότας, εἰ μὴ τινα ἔμελλεν ἐκεῖ αὐτοῖς
 τιμωρίαν ἐπάγειν. Ἀπὸ τούτων τοίνυν τῶν λογισμῶν καὶ
 τῶν παραδειγμάτων ^h καὶ ἡμεῖς ταπεινώσωμεν ἑαυτοὺς, καὶ
 οἱ τῇ κρίσει διαπιστοῦντες πιστευέτωσαν λοιπὸν, καὶ βελ-

^γ καὶ] πάντα G. H. K. M. ^z γὰρ deest in Edd. ^a οὐκέτι]
 οὐκ ἐνι G. M. οὐκ ἔστι K. ^b μᾶλλον et p. p. ὄντα desunt in K. L.
^c τοῖς om. G. H. K. M. ^d τοὺς ἐν πενία K. L. M. ^e βεβαρη-
 μένους Edd. ^f Οὐδὲ Edd. ^g αὖ om. G. M. ^h καὶ om. G. K. M.
^h καὶ ἡμεῖς om. G. K. M.

τίους ⁱ γινέσθωσαν· ἵνα ἀξίως ἐνταῦθα τῆς βασιλείας βιώ-
 (480) σαντες, ^k τῶν μέλλοντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ
 φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς
 τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΖ.

¹ Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. Ὅταν ἤδη ὁ Β
 κλάδος αὐτῆς γένηται ἀπαλός, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύη,
 γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν
 ἴδῃτε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ^a ἐστὶν ἐπὶ
 θύραις.

ἘΠΕΙΔΗ εἶπεν, ὅτι “εὐθέως μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν
 ἐκείνων,” αὐτοὶ δὲ τοῦτο ἐζήτουν μεθ’ ὅσον χρόνον, καὶ αὐτὴν
 κυρίως τὴν ἡμέραν ἐπεθύμουν ^b εἶδέναι, διὰ τοῦτο καὶ τὸ παρά-
 δειγμα τίθησι τῆς συκῆς, δεικνὺς ὅτι οὐ πολὺ τὸ μέσον, ἀλλ’
 ἐφεξῆς καὶ ἡ παρουσία ἀπαντήσεται· ὅπερ ^c οὖν οὐ διὰ τῆς C
 παραβολῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν μετὰ ταῦτα λέξεων ἐδή-
 λωσεν εἰπὼν· “γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἐπὶ θύραις.”
 Ἐντεῦθεν καὶ ἕτερόν τι προφητεύει, θέρος πνευματικόν, καὶ
 γαλήνην κατ’ ἐκείνην ἐσομένην τὴν ἡμέραν ἀπὸ τοῦ χειμῶνος
 τοῦ παρόντος τοῖς δικαίοις· τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς τὸναντίον,
 χειμῶνα ἀπὸ θέρους· ὅπερ ἐν τοῖς ἐξῆς ἐδήλωσεν εἰπὼν, τρυ-
 φώντων αὐτῶν ἐπιστήσεσθαι τὴν ἡμέραν. Οὐ διὰ τοῦτο δὲ
 μόνον τὸ τῆς συκῆς ^d τοῦτο τέθεικεν, ἵνα τὸ διάστημα δη-
 λώσει· ἐξῆν γὰρ καὶ ἑτέρως αὐτὸ παραστήσαι· ἀλλ’ ἵνα κἀν-
 τεῦθεν πιστώσῃται τὸν λόγον οὕτως ἐκβησόμενον πάντως. D

¹ Cap. XXIV. v. 32, 33.

ⁱ γινέσθωσαν Edd. ^k τῶν μελλόντων] τὰς μελλούσας τιμωρίας
 ἐκφενξώμεθα, καὶ τῶν αἰώνιων H. τῶν μελλόντων τιμωριῶν διαφενξώμεθα,
 καὶ τῶν αἰώνιων G. M. Sic, sed inclusis iis quae nos delevimus, Mor.
 HOM. LXXVII. ^a ἐστὶν om. G. K. M. 1 Mosq. ^b ἰδεῖν G. H. K. M.
^c οὖν deest in Edd. ^d τοῦτο deest in Edd.

“Ὡςπερ γὰρ τοῦτο ἀνάγκη εἶναι, οὕτω καὶ ἐκεῖνο. Καὶ γὰρ ὅπουπερ ἂν ^ε ἐθέλῃ τὸ πάντως ἀποβησόμενον λέγειν, φυσικὰς ἀνάγκας εἰς μέσον παράγει, καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ μακάριος Παῦλος αὐτὸν μιμούμενος. Διὰ τοῦτο καὶ περὶ ἀναστάσεως διαλεγόμενός φησιν· ² “ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν, εἰ μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολλὸν καρπὸν φέρει.” Ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος παιδευθεὶς, τῷ αὐτῷ κέχρηται ὑποδείγματι, Κορινθίοις περὶ ἀναστάσεως διαλεγόμενος. ³ “^ε Ἀφρων γάρ, φησὶ, σὺ ὁ σπείρεις οὐ ζῶ-
Ε ποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ.” Εἰτα ἵνα μὴ ταχέως πάλιν ^ε ἐπ’ αὐτὸ ἔλθωσι, καὶ ἐρωτήσωσι, πότε; εἰς μνήμην αὐτοῦς τῶν παρελθόντων ἐνάγει, λέγων· ⁴ “ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν ταῦτα πάντα γένηται.” Ταῦτα ^h πάντα, ποῖα; εἰπέ μοι. Τὰ τῶν Ἱεροσολύμων, τὰ τῶν πολέμων, τὰ τῶν λιμῶν, τὰ τῶν λοιμῶν, τὰ τῶν σεισμῶν, τὰ τῶν ψευδοχρίστων, τὰ τῶν ψευδοπροφητῶν, τὸ πανταχοῦ
741 σπαρῆναι τὸ εὐαγγέλιον, τὰς στάσεις, τὰςαραχὰς, τὰ ἄλλα πάντα, ἅπερ εἰρήκαμεν μέχρι τῆς αὐτοῦ παρουσίας συμβησόμενα. Πῶς οὖν, φησὶν, εἶπεν, “ἡ γενεὰ αὕτη;” Οὐ περὶ τῆς τότε λέγων, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν πιστῶν. Οἶδε γὰρ γενεὰν οὐκ ἀπὸ χρόνων χαρακτηρίζει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ⁱ τρόπου θρησκείας καὶ πολιτείας· ὥς ὅταν λέγῃ· ⁵ “αὕτη ἡ γενεὰ ζητούντων τὸν κύριον.” Ὅπερ ^k γὰρ ἄνω ἔλεγε· “δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι” καὶ πάλιν, “κηρυχθήσεται τὸ εὐαγγέλιον” τοῦτο καὶ ἐνταῦθα δηλοῖ λέγων, ὅτι πάντως ἐκβήσεται ταῦτα πάντα, καὶ μενεῖ ἡ γενεὰ τῶν πιστῶν, οὐδενὶ
Β τῶν εἰρημένων διακοπτομένη. Ἀλλὰ καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπολειτῆται, καὶ τὸ πλεον τῶν Ἰουδαίων ἀφανισθήσεται, ταύτης δὲ οὐδὲν περιέσται, οὐ λιμὸς, οὐ λοιμὸς, οὐ σεισμός, οὐχ αἱ τῶν πολέμωναραχαί, οὐ ψευδόχριστοι, οὐ ψευδοπροφήται, οὐκ ἀπατεῶνες, οὐχ οἱ παραδιδόντες, οὐχ οἱ σκανδαλίζοντες, οὐχ οἱ ψευδάδελφοι, οὐκ ἄλλος οὐδεὶς τοιοῦτος πειρασμός. Εἰτα καὶ μᾶλλον αὐτοὺς εἰς πίστιν ἐνάγων, φησὶν· ⁶ “ὁ οὐ-

² Joan. xii. 24.³ 1 Cor. xv. 36.⁴ v. 34.⁵ Psal. xxiii. 6.⁶ v. 35.^ε ἐθέλῃ] τύχη] G. M. invito Ep.^ε Ἀφρων H. L.^ε ἐπ’ αὐτῷ G.

ἐπ’ αὐτὸν M.

^h πάντα om. L.ⁱ τρόπου G.

τρόπων Ep. Mor.

In M. desunt omnia ab ἀλλὰ καὶ usque ad καίτοι πολλῶ p. 742 B.

^k γὰρ] οὖν Edd.

ρανός καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.” τουτέστι, τὰ πεπηγότα ταῦτα καὶ ἀκίνητα εὐκολώτερον ἀφανισθῆναι, ἢ τῶν λόγων τῶν ἐμῶν τι διαπεσεῖν.
 (481) Καὶ ὁ ἀντιλέγων ὑπὲρ τούτων, βασανίζετω τὰ εἰρημένα, C καὶ ¹εὐρών ἀληθῆ (εὐρήσει γὰρ πάντως), ἀπὸ τῶν παρελθόντων καὶ τοῖς μέλλουσι πιστενέτω, καὶ πάντα ἐξεταζέτω μετὰ ἀκριβείας, καὶ ὄψεται τῶν πραγμάτων τὸ τέλος μαρτυροῦν τῇ τῆς προφητείας ἀληθείᾳ. Τὰ δὲ στοιχεῖα εἰς μέσον τέθεικεν, ὁμοῦ μὲν δηλῶν, ὅτι προτιμότερα καὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς ἡ ἐκκλησία· ὁμοῦ ^m δὲ δημιουργὸν ἑαυτὸν καὶ ἐντεῦθεν δεικνὺς τοῦ παντός. Ἐπειδὴ ⁿ γὰρ περὶ συντελείας διελέχθη, πράγματος παρὰ πολλοῖς ἀπιστουμένου, ^o τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν εἰς μέσον ἤγαγε, τὴν δύναμιν αὐτοῦ τὴν ἄφατον ἐνδεικνύμενος, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἐξουσίας δηλῶν, ὅτι δεσπότης ἐστὶ τοῦ παντός, καὶ ἐκ ^p τούτων καὶ τοῖς D σφόδρα ἀμφιβάλλουσιν ἀξιώπιστα τὰ εἰρημένα κατασκευάζων.

^r “Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, οὐδὲ ὁ ^a υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.” Τῷ ^r μὲν εἶπεῖν, “οὐδὲ οἱ ἄγγελοι,” ἐπεστόμισε αὐτοὺς, ὥστε μὴ ζητῆσαι μαθεῖν ὅπερ ἐκεῖνοι οὐκ ἴσασι· τῷ δὲ εἶπεῖν, “οὐδὲ ὁ υἱός,” κωλύει οὐ μόνον ^s μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ ζητῆσαι. “Ὅτι γὰρ διὰ τοῦτο τοῦτο ^t εἶρηκεν, ὅρα μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἐπειδὴ περιεργότερους εἶδε γενομένους, πῶς ἐπεστόμισε μειζώνως. Νῦν μὲν γὰρ καὶ τεκμήρια εἶρηκε πολλὰ καὶ ἄπειρα· τότε δὲ ἀπλῶς, ^s “οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γινῶναι χρό- E νους ἢ καιρούς.” Εἰτα ἵνα μὴ εἰπωσιν, ^v ὅτι ἠπορήμεθα, διεπτύσθημεν, οὐδὲ τούτου ἐσμέν ἀξιοί; φησὶν, “οὐς ὁ πατήρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ.” Καὶ γὰρ σφόδρα ἔμελεν αὐτῷ τοῦ τιμᾶν αὐτοὺς καὶ μηδὲν ἀποκρύπτεσθαι. Διὰ τοῦτο

⁷ v. 36.⁸ Act. i. 7.

¹ εὐρών] εὐρήσει H. L. ἀπὸ] καὶ ἀπὸ H. ^m δὲ] δὲ καὶ Edd. δεικνὺς] δέικνυσι Edd. ⁿ γὰρ] + καὶ G. H. ^o τὸν] διὰ τοῦτο τὸν Edd. ^p τούτου L. Mor. τὰ εἰρ.] καὶ τὰ εἰρ. G. H. K. ^a υἱός] + τοῦ ἀνθρώπου G. K. Sic ex corr. 1 Mosq. ὁ πατήρ] μόνος ὁ π. G. K. ὁ π. μόνος 1 Mosq. ^r μὲν] + οὖν L. ^s μαθεῖν] μὴ μαθεῖν H. μηδὲ μ. G. καὶ ζητῆσαι] μηδὲ ζ. H. μηδὲ καὶ ζ. G. ^t εἶρηται K. L. p. p. γινόμενος H. invito Ep. ^v ὅτι om. G. H. K. ἠπορήθημεν L. τούτου] τούτων G. Ge.

^w αὐτὸ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἀνατίθῃσι, καὶ φοβερὸν τὸ πρᾶγμα
 ποιῶν, καὶ ἐκείνων ^x ἀποτεριχίζων τῇ πεύσει τὸ εἰρημένον·
 472 ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτό ἐστιν, ἀλλ' ἄγνοεῖ, πότε εἴσεται; Ἄρα
 μεθ' ἡμῶν; καὶ τίς ἂν τοῦτο εἴποι; Καὶ τὸν μὲν πατέρα
 οἶδε σαφῶς, καὶ οὕτω σαφῶς, ὡς ἐκεῖνος τὸν υἱόν· τὴν δὲ
 ἡμέραν ἄγνοεῖ; Εἴτα, ⁹ τὸ μὲν πνεῦμα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη
 τοῦ θεοῦ· αὐτὸς δὲ οὐδὲ τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως οἶδεν; Ἀλλὰ
 τὸ μὲν πῶς ^y δεῖ κρίνειν οἶδε, καὶ τὰ ^z ἐκάστου ἀπόρρητα
 ἐπίσταται· ὃ δὲ πολλῶ τούτου εὐτελέστερον, τοῦτο ἔμελλεν
 ἄγνοεῖν; Πῶς δέ, εἰ ¹⁰ “πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς
 αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν,” ^a τὴν ἡμέραν ἠγνόησεν; Ὁ γὰρ τοὺς
 αἰῶνας ποιήσας, εὐδηλον ὅτι καὶ τοὺς χρόνους· εἰ δὲ τοὺς
 B χρόνους, καὶ τὴν ἡμέραν· πῶς οὖν ἦν ἐποίησεν ἄγνοεῖ; Καὶ
 ὑμεῖς μὲν αὐτοῦ καὶ τὴν οὐσίαν εἰδέναι φατέ, τὸν δὲ υἱὸν
 οὐδὲ τὴν ἡμέραν, τὸν υἱὸν, τὸν διαπαντὸς ἐν τῷ κόλπῳ ^b ὄντα
 τοῦ πατρὸς; καίτοι πολλῶ μείζων ἡ οὐσία τῶν ἡμερῶν, καὶ
 ἀπείρως μείζων. Πῶς οὖν τὸ μείζων ἑαυτοῖς διδόντες, οὐδὲ
 τὸ ἔλαττον συγχωρεῖτε τῷ υἱῷ, ¹¹ “ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ
 θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι;” Ἀλλ'
 οὔτε ὑμεῖς ἴστε τί τὴν οὐσίαν ὁ θεὸς, καὶ μυριάκις ταῦτα
 μαίνησθε· οὔτε ὁ υἱὸς ἄγνοεῖ τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα
 ἐπίσταται. Διὰ τοι τοῦτο πάντα εἰπὼν, καὶ τοὺς χρόνους,
 C καὶ τοὺς καιροὺς, καὶ ἐπ' αὐτὰς τὰς θύρας ἀγαγὼν, (“ἐγγὺς
 γὰρ ἐστὶν ἐπὶ θύραις,” φησὶν) ἀπεσίγησε τὴν ἡμέραν. Εἰ
 μὲν γὰρ ἡμέραν ζητοῖς καὶ ὥραν, οὐκ ἀκούσῃ παρ' ἐμοῦ,
 φησὶν· εἰ δὲ καιροὺς καὶ προοίμια, οὐδὲν ^c ἀποκρυψάμενος
 ἐρῶ πάντα σοι μετὰ ἀκριβείας. “Ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἄγνοῶ,
 διὰ πολλῶν ἔδειξα, διαστήματα εἰπὼν, καὶ τὰ συμβησόμενα
 ἅπαντα, καὶ ὅσον ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου μέχρι τῆς ἡμέρας
 αὐτῆς· (τοῦτο γὰρ τῆς συκῆς ἐδήλωσεν ἡ παραβολή·) καὶ
 ἐπὶ τὰ πρόθυρά σε ἤγαγον αὐτά· εἰ δὲ ^d μὴ ἀνοίγω σοι τὰς
 θύρας, καὶ τοῦτο συμφερόντως ποιῶ. “Ἵνα δὲ καὶ ἐτέρωθεν

⁹ 1 Cor. ii. 10.¹⁰ Joan. i. 3.¹¹ Col. ii. 3.

^w αὐτὸ] αὐτῷ L. et Edd. αὐτοῦ] Sic L. Ep. αὐτῷ G. H.. τοῦτο
 Edd. Vox deest in K. ^x ἐπιτεριχίζων G. K. ^y δεῖ κρίνειν] δει-
 κνῆν Ep. διακρίνειν L. “δεῖ διακρίνειν unus” (?) Montef. ^z ἐκάστῳ
 G. K. τούτου] τούτων Edd. ^a τὴν] ταύτην τὴν H. ^b ὄντα om.
 K. L. ^c Sic Ep. ἀποκρυψάμενος G. M. et corr. K. ^d μὴ ἀνοίγω]
 Sic Ep. οὐκ ἀνοίγω G. μὴ ἀνέφξα L.

μάθης, ὅτι οὐ τῆς ἀγνοίας αὐτοῦ τὸ σιγῆσαι, ὅρα μετὰ τῶν
 εἰρημένων πῶς καὶ ἄλλο προστίθῃσι σημεῖον. ¹² “Ὡςπερ D
 δὲ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε τρώγοντες καὶ πίνοντες,
 γαμοῦντες καὶ ^eγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας ἦλθεν ὁ κατα-
 κλυσμός, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ
 υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.” Ταῦτα δὲ εἶπε, δηλῶν ^fὡς ἀθρόον ἤξει,
 καὶ ἀπροσδόκητως, καὶ τῶν πλειόνων τρυφώντων. Καὶ γὰρ
 ὁ Παῦλος ^gτοῦτό φησιν, οὕτω γράφων· ¹³ “ὅταν λέγωσιν
 (482) ^hεἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται
 ὀλεθρος” καὶ τὸ ἀπροσδόκητον δηλῶν, ἔλεγεν· “ὥςπερ ἡ
 ὥδιν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ.” Πῶς οὖν φησι, “μετὰ τὴν E
 θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων;” Εἰ γὰρ τρυφή τότε, καὶ εἰρήνη,
 καὶ ἀσφάλεια, καθὼς ὁ Παῦλος φησι, πῶς λέγει, “μετὰ τὴν
 θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων;” Εἰ τρυφή, πῶς θλίψις; Τρυφή
 τοῖς ἀναισθήτως διακειμένοις, καὶ εἰρήνη. Διὰ τοῦτο ⁱοὐκ 743
 εἶπεν, ὅταν δὲ ἡ εἰρήνη, ἀλλ’, “ὅταν λέγωσιν εἰρήνην καὶ
 ἀσφάλειαν,” τὸ ἀναισθητον αὐτῶν ἐνδεικνύμενος, ὡς τῶν ἐπὶ
 Νῶε, ὅτι δὴ ^kἐν τοιούτοις κακοῖς ἐτρύφω. Ἄλλ’ οὐχ οἱ
 δίκαιοι, ἀλλ’ ἐν θλίψει καὶ ἀθυμίᾳ διῆγον. Ἐντεῦθεν δείκνυσιν,
 ὅτι τοῦ ἀντιχρίστου ἐλθόντος, τὰ τῶν ἀτόπων ἡδονῶν ^lἐπι-
 ταθήσεται ἐν τοῖς παρανόμοις καὶ τῆς οἰκείας ἀπεγνωκόσι
 σωτηρίας. Τότε γαστριμαργίαι, κῶμοι ^mτότε καὶ μέθαι.
 Διὸ καὶ μάλιστα ὑπόδειγμα τίθῃσιν ἀρμόζον τῷ πράγματι.
 Καθάπερ γὰρ τῆς κιβωτοῦ γινομένης οὐκ ἐπίστευον, φησὶν,
 ἀλλὰ προέκειτο μὲν ἐν μέσῳ τὰ μέλλοντα προανακηρύττουσα B
 κακὰ, ἐκεῖνοι δὲ ὀρώντες αὐτήν, ὡς οὐδενὸς ἐσομένου δεινοῦ,
 οὕτως ἐτρύφω· οὕτω καὶ νῦν, φανεῖται μὲν ὁ ἀντίχριστος,
 μεθ’ ὃν ἡ συντέλεια, καὶ αἱ κολάσεις αἱ ἐπὶ τῇ συντελείᾳ,
 καὶ τιμωρίαι ἀφόρητοι· οἱ δὲ τῇ μέθῃ τῆς κακίας κατεχόμενοι
 οὐδὲ αἰσθήσονται τοῦ φόβου τῶν ἐσομένων. Διὸ καὶ Παῦλος

¹² v. 38, 39.¹³ 1 Thess. v. 3.

^e Sic M. et 5 Mosqq. ceteri ἐγαμίζοντες. ἄχρι ἧς ἡμ.] μέχρι ἧς ἡμ. L. ἄχρι ἡμ. ἧς K. ἡμέρας] + εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως H. L. 1 Mosq. ^fὡς] πῶς G. K. M. ^gτοῦτο γράφων, οὕτως φησὶν G. M. ^hSic Ep. et codd. praeter K. in quo haec ὅταν . . . ἀσφάλειαν desunt. Edebatur εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια. ⁱοὐκ] γὰρ οὐκ Edd. Mox ἡ om. G. H. K. M. ^kἐν τοῖς τοιούτοις Edd. ^lἐπιτεθήσεται M. et pr. G. ἐπιθήσεται (om. ἐν) L. ^mτότε om. K. καὶ μέθαι] μέθῃ L.

φῃσιν· “ὥσπερ ἡ ὥδιν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ,” οὕτως αὐτοῖς παραστήσεται τὰ φοβερά ἐκεῖνα καὶ ἀνήκεστα. Καὶ διατί μὴ εἶπε τὰ ἐπὶ Σοδόμων κακά; Καθολικὸν ἠθέλησεν ἐνθεῖναι ὑπόδειγμα, καὶ μετὰ τὸ προλεχθῆναι ἀπιστηθέν. Διὰ δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ παρὰ τοῖς πολλοῖς τὰ μέλλοντα ἀπιστεῖται, C ἀπὸ τῶν παρελθόντων αὐτὰ πιστοῦται, κατασείων αὐτῶν τὴν διάνοιαν. Μετὰ δὲ τῶν εἰρημένων κάκεινο ἐνδείκνυται, ὅτι καὶ τὰ ἔμπροσθεν αὐτὸς πεποίηκεν.

Εἶτα πάλιν ἄλλο σημεῖον τίθησι, δι’ ὧν ἀπάντων ὅτι οὐκ ἀγνοεῖ τὴν ἡμέραν, κατάδηλον ποιεῖ. Τί δὲ τὸ σημεῖον; ¹⁴ “Τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· εἰς παραλαμβάνεται, καὶ ⁿ εἰς ἀφίεται. Δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ· μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποῖα ὥρα ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.” Ταῦτα δὲ πάντα, καὶ τοῦ εἶδέναι αὐτὸν δείγματα, καὶ ἀπάγοντα αὐτοὺς τῆς ἐρω- D τήσεως. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε καὶ τὰς ἡμέρας τοῦ Νῶε· διὰ τοῦτο εἶπε καί, ¹⁵ “δύο ὁ ἐπὶ τῆς κλίνης,” τοῦτο δηλῶν, ὅτι οὕτως ἀπροσδοκῆτως, οὕτως ἀμερίμνων αὐτῶν ὄντων ἐπελεύσεται· ^p καί, “δύο ἀλήθουσαι,” ὅπερ καὶ αὐτὸ οὐκ ἔστι μεριμνώντων. Καὶ μετὰ ^q τούτου, ὅτι καὶ δούλοι καὶ δεσπόται καὶ παραλαμβάνονται καὶ ἀφίενται, καὶ οἱ ἐν ἀδείᾳ καὶ οἱ ἐν πόνῳ, καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς ἀξίας καὶ ἀπ’ ἐκείνης· ὥσπερ ἐν τῇ παλαιᾷ φῃσιν· ¹⁶ “ἀπὸ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἕως ^r τῆς αἰχμαλώτιδος τῆς ἐν τῷ μύλῳ.” Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι δυσκόλως οἱ πλούσιοι σώζονται, δείκνυσιν ὅτι οὐ πάντως οὔτε οὗτοι ἀπόλλυνται, οὔτε πένητες σώζονται ἀπαν- E τες, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐκείνων καὶ ἐκ τούτων καὶ σώζονται καὶ ἀπόλλυνται. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ δηλοῦν, ὅτι καὶ ἐν νυκτὶ ἔσται ἡ παρουσία. Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Λουκᾶς φῃσιν. Ὁρᾶς πῶς πάντα μετὰ ἀκριβείας οἶδεν; Εἶτα πάλιν, ἵνα μὴ ἐρωτήσωσιν, ἐπήγαγε· “γρηγορεῖτε ^s οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποῖα ὥρα ὁ 744 κύριος ὑμῶν ἔρχεται.” Οὐκ εἶπεν, οὐκ οἶδα, ἀλλ’, οὐκ οἶδατε. Ὅταν γὰρ αὐτοὺς σχεδὸν εἰς αὐτὴν ἀγάγῃ τὴν ὥραν, καὶ

¹⁴ v. 40-42.¹⁵ Luc. xvii. 34.¹⁶ Exod. xi. 5.

ⁿ εἰς] ὁ εἰς G. K. M. 1 Mosq. ὁ εἰς bis habet 1 Mosq. ^o ἐπὶ τῆς κλίνης] Sic G. M. Ge. edente Sav. ceteri ἐν τῷ ἀγρῷ. ^p καί] + τὸ L. ^q τοῦτο G. K. M. ^r τῆς αἰχμαλώτιδος om. K. L. Ep. ^s οὖν om. K. L.

στήση, πάλιν αὐτοὺς ἀπάγει τῆς ἐρωτήσεως, [†]βουλόμενος ἐναγωνίους εἶναι διηνεκῶς. Διὰ τοῦτο λέγει, γρηγορεῖτε, δεικνὺς ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν. ¹⁷ “Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἤδει ^ν ὁ οἰκοδεσπότης πύα φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν αὐν, καὶ οὐκ ^ω αὐν εἶασε διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.” Διὰ τοῦτο ^κ οὐ λέγει αὐτοῖς, ἵνα γρηγορῶσιν, ἵνα αἰεὶ ἔτοιμοι ὦσι· διὰ τοῦτο φησιν, ὅτε οὐ προσδοκᾶτε, τότε ἥξει, ἐναγωνίους εἶναι βουλόμενος, καὶ διαπαντὸς ἐν ἀρετῇ. Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν B ἐστίν· εἰ ἤδεσαν οἱ ^γ πολλοὶ πότε ἀποθανοῦνται, πάντως αὐν κατ’ ἐκείνην τὴν ὥραν ἐσπούδασαν. Ἰν’ οὖν μὴ ἐκείνην (483) μόνον ^z σπουδάζωσι, διὰ τοῦτο οὐ λέγει οὔτε τὴν κοινήν, οὔτε τὴν ἐκάστου, αἰεὶ αὐτοὺς βουλόμενος τοῦτο προσδοκᾶν, ἵνα αἰεὶ σπουδάζωσι. Διὸ καὶ τῆς ἐκάστου ζωῆς τὸ τέλος ἄδηλον ἐποίησεν. Εἵτα ἐκκεκαλυμμένως ἑαυτὸν κύριον ὀνομάζει, οὐδαμοῦ οὕτω σαφῶς εἰπών. Ἐνταῦθα δέ μοι καὶ ἐντρέπειν δοκεῖ τοὺς ῥαθύμους, ὅτι οὐδὲ ὅσην περὶ χρήματα σπουδὴν πεποιήνται οἱ προσδοκῶντες ^α κλέπτην, οὐδὲ τοσαύτην οὗτοι τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὅταν C προσδοκῇσιν, γρηγοροῦσι, καὶ οὐδὲν ἀφίαισι τῶν ἐνδον ἀποσυληθῆναι· ὑμεῖς δέ, καίτοι εἰδότες ὅτι ἥξει, καὶ πάντως ἥξει, οὐ μένετε ἐγρηγορότες, φησὶ, καὶ παρεσκευασμένοι, ὥστε μὴ ἀπαρασκευάστως ἐντεῦθεν ἀπενεχθῆναι. Διὰ τοῦτο ἐπ’ ὀλέθρῳ ἔρχεται ἡ ἡμέρα τῶν καθευδόντων. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνος, εἰ ἤδει, διέφυγεν αὐν· οὕτω καὶ ὑμεῖς, εἰ ἦτε ἔτοιμοι, διαφεύξεσθε.

Εἵτα ἐπειδὴ εἰς τὴν τῆς κρίσεως ἐνέβαλε μνήμην, καὶ πρὸς τοὺς διδασκάλους τρέπει τὸν λόγον λοιπὸν, περὶ ^β κολάσεως καὶ τιμῶν διαλεγόμενος· καὶ προτέρους θεῖς τοὺς κατορθούντας, εἰς τοὺς διαμαρτάνοντας τελευτᾷ, πρὸς τὸ ^ε φοβερὸν κατακλείων τὸν λόγον. Διὸ πρῶτον τοῦτό φησι· ¹⁸ “Τίς D

¹⁷ v. 43, 44.¹⁸ v. 45–47.

[†] βουλόμενος] + αὐτοὺς L. Ep. ^ν ὁ deest in Edd. ^ω αὐν om. L. et 5 Mosq. ^κ οὐ] Sic L. ceteri cum Edd. et Interp. οὖν. ^γ πολλοὶ] Sic H. L. Ep. ceteri ἀνθρωποι. ὥραν] Sic G. H. M. Ep. Ge. ceteri ἡμέραν. ^z σπουδάζωσι Ep. et Edd. ^α τὸν κλέπτην Edd. οὗτοι] + περὶ Edd. ^β κολάσεων L. ^ε φοβερὸν] συμφέρον G. K. M. commodissime Ge.

ἄρα ὁ πιστὸς δούλος καὶ φρόνιμος, ὃν ^d καταστήσει ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, δοῦναι αὐτοῖς τὴν τροφήν ἐν καιρῷ αὐτῶν; Μακάριος ὁ δούλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ ^e κύριος εὐρήσει ποιῶντα οὕτως. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.” Μὴ καὶ τοῦτο ἀγνοοῦντός ἐστιν; εἶπέ μοι. Εἰ γὰρ ἐπειδὴ εἶπεν, “οὐδὲ ὁ υἱὸς οἶδεν,” ἀγνοεῖν αὐτὸν φῆς· ἐπειδὴ εἶπε, “τίς ἄρα,” τί ἂν εἴποις; ^f ἢ καὶ τοῦτο ἀγνοεῖν αὐτὸν φῆς; Ἀπαγε. Οὐδὲ γὰρ τῶν ἐξεστηκότων τοῦτο ἂν τις εἴποι· καίτοιγε ἐκεῖ καὶ αἰτίαν ἐστὶν εἰπεῖν, ἐνταῦθα δὲ οὐδὲ τοῦτο. Τί **Ε** δὲ ὅταν λέγῃ, “Πέτρε, φιλεῖς με;” ἐρωτῶν, οὐδὲ τοῦτο ἤδει; ἢ ὅταν λέγῃ, “ποῦ τεθείκατε αὐτόν;” Καὶ ὁ πατὴρ ^g δὲ εὐρεθήσεται τοιαῦτα φθεγγόμενος. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς φησιν· ¹⁹ “Ἀδὰμ, ποῦ εἶ;” καὶ, “κραυγὴ Σοδόμων ^h καὶ Γομόρρας πεπλήθυνται πρὸς με. Καταβάς οὖν ὄψομαι, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν, τὴν ἐρχομένην πρὸς με, συντελοῦνται· εἰ δὲ μὴ, ἵνα γινῶ.” Καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· ²⁰ “ἐὰν ἄρα ἀκού-
745 σωσιν, ἐὰν ἄρα συνῶσι.” Καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ⁱ δὲ, “ἴσως ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου” ἄπερ ἅπαντα ἀγνοίας ῥήματα ἦν. Ἄλλ’ οὐκ ἀγνοῶν ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλ’ οἰκονομῶν τὰ αὐτῷ πρέποντα· ἐπὶ μὲν τοῦ Ἀδὰμ, ἵνα αὐτὸν ἐμβάλῃ ^k εἰς ἀπολογίαν τῆς ἁμαρτίας· ἐπὶ δὲ τῶν Σοδομιτῶν, ἵνα ἡμᾶς παιδεύσῃ μηδέποτε ἀποφαίνεσθαι, πρὶν ἂν αὐτοῖς παραγενώμεθα τοῖς πράγμασιν· ἐπὶ δὲ τοῦ προφήτου, ἵνα μὴ δοκῇ ἢ πρόρρησις παρὰ τοῖς ἀνοήτοις ἀναγκαστική τις εἶναι τῆς παρακοῆς· ἐπὶ δὲ τῆς παραβολῆς τοῦ εὐαγγελίου, ἵνα δείξῃ ὅτι ὥφειλον τοῦτο ποιῆσαι καὶ ἐντραπήναι τὸν υἱόν· ἐνταῦθα δὲ, ¹ καὶ ἵνα μὴ περιεργάζωνται, μηδὲ πολυπραγμονῶσι πάλιν, καὶ ἵνα δείξῃ τὸ σπάνιον καὶ πολύτιμον. Καὶ ὅρα πόσης **Β** ἀγνοίας ἐνδεικτικὸν τὸ ῥῆμα, εἶγε καὶ τὸν καθιστάμενον ἀγνοεῖ. Μακαρίζει μὲν γὰρ αὐτόν· “μακάριος γὰρ, φησὶν, ὁ δούλος ἐκεῖνος” οὐ λέγει δὲ, τίς ἐστὶν οὗτος. “Τίς γὰρ ἐστι, φησὶν, ἄρα, ὃν καταστήσει ὁ κύριος αὐτοῦ;” καὶ, “μακάριος ὃν εὐρήσει ποιῶντα οὕτως.” Ταῦτα δὲ οὐ περὶ

¹⁹ Gen. iii. 9. xviii. 20, 21.²⁰ Ezech. ii. 5. Luc. xx. 13.^d κατέστησεν L.^e κύριος] + αὐτοῦ L.^f ἢ om. G. H. K.^g δὲ deest in Edd.^h καὶ Γομόρρας om. G. M.ⁱ δὲ om. K. L.^k εἰς τὴν ἀπολ. M.

p. p. τῶν Σοδόμων L. Ep.

¹ καὶ om. K.

χρημάτων εἴρηται μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ λόγου, καὶ περὶ
 δυνάμεως, καὶ περὶ ^μχαρισμάτων, καὶ περὶ πάσης οἰκονομίας,
^η ἧς ἕκαστος ἐνεχειρίσθη. Αὕτη καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας τοὺς
 πολιτικούς ἀρμόσειεν ἂν ἡ παραβολή. Ἐκαστον γὰρ οἷς ἔχει
 πρὸς τὸ κοινὴν συμφέρον ἀποκεχρησθαι δεῖ. Κὰν σοφίαν ἔχῃς,
 κὰν ἀρχὴν, κὰν πλοῦτον, κὰν ὁτιοῦν, μὴ ἐπὶ βλάβῃ τῶν
 συνδούλων, μηδὲ ἐπ' ἀπωλείᾳ ἑαυτοῦ. Διὰ δὲ τοῦτο ἀμφό- C
 τερα ἀπαιτεῖ παρ' αὐτοῦ, φρόνησιν καὶ πίστιν. Καὶ γὰρ
 ἡ ἁμαρτία ἀπὸ ἀνοίας γίνεται. Πιστὸν μὲν οὖν αὐτόν φη-
 σιν, ὅτι οὐδὲν ἐνοσφίσατο, οὐδὲ παρανάλωσε ^ο τῶν δεσπο-
 τικῶν εἰκὴ καὶ μάτην· φρόνιμον δὲ, ὅτι ἔγνω πρὸς τὸ δέον
 οἰκονομῆσαι τὰ δοθέντα. Καὶ γὰρ ἀμφοτέρων ἡμῖν χρεία,
 καὶ τοῦ μὴ νοσφίσασθαι τὰ δεσποτικά, καὶ τοῦ εἰς δέον οἰκono-
 (484) μεῖν. Ἄν δὲ θάτερον ἀπῇ, τὸ ἕτερον χωλεύει. Ἄν τε γὰρ
 πιστὸς ἦ καὶ μὴ κλέπτης, ^ρ ἀπολλύῃ δὲ καὶ εἰς μηδὲν προσ-
 ῆκον δαπανᾷ, μέγα τὸ ἔγκλημα· ἂν τε εἰδῇ καλῶς οἰκono-
 μεῖν, νοσφίζεται δὲ, πάλιν οὐχ ἡ τυχοῦσα κατηγορία. D
 Ἀκούσωμεν καὶ οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες ταῦτα. Οὐ γὰρ δι-
 δασκάλοις διαλέγεται ^ι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλουτοῦσιν.
 Ἐκάτεροι γὰρ ἐνεπιστεύθησαν πλοῦτον· τὸν μὲν ἀναγκαϊό-
 τερον, οἱ διδάσκοντες· τὸν δὲ ἐλάττω, ὑμεῖς. Ὅταν οὖν
 τῶν διδασκόντων σκορπιζόντων τὰ μεῖζονα, ^ι ὑμεῖς μηδὲ ἐν
 τοῖς ἐλάττωσι βούλησθε τὴν μεγαλοψυχίαν ἐπιδείκνυσθαι,
 μᾶλλον δὲ οὐδὲ μεγαλοψυχίαν, ἀλλ' εὐγνωμοσύνην· (τὰ γὰρ
 ἀλλότρια ^ς δίδοτε) ποία ἔσται ἀπολογία; Ἀλλὰ τέως, πρὸ
 τῆς κολάσεως τῶν τὰ ἐναντία ποιούντων, τὴν τιμὴν τοῦ εὐ- E
 δοκιμοῦντος ἀκούσωμεν. “Ἀμὴν ^ι γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐπὶ πᾶσι
 τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.” Τί ταύτης ἴσον
 γένοιτ' ἂν τῆς τιμῆς; ποῖος παραστήσαι δυνήσεται λόγος
 τὴν ἀξίαν, τὴν μακαριότητα, ὅταν ὁ τῶν οὐρανῶν βασιλεὺς,
 καὶ ^ν τὰ πάντα ἔχων, ἄνθρωπον ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν 746
 αὐτοῦ καθιστᾷν μέλλῃ; Διὸ καὶ φρόνιμον αὐτόν καλεῖ,

^μ χαρισμάτων] Sic Edd. χρημάτων G. H. K. M. [et Reg. 688.]
 Haec καὶ περὶ χ. om. L. Ep. Ge. ^η ἧς] ἧν G. K. M. Ep. ^ο τῶν]
 τι τῶν L. ^ρ ἀπολλύει G. K. Ep. p. p. νοσφίζεται K. Ep. Correxīt
 Montef. ^ι μόνοις G. K. M. ^ι ὑμεῖς] + δὲ M. p. p. βούλησθε
 dant L. M. pro vulgato βούλεσθε. ^ς Sic H. K. M. Ge. δίδοται G.
 δίδοντες L. δίδονται Edd. ^ι γὰρ om. L. ὑμῖν] + ὅτι Edd. ^ν τὰ
 om. L.

^ω ὅτι ἔγνω μὴ τῶν μικρῶν τὰ μεγάλα προέσθαι, ἀλλὰ σωφρονήσας ἐνταῦθα, τῶν οὐρανῶν ἔτυχεν.

Εἶτα, ὅπερ αἰεὶ ποιεῖ, οὐκ ἀπὸ τῆς τοῖς ἀγαθοῖς κειμένης τιμῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς τοῖς πονηροῖς ἠπειλημένης κολάσεως διορθοῦται τὸν ἀκροατήν. Διὸ καὶ ἐπήγαγεν· ²¹ “Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς [×] δούλος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἔλθεῖν, καὶ ἄρξεται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίῃ δὲ καὶ πίνη μετὰ τῶν μεθύοντων· ἤξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ᾧ ἡ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.” Εἰ δὲ λέγοι τις· εἶδες οἷος ἐπεισηλθε λογισμὸς, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὴν ἡμέραν γνώριμον; “χρονίζει γὰρ ὁ κύριός ^γ μου,” φησί· εἴπομεν ἂν, οὐ διὰ τὸ μὴ εἶναι γνώριμον ^γ τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ διὰ τὸ πονηρὸν εἶναι τὸν οἰκέτην. Ἐπεὶ τῷ φρονίμῳ καὶ πιστῷ τίνος ^α ἔνεκεν οὐκ ἐπεισηλθεν αὕτη ἡ ἔννοια; Τί γὰρ, εἰ καὶ χρονίζει ὁ δεσπότης, ἄθλιε, ὅλως προσδοκᾷς αὐτὸν ^β ἥξειν; Τί οὖν οὐ μεριμνᾷς; Ἐντεῦθεν ^ο οὖν μανθάνομεν, ὅτι οὐδὲ χρονίζει. Αὕτη γὰρ οὐ τοῦ δεσπότου, ἀλλὰ τῆς τοῦ πονηροῦ οἰκέτου γνώμης ἡ ψήφος· διὸ καὶ διὰ τοῦτο ἐγκαλεῖται. “Ὅτι γὰρ οὐ χρονίζει, ἄκουσον Παύλου λέγοντος· ²² “ὁ κύριος ἐγγὺς, μηδὲν ^ο μεριμνᾷτε.” καὶ, “ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ.” Σὺ δὲ καὶ τῶν ἐξῆς ἄκουε, καὶ μάνθανε πῶς συνεχῶς ^δ ὑπομνησκει τῆς ἀγνοίας τῆς ἡμέρας, δηλῶν τοῖς οἰκέταις τοῦτο χρήσιμον ὄν, καὶ ἱκανὸν ἀφυπνίσαι αὐτοὺς καὶ διαναστῆσαι. Τί γὰρ εἰ καὶ μηδὲν τινες ἐντεῦθεν ^ο ἐκέρδαναν; Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν ὠφελούντων ὠφελήθησάν τινες, ἀλλ’ ὅμως οὗτος οὐ παύεται τὰ ^ε αὐτοῦ ποιῶν. Τί οὖν φησι τὰ ἐξῆς;

²¹ v. 48-51.

²² Philipp. iv. 5, 6. Hebr. x. 37.

^ω ὅτι ἔγνω . . . σωφρονήσας] Sic Sav. adstipulantibus codd. et Interp. ὅτι ἡ πιστὴ γνώμη περὶ τὰ μικρὰ τὰ μεγάλα προσκτᾶσθαι ποιεῖ, ἀλλὰ σωφρονήσας Mor. quem temere secutus est Montef. [×] δούλος] + ἐκείνος L. ^γ μου om. G. H. M. ^γ τὴν ἡμέραν om. G. K. M. γν. τὴν ἡμ.] τὴν ἡμ. γν. L. sed hic codex paulo ante alterum ordinem habet. ^α ἔνεκεν] + ἐντεῦθεν G. H. K. ^β ἥξειν] μὴ ἥξειν Mor. Ben. ^ο οὖν om. L. ^δ ἀναμνησκει L. τῆς ἀγ. τῆς ἡμ.] Sic L. ut conjecit Sav. τὴν ἀγνοίαν τῆς ἡμέρας H. ceteri cum Edd. τῆς ἀγνοίας τὴν ἡμέραν. ^ο Sic Sav. [et Reg. 688.] codices ἐκέρδανον. ^ε ἐαυτοῦ L.

“Ἐλεύσεται ^ε γὰρ ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,” καὶ τὰ ἔσχατα αὐτὸν διαθήσει. ^h Ὅρᾳς πῶς καὶ πανταχοῦ τοῦτο τίθησι, τὸ τῆς ἀγνοίας, δεικνὺς χρήσιμον ⁱ ὄν, καὶ ταύτῃ ποιῶν ἐναγωνίους αἰεῖ; Τοῦτο γὰρ ἐστὶν αὐτῷ ^D τὸ σπουδαζόμενον, τὸ αἰεὶ ἡμᾶς ἐργηγορέναι· καὶ ἐπειδὴ αἰεὶ ἐν ταῖς τρυφαῖς ἀναπίπτομεν, ἐν δὲ ταῖς συμφοραῖς μᾶλλον συστελλόμεθα, διὰ τοῦτο πανταχοῦ τοῦτο λέγει, ὅτι ὅταν ἄνεσις ᾖ, τότε ἔρχεται τὰ δεινὰ. Καὶ ὥσπερ ἀνωτέρω διὰ τοῦ Νῶε τοῦτο ἐδήλωσεν, οὕτω καὶ ἐνταυθα φησιν, ὅταν ὁ δούλος ἐκεῖνος μεθύῃ, ὅταν τύπτῃ, καὶ ἡ κόλασις ἀφόρητος.

^k Ἀλλὰ μὴ τὴν κόλασιν ἰδῶμεν μόνον τὴν ἐκείνῳ κειμένην, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο σκοπήσωμεν, μήποτε καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ πράτ- ^E τουντες λανθάνωμεν. Καὶ γὰρ τούτῳ ἐοίκασιν οἱ χρήματα ἔχοντες, καὶ μὴ διδόντες τοῖς δεομένοις. Καὶ γὰρ καὶ σὺ οἰκονόμος εἶ τῶν σαυτοῦ χρημάτων, οὐχ ἦττον ἢ ὁ τὰ τῆς ἐκκλησίας οἰκονομῶν. Ὡσπερ οὖν ἐκεῖνος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν τὰ διδόμενα παρ’ ὑμῶν εἰς πένητας ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε σκορπίσαι, ἐπειδὴ εἰς πενήτων ἐδόθη διατροφήν· οὕτως οὐδὲ σὺ ⁷⁴⁷ τὰ σά. Εἰ γὰρ καὶ πατρῶν διεδέξω κλῆρον, καὶ οὕτως ἔχεις (485) πάντα ἃ ἔχεις· καὶ οὕτω τοῦ θεοῦ πάντα ἐστίν. Εἴτα, σὺ μὲν ^m ὅπερ ἔδωκας, οὕτω βούλει μετὰ ἀκριβείας οἰκονομεῖσθαι· τὸν δὲ θεὸν οὐκ οἶεῖ τὰ αὐτοῦ μετὰ πλείονος ἀπαιτήσῃν ἡμᾶς τῆς σφοδρότητος, ἀλλὰ ἀνέχεσθαι ἀπλῶς αὐτῶν ἀπολυμένων; Οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. Καὶ γὰρ διὰ τοῦτο καὶ παρὰ σοὶ ταῦτα εἶασεν, ὥστε δοῦναι τὴν τροφήν αὐτοῖς ἐν ⁿ καιρῷ. Τί ἐστίν, ἐν καιρῷ; Τοῖς δεομένοις, τοῖς πεινῶσιν. Ὡσπερ ^o γὰρ σὺ τῷ συνδούλῳ ἔδωκας οἰκονομῆσαι, οὕτω καὶ σὺ ὁ δεσπότης βούλεται εἰς δέον ταῦτα δαπανᾶν. ^B Διὰ τοῦτο καὶ δυνάμενος αὐτὰ ἀφελέσθαι, ἀφήκεν, ἵνα ἔχῃς ἀφορμὴν ἀρετὴν ἐπιδείξασθαι· ἵνα ἀλλήλων εἰς χρεῖαν καταστήσας τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην θερμότεραν ἐργάσῃται.

^ε γὰρ om. L. ἐν ante ὥρᾳ om. M. Mox διαθήσεται G. M. ^h Ὅρᾳς ὅπως πανταχοῦ K. “Ὅρα ὅτι καὶ π. L. ⁱ ὄν addidi, distinctione paululum mutata, auctoribus G. H. K. M. et Interp. ^k ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ ὅτι οἰκονόμους θεοῦ ἡμᾶς εἶναι δεῖ, καὶ οὐκ ὀφείλομεν ἀναλίσκειν αὐτῶν τὸν πλοῦτον εἰς ἀκαίρους δαπάνας, καὶ πατρῶς, καὶ ἀπὸ πόνων ἰδίων ἐστίν· ἐν ^ω καὶ περὶ τοῦ μὴ τυπτίζειν τοὺς πένητας. G. ^l καὶ om. G. K. M. ^m ὅπερ Edd. ⁿ καιρῷ] Sic H. K. L. M. vulgo bis εὐκαιρῷ. ^o γὰρ om. G. H. K. M.

Σὺ δὲ λαβὼν, οὐ μόνον οὐ δίδως, ἀλλὰ καὶ τύπτεις. Καί-
τοιγε εἰ τὸ μὴ δοῦναι ἔγκλημα, τὸ τυπτῆσαι ποῖαν φέρει
συγγνώμην; Τοῦτο δέ μοι δοκεῖ λέγειν, τοὺς ὑβριστὰς καὶ
τοὺς πλεονέκτας αἰνιττόμενος, καὶ πολλὴν ἐνδεικνύμενος τὴν
C κατηγορίαν, ὅταν οὓς τρέφειν ἐκελεύσθησαν, τούτους τύ-
πτωσι. Δοκεῖ δέ μοι καὶ τοὺς τρυφῶντας ἐνταῦθα αἰνίτ-
τεσθαι· καὶ γὰρ καὶ τρυφῆς μεγάλη κείται κόλασις. “Ἐσθίει
γὰρ καὶ πίνει, ^p φησὶ, μετὰ τῶν μεθύοντων,” τὴν γαστρι-
μαργίαν δηλῶν. Οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἔλαβες, ἵνα ^q εἰς τρυφὴν
δαπανήσης, ἀλλ’ ἵνα εἰς ἐλεημοσύνην ἀναλώσης. Μὴ γὰρ τὰ
σαντοῦ ἔχεις; Τὰ τῶν πενήτων ἐνεπιστεύθης, καὶ ἐκ πόνων
δικαίων, καὶ ^r ἀπὸ κλήρου πατρῷου κεκτημένος τύχης. Μὴ
γὰρ οὐκ ἡδύνατο ^s ταῦτα ὁ θεὸς ἀφελέσθαι σου; Ἀλλ’ οὐ
ποιεῖ τοῦτο, σέ κύριον ποιῶν τῆς εἰς τοὺς δεομένους φιλοτι-
D μίας. Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς διὰ πασῶν τῶν παραβολῶν
κολάζει τοὺς οὐκ ^t εἰς τοὺς δεομένους τοῖς χρήμασι χρωμένους
τοῖς ἰδίοις. Οὔτε γὰρ αἱ παρθέναι ἥρπασαν τὰ ἀλλότρια,
ἀλλ’ οὐκ ἔδωκαν τὰ ἴδια· οὔτε ὁ τὸ ἐν τάλαντον κατο-
ρύξας ἐπλεονέκτησεν, ^v ἀλλ’ οὐκ ἐδιπλασίασεν· οὔτε οἱ
πεινῶντας παριδόντες, ἐπειδὴ τὰ ἀλλότρια ἥρπασαν, κολά-
ζονται, ἀλλ’ ^w ἐπειδὴ τὰ αὐτῶν οὐκ ἐσκόρπισαν, καθάπερ
καὶ ὁ δούλος οὗτος. Ἀκούσωμεν τοίνυν ὅσοι γαστριζόμεθα,
ὅσοι εἰς δαίτῃ πολυτελεῖ τὸν πλοῦτον ἀναλίσκομεν τὸν οὐδὲν
ἡμῖν προσήκοντα, ἀλλὰ τῶν δεομένων ὄντα. Μὴ γὰρ ἐπειδὴ
E ἀπὸ φιλανθρωπίας πολλῆς ὥς ἐκ τῶν σῶν ἐκελεύσθης ^x διδόν-
ναι, διὰ τοῦτο καὶ σαντοῦ ^y νομίσης εἶναι ταῦτα. Ἐχρησέ-
σοι, ἵνα δυνηθῇς εὐδοκιμῆσαι. Μὴ τοίνυν σὰ εἶναι νόμιζε, τὰ
αὐτοῦ αὐτῷ διδούς. Οὐδὲ γὰρ εἰ σὺ ἐδάμεισάς τι, ἵνα
ἀπελθὼν δυνηθῇ τινας ἀφορμὰς λαβεῖν πόρων, ἐκείνου τὰ
χρήματα ^z ἔφησ ἂν εἶναι. Καὶ σοὶ τοίνυν ἔδωκεν ὁ θεός, ἵνα
ἐμπορεύσῃ τὸν οὐρανόν. Μὴ τοίνυν τὴν ὑπερβολὴν τῆς φι-

^p φησὶ om. G. K. M. δηλῶν] ἐντεῦθεν δηλῶν H. ^q εἰς τὴν τρυφὴν
G. K. M. ^r ἀπὸ] ἐκ G. H. K. M. Alterum tuetur Flor. p. 342.
(Tom. XII. p. 586 B.) τύχης] Sic G. H. K. M. Fl. pro vulgato τυγ-
χάνης. Clausula καὶ ἐκ πόνων δικαίων post τυγχάνης vulgo legitur,
adversantibus G. H. K. M. Fl. et Interp. ^s αὐτὰ L. Fl. ^t εἰς
τοὺς δ.] εἰς δέον G. Ge. ^v ἀλλ’] + ἐπειδὴ G. H. K. M. et Interp.
^w ἐπειδὴ περ L. ^x διαδόναι G. H. K. M. invito Fl. ^y νόμιζε L.
νομίζης Edd. ^z ἔφησ ἂν] ἔφησας G. H. M.

λανθρωπίας ὑπόθεσιν ἀγωμοσύνης ^a ποιήσης. Ἐννόησον ὅσας εὐχῆς ἄξιον ἦν, τὸ δυνηθῆναι μετὰ τὸ βάπτισμα εὐρεῖν ὁδὸν λύουσιν ἁμαρτήματα. Εἰ μὴ τοῦτο εἶπε, δὸς ἐλεημοσύνην, 748 πόσοι ἂν εἶπον, εἴθε ἦν δυνατόν χρήματα δοῦναι, καὶ ἀπαλλαγῆναι ^b τῶν κακῶν τῶν μελλόντων; Ἐπειδὴ δὲ δυνατόν τοῦτο γέγονε, πάλιν γεγόνασιν ὑπτιοί. Ἀλλὰ δίδωμι, φησί. Καὶ τί τοῦτο; Οὐδέπω γὰρ ἔδωκας ὅσον ἢ τοὺς δύο ὀβολοὺς καταβαλοῦσα· μᾶλλον δὲ ^c οὐδὲ τὸ ἡμῖς, οὐδὲ τὸ πολλοστὸν ἐκείνης, ἀλλὰ τὰ πλείονα εἰς ^d ἀνοήτους ἐκβάλλεις δαπάνας, εἰς συμπόσια καὶ μέθην καὶ ἄσωτίαν ἐσχάτην· νῦν μὲν καλῶν, νῦν δὲ καλούμενος· νῦν μὲν ἀναλίσκων, νῦν δὲ ἐτέρους ἀναλίσκειν ἀναγκάζων· ὥστε καὶ διπλὴν σοι γενέσθαι τὴν κόλασιν, καὶ ἀφ' ὧν αὐτὸς ποιεῖς, καὶ ἀφ' ὧν ἐτέρους ^B προτρέπεις. Ὅρα γοῦν καὶ τοῦτον ^e αὐτὸν τοῦτο ἐγκαλούμενον τὸν οἰκέτην. “Ἐσθίει γάρ, φησί, καὶ πίνει μετὰ τῶν μεθύοντων.” Οὐδὲ γὰρ τοὺς μεθύοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν ὄντας κολάζει· καὶ μάλα εἰκότως, ^f ὅτι μετὰ τῆς οἰκείας διαφθορᾶς καὶ τῆς τῶν πλησίον ὑπερορῶσι σωτηρίας. Τὸν δὲ θεὸν οὐδὲν οὕτω παροξύνει, ὥς τὸ ὑπεροπτικῶς ἔχειν τῶν τῷ πλησίον προσηκόντων. Διὸ καὶ τὸν θυμὸν ἐνδεικνύμενος, διχοτομηθῆναι αὐτὸν ἐκέλευσε. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἀγάπην ^g γνῶρισμα τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἔφησεν εἶναι· ἐπειδὴ πᾶσα ἀνάγκη, τὸν ἀγαπῶντα τὰ τοῦ ἀγαπωμένου μερμνᾶν. Ταύτης τοίνυν ἐχώμεθα τῆς ὁδοῦ· καὶ γὰρ αὕτη μάλιστα ^C (486) ἐστὶν ἡ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνάγουσα, ἡ τοῦ Χριστοῦ μιμητὰς ἐργαζομένη, ἡ τοῦ θεοῦ κατὰ δύναμιν ὁμοίους ποιοῦσα. Ὅρα γοῦν καὶ τὰς ἀρετὰς ταύτας οὕσας ἀναγκαιοτέρας, αἱ παρὰ ταύτην ^h ἐσκήνυνται τὴν ὁδόν. Καὶ εἰ βούλεσθε, ποιήσωμεν αὐτῶν ἐξέτασιν, καὶ τὰς ψήφους ἀπὸ τῆς τοῦ θεοῦ ⁱ ἐνέγκωμεν γνώμης. Ἔστωσαν τοίνυν δύο ζωῆς ἀρίστης ὁδοί· καὶ ἡ μὲν μία αὐτῶν ^k αὐτὸν κατασκευαζέτω καλὸν τὸν με-

^a ποιήση G. M. ποιῶν Fl. Mox τὸ ante δυνηθῆναι om. G. H. K. M.

^b τῶν μελλόντων κακῶν Edd. ^c οὐδὲ] οὐ Sav. Haec οὐδὲ τὸ ἡμῖς om. L. Mor. Ben. invito Interprete. ^d ἀνοήτους G. M. Post h. v. vulgo addunt καὶ ἀνωφελείς, invitis codd. et Ge. ^e αὐτὸν τοῦτο] Sic L. τοῦτο om. ceteri. αὐτὸ τοῦτο Edd. ^f ὅτι] ὅταν G. M.

^g Codices γνῶριμον: sed vulgatum γνῶρισμα tuetur Reg. 688. et marg. G. ^h ἐσκήνυνται G. H. K. M. ⁱ φέρωμεν G. M. ^k αὐτὸν om. G. H. K. M.

τιόντα· ἡ δὲ ἑτέρα, καὶ τὸν πλησίον. Ἰδωμεν ποία μᾶλλον
 εὐδοκιμεῖ, καὶ πρὸς τὴν κορυφὴν ἡμᾶς ἄγει τῆς ἀρετῆς. Οὐκ-
 οὖν ἐκεῖνος μὲν ὁ τὰ ἑαυτοῦ μόνον ζητῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ
 Παύλου μυρίας δέξεται αἰτίας· ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ Παύλου
 εἴπω, τοῦ Χριστοῦ λέγω· οὗτος δὲ ἐγκώμια καὶ στεφάνους.
¹ Πόθεν τοῦτο δῆλον; Ἀκουσον τί μὲν τούτῳ διαλέγεται,
 τί δὲ ἐκείνῳ. ²³ “Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ ^m καὶ
 τὸ τοῦ πλησίον ἕκαστος.” Ὁρᾷς πῶς τὸ μὲν ἐξέβαλε, τὸ
 δὲ εἰσήγαγε; ⁿ Πάλιν, ²⁴ “ἕκαστος ἑμῶν τῷ πλησίον ἀρε-
 σκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν.” Εἰτα καὶ ὁ ἔπαινος
 ἄφατος μετὰ παραίνεσεως· “καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ
 ἤρρεσεν.” Ἰκαναὶ μὲν οὖν καὶ αὗται αἱ ψῆφοι δεῖξαι τὴν
 νίκην· ἵνα δὲ καὶ ἐκ περιουσίας τοῦτο γένηται, ἰδωμεν τί
 μὲν τῶν κατορθωμάτων μέχρις ἡμῶν ἴσταται, τί δὲ ἀφ’ ἡμῶν
 καὶ εἰς ἑτέρους διαβαίνει. Οὐκοῦν τὸ μὲν νηστεύσαι, καὶ
 χαμευνῆσαι, καὶ παρθενίαν ἀσκῆσαι, καὶ σωφρονῆσαι, ταῦτα
 αὐτοῖς ὁ τοῖς ἐργαζομένοις φέρει τὸ κέρδος· τὰ δὲ ἀφ’ ἡμῶν
 εἰς τὸν πλησίον διαβαίνοντα, ἐλεημοσύνη, διδασκαλία, ἀγάπη.
 Οὐκοῦν κἀνταῦθα ἄκουσον Παύλου λέγοντος, ὅτι ²⁵ “κἀν
 749 ψωμίσω μου τὰ ὑπάρχοντα, κἀν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα
^p καθήσομαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι.” ^q Ὁρᾷς
 αὐτὴν καθ’ ἑαυτὴν λαμπρῶς ἀνακηρυττομένην καὶ στεφανου-
 μένην; Εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ ἐκ τρίτου συμβάλωμεν. Καὶ
 ὁ μὲν νηστευέτω, καὶ σωφρονείτω, καὶ μαρτυρεῖτω, καὶ κα-
 τακαιέσθω· ἕτερος δέ τις ἀναβαλλέσθω τὸ μαρτύριον διὰ
 τὴν τοῦ πλησίον οἰκοδομήν, καὶ μὴ μόνον ἀναβαλλέσθω, ἀλλὰ
 καὶ ἀπερχέσθω μαρτυρίου χωρὶς· τίς μᾶλλον εὐδοκιμήσει μετὰ
 τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν; Οὐ δεῖ πολλῶν ἐνταῦθα λόγων
 ἡμῖν, οὐδὲ μακρᾶς τῆς περιόδου. Ἐφέστηκε γὰρ ὁ μακάριος
 Παῦλος τὴν ψῆφον φέρων καὶ λέγων· ²⁶ “τὸ ἀναλῦσαι καὶ
 B σὺν Χριστῷ εἶναι, κρεῖσσον· τὸ δὲ ἐπιμένειν τῇ σαρκί, ἀναγ-
 καιότερον δι’ ὑμᾶς.” ^r καὶ τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν ἀποδημίας
 προετίμησε τοῦ πλησίον τὴν οἰκοδομήν. Τοῦτο γὰρ μάλιστά

²³ 1 Cor. x. 24.²⁴ Rom. xv. 2, 3.²⁵ 1 Cor. xiii. 3.²⁶ Philip. i. 23, 24.

¹ Καὶ πόθεν Edd. ^m καὶ om. K. L. ⁿ Καὶ πάλιν L. ^o τοῖς
 deest in Edd. ^p καθήσωμαι G. ^q Ὁρᾷς αὐτὴν καθ’ ἑαυτὴν] Καὶ
 θεὰ αὐτὴν G. H. K. M. [et Reg. 688.] Καὶ θεὰ ταύτην L. Editi, ut
 dedi, nulla memorata varietate. ^r καὶ] Ἀκούεις ὅτι καὶ Edd. invitis
 codd. et Interp.

ἐστὶ συνεῖναι Χριστῷ, τὸ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν· θέλημα δὲ αὐτοῦ οὐδὲν οὕτως ἐστίν, ὡς τὸ συμφέρον ^α τῷ πλησίον. Βούλει καὶ τετάρτην εἶπω τούτων ἀποδείξιν; “Πέτρε, ^ι φιλεῖς με; φησί· ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.” καὶ τρίτον αὐτὸν ἐρωτήσας, τοῦτο ἔφησε φιλίας εἶναι τεκμήριον. Οὐ ^ν πρὸς ἱερέας δὲ τοῦτο εἴρηται μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἕκαστον ἡμῶν, τῶν καὶ μικρὸν ἐμπεπιστευμένων ποίμνιον. Μὴ γὰρ ἐπειδὴ ^ο μικρὸν ἐστὶ, καταφρονήσης· ²⁷ “ὁ γὰρ πατήρ μου, φησὶν, εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς.” Ἐχει ἕκαστος ἡμῶν πρόβατον τοῦτο ἐπὶ τὰς προσηκούσας ἀγέτω νομάς. Καὶ ὁ ἀνὴρ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς εὐνῆς μηδὲν ἄλλο ζητεῖτω, ἀλλ’ ἢ ὅπως ἐργάσῃται τι καὶ εἴπῃ, δι’ ὧν ἅπασαν εὐλαβεστέραν ^ω ποιήσει τὴν οἰκίαν. Ἡ γυνὴ πάλιν, ἔστω μὲν οἰκουρὸς, πρὸ δὲ ταύτης τῆς ἐπιμελείας ἐτέραν ἀναγκαιοτέραν ἐχέτω φροντίδα, ^κ τὰ τῶν οὐρανῶν ὅπως ἅπασα ἐργάζεται ἢ οἰκία. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς, πρὸ τῆς κατὰ τὴν οἰκίαν ἐπιμελείας, τὰ δημόσια σπουδάζομεν ^ν καταθεῖναι ὀφλήματα, ὥστε μὴ διὰ τὴν ἐν τούτοις ἀγνωμοσύνην ^ζ δέρεσθαι καὶ ἑλκεσθαι ἐπ’ ἀγοράς, καὶ μυρία ἀσχημονεῖν· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ^ο τοῦτο δεῖ ποιεῖν, τὰ τοῦ βασιλέως τῶν ὅλων θεοῦ καταθεῖναι πρότερον, ἵνα μὴ ἔλθωμεν ὅπου ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Καὶ τὰντας ζητῶμεν τὰς ἀρετάς, αἱ μετὰ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καὶ τοὺς πλησίον τὰ μέγιστα ὠφελῆσαι δύναιντ’ ἂν. Τοιοῦτον ἢ ἐλεημοσύνη, τοιοῦτον ἢ εὐχή· μᾶλλον δὲ καὶ ^α αὕτη παρ’ ἐκείνης δυνατὴ καὶ ὑπόπτερος γίνεται. ²⁸ “Αἱ εὐχαὶ σου γὰρ, φησί, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι ^β σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.” Οὐκ εὐχή δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ νηστεία ἐντεῦθεν τὰ νεῦρα ἔχει. Κἂν νηστεύης χωρὶς ^ο ἐλεημοσύνης, οὐδὲ νηστεία τὸ πρᾶγμα λογίζεται· ἀλλὰ γαστριζομένου καὶ μεθύοντος χειρῶν ὁ τοιοῦτος, καὶ ^ο τοσοῦτῃ (487) χειρῶν, ὅσῳ τρυφῇς ὠμότης χαλεπώτερον. Καὶ τί λέγω

²⁷ Luc. xii. 32.²⁸ Act. x. 4.

^α τῷ] τοῦ G. ^ι φιλεῖς] εἰ φιλεῖς H. ^ν πρὸς τοὺς ἱερέας G. H. K. M. ^ω ποιήσῃ Edd. ^κ τὰ] τὴν L. M. τὴν τῶν οὐρανῶν [βασιλείαν,] ὅπως Mor. et sine uncis Ben. p. p. ἐργάσῃται Edd. ^ν κατατιθεῖναι G. H. K. M. ^ζ δαίρεσθαι G. δεδέσθαι H. K. L. Mor. p. p. εἰς ἀγοράς G. H. M. εἰς ἀγοράς (sic) K. ^α αὕτη G. H. K. M. ^β σου deest in Edd. ^ο τοσοῦτον χ. ὅσον G. H. K. M. ὠμότης] + χεῖρον καὶ Edd. contra codd. et Flor. p. 349.

νηστείαν; Καὶν γὰρ σωφρονῆς, καὶν παρθευῆς, ἐκτὸς ἑστη-
 750 κας τοῦ νυμφῶνος, ἐλεημοσύνην οὐκ ἔχων. Καίτοι τί παρ-
 θενίας ἴσον, ὃ μηδὲ ἐν τῇ καινῇ ^d ὑπὸ νόμου ἦλθεν ἀνάγκην
 διὰ τὸ ὑπερέχον; ἀλλ' ὅμως ἐκβάλλεται, ὅταν τὴν ἐλεημο-
 σύνην μὴ ἔχη. Εἰ δὲ παρθένοι ἐκβάλλονται, ἐπειδὴ ταύτην
 οὐκ εἶχον μετὰ δαυιλείας τῆς προσηκούσης, τίς δυνήσεται
 ταύτης ἄνευ συγγνώμης τυχεῖν; Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ἀλλ'
 ἀπολέσθαι πάντως ἀνάγκη τὸν ταύτην οὐκ ἔχοντα. Εἰ γὰρ
 ἐν τοῖς βιωτικοῖς οὐδεὶς ἑαυτῷ ζῇ, ἀλλὰ καὶ χειροτέχνης,
 καὶ στρατιώτης, καὶ γεωργός, καὶ ἔμπορος, πρὸς τὸ κοινῇ
 συμφέρον καὶ τὸ τῷ πλησίον ὠφέλιμον συντελοῦσιν ἅπαντες·
 πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν πνευματικῶν τοῦτο δεῖ ποιεῖν. Τοῦτο
 γὰρ μάλιστά ἐστι ^e ζῆν· ὡς ὅγε ἑαυτῷ ζῶν μόνον, καὶ πάν-
 B των ὑπερορῶν, περιττός ἐστι, καὶ οὐδὲ ἄνθρωπος, οὐδὲ τοῦ
 γένους τοῦ ἡμετέρου. Τί οὖν, φησὶν, ^f ἂν τὰ καθ' ἑαυτὸν
 παρίδω, τὰ τῶν ἄλλων ἐπιζητῶν; Οὐκ ^g ἐστι τὰ τῶν ἄλ-
 λων ἐπιζητοῦντα τὰ ἑαυτοῦ παριδεῖν. Ὁ γὰρ τὰ τῶν
 ἄλλων ἐπιζητῶν, οὐδένα λυπεῖ, ἀλλ' ἐλεεῖ πάντας, ὠφελεῖ
 εἰς δύναμιν τὴν ἑαυτοῦ· οὐδένα ἀρπάσεται, ^h οὐδένα πλεονε-
 κτήσεται, οὐ κλέψει, οὐ ψευδομαρτυρήσει· πάσης ἀφέζεται
 κακίας, πάσης ἐπιλήψεται ἀρετῆς, καὶ ὑπερεύξεται τῶν ἐχ-
 θρῶν, καὶ εὐεργετήσεται τοὺς ἐπιβουλεύοντας· καὶ οὔτε λοι-
 δορήσεται τινι, οὔτε κακῶς ἐρεῖ, καὶ μυρία ⁱ ἀκούσῃ κακῶς,
 ἀλλ' ἐρεῖ τὰ ἀποστολικά· ²⁹ “τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ;
 C τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;” ^k Ἐν δὲ τῷ τὰ
 ἡμέτερα σκοπεῖν οὐ πάντως καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἔψεται. Ἐκ
 τούτων ἀπάντων πεισθέντες, ὡς οὐκ ἐνὶ σωθῆναι μὴ τὸ κοινῇ
 συμφέρον ^l σκοποῦντα, καὶ τὸν διχοτομηθέντα τοῦτον ἰδόντες,
 καὶ τὸν τὸ τάλαντον κατορύξαντα, ταύτην ἐλώμεθα τὴν ὁδόν,
 ἵνα καὶ τῆς αἰωνίου ^m τύχωμεν ζωῆς· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς

²⁹ 2 Cor. xi. 29.

^d ἦλθεν ὑπὸ νόμου ἀνάγκην H. ἦλθεν ὑπὸ νόμον ἀνάγκης G. M. Ge. ὑπὸ νόμον ἦ. ἔξ ἀνάγκης Fl. ὑπὸ νόμον ἦ. τῆς ἀνάγκης Sav. Ben. Sic Mor. sed [τῆς ἀνάγκης] post ὑπερέχον rejecto. ^e ζῆν] τὸ ζῆν Edd. p. p. μόνω K. Fl. ^f ἂν om. K. Idem παριδὼν et ἐπιζητῶ dat, favente Ge. ^g ἐστιν] + οὐκ ἐστι Edd. ^h οὐδένα] οὐδὲ K. οὐδένα ἀρπάσεται, οὐδ. πλ.] οὐδένοσ τι ἀρπάσει, οὐ πλ. Edd. ⁱ ἀκούῃ G. M. ^k Ἐκ δὲ τοῦ τὰ Edd. ^l σκοποῦντας Edd. ^m τύχ. ζωῆς] βασιλείας ἐπιτύχωμεν G. H. K. M. Ge.

ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. D

ΟΜΙΛΙΑ ΟΗ.

¹ Τότε ὁμοιωθήσεται, ^a φησὶν, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. Πέντε δὲ ^b ἦσαν φρόνιμοι, καὶ ^c αἱ πέντε μωραὶ, αἵτινες οὐκ ἔλαβον, φησὶν, ἔλαιον. Εἴτα χρονίζοντος ^d τοῦ νυμφίου ἐνύσταξαν πασαι, καὶ ἐκάθευδον. Μέσης δὲ νυκτός κραυγὴ γέγονεν· ^e ἰδοὺ, ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέλθετε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. ^f Καὶ ἀναστᾶσαι καὶ διαποροῦσαι αἱ πέντε εἶπον ταῖς φρονίμοις· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν. Αἱ δὲ οὐκ ἐπένευσαν, λέγουσαι· μήποτε οὐ ^g μὴ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε. Ἀπιοσῶν δὲ ἐπὶ τοῦτο, ἦλθεν ὁ νυμφίος· καὶ αἱ μὲν εἰσῆλθον, αἱ δὲ ^h ἦλθον ὕστερον λέγουσαι· κύριε, κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν. Ὁ δὲ ⁱ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, ^k οὐδὲ τὴν ὥραν. Εἴτα ἑτέραν λέγει παραβολὴν ^l πάλιν. Ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ^m ὑπάρχοντα· ᾧ μὲν πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν· καὶ ⁿ ἀπεδήμησεν. Εἴτα τῶν δύο ^o προσ-

¹ Cap. xxv. v. 1-30.

HOM. LXXVIII. ^a φησὶν om. K. L. ^b ἦσαν] + ἐξ αὐτῶν H. ^c αἱ om. K. L. αἵτινες] + μωραὶ H. ^d τοῦ] φησὶ, τοῦ H. L. p. p. ^e ἰδοὺ om. K. L. p. p. αὐτοῦ om. K. ^f Καὶ... φρονίμοις] Τότε ἡγέρθησαν πασαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν. Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον H. ^g μὴ om. L. πορεύεσθε] + δὲ L. ^h ἦλθον om. K. L. ὕστερον] ὕστεροῦσαι L. λέγουσαι] λέγουσιν K. L. κύριε, κύριε om. K. L. ⁱ ἀποκριθεὶς om. K. L. ἀμὴν om. L. ^k οὔτε G. H. K. M. ^l πάλιν om. L. Ἄνθρωπος] + τις G. L. ^m ὑπάρχοντα] + αὐτοῦ L. ⁿ ἀπεδήμησεν] + καὶ τὰ ἐξῆς (omissis, quae sequuntur usque ad initium Homiliae) M. ^o προσενεγκόντων H. K.

ενεγκάντων τὰ διπλάσια, ὁ τὸ ἐν πιστευθεὶς αὐτὸ μόνον προσήνεγκε· καὶ ἐγκαλούμενός φησιν· ἔγνω ὅτι σκληρὸς εἶ, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅπου οὐ διεσκόρπισας· καὶ φοβηθεὶς ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου· ἴδε, ἔχεις τὸ σόν. Ἀποκριθεὶς οὖν ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπε· πονηρὲ δούλε, ἦδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅπου οὐ διεσκόρπισα· ἔδει σε καταβαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπέζιταις, καὶ γὰρ ἐλθὼν ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. Ἄρατε οὖν τὸ τάλαντον ἀπ' αὐτοῦ, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. Τῷ γὰρ ἔχοντι δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ τὸν ἀχρεῖον δούλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

- Ε** ΑΥΤΑΙ αἱ παραβολαὶ τῇ προτέρᾳ εἰκάσι τῇ τοῦ πιστοῦ δούλου, καὶ τοῦ ἀγνώμονος καὶ τὰ δεσποτικά ¹κατεδηδοκότες. Τέσσαρες γὰρ εἰσιν αἱ πᾶσαι περὶ τῶν αὐτῶν διαφόρως ἡμῖν παραινῶσαι· λέγω δὴ τῆς περὶ τὴν ἐλεημοσύνην σπουδῆς, 751 καὶ τοῦ διὰ πάντων, ὧν ἂν ²δυνώμεθα, τὸν πλησίον ὠφελεῖν, ὡς οὐκ ἐνὸν σωθῆναι ἐτέρως. Ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν περὶ πάσης ὠφελείας λέγει καθολικώτερον, ἢν εἰς τὸν πλησίον ἐπιδείκνυσθαι χρή· ἐπὶ δὲ τῶν παρθένων περὶ ἐλεημοσύνης ἰδικῶς τῆς ἐν χρήμασι λέγει, καὶ σφοδρότερον ἢ ἐπὶ τῆς προτέρας παραβολῆς. Ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸν τύπτοντα, καὶ μεθύοντα, καὶ τὰ δεσποτικά σκορπίζοντα καὶ ἀπολλύντα κολάζει· ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸν οὐκ ὠφελούντα, οὐδὲ δαψιλῶς τοῖς δεομένοις τὰ ὄντα κενοῦντα. Εἶχον μὲν γὰρ ἔλαιον, οὐ δαψιλὲς δέ· διὸ καὶ κολάζονται. Τίνος δὲ ἕνεκεν ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν παρθένων ταύτην ³προάγει τὴν παραβολήν, καὶ οὐχ ἀπλῶς **Β** ⁴ὅτι δὴποτε ὑποτίθεται πρόσωπον; Μεγάλα περὶ παρθενίας διελέχθη εἰπὼν· ⁵“εἰσὶν εὐνούχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν” καὶ, “ὁ δυνάμενος χωρεῖν,

² Matth. xix. 12.

¹ ὅπου] ὅθεν L. ² ἔχεις om. L. ³ ἔχει] δοκεῖ ἔχειν K. L. invitis Mosqg. ⁴ δούλον] + ἐκείνον L. ἐμβάλετε idem. ⁵ κατεδηδοκότες] + χρήματα Edd. ⁶ δυνάμεθα Edd. Tacite correxit Editor Ben. 2^{dae}. ⁷ παράγει H. ⁸ οἰονδήποτε Ep. οἰονδηποτοῦν Edd. p. p. τίθεται G. M.

χωρείτω.” ^γ Οἶδε καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων μεγάλην
περὶ αὐτῆς δόξαν ἔχοντας. Καὶ γὰρ ἐστὶ φύσει τὸ πρᾶγμα
μέγα, καὶ ^δ δέικνυται ἐξ ὧν οὔτε ἐν τῇ παλαιᾷ ὑπὸ τῶν
παλαιῶν καὶ ἀγίων ἀνδρῶν ἐκείνων κατωρθώθη, καὶ ἐν τῇ
καινῇ ^ε δὲ οὐκ ἦλθεν εἰς ἀνάγκην νόμου. Οὐ γὰρ ἐπέταξε
τοῦτο, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τῶν ^β ἀκουόντων ἐπέτρεψε. Διὸ
(488) καὶ Παῦλός φησι· ³ “περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπίταγὴν κυρίου
οὐκ ἔχω.” Ἐπαιῶ μὲν γὰρ τὸν κατορθοῦντα, οὐκ ἀναγκάζω ^δ
δὲ τὸν μὴ βουλόμενον, οὐδὲ ἐπίταγμα τὸ πρᾶγμα ποιῶ.
Ἐπεὶ οὖν καὶ μέγα τὸ πρᾶγμα ἦν, καὶ μεγάλην παρὰ τοῖς
πολλοῖς δόξαν εἶχεν, ἵνα μὴ τις τοῦτο κατορθῶν, ὡς τὸ πᾶν
κατωρθωκὸς ^ε διακේται, καὶ τῶν λοιπῶν ἀμελῇ, τίθησι ταύτην
τὴν παραβολὴν, ἱκανὴν πείσαι, ὅτι παρθενία, ^δ καὶ τὰ ἄλλα
πάντα ἔχη, τῶν ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης καλῶν ἔρμος οὔσα,
μετὰ τῶν πόρνων ἐκβάλλεται· ^ε καὶ τὸν ἀπάνθρωπον καὶ τὸν
ἀνελεήμονα ἴστησι μετ’ αὐτῶν. Καὶ μάλα εἰκότως· ὁ μὲν
γὰρ σωμάτων ἔρωτος ἡττήθη, ^ε αἱ δὲ χρημάτων. Οὐκ ἐστὶ
δὲ ἴσον σωμάτων ἔρος καὶ χρημάτων· ἀλλ’ ὁ τῶν σωμάτων
δριμύτερός τε πολλῶ καὶ τυραννικώτερος. Ὅσῳ ^ε οὖν ἀσθε-
νέστερος ὁ ἀνταγωνιστής, τοσούτῳ ἀσύγγνωστοι μᾶλλον αἱ ^δ
νικηθεῖσαι. Διὰ τοῦτο δὴ καὶ μωρὰς αὐτὰς καλεῖ, ὅτι τὸν
μείζονα ὑποστάσαι πόνον, διὰ τὸν ἐλάττονα τὸ πᾶν προϋ-
δωκαν. Λαμπάδας δὲ ἐνταῦθ’ αὖ φησιν αὐτὸ τὸ τῆς παρθενίας
χάρισμα, τὸ καθαρὸν τῆς ἀγιωσύνης· ἔλαιον δὲ, τὴν φιλαν-
θρωπίαν, τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν περὶ τοὺς δεομένους βοήθειαν.
“Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκά-
θεδον.” ^δ Δείκνυσιν οὐκ ὀλίγον τὸν χρόνον ἐσόμενον πάλιν
τὸν μεταξὺ, τοὺς μαθητὰς ἀπάγων τοῦ προσδοκᾶν αὐτίκα
μάλα φανεῖσθαι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Καὶ γὰρ τοῦτο ἤλπι- ^ε

³ 1 Cor. vii. 25.

^γ Οἶδε] Οἶδεν δὲ Ep. [“Ἄλλως δὲ” οἶδε Mor. et sine uncis Sav.
Ben. ^δ δέικνυται] Sic Ep. et codd. δῆλον Edd. p. p. ὑπὸ τῶν
ἀγίων ἐκείνων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν κατωρθώθη Edd. contra Ep. Interp.
et codices. ^ε δὲ om. K. L. ^β ἀκουόντων] + τοῦτο κατορθοῦσθαι
Edd. ^ε διακείται M. διακαίηται L. ceteri cum Edd. διάκειται.
Ante h. v. ἀμελῶς inferciunt Edd. invitis subsidiis. ^δ καὶ . . . ἔχη]
καὶ τὰ ἄλλα πάντα καλὰ Edd. repugnantibus Ep. Ge. et codd. Vocu-
lam πάντα contra ceteros tumentur L. Ep. Ge. ^ε καὶ τῶν ἀπανθρώ-
πων G. K. M. ^ε αἱ] Sic Ep. et codd. οἱ Edd. ^ε γοῦν Edd.
^δ Ἐνταῦθα δέικνυσιν Edd.

ζον· διὰ τοῦτο καὶ συνεχῶς αὐτοὺς ἀναχαιτίζει τῆς ἐλπίδος ταύτης. Μετὰ δὲ ^ιτούτου κακῆνιο ἐμφαίνει, ὅτι ὕπνος ὁ θάνατός ἐστιν. Ἐκάθευδον γάρ, φησί.

“Περὶ δὲ μέσας νύκτας κραυγὴ ^κ γέγονεν.” Ἦτοι τῇ παραβολῇ ἐπέμεινεν, ἥ πάλιν δείκνυσιν, ὅτι ἐν νυκτὶ ἡ ἀνάστασις
 752 γίνεται. Τὴν δὲ κραυγὴν καὶ ὁ Παῦλος ἐνδείκνυται, λέγων·
⁴ “ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι καταβήσεται ἀπ’ οὐρανοῦ.” Καὶ τί βούλονται αἱ σάλπιγγες; τί δὲ ἡ κραυγὴ λέγει; “Ὁ νυμφίος ἔρχεται.” Ἐπεὶ οὖν ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας, “λέγουσιν αἱ μωραὶ ταῖς φρονίμοις· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν.” Πάλιν αὐτὰς μωρὰς καλεῖ, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν μωρότερον τῶν ἐνταῦθα χρηματιζομένων, καὶ γυμνῶν ἀπίοντων ἐκείσε, ἔνθα μάλιστα φιλανθρωπίας ἡμῖν χρεῖα, ἔνθα πολλοῦ τοῦ ^ιἐλαίου. Οὐ ταύτη δὲ μόνον μωραὶ, ἀλλ’ ὅτι καὶ προσεδόκησαν ἐκείθεν λήψεσθαι, καὶ ἀκαίρως ἐζήτησαν· καίτοιγε οὐδὲν ἐκείνων φιλανθρωπό-
 Β τερων ἦν τῶν παρθένων, αἱ διὰ τοῦτο μάλιστα εὐδοκίμησαν. Καὶ οὐδὲ τὸ πᾶν ζητοῦσι· “δότε γὰρ ἡμῖν, φησὶν, ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν” καὶ τὸ ἀναγκαῖον τῆς χρείας ἐπιδείκνυνται· “σβέννυνται γάρ, φησὶν, αἱ λαμπάδες ἡμῶν.” Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπέτυχον· καὶ οὔτε ἡ φιλανθρωπία τῶν αἰτουμένων, οὔτε τὸ εὐκόλον τῆς αἰτήσεως, οὔτε τὸ ἀναγκαῖον καὶ χρεῶδες ἐποίησεν αὐτὰς ἐπιτυχεῖν. Ἀλλὰ τί ^μ δὴ ἐντεῦθεν μανθάνομεν; Ὅτι οὐδεὶς ἡμῶν ἐκεῖ, τῶν ἐκ τῶν ἔργων προδοθέντων, προστῆναι δυνήσεται· οὐκ ἐπειδὴ οὐ βούλεται, ἀλλ’ ἐπειδὴ οὐ δύναται. Καὶ γὰρ καὶ αὗται ἐπὶ τὸ ἀδύνατον καταφεύγουσι. Τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Ἀβραὰμ ἐδήλωσεν εἰπὼν, ὅτι ⁵ “^ν χάσμα μέγα ἐστὶ μεταξὺ ὑμῶν καὶ ἡμῶν,
 C ὥστε μηδὲ βουλομένοις ἐξεῖναι διαβῆναι.” “Πορεύεσθε δὲ πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε.” Καὶ τίνες οἱ πωλοῦντες; Οἱ πένητες. Καὶ ποῦ οὗτοι; Ἐνταῦθα· καὶ τότε ζητῆσαι ἔχρην, οὐκ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. Ὅρᾳς ὁ ὀπόση γίνεται ἀπὸ τῶν πενήτων ἡμῖν ἡ πραγματεία; καὶ τούτους ἀνέ-

⁴ 1 Thess. iv. 16: (coll. 1 Cor. xv. 52.)

⁵ Luc. xvi. 26.

^ι τούτου] Sic L. vulgo τοῦτο. ^κ γίνεται K. L. ^ι ἐλέου L. Ge. ^μ δὴ deest in Edd. ^ν χάσμα μέγα] χάος L. Ita laudat Chrys. infra p. 779 E. Tom. x. p. 504 B. et alibi. μέγα om. K. Vulgatum tumentur Mosqq. ^ο πόση K. L. quam magnae Ge. ὅπως Edd.

λης, τὴν πολλὴν τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀνείλες ἐλπίδα. Διόπερ ἐνταῦθα τὸ ἔλαιον ^p συνάγειν χρῆ, ἵνα ἐκεῖ χρήσιμον γένηται, ὅταν ὁ καιρὸς ἡμᾶς καλῇ. Οὐ γὰρ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ καιρὸς τῆς συλλογῆς, ἀλλ' οὗτος. Μὴ τοίνυν ἀνάλυσκε μάτην τὰ ὄντα εἰς τρυφὰς καὶ κενοδοξίας. Πολλοῦ γάρ ^a σοι ἐκεῖ χρεία ^D τοῦ ἔλαιου. Ταῦτα ἀκούσασαι ἐκείναι ἀπῆλθον, ἀλλ' οὐδὲν ὠνήσαν. Τοῦτο δέ φησιν, ^s ἢ τῇ παραβολῇ παραμένων, καὶ ὑφαίνων αὐτήν· ἢ καὶ διὰ τούτων δεικνύς, ὅτι καὶ φιλόανθρωποι (489) ποι γενώμεθα μετὰ τὸ ἀπελθεῖν, οὐδὲν ἐντεῦθεν κερδήσομεν εἰς τὸ ^t διαφυγεῖν. Οὐκοῦν οὐδὲ ταῦται ἤρκεσεν ἡ προθυμία· ἐπειδὴ μὴ ἐνταῦθα ἀπῆλθον πρὸς τοὺς πωλοῦντας, ἀλλ' ἐκεῖ οὔτε τῷ πλουσίῳ, ὅτε οὕτω φιλόανθρωπος γέγονεν, ὡς καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτῷ προσηκόντων μεριμνᾶν. Ὁ γὰρ τὸν ἐν τῷ πυλῶνι κείμενον παρατρέχων, τοὺς οὐδὲ ὀρωμένους ἐξαρπάσαι ^v τῶν κινδύνων καὶ τῆς γεέννης ἐπείγεται, καὶ παρακαλεῖ πεμφθῆναί τινας τοὺς ταῦτα ἀπαγγελοῦντας αὐτοῖς. Ἄλλ' ^E ὅμως ^w οὐδὲν ἐκεῖνος ἐντεῦθεν ἀπώνατο, ὥσπερ οὐδὲ αὐται. Ἐπειδὴ γὰρ ταῦτα ἀκούσασαι ἀπῆλθον, ἦλθεν ὁ νυμφίος· καὶ αἱ μὲν ἑτοιμοί, συνεισῆλθον· αἱ δὲ ἀπεκλείσθησαν. Μετὰ τοὺς πολλοὺς πόνους, μετὰ τοὺς ^x μυρίους ἰδρώτας καὶ τὴν ἀφόρητον μάχην ἐκείνην, καὶ τὰ τρόπαια ^a κατὰ τῆς ^y φύσεως λυττώσης ἀνέστησαν, καταισχυνθεῖσαι καὶ τῶν λαμπάδων ἐσβεσμένων, ἀνεχώρουν κάτω κύπτουσαι. Οὐδὲν γὰρ ἀμαυρότερον παρθενίας, ^z ἔλεον μὴ ἐχούσης· οὕτω καὶ οἱ πολλοὶ ⁷⁵³ τοὺς ἀνελεήμονας εἰώθασι καλεῖν σκοτεινοὺς. Ποῦ τοίνυν τῆς παρθενίας ^a ὄφελος, ὅτε τὸν νυμφίον οὐκ εἶδον, καὶ οὐδὲ κρούσασαι ἤνυσαν, ἀλλὰ τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο ἤκουσαν ῥῆμα, “ὕπαγετε, οὐκ οἶδα ὑμᾶς;” Ὅταν δὲ αὐτὸς εἶπῃ τοῦτο, οὐδὲν ἕτερον ἢ γέεννα καταλιμπάνεται καὶ ἡ ἀφόρητος κόλασις· μᾶλλον δὲ καὶ τῆς γεέννης ^b τοῦτο τὸ ῥῆμα χαλεπώτερον.

^p Sic L. M. Ep. vulgo συναγαγεῖν. ^a σου G. K. M. ^s Sic H. L. vulgo ὠνήσαντο. Vid. adnot. ^s ἢ om. G. Alterum ἢ om. G. M. αὐτήν· ἢ καὶ διὰ τ. δ.] αὐτήν διὰ τούτων· ἢ δ. K. L. ^t διαφυγεῖν] + τὴν κόλασιν Ep. et Edd. invito Interp. ^v τῶν κ. καὶ] τοῦ κινδύνου G. H. K. M. ^w οὐδὲ H. K. M. et pr. G. ^x πολλοὺς H. K. πολλαὶ G. M. invito Ep. ^y φ. λ.] λ. φ. Ep. Cf. Matthaei. ad Euth. Tom. I. p. 955. ^z ἔλαιον H. Ep. Ge. ἐλεημοσύνην Edd. ^a ὄφελος] τὸ καύχημα Edd. invito Interp. “Alii τὸ [?] ὄφελος.” Montef. καὶ ante οὐδὲ om. G. H. K. M. ^b τουτὶ Edd. τὸ ῥῆμα om. M.

^cΤοῦτο τὸ ῥῆμα καὶ τοῖς τὴν ἀνομίαν ἐργαζομένοις εἶπε.
 “Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν, ^dοὐδὲ τὴν
 ὥραν.” Ὁρᾷς πῶς συνεχῶς τοῦτο ἐπιλέγει, χρησίμην δεικνύς
 B τὴν ἀγνοίαν τῆς ἐξόδου τῆς ἐντεῦθεν; Ποῦ ^eνῦν εἰσιν οἱ διὰ
 παντὸς μὲν τοῦ βίου ῥάθυμοι, ὅταν δὲ ἐγκαλῶνται παρ’ ἡμῶν,
 λέγοντες, ὅτι ἐν καιρῷ τελευτῆς καταλιμπάνω τοῖς δεομένοις;
 Ἀκουέτωσαν τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ διορθοῦσθωσαν. Καὶ
 γὰρ ^fκαὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ πολλοὶ ἐξέπεσον τούτου, ἀθρόον
 ἀναρπασθέντες, καὶ οὐδὲ ἐπισκῆψαι συγχωρηθέντες τοῖς οἰ-
 κείοις ὑπὲρ ὧν ἐβούλonto.

Αὕτη μὲν οὖν ἡ παραβολὴ τῆς διὰ χρημάτων ἐλεημοσύνης
 ἐνεκεν εἴρηται· ἡ δὲ μετὰ ταύτην, πρὸς τοὺς οὐ χρήμασιν,
 οὐ λόγῳ, οὐ προστασίᾳ, οὐχ ἐτέρῳ ὁτῶν ὠφελεῖν βου-
 λομένους τοὺς πλησίον, ἀλλὰ πάντα ἀποκρύπτοντας. Καὶ
 C τί δήποτε αὕτη μὲν ἡ παραβολὴ βασιλέα εἰσάγει, ἐκείνη
 δὲ νυμφίον; Ἴνα μάθῃς πῶς οἰκείως ἔχει πρὸς τὰς παρθένους
 ὁ Χριστὸς, τὰς ἀποδουμένας τὰ ὄντα· τοῦτο γὰρ καὶ παρ-
 θενία. Διὸ καὶ Παῦλος τοῦτον τίθησιν ὅρον τοῦ πράγματος.
^g“Ἡ ἀγάμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου,” φησί· καί, “πρὸς τὸ
 εὐσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ ^hκυρίῳ ἀπερισπάστως.” Ταῦτα
 παραινοῦμεν, φησίν. Εἰ δὲ ἐν τῷ Λουκᾷ ἐτέρως κεῖται ἡ τῶν
 ταλάντων παραβολή, ἐκεῖνο λεκτέον, ὅτι ἄλλη αὕτη, καὶ
 ἑτέρα ἐκείνη. Ἐν ἐκείνῃ μὲν γὰρ ἀπὸ ἐνὸς κεφαλαίου διά-
 φοροι γεγόνασιν αἱ πρόσοδοι· ἀπὸ γὰρ μιᾶς μνᾶς ὁ μὲν πέντε,
 ὁ δὲ δέκα προσήνεγκαν, διὸ οὐδὲ τῶν αὐτῶν ⁱἔτυχον· ἐνταῦθα
 δὲ τὸνναντίον, διὸ καὶ ὁ στέφανος ἴσος. ⁱὉ γὰρ δύο λαβὼν,
 D δύο ἔδωκε, καὶ ὁ τὰ πέντε ^kπάλιν ὁμοίως· ἐκεῖ δὲ, ἐπειδὴ ἐκ
 τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ὁ μὲν πλείονα, ὁ δὲ ἐλάττωνα πρόσοδον
 ἐποίησατο, εἰκότως καὶ ἐν τοῖς ἐπάθλοις οὐχ ὁμοίως ἀπο-
 λαύουσιν. Ὅρα δὲ αὐτὸν πανταχοῦ οὐκ εὐθέως ἀπαιτοῦντα.
 Καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ ἀμπελῶνος ἐξέδοτο γεωργοῖς, καὶ ἀπεδή-
 μησε· ^lκαὶ ἐνταῦθα ἐνεπίστευσε, καὶ ἀπεδήμησεν, ἵνα μάθῃς

^g 1 Cor. vii. 34, 35.

^c Τοῦτο τὸ ῥῆμα] ὁ K. τοῦτο τὸ ῥῆμα ὁ H. ^d οὐτε Edd.
^e νῦν] τοίνυν G. H. K. M. ^f καὶ om. G. H. K. p. p. ἀρπασθέντες
 M. Ep. ^g κυρίῳ] + δουλεύειν H. ^h ἔτυχον] + δωρεῶν L. ⁱ Εἰ
 γὰρ ὁ δύο Edd. quae p. p. ἐπειδὴ omittunt, invitis codd. et Interp.
^k πάλιν om. G. K. M. Μοχ πρόσοδον ἐπεδείξατο L. Mor. ^l καὶ]
 οὕτω καὶ G. M.

αὐτοῦ ^μ τὴν μακροθυμίαν. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ τὴν ἀνάστασιν αἰνιττόμενος ταῦτα λέγειν. Ἀλλ' ἐνταῦθα οὐκέτι γεωργοὶ καὶ ἀμπελῶν, ἀλλὰ πάντες ἐργάται. Οὐ γὰρ πρὸς ἄρχοντας Ε μόνον, οὐδὲ πρὸς Ἰουδαίους, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας διαλέγεται. Καὶ οἱ μὲν προσφέροντες ὁμολογοῦσιν εὐγνωμόνως καὶ τὰ αὐτῶν καὶ τὰ τοῦ δεσπότη. Καὶ ὁ μὲν λέγει, “^ν κύριε, πέντε τάλαντά μοι ἔδωκας.” ὁ δὲ λέγει, δύο· δεικνύντες ὅτι παρ' αὐτοῦ τὴν ἀφορμὴν ἔλαβον τῆς ἐργασίας, καὶ πολλὴν χάριν ἴσασι, καὶ τὸ πᾶν αὐτῷ λογιζονται. Τί οὖν ὁ δεσπό- 754
της; “Εὖ, δούλε ἀγαθέ,” φησί, (τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἀγαθοῦ, τὸ εἰς τὸν πλησίον ὀράν), “καὶ πιστέ· ἐπὶ ὀλίγα ἡς
(490) πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χάριν τοῦ κυρίου σου.” τὴν πᾶσαν μακαριότητα διὰ τοῦ ῥήματος τούτου δεικνύς. Ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος οὕτως, ἀλλὰ πῶς; “^ν Ἰδοὺν ὅτι σκληρὸς εἰ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ^ρ ὅθεν οὐ διεσκόρπισας· καὶ φοβηθεὶς ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου· ἴδε, ἔχεις τὸ σόν.” Τί οὖν ὁ δεσπότης; “^α” Εἰσε σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις.” τουτέστιν, εἰπεῖν ἐχρῆν, παραινεῖσαι, συμβουλευσαί. Β Ἀλλ' οὐ πείθονται; Ἰ. Ἀλλ' οὐκ ἐστὶ τοῦτο πρὸς σέ. Τί τούτου γένοιτ' ἂν ἡμερώτερον; Ἀνθρωποὶ μὲν γὰρ οὐχ οὕτω ποιοῦσιν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν δανείσαντα, αὐτὸν καὶ ὑπεύθυνον τῆς ἀπαιτήσεως καθιστῶσιν. Αὐτὸς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλὰ, σὲ ἔδει καταβαλεῖν, φησί, καὶ τὴν ἀπαίτησιν ἐμοὶ ἐπιτρέψαι. “Κἀγὼ μετὰ ^ς τόκου ἂν ἀπήτησα.” τόκου λέγων ἀκροάσεως τὴν τῶν ἔργων ἐπίδειξιν. Σὲ ἔδει τὸ εὐκολώτερον ποιῆσαι, ἐμοὶ δὲ τὸ δυσκολώτερον ἀφεῖναι. Ἐπεὶ οὖν τοῦτο οὐκ ἐποίησε, “λάβετε, φησὶν, ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ τὰ δέκα τάλαντα ἔχοντι. Τῷ γὰρ ^τ ἔχοντι δοθήσεται, C καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.” Τί δὴ τοῦτό ἐστιν; Ὁ χάριν λόγου καὶ διδασκαλίας εἰς τὸ ὠφελεῖν ἔχων, καὶ μὴ χρώμενος αὐτῇ, καὶ τὴν χάριν ^ν ἀπολεῖ· ὁ δὲ σπουδὴν παρεχόμενος,

^μ τὴν πολλὴν μ. Edd. contra codd. Ep. et Euth. ^ν κύριε om. K. L.
^ο ὀλίγων G. K. ἡς] εἰς M. et pr. G. H. K. ^ρ ὅπου K. ^α Εἰσε] Δούλε
 ποιηρὲ, ἔδει Edd. σε καταβαλεῖν τ. ἀ. μ. ἐπὶ τοὺς τραπεζίτας (sic) K. L.
 Ἰ. Ἀλλ' οὐκ ἐστὶ] Τί K. Καὶ τί L. ^ς τόκων G. K. L. M. τόκων] τόκων
 G. M. ^τ ἔχοντι] + παντὶ Edd. ^ν ἀπολεῖ G. M. ἀπόλλει H. L. Ep.
 Μοχ ἀπόλλυσιν Edd. [et Reg. 688.] ἀπόλει G. M. ἀπόλλει H. K. L.

πλείονα ἐπισπάσεται τὴν δωρεάν· ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος καὶ ὁ ἔλαβεν ἀπόλλυσιν. Ἄλλ' οὐ μέχρι τούτου ἡ ζημία τῷ ἀργούντι, ἀλλὰ καὶ ἀφόρητος ἡ κόλασις, καὶ μετὰ τῆς κολάσεως ἡ ἀπόφασις πολλῆς γέμουσα τῆς κατηγορίας. “Τὸν γὰρ ἀχρεῖον δούλον ἐκβάλετε, φησὶν, εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.”

D Εἶδες πῶς οὐ μόνον ὁ ἀρπάζων ^ω καὶ πλεονεκτῶν, οὐδὲ ὁ κακὰ ἐργαζόμενος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀγαθὰ μὴ ποιῶν κολάζεται κολασιν τὴν ἐσχάτην;

^χ Ἀκούσωμεν τοίνυν τῶν ρημάτων τούτων. ^γ Ὡς ἔστι καιρὸς, ἀντιλαβόμεθα τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, λάβωμεν ἔλαιον εἰς τὰς λαμπάδας, ἐργασώμεθα εἰς τὸ τάλαντον. Ἄν γὰρ ὀκνήσωμεν καὶ ἐν ἀργίᾳ διατρίβωμεν ἐνταῦθα, οὐδεὶς ἡμᾶς ἐλεήσει λοιπὸν ἐκεῖ, καὶ μυρία θρηνώμεν. Κατέγνω ἑαυτοῦ καὶ ὁ τὰ ῥυπαρά ἱμάτια ἔχων, καὶ οὐδὲν ὠφέλησεν. Ἀπέδωκε καὶ ἦν ἐπιστεύθη παρακαταθήκην ^ζ ὁ τὸ ἐν τάλαντον, καὶ οὕτω κατεκρίθη. Παρεκάλεσαν καὶ αἱ παρθένοι, καὶ προσ-

E ἦλθον, καὶ ἔκρουσαν, ^α καὶ πάντα εἰκῇ καὶ μάτην. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, καὶ χρήματα, καὶ σπουδὴν, καὶ προστασίαν, καὶ πάντα εἰσενέγκωμεν εἰς τὴν τῶν πλησίον ὠφέλειαν. Τάλαντα ^β γὰρ ἐνταῦθά ἐστὶν ἡ ἐκάστου δύναμις, εἴτε ἐν προστασίᾳ, εἴτε ἐν χρήμασιν, εἴτε ἐν διδασκαλίᾳ, εἴτε ^ε ἐν οἷῳ δῆποτε πράγματι τοιούτῳ. Μηδεὶς λεγέτω, ὅτι ἐν τάλαν-
755 τον ἔχω, καὶ οὐδὲν δύναμαι ποιῆσαι. Δύνασαι ^δ γὰρ καὶ δι' ἐνὸς εὐδοκιμῆσαι. Οὐ γὰρ εἰ τῆς χήρας ἐκείνης πενέστερος, οὐκ εἰ Πέτρου καὶ Ἰωάννου ἀγροικότερος, οἱ καὶ ἰδιῶται καὶ ἀγράμματοι ἦσαν, ἀλλ' ὅμως ἐπεὶ προθυμίαν ἐπεδείξαντο, καὶ πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον πάντα ^ε ἐποίουν, τῶν οὐρανῶν ἐπελάβοντο. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐστὶ τῷ θεῷ φίλον, ὥς τὸ ^ε κοινωφελῶς ζῆν. Διὰ τοῦτο λόγον ἡμῖν ἔδωκεν ὁ θεὸς, καὶ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ σώματος ἰσχὺν, καὶ νοῦν, καὶ σύνεσιν,

^ω καὶ ὁ πλ. H. K. ^χ ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τῆς τοῦ πλησίον ἀγάπης· ἐν ᾧ καὶ περὶ ἐπιεικείας καὶ πραότητος, καὶ τοῦ μὴ ὑβρίζειν καὶ βασκαίνειν· κατὰ τοῦτο γὰρ τοῦ διαβόλου στόμα γινόμεθα, κατ' ἐκεῖνο δὲ τοῦ Χριστοῦ στόμα. G. ^γ Ὡς] καὶ ὡς Ep. Sav. ^ζ δ] καὶ ὁ H. K. L. τάλαντον] + λαβὼν L. ^α καὶ] ἀλλὰ Edd. ^β γὰρ] + καὶ H. L. ^β ἐν] + ἄλλῳ Edd. Μηδεὶς] + οὖν Edd. ^δ γὰρ om. G. H. K. M. ^ε ἐποίησαν ἰdem. ^ε κοινωφελῶς L. κοινωφελές G. ὡς τὸ τὸ κοινωφελές ζητεῖν K.

ἵνα πᾶσι τούτοις καὶ εἰς τὴν ἡμῶν αὐτῶν σωτηρίαν καὶ εἰς τὴν τῶν πλησίον ὠφέλειαν χρῆσώμεθα. Οὐδὲ γὰρ εἰς ^ε ὕμνον ἡμῖν ὁ λόγος καὶ εὐχαριστίας χρήσιμος μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς διδασκαλίαν λυσιτελῆς καὶ παραίνεσιν. Καὶ μὲν εἰς τοῦτο χρῆσώμεθα, τὸν δεσπότην ἐζήλώσαμεν· ἂν δὲ εἰς τάναντία, B τὸν διάβολον. Ἐπεὶ καὶ Πέτρος ὅτε μὲν ὠμολόγησε τὸν Χριστὸν, ἐμακαρίζετο ὡς τὰ τοῦ πατρὸς εἰρηκῶς· ὅτε δὲ παρητέτο τὸν σταυρὸν καὶ ἀπηγόρευσε, ἐπετιμᾶτο σφοδρῶς, ὡς τὰ τοῦ διαβόλου φρουρῶν. Εἰ δὲ ἔνθα ἀγνοίας ἦν τὸ εἰρημένον, τοσαύτη ἡ κατηγορία· ὅταν ἐκόντες πολλὰ (491) ἁμαρτάνωμεν, ποίαν ἔξομεν ^h συγγνώμην; Τοιαῦτα τοίνυν φθεγγώμεθα, ἵνα αὐτόθεν ἡ δῆλα τὰ ῥήματα τοῦ Χριστοῦ ὄντα. Οὐδὲ γὰρ ἂν εἶπω μόνον, ⁷ “ἐγεραι καὶ περιπάτει,” οὐδὲ ἂν εἶπω, ¹ “Ταβιθα, ἀνάστηθι,” τότε τὰ τοῦ Χριστοῦ λαλῶ· ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον ἂν λοιδορηθῆς εὐλογήσω, ἂν C ἐπηρεασθῆς εὐξομαι ὑπὲρ τοῦ ἐπηρεάζοντος. Πρώην μὲν οὖν ἔλεγον, ὅτι χεῖρ ἐστὶν ἡ γλῶττα ἡμῶν, τῶν τοῦ θεοῦ ἀπτομένη ποδῶν· νῦν δὲ πολλῶ πλέον λέγω, ὅτι γλῶττά ἐστὶν ἡ γλῶττα ἡμῶν, τὴν τοῦ Χριστοῦ μιμουμένη, εἰς τὴν προσήκουσαν ἀκρίβειαν ἐπιδείξεται, ^k ἂν ἐκεῖνα φθεγγώμεθα, ἅπερ ἐκεῖνος βούλεται. Τί δὲ ἐστὶν ἂ ἐκεῖνος ἡμᾶς βούλεται φθέγγεσθαι; Τὰ ἐπιεικείας γέμοντα ῥήματα, ¹ καὶ πραότητος· ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὸς ἐφθέγγετο, λέγων τοῖς ὑβρίζουσιν αὐτόν, ⁸ “ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω” καὶ πάλιν, “εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ ^m κακοῦ.” Ἐὰν οὕτω D καὶ σὺ λέγῃς, εἰς διόρθωσιν τῶν πλησίον λαλήῃς, ⁿ κέκτησαι γλῶτταν εὐκυνῖαν ἐκείνη. Καὶ ταῦτα αὐτὸς φησιν ὁ θεός. ⁹ “Ὁ γὰρ ἐξάγων τίμιον ἐξ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔσται,” φησίν. Ὅταν οὖν ἡ γλῶττά σου ὡς ἡ γλῶττα ^o ἡ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ στόμα σου γένηται στόμα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ναὸς ἡς, ποία ταύτης λοιπὸν ἴση γένοιτ’ ἂν τιμῇ; Οὐδὲ γὰρ εἰ ἀπὸ χρυσίου συνέκειτό

⁷ Matth. ix. 5. Act. ix. 40.⁸ Joan. viii. 49. xviii. 23.⁹ Jer. xv. 19.

^ε ὕμνος H. p. p. λυσιτελεῖ L. λυσιτελῇ K. ^h ἀπολογία Edd.
ⁱ Ταβιθα om. L. ^k ἂν] + γὰρ G. ἂν om. L. ¹ καὶ] τὰ L.
 γέμοντα καὶ πρ. ρ. G. H. M. p. p. καὶ ante αὐτὸς om. G. H. K. M.
^m κακοῦ] + τῷ δὲ προδιδόντι μαθητῇ, ἐταῖρε, ἐφ’ ᾧ πάρε; Edd. Non
 vertit Ge. ⁿ κτήση L. ἐκτήσω Edd. ^o ἡ] γένηται L. γένηται]
 ὡς τὸ L.

σου τὸ στόμα, οὐδὲ εἰ ἀπὸ λίθων τιμίω, οὕτως ἔμελλε λάμπειν ὡς νῦν, τῷ κόσμῳ τῆς ἐπιεικείας καταναγαζόμενον.
 E Τί γὰρ στόματος ποθεινότερον οὐκ εἰδότος ὑβρίζειν, ἀλλ' εὐλογεῖν ^p[καὶ χρηστολογεῖν] μεμελετηκός; Εἰ δὲ οὐκ ἀνέχῃ εὐλογεῖν τὸν καταρῶμενον, σίγησον, ^aκαὶ τοῦτο τέως κατόρθωσον· καὶ ὁδῶ προβαίνων καὶ σπουδάζων ὡς χρή, καὶ ἐπ' ἐκείνο ἤξεις, ^tκαὶ κτήσῃ στόμα τοιοῦτον οἷον εἰρήκαμεν.

Καὶ μὴ νομίσης τολμηρὸν εἶναι τὸ λεχθέν. Φιλάνθρω-
 756 πος γάρ ἐστιν ὁ δεσπότης, καὶ τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ τὸ δῶρον γίνεται. Τολμηρὸν ἐστι, διαβόλῃ στόμα ἔχειν εἰκότος, δαίμονος πονηροῦ κεκτῆσθαι γλῶτταν ὁμοίαν, μάλιστα τὸν μυστηρίων τοιούτων μετέχοντα, καὶ αὐτῇ κοινωνοῦντα τῇ σαρκὶ τοῦ δεσπότη. Ταῦτ' οὖν ἀναλογιζόμενος, γενοῦ κατ' ἐκείνου εἰς δύναμιν τὴν σὴν. ^sΟὐκέτι σοι λοιπὸν ὁ διάβολος οὐδὲ ἀντιβλέψαι τοιούτῳ γενομένῳ δυνήσεται. Καὶ γὰρ ἐπιγινώσκει τὸν χαρακτῆρα τὸν βασιλικόν· οἶδε τοῦ Χριστοῦ τὰ ὄπλα, δι' ὧν ἡττήθη. Τίνα δὲ ταῦτά ἐστιν; Ἐπιείκεια καὶ πραότης. Καὶ γὰρ ὅτε ἐν τῷ ὅρει ^tπροσβάλλοντα αὐτὸν κατέρραξε καὶ ἐξέτεινεν, οὐχὶ γνωριζόμενος ὅτι Χριστὸς ἦν, B ἀλλ' ἀπὸ τῶν ῥημάτων αὐτὸν ἐσαγήνευσε τούτων, ἀπὸ ἐπιεικείας εἶλεν, ἀπὸ πραότητος ἐτροπώσατο. Τοῦτο καὶ σὺ ποίησον· ἂν ἴδῃς ἄνθρωπον διάβολον ^vγενόμενον, καὶ προσιόντα σοι, οὕτω καὶ σὺ νίκησον. Ἐδωκέ σοι ὁ Χριστὸς ἐξουσίαν γενέσθαι κατ' αὐτὸν εἰς δύναμιν τὴν σὴν. Μὴ φοβηθῇς τοῦτο ἀκούων. Φόβος ἐστὶ, τὸ μὴ γενέσθαι κατ' αὐτόν. Φθέγγου τοίνυν κατ' ἐκείνον, καὶ γέγονας κατὰ τοῦτο τοιοῦτος οἷος ἐκεῖνος, ὡς ἄνθρωπον ὄντα ἐνὶ γενέσθαι. Διὰ τοῦτο μεῖζων ὁ οὕτω λαλῶν, ἢ ὁ προφητεύων. Τὸ μὲν γὰρ ^wχάρις ὅλον· ἐνταῦθα δὲ καὶ πόνος σὸς καὶ ἰδρώς. Δίδαξον τὴν ψυχὴν διαπλάττειν ^xσοι στόμα στόματι Χριστοῦ εἰκότος. Δύ-
 C νатаι γὰρ τοιαῦτα δημιουργεῖν, ἂν ἐθέλῃ· οἶδε τὴν τέχνην, ἂν μὴ ἦ ῥάθυμος. Καὶ πῶς πλάττεται τοιοῦτον στόμα; φησί· διὰ ποίων χρωμάτων; διὰ ποίας ὕλης; Διὰ χρωμάτων μὲν καὶ ὕλης οὐδεμιᾶς· διὰ δὲ ἀρετῆς μόνης, καὶ ἐπιει-

^p Verba inclusa desunt in codd. et Interp.

^a καὶ om. G. K.

^r καὶ] + στόμα G. K. M.

^s Καὶ οὐκέτι Sav. Ben.

^t προσβάλλοντα

G. L.

^v γινόμενον G. H. M.

^w χάρις] χάρισμα G. H. K. M.

^x ὅλον] τοῦ δόντος L.

^y σοι] σοι τὸ H. M.

^z σου τὸ G. K.

κείας, ^γ καὶ ταπεινοφροσύνης. Ἰδωμεν πῶς καὶ στόμα δια-
 βόλου πλάττεται, ἵνα μηδέποτε ἐκεῖνο κατασκευάσωμεν. Πῶς
 οὖν πλάττεται; Διὰ ἁρῶν, διὰ ὕβρεων, διὰ βασκανίας, δι'
 ἐπιορκίας. Ὅταν γὰρ τὰ ἐκείνου φθέγγηται τις, τὴν
 ἐκεῖνον γλῶτταν λαμβάνει. Ποίαν οὖν ἔχομεν συγγνώμην,
 μᾶλλον δὲ ποίαν οὐχ ὑποστησόμεθα τιμωρίαν, ὅταν τὴν γλῶτ-
 ταν, ἣ κατηξιώθημεν σαρκὸς γεύσασθαι δεσποτικῆς, ταύτην D
 περιίδωμεν τὰ τοῦ διαβόλου φθειγγομένην; Μὴ δὲ περι-
 ἰδωμεν, ἀλλὰ πάσῃ χρῆσώμεθα σπουδῇ, ὥστε αὐτὴν παιδεῦσαι
 τὸν δεσπότην μιμῆσθαι τὸν ἑαυτῆς. Ἄν γὰρ αὐτὴν παι-
 δεύσωμεν τοῦτο, μετὰ πολλῆς τῆς παρρησίας ἐπὶ τοῦ βήματος
 ἡμᾶς στήσει τοῦ Χριστοῦ. Ἄν μή τις οὕτως εἰδῇ λαλεῖν,
 οὐδὲ ἀκούσεται αὐτοῦ ὁ δικαστής. Καθάπερ γὰρ ὅταν Ῥω-
 (492) μαῖος ὢν ὁ κριτὴς τύχῃ, οὐκ ἀκούσεται ἀπολογουμένου τοῦ
 οὐκ εἰδότος οὕτω φθέγγεσθαι· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς, ἂν μὴ
 κατὰ τὸν αὐτοῦ τρόπον λαλῇς, οὐκ ἀκούσεται σου, οὐδὲ
^z προσέξει. Μάθωμεν τοίνυν οὕτω λαλεῖν, ὡς εἴωθεν ἀκούειν ὁ Ε
 βασιλεὺς ὁ ἡμέτερος· σπουδάσωμεν ^a ἐκεῖνην μιμῆσθαι τὴν γλῶτ-
 ταν. Κὰν εἰς πένθος ἐμπέσης, σκόπει ὅπως μὴ διαστρέψῃ σου
 τὸ στόμα τῆς ἀθυμίας ἢ τυραννίς, ἀλλὰ ^b λαλήσεις ὥσπερ ὁ
 Χριστὸς. Ἐπένθησε γὰρ καὶ αὐτὸς τὸν Λάζαρον καὶ τὸν Ἰού-
 δαν. Ἄν εἰς φόβον ἐμπέσης, ζήτησον οὕτω λαλῆσαι πάλιν ὡς
^c αὐτός. Ἐνέπεσε γὰρ καὶ αὐτὸς εἰς φόβον διὰ σέ κατὰ τὸν
^d τῆς οἰκονομίας λόγον. Εἶπε καὶ σύ· “πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, 757
 ἀλλ’ ὡς σύ.” Κὰν κλαίῃς, δάκρυσον ἡρέμα ὡς αὐτός. Κὰν
 εἰς ἐπιβουλὰς ἐμπέσης καὶ λύπην, ^e καὶ ταῦτα ὡς ὁ Χριστὸς
 διατίθει. Καὶ γὰρ καὶ ἐπεβουλεύθη καὶ ἐλυπήθη, καὶ λέγει·
¹⁰ “περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου.” Καὶ πάντα
 σοι τὰ ὑποδείγματα παρέσχεν, ἵνα ^f αὐτὰ διαφυλάττῃς τὰ
 μέτρα, καὶ τοὺς δοθέντας σοι μὴ διαφθείρῃς κανόνας. Οὕτω
 δυνήσῃ στόμα ἔχειν εἰκότος ἐκείνου τῷ στόματι· οὕτως ἐπὶ
 γῆς βαδίζων, τοῦ ἄνω καθημένου γλῶτταν ἡμῖν ἐπιδείξεις
 ὁμοίαν, τὰ μέτρα τὰ ἐν ἀθυμίᾳ, τὰ ἐν ὀργῇ, τὰ ἐν πένθει,

¹⁰ Matth. xxvi. 38.

^γ καὶ] διὰ Edd. Mox Ἰδωμεν δὲ πῶς Edd. ^z προσέξει] + σοι
 Edd. ^a ἐκείνου L. invito Ge. ^b λαλήσεις Edd. ^c αὐτός] ὁ
 Χριστὸς G. H. K. M. ^d τῆς deest in Edd. ^e καὶ ταῦτα] κἀν-
 ταῦθα G. H. K. M. p. p. διατίθεσο H. M. διατίθων G. ^f αὐτὰ δ.
 τὰ] τὰ αὐτὰ δ. Edd.

τὰ ἐν ἀγωνίᾳ διατηρῶν. Πόσοι ^ε ὑμῶν εἰσιν οἱ ἐπιθυμοῦντες
 Β αὐτοῦ τὴν μορφὴν ἰδεῖν; Ἴδου οὐκ ἰδεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ
 γενέσθαι κατ' αὐτὸν δυνατὸν, ἃν σπουδάζωμεν. Μὴ ἀνα-
 βαλλόμεθα τοίνυν. Οὐχ οὕτως ἀσπάζεται προφητῶν ^h στόμα,
 ὡς ἐπικεῶν καὶ πράων ἀνθρώπων. “Πολλοὶ γὰρ ἐροῦσί μοι,
 φησὶν, οὐ τῷ ⁱ σῶ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; Καὶ ἐρῶ αὐ-
 τοῖς, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.” Τὸ δὲ τοῦ Μωϋσέως, ἐπειδὴ σφόδρα
 ἐπικεῆς ἦν καὶ πρᾶος, (¹¹ “ὁ γὰρ ^k Μωϋσῆς, φησὶν, ἀν-
 θρωπος πραότατος παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐπὶ
 τῆς γῆς”^m) οὕτως ἡσπάζετο καὶ ἐφίλει, ὡς εἶπεν, ¹² “ἐνώπιος
 ἐνωπίω, ¹ στόμα κατὰ στόμα ἐλάλει, ὡσανεὶ φίλος πρὸς τὸν
 ἑαυτοῦ φίλον.” Οὐκ ^m ἐπιτάξεις δαίμοσι νῦν, ἀλλ' ἐπιτάξεις
 τότε τῷ τῆς γεέννης πυρὶ, εἰ ἔχῃς τῷ στόματι τοῦ Χρι-
 C στοῦ τὸ στόμα σου ἐοικός. Ἐπιτάξεις τῇ ἀβύσσῳ τοῦ πυ-
 ρὸς, καὶ ἑρεῖς, ¹³ “σῶπα, πεφίμωσο” καὶ μετὰ πολλῆς τῆς
 παρρησίας τῶν οὐρανῶν ἐπιβήσῃ, καὶ ἀπολαύσεις τῆς βασι-
 λείας· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλαν-
 θρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ
 ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ
 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΘ.

D ¹⁴ Όταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς
 αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ^a ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε
 καθίσει, φησὶν, ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ ^b διαιρήσει
 τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων· καὶ τοὺς μὲν ἀποδέξε-

¹¹ Num. xii. 3.

¹² Ex. xxxiii. 11: coll. Num. xii. 8.

¹³ Marc. iv. 39.

¹ Cap. xxv. v. 31 sqq.

^ε ἡμῶν Sav. Ben. Mox σπουδάζωμεν G. H. K. M. ^h στόματα
 Edd. ⁱ σῶ ὄν.] ὄν. σου Edd. ^k Μωϋσῆς φησὶν om. G. K.
 φησὶν] + ἦν Edd. ¹ στόμα] καὶ στόμα Edd. ^m ἐπιτάξεις L. et
 corr. H. HOM. LXXIX. ^a ἅγιοι om. K. L. p. p. φησὶν om. G. H.
 K. M. ^b διαιρήσει] Sic 5 Mosqq. et nostri praeter L. qui διελεῖται
 dat. Edd. διελεῖ.

ται, ὅτι πεινῶντα αὐτὸν ἔθρεψαν, καὶ διψῶντα ἐπό-
τισαν, καὶ ξένον ὄντα συνήγαγον, καὶ γυμνὸν ὄντα
περιέβαλον, καὶ ἀσθενοῦντα ἐπεσκέψαντο, καὶ ἐν φυ-
λακῇ ὄντα εἶδον· καὶ δώσει τὴν βασιλείαν αὐτοῖς. Τοὺς
δὲ ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις διαβάλλων, πέμψει εἰς τὸ πῦρ ^E
τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγ-
γέλοις αὐτοῦ.

ΤΗΣ περικοπῆς ταύτης τῆς ἡδίστης, ἣν συνεχῶς στρέ-
φοντες οὐ διαλιμπάνομεν, ἀκούσωμεν νῦν μετὰ σπουδῆς καὶ
κατανύξεως πάσης, εἰς ἣν καὶ ἐσχάτην ὁ λόγος ἐτελεύτησεν·
εἰκότως. Καὶ γὰρ πολὺς αὐτῷ φιλανθρωπίας καὶ ἐλεημοσύνης ⁷⁵⁸
ὁ λόγος. Διὸ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὑπὲρ ταύτης διελέχθη
διαφόρως, καὶ ἐνταῦθα λοιπὸν σαφέστερόν πως καὶ εὐτονώ-
τερον, οὐ δύο πρόσωπα καὶ τρία, οὐδὲ ^c πέντε τιθεῖς, ἀλλὰ
τὴν οἰκουμένην ἅπασαν· εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ αἱ πρότεραι,
αἱ διὰ τῶν δύο προσώπων, οὐ δύο πρόσωπα ἐδήλουν, ἀλλὰ
μέρη δύο, τὸ μὲν παρακουόντων, τὸ δὲ ὑπακουόντων. Ἀλλ’
(493) ἐνταῦθα καὶ φρικωδέστερον μεταχειρίζει τὸν λόγον, καὶ τη-
λαυγέστερον. Διόπερ οὐδὲ λέγει, “ὡμοιώθη ἡ βασιλεία,”
λοιπὸν, ἀλλ’ ἐκκεκαλυμμένως ἑαυτὸν δείκνυσιν, λέγων· “ὅταν ^B
δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ.” Νῦν γὰρ
ἐν ἀτιμίᾳ παραγέγονε, ^a νῦν ἐν ὕβρεσι καὶ ὀνειδέσι· τότε
δὲ καθεδεῖται ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ. Καὶ συνεχῶς μνημο-
νεύει δόξης. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ σταυρὸς ἐγγὺς ἦν, πρᾶγμα δο-
κοῦν ἐπονείδιστον εἶναι, διὰ τοῦτο ἐπαίρει τὸν ἀκροατὴν, καὶ
ὑπ’ ὅψιν αὐτῷ τὸ δικαστήριον ἄγει, καὶ τὴν οἰκουμένην ^e πε-
ρίρυσσιν ἅπασαν. Καὶ οὐ ταύτῃ μόνον φοβερόν ποιεῖ τὸν
λόγον, ἀλλὰ καὶ τῷ δεικνύναι τοὺς οὐρανοὺς κενουμένους.
Πάντες γὰρ οἱ ἄγγελοι παρέσονται μετ’ αὐτοῦ, φησὶ, καὶ
αὐτοὶ μαρτυροῦντες ὅσα διηκουήσαντο πεμπόμενοι παρὰ τοῦ
δεσπότου πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν. Καὶ παντα- ^C
χόθεν φρικώδης ἡ ἡμέρα ^f τότε ἐκείνη. Εἶτα “συναχθήσεται,
φησὶ, πάντα τὰ ἔθνη”· τουτέστι, πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων
φύσις. “Καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ’ ἀλλήλων, ^g ὥσπερ ὁ ποι-

^c πέντε] + καὶ πέντε L. Mor.

^a νῦν ἐν] καὶ Edd. ἐν om. M.

^e Sic G. H. K. M. Ep. vulgo παρίστησιν.

^f τότε om. G. K.

Habet, sed post φρικώδης L. post ἐκείνη Edd. Nobiscum facit Ep.

^g ὡς K. L.

μήν τὰ πρόβατα.” Νῦν μὲν γὰρ οὐκ εἰσὶν ἀφωρισμένοι, ἀλλὰ ἀναμιζ ἅπαντες· ἡ δὲ διαίρεσις τότε ἔσται μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης. Καὶ τέως ἀπὸ τῆς στάσεως αὐτοὺς διαιρεῖ καὶ ποιεῖ δήλους· εἶτα καὶ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τὸν ἐκάστου τρόπον ἐνδείκνυται, τοὺς μὲν ἐρίφια καλῶν, τοὺς δὲ πρόβατα, ἵνα τῶν μὲν τὸ ἄκαρπον δείξῃ· οὐδεὶς γὰρ ἀπὸ ἐρίφων καρ-
D πὸς γένοιτ’ ἂν· τῶν δὲ τὴν πολλὴν πρόσοδον· καὶ γὰρ πολλὴ τῶν προβάτων ἡ πρόσοδος, ἀπὸ τε ἐρίου, ἀπὸ τε γάλακτος, ἀπὸ τε τῶν τικτομένων, ὧν ἁπάντων ἡ ἔρημον ἔριφος. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλογα ἀπὸ φύσεως ἔχει τὸ ἄκαρπον καὶ ἰ τὸ ἔγκαρπον· ἐκεῖνοι δὲ ἀπὸ προαιρέσεως· διὸ καὶ κολάζονται ἐκεῖνοι, καὶ στεφανοῦνται οὗτοι. Καὶ οὐ πρότερον αὐτοὺς κολάζει, ἕως ἂν δικάσῃται πρὸς αὐτούς· διὸ καὶ στήσας αὐτοὺς, λέγει τὰ ἐγκλήματα. Οἱ δὲ μετὰ ἐπιεικειᾶς φθέγγονται, ἀλλ’ οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος λοιπόν· καὶ μάλα εἰκότως, ὅτι πρᾶγμα
^k οὕτω περισπούδαστον παρέδραμον. Καὶ γὰρ καὶ οἱ προφῆται ἄνω καὶ κάτω τοῦτο ἔλεγον, ὅτι “ἐλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν” καὶ ὁ νομοθέτης διὰ πάντων εἰς τοῦτο ἐνήγε,
E καὶ διὰ ῥημάτων, καὶ διὰ πραγμάτων· καὶ αὐτὴ ἡ φύσις τοῦτο ἑπαίδευσε. Σκόπει δὲ αὐτοὺς οὐχ ἑνὸς καὶ δύο μόνον, ἀλλὰ πάντων ἐρήμων ὄντας. Οὐ γὰρ δὴ μόνον πεινῶντα οὐκ ἔθρεψαν, οὐδὲ γυμνὸν ^m οὐ περιέβαλον· ἀλλ’ οὐδὲ ὁ κουφότερον ἦν, οὐδὲ ἄρρωστον ἐπεσκέψαντο. Καὶ σκόπει πῶς κούφα ἐπιτάττει. Οὐκ εἶπεν, ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἀπηλλάξατέ με· ⁿ ἄρρωστος ἤμην, καὶ ἀνεστήσατέ με· ἀλλ’, “ἐπεσκέψασθέ ^o με,” καὶ, “ἤλθετε πρὸς με.” Καὶ οὐδὲ ἐν τῷ πεινῇ ἐπαχθὲς τὸ κελευόμενον. ^p Οὐδὲ γὰρ πολυτελῆ
759 ἐξίηται τράπεζαν, ἀλλὰ τὴν χρεῖαν μόνον, καὶ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν, καὶ ἐξίηται ^q ἐν ἱκέτου σχήματι. Ὡστε ^r πάντα αὐτοὺς ἱκανὰ κολάσαι· τὸ εὐκόλον τῆς αἰτήσεως, ἄρτος γὰρ ἦν· τὸ ἐλεεινὸν τοῦ αἰτοῦντος, πτωχὸς γὰρ ἦν· τὸ συμπαθὲς τῆς φύσεως, ἄνθρωπος γὰρ ἦν· τὸ ποθεινὸν τῆς ἐπαγγελίας, βα-

^b ἔρημος Edd. ἔριφος] ἡ ἔρ. G. M. ὁ ἔρ. Edd. ⁱ τὸ om. G. K.
^k οὕτω] Sic K. L. Ep. ceteri cum Interp. αὐτῷ. ^l ἐπαίδευε Edd.
^m οὐ om. K. L. οὐδὲ ante ἄρρωστον om. iidem, invito Ep. ⁿ καὶ ἄρρωστος G. H. K. M. ^o με om. iidem. ^p Οὐ K. L. ^q ἐν ἱκέτου σχ.] Sic omnes mei. ἐλεεινῷ τῷ σχ. Edd. ἐν οἰκέτου σχ. codex apud Sav. in humilis habitu servi Ge. ^r πάντα αὐτοὺς] πάντοθεν αὐτοὺς πάντα Edd.

σιλείαν γὰρ ἐπηγγείλατο· τὸ φοβερόν τῆς κολάσεως, γέ-
 ενναν γὰρ ἠπέλιψε· τὸ ἀξίωμα τοῦ λαμβάνοντος, θεὸς γὰρ
 ἦν ὁ διὰ τῶν πτωχῶν λαμβάνων· τὸ ὑπερβάλλον τῆς τιμῆς,
 ὅτι τοσοῦτον καταβῆναι κατηξίωσε· τὸ δίκαιον τῆς παροχῆς,
 ἀπὸ γὰρ τῶν ἑαυτοῦ ἐλάμβανεν. Ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα ταῦτα
 ἡ φιλαργυρία καθάπαξ ἐπήρωσε τοὺς ἀλόντας, καὶ ταῦτα
 τοσαύτης ἀπειλῆς κειμένης. Καὶ γὰρ καὶ ἄνωτέρω φησί, B
 τοὺς οὐ δεχομένους τοὺς τοιοῦτους τῶν Σοδόμων χαλεπώτερα
 πείσεσθαι· καὶ ἐνταῦθα φησιν· “ἐφ’ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε
 ἐνὶ τῶν ἐλαχίστων τούτων τῶν ἀδελφῶν μου, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιή-
 σατε.” Τί λέγεις; ἀδελφοί σου· εἰσι· καὶ πῶς ἐλαχίστους
 καλεῖς; Διὰ γὰρ τοῦτο ἀδελφοί, ἐπειδὴ ταπεινοί, ἐπειδὴ
 πτωχοί, ἐπειδὴ ἀπερρίμμενοι. Τοὺς γὰρ τοιοῦτους μάλιστα
 εἰς ἀδελφότητα καλεῖ, τοὺς ἀγνώτας, τοὺς εὐκαταφρονήτους·
 οὐχὶ τοὺς μοναχοὺς λέγων τούτους μόνον, καὶ τοὺς τὰ ὄρη
 κατειληφότας, ἀλλ’ ἕκαστον πιστὸν· κὰν βιωτικὸς ἦ, πεινῶν
 δὲ ἦ καὶ λιμώττων, καὶ γυμνός, καὶ ξένος, πάσης αὐτὸν τῆς
 ἐπιμελείας ταύτης ἀπολαύειν βούλεται. Ἀδελφὸν γὰρ τὸ C
 βάπτισμα ἐργάζεται, καὶ ἡ τῶν ^sθείων μυστηρίων κοινωνία.

Εἶτα ἵνα καὶ ἐτέρωθεν ἴδῃς τὸ δίκαιον τῆς ἀποφάσεως,
 πρότερον ἐκείνους ἐπαινεῖ τοὺς κατωρθωκότας, καὶ φησί·
 “Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν
 (494) ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ^vπρὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐπεί-
 νασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι ^w“φαγεῖν” καὶ τὰ ἐξῆς ἅπαντα.
 Ἴνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι οὐκ εἵχομεν, ἀπὸ τῶν συνδούλων
 αὐτοὺς καταδικάζει· ὥσπερ τὰς παρθένας ἀπὸ τῶν παρθένων, D
 καὶ τὸν δούλον τὸν μεθύοντα καὶ γαστριζόμενον ἀπὸ τοῦ
 πιστοῦ δούλου, καὶ τὸν τὸ τάλαντον καταχώσαντα ἀπὸ τῶν
^xτὰ δύο προσενεγκάντων, καὶ ἕκαστον τῶν ^yδιαμαρτανόντων
 ἀπὸ τῶν κατωρθωκότων. Καὶ αὕτη ποτὲ μὲν ἐξ ἴσου ἡ
 σύγκρισις γίνεται, ὡς ἐνταῦθα καὶ ἐπὶ τῶν παρθένων· ποτὲ
 δὲ ^zἐκ τοῦ πλεονάζοντος, ὡς ὅταν λέγῃ, “ἄνδρες Νινευῖται
 ἀναστήσονται, καὶ κατακρινούσι τὴν γενεὰν ταύτην, ὅτι ἐπί-

^s θείων om. K. L.

^t ἵνα et ἴδῃς om. G. K. ἵνα ἴδῃς καὶ ἐτ. M.

^v πρὸ] ἀπὸ Edd.

^w φαγεῖν] + ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με G. H. M.

invitis Mosqq.

^x τὰ om. L. προσενεγκόντων H. M. Edebatur

ἀπὸ τοῦ τ. δ. προσενεγκόντος, invitis codd. ἀπὸ τῶν διπλασιάντων Ep.

ab his qui multiplicaverunt Ge.

^y διαμαρτόντων G. H. διαμαρτών-

των M. ^z ἐκ] καὶ ἐκ K. καὶ ἀπὸ Edd.

στευσαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ καὶ ἰδοὺ πλείον Ἰωνᾶ ὧδε· καὶ, “ βασιλίσσα νότου κατακρινεῖ τὴν γενεὰν ταύτην, ὅτι ἦλθεν ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ πλείον Σολομῶνος ὧδε·” καὶ ἀπὸ τοῦ ἰσάζοντος δὲ πάλιν, ὅτι “ αὐτοὶ κριταὶ ὑμῶν ἔσονται·” καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ πλεονάζοντος·² “ οὐκ οἶδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν; μήτιγε βιωτικά;” Καὶ ἐνταῦθα μέντοι ἀπὸ τοῦ ἰσάζοντος· καὶ γὰρ πλουσίους πλουσίοις, καὶ πένητας πένησι παραβάλλει. Οὐ³ ταύτη δὲ μόνον δείκνυσιν τὴν ψῆφον δικαίως ἐκφερομένην, τῷ τοὺς ὁμοδούλους κατωρθωκέναι ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντας, ἀλλὰ καὶ τῷ μηδὲ ἐν τούτοις ὑπακοῦσαι, ἐν οἷς οὐδὲν ἢ πενία κώλυμα ἦν·
760 οἷον, ἐν τῷ ποτίσαι διψῶντα, ἐν τῷ δεδεμένον ἰδεῖν, ἐν τῷ ἄρρωστον ἐπισκέψασθαι. Ἐγκωμιάσας δὲ τοὺς κατωρθωκότας, δείκνυσιν ὅσον ἄνωθεν ἦν αὐτῷ πρὸς αὐτοὺς τὸ φίλτρον. “ Δεῦτε γὰρ, φησὶν, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν πρὸ καταβολῆς κόσμου.” Πόσων ἀγαθῶν τοῦτο τὸ ὄνομα⁴ ἀντάξιον, τὸ εὐλογημένους εἶναι, καὶ παρὰ πατρός εὐλογημένους; Καὶ πόθεν τοσαύτης τιμῆς ἡξιώθησαν; τίς ἢ αἰτία; “ Ἐπείνασα,⁵ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με,” καὶ τὰ
B ἐξῆς. Πόσης ταῦτα τιμῆς, πόσης μακαριότητος τὰ ῥήματα; Καὶ οὐκ εἶπε, λάβετε, ἀλλὰ, κληρονομήσατε, ὡς οἰκεῖα, ὡς πατρῷα, ὡς ὑμέτερα, ⁶ ὡς ὑμῖν ἄνωθεν ὀφειλόμενα. Πρὶν ἢ γὰρ ὑμᾶς γενέσθαι, φησὶ, ταῦτα ὑμῖν ἡτοιμαστο καὶ ⁷ ὑπέρπεστο, ἐπεὶ δὴ ἤδειν τοιούτους ἐσομένους ὑμᾶς. Καὶ ἀντὶ τίνων ⁸ τοσαῦτα λαμβάνουσιν; Ἀντὶ στέγης, ἀντὶ ἱματίου, ἀντὶ ἄρτου, ἀντὶ ὕδατος ψυχροῦ, ἀντὶ ἐπισκέψεως, ἀντὶ εἰσόδου τῆς εἰς τὸ δεσποτήριον. Καὶ γὰρ πανταχοῦ τῆς χρείας ἐστίν· ἐστὶ δὲ ⁹ καὶ ὅπου οὐδὲ τῆς χρείας. Οὐ γὰρ δήπου, ὅπερ ἔφη, ὁ κάμνων καὶ ὁ δεδεμένος τοῦτο ἐπιζητεῖ μόνον, ἀλλ’ ὁ μὲν λυθῆναι, ὁ δὲ ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀρρώστιας. Ἀλλ’ αὐτὸς, ἡμερος ὢν, τὰ εἰς δύναμιν ἀπαιτεῖ· μάλλον δὲ
C καὶ τῶν εἰς δύναμιν ἐλάττω, ἡμῖν καταλιμπάνων φιλοτιμείσθαι ἐν τῷ πλείονι. Ἐκείνοις ¹⁰ δὲ, “ πορεύεσθε ἀπ’ ἐμοῦ

² 1 Cor. vi. 3.

^a ταύτην G. H. M. ^b ἀντάξιον] + εἶναι δοκεῖ Mor. Ben. ^c καὶ] γὰρ καὶ G. ^d ὡς om. G. M. ^e προεντρέπιστο Edd. ^f τοσαῦτα] ταῦτα Edd. p. p. ἱματίων Edd. ^g καὶ om. G. K. ^h δὲ] + τί φησι H.

οἱ κατηραμένοι·” οὐκέτι ὑπὸ τοῦ πατρὸς· οὐ γὰρ αὐτὸς αὐ-
 τοὺς κατηράσατο, ἀλλὰ τὰ οἰκεῖα ἔργα· “εἰς τὸ πῦρ τὸ
 αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον,” οὐχ ὑμῖν, ἀλλὰ “τῷ διαβόλῳ καὶ
 τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.” Περὶ μὲν γὰρ τῆς βασιλείας ὅτε
 ἔλεγε, “ⁱ δεῦτε, κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν,” ἐπήγαγε,
 “τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν πρὸ καταβολῆς κόσμου.” περὶ δὲ
 τοῦ πυρὸς οὐκέτι, ἀλλὰ, “τὸ ἡτοιμασμένον τῷ ^k διαβόλῳ.”
 Ἐγὼ ^l μὲν γὰρ τὴν μὲν βασιλείαν ὑμῖν ἡτοίμασα, τὸ δὲ πῦρ
 οὐκέτι ^m ὑμῖν, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· D
 ἐπειδὴ δὲ ὑμεῖς ἑαυτοὺς ἐνεβάλετε, ἑαυτοῖς λογιζέσθε. Οὐ
 ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐξῆς, ὥσπερ ἀπολογού-
 μενος αὐτοῖς, καὶ τὰς αἰτίας τίθησιν. “Ἐπεινάσα γὰρ, καὶ
 οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν.” Εἰ γὰρ ⁿ καὶ ἐχθρὸς ἦν ὁ προσιὼν,
 οὐχ ἱκανὰ τὰ πάθη καὶ τὸν ἀνελεῖ κατακλᾶσαι καὶ ἐπικάμψαι,
 λιμός, καὶ κρυμὸς, καὶ δεσμὰ, καὶ γυμνότης, καὶ ἀρρώστια,
 καὶ τὸ αἶθριον πλανᾶσθαι πανταχοῦ; Ταῦτα γὰρ καὶ ^o ἐχθραν
 ἱκανὰ λῦσαι. Ἀλλ’ ὑμεῖς οὐδὲ εἰς φίλον ταῦτα ἐποιήσατε,
 καὶ φίλον, καὶ εὐεργέτην καὶ δεσπότην ^p ὄντα. Καὶ κῦνα
 μὲν ἂν ἴδωμεν πεινῶντα, πολλάκις ἐπικλώμεθα· καὶ θηρίον
 ἂν θεασώμεθα, ἐπικαμπτόμεθα· τὸν δὲ δεσπότην ὁρῶν οὐκ E
 ἐπικάμπτη; καὶ ποῦ ταῦτα ἀπολογίας ἄξια; Εἰ γὰρ τοῦ-
 το μόνον ἦν, οὐχ ἱκανὸν εἰς ἀντίδοσιν; οὐ λέγω τὸ ἀκοῦσαι
 φωνῆς τοιαύτης ἐπὶ τῆς οἰκουμένης παρὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ
 τοῦ θρόνου τοῦ ^q πατρικοῦ, καὶ βασιλείας τυχεῖν, ἀλλ’ αὐτὸ
 (495) τὸ ἐργάσασθαι οὐχ ἱκανὸν εἰς ἀμοιβήν; Nunὶ δὲ καὶ τῆς οἰ- 761
 κουμένης παρούσης, καὶ τῆς ἀρρήτου δόξης ἐκείνης φαινομένης,
 ἀνακηρύττει σε καὶ στεφανοῖ, καὶ ὁμολογεῖ τὸν τροφέα καὶ
 τὸν ξενοδόχον· καὶ οὐκ αἰσχύνεται τοιαῦτα λέγων, ἵνα σοι
^r λαμπρότερον ποιήσῃ τὸν στέφανον. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ οὗτοι
 δικαίως κολάζονται, κακῆνοι στεφανοῦνται κατὰ χάριν. Καὶ
^s γὰρ μυρία ὥσι πεποιηκότες, χάριτός ἐστιν ἡ φιλοτιμία, τὸ
 ἀντὶ μικρῶν οὕτω καὶ εὐτελῶν, οὐρανὸν τοσοῦτον καὶ βα-
 σιλείαν καὶ τηλικαύτην αὐτοῖς δοθῆναι τιμὴν.

ⁱ δεῦτε] + οἱ εὐλογημένοι L. ^k διαβόλῳ] + καὶ τοῖς ἀγγέλοις
 αὐτοῦ Edd. ^l μὲν bis om. L. posterius om. Edd. ^m ὑμῖν om. L.
 ἀλλὰ τῷ] τῷ δὲ H. ⁿ καὶ deest in codd. ^o ἐχθρὸν G. K. M.
 ὄντα om. K. L. ^q πατρὸς G. H. K. M. ^r λαμπρόν G. K.
^s γὰρ hinc sublatum post χάριτος poni iubent G. H. K. M. et
 Interp.

³“Καὶ ἐγένετο ὅτε ἔσυνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.” Πάλιν εὐκαίρως περὶ τοῦ πάθους διαλέγεται, ὅτε βασιλείας ἀνέμνησε, καὶ τῆς ἁντιδόσεως τῆς ἐκεῖ, καὶ τῆς ἀθανάτου κολάσεως· ὥσανεὶ ἔλεγε· τί δεδοίκατε ἐπὶ τοῖς προσκαίροις δεινοῖς, τοιούτων ὑμᾶς ἀναμνόντων ἀγαθῶν; Σὺ δέ μοι σκόπει πῶς τὸ μάλιστα λυποῦν αὐτοὺς καινότερως ὡς μεθώδενσε καὶ συνεσκίασεν ἐν τοῖς ἑμ-προσθεν ἅπασιν. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας παραδίδομαι· ἀλλὰ τί; “οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται.” ^x καὶ τότε ἐπήγαγεν, ὅτι παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι· δεικνὺς μυστήριον ὃν τὸ γινόμενον, καὶ ἑορτὴν καὶ πανηγυριν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς οἰκουμένης τελουμένην, καὶ ὅτι προειδὼς ἅπαντα ἔπασχε. Διὰ δὲ τοῦτο, ὡς ἀρκούντος τούτου εἰς παραμυθίαν αὐτοῖς, οὐδὲ εἶπεν αὐτοῖς τι νῦν περὶ ἀναστάσεως· περιττὸν γὰρ ἦν, τοσαῦτα διαλεχθέντα περὶ αὐτῆς πάλιν εἰπεῖν. Καὶ ἄλλως δὲ, ὅπερ εἶπον, δείκνυσιν ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ παθεῖν μυρίων ἀπαλλαγὴ κακῶν, διὰ τοῦ πάσχα τῶν παλαιῶν εὐεργετημάτων τῶν κατ’ Αἴ-γυπτον ἀναμνήσας αὐτοὺς. ⁴“Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου Καϊάφα, καὶ ἔσυνεβουλευόντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσι, καὶ ἀποκτείνωσιν. “Ελεγον δὲ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.” Εἶδες τὴν ἄφατον τῶν Ἰουδαϊκῶν πραγμάτων διαφθοράν; ^z Παρανόμοις πράγμασιν ἐπιχειροῦντες, πρὸς τὸν ἀρχιερέα ἔρχονται, ἐκεῖθεν βουλόμενοι τὴν ἐξουσίαν λαβεῖν, ὅθεν κωλύεσθαι ἔδει. Καὶ πόσοι ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς; Ὁ γὰρ νόμος ἓνα ^a εἶναι βούλεται· ἀλλὰ τότε πολλοὶ ἦσαν. Ὅθεν δῆλον, ὅτι τὰ Ἰουδαϊκὰ ἀρχὴν ἐλάμβανε διαλύεσθαι. Ὁ μὲν γὰρ Μωϋσῆς, ὅπερ ἔφην, ἓνα εἶναι ἐκέλευσε, καὶ ^b τελευτήσαντος

³ Cap. xxvi. v. 1, 2.⁴ v. 3-5.^t ἐτέλεσεν K. L.^v ἀνταποδόσεως Edd.^w ἐμεθώδενσε K.^x καὶ τότε . . . σταυρωθῆναι] καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καὶ τότε ἐπήγαγεν, εἰς τὸ στ. Edd. repugnantibus codd. et Interp. ^y Sic K. M. et 5 Mosqq. ceteri συνεβουλευσαντο. ^z Παρανόμοις γὰρ πρ.H. L. Ep. ^a εἶναι deest in Edd. praeter novissimam. ^b τελευ-

τήσαντος] + ἐκείνου H. M. + αὐτοῦ L. Neutrum habet Ep.

τότε ἕτερον γίνεσθαι, καὶ ^δ τῇ ζωῇ ^ε τῇ τούτου τὴν φυγὴν Ε
 ἐμέτρει τῶν ἀκουσίως ἐργασαμένων φόνον. Πῶς οὖν τότε
 πολλοὶ ^δ ἄρχιερεῖς; Ἐνιαυσιαῖοι ὕστερον ἐγένοντο. Καὶ τοῦ-
 το ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτε περὶ τοῦ Ζαχαρίου διε-
 λέγετο, εἰπὼν ἐξ ἡμέρας αὐτὸν εἶναι Ἀβιά. ^ε Αὐτοὺς
 οὖν ἐνταῦθά φησιν ἄρχιερεῖς, τοὺς ἀπὸ ἀρχιερέων. Τί δὲ
 συνεβουλεύσαντο; ἵνα κρατήσωσιν αὐτὸν λάθρα, ^ε ἢ ἵνα ἀνέ- 762
 λωσιν; Ἀμφότερα ἔδεδοίκεισαν γὰρ τὸν λαόν. Διὸ καὶ τὴν
 ἑορτὴν ἀνέμενον παρελθεῖν ἔλεγον γὰρ, “μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ.”
 Ὁ ^ε μὲν γὰρ διάβολος, ἵνα μὴ φανερόν καταστήσῃ τὸ πάθος,
 οὐκ ἐβούλετο ἐν τῷ πάσχ᾽ ἐκεῖνοι δὲ, ἵνα μὴ θόρυβος γένη-
 ται. Σκόπει ^η τοίνυν αὐτοὺς φοβουμένους, οὐ τὰ τοῦ θεοῦ,
 οὐδὲ μὴ μίasma αὐτοῖς μεῖζον ἀπὸ τοῦ καιροῦ γένηται· ἀλλὰ
 πανταχοῦ τὰ ἀνθρώπινα. Ἀλλ' ὅμως τῷ θυμῷ ζέοντες, πάλιν
 μετέθεντο. Εἰπόντες γὰρ, “μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ,” ἐπειδὴ τὸν
 προδότην εὔρον, οὐκ ἠνέσχοντο ^ι τοῦ καιροῦ, ἀλλ' ἐν ^κ αὐτῇ
 κατέσφαξαν. Διατί δὲ αὐτὸν τότε κατέσχον; Καὶ τῷ θυμῷ
 ζέοντες, ὅπερ εἶπον, καὶ τότε αὐτὸν ^ι εὐρήσειν προσεδόκησαν, Β
 καὶ πάντα ὥσπερ πεπηρωμένοι ἔπραττον. Εἰ καὶ τὰ μά-
 λιστα αὐτὸς τῇ ἐκείνων πονηρίᾳ εἰς τὴν οἰκίαν ἐκέχρητο
 οἰκονομίαν, οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἀνεύθυνοι, ἀλλὰ μυρίων ἄξιοι
 κολάσεων ἀπὸ τῆς γνώμης. Ὅτε γοῦν ἅπαντας ἀπολύεσθαι
 ἔδει καὶ ^μ τοὺς ὑπευθύνους, τότε οὗτοι τὸν ἀθῶον ἀνείλον,
 (496) τὸν μυρία εὐεργετηκότα, καὶ τῶν ἐθνῶν τέως ὑπεριδόντα δι'
 αὐτούς. Ἀλλ' ὦ τῆς φιλανθρωπίας· τοὺς οὕτω μοχθηροὺς,
 τοὺς ^η [οὕτω σκαιοὺς καὶ] μυρίων γέμοντας κακῶν, πάλιν σώζει,
 καὶ πέμπει σφαγησομένους ὑπὲρ αὐτῶν τοὺς ἀποστόλους,
 καὶ δι' αὐτῶν ἱκετηρίαν τίθησιν. ^ε “Ὑπὲρ Χριστοῦ γὰρ
^ο πρεσβεύομεν.”

^δ Num. xxxv. 25.^ε 2 Cor. v. 20.

^ε τῇ om. M. ^δ οἱ ἀρχ. Edd. Mox ἐγίνοντο L. M. ^ε Αὐ-
 τὸς G. L. invito Ep. ^ε ἢ καὶ L. ἀμφότερα] ἢ καὶ ἀμφ. H.
^ε μὲν om. G. H. M. γὰρ om. L. Mor. Mox ἐκεῖνοι δὲ om. G.
 H. M. et Interp. ^η τοίνυν] δὲ Edd. p. p. οὐδὲ ἵνα μὴ Edd.
^ι τοῦ καιροῦ] τὸν καιρὸν παρελθεῖν H. K. L. ^κ ταύτῃ Edd. ^ι εὐ-
 ρεῖν G. H. M. p. p. ὡς πεπωρωμένοι L. Mox Εἰ δὲ καὶ Sav. invitis
 codd. ^μ τοὺς] + ὄντας Edd. ^η Verba inclusa non leguntur
 in meis, et tanquam suspecta notaverunt Sav. Mor. ^ο πρεσβεύο-
 μεν] + φησὶν Edd.

^pΤοιαῦτα τοίνυν παραδείγματα ἔχοντες, οὐ λέγω, ἀπο-
 C θάνωμεν ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν· ἔδει μὲν γὰρ καὶ τοῦτο, ἀλλ'
 ἐπειδὴ ἀσθενέστεροι ἡμεῖς, ἐκεῖνο λέγω τέως· καὶ μὴ βα-
 σκαίνωμεν ^a τοῖς φίλοις, μὴ φθονῶμεν τοῖς εὐεργετοῦσιν. Οὐ
 λέγω τέως, τοὺς κακῶς ποιούντας εὐεργετήσωμεν· ἐπιθυμῶ
 μὲν γὰρ καὶ τοῦτο, ἀλλ' ἐπειδὴ παχύτεροι ^r ὑμεῖς, καὶ
 μὴ ἀμύνεσθε. Μὴ γὰρ σκηνή τις ἐστὶ τὰ ἡμέτερα, καὶ
 ὑπόκρισις; Τί δήποτε ἐκ διαμέτρου πρὸς τὰ ^s πράγματα
 ἵστασθε; Οὐχ ἀπλῶς γέγραπται τὰ τε ἄλλα, καὶ ὅσα παρ'
 αὐτὸν τὸν σταυρὸν εἰργάσατο, δυνάμενα αὐτοὺς ἀνακαλέσα-
 σθαι· ἀλλ' ἵνα μιμήσῃ τὴν ἀγαθότητα, ἵνα ζηλώσῃς τὴν
 D φιλανθρωπίαν. Καὶ γὰρ ^t καὶ ὑπτίους ἔρριψε, καὶ τὸ ὠτίον
 ἀπεκατέστησε τοῦ οἰκέτου, καὶ μετ' ἐπιεικειᾶς διελέχθη· καὶ
 μεγάλα ἄνω ὧν ^v ἐπέδειξάτο θαύματα, τὰς ἀκτῖνας ἀποστρέ-
 φων, τὰς πέτρας ῥηγνύς, τοὺς τετελευτηκότας ἐγείρων, τὴν
 γυναικα τοῦ δικάζοντος φοβῶν δι' ὀνειράτων, ἐν αὐτῇ τῇ
 κρίσει πᾶσαν πραότητα ἐπιδειξάμενος, θαυμάτων οὐχ ἥττον
 δυναμένην αὐτοὺς ἐπισπᾶσθαι, μυρία προλέγων ἐν τῷ δι-
 καστηρίῳ, ἐν αὐτῷ τῷ σταυρῷ βοῶν, ⁷ “πάτερ, ἄφες αὐτοῖς
 E τὴν ^w ἁμαρτίαν.” Ταφεῖς δέ, ^x πόσα ἐπέδειξάτο πρὸς τὴν
 ἐκείνων σωτηρίαν; ἀναστὰς δέ, οὐκ εὐθέως Ἰουδαίους ἐκάλεσεν;
 οὐκ ἄφεσιν ἔδωκεν ἁμαρτημάτων; οὐ τὰ μυρία ἀγαθὰ ^y προῦ-
 θηκε; Τί τούτου παραδοξότερον; Οἱ σταυρώσαντες καὶ ^z φό-
 νου πνέοντες, μετὰ τὸ σταυρῶσαι γεγόνασιν υἱοὶ θεοῦ. Τί
 763 ταύτης ἴσον τῆς κηδεμονίας; Ταῦτα ἀκούσαντες ἐγκαλυψώ-
 μεθα, ὅτι τοσοῦτον ἀφεστήκαμεν τούτου, ὃν μιμεῖσθαι κε-
 λευόμεθα. Ἰδῶμεν ^a καὶ τὸ διάστημα ὅσον, ἵνα καὶ κατα-
 γνῶμεν ἑαυτῶν, ^b τούτοις πολεμοῦντες, ὑπὲρ ὧν ὁ Χριστὸς
 τὴν ψυχὴν ἔδωκε· καὶ οὐ βουλόμενοι καταλλαγῇαι, οὐς ἵνα

⁷ Luc. xxiii. 34.

^p ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀμνησικατίας, καὶ ὅτι πάντα ὑποφέρειν ἡμᾶς δεῖ
 τὰ ἐπερχόμενα, εἴτι ἂν ᾗ, καὶ περὶ τοῦ συναλγεῖν τοὺς ὑπὸ θεοῦ ἢ καὶ
 ἄλλως κολαζομένους. G. ^a τοὺς φίλους K. ^r ἡμεῖς M. et Edd.
 p. p. ἀμύνεσθε L. ἀμυνώμεθα Edd. invito Interp. ^s προστάγματα
 Edd. veritatem Ge. Vid. adnot. ad p. 309 C. ^t καὶ om. G. H. K. M.
^v ἐπέδειξε K. L. τὰς ante ἀκτῖνας om. G. H. K. ^w ἁμαρτίαν]
 + ταύτην Edd. ^x ὅσα codices, minus bene; sed p. p. ex iisdem
 πρὸς pro eis recepi. ^y προσήνεγκε G. M. ^z φόνου πνέοντες] φονεύ-
 σαντες G. H. K. M. Ge. ^a καὶ] καὶ L. Neutrum agnoscit H.
^b τούτους G. H. M. ἔδωκε] ἔθηκε Edd.

καταλλάξῃ, οὔτε σφαγῆναι παρητήσατο· ^cεἰ μὴ καὶ τοῦτο
 δαπάνη τίς ἐστι, καὶ χρημάτων ἀνάλωμα, ὅπερ ἐν τῇ ἐλεη-
 μοσύνῃ προβάλλεσθε. Ἐννόησον ^dὅσων ὑπεύθυνος εἶ, καὶ οὐ
 μόνον οὐκ ἀναδύσῃ πρὸς τὴν ἄφεσιν τῶν σε ἡδικοκώτων, ἀλλὰ
 καὶ δραμῇ πρὸς τοὺς σε λελυπηκότας, ὥστε γενέσθαι σοι
 συγχωρήσεως ἀφορμὴν, ὥστε εὐρεῖν παραμυθίαν τῶν οἰκείων B
 κακῶν. Ἑλλήνων παῖδες, οὐδὲν μέγα προσδοκῶντες, πολλά-
 κισ ἐν τούτοις ἐφιλοσόφησαν· καὶ σὺ μέλλων ἐπὶ τοιαύταις
 ἐλπίσιν ἀποδημεῖν, ἀναδύῃ καὶ ὀκνεῖς; καὶ ὅπερ ὁ χρόνος
 ποιεῖ, τοῦτο οὐκ ἀνέχῃ πρὸ τοῦ χρόνου ποιῆσαι διὰ τὸν τοῦ
 θεοῦ νόμον, ἀλλ' ^eἀμισθὶ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ μισθῷ βούλει σοι
 σβεσθῆναι τὸ πάθος; Οὐδὲ γὰρ ἂν ἀπὸ τοῦ χρόνου γένηται
 τοῦτο, ἔσται σοί τι πλεον, ἀλλὰ καὶ πολλή ἡ κόλασις, ὅτι
 ὅπερ ὁ χρόνος εἰργάσατο, τοῦτο ὁ τοῦ θεοῦ νόμος οὐκ ἔπεισέ
 σε ποιῆσαι. Εἰ δὲ ^fλέγεις, ὅτι φλεγμαίνεις τῆς ὑβρεως
 μεμνημένος, ἀναμνήσθητι εἰ τι γέγονέ σοι καλὸν παρὰ τοῦ
 λελυπηκότος, καὶ ὅσα σὺ ἐτέρους διέθηκας κακά. Κακῶς σε C
 εἶπε, καὶ κατήσχυνε; Λόγισαι ὅτι καὶ σὺ ἐτέρους εἴρηκας.
 Πῶς οὖν ἐπιτεύξῃ συγγνώμης, ἧς ἐτέροις οὐ μεταδίδως; Ἀλλ'
 οὐδένα εἴρηκας; Ἀλλ' ἤκουσας λεγόντων, καὶ ἀπεδέξω. Οὐδὲ
 τοῦτο ἀνεύθυνον.

Θέλεις μαθεῖν ὅσον ἀγαθὸν ἐστι τὸ μὴ μνησικακεῖν,
 καὶ πῶς μάλιστα τοῦτο τὸν θεὸν εὐφραίνει; Τοὺς ἐφηδο-
 μένους τοῖς δικαίως παρ' αὐτοῦ κολαζομένοις τιμωρεῖται· καί-
 τοι δικαίως κολάζονται, ἀλλὰ σὲ ἐπιχαίρειν οὐκ ἔχρῃν. ^gΚαὶ
 ὁ προφήτης πολλὰ ἐγκαλέσας, καὶ τοῦτο ἐπήγαγεν εἰπών·
 “οὐκ ἔπασχον οὐδὲν ἐπὶ τῇ συντριβῇ τοῦ Ἰωσήφ.” καὶ
 πάλιν, ^h“οὐκ ἐξῆλθε κατοικοῦσα ^hἘνὰν κόψασθαι οἶκον ἐχό-
 μενον αὐτῆς.” Καίτοι καὶ ὁ Ἰωσήφ, τουτέστιν, αἱ φυλαὶ D
 αἱ ἐξ αὐτοῦ, καὶ οἱ τούτων γείτονες, κατὰ θεοῦ γνώμην
 ἐτιμωροῦντο· ἀλλ' ὅμως βούλεται καὶ τούτοις ἡμᾶς συναλ-
 γεῖν. Εἰ γὰρ ἡμεῖς πονηροὶ ὄντες, ὅταν τιμωρώμεθα οἰκέ-
 την, ἂν τινα τῶν συνδούλων γελάσαντα ἴδωμεν, καὶ παρο-

^g Amos. vi. 6. Mich. i. 11.

^c εἰ μὴ] ἢ μὴ L. μὴ K. ἢ Edd. ^d ὅσων Edd. quam Ge.
^e ἀμισθον G. H. M. Vulgatum firmat Flor. p. 261. (Tom. xii. p. 552 C.)
^f λέγοις Edd. ^g Καί] + γὰρ Edd. ^h Ἐνὰν] ἕνα Edd. Σενναάρ
 Bibl. Ἐνὰν κόψ.] ἀνακόψασθαι K. κατοικοῦσα om. K. L.

ξυνόμεθα μᾶλλον, καὶ ἐπ' ἐκείνον μετάγομεν τὴν ὀργήν·
 πολλῶ μᾶλλον ὁ θεὸς τιμωρήσεται τοὺς ἐφθδομένους τοῖς (497)
 κολαζομένοις. Εἰ δὲ τοῖς παρὰ θεοῦ κολαζομένοις οὐκ ἐπεμ-
 βαίνειν, ἀλλὰ συναλγεῖν χρή, πολλῶ μᾶλλον τοῖς εἰς ἡμᾶς
 E ἡμαρτηκόσι. Τοῦτο γὰρ ἀγάπης σημεῖον, ταύτην πάντων
 προτίθησιν ὁ θεός. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῆς αἰουργίδος τῆς
 βασιλικῆς, ἐκεῖνᾶ ἐστὶ τὰ τίμια τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν χρωμά-
 των, ἅπερ τὴν ⁱ χλανίδα κατασκευάζει ταύτην· οὕτω καὶ
 ἐνταῦθα αὐταὶ εἰσιν ^k αἱ ἀρεταὶ αἱ τίμιαι, αἵπερ ἂν τὴν ἀγά-
 764 πην συνέχωσιν. Οὐδὲν δὲ οὕτως ἀγάπην διατηρεῖ, ὥς τὸ
 μὴ μεμνήσθαι τῶν εἰς ἡμᾶς ἡμαρτηκότων. Μὴ γὰρ οὐκ ἐφρόν-
 τισε καὶ ¹ θατέρου μέρους ὁ θεός; μὴ γὰρ οὐκ ^m ὥσε τὸν
 ἡδίκηκότα πρὸς τὸν ἡδικημένον; οὐκ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου
 πέμπει πρὸς ἐκείνον αὐτὸν, καὶ μετὰ τὰς καταλλαγὰς ἐπὶ
 τὴν τράπεζαν αὐτὸν καλεῖ; Ἀλλὰ μὴ διὰ τοῦτο περιμείνης
 ἐκείνον ἐλθεῖν, ἐπεὶ τὸ πᾶν ἀπώλεσας. Διὰ γὰρ τοῦτο μά-
 λιστα σοι μισθὸν ἄφατον ⁿ ὀρίζει, ἵνα φθάσῃς ἐκείνον· ὥς εἰάν
 παρακληθεῖς καταλλαγῆς, οὐκέτι τῆς τοῦ θεοῦ προσταγῆς
 γέγονεν ἡ φιλία, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου σπουδῆς· διὸ καὶ ἄστε-
 B φάνωτος ἀναχωρεῖς, ἐκείνου τὰ βραβεῖα λαμβάνοντος. Τί
 λέγεις; Ἐχθρὸν ἔχεις, καὶ οὐκ αἰσχύνη; Οὐ γὰρ ἀρκεῖ
 ἡμῖν ὁ διάβολος, ὅτι καὶ ὁμαγενεῖς ἐπισπώμεθα; Εἴθε μὴδὲ
 ἐκείνος ἠθέλησεν ἡμῖν πολεμήσαι, εἴθε ^p μὴδὲ ἐκείνος διά-
 βολος ἦν. Οὐκ οἶσθα ^q πόση ἡ ἡδονὴ μετὰ τὰς καταλλαγὰς;
 Τί γὰρ, εἰ καὶ ἐν τῇ ἔχθρᾳ οὐ σφόδρα φαίνεται; Ὅτι
 γὰρ ἡδίων ^r φιλεῖν τὸν ἀδικοῦντα, ἢ μισεῖν, μετὰ τὸ λυθῆναι
 τὴν ἔχθραν, τότε δυνήσῃ μαθεῖν καλῶς. Τί τοίνυν τοὺς μαινο-
 μένους μιμούμεθα, ἀλλήλους κατεσθίοντες, τῇ οἰκείᾳ σαρκὶ
 πολεμοῦντες; Ἀκουσον καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ πόσος ^s ἦν ὑπὲρ
 C τούτου λόγος. ⁹ “Ὁδοὶ μνησικάκων εἰς θάνατον.” “Ἀνθρω-
 πος ἀνθρώπῳ συντηρεῖ ὀργήν, καὶ παρὰ ^t θεοῦ ζητεῖ ἴασιν.”

⁹ Prov. xii. 28. Eccli. xxviii. 3.

ⁱ χλανίδα Edd. . ^k αἱ deest in Edd. ¹ θατέρου] καθ' ἑτέρου
 Edd. praeter Sav. ^m ὥσε] ἔσωσε G. [ἤγαγε Reg. 688.] ἔπεμψε
 Sav. ἔπεμψε καὶ Mor. Ben. ἡδίκημένον] + ἐλθεῖν Edd. ⁿ πορίζει
 L. M. Flor. ^o ὅτι] Sic codd. et Fl. ἀλλὰ Edd. ^p μήτε Edd.
 μήτε bis L. ^q πόση ἡ] πόση Fl. ὅση H. K. M. ὅσον G. ^r τὸ
 φιλεῖν L. ^s ἦν om. K. L. ^t θεοῦ] Sic H. L. M. vulgo θεῷ.
 Mox Καίτοιγε Edd.

Καίτοι συνεχώρησεν ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος· πῶς οὖν ἐγκαλεῖ; Ὅτι κακεῖνα συνεχώρησεν, οὐχ ἵνα ἀλλήλοις αὐτὰ ποιῶμεν, ἀλλ' ἵνα δέει τοῦ παθεῖν ἀπεχώμεθα τοῦ τολμᾶν. Καὶ ἄλλως δέ, ἐκεῖνα μὲν προσκαίρου τινὸς ὀργῆς ἐστὶ, τὸ δὲ μνησικακεῖν, ψυχῆς πονηρίαν μελετώσης. Ἀλλὰ κακῶς ἔπαθες; Ἀλλ' οὐδὲν τοσοῦτον, ὅσον σαντὸν ἐργάσῃ μνησικακῶν. Ἄλλως δέ οὐδὲ δυνατόν ἄνδρα ἀγαθὸν κακόν τι παθεῖν. Ἔστω γάρ τις καὶ παῖδιά ἔχων καὶ γυναῖκα, καὶ φιλοσοφεῖτω, ἐχέτω δὲ καὶ πολλὰς ὁ ἀφορμὰς βλάβης, καὶ χρημάτων περιουσίαν, καὶ ἀρχῆς δυναστείαν, καὶ φίλους πολλοὺς, καὶ τιμῆς ἀπολαυέτω, πλὴν φιλοσοφεῖτω· τοῦτο γὰρ δεῖ^ν προσκεῖσθαι^ν καὶ προσάγωμεν αὐτῷ τὰς πληγὰς τῷ λόγῳ. Καὶ προσιών τις μοχθηρὸς ἀνὴρ περιβαλλέτω^ν ζῆμίαν^ν· τί οὖν πρὸς τὸν οὐδὲν ἡγούμενον^ν εἶναι^ν χρήματα; Τὰ τέκνα ἀναιρείτω· τί οὖν πρὸς τὸν περὶ ἀναστάσεως φιλοσοφούντα; Τὴν γυναῖκα σφαττέτω· καὶ τί τοῦτο πρὸς τὸν πεπαιδευμένον μὴ πενθεῖν τοὺς^ν κεκοιμημένους; Εἰς ἀτιμίαν ἐμβαλλέτω· τί πρὸς τὸν ἄνθος χόρτου τὰ παρόντα ἡγούμενον; Εἰ βούλει, καὶ τὸ σῶμα κολαζέτω, καὶ εἰς δεσμοπήριον ἐμβαλλέτω· τί οὖν πρὸς τὸν μαθόντα,¹⁰ εἰ καὶ ὁ ἕξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινύεται,² καὶ ὅτι ἡ θλίψις³ δοκιμὴν κατεργάζεται;⁴ Ἐγὼ μὲν οὖν μηδὲν βλαβήσεσθαι^ν αὐτὸν ὑπεσχόμην· ὁ δὲ λόγος προῖων ἔδειξεν ὅτι καὶ ὠφελεῖται, ἀνακαινούμενος καὶ δόκιμος γινόμενος. Μὴ τοίνυν πρὸς ἑτέρους ἀλγῶμεν, 765 ἑαυτοὺς ἀδικοῦντες, καὶ ἀσθενῇ κατασκευάζοντες τὴν ψυχὴν. Οὐ γὰρ τῆς τῶν πλησίων πονηρίας ἐστὶ τοσοῦτον, ὅσον τῆς ἡμετέρας τλαιπωρίας ἡ ἀλγῆδών. Διὰ τοῦτο, καὶ ὑβρίσῃ τις, δακρύομεν καὶ συστελλόμεθα· καὶ ἀρπάσῃ τις, τὸ αὐτὸ πάσχομεν, κατὰ τὰ παῖδιά ἐκεῖνα τὰ μικρά, ἅπερ οἱ τῶν ὁμηλικῶν ἀστειότεροι παροξύνουσιν ὑπὲρ οὐδενὸς^ν [ἀναγκαίου, ἀλλ'] ἀπὸ μικρῶν προφάσεων λυποῦντες· ἀλλ' ὅμως κακεῖνα, ἂν μὲν ἴδωσι κνιζόμενα, ἐπιμένουσι δάκνοντες· ἂν δὲ γελῶντα,

¹⁰ 2 Cor. iv. 16. Rom. v. 4.

^ν προσκεῖσθαι G. L. M. ^ν ζῆμίαν G. K. L. M. ^ν εἶναι om. L. τὰ χρήματα Edd. Clausulam τί οὖν . . . φιλοσοφούντα om. L. ^ν κοιμωμένους K. L. p. p. καὶ τί πρὸς Edd. ² εἰ] ὅτι εἰ Edd. ἔσω] ἔσωθεν G. H. K. M. ³ δοκίμους K. L. ^ν αὐτὸν] τὸν ἄνδρα Edd. ^ν Verba inclusa non exstant in codd. p. p. ἀπὸ δὲ μικρῶν Reg. 688.

^d καὶ ἀφίστανται. Ἄλλ' ἡμεῖς καὶ τούτων ἀνοητότεροι, ^e ὑπὲρ Β ὧν ἔδει γελᾶν, ὑπὲρ τούτων ὀδυρόμενοι. Διὸ παρακαλῶ, τὴν παιδικὴν ταύτην διάνοιαν ἀφέντες, τῶν οὐρανῶν ἐπιλαβόμεθα. Καὶ γὰρ ἄνδρας ἡμᾶς ὁ Χριστὸς εἶναι βούλεται, ἄνδρας τελείους. Οὕτω καὶ ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν, ¹¹ “ἀδελφοί, (498) μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶ,” λέγων, “ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε.” Νηπιιάσωμεν τοίνυν τῇ κακίᾳ, καὶ τὴν πονηρίαν φυγόντες, τῆς ἀρετῆς ἐπιλαβόμεθα, ἵνα καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Π.

C ¹ Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυνή, ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ ἐξέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.

Ἡ ΓΥΝΗ αὕτη δοκεῖ μὲν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ παρὰ τοῖς εὐαγγελισταῖς ἅπασιν, οὐκ ἔστι δέ· ἀλλὰ παρὰ μὲν τοῖς τρισὶ μία τις εἶναι μοι δοκεῖ καὶ ἡ αὐτή· παρὰ δὲ τῷ Ἰωάννῃ οὐκέτι· ἀλλ' ἑτέρα τις θαυμαστὴ, ἡ τοῦ Λαζάρου D ἀδελφή. Οὐχ ἀπλῶς δὲ τῆς λέπρας μέμνηται τοῦ Σίμωνος ὁ εὐαγγελιστής, ἀλλ' ἵνα δείξῃ πόθεν θαρρῶνσα προσῆλθεν ἡ γυνή. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ λέπρα σφόδρα ἐδόκει ἀκάθαρτον εἶναι πάθος καὶ βδελυκτὸν, εἶδε δὲ τὸν Ἰησοῦν ^a καὶ θεραπεύσαντα τὸν ^b ἄνθρωπον, (οὐ γὰρ ἂν ^c εἴλετο μέναι παρὰ τῷ λεπρῷ), καὶ καταχθέντα παρ' αὐτῷ, ἐθάρσυσεν ὅτι καὶ τὴν τῆς

¹¹ 1 Cor. xiv. 20.

¹ Cap. xxvi. v. 6, 7.

^d καὶ om. H. K. ^e ὑπὲρ] ὅτι ὑπὲρ et mox ὀδυρόμεθα Edd. HOM. LXXX. ^a καὶ] εἰσελθόντα καὶ L. καὶ deest in Edd. ^b ἄνθρωπον, καὶ τῆς λέπρας ἐκκαθάραντα (οὐδὲ γὰρ . . . λεπρῷ) καὶ καταχθέντα δὲ παρ' αὐτῷ Edd. Textum ad fidem codicum, Ep. et Interpretis reformavi. ^c εἴλετο] ἐγένετο L. M.

ψυχῆς αὐτῆς ἀκαθαρσίαν ἀποσμήξει ῥαδίως. Οὐχ ἀπλῶς δὲ καὶ τὴν πόλιν φησὶ, τὴν Βηθανίαν, ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι ἐκὼν ἐπὶ τὸ πάθος ἔρχεται. Ὁ γὰρ πρὸ τούτου διαδιδράσκων αὐτοὺς, ὅτε μάλιστα ἐξήφθη αὐτῶν ἡ βασκανία, τότε πλη- Ε σίον ἔρχεται ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε· οὕτως οἰκονομίας ἦν καὶ τὸ πρότερον ἀναχωρεῖν. Ἰδοῦσα τοίνυν αὐτὸν ἡ γυνή, καὶ τὸ θαρρῆν λαβοῦσα ἐντεῦθεν, προσήει. Εἰ γὰρ ^δ ἡ αἰμορροοῦσα, καίτοι οὐδὲν ἑαυτῇ συνειδυῖα τοιοῦτον, διὰ τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως δοκοῦσαν εἶναι ἀκαθαρσίαν, τρέμουσα καὶ δεδουκυῖα προσῆλθε· πολλῶ μαλλον ταύτην ὀκνεῖν καὶ ἀναδύ- 766 εσθαι εἰκὸς ἦν, διὰ τὸ πονηρὸν συνειδός. Διὸ καὶ μετὰ πολ- λὰς γυναῖκας, τὴν Σαμαρεῖτιν, τὴν Χανααίαν, τὴν αἰμορ- ροοῦσαν, καὶ ἑτέρας πλείους προσέρχεται, διὰ τὸ πολλὴν ἑαυτῇ συνειδέναι ^ε ἀσέλγειαν· καὶ οὐδὲ δημοσίᾳ, ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ. Καὶ πάντων τῶν ἄλλων ὑπὲρ θεραπείας προσερχομένων σω- ματικῆς ^ς μόνον, αὕτη τιμῆς ἕνεκεν προσήει μόνῃς, καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν διορθώσεως. Οὐδὲ γάρ τι τοῦ σώματος ἀνά- πηρος ἦν· ὥστε καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἂν τις αὐτὴν θαυ- μάσειε. Καὶ οὐδὲ ὡς ἀνθρώπῳ ^ς προσήει ψιλῶ· οὐ γὰρ ἂν ταῖς θριξὶ κατέμαζεν· ἀλλ' ὡς μεῖζονι ἢ κατὰ ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο ὁ παντὸς τοῦ ^h σώματος τιμιώτερον ἦν μέλος, ^B τοῦτο πρὸς τοὺς πόδας ἤνεγκε τοῦ Χριστοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν ἑαυτῆς. ² “Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἡγανάκτησαν, φησὶ, λέγοντες· εἰς τί ἡ ⁱ ἀπώλεια αὕτη; Ἡδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι ^k τοῖς πτωχοῖς. Γινούς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε· τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμέ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. Βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐντα- φιάσαι με ἐποίησεν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.” Καὶ πόθεν αὐτοῖς ¹ αὕτη ἡ διάνοια; Ἦκουεν τοῦ διδασκάλου λέγοντος, “ἔλεον ^C

² v. 8-13.

^d ἡ] καὶ ἡ Edd. ^e ἀσέλγειαν] Sic Ep. τὴν ἀσέλγειαν K. τὴν ἀσθένειαν G. τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ ἀσέλγειαν Edd. ^f μόνῃ H. M. μόνον cum seqq. jungunt G. Ep. ^ς πρόσεισι Edd. ^h σώματος] + καὶ τῶν μελῶν Edd. repugnantibus Ep. Ge. et codd. ⁱ ἀπώλεια] + ἐγένετο G. K. M. ^k τοῖς om. G. K. ¹ αὕτη ἡ] ἡ τοιαύτη Edd.

θέλω, καὶ οὐ θυσίαν,” καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐγκαλοῦντος, ὅτι τὰ βαρύτερα ἠφίεσαν, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πί- (499) στιν, καὶ πολλὰ ἐν τῷ ὅρει περὶ ἐλεημοσύνης διαλεχθέντος· καὶ ἀπὸ τούτων ^m συνελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς καὶ ἐνενόουν, ὅτι εἰ ὀλοκαυτώματα οὐ προσίεται, οὐδὲ τὴν παλαιὰν λατρείαν, πολλῶ μᾶλλον τοῦ ἐλαίου τὴν ⁿ κρίσιν. Ἀλλ’ οὗτοι ὁ μὲν οὕτως ἐνόμιζον· ὁ δὲ τὴν διάνοιαν αὐτῆς ὀρῶν, ἀφίησι. Καὶ γὰρ πολλὴ ἡ εὐλάβεια ἦν, καὶ ἀφατος ἡ σπουδή· διὸ καὶ σφόδρα συγκαταβαίνων, συνεχώρησε καὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ^p χυθῆναι τὸ ἔλαιον. Εἰ γὰρ ἄνθρωπος γενέσθαι, καὶ κυοφορηθῆναι, καὶ γαλακτοτροφηθῆναι οὐ παρητήσατο, τί θαυμάζεις εἰ τοῦτο οὐ διακρούεται; Ὡς περ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτοῦ κνίσσης ἠέσχετο καὶ καπνοῦ, οὕτω καὶ αὐτὸς τῆς πόρνης, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, τὴν αὐτῆς διάνοιαν ἀποδεχόμενος. Καὶ γὰρ ^q ὁ Ἰακώβ στήλην ἤλειψε τῷ θεῷ, καὶ ἐν ταῖς θυσίαις ἔλαιον προσήγετο, καὶ οἱ ἱερεῖς μύρω ἐχρίοντο. Ἀλλ’ οἱ μαθηταὶ τὴν γνώμην αὐτῆς οὐκ εἰδότες, ἀκαίρως ἐμέμφοντο, καὶ δι’ ὧν ἐνεκάλουν, δεικνύουσι τῆς γυναικὸς τὴν φιλοτιμίαν. Εἰπόντες γὰρ, ὅτι ^r ἡδύνατο τριακοσίων δηναρίων ^E πραθῆναι, ἔδειξαν ὅσον ἀνάλωσεν εἰς τὸ μύρον αὕτη, καὶ ὅσην ἐπεδείξατο τὴν μεγαλοψυχίαν. Διὸ καὶ ἐπετίμα αὐτοῖς, λέγων· “τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί;” Καὶ λογισμὸν προστίθησι, βουλόμενος αὐτοὺς πάλιν ἀναμνησάει τοῦ πάθους· “εἰς τὸν ἐνταφιασμόν μου γὰρ, φησὶν, ἐποίησε.” Καὶ ἕτερον ^s λογισμὸν· “τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ’ ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε” καὶ, “ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ 767 τὸ ^t εὐαγγέλιον, λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη.” Εἶδες πῶς πάλιν τὴν εἰς τὰ ἔθνη ἔξοδον προαναφωνεῖ, καὶ ταύτη παραμυθούμενος αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ θανάτου, εἶγε τοσαύτη μετὰ τὸν σταυρὸν ἡ δύναμις ἐκλάμψει, ὡς πανταχοῦ τῆς γῆς ἐκχυθῆναι τὸ κήρυγμα;

Τίς οὖν οὕτως ἄθλιος, ὡς πρὸς τοσαύτην ^v ἀντιβλέψαι ἀλήθειαν; Ἴδου γὰρ ὅπερ εἶπε, γέγονε· καὶ ὅπου περ ἂν

^m ἐλογίζοντο G. K. M. invito Ep. ⁿ κρίσιν K. L. M. et sic pr. G. H. Vulgatum tuetur Ep. ^o μὲν] + οὖν G. K. ^p χεθῆναι H. L. Ep. ^q ὁ] καὶ ὁ Edd. ^r ἡδύνατο] + τοῦτο Edd. ^s λογισμὸν] + προσάγει Edd. ^t εὐαγγ.] + τοῦτο Edd. ^v ἀντιλέξει Edd. [et Reg. 688.] Τίς οὕτως ἄθ. ὡς ἀντιβλ. τὴν ἀλ. M. Τίς οὖν ἄξιος πρὸς τοσαύτην [ταύτην K.] ἀντιβλ. τὴν ἀλ. G. K.

ἀπέλθης τῆς οἰκουμένης, ὅψει καὶ ταύτην ἀνακηρυττομένην. Καίτοι οὐδὲ τὸ πρόσωπον ἐπίσημον ἦν, οὔτε μάρτυρας ἔχον πολλούς, οὔτε ἐν θεάτρῳ ^ω τὸ γεγενημένον, ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ, καὶ ^χ ἐν οἰκίᾳ λεπροῦ τινος, τῶν μαθητῶν μόνων παρόντων. Τίς οὖν αὐτὸ ἐξήχησε καὶ διαδοθῆναι ἐποίησεν; Ἡ τοῦ ταῦτα λέγοντος δύναμις. Καὶ βασιλέων μὲν μυρίων καὶ στρατηγῶν B ἀνδραγαθήματα, ὧν καὶ τὰ ὑπομνήματα μένει, σεσίγηνται· καὶ πόλεις ἀναστήσαντες, καὶ τείχη ^υ περιβαλόντες, καὶ πολέμους νικήσαντες, καὶ τρόπαια στήσαντες, καὶ ἔθνη πολλὰ δουλωσάμενοι, οὐδὲ ἐξ ἀκοῆς, οὐδὲ ἐξ ὀνόματός εἰσι γνώριμοι, καίτοι καὶ ἀνδριάντας ἀναστήσαντες καὶ νόμους θέντες· ὅτι δὲ πόρνη γυνὴ ἔλαιον ἐξέχεεν ἐν οἰκίᾳ λεπροῦ τινος, ^z δέκα ἀνδρῶν παρόντων, τοῦτο πάντες ἄδουσι κατὰ τὴν οἰκουμένην, καὶ χρόνος τοσοῦτος ^a διήλθε, καὶ ἡ μνήμη τοῦ γενομένου οὐκ ἐμαράνθη· ἀλλὰ καὶ Πέρσαι, καὶ Ἰνδοί, καὶ Σκύθαι, καὶ Θρᾷκες, καὶ Σαυρομάται, καὶ ^b τὸ Μαύρων γένος, καὶ οἱ τὰς C ^c Βρεττανικὰς νήσους οἰκοῦντες τὸ ἐν Ἰουδαίᾳ γεγόμενον λάθρα ἐν οἰκίᾳ παρὰ γυναικὸς πεπορνευμένης περιφέρουσι. Μεγάλη ἡ φιλανθρωπία τοῦ δεσπότου. Πόρνης ἀνέχεται, πόρνης πόδας φιλούσης, καὶ βρεχούσης ἐλαίῳ, καὶ καταμασσούσης ταῖς θριξί, καὶ προσίεται, καὶ ἐπιτιμᾷ τοῖς ἐγκαλοῦσιν. Οὐδὲ γὰρ ἔδει ὑπὲρ τοσαύτης σπουδῆς ἐξαπορηθῆναι τὴν γυναικα. Σὺ δέ μοι κακέينو σκόπει, πῶς ἦσαν λοιπὸν ὑψηλοὶ καὶ πρόθυμοι ^c πρὸς ἐλεημοσύνην. Καὶ διατί μὴ ἀπλῶς εἶπεν, ὅτι ἔργον καλὸν ἐποίησεν· ἀλλὰ πρότερον, “τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί;” “Ἵνα μάθωσι μὴ ἐκ προοιμιῶν τὰ ὑψη- D λότερα τοὺς ἀσθενεστέρους ἀπαιτεῖν. Διὰ τοῦτο οὐδὲ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀπλῶς τὸ πρᾶγμα ἐξετάζει, ἀλλὰ μετὰ τοῦ προσώπου τῆς γυναικός. Καίτοι εἰ ἐνομοθέτει, οὐκ ἂν προσέθηκε τὴν γυναικα· ἀλλ' ἵνα μάθης, ὅτι δι' αὐτὴν ταῦτα εἴρηται, ἵνα μὴ τὴν βλαστήσασαν αὐτῆς πίστιν πηρώσωσιν, ἀλλ' ἐκθρέψωσι μᾶλλον, διὰ τοῦτό φησι, παιδεύων ἡμᾶς ὅπερ ἂν ^d γίνηται καλὸν παρ' ὁτουοῦν, κἂν μὴ σφόδρα ἡκριβωμένον ἢ, δέχεσθαι αὐτὸ καὶ θάλπειν, καὶ ἐπὶ τὸ μείζον ἄγειν,

^ω τὸ retinui, invitis codd.

^χ ἐν om. K. M. p. p. μόνον M.

^υ Sic G. K. L. vulgo περιβάλλοντες.

^z δέκα] δώδεκα Edd. Vid.

adnot. ^a παρήλθε G. H. M.

^b τὸ Μαύρων M. et pr. K. τὸ τῶν

Μαύρων Edd. ^c Βρετανικὰς K. M. Orchadas Ge.

^d γένηται

L. Ep. p. p. παρ' ὁτουοῦν K. παρὰ τοῦ ὁτουοῦν Edd.

Εκαὶ μὴ παρὰ τὴν ἀρχὴν πᾶσαν ἐπιζητεῖν ἀκρίβειαν. Ἐπεὶ
 ὅτι γε καὶ αὐτὸς τοῦτο μᾶλλον ἡβούλετο, δῆλον ἐξ ὧν (500)
 καὶ γλωσσόκομον βαστάζεσθαι ἐκέλευεν, ὁ μὴ ἔχων ποῦ
 τὴν κεφαλὴν κλίνει. Ἀλλὰ τότε οὐκ ἀπῆτει τοῦτο ὁ και-
 ρός, ὥστε διορθῶσαι τὸ γεγεννημένον, ἀλλ' ὥστε ἀποδέξα-
 σθαι μόνον. Ὡσπερ γὰρ εἴ τις αὐτὸν ἤρετο χωρὶς τοῦ ποιῆσαι
 τοῦτο τὴν γυναῖκα, οὐκ ἂν τοῦτο ἀπεφῆναιτο· οὕτως ἐπειδὴ
 768 ἐποίησεν, εἰς ἐν ὁρᾷ λοιπὸν, ὅπως ἂν μὴ ^f διαπορηθῇ ἐκ τῆς
 τῶν μαθητῶν ἐπιτιμῆσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτοῦ θεραπείας
 εὐθυμοτέρα γενομένη καὶ ἀμείνων ἀπέλθῃ. Καὶ γὰρ μετὰ
 τὸ χυθῆναι τὸ ἔλαιον, οὐδὲ καιρὸν εἶχεν αὐτῶν ἡ ἐπιτίμησις.
 Καὶ σὺ τοίνυν ἂν μὲν ^e τινα ἴδῃς σκεὴ κατασκευάσαντα ἱερὰ
 καὶ προσάγοντα, ἢ ἄλλον τινα ἐκκλησίας κόσμον ^h περὶ τοί-
 χους καὶ ἑδάφος φιλοπονοῦντα, μὴ κέλευε πραθῆναι, ἢ ἀνα-
 τραπῆναι τὸ ⁱ γινόμενον, ἵνα μὴ πηρώσῃς αὐτοῦ τὴν προθυμίαν.
 Ἄν δὲ πρὶν ἢ ^k κατασκευάσαι τις ἔρηται, κέλευε δοθῆναι πτω-
 χοῖς· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς, ὥστε μὴ πηρώσαι τὴν ^l γνώμην τῆς
 γυναικός, τοῦτο ἐποίησε, καὶ ὅσα φησὶν, εἰς παραμυθίαν αὐ-
 B τῆς λέγει. Εἵτα ἐπειδὴ εἶπεν, “εἰς τὸν ἐνταφιασμόν μου
 ἐποίησεν” ἵνα μὴ δόξῃ ἀπορεῖν τὴν γυναῖκα, ^m τοῦ τοιούτου
 πράγματος ἀναμνήσας, τάφου καὶ θανάτου λέγων, ὅρα διὰ
 τῶν ἐξῆς πῶς αὐτὴν ἀνακτᾶται πάλιν λέγων· “ἐν ὧν τῷ
 κόσμῳ λαληθήσεται ὁ ἐποίησεν αὐτῇ.” Τοῦτο δὲ καὶ τῶν
 μαθητῶν παραμυθία, κακείνης παράκλησις καὶ ἔπαινος ἦν.
 Πάντες γὰρ αὐτὴν, φησὶν, ἄσονται μετὰ ταῦτα· καὶ νῦν δὲ
 προανεκήρυξε τὸ πάθος, τὰ πρὸς κηδεῖαν ⁿ προσάγουσα· μὴ
 τοίνυν τις αὐτῇ ἐπιτιμάτω. Ἐγὼ γὰρ τοσοῦτον ἀπέχω
 τοῦ καταδικάσαι αὐτὴν ὡς ^o κακῶς πεποιηκυῖαν, ἢ μέμψασθαι
 C ὡς οὐκ ὀρθῶς ἐργασαμένην, ὅτι οὐδὲ ἀφήσω λαθεῖν τὸ γε-
 γεννημένον, ἀλλ' ὁ κόσμος εἴσεται τὸ ἐν οἰκίᾳ εἰργασμένον
 καὶ ^p ἐν κρυπτῷ. Καὶ γὰρ ἀπὸ διανοίας εὐλαβοῦς ἦν τὸ

^e καὶ om. G. H. K. M. ^f διαπορηθείη (om. ἂν) L. Infra ἀπέλθῃ idem cum Sav. ceteri ἀπέλθοι. ^g τινας .. κατασκευάσαντας .. προσάγοντας G. K. M. ^h περὶ] περὶ τε Mor. Ben. ἢ περὶ Sav. Sed post hos φιλοπονοῦντα, quod deest in codicibus, retinendum duxi. ⁱ Sic Euthl. γεγεννημένον Edd. ^k κατασκευάσει G. H. M. κατασκευάσῃ K. ἔρηται] εἴρηται Mor. ἐρεῖ ταῦτα Sav. Ben. ^l γνώμην] Sic L. Mor. ceteri προθυμίαν. ἐπιθυμίαν Ben. ^m τοῦ om. L. ⁿ προσάγουσα Edd. p. p. αὐτῇ om. G. H. K. M. invito Ep. ^o κακῶς] Sic L. Ep. ceteri κακόν. ^p ἐν deest in Edd.

γεγεννημένον, καὶ πίστεως θερμῆς, καὶ συντετριμμένης ψυχῆς. Καὶ διατὶ μηδὲν πνευματικὸν ὑπέσχετο τῇ γυναικί, ἀλλὰ τὴν εἰς αἰὲ μνήμην; Ἀπὸ τούτων καὶ περὶ ἐκείνων θαρρῶν παρὰσκευάζων. Εἰ γὰρ ἔργον καλὸν ἐποίησεν, εὐδὴλον ὅτι καὶ μισθὸν ἄξιον λήψεται.

³“Τότε πορευθεῖς εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπε· τί θέλετέ μοι δοῦναι, D καὶ ἐγὼ παραδώσω ὑμῖν αὐτόν;” Τότε, πότε; Ὅτε ταῦτα ἐλέγετο, ὅτε εἶπεν, “εἰς τὸν ἁένταφιασμόν” καὶ οὐδὲ ἐντεῦθεν κατενύγη, οὔτε ἀκούσας, ὅτι κηρυχθήσεται τὸ εὐαγγέλιον πανταχοῦ, ἔδιδε· (καὶ γὰρ δυνάμει ἀφάτου τὸ εἰρημένον ἦν) ἀλλ’ ὅτε γυναῖκες τοσαύτην ἐπεδείξαντο τιμὴν, καὶ γυναῖκες πεπορνευμέναι, τότε αὐτὸς ἰτὰ διαβόλου εἰργάζετο. Τί δήποτε λέγουσιν αὐτοῦ τὸ παράσημον; Ὅτι ἦν καὶ ἄλλος Ἰούδας. Καὶ οὐδὲ παραιτοῦνται εἰπεῖν, ὅτι ἀπὸ τῶν δώδεκα ἦν· οὕτως οὐδὲν κρύπτουσι τῶν δοκούντων εἶναι ἐπονειδίστων. Καίτοι ἐνῆν εἰπεῖν οὕτως ἀπλῶς, ὅτι τῶν μαθητῶν αὐτοῦ τις ἦν ἥσαν γὰρ καὶ ἄλλοι. Nῦν δὲ προστι- E θέασι, “τῶν δώδεκα,” ὥσανεῖ ἔλεγον, τοῦ πρώτου χοροῦ τῶν ἀριστίνδην ἐξελεγεμένων, τῶν μετὰ Πέτρου καὶ Ἰωάννου. Ἐνὸς γὰρ αὐτοῖς ἔμελε, τῆς ἀληθείας μόνης, οὐ τοῦ συσκιασαι τὰ γινόμενα. Διὰ τοῦτο τῶν μὲν σημείων πολλὰ παρατρέχουσι, τῶν δὲ δοκούντων ἐπονειδίστων εἶναι οὐδὲν ἀποκρύ- 769 πτονται, ἀλλὰ καὶ ῥῆμα, καὶ πρᾶγμα, καὶ ὅτι οὖν ἦ ὁ τοιοῦτον, μετὰ παρρησίας ἀνακηρύττουσι. Καὶ οὐχ οὗτοι μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τὰ ὑψηλότερα φθεγγόμενος Ἰωάννης. Αὐτὸς γὰρ μάλιστα λέγει καὶ τὰς ὑβρεῖς καὶ τὰ ὀνειδῆ τὰ εἰς αὐτὸν γενόμενα. Καὶ ὅρα πόση ἡ κακία τοῦ Ἰούδα, ὅταν αὐτομάτως προσίη, ὅταν ἀργυρίου τοῦτο ποιῇ, καὶ ἀργυρίου τοσούτου. Ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ὅτι τοῖς στρατηγοῖς συνέθετο. Ἐπειδὴ γὰρ ἐστασίαζον οἱ Ἰουδαῖοι, τοὺς τῆς εὐταξίας αὐτῶν ἐπιμελησομένους ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ Ῥωμαῖοι. Καὶ γὰρ ἡ ἀρχὴ αὐτῶν μεταπεσούσα λοιπὸν ἦν κατὰ τὴν B

³ v. 14, 15.

^a ἐνταφ.] + μον Edd. ἀκούσας] ἐπειδὴ ἤκουσεν H. M. ἰτὰ] τὰ τοῦ G. Ep. ἦν] καὶ οὗτος ἦν Edd. ἔλεγε G. K. M. τοιοῦτον] Sic G. L. Mor. ceteri τὸ τοιοῦτον. τοῦτο Sav. Ben. ἡ addidi ex K. Ep. ὅταν] πῶς καὶ Mor. Ben. p. p. προσῆι Edd. et pr. G.

προφητείαν. Τούτοις οὖν προσελθὼν φησι· ⁴“τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ γὰρ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; Οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν, ἵνα αὐτὸν παραδῷ.” Καὶ γὰρ ἐδεδοίκει τὸν ὄχλον, καὶ μόνον (501) ἀπολαβεῖν ἤθελεν. Ὡς τῆς ἀνοίας· πῶς αὐτὸν καθάπαξ ἐπήρωσεν ἡ φιλαργυρία. Ὁ γὰρ πολλάκις ἰδὼν αὐτὸν διὰ ⁵ μέσον διελθόντα, καὶ μὴ κατασχεθέντα, καὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος καὶ δυνάμεως πολλὰς παρασχόντα τὰς ἀποδείξεις, προσεδόκησεν αὐτὸν καθεῖξιν· καὶ ταυτα, τοσαῦτα αὐτῷ κατεπάδοντα καὶ φοβερά καὶ προσηνῆ ῥήματα, ὥστε καταλῦσαι τὴν πονη-
C ρὰν ταύτην ἔννοιαν. Οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ δείπνῳ ταύτης ἀπέστη τῆς ἐπιμελείας, ἀλλ’ ἕως ἐσχάτης ἡμέρας ὑπὲρ τούτων αὐτῷ διελέγετο. Ἄλλ’ οὐδὲν ἐκείνος ἐκέρδανεν. Οὐ μὴν διὰ τοῦτο ὁ ² δεσπότης ἐπαύσατο τὰ αὐτοῦ ποιῶν. Ταῦτ’ οὖν καὶ ἡμεῖς εἰδότες, μὴ διαλιμπάνωμεν πάντα ποιοῦντες εἰς τοὺς ἀμαρτάνοντας καὶ ³ ῥαθύμους, νουθετοῦντες, διδάσκοντες, παρακαλοῦντες, παραινοῦντες, συμβουλευόντες, κὰν μηδὲν ὠφελῶμεν. Καὶ ⁶ γὰρ ὁ Χριστὸς προήδει τὸ ἀδιόρθωτον τοῦ προδότου· ἀλλ’ ὅμως οὐκ ἐπαύσατο τὰ παρ’ ἑαυτοῦ εἰσφέρων, καὶ νουθετῶν, καὶ ἀπειλῶν, καὶ ταλανίζων, καὶ οὐδαμοῦ σαφῶς, οὐδὲ
D δῆλως, ἀλλ’ ἐπικεκρυμμένως. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ τῆς προδοσίας καὶ φιλήσαι αὐτὸν κατεδέξατο· ἀλλ’ οὐδὲν ἐκείνον ὦνησε ⁷ τοῦτο. Τοσοῦτον ἡ φιλαργυρία κακόν· αὕτη γὰρ αὐτὸν καὶ προδότην καὶ ἱερόσυλον ἐποίησεν.

¹ Ἀκούσατε πάντες οἱ φιλάργυροι, οἱ τὸ τοῦ Ἰουδα νόσημα ἔχοντες· ἀκούσατε καὶ φυλάξασθε τὸ πάθος. Εἰ γὰρ ὁ συνὼν τῷ Χριστῷ, καὶ σημεῖα ἐργασάμενος, καὶ τοσαύτης ἀπολαύσας διδασκαλίας, ἐπειδὴ μὴ ἀπηλλάγη τοῦ νοσήματος, εἰς τοσοῦτον κατηνέχθη βάραθρον· πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς, οἱ μὴδὲ γραφῶν ⁸ ἀκούοντες, οἱ διαπαντὸς τοῖς παροῦσι προση-
E λωμένοι, εὐάλωτοι τῷ πάθει τούτῳ γενήσεσθε, εἰ μὴ συνεχούσ

⁴ v. 15, 16.

⁵ μέσων L. μέσον Ep. ἐλθόντα G. K. ² δεσπότης] + Χριστὸς G. H. M. p. p. τὰ ἑαυτοῦ Edd. ³ Sic K. L. Ep. ceteri ῥαθυμοῦντας. ⁶ γὰρ] + καὶ G. H. M. προδότου] Ἰουδα iidem. ⁷ τούτων G. ἀλλ’ οὐδὲν ἐκείνων ὦ. τοῦτον L. Mor. ⁸ ΗΘΙΚΟΝ. Κατὰ φιλαργυρῶν καὶ ὅτι ἀπὸ ῥαθυμίας τίκεται τὸ δεινὸν τοῦτο νόσημα· καὶ ὅτι πᾶσα κακία ἐντεῦθεν τίκεται· ἐν ᾧ καὶ παραινέσεις πρὸς τοὺς ἐν πενίᾳ. G. ⁹ ἀκούσαντες L. παροῦσι] Sic Ep. ὑπάρχουσι G.

ἀπολαύοιτε ἐπιμελείας. Καθ' ἐκάστην ἡμέραν συνῆν ἐκεῖνος τῷ μὴ ἔχοντι ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει, καὶ καθ' ἐκάστην ἐπαιδεύετο τὴν ἡμέραν, δι' ἔργων, διὰ ῥημάτων, μὴ ^ε χρυσίον, μὴ ἀργύριον, μὴ δύο χιτῶνας ἔχειν, καὶ ὅμως οὐκ ἐσωφρονίσθη· καὶ πῶς σὺ προσδοκᾷ διαφεύξεσθαι τὸ νόσημα, μὴ σφοδρᾶς ἀπολαύων θεραπείας, καὶ πολλῇ τῇ σπουδῇ κεχρημένος; Δει- 770 νὸν γάρ, δεινὸν τουτὶ τὸ θηρίον· ἀλλ' ὅμως ἂν ἐθέλῃς, ῥαδίως περιέσῃ. Οὐ γάρ ἐστιν ἡ ἐπιθυμία φυσική· καὶ δῆλον τοῦτο ἐκ τῶν ἀπηλλαγμένων αὐτῆς. Τὰ γὰρ τῆς φύσεως κοινὰ πάντων ἐστίν· αὕτη δὲ ἐκ ῥαθυμίας ἡ ἐπιθυμία γίνεται μόνῃς· ἐντεῦθεν φύεται, ἐντεῦθεν αὖξεται· καὶ τοὺς πρὸς αὐτὴν κεχηνότας ὅταν ἔλῃ, παρὰ φύσιν ποιεῖ ζῆν. Ὅταν γὰρ ἀγνοῶσι τοὺς ὁμοφίλους, τοὺς φίλους, τοὺς ἀδελφούς, τοὺς συγγενεῖς, ἅπαντας ἀπλῶς, καὶ μετὰ τούτων καὶ ἑαυτοὺς, ^ε παρὰ φύσιν τοῦτο ἐστι ζῆν. Ὅθεν δῆλον, ὅτι παρὰ φύσιν B ἡ κακία, καὶ τὸ τῆς φιλαργυρίας νόσημα, ^ε καὶ Ἰούδας περιπεσὼν, προδότης ἐγένετο. Καὶ πῶς τοιοῦτος γέγονε, φησί, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ; Ὅτι οὐκ ἀναγκαστική τοῦ θεοῦ ἡ κλῆσις, οὐδὲ βιάζεται τὴν γνώμην τῶν μὴ βουλομένων ἀρετὴν ἐλέσθαι, ἀλλὰ παραινεῖ μὲν καὶ συμβουλεύει, καὶ πάντα ποιεῖ καὶ πραγματεύεται, ὥστε πείσαι γενέσθαι χρηστούς· εἰ δὲ μὴ ἀνάσχοιντό τινες, οὐκ ἀναγκάζει. Εἰ δὲ βούλει μαθεῖν, πόθεν αὐτὸς γέγονε τοιοῦτος, εὐρήσεις ἀπὸ τῆς φιλαργυρίας αὐτὸν ἀπολωλότα. Καὶ πῶς ὑπὸ τοῦ πάθους ἐάλω τούτου; φησὶν. Ἐπειδὴ ἐρράθυμῃσεν. Ἐντεῦθεν γὰρ αἱ τοιαῦται μεταβολαί, ὥσπερ οὖν ἀπὸ σπουδῆς αἱ πρὸς τὸ C ἐναντίον. Πόσοι γοῦν βίαιοι γενόμενοι, προβάτων εἰσὶν ἡμερώτεροι νῦν; πόσοι ἀσελγεῖς, σώφρονες μετὰ ταῦτα κατέστησαν; πόσοι πλεονέκται πρὸ τούτου, νῦν δὲ καὶ τὰ ^h ἑαυτῶν ἔρριψαν; Καὶ τούναντίον πάλιν ἀπὸ ῥαθυμίας συνέβη. Καὶ γὰρ ὁ Γιεζῆ ἀνδρὶ ἀγίῳ συνέζη, καὶ γέγονε μοχθηρὸς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ νοσήματος. ⁱ Τὸ γὰρ πάντων χαλεπώτατον τοῦτο τὸ πάθος. Ἐντεῦθεν τυμβωρύχοι, ἐντεῦθεν ἀνδροφόνοι, ἐντεῦθεν πόλεμοι καὶ μάχαι, καὶ ^k ὅπερ ἂν εἴπῃς κακόν, ἐντεῦθεν. Καὶ πανταχοῦ ἄχρηστος ὁ τοιοῦτος;

^f Sic L. Ep. Mor. ceteri χρυσὸν et ἀργυρον. Mox διαφεύξασθαι G. M. Ep. ^ε παρὰ] οὐ παρὰ Edd. [ῆν] τὸ [ῆν G. H. M. ^h αὐτῶν G. H. K. M. ⁱ Τὸ] Καὶ Edd. ^k ὅπερ ἂν] ὁ ἐὰν G. H. K. M. invito Ep.

D ἂν τε στρατηγήσαι, ἂν τε δημαγωγῆσαι δέη· μᾶλλον δὲ οὐκ
 ἐν τοῖς κοινοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις. Καὶ γυναῖκα
¹ ἄγεσθαι μέλλη, οὐ λήψεται τὴν ἐνάρετον, ἀλλὰ τὴν πασῶν (502)
 φαυλοτάτην· καὶ οἰκίαν πρίασθαι, οὐ τὴν ἐλευθέρῳ πρέπουσαν,
 ἀλλὰ τὴν πολλὴν δυναμένην τὸν μισθὸν ἐνεγκεῖν· καὶ οἰκέτας,
 καὶ ὅτιοῦν ἕτερον ὠνεῖσθαι μέλλη, τὸ φαυλότατον λήψεται.
 Καὶ τί λέγω στρατηγίαν, καὶ δημαγωγίαν, καὶ ^m οἰκονομίας;
 Καὶ γὰρ βασιλεὺς ἦ, πάντων ἐστὶν ἀθλιώτερος, καὶ λύμη
 τῆς οἰκουμένης, καὶ πάντων πενέστερος. Ὡς γὰρ εἰς τῶν
 πολλῶν διακεῖσεται, οὐχὶ τὰ πάντων αὐτοῦ νομίζων εἶναι,
 E ἀλλ' αὐτὸν ἓνα τῶν πάντων· καὶ τὰ πάντων ἀρπάζων, πάντων
 ἐλάττονα ἔχειν ⁿ νομίζει. Τῇ γὰρ τῶν οὐδέπω κτηθέντων
 ἐπιθυμία τὰ παρόντα μετρῶν, οὐδὲν ταῦτα πρὸς ἐκεῖνα εἶναι
 ἠγγήσεται. Διὸ καὶ τίς φησι· ⁵ “φιλαργύρου ^o μὲν οὐδὲν ἀνο-
 μώτερον.” Ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ ἑαυτὸν ἀποδίδοται, καὶ κοι-
 771 νὸς περιέρχεται τῆς οἰκουμένης ἐχθρὸς, ἀλγῶν ὅτι μὴ χρυσίον
 φέρει ἀντὶ τῶν ἀσταχύνων ἢ γῆ, καὶ ἀντὶ τῶν ναμάτων αἰ-
 κρῆναι, καὶ ἀντὶ τῶν λίθων τὰ ὄρη· δυσχεραίνων πρὸς τὴν
 εὐετηρίαν, ἐν τοῖς κοινοῖς ἀγαθοῖς συνεσταλμένος· πᾶσαν ἀπο-
 στρεφόμενος πρόφασιν, ὅθεν οὐκ ἐστὶν ἀργύριον λαβεῖν· πάντα
 ὑπομένων, ὅθεν καὶ δύο συλλέξαι μόνον ὀβολοὺς ἐνὶ ἅπαντας
 μισῶν, τοὺς πένητας, τοὺς ^p πλουτοῦντας· τοὺς μὲν πένητας,
 μήποτε προσελθόντες αἰτήσωσι· τοὺς δὲ πλουτοῦντας, ὅτι
 μὴ τὰ ἐκείνων ἔχει. Ἄπαντας τὰ αὐτοῦ νομίζει κεκτῆσθαι,
 καὶ ὡς παρὰ πάντων ἠδικημένος, οὕτω πρὸς πάντας δυσχε-
 B ραίνει. Πλησμονὴν οὐκ οἶδε, κόρον οὐκ ἐπίσταται, πάντων
 ἐστὶν ἀθλιώτερος· ὥσπερ οὖν ὁ τούτων ἀπηλλαγμένος καὶ
 φιλοσοφῶν, ζηλωτότερος ^a πάντων. Ὁ μὲν γὰρ ἐνάρετος,
 καὶ οἰκέτης ἦ, καὶ ^r δεσμώτης, πάντων ἐστὶ μακαριώτερος.
 Οὐδεὶς γὰρ αὐτὸν ποιήσει κακῶς, οὐδ' ἂν ^s οἱ ἐκ τῆς οἰκουμένης
 συνέλθωσιν ἅπαντες, ὅπλα καὶ στρατόπεδα κινούμεντες, καὶ

⁵ Eccli. x. 9.

¹ ἀγαγέσθαι G. H. M. ^m οἰκονομίαν Edd. ⁿ νομίζειν L.
 νομίζων G. K. M. ^o μὲν] + γὰρ G. K. μὲν om. L. p. p. ἀτιμώτερον
 Mor. ὡμώτερον Flor. p. 218. (Tom. xii. p. 534 A.) ^p πλουσίους G.
 H. K. M. Vulgatum habet Fl. ^a πάντων] + ἔσται Mor. Ben.
 + ἐστὶν Sav. Paulo ante φιλοσόφων scripsit Montef. vertens *philo-*
sophis omnibus erit beator! ^r δεσμώτης] Sic H. K. L. M. et Interp.
 vulgo δεσπότης. ^s οἱ deest in meis.

πολεμοῦντες αὐτῷ. Ὁ δὲ μοχθηρὸς καὶ φαῦλος, καὶ τοιοῦτος οἶον διεγράψαμεν, κὰν βασιλεὺς ἦ, κὰν μυρία ¹περικέχθαι διαδήματα, καὶ παρὰ τοῦ τυχόντος τὰ ἔσχατα πείσεται. C Οὕτως ἡ κακία ²ἀσθενές· οὕτως ἰσχυρὸν ἡ ἀρετή.

Τί τοίνυν πενθεῖς ἐν πενία ὢν; τί θρηνεῖς ἐορτὴν ἄγων; καὶ γὰρ ἐορτῆς ὁ καιρὸς. Τί κλαίεις; καὶ γὰρ πανήγυρις ἡ πτωχεία, ἂν σωφρονῇς. Τί ὀδύρῃ, ³παιδίον; παιδίον γὰρ δεῖ τὸν τοιοῦτον καλεῖν. Ἐτύπτησέ σε ὁ δεῖνα; Καὶ τί τοῦτο; καρτερικώτερον ⁴ἐποίησεν. Ἀλλ' ἀφείλετο χρήματα; Τὸ πλεόν ⁵ὑπέτέμετο τοῦ φορτίου. Ἀλλὰ τὴν δόξαν περιέκοψε; Πά- λιν ἄλλης ἐλευθερίας εἰδός μοι λέγεις. Ἀκουσον καὶ τῶν ἔξω- θεν ταῦτα φιλοσοφούντων, καὶ λεγόντων· “οὐδὲν κακὸν πέ- πονθας, ⁶ἂν μὴ προσποιῇ.” Ἀλλὰ τὴν οἰκίαν ἀφείλετο, τὴν μεγάλην ἐκείνην καὶ περιβόλους ἔχουσαν; Ἀλλ' ἰδοὺ ⁷πάσα D ἡ γῆ ἐνώπιόν σου, τὰ δημόσια οἰκοδομήματα, εἴτε εἰς τέρψιν, εἴτε εἰς χρεῖαν ἔχειν ἐθέλοις. ⁸Καὶ τί τερπνότερον ἢ ὠραϊό- τερον τοῦ στερεώματος τοῦ οὐρανοῦ; Μέχρι τίνος πτωχοὶ καὶ πένητες; Οὐκ ἔστι πλούσιον εἶναι τὸν μὴ ψυχῇ πλου- τοῦντα· ὥσπερ οὐκ ἔστι πτωχὸν εἶναι τὸν μὴ ἐν διανοίᾳ ἔχοντα τὴν πενίαν. Εἰ γὰρ κυριώτερον τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ, οὐκ ἰσχύει τὰ ⁹ἀκυρότερα αὐτὴν διαθεῖναι πρὸς ἑαυτά· ἀλλ' ἡ κυρία τὰ μὴ οὕτω κύρια πρὸς ἑαυτὴν ἐφέλκεται καὶ μετα- βάλλει. Καὶ γὰρ ἡ καρδία, ὅταν τινὰ δέξηται βλάβην, ἅπαν τὸ σῶμα οὕτω διατίθῃσι· κὰν δύσκρατος γένηται, τῷ E παντὶ λυμαίνεται· κὰν εὐκρατος, τὸ πᾶν ὀνίνησιν. Ἄν δέ τι τῶν λοιπῶν διαφθαρῇ, ταύτης ¹⁰μενούσης ὑγιούς, εὐκόλως κάκεινων τὴν λύμην ἀποτινάσσεται. Ἰνα δὲ καὶ σαφέστερον ὁ λέγω ποιήσω, τί κλάδων ὄφελος, εἰπέ μοι, χλωρῶν, ὅταν ἡ ρίζα μαραίνηται; τί δὲ βλάβος τῶν ἄνθρωπων ξηραθέντων φύλλων, ταύτης ¹¹οὔσης ὑγιούς; Οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐδὲν ὄφελος χρημάτων, ψυχῆς οὔσης πενιχρᾶς· οὐδὲ βλάβος πενίας, ψυχῆς οὔσης πλουσίας. Καὶ πῶς ἂν γένοιτο πλουσία, φησί, 772 ¹²ψυχῇ, ἐν πενίᾳ χρημάτων οὔσα; Μάλιστα ἂν τότε γένοιτο· τότε γὰρ καὶ πλουτεῖν εἴωθεν. Εἰ γὰρ, καθὼς πολλάκις

¹ περικαίηται L. ceteri cum Edd. περίκειται. “Unus παρακαί- ηται” (?) Montef. ² ἀσθενής K. L. ³ παιδίον] ὡς π. G. H.

⁴ ἐποίησεν] σε ἐπ. L. ⁵ ὑπέτεμε Edd. ⁶ ἂν] Sic L. vulgo εἰ.

⁷ Clausulam Καὶ τί . . . οὐρανοῦ ignorant K. L. ⁸ ἰσχυρότερα G. M.

⁹ μενούσης] + ἐνδον Edd. ¹⁰ οὔσης] μενούσης Edd. ¹¹ ἡ ψυχὴ H.

ἐδείξαμεν, τοῦτο πλουτοῦντος τεκμήριον, τὸ καταφρονεῖν
 χρημάτων καὶ μηδενὸς δεῖσθαι, ^f καὶ πενίας πάλιν τὸ δεῖσθαι·
 εὐκολώτερον δ' ἂν τις ἐν πενίᾳ ἢ ἐν πλούτῳ καταφρονήσκει
 χρημάτων· εὐδὴλον ὅτι μάλιστα τὸ ἐν πενίᾳ εἶναι μᾶλλον
 ποιεῖ πλουτεῖν. Καὶ γὰρ ὅτι μᾶλλον ἐφίεται χρημάτων ὁ
 πλούσιος ἢ ὁ πένης, παντὶ που δῆλον· ὥσπερ ὁ μεθύων μᾶλλον
 B διψᾷ ^g τοῦ μετασχόντος αὐτάρκως τοῦ πόματος. Οὐδὲ γὰρ (503)
 τοιαύτῃ ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία, ὥστε τῷ πλείονι σβέννυσθαι, ἀλλὰ
 τούναντίον ἀνάπτεσθαι πέφυκε τούτῳ. Καὶ γὰρ τὸ πῦρ ὅταν
 πλείονα λάβῃ τροφήν, τότε μάλιστα ἀγριοῦται· ^h καὶ ἡ τῶν
 χρημάτων ἐπιθυμία, ὅταν ⁱ πλεόν ἐμβάλῃς χρυσίον, τότε μᾶ-
 λιστα αἶρεται. Εἰ τοίνυν τὸ πλείονων ἐφίεσθαι, πενίας, ὁ
 δὲ ἐν πλούτῳ τοιοῦτος, οὗτος μάλιστα ἐν πενίᾳ. Ὁρᾷς ὅτι
 τότε μάλιστα πένεται ἡ ψυχὴ, ὅταν πλουτῇ, καὶ τότε πλου-
 τεῖ, ὅταν ἐν πενίᾳ ἦ; Εἰ δὲ βούλει, καὶ ἐπὶ προσώπων τὸν
 λόγον γυμνάσωμεν, καὶ ἕστωσαν δύο τινὲς, ὁ μὲν ἔχων μυρία
 τάλαντα, ὁ δὲ δέκα· καὶ ἀμφοτέρους ταῦτα ^k ἀφαιρώμεθα·
 C τίς οὖν ^l μᾶλλον ἀλγήσει; Ὁ τὰ μυρία ἀπολέσας. Οὐκ ἂν
 δὲ μᾶλλον ἡλγησεν, εἰ μὴ μᾶλλον ἐφίλει· εἰ δὲ μᾶλλον φιλεῖ,
 μᾶλλον ἐπιθυμεῖ· εἰ ^m δὲ ἐπιθυμεῖ μᾶλλον, μᾶλλον ἐστὶν ἐν
 πενίᾳ. ⁿ Τούτου γὰρ μάλιστα ἐπιθυμοῦμεν, οὐ μάλιστα ἐν
 ἐνδείᾳ ἐσμέν· ἀπὸ γὰρ ἐνδείας ἡ ἐπιθυμία. Ἐνθα γὰρ ἂν ἡ
 κόρος, ἐπιθυμίαν οὐκ ἔστιν εἶναι. Καὶ γὰρ τότε μάλιστα
 διψῶμεν, ὅταν ἐνδεῶς ἔχωμεν ποτοῦ. Ταῦτα δέ μοι ^o ἅπαντα
 εἴρηται, ὥστε δεῖξαι, ὅτι ἂν νήφωμεν, οὐδεὶς ἡμᾶς λυμανεῖται·
 καὶ ὅτι οὐ παρὰ πενίαν, ἀλλὰ παρ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἡ βλάβη
 D γίνεται. Διὸ παρακαλῶ πάσῃ σπουδῇ τὴν νόσον τῆς φιλαρ-
 γυρίας ἐκβαλεῖν, ἵνα καὶ ἐνταῦθα πλουτῶμεν, καὶ τῶν αἰωνίων
 ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν,
 χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

^f καὶ] εὐδὴλον ὅτι καὶ H. πενίας] μηδενὸς Mor. Haec καὶ πενίας
 π. τ. δεῖσθαι om. L. Plura in adnot. dicturus sum. ^g τοῦ] + μὴ
 H. M. ^h καὶ] οὕτω καὶ Edd. ⁱ πλείονα K. Mor. ἐμβάλῃς] Sic K.
 ἐμβάλλῃς L. ceteri ἐμβάλῃ. ^k ἀφαιρούμεθα G. H. M. ^l μάλιστα
 K. L. ὁ τὰ] οὐχ ὁ τὰ Edd. ἀπολέσας] + δῆλον ὅτι H. ^m δέ] + καὶ
 Edd. ⁿ Τούτῳ Mor. Τούτο Sav. Ben. ^o ἅπαντα om. G. H. K. M.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΑ.

¹ Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἁζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ 773
λέγοντες, ποῦ θέλεις ² ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πά-
σχα; Ὁ δὲ εἶπεν· ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν
δεῖνα, καὶ εἶπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρὸς
μου ἐγγύς ἐστι· πρὸς σέ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν
μαθητῶν μου.

^b ΠΡΩΤΗΝ τῶν ἁζύμων, τὴν πρὸ τῶν ἁζύμων φησίν· B
εἰώθασι γὰρ ἀπὸ τῆς ἐσπέρας αἰεὶ ἀριθμεῖν τὴν ἡμέραν· καὶ
ταύτης μνημονεύει, καθ' ἣν ἐν τῇ ἐσπέρᾳ τὸ πάσχα ἐμελλε
θύεσθαι· τῇ γὰρ πέμπτῃ τοῦ σαββάτου προσῆλθον. Καὶ
ταύτην ὁ μὲν τὴν πρὸ τῶν ἁζύμων καλεῖ, τὸν καιρὸν λέ-
γων, καθ' ὃν προσῆλθον· ὁ δὲ οὕτω λέγει· ² “ἦλθε δὲ ἡ
ἡμέρα τῶν ἁζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα” τὸ, ἦλθε,
τοῦτο λέγων, ἐγγύς ἦν, ἐπὶ θύραις ἦν, τῆς ἐσπέρας δηλονότι
μεμνημένος ἐκείνης. Ἀπὸ γὰρ τῆς ἐσπέρας ἤρχοντο· διὸ καὶ
ἐκαστος προστίθουσιν, “ὅτε ἐθύετο τὸ πάσχα.” Καὶ λέγουσι·
“ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα;” Ὡστε C
κάντεῦθεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἦν αὐτῷ οἰκία, οὐκ ἦν καταγώγιον·
ἐγὼ δὲ οἶμαι μηδὲ αὐτοὺς ἔχειν. Ἡ γὰρ ἂν αὐτὸν ἐκεῖ πα-
ρεκάλεσαν ἐλθεῖν. Ἀλλ' οὐκ ἦν οὐδὲ τούτοις, πᾶσιν ἀποτα-
ξαμένοις λοιπόν. Τίνος δὲ ἕνεκεν τὸ πάσχα ἐπετέλει; Διὰ
πάντων δεικνὺς μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας, ὅτι οὐκ ἔστιν
ἐναντίος τῷ νόμῳ. Καὶ τί δήποτε πρὸς ἀγνώτα πέμπει
ἄνθρωπον; Δεικνὺς κάντεῦθεν, ὅτι ἡδύνατο μὴ παθεῖν. Ὁ
γὰρ τὴν διάνοιαν τούτου πείσας, ὥστε αὐτοὺς ὑποδέξασθαι,
καὶ ταῦτα ἀπὸ ῥημάτων, τί οὐκ ἂν εἰργάσατο ἐν τοῖς σταυ-
ροῦσιν αὐτὸν, εἴγε ἐβούλετο μὴ παθεῖν; Καὶ ὅπερ ἐπὶ τῆς D
ὁδοῦ ἐποίησε, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα. Καὶ γὰρ ἐκεῖ φησιν·
“ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρειαν ἔχει”

¹ Cap. xxvi. v. 17, 18.² Luc. xxii. 7.

οὕτω καὶ ἐνταῦθα· “ὁ διδάσκαλος ^d εἶπε, πρὸς σέ ποιῶ τὸ πάσχα.” Ἐγὼ δὲ ^e οὐ τοῦτο θαυμάζω μόνον, ὅτι αὐτὸν ὑπεδέξατο ἄγνωστος ὢν, ἀλλ’ ^f ὅτι προσδοκῶν ἔχθραν ἐπισπάσασθαι τοσαύτην καὶ πόλεμον ἄσπονδον, κατεφρόνησε τῆς τῶν πολλῶν ἀπεχθείας. Εἵτα ἐπειδὴ ἡγνούουν, καὶ σημεῖον αὐτοῖς δίδωσιν, οἷον ἐπὶ τοῦ Σαοὺλ ὁ προφήτης λέγων· ³ “εὐρήσεις τινὰ ἀναβαίνοντα καὶ ἀσκὸν ἔχοντα.” καὶ ἐνταῦθα, (504)
 E “κεράμιον βαστάζοντα.” Καὶ ὅρα πάλιν τὴν ἐπίδειξιν τῆς δυνάμεως. Οὐ γὰρ εἶπε μόνον, “τὸ πάσχα ποιῶ” ἀλλὰ καὶ ἕτερον προστίθισιν, ὁ καιρὸς μου ἐγγὺς ἐστί.” Τοῦτο δὲ ἐποίει, ἅμα μὲν τοὺς μαθητὰς συνεχῶς ὑπομιμνήσκων τοῦ πάθους, ὥστε τῇ πυκνότητι τῆς προρρήσεως ἐγγυμνασθέντας μελετῆσαι τὸ συμβησόμενον· ἅμα δὲ δεικνὺς αὐτοῖς τε ἐκείνοις, καὶ τῷ ὑποδεχομένῳ, καὶ πᾶσιν Ἰουδαίοις, ὁ πολλαῖς
 774 εἶπον, ὅτι οὐκ ἄκων ἐπὶ τὸ πάθος ἔρχεται. Προστίθισι δὲ, “μετὰ τῶν μαθητῶν μου,” ὥστε καὶ ἀρκοῦσαν γενέσθαι τὴν παρασκευὴν, κάκεινον μὴ νομίσει κρύπτεσθαι αὐτόν.
⁴ “Ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα ⁵ μαθητῶν.” Βαβαὶ τῆς ἀναισχυντίας Ἰούδα. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐκεῖ παρῆν, καὶ ἦλθε κοινωνήσων καὶ μυστηρίων καὶ ^h ἀλῶν, καὶ παρ’ αὐτὴν ἐλέγχεται τὴν τράπεζαν, ὅτε καὶ θηρίου εἰ ἦν, ⁱ πρᾶότερον ἐγεγόνει ἄν. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπισημαίνεται, ὅτι ἐσθιόντων αὐτῶν διαλέγεται περὶ τῆς προδοσίας ὁ Χριστὸς, ἵνα καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ καὶ ἀπὸ τῆς τραπέζης δείξῃ τὴν πονηρίαν ^k τοῦ προδότου. Ὡς γὰρ
 B ἐποίησαν οἱ μαθηταί, καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, “ὀψίας γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα.”
⁵ “Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν εἶπε, φησὶν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ^l ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.” Πρὸ δὲ τοῦ δεῖπνου καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔνιψε. Καὶ ὅρα πῶς φεῖδεται τοῦ προδότου. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὁ δεῖνά με παραδώσει· ἀλλ’, “εἰς ἐξ ὑμῶν,” ὥστε πάλιν δοῦναι αὐτῷ μετανοίας ἐξουσίαν ^m τῷ λαθεῖν καὶ αἰρεῖται φοβῆσαι ἅπαντας, ὑπὲρ τοῦ διασώσαι τοῦτον.

³ 1 Reg. x. 3. Luc. xxii. 10.⁴ v. 20.⁵ v. 21.

^d εἶπε] λέγει Edd. ^e οὐ] Sic L. Ep. ceteri οὐδέ. ^f ὅτι] + καὶ K. Sav. ^g μαθητῶν om. L. ^h ἀλῶν] ἄλλων Sav. (Cf. var. lect. ad p. 501 D.) ἄλλως Ep. ⁱ Sic G. H. M. Ep. ceteri πρᾶότερος. ^k τοῦ] τὴν τοῦ G. K. M. ^l ὅτι om. K. ^m τῷ] Sic Ep. et codd. quatuor. τὸ L.

ⁿ Ἐξ ὑμῶν τῶν δώδεκα, φησί, τῶν πανταχοῦ μοι ^o συμπαρόντων, ὧν τοὺς πόδας ἔνιψα, οἷς τοσαῦτα ἐπηγγειλάμην. Πένθος ^p ἄρα ἀφόρητον τὸν χορὸν τότε τὸν ἅγιον ἐκείνον κατέλαβε. Καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης φησὶν, “⁶ ἤπορουντο, καὶ εἰς ^C ἀλλήλους ἔβλεπον,” καὶ ἕκαστος αὐτῶν ^a ἡρώτα δεδοικῶς ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καίτοι μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδότες τοιοῦτον· οὗτος δὲ φησιν, ὅτι ⁷ “λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος, μήτι ^r ἐγὼ, κύριε; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ^s ἐπιδώσω.” Ὅρα πότε αὐτὸν ἐξεκάλυψεν, ὅτε τοὺς λοιποὺς ἀπαλλάξαι τῆςαραχῆς ταύτης ἠθέλησε· καὶ γὰρ καὶ ἀποτεθνήκεισαν τῷ δέει· διὸ καὶ ἐπέκειντο ἐρωτῶντες. Οὐκ ἐκείνους δὲ ἀνεῖναι βουλόμενος μόνον τῆς ἀγωνίας, τοῦτο ἐποίει, ἀλλὰ καὶ τὸν προδότην διορθῶσαι θέλων. Ἐπειδὴ γὰρ πολλάκις ἀκούσας ἀδιορίστως, ^t ἀδιορθωτος ἔμενεν, ^D ἀνάλγητος ὢν, βουλόμενος αὐτοῦ καθικέσθαι μᾶλλον, περιαιρεῖ τὸ προσωπεῖον αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ^v γὰρ λυπούμενοι ἤρξαντο λέγειν, “μήτι ^w ἐγὼ, κύριε;” ἀποκριθεὶς εἶπεν· ⁸ “ὁ ἐμβάψας μετ’ ἐμοῦ ἐν τῷ ^x τρυβλίῳ, οὗτός με παραδώσει. Ὁ ^y μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ^z ἀνθρώπῳ, δι’ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.” Τινὲς μὲν οὖν φασιν, ὅτι οὕτως ἰταμὸς ἦν, ὡς μὴ τιμᾶν τὸν διδάσκαλον, ἀλλὰ μετ’ αὐτοῦ βάπτειν· ἐμοὶ δὲ ^E δοκεῖ καὶ τοῦτο ποιῆσαι ὁ Χριστὸς, μᾶλλον αὐτὸν ἐντρέπων, καὶ εἰς διάθεσιν ἐπισπώμενος· ἔχει γὰρ τι καὶ τοῦτο πλεον. Ταῦτα δὲ οὐχ ἀπλῶς παρατρέχειν δεῖ, ἀλλ’ ἐμπεπηγῆναι ^a ἡμῶν ταῖς διανοαῖς, καὶ οὐκ ἂν ποτε χώραν σχοίη θυμός. Τίς γὰρ ἐννοῶν τὸ δεῖπνον ἐκεῖνο, καὶ τὸν προδότην ^b κατακείμενον μετὰ τοῦ πάντων σωτῆρος, καὶ τὸν προδίδοσθαι μέλ- 775 λοντα οὕτως ἐπικεικῶς διαλεγόμενον, οὐκ ἂν πάντα ἰὼν ἐκβά-

⁶ Joan. xiii. 22.⁷ v. 22. Joan. xiii. 26.⁸ v. 23, 24.

ⁿ Ἐξ] Εἰς ἐξ Edd. φησὶ om. K. L. ^o παρόντων L. Ep. μοι om. H. M. ^p ἄρα om. G. H. M. ^a ἡρώτησε G. H. M. ^r ἐγὼ] + εἰμι L. ^s ἐπιδώσω] + ἐκεῖνός ἐστιν Edd. ^t ἀδιορθωτος deest in meis et Interp. [ἀδιορθότως] (sic) Mor. ἀδιορθωτος habet et ἀδιορίστως om. Ep. Infra πρόσσωπον K. L. ^v γὰρ] δὲ G. ^w ἐγὼ] + εἰμι Edd. κύριε om. K. L. ^x τρυβλίῳ] + τὴν χεῖρα L. ^y μὲν] + οὖν G. 4 Mosqq. ^z ἀνθρώπῳ] + ἐκεῖνῳ G. H. L. invitis Mosqq. ^a ὑμῶν G. K. M. ^b ἀνακείμενον Edd.

λοι θυμοῦ καὶ ὀργῆς; Ὅρα γοῦν πῶς πρᾶως αὐτῷ προσ-
 φέρεται. “Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς ἔστι
 γεγραμμένον περὶ αὐτοῦ.” Ταῦτα δὲ πάλιν καὶ τοὺς μαθη-
 τὰς ἀνακτώμενος ἔλεγεν, ἵνα μὴ νομίσωσιν ἀσθενείας εἶναι
 τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸν προδότην διορθοῦμενος. “Οὐαὶ δὲ τῷ
 ἀνθρώπῳ ^d ἐκείνῳ, δι’ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται
 καλὸν ἢν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.” Ὅρα
 πάλιν ἐν τοῖς ἐλέγχοις ἄφατον τὴν πραότητα. Οὐδὲ γὰρ
 B ἐνταῦθα καταφορικῶς, ἀλλ’ ἐλεεινότερον μᾶλλον τὸν λόγον (505)
^e προσάγει, καὶ συνεσκιασμένως πάλιν καίτοιγε οὐχ ἡ ἔμ-
 προσθεν μόνον ἀναισθησία, ἀλλὰ καὶ ἡ μετὰ ταῦτα ἀναισχυ-
 ντία ἀξία τῆς ἐσχάτης ἀγανακτήσεως ἦν. Μετὰ γὰρ τὸν
 ἔλεγχον τοῦτόν φησι ^e “μήτι ἐγὼ εἰμι, κύριε;” ^z Ὡς τῆς
 ἀναισθησίας. Ἐξετάζει συνειδῶς ἑαυτῷ τοιαῦτα. Καὶ γὰρ
 ὁ εὐαγγελιστὴς θαυμάζων αὐτοῦ τὴν ἰταμότητα, τοῦτό φησι.
 Τί οὖν ὁ πραότατος καὶ ἡμερώτατος Ἰησοῦς; “Σὺ εἶπας.”
 Καίτοιγε ἐνῆν εἰπεῖν ὧς μιὰ καὶ παμμίαρε, ^f ἐναγὲς καὶ
 βέβηλε^s τοσοῦτον χρόνον ὠδίνων τὸ κακὸν, καὶ ἀπελθὼν,
 C καὶ ^g συμβόλαια σατανικὰ ποιήσας, καὶ ἀργύριον συνθέμενος
 λαμβάνειν, καὶ παρ’ ἐμοῦ ^h δὲ διελεγχθεὶς, ἔτι τολμᾷς ἐρω-
 τᾶν; Ἀλλ’ οὐδὲν τούτων εἶρηκεν ἀλλὰ πῶς; “σὺ εἶπας”
 ὅρους ἡμῖν καὶ κανόνας ἀνεξικακίας πηγνύς.

Ἄλλ’ ἐρεῖ τις καὶ μὴν εἰ γέγραπται παθεῖν αὐτὸν ταῦτα,
 διατί ἐγκαλεῖται Ἰούδας; τὰ γὰρ γεγραμμένα ἐποίησεν.
 Ἀλλ’ οὐ ταύτῃ τῇ γνώμῃ, ἀλλὰ διὰ πονηρίαν. Εἰ δὲ μὴ
 τὸν σκοπὸν ἐξετάζοις, καὶ τὸν διάβολον ἀπαλλάξεις τῶν ἐγ-
 κλημάτων. Ἀλλ’ οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. Μυρίων γὰρ
 ἄξιοι κολάσεων καὶ οὗτος κάκεινος, εἰ καὶ ἡ οἰκουμένη ἐσώθη.
 Οὐδὲ γὰρ ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα τὴν σωτηρίαν ἡμῖν εἰργά-
 D σατο, ἀλλ’ ἡ τοῦ Χριστοῦ σοφία, καὶ τῆς αὐτοῦ εὐμηχανίας
 τὸ εὐπορον, ταῖς ἐτέρων πονηρίαις εἰς τὸ ἡμῖν συμφέρον
 ἀποχρωμένον. Τί οὖν; φησὶν εἰ ⁱ καὶ Ἰούδας μὴ προῦδωκεν,
 ἕτερος οὐκ ἂν προῦδωκε; Καὶ τί τοῦτο πρὸς τὸ ζητούμενον;

⁹ v. 25.

^c ἔστι γεγ.] γεγ. ἐστὶ L. γέγραπται Edd. ^d ἐκείνῳ] + φησὶ H. M.
^e προάγει K. L. ^f ἐναγὲς] Sic Sav. Ben. [et Reg. 688.] ἐναγέ-
 στατε M. ceteri cum Ep. et Mor. ἐναγῇ. ^g συμβόλεια G. H. M.
 Ep. Ge. edente Sav. ^h δὲ om. K. L. Ep. ⁱ καὶ om. K. L.

Ὅτι εἰ σταυρωθῆναι ἔδει τὸν Χριστὸν, φησὶ, διὰ τινος ἔδει· εἰ δὲ διὰ τινος ἔδει, δι' ἀνθρώπου πάντως ^κ τοιούτου. Εἰ δὲ πάντες ἦσαν ἀγαθοὶ, ἐνεποδίσθη ἂν ἡ οἰκονομία ἡ ὑπὲρ ἡμῶν. Μὴ γένοιτο. Αὐτὸς γὰρ ὁ πάνσοφος ἤδει πῶς οἰκονομήσει τὰ ἡμέτερα, καὶ τούτου ¹ συμβάντος· εὐπορος γὰρ αὐτοῦ ἡ σοφία καὶ ἀκατάληπτος. Διὰ γὰρ τοῦτο ἵνα μὴ ^Ε τις νομίσῃ, ὅτι οἰκονομίας ὑπέρτης ἐγένετο, ταλανίζει τὸν ἄνθρωπον. Ἀλλ' ἐρεῖ τις πάλιν· καὶ εἰ καλὸν ἦν τὸ μὴ γεννηθῆναι αὐτὸν, τίνος ἔνεκεν εἴασεν εἰς μέσον ἐλθεῖν, καὶ τοῦτον καὶ τοὺς πονηροὺς ἅπαντας; Δέον σε τοῖς πονηροῖς ἐγκαλεῖν, ὅτι κύριοι ὄντες μὴ γενέσθαι τοιοῦτοι, γεγόνασι πονηροὶ, σὺ δὲ τοῦτο ἄφεις, πολυπραγμονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, καὶ περιεργάζῃ· καίτοι εἰδὼς, ὥς οὐκ ἀνάγκη τίς ἐστι πο- 776 νηρός. Ἀλλὰ τοὺς ἀγαθοὺς ἔδει γενέσθαι μόνους, φησὶ, καὶ γεέννης οὐκ ἦν χρεία, οὐδὲ κολάσεως καὶ τιμωρίας, οὐδὲ κακίας ἔχνος· τοὺς δὲ πονηροὺς ἢ μὴ γενέσθαι, ἢ γενομένους εὐθέως ἀπελθεῖν. Πρῶτον μὲν οὖν ἄξιον πρὸς σέ εἶπεν τὸ ἀποστολικόν· ¹⁰ “μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἰ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; Μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως;” Εἰ δὲ καὶ λογισμοὺς ἀπαιτεῖς, ἐκεῖνο ἂν εἴποιμεν, ὅτι μειζόνως θαυμάζονται οἱ ἀγαθοὶ μεταξὺ πονηρῶν ὄντες· καὶ ¹¹ γὰρ ἡ ἀνεξικακία καὶ ἡ πολλὴ φιλοσοφία αὐτῶν τότε μάλιστα δέικνυται. Σὺ δὲ ὑπόθεσιν ἀναιρεῖς ^Β παλαισμάτων καὶ ἀγώνων, ταῦτα λέγων. Τί οὖν; ἵνα οὗτοι καλοὶ φανῶσι, κολάζονται ἕτεροι; φησὶ. Μὴ γένοιτο· ἀλλὰ διὰ τὴν ἑαυτῶν πονηρίαν. Οὐδὲ γὰρ ἐπειδὴ παρήχθησαν, γεγόνασι πονηροὶ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἑαυτῶν ῥαθυμίαν· διὸ καὶ κολάζονται. Πῶς γὰρ οὐκ ἂν εἶεν κολάσεως ἄξιοι, ¹² τοσούτους διδασκάλους ἔχοντες ἀρετῆς, καὶ μηδὲν ἐντεῦθεν κερδαίνοντες; Ὡς περ γὰρ οἱ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ διπλῆς ἄξιοι τιμῆς, ὅτι καὶ χρηστοὶ γεγόνασι, καὶ οὐδὲν παρὰ τῶν πονηρῶν ἐβλάβησαν· οὕτω καὶ οἱ φαῦλοι διπλῆς ἄξιοι κολάσεως, ὅτι ¹³ C τε πονηροὶ γεγόνασι, δυνάμενοι γενέσθαι καλοὶ· (ὁ καὶ δη-

¹⁰ Rom. ix. 20.

^κ τοιούτου om. G. H. K. M. nec legisse videtur Interp. ¹ μὴ συμβάντος G. Mor. Ben. ¹¹ γὰρ] + καὶ Edd. ¹² τοιούτους G. K. M. ^ο καὶ] ὁ G. ὁ καὶ K. Mox ἐκέρδαναν scripsi ex Reg. 688. pro vulgato ἐκέρδανον.

λοῦσιν οἱ γενόμενοι·) καὶ ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν ἐκέρδαναν.

Ἄλλ' ἴδωμεν τί φησιν ὁ δαίλαιος οὗτος διελεγχόμενος παρὰ τοῦ διδασκάλου. Τί οὖν φησι; “Μήτι ἐγὼ εἰμι, ῥάββι;” Καὶ διατί μὴ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο ἠρώτησεν; Ἐνόμισε λανθάνειν τῷ εἰρήσθαι, “εἰς ἐξ ὑμῶν” ὅτε δὲ αὐτὸν δῆλον ἐποίησεν, ἐτόλμησε πάλιν ἐρέσθαι, τῇ ἐπικείᾳ τοῦ διδασκάλου θαρρῶν, ὡς οὐκ ἔλεγχοντος αὐτόν. Διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ῥαββὶ ἐκάλεσεν. Ὡς τῆς πηρώσεως· ποῦ αὐτὸν ἐξήγαγε; Τοιοῦτον γὰρ ἡ φιλαργυρία· μωροὺς καὶ ἀνοήτους ἐργάζε-
D ται, ἵταμοὺς καὶ κύνας ἀντὶ ἀνθρώπων· μᾶλλον δὲ καὶ κυνῶν χαλεπωτέρους, καὶ δαίμονας ἀπὸ κυνῶν. Οὗτος γοῦν τὸν μὲν διάβολον προσίετο καὶ ἐπιβουλεύοντα, τὸν δὲ Ἰησοῦν καὶ (506) εὐεργετοῦντα προῦδωκε, διάβολος ἤδη γενόμενος τῇ προαιρέσει. Τοιούτους γὰρ ποιεῖ ἡ ἀκόρεστος τῶν χρημάτων ἐπιθυμία, ἐκφρονας, παραπλῆγας, ὅλους τοῦ λήματος, καθάπερ καὶ Ἰούδας ἐγένετο. Πῶς δὲ ὁ μὲν Ματθαῖος φησι καὶ οἱ ἄλλοι, ὅτι ὅτε συνετάξατο περὶ τῆς προδοσίας, τότε αὐτὸν ὁ διάβολος εἶλεν· ὁ δὲ Ἰωάννης, ὅτι ¹¹ “μετὰ τὸ ψωμίον εἰσηλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς;” Καὶ αὐτὸς τοῦτο οἶδεν.
E Ἀνωτέρω γὰρ φησι· ¹² “δεῖπνον γενομένου, καὶ τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκός εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα, ἵνα αὐτὸν παραδῷ.” Πῶς οὖν φησι, “μετὰ τὸ ψωμίον εἰσηλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς;” Ὅτι οὐκ ἀθρόον εἰσέρχεται, οὐδὲ ὑφ' ἓν, ἀλλὰ πολλὴν ποιεῖται τὴν ἀπόπειραν πρῶτον· ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα γέγονε. Διακωδωνίσας γὰρ αὐτὸν ἐν ἀρχῇ, καὶ προσβαλὼν ἡρέμα, ἐπειδὴ εἶδεν ἐπιτήδειον πρὸς ὑποδοχὴν, ὅλος λοιπὸν ἐνταῦθα ἐπνευσε, καὶ ὁλοσχερῶς αὐτοῦ περιγέγονε. Πῶς
777 δὲ, εἰ τὸ πάσχα ἥσθιον, παρανόμως ἥσθιον; οὐ γὰρ ἀνακειμένους ἔδει φαγεῖν. Τί οὖν ἐστὶν εἰπεῖν; Ὅτι μετὰ τὸ φαγεῖν, ἀνέκειντο λοιπὸν ἐστιάμενοι. Ἄλλος δὲ εὐαγγελιστῆς φησιν, ὅτι κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην οὐκ ἥσθιε μόνον τὸ πάσχα, ἀλλὰ καὶ ἔλεγεν· ¹³ “ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τὸ πάσχα τοῦτο φαγεῖν μεθ' ὑμῶν” τουτέστι, κατὰ τὸν ἐνιαυ-

¹¹ Joan. xiii. 27.¹² Ibid. v. 2.¹³ Luc. xxii. 15.

^p ῥαββί] Sic H. L. M. Ge. et 5. Mosqq. vulgo κύριε. ^a Sic Euth. ἐλέγξαντος M. Ep. ^r καὶ ἵταμοὺς K. L. ^s προθέσει Edd.
ⁱ ἤδη βεβ.] βαλόντος K. L. Ep.

τὸν τοῦτον. Τί δήποτε; Ὅτι τότε ἔμελλε τῆς οἰκουμένης ἡ σωτηρία γίνεσθαι, καὶ τὰ μυστήρια παραδίδοσθαι, καὶ τὰ λυπηρὰ λύεσθαι διὰ τοῦ θανάτου· οὕτω κατὰ γνώμην αὐτῷ ὁ σταυρὸς ἦν. Ἀλλ' οὐδὲν τὸν ἀνήμερον θῆρα ἐμάλαξεν, οὐδὲ ἔκαμψεν, οὐδὲ ἐνέτρεψεν. Ὑ' Ἐταλάνισεν αὐτὸν εἰπὼν· B
 “οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ.” Ἐφόβησεν αὐτὸν πάλιν εἰπὼν·
 “καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη.” Ἐνέτρεψεν αὐτὸν εἰπὼν·
 ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω.” Καὶ οὐδὲν τούτων αὐτὸν κατέσχευεν, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ μανίας τινὸς ἐάλω τῆς φιλαργυρίας, μάλλον δὲ ὑπὸ χαλεπωτέρου νοσήματος. Καὶ γὰρ αὕτη χαλεπωτέρα ἢ μανία. Τί γὰρ ἂν τοιοῦτον εἰργάσατο ὁ μαινόμενος; Οὐ προΐετο ἀφρὸν ἐκ τοῦ στόματος οὗτος, ἀλλὰ προΐετο φόνον δεσποτικόν· οὐκ ἐστραγγάλου τὰς χεῖρας, ἀλλὰ προέτεινεν εἰς ὠνὴν αἵματος τιμίον. Διὸ μείζων ἢ μανία, ὅτι ὑγιαίνων ἐμαίνεται. Ἀλλ' οὐ φθέγγεται C
 ἄσημα; Καὶ τί τῆς φωνῆς ταύτης ἀσημότερον, “τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ ἐγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;” * Παραδώσω· ὁ διάβολος ἤχησε διὰ τοῦ στόματος ἐκείνου. Ἀλλ' οὐκ ἐπάταξε τὴν γῆν τοῖς ποσὶ σπαίρων; Καὶ πόσῳ βέλτιον ἐκείνως σπαίρειν, ἢ οὕτως ἐστάναι ὀρθόν; Ἀλλὰ λίθοις ἑαυτὸν ὃ οὐκ ἔκοπτε; Καὶ πόσῳ ἄμεινον ἦν, ἢ τοιαῦτα ἐργάσασθαι;

² Βούλεσθε εἰς μέσον ἀγάγωμεν τοὺς δαιμονώοντας καὶ τοὺς φιλαργύρους, καὶ ποιήσωμεν σύγκρισιν ἐκατέρων; Ἀλλὰ μηδεὶς οἰκείαν ἡγήσθω τὸ πρᾶγμα ὕβριν. Οὐ γὰρ τὴν φύσιν ὑβρίζομεν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα κακίζομεν. ¹⁴ Οὐδέποτε ἐνεδιδύσκετο ³ ἱμάτια, λίθοις ἑαυτὸν κατακόπτων, ὁ δαιμονῶν, καὶ D
 τὰς ἀβάτους ὁδοὺς καὶ τὰς τραχείας ^b ἐπῆει τρέχων, καὶ κατὰ κράτος ἐλαννόμενος ὑπὸ τοῦ δαίμονος. Οὐ δοκεῖ ταῦτα φρικτὰ εἶναι; Τί οὖν ἂν ^c δεῖξω τοὺς φιλαργύρους τούτων χαλεπώτερα ἐργαζομένους τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτῶν, καὶ οὕτω χαλεπώτερα, ὥς ταῦτα παιδιὰν πρὸς ἐκείνα νομίζεσθαι; Ἄρα

¹⁴ Luc. viii. 27. Marc. v. 5.

^v Vid. adnot. ^w τοῦ om. L. ^x Παραδώσω, quod aberat, recepi ex G. H. K. M. ^y οὐκ] + ἔτυπτε καὶ G. M. et sic edidit Sav. ἐργάσασθαι] Sic codd. *conficere* Ge. κατατολμᾶν Edd. ^z ΗΘΙΚΟΝ. Κατὰ φιλαργύρων καὶ πλεονεκτῶν, καὶ ὅτι χεῖρω τῶν δαιμονώωντων εἰσὶν ἐξεταζόμενοι κατὰ πᾶν ἐπιτήδευμα· ἐν ᾧ καὶ περὶ τοῦ βίου, ὅτι πελάγει ἔοικε. G. ^a ἱμάτιον L. Mor. ^b ἐπῆει τρέχων] ἐπιτρέχων Edd. ^c δεῖξωμεν G. K. τούτων] + χαλεπωτέρους καὶ Edd. *adversante* Ge.

^a ἀποστήσεσθε τῆς νόσου; Φέρε οὖν, ἴδωμεν εἴ τι ἀνεκτότερον αὐτῶν ^e διακείται. Οὐδέν· ἀλλὰ καὶ χαλεπώτερον· καὶ γὰρ μυρίων γυμνῶν εἰσιν αἰσχροτέροι. Πολλῷ γὰρ βέλτιον γυμνὸν εἶναι ^f ἱματίων, ἢ τὰ ἀπὸ πλεονεξίας ἐνδεδυμένον
Ε περιέειναι κατὰ τοὺς βακχενομένους τῷ Διονύσῳ. Καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι προσωπεῖα καὶ ἱμάτια μαινομένων ἐχουσιν, οὕτω καὶ οὗτοι. Καὶ καθάπερ τὴν γύμνωσιν τῶν δαιμονώντων ποιεῖ μανία, οὕτω καὶ τὴν περιβολὴν ταύτην μανία ἐργάζεται· καὶ τῆς γυμνώσεως ἡ περιβολὴ ἐλεεινότερα. Καὶ τοῦτο ἐντεῦθεν δεῖξαι πειράσομαι. Τίνα γὰρ ἂν εἴποιμεν μᾶλλον μαίνεσθαι ἐν αὐτοῖς τοῖς μαινομένοις; εἴ τις ἑαυτὸν
778 κατακόπτοι, ἢ εἴ τις μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τοὺς ἀπαντῶντας ἀπαντας; Εὐδὴλον ὅτι οὗτος. Οὐκοῦν ἐκεῖνοι μὲν ἑαυτοὺς ἐγύμνου, οὗτοι δὲ ^g ἅπαντας τοὺς ἀπαντῶντας. Ἀλλὰ διασχίζουσιν ἐκεῖνοι τὰ ἱμάτια. Καὶ πόσῳ ἂν ^h κατεδέξατο τῶν ἡδικημένων ἕκαστος ἱμάτιον διαρράγῃναι, ἢ πᾶσαν ἀποδυθῆναι τὴν (507) οὐσίαν; Ἀλλὰ πληγὰς οὐκ ἐντείνουσιν εἰς τὸ πρόσωπον. Μάλιστα μὲν καὶ τοῦτο ποιοῦσιν οἱ πλεονέκται· εἰ δὲ μὴ πάντες, ἀλλ' εἰς τὴν γαστέρα διὰ τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς πενίας χαλεπωτέρας ἀπαντες ἐνιάσι τὰς ὀδύνας. Ἀλλ' οὐ δάκνουσιν ὀδοῦσιν. Εἴθε ὀδοῦσι, καὶ μὴ βέλεσι πλεονεξίας
Β χαλεπωτέροις ὀδοῦντων. ¹⁵ “Οἱ γὰρ ὀδόντες αὐτῶν ὄπλα καὶ βέλη.” Τίς γὰρ μᾶλλον ἀλγήσει, ὁ δηχθεὶς ἅπαξ καὶ εὐθέως θεραπευθεὶς, ἢ ὁ διαπαντὸς τοῖς ὀδοῦσι τῆς πενίας κατεσθιόμενος; Πενία γὰρ ἀκούσιος ⁱ καὶ καμίνου καὶ θηρίου χαλεπώτερον. Ἀλλ' οὐ διώκουσι τὰς ἐρημίας καθάπερ οἱ δαιμονώντες. Εἴθε τὰς ἐρημίας, καὶ μὴ τὰς πόλεις κατέτρεχον, καὶ πάντες ἂν οἱ ^k ἐν πόλεσιν ἀδείας ἀπῆλυσαν.

¹⁵ Psal. lvi. 5.

^d Sic L. ἀποσχίσεσθε H. K. M. ἀπόσχησθε Sav. ἤσθεσθε Mor. Ben. fugietis Ge. ἀποστ. τῆς ν.] ἀπόχρη ταῦτα παραστήσαι τὴν νόσον G. ^e Sic K. et ex corr. rec. H. ceteri διακείται. Totum locum sic exhibet G. Φέρε οὖν, ἴδωμεν τίς ἀνεκτότερον αὐτῶν διακείται, οὗτος ἢ ἐκεῖνος; Οὐδὲν μὲντοι ἕτερος διενήνοχε τοῦ ἑτέρου· καὶ γὰρ μυρίων ἀμφοτέρω γυμνῶν εἰσιν αἰσχροτέροι. Sic Edd. nisi quod Mor. εἴ τις pro τις dedit, verba οὗτος ἢ ἐκεῖνος uncis includens. Nostram lectionem vertit Interpres. ^f ἱματίων] Sic L. Mor. ceteri ἀπὸ ἱματίων. Mox περιέειναι καὶ κατὰ G. ^g ἀπ. τοὺς ἀπ.] καὶ τοὺς ἀπ. ἀπ. Edd. ^h καταδέξατο H. L. ⁱ καὶ om. G. H. K. M. p. p. θηρίων Edd. ^k ἐν ταῖς π. K. L. p. p. ἀπῆλυσαν Edd.

Νυνὶ δὲ καὶ ταύτῃ πάντων ἐκείνων εἰσὶν ἀφορητότεροι, ὅτι ἐν ταῖς πόλεσι ταῦτα ποιοῦσιν, ἅπερ ἐν ἐρημίαις ἐκείνοι, τὰς πόλεις ἐρημίας ἐργαζόμενοι, καὶ καθάπερ ἐν ἐρημίᾳ οὐδενὸς ὄντος τοῦ κωλύοντος, οὕτω τὰ πάντων συλῶντες. Ἀλλ' οὐ βάλλουσι λίθοις τοὺς ἀπαντῶντας. Καὶ τί τοῦτο; Λίθους μὲν γὰρ ῥάδιον καὶ φυλάσασθαι· ἃ δὲ διὰ χάρτου καὶ μέλανος ἐργάζονται τοῖς ταλαιπώροις πένησι τραύματα, γραμματεῖα μυρίων πληγῶν γέμοντα συντιθέντες, τίς ἂν ποτε ῥαδίως ¹φυλάξαίτο τῶν ἐμπεσόντων;

Ἰδωμεν δὲ καὶ ^mἑαυτοὺς ὅσα ἐργάζονται. Γυμνοὶ περιπατοῦσι κατὰ τὴν πόλιν· ἱμάτιον γὰρ αὐτοῖς οὐκ ἔστιν ἀρετῆς. Εἰ δὲ οὐ δοκεῖ τοῦτο αὐτοῖς αἰσχρὸν εἶναι, καὶ τοῦτο τῆς ὑπερβαλλούσης αὐτῶν μανίας, ὅτι οὐδὲ αἰσθάνονται τῆς ⁿἀσχημοσύνης· ἀλλὰ σῶμα μὲν γυμνωθέντες αἰσχύνονται, τὴν δὲ ψυχὴν γυμνὴν περιφέροντες ἐγκαλλωπίζονται. Εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ τὸ αἷτιον τῆς ^oἀναισθησίας ἐρῶ. Τί ^Dοὖν τὸ αἷτιον; Ἐν πολλοῖς ^pοὕτω γυμνουμένοις γυμνοῦνται, διόπερ οὐδὲ αἰσχύνονται, καθάπερ οὐδὲ ἐν τοῖς βαλανείοις ἡμεῖς. Ὡς εἶγε πολλοὶ ἦσαν οἱ τὴν ἀρετὴν περιβεβλημένοι, τότε ἂν μειζόνως τὸ ^aαἰσχος αὐτῶν ἐφάνη. Νῦν δὲ τοῦτο μάλιστά ἐστι τὸ πολλῶν δακρύων ἄξιον, ὅτι διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι κακοὺς οὐδὲ ἐν αἰσχύνῃ τὰ κακά. Μετὰ γὰρ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο εἰργάσατο ὁ διάβολος, τὸ μὴδὲ αἰσθῆσιν ἀφίεναι λαβεῖν τῶν κακῶν, ἀλλὰ τῷ πλήθει τῶν μετιόντων τὴν πονηρίαν συσκιάζειν αὐτῆς τὴν αἰσχύνην· ἐπεὶ εἰ συνέβη ἐν πλήθει πολλῶν εἶναι φιλοσοφούντων, μᾶλλον ἂν εἶδεν αὐτοῦ τὴν ^rγύμνωσιν ὁ τοιοῦτος. Ὅτι μὲν οὖν τῶν δαιμονίωντων ^Eεἰσὶ γυμνότεροι, δῆλον ἐκ τούτων· ὅτι δὲ καὶ ἐρήμους ἐπέρχονται, οὐδὲ τοῦτο ἂν τις ἀντεῖποι. Ἡ γὰρ πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος ἐρήμου πάσης ἐρημοτέρα. Εἰ γὰρ καὶ πολλοὺς ἔχει τοὺς ὀδεύοντας, ἀλλ' ὅμως ἀνθρώπων οὐδένα, ἀλλ' ὄφεις, σκορπίους, λύκους, ἔχεις, ἀσπίδας. Τοιοῦτοι γὰρ οἱ τὴν πονηρίαν μετιόντες. Οὐκ ἐρήμη δὲ μόνον αὕτη, ἀλλὰ καὶ τρα- 779 χυτέρα ἐκείνης. Καὶ τοῦτο δῆλον ἐντεῦθεν. Οὐ γὰρ οὕτω πλήττουσι λίθοι καὶ φάραγγες καὶ ἀκρώρειαι τοὺς ἀναβαί-

¹ φυλάξεται G. K. φυλάσσεται H. M. ^m ἑαυτοῖς H. L. αὐτοῖς K. M. ⁿ αἰσχύνης K. p. p. ἀλλὰ τὸ σῶμα Edd. ^o ἀναισχυντίας G. H. ^p οὕτω] Sic Ge. et codd. οὔτοι Edd. ^a αἰσchrὸν G. H. M. ^r γυμνότητα G. H. M.

νοντας αὐτάς, ὡς ἀρπαγὴ καὶ πλεονεξία τὰς μετιούσας αὐτὴν ψυχάς. Ὅτι δὲ καὶ παρὰ τὰ μνημεῖα ζῶσι, καθάπερ οἱ δαιμονῶντες, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοὶ μνήματά εἰσι, δῆλον ἐντεῦθεν. Τί γάρ ἐστι μνημεῖον; Λίθος, ⁵ σῶμα νεκρὸν ἔχων ἐγκείμενον. Τί οὖν ἐκείνων διαφέρει τῶν λίθων τὰ τοῦτων σώματα; μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνων ἐλεεινότερα ταῦτα. Οὐ γάρ λίθος ἐστὶ σῶμα νεκρὸν ἔχων, ἀλλὰ σῶμα λίθων ἀναισθητότερον, ψυχὴν περιφέρων νεκράν. Διὸ οὐκ ἂν τις ἀμάρτοι

B τάφους αὐτοὺς προσειπών. Καὶ γὰρ ^t καὶ ὁ κύριος ἡμῶν οὕτως ἐκάλεσε τοὺς Ἰουδαίους, διὰ τοῦτο μάλιστα ἐπήγαγε ^v γοῦν λέγων ¹⁶ “ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἀρπαγῆς καὶ πλεονεξίας.” Βούλεσθε λοιπὸν δεῖξω, πῶς καὶ λίθοις τὰς ἑαυτῶν κατατέμνουσι κεφαλὰς; Πόθεν οὖν πρῶτον, εἶπέ μοι, ^w τοῦτο βούλει μαθεῖν; ἀπὸ τῶν ἐντεῦθεν, ἢ ἀπὸ τῶν μελλόντων; Ἀλλὰ τῶν μελλόντων αὐτοῖς οὐ πολὺς ὁ λόγος· οὐκοῦν τὰ ἐνταῦθα ῥητέον. Πόσων γὰρ λίθων οὐ χαλεπώτεραι αἱ φροντίδες, οὐ κεφαλὰς τιτρώσκουσαι, ἀλλὰ ψυχὴν δαπανῶσαι; Δεδοίκασι γάρ, μήποτε δικαίως ἐκ τῆς αὐτῶν οἰκίας ἐξέλθῃ

C τὰ ἀδίκως ἐπεισελθόντα· τρέμουσιν ὑπὲρ τῶν ἐσχάτων, ὀργίζονται, παροξύνονται, πρὸς οἰκείους, πρὸς ἀλλοτρίους· καὶ νῦν μὲν ἀθυμία, νῦν δὲ φόβος, νῦν δὲ θυμὸς αὐτοὺς διαδέχεται, καὶ καθάπερ κρημνοὺς ἀπὸ κρημνῶν διαβαίνοντες, καὶ τὰ μη- (508) δέπω κτηθέντα καθ’ ἐκάστην караδοκοῦσι τὴν ἡμέραν. Διόπερ οὐδὲ ἡδονταὶ ὑπὲρ ὧν ἔχουσι, τῷ τε μὴ θαρρῆναι ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν, τῷ τε ὅλη τῇ διανοίᾳ πρὸς τὰ μηδέπω ληφθέντα κεχηνέναι. Καὶ καθάπερ ὁ διηνεκῶς διψῶν, καὶ μυρίας ἐκπῆν πηγὰς, οὐκ αἰσθάνεται τῆς ἡδονῆς, διὰ τὸ μὴ λαμβάνειν κόρον· οὕτω καὶ οὗτοι, οὐ μόνον οὐχ ἡδονταί, ἀλλὰ καὶ βασανίζονται, ^x ὅσῳ ἂν περιβάλλωνται, τῷ μηδὲν

D εἰδέναι πέρας τῆς τοιαύτης ἐπιθυμίας.

^y Καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα τοιαῦτα· εἴπωμεν δὲ καὶ περὶ τῆς μελλούσης ἡμέρας. Εἰ γὰρ καὶ αὐτοὶ ^z μὴ προσέχουσιν, ἀλλ’

¹⁶ Matth. xxiii. 25.

⁵ Sic K. L. Mor. ceteri σώματα νεκρῶν ἔχων ἐγκειμένων. ^t καὶ om. G. H. K. M. ^v γοῦν om. Sav. Nos distinctionem correximus. ^w Haec τοῦτο β. μ. post μελλόντων rejiciunt G. K. ^x ὅσῳ] ὅσα K. L. ^y Καὶ τὰ μὲν . . . ἡμέρας] Κατὰ δὲ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν K. L. Alterum vertit Interpres. ^z μὴ προσέχουσιν G. M. Mor. οὐ προσέχουσιν Sav. Ben.

ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶπείν. Κατὰ τὴν μέλλουσιν οὖν ἡμέραν πανταχοῦ κολαζομένους ἴδοι τις ἂν ^a τοὺς τοιούτους. Καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, “ἐπείνων, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψων, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με,” τούτους κολάζει· καὶ ὅταν λέγῃ, “πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ ^b τὸ αἰώνιον· τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ,” τοὺς κακῶς πλουτοῦντας ἐκεῖ παραπέμπει. Καὶ ὁ δούλος ὁ πονηρὸς, ὁ μὴ διδούς τοῖς συνδούλοις τὰ ὑπάρχοντα τὰ δεσποτικά, τῆς τούτων μερίδος ἐστὶ καὶ ὁ τὸ τάλαντον κατορύξας, καὶ αἱ πέντε παρθέναι. Καὶ ὅπου δ’ ἂν ἀπέλθῃς, Ε τοὺς φιλαργύρους κολαζομένους ὄψει. Καὶ νῦν μὲν ἀκούσονται, “χάος ^c ἐστὶ μεταξύ ἡμῶν καὶ ὑμῶν” νῦν δέ, “πορεύεσθε ἀπ’ ἐμοῦ εἰς τὸ πῦρ τὸ ^d ἡτοιμασμένον” καὶ νῦν μὲν διχοτομηθέντες ἀπελεύσονται ἔνθα ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· καὶ πάντοθεν αὐτοὺς ἐλαυνομένους ἴδοι τις ἂν, καὶ οὐδαμοῦ χώραν ἔχοντας, ἀλλ’ εἰς τὴν γέενναν μόνην συναγομένους. Τί τοίνυν τῆς ὁρῆς ἡμῖν πίστεως ὄφελος εἰς σωτηρίαν, ὅταν 780 ταῦτα ἀκούσωμεν; Ἐκεῖ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, καὶ σκότος ἐξώτερον, καὶ ^e πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, καὶ τὸ διχοτομεῖσθαι, καὶ τὸ ἐλαύνεσθαι· ἐνταῦθα ἀπέχθειαι, κακηγορίαι, διαβολαί, κίνδυνοι, φροντίδες, ἐπιβουλαί, τὸ παρὰ πάντων μισεῖσθαι, ^f τὸ παρὰ πάντων βδελύττεσθαι, καὶ παρ’ αὐτῶν τῶν δοκούντων κολακεύειν. Ὡσπερ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς οὐχ οἱ ἀγαθοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ πονηροὶ θαυμάζουσιν· οὕτω τοὺς ^g κακοὺς οὐχ οἱ χρηστοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ φαῦλοι μισοῦσι. Καὶ ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, τοὺς φιλαργύρους ἡδέως B ἂν ἐροίμην, εἰ μὴ πρὸς ἀλλήλους ἀηδῶς ^h ἔχουσι, καὶ τῶν τὰ μέγιστα ἡδικοκώτων πολεμωτέρους εἶναι νομίζουσιν, εἰ μὴ καὶ ἑαυτῶν κατηγοροῦσιν, εἰ μὴ ὕβριν τὸ πρᾶγμα φασιν, ὅταν τις αὐτοῖς ⁱ τοῦτο προσενέγκῃ τὸ ὄνειδος. Καὶ γὰρ ὄνειδος ἔσχατον τοῦτο, καὶ πολλῆς κακίας ἀπόδειξις. Εἰ γὰρ χρημάτων ὑπεριδεῖν οὐκ ἀνέχῃ, τίνος περιέσῃ ^k ποτέ; ἐπιθυμίας, καὶ δοξομανίας, καὶ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς; Καὶ πῶς ἂν

^a τοὺς τοιούτους om. K. L. Mox ἐπείνασα et ἐδίψησα Edd. ^b το αἰώνιον om. K. L. Mor. ^c ἔσται G. H. M. ^d ἡτοιμασμένον] Sic Ge. αἰώνιον L. ἡτ. τῷ διαβόλῳ H. αἰώνιον τὸ ἡτ. τῷ δ. K. ^e πῦρ τὸ] πῦρ L. τὸ πῦρ τὸ G. τὸ ante ἐλαύνεσθαι om. G. H. K. M. ^f Haec τὸ π. π. βδελύττεσθαι non exstant in meis. ^g κακοιργούς G. H. K. M. ^h ἔχωσι et νομίζουσιν G. Mox κατηγορώσιν G. K. M. κατηγοροῦσιν L. ⁱ τοῦτο deest in Edd. ^k ποτέ] λοιπὸν ποτε Edd.

τις πεισθείη; Ἐπιθυμίας μὲν γὰρ ἕνεκεν τῆς τῶν σωμάτων καὶ ὀργῆς καὶ θυμοῦ, πολλοὶ καὶ ¹ τῇ τῆς σαρκὸς κατασκευῇ λογιζονται, καὶ τὰς ὑπερβολὰς ἀνατιθέασιν ἰατρῶν παῖδες· καὶ τὸν μὲν θερμότερον καὶ ὑγρότερον λαγνότερον εἶναι φασί, τὸν δὲ πρὸς ξηροτέραν ἐκπεσόντα δυσκρασίαν, ὀρμητίαν καὶ C ἀκρόχολον καὶ θυμώδη. Φιλαργυρίας δὲ ἕνεκεν οὐδεὶς οὐδέποτε αὐτῶν ἤκουσεν οὐδὲν εἰρηκότων τοιοῦτον. Οὕτω ῥαθυμίας μόνῃς ἐστὶ καὶ ψυχῆς ἀναλγήτου τὸ νόσημα.

Διὸ παρακαλῶ, σπουδάζωμεν πάντα τὰ τοιαῦτα διορθοῦν, καὶ τὰ καθ' ἑκάστην ἡμῖν ἡλικίαν ἐπιγινόμενα πάθη πρὸς τὸ ἐναντίον ^m μετατιθέμεναι. Ἄν ⁿ δὲ καθ' ἕκαστον μέρος τῆς ζωῆς ἡμῶν παραπλέωμεν τοὺς τῆς ἀρετῆς πόνους, πανταχοῦ ^o ναυ-
 ἀγία ὑπομένοντες, ἐπὶ τὸν λιμένα ἐλθόντες ἔρημοι φορτίων πνευματικῶν, τὰ ἔσχατα ὑπομενοῦμεν. Πέλαγος γάρ ἐστι D τεταμένον ὁ παρὼν βίος. Καὶ ὥσπερ ἐν τῇ θαλάττῃ ταύτῃ ^p διάφοροι κόλποι, διαφόρους ἔχοντες χειμῶνας· καὶ ὁ μὲν Αἰγαῖος διὰ ^a τὰ πνεύματά ἐστι χαλεπός· ὁ δὲ πορθμὸς ὁ Τυρρηνικὸς, διὰ τὴν στενοχωρίαν· ἡ δὲ Χάρυβδις ἡ ^r πρὸς τῇ Λιβύῃ, διὰ τὰ τέλματα· ἡ Προποντὶς ἡ ἔξω τοῦ Εὐξείνου πόντου, διὰ τὸ ῥαγδαῖον καὶ ῥόθιον· τὰ ἔξω Γαδεΐρων, διὰ τὴν ἐρημίαν καὶ τὸ ἀτριβές καὶ τὸ ἀνιστόρητον τῶν τόπων· καὶ ἄλλο μέρος δι' ἕτερον· οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ζωῆς τῆς ἡμετέρας. Καὶ πρῶτον πέλαγός ἐστιν ἰδεῖν τὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, πολὺν ἔχον τὸν σάλον διὰ τὸ ἀνόητον, διὰ τὴν εὐκολίαν, διὰ τὸ μὴ πεπηγέναι. Διὰ τοῦτο καὶ παιδαγωγοὺς E καὶ διδασκάλους ἐφιστῶμεν, τὸ λείπον τῇ φύσει διὰ τῆς ἐπιμελείας εἰσφέροντες, ὥσπερ ἐκεῖ διὰ τῆς τέχνης τῆς κυβερνητικῆς. Μετὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν ἡ τοῦ μειρακίου διαδέχεται θάλαττα, ἔνθα σφοδρὰ τὰ πνεύματα, καθάπερ ἐν τῷ Αἰγαίῳ, τῆς ἐπιθυμίας ἡμῖν αὐξανομένης. Καὶ αὕτη μάλιστα 781 ἡ ἡλικία διορθώσεως ἔρημος· οὐ διὰ τὸ ἐνοχλεῖσθαι μόνον (509) σφοδρότερον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὰ ἁμαρτήματα μὴ ἐλέγχεσθαι· καὶ γὰρ καὶ διδάσκαλος καὶ παιδαγωγὸς λοιπὸν ὑπεξίστανται. Ὅταν οὖν τὰ μὲν πνεύματα ^s σφοδρότερον διαπνέη, ὁ δὲ κυβερνήτης ἀσθενέστερος ᾗ, καὶ ὁ ἀμύνων μηδεὶς ᾗ, ἐννόησον

¹ τὴν τ. σ. κατασκευὴν G. p. p. ἀντιτιθέασιν idem. ^m μετα-
 θεῖναι G. K. M. ⁿ δὲ] γὰρ H. K. ^o ναυάγιον Edd. ^p διάφοροι]
 + εἰσι Edd. ἔχοντες] ἔχουσι G. ^a τὰ deest in Edd. ^r πρὸς] ἐν L.
^s σφοδρότερα πνέη L.

τοῦ χειμῶνος τὸ μέγεθος. Μετὰ τοῦτο πάλιν ἕτερον μέρος τῆς ἡλικίας, τὸ τῶν ἀνδρῶν ἔπεισιν, ἐν ᾧ τὰ τῆς οἰκονομίας ἐπίκειται· ὅτε γυνή, καὶ γάμος, καὶ παιδοποιΐα, καὶ οἰκίας προστασία, καὶ πολλαὶ τῶν φροντίδων νιφάδες. Τότε μάλιστα καὶ φιλαργυρία ἀνθεὶ καὶ βασκανία. Ὅταν οὖν ἕκαστον μέρος ἡλικίας^ν παρερχώμεθα μετὰ ναυαγίων, πῶς ἀρκεσομεν τῇ παρουσίᾳ ζωῇ; πῶς τὴν μέλλουσαν διαφενδύομεθα κόλασιν; Ὅταν γὰρ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἡλικίᾳ μηδὲν μαθή- B νωμεν ὑγιᾶς, ἐν δὲ τῇ νεότητι μὴ σωφρονήσωμεν, καὶ ἄνδρες γενόμενοι φιλαργυρίας μὴ περιγενώμεθα, ὥσπερ εἰς τινα ἀντλίαν τὸ γῆρας ἐλθόντες, καὶ πάσαις ταῖς^ν πληγαῖς ταύταις τὸ σκάφος τῆς ψυχῆς ἀσθενέστερον κατασκευάσαντες, τῶν σάνιδων διαλελυμένων, ἀπαντησόμεθα εἰς ἐκεῖνον τὸν λιμένα, πολὺν ἐπιφερόμενοι φορυτὸν ἀντὶ πνευματικῆς ἐμπορίας, καὶ τῷ μὲν διαβόλῳ παρέξομεν γέλωτα, θρῆνον δὲ ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ τὰς ἀφορήτους ἐπισπασόμεθα τιμωρίας. Ἰν' οὖν μὴ ταῦτα γένηται, πάντοθεν ἑαυτοὺς^ν συσφίγγαντες, καὶ πρὸς πάντα τὰ πάθη στάντες, ἐκβάλλωμεν τοῦ πλούτου τὴν ἐπιθυμίαν· ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φι- C λανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΒ.

¹ Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς^α ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπε·
λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. Καὶ λαβὼν^β
ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· πίετε D
ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς
διαθήκης, τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν.

¹ Cap. xxvi. v. 26-28.

^α καὶ αἱ πολλαὶ Edd. τῶν om. G. Τότε] + δὲ Edd. ^ν περι-
ερχώμεθα Sav. Ben. ^ν πληγαῖς] Sic K. L. M. ut conjecit Bois.
Legebatur πάγαις. ^ν σφίγγαντες K. L. M. Mox ἐκβάλλωμεν M.
HOM. LXXXII. ^α τὸν ἄρτον L. ^β τὸ ποτήριον L. ^γ ἐστι] γὰρ
ἐστι L. p. p. τὸ περὶ πολλῶν idem.

ΒΑΒΑΙ, πόση ^d ἡ πῆρωςις τοῦ προδότου. Καὶ τῶν μυστηρίων μετέχων, ἔμενεν ὁ αὐτός· καὶ τῆς φρικωδεστάτης ἀπολαύων τραπέζης, οὐ μετεβάλλετο. Καὶ τοῦτο ὁ ² Λουκᾶς δηλοῖ λέγων, ὅτι μετὰ τοῦτο εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς, οὐ τοῦ σώματος καταφρονῶν ^e τοῦ δεσποτικοῦ, ἀλλὰ τῆς ἀν-
 Ε αισχυντίας καταγελῶν τοῦ προδότου λοιπόν. Καὶ γὰρ μείζον τὸ ἀμάρτημα ἐγένετο ἐκατέρωθεν· καὶ ὅτι μετὰ τοιαύτης γνώμης τοῖς μυστηρίοις προσήει, καὶ ὅτι προσελθὼν οὐκ ἐγένετο βελτίων, οὔτε ἀπὸ τοῦ φόβου, οὔτε ἀπὸ τῆς εὐεργεσίας, οὔτε ἀπὸ τῆς τιμῆς. Ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐκώλυσεν αὐτὸν, καίτοι πάντα εἰδώς· ἵνα μάθῃς ὅτι οὐδὲν παραλιμπάνει
 782 τῶν εἰς διόρθωσιν ἡκόντων. Διὰ τοῦτο καὶ πρὸ τούτου καὶ μετὰ τοῦτο συνεχῶς ὑπεμύνησκε καὶ ^f κατεῖχε, καὶ δι' ἔργων, καὶ διὰ λόγων, καὶ διὰ φόβου, καὶ διὰ θεραπείας, καὶ δι' ἀπειλῆς, καὶ διὰ τιμῆς. Ἄλλ' οὐδὲν αὐτὸν ^g ἀφίστη τοῦ νοσήματος ἐκείνου τοῦ χαλεποῦ. Διὸ λοιπὸν ἐκείνον ἀφείς, τοὺς μαθητὰς διὰ τῶν μυστηρίων ἀναμιμνήσκει πάλιν τῆς σφαγῆς, καὶ μεταξὺ τῆς τραπέζης περὶ ^h τοῦ σταυροῦ διαλέγεται, τῇ συνεχείᾳ τῆς προρρήσεως εὐπαράδεκτον αὐτοῦ ποιῶν τὸ πάθος. Εἰ γὰρ τοσούτων γενομένων καὶ προλεχθέντων, ἐθορυβήθησαν, εἰ μηδὲν τούτων ἡκηκόεισαν, τί οὐκ ἂν ἔπαθον; “Καὶ ἐσθιόν-
 Β των αὐτῶν, λαβὼν ἄρτον ἔκλασε.” Τί δήποτε τότε κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάσχα τὸ μυστήριον ἐπετέλει τοῦτο; Ἴνα μάθῃς πάντοθεν καὶ τῆς παλαιᾶς αὐτὸν ὄντα νομοθέτην, καὶ τὰ ἐν ἐκείνῃ διὰ ταῦτα ⁱ προσκιογραφηθέντα. Διὰ τοι τοῦτο ἔνθα ὁ τύπος, τὴν ἀλήθειαν ἐπιτίθησιν. Ἡ δὲ ἐσπέρα τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν τεκμήριον ἦν, καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸ λοιπὸν ἡκεῖν τὸ τέλος τὰ πράγματα. Καὶ εὐχαριστεῖ, δι- (510)
 δάσκων ἡμᾶς ὅπως δεῖ τὸ μυστήριον τοῦτο ἐπιτελεῖν, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐκ ἄκων ἐπὶ τὸ πάθος ἔρχεται, καὶ παιδεύων ἡμᾶς, ὅπερ ἂν πάσχωμεν, εὐχαρίστως φέρειν, καὶ χρηστὰς κάντεῦθεν ὑποτείνων τὰς ἐλπίδας. Εἰ γὰρ ὁ τύπος τοσαύτης δου-
 C λείας γέγονεν ἀπαλλαγῇ, πολλῶ μᾶλλον ἢ ἀλήθεια τὴν

² Luc. xxii. 3: coll. Joan. xiii. 27.

^d ἡ om. G. H. M. ^e τοῦ δεσποτικοῦ om. K. L. sed hic τοῦ Χριστοῦ post σώματος habet. ^f κατήχει Sav. ^g ἀφίστησι G. K. ^h τοῦ om. K. L. ⁱ προσκιογραφούντα L. Scripturam per ὃ tuentur H. K. L. M. Ep. Vid. Lobeck. ad Phryn. p. 646.

οίκουμένην ἐλευθερώσει, καὶ ἐπὶ εὐεργεσίᾳ τῆς ἡμετέρας πα-
 ραδοθήσεται φύσεως. Διὰ τοι τοῦτο οὐδὲ πρὸ τούτου πα-
 ρέδωκε τὸ μυστήριον, ἀλλ' ὅτε λοιπὸν παύσασθαι ἔδει τὰ
 νομικά. Καὶ τὸ κεφάλαιον ^k δὲ τῶν ἑορτῶν αὐτῶν καταλύνει,
 ἐφ' ἑτέραν αὐτοὺς μετατιθεὶς τράπεζαν φρικωδεστάτην, καὶ
 φησι· “λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, ³ τὸ
 ὑπὲρ ¹ πολλῶν κλώμενον.” Καὶ πῶς οὐκ ἐθορυβήθησαν τοῦ-
 το ἀκούσαντες; “Ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα περὶ τούτου ^m καὶ
 ἔμπροσθεν αὐτοῖς ἦν προδιαλεχθεῖς. Διόπερ ἐκεῖνο μὲν οὐκ-
 ἐτι κατασκευάζει· καὶ γὰρ αὐτάρκως ἦσαν ἀκούσαντες· τὴν
 δὲ αἰτίαν λέγει τοῦ πάθους, τῶν ἀμαρτημάτων τὴν ἀναίρε-
 σιν. Καὶ αἷμα καινῆς διαθήκης ⁿ καλεῖ, τουτέστι, τῆς ὑπο- D
 σχέσεως, τῆς ἐπαγγελίας, τοῦ νόμου τοῦ καινοῦ. Τοῦτο γὰρ
 καὶ ὑπέσχετο ^o πάλαι, καὶ τὴν διαθήκην τοῦτο συνέχει τὴν
 ἐν τῇ καινῇ. Καὶ ὥσπερ ἡ παλαιὰ πρόβατα καὶ μόσχους
 εἶχεν, ^p οὕτως αὕτη τὸ αἷμα τὸ δεσποτικόν. ^q Κάντεϋθεν
 δείκνυσιν, ὅτι ^r καὶ μέλλει τελευτᾶν· διὸ καὶ διαθήκης μέμνη-
 ται· καὶ ἀναμμνήσκει δὲ τῆς προτέρας· καὶ γὰρ καὶ ἐκείνη
 δι' αἵματος ἐγκεκαίνιστο. Καὶ πάλιν λέγει τοῦ θανάτου
 τὴν αἰτίαν· “τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἀμαρ-
 τιῶν.” καὶ φησι, “τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.” E
 Εἶδες πῶς ἐξάγει τῶν Ἰουδαϊκῶν ἑθῶν, καὶ ἀφίστησι; Κα-
 θάπερ γὰρ ἐκεῖνο ἐποιεῖτε, φησὶν, εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐν
 Αἰγύπτῳ θαυμάτων, οὕτω καὶ τοῦτο εἰς ἐμὴν. Ἐκεῖνο ἐξε-
 χύθη εἰς σωτηρίαν τῶν πρωτοτόκων· τοῦτο εἰς ἄφεσιν ἀμαρ-
 τιῶν τῆς οἰκουμένης ἀπάσης. “Τοῦτο γὰρ ἐστι τὸ αἷμά
 μου, φησὶ, τὸ ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν.” Τοῦτο 783
 δὲ ἔλεγε, κάντεϋθεν δεικνὺς ἅμα ὅτι μυστήριόν ἐστι τὸ πά-
 θος καὶ ὁ σταυρὸς, καὶ διὰ τούτου πάλιν παρακαλῶν τοὺς
 μαθητάς. Καὶ καθάπερ Μωϋσῆς φησι, ⁴ “τοῦτο μνημόσυνον
 ὑμῖν αἰώνιον” οὕτω καὶ αὐτὸς, “εἰς ἐμὴν ἀνάμνησιν,” ἕως ἂν
 παραγένωμαι. Διὰ τοῦτο καὶ, ⁵ “ἐπιθυμία ἐπεθύμησα, φη-
 σὶ, τὸ πάσχα τοῦτο φαγεῖν” τουτέστι, παραδοῦναι ὑμῖν

³ 1 Cor. xi. 24.⁴ Exod. xii. 14.⁵ Luc. xxii. 15.

^k δὲ om. K. L. ¹ πολλῶν] ὑμῶν 5 Mosqq. ^m καὶ om. K. L.
 Ep. ⁿ ἐκαλεῖ G. ^o πάλιν G. Ge. ^p οὕτω καὶ αὕτη Ep. ^q Κάν.
 δὲ δείκνυσιν H. K. Κάν. δεικνὺς G. Sav. Δείκνυσι δὲ κάν. Ep. Mor. Ben.
^r καὶ om. K. L. Ep.

τὰ καινὰ πράγματα, καὶ πάσχα δοῦναι, καθ' ὃ μέλλω πνευματικούς ποιεῖν. Καὶ ^s αὐτὸς ἔπιεν ἐξ αὐτοῦ. Ἴνα γὰρ μὴ ταῦτα ἀκούοντες εἰπωσι, τί οὖν; αἷμα ^t πίνομεν, καὶ σάρκα ἐσθίομεν; καὶ θορυβηθῶσι τότε· (καὶ γὰρ ὅτε τοὺς περὶ τούτων ἐκίνει λόγους, καὶ πρὸς τὰ ῥήματα αὐτὰ πολλοὶ **B** ἐσκανδαλιζοντο) ἵν' οὖν μὴ καὶ τότε ταραχθῶσι, πρῶτος αὐτὸς τοῦτο ἐποίησεν, ἐνάγων αὐτοὺς ἀταράχως εἰς τὴν κοινῶν τῶν μυστηρίων. Διὰ ^v τοῦτο τὸ ἑαυτοῦ αἷμα αὐτὸς ἔπιεν. Τί οὖν; κάκεῖνο χρὴ ποιεῖν ^w τὸ παλαιόν; φησὶν. Οὐδαμῶς. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, “τοῦτο ποιεῖτε,” ἵνα ἐκείνου ἀπαγάγῃ. Εἰ γὰρ τοῦτο ἄφεςιν ἁμαρτιῶν ἐργάζεται, ὥσπερ οὖν καὶ ἐργάζεται, περιττὸν ἐκεῖνο λοιπόν. Ὡς περ οὖν ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ^x τῆς εὐεργεσίας ἐγκατέδωκε τὸ μνημόσυνον τῷ μυστηρίῳ, κἀντεῦθεν ἐμφράττων τῶν αἰρετικῶν τὰ στόματα. Ὅταν γὰρ λέγωσι, πόθεν δῆλον ὅτι ἐτύθη ὁ Χριστός; μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἀπὸ τῶν μυστηρίων αὐτοὺς ^y ἐπιστομίζομεν. Εἰ γὰρ μὴ ἀπέθανεν ^z ὁ Ἰησοῦς, τίνος σύμβολα τὰ τελούμενα;

Ὅρᾳς ὅση γέγονε σπουδὴ, ὥστε αἰεὶ ἀναμνησκέσθαι, ὅτι ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν; Ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλον οἱ περὶ Μαρκίωνα καὶ Οὐαλεντίνον καὶ ^a Μανιχαῖον φύεσθαι, ταύτην ἀρνούμενοι τὴν οἰκονομίαν, διηνεκῶς ἀναμνησκει τοῦ πάθους καὶ διὰ τῶν μυστηρίων, ὥστε μηδένα παραλογισθῆναι· ὁμοῦ μὲν σώζων, ὁμοῦ δὲ παιδεύων διὰ τῆς ἱερᾶς **D** τραπεζῆς ἐκείνης. Καὶ γὰρ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν τοῦτο. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος τοῦτο ἄνω καὶ κάτω στρέφει. Εἶτα ἐπειδὴ παρέδωκε, φησὶν· ⁶ “οὐ μὴ πῖω ἐκ τοῦ γεννηήματος τῆς ἀμπέλου ταύτης ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν μεθ' ὑμῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου.” Ἐπειδὴ γὰρ περὶ πάθους αὐτοῖς καὶ σταυροῦ διελέχθη, καὶ (511) τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως ^b πάλιν εἰσάγει λόγον, βασιλείας εἰς μέσον ἀναμνήσας, καὶ τὴν ἀνάστασιν οὕτω τὴν ἑαυτοῦ

⁶ v. 29.

^s αὐτὸς] + οὖν G. H. M.

^t πίνω et ἐσθίω K. L. invito Ep.

^v τοῦτο] + οὖν Ep. αὐτὸς] καὶ αὐτὸς idem.

^w τὸ] καὶ τὸ Edd.

^x τῆς] ἐπὶ τῆς K. ἐπὶ τῆς εὐεργεσίας εἶασε καὶ [καὶ om. G.] κατέδωκε τὸ μν. τῶν μυστηρίων G. H. M. et Interp.

^y ἐπιστομίζομεν H. M.

ἐπιστομίζε K.

^z ὁ Χριστὸς H. ὁ Ἰησοῦς om. M.

^a Μάνην Edd.

^b πάλιν om. G. K.

καλέσας. Καὶ τίνος ἕνεκεν ὁ ἀναστὰς ἔπιεν; Ἵνα μὴ νομί-
σωσιν οἱ παχύτεροι φαντασίαν εἶναι τὴν ἀνάστασιν. Τοῦ
γὰρ ἀναστῆναι τοῦτο τεκμήριον ἐτίθεντο οἱ πολλοί. Διὸ Ε
καὶ οἱ ἀπόστολοι πείθοντες αὐτοὺς περὶ ἀναστάσεως, τοῦτο
ἔλεγον· ⁷“οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ.” Δη-
λῶν τοίνυν ὅτι αὐτὸν ὄψονται ἀναστάντα λαμπρῶς, καὶ μετ’
αὐτῶν ἔσται πάλιν, καὶ αὐτοὶ ^δμαρτυρήσουσι τοῖς γινομέ-
νοις, καὶ δι’ ὅψεως καὶ διὰ πραγμάτων, φησὶν· “ἕως ἂν αὐ-
τὸ πῶ καινὸν μεθ’ ὑμῶν,” ὑμῶν μαρτυρούντων. Ὑμεῖς
γὰρ ^εμε ὄψεσθε ἀναστάντα. Τί δέ ἐστι, καινόν; Καίνως,
τουτέστι ξένως, οὐ σῶμα παθητὸν ἔχων, ἀλλ’ ἀθάνατον 784
λοιπὸν καὶ ἄφθαρτον, καὶ οὐ δεόμενον τροφῆς. Οὐ τοίνυν
διὰ χρεῖαν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἔφαγέ τε καὶ ἔπιεν· οὐδὲ
γὰρ ἐδεῖτο λοιπὸν τὸ σῶμα τούτων· ἀλλὰ ^εδι’ ἀναστάσεως
πληροφορίαν. Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐχ ὕδωρ ἔπιεν ἀναστὰς,
ἀλλ’ οἶνον; Ἄλλην αἵρεσιν πονηράν πρόρριζον ἀνασπῶν.
Ἐπειδὴ γὰρ εἰσὶ τινες ἐν τοῖς μυστηρίοις ὕδατι κεχρημένοι,
δεικνὺς ὅτι ^εκαὶ ἡνίκα τὰ μυστήρια παρέδωκεν, οἶνον παρέ-
δωκε, καὶ ἡνίκα ἀναστὰς χωρὶς μυστηρίων ψιλὴν τράπεζαν
παρετίθετο, οἶνῳ ^hἐκέχρητο, “ἐκ τοῦ γεννήματος, φησὶ,
τῆς ἀμπέλου.” Ἀμπελος δὲ οἶνον, οὐχ ὕδωρ γεννᾷ. ⁸“Καὶ Β
ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.” Ἀκούετσαν
ὅσοι καθάπερ χοῖροι ἐσθίωντες ἀπλῶς λακτίζουσι τὴν τρά-
πεζαν τὴν αἰσθητὴν, καὶ ἀνίστανται μετὰ μέθης, δέον εὐ-
χαριστεῖν καὶ εἰς ὕμνον τελευτᾶν. Ἀκούσατε ὅσοι τὴν τε-
λευταίαν πάλιν εὐχὴν οὐκ ἀναμένετε τῶν μυστηρίων· αὕτη
γὰρ ἐκείνης σύμβολον. Εὐχαρίστησε ⁱπρὸ τοῦ δοῦναι τοῖς
μαθηταῖς, ἵνα καὶ ἡμεῖς εὐχαριστῶμεν. Εὐχαρίστησε καὶ
ὑμνήσε μετὰ τὸ δοῦναι, ἵνα καὶ ἡμεῖς αὐτὸ τοῦτο ποιῶμεν.
Τί δήποτε ^kδὲ εἰς τὸ ὄρος ἐξέρχεται; Δηλὸν ἑαυτὸν ποι-
ῶν πρὸς τὸ ληφθῆναι, ἵνα μὴ δόξη κρύπτεσθαι. Ἐσπευδε C
γὰρ ἐπὶ τὸν τόπον ἐλθεῖν, τὸν καὶ Ἰουδα γινώριμον.
⁹“Τότε λέγει αὐτοῖς πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν
ἐμοί.” Εἶτα λέγει καὶ προφητεῖαν· “γέγραπται γάρ· πα-

⁷ Act. x. 41.⁸ v. 30.⁹ v. 31.

^c ἀναστὰς] μετὰ τὴν ἀνάστασιν G. Ep. ^d προσμαρτυρήσουσι
K. L. ^e με om. K. L. ^f δια] + τὴν τῆς Edd. ^g καὶ om. K.
^h ἐχρήτο L. Ep. ⁱ πρὸ] καὶ πρὸ Edd. ^k δὲ om. K.

τάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα” ὁμοῦ μὲν πείθων αὐτοὺς ἀεὶ προσέχειν τοῖς γεγραμμένοις, ὁμοῦ δὲ δηλῶν ὅτι κατὰ θεοῦ γνώμην ἑσταυροῦτο, καὶ πανταχόθεν δεικνὺς οὐκ ἀλλότριον ὄντα ἑαυτὸν τῆς παλαιᾶς, οὐδὲ τοῦ ἐν αὐτῇ καταγγελλομένου θεοῦ, καὶ ὅτι οἰκονομία τὸ γινόμενον ἦν, καὶ πάντα προανεκήρυξαν οἱ προφήται ἄνωθεν τὰ ἐν τῷ πράγματι, ὥστε αὐτοὺς καὶ περὶ τῶν

D χρηστοτέρων σφοδρὰ θαρρεῖν. Καὶ διδάσκει εἶδέναι, τίνες μὲν πρὸ τοῦ σταυροῦ οἱ μαθηταί, τίνες δὲ μετὰ τὸν σταυρόν. Καὶ γὰρ ¹οἱ σταυρουμένοι μηδὲ στήναι δυνάμενοι, οὗτοι μετὰ θάνατον σφοδροὶ καὶ ἀδάμαντος ἰσχυρότεροι. Καὶ τοῦτο δὲ αὐτὸ ἀπόδειξις τοῦ θανάτου, ἡ φυγὴ τῶν μαθητῶν καὶ ἡ δειλία. Εἰ γὰρ τοσαῦτα γέγονέ τε καὶ ἐλέχθη, καὶ ἀναισχυνοῦσίν τινας, καὶ φασιν αὐτὸν μὴ ἑσταυρῶσθαι· εἰ μηδὲν τούτων συνέβη, πῶ οὐκ ἂν ἐξέπεσον παρανομίας; Διὰ τοι τοῦτο οὐχὶ διὰ τῶν οἰκείων παθῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐν τοῖς μαθηταῖς βεβαιῶν τὸν περὶ τοῦ θανά-

E του λόγον, καὶ διὰ τῶν μυστηρίων, πάντοθεν κατασχύνων τοὺς τὰ Μαρκίωνος νοσοῦντας. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν κορυφαῖον ἀφήσιν ἀρνήσασθαι. Εἰ δὲ μὴ ἐδέθη, μηδὲ ἑσταυρώθη, πόθεν καὶ ἐκείνῳ καὶ τοῖς λοιποῖς τοσοῦτος ^mἐγένετο φόβος; Οὐ μὴν ἀφήκεν αὐτοὺς πάλιν μέχρι τῶν σκυθρωπῶν μεῖναι, ἀλλὰ τί φησι; ¹⁰“ Μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, 785 ⁷⁸⁵πράξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.” Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ οὐρανοῦ φαίνεται εὐθέως, οὐδὲ εἰς μακρὰν τινα χώραν ἄπεισιν, ἀλλ’ ἐν αὐτῷ τῷ ἔθνει, ἐν ᾧ ⁿκαὶ ἑσταυρώθη, ἐν αὐτοῖς σχεδὸν τοῖς χωρίοις, ὥστε καὶ ἐντεῦθεν αὐτοὺς πιστώσασθαι, ὅτι ὁ σταυρωθεὶς αὐτὸς ἦν καὶ ὁ ἀναστάς, καὶ ταύτῃ σκυθρωπάζοντας μειζρόνως παραμυθῆσασθαι. Διὰ τοῦτο καὶ, “ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ,” εἶπεν, ἵνα τοῦ φόβου τῶν Ἰουδαίων ἀπαλλαγέν- (512) ⁵¹²τες, πιστεύσωσι τῷ λεγομένῳ. Διὸ καὶ ἐκεῖ ἐφάνη.

¹¹“ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν· εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἀλλ’ ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.” Τί φῆς, ὦ Πέτρε; ὁ προφήτης εἶπεν, ^oὅτι σκορπισ- B θήσεται τὰ πρόβατα· ὁ Χριστὸς ἐβεβαίωσε τὸ εἰρημένον·

¹⁰ v. 32.¹¹ v. 33.¹ οἱ om. G. σταυρουμένου] + αὐτοῦ Edd.^m ἐγένετο K. L.ⁿ καὶ om. G. K. ^o ὅτι om. K. L.

καὶ σὺ λέγεις, οὐχί; Οὐκ ἀρκεῖ τὰ πρότερα, ὅτε εἶπες, “Ἰλεῶς σοι,” καὶ ἐπεστομίσθης; Διὰ τοῦτο ^pτοῖνυν ἀφή-
σιν αὐτὸν πεσεῖν, παιδεύων αὐτὸν ἐντεῦθεν πάντα πείθεσθαι
τῷ Χριστῷ, καὶ τῆς οἰκείας συνειδήσεως πιστοτέραν ἡγεί-
σθαι τὴν ἀπόφασιν τὴν αὐτοῦ. Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ οὐ μικρὸν
ἐκαρπώσαντο ἀπὸ τῆς ἀρνήσεως τῆς αὐτοῦ, τὴν ἀνθρωπίνην
ἀσθένειαν κατανοήσαντες, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ ἀλήθειαν. Ὅ-
ταν γὰρ αὐτός τι προεῖπῃ, οὐκέτι σοφίζεσθαι χρή, οὐδὲ
τῶν πολλῶν κατεξανίστασθαι. ¹² “Τὸ γὰρ καύχημα, φησὶν,
εἰς ἑαυτὸν ἔξεις, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον.” Δέον γὰρ δεη-
θῆναι καὶ εἰπεῖν, βοήθησον ἡμῖν, ὥστε μὴ ^aἀποσχισθῆναι,
ὁ δὲ ἑαυτῷ θαρρεῖ, καὶ φησὶ “καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθῇ-
C σονται ἐν σοί, ἀλλ’ ἐγὼ οὐδέποτε” καὶ πάντες τοῦτο πά-
θωσι, ^rφησὶν, ἐγὼ οὐ πείσομαι ὅπερ εἰς αὐθάδειαν αὐτὸν
ἦγε κατὰ μικρὸν. Τοῦτο τοῖνυν καταστεῖλαι βουλόμενος ὁ
Χριστὸς, συνεχώρησε τὴν ἄρνησιν. Ἐπειδὴ ^sγὰρ οὐδὲ
αὐτοῦ ἠνέσχετο, οὔτε τοῦ προφήτου (καίτοι διὰ τοῦτο
καὶ τὸν προφήτην ^tἐπηγάγετο, ἵνα μὴ ἀντεῖπωσιν) ἀλλ’
ὁμως ἐπειδὴ οὐκ ἠνέσχετο τῶν ῥημάτων, παιδεύεται διὰ τῶν
ἔργων. Ὅτι γὰρ διὰ τοῦτο συνεχώρησεν, ἵνα τοῦτο ἐν αὐ-
τῷ κατορθώσῃ, ἄκουσον τί φησιν ¹³ “ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ
σου, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ σου ἡ πίστις.” Τοῦτο γὰρ σφόδρα αὐ-
D τοῦ καθαπτόμενος ἔλεγε, καὶ δηλῶν ὅτι τὸ πτώμα αὐτοῦ
τῶν ἄλλων χαλεπώτερον, καὶ πλείονος δεόμενον βοηθείας.
Καὶ γὰρ δύο τὰ ἐγκλήματα ἦν, καὶ ὅτι ἀντεῖπε, καὶ ὅτι
τῶν ἄλλων ἑαυτὸν προὔθηκε· μᾶλλον δὲ καὶ τρίτον, ὅτι τὸ
πᾶν ἑαυτῷ ἀνέθηκε. Ταῦτα οὖν ἰώμενος, εἶασε γενέσθαι τὸ
πτῶμα· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους ἀφεῖς, πρὸς αὐτὸν
ἀποτείνεται. ¹⁴ “Σίμων γὰρ, φησὶ, Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς
ἡτήσατο ὑμᾶς σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον” τουτέστι, θορυβῆσαι,
ταράξαι, ^vπειράσαι “ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σου, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ
σου ἡ πίστις.” Καὶ διατί, εἰ πάντας ἡτήσατο, οὐ περὶ πάν-

¹² Gal. vi. 4.¹³ Luc. xxii. 32.¹⁴ Ibid. v. 31.

^p τοῖνυν om. K. L. ^a ἀποσχισθῆναι] + σου H. K. L. invito Ep. ὁ δὲ] Sic Sav. Ben. ἀλλὰ K. Mor. ὁ δὲ om. ceteri. Locum S. S. καὶ εἰ πάντες . . . οὐδέποτε non habent K. L. ^r φησὶν om. K. L. ^s γὰρ om. G. προφήτου] + ἤκουσε G. + ἤκουε Sav. Sed hi paulo ante ἠνέ-
σχετο omittunt. Nec ἠνέσχετο nec ἤκουε agnoscit Ben. ^t ἐπήγετο G. H. M. p. p. ἀντίπη Edd. ^v καὶ πειράσαι G. H. K. M.

Ε των εἶπεν, ἐδεήθην; Οὐκ εὐδῆλον, ὅτι τοῦτό ἐστιν, ὅπερ
 ἔμπροσθεν εἶπον, ὅτι καταπτόμενος αὐτοῦ, καὶ δεικνὺς ὅτι
 χαλεπώτερον τῶν ἄλλων αὐτοῦ τὸ πτώμα, πρὸς αὐτὸν τρέπει
 τὸν λόγον; Καὶ τίνος ἔνεκεν οὐκ εἶπεν, ἐγὼ δὲ οὐκ εἴασα,
 ἀλλ', ἐδεήθην; Ταπεινὰ λοιπὸν φθέγγεται, πρὸς τὸ πάθος
 786 ἰὼν, ἵνα τὸ ἀνθρώπινον δείξῃ. Ὁ γὰρ τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ
 τῇ ὁμολογίᾳ αὐτοῦ οἰκοδομήσας, καὶ οὕτω τειχίσας αὐτήν,
 ὡς μυρίους κινδύνους καὶ θανάτους αὐτῆς μὴ περιγενέσθαι, ὁ
 τῶν οὐρανῶν αὐτῷ τὰς κλεῖς δεδωκώς, καὶ τοσαύτης ἐξουσίας
 ποιήσας κύριον, καὶ μηδαμοῦ εὐχῆς εἰς ταῦτα δεηθείς· (οὐδὲ
 γὰρ εἶπεν, ἐδεήθην· ἀλλὰ μετὰ αὐθεντίας, “οἰκοδομήσω μου
 τὴν ἐκκλησίαν, καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν”) πῶς
 εὐχῆς ἐδεῖτο, ἵνα ἐνὸς ἀνθρώπου σαλευομένην περισφίγῃ
 ψυχὴν; Τίνος οὖν ἔνεκεν οὕτως εἶπε; Διὰ τὴν αἰτίαν ἣν
 εἴρηκα, καὶ διὰ τὴν ἐκείνων δὲ ἀσθένειαν· οὐδέπω γὰρ ἦσαν
 τὴν προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ δόξαν ἔχοντες. Πῶς οὖν ἡρνή-
 B σατο; Οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ ἄρνησῃ, ἀλλ', ὥστε μὴ ἐκλιπεῖν
 τὴν πίστιν, ὥστε μὴ τέλεον ἀπολέσθαι. Τῆς γὰρ αὐτοῦ
 κηδεμονίας τοῦτο γέγονε. Καὶ γὰρ ὁ φόβος πάντα ἐξέβαλεν·
 ἄμετρος γὰρ ἦν· ἄμετρος δὲ ὡς ἐγένετο, ἐπειδὴ σφόδρα αὐτὸν
 ἐγύμνωσεν ὁ θεὸς τῆς ἑαυτοῦ ροπῆς· ἐγύμνωσε δὲ σφόδρα,
 ἐπειδὴ καὶ σφοδρὸν ἐν αὐτῷ τὸ πάθος ἦν τῆς ἀνθαδείας καὶ
 τῆς ἀντιρρήσεως. “Ἰν' οὖν πρόρριζον^x ἀνέλῃ, διὰ τοῦτο εἴασεν
 οὕτω κατασχεῖν αὐτὸν τὴν ἀγωνίαν. “Ὅτι γὰρ χαλεπὸν
 ἦν ἐν αὐτῷ τὸ πάθος τοῦτο, οὐκ ἠρκέσθη τοῖς προτέροις,
 καὶ προφήτῃ^y καὶ Χριστῷ ἀντειπὼν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα
 C^z εἰπόντος αὐτῷ τοῦ Χριστοῦ,¹⁵ “ἀμὴν λέγω σοι,^a ὅτι ταύτη
 τῇ νυκτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρεῖς ἀπαρνήσῃ με,” λέγει·
 “κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι.” Ὁ (513)
 δὲ Λουκᾶς ἐπισημαίνεται, ὅτι ὅσω^b ἀπηγόρευεν ὁ Χριστὸς,
 τοσούτῳ ἠναντιοῦτο ὁ Πέτρος ἐκ περισσοῦ. Τί ταῦτα, ὦ
 Πέτρε; Ὅτε μὲν ἔλεγεν, “εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με,”
 ἐφοβοῦ μὴ σὺ ᾗς ὁ προδότης, καὶ ἠνάγκαζες τὸν^c μαθητὴν

¹⁵ v. 34, 35.

^w ἐγένετο G. K. L. ^x ἀνέλῃ] + τοῦτο Edd. ^y καὶ τῷ Χρ. L.
^z εἰπόντος, ἀμὴν λ. σ. K. εἰπόντος ὅτι πρὶν ἁ. φ. L. omissis interpositis.
^a ὅτι] + ἐν Edd. ^b ἀπηγόρευεν L. M. p. p. τοσοῦτον G. M. το-
 σοῦτο pr. K. Mox τί om. G. ^c συμμαθητὴν Edd. unum de disci-
 pulis Ge.

ἐρωτῆσαι, καίτοι οὐδὲν σαυτῷ συνειδὼς τοιοῦτον· νυνὶ δὲ διαρρήδην αὐτοῦ βοῶντος ^dκαὶ λέγοντος, ὅτι “πάντες σκανδαλισθήσεσθε,” ἀντιλέγεις; καὶ οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δις καὶ πολλάκις; Τοῦτο γὰρ ὁ Λουκᾶς φησι. Πόθεν οὖν D αὐτῷ τοῦτο συνέβη; Ἀπὸ πολλῆς ἀγάπης, ἀπὸ πολλῆς ἡδονῆς. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπηλλάγη τῆς ἀγωνίας ἐκείνης τῆς κατὰ τὴν προδοσίαν, καὶ τὸν προδότην εἶδε, θαρρῶν ἔλεγε λοιπὸν, καὶ τῶν ἄλλων κατεξανίστατο λέγων· “κἂν πάντες ^eσκανδαλισθῶσιν, ἀλλ’ ἐγὼ οὐ σκανδαλισθήσομαι.” Ἡρέμα δὲ καὶ φιλοτιμίας τὸ πρᾶγμα ἦν· καὶ γὰρ ἐν τῷ δείπνῳ, τίς αὐτῶν μείζων ἐστίν, ἐλογίζοντο· οὕτως αὐτοῖς παρηνόχλει τὸ πάθος. Διὰ τοῦτο αὐτὸν ^fἐκώλυεν, οὐκ ὥθων αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἄρνησιν· μὴ γένοιτο· ἀλλ’ ἔρημον τῆς αὐτοῦ βοηθείας E ἀφείς, καὶ τὴν φύσιν ἐλέγχων τὴν ἀνθρωπίνην. Ὅρα γοῦν μετὰ ταῦτα πῶς κατεσταλμένος ἐστί. Καὶ γὰρ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἐπειδὴ εἶπεν, ¹⁶“οὗτος δὲ τίς;” καὶ ἐπεστομίσθη, ^gοὐδὲν ἀντεῖπεν λοιπὸν ὡς ἐνταῦθα ἐτόλμησεν, ἀλλ’ ἐσίγησε. Πάλιν πρὸς τῇ ἀναλήψει ἀκούσας, ¹⁷“οὐχ ὑμῶν ἐστί γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς,” πάλιν σιγᾷ καὶ οὐκ ἀντιλέγει. ^hΜετὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τῆς σινδόνης, ἀκούσας φωνῆς λεγούσης αὐτῷ, ¹⁸“ὦ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοῖνους,” καὶ οὐδὲ σαφῶς εἰδὼς τέως τί ποτέ ἐστί τὸ λεγόμενον, ἡσυχάζει 787 καὶ οὐ φιλονεικεῖ. Ταῦτα δὲ πάντα τὸ πτῶμα ἐκείνο εἰργάσατο. Καὶ πρὸ μὲν τούτου τὸ πᾶν ἐαντῷ ἀνατίθησι λέγων· “κἂν πάντες σκανδαλισθῶσιν, ἀλλ’ ἐγὼ οὐ σκανδαλισθήσομαι.” “κἂν δέη με ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ⁱἀπαρνήσομαι.” δέον εἰπεῖν, ἂν ἀπολαύσω τῆς παρὰ σοῦ ροπῆς. Μετὰ δὲ ταῦτα τὸναντίον ἅπαν· ¹⁹“τί ἡμῖν προσέχετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν;” Ἐντεῦθεν μανθάνομεν δόγμα μέγα, ὡς οὐκ ἄρκει προθυμία ἀνθρώπου, ἂν μὴ τῆς ἁνωθέν τις ἀπολαύσῃ ροπῆς· καὶ ὅτι B πάλιν οὐδὲν κερδανούμεν ἀπὸ τῆς ἁνωθεν ροπῆς, προθυμίας οὐκ οὔσης. Καὶ ταῦτα ἀμφότερα δείκνυσιν Ἰούδας καὶ Πέτρος· ὁ μὲν γὰρ πολλῆς ἀπολαύσας βοηθείας, οὐδὲν ὠφελήθη,

¹⁶ Joan. xxi. 21.¹⁷ Act. i. 7.¹⁸ Act. x. 15.¹⁹ Act. iii. 12.

^d καὶ λέγοντος om. G. K. ^e σκανδαλισθῶσιν H. M. σκανδαλισθῶσιν L. ^f ἐκώλυεν H. M. ^g οὐδὲ G. ἀντεῖπεν H. K. et G. in textu. ^h Καὶ μετὰ Edd. ⁱ ἀπαρνήσομαι G. L. M.

ἐπειδὴ ^k μὴ ἠθέλησε, μηδὲ τὰ παρ' ἑαυτοῦ συνεισηνεγκεν· οὗτος δὲ καὶ προθυμηθεὶς, ἐπειδὴ μηδεμιᾶς ἀπήλαυσε βοηθείας, κατέπεσε. Καὶ γὰρ ἀπὸ ¹ δυοῖν τούτων ἡ ἀρετὴ ὑφαίνεται. Διὸ παρακαλῶ, μήτε τὸ πᾶν ἐπὶ τὸν θεὸν ῥίψαντας, ^m αὐτοὺς καθεύδειν, μήτε σπουδάζοντας, νομίζειν οἰκείους πόνοις τὸ πᾶν κατορθοῦν. Οὕτε γὰρ ὑπτίους ἡμᾶς αὐτοὺς εἶναι βούλεται ὁ θεός· ⁿ διὰ τοῦτο οὐ τὸ πᾶν αὐτὸς ἐργάζεται· **C** οὔτε ^o ἀλαζόνας· ⁿ διὰ τοῦτο οὐ τὸ πᾶν ἡμῖν ἔδωκεν· ἀλλ' ἐκατέρου τὸ βλαβερόν ἀνελών, τὸ χρήσιμον ^p ἡμῖν εἶασε. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν κορυφαῖον ἀφήκε πεσεῖν, συνεσταλμένον τε αὐτὸν κατασκευάζων, καὶ εἰς πλείονα λοιπὸν ἀγάπην ἀλείφων. ²⁰ “Ὡς γὰρ πλέον, φησὶν, ^q ἀφείθη, μειζρόνως ἀγαπήσει.”

^r Πειθώμεθα τοίνυν πανταχοῦ τῷ θεῷ, καὶ μηδὲν ἀντιλέγωμεν, κἂν ἐναντίον εἶναι δοκῇ τοῖς ἡμετέροις λογισμοῖς καὶ ταῖς ὄψεσι τὸ λεγόμενον· ἀλλ' ἔστω καὶ λογισμῶν καὶ ὄψεως κυριώτερος αὐτοῦ ὁ λόγος. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μυστηρίων ποιῶμεν, οὐ τοῖς κειμένοις μόνον ἐμβλέποντες, ἀλλὰ **D** τὰ ῥήματα αὐτοῦ ^s κατέχοντες. Ὁ μὲν γὰρ λόγος αὐτοῦ ἀπαραλόγιστος· ἡ δὲ αἴσθησις ἡμῶν εὐεξαπάτητος. Οὗτος οὐδέποτε διέπεσεν· αὕτη δὲ τὰ πλείονα σφάλλεται. Ἐπεὶ οὖν ὁ λόγος φησὶ, “τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου,” καὶ πειθώμεθα καὶ πιστεύωμεν, καὶ νοητοῖς αὐτὸ βλέπωμεν ὀφθαλμοῖς. Οὐδὲν γὰρ αἰσθητὸν παρέδωκεν ἡμῖν ὁ Χριστός· ἀλλ' ^t ἐν αἰσθητοῖς μὲν πράγμασι, πάντα δὲ νοητά. Οὕτω καὶ ἐν τῷ βαπτίσματι, δι' αἰσθητοῦ μὲν πράγματος γίνεται τοῦ ὕδατος τὸ δῶρον, νοητὸν δὲ τὸ ἀποτελούμενον, ἡ γέννησις καὶ ^v ἡ ἀνακαίνισις. Εἰ μὲν γὰρ ἀσώματος ^w ἦς, γυμνὰ ἂν

²⁰ Luc. vii. 47.

^k μὴ] οὐκ Mor. Ben. μηδὲ] οὐδὲ Mor. Ben. καὶ K. Ep. Sav. Mox συνεισηνεγκεῖν G. K. Ep. Sav. ¹ δύο G. K. M. ^m αὐτοὺς om. K. Euth. ⁿ διὰ] καὶ διὰ bis G. K. ^o ἀλαζόνας] + [εἶναι] Mor. + βούλεται εἶναι G. H. M. Sav. Ben. Nobiscum facit Ep. ^p ἡμῖν om. L. ^q Sic L. ἀφήθη K. ceteri cum Euth. ἀφείθη. ἂν post γὰρ addit Sav. ^r HΘIKON. Περὶ κοινωνίας, καὶ περὶ ἱερέων, καὶ ὅτι καὶ νῦν δι' αὐτῶν ὁ Χριστὸς ἐργάζεται τὴν τράπεζαν· ἐν ᾧ καὶ περὶ τῶν συγγινωσκόντων τιμὴ ἀμάρτημα, καὶ μὴ κωλύοντων μεθέξειν· ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐκζητηθήσεται. G. ^s κατέχωμεν G. K. M. ^t ἐν, quod vulgo abest, ex uno cod. L. recepi. ἀλλ' αἰσθητὰ μὲν πράγματα Reg. 688. ^v ἡ] + [ἀναγέννησις ἡτοῦν] Mor. et sine uncis Ben. repugnantibus subsidiis. Mox ἀνακαίνωσις G. M. ἀνακαίνισις K. ^w ἦς] ἦς Sav. εἰ Mor. Ben.

αὐτά σοι τὰ ἀσώματα παρέδωκε δῶρα· ἐπεὶ δὲ σώματι
 συμπλέκεται ἡ ψυχὴ, ἐν αἰσθητοῖς τὰ νοητά σοι παραδί- E
 (514) δωσι. Πόσοι νῦν λέγουσιν, ἐβουλόμην αὐτοῦ τὴν μορφήν
 ἰδεῖν, τὸν τύπον, τὰ ἱμάτια, τὰ ὑποδήματα. Ἴδου αὐτὸν
 ὁράς, αὐτοῦ ἄπτη, αὐτὸν ἐσθίεις. Καὶ σὺ μὲν ἱμάτια ἐπι-
 θυμῆς ἰδεῖν· αὐτὸς δὲ ^x ἑαυτὸν σοι δίδωσιν, οὐκ ἰδεῖν μόνον,
 ἀλλὰ καὶ ἄψασθαι, καὶ φαγεῖν, καὶ λαβεῖν ἔνδον. Μηδεὶς
 τοίνυν ναυτιῶν ^y προσίτω, μηδεὶς ἐκκελυμένος· ἅπαντες πε- 788
 πυρωμένοι, ἅπαντες ζέοντες καὶ διεγρηγεμένοι. Εἰ γὰρ Ἰου-
 δαῖοι ἐστῶτες, καὶ τὰ ὑποδήματα καὶ τὰς βακτηρίας ἔχοντες
 ἐν ταῖς χερσίν, ἥσθιον μετὰ σπουδῆς, πολλῶ μᾶλλον σὲ
 νήφειν δεῖ. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ εἰς Παλαιστίνην ἔμελλον ἐξίε-
 ναι, διὸ καὶ ὁδοιπόρων σχῆμα εἶχον· σὺ δὲ εἰς τὸν οὐρανὸν
 μέλλεις ἀποδημεῖν. Διὸ χρὴ πάντοθεν ἐγρηγορέναι· καὶ γὰρ
 οὐ μικρά κεῖται κόλασις τοῖς ἀναξίως μετέχουσιν. Ἐννόησον
 πῶς ἀγανακτεῖς κατὰ τοῦ προδότου, κατὰ τῶν σταυρωσάν-
 των. Σκόπει τοίνυν, μὴ καὶ αὐτὸς ἑνοχος γένῃ τοῦ σώμα-
 τος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖνοι κατέσφαζαν B
 τὸ ^z πανάγιον σῶμα, σὺ δὲ ῥυπαρὰ ὑποδέχῃ ψυχῇ μετὰ το-
 σαύτας εὐεργεσίας. Οὐδὲ γὰρ ἤρκεσεν αὐτῷ τὸ γενέσθαι
 ἄνθρωπον, ^a τὸ ῥαπισθῆναι καὶ σφαγῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀναφύρει
 ἑαυτὸν ἡμῖν· καὶ οὐ τῇ πίστει μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ
 πράγματι σῶμα ἡμᾶς αὐτοῦ κατασκευάζει. Τίνος οὖν οὐκ
 ἔδει καθαρώτερον εἶναι τὸν ταύτης ἀπολαύοντα τῆς θυσίας;
 ποίας ἡλιακῆς ἀκτίνος τὴν χεῖρα τὴν ταύτην διατέμνουσαν
 τὴν σάρκα, τὸ στόμα τὸ πληρούμενον πυρὸς πνευματικῷ,
 τὴν γλῶσσαν τὴν φοινισσομένην αἵματι φρικωδεστάτῃ; Ἐν-
 νόησον ποίαν ἐτιμήθης τιμὴν· ποίας ἀπολαύεις τραπέζης.
 Ὅπερ ^b ἄγγελοι βλέποντες φρίττουσι, καὶ οὐδὲ ἀντιβλέψαι C
 τολμῶσιν ἀδεῶς διὰ τὴν ἐκείθεν ^c φερομένην ἀστραπὴν, τούτῳ
 ἡμεῖς τρεφόμεθα, τούτῳ ἀναφυρόμεθα, καὶ γεγόναμεν ἡμεῖς
 Χριστοῦ σῶμα ἐν καὶ σὰρξ μία. ²¹ “Τίς λαλήσει τὰς δυ-
 ναστείας ^d τοῦ κυρίου; ἀκουστάς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις
 αὐτοῦ;” Τίς ποιμὴν τοῖς οἰκείοις μέλεσι τρέφει τὰ πρόβατα;

²¹ Psal. cv. 2.

^x αὐτὸν G. K. M. ^y προσίετω G. H. K. M. ^z πανάγιον
 om. K. L. ^a τὸ] οὐδὲ τὸ Edd. ^b οἱ ἄγγελοι Sav. Ben. ^c ἐκ-
 φερομένην L. p. p. τοῦτο ἡμεῖς G. M. ^d τοῦ om. K. M.

Καὶ τί λέγω, ποιμήν; Μητέρες πολλάκις εἰσὶ, ^ε καὶ μετὰ τὰς ὠδῖνας ἐτέραις ἐκδιδόασι τροφοῖς τὰ παιδιά· αὐτὸς δὲ τοῦτο οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ' αὐτὸς ἡμᾶς τρέφει οἰκείῳ ^ι αἵματι, καὶ διὰ πάντων ἡμᾶς ἑαυτῷ συμπλέκει. Σκόπει δέ· ἐγεννήθη ἐκ τῆς ἡμετέρας οὐσίας. Ἄλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς πάντας, φησί· καίτοιγε πρὸς πάντας. Εἰ γὰρ πρὸς τὴν φύσιν ἦλθε τὴν ἡμετέραν, εὐδὴλον ὅτι πρὸς πάντας· εἰ δὲ πρὸς πάντας, καὶ πρὸς ἓνα ἕκαστον. Καὶ πῶς ἅπαντες οὐκ ἔκαρπώσαντο τὸ ἐντεῦθεν κέρδος; φησί. Τοῦτο οὐ παρ' ἐκείνον τὸν ὑπὲρ ἀπάντων τοῦτο ἐλόμενον, ἀλλὰ παρὰ τοὺς μὴ βουληθέντας. ^ς Ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν πιστῶν ἀναμίγνυσιν ἑαυτὸν διὰ τῶν μυστηρίων· καὶ οὓς ἐγέννησεν, ἐκτρέφει δι' ἑαυτοῦ, καὶ οὐκ ἄλλῳ ἐκδίδωσι, καὶ τούτῳ σε πείθων πάλιν, ὅτι σάρκα ἔλαβε ^η τὴν σὴν. Μὴ τοίνυν ῥαθυμῶμεν, τσαύτης ἡζυμῆνοι ἀγάπης τε καὶ τιμῆς. Οὐχ ὁράτε τὰ παιδιά ^ε μεθ' ὅσης προθυμίας δράσσεται τοῦ μαστοῦ; μεθ' ὅσης ὁρμῆς ἐμπήγνυσιν τῇ θηλῇ τὰ χεῖλη; Μετὰ τσαύτης προσίωμεν καὶ ἡμεῖς τῇ τραπέζῃ ταύτῃ, καὶ τῇ θηλῇ τοῦ ποτηρίου τοῦ πνευματικοῦ· μᾶλλον ^κ δὲ μετὰ πολλῷ πλείονος ἐλκύσωμεν, ὥς παιδιά ὑπομάζια, τοῦ πνεύματος τὴν χάριν· καὶ μία ἡμῖν ἔστω ὁδὺνη, τὸ μὴ μετασχεῖν ταύτης τῆς τροφῆς. Οὐκ ⁷⁸⁹ ἔστιν ἀνθρωπίνης δυνάμεως ἔργα τὰ προκειμένα. Ὁ τότε ¹ ταῦτα ποιήσας ἐν ἐκείνῳ τῷ δείπνῳ, οὗτος καὶ νῦν αὐτὰ ^μ ἐργάζεται. Ἡμεῖς ὑπηρετῶν τάξιν ἐπέχομεν· ὁ δὲ ἀγιάζων αὐτὰ καὶ μετασκευάζων, αὐτός. Μηδεὶς τοίνυν Ἰούδας παρέστω, μηδεὶς φιλάργυρος. Εἴ τις ^η μὴ μαθητῆς, παραχωρεῖτω· οὐ δέχεται τοὺς τοιοῦτους ἢ τράπεζα. ²² “Μετὰ γὰρ τῶν μαθητῶν μου, φησί, ποιῶ τὸ πάσχα.” Αὕτη ἐκείνη ἔστιν ἡ τράπεζα, καὶ οὐδὲν ἑλαττον ἔχει. Οὐ γὰρ ἐκείνην μὲν ὁ Χριστὸς, ταύτην δὲ ἄνθρωπος δημιουργεῖ· ἀλλὰ καὶ

²² Matth. xxvi. 18.

^ε καὶ] αἱ Edd. ^ι σώματι G. Ge. ^ς Ἐν] Ἐπεί L. Ἐν γὰρ G. p. p. διὰ τοῦ μυστηρίου G. M. Ge. ^η τὴν om. K. L. ^ι ὅσης] + τῆς L. ^κ δέ] + καὶ Edd. πλείονος] + πόθου Sav. ἐλκύσωμεν] + προθυμίας Mor. Ben. ¹ αὐτὰ G. H. K. M. ^μ ἐργάζεται. Ἡμεῖς] ἐργάζεται ὑμῖν. G. Sic Sav. sed hic post ἐπέχομεν, ἡμεῖς inclulcat. ^η μὴ om. G. H. M. παραχωρεῖτω] παρίτω iidem. Mox τοὺς μὴ τοιοῦτους iidem cum K. Ge. Sav. Ben. qui ceteroquin nobiscum faciunt.

ο ταύτην αὐτός. Τοῦτο ἐκεῖνο τὸ ἀνώγειν, ἔνθα τότε ἦσαν ἐντεῦθεν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν ἐξῆλθον. Ἐξέλθωμεν καὶ Β
 ἡμεῖς ἐπὶ τὰς χεῖρας τῶν πενήτων· τοῦτο γὰρ ὄρος τῶν ἐλαιῶν τὸ χωρίον. Ἐλαῖαι γὰρ εἰσι καταπεφυτευμένοι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ τῶν πενήτων τὸ πλῆθος, ῥ' ἀποστάζουσαι τὸ ἔλαιον τὸ ἐκεῖ χρησιμεῖον ἡμῖν, ὃ αἱ πέντε παρθένοι (515) εἶχον· αἱ δὲ ἑτέραι μὴ λαβοῦσαι ἐντεῦθεν ἀπώλonton. Τοῦτο λαβόντες εἰσῴωμεν, ἵνα φαιδραῖς ἀπαντήσωμεν ταῖς λαμπάσι τῷ νυμφίῳ· τοῦτο λαβόντες ἐξέλθωμεν ἐντεῦθεν. Μηδεὶς ἀπάνθρωπος προσίτω, μηδεὶς ὠμός καὶ ἡ ἀνελεῆς, μηδεὶς ὅλως ἀκάθαρτος.

Ταῦτα πρὸς ὑμᾶς τοὺς μεταλαμβάνοντας λέγω, καὶ πρὸς ὑμᾶς τοὺς διακονουμένους. Καὶ γὰρ ἀναγκαῖον καὶ C
 πρὸς ὑμᾶς διαλεχθῆναι, ὥστε μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς διανέμειν ταυτὶ τὰ δῶρα. Οὐ μικρὰ κόλασις ὑμῖν ἔστιν, εἴ τιτι συνειδότες τινὰ πονηρίαν, συγχωρήσετε μετασχεῖν ταύτης τῆς τραπέζης. Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῶν χειρῶν ἐκζητηθήσεται τῶν ὑμετέρων. Κἂν στρατηγός τις ᾗ, κἂν ὑπαρχος, κἂν αὐτὸς ὁ τὸ διάδημα περικείμενος, ἀναξίως δὲ προσίη, κώλυσον· μείζονα ἐκείνου τὴν ἐξουσίαν ἔχεις. Σὺ δὲ εἰ μὲν πηγὴν ὕδατος ἐνεχειρίσθης φυλάττειν ποιμνίῳ καθαρὰν, εἶτα εἶδες πρόβατον πολὺν ἐπὶ τοῦ στόματος φέρον τὸν βόρβορον, οὐκ ἂν εἴσας ἐπικύψαι κάτω, καὶ θολῶσαι τὸ ρεῖθρον· νυνὶ δὲ οὐχ ὕδατος, ἀλλ' αἵματος καὶ πνεύματος D
 πηγὴν ἐγκεχειρισμένος, καὶ ὁρῶν ἡ γῆς καὶ βορβόρου χαλεπωτέραν ἁμαρτίαν ἔχοντάς τινας καὶ προσιόντας, οὐκ ἀγανακτεῖς, οὐδὲ ἀπείργεις; καὶ τίνα ἂν σχοίης συγγνώμην; Διὰ τοῦτο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἐτίμησε ταύτην τὴν τιμὴν, ἵνα τὰ τοιαῦτα διακρίνητε. Τοῦτο ὑμῶν ἡ ἀξία, τοῦτο ἡ ἀσφάλεια, τοῦτο ὁ στέφανος ἅπας, οὐχ ἵνα λευκὸν χιτωνίσκον καὶ ἀποστίλβοντα περιβαλλόμενοι περιήτε. Καὶ πόθεν οἶδα, φησί, τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα; Οὐ περὶ τῶν ἀγνοουμένων, ἀλλὰ περὶ τῶν γνωρίμων λέγω. Εἴπω τι φρικωδέστερον; Οὐχ οὕτω χαλεπὸν τοὺς ἐνεργουμένους ἐνδον εἶναι, ὡς τού-

ο ταύτην] + κακείνην Mor. Ben. ῥ' ἀποστάζουσιν G. ἡ ἀνηλεῆς L. ἔστιν om. G. τιτι σ. τινὰ] σ. τινὶ L. et Flor. p. 146. (Tom. xii. p. 495 D.) Μοχ συγχωρήσητε Edd. ἡ γῆς καὶ] τὴν H. M. τοὺς G. Μοχ τινὰς om. G.

Ε τους, οὓς φησιν ὁ ²² Παῦλος τὸν Χριστὸν καταπατῆσαι, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγήσασθαι, καὶ τὴν χάριν τοῦ πνεύματος ἐνυβρίσαι. Δαιμονῶντος γὰρ χειρὼν ὁ ἡμαρτηκὼς καὶ προσιών. Οἱ μὲν γὰρ ἐπειδὴ δαιμονῶσιν, οὐ κολλάζονται· οὗτοι δὲ ὅταν ἀναξίως προσίωσιν, ἀθανάτῳ παρα-
790 δίδονται [†] τιμωρία. Μὴ τοίνυν τούτους ἐλαύνωμεν μόνον, ἀλλὰ πάντας ἀπλῶς, οὓς ἂν ἴδωμεν ἀναξίως προσιόντας.
^ν Μηδεὶς κοινωνεῖτω τῶν μὴ μαθητῶν. Μηδεὶς λαμβανέτω
^ω Ἰούδας, ἵνα μὴ τὰ Ἰούδα πάθῃ. Σῶμά ἐστι Χριστοῦ καὶ τουτὶ τὸ πλῆθος. Ὅρα τοίνυν, ὁ διακονούμενος τοῖς μυστηρίοις, μὴ παροξύνῃς τὸν δεσπότην, οὐκ ἐκκαθαίρων τὸ σῶμα τούτου· μὴ ξίφος ὄψῃ ἀντὶ τροφῆς. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ^{*} ἀγνοίας ἐκεῖνος ἔρχεται μεθέξων, κάλυσον, μὴ φοβηθῇς. Φοβήθητι τὸν θεόν, μὴ ἄνθρωπον. Ἄν φοβηθῇς ἄνθρωπον, καὶ ὑπ' αὐτοῦ καταγελασθήσῃ· ἂν δὲ τὸν θεόν, καὶ ἀνθρώποις
B αἰδέσιμος ἔσῃ. Εἰ δὲ αὐτὸς οὐ τολμᾷς, ἐμοὶ πρόσαγε· οὐ συγχωρήσω ταῦτα τολμᾶσθαι. Τῆς ψυχῆς ἀποστήσομαι πρότερον, ἢ τοῦ αἵματος μεταδώσω τοῦ δεσποτικῷ παρ' ἀξίαν· καὶ τὸ αἷμα τὸ ἐμαντοῦ προήσομαι πρότερον, ἢ ^ν μεταδώσω αἵματος οὕτω φρικώδους παρὰ τὸ προσήκον. Εἰ δὲ ἡγνότησέ τις τὸν φαῦλον πολλὰ περιεργασάμενος, οὐδὲν ἔγκλημα. Ταῦτα γάρ μοι περὶ τῶν δήλων εἴρηται. Ἄν γὰρ τούτους διορθώσωμεν, καὶ τοὺς ἀγνώτας ταχέως ἡμῖν ὁ θεὸς γνωριεῖ· ἂν δὲ τούτους ἐάσωμεν, τίνος ἕνεκεν ἡμῖν ἐκεί-
C νους ποιήσῃ φανεροὺς λοιπόν; Ταῦτα δὲ λέγω, οὐχ ἵνα ἀπείργωμεν, οὐδ' ἵνα ἐκτέμνωμεν μόνον, ἀλλ' ἵνα διορθώσαντες ἐπαναγάγωμεν, ἵνα ἐπιμελώμεθα. Οὕτω γὰρ καὶ τὸν θεὸν ἵλεων ἔξομεν, καὶ πολλοὺς τοὺς κατ' ἀξίαν μεταλαμβάνοντας εὐρήσομεν, καὶ τῆς οἰκείας σπουδῆς καὶ τῆς περὶ τοὺς ἄλλους ἐπιμελείας πολλὴν ἀποληφόμεθα τὸν μισθόν· οὐ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιланθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

²² Hebr. x. 29.

[†] κολάσει G. ^ν Μηδεὶς] + οὖν Edd. ^ω Ἰούδας] ὡς ὁ Ἰούδας G. Ge. ^{*} ἀνοίας Sav. Ben. ἀσθενείας Flor. ^ν Hiat L. usque ad ἐφθέγγατο p. 791 D.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΓ.

¹ Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον D
Γεθσημανῇ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς· καθίσατε αὐτοῦ, ἕως
ἂν ἀπελθὼν ^a προσεύξωμαι ἐκεῖ. Καὶ παραλαβὼν τὸν
Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι
(516) καὶ ἀδημονεῖν, καὶ λέγει αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ
μου ἕως θανάτου· μέναιτε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.

ΕΠΕΙΔΗ ἀδιασπᾶστος αὐτοῦ ^b εἶχοντο, διὰ τοῦτό φησι·
“μέναιτε αὐτοῦ, ἕως ἀπελθὼν προσεύξομαι.” Ἔθος γὰρ E
αὐτῷ χωρὶς αὐτῶν προσεύχεσθαι. Τοῦτο δὲ ἐποίει, παιδεύων
ἡμᾶς ἐν ταῖς εὐχαῖς ἡσυχίαν κατασκευάζειν ἑαυτοῖς καὶ ἡρε-
μίαν πολλήν. Καὶ παραλαμβάνει τοὺς τρεῖς, καὶ λέγει αὐ-
τοῖς· “περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου.” Τίνος
ἐνεκεν μὴ πάντας παραλαμβάνει; Ἵνα μὴ καταπέσωσιν·
ἀλλὰ τούτους, τοὺς τῆς δόξης αὐτοῦ θεωροῦς γενομένους.
Ἄλλ' ὅμως καὶ τούτους ἀφήσι, ² “καὶ μικρὸν ^c προσελθὼν, 791
εὐχεται λέγων· πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ
ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. Καὶ
ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς, καὶ εὕρισκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ
λέγει τῷ Πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆ-
σαι μετ' ἐμοῦ; Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλ-
θητε εἰς πειρασμόν. Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ
ἀσθενής.” Οὐχ ἀπλῶς πρὸς Πέτρον μάλιστα ἀποτείνεται,
καίτοι καὶ τῶν ἄλλων ^d καθευδουσάντων· ἀλλὰ καθικνούμενος
αὐτοῦ κἀντεῦθεν διὰ τὴν αἰτίαν ἣν ἔμπροσθεν εἶπον. Εἵτα
ἐπειδὴ καὶ οἱ ἄλλοι τὸ αὐτὸ εἶπον, (εἰπόντος γὰρ, φησί,
Πέτρον, ὅτι “κἀν δέη με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε B
ἀπαρνήσομαι.” ὁμοίως δὲ, φησί, καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ
εἶπον.”) πρὸς ἅπαντας διαλέγεται, ἐλέγχων αὐτῶν τὴν

¹ Cap. xxvi. v. 36-38.² v. 39-41.

HOM. LXXXIII. ^a προσεύξομαι (om. ἂν) G. H. K. ^b εἶχον G.
Correxit Montef. Mox ἕως ἂν ἀ. προσεύξωμαι M. invitis Mosqq.
^c προσελθὼν M. 5 Mosqq. et pr. H. K. ^d καθευδόντων G. Euth.
Mox κἀνταῦθα Edd.

ἀσθένειαν. Οἱ γὰρ συναποθανεῖν αἰρούμενοι, οὐδὲ λυπουμενῶ τότε συλλυπηθῆναι ἴσχυσαν ἐγρηγορότες, ἀλλ' ἐκράτησεν αὐτῶν ὁ ὕπνος. Ὁ δὲ ἐκτενῶς εὐχεται, ^εἵνα μὴ δόξη ὑπόκρισις εἶναι τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἰδρῶτες ἐπιρρέουσι διὰ τὴν αἰτίαν πάλιν τὴν αὐτὴν, ^εκαὶ ἵνα μὴ τοῦτο εἰπωσιν αἰρετικοὶ, ὅτι ὑποκρίνεται τὴν ἀγωνίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἰδρῶτες ὡς θρόμβοι αἵματος, καὶ ἄγγελος ἐνισχύων αὐτὸν ἐφάνη, καὶ μυρία φόβου τεκμήρια, ^εἵνα μή τις εἴπῃ τὰ ῥήματα C πεπλασμένα εἶναι. ^h Διὰ τοῦτο καὶ ἡ εὐχή. Τῷ μὲν οὖν εἰπεῖν, “εἰ δυνατόν, παρελθέτω,” ἔδειξε τὸ ἀνθρώπινον· τῷ δὲ εἰπεῖν, “πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ,” ⁱἔδειξε τὸ ἐνάρετον καὶ ἐμφιλόσοφον, παιδεύων καὶ τῆς φύσεως ἀνθελκούσης ἐπεσθαι τῷ θεῷ. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἤρκει τοῖς ἀνόητοις τὸ πρόσωπον δεῖξαι μόνον, καὶ ῥήματα προστίθῃσι. Πάλιν ^k ῥήματα οὐκ ἤρκει μόνον, ἀλλὰ καὶ πραγμάτων ἔδει; καὶ ταῦτα συνάπτει τοῖς ῥήμασιν, ἵνα πιστεῦσωσι καὶ οἱ σφόδρα φιλονεικοῦντες, ὅτι καὶ ἄνθρωπος γέγονε καὶ ἀπέθανεν. Εἰ γὰρ καὶ τούτων ὄντων, ἀπιστεῖται παρὰ τινων D ἔτι τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον εἰ μὴ ταῦτα ἦν. Ὅρᾳς δι' ὅσων δείκνυσι τῆς οἰκονομίας τὴν ἀλήθειαν; Δι' ὧν φθέγγεται, δι' ὧν πάσχει. Εἴτα ἐλθὼν “λέγει, φησὶ, τῷ Πέτρῳ οὕτως οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ;” Ἀπαντες ^lἐκάθειδον, καὶ τῷ Πέτρῳ ἐπιτιμᾷ, αἰνιττόμενος αὐτὸν, ὑπὲρ ὧν ἐφθέγγετο. Καὶ τὸ “μετ' ἐμοῦ” ^mδὲ οὐχ ἀπλῶς κεῖται, ὡσανεὶ ἔλεγε· γρηγορῆσαι οὐκ ἴσχυσας μετ' ἐμοῦ, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ τὴν ⁿψυχὴν θήσεις; Καὶ τὸ ἐξῆς δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο αἰνίττεται. “Γρηγορεῖτε γὰρ, φησὶ, καὶ προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.” Ὅρᾳς πῶς πάλιν αὐτοὺς παιδεύει μὴ ἀπαυθαδιάζεσθαι, ἀλλὰ συντετρι- E φθαι τὴν διάνοιαν, καὶ ταπεινοφρονεῖν, καὶ τῷ θεῷ τὸ πᾶν ἀνατιθέναι; Καὶ νῦν μὲν πρὸς Πέτρον ἀποτείνεται, νῦν δὲ πρὸς πάντας κοινῇ. Κανείνῳ μὲν φησὶ ³ “Σίμων, Σίμων,

³ Luc. xxii. 31.

^e καὶ ante ἵνα deleui, auctoribus K. Ep. ^f καὶ om. Ep. p. p. τοῦτο om. M. Ep. Haec aliter distinguuntur in Edd. ^g ἵνα] + γὰρ G. ^h Διὰ] + γὰρ τοι Edd. ⁱ ἐδίδαξε G. H. M. invito Ep. ^k τὰ ῥήματα Edd. ^l ἐκάθειδον Edd. ^m δὲ om. K. L. κεῖται] ⁿ εἶπεν G. H. K. M. sed πρόσκειται habet Ep. ἀλλ' ante ὡσανεὶ deleui cum H. L. M. Ep. ^o ψυχὴν] + σου Edd.

ᾠ ἐξήτησεν ὁ Σατανᾶς σινιάσαι ὑμᾶς· καὶ γὰρ ἐδεήθην περὶ σου·” κοινῇ δὲ πᾶσιν, “^p εὐχέσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν,” πανταχοῦ τὸ αὐθαδὲς αὐτῶν ἐκκόπτων καὶ ἐναγωνίους ποιῶν. Εἵτα ἵνα μὴ δόξῃ διόλου καταφορικὸν ποιεῖν τὸν λόγον, 792 λέγει· “τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.”

(517) Εἰ γὰρ καὶ βούλει, φησὶν, ὑπεριδεῖν θανάτου, ἀλλ’ οὐ δυνήσῃ, ἕως ἂν ὁ θεὸς ὀρέξῃ χεῖρα· καθέλκει γὰρ τὸ φρόνημα τὸ σαρκικόν. ⁴ “Καὶ ^q πάλιν ἤρξατο τὸ αὐτὸ, λέγων· πάτερ, εἰ οὐ δύναται ^r τοῦτο παρελθεῖν ἀπ’ ἐμοῦ, εἰ μὴ αὐτὸ πῖω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου” δεικνὺς ἐνταῦθα, ὅτι σφόδρα συνάδει τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ, καὶ ὅτι πανταχοῦ τούτῳ ἐπεσθαι δεῖ, καὶ τοῦτο ἐπιζητεῖν.

⁵ “Καὶ ἐλθὼν, εὗρεν αὐτοὺς καθεύδοντας.” Μετὰ γὰρ τοῦ καὶ ἁωρὶ τῶν νυκτῶν εἶναι, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ⁵ ὑπὸ τῆς ἀθυμίας ἦσαν βεβαρηνένοι. Καὶ ἐκ τρίτου πάλιν τὸ B αὐτὸ ἀπελθὼν ἐφθέγγετο, βεβαιῶν ὅτι ἄνθρωπος γέγονε. Τὸ γὰρ δεύτερον καὶ τρίτον ἀληθείας μάλιστά ἐστιν ἐν ταῖς γραφαῖς ἐνδεικτικόν· ὥσπερ καὶ ὁ Ἰωσήφ ἔλεγε ^t τῷ Φαραῳ· ⁶ “ἐκ δευτέρου ἐφάνη σοι τὸ ἐνύπνιον; ὑπὲρ ἀληθείας, καὶ τοῦ ^v πιστωθῆναί σε ὅτι τοῦτο ἔσται πάντως, τοῦτο γέγονε.” Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς καὶ ἅπαξ καὶ δις καὶ τρίτον τὸ αὐτὸ ἐφθέγγετο, ὑπὲρ τοῦ πιστώσασθαι τὴν οἰκονομίαν. Καὶ τίνος ἕνεκεν ἦλθεν ἐκ δευτέρου; Ὡστε αὐτοὺς ἐλέγξει, ὅτι οὕτως ἐβαπτίσθησαν ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, ὥς μηδὲ τῆς παρουςίας αὐτοῦ αἰσθῆσθαι. Οὐ μὴν ἤλεγξεν, ἀλλὰ διέστη μικρὸν, δηλῶν τὴν ἄφατον αὐτῶν ἀσθένειαν, ὅτι οὐδὲ ἐπιτιμηθέντες ἠδύναντο καρτερῆσαι. Οὐ διωπνίζει δὲ καὶ ἐπιτιμᾶ πάλιν, ὥστε μὴ πληῆσαι πεπληγότας, ἀλλ’ ἀπελθὼν καὶ προσευξάμενος καὶ ἐπανελθὼν φησί· ⁷ “καθεύδετε ^w τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε.” Καὶ μὴν τότε ^x γρηγορήσαι ἔδει· ἀλλὰ δεικνὺς, ὅτι οὐδὲ τὴν ὄψιν οἴσουσι τῶν δεινῶν, ἀλλὰ φυγαδευθήσονται καὶ ἀποστήσονται ὑπὸ τῆς ἀγωνίας, καὶ

⁴ v. 42.⁵ v. 43.⁶ Gen. xli. 32.⁷ v. 45.

• Sic G. H. L. M. vulgo ἐξήτησεν. ὑμᾶς] + ὡς τὸν σῖτον Edd.
^p εὐχέσθαι M. ^q πάλιν] + ἀπελθὼν G. L. ἤρξατο] Sic mei et Mosqq.
 omnes. ἤρξατο Edd. ^r τοῦτο] + τὸ ποτήριον H. L. Haec εἰάν
 μὴ α. π. om. G. K. ^s ἀπὸ G. K. ^t τῷ Φ. om. K. L. ἐκ δευτέ-
 ρου. ἐνύπνιον] ὅτι σοι ἐφάνη τὸ ἐν. ἐκ δ. L. ^v πιστευθῆναι Edd.
^w τὸ om. K. L. Ep. ^x γρηγορέναι Edd. οἴσουσι] + ῥαδίως Edd.

ὅτι ^γ οὐδὲν τῆς αὐτῶν δεῖται βοηθείας, καὶ ὅτι δεῖ πάντως αὐτὸν παραδοθῆναι, “καθεύδετε λοιπὸν, φησὶ, καὶ ἀναπαύεσθε. Ἴδου ἡγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν.” Δείκνυνσι πάλιν ὅτι οἰκονομίας ἦν τὸ γινόμενον· οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ εἰπεῖν, “εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν,” ἀνίστησιν αὐτῶν τὰ φρονήματα, δηλῶν ὅτι τῆς ἐκεῖνων πονηρίας τὸ ἔργον ἦν, οὐ τοῦ αὐτὸν ὑπεύθυνον εἶναι πλημμελήματι. ⁸ “Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν· ἰδου ἡγγικεν ὁ παραδιδούς με.” Διὰ πάντων γὰρ αὐτοὺς ^z ἐπαίδευσεν, ὅτι οὐκ ἀνάγκης τὸ πρᾶγμα ἦν, οὐδὲ ἀσθενείας, ἀλλ’ οἰκονομίας τινὸς ἀπορρήτου. Καὶ γὰρ προήδει ^a ἥζοντα, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἔφυνγεν, ἀλλὰ καὶ ὁμόσε ἐχώρει. ⁹ “Ἐτι ^b γοῦν αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδου Ἰούδας εἰς τῶν δώδεκα ἦλθε, καὶ μετ’ αὐτοῦ ὄχλος μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.” ^c Καλά γε τῶν ἱερέων τὰ σκευή· μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἐπέρχονται. Καὶ “Ἰούδας, φησὶ, μετ’ αὐτῶν, εἰς τῶν δώδεκα.” Πάλιν αὐτὸν τῶν δώδεκα καλεῖ, καὶ οὐκ αἰσχύνεται. ¹⁰ “Ὁ δὲ ^d παραδιδούς ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων· ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι, κρατήσατε αὐτόν.” Βαβαί· πόσῃν ἐδέξατο πονηρίαν ἡ τοῦ πραδότου ψυχή. Ποίοις γὰρ ὀφθαλμοῖς ⁷⁹³ εἴωρα τότε εἰς τὸν διδάσκαλον; ποίῳ στόματι ἐφίλει; ^Ω τῆς μιαρᾶς γνώμης· τί ἐβουλεύσατο; τί ἐτόλμησε; ποῖον σύμβολον ἔδωκε τῆς προδοσίας; “Ὁν ἂν φιλήσω,” φησὶν. Ἐθάρρει τῇ ἐπεικειᾷ τοῦ διδασκάλου· ὃ μάλιστα πάντων ἱκανὸν ἦν αὐτὸν ἐντρέψαι, καὶ πάσης αὐτὸν ἀποστερηῆσαι συγγνώμης, ὅτι τὸν οὕτως ἡμερον ^e προεδίδου. Τίνος δὲ ἕνεκεν τοῦτό φησιν; Ἐπειδὴ πολλάκις κατασχεθεῖς ὑπ’ αὐτῶν δι-εξῆλθεν, οὐκ εἰδότων αὐτῶν. Ἀλλ’ ὅμως καὶ τότε ἂν τοῦτο ἐγένετο, εἰ μὴ αὐτὸς ἐβουλήθη. Τοῦτο γοῦν αὐτὸ παιδεῦσαι ^f αὐτὸν βουλόμενος, καὶ τότε ἐπήρωςεν αὐτῶν τὰς ὀψεις, καὶ αὐτὸς ἡρώτα, ¹¹ “τίνα ζητεῖτε;” Καὶ οὐκ ᾔδεσαν, καίτοι μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων ὄντες, καὶ τὸν Ἰούδαν μεθ’ ἐαυτῶν

⁸ v. 46.⁹ v. 47.¹⁰ v. 48.¹¹ Joan. xviii. 4.

^γ οὐδὲν] Sic L. Ep. vulgo οὐδέ. ^z ἐπαίδευσεν K. L. ^a Sic H. L. Ep. ceteri ἥζοντας. ^b γοῦν] δὲ K. γὰρ Edd. ὄχλος] + πολὺς L. ^c Καλά γε] + οὐ γὰρ G. K. Vid. adnot. ad p. 381 A. μαχ. καὶ ξύλων] φανῶν καὶ λαμπάδων G. K. M. Ge. ^d παραδιδούς] + αὐτόν Edd. ^e παρεδίδου Edd. ^f αὐτόν om. H. K.

ἔχοντες. Εἵτα ἐπειδὴ εἶπον, Ἰησοῦν, λέγει· “ἐγὼ εἰμι ὃν ζητεῖτε” καὶ ἐνταῦθα πάλιν, ¹² “ἐταῖρε, ⁸ ἐφ’ ᾧ πάρει;” Μετὰ γὰρ τὸ δεῖξαι τὴν ἰσχὺν τὴν ἑαυτοῦ, τότε λοιπὸν συνεχώρησεν. Ὁ δὲ ^h Ἰωάννης φησὶν, ὅτι καὶ ἕως αὐτῆς αὐτὸν διώρθου τῆς ὥρας λέγων· ¹³ “Ἰουδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;” Οὐδὲ τὸ σχῆμα τῆς προδοσίας (518) αἰσχύνη; φησὶν. Ἀλλ’ ὅμως ἐπειδὴ ⁱ μηδὲ τοῦτο αὐτὸν διεκώλυσε, καὶ φιληθῆναι κατεδέξατο, καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν ἑκὼν, καὶ ἐπέβαλον ἐπ’ αὐτὸν τὰς χεῖρας, καὶ ἐκράτησαν κατ’ αὐτὴν τὴν νύκτα, καθ’ ἣν τὸ πάσχα ἔφαγον· οὕτως ἔξεν καὶ ἐμαίνοντο. Ἀλλ’ ὅμως οὐδὲν αὐτὸν ἴσχυσαν, εἰ μὴ αὐτὸς συνεχώρησεν. Οὐ μὴν τοῦτο ἀπαλλάττει τὸν Ἰουδαν τῆς ἀφορήτου C κολάσεως, ἀλλὰ καὶ μειζρόνως αὐτὸν καταδικάζει, ὅτι καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τοσαύτην λαβὼν ἀπόδειξιν, καὶ τῆς ἐπιεικειάς, ^k [καὶ τῆς πραότητος,] καὶ τῆς ἡμερότητος, θηρίου παντὸς χαλεπώτερος γέγονε.

¹ Ταῦτ’ οὖν εἰδότες, ^m φεύγωμεν πλεονεξίαν. Ἐκείνη γὰρ αὐτὸν, ἐκείνη τότε ἐξεβάκχευσεν· ἐκείνη πρὸς ἐσχάτην ὁμότητα καὶ ἀπανθρωπίαν ⁿ γυμνάζει τοὺς ἀλόντας. Ὅταν γὰρ τῆς οἰκείας ἀπογνῶναι ποιῇ σωτηρίας, πολλῶ μᾶλλον τῆς τῶν ἄλλων ὑπερορᾶν παρασκευάζει. Καὶ οὕτω τυραννικὸν ἐστι D τὸ πάθος, ὡς καὶ τοῦ δριμυτάτου ἔρωτος τῶν σωμάτων περιγενέσθαι ποτέ. Διὸ καὶ σφόδρα ἐγκαλύπτομαι, ὅτι χρημάτων μὲν φειδόμενοι πολλάκις ἐχαλίνωσαν ἀκολασίαν πολλοί· διὰ δὲ τὸν τοῦ Ὁ Χριστοῦ φόβον οὐκ ἠθέλησαν σωφρόνως ζῆν καὶ μετὰ σεμνότητος. Διὸ δὴ φεύγωμεν αὐτήν· οὐ γὰρ παύσομαι αἰεὶ τοῦτο λέγων. Τί γὰρ συνάγεις, ἄνθρωπε, ^p χρυσίον; τί τὴν δουλείαν πικροτέραν ἐργάζῃ; τί τὴν φυλακὴν χαλεπωτέραν; τί τὴν φροντίδα δριμυτέραν ποιεῖς; Νόμισον εἶναι σὰ τὰ ἐν τοῖς μετᾴλλοις ^q κατορυγμένα ψήγ- E ματα, τὰ ἐν τοῖς βασιλείοις. Καὶ γὰρ εἶπερ εἶχες τὸν ὄγκον

¹² v. 50.¹³ Luc. xxii. 48.

⁸ ἐφ’ ᾧ H. Ep. ^h Ἰωάννης] Λουκάς L. Ge. ⁱ μηδὲ] οὐδὲ Edd. Mox ἐξέδωκεν H. L. invito Ep. ^k Inclusa desunt in G. K. L.

¹ ΗΘΙΚΟΝ. Κατὰ φιλαργύρων καὶ πλεονεκτῶν, καὶ ὅτι ὅσον συναγοῦσι, πλέον ὁδυνῶνται. M. ^m φύγωμεν K. L. τὴν πλεονεξίαν L. ⁿ γυμνάζει] αὐτὸν ἐγύνωσεν. Οὐκ ἐκείνον δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντας Edd. re-fragantibus codd. et Interp. ^o Χριστοῦ] Sic codd. et Ge. θεοῦ Edd.

^p χρυσὸν Edd. ^q κατορυγμένα H. K. p. p. καὶ τὰ ἐν τ. β. πάντα Edd.

ἐκείνον, ἐφύλαξας ἂν μόνον, καὶ οὐκ ἂν ἐχρήσω. Εἰ γὰρ
 νῦν τοῖς οὖσιν οὐ κέχρησαι, ἀλλ' ὡς ἀλλοτρίων ἀπέχῃ, πολλῶ
 μᾶλλον εἰ τὰ πλείονα εἶχες, τοῦτο ἂν ἔπαθες. Καὶ γὰρ
 εἰώθασιν οἱ φιλάργυροι, ὅσῳ ἂν πλείονα ⁸ περιβάλλωνται,
 τοσούτῳ μᾶλλον αὐτῶν φείδεσθαι. Ἀλλ' οἶδα, φησὶν, ὅτι
 794 ἐμὰ ταῦτα. Οὐκοῦν ἐν ὑπολήψει μόνον, οὐκ ἐν ἀπολαύσει
 ἢ κτῆσις. Ἀλλ' ἐμελλον ἀνθρώποις εἶναι, φησί, φοβερός.
 Εὐχέירותος μὲν οὖν μᾶλλον καὶ πλουσίοις καὶ πένησι, καὶ
 λησταῖς, καὶ συκοφάνταις, καὶ οἰκέταις, καὶ πᾶσιν ἀπλῶς τοῖς
 ἐπιβουλευέιν βουλομένοις, τούτοις ἂν ἐγένου. Εἰ γὰρ βού-
 λει εἶναι φοβερός, ἔκκοπτε τὰς λαβὰς, δι' ὧν δύνανταί σε
 ἐλεῖν καὶ λυπῆσαι πάντες οἱ τοῦτο ἐσπουδακότες. Ἡ οὐκ
 ἀκούεις τῆς παροιμίας λεγούσης, ὅτι τὸν πένητα καὶ γυμνὸν
 οὐδὲ ἑκατὸν ὁμοῦ ⁹ συνελθόντες δύνανται ἀποδῦσαί ποτε;
 Μεγίστην γὰρ ἔχει προστάτιν τὴν πενίαν, ἣν οὐδὲ ὁ βα-
 σιλεῶν αὐτὸς χειρώσασθαι δύναιτ' ἂν καὶ ἐλεῖν. Τὸν μέντοι
 B φιλάργυρον ἅπαντες ὁμοῦ λυποῦσι. Καὶ τί λέγω τοὺς ἀν-
 θρώπους, ¹⁰ ὅπου καὶ σῆτες καὶ σκώληκες ἐπιστρατεύουσι τῇ
 τοιούτῃ; Καὶ τί λέγω σῆτας; Ὁ χρόνος ὁ πολὺς ἀρκεῖ
 μόνος, καὶ μηδενὸς ἐνοχλοῦντος, τὰ μέγιστα ἀδικῆσαι τὸν τοι-
 οῦτον. Τίς οὖν ἡ τοῦ πλούτου ἡδονή; Ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτοῦ
 τὰς ἀηδίας βλέπω· σὺ δέ μοι τὴν ἡδονὴν εἶπέ. Καὶ τίνες αἱ
 ἀηδία; φησί. Φροντίδες, ἐπιβουλαί, ἀπέχθειαι, μῖσος, φόβος,
 τὸ αἰεὶ διψῆν καὶ ἐν ὀδύνῃ εἶναι. Καὶ γὰρ εἰ τις συμπλέκοιτο
^x κόρη ἐρωμένη, τὴν δὲ ἐπιθυμίαν ἐμπλῆσαι μὴ δύναιτο, τὴν
 ἐσχάτην ὑπομένει βάσανον. Οὕτω ^y καὶ ὁ πλουτῶν. Ἐχει μὲν
 C γὰρ τὴν εὐπορίαν, καὶ συγγίνεται αὐτῇ· ἐμπλῆσαι δὲ οὐ δύνα-
 ται τὴν ἐπιθυμίαν ἅπασαν, ² ἀλλὰ συμβαίνει ταῦτόν, οἷόν τις
 φησι σοφὸς ἀνὴρ· ¹⁴ “ἐπιθυμία εὐνούχου ἀποπαρθενῶσαι νεᾶ-
 νιν” καὶ, “ὥσπερ εὐνούχος περιλαμβάνων παρθένον, καὶ στε-
 νάζων” οὕτως οἱ πλουτοῦντες ἅπαντες. Ἄ τί ἂν τις τᾶλλα
 λέγοι; πῶς πᾶσιν ἐστὶν ἀηδὴς ὁ τοιοῦτος, τοῖς οἰκέταις, τοῖς

¹⁴ Eccli. xx. 2. xxx. 20.

¹ ἂν] τοῦτον ἂν G. τοῦτο ἂν Sav. ⁸ περιβάλλονται K. L.
 περιβάλλονται G. ⁹ ἐκκοψον Edd. ^y συνελθόντες om. G. K. M.
¹⁰ ὅπου] + γε G. ^x κόρη om. G. H. K. M. ἐρωμένη om. L. ^y καὶ]
 δὴ καὶ Edd. p. p. γὰρ om. G. ² ἀλλά] + καὶ G. H. M. ^a Τί]
 Καὶ τί Edd. p. p. τᾶλλα om. L.

γεωργοῖς, τοῖς γείτοσι, τοῖς τὰ πολιτικά πράττουσι, τοῖς ἀδικουμένοις, ^b τοῖς οὐκ ἀδικουμένοις, τῇ γυναικὶ μάλιστα ἀπάντων, τοῖς παιδίοις πλεον ἀπάντων; Οὐδὲ γὰρ ὡς ἐλευθέρους, ἀλλ' ἀνδραπόδων καὶ ἀργυρωνήτων ἀθλιώτερον αὐτοὺς ^c ἐκτρέφει. Καὶ μυρίας ὀργῆς καὶ λύπης καὶ παροινίας καὶ D γέλωτος ἀφορμὰς καθ' ἑαυτοῦ παρέξει, ^d κοινὴ πᾶσι κωμῳδία προκείμενος. Καὶ αἱ μὲν ἀηδίαὶ αὗται, καὶ τούτων πλείους ἴσως· οὐ γὰρ ἂν τις ^e αὐτὰς πάσας ἐπέλθοι τῷ λόγῳ ποτέ, ἀλλ' ἡ πείρα παραστήσαι δυνήσεται. Σὺ δέ μοι τὴν ἡδονὴν λέγε τὴν ἐντεῦθεν. Δοκῶ πλουτεῖν, φησί, καὶ νομίζομαι πλουτεῖν. Καὶ ποία ἡδονὴ τὸ νομίζεσθαι; ^f Φθόνου μὲν οὖν ὄνομα μέγιστον. Καὶ γὰρ ὄνομα μόνον ἐστὶν ὁ πλοῦτος, πράγματος ἔρημον. Ἀλλὰ καὶ ἐντρυφῶν εὐφραίνεται τῇ ὑπολήψει ταύτῃ, φησὶν, ὁ πλουτῶν. Εὐφραίνεται ὑπὲρ ὧν (519) ἀλγεῖν ἔδει. Ἀλγεῖν; διατί; φησί. Ὅτι τοῦτο αὐτὸν πρὸς E πάντα ἄχρηστον ἐργάζεται, καὶ δειλὸν καὶ ἀνανδρον, καὶ πρὸς ^g ἀποδημίαν καὶ πρὸς θάνατον· καὶ γὰρ διπλοῦν ^h ἡγεῖται τούτου, μᾶλλον τῶν χρημάτων, ἢ τοῦ φωτὸς ἐπιθυμῶν. Τὸν τοιοῦτον οὐδὲ ⁱ ὁ οὐρανὸς τέρπει, ὅτι μὴ χρυσίον φέρει· οὐδὲ ^k ὁ ἥλιος, ἐπειδὴ μὴ χρυσᾶς ἀκτῖνας ἀφήσιν. Ἄλλ' εἰσὶ τινες, οἱ καὶ ἀπολαύουσι τῶν ὄντων, φησί, τρυφῶντες, γαστριζόμενοι, μεθύοντες, πολυτελῶς δαπανῶντες. Τοὺς χεί- 795 ρονάς μοι τούτων λέγεις. Ἐκεῖνοι γὰρ μάλιστ' αἰσίν, οἱ οὐκ ἀπολαύουσιν. Οὗτος μὲν γὰρ καὶ ἐτέρων ^l ἀπέχεται κακῶν, ἐνὶ προσδεδεμένους ἔρωτι· ἐκεῖνοι δὲ τούτων χείρους, πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἐτέρων δεσποινῶν χαλεπῶν συρφετὸν ἐπεισάγοντες, καὶ καθάπερ τυράννοις τισὶ χαλεποῖς, τῇ γαστρὶ, τῇ τῶν σωμάτων ἡδονῇ, τῇ μέθῃ, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀκολασίαις καθ' ἑκάστην λειτουργοῦντες τὴν ἡμέραν, πόρνas τρέφοντες, δεῖπνα πολυτελῇ κατασκευάζοντες, παρασίτους, κόλακας ὠνούμενοι, ἐπὶ τοὺς παρὰ φύσιν ἐκπύπτοντες ἔρωτας, μυρίοις νοσήμασιν ἐκ τούτων καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν περιβάλλ- B

^b Haec τοῖς οὐκ ἀδ. desunt in codd. praeter H. neque expressit Interp. ^c ἐκτρέφει H. Haec vitiose leguntur in L. ^d κοινῇ] Sic K. L. et corr. H. vulgo κοινῇ. ^e αὐτὰς πάσας] αὐτὰ G. K. ^f Φθόνου μὲν οὖν] φθονούμενον G. φθόνου μὲν ὄν K. ^g ἀποδημίας L. ^h ἡγ. τοῦτον μᾶλλον] τοῦτο μᾶλλον ἡγ. G. H. M. ⁱ ὁ om. G. H. M. ὅτι] ἐπειδὴ iidem. ^k ὁ om. K. L. ^l ἀπέχεται G. et Edd. ante novissimam.

λουντες. Οὐδὲ γὰρ εἰς χρεῖαν ἀναλίσκουσι τὰ ὄντα, ἀλλ' εἰς τὸ φθεῖραι τὸ σῶμα, καὶ συνδιαφθεῖραι τούτῳ ^μ τὴν ψυχὴν· καὶ ταυτόν ποιοῦσιν, οἷον ἂν εἴ τις τὸ σῶμα κοσμῶν, ^μ δοκοῖη εἰς τὴν ἑαυτοῦ χρεῖαν ἀναλίσκειν. Ὡστε ἐκεῖνος μόνος ἡδονῆς ἀπολαύει, καὶ κύριός ἐστι τῶν ὄντων, ὁ χρωμένος εἰς δέον τῷ πλούτῳ· οὗτοι δὲ δούλοι καὶ αἰχμάλωτοί· καὶ γὰρ τὰ πάθη τοῦ σώματος ἐπιτρίβουσι, καὶ τὰ νοσήματα τῆς ^ο ψυχῆς. Ποία οὖν αὕτη ἀπόλαυσις, ὅπου πολιορκία καὶ πόλεμος, καὶ χειμῶν θαλαττίας πάσης ζάλης χαλεπώτερος; Κὰν γὰρ ἀνοήτους ὁ πλοῦτος λάβῃ, ἀνοητοτέρους ἐργάζεται· κὰν ἀσελγεῖς, ἀσελγεστέρους. Καὶ τί τῷ πένητι, φησὶ, τῆς συνέσεως ὄφελος; Εἰκότως ἀγνοεῖς. Οὐδὲ γὰρ ^ρ ὁ τυφλὸς οἶδε, τί τοῦ φωτὸς τὸ κέρδος. Ἄκουσον τοῦ Σολομῶνος λέγοντος, ὅτι ¹⁵ “ὅσον τὸ μέσον σκότους καὶ φωτὸς, τοσαύτη ἡ περιουσία τοῦ σοφοῦ ὑπὲρ τὸν ἄφρονα.” Ἀλλὰ τὸν ἐν σκότῳ πῶς διδάξομεν; Σκότος γὰρ ἐστὶν ὁ τῶν χρημάτων ἔρως, οὐδὲν ἀφιεῖς τῶν ὄντων φαίνεσθαι ὡς ἐστὶν, ἀλλ' ἐτέρως. Καθάπερ γὰρ ὁ ἐν σκότῳ, κὰν χρυσὸν ^α ἴδῃ σκεῦος, κὰν λίθον τίμιον, κὰν ἀλουργὰ ἱμάτια, οὐδὲν εἶναι νομίζει· οὐ γὰρ ὁρᾷ αὐτῶν τὸ κάλλος· οὕτω καὶ ^D ὁ ἐν φιλαργυρίᾳ οὐκ οἶδε τῶν περισπουδάστων, ὡς χρητὸν τὸ κάλλος. Διασκεδάσόν μοι τὴν ἀχλὺν τὴν ἀπὸ τοῦ πάθους τούτου, καὶ τότε ὄψει τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν. Οὐδαμοῦ ^ς δὲ ταῦτα οὕτω φαίνεται, ὡς ἐν πενίᾳ· οὐδαμοῦ οὕτως ἐλέγχεται τὰ δοκοῦντα μὲν εἶναι, οὐκ ὄντα δὲ, ὡς ἐν φιλοσοφίᾳ.

Ἄλλ' ὦ τῶν ἀνοήτων ἀνθρώπων, οἱ ^ε καὶ καταρῶνται τοῖς πένησι, καὶ φασὶ καταισχύνεσθαι καὶ οἰκίας καὶ βίον ὑπὸ πενίας· πάντα ^ν φύροντες. Τί γὰρ ἐστὶν αἰσχύνη οἰκίας; ^E εἰπέ μοι. Οὐκ ἔχει κλίνην ἐξ ἐλέφαντος, οὐδὲ ἀργυρᾶ σκευή, ἀλλ' ἐξ ^ω ὀστράκου πάντα καὶ ξύλων. Τοῦτο μὲν οὖν μεγίστη δόξα οἰκίας καὶ περιφάνεια. Τὸ γὰρ τῶν βιωτικῶν

¹⁵ Eccle. ii. 13.

^μ τὴν] καὶ τὴν Edd. ^μ δοκῇ H. δοκεῖ G. K. M. p. p. τὴν om. G. H. M. ^α ψυχῆς] + αὔξουσιν Edd. ^ρ ὁ τυφλὸς] τυφλὸς τις G. H. M. ^α ἴδοι H. K. M. ^ε ἐν φιλ.] φιλάργυρος Edd. ^ς δὲ om. K. L. ^ε καὶ om. K. L. M. ^ν Sic H. Ge. φέροντες L. φέροντες (sic) K. φύρεσθαι G. φύρεσθαι ὄντες M. βίον, καὶ ὑπὸ πενίας πάντα φύρεσθαι Edd. Illud καὶ ignorant codd. ^ω ὀστράκων L.

ἀμελεῖν εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ψυχῆς πολλάκις ποιεῖ τὴν σχολὴν ἀναλίσκεσθαι πᾶσαν. Ὅταν οὖν πολλὴν ἐν τοῖς ἔξω τὴν ἐπιμέλειαν ἴδῃς, τότε αἰσχύνητι ἐπὶ τῇ πολλῇ ἀσχημοσύνῃ. Σχῆμα γὰρ μάλιστα αἱ τῶν πλουτούντων οὐκ ἔχουσιν οἰκίαι. Ὅταν γὰρ ἴδῃς ξύλα περιβεβλημένα τάπησι, καὶ κλῖνας ἀργύρῳ ^χ ἐνδεδεμένας, ὥσπερ ἐν τῷ θεάτρῳ, ὥσπερ 796 ἐν τῇ πομπῇ τῆς σκηνῆς, τί ταύτης τῆς ἀσχημοσύνης ἴσον γένοιτ' ἂν; Ποία γὰρ μᾶλλον οἰκία ἔοικε τῇ ὀρχήστρᾳ καὶ τοῖς ^γ ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας; ἢ τοῦ πλουσίου, ἢ ἢ τοῦ πένητος; Οὐκ εὐδηλον, ὅτι ἢ τοῦ πλουσίου; Οὐκοῦν αὕτη ^α ἀσχημοσύνης γέμει. Ποία οἰκία ἔοικε τῇ τοῦ Παύλου, τῇ τοῦ Ἀβραάμ; Εὐδῆλον ὅτι ἢ τοῦ πένητος. Οὐκοῦν αὕτη μάλιστα κεκαλλώπισται καὶ εὐδοκίμει. Καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο μάλιστα κόσμος οἰκίας, εἰσελθε εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ζακχαίου, καὶ μάθε, ὅτε ἐμελλεν εἰς αὐτὴν εἰσεῖναι ὁ Χριστὸς, πῶς αὐτὴν ἐκόσμησεν ἐκεῖνος. Οὐ γὰρ ἔδραμε πρὸς τοὺς γείτονας, ἀμφίθυρα αἰτῶν καὶ καθέδρας καὶ βάθρα ἐξ ἐλέφαντος πεποιημένα, οὐδὲ ἐξέβαλεν ἐκ τῶν ταμείων τὰ ἐπιβλή- B ματα τὰ Λακωνικά· ἀλλ' ἐκόσμησε κόσμῳ τῷ Χριστῷ πρέ- (520) ποντι. Τίς δὲ οὗτος ἦν; ¹⁶ “Τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου ^α δώσω, φησί, πτωχοῖς, καὶ οὐ ^β ἂν ἥρπασα, τετραπλῆσιονα ἀποδώσω.” Οὕτω καὶ ἡμεῖς κοσμῶμεν τὰς οἰκίας, ἵνα καὶ πρὸς ἡμᾶς εἰσέλθῃ ὁ Χριστός. Ταῦτα καλὰ τὰ ἀμφίθυρα, ταῦτα ἐν οὐρανοῖς κατασκευάζεται, ἐκεῖ ὑφαίνεται. Ἐνθα ^γ ἂν ταῦτα ἦ, ἐκεῖ καὶ ὁ τῶν οὐρανῶν βασιλεὺς. Ἄν δὲ ἐτέρως κοσμήῃς, τὸν διάβολον καλεῖς, καὶ τὸν ἐκείνου χορόν. Ἦλθε καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ τελώνου Ματθαίου. Τί οὖν καὶ ^δ οὗτος ἐποίησε; Τῇ προθυμίᾳ πρότερον ἐαυτὸν ἐκόσμησε, καὶ τῷ πάντα ἀφείναι καὶ ἀκολουθῆσαι αὐτῷ. Οὕτω καὶ ὁ Κορνήλιος ἐκόσμηται τὴν οἰκίαν εὐχαῖς καὶ ἐλεη- C μοσύναις· διὸ καὶ μέχρι σήμερον ὑπὲρ αὐτὰ λάμπει τὰ βασιλεία. Καὶ γὰρ οἰκίας εὐτέλεια, οὐ σκεύη κείμενα ἀπλῶς, οὐδὲ κλίνη ἡμελημένη, οὐδὲ τοῖχοι καπνοῦ γέμοντες, ἀλλ'

¹⁶ Luc. xix. 8.

^χ ἐνδεδυμένας codices praeter L. exornatos Ge. p. p. προπομπῇ L. ^γ ἐπὶ τῆς ὀρχ.] Sic H. K. L. M. vulgo ἐπὶ ταῖς ὀρχήστραις. ^α αἰσχύνης K. ^δ δίδωμι L. φησί] + κύριε L. ^β ἂν om. M. ἥρπασα] + τι Edd. p. p. τετραπλάσιον H. K. ^γ ἂν et p. p. καὶ om. G. H. K. M. Mox κοσμήσης iidem. ^δ αὐτὸς L.

ἡ τῶν ἐνοικούντων κακία. Καὶ δείκνυσιν ὁ Χριστὸς· εἰς μὲν γὰρ τὴν τοιαύτην, ἃν ἡ ἐνάρετος ὁ κατοικῶν, οὐκ ἐπαισχύνεται εἰσελθεῖν· εἰς δὲ ἐκείνην, καὶ χρυσοῦν ὄροφον ἔχη, οὐδέποτε εἰσελεύσεται. Ὡστε αὕτη μὲν τῶν βασιλείων λαμπροτέρα, τὸν πάντων δεσπότην δεχομένη· ἐκείνη δὲ, μετὰ τοῦ ὀρόφου τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν κιόνων, ἀμάραις καὶ ὀχετοῖς ὅικεν ἀκαθάρτοις, σκεύη τοῦ διαβόλου ἔχουσα. Ταῦτα D δὲ ἡμῖν οὐ περὶ τῶν πλουτούντων εἰς δέον, ἀλλὰ περὶ τῶν πλεονεκτούντων καὶ φιλαργύρων εἴρηται. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ σπουδὴ, οὐδὲ φροντίς ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ γαστρίζεσθαι καὶ μεθύειν, καὶ ἕτερα τοιαῦτα ἀσχημονεῖν· ἐνταῦθα δὲ ὁ ὑπὲρ τοῦ φιλοσοφεῖν. Διὰ ὅταυτα οὐδαμῶς εἰσηλθεν εἰς οἰκίαν λαμπράν ὁ Χριστὸς, ἀλλ' εἰς τὴν ὁ τοῦ τελώνου καὶ ἀρχιτελώνου καὶ ἀλιέως, τὰ βασίλεια ἀφείς, καὶ E τοὺς τὰ μαλακὰ ἐνδεδυμένους ἱμάτια. Εἰ τοίνυν αὐτὸν βούλει καλέσαι καὶ σὺ, κόσμησον τὴν οἰκίαν ἡ ἐλεημοσύναις, εὐχαῖς, ἱκετηρίαις, παννυχίσι. Ταῦτα τοῦ βασιλέως Χριστοῦ τὰ ἀναθήματα, ἐκείνα δὲ τοῦ μαμωνᾶ, τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Χριστοῦ. Μηδεὶς τοίνυν ἐγκαλυπτέσθω οἰκίαν ἔχων εὐτελῇ, ἃν ταῦτα ἔχη τὰ ἐπιβλήματα· μηδεὶς πλούσιος φρονεῖτω μέγα, οἰκίαν ἔχων πολυτελῇ, ἀλλ' ἐγκαλυπτέσθω μᾶλλον, 797 καὶ ταύτην ζηλούτω, ἐκείνην ἀφείς· ἵνα καὶ ἐνταῦθα τὸν Χριστὸν ὑποδέξῃται, καὶ ἐκεῖ τῶν αἰώνιων ἀπολαύσῃ σκηνῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ε Edebatur ὑπὲρ τοῦ ὥστε φ. ὥστε abesse jubent K. L. ὁ τοῦ om. K. p. p. καὶ τοῦ ἀρχ. H. et καὶ τοῦ ἀλιέως H. L. ἡ ἐλεημοσύνη G. H. M. Mox Ταῦτα γὰρ τοῦ Edd.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΔ.

¹ Καὶ ἰδὼν εἰς τῶν μετὰ Ἰησοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀπόστρεψον τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, B ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται. ² Ἡ δοκεῖς ὅτι οὐ ^a δύναμαι παρακαλέσαι τὸν πατέρα, καὶ παραστήσει μοι ἄρτι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι;

ΤΙΣ ἦν ὁ εἰς οὗτος ὁ τὸ ὠτίον κόψας; Ἰωάννης φησὶν, ὅτι ὁ Πέτρος. Τῆς γὰρ αὐτοῦ θερμότητος ἦν τὸ πρᾶγμα. Ἄλλ' ἐκεῖνο ἄξιον ζητῆσαι, τίνος ἕνεκεν μαχαίρας ἐβάσταζον; Ὅτι γὰρ ἐβάσταζον, οὐκ ἐντεῦθεν δῆλον μόνον, ἀλλὰ C καὶ ἐξ ὧν ἐρωτηθέντες εἶπον, ὅτι “εἰσὶν ὧδε δύο.” Τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ὁ Χριστὸς ἔχειν; Καὶ ^b γὰρ τοῦτό φησιν ὁ Λουκᾶς, ὅτι εἶπεν αὐτοῖς· ² “ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε;” Καὶ ἐπειδὴ εἶπον, οὐδενός, εἶπεν αὐτοῖς· “ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον, ἀράτω, ^c καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασά- (521) τω μάχαιραν.” Καὶ ἐπειδὴ εἶπον, ὅτι “εἰσὶ μάχαιραι ὧδε δύο,” εἶπεν αὐτοῖς, “ικανόν ἐστι.” Τίνος οὖν ἕνεκεν εἴασεν D ἔχειν; Πιστούμενος ^d αὐτοὺς, ὅτι παραδοθήσεται. Διὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, “ἀγορασάτω μάχαιραν” οὐχ ἵνα ^e ὀπλίσσωνται· ἄπαγε· ἀλλὰ διὰ τούτου τὴν ^f παράδοσιν δηλῶν. Καὶ τίνος ἕνεκεν καὶ πήραν ^g φησὶν; Ἐπαίδευεν αὐτοὺς

¹ Cap. xxvi. v. 51-54.² Luc. xxii. 35-38.

HOM. LXXXIV. ^a δύναμαι] + ἄρτι G. H. (omisso altero ἄρτι.) Locum non ultra v. ἀπολοῦνται laudat M. ^b γὰρ] + καὶ Edd. ^c καὶ] ὁμοίως καὶ Edd. p. p. αὐτοῦ om. K. L. ^d αὐτοῖς G. L. ^e ὀπλίσσονται H. ὀπλίσσωται K. ὀπλήσονται L. πλῆσσωται et in mar. πλῆσσωσιν G. percutiant Ge. ^f προδοσίαν G. H. K. M. ^g φησὶν] ἔχειν, φησὶν, ἐπέταξεν Edd. invito Interp. p. p. ἐπαίδευσεν G. H. L. M.

λοιπὸν νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ πολλῇ ^h καὶ οἰκείᾳ κε-
 χρήσθαι σπουδῇ. Ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ ὡς ἀπείρους ὄντας
 πολλῇ ἔθαλπε τῇ δυνάμει· λοιπὸν δὲ ὥσπερ νεοττοὺς καλιᾶς
ⁱ ἐξαγαγὼν κελεύει καὶ τοῖς οἰκείοις κεχρῆσθαι πτεροῖς.
 Εἴτα ἵνα μὴ νομίσωσιν, ὅτι δι' ἀσθένειαν αὐτοὺς ἐᾷ, κε-
 λεύων καὶ αὐτοὺς τὰ παρ' ἐαυτῶν ^k ἐνεργεῖν, ὑπομνήσκει
 Ε τῶν προτέρων, λέγων· “ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ^l χωρὶς
 βαλλαντίου, μὴ τινος ὑστερήσατε;” ἵνα δι' ἀμφοτέρων
 μάθωσιν αὐτοῦ τὴν ἰσχύν, καὶ δι' ὧν προέστη, καὶ δι' ^m ὧν
 ἐγκαταλιμπάνει νῦν ἡρέμα. Ἀλλὰ πόθεν ἦσαν ἐκεῖ μάχαι-
 ραι; Ἀπὸ δείπνου ἦσαν καὶ τραπέζης ἐξεληλυθότες. ⁿ Εἰκὸς
 οὖν καὶ μαχαίρας εἶναι ἐκεῖ διὰ τὸ ἀρνίον· τούτους δὲ ἀκού-
 σαντας, ὅτι ἤξουσί τινες ἐπ' αὐτὸν, ^o λαβεῖν εἰς βοήθειαν,
 798 ὡς πολεμήσοντας ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου· ὃ τῆς ἐκείνων γνώ-
 μης ἦν μόνον. Διὸ καὶ ἐπιτιμᾶται Πέτρος αὐτῇ χρησάμενος,
 καὶ μετὰ σφοδρᾶς τῆς ἀπειλῆς. Καὶ γὰρ ἡμύνατο τὸν οἰκέ-
 την ἐλθόντα, θερμῶς μὲν, πλὴν οὐχ ἑαυτῷ ἀμύνων, ἀλλ'
 ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου τοῦτο ποιῶν. Οὐ μὴν ἀφήκε τινα γε-
 νέσθαι βλάβην ὁ Χριστός. Καὶ γὰρ ἰάσατο αὐτὸν, καὶ
 θαῦμα μέγα ἐπεδείξατο, ἰκανὸν καὶ τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ καὶ
 τὴν δύναμιν ἐμφῆναι, καὶ τὴν τοῦ μαθητοῦ φιλοστοργίαν
 τε καὶ πραότητα· καὶ γὰρ ἐκεῖνο φιλοστόργως, καὶ τοῦτο
 πειθηνίως. Ἀκούσας γὰρ, ³ “βάλε τὴν μάχαιράν ^p σου εἰς
 τὴν θήκην αὐτῆς,” εὐθέως ἐπέισθη, καὶ μετὰ ταῦτα οὐδα-
 800 μὲν τοῦτο ποιεῖ. Ἄλλος δὲ φησιν, ὅτι καὶ ἠρώτησαν, ⁴ “εἰ
 πατάζομεν” αὐτὸς δὲ ἐκώλυσε, καὶ ἰάσατο ἐκεῖνον, καὶ τῷ
 μαθητῇ ἐπετίμησε, καὶ ἠπειλήσεν, ἵνα πείσῃ. “Πάντες γὰρ
 οἱ λαβόντες μάχαιραν, φησὶν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται.”
 Καὶ λογισμὸν προστίθησι, λέγων· “ἢ δοκεῖτε, ὅτι οὐ δύνα-
 μαι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι
^q πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; Ἀλλ' ἵνα πληρωθῶ-
 σιν αἱ γραφαί.” Διὰ τούτων τὸν θυμὸν αὐτῶν ἔσβεσε,
 δεικνὺς ὅτι καὶ ταῖς γραφαῖς τοῦτο δοκεῖ. Διὰ τοῦτο κάκεῖ

³ Joan. xviii. 11.⁴ Luc. xxii. 49.

^h καὶ] τῇ Edd. p. p. χρῆσθαι K. ⁱ ἐξάγων G. H. K. M. p. p.
 καὶ om. K. L. ^k ἐνεργεῖν] συνεισφέρειν Edd. ^l χωρὶς] ἄτερ Edd.
^m ὧν] + αὐτοὺς Edd. ⁿ Εἰκότως G. K. ^o λαμβάνειν G. H. M.
^p σου om. L. ^q πλείους ἢ om. K. L. Ἀλλ' ἵνα] Sic Mosqq. Ἀλλὰ
 πῶς K. L.

ἤϋξατο, ἵνα πράως ἐνέγκωσι τὸ συμβάν, μαθόντες ὅτι κατὰ
 θεοῦ πάλιν γίνεται γνώμη. Καὶ δύο τούτοις αὐτοὺς παρε- C
 μυνήσατο, τῇ τε τιμωρίᾳ τῶν ἐπιβουλευόντων· “πάντες γὰρ
 οἱ λαβόντες, φησί, μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται.” καὶ
 τῷ μὴ ἄκων ταῦτα ὑπομεῖναι· “δύναμαι γάρ, φησί, παρα-
 καλέσαι τὸν πατέρα μου.” Καὶ διατί οὐκ εἶπεν· ἢ δοκεῖτε,
 ὅτι οὐ δύναμαι ἐγὼ πάντας αὐτοὺς ἀπολέσαι; Ὅτι πιθα-
 νώτερος μᾶλλον ἢν τοῦτο λέγων· οὐδέπω γὰρ τὴν προσή-
 κουσαν περὶ αὐτοῦ δόξαν εἶχον. Καὶ πρὸ μικροῦ δὲ ἢν εἰρηκῶς,
 ὅτι “περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου” καὶ, “πάτερ,
 παρελθέτω ἀπ’ ἐμοῦ τὸ ποτήριον.” καὶ ἀγωνιῶν ἐφάνη καὶ
 ἰδρῶν, καὶ ὑπὸ ἰ ἀγγέλον ἐνισχυόμενος. Ἐπεὶ οὖν πολλὰ D
 τὰ ἀνθρώπινα ἐπεδείξατο, οὐκ ἐδόκει πιθανὰ λέγειν, εἴγε
 εἰρήκει, ὅτι δοκεῖτε, ὅτι οὐ δύναμαι αὐτοὺς ἀπολέσαι; Διὰ
 τοῦτό φησι· “^s τί δοκεῖτε, ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι
 τὸν πατέρα μου;” Καὶ αὐτὸ ἰ πάλιν ταπεινῶς ἀπαγγέλλει
 εἰπών· “παραστήσει μοι δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων.” Εἰ
 γὰρ ⁵ εἰς ἄγγελος ἑκατὸν ὀγδοηκονταπέντε χιλιάδας ἀνείλεν
 ὠπλισμένας, ^v τί δώδεκα λεγεῶνων ἔδει ἐπὶ χιλίους ^w ἀνθρώ-
 πους; ^x Ἀλλὰ πρὸς τὸν φόβον αὐτῶν καὶ τὴν ἀσθένειαν
 σχηματίζει τὸν λόγον· καὶ γὰρ ἀποτεθηκότες ἦσαν τῷ
 δέει. Διὰ τοῦτο καὶ τὰς γραφὰς ἐπιτειχίζει λέγων· “πῶς E
 οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί;” φοβῶν αὐτοὺς κἀντεῦθεν. Εἰ
 γὰρ ἐκείναις τοῦτο δοκεῖ, ὑμεῖς ἐναντιοῦσθε πολεμοῦντες;

Καὶ πρὸς μὲν τοὺς μαθητὰς ταῦτα, πρὸς δὲ ἐκείνους
 φησὶν· ⁶ “ὥς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαिरῶν καὶ ξύ-
 λων ^y συλλαβεῖν με; Καθ’ ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ ἐκαθεζόμεν
 διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.” Ὅρα πόσα ποιεῖ τὰ δυ- 799
 νάμενα αὐτοὺς διαναστῆσαι. Ὑπτίους ἔρριψε, τὸ ὥτιον τοῦ
 οἰκέτου ἰάσατο, ἠπέλιπεν αὐτοὺς ^z σφαγὴν· “ἐν μαχαίρᾳ
 γὰρ ἀπολοῦνται, φησὶν, οἱ λαβόντες μάχαιραν” ἀπὸ τῆς
 (522) τοῦ ὥτιου θεραπείας καὶ ταῦτα ἐπιστώσατο· πάντοθεν ἀπὸ

⁵ 4 Reg. xix. 35.⁶ v. 55.

^r ἀγγέλου] Sic Ep. Ge. et codd. ἀγγέλων Edd. ^s τ[Sic mei
 et Mosq. ἢ Edd. δύναμαι] + ἄρτι Edd. ^t πάλιν] + τοῦτο Sav.
 Ben. ^u τί δ. λεγεῶνες εἰργάσαντο ἐπὶ G. Ge. ceteri cum Ep. ut dedi.
 τί om. Mor. Ben. λεγεῶνων] λεγεῶνας Edd. ^w ἀνθρώπους;] + Οὐδὲν
 Edd. contra Ep. Ge. et codd. ^x Ἀλλὰ om. K. L. M. Ἀλλὰ πρὸς]
 Πρὸς γὰρ G. ^y συλλαβεῖν με om. K. L. ^z σφαγῆναι Edd.

τῶν παρόντων, ἀπὸ τῶν μελλόντων ἐμφαίνων αὐτοῦ τὴν δύναμιν, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐ τῆς αὐτῶν ἰσχὺς ἔργον γέγονε τὸ κρατῆσαι ^a αὐτόν. Διὸ καὶ ἐπάγει· “καθ’ ἡμέραν μεθ’ ὑμῶν ἤμην, καὶ ἐκαθεζόμεν διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.”

B κἀντεῦθεν ^b δηλῶν, ὅτι τῆς αὐτοῦ συγχωρήσεως ἦν τὸ ἐλεῖν. ^c Τὰ θαύματα παραδραμῶν, τὴν διδασκαλίαν λέγει, ἵνα μὴ δόξῃ κομπάζειν. ^d “Ὅτε ἐδίδασκον, οὐκ ἐκρατήσατέ με· ὅτε ἐσίγησα, ἐπήλθετε; Ἐν τῷ ἱερῷ ἤμην, καὶ οὐδεὶς κατέσχε· νυνὶ δὲ ἄωρι καὶ μέσων νυκτῶν ἐπέστητε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων; Τί τούτων ἐδέησε τῶν ὀπλῶν ^e ἐπὶ τὸν μεθ’ ὑμῶν ὄντα αἰεῖ; ἀπὸ τούτων διδάσκων, ὅτι εἰ μὴ ἐκὼν ἐνέδωκεν, οὐδ’ ἂν τότε ἴσχυσαν. Οὐδὲ γὰρ ἂν οἱ τὸν ἐν χερσὶν ὄντα μὴ δυνηθέντες κατασχεῖν, καὶ μέσον αὐτὸν λαβόντες ^f καὶ μὴ περιγενόμενοι, οὔτε τότε ἂν ἴσχυσαν, εἰ μὴ ἠθέλησεν. Εἶτα καὶ τὴν ἀπορίαν λύει, διατί ^g τότε ἠβουλήθη. ⁷ “Τοῦτο γὰρ

C γέγονε, φησὶν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν.” Εἶδες πῶς μέχρι τῆς ἐσχάτης ὥρας, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ παραδοθῆναι, πάντα ἐποίει ^h πρὸς διόρθωσιν τὴν ἐκείνων, θεραπεύων, προφητεῶν, ἀπειλῶν· “ἐν μαχαίρᾳ γὰρ, φησὶν, ἀπολοῦνται.” δεικνὺς ὅτι ἐκὼν πάσχει· “καθ’ ἡμέραν γὰρ μεθ’ ὑμῶν, φησὶν, ἤμην διδάσκων” τὴν πρὸς τὸν πατέρα συμφωνίαν δηλῶν· “ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν.” Διατί δὲ μὴ ἐν τῷ ἱερῷ αὐτὸν ἐκράτησαν; “Ὅτι οὐκ ἂν ἐτόλμησαν ἐν τῷ ἱερῷ διὰ τὸν ὄχλον. Διὸ καὶ ἔξω ἐξῆλθε, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ διδοὺς αὐτοῖς ἄδειαν, καὶ μέχρις

D ἐσχάτης ὥρας ἀναιρῶν αὐτῶν τὴν ἀπολογίαν. Ὁ γὰρ ἵνα πεισθῇ τοῖς προφήταις, καὶ εἰ αὐτὸν παραδοὺς, πῶς ἐναντία ἐδίδασκε; “Τότε πάντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, φησὶν, ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.” Ὅτε μὲν γὰρ κατεσχέθη, ἔμενον· ὅτε δὲ ἐφθέγγατο ταῦτα πρὸς τοὺς ὄχλους, ἔφυγον. Εἶδον γὰρ

⁷ v. 56.

^a αὐτόν om. G. K. M. ^b δεικνὺς G. H. K. M. ἐλεῖν] ἐλεεῖν L. θέλειν G. ^c Καὶ τὰ θ. H. Τὰ γὰρ θ. Mor. Ben. Καὶ ὅρα· τὰ θ. Sav. ^d “Ὅτε ἐδ.] Διδάσκοντα (et p. p. με om.) G. H. K. M. Infra καὶ μέσον νυκτῶν K. ^e ἐπὶ τὸν . . ὄντα] Sic K. L. Ep. ad-versus me Ge. Edebatur ἐπὶ τοῦ . . ὄντος. ^f καὶ om. K. L. invito Ep. οὔτε τότε] αὐτοῦ, τότε K. αὐτοὶ τότε L. ^g τότε] τοῦτο G. K. M. ^h πρὸς τὴν δ. τὴν ἐκείνων L. Mor. πρὸς δ. ἐκείνων Sav. Ben.

λοιπόν, ὅτι οὐκέτι διαφυγεῖν ἐνι, ¹ ἐκόντος ἑαυτὸν παραδιδόντος αὐτοῖς, καὶ λέγοντος κατὰ τὰς γραφὰς ^k τοῦτο γίνεσθαι. Φυγόντων δὲ αὐτῶν, ^s “ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς Καϊάφαν· ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθησε καὶ εἰσῆλθεν, ἰδεῖν ¹ τί τὸ τέλος.” Πολλή ἡ θερμότης τοῦ μαθητοῦ· οὐδὲ ^m φεύγοντας ἰδὼν ἔφυγεν, ἀλλ’ ἔστη καὶ συνεισῆλθεν. Εἰ δὲ καὶ Ἰωάννης, ^E ἀλλὰ γνώριμος ἦν τῷ ἀρχιερεῖ. Καὶ διατί ἐκεῖ ἀπήγαγον αὐτὸν, ἔνθα ἦσαν πάντες συνηγμένοι; ἵνα ⁿ μετὰ γνώμης πάντα ποιήσωσι τῶν ἀρχιερέων. Ἐκεῖνος γὰρ ἦν τότε ἀρχιερεὺς, καὶ πάντες ἦσαν ^o αὐτὸν αὐτόθι ἀναμένοντες· οὕτω διενεκτέρεον καὶ ἡγρύπνου ἐπὶ ^p τούτῳ. Οὐδὲ γὰρ ἔφαγον τότε τὸ πᾶσχα, φησὶν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἡγρύπνου. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι πρῶτα ἐστὶν, ὁ Ἰωάννης, ἐπήγαγεν· ⁹ “οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ ^q μιανθῶσι, ἀλλ’ ἵνα φάγωσι ⁸⁰⁰ τὸ πᾶσχα.” Τί οὖν ἐστὶν εἰπεῖν; Ὅτι ἐν ἑτέρᾳ ἡμέρᾳ ἔφαγον, καὶ τὸν νόμον ἔλυσαν, διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν περὶ τὴν σφαγὴν ταύτην. Οὐδὲ γὰρ ἂν ὁ Χριστὸς παρέβη τὸν καιρὸν τοῦ πᾶσχα, ἀλλ’ ἐκεῖνοι οἱ πάντα τολμῶντες, καὶ μυρίους καταπατοῦντες νόμους. Ἐπειδὴ ^r γὰρ σφόδρα ἔζον τῷ θυμῷ, καὶ πολλάκις ἐπιχειρήσαντες ἀνελεῖν, οὐκ ἴσχυσαν τότε λαβόντες αὐτὸν ἀπροσδοκῆτως, εἴλοντο καὶ τὸ πᾶσχα ἀφεῖναι, ὑπὲρ τοῦ τὴν φονικὴν αὐτῶν ἐμπλῆσαι ἐπιθυμίαν. Διὸ καὶ συνήχθησαν ἅπαντες, καὶ συνέδριον ἦν λοιμῶν, καὶ ἐρωτῶσί τινα, βουλόμενοι σχῆμα περιθεῖναι τῇ ἐπιβουλῇ ταύτῃ ^s δικαστηρίου. Οὐδὲ γὰρ ἦσαν αἱ μαρτυρίαι, φησὶν· ^B οὕτω ^t πεπλασμένον τὸ δικαστήριον ἦν, καὶ θορύβον ^v πάντα καὶ ταραχῆς. ¹⁰ “Ἐλθόντες δὲ ψευδομάρτυρες ἔλεγον, ὅτι οὗτος εἶπεν, ὅτι ^w λύσω τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέ-

⁸ v. 57, 58.⁹ Joan. xviii. 28.¹⁰ v. 61.

ⁱ ἐκόντως G. et sic ed. Sav. ^k ταῦτα G. H. K. M. invito Ep. ¹ τί om. M. ^m φυγόντας et p. p. εἰσῆλθεν K. L. ⁿ μετὰ γνώμης] Sic Ep. et codd. καὶ κατὰ γνώμην Edd. ^o αὐτὸν deest in Edd. ^p τοῦτο K. Ep. ^q μιανθῶσι] + φησὶν H. M. ^r γὰρ, quod vulgo deest, recepi ex H. Ep. τότε] + δὲ Edd. contra Ep. et codd. ^s τοῦ δικαστ. G. K. Folium deest in M. a βουλόμενοι usque ad ἐκπληττόμενοι p. 801 C. ^t Sic ediderunt Sav. Ben. *factum* Ge. Mor. et codices πεπλανημένον. ^v πάντα] + ἔγεμε L. cum Edd. + ἦν G. + ἦν μεστὰ Reg. 688. πάντα ἦν καὶ ταραχῆς μεστὰ K. ^w λύσω] Sic H. et 1 Mosq. *solvam* Ge. ceteri, tum mei, tum Mosq. λύσατε. Hoc edidit Mor. λύω Sav. Ben.

ραῖς ἐγερῶ αὐτόν.” Καὶ μὴν εἶπεν, ὅτι ἐν ^x τρισὶν, ἀλλ’ οὐκ εἶπε, λύω, ἀλλὰ, λύσατε· καὶ οὐδὲ περὶ ἐκείνου, ἀλλὰ περὶ τοῦ σώματος τοῦ ἰδίου. Τί οὖν ὁ ἀρχιερεὺς; Βουλόμενος αὐτὸν εἰς ἀπολογίαὶν καταστήσαι, ἵνα ἐξ αὐτῆς αὐτὸν ἔλῃ, φησὶν· ¹¹ “οὐκ ἀκούεις, τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; C Ὁ δὲ ^y ἐσίγα.” Ἀνόνητα γὰρ ἦν τὰ τῆς ἀπολογίας, οὐδενὸς ἀκούοντος. Καὶ γὰρ σχῆμα ^z τοῦτο δικαστηρίου ἦν μόνον· τὸ δὲ ἀληθές, ληστῶν ἔφοδος, ὡς ἐν σπηλαίῳ καὶ ἐν ὁδῷ ἀπλῶς ἐπελθόντων. Διὸ ἐσίγα· ὁ δὲ ἐπέμενε λέγων· ¹² “ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ (523) εἰ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. Ὁ δὲ εἶπε, σὺ εἶπας. Πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπάρτι ὤψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν ^a νεφελῶν. Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ^b λέγων, ἐβλασφήμησε.” Τοῦτο δὲ ἐποίησε, σφοδροτέραν τὴν D κατηγορίαν ποιῶν, καὶ τὸ λεχθὲν ἐπαίρων διὰ τοῦ πράγματος. Ἐπειδὴ γὰρ εἰς φόβον ἐνέβαλε τοὺς ἀκροατὰς τὸ εἰρημένον, ὅπερ ἐπὶ Στεφάνου πεποιήκασι, τὰ ὧτα ^c συσχόντες, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ^d οὗτος. Καίτοι ποία βλασφημία αὕτη; Καὶ γὰρ ἔμπροσθεν ἦν εἰρηκῶς, συνηγμένων αὐτῶν· “εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου,” καὶ ἡρμήνευσε τὸ εἰρημένον· καὶ οὐδὲν ἐτόλμησαν εἰπεῖν, ἀλλ’ ἐσίγησαν, καὶ ἐξ ἐκείνου οὐκέτι ^e λοιπὸν ἀντεῖπον. Πῶς οὖν ^f νῦν βλασφημίαν τὸ εἰρημένον ἐκάλουν; Τίνος δὲ ἔνεκεν καὶ ὁ Χριστὸς E οὕτως ἀπεκρίνατο; Πᾶσαν αὐτῶν ἀναιρῶν ἀπολογία, ὅτι μέχρις ἐσχάτης ^g ἡμέρας ἐδίδασκεν, ὅτι αὐτὸς εἴη ὁ Χριστὸς, καὶ ὅτι ἐκ δεξιῶν κάθηται τοῦ πατρὸς, καὶ ὅτι ἤξει πάλιν κρίνων τὴν οἰκουμένην, ὃ πολλὴν πρὸς αὐτὸν τὴν συμφωνίαν δηλοῦντος ἦν.

¹¹ v. 62.¹² v. 63-65.

^x τρισὶν] + ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν, τίς ἡ ἀπόνεια τῆς συκοφαντίας L. Καὶ μὴν οὐκ εἶπε, λύω omissis interpositis K. Καὶ μὴν [εἰ] εἶπεν, ὅτι ἐν τρισὶν [ἡμέραις ἐ. α. τίς ἡ ἐπίνοια τ. σ.] ἀλλ’ οὐκ εἶπε λύω Mor. Hunc sequitur Montef. Nobiscum faciunt Interp. et Sav. ^y σιγᾶ hic et infra G. H. K. Ἀνόητα L. Mor. ^z τοῦτο δ. ἦν] δ. ἦν τοῦτο K. δ. τοῦτο ἦν L. ἦν τοῦ δ. Edd. ^a νεφελῶν] + τοῦ οὐρανοῦ Edd. ^b λέγων] + ὅτι H. ^c συνέχοντες G. L. ^d οὕτως G. K. et pr. H. τοῦτο κ. ἐ. οὗτος] οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα Edd. ^e λοιπὸν] + οὐδὲν Edd. ^f νῦν om. L. εἰρημένον] ῥῆμα idem cum Sav. εἰρημένον ῥῆμα Mor. Ben. ^g ἡμέρας] Sic Ep. Ge. ὥρας L. p. p. ἐδίδαξεν L. Ep. εἴη] ἐστίν K. Ep.

Διαρρήξας τοίνυν αὐτοῦ τὰ ἱμάτια φησι· “τί ὑμῖν δοκεῖ;” Οὐ φέρει τὴν ψῆφον οἰκοθεν, ἀλλὰ παρ’ ἐκείνων αὐτὴν ὡς 801 ἐπὶ ὠμολογημένων ἀμαρτημάτων καὶ βλασφημίας δῆλης ἐκκαλεῖται. Ἐπειδὴ γὰρ ἤδεσαν, ὅτι εἰ τὸ πρᾶγμα εἰς ἐξέτασιν ἔλθοι καὶ διάγνωσιν ἀκριβῆ, ἀπαλλάττει πάσης αὐτὸν αἰτίας, παρ’ ἑαυτοῖς αὐτὸν καταδικάζουσι, καὶ προκαταλαμβάνουσι τοὺς ἀκροατὰς λέγοντες, “ὕμεις ἠκούσατε τῆς βλασφημίας,” μόνον οὐχὶ καταναγκάζοντες καὶ βιαζόμενοι τὴν ψῆφον ἐξευεγκεῖν. Τί οὖν ἐκεῖνοι; ¹³ “Ἐνοχός ἐστι θανάτου” ἢ ὡς κατάδικον λαβόντες, οὕτω τὸν Πιλάτον λοιπὸν ἀποφύνασθαι παρασκευάσωσιν. Ὁ δὲ κακεῖνοι ^h συνειδότες φασίν, “ἐνοχος θανάτου ἐστίν” αὐτοὶ κατηγοροῦντες, αὐτοὶ ^B δικάζοντες, αὐτοὶ ψηφίζόμενοι, πάντα αὐτοὶ γινόμενοι τότε. Πῶς δὲ οὐκ ἤνεγκαν τὰ σάββατα εἰς μέσον; Ὅτι πολλάκις αὐτοὺς ἐπεστόμισεν ἄλλως δὲ καὶ ἐκ τῶν τότε λεγομένων ἐβούλοντο αὐτὸν ^k ἐλεῖν καὶ καταδικάσαι. Καὶ προλαβὼν, καὶ τὴν ψῆφον παρ’ αὐτῶν ἐνεγκὼν, καὶ πάντας ἐπισπασάμενος διὰ τοῦ ρῆξαι τὸν χιτωνίσκον, ὡς κατάδικον λοιπὸν ^l ἀπαγαγὼν πρὸς τὸν Πιλάτον, οὕτως ἅπαντα ἐπραττεν. Ἐπ’ ἐκείνου γοῦν οὐδὲν τοιοῦτόν φασιν· ἀλλὰ τί; ¹⁴ “Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν.” ἀπὸ δημοσίων ἐγκλημάτων ^m ἀνελεῖν αὐτὸν ἐπιχειροῦντες. Καὶ διατί μὴ λάθρα αὐτὸν ἀνεῖλον; Ἡβούλοντο καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ διαβαλεῖν. ^C Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ ἦσαν ἡδὴ ἀκηκοότες αὐτοῦ, καὶ θαυμάζοντες αὐτὸν καὶ ἐκπληττόμενοι, διὰ τοῦτο ἐσπούδασαν δημοσία καὶ ἐπὶ πάντων ⁿ σφαγῆναι. Ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ τῇ ἐκείνων πονηρίᾳ εἰς τὴν τῆς ἀληθείας σύστασιν ἀπεχρήσατο, ὥστε κατάδηλον αὐτοῦ γενέσθαι τὸν θάνατον. Καὶ τοῦναντίον ἐξέβαινε, ἥπερ ἐβούλοντο. Αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐκπομπεύειν ἠθέλον, ὡς ταύτῃ καταισχύοντες· αὐτὸς δὲ καὶ δι’ αὐτῶν τούτων μᾶλλον ^o ἐξέλαμπε. Καὶ ὥσπερ ἔλεγον, ¹⁵ “ἀνέλωμεν αὐτόν, μήποτε ἔλθωσιν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ^p ἄρωσιν ἡμῶν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἔθνος,” καὶ ^D

¹³ γ. 66.¹⁴ Joan. xviii. 30.¹⁵ Joan. xi. 48.

^h συνειδόντες (sic) K. συνιόντες L. ⁱ καταδικάζοντες Ep. Mor. Ben. invito Interp. Haec αὐτοὶ δικάζοντες om. L. ^k ἐλεῖν καὶ om. K. L. Ep. ^l ἀναγαγὼν G. ἀπάγει Mor. Ben. ^m ἐλεῖν L. Mor. ⁿ αὐτὸν σφ. Ep. σφ. αὐτόν H. M. ^o ἐξέλαμψε Ep. Euth. ^p ἀρῶσιν G. H. M.

ἐπειδὴ ἀνείλον αὐτὸν, τοῦτο γέγονεν· οὕτω καὶ ἑνταῦθα, δημοσίᾳ αὐτὸν σταυρῶσαι ἐσπούδαζον, ἵνα βλάψωσιν αὐτοῦ τὴν δόξαν, καὶ τὸνναντίον ἐξέβη. Ἐπεὶ ὅτι γε ἐξουσίαν εἶχον ¹ καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἀνελεῖν, ἄκουσον τί φησιν ὁ Πιλάτος· ¹⁶ “λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν.” Ἄλλ' οὐκ ἤθελον, ἵνα ὡς παράνομος, ὡς τύραννος, ὡς ⁵ στασιώδης ἀνηρῇσθαι δόξῃ. Διὰ τοῦτο καὶ ληστὰς αὐτῷ συνεσταύρωσαν· διὰ τοῦτο ¹ καὶ ἔλεγον· ¹⁷ “μὴ γράφε, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε.” Ταῦτα δὲ πάντα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐγίνετο, Ἐ ὥστε μηδὲ σκιάν τινα αὐτοὺς ἔχειν ἀναισχύντου ^ν γοῦν ἀπολογίας. Καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου δὲ ὁμοίως τὰ σήμαντρα καὶ αἱ φυλακαὶ μᾶλλον διαλάμψαι τὴν ἀλήθειαν ἐποίησαν· καὶ αἱ χλευασίαι καὶ τὰ σκώμματα καὶ αἱ λοιδορίαι τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἐποιοῦν. Τοιοῦτον γὰρ ἡ πλάνη· δι' ὧν 802 ἐπιβουλεύει, λύεται· οὕτω γοῦν καὶ ἐνταῦθα συνέβη. ¹⁸ Οἱ μὲν γὰρ δοκοῦντες νενικηκέναι, οὗτοι μάλιστα καὶ ἡσυχύνησαν, καὶ ἡττήθησαν, καὶ ἀπώλοντο· ὁ δὲ ἡττησθαι δοκῶν, (524) οὗτος μάλιστα καὶ ἔλαμψε, καὶ ἐνίκησε κατὰ κράτος.

^x Μὴ δὴ πανταχοῦ ζητῶμεν νικᾶν, μηδὲ πανταχοῦ τὸ ἡττᾶσθαι φεύγωμεν. Ἔστιν ὅπου νίκη μὲν φέρει βλάβην, ἥττα δὲ ὠφέλειαν. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν θυμονομένων, δοκεῖ μὲν ὁ πολλὰ ὑβρικῶς κεκρατηκέναι· οὗτος δὲ μάλιστα ἐστὶν ὁ ἡττηθείς ὑπὸ τοῦ χαλεπωτάτου πάθους, καὶ βλαβεῖς· ὁ δὲ ἐνεγκῶν γενναίως, οὗτος περιεγένετο καὶ ἐνίκησε. Καὶ B ὁ μὲν οὐδὲ τὸ οἰκεῖον ἴσχυσε σβέσαι νόσημα· ὁ δὲ καὶ τὸ ἀλλότριον ἀνείλε· καὶ ὁ μὲν ὑπὸ τοῦ οἰκείου ἡττήθη· ὁ δὲ καὶ τοῦ ἀλλοτρίου περιεγένετο, καὶ οὐ μόνον αὐτὸς οὐ κατεκάη, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτέρου φλόγα ἀρθεῖσαν εἰς ὕψος ἔσβεσεν. Εἰ δὲ ἡθέλησε νικῆσαι τὴν δοκοῦσαν νίκην εἶναι, καὶ αὐτὸς ἂν ἡττήθη, κάκεινον ^y ἐκκαύσας χαλεπώτερον τοῦτο

¹⁶ Joan. xviii. 31.¹⁷ Joan. xix. 21.

¹ ἐνταῦθα] οὗτοι G. H. K. M. ¹ Sic L. Ep. καὶ deest in ceteris. καὶ ante ἐξουσίαν legitur in Edd. ⁵ στασιαστής G. H. K. M. ¹ καὶ om. K. L. ^ν γοῦν om. K. L. et delevit Montef. Sed cf. p. 806 B. ¹⁸ Οἱ M. Οἷτινες H. p.p. ἐδόκουν H. M. ^x ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἀνεξικακίας καὶ θυμοῦ, καὶ ὅτι μᾶλλον ὁ ἡττώμενος ἐν ταῖς ὑβρεσι νικᾷ τὴν καλὴν νίκην· ἐν ᾧ καὶ περὶ τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Αἰγυπτίας. G. ^y ἐκκαύσας] ἔκαυσε καὶ G. ἂν ἐξέκαυσε M. δὲ ἐξέκαυσε H. τοῦτο] καὶ τοῦτο H. K. M.

παθεῖν παρεσκεύασεν ἂν, καὶ καθάπερ γυναῖκες, αἰσχροῦς
καὶ ἐλεεινῶς ὑπὸ τοῦ θυμοῦ κατεπαλαίσθησαν ἂν ^z ἐκάτεροι.
Νυνὶ δὲ καὶ ταύτης ἀπηλλάγη τῆς ^a αἰσχύνης ὁ φιλοσοφή-
σας, καὶ τρόπαιον λαμπρὸν καὶ ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐν τῷ πλη-
σίον ἔστησε κατὰ τῆς ὀργῆς διὰ τῆς καλῆς ἡττης. Μὴ
δὴ πανταχοῦ ζητῶμεν νικᾶν. Καὶ γὰρ ὁ πλεονεκτήσας τὸν C
πλεονεκτηθέντα νενίκηκεν, ἀλλὰ κακὴν νίκην, καὶ ὄλεθρον
φέρουσιν τῷ νικήσαντι· ὁ δὲ πλεονεκτηθεὶς, καὶ δοκῶν νε-
νικήσθαι, φιλοσόφως ἐνεγκὼν, οὗτος μάλιστα ἐστὶν ὁ τὸν
στέφανον ἔχων. Πολλαχοῦ γὰρ τὸ ἡττᾶσθαι βέλτιον, καὶ
ἐστὶν ^b οὗτος ἄριστος νίκης τρόπος. Ἄν τε γὰρ πλεονεκτῇ
τις, ἂν τε παίῃ, ἂν τε βασκαίνει, ὁ ἡττῶμενος καὶ μὴ ὁμό-
σε χωρῶν, οὗτός ἐστιν ὁ νικῶν. Καὶ τί λέγω πλεονεξίαν
καὶ βασκαλίαν; Καὶ γὰρ ὁ εἰς μαρτύριον ἐλκόμενος, οὕτω
νικᾷ, δεσμούμενος καὶ μαστιγούμενος καὶ κατακοπτόμενος καὶ D
σφαττόμενος. Καὶ ὅπερ ἐστὶν ἐν τοῖς πολέμοις ἡττα, τὸ
πεσεῖν τὸν ἀγωνιζόμενον, τοῦτο παρ' ἡμῖν νίκη. Οὐδαμοῦ
γὰρ δρῶντες κακῶς νικῶμεν, ἀλλὰ πανταχοῦ πάσχοντες
κακῶς. Οὕτω ^c καὶ ἡ νίκη λαμπροτέρα γίνεται, ὅταν πά-
σχοντες τῶν δρῶντων ^d περιγενώμεθα. Ἐντεῦθεν δέικνυται
ὅτι θεοῦ ἡ νίκη. Καὶ γὰρ ἐναντίαν ἔχει τῇ ^e ἐξῶθεν τὴν
φύσιν· ὁ καὶ μάλιστα ἰσχύος τεκμήριον. Οὕτω καὶ αἱ θα-
λάτται πέτραι τῷ παίεσθαι τὰ κύματα διαλύουσιν· οὕτω
καὶ οἱ ἅγιοι πάντες ἀνεκρηρύχθησαν καὶ ἐστεφανώθησαν, καὶ
λαμπρὰ ^f τὰ τρόπαια ἔστησαν, τὴν ἀπράγμονα ταύτην νι-
κῶντες νίκην. Μηδὲ γὰρ ^g κινήσης σαντόν, φησὶ, μηδὲ κά-
μης· ὁ θεὸς σοι ταύτην ἔδωκε τὴν ἰσχύν, ὡς μὴ ἐκ συμ- E
πλοκῆς νικᾶν, ἀλλὰ ἀνεχόμενον μόνον. Μὴ ^h παρατάξῃ καὶ
αὐτὸς ἐξίσῃς, καὶ νενίκηκας· μὴ συμπλακῆς, καὶ ἐστεφανώθῃς.
Πολὺ βελτίων εἰ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ, καὶ δυνατώτερος. Τί
καταισχύνεις σαντόν; Μὴ ὀψὲς ἐκέινῳ λέγειν, ὅτι συμπλακεῖς
περιεγένου, ἀλλ' ἄφες αὐτόν τεθηπέναι καὶ θαυμάζειν σου
τὴν ἄμαχον δύναμιν, καὶ πρὸς πάντας λέγειν, ὅτι καὶ χωρὶς

^z οἱ ἐκάτεροι L. ^a ἀσχημοσύνης Edd. ^b οὗτος] καὶ οὗτος L.
^c καὶ] γὰρ καὶ Edd. p. p. λαμπρὰ G. H. M. ^d περιγινώμεθα G.
^e ἐξῶθεν] + νίκη Edd. ^f τὰ om. L. ^g κινήσης σαντόν] νικήσας
αὐτόν G. νικήσης αὐτόν M. Mor. νικήσης σαντόν Sav. ^h παρατάξῃς
G. cum Edd. ἐξίσῃς] Sic omnes codd. Edebatur nullo sensu, ἐξοί-
σεις. καὶ ante νενίκηκας om. G.

803 τοῦ συμβαλεῖν ἐνίκησας. Οὕτω καὶ ὁ μακάριος Ἰωσήφ ἀνε-
 κηρύχθη, πανταχοῦ τῷ πάσχειν κακῶς ¹ περιγεγόμενος τῶν
 ποιούντων. Καὶ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ Αἴγυπτία τῶν ἐπι-
 βουλευόντων ἦσαν· ἀλλὰ πάντων ^k οὗτος ἐκράτησε. Μὴ
 γάρ μοι τὸ δεσμωτήριον, ὅπερ οὗτος ᾤκησε, μὴδὲ τὰ βασιί-
 λεια, ἔνθα διέτριβεν ἐκείνη, λέγε· ἀλλὰ δεῖξόν μοι, τίς ὁ
 νικηθεὶς, τίς ὁ ἡττηθεὶς, τίς ὁ ἐν ἀθυμίᾳ, τίς ὁ ἐν ἡδονῇ.
 Ἐκείνη μὲν γὰρ οὐ μόνον τοῦ δικαίου, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ ¹ οἰκείου
 ἴσχυσε κρατῆσαι πάθους· οὗτος δὲ καὶ αὐτῆς καὶ τοῦ νοσή-
 ματος περιεγένετο τοῦ χαλεποῦ. Εἰ δὲ καὶ βούλει, αὐτῶν
 ἄκουσον τῶν ῥημάτων, ^m καὶ ὄψει τὸ τρόποιον. ¹⁸ “Εἰσή-
 γαγες ἡμῖν ⁿ ὥδε παῖδα Ἑβραῖον ἐμπαΐζειν ἡμῖν.” Οὐχ
 οὗτος ἐνέπαιξεν, ἀθλία καὶ ταλαίπωρε, ἀλλ' ὁ διάβολος
^p εἰπὼν, ὅτι δύνασαι κατακλᾶσαι τὸν ἀδάμαντα. Οὐχ οὗτος
 B εἰσήγαγέ σοι παῖδα Ἑβραῖον ἐπιβουλευόντα, ἀλλ' ὁ πονη-
 ρὸς δαίμων ^a τὴν ἀκάθαρτον ἀσέλγειαν· ἐκείνός σοι ἐνέπαιξε.
 Τί οὖν ὁ Ἰωσήφ; Σιγᾶ, καὶ οὕτω κατακρίνεται, καθάπερ
 καὶ ὁ Χριστός. Πάντα γὰρ ἐκεῖνα τύποι ¹ τούτων. Καὶ
 ὁ μὲν ἦν ἐν δεσμοῖς, ἡ δὲ ἐν βασιλείοις. Καὶ τί τοῦτο;
 Ὁ μὲν γὰρ ^s ἦν στεφανίτου παντὸς λαμπρότερος, καὶ ἐν
 ἀλύσει μένων· ἡ δὲ δεσμώτου παντὸς ἀθλιώτερον διέκειτο,
 ἐν βασιλικαῖς θαλάμοις διατρίβουσα. Οὐκ ἐντεῦθεν δὲ μόνον
 τὴν νίκην καὶ τὴν ἡττάν ἐστιν ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτοῦ (525)
 τοῦ τέλους. Τίς γὰρ ὅπερ ἠθέλησεν, ἐποίησεν; Ὁ δεσμώ-
 τῆς, ^t ἀλλ' οὐχ ἡ βασίλισσα. Ὁ μὲν γὰρ ἐσπουδαζε ^v δια-
 C τηρῆσαι τὴν σωφροσύνην, ἡ δὲ ἀφελέσθαι. Τίς οὖν ἐποίησεν
 ὅπερ ἠθέλησεν; ὁ κακῶς παθὼν, ἢ ἡ κακῶς δράσασα; Εὐ-
 δηλον ὅτι ὁ παθὼν. Οὐκοῦν οὗτός ἐστιν ὁ νενικηκώς. Ταῦτα
 οὖν εἰδότες, ταύτην διώκωμεν τὴν νίκην, τὴν διὰ τοῦ πάσχειν
 κακῶς· ἐκείνην δὲ ^w φεύγωμεν, τὴν διὰ τοῦ δρᾶν κακῶς. Οὕτω

¹⁸ Gen. xxxix. 14.

¹ περιγεγόμενος H. K. Mox Καὶ γὰρ καὶ οἱ Edd. ^k οὗτος] αὐτός
 Edd. Mox οὗτος om. G. K. M. ¹ οἰκείου] ἰδίου Edd. νοσήματος]
 + τούτου G. H. K. M. ^m Vid. adnot. ⁿ ὥδε] + φησὶ G. H. M.
 p. p. ἐμπαΐζει Edd. ^o οὗτος] + σε G. + σοι H. ^p ὁ εἰπὼν G.
 H. M. ^a τὴν] ὁ τὴν G. H. M. ἀσέλγειαν] + ἐν σοὶ ἐνθεὶς iidem; et
 sic vulgo legitur. ^r τούτου G. H. K. M. Ge. ^s ἦν] + στεφανού-
 μενος καὶ G. H. M. Ge. ^t ἀλλ' om. H. L. ἀλλ' οὐχ] ἢ Edd. invito Ge.
 p. p. βασίλῃς G. H. M. ^v διατηρεῖν G. H. K. M. ^w φεύγωμεν K.

γὰρ καὶ τὸν παρόντα βίον μετὰ ἀπραγμοσύνης ἀπάσης καὶ πολλῆς ἡσυχίας ^x ζήσόμεθα, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτευξόμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΕ.

¹ Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν D αὐτόν· οἱ δὲ ἐρράπισαν, λέγοντες· προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστὶν ὁ παῖς σε;

ΔΙΑΤΙ ταῦτα ἐποίουν, ἀναιρεῖν μέλλοντες; τίς χρεῖα τῆς κωμωδίας ταύτης ^a ἦν; Ἵνα μάθῃς αὐτῶν τὸν ἀκόλαστον E τρόπον διὰ πάντων· καὶ ὅτι καθάπερ θήραμα εὐρόντες, οὕτω τὴν ἑαυτῶν ^b ἐνεδείκνυντο παροιμίαν, καὶ τῆς μανίας ἐνεφοροῦντο, ἐορτὴν ταύτην ποιούμενοι, καὶ μεθ' ἡδονῆς ἐπιόντες, καὶ τὸν φονικὸν αὐτῶν ἐνδεικνύμενοι τρόπον. Σὺ δέ μοι θαύμασον τῶν μαθητῶν τὴν φιλοσοφίαν, μεθ' ὅσης αὐτὰ ἀκριβείας ἀπαγγέλλουσιν. Ὅθεν τὸ φιλάλθες αὐτῶν ἦθος διαδείκνυται, ὅτι τὰ δοκοῦντα εἶναι ἐπονείδιστα ἐξηγοῦνται 804 μετὰ ἀληθείας ἀπάσης, οὐδὲν ἀποκρυπτόμενοι, οὐδὲ ἐπαίσχυνόμενοι, ἀλλὰ καὶ δόξαν ἡγούμενοι μεγίστην, ὥσπερ οὖν καὶ ἦν, τὸ τὸν δεσπότην τῆς οἰκουμένης ὑπὲρ ἡμῶν τοιαῦτα πάσχοντα ἀνέχεσθαι. Τοῦτο καὶ τὴν αὐτοῦ κηδεμονίαν ἐδείκνυ τὴν ἄφατον, καὶ τὴν πονηρίαν ἐκείνων τὴν ἀσύγγνωστον, οἱ ^c ταῦτα ἐτόλμων εἰς τὸν οὕτως ἡμερον καὶ πρᾶον, καὶ τοιαῦτα κατεπράδοντα, οἷα καὶ λέοντα ἀρνίον ποιῆσαι ἱκανὰ ἦν. ^d Οὐδὲν γὰρ οὔτε αὐτὸς ἐνέλιπεν ἡμερότητας, οὔτε αὐτοὶ ὑβρεως καὶ ἀπηνείας, δι' ὧν ἐποίουν, δι' ὧν ἔλεγον. Ἀπερ ἅπαντα καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας προὔλεγεν, οὕτω προανα- B

¹ Cap. xxvi. v. 67, 68.

^x ζήσωμεν K. ζήσωμεν G. p. p. ἐπιτύχωμεν G. H. ἐπιτύχωμεν K. HOM. LXXXV. ^a ἦν; Ἵνα] Sic G. H. K. M. Ge. Vulgo Ἡ ἴνα. μάθῃς] ἴδῃς Edd. ^b Sic Ep. Euth. ἐπεδείκνυντο L. ^c τοιαῦτα G. H. K. M. ^d Οὐδὲ γὰρ οὐδὲν αὐτοῖς ἐνέλ. L. qui p. p. οὐδὲ pro οὔτε dat.

φωνῶν, καὶ ἐνὶ ῥήματι πᾶσαν ταύτην ἐμφαίνων τὴν ὕβριν.
² “Ὁν τρόπον γὰρ ἐκστήσονται πολλοὶ ἐπὶ σέ, φησὶν, οὐ-
 τως ἀδοξήσει ἀπὸ ἀνθρώπων τὸ εἶδος σου, καὶ ἡ δόξα σου
 ἀπὸ υἱῶν ἀνθρώπων.” Τί γὰρ τῆς ὕβρεως ^e ταύτης ἴσον
 γένοιτ’ ἄν; Εἰς τὸ ^f πρόσωπον ἐκείνο, ὃ ἡ θάλασσα ἰδοῦσα
 ἠδέσθη, ὃ ἐπὶ σταυροῦ ^g θεασάμενος ὁ ἥλιος τὰς ἀκτῖνας ἀπέ-
 στρεψεν, ἐνέπτυνον καὶ ἐρράπιζον, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔτυ-
 πτον, ἐμφορούμενοι μετὰ δαυλιείας ἀπάσης τῆς ἐαυτῶν μανίας.
 Καὶ γὰρ πληγὰς τὰς πασῶν ὑβριστικωτέρας ^h ἐνέτεινον,
 κολαφίζοντες, ραπίζοντες, καὶ ταῖς πληγαῖς ταύταις τὴν ἀπὸ
 C τοῦ ἐμπτύειν προσετίθεσαν ὕβριν. Καὶ ῥήματα πάλιν πολ-
 λῆς γέμοντα κωμωδίας ἐφθέγγοντο λέγοντες· “προφήτευσον
 ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστὶν ὁ παίσας σε;” ἐπειδὴ προφήτην
 αὐτὸν ἔλεγον οἱ πολλοί. ³ Ἐτερος δέ φησιν, ὅτι καὶ ⁱ πε-
 ριβαλόντες τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τῷ ἱματίῳ, ταῦτα ἐποίουν,
 ὥσπερ τινὰ ἄτιμον καὶ τριωβολιμαῖον εἰς μέσον λαβόντες.
 Καὶ οὐκ ἐλεύθεροι μόνον, ἀλλὰ καὶ δούλοι ταύτην τὴν πα-
 ροινίαν εἰς αὐτὸν ἐπαροῖνουν τότε. ^k Ταῦτα ἀναγινώσκωμεν
 συνεχῶς, ταῦτα ἀκούωμεν ὡς χρῆ, ταῦτα ἐγγράφωμεν ἡμῶν
 τῇ διανοίᾳ· καὶ γὰρ ταῦτα ἡμῶν τὰ σεμνά. Ἐπὶ τούτοις
 D ἐγὼ μέγα φρονῶ, οὐ μόνον ἐπὶ τοῖς μυρίοις νεκροῖς οἷς ἀνέ-
 στησεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς ^l παθήμασιν οἷς ἔπαθε. Ταῦτα
 ἄνω καὶ ^m κάτω Παῦλος στρέφει· τὸν σταυρὸν, τὸν θάνα-
 τον, τὰ πάθη, τὰς λειδορίας, τὰς ὕβρεις, τὰ σκώμματα. Καὶ
 νῦν μὲν φησιν, ⁴ “ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν, τὸν ὀνειδισμὸν
 αὐτοῦ φέροντες” νῦν δέ, “ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ
 χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνῃς καταφρονήσας.”
⁵ “Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ ἔξω· καὶ προσῆλ-
 theoretical αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα· καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ (526)
 τοῦ Γαλιλαίου. Ὁ δὲ ἡρνήσατο ἐμπροσθεν ⁿ αὐτῶν πάντων
 λέγων, οὐκ οἶδα τί λέγεις. Ἐξελθόντα δὲ ^o αὐτὸν εἰς τὸν

² Esai. lii. 14.³ Luc. xxii. 64.⁴ Hebr. xiii. 13. xii. 2.⁵ v. 69-75.

^e ταύτης] ἐκέλευς G. H. M. ^f πρόσωπον] + γὰρ Edd. ^g θεασ.
 ὁ ἥλ.] ἥλιος θεασ. L. p. p. ἀπέκρυνεν G. ^h ἐνέτειναν Edd. ἐμπτύ-
 ει] Sic L. Ep. ceteri πτύειν. ⁱ Sic G. Ep. vulgo περιβάλλοντες.
 ταῦτα] οὕτω ταῦτα Edd. invitis codd. et Ep. ^k Ταῦτα] + δὴ G.
 H. M. ^l πάθεισιν G. H. K. M. ^m κάτω] + καὶ Edd. στρέφει]
 + φημί δὴ Edd. ⁿ αὐτῶν om. L. ^o αὐτὸν om. H. L. M. 1 Mosq.
 Mox ἐκεῖ om. K. L. invitis Mosqq.

πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει· ἐκεῖ καὶ οὗτος ἦν Ε
 μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. Καὶ πάλιν ἡρνήσατο μεθ' ὅρκου.
 Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἐστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ·
 ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δηλὸν σε
 ποιεῖ. ^p Τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ
 οἶδα τὸν ἄνθρωπον. Καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε. Καὶ
 ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ρήματος τοῦ Ἰησοῦ, ^a εἰρηκότος, ὅτι
 πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρεῖς ἀπαρνήθη με. Καὶ ἐξελθὼν
 ἔξω, ἔκλανσε πικρῶς." ^Ω καινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων. 805
 "Ὅτε μὲν κατεχόμενον εἶδε τὸν διδάσκαλον μόνον, οὕτως ἔξεν,
 ὥς καὶ τὴν μάχαιραν σπάσασθαι, καὶ ἐκκόψαι τὸ ὠτίον· ὅτε
 δὲ μᾶλλον ἀγανακτῆσαι εἰκὸς ἦν, καὶ πυρωθῆναι καὶ ἐκκαυ-
 θῆναι, λοιδοριῶν τοιούτων ἀκούοντα, τότε ἔξαρνος γίνεται.
 Τίνα γὰρ οὐκ ἂν ἐξῆψεν εἰς μαρίαν τὰ τότε γινόμενα; Ἀλλ'
 ὅμως ὁ μαθητὴς ὑπὸ τοῦ δέους καταγωνισθεὶς οὐ μόνον οὐκ
 ἐνδείκνυται ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ καὶ ἀρνεῖται, καὶ κορασίου
 τάλαιπώρου καὶ εὐτελοῦς ἀπειλὴν οὐ φέρει· καὶ οὐδὲ ἅπαξ
 μόνον, ἀλλὰ καὶ δεῦτερον καὶ τρίτον ἀρνεῖται, καὶ ἐν ^r χρόνῳ
 βραχεῖ, καὶ οὐδὲ ἐπὶ δικαστῶν· ἔξω γὰρ ἦν· ἐξελθόντα γὰρ B
 αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα ἠρώτησαν· καὶ οὐδὲ ἥσθετο ταχέως
 τοῦ πτώματος. Καὶ τοῦτο ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ἐνέβλεψεν
 εἰς αὐτὸν ὁ Χριστὸς, δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον ἡρνήσατο, ἀλλ'
 οὐδὲ ἀνεμνήσθη οἴκοθεν, καὶ ταῦτα τοῦ ἀλεκτρυόνος φωνή-
 σαντος, ἀλλ' ἐδεήθη τῆς τοῦ διδασκάλου πάλιν ὑπομνήσεως,
 καὶ ^s τὸ βλέμμα αὐτῷ γέγονεν ἀντὶ φωνῆς· οὕτω περιδεῆς
 ἦν. Ὁ δὲ Μάρκος φησὶν, ^t ὅτι ὅτε μὲν ἅπαξ ἡρνήσατο,
 τότε πρῶτον ἐφώνησεν ^v ὁ ἀλεκτρυὼν, ὅτε δὲ τρίτον, τότε
 δεῦτερον, ἀκριβέστερον ^w ἐξηγούμενος τοῦ μαθητοῦ τὴν ἀσθέ-
 νειαν, καὶ τὸ σφόδρα αὐτὸν ἀποτεθνηκέναι τῷ δέει, καὶ ταῦτα C
^x παρ' αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου μαθῶν· καὶ γὰρ φοιτητὴς ἦν
 Πέτρον. Ὅθεν μάλιστα ἂν τις αὐτὸν ἐκπλαγείη, ὅτι οὐ

^p Καὶ τότε Edd. p. p. ἀναθεματίζειν L. invitis Mosqq. et Euth.

^a εἰρηκότος] + αὐτῷ L. ^r χρόνῳ] καιρῷ G. Euth. οὐδὲ] οὔτε G. H. K. M. Μοx καὶ οὔτε ἥσθετο G. H. M. ^s τὸ] + μὲν Edd. ^t ὅτι deest in meis, sed tuetur Ep. ἅπαξ ἦν.] Sic Ep. Euth. et codd. ἀπηρνήσατο ἅπαξ Edd. ^v ὁ om. G. H. M. invito Ep. ^w διηγούμενος Edd. τοῦ μαθητοῦ τὴν ἀσθένειαν] Sic L. et Edd. τοῦ διδασκάλου καὶ τὴν ἀσθένειαν K. ceteri cum Interp. τό τε γνήσιον τοῦ διδασκάλου καὶ τὴν τοῦ Πέτρον ἀσθένειαν. ^x παρ' αὐτοῦ τοῦ] παρὰ τοῦ Mor. Ben. παρ' αὐτοῦ τοῦτο Sav.

μόνον οὐκ ἔκρυψε τὸ ἐλάττωμα τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων σαφέστερον ἀπήγγειλεν, ^γ αὐτῷ τούτῳ τῷ μαθητῆς εἶναι. Πῶς οὖν ἀληθές τὸ εἰρημένον, τοῦ μὲν Ματθαίου λέγοντος, ὅτι εἶπεν, “ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρεῖς ἀπαρνήσῃ με;” τοῦ δὲ Μάρκου μετὰ τὸ τρίτον λέγοντος, ὅτι “ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε;” Σφόδρα μὲν οὖν καὶ ἀληθές, καὶ σύμφωνον. Ἐπειδὴ γὰρ καθ’ ἐκάστην ἀγωγὴν καὶ τρίτον καὶ τέταρτον φωνεῖν εἴωθεν **Δ** ὁ ἀλεκτρυὼν, δηλῶν ὁ Μάρκος, ὅτι οὐδὲ ἡ φωνὴ αὐτὸν ἐπέσχε καὶ εἰς μνήμην ἤγαγε, τοῦτό φησιν. “Ὡστε ἀμφοτέρω ἀληθῆ. Πρὶν ἢ γὰρ τὴν μίαν ἀγωγὴν ἀπαρτίσαι τὸν ἀλεκτρυόνα, τρίτον ^ζ ἤρνήσατο. Καὶ οὐδὲ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ τῆς ἀμαρτίας ἀναμνησθεῖς, κλαῦσαι ἐτόλμα φανερώς, ^α μὴ κατηγορηθῇ διὰ τῶν δακρύων· ἀλλ’ “ἐξελθὼν ^β ἔξω ἔκλαυσε πικρῶς.”

⁶ “Καὶ γενομένης ἡμέρας ἄγουσι τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα ^ε ἐπὶ τὸν Πιλάτον.” Ἐπειδὴ γὰρ ἠβούλουντο αὐτὸν ἀνελεῖν, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἴσχυον διὰ τὴν ἐορτὴν, ἐπὶ τὸν ἡγεμόνα ἄγουσι. Σὺ δέ μοι σκόπει πῶς συνηλάθη τὸ πρᾶγμα, **Ε** ὥστε ἐν ἐορτῇ γενέσθαι. Οὕτω γὰρ ἄνωθεν προδιετέτυπτο. ⁷ “Τότε ἰδὼν Ἰούδας, ὁ παραδιδούς αὐτὸν, ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια.” Τοῦτο καὶ ἐκείνου καὶ τούτων ^δ κατηγορία· τοῦ μὲν, οὐχ ὅτι μετεμελήθη, ἀλλ’ ὅτι ὁψὲ καὶ βραδέως, καὶ αὐτοκατάκριτος γέγονεν· ὅτι γὰρ παρέδωκεν, αὐτὸς ὡμολόγησε· τῶν δέ, ὅτι κύριοι ^ε ὄντες μεταθέσθαι, οὐ μετενόησαν. Σκόπει δὲ **806** πότε μεταμελεῖται. “Ὅτε ἀπηρτίσθη καὶ τέλος ἔλαβεν ἡ ἀμαρτία. Τοιοῦτος γὰρ ὁ διάβολος· οὐκ ἀφήσι τοὺς μὴ νήφοντας ἰδεῖν πρὸ τούτου τὸ κακόν, ἵνα μὴ ^ε μετανοήσῃ ὁ αἰλούς. Τοσαῦτα γοῦν λέγοντος τοῦ ^ε Ἰησοῦ, οὐκ ἐπεκάμφθη· ἐπειδὴ δὲ ἀπηρτίσθη τὸ πλημμέλημα, τότε ἐπεισῆλθεν αὐτῷ

⁶ Cap. xxvii. v. 1, 2.

⁷ v. 3.

^γ αὐτῷ τούτῳ τῷ] Sic Reg. 688. et ex corr. rec. H. αὐτῷ τούτῳ τῷ G. αὐτὸ τοῦτο τὸ pr. H. αὐτὸ τοῦτο τῷ M. Locum aliter repraesentant K. L. Mor. Vid. adnot. ^ζ ἀπήρνησατο L. invito Ep. ^α μὴ] ἵνα μὴ Ep. et Edd. διὰ] ὑπὸ G. H. M. Vulgatum tuetur Ep. ^β ἔξω] + τότε K. L. ^ε ἐπὶ τὸν] πρὸς Edd. ἀπὸ τοῦ Καϊάφα om. K. L. ^δ κατηγορία] + γίνεται G. H. K. M. ^ε ὄντες] + τοῦ μετανοῆσαι καὶ G. H. M. Hoc receperunt Sav. Ben. ^ε μετανοήσωσιν οἱ αἰλόντες Edd. ^ε Ἰησοῦ] Χριστοῦ G. H. M. p. p. ἐκάμφθη G. M.

ἡ μετάνοια· καὶ οὐδὲ τότε χρησίμως. Τὸ μὲν γὰρ κατα-
 (527) γνῶναι, καὶ τὸ ρῖναι τὰ ἀργύρια, καὶ τὸ μὴ αἰδεσθῆναι ^h τὸν
 Ἰουδαϊκὸν δῆμον, πάντα ἀποδεκτά· τὸ δὲ ἀπάγξασθαι, τοῦτο
 πάλιν ἀσύγνωστον, καὶ πονηροῦ δαίμονος ἔργον. Προεξή- B
 γαγε ⁱ γὰρ αὐτὸν τῆς μετανοίας, ἵνα μηδὲν ἐντεῦθεν καρ-
 πώσῃται· καὶ θανάτῳ αἰσχίστῳ καὶ καταδήλῳ πᾶσιν ^k ἀναιρεῖ,
 πείσας ἑαυτὸν ἀπολέσαι. Σὺ δὲ μοι σκόπει πανταχόθεν τὴν
 ἀλήθειαν ^l λάμπουσας, καὶ δι' ὧν οἱ ἐναντίοι καὶ ποιοῦσι καὶ
 πάσχουσι. Καὶ γὰρ καὶ αὕτη τοῦ προδότου ἡ τελευτὴ τῶν
 κατακρινάντων αὐτὸν ἀπορράπτει τὰ στόματα, καὶ οὐκ ἀφήσιν
^m αὐτοὺς οὐδὲ σκιάν τινα ἀναισχύντου γοῦν ἀπολογίας ἔχειν.
 Τί γὰρ ἂν ἔχαιεν εἰπεῖν ἐκεῖνοι, ὅταν ὁ προδότης τοιαῦτα
 καθ' ἑαυτοῦ ψηφιζόμενος φαίνεται; Ἰδωμεν δὲ καὶ τὰ ῥή-
 ματα, ἃ ⁿ φησιν. ⁸ “Ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς C
 ἀρχιερεῦσι, καὶ λέγει· ἡμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῶον. Οἱ
 δὲ εἶπον· τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει. Καὶ ρίψας τὰ ἀργύρια
^o εἰς τὸν ναὸν, ἀνεχώρησε, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.” Οὐδὲ
 γὰρ ἤνεγκε τὸ συνειδὸς μαστίζον αὐτόν. Σκόπει δὲ μοι καὶ
 τοὺς Ἰουδαίους ^p τὰ αὐτὰ πάσχοντας. Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι
 ἀφ' ὧν ἔπαθον ὀφείλοντες διορθωθῆναι, οὐ πρότερον ἴστανται,
 ἕως ἂν τὴν ἁμαρτίαν πληρώσωσιν. Ἡ μὲν γὰρ τούτου ^q πε-
 πλήρωτο ἁμαρτία· προδοσία γὰρ ἦν· ἡ δὲ ἐκείνων οὐδέπω.
 Ὅτε δὲ καὶ ἐκεῖνοι ἀπῆρτισαν, καὶ προσήλωσαν αὐτόν, τότε
 καὶ αὐτοὶ ταραττονταὶ· νῦν μὲν λέγοντες, ⁹ “μὴ γράφε, D
 οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.” (καίτοιγε τί δεδοί-
 κατε, τί θορυβεῖσθε, νεκροῦ σώματος ἐπὶ σταυροῦ προσηλω-
 μένου;) νῦν δὲ φυλάττουσιν αὐτόν, λέγοντες· ¹⁰ “μήποτε κλέ-
 ψωσιν αὐτόν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ^r εἵπωσιν ὅτι ἀνέστη·
 καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.” Καὶ μὴν
 εἰάν εἵπωσιν, ἐλέγχεται τὸ πρᾶγμα, εἰάν μὴ ἀληθὲς ^s ᾗ.

⁸ v. 3-5.⁹ Joan. xix. 21.¹⁰ Matth. xxvii. 64.

^h τὸν δῆμον τὸν Ἰουδ. G. H. M. πάλιν] ἐστὶν Mor. Ben. ⁱ γὰρ]
 καὶ Edd. praeter novissimam. ^k ἀναιρεῖ... ἀπολέσαι] Sic L. et Edd.
 favente Ep. qui ἀναιρεῖ πείσας ἀπάγξασθαι dat. ἀναπείσας αὐτὸν ἀπο-
 λέσθαι H. M. ἀναρτήσας αὐτὸν ἀπώληται G. ἀναρτήσας αὐτὸν ἀπο-
 λέσῃ K. ^l διαλάμπουσας G. H. M. ^m αὐτοῖς H. M. ⁿ φασὶν
 Edd. ^o ἐν τῷ ναφ G. I Mosq. ^p τὸ αὐτὸ G. H. K. M. ^q πεπ.
 ἄμ.] ἁμαρτία ἥδη πεπ. Edd. ^r εἵπωσι] + τῷ λαφ Edd. ἀνέστη]
 + ἀπὸ τῶν νεκρῶν G. H. M. ^s ᾗ deest in Edd. praeter novissimam.

Πῶς δὲ ἔρουσιν οἱ μηδὲ στήναι τολμήσαντες, κατασχεθέν-
τος αὐτοῦ, ὁ δὲ κορυφαῖος καὶ τρεῖς αὐτὸν ἡρνήσατο, κο-
ρασίῳ μὴ φέρων ἀπειλήν; Ἄλλ', ὅπερ ἔφην, ἐταράττοντο
λοιπόν. "Οτι γὰρ ἤδεσαν παρανομίαν τὸ πρᾶγμα, δῆλον
Εξ ὧν ἔλεγον, "σὺ ὄψει."

Ἀκούσατε οἱ φιλάργυροι, ἐννοήσατε τί ἔπαθεν ἐκεῖνος·
πῶς καὶ τῶν χρημάτων ἐξέπεσε, καὶ τὴν ἁμαρτίαν ἔειργά-
σατο, καὶ τὴν ψυχὴν ἀπώλεσε τὴν ἑαυτοῦ. Τοιαύτη τῆς
φιλαργυρίας ἢ τυραννίς. "Οὐδὲ τοῦ ἀργυρίου ἀπώνατο,
οὐδὲ τῆς παρούσης ζωῆς, οὐδὲ τῆς μελλούσης· ἀλλὰ πάντα
ἀθρόον ἀπέβαλε, καὶ δόξαν λαβὼν πονηρὰν παρ' αὐτοῖς
807 ἐκείνοις, οὕτως ἀπήγξατο. Ἄλλ', ὅπερ ἔφην, μετὰ τὸ πρᾶ-
ξαι, τότε τινὲς διαβλέπουσιν. "Ορα γοῦν καὶ τούτους τέως
οὐκ ἐθέλοντας αἰσθάνεσθαι σαφῶς τοῦ τολμήματος, ἀλλὰ
λέγοντας, "σὺ ὄψει" ὁ καὶ αὐτὸ μέγιστον ἦν αὐτῶν ἐγ-
κλημα. Τοῦτο ^x γὰρ μαρτυρούντων μὲν ἐστὶ τῇ τόλμῃ καὶ
τῇ ^y παρανομίᾳ, ὑπὸ δὲ τοῦ πάθους μεθύνωντων, καὶ οὐκ ἐθε-
λόντων ἀποσχέσθαι τῆς σατανικῆς ἐγχειρήσεως, ἀλλὰ πε-
πλασμένης ἀγνοίας παραπετάσματι ^z περιστέλλοντας ἑαυτοὺς
ἀνοήτως. Εἰ μὲν γὰρ μετὰ τὸν σταυρὸν ταῦτα ἐλέγετο,
^a καὶ τὸ ἀναιρεθῆναι αὐτὸν, μάλιστα μὲν οὐδὲ τότε λόγον
εἶχε τὸ λεγόμενον, πλὴν ἀλλ' οὐχ οὕτως αὐτοὺς κατέκρινε·
B νυνὶ δὲ ἔτι παρ' ὑμῖν αὐτὸν ἔχοντες, καὶ κύριοι ὄντες ἀφεί-
ναι, πῶς ἂν ^b δύναισθε ταῦτα λέγειν; Ἡ γὰρ ἀπολογία
αὕτη κατηγορία ἂν ὑμῶν γένοιτο μεγίστη. Πῶς καὶ τίνι
τρόπῳ; "Οτι ἐπὶ τὸν προδότην ὅλον τὸ ἐγκλημα φέρου-
τες, ("σὺ γὰρ ὄψει," φησί) δυνάμενοι ^c αὐτοὶ τῆς χριστο-
κτονίας ἀπαλλαγῆναι, ἀφέντες αὐτὸν, καὶ ἐπηγωνίσαντο τῷ
τολμήματι, τῇ προδοσίᾳ τὸν σταυρὸν προσθέντες. Τί γὰρ
^d ἐκώλυεν εἰπόντας ἐκείνῳ, "σὺ ὄψει," αὐτοὺς ἀποστήναι τοῦ
τολμήματος; Νῦν δὲ καὶ τούναντίον ἐργάζονται, προστι-
θέντες τὴν σφαγὴν, καὶ πανταχοῦ, καὶ δι' ὧν ποιοῦσι, καὶ

^t ἐρουσιν] Sic omnes codd. ἀρουσιν Sav. Ben. furentur Ge. τρεῖς]
τρίτον G. H. K. M. ^y εἰργάσατο] + πῶς καὶ τῆς φιλαργυρίας οὐκ
ἀπήλυσεν Edd. repugnantibus Ep. Euth. Ge. et codd. ^w Οὐ ter
G. H. K. M. Οὐτε ter Edd. ^x γὰρ] + καὶ L. ^y παρανοία L.
παροινία Edd. Nobiscum facit Ep. ἀποσχέσθαι] Sic L. Ep. ceteri
ἀπέχεσθαι. ^z περιστέλλοντες L. Vid. adnot. ^a καὶ] + μετὰ G. K.
^b Sic H. δύνησθε L. ceteri δύνασθε. ^c αὐτοὶ om. L. ^d ἐκώλυεν Edd.

δι' ὧν λέγουσιν, ἀφύκτοις ἐμπλέκοντες ἑαυτοὺς κακοῖς. Καὶ γὰρ μετὰ ταῦτα, ἐπιτρέψαντος τοῦ Πιλάτου, τὸν ^ε μὲν ληστὴν εἵλοντο ἀφεθῆναι μᾶλλον, ἢ τὸν Ἰησοῦν· ^ς τὸν δὲ οὐδὲν ἡδικοκότες, ἀλλὰ καὶ τοσαῦτα εὐεργετηκότες, ἀνήρουν.

Τί οὖν ^ς ἐκεῖνος; Ὡς εἶδεν ἀνόνητα πονῶν, καὶ οὐκ ἀνεχομένους δέξασθαι ^η τὰ ἀργύρια, “ἐρρίψεν αὐτὰ εἰς τὸν ναόν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγγατο.” ¹¹ “Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια, εἶπον· οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν ^ι κορβονᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἱματός ἐστι. Καὶ συμβούλιον λαβόντες, ἡγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. Διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀγρὸς αἱματος ἕως τῆς σήμερον. Τότε ἐπληρώθη τὸ ρηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέ μοι κύριος.” Εἶδες ^κ πάλιν αὐτόθεν κατακρινομένους ὑπὸ τοῦ συνειδότος; Ἐπειδὴ γὰρ ἤδεσαν, ὅτι τὸν φόνον ἡγόρασαν, οὐκ ἔβαλον εἰς τὸν κορβονᾶν, ἀλλ' ἡγόρασαν ^λ ἀγρὸν εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. Ἐγένετο δὲ καὶ τοῦτο ^μ μαρτύριον κατ' αὐτῶν, καὶ τῆς προδοσίας ἑλεγχος. Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ χωρίου σάλπιγγος λαμπρότερον πᾶσιν ἀνεκήρυττε τὴν μαιφονίαν αὐτῶν. Καὶ οὐδὲ ἀπλῶς αὐτὸ ποιοῦσιν, ἀλλὰ συμβούλιον λαβόντες, καὶ ^ε πανταχοῦ οὕτως, ἵνα μηδεὶς ἀθῶως ἢ τοῦ τολμήματος, ἀλλὰ πάντες ὑπεύθυνοι. Ταῦτα δὲ ἄνωθεν προῦλεγεν ἡ προφητεία. Ὅρας οὐχὶ τοὺς ἀποστόλους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς προφήτας τὰ ἐπονείδιστα μετὰ ἀκριβείας διηγουμένους, καὶ πάντοθεν τὸ πάθος ἀνακηρύττοντας καὶ ^ο προεμφαίνοντας; 808 ^ρ Τοῦτο καὶ Ἰουδαῖοι μὴ συνειδότες ὑπέμενον. Εἰ γὰρ εἰς τὸν κορβονᾶν ἐνέβαλον, οὐκ ἂν οὕτω τὸ πρᾶγμα κατάδηλον

¹¹ v. 6-11.

^ε μὲν om. H. M. ἀφεθῆναι om. G. ^ς τὸν] τοῦτον K. τὸν δὲ οὐδὲν] καὶ τὸν μὲν ληστὴν μυρίοις ἐγκλήμασιν ἀλόντα ἀθῶον ἀποφαίνουσι, τὸν δὲ Χριστὸν, τὸν οὐδὲν G. H. M. Hanc lectionem vertit Interpres, et post Sav. recepit Editor Ben. 2^{dae}. ^ς ἐκεῖνος] Sic K. L. Mor. ceteri ὁ Ἰουδας. ^η τὰ ἀργύρια om. L. p. p. αὐτὰ om. K. L. ^ι κορβωνᾶν K. M. κορβαῖαν G. ^κ πάλιν] + αὐτοὺς Edd. ^λ ἀγρὸν] Sic G. K. Ep. ceteri τὸν ἀγρὸν. Edd. τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως. ^μ μαρτυρία Edd. ^ν πανταχοῦ] + δὲ L. invito Euth. ^ο ἀποφαίνοντας K. ἀμφιεννύοντας G. ἀαμφιεννύοντας H. M. ^ρ Καὶ οἱ Ἰ. οὖν τοῦτο μὴ συνιέντες ὑπ. G. H. M.

^α ἐγένετο· νυνὶ δὲ χωρίον ὠνησάμενοι, καὶ ταῖς μετέπειτα γενοαῖς δῆλον ἐποίησαν τὸ πᾶν.

^β Ἀκούσατε ὅσοι ἀπὸ φόνων δοκεῖτε εὐποιᾶς ποιεῖν, καὶ τιμὴν ^γ λαμβάνετε ψυχῶν ἀνθρώπων. Ἰουδαῖκαί αὐται αἱ ἐλεημοσύναι, μᾶλλον δὲ σατανικαί. Εἰσὶ γὰρ, εἰσὶ καὶ νῦν, οἱ μυρία ἐτέρων ἀρπάζοντες, ὑπὲρ τοῦ παντός ἀπολογεῖσθαι νομίζουσι, ἂν δέκα χρυσίνους ἢ ἑκατὸν καταβάλωσι. Περὶ ὧν καὶ ὁ προφήτης φησὶν· ^δ 12 “ἐκαλύπτετε ^ε δάκρυσι τὸ θυσιαστήριόν μου.” Οὐ βούλεται Χριστὸς πλεονεξία τρέφε-
 B σθαι, οὐ δέχεται ταύτην τὴν τροφήν. Τί τὸν δεσπότην ὑβρίζεις, ^ς ἀκάθαρτα προσάγων αὐτῷ; Βέλτιον λιμῷ τη-
 κόμενον περιορᾶν, ἢ τρέφειν ἀπὸ τοιούτων. Ἐκείνο ὡμοῦ, τοῦτο καὶ ὡμοῦ καὶ ὑβριστοῦ. Βέλτιον μηδὲν δοῦναι, ἢ τὰ ἄλλων ἐτέροις. Εἰπέ γάρ μοι, εἴ τινας εἶδες δύο, τὸν μὲν γυμνόν, τὸν ^ζ δὲ ἱμάτιον ἔχοντα, εἶτα τὸν ἔχοντα τὸ ἱμά-
 τιον ἀποδύσας, περιέβαλες τὸν γυμνόν, ἂρ’ οὐκ ἠδίκησας; Παντί που δῆλον. Εἰ δὲ ὅπερ ἔλαβες ἐτέρῳ δούς ἅπαν, ἠδίκησας, ^η οὐκ ἠλέησας· ὅταν μηδὲ τὸ πολλοστὸν ^θ μέρος
 C ὧς ὧν ἀρπάζεις, καὶ ἐλεημοσύνην τὸ πρᾶγμα καλῆς, ποῖαν οὐχ ὑποστήσῃ τιμωρίαν; Εἰ γὰρ χωλὰ ἄλογα προσφέροντες ἀνθρωποὶ ἐνεκαλοῦντο, σὺ χαλεπώτερα ποιῶν ποίας τεύξῃ συγγνώμης; Εἰ γὰρ αὐτῷ ἀποδιδούς τῷ κυρίῳ ὁ κλέπτης ἔτι ἀδικεῖ, καὶ οὕτως ἀδικεῖ, ὡς τετραπλασίονι προσθήκη μόλις λύσαι τὸ ἔγκλημα, καὶ ταῦτα ἐπὶ τῆς παλαιᾶς· ὁ μὴ κλέπτων, ἀλλὰ βιαζόμενος, καὶ μηδὲ αὐτῷ τῷ ἀφαιρεθέντι δίδους, ἀλλ’ αὐτ’ ἐκείνου ἐτέρῳ, καὶ μηδὲ τετραπλασίονα, ἀλλὰ μηδὲ τὰ ἡμίση, καὶ μηδὲ ἐν τῇ παλαιᾷ, ἀλλ’ ἐν τῇ καινῇ πολιτευόμενος, ἐννόησον ὅσον ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν συνάγει ^ι τὸ πῦρ. Εἰ δὲ οὐδέπω δίδωσι τὴν δίκην,

¹² Mal. ii. 13.

^α ἐγένετο L. γέγονεν Edd. νυνὶ] αὐτοὶ Edd. μετέπειτα] μετὰ ταῦτα K. L. ^β ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τῶν ἀπὸ πλεονεξίας ἐλεονύντων, καὶ ὅτι βέλτιον μὴ δοῦναι, ἢ ἐκ τῶν τοιούτων τρέφειν τὸν Χριστόν· ἐν ᾧ καὶ κατὰ ἐπισκόπων, ὅτι φορολόγων βίον διάγουσι, καὶ ἐκ τούτου τὰ τῆς ἐκκλησίας ἡμέλῃται. G. ^γ λαμβάνοντες Edd. ^δ ἐν δάκρυσι Edd. ^ς ἀκάθαρτα] + φέρων καὶ G. + τρέφων καὶ H. M. Vulgatum tuetur Flor. p. 216. (Tom. xii. p. 532 E.) ^ζ δέ] + ἐν H. K. M. Mox τὸ ἱμάτιον om. G. H. K. M. invito Fl. ^η οὐκ] οὐδὲ Edd. ὅταν] + δέ Edd. ^θ μέρος deest in Edd. καλῆς] Sic H. K. L. Fl. vulgo καλεῖς. ^ι τὸ deest in Edd.

δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο αὐτὸν θρήνησον, ὅτι μείζονα ἑαυτῷ D
 θησαυρίζει τὴν ὀργήν, εἰ μὴ ^a μεταμεληθεῖη. Τί γάρ; ¹³ “δο-
 κεῖτε, φησὶν, ὅτι ἐκεῖνοι μόνοι ἦσαν ἁμαρτωλοὶ, ἐφ' οὓς ὁ
 πύργος κατηνέχθη; Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανόη-
 σῃτε, καὶ ὑμεῖς ^b τὰ αὐτὰ πείσεσθε.” Μετανοήσωμεν τοίνυν
 καὶ δώμεν ἐλεημοσύνην πλεονεξίας καθαρὰν, καὶ πολλὴν ἔχου-
 σαν τὴν δαφίλειαν. Ἐννοήσατε ὅτι Ἰουδαῖοι Λευίτας ὀκ-
 τακισχιλίους ἔτρεφον, καὶ μετὰ τῶν Λευιτῶν καὶ χήρας καὶ
 ὀρφανούς, καὶ πολλὰ ἕτερα ἐλειτούργουν, καὶ μετὰ τούτου E
 καὶ ἐστρατεύοντο· νυνὶ δὲ ἀγροὶ, καὶ οἰκίαι, καὶ μισθώματα
 οἰκημάτων, καὶ ὀχήματα, καὶ ὄρεωκόμοι, καὶ ἡμίονοι, καὶ πολ-
 λὴ τοιαύτη παράταξις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δι' ὑμᾶς καὶ τὴν ὑμε-
 τέραν ἀπανθρωπίαν. Καὶ γὰρ ἔχρῃν παρ' ὑμῖν εἶναι τὸν
 (529) θησαυρὸν ^d τοῦτον τῆς ἐκκλησίας, καὶ πρόσδορον αὐτῇ τὴν
 ὑμετέραν γίνεσθαι προθυμίαν· νυνὶ δὲ δύο τὰ ἄτοπα γίνεται, ⁸⁰⁹
 καὶ ὑμεῖς ^e ἄκαρποι μένετε, καὶ οἱ τοῦ θεοῦ ἱερεῖς τὰ προσ-
 ἦκοντα οὐ μεταχειρίζουσι. Μὴ γὰρ οὐκ ἦν δυνατόν ἐπὶ
 τῶν ἀποστόλων τὰς οἰκίας μένειν καὶ τοὺς ἀγρούς; Τίνος
 οὖν ἕνεκεν ἐπώλουν καὶ ἐδίδοσαν; Ὅτι τοῦτο βέλτιον ἦν.
 Ἀλλὰ νῦν δέος ἔλαβε τοὺς πατέρας ^f ὑμῶν, οὕτω πρὸς τὰ
 βιωτικὰ μαινομένων ὑμῶν, ^g καὶ διὰ τὸ συλλέγειν, ἀλλὰ μὴ
 σκορπίζειν, ^h μὴ λιμῷ διαφθαρώσιν οἱ τῶν χηρῶν καὶ ὀρφα-
 νῶν καὶ τῶν παρθένων χοροί· διὰ τοῦτο ταῦτα κατασκευάσαι
 ἤναγκάσθησαν. Οὐδὲ γὰρ ἠβούλοντο ἑαυτοὺς εἰς τοιαύτην B
 ἀσχημοσύνην ἐμβαλεῖν, ἀλλ' ἐπεθύμουν τὴν ὑμετέραν γνώ-
 μην αὐτοῖς πρόσδορον εἶναι, καὶ τοὺς καρποὺς ἐντεῦθεν τρυγᾶν,
ⁱ καὶ αὐτοὺς εὐχαῖς προσέχειν μόνοις. Νυνὶ δὲ αὐτοὺς ἤναγ-
 κάσατε τῶν τὰ πολιτικά ^k πραττόντων πράγματα τὰς οἰκίας
 μιμεῖσθαι· ὅθεν πάντα ἄνω καὶ κάτω γέγονεν. Ὅταν γὰρ
 καὶ ὑμεῖς καὶ ἡμεῖς τοῖς αὐτοῖς ἐνεχώμεθα, τίς ὁ ἐξιλεού-

¹³ Luc. xiii. 4, 5.

^a μεταβληθεῖη G. H. M. ^b τὰ αὐτὰ π.] Sic codd. et Ge. ὡσαύ-
 τως ἀπολεῖσθε Edd. ^c ὠραιόκομοι G. ὄρεοκόμοι Mor. Ben. Vid.
 Lobeck. ad Phryn. p. 696. ^d τοῦτον om. K. L. αὐτῇ] αὐτῆς iidem.
^e ἄπρακτοι G. K. M. p. p. μεταχειρίζονται Edd. ^f ἡμῶν G. M.
^g καὶ διὰ τὸ] διὰ τοῦ G. H. M. ^h μὴ] ἵνα μὴ Edd. p. p. καὶ τῶν ὀρφ.
 Ben. Haec καὶ ὀρφανῶν om. K. L. Mor. ⁱ καὶ αὐτοῖς προσανέχειν
 μόνον L. Sic, sed μόνοις pro μόνον, Mor. ^k πραττόντων] + καὶ δι-
 οικούντων Sav. Ben.

μενος τὸν θεόν; Διὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα, ὅτι οὐδὲν τῶν βιωτικῶν ¹ ἀνδρῶν ἄμεινον ἢ ἐκκλησία διάκειται. Οὐκ ἠκούσατε, ὅτι οὐδὲ τὰ ἀπραγμόνως συλλεγόμενα χρή-
C ματα διανέμειν κατεδέξαντο οἱ ἀπόστολοι; Νυνὶ ^m δὲ ἐπιτρό-
πους καὶ οἰκονόμους καὶ καπήλους παρήλθον ⁿ ἡμῖν οἱ ἐπίσκοποι
τῇ περὶ ταῦτα φροντίδι· καὶ δέον αὐτοὺς ὑπὲρ τῶν ψυχῶν
μεριμνᾶν καὶ φροντίζειν τῶν ὑμετέρων, οἱ δὲ, ὑπὲρ ὧν ὑπο-
δέχται καὶ φορολόγοι καὶ λογισταὶ καὶ ταμίαι μεριμνῶσιν,
ὑπὲρ τούτων καθ' ἐκάστην κόπτονται τὴν ἡμέραν. Ταῦτα
οὐχ ἀπλῶς ἀποδουρόμενος λέγω, ἀλλ' ὥστε γενέσθαι τινὰ
διόρθωσιν καὶ μεταβολήν, ὥστε ἡμᾶς ἐλεηθῆναι χαλεπὴν δου-
λεύοντας δουλείαν, ὥστε ὑμᾶς γενέσθαι πρόσδοον καὶ θησαυρὸν
τῆς ἐκκλησίας. Εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἰδοὺ οἱ πένητες πρὸ
^o τῶν ὑμετέρων ὀφθαλμῶν· ὅσοις μὲν δυνατὸν ἡμῖν ἀρκέσαι,
D οὐ διαλείψομεν τρέφοντες· οὓς δὲ οὐ δυνατόν, ὑμῖν ἀφήσομεν,
ἵνα μὴ τῶν ῥημάτων ἐκείνων ἀκούσητε κατὰ τὴν φοβερὰν
ἡμέραν, τῶν πρὸς τοὺς ^p ἀνελεεῖς καὶ ὠμούς λεγομένων, ὅτι
“πεινῶντά με εἶδετε, καὶ οὐκ ἐθρέψατε.” Καὶ γὰρ μεθ'
ὑμῶν ἡμᾶς καταγελάστους ἢ ἀπανθρωπία αὕτη ποιεῖ, ὅτι τὰς
εὐχὰς ἀφέντες, καὶ τὴν διδασκαλίαν, καὶ τὴν ἄλλην ἀγιω-
σύνην, οἱ μὲν οἰνοπώλαις, οἱ δὲ σιτοπώλαις, οἱ δὲ τοῖς ^a τὰ
ἕτερα καπηλεύουσιν ὧνια, τὸν πάντα πυκτεύομεν χρόνον.
Ἐντεῦθεν μάχαι καὶ φιλονεικίαι, καὶ καθημεριναὶ λοιδορίαι,
^r καὶ ὀνειδῆ καὶ σκώμματα, καὶ ἐκάστω τῶν ἱερέων ὀνόματα
ἐπικείται, βιωτικαῖς μᾶλλον ^s πρέποντα οἰκίαις· δέον ἀντὶ
τούτων ἕτερα ἀνταλλάξασθαι, καὶ ἐντεῦθεν καλεῖσθαι, ἀφ'
E ὧν καὶ οἱ ἀπόστολοι ἐνομοθέτουν, ἀπὸ τῆς τῶν πενήτων δια-
τροφῆς, ἀπὸ τῆς τῶν ἀδικουμένων προστασίας, ἀπὸ τῆς τῶν
ξένων ἐπιμελείας, ἀπὸ τῆς τῶν ἐπηρεαζομένων βοηθείας, ἀπὸ
τῆς τῶν ὀρφανῶν προνοίας, ἀπὸ τῆς τῶν χηρῶν συμμαχίας, ἀπὸ
τῆς τῶν παρθένων ἐπιστασίας, καὶ ταύτας ἀντὶ τῆς τῶν χω-
810 ρίων καὶ τῶν οἰκημάτων φροντίδος διανέμεσθαι τὰς ^t οἰκονομίας.
Ταῦτα γὰρ τῆς ἐκκλησίας τὰ κειμήλια· οὗτοι ^v οἱ πρέποντες
αὐτῇ θησαυροὶ, καὶ πολλὴν καὶ ἡμῖν εὐκολίαν, καὶ ὑμῖν

¹ ἀνθρώπων Edd. ^m δὲ] + καὶ G. H. M. ⁿ ἡμῶν L. ταῦτα] αὐτὰ Edd. ^o τῶν ὀφθ. ὑμῶν G. H. M. p. p. διαρκέσαι G. H. K. M. ^p ἀνηλεεῖς G. L. ^a τὰ om. G. H. K. M. ^r Verba καὶ ὀνειδῆ καὶ σκώμματα, quae vulgo a textu absunt, ex omnibus codd. recepi. ^s ἐμπρέποντα G. H. M. ^t διακονίας G. K. ^v οἱ om. L.

ὠφέλειαν παρέχοντες, μᾶλλον δὲ ^ω καὶ ὑμῖν εὐκολίαν μετὰ τῆς ὠφελείας. Καὶ γὰρ τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι εἰς δέκα μυριάδων ἀριθμὸν οἶμαι τοὺς ἐνταῦθα συναγομένους τελεῖν· καὶ ^ε εἰ ἐνὸς ἄρτου μετεδίδου τινὶ τῶν πενήτων ἕκαστος, ἅπαντες ἦσαν ἂν ἐν εὐπορίᾳ· εἰ ἐξ ἐνὸς ὀβολοῦ μόνον, οὐδεὶς ἂν ἦν πένης, οὐκ ἂν τοσαῦτα ὑπεμείναμεν ὀνειδῆ καὶ σκώμματα ἀπὸ τῆς περὶ τὰ κτήματα προνοίας. Καὶ γὰρ τὸ, “πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι,” καὶ πρὸς τοὺς τῆς ἐκκλησίας προέδρους ὑπὲρ τῶν τῆς ἐκκλησίας κτημάτων καιρὸν ἂν ἔχοι λέγεσθαι. Ἄλλως γὰρ ἀκο- B λουθῆσαι ὡς χρῆ οὐκ ἔνι, μὴ πάσης φροντίδος ^γ ἀπηλλαγμένον παχυτέρας καὶ βιωτικωτέρας. Νυνὶ δὲ οἱ τοῦ θεοῦ ἱερεῖς τρυγητῷ καὶ ἀμητῷ παρακάθηνται, καὶ πράσει καὶ ἀγορασίᾳ προσόδων· καὶ οἱ μὲν τῇ σκιᾷ λατρεύοντες, πᾶσαν τῶν τοιούτων ἀτέλειαν εἶχον, καίτοι σωματικωτέραν λειτουργίαν ἐγκεχειρισμένοι· ἡμεῖς δὲ οἱ πρὸς αὐτὰ τῶν οὐρανῶν τὰ ἅδυντα καλούμενοι, καὶ εἰς τὰ ἀληθινὰ ἅγια τῶν ἀγίων (530) εἰσιόντες, ἐμπόρων ^ζ καὶ παλιγκαπήλων ἀναδεχόμεθα φροντίδας. Ἐντεῦθεν καὶ γραφῶν ἀμέλεια πολλή, καὶ εὐχῶν ῥαθυμία, καὶ ἡ περὶ τὰ ἄλλα πάντα ὀλιγωρία. Οὐδὲ γὰρ C δυνατὸν εἰς ἀμφοτέρα σχίζεσθαι μετὰ τῆς προσηκούσης σπουδῆς. Διὸ δέομαι καὶ ἀντιβολῶ πολλὰς ἡμῖν πάντοθεν ἀναβλύσαι πηγὰς, καὶ τὴν ἄλῳ καὶ τὴν ληνὸν τὴν ὑμετέραν γενέσθαι προθυμίαν ἡμῖν. Οὕτω γὰρ καὶ οἱ πένητες διατραφήσονται εὐκολώτερον, καὶ ὁ θεὸς δοξασθήσεται, καὶ ὑμεῖς ἐπὶ πλεον ἐπιδώσετε φιλανθρωπίας, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσεσθε ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

^ω καὶ deest in Edd. ^ε εἰ ἀφ' ἐνὸς L. Mor. ἄρτου] + μόνον L. + μόνου H. M. τινὶ] ἐνὶ Sav. Ben. ^γ ἀπηλλαγμένους Edd. βιωτικωτέρας] Sic codd. et Interp. ἀτιμωτέρας Edd. ^ζ καὶ παλιγκαπήλων] Sic L. vulgo πάλιν καὶ καπήλων.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΣ.

D ¹ Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος· καὶ ἐπληρώτη-
σεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, λέγων· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν
Ἰουδαίων; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη· σὺ λέγεις. Καὶ ἐν τῷ
κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων ^a καὶ πρεσ-
βυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

ῬΑΙΣ ^b τί πρῶτον ἐξετάζεται; ὁ μάλιστα ἄνω καὶ κάτω
E συνεχῶς ἔστρεφον. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδον τὸν Πιλάτον οὐδένα
ποιούμενον λόγον ^c τῶν νομικῶν, ἐπὶ τὰ δημόσια ἐγκλήματα
τὴν κατηγορίαν ἄγουσιν. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων
ἐποιοῦν, ταῦτα αἰεὶ προβαλλόμενοι, καὶ λέγοντες ὅτι περιέρ-
χονται κηρύττοντες βασιλέα τινὰ Ἰησοῦν, ὡς περὶ ἀνθρώπου
τινὸς ψιλοῦ διαλεγόμενοι, καὶ τυραννίδος ὑποψίαν αὐτοῖς
περιτιθέντες. Ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ τὸ διαρρήξαι τὸν χιτω-
811 νίσκον, καὶ ἐκπλαγῆναι, σκῆψις ἦν. Πάντα δὲ ^d ἐκύκων καὶ
ἔστρεφον, ὥστε αὐτὸν εἰς θάνατον ἐμβαλεῖν. Τοῦτο γοῦν
καὶ ὁ Πιλάτος ἠρώτησε τότε. Τί οὖν ὁ Χριστός; “Σὺ
εἶπας.” Ὁμολόγησεν εἶναι βασιλεὺς, ἀλλὰ βασιλεὺς οὐρά-
νιος· ὃ καὶ ἀλλαχοῦ σαφέστερον ἔλεγε, πρὸς τὸν Πιλάτον
ἀποκρινόμενος, ὅτι ^e “ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου
τούτου” ἵνα μὴδὲ ἐκεῖνοι, μὴδὲ οὗτος ἀπολογίαν ἔχωσι τοι-
αῦτα κατηγοροῦντες. Καὶ λογισμὸν ἀναντίρρητον τίθησι λέ-
γων· “εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ^f ἦμην, οἱ ἐμοὶ ἠγωνίσαντο
ἂν, ἵνα μὴ παραδοθῶ.” Διὰ τοι τοῦτο, ὥστε ταύτην ἀπο-
κρούσασθαι τὴν ὑποψίαν, καὶ ^g φόρον κατέβαλε, καὶ ἐτέρους
καταβαλεῖν ἐκέλευσε· καὶ ^h ἡνίκα ἠθέλησαν αὐτὸν ποιῆσαι
B βασιλέα, ἔφυγε. Τί οὖν οὐ ταῦτα ^h προήνεγκεν εἰς μέσον,
φησὶ, τότε, ἐγκαλούμενος ἐπὶ τυραννίδι; Διότι μυρίας ἔχον-

¹ Cap. xxvii. v. 11, 12.² Joan. xviii. 36.Hom. lxxxvi. ^a καὶ] + τῶν G. H. M. πρεσβ.] + τοῦ λαοῦ Edd.^b τί] ὅτι G. ^c Vid. adnot. ^d ἐκύκων L. ἐκύκουν Edd. ^e ἦν G.οἱ ἐμοὶ ἢ. ἂν] οἱ ὑπὲρταί ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίσαντο G. H. M. ^f φόρουςG. K. M. invito Ep. p. p. καταβάλλειν G. M. ^g ἡνίκα] + δὲ G. H. M.^h προήνεγκε G. M. et pr. H. p. p. τότε om. L. Διότι] Ὅτι G. H. M.

τες τὰς ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἀποδείξεις τῆς δυνάμεως, τῆς
 πραότητος, τῆς ἐπιεικείας, ἐκόντες ¹ ἐτύφλωττον καὶ ἑκακούρ-
 γουν, καὶ διεφθαρμένον τὸ δικαστήριον ἦν. Διὰ δὲ ταῦτα
 πρὸς οὐδὲν ἀποκρίνεται, ἀλλὰ σιγῇ, ^k καὶ βραχεία ἀποκρινό-
 μενος, ὥστε μὴ ἀπὸ τῆς διηγεοῦς σιγῆς αὐθαδείας δόξαν
 λαβεῖν, ὅτε ὥρκισεν ὁ ἀρχιερεὺς, ὅτε ὁ ἡγεμὼν ἤρετο· πρὸς
 δὲ τὰς κατηγορίας αὐτῶν οὐδὲν οὐκέτι φησὶν· οὐ γὰρ δὴ
 πείσειν ἔμελλεν. Ὡσπερ καὶ ὁ προφήτης ἄνωθεν τοῦτο αὐτὸ C
¹ δηλῶν ἔλεγεν· ³ “ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ
 ἦρθη.” Ἐπὶ τούτοις ὁ ἡγεμὼν ἐθαύμαζε. Καὶ γὰρ θαύ-
 ματος ἄξιον ἦν ἰδεῖν τοσαύτην ἐπιεικείαν ἐπιδεικνύμενον, καὶ
 σιγῶντα, τὸν μυρία ἔχοντα εἰπεῖν. Οὐδὲ γὰρ ^m ἐκεῖνοι ἐκ
 τοῦ συνειδέειν τι πονηρὸν αὐτῷ κατηγοροῦν, ἀλλ’ ἀπὸ βα-
 σκανίας καὶ φθόνου μόνον. Ὅτε ⁿ γοῦν ἕστησαν ψευδομάρ-
 τυρας, διατὶ μηδὲν ἐχόντων εἰπεῖν ἐπέκειντο ^o ἔτι, καὶ τὸν
 Ἰουδαῖον ἀποπνεύσαντα ἰδόντες, οὐ κατενύγησαν, καὶ τὸν Πι-
 λάτον τὰς χεῖρας ἀπονιψάμενον; Καὶ γὰρ πολλὰ καὶ παρ’
 αὐτὸν τὸν καιρὸν ἐποίησεν, ὥστε αὐτοὺς ^p ἀνανῆναι· ἀλλ’
 οὐδενὶ τούτων ^q ἐγένοντο βελτίους. Τί οὖν ὁ Πιλάτος; ⁴ “Οὐκ
 ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσιν οὗτοι;” Ἡβούλετο ^r μὲν D
 γὰρ αὐτὸν ἀπολογούμενον ἀπαλλαγῆναι, διὸ καὶ ταῦτα ἔλε-
 γεν· ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο, καὶ ἕτερόν τι μηχανᾶται.
 Ποῖον δὲ τοῦτο; Ἔθος ἦν αὐτοῖς ἀφίεναι ^s ἓνα τῶν κατα-
 δίκων, καὶ ἐντεῦθεν αὐτὸν ἐξελέσθαι ἐπεχείρησεν. Εἰ γὰρ
 (531) μὴ βούλεσθε, φησὶν, ὡς ἀθῶον ἀφείναι, κὰν ὡς κατὰδικον
 χάρισασθε τῇ ἐορτῇ. Εἶδες τάξιν ἀντεστραμμένην; Τὴν
 μὲν γὰρ αἵτησιν τὴν ὑπὲρ τῶν καταδίκων, τοῦ δήμου ἔθος
 ἦν εἶναι, τὴν δὲ δόσιν τοῦ ἀρχοντος· νῦν δὲ τοῦναντίον γέ- E
 γονε, καὶ ὁ ἀρχων αἰτεῖ τὸν δῆμον, καὶ οὐδὲ οὕτω γίνονται
 ἡμεροί, ἀλλ’ ἐκθηριοῦνται μεζόνως καὶ ^t φονῶσιν, ὑπὸ τοῦ

³ Esai. liii. 8.⁴ v. 13.

ⁱ Sic Ep. et codd. ἐτυφλοῦντο Edd. ^k καὶ om. G. et corr. H.
 Infra ὥρκισεν G. K. M. et pr. H. ¹ προδηλῶν G. H. K. M. ^m ἐκεῖνοι
 post συνειδέειν. rejicit L. prorsus om. Mor. Ben. ⁿ γὰρ Edd. ^o ἔτι
 καὶ] ἐπεὶ καὶ L. Mor. Μοχ ἀπονιπτόμενον G. H. K. M. sed vid. infra
 p. 813 C. ^p ἀνανῆσαι K. L. Mor. Alterum legit Interpres.
^q ἐγένοντο L. ^r μὲν om. K. L. ^s ἓνα] τινὰ L. ^t Sic H. K. M.
 Mor. φωνῶσιν G. φθονῶσιν L. invidientes Ge. φωνοῦσιν Reg. 688.
 quem secuti sunt Sav. Ben. Post h. v. μεζόνως repetunt G. K. Sav.

πάθους τῆς βασκανίας ἐκβακχεύομενοι. Οὐδὲ γὰρ εἶχον ὁ
 τι ^νκατηγορήσουσιν αὐτοῦ, καὶ ταῦτα σιγῶντος, ἀλλ' ἠλέγ-
 χοντο καὶ οὕτω διὰ τὴν τῶν δικαιωμάτων περιουσίαν, καὶ σι-
 812 γῶν ἐνίκα ^ωτοὺς μυρία λέγοντας καὶ μαινομένους." ⁵ "Κα-
 θημένον δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ^χἐπεμψε πρὸς αὐτὸν ἡ
 γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα· μηδὲν σοι καὶ τῷ δικαίῳ τούτῳ· πολ-
 λὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν." ^γ "Ορα οἶον
 γίνεται πάλιν, ἱκανὸν πάντας αὐτοὺς ἀνακαλέσασθαι. Μετὰ
 γὰρ τῆς ἀπὸ τῶν ^zπραγμάτων ἀποδείξεως, καὶ τὸ ὄναρ οὐ
 μικρὸν ἦν. Καὶ τίνος ἔνεκεν οὐκ αὐτὸς ὀρᾷ; ^η "Ὡς ὅτι ἐκείνη
 ἀξία ἦν μᾶλλον· ἢ ὅτι αὐτὸς εἰ εἶδεν, οὐκ ἂν ἐπιστεύ-
 θη ὁμοίως, ἢ οὐδ' ἂν ἐξείπε. Διὰ τοῦτο οἰκονομεῖται τὴν
 γυναικα ἰδεῖν, ὥστε κατάδηλον γενέσθαι πᾶσι. Καὶ οὐχ
 B ἀπλῶς ὀρᾷ, ἀλλὰ καὶ πᾶσχει πολλά, ἵνα καὶ ἀπὸ τῆς συμ-
 παθείας τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα ὀκνηρότερος γένηται ὁ ἀνὴρ
 περὶ τὸν φόνον. Καὶ ὁ καιρὸς δὲ οὐ μικρὸν συνετέλει· κατὰ
 γὰρ αὐτὴν τὴν νύκτα εἶδεν. Ἄλλ' οὐκ ἦν αὐτῷ ἀσφαλές,
^β φησὶν, ἀφεῖναι, ἐπειδὴ εἶπον, ὅτι βασιλέα ἑαυτὸν ἐποίει.
 Ἐχρῆν οὖν ἀποδείξεις καὶ ἐλέγχους ζητῆσαι, καὶ ὅσα τυ-
 ραννίδος ἐστὶ τεκμήρια· οἶον, εἰ στρατόπεδα κατέλεγεν, εἰ
 χρήματα συνέλεγεν, εἰ ὅπλα ἐχάλκευεν, εἰ ἄλλο τι τοιοῦ-
 τον ἐπεχείρει. Ὁ δὲ ἀπλῶς παρασύρεται διὰ τοῦτο οὐδὲ
 C αὐτὸν ἀφήσιν ὁ Χριστὸς τῶν ἐγκλημάτων, λέγων· ⁶ "μέι-
 ζονα ἁμαρτίαν ἔχει ὁ παραδιδούς μέ σοι." Ὡστε μαλακίας
 ἦν ἡ συγχώρησις, καὶ τὸ μαστίζαντα ^εἐκδοῦναι.

Οὗτος μὲν οὖν ἄνθρωπος καὶ μαλακός· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
 πονηροὶ καὶ κακοῦργοι. Ἐπειδὴ γὰρ ^δεὗρέ τινα ἐπίνοιαν,
 τὸν τῆς ἐορτῆς νόμον τὸν κελεύοντα ἀφεῖναι κατάδικον, τί
 πρὸς τοῦτο μηχανῶνται; ⁷ "Ἐπεισαν τὸν ὄχλον, φησὶν,
 ἵνα τὸν Βαραββᾶν αἰτήσωσιν." Εἶδες πόσῃν αὐτὸς ^επρό-
 νοιαν ποιεῖται, ὥστε αὐτοὺς ἀπαλλάξαι ἐγκλημάτων, καὶ
 D πόσῃν αὐτοὶ σπουδὴν, ὥστε μηδὲ σκιάν ἑαυτοῖς ἀπολογίας

⁵ v. 19.⁶ Joan. xix. 11.⁷ v. 20.

^ν κατηγορήσωσιν Edd. καὶ οὕτω] καὶ οὗτος H. M. ^ω τοὺς]
 αὐτοὺς Edd. ^χ ἀπέστειλε Edd. ^γ Ὁρᾷ Edd. ^z πραγμάτων]
 + πείρας καὶ G. H. M. Ita ediderunt Sav. Ben. ^η ὁμοίως ἢ] ἢ
 ὁμοίως Mor. Ben. ἢ om. L. invito Ep. ^β φησὶν deest in Edd.
^ε Duo folia desunt in M. qui rursus incipit p. 815 A. ^δ εὗρον L.
 Mor. εὗρεν (sic) K. ^ε πρ. ποι.] ποιεῖται τὴν πρ. G. H. K.

καταλιπεῖν; Τί γὰρ ἔδει; τὸν ὠμολογημένον, ἢ τὸν ἀμφισβητούμενον ἀφεῖναι; Εἰ γὰρ ἐπὶ τοῖς ὠμολογημένοις ἀφίσταται ἔδει, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τοῖς ἀμφιβόλοις. Οὐ γὰρ δήπου ὠμολογημένων ἀνδροφόνων χείρων αὐτοῖς οὗτος ἐδόκει εἶναι. Διὰ γὰρ τοῦτο οὐδὲ ἀπλῶς εἶπεν, εἶχον ληστήν, ἀλλ', ἐπίσημον· τουτέστι, περιβόητον ἐν κακίᾳ, μυρίους ἐργασάμενον φόνους. Ἀλλ' ὅμως κἀκείνον τοῦ τῆς οἰκουμένης σωτῆρος προϋθῆκαν· καὶ οὔτε τὸν καιρὸν ᾗ δέσθησαν ὅτι ἅγιος ἦν, ^εοὐ τοὺς τῆς φιλανθρωπίας νόμους, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλὰ καθάπαξ αὐτοὺς ὁ φθόνος ἀπετύφλω- Eσε. Καὶ μετὰ τῆς οἰκείας κακίας καὶ τὸν δῆμον διαφθείρουσιν, ἵνα καὶ τῆς ἐκείνων ἀπάτης τὴν ἐσχάτην ^εδώσι δίκην. Ἐπεὶ οὖν ἐκείνον ᾗτήσαντο, λέγει· “τί οὖν ποιήσω ^ητὸν Χριστόν;” καὶ ταύτῃ πάλιν ἐντρέψαι βουλόμενος, τῷ ποιῆσαι κυρίους τῆς αἰρέσεως, ἵνα κὰν αἰσχυρθέντες αἰτήσωσι, καὶ τῆς αὐτῶν φιλοτιμίας γένηται τὸ πᾶν. Τὸ μὲν γὰρ λέγειν, οὐχ ἡμαρτε, φιλονεικοτέρους ἐποίει· τὸ δὲ ἐκ φιλαν- 813θρωπίας ἀξιοῦν σωθῆναι, ἀναντίρρητον ^ιἔχει τὴν πειθὴ καὶ τὴν αἴτησιν. Οἱ δὲ καὶ οὕτως ἔλεγον· ^κσταύρωσον. ⁸“Ὁ δὲ ἔφη· τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; Οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον, σταυρωθήτω. Ὁ δὲ ἰδὼν, ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἐνίστατο τὰς χεῖρας, λέγων, ὅτι ἀθῶός εἰμι.” Τί οὖν παραδίδως; τί δὲ οὐκ ἐξήρπασας, καθάπερ τὸν Παῦλον ^οἐκατοντάρχης; Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ᾗδει χαριζόμενος τοῖς Ἰουδαίοις· καὶ στάσις ἐγένετο δι' αὐτὸν καὶ θόρυβος· ἀλλ' ὅμως ἔστη πρὸς ^μπάντα. Ἀλλ' οὐχ ^νοὗτος, ἀλλὰ ἀνανδρὸς σφόδρα καὶ μαλακός· καὶ πάντες ὁμοῦ διεφθείροντο. Οὔτε γὰρ οὗτος πρὸς τὸ πλή- Bθος ἔστη, οὔτε τὸ πλήθος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· καὶ ^οπαν-
(532) ταχόθεν αὐτῶν ἡ ἀπολογία ἀνήρητο. Καὶ γὰρ “περισσῶς ἔκραζον,” τουτέστι, μᾶλλον ἔκραζον, “σταυρωθήτω.” Οὐ γὰρ ἀνελεῖν μόνον ᾗθελον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πονηρᾷ αἰτίᾳ, καὶ

⁸ v. 23, 24.

^ε οὔτε G. H. K. p. p. οὐκ ἄλλο τι τῶν ^ιidem. ^ε δώσουσι K. δώσωσι G. Mox ᾗτησαν G. H. K. ^η τὸν] τὸν λεγόμενον G. H. K. Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Sav. Ben. ^ι εἶχε G. K. ^κ σταύρωσον] + σταύρωσον αὐτὸν Edd. ¹ Sic L. Ep. Mor. ceteri ὁ χιλιάρχος. p. p. ἐγίνετο L. ^μ πάντα] Sic K. L. Ep. Mor. ceteri πάντα γενναίως. ^ν οὗτος] + οὕτως H. ^{αν. σφ.] σφ. ἀνανδρὸς} G. H. K. ἀλλὰ ἀνανδρὸς καὶ σφ. μαλακῶς Edd. ^ο πάντοθεν G. H. K.

τοῦ δικάζοντος ἀντιλέγοντος ἐπέμενον τὰ αὐτὰ βοῶντες· Εἶδες πόσα ἐποίησεν ὁ Χριστὸς, ὥστε αὐτοὺς ἀνακτήσασθαι; Καθάπερ γὰρ ^p τὸν Ἰούδαν ἀνεκρούετο πολλάκις, οὕτω καὶ τούτους ἀέστελλε, διὰ τε παντὸς τοῦ εὐαγγελίου, καὶ παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως. Καὶ γὰρ ὅτε εἶ-
C δον τὸν ἄρχοντα καὶ δικάζοντα ^a ἀπονιψάμενον καὶ λέγοντα, “ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου,” ἔδει κατανυγῆναι καὶ διὰ τῶν ρημάτων καὶ διὰ τῶν πραγμάτων· καὶ ὅτε τὸν Ἰούδαν ἀπαγξάμενον, καὶ ὅτε ^r αὐτὸν παρακαλοῦντα, ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ λαβεῖν. “Ὅταν γὰρ ^s ὁ κατήγορος καὶ προδότης ἑαυτὸν καταδικάζῃ, καὶ ὁ ψηφίζόμενος ἀποδύηται τὰ ἐγκλήματα, καὶ ὅψις τοιαύτη κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα φαίνηται, καὶ ὡς ^t κατὰδικον αὐτὸν ἐξαίτηται, ποίαν ἔξουσιν ἀπολογίαν; Εἰ γὰρ ^v μὴ ἐβούλοντο ἀθῶον εἶναι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ληστὴν αὐτοῦ προτιμῆσαι ἔδει, ^w τὸν ὡμολογημένον καὶ σφόδρα ἐπίσημον ὄντα. Τί οὖν ἐκείνοι; Ἐπεὶ δὲ τὸν δικαστὴν εἶδον νιπτόμενον τὰς χεῖρας, καὶ λέγοντα, “ἀθῶός εἰμι,”
D ἔκραζον· ⁹ “τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.” Τότε δὲ λοιπὸν, ὅτε καθ' ἑαυτῶν τὴν ψῆφον ἐξήνεγκαν, συνεχώρησε πάντα γενέσθαι. Θεὰ δὲ καὶ ἐνταῦθα τὴν πολλὴν παραπληξίαν. Τοιαύτη γὰρ ^x ἡ ὁρμὴ, καὶ ἡ πονηρὰ ἐπιθυμία· οὐκ ἀφήσιν τι τῶν δεόντων ἰδεῖν. Ἔστω γὰρ, ^y ὑμῖν αὐτοῖς ἐπαράσθε· τί καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα τὴν ἀρὰν ἔλκετε; Ἀλλ' ὅμως ὁ φιλάνθρωπος, τοσαύτη μανία χρησαμένων, καὶ καθ' ἑαυτῶν καὶ κατὰ τῶν παιδων, οὐ ^z μόνον ἐπὶ τῶν παιδων, ἀλλ' οὐδὲ ἐπ' αὐτῶν τὴν ψῆφον ἐκύρωσεν, ἀλλὰ καὶ
E ἐξ αὐτῶν καὶ ^a ἐξ ἐκείνων ἐδέξατο τοὺς ^b μετανοήσαντας, καὶ μυρίων ἡξίωσεν ἀγαθῶν. Καὶ γὰρ καὶ Παῦλος ἐξ αὐτῶν ἦν, καὶ αἱ μυριάδες τῶν πεπιστευκότων ἐν ^c Ἱεροσολύμοις, (¹⁰ “θεω-

⁹ v. 25.¹⁰ Act. xxi. 20.

^p τὸν] καὶ τὸν G. H. K. ^q καὶ ἀπον. G. H. ^r αὐτὸν] + τὸν Πιλάτον G. H. ^s ὁ] καὶ ὁ G. H. p. p. καὶ ὁ πρ. G. H. K. ^t κατὰδικον] δίκαιον Reg. 688. ^v μὴ] καὶ μὴ G. H. ^w τὸν] ληστὴν τὸν Ben. καὶ ληστὴν τὸν Sav. Mor. ^x ἡ ἄλογος ὁρμὴ G. H. ^y ὑμῖν ἑαυτοῖς L. ἑαυτοῖς (om. ὑμῖν) Mor. Ben. ἐπαράσθε] Sic omnes codices, ut conjecerat Bois. Edebatur ἐπαράσατε. ^z μόνου] + οὐκ H. Ep. ^a ἐξ om. L. Verba καὶ ἐξ, quae vulgo desunt, e codd. et Ep. recepi. καὶ ἐξ αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν τέκνων Euth. tam ex ipsis, quam ex filiis Ge. ^b μετανοήσαντας] + καὶ πιστεύσαντας L. Ep. invitis Euth. et Interp. ^c Ἱερουσαλὴμ Edd.

ρεῖς γάρ, ^d φησὶν, ἀδελφε, πόσαι μυριάδες εἰσὶν Ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων”) ^e ἐκ τούτων ἦσαν. Εἰ δέ τινες ἑνα- 814 πέμειναν, ἑαυτοῖς λογιζέσθωσαν τὴν τιμωρίαν. ¹¹ “Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν, ἵνα σταυρωθῇ.” Καὶ διὰ τί ἐφραγέλλωσεν; ^a Ἡ ὡς κατὰδικον, ἡ σχῆμα περιθεῖναι τῇ κρίσει βουλόμενος, ἡ ἐκείνοις χαρίσασθαι. Καίτοιγε ἐνστήναι ἐχρῆν. Καὶ γὰρ ^f καὶ πρὸ τούτου εἶπε· “λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν.” Καὶ πολλὰ ἦν τὰ δυνάμενα αὐτὸν κάκείνους ἀναχαιτίσαι, καὶ τὰ σημεῖα, καὶ τὰ θαύματα, καὶ ἡ πολλὴ τοῦ ταῦτα πάσχοντος ἀνεξικακία, καὶ ἡ σιγὴ μάλιστα ἡ ἄφατος. Ἐπειδὴ γὰρ καὶ δι’ ὧν ἀπελογήσατο B καὶ δι’ ὧν ἠῤῥατο τὸ ἀνθρώπινον ἔδειξε, πάλιν τὸ ὑψηλὸν καὶ μεγαλοφυὲς καὶ διὰ τῆς σιγῆς καὶ διὰ τοῦ καταφρονεῖν τῶν ^e λεγομένων ἐπιδείκνυται, διὰ πάντων αὐτοὺς πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐνάγων θαῦμα. Ἀλλ’ οὐδενὶ τούτων ^h εἶξαν. Ὅταν γὰρ ἅπαξ, καθάπερ ὑπὸ μέθης ἢ ματίας τινὸς ἀτόπου κατασχεθῶσιν οἱ λογισμοί, δύσκολον ἀνενεγκεῖν μὴ σφόδρα γενναίαν οὖσαν τὴν καταπίπτουσαν ψυχὴν.

ⁱ Δεινὸν γάρ, δεινὸν τοῖς πονηροῖς πάθεσι τούτοις δοῦναι χώραν· διὸ χρὴ παντὶ τρόπῳ διακρούεσθαι καὶ ἐξωθεῖν αὐ- C τῶν τὴν εἴσοδον. Ὅταν γὰρ ἐπιλάβωνται τῆς ψυχῆς, καὶ ^k κρατήσωσι, καθάπερ πῦρ εἰς ὕλην ἐμπεσόν, οὕτω λαμπρὰν τὴν φλόγα ἀνάπτουσι. Διὸ παρακαλῶ πάντα ποιεῖν, ὥστε ἀποτεριχίζειν αὐτοῖς τὴν εἴσοδον· μηδὲ τούτῳ τῷ λογισμῷ ¹ τῷ ψυχρῷ παραμυθουμένους ἑαυτοὺς, πᾶσαν ἐπεισάγειν πονηρίαν, λέγοντας· τί παρὰ τοῦτο, καὶ τί παρ’ ἐνείνο; τὰ γὰρ μυρία κακὰ ἐντεῦθεν τίκτεται. Ὁ γὰρ διάβολος μαρὸς

¹¹ v. 26.

^d φησὶν] + ὁ Ἰάκωβος G. H. εἰσὶν Ἰ. τῶν π.] π. εἰς τῷ θεῷ Ἰουδαίων Edd. ^e ἐκ τούτων ἦσαν] Sic K. L. ἐκ τ. καὶ οὗτοι ἦσαν G. ἐκ τ. γὰρ ἅπαντες ἦσαν H. qui omnes ex illis fuerunt Ge. Haec desunt in Edd. et Ep. ^f καὶ om. G. H. K. ^g Hiat L. usque ad αἰσχρολογία p. 815 C. ^h εἶξαν] Sic codd. (i. e. G. H. K.) εἶξαι ἠθέλησαν Edd. ⁱ ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι ἀπὸ μικρῶν ἄρχεται ὁ διάβολος, καὶ οὕτως εἰς τὰ μέγιστα κακὰ καὶ εἰς ἄδην φέροντα φέρει· ἐξ ὧν ὁ Σαουλ καὶ ὁ Κάιν καὶ ὁ Ἰούδας πεπόνθασι. G. ^k κατακρατήσωσι Edd. ¹ τούτῳ . . . ψυχρῷ] Sic codd. frivola illa ratione Ge. τούτῳ ψυχροφθόρῳ λογισμῷ Edd. Articulum post τούτῳ clam invexit Editor Ben. 2^{dac}.

ὧν, πολλῇ κέχρηται τῇ ^m [κακουργία καὶ εὐτονία καὶ] συγ-
καταβάσει πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπώλειαν, καὶ ἀπὸ τῶν
D μικροτέρων προσβάλλει. Σκόπει δέ. Ἐβούλετο τὸν Σαουλ
εἰς ἐγγαστριμύθου ληρωδίαν ἐμβαλεῖν. Ἀλλὰ τοῦτο εἰ παρὰ
τὴν ἀρχὴν συνεβούλευσεν, οὐκ ἂν προσέσχευεν ἐκεῖνος· πῶς
γάρ, ὁ καὶ ⁿ ἐλαύνων αὐτάς; Διὰ τοῦτο ἡρέμα καὶ κατὰ
μικρὸν αὐτὸν εἰσάγει. Ἐπειδὴ γὰρ παρήκουσε τοῦ Σαμουὴλ,
καὶ παρεσκεύασε μὴ παραγενομένου ἀνενεχθῆναι τὴν ὅλο- (533)
καύτωσιν, ἐγκαλούμενός φησιν, ¹² ἡ ἀνάγκη τῶν πολεμίων
ἐγένετο μείζων· καὶ δέον θρηῆσαι, ^o ὥς οὐδὲν ἐργασάμενος
διετέθη. Πάλιν ἐκέλευσε τὰ κατὰ τοὺς Ἀμαληκίτας ὁ θεός·
ὁ δὲ καὶ ταῦτα παρέβη. ^p Ἐντεῦθεν εἰς τὰ κατὰ τὸν Δαυὶδ
ἐξέβη τολμήματα, καὶ οὕτως ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ὀλι-
E σθαίνων οὐκ ἔσται, ἕως εἰς αὐτὸ τῆς ἀπωλείας τὸ βάραθρον
ἐλθὼν ἐνέβαλεν ἑαυτόν. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Κάιν· οὐκ εὐθέως
παρώρμησεν ἀνελεῖν τὸν ἀδελφόν, ἐπεὶ οὐκ ἂν ἔπεισεν· ἀλλὰ
^q πρῶτον αὐτὸν παρασκευάζει τὰ φαυλότερα προσενεγκεῖν,
λέγων· οὐδὲν τοῦτό ἐστιν ἁμαρτήμα· δεύτερον, φθόνον καὶ
βασκανίαν ἀνῆψεν, οὐδὲν οὐδὲ παρὰ τοῦτο, λέγων· τρίτον,
815 ἀνελεῖν ^r ἔπεισε καὶ ἀρνήσασθαι τὴν μαιφονίαν· καὶ οὐ πρό-
τερον ἀπέστη, ἕως τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκε τῶν κακῶν. Διὸ
χρὴ τὰς ἀρχὰς ἀνακρούεσθαι. Μάλιστα μὲν γὰρ εἰ καὶ ^s ἐφ'
ἑαυτῶν τὰ πρῶτα ἁμαρτήματα εἰσθήκει, οὐδὲ οὕτω κατα-
φρονεῖν ἐχρῆν τῶν πρώτων πλημμελημάτων· νυνὶ δὲ καὶ ἐπὶ
^t μείζον ἀνείσιν, ὅταν ἀμελῇ ἡ διάνοια. Διὸ χρὴ πάντα
ποιεῖν, ὥστε τὰς ἀρχὰς αὐτῶν ἀναιρεῖν. Μὴ γὰρ δὴ πρὸς
τὴν φύσιν ἴδῃς τοῦ ἁμαρτήματος, ὅτι μικρά, ἀλλ' ὅτι με-
γάλου γίνεται ρίζα ἀμελουμένη. Εἰ γὰρ χρὴ τι καὶ θαν-
μαστὸν εἰπεῖν, οὐ τοσαύτης ^v δεῖται σπουδῆς τὰ μεγάλα
ἁμαρτήματα, ὥς τὰ μικρά καὶ εὐτελῆ. Ἐκείνα μὲν γὰρ
B αὐτὴ ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας ἀποστρέφεσθαι παρασκευάζει·
τὰ δὲ μικρά ^w αὐτῷ τούτῳ εἰς ῥαθυμίαν ἐμβάλλει, καὶ οὐκ

¹² 1 Reg. xxviii. 15.

^m Haec κακουργία καὶ εὐτονία καὶ non agnoscunt K. Mor. sed re-
tineri jubet Interpres. ⁿ ἐλαύνων] χαλινῶν Mor. ^o ὥς] ἀλλ' ὥς G.
^p Καὶ ἐντεῦθεν G. K. p. p. κατὰ τοῦ Δ. G. ^q πρῶτον αὐτὸν] πρό-
τερον Edd. ^r ἔπεισε] + τὸν ἀδελφόν G. H. ^s ἐφ'] ἀφ' G. ^t μεί-
ζον] Sic K. μείζονα Edd. μείζον τὸ κακὸν G. H. M. ^v δεῖ Edd.
ἁμαρτήματα] πλημμελήματα Edd. ^w αὐτὸ τοῦτο G. H. K.

ἀφίησι γενναίως διαναστῆναι πρὸς τὴν αὐτῶν ἀναίρεσιν. Διὸ καὶ ταχέως γίνεται μεγάλη, καθευδόντων ἡμῶν. Τοῦτο καὶ ἐν τοῖς σώμασι συμβαίνειν ἴδοι τις ἂν. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰουδα τοῦ μέγα τοῦτο ἐτέχθη κακόν. Εἰ γὰρ μὴ ἔδοξεν αὐτῷ μικρὸν εἶναι τὸ κλέπτειν τῶν πενήτων τὰ χρήματα, οὐκ ἂν εἰς ταύτην ἐξηνέχθη τὴν προδοσίαν. Εἰ μὴ μικρὸν ἔδοξεν ^x εἶναι τοῖς Ἰουδαίοις τὸ ὑπὸ κενοδοξίας ἀλίσκεσθαι, οὐκ ἂν ἐξώλισθον εἰς τὸ χριστοκτόνοι γενέσθαι. Καὶ πάντα δὲ τὰ κακὰ ἐκ ^y τούτου ἴδοι τις ἂν γινόμενα. Οὐδεὶς γὰρ ταχέως καὶ ἀθρόον ἐπὶ τὴν κακίαν ἐκπηδᾷ. Ἐχει γὰρ, ἔχει ^c τινα αἰσχύνην ἐγκειμένην ἡμῖν ἢ ψυχῇ, καὶ ^z τὴν πρὸς τὰ καλὰ αἰδῶ, καὶ ἀθρόον οὐκ ἂν ^a τοσοῦτον ἀναισχυντήσειεν, ὥς ὑφ' ἐν ἅπαντα ῥίψαι, ἀλλ' ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἀπόλλυται, ὅταν ἀμελῇ. Οὕτω καὶ εἰδωλολατρεία εἰσῆλθεν, τῶν ἀνθρώπων ὑπὲρ μέτρον τιμωμένων, καὶ τῶν ζώντων καὶ τῶν ^b παρελθόντων· οὕτω καὶ ξόανα προσεκυνήθη· οὕτω καὶ πορνεία ἐκράτησε, καὶ τὰ ἄλλα κακὰ. Σκόπει δέ. Ἐγέλασέ τις ἀκαίρως· ἐνεκάλεσεν ἕτερος· ἄλλος ἐξέλυσε τὸν φόβον εἰπών, οὐδέν παρὰ τοῦτο. Τί γάρ ἐστι τὸ γελᾶν; τί γὰρ παρὰ τοῦτο γένοιτ' ἂν; Ἀπὸ τούτου εὐτραπेलία ἐτέχθη, ἐντεῦθεν ^e αἰσχρολογία, εἴτα πράξις αἰσχρά. Πάλιν ἕτερος ἐγκαλούμενος ἐπὶ τῷ διαβάλλειν τὸν πλησίον καὶ λοιδορεῖ· ^d σθαι καὶ ^a κακηγορεῖν, κατεφρόνησεν εἰπών· οὐδέν ἐστι τὸ κακῶς λέγειν. Ἀπὸ τούτου μῖσος ἔτεκεν ἄφατον, ἔχθραν ἄσπονδον, λοιδορίας ^e ἀπείρους· ἀπὸ τῶν λοιδοριῶν πληγὰς· ἀπὸ τῶν πληγῶν φόνον πολλάκις.

Ἀπὸ μὲν οὖν τῶν μικρῶν οὕτω τὰ μεγάλα εἰσάγει ὁ πονηρὸς δαίμων· ἀπὸ δὲ τῶν μεγάλων τὸ ἀπογινώσκειν, ἄλλην ταύτην μέθοδον οὐκ ἐλάττονα τῆς προτέρας εὐρών. Οὐ γὰρ οὕτω τὸ ἀμαρτάνειν, ὥς τὸ ἀπογινώσκειν ἀπόλλυσιν. Ὁ μὲν γὰρ πλημμελήσας, ἂν νήφῃ, ταχέως ^e μετανοήσας διορθοῦται τὸ γεγεννημένον· ὁ δὲ ἀπαγορεύσας καὶ μὴ μετανοῶν, διὰ τοῦτο ἐκπίπτει τῆς διορθώσεως ταύτης,

^x εἶναι om. G. K. p. p. ἐξώλισθησαν Edd. ^y τούτων G. H. M.

^z τὴν deest in Edd. καλὰ] κακὰ Edd. ^a τοσοῦτον] ποτὲ K. οὐκ ἂν... ῥίψαι] οὐκ ἔστι εἰς ἀναισχυντίαν τοὺς ὑφ' ἐν ἅπαντας ἀλῶναι Mor. Ben.

^b ἀποθανόντων Edd. ^c αἰσχρολογίαι G. K. M. εἴτα π. α.] Sic L. Ge. καὶ π. α. Mor. Ben. ceteri cum Sav. εἴτα αἰσχραὶ πράξεις.

^d κατηγορεῖν G. H. K. M. ^e ἀπείρους] ἐντεῦθεν iidem.

οὐκ ἐπιτιθεῖς [†] τὰ ἀπὸ τῆς μετανοίας φάρμακα. Ἐχει καὶ
 τρίτην [§] ἐνέδραν χαλεπὴν· οἷον ὅταν εὐλαβείας σχῆμα περιθῇ
 τῷ ἁμαρτήματι. Καὶ ποῦ τοσοῦτον ἴσχυσεν ὁ διάβολος,
 816 φησὶν, ὥστε μέχρι τούτων ἀπατήσαι; Ἄκουε, καὶ φυλάττον
 αὐτοῦ τὰ νοήματα. Προσέταξεν ὁ Χριστὸς διὰ Παύλου
¹³ γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ ^h χωρισθῆναι, καὶ μὴ ἀποστερεῖν
 ἀλλήλους, εἰ μὴ ἐκ συμφώνου· ἀλλὰ τινες ἔρωτι ⁱ δῆθεν ἐγ-
 κρατείας ἀποστᾶσαι τῶν ἰδίων ἀνδρῶν, ὡς εὐλαβές τι ποιου-
 σαι, ὥθησαν ^k αὐτοὺς ἐπὶ μοιχείαν. Ἐνόησον ^l οὖν ἡλίκον
 κακὸν, πόνον τοσοῦτον ὑπομενούσας, ὡς τὰ μέγιστα ἡδίκη-
 κυίας ἐγκαλεῖσθαι, καὶ τὴν ἐσχάτην τίνειν δίκην, καὶ εἰς
 βάραθρον ἀπωλείας τοὺς συνοικοῦντας ὥθειν. Ἄλλοι πάλιν
 νόμῳ νηστείας ἀπεχόμενοι σιτίων, κατὰ μικρὸν προῆλθον
 ἐπὶ τὸ βδελύττεσθαι ταῦτα· ὃ καὶ αὐτὸ μεγίστην φέρει
 B τὴν κόλασιν. ^m Τοῦτο δὲ γίνεται, ὅταν τινὲς τὰς οἰκείας (534)
 προλήψῃς παρὰ τὰ ταῖς γραφαῖς δοκοῦντα κρατύνωσιν.
 Ἐνόμισαν καὶ οἱ παρὰ Κορινθίοις τελειότητος εἶναι τὸ πάντων
 ἀδιαφόρως ἀπογεύεσθαι, καὶ τῶν κεκωλυμένων· ἀλλ' ὅμως
 οὐκ ἦν τελειότητος τοῦτο, ἀλλὰ ⁿ καὶ ἐσχάτης παρανομίας.
 Διὰ τοῦτο καὶ σφοδρῶς αὐτοῖς ὁ Παῦλος ἐπιτιμᾷ, καὶ τῆς
 ἐσχάτης ἔλεγεν· ὑπευθύνους εἶναι δίκης. Ἄλλοι πάλιν ^o εὐ-
 λαβείας εἶναι νομίζουσι τὸ κομᾶν τὰς κεφαλὰς. Καὶ τοῦτο
 δὲ τῶν κεκωλυμένων ἐστὶ, καὶ πολλὴν ἔχον τὴν αἰσχύνην.
 Πάλιν ἄλλοι τὸ λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν ἀμέτρως
 ὡς κερδαλέον διώκουσιν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ^p μεθυδείας διαβολι-
 C κῆς, καὶ ἐδήλωσεν ὁ Ἰούδας· ἐντεῦθεν γοῦν καὶ ἀπήγξατο.
 Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ὑπὲρ τοῦ πεπορνευκότος ἐδεδοίκει,
 μὴ τι τοιοῦτον πάθῃ, καὶ ^q παρῆναι Κορινθίοις ταχέως αὐτὸν
 ἔξαρπάσαι, ¹⁴ “μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ
 τοιοῦτος.” Εἰτα δεικνὺς ὅτι ^r τὸ τοιοῦτον τῆς ἐνέδρας ἐστὶ

¹³ 1 Cor. vii. 10, 5.¹⁴ 2 Cor. ii. 7, 11.

[†] τὸ . . . φάρμακον iidem. [§] ἐν. χ.] χαλεπωτάτην ἐν. Edd.
^h χωρίζεσθαι G. H. K. M. ⁱ δῆθεν] + εὐλαβείας καὶ G. H. M. invito
 Interp. Mox ἰδίων om. G. H. K. M. ^k αὐτοὺς ἐπὶ μ.] Sic G. H.
 K. L. εἰς τὰς ἐπὶ μ. M. ἐπὶ μ. εἰς τὰς Edd. ^l γοῦν K. ^m Ταῦτα
 Edd. p. p. τινὲς om. L. ⁿ καὶ τῆς ἐ. π. Edd. καὶ ἐσχάτης παρα-
 νομία K. ^o εὐλάβειαν G. H. K. M. ^p διαβολικὴ μεθοδεία iidem.
 γοῦν] γάρ Edd. ^q παρῆναι G. H. K. M. ^r τὸ τοιοῦτον] τοῦτο
 Edd. ἐνέδρας] Sic K. L. Ge. ceteri ἐνεργείας.

τῆς ἐκείνου, φησί· “^s μήπως πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν,” ὅτι μετὰ δόλου πολλοῦ προσβάλλει, φησίν. Ἐπεὶ εἰ ^v μετὰ παρῤῥησίας καὶ φανερώς ἐπολέμει, εὐκολος ἦν καὶ ῥαδία ἡ νίκη· μᾶλλον δὲ καὶ νῦν, εἰάν νήφωμεν, εὐκολος ἔσται. Καὶ γὰρ πρὸς ἐκάστην τῶν ὁδῶν τούτων καθώπλισεν ἡμᾶς ὁ θεός. ^w Πείθων γὰρ μηδὲ τῶν μικρῶν τούτων καταφρονεῖν, ἄκουσον τί παραινεῖ λέγων· “ὁ εἰπὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μωρὲ, ἔνοχος ^x ἔσται D εἰς τὴν γέενναν” καὶ, “ὁ ὀφθαλμοῖς ἀκολάστοις ἰδὼν, μοιχὸς ἔστιν ἀπηρτισμένος.” Καὶ τοὺς γελῶντας ταλανίζει, καὶ πανταχοῦ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ σπέρματα ἀναιρεῖ τῶν κακῶν, καὶ περὶ ἀργοῦ ῥήματός φησι διδόναι λόγον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ^y Ἰωβ καὶ τὰς ἐννοίας τῶν παίδων ἐθεράπευεν. Ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ ἀπογινώσκειν φησί, ¹⁵ “μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει;” καὶ πάλιν· “² οὐ θελήσει θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν” καὶ, “σήμερον εἰάν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ^a ἀκούσητε.” E Καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα ^b καὶ ῥήματα καὶ παραδείγματα κεῖται ἐν τῇ γραφῇ. Πρὸς δὲ τὸ σχήματι εὐλαβείας μὴ ἀπόλλυσθαι, ἄκουσον Παύλου λέγοντος· “μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος.” Ταῦτ’ οὖν εἰδότες, 817 πάσαις ἐπιτειχίζωμεν ταῖς ὁδοῖς ταῖς παρατρεπούσαις τοὺς ῥαθύμους τὴν ἀπὸ τῶν γραφῶν σύνεσιν. Μηδὲ λέγε· τί γὰρ ἔστιν, εἰάν ἴδω γυναῖκα καλὴν περιέργως; Ἄν γὰρ τὴν ἐν καρδίᾳ μοιχείαν ἐργάσῃ, ταχέως καὶ τὴν ^c ἐν σαρκὶ τολμήσεις. Μὴ εἴπῃς· τί γὰρ ^d ἔστι, εἰάν τὸν πένητα τοῦτον παραδράμω; Ἄν γὰρ τοῦτον ^e παρέλθῃς, καὶ τὸν ἕτερον· ἂν ἐκείνον, καὶ τὸν ἄλλον. Μηδ’ αὖ πάλιν· τί γὰρ,

¹⁵ Jer. viii. 4. Ezech. xviii. 23. Psal. xciv. 8.

^s μήπως] καὶ G. H. M. ἵνα μὴ Edd. ^t πολλοῦ] πολλοῦ G. H. M. πανταχοῦ K. ^v Verba μετὰ παρῤῥησίας καὶ non exstant in meis. ἦν] + ἡ μάχη G. H. K. M. εὐκολος ἂν καὶ ῥ. ὑπῆρχεν ἡ ν. Edd. ^w Πείθων γὰρ] Καὶ γὰρ πείθων Edd. πείθων μηδὲ τῶν μ. καταφρονεῖν G. H. K. M. Deinde Ἄκουσον γοῦν τί π. ὁ Χρ. λέγων G. H. M. ^x ἔστιν G. H. M. ^y Ἰωβ] + οὐ τὰς πράξεις μόνον, ἀλλὰ Edd. invito Ge. p. p. καὶ τὰς ἐν τῶν om. G. H. K. M. Mox ἐθεράπευσεν Edd. ² οὐ] μὴ H. K. M. θέλω] θελήσω iidem. ^a ἀκούσητε] + καὶ πάλιν χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανοῖς ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι G. H. M. ^b καὶ ρ.] ῥήματά τε Edd. ^c ἐν τῇ σ. K. L. ^d ἔστι] + τοῦτο Edd. ^e παραδράμῃς Edd. Mox Μήτε δ’ αὖ Edd.

εάν ἐπιθυμήσω τῶν τοῦ πλησίον; Τοῦτο γάρ, τοῦτο ἐποίη-
 σεν τὸν Ἀχάβ ἀπολέσθαι, καίτοι τιμὴν κατέβαλεν, ἀλλὰ
 B παρὰ ἄκοντος ^ε ἔλαβεν. Οὐ γὰρ βιαζόμενον δεῖ ὠνεῖσθαι,
 ἀλλὰ πείθοντα. Εἰ δὲ ὁ τὴν προσήκουσαν τιμὴν καταβα-
 λὼν, οὕτως ^ε ἐκολάζετο, ἐπειδὴ παρὰ ἄκοντος ἔλαβεν· ὁ μὴ
 δὲ τοῦτο ποιῶν, καὶ παρὰ ἄκοντος ἀρπάζων, καὶ ταῦτα ^h ἐν
 τῇ χάριτι πολιτευόμενος, τίνος οὐκ ἔσται κολάσεως ἄξιος;
 Ἰν' οὖν μὴ κολαζόμεθα, βίας ἀπάσης καὶ ἀρπαγῆς ἑαυτοὺς
 καθαρὸς διατηροῦντες, καὶ μετὰ τῶν ἀμαρτημάτων καὶ τὰς
 ἀρχὰς αὐτῶν φυλαττόμενοι, μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς ἐπι-
 μελώμεθα ἀρετῆς· οὕτω γὰρ καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσομεν
 ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΖ.

C ¹ Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν Ἰη-
 σοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην
 τὴν σπεῖραν· καὶ ἐκδύσαντες αὐτόν, περιέθηκαν ^a αὐτῷ
 χλαμύδα κοκκίνη· καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν,
 ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ^b ἐπὶ
 τὴν δεξιὰν αὐτοῦ. Καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐ-
 τοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ λέγοντες· χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν (535)
 Ἰουδαίων.

D ὩΣΠΕΡ ἔκ τινος συνθήματος ὁ διάβολος ^c εἰς πάντας τό-
 τε ἐχόρευεν. Ἔστω γάρ, Ἰουδαῖοι φθόνῳ καὶ βασκανία
 τηκόμενοι ἐπαροῖνουν εἰς αὐτόν· οἱ στρατιῶται πόθεν καὶ
 ἐκ ποίας αἰτίας; Οὐκ εὐδηλον ὅτι ὁ διάβολος ἦν ὁ τότε
 βακχεύων εἰς πάντας; Καὶ γὰρ τέρψεις ἐποιοῦν τὰς εἰς

¹ Cap. XXVII. v. 27-29.

^ε ἔλαβεν om. K. L. Mor. ^ε κατεδικάζετο Edd. ^h ἐν] καὶ ἐν
 Edd. HOM. LXXXVII. ^a αὐτόν] Edd. καὶ ἐκδύσαντες . . κοκκίνη]
 καὶ ἐνέδυσαν αὐτόν χλαμύδα (χλαμύδα G.) κοκκίνη G. M. 2 Mosqq. ^b ἐν
 τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ iidem. ^c εἰς πάντας om. L. Mor. p. p. ἐχόρευεν Edd.

αὐτὸν ὕβρεις, ὥμοι καὶ ἀνήμεροί τινες ὄντες. Δέον γὰρ συσταλῆναι, δέον δακρῦσαι, ὅπερ καὶ ὁ δῆμος ἔπασχε, τοῦτο μὲν οὐκ ^d ἐποίουν, τὸναντίον δέ, ὕβριζον καὶ ἐνήλλοντο, ἴσως καὶ αὐτοὶ χαριζόμενοι τοῖς Ἰουδαίοις, ἡ ^e καὶ κατ' οἱ-Ε κείαν δυστροπίαν ἅπαντα πράττοντες. Καὶ αἱ ὕβρεις διάφοροι καὶ ποικίλαι. Τὴν γὰρ θεϊαν κεφαλὴν ἐκείνην ποτὲ μὲν ἐκολάφιζον, ποτὲ δὲ τῷ στεφάνῳ τῶν ἀκανθῶν καθύβριζον, ποτὲ δὲ τῷ καλάμῳ ἔτυπτον, ἄνδρες μιαιοὶ καὶ ἐναγεῖς. ^f Τίς ἡμῖν ἔσται λόγος λοιπὸν ἐπὶ ὕβρεσι κινουμένοις, μετὰ τὸ τὸν Χριστὸν ταῦτα παθεῖν; Καὶ γὰρ ἔσχα-818 τος ὅρος ὕβρεως τὸ γινόμενον ἦν. Οὐδὲ γὰρ ^g μέλος ἓν, ἀλλ' ἅπαν τὸ σῶμα ὅλον διόλου ὕβριζετο· ἡ κεφαλὴ διὰ τοῦ στεφάνου καὶ τοῦ καλάμου καὶ τοῦ κολαφίζεσθαι· τὸ πρόσωπον ἐμπτυόμενον· αἱ σιαγόνες ραπίζόμεναι· τὸ σῶμα ὅλον διὰ τῶν ^h μαστίγων, διὰ τῆς περιβολῆς τῆς ⁱ χλανίδος, καὶ τῆς προσποιοιτῆς προσκυνήσεως· ἡ χεὶρ διὰ τοῦ καλάμου, ὃν ἔδωκαν ἀντὶ σκήπτρου κατέχειν ^k αὐτόν· τὸ στόμα πάλιν διὰ τῆς τοῦ ὄξους προσκομιδῆς. Τί τούτων γένοιτ' ἂν χαλεπώτερον; τί ὑβριστικώτερον; Πάντα γὰρ λόγον ὑπερβαίνει τὰ γεγενημένα. ^l Καθάπερ γὰρ δεδοκότες, μὴ B δόξωσιν ἐλλιμπάνειν τι ^m τοῦ τολμήματος, τοὺς μὲν προφήτας οἰκειάις ἀνελόντες χερσὶ, τοῦτον δὲ ψήφῳ δικαστοῦ, οὕτως ἅπαντα πράττουσι· καὶ αὐτόχειρες γίνονται, καὶ κατακρίνουσι, ⁿ καὶ παρ' ἑαυτοῖς καταδικάζουσι καὶ παρὰ τῷ Πιλάτῳ, λέγοντες, “τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν” καὶ ἐνάλλονται καὶ ὕβριζουσι δι' ἑαυτῶν, ^o δεσμοῦντες, ἀπάγοντες, καὶ τῶν ὕβρεων τῶν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν αἵτιοι καθίστανται· καὶ προσηλοῦσι, καὶ λοιδοροῦνται, καὶ ἐμπτύνουσι, καὶ κωμωδοῦσιν. Οὐδὲν γὰρ ἐνταῦθα ὁ Πιλάτος εἰσῆνεγκεν, ἀλλὰ πάντα αὐτοὶ ἐποίουν, καὶ κατήγο- C ροι, καὶ δικασταί, καὶ δῆμιοι, καὶ πάντα γινόμενοι. Καὶ ταῦτα ^p ἀναγινώσκεται παρ' ἡμῖν, ὅταν πάντες συνέρχωνται.

^d ἐποίησαν Edd. ^e καὶ om. G. L. ^f Τίς] + οὗν G. H. K. M.

^g Sic H. L. Ge. ceteri μέρος. ^h μαστίγων] + καὶ τοῦ γυμνουσθαι G. H. K. M. + διὰ τοῦ γ. Sav. Ben. (nuditate Ge.) Additamentum ignorant L. Ep. Mor. ⁱ χλανῖδος G. L. ^k αὐτῇ G. H. K. invito Ep. ^l Vide adnot. ^m τοῦ] + χαλεποῦ G. H. K. M. invito Ep.

ⁿ καὶ παρ' ἑαυτοῖς] παρ' ἑαυτοῖς καὶ Edd. ^o δεσμεύοντες G. H. K. M.

^p ἀναγινώσκονται G. H. M.

ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν Ἕλληνες, ὅτι τὰ μὲν λαμπρὰ καὶ περιφανῆ, οἷον τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, ἐπιδείκνυσθε τοῖς δῆμοις καὶ τοῖς λαοῖς, τὰ δὲ ἐπονείδιστα ταῦτα ἀποκρύπτεσθε· ὥκονόμησεν ἡ ^α τοῦ πνεύματος χάρις, ἐν πανδήμῳ ἑορτῇ, ὅταν ἄνδρες παμπληθεὶ καὶ γυναῖκες παρῶσι, καὶ πάντες ἀπλῶς κατὰ τὴν μεγάλην τοῦ πάσχα ἐσπέραν, τότε ταῦτα πάντα ἀναγινώσκεισθαι· ὅταν ἡ οἰκουμένη πᾶσα **D** παρῇ, τότε λαμπρὰ ταῦτα ἀνακηρύττεται τῇ φωνῇ. Καὶ τούτων ἀναγινωσκομένων, καὶ πᾶσι γνωριζομένων, ὁ Χριστὸς πιστεύεται εἶναι θεός· καὶ ^ι μετὰ τῶν ἄλλων καὶ διὰ ταῦτα προσκυνεῖται, ὅτι τοσοῦτον ὑπὲρ ἡμῶν καταβῆναι κατηξίωσεν, ^ς ὡς καὶ ταῦτα παθεῖν, καὶ παιδεῦσαι πᾶσαν ἡμᾶς ἀρετήν. Ταῦτα τοίνυν διαπαντὸς ἀναγινώσκωμεν· καὶ γὰρ πολὺ τὸ κέρδος, μεγίστη ἐντεῦθεν ἡ ὠφέλεια. Ὅταν γὰρ ἴδῃς καὶ σχήμασι καὶ πράγμασιν ^ι αὐτὸν χλευαζόμενον, καὶ προσκυνούμενον μετὰ τοσαύτης κωμωδίας, καὶ κονδυλιζόμενον, καὶ τὰ ἔσχατα πάσχοντα, κἂν ^ν αὐτόλιθος ᾦς, κηροῦ γενήσῃ παντὸς ^ω ἀπαλώτερος, καὶ πᾶσαν ἐκβαλεῖς ἀπὸ τῆς ψυχῆς **E** φλεγμονήν. Ἄκουε τοίνυν καὶ τῶν ἐξῆς. Ἐπειδὴ γὰρ ἐνέπαιξαν, ² “^x ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι,” φησὶ, καὶ γυμνώσαντες ἔλαβον αὐτοῦ τὰ ἱμάτια, καὶ καθήμενοι ἐτήρουν ^ν αὐτὸν, πότε ἀποπνεύσει. Καὶ διανέμονται αὐτοῦ τὰ ἱμάτια· ὅπερ ἐπὶ τῶν σφόδρα εὐτελῶν καὶ ἀπερρίμμένων γίνεται καταδίκων, καὶ οὐδένα ἐχόντων, καὶ ἐπ’ ἐρημίας ^z ὑπαρχόντων ἀπάσης. ^a Ἐμερίζον τὰ ἱμάτια, δι’ ὧν τηλικαῦτα γέγονε θαύματα. Ἀλλ’ οὐδὲν ἐνήργει τότε, τοῦ Χριστοῦ **819** κατέχοντος τὴν ἀπόρρητον δύναμιν. Οὐ μικρὰ δὲ καὶ αὕτη προσθήκη παροιμίας ἦν. Ὡς γὰρ εἰς ἄτιμον καὶ ἀπερρίμμε- (536) νον, ὅπερ ἔφην, καὶ τὸν πάντων εὐτελέστατον, οὕτω ^β πάντα ἐτόλμων. Εἰς γοῦν τοὺς ληστὰς οὐδὲν τοιοῦτον εἰργάσαντο,

² v. 31.

^α τοῦ ἀγίου πν. G. τοῦ παναγίου πν. H. M. ^ι Hiat L. usque ad v. πολλάκις p. 821 C. duobis foliis amissis. ^ς ὡς deest in Mor. Ben. καὶ παιδεῦσαι . . . ἀρετήν] παιδεύων ἡμᾶς εἰς πᾶσαν ἀρετήν Sav. Ben. et sine πᾶσαν, Mor. ^ι αὐτὸν . . . κωμωδίας] Sic codices et Ge. In vulgato αὐτὸν προσκυνούμενον καὶ χλευαζόμενον καὶ μετὰ τοσαύτην κωμωδίαν, mendum jure suspicatus est Bois. ^ν Sic H. K. M. Vulgo αὐτὸς λίθος. ^ω μαλακώτερος Edd. ^x καὶ ἤγαγον G. H. M. ^ς αὐτὸν] + ἐκεῖ Edd. ^z ὑπαρχόντων deest in meis. ^a Ἐμερίζοντο G. Μερίζονται Edd. ^β πάντα] ταῦτα G. K. M.

ἀλλ' εἰς τὸν Χριστὸν ^ε ἅπαντα ἐτόλμων. Καὶ μέσον αὐτὸν ἐσταύρωσαν, ἵνα τῇ δόξῃ τῇ ἐκείνων κοικωνήσῃ. ³ “Καὶ ἔδωκαν αὐτῷ ὄξος πιεῖν,” καὶ τοῦτο ἐνυβρίζοντες· ὁ δὲ οὐκ ^δ ἠθέλησεν. ⁴ “Ετερος δὲ φησιν, ὅτι γευσάμενος εἶπε, “τετέλεσται.” Τί δὲ ἐστὶ, “τετέλεσται;” Ἡ προφητεία πεπλήρωται ἢ περὶ ^ε αὐτοῦ. ⁵ “Ἐδωκαν γάρ, φησὶν, εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος.” Οὐδὲ ἐκεῖνος δὲ δείκνυσιν ὅτι ἔπιεν· οὐδὲν γὰρ διέστηκεν τὸ ἀπλῶς γεύσασθαι ^ε τοῦ μὴ πιεῖν, ἀλλ' ἐν τι καὶ τὸ αὐτὸ δηλοῖ. Ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐνταῦθα ^ε ἴσταιται τὰ τῆς παροινίας, ἀλλὰ καὶ γυμνώσαντες, καὶ σταυρώσαντες, ^h καὶ ὄξος προσ- ^B ενεγκόντες, περαιτέρω προβαίνουσι· καὶ ἐπὶ ⁱ τοῦ σταυροῦ βλέποντες ἀνεσκολοπισμένον, ὀνειδίζουσι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ παραπενομένοι· ἃ πάντων χαλεπώτερα ἦν, τὸ καὶ ἐπὶ αἰτίᾳ ἀπατεώσας καὶ πλάνου ταῦτα παθεῖν, καὶ ὡς ἀλαζόνα, καὶ εἰκῇ κομπάζοντα ἄπερ ἔλεγε. Διὰ ταῦτα αὐτὸν καὶ ^k ἐσταύρωσαν δημοσίᾳ, ἵνα πάντων ὁρώντων ἐμπομπεύσωσι· διὰ τοῦτο καὶ ¹ χερσὶ ταῖς στρατιωτικαῖς, ἵνα καὶ ἐν δημοσίᾳ δικαστηρίῳ τούτων τολμωμένων, τὰ τῆς παροινίας ἐπιτείνηται.

Καίτοι τίνα οὐκ ἂν ^m ἔκαμψεν ὁ ὄχλος ὁ ἀκολουθῶν ^C αὐτῷ καὶ θρηνῶν; Ἀλλ' οὐχὶ ⁿ τοὺς θήρας τούτους. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐκείνους μὲν ἀποκρίσεως ἀξιοῖ, τούτους δὲ οὐκέτι. Μετὰ γὰρ τὸ πράξαι ἄπερ ἠθέλον, καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ σπουδάζουσι λυμῆσθαι, δεδοικότες αὐτοῦ τὴν ἀνάστασιν. Διὰ τοῦτο δημοσίᾳ ταῦτα λέγουσι, καὶ ληστὰς συνεσταύρωσαν, καὶ βουλόμενοι δεῖξαι ἀπατεῶνα, ἔλεγον· ⁶ “ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.” Ἐπειδὴ γὰρ ^o εἰπόντες τῷ Πιλάτῳ ἀνελεῖν τὴν αἰτίαν, (αὕτη δὲ ἦν τὸ γεγράφθαι, “ὁ βασι-

³ v. 34.⁴ Joan. xix. 30.⁵ Psal. lxxviii. 22.⁶ v. 40.

^ε ἅπαντα] + ταῦτα Edd. invito Ep. ^d ἠθελεν G. H. M. Clausula Τί δὲ ἐστὶ, τετέλεσται deest in G. Mor. Sav. ^e τούτου Edd.

^f τοῦ] τῷ Mor. Ben. μὴ om. G. M. et pr. H. ^g ἴστανται τὰ τῆς G. ἴσταιται αὐτοῖς τὰ τῆς K. ceteri ἴστανται τῆς. ^h καὶ τὸ ὄξος Edd.

ⁱ τοῦ deest in Edd. ^k ἐσταύρου Edd. p. p. ἐμπομπεύωσι G. ἐκπομπεύωσι M. ἐκπομπεύωσι Sav. ἐπιπομπεύωσι Mor. Ben. (ἐμπομπεύωσιν εἰς αὐτὸν Ep.) Post h. v. διὰ πάντων addunt G. H. M. ¹ ἐν χερσὶ G. H. M. ταῖς deest in Edd. ^m ἐπέκαμψεν et p. p. ἐπακολουθῶν Edd. ⁿ τοὺς] καὶ τοὺς Edd. ^o εἰπόντες] καὶ εἰπόντες H. ἰδόντες καὶ εἰπόντες G. M.

Δ λεὺς τῶν Ἰουδαίων") οὐδὲν ἴσχυσαν, ἀλλ' ἐνεστήκει λέγων
^p ἐκεῖνος, "ὁ γέγραφα, γέγραφα." αὐτοὶ λοιπὸν ἐπειρῶντο,
 δι' ὧν ἐχλεύαζον, δεῖξαι ὅτι οὐκ ἔστι βασιλεὺς. Διὸ καὶ
 ἐκεῖνα ἔλεγον, καὶ ταῦτα· ⁷ "εἰ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστι, κα-
 ταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ" καὶ πάλιν, ^a "ἄλλους ἔσωσεν,
 ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι" καὶ τὰ πρότερα σημεῖα ἐντεῦθεν
 ἐπιχειροῦντες διαβάλλειν· καὶ πάλιν, ^a "εἰ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστι,
 καὶ θέλει αὐτὸν, σωσάτω αὐτόν." ³ Ω μισοὶ καὶ παμμίαροι.
¹ Τί δέ; οἱ προφῆται οὐκ ἦσαν προφῆται, οὐδὲ οἱ δίκαιοι
 Ε δίκαιοι, ἐπειδὴ αὐτοὺς οὐκ ἐξήρπασε τῶν κινδύνων ὁ θεός;
 Ἀλλὰ μὴν ἦσαν, καὶ ^s ταῦτα πάσχοντες. Τί οὖν ἴσον τῆς
 ἀνοίας ὑμῶν γένοιτ' ἄν; Εἰ γὰρ ἐκείνων οὐκ ἐλυμήνατο παρ'
 ὑμῖν τὴν δόξαν ἢ τῶν κινδύνων ἐπαγωγῇ, ἀλλ' ἦσαν προ-
 φῆται καὶ πάσχοντες ἅπερ ^t ἔπασχον· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ
 τούτου οὐκ ἐχρῆν ὑμᾶς σκανδαλίζεσθαι, καὶ δι' ὧν ἐποίησε,
 καὶ δι' ὧν εἶπεν, ^v αἰεὶ ταύτην ὑμῶν προδιορθωσαμένου τὴν
 820 ὑπόνοιαν. Ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων λεγομένων καὶ γενομένων
 οὐδὲν ἴσχυσαν, οὐδὲ παρ' αὐτὸν τὸν καιρόν. Ὁ γοῦν ἐν ἐσχά-
 τη πονηρίᾳ κατασαπεῖς, καὶ ἐν φόνοις καὶ τοιχωρυχίαις
 τὸν ἅπαντα καταναλώσας ^w βίον, ὅτε ταῦτα ἐλέγετο, τότε
 αὐτὸν ὠμολόγησε, καὶ βασιλείας ἐμνημόνευσε· καὶ ὁ δῆμος
 αὐτὸν ὠλοφύρετο. Καίτοιγε ἐδόκει τάναντία μαρτυρεῖν τὰ
 γινόμενα παρὰ τοῖς οὐκ εἰδόσι τοῦ μυστηρίου τὴν οἰκονομίαν,
 ὅτι ἀσθενὴς καὶ οὐδὲν δυνάμενος· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀλήθεια καὶ
 διὰ τῶν ἐναντίων ἴσχυσε. Ταῦτ' οὖν ἀκούοντες, ὀπλίζωμεν ἑαυ-
 τοὺς κατὰ παντὸς θυμοῦ, κατὰ πάσης ὀργῆς. Κἂν φλεγμαί-
 Β νουσαν ἴδῃς τὴν καρδίαν σου, σφράγισον τὸ στῆθος, τὸν σταυρὸν
^x ἐπιθείς· ἀνάμνησόν τι τῶν τότε συμβάντων, καὶ ὥσπερ
 κοινορτόν ἐκβαλεῖς πάντα θυμὸν τῶν γεγεννημένων τῇ μνήμῃ.
 Ἐννόησον τὰ ῥήματα, τὰ πράγματα· ἐννόησον ὅτι ἐκεῖνος
 δεσπότης, σὺ δὲ δούλος· ἐκεῖνος διὰ σέ, σὺ δὲ διὰσαντόν·
 ἐκεῖνος ὑπὲρ τῶν εὐεργετηθέντων καὶ σταυρωσάντων, σὺ δὲ

⁷ v. 42, 43.

^p ἐκεῖνος om. Sav. Ben. Plura desunt in Mor. ^a Sic Ge. et
 codd. εἰ υἱὸς εἰ τοῦ θεοῦ, σῶσον σεαυτὸν Edd. ^r Codices Tl; οὐδὲ
 οἱ πρ. ἦσαν πρ. ^s ταῦτα] αὐτοὶ Mor. Ben. αὐτοὶ ταῦτα Sav.
^t ἔπαθον G. K. M. sed ἔπασχον K. in marg. ^v αἰεὶ διορθωσαμένον
 ταύτην ὑμῶν Sav. Ben. αἰεὶ δ. ταύτην πρὸ ὑμῶν Mor. ^w βίον] + ὁ
 ληστῆς codices. ^x Codices ἐπίθες.

ὑπὲρ σαυτοῦ· ἐκεῖνος ὑπὲρ τῶν ὑβρικότων, σὺ δὲ πολλάκις
^γ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀδικηθέντων· ἐκεῖνος τῆς πόλεως ὁρώσης ἀπά-
 (537) σης, μᾶλλον δὲ τοῦ δήμου παντὸς τῶν Ἰουδαίων, καὶ τῶν ξένων
 καὶ τῶν ἐπιχωρίων, ἐφ' ὧν τὰ φιλάνθρωπα ἐφθέγγατο ῥή-
 ματα, σὺ δὲ ὀλίγων παρόντων· καὶ τὸ μείζον εἰς ὑβριν, τὸ
 καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτὸν ἐγκαταλιπεῖν. Οἱ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν C
 θεραπεύοντες ἀπεπήδησαν· οἱ δὲ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι ἀνεσκο-
 λοπισμένον ἐν μέσῳ λαβόντες ὑβρίζον, ^z ἐλοιδοροῦν, ἐκωμό-
 δουν, ἐγέλων, ἐχλεύαζον· Ἰουδαῖοι, στρατιῶται κάτωθεν·
 ἄνωθεν, ἐκατέρωθεν ^a λησταί· καὶ γὰρ οἱ λησταὶ ὑβρίζον
 αὐτὸν καὶ ὠνείδιζον ἀμφότεροι. Πῶς οὖν ὁ Λουκᾶς φησιν,
 ὅτι ὁ εἰς ἐπετίμα; ^b Ἀμφότερα γέγονε· πρότερον μὲν γὰρ
 ἀμφότεροι ὠνείδιζον, ὕστερον δὲ οὐκέτι. Ἵνα γὰρ μὴ νο-
 μίσῃς ἐκ τινος συνθήματος τὸ πρᾶγμα γεγενῆσθαι, ^c μηδὲ
 εἶναι ληστήν τὸν ληστήν, ἀπὸ τῆς ὑβρεως δείκνυσί σοι, ὅτι
 ἄνω ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ληστής ἦν καὶ ἐχθρὸς, ^d καὶ ἀθρόον D
 μετεβλήθη.

^e Ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενος φιλοσόφει. Τί γὰρ
 πᾶσχεις τοιοῦτον, οἷον ^f ἔπαθεν ὁ δεσπότης σου; Δημοσίᾳ
 ὑβρίσθης; Ἄλλ' οὐ τοιαῦτα. Χλευάζῃ; Ἄλλ' οὐ πᾶν τὸ
 σῶμα, οὐδὲ οὕτω μαστιζόμενος καὶ γυμνούμενος. Εἰ δὲ καὶ
 ἐκολαφίσθης, ἀλλ' οὐχ οὕτως. Προστίθει δέ μοι, καὶ ὑπὸ
 τίνων, καὶ διατί, καὶ πότε, καὶ τίς· καὶ τὸ δὴ ^g χαλεπώτα-
 τον, ὅτι τούτων γινομένων οὐδεὶς ἐνεκάλει, οὐδεὶς ἐμέμφετο
 τὰ γινόμενα· ἀλλὰ τούναντίον, ^h καὶ ἐπήνουν ἅπαντες, καὶ
 συνεχλεύαζον, καὶ συνέσκωπτον, καὶ ὡς ἀλαζόνα καὶ ἀπατεῶνα
 καὶ πλάνον, καὶ οὐκ ἔχοντα δεῖξαι ἐπὶ τῶν ἔργων ἅπερ εἶπεν, E
 οὕτως αὐτὸν ἐλοιδοροῦν. Ὁ δὲ σιγᾷ πρὸς πάντα, φάρμακα
 μέγιστα κατασκευάζων ἡμῖν μακροθυμίας. Ἄλλ' ἡμεῖς ⁱ ταῦτα
 ἀκούοντες, οὐδὲ πρὸς οἰκέτας καρτεροῦμεν, ἀλλὰ τῶν ἀγρίων
 ὄνων μείζονα πηδῶμεν καὶ λακτίζομεν· ὑπὲρ μὲν τῶν εἰς ἡμᾶς

^y ὑπ' αὐτῶν] ὑπὲρ H. M. ὑπὲρ αὐτῶν Edd. ὑπὸ bis legisse vide-
 tur Interp. ^z Codices ἐλοιδοροῦντο. ^a οἱ λησταὶ K. καὶ ante

ὠνείδιζον deest in Edd. ^b Πλην ἀμφ. Edd. quae p. p. μὲν omittunt :
 cum codd. consentit Ep. ^c μηδὲ] ἢ μηδὲ Edd. μηδὲ μὴ Ep. ^d καὶ]

Sic codd. et Ep. ἀλλὰ Edd. ^e ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ τῆς πραότητος

καὶ ἀνέγκαιας τοῦ Χριστοῦ, καὶ πῶς πάντα σιγῇ καὶ πρᾶως ἔφερε, καὶ
 δεῖ ἡμᾶς μιμεῖσθαι αὐτόν· ἐν ᾧ καὶ κατὰ ὑβριστῶν καὶ θυμονύμενων. G.

^f ἔπαθεν om. Mor. Ben. ^g χαλεπώτερον G. H. M. ^h καὶ deest
 in Edd. ⁱ καὶ ταῦτα H. K. Μοχ μείζον ἀποπηδῶμεν Edd.

ὡμοὶ καὶ ἀπάνθρωποι ὄντες, ὑπὲρ δὲ τῶν εἰς θεὸν οὐ πολὺν
 821 ποιούμενοι λόγον. Καὶ περὶ φίλους δὲ ὁμοίως διακείμεθα·
 καὶ λυπήσῃ τις, οὐ φέρομεν· καὶ ὑβρίσῃ, θηρίων ἀγριαίνο-
 μεν μᾶλλον, οἱ καθ' ἐκάστην ταῦτα ἀναγινώσκοντες τὴν ἡμέ-
 ραν. Ὁ μαθητὴς προέδωκεν· οἱ λοιποὶ καταλιπόντες αὐτὸν
 ἔφυγον· οἱ ἐνεργετηθέντες ἐνέπτυσαν· ὁ δούλος τοῦ ἀρχιε-
 ρέως ^k ἐρράπισεν· οἱ στρατιῶται ἐκολάφιζον· οἱ παριόντες
 ἔσκωπτον καὶ ἐλοιδοροῦν· οἱ λησταὶ κατηγόρου· καὶ πρὸς
 οὐδένα ἐξέβαλε ῥῆμα, ἀλλὰ τῇ σιγῇ ἅπαντας ^l ἐνίκα, σὲ παι-
 δεύων διὰ τῶν ἔργων, ὅτι ὅσῳ ἂν ἐνέγκῃς πράως, τοσούτῳ
 μᾶλλον τῶν κακῶς ποιούντων ^m κρατήσεις, καὶ παρὰ πᾶσιν
 B ἔσῃ θαυμαστός. Τίς γὰρ οὐ θαυμάσεται τὸν ἐπιεικῶς φέ-
 ροντα τὰς παρὰ τῶν ἐπηρεάζοντων ὑβρεῖς; Ὡς περ γὰρ ⁿ καὶ
 δικαίως πάσχει τις, τὸ κακὸν ἐνεγκὼν πράως, νομίζεται παρὰ
 τοῖς πολλοῖς ἀδίκως πάσχειν· οὕτω καὶ ἀδίκως πάσχει, ὁ θρα-
 σύνηται δὲ, τοῦ δικαίως πάσχειν ὑπόνοιαν λήψεται, καὶ κατα-
 γέλαστος ἔσται, ὡς αἰχμάλωτος συρόμενος ὑπὸ τῆς ὀργῆς,
 καὶ τὴν εὐγένειαν ἀπολλὺς τὴν ἑαυτοῦ. Τὸν γὰρ τοιοῦτον
 οὐδὲ ἐλεύθερον δεῖ προσειπεῖν, καὶ μυρίων ^p δεσπόζῃ δούλων.
 Ἀλλὰ σφοδρῶς σε παρώξυνεν ὁ δειναί; Καὶ τί τοῦτο; Τότε
 γὰρ δεῖ τὴν φιλοσοφίαν ἐνδείκνυσθαι· ὡς ὅταν μηδεὶς ὁ πα-
 C ρακνίζων ἦ, καὶ τὰ θηρία ὀψόμεθα ἡμέρα· οὔτε γὰρ ἐκεῖνα
 αἰεὶ ^q ἀγριοῦνται, ἀλλ' ὅταν αὐτὰ τις διεγείρῃ. Καὶ ἡμεῖς
 τοῖνυν, ἐὰν τότε μόνον ἡσυχάζωμεν, ὅταν μηδεὶς ὁ παροξύνων
 ἦ, τί τὸ πλεόν; Ἐκεῖνα μὲν γὰρ ^r καὶ δικαίως ἀγανακτεῖ
 πολλάκις, καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ἀπολογίαν· καὶ γὰρ κινού-
 μενα καὶ νυττόμενα διεγείρεται· χωρὶς δὲ τούτων, καὶ λο-
 γισμῶν ἐστὶν ἐστερημένα, καὶ ἐν τῇ φύσει τὸ θηριουῖσθαι ἔχει.
 Σὺ δὲ πόθεν, εἰπέ μοι, θηριούμενος καὶ ἀγριαίων ^s δυνήσῃ
 συγγνώμῃς τυχεῖν; Τί ^t πέπονθας δεινόν; ἡρπάγῃς; Δι' αὐτὸ
 μὲν οὖν τοῦτο δεῖ ἐνεγκεῖν, ὥστε μειζρόνως κερδᾶναι. Ἀλλὰ
 D ταύτῃ τὰ κατὰ σέ, ἐὰν φιλοσοφῇς. Εἰ δὲ οὐδὲν πάσχεις
 δεινόν, πόθεν ὀργίζῃ τῷ μηδὲν σε διαθέντι κακόν, ἀλλὰ καὶ

^k ἐρράπιζεν Edd. p. p. οἱ παρόντες G. M. Ge. ^l ἐνίκα σε] ἐνίκησε
 G. K. M. ^m κρατεῖς Edd. ⁿ καὶ εἰ δ. τις πάσχει Edd. ^o θρασύ-
 νεται G. H. K. ^p δεσπόζῃ] ἄρχῃ H. M. κατέχῃ G. κατάχρη (sic)
 Mor. Sav. dominetur Ge. ^q ἀγριοῦνται G. H. M. ^r καὶ om. G.
 K. M. et pr. H. ^s Sic L. ceteri δύναισι. ^t πεπονθὼς Edd.

ὠφεληκότι; Οἱ μὲν γὰρ τιμῶντες, τοὺς μὴ νήφοντας καὶ χαυνοτέρους ποιοῦσιν· οἱ δὲ ὑβρίζοντες ^v καὶ καταφρονοῦντες, τοὺς ἑαυτοῖς προσέχοντας καρτερικωτέρους ἐργάζονται. Οἱ γὰρ δὴ ῥάθυμοι τιμώμενοι μᾶλλον ἀδικοῦνται, ἢ ὑβριζόμενοι. Καὶ ^w οὗτοι μὲν, εἰς νήφωμεν, αἵτιοι γίνονται φιλοσοφίας ἡμῖν· ἐκεῖνοι δὲ τὸν τῦφον ἡμῶν ἐπαίρουσιν, ἀλαζονείας, (538) ^x κενοδοξίας, βλακειάς πληροῦσι, μαλακωτέραν ἡμῶν ἐργάζονται τὴν ψυχὴν. Καὶ ^y μαρτυροῦσιν οἱ πατέρες οἱ τοὺς ἑαυτῶν υἱοὺς οὐ τοσαῦτα κολακεύοντες ὅσα ὑβρίζουσι, δεδοικότες μὴ τίνα ἐντεῦθεν δέξωνται βλάβην· καὶ οἱ διδάσκαλοι ^z τούτῳ πρὸς αὐτοὺς κέχρηται τῷ φαρμάκῳ. Ὡστε εἰ χρὴ ἀποστρέφεσθαι, κολακεύοντας μᾶλλον ἢ ὑβρίζοντας χρὴ· μείζονα γὰρ φέρει ^a λύμην τῆς ὑβρεως τουτί τὸ δέλεαρ τοῖς μὴ προσέχουσι, καὶ δυσκολώτερον τούτου κατασχεῖν, ἢ ἐκείνου τοῦ πάθους. Καὶ ὁ μισθὸς δὲ πολλῷ ^b πλείων ἐντεῦθεν, ⁸²² καὶ τὸ θαῦμα πλεόν. Καὶ γὰρ θαυμαστότερον ἰδεῖν ἄνθρωπον ὑβριζόμενον καὶ μὴ κινούμενον, ^c ἢ τυπτόμενον καὶ πληττόμενον καὶ μὴ καταπίπτοντα.

Καὶ πῶς δυνατόν μὴ κινήθῃ; φησίν. Ὑβρισεῖ τις; Τὸ σημεῖον ἐπίθες ^d τῷ στήθει· ἀναμνήσθητι πάντων τῶν τότε γενομένων, καὶ πάντα σβέννυται. Μὴ ἐννοήσης τὰς ὑβρεις μόνον, ἀλλ' ^e εἰ καὶ τί σοι χρηστὸν γέγονέ ποτε παρὰ τοῦ ὑβρικότος, καὶ εὐθέως γενήσῃ πράος. Μᾶλλον δὲ ἐννόησον πρὸ πάντων τὸν τοῦ θεοῦ φόβον, καὶ ταχέως ἔσῃ ^f μέτριος καὶ ἐπιεικής. Μετὰ τούτων καὶ ἀπὸ τῶν οἰκετῶν ^B τῶν σῶν λάμβανε τὴν ὑπὲρ τούτων νοουθεσίαν. Καὶ ὅταν ἴδῃς σαυτὸν μὲν ὑβρίζοντα, ἐκείνον δὲ σιγῶντα, ἐννόησον ὅτι δυνατόν φιλοσοφεῖν, καὶ κατάγνωθι σαυτοῦ ^g τραχυνομένου, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τῶν ὑβρεων παιδεύθητι μὴ ὑβρίζειν, καὶ οὕτως οὐδὲ ὑβριζόμενος ἀλγήσεις. Ἐννόησον ὅτι ἐξέστηκεν ὁ ὑβρίζων καὶ μαίνεται, καὶ οὐκ ἀγανακτήσεις ὑβρι-

^v καὶ καταφρονοῦντες om. H. M. ^w αὐτοῖς G. H. K. M. ^x καὶ κενοδοξίας καὶ βλ. G. H. M. p. p. καὶ μαλακωτέραν G. H. ^y μαρτυρες G. H. M. ^z τοιούτῳ G. H. K. M. ^a λοίμην M. Mor. *pestis* Ge. ^b πλείων G. K. L. πλεόν Mor. ^c ἢ τυπ. καὶ πλητ. ἢ ἀνθρωπον πλητ. G. M. Sav. ἢ ἀνθ. πλητ. καὶ τυπ. K. ἢ ἀνθ. τυπτόμενον Mor. Ben. ^d τῷ στήθει] τοῦ σταυροῦ τῷ στ. G. M. τῷ στ. τοῦ σταυροῦ K. ^e εἰ καὶ] καὶ εἰ G. H. K. M. ^f μετριώτερος Edd. ^g θρασυνομένου G. H. K. M.

ζόμενος· ^h ἐπεὶ καὶ οἱ δαιμονῶντες τύπτουσιν ἡμᾶς, καὶ οὐ μόνον οὐ κινούμεθα, ἀλλὰ καὶ ἐλεοῦμεν αὐτούς. Τοῦτο καὶ
 C σὺ ποίησον· ἐλέησον τὸν ὑβρίζοντα· δεινῶ γὰρ κατέχεται
 θηρίῳ, τῷ θυμῷ· χαλεπῶ δαίμονι, τῇ ὀργῇ. Λύσον αὐτὸν
 ἐνεργοῦμενον ὑπὸ δαίμονος χαλεποῦ, καὶ ἐν βραχεὶ διαφθει-
 ρόμενον. Τοιοῦτον γὰρ τοῦτο τὸ νόσημα, ὥς μηδὲ χρόνον
 δεῖσθαι εἰς ἀπώλειαν τοῦ αλόντος. Διὸ καὶ τις ἔλεγεν·
⁸ “ἡ γὰρ ῥοπή τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ πτώσις αὐτῷ.” ⁱ τούτῳ
 αὐτοῦ μάλιστα δεικνύς τὸ τυραννικόν, ὅτι ἐν βραχεὶ καιρῷ
 μεγάλα ἐργάζεται κακὰ, καὶ οὐ δεῖται πολλῆς τῆς διατρι-
 βῆς· ὥς εἶγε ^k πρὸς τῇ ἰσχύϊ καὶ μόνιμον εἴη, καὶ δυσκατα-
 γώνιστον εἶναι. Ἐβουλόμην δεῖξαι, τίς μὲν ὁ ὑβρίζων,
 τίς δὲ ὁ φιλοσοφῶν, καὶ γυμνὴν εἰς μέσον ἀγαγεῖν τὴν
 D ἐκατέρου ψυχὴν. Εἶδες γὰρ ἂν τὴν μὲν ἐοικυῖαν πελάγει
 κλυδωνιζομένῳ, τὴν δὲ λιμένι ταραχῆς ἀπηλλαγμένῳ. Οὔτε
 γὰρ ταραττέται ὑπὸ τῶν πονηρῶν τούτων πνευμάτων, καὶ
 αὐτὰ καταλύει ῥαδίως. Καὶ γὰρ οἱ ὑβρίζοντες πάντα ποι-
 οῦσιν ὥστε δακεῖν· ὅταν οὖν ταύτης ἐκπέσωσι τῆς ἐλπίδος,
 καὶ αὐτοὶ λοιπὸν καταλύουσι, καὶ διορθωθέντες ἀπέρχονται.
 Οὐ γὰρ ἐστὶν ἄνθρωπον ὀργιζόμενον μὴ σφόδρα ¹ καταγινώ-
 σκειν ἑαυτοῦ· ὥσπερ οὖν οὐκ ἐστὶ μὴ ὀργιζόμενον καταγι-
 νώσκειν ἑαυτοῦ. ^m Καὶ γὰρ ἐπεξῆναι δέη, ἔξεστι χωρὶς
 ὀργῆς τοῦτο ποιῆσαι, καὶ εὐκολώτερον καὶ συνετώτερον, ἢ
 μετ’ ὀργῆς, καὶ μηδὲν παθεῖν ἀνόδης. Ἄν γὰρ ἐθέλωμεν,
 παρ’ ἡμῶν αὐτῶν τὰ ἀγαθὰ εἶναι, καὶ αὐτάρκεις ἐσόμεθα
 E μετὰ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἀσφάλειαν
 καὶ τιμὴν. Τί γὰρ ζητεῖς τὴν παρ’ ἐτέρου δόξαν; Σὺ
ⁿ σαυτὸν τίμησον, καὶ οὐδεὶς σε ὑβρίσαι δυνήσεται· ἂν δὲ
 σὺ σαυτὸν ὀατιμάσῃς, καὶ ἅπαντες σε τιμῶσιν, οὐ τιμηθή-
 σῃ. Ὡσπερ γὰρ εἰ μὴ ἑαυτοὺς κακῶς διαθῶμεν, οὐδεὶς

⁸ Eccli. i. 22.

^h ἐπειδὴ L. ⁱ τοῦτο αὐτὸ G. Ge. τοῦτο αὐτοῦ et p. p. δείκνυσιν
 H. L. Mor. ^k Sic H. L. M. vulgo πρὸς τὴν ἰσχύιν. μόνιμον] μόνῃ
 Mor. μόνῃ Sav. Ben. si ad vires ejus prolixitas temporis accederet
 Ge. ¹ καταγινώσκεισθαι Edd. Clausula ὥσπερ οὖν . . . ἑαυτοῦ, quae
 propter homoeoteleuton exciderat, nunc primum summo omnium
 codd. consensu Chrysostomo vindicatur. ^m Καὶ γὰρ] Καὶ γὰρ εἰ
 Edd. p. p. δέει Mor. ⁿ ἑαυτὸν G. K. ^o ἀτιμάζῃς L. p. p. τι-
 μῇσωσιν Edd.

ἡμᾶς ἕτερος διαθήσει· οὕτως ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ὑβρίσωμεν, 823
 οὐδεὶς ἡμᾶς ἕτερος καταισχυνεῖ. Ἔστω γάρ τις ἀνὴρ θαν-
 μαστὸς καὶ μέγας, καὶ πάντες αὐτὸν μοιχὸν καλείτωσαν,
 κλέπτην, τυμβωρύχον, ἀνδροφόνον, ληστήν· ἐκεῖνος δὲ μήτε
 παροξυνέσθω, μήτε ἀγανακτεῖτω, ᾠμήτε συνειδέτω τι τούτων
 ἑαυτῷ· ποῖαν ἐντεῦθεν ὕβριν ὑπομενεῖ; ᾠ Οὐδεμίαν. Τί οὖν,
 ἂν πολλοὶ τοιαύτην περὶ αὐτοῦ δόξαν ἔχωσι; φησὶν. Οὐδὲ
 οὕτως ὑβρίσθη, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἑαυτοὺς κατήσχυναν τὸν οὐ
 τοιοῦτον τοιοῦτον νομίζοντες. Εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις τὸν
 ἥλιον σκοτεινὸν εἶναι νομίζοι, ἄρα τὸ ἄστρον διέβαλεν, ἢ
 ἑαυτόν; Ἐαυτὸν δηλονότι, ᾠ πηροῦ δόξαν ἢ μαινομένου ἑαυ-
 τῷ περιθείς. Οὕτω καὶ οἱ τοὺς πονηροὺς ἀγαθοὺς νομίζον- B
 τες, καὶ ᾠ οἱ τοῖναντίον, ἑαυτοὺς καταισχύνοῦσι. Διὸ χρὴ
 πλείονα ποιεῖσθαι σπουδὴν, ὥστε τὸ συνειδὸς ἡμῶν ἐκκαθαί-
 ρειν, καὶ μηδεμίαν καθ' ἡμῶν ᾠ αὐτῶν παρέχειν λαβὴν, μηδὲ
 ὑποψίαν πονηράν· εἰ δὲ ἕτεροι βούλονται μαίνεσθαι, καὶ οὐ-
 (539) τω διακειμένων ἡμῶν, μὴ σφόδρα φροντίζειν, μηδὲ ἀλγεῖν.
 Ὁ μὲν γὰρ πονηροῦ δόξαν λαβὼν, ἀγαθὸς ὢν, οὐδὲν ἐντεῦθεν
 βλάπτεται εἰς τὸ εἶναι τοιοῦτος, οἷός ἐστιν· ὁ δὲ ὑποπτεύ-
 σας εἰκὴ καὶ μάτην, τὴν ἐσχάτην ἐδέξατο λύμην· ὥσπερ
 οὖν καὶ ὁ πονηρὸς, ἂν ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ὑποπτεῖται, οὐ-
 δὲν ἐντεῦθεν κερδανεῖ, ἀλλὰ καὶ κρίμα ἔξει μεῖζον, καὶ εἰς
 πλείονα ἤξει ᾠ ῥαθυμίαν. Ὁ μὲν γὰρ ὢν τοιοῦτος καὶ ὑπο- C
 πτευόμενος, καὶ ταπεινωθεῖη ᾠ καὶ ἐπιγνοίῃ τὰ ἁμαρτήματα
 αὐτοῦ· ὅταν δὲ λανθάνῃ, εἰς ἀναλγησίαν ἐκπίπτει. Εἰ γὰρ
 πάντων κατηγορούντων μόλις διανίστανται οἱ πλημμελοῦντες
 εἰς τὸ κατανύττεσθαι· ὅταν μὴ μόνον ᾠ μὴ κατηγορῶσιν,
 ἀλλὰ καὶ ἐπαινώσιν τινες αὐτοὺς, πότε διαβλέψαι δυνήσονται
 οἱ τῇ κακίᾳ συζῶντες; Οὐκ ἀκούεις, ὅτι καὶ Παῦλος τοῦτο
 ἐγκαλεῖ, ὅτι τὸν πεπορευκότα οὐ μόνον οὐκ ἠφίεσαν ἐπι-
 γινῶναι τὸ οἰκεῖον ἁμάρτημα Κορίνθιοι, ᾠ κροτοῦντες, τιμῶντες
 αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἐπέτριβον εἰς κακίαν ἐντεῦθεν; Διὸ παρα- D

ᾠ μὴδὲ Edd. τούτων] τοιοῦτον G. H. M. ᾠ Πάντως οὐδεμίαν
 Sav. Ben. ἢ πάντως οὐδεμίαν Mor. ᾠ πονηροῦ G. K. furiosi Ge.
 Correxuit Montef. ᾠ οἱ] Sic G. H. K. M. et e contrario Ge. vulgo
 οὔτοι. ᾠ αὐτοὺς G. H. M. Mox βούλονται Edd. ᾠ ἀθυμίαν Edd.
 cruciati Ge. ᾠ καὶ] καὶ G. H. K. M. αὐτοῦ] ἑαυτοῦ iidem. ᾠ μὴ
 om. M. et pr. H. οὐ pro μὴ habet G. ᾠ τιμῶντες, κροτῶντες Mor.
 τ. καὶ κροτοῦντες Ben. ἀλλὰ τ. καὶ κρ. (om. altero ἀλλὰ) Sav.

καλῶ, τὰς τῶν πολλῶν ὑπονοίας ἀφέντες, καὶ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς τιμὰς, ² ἐν σπουδάζωμεν μόνον, τὸ μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδέναί πονηρὸν, μηδὲ ἑαυτοὺς καθυβρίζειν. Οὕτω γὰρ καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ μέλλοντι πολλῆς ἀπολαυσόμεθα δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΗ.

824 ¹ Ἀπὸ δὲ ἑκτῆς ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ ² πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. Περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἔκραξεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν· ἡλί, ἡλί, λιμὰ σαβαχθανί; τουτέστι, θεέ μου, θεέ μου, ἵνατί με ἐγκατέλιπες; Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἐστῶτων ἀκούσαντες ἔλεγον, ὅτι Ἥλιαν φωνεῖ οὗτος. Καὶ εὐθέως δραμὼν εἰς ἕξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπὸ γγον, πλήσας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν.

B ΤΟΤΟ ἔστι τὸ σημεῖον, ὅπερ ἔμπροσθεν αἰτοῦσιν ὑπέσχετο δώσειν, λέγων· ² “γενεὰ ^b πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.” τὸν σταυρὸν λέγων καὶ τὸν θάνατον, ^c καὶ τὸν τάφον καὶ τὴν ἀνάστασιν. Καὶ πάλιν ἐτέρως δηλῶν τοῦ σταυροῦ τὴν ἰσχὺν ἔλεγεν· ³ “ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι.” Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅταν σταυρωσῇτέ με καὶ νομίσητε C ^d περιγεγενῆσθαι μου, τότε μάλιστα εἴσεσθέ μου τὴν ἰσχύν. Μετὰ γὰρ τὸ σταυρωθῆναι ἡ πόλις ἀπώλετο, τὰ Ἰουδαϊκὰ

¹ Cap. xxvii. v. 45-48.

² Matth. xii. 39.

³ Joan. viii. 28.

² ἐν om. G. H. K. M. Idem clausulam ἧς γένοιτο π. ἡ. ε. non agnoscunt. HOM. LXXXVIII. ^a πᾶσαν om. K. L. ^b πονηρὰ] Sic Ep. Ge. et codd. σκολιά Edd. ^c καὶ om. K. Mor. καὶ τὴν ταφήν G. H. M. Vulgatum firmant Ep. Ge. ^d περιγενέσθαι H. M. Infra ἐπαύσαντο G. H. M.

ἐπαύσατο, τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐξέπεσον τῆς
 ἐαυτῶν, τὸ κήρυγμα ἠνθῆσε, ^ε πρὸς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμέ-
 νης ἐξετάθη ὁ λόγος· καὶ γῆ καὶ θάλαττα, καὶ ἡ οἰκουμένη
 καὶ ἡ ἀοίκητος τὴν δύναμιν αὐτοῦ ^ε διαπαντὸς ἀνακηρύττουσι.
 Ταῦτά τε οὖν φησι, καὶ τὰ παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τοῦ σταυ-
 ροῦ συμβάντα. Καὶ γὰρ πολλῶν θαυμαστότερον ἐπὶ τοῦ
 σταυροῦ προσηλωμένου ταῦτα ^ε γίνεσθαι, ἢ βαδίζοντος ἐπὶ
 τῆς γῆς. Οὐ ταύτῃ δὲ μόνον τὸ παράδοξον ἦν, ἀλλ' ὅτι
 καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ γέγονεν, ὅπερ ἐξήτουν· καὶ ἐπὶ πᾶσαν D
 τὴν οἰκουμένην, ὅπερ οὐδέποτε πρότερον συνέβη, ἀλλ' ἡ ἐν
 Αἰγύπτῳ μόνον, ὅτε τὸ πάσχα τελεῖσθαι ἔμελλε. Καὶ γὰρ
 ἐκεῖνα τούτων τύπος ἦν. Καὶ σκόπει πότε γίνεται. Ἐν
^h μέσῃ ἡμέρᾳ, ἵνα πάντες οἱ τὴν γῆν οἰκοῦντες μάθωσιν· ⁱ ὅτε
 πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἡμέρα ἦν· ὅπερ ἱκανὸν ἦν αὐτοὺς
 ἐπιστρέψαι, οὐ τῷ μεγέθει τοῦ θαύματος, ἀλλὰ καὶ τῷ εὐ-
 καίρως συμβῆναι. Μετὰ γὰρ πάντα τὰ τῆς παροιρίας, καὶ
 τῆς παρανόμου κωμωδίας, τοῦτο γίνεται, ὅτε τὸν θυμὸν εἴα-
 σαν, ὅτε ἀνεπαύσαντο γελῶντες, ὅτε κόρον ἔλαβον τῶν
 σκωμμάτων, καὶ πάντα ἐφθέγγαντο ἅπερ ἠθέλησαν· τότε
 δείκνυσιν τὸ σκότος, ἵνα καὶ οὕτω τὴν ὁργὴν ἀφέντες κερ-
 δάνωσιν ἀπὸ τοῦ θαύματος. Τοῦ γὰρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ E
 (540) σταυροῦ τοῦτο θαυμαστότερον ἦν, τὸ ὄντα ἐν τῷ σταυρῷ
^k ταῦτα ἐνεργεῖν. Εἴτε γὰρ αὐτὸν ¹ αὐτὰ ἐνόμιζον πεποιθ-
 κέναι, ἔδει πιστεῦσαι καὶ φοβηθῆναι· εἴτε οὐκ αὐτὸν, ἀλλὰ
 τὸν πατέρα, καὶ ἐκ τούτων ἔδει κατανυγῆναι· ὀργιζομένου
 γὰρ ἦν ἐπὶ τοῖς τολμωμένοις τὸ σκότος ἐκεῖνο. Ὅτι γὰρ 825
 οὐκ ἦν ἔκλειψις, ἀλλ' ὀργή τε καὶ ἀγανάκτησις, οὐκ ἐντεῦθεν
 μόνον δῆλον ἦν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ· τρεῖς γὰρ ὥρας
 παρέμεινεν· ἡ δὲ ἔκλειψις ἐν μιᾷ γίνεται καιροῦ ῥοπή· καὶ
 ἴσασιν ^m οἱ ταύτην τεθεαμένοι· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς γενεᾶς
 τῆς ἡμετέρας συνέβη. Καὶ πῶς οὐκ ἐθαύμασαν, φησὶν, ἅπαν-
 τες, οὐδὲ ἐνόμισαν εἶναι θεόν; Ὅτι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος
 τότε ἐν πολλῇ ῥαθυμίᾳ καὶ κακίᾳ κατέιχετο. Καὶ τὸ θαῦμα
 τοῦτο ἐν ἦν, καὶ ⁿ γενόμενον εὐθέως παρήλθε· καὶ οὐδενὶ

^ε πρὸς] Sic K. L. Mor. ceteri καὶ πρὸς. ^ε διὰ πάντων G. K.
 Mox τε om. iidem. ^ε γενέσθαι L. ^h μέσῃ ἡμέρᾳ] Sic Ep. μεσημ-
 βρία L. Post μαθόντες hiat hic codex usque ad v. ἀποστάς, p. 827 D.
ⁱ ὅτε] Sic Ep. ὅτι G. Ge. ^k τοιαῦτα G. H. M. ¹ ταῦτα Edd.
^m οἱ] καὶ οἱ Edd. συνέβη] + γενέσθαι G. H. M. ⁿ γινόμενον Edd.

τὴν αἰτίαν ἐπιζητῆσαι ἐμέλησε· καὶ πολλὴ τῆς ἀσεβείας ἡ πρόληψις ἦν καὶ ἡ συνήθεια. Καὶ οὐδὲ ᾗδεσαν τίς ἡ αἰτία τοῦ ὁ γινομένου· καὶ ἐνόμιζον ἴσως ^p κατ' ἑκλείψιν ἢ ἑτέραν
 B τινὰ ἀκολουθίαν φυσικὴν γεγενῆσθαι τοῦτο. Καὶ τί θαυμάζεις περὶ τῶν ἔξω τῶν οὐδὲν εἰδόντων, οὐδὲ ^a ἐπιζητησάντων διὰ ῥαθυμίαν πολλήν, ὅπου γε οἱ ἐν αὐτῇ τῇ Ἰουδαίᾳ ὄντες, μετὰ τοσαῦτα θαύματα, ^r ἔτι ἐπέμενον ἐνυβρίζοντες, καίτοι σαφῶς αὐτοῖς ἐδείκνυ, ὅτι αὐτὸς τοῦτο εἰργάσατο; Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ μετὰ τοῦτο φθέγγεται, ἵνα μάθωσιν ὅτι ἔτι ζῇ, καὶ αὐτὸς τοῦτο ἐποίησε, καὶ γένωνται κἀντεῦθεν ἐπιεικέστεροι· καὶ λέγει, “ἡλί, ἡλί, λιμὰ σαβαχθανι,” ^s ἵνα μέχρι ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἴδωσιν ὅτι τιμᾷ τὸν πατέρα, καὶ οὐκ ἔστιν ἀντίθεος. Διὸ καὶ προφητικὴν ἀφήκε τινα
 C φωνήν, μέχρι ἐσχάτης ὥρας μαρτυρῶν τῇ παλαιᾷ· καὶ οὐχ ἀπλῶς προφητικὴν, ἀλλὰ καὶ Ἑβραϊκὴν φωνήν, ὥστε αὐτοῖς γενέσθαι γνώριμον καὶ κατάδηλον· καὶ διὰ πάντων δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν ὁμόνοιαν τὴν πρὸς τὸν γεγεννηκότα. Ἄλλ' ὅρα καὶ ἐντεῦθεν τὴν ἀσέλγειαν, καὶ τὴν ἁκολασίαν, καὶ τὴν ἄνοιαν. Ἐνόμισαν Ἡλίαν εἶναι, φησί, τὸν καλούμενον, καὶ εὐθέως ἐπότισαν αὐτὸν ὄξος. ⁴ “Ἐτερος δὲ προσελθὼν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε.” Τί γένοιτ' ἂν τούτων παρανομώτερον, τί ^w δὲ θηριωδέστερον, οἱ μέχρι τοσούτου τὴν ἐαυτῶν μαίαν ἐξέτειναν, καὶ εἰς νεκρὸν σῶμα λοιπὸν ὑβρίζοντες; Σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ταῖς παρανομίαις αὐτῶν εἰς ἡμετέραν
 D κέχρηται σωτηρίαν. Μετὰ γὰρ τὴν πληγὴν αἱ πηγαὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐκείθεν ἀνέβλυσαν. ⁵ “Ὁ δὲ Ἰησοῦς κράζας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφήκε τὸ πνεῦμα.” Τοῦτό ἐστιν ὃ ἔλεγεν ⁶ “ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν” καὶ, “ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαντοῦ.” ^x Διὰ τοῦτο γὰρ φωνῇ ἔκραζεν, ἵνα δειχθῇ ὅτι κατ' ἐξουσίαν τὸ πρᾶγμα γίνεται. Ὁ γοῦν ⁷ Μάρκος φησιν, ὅτι

⁴ Joan. xix. 34.⁵ v. 50.⁶ Joan. x. 18.⁷ Marc. xv. 44, 39.

ὁ γενομένου Edd. ^p κατ' ὅτι κατ' G. M. et pr. H. ὅτι καὶ κατ' K. ὅτι habet Ep. sed sequente verbo finito. ^a ἐπιζ.] + μαθεῖν Edd. Mox αὐτῇ τῇ om. Edd. ^r ἔτι ἐπέμενον] ἔμενον G. K. ^s ἵνα καὶ μέχρι G. H. M. ^t ἁκολασίαν] + αὐτῶν Edd. ^v ἔνυξε] Sic Mosqq. ἐπληξε K. ἡνοιξε Edd. aperuit Ge. ^w δὲ om. H. M. In ceteris haec τί δὲ θ. absunt. ^x Διὰ γὰρ τ. καὶ φ. ἐκραύγασεν Sav. Ben. et sine καὶ, Mor.

ἐθαύμασεν ὁ Πιλάτος, εἰ ἤδη ^γ ἔτεθνήκει· καὶ ὅτι ὁ κεντυρίων διὰ τοῦτο μάλιστα ἐπίστευσεν, ὅτι μετ' ἐξουσίας ἀπέθανεν. **Ε** Αὕτη ἡ φωνὴ τὸ καταπέτασμα ἔσχισε, καὶ τὰ ^ζ μνημεῖα ἀνέωξε, καὶ τὸν οἶκον ἐποίησεν ἔρημον. Ἐποίησε δὲ τοῦτο οὐκ ἐνυβρίζων εἰς τὸν ναόν· (πῶς γάρ, ὁ λέγων, ⁸ “ μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου;”) ἀλλ' ἀναξίους αὐτοὺς ἀποφαίνων καὶ τῆς ἐκεῖ διατριβῆς, ^α ὥσπερ οὖν καὶ 826 ὅτε παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς Βαβυλωνίοις. Οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον ταῦτα ἐγίνετο, ἀλλὰ καὶ προφητεία τῆς μελλούσης ἐρημώσεως ἣν τὸ συμβαῖνον, καὶ τῆς ἐπὶ τὰ μείζω καὶ ὑψηλότερα μεταθέσεως, καὶ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ τούτων καὶ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα ἐαυτὸν ἐδείκνυ, ἐκ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναστάσεως, ^β [ἐκ τῆς τοῦ φωτὸς ἀμαυρώσεως, ἐκ τῆς τῶν στοιχείων ἀλλοιώσεως.] Ἐπὶ μὲν γὰρ Ἐλισσαίου νεκρὸς εἰς ἀψάμενος νεκροῦ ἀνέστη· νυνὶ δὲ ^ε φωνὴ αὐτοὺς ἤγειρε, τοῦ σώματος ἄνω κειμένου ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἄλλως δὲ καὶ ἐκεῖνα ^δ τούτου τύπος ἦν. Ἰνα γὰρ τοῦτο **Β** πιστευθῇ, διὰ τοῦτο κακεῖνο γίνεται. Καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐγείρονται, ἀλλὰ καὶ πέτραι ρήγνυνται, καὶ ἡ γῆ σείεται, ἵνα μάθωσιν ὅτι καὶ αὐτοὺς ἡδύνατο καὶ πηρῶσαι καὶ ρῆξαι. Ὁ γὰρ πέτρας διατεμὼν, καὶ τὴν οἰκουμένην ^ε σκοτίσας, πολλῶ μᾶλλον εἰς ἐκείνους ταῦτα ἐποίησεν αὐ, εἶγε ἐβούλετο. Ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' εἰς τὰ στοιχεῖα τὴν ὀργὴν ^ε ἀφεῖς, ἐκείνους ἐξ ἐπιεικείας σῶσαι ἐβούλετο. Ἀλλ' οὐ καθυφῆκαν τῆς μαρίας. Τοιοῦτον γὰρ ὁ φθόνος, τοιοῦτον ἡ βασκανία· οὐχ (541) ἵσταται ῥαδίως. Τότε μὲν οὖν καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ φαινόμενα ἡναισχύντουν· μετὰ δὲ ταῦτα ὅτε σφραγίδος ἐπικειμένης καὶ στρατιωτῶν τηρούντων ἀνέστη, καὶ παρ' αὐτῶν ταῦτα ἤκου- **Γ** σαν τῶν φυλάκων, καὶ ἀργύριον ^ε ἔδωσαν, ὥστε καὶ ἐτέρους διαφθεῖραι, καὶ κλέψαι τῆς ἀναστάσεως τὸν λόγον. Μὴ τοίνυν θαύμαζε, εἰ καὶ τότε ἡγνωμόνουν, οὕτω καθάπαξ ^h παρ-

⁸ Joan. ii. 16.

^γ Sic Ep. et codd. τέθνηκε Edd. ² Codices μνήματα, invito Ep. sed in ἀνέωξε scribendo pro vulgato ἤνοιξε consentiunt omnes.

^α Clausulam ὥσπερ . . . Βαβυλωνίοις post ἐμπορίου collocant G. K. Ge.

^β Haec ἐκ τῆς τοῦ φωτὸς . . . ἀλλοιώσεως non leguntur in meis, neque ab Interprete versa sunt. ^ε φωνῇ H. M. ^δ τούτων et mox κακεῖνα Edd.

^ε σκοτίσας] σείσας Ep. p. p. εἰς om. G. K. ^ε ἀφίεις Edd.

^ε ἔδωσαν (sic) M. ἔδωκαν Edd. ^h παρεσκ.] + ἦσαν Edd.

εσκευασμένοι πρὸς πάντα ἀναισχυντεῖν· ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, ἡλίκα σημεῖα πεποίηκε, τὰ μὲν ἐξ οὐρανῶ, τὰ δὲ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ· ὁμοῦ μὲν τὴν ἀγανάκτησιν ἐνδεικνύμενος, ὁμοῦ δὲ ὅτι τὰ ἄβατα λοιπὸν ἔσται βατὰ, καὶ ὁ οὐρανὸς ἀνοιγῆσεται, καὶ πρὸς τὰ ἀληθινὰ ἄγρια τῶν ἀγίων τὰ πράγματα μεταστήσεται. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, “εἰ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ ἔστι, καταβάτω ¹ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ” αὐτὸς δὲ δείκνυσιν, ^k ὅτι τῆς οἰκουμένης ἀπάσης. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγον, “ὁ καταλύων τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν αὐτόν·” αὐτὸς δὲ δείκνυσιν, ὅτι εἰς τέλος ἐρημωθήσεται. Πάλιν οὗτοι μὲν ἔλεγον, “ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι” αὐτὸς δὲ ἐν ¹ τῷ σταυρῷ μένων, ἐν τοῖς τῶν δούλων σώμασι τοῦτο ἐκ περιουσίας ἐδείκνυ πολλῆς. Εἰ γὰρ τὸ τεταρταῖον ἐξελθεῖν Λάζαρον μέγα, πολλῷ μᾶλλον τὸ πάντας ἀθρόως τοὺς πάλοι κοιμηθέντας **E** φανῆναι ζῶντας· ὃ τῆς ἐσομένης ἀναστάσεως σημεῖον ἦν. ⁹ “Πολλὰ γὰρ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἀγίων ἠγέρθη, φησί, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν, καὶ πολλοῖς ἐνεφανίσθησαν.” Ἰνα γὰρ μὴ νομισθῇ ^m φαντασία εἶναι τὸ γεγεννημένον, καὶ πολλοῖς φαίνονται ἐν τῇ πόλει. ¹⁰ Καὶ ὁ κεντυρίων δὲ τότε ⁿ ἐδόξαζε τὸν θεὸν λέγων· ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. Καὶ οἱ ὄχλοι δὲ, οἱ παραγενόμενοι εἰς τὴν **827** θεωρίαν, τύπτοντες αὐτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον. Τοσαύτη τοῦ ^o ἐσταυρωμένου ἡ δύναμις, ὡς μετὰ χλευασίας τοσαύτας καὶ κωμωδίας καὶ σκώμματα, καὶ τὸν κεντυρίωνα κατανυγῆναι, καὶ τὸν δῆμον. Τινὲς δὲ φασιν, ὅτι καὶ μαρτύριόν ἐστι τοῦ κεντυρίωνος τούτου, ἀνδρισσαμένου μετὰ ταῦτα ^p ἐν τῇ πίστει. ¹¹ “Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν διακονοῦσαι ^q αὐτῷ, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου καὶ Ἰωσὴ μῆτηρ, καὶ ἡ μῆτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.” Ταῦτα ^r θεωροῦσιν αἱ γυναῖκες γινόμενα, αἱ μάλιστα συμπαθέστεραι, αἱ μάλιστα θρηνοῦσαι. Καὶ σκόπει πόση αὐτῶν ἡ προσεδρεία. Ἠκολούθουν αὐτῷ διακονού-

⁹ v. 52, 53.¹⁰ Luc. xxiii. 47, 48.¹¹ v. 55, 56.

ⁱ ἀπὸ] νῦν ἀπὸ Edd. ^k ὅτι] + καὶ H. + οὐ τοῦ Ἰσραὴλ μόνον, ἀλλὰ Edd. invito Interp. ¹ τῷ deest in Edd. ^m Sic Ep. et codd. φάντασμα Edd. ⁿ ἐδόξαζε Edd. ^o σταυρουμένου H. K. M. σταυρωμένου Mor. ὡς] ὥστε G. H. M. p. p. κωμωδίαν iidem. ^p ἐν] ἐπὶ H. ^q αὐτῷ] + ἐν αἰς ἦν Edd. ^r θεωροῦσαι G. ὁρῶσιν Edd.

μεναι, καὶ μέχρι τῶν κινδύνων παρήσαν. Διὸ καὶ ⁸ πάντα B
 ἐθεώρουν, πῶς ἐβόησε, πῶς ἐξέπνευσε, πῶς αἱ πέτραι ἐσχί-
 σθησαν, τὰ ἄλλα πάντα. Καὶ αὗται ¹ πρῶται ὁρῶσι τὸν
 Ἰησοῦν, καὶ τὸ μάλιστα γένος κατακριθεὶν τοῦτο πρῶτον
 ἀπολαύει τῆς τῶν ἀγαθῶν θεωρίας· τοῦτο μάλιστα ἐπιδεί-
 κνυται τὴν ἀνδρείαν. Καὶ οἱ μὲν μαθηταὶ ἐφυγον, αὗται
 δὲ παρήσαν. Τίνες δὲ ⁹ ἦσαν; Ἡ μήτηρ αὐτοῦ· ταύτην γὰρ
 λέγει τὴν Ἰακώβου· καὶ αἱ λοιπαί. Ἄλλος δὲ εὐαγγελιστὴς
 φησιν, ὅτι καὶ ἐκόπτοντο πολλοὶ ἐπὶ τοῖς γινομένοις, καὶ
 τὸ στήθος ἐτυπτον· ὁ μάλιστα δείκνυσι τῶν Ἰουδαίων τὴν
 ὀμότητα, ὅτι ἐφ' οἷς ἐθρήνουν ἕτεροι, ἐπὶ τούτοις ἐκόμπαζον
 οὗτοι, καὶ οὔτε ἐλέω ἐκάμφθησαν, οὔτε φόβῳ κατεστάλησαν. C
 Καὶ γὰρ ὀργῆς τὰ γινόμενα ἦν ¹⁰ μεγάλης· καὶ οὐχ ἀπλῶς
 σημεῖα, ἀλλὰ θυμοῦ σημεῖα ἅπαντα· τὸ σκότος, αἱ τεμνό-
 μεναι πέτραι, τὸ καταπέτασμα ῥηγνύμενον μέσον, ὁ τῆς γῆς
 κλόνος· καὶ πολλὰ τῆς ἀγανακτήσεως ἢ ἡ ὑπερβολή. ¹² “Προσ-
 ελθὼν δὲ ὁ Ἰωσήφ ¹¹ ἤτει τὸ σῶμα.” Οὗτος ἦν Ἰωσήφ ὁ
 κρυπτόμενος· πρῶτον· νῦν μέντοι μέγα ἐτόλμησε μετὰ τὸν
 θάνατον τοῦ Χριστοῦ. Οὐδὲ γὰρ ἄσημος ἦν, οὐδὲ τῶν λαν-
 θανόντων, ἀλλὰ τῆς βουλῆς εἷς, καὶ σφόδρα ἐπίσημος· ὅθεν
 μάλιστα τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ κατιδεῖν ἐνι. Εἰς γὰρ θάνα-
 τον ἑαυτὸν ἐξέδωκε, τὴν πρὸς πάντας ἀπέχθειαν ἀναδεξάμε- D
 νος τῇ περὶ τὸν Ἰησοῦν εὐνοίᾳ, καὶ τολμήσας αἰτῆσαι ¹³ τὸ
 σῶμα, καὶ μὴ πρότερον ἀποστάς, ἕως ἐπέτυχεν. Οὐ ¹⁴ τῷ
 λαβεῖν δὲ μόνον, οὐδὲ τῷ θάψαι πολυτελῶς, ἀλλὰ καὶ ¹⁵ τῷ
 ἐν τῷ μνημείῳ τῷ ἑαυτοῦ τῷ καινῷ, δείκνυσι τὸ φίλτρον
 καὶ τὴν ἀνδρείαν. Καὶ τοῦτο δὲ οὐχ ἀπλῶς ¹⁶ ὠκονομεῖτο,
 (542) ἀλλ' ὥστε μὴ ὑποψίαν τινὰ ψιλὴν γενέσθαι, ὅτι ἕτερος
 ἀνθ' ἑτέρου ἀνέστη. ¹⁷ “Ἦν δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ
 ἡ ἄλλη Μαρία καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.” Τίνος
 ἕνεκεν αὗται προσεδρεύουσιν; Οὐδὲν οὐδέπω μέγα, ὥς ¹⁸ χρῆ,

¹² v. 58.¹³ v. 61.

⁸ πάντα] τὸ πᾶν Edd. ¹ πρῶτον K. M. ⁹ ἦσαν] + αὗται Edd.
¹⁰ μεγάλης] + σημεῖα Edd. sensu plane everso. ¹¹ ἤτησε Edd. τὸ
 τοῦ Χριστοῦ σῶμα G. M. ¹² τὸ σῶμα om. Mor. Ben. ἕως] Sic H.
 L. M. Ep. vulgo ἕως ἂν. ¹³ τὸ λαβεῖν G. K. et p. p. τὸ θάψαι K.
 τὸ ter Ep. ¹⁴ τῷ om. K. τῷ ἐν om. G. τῷ ἑαυτοῦ] Sic Ep. αὐτοῦ L.
¹⁵ ὠκονομήτο G. H. K. M. Vulgatum habet Ep. ¹⁶ ἐχρῆν L. invito
 Ep. ἐκόμισαν] + αὐτῷ G. H. M.

καὶ ὑψηλὸν ᾗδεσαν περὶ αὐτοῦ· διὸ καὶ μύρα ἐκόμισαν, καὶ
 Ε τῷ τάφῳ προσεκαρτέρουν, ὥστε, εἰ λωφήσειεν ἡ μαῖνία τῶν
 Ἰουδαίων, ^δ καὶ ἀπελθεῖν καὶ περιχυθῆναι. Εἶδες γυναικῶν
 ἀνδρείαν; εἶδες φιλοστοργίαν; εἶδες μεγαλοφυχίαν τὴν ἐν
 τοῖς χρήμασι, τὴν μέχρι θανάτου;

^ε Μιμησώμεθα τὰς γυναῖκας οἱ ἄνδρες· μὴ ^ε καταλείψω-
 828 μεν ἐν πειρασμοῖς τὸν Ἰησοῦν. Ἐκεῖναι μὲν γὰρ καὶ εἰς
 τελευτήσαντα τοσαῦτα ἀνάλωσαν, καὶ τὰς ψυχὰς ἐξέδωκαν·
 ἡμεῖς δὲ (πάλιν γὰρ τὰ αὐτὰ ἐρώ) οὐδὲ πεινῶντα τρέφο-
 μεν, οὐδὲ γυμνὸν περιβάλλομεν, ἀλλ' ὀρώντες αὐτὸν προσαι-
 τοῦντα παρατρέχομεν. Καίτοιγε εἰ αὐτὸν ἐκείνιν εἶδετε,
 τὰ ὑπάρχοντα ἂν ἕκαστος ἐκένωσεν. Ἀλλὰ καὶ νῦν ὁ αὐτός
 ἐστίν. Αὐτὸς γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐγὼ εἰμι. Τίνος οὖν ἕνεκεν
 οὐ πάντα κεκοῖς; Καὶ γὰρ καὶ νῦν ἀκούεις λέγοντος, ὅτι
 ἐμοὶ ποιεῖς· καὶ οὐδὲν τὸ μέσον, ἂν τε τούτῳ, ἂν τε ἐκείνῳ
 δῶς· οὐδὲν ἔλαττον ἔχεις τούτων τῶν γυναικῶν τῶν τότε
 τρεφουσῶν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον. Ἀλλὰ μὴ θορυ-
 βηθῆτε. ^ε Οὐ γὰρ ἐστὶν ἴσον αὐτὸν κυρίως φαινόμενον θρέ-
 Β ψαι, ὃ καὶ λιθίνην ἱκανὸν ἦν ἐπισπάσασθαι ψυχὴν, καὶ
 διὰ ^η τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ μόνην ^ι τὸν πένητα, ^κ τὸν ἀνάπη-
 ρον, ^κ τὸν συγκεκυφότα θεραπεῦσαι. Ἐκεῖ μὲν γὰρ ἡ ὄψις
 καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ φαινομένου μερίζεται πρὸς σέ τὸ γινώ-
 μενον· ἐνταῦθα δὲ ὁλόκληρον σὸν τῆς φιλανθρωπίας τὸ βρα-
 βεῖόν ἐστι· καὶ μείζονος τῆς περὶ αὐτὸν αἰδοῦς τὸ δεῖγμα,
 ὅταν διὰ τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ μόνην τὸν ὁμόδουλον ^ι οὕτω
 θεραπεύων ἀναπαύσης ἐν πᾶσιν. Ἀνάπαυε τοίνυν, πιστεύων
^μ αὐτῷ τῷ λαμβάνοντι καὶ λέγοντι, ὅτι ἐμοὶ δίδως. Εἰ
 γὰρ μὴ αὐτῷ ἐδίδως, οὐκ ἂν σε βασιλείας ἡξίωσεν. Εἰ μὴ
 C αὐτὸν ἀπεστρέφου, οὐκ ^ν ἂν εἰς γέενναν ἔπεμψεν, εἰ τὸν
 τυχόντα παρίδοις· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτός ἐστιν ὁ καταφρονούμε-
 νος, διὰ τοῦτο μέγα τὸ ἔγκλημα. Οὕτω καὶ Παῦλος αὐτὸν

^δ καὶ om. G. Theoph. ^ε ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ ὅτι
 χρὴ ἡμῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ αὐτῆς διαλέγεσθαι, ἕως οὗ κατορθωθῇ·
 ἐν ^ϛ καὶ κατηγορία, ὅτι βοοστάσιον καὶ ὄνων καὶ καμήλων τὴν ἐκκλησίαν
 πεποιήκαμεν ἐκ τῶν ἀκαθάρτων ἡμῶν λόγων καὶ ἔργων. G. ^ι Sic L.
 Ep. Mor. ceteri ἐγκαταλείψωμεν. ἐν] + τοῖς Edd. Ἰησοῦν] κύριον G.
 Ep. Ge. ^ε Οὐδὲ G. H. M. p. p. αὐτὸν om. G. K. ^η τὴν om. L.
^ι τὸν] καὶ τὸν H. M. ^κ τὸν] ἢ τὸν bis Edd. ^ι οὕτω] Sic G. H.
 K. M. [et Reg. 688.] αὐτὸν L. αὐτοῦ Mor. Ben. Voculam delevit
 Sav. p. p. ἀναπαύης Edd. ^μ αὐτῷ deest in Edd. ^ν ἂν] + σε L.

ἐδίωκε, ^ο τοὺς αὐτοῦ διώκων· διὸ καὶ ἔλεγε, ¹⁴ “τί με διώ-
 κεις;” Οὕτω τοίνυν διακεώμεθα, ὡς αὐτῷ τῷ Χριστῷ παρέ-
 χοντες, ὅταν παρέχωμεν. Καὶ γὰρ τὰ ῥήματα αὐτοῦ τῆς
 ὀψέως ἡμῶν πιστότερα. Ἐπειδὴ οὖν ἴδῃς πένητα, ἀνα-
 μνήσθητι τῶν ῥημάτων, δι’ ὧν ἐδήλου, ὅτι αὐτὸς ^ρ εἶη ὁ τρε-
 φόμενος. Εἰ γὰρ καὶ τὸ φαινόμενον οὐκ ἔστι Χριστὸς,
 ἀλλ’ ἐν ^α τῷ τούτου σχήματι αὐτὸς λαμβάνει καὶ προσαιτεῖ.
¹ Ἀλλ’ αἰσχύνῃ ἀκούων ὅτι ὁ Χριστὸς προσαιτεῖ; Αἰσχύν-
 θητι ^ς μᾶλλον, ὅταν προσαιτοῦντι μὴ δῶς. Τοῦτο γὰρ αἰ- **D**
 σχύνῃ, τοῦτο τιμωρία καὶ κόλασις. Τὸ μὲν γὰρ προσαιτεῖν
 αὐτὸν, τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος· διὸ καὶ ἐγκαλλωπίζεσθαι
 ἡμᾶς αὐτῷ χρή· τὸ δὲ μὴ δοῦναι τῆς σῆς ὠμότητος. Εἰ
 δὲ οὐ πιστεῦεις νῦν, ὅτι πένητα πιστὸν παρατρέχων, αὐτὸν
 παρατρέχεις, πιστεύσεις τότε, ὅταν εἰς μέσον σε ^ε παραγα-
 γῶν λέγῃ, “ἐφ’ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε τούτοις, οὐδὲ ἐμοὶ
 ἐποιήσατε.” Ἀλλὰ μὴ γένοιτο ^ν ἡμᾶς οὕτως αὐτὸ μαθεῖν,
 ἀλλὰ πιστεύσαντας νῦν, καὶ καρπὸν ποιήσαντας, τῆς μακα-
 ριωτάτης ^ω ἐκείνης ἀκούσαι φωνῆς, τῆς εἰς τὴν βασιλείαν
 ἡμᾶς εἰσαγωγούσης. Ἀλλ’ ἴσως ἐρεῖ τις· καθ’ ἐκάστην ἡμέραν **E**
 περὶ ἐλεημοσύνης διαλέγῃ καὶ φιλανθρωπίας ἡμῖν. ^ο Οὐδὲ
 παύσομαι τοῦτο λέγων. Εἰ μὲν γὰρ ^ν κατώρθωτο ὑμῖν
 τοῦτο, μάλιστα μὲν οὐδὲ τότε ἀποστῆναι ἐχρῆν, ὥστε μὴ
 ποιῆσαι ῥαθυμοτέρους· πλὴν ἀλλ’ εἰ μὲν κατώρθωτο, ^ς καὶ
 μικρὸν ἐνέδωκα ἂν· εἰ δὲ οὐδὲ εἰς τὸ μέσον ἐφθάσατε, μὴ
 πρὸς ἐμὲ ταῦτα, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτοὺς λέγετε. Καὶ γὰρ ταῖ-
 τὸν ποιεῖς ἐγκαλῶν, ὥσπερ ἂν εἰ παιδίον τὸ ἄλφα στοιχεῖον 829
^α ἀκούον πολλάκις, καὶ μὴ μανθάνον, ἐγκαλοῖ τῷ διδασκάλῳ,

¹⁴ Act. ix. 4.

^ο Haec τοὺς αὐτοῦ... ἔλεγε praeterlapsi sunt Commel. et Mor.
 Verba διὸ καὶ ἔλεγε tacite retraxit Savilius; reliqua nunc primum,
 consentientibus codd. et Interprete, locum suum obtinent. ^ρ ἔστιν
 Edd. ^α τῷ τούτου] Sic H. L. M. et Interp. ceteri τούτῳ τῷ.
^ε Clausulam Ἀλλ’ αἰσχύνῃ... προσαιτεῖ; quae in omnibus Edd. de-
 sideratur, summo consensu tumentur codices et Interp. ^ς μᾶλλον
 om. K. L. μᾶλλον] οὖν Edd. ὅταν... δῶς] ὅτε... δίδως H. M.
^ε παραγαγῶν] + τούτων L. τούτοις] τοῖς ἐλαχίστοις τούτοις G. H. M.
^ν ὑμᾶς L. ^ω ἐκείνης om. G. H. K. M. p. p. ὑμᾶς K. L. ^ο Οὐδὲ]
 + γὰρ G. H. M. ^ν κατώρθωται G. H. M. sed p. p. κατώρθωτο omnes.
^ς καὶ] καὶν H. M. ^α ἀκούον H. et p. p. μανθάνον H. L. ceteri ἀκούων
 et μανθάνων.

ὅτι συνεχῶς ὑπὲρ τούτου καὶ διηνεκῶς ^b αὐτὸ ὑπομινύσκει. Τίς γὰρ ἀπὸ τῶν λόγων τούτων γέγονεν εὐκολώτερος πρὸς ἐλεημοσύνην; τίς τὰ χρήματα ἔρριψε; τίς τὸ ἡμισυ τῆς οὐσίας; τίς τὸ ^c τρίτον; Οὐδεὶς. Πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, μὴ μαυθανόντων ὑμῶν, ἡμᾶς κελεῦειν ἀποστήναι τοῦ διδάσκειν; Τούναντίον μὲν οὖν ἔδει ποιεῖν· εἰ καὶ ἡμεῖς ἐβουλόμεθα ἀποστήναι, ὑμᾶς κατέχειν καὶ λέγειν· οὐδέπω ταῦτα μεμαθήκαμεν, καὶ πῶς ἀπέστητε ὑπομινύσκοντες; Εἴ τιτι συνέβη τὸν ὀφθαλμὸν παθεῖν, ἐγὼ δὲ ἱατρός ^d ἐτύγχανον, εἶτα πε-
 B ριπλάσας καὶ διαχρίσας, καὶ τὴν ἄλλην προσαγαγὼν ἐπι- (543)
 μέλειαν, μηδὲν ὠνήσα μέγα, ^e καὶ ἀπέστην, οὐκ ἂν ἐλθὼν ἐπὶ τὰς τοῦ ἐργαστηρίου θύρας κατεβόησεν ἂν, ῥαθυμίαν πολλὴν ἐγκαλῶν, ὅτι τῆς νόσου μενούσης αὐτὸς ἀνεχώρησα; καὶ εἰ πρὸς ταῦτα ἐγκαλούμενος εἶπον, ὅτι κατέπλασα, ὅτι διέχρισα, ἄρα ^f ἂν ἠνέσχετο; Οὐδαμῶς, ἀλλ' εὐθὺς ἂν εἶπε· καὶ τί τὸ ὄφελος, ὅτι ἔτι ἀλγῶ; ^g Τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς λογίζου. Τί ^h δέ, εἰ χεῖρα ναρκῶσαν καὶ συνεσταλμένην πολλάκις ⁱ καταιονήσας οὐκ ἴσχυσα μαλάξαι; ἄρα οὐκ ἂν τὸ αὐτὸ ἤκουσα; Καὶ νῦν χεῖρα συνεσταλμένην καὶ
 C ξηρανθεῖσαν περικλύζομεν· καὶ διὰ τοῦτο, ἕως ἂν αὐτὴν ^k ἐκτείνωμεν τέλεον, οὐκ ἀποστησόμεθα. Εἴθε καὶ ὑμεῖς μηδὲν ἕτερον διελέγεσθε, καὶ ἐπὶ οἰκίας, καὶ ἐπὶ ἀγορᾶς, καὶ ἐπὶ τραπέζης, καὶ ἐν νυκτὶ, ^l καὶ ὄναρ. Εἰ γὰρ ταῦτα μεθ' ἡμέραν ἐμεριμνῶμεν αἰεὶ, καὶ ὄναρ ^m ἂν ἐν τούτοις ἦμεν.

Τί λέγεις; Περὶ ἐλεημοσύνης αἰεὶ διαλέγομαι; Ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς μὴ πολλὴν εἶναι μοι χρεῖαν ταύτης πρὸς ὑμᾶς τῆς συμβουλῆς, ἀλλὰ διαλέγεσθαι περὶ μάχης τῆς πρὸς Ἰουδαίους ⁿ καὶ Ἑλλήνας καὶ αἰρετικούς· ἀλλὰ μὴδέπω ^o ὑγιαίνον-
 D νοντας πῶς ἂν τις καθοπλίσει; Πῶς ἂν εἰς παράταξιν ἐξαγάγοι, ἔτι τραύματα ἔχοντας καὶ ὠτειλάς; Ὡς εἶγε

^b αὐτὸ] Sic K. L. M. vulgo αὐτῶ. ^c τρίτον] + διένειμε Edd. Infra ἐβουλόμεθα Edd. ^d ἐτύγχανον] + ὦν G. H. M. ^e καὶ] ἀλλὰ καὶ L. ^f ἂν deest in Edd. p. p. ἂν om. G. K. ^g Τοῦτο] + δὴ L. + γοῦν Edd. ^h δαὶ G. L. χεῖρα] + νοσοῦσαν Edd. Deinde ἀλγοῦσαν pro ναρκῶσαν habent G. K. ⁱ Vid. adnot. ^k ἐκτείνωμεν] ἴδωμεν ἐκτεινομένην L. ἀποστησόμεθα] + περιοδεύοντες idem. Hunc, invito Interprete, secuti sunt Edd. ^l καὶ ὄναρ] καὶ ἐν ἡμέρᾳ M. καὶ κατ' ὄναρ bis Edd. ^m ἂν om. G. H. K. M. ⁿ καὶ] τῆς πρὸς Edd. ^o ὑγιαίναντας G. H. K. M.

ῥυγιάινοντας εἶδον καθαρῶς, ἐπὶ τὴν παράταξιν ὑμᾶς ἐξήγαγον ἂν ἐκείνην, καὶ εἶδετε ἂν τῇ τοῦ ⁴Χριστοῦ χάριτι μυρίους βαλλομένους νεκρούς, καὶ φερομένας αὐτῶν ἐπαλλήλους τὰς κεφαλὰς. Ἐν γοῦν ἑτέροις ⁵βιβλίοις πολλοὶ περὶ τούτων ἡμῖν εἰρηνται λόγοι· ἀλλ' οὐδὲ οὕτω δυνάμεθα καθαρῶς ἐπὶ τῇ νίκῃ πανηγυρίζειν, διὰ τὴν τῶν πολλῶν ὀλιγωρίαν. Ὅταν γὰρ αὐτοὺς μυριάκις νικήσωμεν τοῖς δόγμασιν, ὀνειδίζουσιν ἡμῖν τὸν βίον τὸν τῶν πολλῶν τῶν παρ' ἡμῖν συλλεγομένων, τὰ τραύματα, τὰ νοσήματα τὰ κατὰ ψυχὴν. **E** Πῶς οὖν ὑμᾶς ⁶θαρρύνετε ἐπὶ τῆς παρατάξεως δείζομεν, ὅταν καὶ ἡμῖν ἐπηρεάζητε, εὐθέως βαλλόμενοι παρὰ τῶν πολεμίων καὶ κωμωδούμενοι; Τοῦ μὲν γὰρ ἡ χεὶρ ἀλγεῖ, καὶ ἔστι συνεσταλμένη ⁷πρὸς διάδοσιν. Πῶς οὖν ἀσπίδα κατασχεῖν ὁ τοιοῦτος καὶ ⁸προβαλέσθαι δυνήσεται, καὶ μὴ ⁸³⁰τρωθῆναι τοῖς τῆς ὀμότητος σκώμμασιν; ⁹Ἐτέροις σκάζουσιν οἱ πόδες, ὅσοι εἰς θέατρα ἀναβαίνουνσι, καὶ τὰ τῶν πορνευομένων γυναικῶν καταγώγια. Πῶς οὖν οὗτοι ἐν τῇ μάχῃ δυνήσονται στήναι, καὶ μὴ βληθῆναι τοῖς τῆς ἀσελγείας ἐγκλήμασιν; Ἄλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀλγεῖ καὶ πεπήρωται, οὐκ ὀρθὰ βλέπων, ἀλλὰ ἀσελγείας γέμων, καὶ γυναικῶν σωφροσύνην προσβάλλων, καὶ γάμους διορύττων. Πῶς ¹⁰οὖν οὗτος πρὸς τοὺς πολεμίους ἀντιβλέψαι δυνήσεται, καὶ σείσαι δόρυ, καὶ βέλος ἀφεῖναι, πάντοθεν κεντούμενος σκώμμασιν; Ἔστιν ἰδεῖν καὶ γαστέρα ἀλγούντας πολλοὺς τῶν ¹¹ὑδερίων· **B** τῶν οὐκ ἔλαττον, ὅταν ὑπὸ γαστριμαργίας καὶ μέθης κατέχωνται. Πῶς οὖν τούτους μεθύοντας εἰς πόλεμον ἐξαγαγεῖν δυνήσομαι; Ἐτέρου τὸ στόμα ἐστὶ σεσηπὸς· τοιοῦτοι γὰρ οἱ ἀκρόχολοι καὶ λοῖδοροι καὶ βλάσφημοι. Πῶς οὖν οὗτος ἀλαλάξει ποτὲ ἐν μάχῃ, καὶ μέγα τι καὶ γενναῖον ἐργάσεται, μέθην καὶ ¹²οὗτος ἑτέραν μεθύων, καὶ πολὺν παρέχων τοῖς πολεμίους τὸν γέλωτα; Διὰ τοῦτο καθ' ἐκάστην ἡμέραν ¹³περίειμι τοῦτ' ἐν τῷ στρατόπεδον, τὰ τραύματα θεραπεύων

¹ ῥυγιάινοντας G. ἐξήγαγον ἂν] Sic L. in ceteris ἂν deest. ⁴ Χριστοῦ θεοῦ G. H. K. M. ⁵ βιβλίοις] πολλοῖς iidem. ⁶ θαρρύνετε G. H. M. p. p. δείζωμεν Edd. ⁷ πρὸς διάδοσιν om. K. L. Mor. ⁸ προβαλέσθαι M. ⁹ Ἐτέρων G. H. M. εἰς] πρὸς G. H. K. M. ¹⁰ οὖν om. L. σείσαι] κινήσαι idem. ¹¹ ὑδερίωντων K. ὑδερώντων M. ὑδερώντων L. Mor. ¹² αὐτὸς Edd. ¹³ περιίημι Mor. Ben.

ταῦτα, τὰ ἔλκη διορθούμενος. ^b Ἐὰν δὲ ἀνανήψητέ ποτε, καὶ ἐπιτηδείοι γένησθε καὶ ἐτέρους βάλλειν, καὶ ταῦτα ὑμᾶς διδάξω τὰ τακτικά, καὶ παιδεύσω ταῦτα μεταχειρίζεσθαι τὰ ὄπλα· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ἔργα ὑμῖν ὄπλα ἔσται, καὶ C πάντες εὐθέως ὑποκύνουσιν, ἂν ἐλεήμονες, ἂν ἐπεικεῖς, ἂν ἡμεροὶ καὶ ἀνεξίκακοι γένησθε, ἂν τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀπασαν ἐπιδείξησθε. Εἰ δέ τινες ἀντιλέγοιεν, τότε καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν προσθήσομεν, ὑμᾶς εἰς μέσον φέροντες· ὥς νῦν γε καὶ ^c ἐγκοπτόμεθα, τό γε ὑμέτερον μέρος, ἐν τῷ δρόμῳ τούτῳ. Σκόπει δέ. Λέγομεν ὅτι μεγάλη εἰργάσατο ὁ Χριστὸς, ἀγγέλους ἀντὶ ἀνθρώπων ποιήσας· εἰτα ἀπαιτούμενοι εὐθύνας, καὶ κελευόμενοι ἐκ τῆς ἀγέλης ταύτης παρασχεῖν τὴν ἀπόδειξιν, ἐπιστομίζόμεθα. Δέδοικα γάρ, μὴ ἀντὶ ἀγγέλων, ὥσπερ ἀπὸ συφεῶνος χοίρους ἐξαγάγω, καὶ ἵππους θηλυμανεῖς. Οἶδα ὅτι ἀλγεῖτε, ἀλλ' οὐ κατὰ πάντων ὑμῶν ταῦτα (544)

D εἴρηται, ἀλλὰ κατὰ τῶν ὑπευθύνων· μᾶλλον δὲ οὐδὲ κατ' ἐκείνων, ἐὰν ^d νήφωσιν, ἀλλ' ὑπὲρ ἐκείνων. Ὡς νῦν γε πάντα ἀπόλωλε καὶ διέφθαρται· καὶ ἡ ἐκκλησία βοοστασίου οὐδὲν διενήνοχε, καὶ ἐπαύλεως ὄνων καὶ καμήλων· καὶ περιέρχομαι πρόβατον ἐπιζιτῶν, καὶ οὐ δύναμαι ἰδεῖν. Οὕτω πάντες λακτίζουσι, ^e καθάπερ ἵπποι καὶ ὄνοι τινὲς ἄγριοι, καὶ κόπρου πολλῆς τὰ ἐνταῦθα πληροῦσι· τοιαῦται γὰρ αὐτῶν αἱ διαλέξεις. Καὶ εἶγε ἦν ^f ἰδεῖν τὰ καθ' ἑκάστην σύναξιν λεγόμενα ὑπὸ ἀνδρῶν, ὑπὸ γυναικῶν, εἶδες ἂν τῆς κόπρου ἐκείνης

E τὰ ῥήματα ἀκαθαρτότερα. Διὸ παρακαλῶ μεταβαλεῖν τὴν πονηρὰν ταύτην συνήθειαν, ἵνα μύρου ἢ ἐκκλησία πνέῃ. Νῦν δὲ θυμιάματα μὲν αἰσθητὰ ἀποτιθέμεθα ἐν αὐτῇ, τὴν δὲ νοητὴν ἀκαθαρσίαν οὐ πολλὴν ποιούμεθα σπουδὴν ὥστε ἐκκαθαίρειν καὶ ἀπελαύνειν. Τί οὖν τὸ ὄφελος; Οὐδὲ γὰρ οὕτως αἰσχύνομεν τὴν ἐκκλησίαν κόπρον εἰσάγοντες, ὥς αἰσχύνομεν αὐτὴν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους φθεγγόμενοι, περι

^b Ἐὰν] Sic L. ceteri ei. p. p. ἀνανήψετε G. H. M. et γένοισθε H. M. Εἰ... ἀνανήψετε... γένησθε Edd. ἀνανήψετε recepit Editor Ben. 2^{dac}; qui utinam textum Morello-Benedictinum, in hac ipsa periodo turpiter hiantem, e codice suo vel etiam e Savilio reparasset.
^c ἐγκοπτόμεθα K. Post ὑμέτερον hiat L. usque ad ἡμερῶν ἔδει p. 833 D.
^d νήφωμεν K. ^e ὥσπερ G. H. K. M. ^f ἰδεῖν deest in meis, qui mox post γυναικῶν, συναγαγεῖν addunt, et παρὰ pro ὑπὸ bis legi jubent. His favet Interpres.

κερδῶν, περὶ ἐμπορίας, περὶ καπηλείας, περὶ τῶν οὐδὲν πρὸς 831
 ἡμᾶς ὄντων, δέον ἀγγέλων ἐνταῦθα εἶναι χοροὺς, καὶ οὐρα-
 νὸν τὴν ἐκκλησίαν ποιεῖν, καὶ μηδὲν ἕτερον ἢ εὐχὰς ἐκτενεῖς
 καὶ σιγὴν μετὰ ἀκροάσεως εἶδέναι. Τοῦτο δὴ ^ε καὶ ἐκ τοῦ
 νῦν ποιῶμεν, ἵνα καὶ τὸν βίον ἐκκαθάρωμεν τὸν ἡμέτερον, καὶ
 τῶν ^η ἐπηγγελμένων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλαν-
 θρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς
 αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΘ.

¹ Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευὴν, συν- B
 ἤχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πιλάτον,
 λέγοντες· κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν
 ἔτι ζῶν, ^α ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. Κέλευ-
 σον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέ-
 ρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτόν,
 καὶ εἰπῶσι τῷ λαῷ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ
 ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.

ΠΑΝΤΑΧΟΥ ἡ πλάνη ^β ἐαυτῇ περιπίπτει, καὶ τῇ ἀληθείᾳ C
 ἀκουσα συνηγορεῖ. Σκόπει δέ. "Εδει πιστευθῆναι, ὅτι ἀπέ-
 θανε, καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἀνέστη· καὶ ταῦτα πάντα διὰ
 τῶν ἐχθρῶν ^γ γίνεται. "Ορα γοῦν τὰ ῥήματα ^δ ταῦτα τού-
 τοις μαρτυροῦντα ἅπασιν. "Εμνήσθημεν, ^ε φησὶν, ὅτι εἶπεν
 ὁ πλάνος ἐκεῖνος ἔτι ζῶν· οὐκοῦν ἐτελετύτησεν· "ὅτι μετὰ
 τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. Κέλευσον οὖν ^ς σφραγισθῆναι τὸν
 τάφον· οὐκοῦν ἐτάφη· "μήποτε ἐλθῶσιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,

¹ Cap. XXVII. v. 62-64.

^ε καὶ] καὶ Edd. ^η ἐπηγγ.] μελλόντων G. H. M. αἰωνίων ἐπηγγ.
 Edd. HOM. LXXXIX. ^α ὅτι om. M. ^β ἐαυτὴν περιπεῖρει G. H. M.
 Alterum firmat Ep. ^γ γίνεται] Sic Ep. Mor. ceteri γίνεται πιστά.
^δ ταῦτα om. H. M. ^ε φησὶν om. Mor. φασὶν Sav. Ben. ^ς Sic
 K. Ep. Mor. et 1 Mosq. ceteri ἀσφαλισθῆναι.

καὶ κλέψωσιν αὐτόν.” Οὐκοῦν ὁ τάφος ἐὰν σφραγισθῇ, οὐκ ἔσται τις κακουργία. ^ε Οὐ γὰρ οὖν. Οὐκοῦν ἀναντίρρητος ἡ ἀποδείξις τῆς ἀναστάσεως, δι’ ὧν ὑμεῖς προετείνατε, γέγονεν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐσφραγίσθη, οὐδεμία γέγονε κακουργία. Εἰ δὲ οὐδεμία γέγονε κακουργία, εὐρήται δὲ ὁ τάφος κενός, δῆλον ὅτι ἀνέστη σαφῶς καὶ ἀναντιρρήτως. Εἶδες πῶς καὶ ἄκοντες συναγωνίζονται τῇ τῆς ἀληθείας ἀποδείξει; Σὺ δέ μοι σκόπει τῶν μαθητῶν τὸ φιλάληθες· πῶς τῶν λεγομένων παρὰ τῶν ἐχθρῶν οὐδὲν ἀποκρύπτονται, κὰν ἐπονείδιστα λέγωσιν. Ἰδοὺ γοῦν ^η καὶ πλάνον καλοῦσι, καὶ οὐ σιγῶσιν **Ε** αὐτὸ οὗτοι. Ταῦτα δὲ καὶ τὴν ἐκείνων δείκνυσιν ὁμότητα, ὅτι οὐδὲ τῷ θανάτῳ τὴν ὀργὴν ἀφήκαν· ^ι καὶ τούτων τὸν ἀπλοῦν καὶ φιλαληθῆ τρόπον. ^κ Ἀξίον δὲ κάκεῖνο ζητῆσαι, ποῦ εἶπεν, ὅτι “μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι;” Οὐ γὰρ εὖροι τις ἂν οὕτω σαφῶς εἰρημένον, ἀλλ’ ἢ τὸ τοῦ Ἰωνᾶ ⁸³² παράδειγμα. ¹ Ὡστε ἤδεσαν τὰ λεγόμενα, καὶ ἐκόντες ἐκακούργουν. Τί οὖν ὁ Πιλάτος; ² “Ἐχετε κουστωδίαν, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. Καὶ ^μ ἠσφαλίσαντο σφραγίσαντες τὸν (545) τάφον μετὰ τῆς κουστωδίας.” Οὐκ ἀφήσι τοὺς στρατιώτας μόνους σφραγίσαι· ἅτε γὰρ μαθὼν τὰ περὶ αὐτοῦ, οὐκέτι συμπράττειν αὐτοῖς ἤθελεν. Ἀλλ’ ^ν ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς αὐτῶν καὶ τοῦτο ἀνέχεται, καὶ φησιν· ὑμεῖς ὡς βούλεσθε σφραγίσατε, ἵνα μὴ ἐτέρους ἔχητε αἰτιασθαι. Εἰ γὰρ μόνοι οἱ στρατιῶται ἐσφραγίσαντο, ἡδύναντο λέγειν, (εἰ καὶ ἀπίθανα **Β** καὶ ψευδῇ τὰ λεγόμενα· ἀλλ’ ὅμως ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις ἡναισχύντουν, οὕτω καὶ ἐν τούτῳ λέγειν εἶχον,) ὅτι οἱ στρατιῶται τὸ σῶμα δόντες κλαπῆναι, παρέσχον τοῖς μαθηταῖς τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως πλάσαι λόγον· νῦν δὲ αὐτοὶ ἀσφαλισάμενοι, οὐδὲ τοῦτο λέγειν δύνανται. Εἶδες πῶς σπουδάζουσιν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἄκοντες; Καὶ γὰρ αὐτοὶ προσῆλθον, αὐτοὶ ἤτησαν, αὐτοὶ ὁ ἐσφράγισαν μετὰ τῆς

² v. 65, 66.

^ε Οὐ γὰρ ἦν Mor. Οὐμενοῦν Sav. Ben. ^η καὶ om. G. M. ^ι Haec καὶ τούτων . . . τρόπον post ὁμότητα habet Mor. In Ben. omnino desunt. ^κ Verba Ἀξίον . . . εἶπεν desunt in G. K. ¹ Ὡστε οἱ ἀγνώμονες Ἰουδαῖοι ἤδεσαν τὰ παρ’ αὐτοῦ λεγόμενα Sav. Ben. contra codd. et Interp. ^μ ἠσφ. τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ Sav. Ben. ^ν “Hoc est, ut conjicio, ὑπὲρ τοῦ ἀπαλλαγῆναι αὐτῶν.” Bois. Hoc ipsum habet G. ^ο ἐσφραγίσαντο K. Mor.

κουστωδίας, ὥστε ἀλλήλων εἶναι κατήγοροι καὶ ἑλεγχοί. Καίτοι πότε ἂν ἔκλεψαν; Τῷ σαββάτῳ; Καὶ πῶς; οὐδὲ γὰρ ἐξῆν ^pπροελθεῖν. Εἰ δὲ καὶ τὸν νόμον παρέβαινον, πῶς ἂν ἐτόλμησαν οἱ οὕτω δειλοὶ προελθεῖν; Πῶς δὲ ^aκαὶ C πείσαι τὸν ὄχλον ἠδύναντο; τί λέγοντες; τί ποιῶντες; ποία δὲ προθυμία στήναι εἶχον ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ; τίνα δὲ προσδοκῶντες ἀντίδοσιν; ποίαν ἀμοιβήν; Ἔτι ζῶντα ^rκαὶ μόνον κατασχεθέντα ἰδόντες ἔφυγον· καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν ὑπὲρ αὐτοῦ παρῤῥησιάζεσθαι ἔμελλον, εἰ μὴ ἀνέστη; Καὶ πῶς ἂν ^sἔχοιεν ταῦτα λόγον; Ὅτι γὰρ οὐτ' ἂν ἡβουλήθησαν, οὐτ' ἂν ἠδυνήθησαν πλάσαι ἀνάστασιν μὴ γενομένην, δηλὸν ἐκείθεν. ^tΠολλὰ περὶ ἀναστάσεως αὐτοῖς διελέχθη, καὶ συνεχῶς ἔλεγεν, ὡς καὶ αὐτοὶ οὗτοι εἰρήκασιν, ὅτι “μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.” Εἰ τοίνυν οὐκ ἀνέστη, D εὐδῆλον ὡς ἀπατηθέντες οὗτοι, καὶ πρὸς ὀλόκληρον ἔθνος δι' αὐτὸν ἐκπολεμωθέντες, καὶ ἄοικοι καὶ ἀπόλιδες γενόμενοι, ἀπεστράφησαν ἂν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἂν ἡβουλήθησαν τοιαύτην αὐτῷ περιθεῖναι δόξαν, ἅτε ἡπατημένοι, καὶ εἰς τοὺς ἐσχάτους δι' αὐτὸν ἐμπεσόντες κινδύνους. Ὅτι δὲ οὐδ' ἂν ἠδυνήθησαν, εἰ μὴ ἦν ἀληθὴς ἡ ἀνάστασις, πλάσαι αὐτὴν, τοῦτο οὐδὲ λόγου δεῖται. Τίνι γὰρ ἐθάρρουν; τῇ δεινότητι τῶν λόγων; Ἀλλὰ πάντων ἦσαν ἀμαθέστεροι. Ἀλλὰ τῇ περιουσίᾳ τῶν χρημάτων; Ἀλλ' οὐδὲ ράβδον, οὐδὲ ὑποδήματα εἶχον. Ἀλλὰ τῇ περιφανείᾳ τοῦ γένους; Ἀλλ' εὐτελεῖς ἦσαν, καὶ ἐξ εὐτελῶν. Ἀλλὰ τῷ μεγέθει τῆς πατρίδος; Ἀλλ' ἀπὸ χωρίων ἦσαν ἀσήμεν. Ἀλλὰ τῷ πλήθει E τῷ ἑαυτῶν; Ἀλλὰ τῶν ἑνδεκα οὐκ ἦσαν πλείους, καὶ αὐτοὶ δὲ διεσπάρησαν. Ἀλλὰ ταῖς ἐπαγγελίαις τοῦ διδασκάλου; Ποίαις; Εἰ γὰρ μὴ ἀνέστη, οὐδὲ ἐκεῖναι ἡμέλλον εἶναι αὐτοῖς πισταί. Πῶς δ' ἂν ἠνεγκαν δῆμον μαινόμενον; Εἰ γὰρ ὁ κορυφαῖος αὐτῶν θυρωροῦ ῥῆμα οὐκ ἠνεγκε γυναικός, καὶ οἱ λοιποὶ δὲ πάντες δεδεμένον ἰδόντες διεσπάρησαν· πῶς ἂν 833 ἐνενόησαν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ^vδραμεῖν, καὶ φυτεῦσαι πεπλασμένον ἀναστάσεως λόγον; Εἰ γὰρ ὁ μὲν

^p προελθεῖν bis G. Sav. προελθεῖν bis H. K. M. προελθεῖν hic, et infra προελθεῖν Mor. Ben. ^a καὶ om. G. ^r Haec καὶ μόνον κατασχεθέντα om. K. Mor. ^s ἔχοι Edd. ^t Πολλὰ] + γὰρ G. H. M. ἔλεγεν] + αὐτὸν iidem. Mox οὗτοι om. G. ^v διαδραμεῖν Sav. Ben.

πρὸς γυναικὸς ἀπειλὴν οὐκ ἔσται, οἱ δὲ οὐδὲ πρὸς ^ωδεσμῶν ὄψιν, πῶς ἠδύναντο πρὸς βασιλέας καὶ ἄρχοντας καὶ δῆμους ἴστασθαι, ὅπου ξίφη καὶ τήγανα καὶ κάμνοι καὶ μυρίοι καθ' ἡμέραν θάνατοι, εἰ μὴ τῆς τοῦ ἀναστάντος ^χδυνάμεως καὶ ῥοπῆς ἀπέλαυσαν; Τοιαῦτα σημεῖα γέγονε καὶ τοσαῦτα, καὶ οὐδὲν τούτων ἠδέσθησαν Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἐσταύρωσαν τὸν ^υπεποιηκότα· καὶ τούτοις ἔμελλον ἀπλῶς λέγουσι πείθεσθαι περὶ ἀναστάσεως; Οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἡ τοῦ
B ἀναστάντος ἰσχὺς ταῦτα εἰργάσατο.

Σκόπει δέ μοι τὴν κακουργίαν αὐτῶν τὴν καταγέλαστον. “Εμνήσθημεν, ^zφησὶν, ὅτι εἶπεν ὁ πλάνος ἐκεῖνος ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.” Καὶ εἰ πλάνος ἦν, καὶ ψευδῇ ἐκόμπαζε, τί δεδοίκατε καὶ περιτρέχετε, καὶ τοσαύτη κέχυρθε σπουδῇ; Δεδοίκαμεν, φησί, μήποτε κλέψωσιν αὐτὸν οἱ ^aμαθηταί, καὶ ἀπατήσωσι τοὺς πολλοὺς. Καίτοι γε ἀπεδείχθη τοῦτο οὐκ ἔχον λόγον καθόλου. Ἀλλ' ὅμως ἡ κακία φιλόνεικον καὶ ἀναιδές, καὶ τοῖς ἀλογίστοις ἐπιχειρεῖ.
C Καὶ μέχρι τριῶν ἡμερῶν κελεύουσιν ^bἀσφαλισθῆναι, ὥς ὑπὲρ δογμάτων μαχόμενοι, καὶ βουλόμενοι δεῖξαι καὶ πρὸ τούτου πλάνον ὄντα, καὶ μέχρι τοῦ τάφου τὴν κακίαν ἐκτείνουσι. Διὰ τοι τοῦτο τάχιον ἀνέστη, ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι ἐψεύσατο, καὶ ἐκλάπη. Τοῦτο μὲν γὰρ ἔγκλημα οὐκ εἶχε, τὸ θάπτον ἀναστῆναι· τὸ δὲ βράδιον, ὑποψίας ἔγεμε. Καὶ γὰρ (546) εἰ μὴ τότε ἀνέστη, καθημένων αὐτῶν αὐτόθι καὶ φυλαττόντων, ἀλλ' ἀναχωρησάντων μετὰ ^cτὴν τριήμερον, εἶχόν τι λέγειν καὶ ἀντιλέγειν, εἰ καὶ ἀνοήτως. Διὰ τοῦτο τοίνυν
D ^dπροέφθασεν. Ἔδει γὰρ παρακαθημένων αὐτῶν καὶ φυλαττόντων, γενέσθαι τὴν ἀνάστασιν. Οὐκοῦν καὶ εἴσω τῶν τριῶν ἡμερῶν ἔδει γενέσθαι· ὥς εἶγε παρελθουσῶν αὐτῶν καὶ ^eἀναχωρησάντων ἐγένετο, ὑποπτον τὸ πρᾶγμα ἔμελλεν εἶναι. Διὸ καὶ σφραγίσαι συνεχώρησεν, ὥς ἠβούλουντο, καὶ στρατιῶται παρεκάθηντο. Καὶ οὐκ ^fἔμελεν αὐτοῖς ἐν σαβ-

^ω δῆμον G. M. δῆμον K.

^x Verba δυνάμεως καὶ desunt in meis.

^y Mei ποιήσαντα.

^z φησὶν] γὰρ φησὶν G. H. M.

^a μαθηταί]

+ αὐτοῦ iidem.

^b ἀσφ.] + τὸν τάφον iidem.

^c Sic Ep. Mor. ceteri

τὴν τρίτην ἡμέραν. Mox ἀνοήτως G. Ep.

^d ἐφθασε (om. τοίνυν) K.

Post προέφθασε, haec addunt Sav. Ben. καὶ ἀνέστη, ὥστε μήτε ἀναί-

σχυντον αὐτοὺς ἔχειν πρόφασιν.

^e ἀναχ.] + ἐκείνων Sav. Ben.

^f ἔμελ-

λεν K. L. Mor. ceteri ἐμέλησεν. Infra περιεσομένων G.

βάτω ταῦτα ποιούσι, καὶ ἐργαζομένοις, ἀλλὰ πρὸς ἓν μόνον ἑώρων, τὴν ἑαυτῶν πονηρίαν, ὡς ταύτῃ περιεσόμενοι· ὅπερ ἐσχάτης ἀνοίας ἦν, καὶ φόβου σφόδρα αὐτοὺς κατασεύοντος λοιπόν. Οἱ γὰρ ζῶντα αὐτὸν κατασχόντες, ἀποθανόντα δεδούκασι. Καίτοιγε εἰ ψιλὸς τις ἄνθρωπος ἦν, ἔδει θαρρῆναι. Ἐ Ἀλλ' ἵνα μάθωσιν, ὅτι ^ε καὶ ζῶν ἐκὼν ἔπαθεν, ἅπερ ἔπαθεν, ἰδοὺ καὶ σφραγίς, καὶ λίθος, καὶ ^h κουστωδία, καὶ οὐκ ἴσχυσαν κατασχεῖν· ἀλλ' ἐν γίνεται μόνον, τὸ δημοσιευθῆναι τὴν ταφήν, καὶ πιστευθῆναι ἐντεῦθεν τὴν ἀνάστασιν. Καὶ γὰρ στρατιῶται παρεκάθηντο, καὶ Ἰουδαῖοι προσεδρεύουσιν.

³ “Ὅψ' ἐ δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαβ- ⁸³⁴ βάτων, ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. Καὶ ἰδοὺ σεισμός ἐγένετο μέγας. Ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ προσελθὼν, ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὥσει χιῶν.” Μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἦλθεν ὁ ἄγγελος. Τίνος οὖν ἕνεκεν ^k ἦλθε, καὶ τὸν λίθον ἦρε; Διὰ τὰς γυναῖκας· αὗται γὰρ αὐτὸν τότε εἶδον ἐν τῷ τάφῳ. Ἰν' οὖν πιστεύσωσιν ὅτι ἠγέρθη, ὁρῶσι τὸν τάφον κενὸν τοῦ σώματος. ¹ Διὰ τοῦτο ἀνείλε τὸν λίθον, ^B διὰ τοῦτο καὶ σεισμός ἐγένετο, ἵνα διαναστῶσι καὶ ἀφυπνισθῶσι. Καὶ γὰρ ἦσαν παραγενόμεναι, ὥστε ἔλαιον ^m βαλεῖν, καὶ ἐν νυκτὶ ταῦτα ἐγίνετο, καὶ ⁿ εἰκός τις καὶ ἀποκαθευδῆσαι. ^o Καὶ τίνος ἕνεκεν καὶ διατί φησί, “μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς;” Πρότερον αὐτὰς ἀπαλλάττει τοῦ δέους, καὶ τότε διαλέγεται περὶ τῆς ἀναστάσεως. Καὶ τὸ “ὑμεῖς” δὲ πολλὴν ^p ἐνδεικνυμένου τὴν τιμὴν ἐστὶ, καὶ δεικνύντος, ὅτι τὰ ἑσχατά ^a μένει τοὺς τετολημκότας, ἅπερ ἐτόλμησαν, ἀν μὴ μετανοήσωσιν. Οὐ γὰρ ὑμῶν ἐστὶ τὸ δεδοικέναι, φησὶν,

³ Cap. XXVIII. v. 1-3.

^ε καὶ] + ἔτι Sav. Ben. καὶ om. Mor. ^h κουσ.] + καὶ πᾶσα φυλακὴ Sav. Ben. Idem τὸν νεκρὸν post ἴσχυσαν intrudunt. Cum Mor. stant omnes mei et Interp. ⁱ εἰδέα Mor. et codd. praeter H. Mox λευκὸν om. G. K. ^k ἦλθεν] + ὁ ἄγγελος G. H. K. M. ¹ Διὰ] + δὲ iidem. ^m λαβεῖν K. Mor. ⁿ εἰκός] εἰκότως G. εἰκός ἦν Sav. Ben. p. p. καθευδῆσαι Edd. καὶ ante ἀποκ. om. G. K. ^o Ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν, φησί, πρὸς αὐτὰς ὁ ἄγγελος εἶπε, μὴ Sav. Ben. ^p ἐπιδεικ. Sav. Ben. ^a μένει] Sic L. Ep. Mor. in ceteris deest. Hi autem post μετανοήσωσι, καταλήφεται (καταλείπονται G.) habent.

ἀλλ' ἐκείνων τῶν σταυρωσάντων. Ἀπαλλάξας τοίνυν αὐτὰς
 C τοῦ φόβου, καὶ διὰ τῶν ῥημάτων καὶ διὰ τῆς ὄψεως,
 (καὶ γὰρ τὸ σχῆμα φαῖδρον ἔδειξεν, ἅτε εὐαγγέλια τοιαῦ-
 τα φέρων) ἐπήγαγε λέγων, ⁴ “οἶδα ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυ-
 ρωμένον ζητεῖτε.” Καὶ οὐκ ἐπαισχύνεται ἐσταυρωμένον κα-
 λῶν· τοῦτο γὰρ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν. “Ἡγέρθη.”
 Πόθεν δῆλον; “Καθὼς εἶπεν.” Ὡστε καὶ ἐμοί, φησί, ¹ δια-
 πιστῆτε, τῶν ἐκείνου μνήσθητε ῥημάτων, καὶ οὐδὲ ἐμοί δια-
 πιστήσετε. Εἴτα καὶ ἄλλη ἀπόδειξις. “Δεῦτε καὶ ἴδετε
 τὸν τόπον, ὅπου ⁵ ἔκειτο.” Διὰ τοῦτο ἐπῆρε τὸν λίθον,
 ὥστε καὶ ἐντεῦθεν αὐτὰς λαβεῖν τὴν ἀπόδειξιν. ⁶ “Καὶ εἴ-
 πατε τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ὤψεσθε αὐτὸν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.”
 Καὶ ⁷ ἐτέροις εὐαγγελίζεσθαι παρασκευάζει, ὃ μάλιστα αὐτὰς
 D ἐποίει πιστεῦσαι. Καὶ καλῶς ⁸ εἶπεν, “εἰς τὴν Γαλιλαίαν,”
 ἀπαλλάττων πραγμάτων καὶ κινδύνων, ὥστε μὴ τὸν φόβον
 διανοχλεῖν τῇ πίστει. ⁹ “Καὶ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ μνημείου μετὰ
 φόβου καὶ χαρᾶς.” Τί δήποτε; ¹⁰ Ἐκπληκτον πρᾶγμα εἶδον
 καὶ παράδοξον, τάφον κενόν, ἔνθα πρῶτον τεθέντα εἶδον. Διὸ
 καὶ ἡγαγεν αὐτὰς εἰς θεωρίαν, ἵνα ἀμφοτέρων γένωνται μάρ-
 τυρες, καὶ τοῦ τάφου καὶ τῆς ἀναστάσεως. Καὶ γὰρ ἐνεό-
 ουν, ὅτι οὐδεὶς ¹¹ ἂν αὐτὸν ἦρε, στρατιωτῶν τοσούτων παρα-
 καθημένων, εἰ μὴ εαυτὸν ἀνέστησε. Διὰ τοῦτο καὶ χαίρουσι
 E καὶ θαυμάζουσι, καὶ τῆς ¹² τοσαύτης παραμονῆς λαμβάνουσι (547)
 τὴν ἀμοιβήν, τὸ πρῶται ἰδεῖν καὶ εὐαγγελίσασθαι, οὐ τὰ
 εἰρημένα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὁραθέντα. Ἐπεὶ οὖν ἐξῆλθον
 μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς, ¹³ “¹⁴ ἰδοὺ ὁ Ἰησοῦς ἀπῆντησεν αὐταῖς
 λέγων· χαίrete. Αἱ δὲ ἐκράτησαν τοὺς πόδας αὐτοῦ,” καὶ
 835 μεθ' ὑπερβαλλούσης εὐφροσύνης αὐτῷ προσδραμούσαι, ἐλάμ-
 βανον καὶ διὰ τῆς ἀφῆς τεκμήριον καὶ πληροφορίαν τῆς ἀνα-
 στάσεως, “καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ.” Τί οὖν αὐτός; “Μὴ
 φοβεῖσθε.” Πάλιν καὶ ¹⁵ αὐτὸς τὸ δέος ἐκβάλλει, προοδο-
 ποιῶν τῇ πίστει. “Ἄλλ' ὑπάγετε, καὶ εἶπατε τοῖς ἀδελ-

⁴ v. 5, 6.⁵ v. 7.⁶ v. 8.⁷ v. 9, 10.

¹ διαπιστεῖτε Edd. Mox διαπιστήσητε G. H. K. ² ἔκειτο] + ὁ
 κύριος H. L. M. i Mosq. ³ ἐτέρους G. H. K. M. invito Ep. ⁴ εἶπεν
 om. L. Mor. ⁵ Ἐκπλήττον Sav. solus. κενόν] Sic Ep. κενωθέντα
 L. Mor. ⁶ ἂν om. G. H. K. M. invito Ep. ⁷ τοιαύτης Sav. Ben.
 Mox πρῶται H. L. M. Ep. Mor. ceteri πρώτας. ⁸ καὶ ἰδοὺ G. H. M.
⁹ οὗτος L. Mor. invito Ep. καὶ ante εἶπατε om. G. K. 4 Mosqq.

φοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· κακεῖ με ὄψονται.” Σκόπει πῶς καὶ αὐτὸς διὰ τούτων τοὺς μαθητὰς εὐαγγελίζεται, ὃ πολλὰκις εἶπον, τὸ μάλιστα γένος ἀτιμωθὲν εἰς τιμὴν ἄγων καὶ εἰς χρηστὰς ἐλπίδας, καὶ τὸ πεπονηκὸς ἰώμενος.

^b Τάχα τις ὑμῶν ἐβούλετο κατ’ ^c ἐκείνας γενέσθαι, καὶ τοὺς πόδας κατασχεῖν τοῦ Ἰησοῦ; Δύνασθε ^d καὶ νῦν, ὅσοι B βούλεσθε, οὐχὶ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν κατασχεῖν τὴν ἱεράν ἐκείνην, τῶν φρικτῶν ἀπολαύοντες μυστηρίων καθαρῶ συνειδότι. Οὐκ ἐνταῦθα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὄψεσθε αὐτὸν, μετὰ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἐκείνης καὶ τοῦ δήμου τῶν ἀγγέλων ἐρχόμενον, εἰ βουλευθῆτε εἶναι φιλόανθρωποι· καὶ ἀκούσεσθε, οὐχὶ ταῦτα τὰ ῥήματα μόνον, ὅτι χαίρετε, ἀλλὰ ^e καὶ ἐκεῖνα· “δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν πρὸ καταβολῆς κόσμου.” Γίνεσθε τοίνυν φιλόανθρωποι, ἵνα ταῦτα ^f ἀκούσητε, καὶ ὑμεῖς αἱ χρυσοφόροι γυναῖκες, αἱ τὸν δρόμον τῶν γυναικῶν θεασά- C μенаι τούτων, ὅψῃ γοῦν ποτε τὴν νόσον ^g ἀποθέμεναι τῆς τῶν χρυσίων ἐπιθυμίας. “Ὡστε εἰ ζηλοῦτε ^h τὰς γυναῖκας, ἀνταλλάξασθε τὸν κόσμον, ὃν περικεῖσθε, ἐλεημοσύνην περιθέμεναι. Τί τὸ ὄφελος, εἰπέ μοι, τῶν λίθων τῶν τιμίῶν τούτων, καὶ τῶν χρυσοπάστων ἱματίων; Χαίρει τούτοις, φησὶν, ἡ ψυχὴ, καὶ εὐφραίνεται. Ἐγὼ σε τὸ κέρδος ἠρώτησα· σὺ δὲ μοι τὸ βλάβος εἶπες. Τοῦ γὰρ περὶ ταῦτα ἡσυχολῆσθαι καὶ χαίρειν καὶ προσηλωσθαι, χεῖρον οὐδέν. Πι- D κροτέρα γὰρ ἢ χαλεπὴ αὕτη δουλεία γίνεται, ὅταν τις καὶ δουλεύων εὐφραίνεται. Ἐπὶ τίνι γὰρ τῶν πνευματικῶν ὡς χρὴ σπουδᾶσαι ⁱ ποτέ, πότε δὲ καταγελάσεται ὡς δεῖ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, ἡ χαρὰς ἄξιον εἶναι νομίζουσα τὸ δε-

^b ΗΘΙΚΟΝ. Περὶ χρυσοφορούντων (sic) καὶ καλλωπιζομένων γυναικῶν· πάντων ὡραίων. G. ^c ἐκείνας] + τὰς αὐιδίμους G. H. M. ^d καὶ] δὲ καὶ Edd. ^e καὶ om. G. H. K. In M. omnia ab ἀκούσεσθε ad ἀνακαλύψει p. 836 C. perierunt. ^f ἀκούσητε] + παρ’ αὐτοῦ G. H. p. p. χρυσοφοροῦσαι G. K. Γίνεσθε . . . ἀκούσητε] Γενώμεθα τοίνυν θεοσεβεῖς, φιλόθεοι, φιλάδελφοι, τὴν ἀγάπην πρὸς πάντας ἐπιδεικνύμενοι, ἵνα ταῦτα ἀκούσωμεν τὰ ῥήματα, καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν ὑποδεξώμεθα Sav. Ben. ^g Sic L. Mor. ceteri ἀποθέσθε. ^h τὰς] + μακαρίας ταύτας G. H. Mox χρυσεμπάστων G. ⁱ ποτέ] + ἔργων G. H. K. πότε δὲ] πότε Mor. πότε δὲ Sav. Ben.

δέσθαι χρυσῷ; Ὁ γὰρ ἐν δεσμωτηρίῳ μένων καὶ ἡδόμενος,
^k οὐδέποτε ἀπαλλαγῆναι θελήσει, ὥσπερ οὖν οὐδὲ αὐτῇ ἄλλ'
 ὥσπερ τις αἰχμάλωτος γενομένη τῆς πονηρᾶς ταύτης ἐπι-
 θυμίας, οὐδὲ φωνῆς ἀνέξεται πνευματικῆς ἀκοῦσαι μετὰ τῆς
 προσηκούσης ἐπιθυμίας τε καὶ σπουδῆς, μήτιγε ἔργον μετελ-
 E θεῖν. Τί οὖν τὸ κέρδος τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῆς βλακειᾶς
 ταύτης; εἶπέ μοι. Τέρπομαι, φησί. Πάλιν μοι τὴν βλάβην
 εἶπες καὶ τὸν ὄλεθρον. Ἀλλὰ καὶ τιμῆς ἀπολαύω, ¹ φησί,
 πολλῆς παρὰ τῶν ὁρώντων. Καὶ τί τοῦτο; Ἐτέρας γὰρ
 τοῦτο διαφθορᾶς ὑπόθεσις, ὅταν εἰς τῦφον, ὅταν εἰς ἀπονοίαν
 αἴρῃ. Φέρε οὖν, ^m ἐπειδὴ σὺ τὸ κέρδος οὐκ εἶπες, ἀνάσχου
 836 ἐμοῦ σοι διηγουμένου τὰς βλάβας. Τίνες οὖν ἐντεῦθεν αἱ
 βλάβαι; Ἡ φροντίς ἡ μείζων τῆς ἡδονῆς. Διὸ πολλοὶ τῶν
 ὁρώντων, τούτων δὴ τῶν παχυτέρων, τέρπονται μᾶλλον, ἢ
 ἡ περικειμένη. Σὺ μὲν γὰρ μετὰ μερίμνης καλλωπίζῃ ἐκείνοι
 δὲ ἄνευ ταύτης ἐστιῶσι τὰς ὄψεις. Εἶτα ἕτερα πάλιν, τὸ
 ταπεινοῦσθαι τὴν ψυχὴν, τὸ βασκαίνεσθαι ⁿ πανταχόθεν. Αἱ
 γὰρ πλησίον δηχθεῖσαι κατὰ τῶν οἰκείων ἀνδρῶν ὀπλίζονται,
 καὶ πολέμους ἀναρρίπιζουσὶ ^o σοι χαλεπούς. Μετὰ τούτων
 τὸ τὴν σχολὴν ἀπασαν καὶ τὴν φροντίδα εἰς τοῦτο δαπανᾶ-
 σθαι, τὸ τῶν πνευματικῶν μὴ σφόδρα ἀντέχεσθαι κατορθω-
 B μάτων, τὸ τῦφον καὶ ἀπονοίας καὶ κενῆς πληροῦσθαι δόξης,
 τὸ τῇ γῇ προσηλωθῆναι, καὶ πετρορῥυεῖν, καὶ ἀντὶ αὐτοῦ
 γενέσθαι κύνα καὶ χοῖρον. Ἀφείσα ^p γὰρ πρὸς τὸν οὐρανὸν (548)
 βλέπειν καὶ πέτασθαι, καθάπερ οἱ χοῖροι χαμαὶ νεύεις, μέ-
 ταλλα περιεργαζομένη καὶ χηραμούς, καὶ ψυχὴν ἀνάνδρον
 καὶ ^q ἀνελευθέραν κτωμένη. Ἀλλ' ἐπιστρέφεις φαινομένη
^r τοὺς ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς; Δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο χρυσοφορεῖν
 οὐκ ἔδει, ἵνα μὴ κοινὸν γένῃ θέατρον, καὶ πολλῶν κατηγόρων
 ἀνοίξης στόματα. Οὐδεὶς γὰρ σε τῶν ἐπιστρεφόμενων θαυ-
 μάζει, ἀλλὰ σκώπτουσιν ὡς φιλόκοσμον, ὡς ἀλαζόνα, ὡς σαρ-
 C κικὴν γυναικα. Κἂν εἰς ἐκκλησίαν εἰσέλθῃς, ἐξῆλθες οὐδὲν
 λαβοῦσα, ἀλλ' ἡ μυρία σκώμματα καὶ λοιδορίας καὶ ἁράς,
 οὐχὶ παρὰ τῶν ὁρώντων μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ προφήτου.

^k οὐδέποτε] οὐδὲ G. K. ¹ φησί om. G. H. K. πολλῆς om. L.
 Mor. ^m ἐπεὶ G. H. K. ⁿ πάντοθεν L. πάντοθεν καὶ πανταχοῦ
 G. H. ^o σοι deest in Edd. Mox Μετὰ τοῦ τὴν σχ. L. Μετα
 τοῦτο τὴν σχ. Mor. ^p γὰρ] τὰ G. γὰρ τὸ Sav. Ben. ^q ἀνελευ-
 θερον Edd. ^r τοὺς] τοῖς G.

Καὶ γὰρ ⁸εὐθέως ὁ μεγαλοφωνότατος Ἡσαΐας ἰδὼν σε βοή-
σεται· ⁸“τάδε λέγει κύριος ἐπὶ τὰς ἀρχούσας θυγατέρας
Σιών· ἀνθ' ὧν ἐπορεύθησαν ὑψηλῶ τραχήλῳ, καὶ νεύμασιν
ὀφθαλμῶν, καὶ τῇ πορείᾳ τῶν ποδῶν σύρουσαι τοὺς χιτῶνας,
καὶ τοῖς ποσὶν ἅμα παίζουσαι· ἀνακαλύψει κύριος τὸν κόσμον
αὐτῶν, καὶ ἔσται ἀντὶ ὁσμῆς ἡδέας κοινορτὸς, ἀντὶ δὲ ζώνης
σχοινίῳ ζώσῃ.” Ταῦτά σοι ἀντὶ *καλλωπισμοῦ. Οὐδὲ γὰρ
πρὸς ἐκείνας [†]μόνας ταῦτα εἴρηται, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν γυναῖκα
μιμουμένην αὐτάς. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ μετ' [†]ἐκείνου κατήγορος D
ἔστηκε, λέγων Τιμοθέῳ παραγγέλλειν ταῖς γυναῖξι, ⁹“μὴ ἐν
πλέγμασιν, ἢ χρυσίῳ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ
κοσμεῖν ἑαυτάς.” Ὡστε πανταχοῦ μὲν βλαβερόν τὸ χρυ-
σοφορεῖν· μάλιστα δὲ ὅταν εἰς ἐκκλησίαν εἰσῆς, ὅταν διὰ
τῶν πενήτων παρίης. Εἰ γὰρ σφόδρα σαυτῆς κατηγορῆσαι
ἐσπούδασας, οὐκ ἂν ἄλλο περιέθου σχῆμα, ἀλλ' ἢ τὸ τῆς
ὁμότητος τοῦτο [†]καὶ ἀπανθρωπίας προσωπεῖον. Ἐννόησον
γοῦν πόσας γαστέρας παρέρχῃ πεινώσας μετὰ τοῦ σχή-
ματος τούτου, πόσα σώματα γεγυμνωμένα μετὰ τῆς φαν-
τασίας ταύτης τῆς σατανικῆς. Πόσῳ βέλτιον διαθρέψαι E
ψυχὰς πεινώσας, ἢ λοβοὺς ὧτων διατιτρώσκειν, καὶ μυρίων
πενήτων τροφὰς ἐξαρτᾶν εἰκῇ καὶ μάτην. Μὴ ^xγὰρ τὸ
πλουτεῖν ἐγκώμιον; μὴ γὰρ τὸ χρυσοφορεῖν ἔπαινος; Εἰ
καὶ ἐκ δικαίων πόνων ταῦτα περικείμενά σοι ἦν, καὶ οὕτω
μεγίστη κατηγορία τὸ γινόμενον· ὅταν δὲ καὶ ἐξ ἀδικίας,
ἐννόησον τὴν ὑπερβολὴν. Ἄλλ' ἐπαίνων ἐράς καὶ δόξης; 837
Οὐκοῦν ἀπόδυσαι τὴν καταγέλαστον ταύτην περιβολὴν, καὶ
τότε σε θαυμάσονται πάντες, τότε καὶ δόξης καὶ καθαρᾶς
ἀπολαύσῃ τῆς ἡδονῆς· ὡς νῦν γε σκωμμάτων γέμεις, [†]ἀθυ-
μίας πολλὰς ὑποθέσεις ἐκ τούτων σαυτῇ κατασκευάζουσα.
[†]Ἄν γὰρ ἐκπέσῃ τι τούτων, ἐννόησον ὅσα ἐντεῦθεν τίκτεται
τὰ κακά· πόσαι μαστιγοῦνται. Θεραπεινίδες, πόσοι ἄνδρες
ἐνοχλοῦνται, πόσοι ἀπάγονται, πόσοι δεσμωτήριον οἰκοῦσι.
Καὶ ^zδικαστήρια ἐντεῦθεν, καὶ εἰσαγωγαί, καὶ μυρίαι πάν-

⁸ Esai. iii. 16, 17, 24.⁹ 1 Tim. ii. 9.

* Desinit codex L. [†] εὐθέως om. G. K. [†] μόνον codices.
ἀλλὰ] + καὶ G. H. M. [†] ἐκείνου] + βοᾷ καὶ Mor. λέγων] γράφων Mor.
Ben. [†] καὶ] + τῆς H. K. M. p. p. περιέρχῃ G. ^x γὰρ] + μοι
H. M. μὴ γὰρ σοι bis Sav. Ben. [†] καὶ ἀθυμίας codices. ^z δι-
καστήριον Mor. πάντοθεν om. idem.

τοθεν ἀραὶ καὶ ^aκατηγορίαι, τῇ γυναικὶ παρὰ τοῦ ἀνδρός, τῷ ἀνδρὶ παρὰ τῶν φίλων, τῇ ψυχῇ παρ' ἑαυτῆς. Ἄλλ' οὐκ B ἀπολείται. Μάλιστα ^bμὲν τοῦτο οὐ ράδιον· εἰ δὲ καὶ σωθεῖη διαπαντός, σωζόμενα πάλιν πολλὴν παρέχει μέριμναν καὶ φροντίδα καὶ ἀηδίαν, καὶ κέρδος οὐδέν. Ποία γὰρ ἐντεῦθεν πρόσ-
 οδος ^cτῇ οἰκίᾳ; τί ὄφελος αὐτῇ τῇ περικειμένῃ; Ὅφελος μὲν οὐδέν, ἀκοσμία δὲ πολλή, καὶ κατηγορία πάντοθεν. Πῶς
 δυνήσῃ τοῦ Χριστοῦ φιλῆσαι τοὺς πόδας καὶ κατασχεῖν, οὕ-
 τως ἐσκενασμένη; Τοῦτον ἀποστρέφεται τὸν κόσμον ἐκείνος. Διὰ τοῦτο ἐν τῇ τοῦ τέκτονος οἰκίᾳ κατεδέξατο τεχθῆναι,
 μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, ἀλλ' ἐν καλύβῃ καὶ φάτνῃ. C Πῶς οὖν αὐτὸν δυνήσῃ ἰδεῖν, οὐκ ἔχουσα κάλλος αὐτῷ πο-
 θεῖον, οὐ περικειμένη κόσμον ἐπέραστον αὐτῷ, ἀλλὰ μιση-
 τόν; Τὸν γὰρ αὐτῷ προσιόντα οὐ τοιούτοις δεῖ καλλωπί-
 ζεσθαι ἱματίοις, ἀλλ' ^dἀρετῇ περιβεβλησθαι. Ἐννόησον τί
 ποτέ ἐστι τοῦτο τὸ χρυσίον; Οὐδὲν ἕτερον ἢ γῆ καὶ σποδός.
 Ἐμβαλε ὕδωρ, καὶ γέγονε πηλός. Ἐννόησον καὶ αἰσχύνητι
 τὸν πηλὸν δεσπότην ποιουμένη, καὶ πάντα ἀφείσα καὶ αὐτῷ
 παρακαθημένη, καὶ πανταχοῦ αὐτὸν βαστάζουσα καὶ περι-
 φέρουσα, καὶ ὅταν εἰς ἐκκλησίαν εἰσῆς, ^eὅτε μάλιστα φεύγειν
 αὐτὸν ἐχρῆν. Οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο ἡ ἐκκλησία ὑποδομήται,
 ἵνα ἐν ταύτῃ τὸν πλοῦτον ἐπιδείξῃ τοῦτον, ἀλλ' ἵνα τὸν
 D πλοῦτον τὸν πνευματικόν. * Σὺ δὲ ὥσπερ εἰς πομπὴν εἰσι-
 οῦσα, οὕτω πάντοθεν σαυτὴν καλλωπίζεις, τὰς ἐν τῇ σκηνῇ
 μιμουμένη, οὕτω μετὰ δαυιλείας τὸν ^fκαταγέλαστον τοῦτον (549)
 βαστάξεις φορυτόν. Διὰ τοι τοῦτο πολλοὶς ἐπεισέρχῃ λύμῃ,
 καὶ τῆς ἐκκλησίας διαλυθείσης, ἐν ταῖς οἰκίαις, ἐπὶ τῶν τρα-
 πεζῶν, ταῦτα ἂν τις ἀκούσειε διηγουμένων τῶν πλειόνων.
 Ἀφέντες γὰρ λέγειν, ^gτὸ καὶ τὸ εἶπεν ὁ προφήτης καὶ ὁ
 ἀπόστολος, τῶν ἱματίων τὴν πολυτέλειαν, τῶν λίθων τὸ μέ-
 E γεθος, τὴν ἄλλην ἅπασαν ἀσχημοσύνην τῶν ταῦτα περικει-
 μένων διηγοῦνται. Ταῦτα ὑμᾶς πρὸς ἔλεον ἀργὰς ποιεῖ, καὶ
 τοὺς συνοικοῦντας ὑμῖν. Οὐ γὰρ ἂν τις ὑμῶν ἔλοιτο ρα-
 δίως διακλάσαι τι τῶν χρυσίων τούτων, καὶ θρέψαι πεινῶντα.

^a κατηγορίαι G. H. M. ^b μὲν] + οὖν G. K. p. p. πολλὴν deest in meis. ^c τῇ οἰκίᾳ] οἰκίας mei. ^d ἀρετὴν Sav. Ben. ^e ὅτε] Sic H. M. Mor. ceteri τότε. * Desinit codex H. ^f καταγ.] + αὐτὸν G. + αὐτῶν Sav. Ben. p. p. βαστάζουσα G. M. ^g τὸ καὶ τὸ εἶπεν ὁ ἀπόστολος, τὸ καὶ τὸ ὁ πρ. Mor.

Ὅπου γὰρ καὶ αὐτὴ ^h ἔλοιο ἂν ἐν στενοχωρίᾳ εἶναι, ἢ ταῦτα
 ἰδεῖν διακλώμενα, πῶς ἂν ἕτερον ἐκ τούτων διαθρέψειας;
 Ὡςπερ γὰρ πρὸς ἔμψυχά τινα διάκεινται αἱ πολλαὶ πρὸς ⁸³⁸
 ταῦτα, καὶ οὐδὲν ἦττον ἢ πρὸς παιδία. Ἰ᾿Απαγε, φησί.
 Δείξατέ μοι οὖν τοῦτο, δείξατε διὰ τῶν ἔργων, ὡς νῦν γε
 τάναντία ὁρῶ. Τίς γὰρ ποτε τῶν σφόδρα ἐαλωκότων ταῦ-
 τα ^k καταχωνεύσας ἐξήρπασε θανάτου ¹ παιδίου ψυχὴν; Καὶ
 τί λέγω παιδίου; Τίς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπολλυμένην ἐν-
 τεῦθεν ἐπρίατο; Τούναντίον μὲν οὖν ^m οἱ πολλοὶ καὶ καθ'
 ἐκάστην αὐτὴν διὰ ταῦτα πωλοῦσι τὴν ἡμέραν. Κὰν μὲν
 σωματικὴ ἀρρώστια γένηται, πάντα ποιοῦσιν· ἂν δὲ τὴν
 ψυχὴν ἴδωσι διεφθαρμένην, οὐδὲν τοιοῦτον ἐργάζονται, ἀλλὰ
ⁿ καὶ τῶν ἐγγόνων καὶ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς ἀμελοῦσιν, ἵνα
 ταῦτα μένῃ τῷ χρόνῳ ἰούμενα. Καὶ σὺ μὲν μυρίων ταλάν-
 των χρυσία περίκεισαι· τὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ μέλος οὐδὲ ἀναγ-
 καίᾳς ἔχει τροφῆς ὁ ἀπόλαυσιν. Ἀλλ' ὁ μὲν κοινὸς ἀπάν-
 των δεσπότης, καὶ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
 καὶ τραπέζης τῆς πνευματικῆς ἅπασιν ὁμοίως μετέδωκε·
 σὺ δὲ οὐδὲ τῶν ἀπολλυμένων αὐτῷ μεταδίδως, ἵνα μείνης
 συνεχῶς δεδεμένη ταῖς χαλεπαῖς ταύταις ἀλύσειςιν. Ἐντεῦ-
 θεν τὰ μυρία κακὰ, ἐντεῦθεν αἱ ζηλοτυπίαί, ἐντεῦθεν αἱ
 πορνεῖαι τῶν ἀνδρῶν, ὅταν αὐτοὺς μὴ φιλοσοφεῖν παρα-
 σκευάζητε, ἀλλὰ τούτοις παιδεύητε χαίρειν, οἷς αἱ πορνευ-
 ὄμεναι ^p καλλωπίζονται γυναῖκες. Διὰ τοῦτο ^a καὶ ταχέως ^C
 ἀλίσκονται. Εἰ γὰρ αὐτὸν ἐπαίδευσας τούτων μὲν ὑπερ-
 ορᾶν, σωφροσύνη δὲ χαίρειν, εὐλαβεία, ταπεινοφροσύνη, οὐκ
 ἂν ραδίως ἐάλω τοῖς τῆς πορνείας πτεροῖς. Κοσμήσασθαι
 μὲν γὰρ οὕτω δύναται πόρνη, καὶ τούτου πλέον· ἐκείνοισ
 δὲ οὐκέτι. Ἔθισον οὖν αὐτὸν τούτῳ χαίρειν τῷ κόσμῳ, ὃν
 οὐκ ἔχει παρὰ τῇ πόρνῃ κείμενον ἰδεῖν. Πῶς δὲ αὐτὸν εἰς
 τὴν συνήθειαν ταύτην ἐμβαλεῖς; Ἄν τοῦτον ἀφέλῃς, καὶ

^h ἔλοιο ἂν] Sic K. in ceteris ἂν deest. αὐτὴ ἔλοιο] ἐθέλοις Mor.
¹ Ἀπαγε] + μὴ γένοιτο K. οὖν] γοῦν Mor. Ben. ἔργων] + αὐτῶν iidem.
 p. p. τούναντίον iidem. ^k Sic M. Mor. καταχωνεύσασα G. K.
 paulo ante ἐαλωκότων Sav. Ben. invitis codd. ¹ παιδίου ψυχὴν]
 παιδίου ψυχικοῦ G. M. Sed hi p. p. παιδίου, non παιδίου habent. ^m οἱ
 et p. p. καὶ desunt in Mor. Ben. πωλοῦσι] ἀπολλύουσι G. M. ⁿ καὶ
 om. G. K. p. p. ἐγγόνων Edd. Mox ἰούμενα G. ^o ἀπολαῦσαι Sav.
 et codd. ^p ἐγκαλλωπίζονται Edd. ^a καὶ om. K. Mor.

ἐκεῖνον περιθῆς. Οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ ἐν ἀσφαλείᾳ, καὶ σὺ ἐν
 D τιμῇ, καὶ ὁ θεὸς ὑμῖν ἴλεως, καὶ ἄνθρωποι πάντες θαυμάσον-
 ται, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτεύξεσθε ἀγαθῶν, χάριτι καὶ
 φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ
 τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ς.

839 ¹ Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ τινὲς τῆς κουστωδίας ἐλθόντες
 εἰς τὴν πόλιν, ² ἀνήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα
 τὰ γενόμενα. Καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέ-
 ρων, συμβουλίον τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν
 τοῖς στρατιώταις, λέγοντες· εἶπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐ-
 τοῦ ἐλθόντες νυκτὸς ἔκλεψαν αὐτόν, ἡμῶν κοιμωμένων.
 Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πεί-
 σουμεν αὐτόν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.

B ΔΙΑ τούτους τοὺς στρατιώτας ὁ σεισμὸς ἐγένετο ἐκεῖ-
 νος, ὥστε αὐτοὺς ἐκπληῆξαι, καὶ παρ' αὐτῶν γενέσθαι τὴν
 μαρτυρίαν· ὅπερ οὖν καὶ συνέβη. Καὶ γὰρ ἀνύποπτος ἡ
^b ἀπαγγελία οὕτως ἐγένετο παρὰ τῶν φυλάκων προφερο-
 μένη. Τῶν γὰρ σημείων τὰ μὲν κοινῇ τῇ οἰκουμένῃ ^c ἐνε-
 δείκνυτο, τὰ δὲ ἰδίᾳ τοῖς ἐκεῖ παροῦσι· κοινῇ μὲν τῇ οἰκου-
 μένῃ τὸ σκότος, ἰδίᾳ δὲ τὸ τοῦ ἀγγέλου, τὸ τοῦ σεισμοῦ.

C Ἐπεὶ οὖν ἦλθον καὶ ἀπήγγειλαν, (ἡ γὰρ ἀλήθεια παρὰ (550)
 τῶν ἐναντίων ἀνακηρυττομένη διαλάμπει·) ἔδωκαν πάλιν ἀρ-
 γύρια, ἵνα εἰπωσι, φησὶν, “ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐλθόντες
 ἔκλεψαν αὐτόν.” Πῶς ἔκλεψαν, ὧ πάντων ^a ἀνοητότατοι;
 Διὰ γὰρ τὸ λαμπρὸν τῆς ἀληθείας καὶ περιφανές, οὐδὲ
 πλάσαι δύναται. Καὶ γὰρ σφόδρα ἀπίθανον τὸ λεγόμενον,

¹ Cap. xxviii. v. 11-14.

ΗΟΜ. XC. CODICES G. K. N. P. ^a ἀπήγγειλαν K. N. ^b ἐπαγ-
 γελία K. N. Mor. ^c ἐδείκνυτο (quod post παροῦσι collocant) G. P.
^d ἀνόητοι Ep. Mor.

καὶ οὐδὲ σχῆμα τὸ ψεῦδος εἶχε. Πῶς γὰρ ἔκλεπτον, εἰπέ μοι, οἱ μαθηταί, ἄνθρωποι πτωχοὶ καὶ ἰδιῶται, καὶ οὐδὲ φανῆναι τολμῶντες; Μὴ γὰρ οὐκ ἦν σφραγίς ἐπικειμένη; μὴ γὰρ οὐ παρεκάθητο τοσοῦτοι φύλακες, καὶ στρατιῶται καὶ Ἰουδαῖοι; μὴ γὰρ οὐχ ὑπώπτενον τοῦτο αὐτό, καὶ ἐμερί- D μνων, καὶ ἡγρύνουν, καὶ ἐφρόντιζον ἐκείνοι; Τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ ἔκλεπτον; ἵνα πλάσωσι τὸ τῆς ἀναστάσεως δόγμα; Καὶ πῶς ἂν ἐπῆλθεν αὐτοῖς τοιοῦτόν τι πλάσαι, ἀνθρώποις ἀγαπῶσιν, ὅτι κρυπτόμενοι ζῶσι; πῶς δ' ἂν τὸν λίθον ἀνείλ- λον τὸν ἡσφαλισμένον; πῶς δ' ἂν τοὺς τοσοῦτους διέλαθον; Καίτοι εἰ καὶ θανάτου κατεφρόνουν, οὐκ ἂν ἐπεχείρησαν εἰκὴ καὶ μάτην ἑκατατολμῆσαι τοσοῦτων ὄντων φυλάκων. Ὅτι δὲ καὶ δειλοὶ ἦσαν, ἐδήλωσε τὰ ἔμπροσθεν γεγενημένα. Ὅτε γοῦν εἶδον αὐτὸν συνειλημμένον, ἅπαντες ἀπεπήδησαν. E Εἰ τοίνυν τότε οὐδὲ στήναι ἐτόλμησαν ἑζῶντα ὀρῶν- τες, πῶς ἀποθανόντος οὐκ ἂν ἐφοβήθησαν τοσοῦτων στρα- τιωτῶν πλῆθος; Μὴ γὰρ θύραν ἦν ἀνατρέψαι; μὴ γὰρ ἓνα λαθεῖν; Λίθος ἐπέκειτο μέγας, πολλῶν δεόμενος χειρῶν. ^h Δικαίως ἔλεγον· “καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης” καθ' ἑαυτῶν ἀποφαινόμενοι τοῦτο, ὅτι μετὰ το- 840 σαύτην μανίαν δέον μετανῶσαι, οἱ δὲ καὶ ἐπαγωνίζονται τοῖς προτέροις, καταγέλαστα ⁱ πλάττοντες πλάσματα, καὶ ζῶντος μὲν τὸ αἷμα ὠνούμενοι, σταυρωθέντος δὲ καὶ ἀναστάντος τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως πάλιν διὰ χρημάτων ὑπορύττοντες λό- γον. Σὺ δέ μοι σκόπει πῶς δι' ὧν ποιοῦσιν ἀλίσκονται παν- ταχοῦ. Εἰ γὰρ μὴ προσῆλθον Πιλάτῳ, μηδὲ ἤτησαν τὴν κουστωδιάν, μᾶλλον ἡδύναντο τοιαῦτα ἀναισχυντεῖν· νυνὶ δὲ οὐκέτι. Καὶ γὰρ ὥσπερ σπουδάζοντες ἀπορράψαι τὰ οἰκεία στόματα, οὕτω πάντα ἔπραξαν. Εἰ γὰρ γρηγορήσαι οὐκ ἴσχυσαν μετ' αὐτοῦ, καὶ ταῦτα ὀνειδιζόμενοι παρ' αὐτοῦ, πῶς B ἂν τοῦτο ἐτόλμησαν; Διατί δὲ μὴ πρὸ τούτου ἔκλεψαν, ἀλλ' ὅτε ὑμεῖς ^k ἦλθετε; Εἰ γὰρ ἐβούλοντο τοῦτο ποιῆσαι, μηδέπω φυλαττομένης τῆς θήκης ἐποίησαν ἂν ἐν τῇ πρώτῃ νυκτί, ὅτε ^l καὶ ἀκίνδυνον καὶ ἀσφαλές. Τῷ γὰρ σαββάτῳ

^e Sic Edd. codices ἀνείλοντο. δ' αὖν] αὖν G. P. ^f κατατολ- μῆσαι] Sic Edd. codices ἐπιχειροῦντες. ^g ζῶντα deest in meis.

^h Δικαίως] Sic K. N. Mor. ceteri οὖν addunt. ⁱ Sic Ep. Sav. et codd. πλάττοντες πράγματα Mor. πλάττοντες πράγματα Ben.

^k Codices εἰσήλθετε. ^l καὶ om. G. P. ἀσφαλές] + ἡν iidem.

προσελθόντες ἡτήσαντο παρὰ τοῦ Πιλάτου τὴν κουστωδίαν, καὶ ἐφύλαττον· τὴν δὲ πρώτην νύκτα οὐδεὶς τούτων τῷ τάφῳ παρῆν. Τί δὲ βούλεται καὶ τὰ σουδάρια τὰ τῇ σμύρνῃ προσπεπηγότα; ταῦτα γὰρ εἶδεν ὁ Πέτρος κείμενα. Εἰ γὰρ ἐβούλουντο κλέψαι, οὐκ ἂν γυμνὸν ἔκλεψαν τὸ σῶμα· οὐδὲ διὰ τὸ ὕβρισαι μόνον, ἀλλ' ὥστε μὴ ἐν τῷ ἀποδύειν μέλλειν καὶ βραδύνειν, καὶ παρέχειν τοῖς βουλομένοις διαναστῆναι καὶ κατασχεῖν. ὁ Μάλιστα ὅτε σμύρνα ἦν, φάρμακον οὕτω κολλῶδες τῷ σώματι, καὶ τοῖς ἱματίοις προσπεπηγός· ὅθεν οὐκ εὐκόλῳ ἦν ἀποσπᾶσαι τὰ ἱμάτια τοῦ σώματος, ἀλλὰ πολλοῦ χρόνου οἱ τοῦτο ποιοῦντες ἐδέοντο· ὥστε κἀντεῦθεν ἀπίθανον τὸ τῆς κλοπῆς. Μὴ γὰρ οὐκ ἤδεσαν τὸν θυμὸν τὸν Ἰουδαϊκόν, καὶ ὅτι εἰς αὐτοὺς τὴν ὀργὴν ἀφήσουσι; Τί δὲ ὅλως καὶ τὸ κέρδος ἦν αὐτοῖς, εἰ μὴ ἀνέστη; Ταῦτα δὴ πάντα καὶ οὗτοι συνειδότες ὅτι ἐπλασαν, ἔδωκαν ἀργύριον, καὶ φασιν· εἶπατε ταῦτα ὑμεῖς, καὶ ἡμεῖς πείσομεν τὸν ἡγεμόνα. Δημοσιευθῆναι γὰρ ἐβούλουντο τὴν φωνήν, εἰκὴ πρὸς τὴν ἀλήθειαν πυκτεύοντες, καὶ δι' ὧν αὐτὴν συσκιάζειν ἐπεχείρουν, διὰ τούτων καὶ ἄκοντες παρεσκευάζον ἐκλάμπειν αὐτήν. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τὴν ἀνάστασιν κυροῖ, τὸ αὐτοὺς ταῦτα εἰπεῖν, ὅτι οἱ μαθηταὶ ἔκλεψαν. Τοῦτο γὰρ ὁμολογούντων ἐστίν, ὅτι οὐκ ἦν ἐκεῖ τὸ σῶμα. Ὅταν οὖν αὐτοὶ μὲν ὁμολογῶσι μὴ εἶναι τὸ σῶμα ἐκεῖ, τὴν δὲ κλοπὴν δεικνύει ψευδὴ καὶ ἀπίθανον ἢ προσεδρεῖα αὐτῶν, καὶ τὰ σήμαντρα, καὶ ἡ τῶν μαθητῶν δειλία· ἀναμφισβήτητος κἀντεῦθεν ἡ τῆς ἀναστάσεως ἀπόδειξις φαίνεται.

Ἄλλ' ὅμως οἱ ἀναίσχυντοι καὶ πάντα τολμῶντες, τοσούτων ὄντων τῶν ἐπιστομιζόντων αὐτοὺς, “εἶπατε, φησὶ, καὶ ἡμεῖς πείσομεν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.” Ὅρᾳς πάντας διεφθαρμένους; τὸν Πιλάτον; αὐτὸς γὰρ ἐπέισθη· τοὺς στρατιώτας; τὸν δῆμον τὸν Ἰουδαϊκόν; Ἀλλὰ μὴ θαυμάσης εἰ χρήματα στρατιωτῶν περιεγένετο. Εἰ γὰρ παρὰ τῷ μαθητῇ τοσαύτην ἐπεδείξατο τὴν ἰσχὺν, πολλῷ μᾶλλον παρὰ τούτοις. “Καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος, φησὶν, ἕως τῆς

² v. 15.

^m ὑβρίσαι] μὴ ὑβρίσαι P. μὴ ἐνυβρίσαι Edd. ⁿ ἐν τῷ om. G. N. μὴ ἐν τῷ μέλλειν ἀποδύειν, καὶ αὐτῷ τούτῳ βραδύνειν παρασχεῖν τοῖς . . P. ^o μάλιστα] + δὲ Edd. ^p φησὶν N. Mōr. ^q εἰκὴ] + καὶ μάτην Edd. ^r δεικνύει G. et pr. N. ^s φασὶ Edd.

σήμερον ἡμέρας.” Εἶδες πάλιν τῶν μαθητῶν τὸ φιλάληθες; πῶς οὐδὲ τοῦτο αἰσχύνονται λέγοντες, ὅτι τοιοῦτος ἐκράτησε λόγος ¹ κατ’ αὐτῶν; ³ “Οἱ δὲ ἑνδεκα ^v μαθηταὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ οἱ μὲν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν ἐδίστασαν.” Αὕτη μοι δοκεῖ ἐσχάτη ὄψις εἶναι ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ὅτε αὐτοὺς ἐξέπεμπε βαπτίζοντας. Εἰ δὲ ἐδίστασάν τινες, κἀντεῦθεν πάλιν θαύμασον αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν, πῶς οὐδὲ τὰ μέχρῃς ἐσχάτης ἡμέρας ἐλαττώματα αὐτῶν ἀποκρύπτονται. Ἀλλ’ ὅμως καὶ οὗτοι διὰ τῆς ὀψews ἐβεβαιώθησαν. Τί οὖν φησιν ἰδὼν αὐτούς; ⁴ “Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς.” Πάλιν ἀνθρωπινώτερον αὐτοῖς διαλέγεται· οὐδέπω γάρ ἦσαν τὸ πνεῦμα εἰληφότες τὸ δυνάμενον ὑψηλοὺς ^w αὐτοὺς ποιῆσαι. ⁵ “Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν.” τὸ μὲν περὶ δογμάτων, τὸ δὲ περὶ ἐντολῶν παραγγέλλων. Καὶ Ἰουδαίων μὲν οὐδὲν μέμνηται, οὐδὲ εἰς μέσον φέρει τὰ γεγεννημένα, οὐδὲ ὀνειδίζει Πέτρῳ τὴν ἄρνησιν, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδενὶ C τὴν φυγὴν· κελεύει δὲ εἰς τὴν οἰκουμένην ἐκχυθῆναι πᾶσαν, σύντομον διδασκαλίαν ἐγχειρίσας, τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος. Εἶτα ἐπειδὴ μεγάλα αὐτοῖς ἐπέταξεν, ἐπαίρων αὐτῶν τὰ φρονήματα, φησὶν· “ἰδὼν ἐγὼ μεθ’ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.” Εἶδες αὐθεντίαν πάλιν; εἶδες πῶς καὶ ἐκεῖνα συγκαταβάσεως ἕνεκεν εἴρηται; Οὐ μετ’ ἐκείνων δὲ ^x μόνον εἶπεν ἕσεσθαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάντων τῶν μετ’ ἐκείνους πιστευόντων. Οὐ γὰρ δὴ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος οἱ ἀπόστολοι μένειν ἔμελλον· ἀλλ’ ὥς ἐνὶ σώματι διαλέγεται τοῖς πιστοῖς. Μὴ γάρ μοι D τὴν δυσκολίαν, φησὶν, εἶπητε τῶν πραγμάτων· ἐγὼ γάρ εἰμι μεθ’ ὑμῶν, ὁ πάντα ποιῶν εὐκόλα. Τοῦτο καὶ τοῖς προφήταις ἔλεγεν ἐν τῇ παλαιᾷ συνεχῶς, καὶ τῷ Ἱερεμίᾳ νεότητά προβαλλομένῳ, καὶ τῷ Μωϋσῇ καὶ τῷ Ἰεζεκιὴλ ἀναδυομένοις· “^y ἐγὼ μεθ’ ὑμῶν εἰμι” τοῦτο καὶ ἐνταῦθα τού-

³ v. 16, 17.

⁴ v. 18.

⁵ v. 19, 20.

¹ παρ’ αὐτῶν G. N. P. παρ’ αὐτοῖς Barocc. 189.
om. K. Mor. ^w αὐτοὺς om. G. P. invito Ep.
p. p. πιστευσάντων Sav. Ben. ^y ἐγὼ] + φησὶ Edd.

^v μαθηταὶ
^x μόνων G. P.

τοῖς. Σκόπει δέ μοι κάνταῦθα τὴν τούτων διαφοράν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ εἰς ^z ἐν ἔθνος ἀποστελλόμενοι, πολλάκις παρη-
 τούντο· οὗτοι δὲ οὐδὲν τοιούτον ἐφθέγγζαντο, εἰς τὴν οἰκου-
 μένην πεμπόμενοι. Ἀναμμνήσκει δὲ αὐτοὺς καὶ τῆς συντελείας,
 ἵνα μᾶλλον αὐτοὺς ἐφελκύσῃται, καὶ μὴ τὰ παρόντα ὀρώσι
 E μόνον ^a δεινὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ τὰ ἀπέραντα.
 Τὰ μὲν γὰρ λυπηρὰ, φησὶν, ἅπερ ὑποστήσεσθε, ^b τῷ παρόντι
 βίῳ συγκαταλύεται, ὅπου γε καὶ αὐτὸς ὁ αἰὼν οὗτος εἰς συν-
 τέλειαν ἤξει· τὰ δὲ χρηστὰ, ὧν ἀπολαύσεσθε, ἀθάνατα μένει,
 καθάπερ πολλάκις ἔμπροσθεν εἶπον. Οὕτως ἀλείψας καὶ
 ἐγείρας αὐτῶν τὰ φρονήματα καὶ τῇ μνήμῃ τῆς ἡμέρας ἐκεί-
 842 νης, ἐξέπεμψεν. Ἡ γὰρ ἡμέρα ἐκείνη τοῖς ἐν κατορθώμασι
^c ζῶσι ποθεινὴ, ὥσπερ οὖν τοῖς ἐν ἀμαρτήμασι φοβερά, καθ-
 ἅπερ τοῖς καταδίκοις.

^a Ἀλλὰ μὴ ^e φοβώμεθα μόνον καὶ φρίττωμεν, ἀλλὰ καὶ
 μεταβαλλώμεθα ἕως ἐστὶ καιρὸς, καὶ ἀνενέγκωμεν ἐκ τῆς πο-
 νηρίας· δυνάμεθα γάρ, ἂν ἐθέλωμεν. Εἰ γὰρ πρὸ τῆς χάριτος
 πολλοὶ τοῦτο ἐποίησαν, πολλῶ μᾶλλον μετὰ τὴν χάριν.
 Τί γὰρ φορτικὸν ^f ἐπετάγημεν; ὅρη διατεμεῖν; ἢ πτῆναι
 B πρὸς ^g τὸν ἀέρα; ἢ περαιώσασθαι τὸ Τυρρῆνικὸν πέλαγος;
 Οὐδαμῶς· ἀλλ' οὕτως εὐκόλον πολιτείαν, ὡς μηδὲ ὀργάνων
 δεῖσθαι, ἀλλὰ ^h ψυχῆς καὶ διαθέσεως μόνης. Ποῖα γὰρ ὄρ-
 γανα εἶχον οἱ ἀπόστολοι ⁱ οὗτοι, τοσαῦτα κατορθώσαντες; (552)
 Οὐχὶ μονοχίτωνες καὶ ἀνυπόδετοι περιήεσαν, καὶ πάντων πε-
 ριεγέγοντο; Τί γὰρ δύσκολον ^k τῶν ἐπιταγμάτων; Μηδένα
 ἔχε ἐχθρόν· μηδένα μίσει· μηδένα λέγε κακῶς. Τὰ ἐναντία
 μὲν οὖν τούτων τὰ δυσκολώτερα. Ἄλλ' εἶπε, φησί, ῥίψον
 τὰ χρήματα. ¹ Τοῦτο οὖν ἐστὶ τὸ φορτικόν; Μάλιστα μὲν

^z ἐν om. K. N. Mor. ^a δεινὰ] Sic K. Ep. Mor. ἥδεα N. ceteri ἀηδῇ. τὰ ἀπέρ.] καὶ ἀπέρ. K. Mor. invito Ep. ^b τῷ] Sic K. ceteri cum Ep. ἐν τῷ; quod rectius cum καταλύεται (Ep. Mor.) construitur. ^c ζῶσι] Sic Ep. et codd. ζήσας Sav. Ben. Neutrum habet Mor. ^d ΗΘΙΚΟΝ. Ὅτι οὐδὲν δύσκολον ἐπέταξεν ἡμῖν ὁ Χριστὸς, καὶ περὶ φιλαργυρίας καὶ πενίας· ἐν ᾧ καὶ περὶ τῶν λαμψάντων ἐν πενίᾳ, καὶ ὅτι ἀγγελικοῦ βίου μίμημά ἐστι. G. ^e φοβηθῶμεν G. N. ^f Sic Ep. et Edd. ἐπετάγη ἡμῖν K. ἐπεται ἡμῖν G. N. ἐντέλλεται ἡμῖν P. ^g τὸν deest in Edd. Mox τὸ τυραννικὸν πέλαγος G. Mor. ^h ψυχῆς καὶ] ψυχικῆς Ep. ⁱ οὗτοι] Sic codd. οἱ Edd. Neutrum habet Ep. Post περιήεσαν hiat P. usque ad θορυβούμεθα p. 843 D. ^k τῶν] + τοῦ Χριστοῦ G. + σωτηρίων Mor. ¹ Τοῦτο οὖν] Καὶ τοῦτο Edd.

οὐκ ἐκέλευσεν, ἀλλὰ συνεβούλευσε. Πλὴν εἰ καὶ ἐπίταγμα C
 ἦν, τί τὸ βαρὺ, μὴ ^m περιφέρειν φορτία καὶ φροντίδας
 ἀκαίρους; Ἀλλ' ὡς τῆς φιλαργυρίας. Πάντα χρήματα γέ-
 γονε' διὰ τοῦτο πάντα ἄνω καὶ κάτω γέγονε. Κὰν μακα-
 ρίση τις τινα, τούτων μέμνηται· κὰν ταλανίση, ἐντεῦθεν ὁ
 ταλανισμός. Καὶ πάντες διὰ ταῦτα οἱ λόγοι γίνονται, πῶς
 ὁ δεῖνα πλουτεῖ, πῶς ὁ δεῖνα πένεται. Κὰν στρατείαν, κὰν
 γάμον, κὰν τέχνην, κὰν ὅτιοῦν μεταχειρίζη τις, οὐ πρότερον
 ἄπτεται τοῦ προκειμένου, ἕως ἂν ταῦτα ἴδοι ἰόντα ραγδαίως
ⁿ αὐτῷ. Εἴτα οὐ συνελθόντες βουλευσόμεθα, πῶς τὸ νόσημα D
 τοῦτο ἀπελάσομεν; οὐκ αἰσχυνησόμεθα τῶν πατέρων τὰ
 κατορθώματα; τῶν τρισχιλίων, τῶν πεντακισχιλίων, οἱ κοινὰ
 πάντα εἶχον; Τί τὸ κέρδος τῆς παρούσης ζωῆς, ὅταν εἰς
 τὴν μέλλουσαν ἐμπορίαν αὐτῇ μὴ χρησώμεθα; Μέχρι πότε
 οὐ δουλοῦσθε τὸν δουλωσάμενον ὑμᾶς μαμωνᾶν; ^o μέχρι πότε
 δοῦλοι χρημάτων; μέχρι τίνος οὐκ ἐράτε ἐλευθερίας, καὶ
 διαρρήγνυτε τὰς ὠνὰς τῆς φιλοχρηματίας; Ἀλλὰ ἂν μὲν
 ἀνθρώπων γένησθε δοῦλοι, πάντα ποιεῖτε, εἴ τις ἐλευθερίαν E
 ὑπόσχοιτο· φιλαργυρίας δὲ ὄντες αἰχμαῶτοι, οὐδὲ ἐννοεῖτε
 πῶς τῆς πικρᾶς ^p ταύτης ἀπαλλαγῇτε δουλείας. Καίτοι τὸ
 μὲν οὐδὲν δεινόν· τὸ δὲ τυραννὶς ἢ πικροτάτη. Ἐννοήσατε
 ἡλίκην τιμὴν ὑπὲρ ἡμῶν κατέθηκεν ὁ Χριστός. Τὸ αἷμα τὸ
 ἑαυτοῦ ἐξέχεεν, ἑαυτὸν ἐξέδωκεν. Ὑμεῖς δὲ καὶ μετὰ ταῦτα
 πάντα ἀναπεπτώκατε, καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι καὶ ^a ἐν-
 φραίνεσθε τῇ δουλείᾳ, ἐντρυφᾶτε τῇ ἀτιμίᾳ, καὶ ἐπέραστον
 γέγονε τὸ φευκτόν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἀποδύρεσθαι χρὴ μόνον 843
 καὶ ἐγκαλεῖν, ἀλλὰ καὶ διορθοῦν, ἴδωμεν πόθεν ἐπέραστον
 ἡμῖν γέγονε τουτὶ τὸ πάθος ^r καὶ τὸ κακόν. Πόθεν οὖν,
 πόθεν ἐπέραστον τουτὶ γέγονεν; Ὅτι ἐν δόξῃ, φησὶ, καὶ
 ἀσφαλείᾳ ποιεῖ. Ποία ἀσφαλεία; εἰπέ μοι. ^s Ἐν τῷ θαρ-
 ρεῖν ὑπὲρ τοῦ μὴ πεινῆν, μὴ ῥιγοῦν, μὴ βλάπτεσθαι, μὴ
 καταφρονεῖσθαι. Οὐκοῦν εἰς ^t ἐπαγγειλωμέθᾳ σοι τὴν ἀσφά-
 λειαν ταύτην, ἀποστήσῃ τοῦ ^v πλουτεῖν; Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο

^m φέρειν N. Ep. ⁿ αὐτῷ] + καὶ σφοδρῶς Mor. Ben. ^o μέχρι]
 μᾶλλον δὲ μέχρι Edd. contra codd. et Interp. Vitium suspicatus est
 Bois. ^p ταύτης] + καὶ ἀνελευθέρου G. p. p. ἀπαλλαγεῖτε G. N.
^a ἐνεφραίνεσθε G. p. p. καὶ ἐντρυφᾶτε Edd. ^r καὶ om. N. τὸ
 πάθος καὶ om. K. ^s Ἐν τῷ θαρρεῖν om. N. ^t ἐπαγγείλωμαι K.
 ἀσφάλειαν] βασιλείαν G. ^v πλουτεῖν] Sic G. K. Mor. Alii πλεονεκτεῖν.

ὁ πλοῦτος ἐπέραστος, ἂν ἐξῇ χωρὶς τούτου ἔχειν ἀσφάλειαν, τίς χρεία σοι τούτου λοιπόν; Καὶ πῶς δυνατόν μὴ πλου-
 B τούντα, φησὶ, τούτων ἐπιτυχεῖν; ^W Πῶς μὲν οὖν δυνατόν (ἐγὼ γὰρ τούναντίον ἐρῶ) πλουτοῦντα; Καὶ γὰρ κολα-
 κεῦεν ἀνάγκη πολλοὺς, καὶ ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους, καὶ
 δεῖσθαι μυρίων, καὶ δουλεύειν ἀγεννῶς, καὶ δεδοικέναι καὶ τρέ-
 μειν, καὶ ὑποπτεύειν τοὺς τῶν βασκάνων ὀφθαλμοὺς, καὶ
 φοβεῖσθαι συκοφαντῶν στόματα, καὶ ἐτέρων φιλαργύρων
 ἐπιθυμίας. Ἄλλ' οὐχ ἡ πενία τοιοῦτον, ἀλλὰ τούναντίον
 ἅπαν. Χωρίον ἄσυλόν ἐστι καὶ ἀσφαλές, λιμὴν εὐδίου, πα-
 λαίστρα καὶ γυμνάσιον φιλοσοφίας, ἀγγελικοῦ βίου μίμημα.
 Ἀκούσατε, ὅσοι πένεσθε, τούτων, μᾶλλον δὲ καὶ ὅσοι πλου-
 C τειν ἐπιθυμεῖτε. Οὐ τὸ πένεσθαι δεινόν, ἀλλὰ τὸ μὴ βού-
 λεσθαι πένεσθαι. Μηδὲν δεινὸν νόμιζε εἶναι πενίαν, καὶ οὐκ
 ἔσται σοι δεινόν. Οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ φύσει τοῦ πράγματος,
 ἀλλ' ἐν τῇ κρίσει τῶν μαλακοψύχων ἀνδρῶν τοῦτό ἐστι τὸ
 δέος. Μᾶλλον δὲ καὶ αἰσχύνομαι, εἰ τοσοῦτον ὑπὲρ πενίας
 ἔχοιμι λέγειν, ὅτι οὐδὲν ἐστι δεινόν· εἰ γὰρ φιλοσοφῆς,
 καὶ μυρίων ἀγαθῶν ἔσται σοι πηγὴ. Καὶ εἰ τίς σοι ἀρχήν,
 καὶ πολιτικὰς δυνάμεις, καὶ πλοῦτον, καὶ τρυφὴν προετίθει, εἴ-
 τα τὴν πενίαν ^x ἀντιτιθεῖς, αἵρεσιν ἐδίδου λαβεῖν ὅπερ ἤθελες,
 D ταύτην ἂν εὐθέως ἤρπασας, εἶγε αὐτῆς ἔγνως τὸ κάλλος.

Καὶ οἶδα μὲν ὅτι πολλοὶ γελῶσι τούτων λεγομένων· ἀλλ'
 ἡμεῖς οὐ θορυβούμεθα· ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς ἀξιοῦμεν ^y ἀνασχεσθαι,
 καὶ ταχέως ἡμῖν ψηφιεῖσθε. Ἐμοὶ γὰρ ἡ πενία κόρη τινὶ
 κοσμίῳ καὶ καλῇ καὶ εὐεидεῖ προσεοικέναι δοκεῖ· ἡ δὲ φιλαρ-
 γυρία θηριομόρφῳ γυναικί, Σκύλλῃ τινὶ καὶ Ὑδρᾷ, καὶ ἐτέ-
 ροις τισὶ τοιοῦτοις τέρασι παρὰ μυθοποιῶν πλαττομένοις.
 Μὴ γάρ μοι τοὺς κατηγοροῦντας τῆς πενίας ^z ἐνέγκης εἰς
 μέσον, ἀλλὰ τοὺς δι' αὐτῆς λάμψαντας. Μετὰ ταύτης (553)
 Ἡλίας τραφεῖς, ἠρπάγη τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἀρπαγὴν· με-
 E τὰ ταύτης Ἑλισσαῖος ἔλαμψε· μετὰ ταύτης Ἰωάννης, μετὰ
 ταύτης οἱ ἀπόστολοι πάντες· μετὰ δὲ ἐκείνης, ὁ Ἀχαάβ, ἡ
 Ἰεζάβελ, ὁ Γιεζῆ, ὁ Ἰούδας, ὁ Νέρων, ὁ Καϊάφας κατεκρί-
 θησαν. Ἄλλ' εἰ δοκεῖ, μὴ τοὺς ἐν πενίᾳ λάμψαντας μόνον
 ἰδωμεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τῆς κόρης ταύτης τὸ κάλλος ἐπι-

^w Vid. adnot.^x τιθεῖς G. N.^y ἀνέχεσθαι G. p. p. συνη-

φιεῖσθε Edd.

^z εἰσενέγκης Sav. Ben.

Μοχ ἀλλὰ καὶ τοὺς Mor. Ben.

σκεψώμεθα. Καὶ γὰρ ὁ ὀφθαλμός ἐστιν ^a αὐτῇ καθαρὸς ⁸⁴⁴
καὶ διειδῆς, οὐδὲν ἔχων θολερὸν, καθάπερ ὁ τῆς φιλαργυρίας,
νῦν μὲν θυμοῦ γέμων, νῦν δὲ ἡδονῆς ἐμπεπλησμένος, νῦν δὲ
^b ἀπὸ ἀκрасίας τεταραγμένος. Ἄλλ' οὐχ ὁ τῆς πενίας τοι-
οῦτος, ἀλλ' ἡμερος, γαληνός, ἡδὺ πρὸς πάντας βλέπων,
μειλιχίος, προσηνής, οὐδένα μισῶν, οὐδένα ἀποστρεφόμενος.

Οπου γὰρ χρήματα, ἐκεῖ ἔχθρας ὑπόθεσις, καὶ μυρίων πο-
λέμων. Στόμα πάλιν ἐκείνῃ μὲν ὑβρεων γέμει, τύφου τινός,
ἀλαζονείας πολλῆς, ἀράς, δόλου· ταύτῃ δὲ καὶ στόμα καὶ

γλῶσσα ὑγίης, εὐχαριστίας γέμουσα διηνεκοῦς, εὐλογίας, B

^c προσηνῶν ῥημάτων, φιλοστοργῶν, θεραπευτικῶν, ἐπαίνων,
ἐγκωμίων. Εἰ δὲ καὶ τὴν ἀναλογίαν ἐθέλοις αὐτῆς ἰδεῖν

τῶν μελῶν, εὐμήκης ^a τέ ἐστι καὶ ὑψηλοτέρα πολὺ τῆς
εὐπορίας. Εἰ δὲ φεύγουσιν αὐτὴν πολλοὶ, μὴ θαυμάσῃς·

καὶ γὰρ καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν οἱ ἀνόητοι. Ἄλλ' ὑβρίζεται,
φησὶν, ὁ πένης παρὰ τοῦ πλουτοῦντος. Πάλιν μοι τῆς πε-

νίας ^{*} τὸ ἐγκώμιον λέγεις. Τίς γὰρ, εἰπέ μοι, μακάριος, ὁ
ὑβρίζων, ἢ ὁ ὑβριζόμενος; Δῆλον ὡς ὁ ^e ὑβριζόμενος. Οὐκ-

οῦν ἐκείνῃ μὲν ὑβρίζειν κελεύει ἡ φιλαργυρία· αὕτη δὲ ^f φέ-
ρειν παραινεῖ ἡ πενία. Ἀλλὰ πεινᾷ ὁ πένης, φησί. Καὶ

Παῦλος ἐπεῖνα, καὶ ἐν λιμῷ ἦν. Ἄλλ' οὐκ ἔχει ἀνάπανσιν. C

^g Οὐδὲ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ εἶχε ποῦ τὴν κεφαλὴν
κλίνειν. Εἶδες ^h οἱ προέβη τῆς πενίας τὰ ἐγκώμια, καὶ ποῦ

(531) σε ἴστησι, πρὸς πόλους ἄνδρας ἀνάγει, καὶ πῶς τοῦ δεσπό-
του ποιεῖ μιμητὴν; Εἰ καλὸν τὸ χρυσίον ⁱ ἔχειν ἦν, τοῦτο

ἂν ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστὸς, ὁ τὰ ἀπὸρρήτα ἐκείνα
δοὺς ἀγαθὰ. Νυνὶ δὲ οὐ μόνον οὐκ ἔδωκεν, ἀλλὰ καὶ ἔχειν

ἀπηγόρευσε. Διὸ καὶ ὁ Πέτρος οὐ ^k μόνον καταδύεται πε-
νία, ἀλλὰ καὶ σεμνύνεται λέγων· ⁶ “ἀργύριον καὶ χρυσίον

οὐχ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι,” φησί. Τίς D

οὐκ ἂν ἠθέλησεν ὑμῶν ῥῆξαι ταύτην τὴν φωνήν; Καὶ σφό-

⁶ Act. iii. 6.

^a αὐτῆς P. αὐτοῦ N. ^b ὑπὸ P. ^c καὶ προσηνῶν K. N. ^d τε
et καὶ om. N. καὶ deest in ceteris. ^{*} Desinit codex G. ^e ὑβρι-
ζόμενος] + καὶ φέρων γενναίως P. ^f φέρειν] + γενναίως P. In eodem
haec ἡ φιλαργυρία et ἡ πενία desunt. ^g Οὐδὲ ὁ] Ὁ δὲ N. οὐκ εἶχε]
εἶχε Edd. οὐκ ἔχει N. ^h οἱ] Sic pr. P. οἷα ceteri et corr. P. ποῦ
προέβη Mor. Ben. οἷα προβαίνει Sav. ⁱ ἔχειν om. P. ^k μόνον]
+ οὐ Edd. p. p. πενίαν K. N.

δρα μὲν οὖν ἅπαντες, ἴσως εἴποι τις ἄν. Οὐκοῦν ῥίψον τὸ ἀργύριον, ῥίψον τὸ χρυσίον. Καὶ εἰ ῥίψω, φησί· λήψομαι τὴν δύναμιν Πέτρου; Τί γὰρ Πέτρον μακάριον ἐποίησεν, εἰπέ μοι; ἆρα τὸ χωλὸν ἐγείραι; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὸ μὴ ταῦτα ἔχειν, τοῦτο αὐτῷ τὸν οὐρανὸν προεξένησε. Τῶν μὲν γὰρ ταῦτα ἐργασαμένων πολλοὶ εἰς γέενναν ἐνέπεσον· οἱ δὲ ἐκεῖνα ποιήσαντες βασιλείας ἐπέτυχον. Καὶ τοῦτο καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πέτρου μάθανε. Δύο γὰρ ἦν ἃ εἶρηκεν “ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι” καὶ, “ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγείραι καὶ περιπάτει.” Ποῖον οὖν αὐτὸν ἐποίησε λαμπρὸν καὶ μακάριον, τὸ ἐγείραι τὸν χωλόν, ἢ τὸ ῥίψαι τὰ χρήματα; Καὶ ταῦτα παρ’ αὐτοῦ τοῦ ἀγνωστοῦ παιδεύου. Τί οὖν ¹αὐτὸς φησι τῷ πλουσίῳ ζητοῦντι τὴν αἰώνιον ζωὴν; Οὐκ εἶπεν, ἐγείρον χωλούς· ἀλλὰ, “πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο 845 ἀκολούθει μοι· καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς.” Καὶ ὁ Πέτρος δὲ πάλιν οὐκ εἶπεν, ἰδὸν ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλομεν δαίμονας· καίτοι ἦν ἐκβάλλων· ἀλλ’, “ἰδὸν ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι· ^m τί ἔσται ἡμῖν;” Καὶ ὁ Χριστὸς πάλιν πρὸς τοῦτον ἀποκρινόμενος, οὐκ εἶπεν, εἰ τις χωλὸν ἐγείρῃ· ἀλλ’, “ὅστις ἀφῆκεν οἰκίας καὶ ⁿ ἀγροὺς, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.” Καὶ ἡμεῖς οὖν τοῦτον ζηλώσωμεν, ἵνα μὴ κατασυχνηθῶμεν, ἀλλὰ ^o ἵνα μετὰ παρρησίας παραστῶμεν τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα αὐτὸν ἐπισπασώμεθα B εἶναι μεθ’ ἡμῶν, ^p ὥς καὶ μετὰ τῶν μαθητῶν ἦν. Ἔσται γὰρ καὶ μεθ’ ἡμῶν, καθάπερ καὶ μετ’ ἐκείνων ^q ἦν, εἰ ἂν θέλωμεν ἐκείνους μιμήσασθαι, καὶ ζηλωταὶ γενέσθαι τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας αὐτῶν. Ἀπὸ τούτων γὰρ καὶ ὁ θεὸς στεφανοῖ καὶ ἀνακηρύττει, οὐκ ἀπαιτῶν σε νεκρὸν ἐγείραι, οὐδὲ χωλὸν διορθῶσαι. Οὐ γὰρ ταῦτα ποιεῖ κατὰ Πέτρον γενέσθαι, ἀλλὰ τὸ ῥίψαι τὰ ὄντα· ^r τοῦτο γὰρ τοῦ ἀπο- (554) στόλου τὸ κατόρθωμα. Ἄλλ’ οὐ δύνασαι ῥίψαι; Μάλιστα

¹ οὗτος K. P. [ζητοῦντι] τῷ ζ. Mor. Ben. ^m τί] + ἄρα P. Καὶ ὁ X. δὲ πάλιν id. ⁿ ἀγροὺς] + ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου id. ^o ἵνα om. id. ^p Omnia ab ὡς καὶ ad μεθ’ ἡμῶν desunt in N. Mor. Ben. Haec Ἔσται γὰρ . . . μετ’ ἐκείνων ἦν om. K. ^q ἦν om. Mor. Ben. ^r Haec τοῦτο γὰρ . . . κατόρθωμα desunt in Mor. Ben.

^s μὲν δυνατόν· πλὴν οὐκ ἀναγκάζω, εἰ μὴ βούλει, οὐδὲ βιά-
 ζομαι· ἀλλ' ἐκεῖνο παρακαλῶ, κὰν κατὰ μέρος ἀναλίσκειν
 τοῖς δεομένοις, καὶ μηδὲν πλέον τῆς χρείας ἐπιζητεῖν. Οὕτω
 γὰρ καὶ ἐνταῦθα ἀπράγμονα ^t βιωσόμεθα βίον καὶ ἀσφαλῆ,
 καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀπολαύσομεν ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς
 ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ C
 Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ
 ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἀμήν.

^s μὲν] + οὖν K. P. ^t βιώσομεν Sav. Ben. ζησόμεθα K.

32

BR

65

.C5H64

1839

v.2

cop.2

C1

CHRYSOStOMUS, JOANNES,

SAINT, PATRIARCH OF

CONSTANTINOPLE

Homiliae in Matthaevm

BR
65
.C5H64
1839
v.2
cop.2
Cl

CHRYSOSTOMUS, JOANNES,
SAINT, PATRIARCH OF
CONSTANTINOPL E
Homiliae in Matthaevm

BR65
.C5H64
1839
v.2 cop.2
Cl.